

શ્રી નેમિ-વિજ્ઞાન-કસ્તૂરસૂરિ ગ્રંથશ્રેણી-૧૪

ળમોડત્થુ ણં સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ
શ્રી જિનપ્રવચનાય નમઃ । અનન્તલલ્લિધિનિધાન શ્રી ગૌતમસ્વામિને નમઃ
પરમોપાસ્ય શ્રીમદ્ વિજય નેમિ-વિજ્ઞાન-કસ્તૂરસૂરીશ્વરેભ્યો નમઃ

પૂર્વધર આચાર્ય

શ્રીમદ્ શિવશર્મસૂરીશ્વરજી વિરચિત કર્મપ્રકૃતિ ભાગ-૩

(ઉપા. શ્રી યશોવિજયજી કૃત ટીકાનુવાદ સમેત)

સૂર્ણિકાર :- શ્રી પૂર્વાચાર્ય

ટીપ્પણકાર :- ૫૦ પૂ૦ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ મુનિચંદ્રસૂરીશ્વરજી મ૦ સા૦

પ્રથમ વૃત્તિકાર :- ૫૦ પૂ૦ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ મલયગિરિજી મ૦ સા૦

દ્વિતીય વૃત્તિકાર :- ન્યાય વિશારદ ૫૦ પૂ૦ મહોપાધ્યાય શ્રીમદ્ યશોવિજયજી મ૦ સા૦

ચિત્રો-ચંત્રો-સારસંગ્રહ-પ્રશ્નોત્તરી સહિત

દ્રવ્ય સહાયક આધારશીલા

શ્રી વિલે પાર્લા શ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક જૈન સંઘ એન્ડ ચેરીટીઝ
મહાસુખભવન સરોજની રોડ, પાર્લા વેસ્ટ મુંબઈ-૪૦૦૦૫૬.

આધારસ્થાન

શ્રી માટુંગા રોડ શ્વે.મૂ.પૂ. જૈન સંઘ

-: પ્રકાશક :-

શ્રી રાંદેરરોડ શ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક જૈન સંઘ

અડાજણ પાટીયા, સુરત-૩૯૫ ૦૦૯

ફોન નંબર - ૬૮૭૪૮૮

દિવ્ય આશીર્વાદદાતા

:- શાસનસમ્રાટ્ અનેક તીર્થોદ્ધારક પ૦ પૂ૦ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય નેમિ-
વિજ્ઞાન-કસ્તૂરસૂરીશ્વરજી મ૦સા૦

આશીર્વાદદાતા - હિતશિક્ષાદાતા

:- જિનશાસન શણગાર વ્યાખ્યાન વાચસ્યતિ પ૦ પૂ૦ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય
ચંદ્રોદયસૂરીશ્વરજી મ૦સા૦ તથા તેઓશ્રીના ગુરુબંધુ સૂરિમંત્ર સમારંધક
પ૦ પૂ૦ ગુરુદેવ શ્રીમાન્ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય આશોકચંદ્રસૂરીશ્વરજી
મ૦સા૦

ચિત્ર-ચંત્રાદિના સંશોધક-સંપાદક

:- વિદ્યાગુરુદેવ સિદ્ધાન્ત દિવાકર પ૦ પૂ૦ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય
જયધોષસૂરીશ્વરજી મ૦સા૦

સંશોધક - સંપાદક

:- કર્મસાહિત્યના નિષ્ણાત પ૦ પૂ૦ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય
વીરશેખરસૂરીશ્વરજી મ૦સા૦

પ્રેરણા દાતા

:- વ્યાકરણાચાર્ય પ૦ પૂ૦ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય સોમચંદ્રસૂરીશ્વરજી મ૦સા૦

ભાવાનુવાદ કર્તા - સંપાદક

:- પંન્યાસ શ્રી કેલાસચંદ્ર વિજયજી ગણિવર્ય મ૦સા૦

- : પ્રાપ્તિસ્થાન :-**(૧) સન એન્ટરપ્રાઈઝીસ**

C/O શાહ સૂર્યકાન્ત પ્રજલાલ
૧૦૫૦/બી-૨, દેવડીવાડા બિલ્ડીંગ, મંજુરગાંવ ચાર રસ્તા,
અમદાવાદ -૩૮૦૦૨૨
ફોન : (ઓ) ૫૩૯૩૧૦૭/૫૩૮૦૯૧૯
(ઘર) ૬૬૧૪૩૭૩/૬૬૪૧૫૪૭

(૨) શ્રી નેમિ વિજ્ઞાન કસ્તૂરસૂરીશ્વરજી જ્ઞાનમંદિર

C/O નિકેશ જયંતિભાઈ સંઘવી (સંગીતકાર)
કાયસ્થમહોલ્લો, ગોપીપુરા, સુરત ૩૯૫ ૦૦૧
ફોન : ૭૪૨૨૬૧૧

(૩) શ્રી રાંદેરરોડ શ્રે. મૂ. પૂ. જૈન સંઘ

અડાજણ પાટીયા, રાંદેરરોડ, સુરત. -૩૯૫ ૦૦૯
ફોન : પેઢી - ૨૬૮૭૪૮૮

(૪) જીતુભાઈ તલકચંદ મહેતા

૧૩, રાજેન્દ્રપ્રકાશ એપાર્ટમેન્ટ,
સેવારામ લાલવાણી રોડ, મુંબડ-વેસ્ટ મુંબઈ ૪૦૦૦૮૦
ફોન : (ઘર) ૫૬૭૦૦૦૯-૧૦

(૫) સાહિલ કોર્પોરેશન

C/O મુકેશભાઈ નેમચંદભાઈ પારેખ
૧૧૦, નારાયણ ધ્રુવ સ્ટ્રીટ, ગ્રાઉન્ડ ફ્લોર,
મુંબઈ-૪૦૦ ૦૦૩
ફોન : (ઓ) ૩૪૦૭૯૫૫ (ઘર) ૫૧૦૪૭૨૮
ફેક્સ : ૨૩૬૮૨૭૯ માંબાઈલ-૯૮૨૦૨-૨૦૩૪૫

નોંધ :- વિશેષ સંપર્ક માટે પંન્યાસ શ્રી કેલાસચંદ્ર વિ. ગણિ. મ. સા. નો સંપર્ક ઉપર સરનામે કરવો.

પ્રથમ પ્રકાશન :- વિક્રમ સંવત ૨૦૫૯ કારતક વદ-૫ (ભાવાનુવાદ કર્તાનો પંન્યાસ પદારોહણદિન)

નકલ :- ૯૫૦

મૂલ્ય :- પઠન પાઠન

નોંધ :- આ પુસ્તક જ્ઞાનખાતામાંથી પ્રકાશિત થયેલ છે. તેથી ગૃહસ્થોએ માલિકી કરવી
હોય તો પુસ્તકની કિંમત રૂ.૨૫૦ જ્ઞાન ખાતે ચુકવવી.

મુદ્રક

:- ડીઝાઈન કનક ગ્રાફીક્સ,

“નેમ-પ્રભા”

૮/અનંતદર્શન, આગમમંદિર રોડ, ગોપીપુરા, સુરત-૩૯૫ ૦૦૧.
ફોન :- ૭૪૧૯૩૪૯

ટાઈપ સેટીંગ

:- ઇમેજ પ્રિન્ટર્સ

૬, લોઅર ગ્રાઉન્ડ, સૂર્યકિરણ એપાર્ટમેન્ટ ઘોડદોડ રોડ,
સેન્ટ્રલ વિયર્સ સ્કુલની બાજુમાં, સુરત - ૩૯૫ ૦૦૧ ફોન : ૩૬૬૮૪૪૭

ચિત્રકાર

:- તૈજસ વી. શાહ

ગોપીપુરા, સુરત. ફોન : ૭૪૪૩૫૪૩

જરૂર વાંચી

વ્યાકરણકારોએ જગત્ શબ્દની વ્યુત્પત્તિ કરતાં ખૂબ જ સંક્ષેપમાં તેનું વાસ્તવિક સ્વરૂપ સમજાવ્યું છે કે.....

કુટિલં ગચ્છતીતિ = જગત્

જે કુટિલ વક્રપણે ગતિશીલ હોય તે જગત્

જગત્ની વક્રતા કઈ રીતે છે તેમજ એ વક્રતાથી છૂટવા માટે કેવા પ્રયત્નો જરૂરી છે તે જાણવા માટે કર્મપ્રકૃતિ ભા.-૧-૨-૩નું મનનપૂર્વકનું વાંચન ખૂબ જ ઉપયોગી બનશે.

કેમ કે જગત્ની વક્રતામાં કર્મ, કર્મના ભેદો, કર્મબંધના કારણો, કર્મબંધના પ્રકારો, આઠ કરણો, તેમજ ઉદય, સત્તા આદિ કેવી રીતે કારણ બને છે, તેમજ તેનાથી છૂટવા માટે આત્મશક્તિનો ક્રમિક વિકાસ કરી યાવત્ કષ્ટકશ્ચેષ્ટિથી કર્મબંધ આદિનો સર્વ નાશ શી રીતે થાય છે તેનું હળવી ભાષામાં, ખૂબ સુંદર રીતે આ ગ્રંથમાં નિરૂપણ કરવામાં આવ્યું છે. જેનો સામાન્ય ખ્યાલ સ્વ. પંડિતવર્ય પુખરાજજીના વક્તવ્યમાંથી પણ મળી રહે છે.

તથા પ.પૂ. આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય જયઘોષસૂરીશ્વરજી મ.સા.
તથા પ.પૂ. આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય વીરશેખરસૂરીશ્વરજી મ.સા. દ્વારા તૈયાર કરેલ ચિત્રો-ચંત્રો સમજૂતી સહેલાઈથી સમજી શકાશે.

કર્મપ્રકૃતિ ભાગ ૧-૨-૩માં નીચે પ્રમાણે ચિત્રો-ચંત્રો સમજૂતી સહિત આપેલ છે.

કર્મપ્રકૃતિ	ભાગ-૧				ભાગ-૨						ભાગ-૩					
	૧	૧ પરિ.	૨	૨ પરિ.	૩/૪	૩/૪ પરિ.	૫	૫ પરિ.	૬	૬ પરિ.	૭/૮	ઉદય પ્ર.	ઉદય પ્ર.પરિ.	સત્તા પ્ર.	સત્તા પ્ર. પરિ.	કુલ
કરણ	૧	૧ પરિ.	૨	૨ પરિ.	૩/૪	૩/૪ પરિ.	૫	૫ પરિ.	૬	૬ પરિ.	૭/૮	ઉદય પ્ર.	ઉદય પ્ર.પરિ.	સત્તા પ્ર.	સત્તા પ્ર. પરિ.	કુલ
ચિત્રો	૧૩	૧૦	૩	-	૭	-	૭	-	૨૩	૧	-	૪	-	૧૧	-	૭૯
ચંત્રો	૪૯	૩	૩૬	૩	૫	-	૧૦	૫	૧૮	-	-	૨	૨	૬૭	૮	૨૦૮

ન્યાયવિશારદ ન્યાયાચાર્ય મહોપાધ્યાય શ્રી યશોવિજયજી ગણિવરાણાં ગુણાનુવાદ સ્તુતિ: (આર્યા વૃત્તમ્)

ભક્ત્યા તં પ્રણમામો, વાચકવર્ચ્ય યશોવિજયગણિનમ્ । જિનશાસનામ્બરં યો, ભાસિતવાન્ સ્વીયવાલિકૃષ્ણૈ :	૧ ૧ ૧ ૧	કઃ છત્તુ વિષયોઽવન્યાં, કા વા ભાષાસ્તિ યત્ર પૂજ્યાનામ્ । ન પ્રાવર્તતિ વાણી, ગદ્યે પદ્યે ચ નિર્વાધા	૧ ૧ ૧ ૧
દેશે ગૂર્જરસંજે, ગ્રામં 'કન્હોડુ' નામકં રમ્યમ્ । યો નિજજનુષા ધીમાન્, પાલિતવાન્ શસ્યતમચરિતઃ	૧ ૨ ૧ ૧	પ્રોન્મધ્ય શાસ્ત્રસિન્ધુ, નિજમતિમન્થેન ધીરધુર્યેણ । રચિતા વિવિધાઃ કૃતયો, મુકુટાયન્તેઽધુના વિશ્વે	૧ ૧ ૦ ૧ ૧
સોહાગદેર્યદીયા, જનની નારાયણશ્ચ યસ્ય પિતા । ધન્યૌ તૌ સંસારે, યો સુષુવાતે સુતં વિરલમ્	૧ ૩ ૧ ૧	યદિરચિત-વૈરામ્ય-કલ્પલતા ડધ્યાત્મસારમુખ્યકૃતિમ્ । શ્રુત્વા ચ જ્ઞાનસાર-મધિયાયાત્ કો ન વૈરાગ્યમ્	૧ ૧ ૧ ૧ ૧
પણ્ડિનનયવિજયાઽઽહ્વો, ગુણગણનિલયોઽભવદ્ યદીયગુરુઃ । યદ્યચસા પ્રતિબુદ્ધોઽ ગુહ્ણાદ્ વાલ્યે સ ચારિત્રમ્	૧ ૪ ૧ ૧	દર્ભાવતીપુરે ય - શિરતરમારાધ્ય સંયમં વર્ચ્યમ્ । સ્વર્પતિઃ સસમાધિ - જંચતાદ્ બુધસત્તમઃ સ સદા	૧ ૧ ૨ ૧ ૧
રાજનગરવાસ્તવ્યો, ધન્યો ધનજી - સુરાધિધો ધનિકઃ । યત્પોરિતો હિ કાશ્યાં, ગતો ગુરુઃ શિષ્યજસકલિતઃ	૧ ૫ ૧ ૧	ગતવાનિતિ કઃ કથયતિ, જીવતિ યોઽઘાપિ સદ્યશઃકાયૈઃ । પ્રતિપાતઃ પ્રતિચૈત્યં, ગીયન્તે યસ્ય સ્તવનાનિ	૧ ૧ ૩ ૧ ૧
એડ્કારમન્ત્રજાપા-દુપગ્નં ભારતીં સમારાધ્ય । તસ્યાઃ સ હિ વરમાપત્ કવિત્વ - વાઙ્છાસુરદ્રુસમમ્	૧ ૬ ૧ ૧	યચ્છુતવાર્ધિં વૃષ્ટવા, સર્વેઽપિ ભવન્તિ વિસ્મયગ્રસ્તાઃ । કથમેકાકી કૃતવાન્ ?, વદ, કિમસાધ્યં સરસ્વત્યાઃ	૧ ૧ ૪ ૧ ૧
ભટ્ટાચાર્યસમીપે, ચિન્તામળ્યાદિકં સ સમધીત્ય । ષડ્દર્શનમર્મજો, વિધવિધવિદ્યાસુ વિજ્ઞાતઃ	૧ ૭ ૧ ૧	ઇતિ વાચકાવતંસં, મુનિજનમાન્યં યશોવિજયગણિનમ્ । નેમ્યમૃત-દેવશિષ્યઃ, સ્તુતવાન્નુ હેમચન્દ્રાઽઽહ્વઃ	૧ ૧ ૫ ૧ ૧
ન્યાયવિશારદ-ન્યાયા-ઽઽચાર્યોપાર્ધિ હિ સદસિ ધીરાણામ્ । વાદે વિજયપ્રાપ્ત્યા, પ્રીતાઃ પ્રાજ્ઞા દદુર્યસ્મૈ	૧ ૮ ૧ ૧		

રચિયતા -

પૂજ્યાચાર્ય શ્રી વિજય દેવસૂરિશ્વરાન્તિષદ્ વિજય હેમચંદ્રસૂરિઃ

વિ.સં. - ૨૦૪૪ વિજયા દશમા

પૂ. ઉપાધ્યાયજી અમર રહો !

સ્તુતિ - અષ્ટક

(મેત્રીભાવનું પવિત્ર ઝરું: એ રાગ)

ઉપાધ્યાય શ્રી યશોવિજયજી, જિનવર શાસનના શશગાર ધૈર્ય,ક્ષમાને, ગંભીરતાદિ, અનેક ગુણગણના ભંડાર જ્ઞાનયોગને સિદ્ધ કરીને, ખૂબ બઢાવી શાસન શાન વંદન કરીએ, ત્રિવિધે તમને, દેજો અમને સાચું જ્ઞાન૧	સત્તર તેતાલીસ ડભોઈતીર્યે ચરમ ચોમાસુ આપ રહ્યા, વરસ પંચાવન નિર્મળ સંયમ પાળી યશથી અમર થયા, વ્હેલા વ્હેલા શિવપુર જાવા કર્યું આપે શું શુભપ્રસ્થાન, વંદન કરીએ, ત્રિવિધે તમને, દેજો અમને સાચું જ્ઞાન૫
ધન્ય કનોડા ધન સોભાગદે ધન નારાયણ ધર્મશૂરા, ધન્ય સુહગુરુ શ્રી નયવિજયજી ધન ધન એ ધનજી શૂરા, ધન્ય સિદ્ધસૂરિજી જેણે હિત શિક્ષાના દીધાં દાન, વંદન કરીએ ત્રિવિધે તમને, દેજો અમને સાચું જ્ઞાન૨	પ્રભુની આણા ગૌણ બનીને જ્ઞાનનો મારગ વિરલ બન્યો, "શાસન મારું હું શાસનનો" એવો અન્તર્નાદ ઘટયો, એવા ટાણે આપના ગ્રંથો ટાળે સંધનું તિમિર તમામ, વંદન કરીએ, ત્રિવિધે તમને, દેજો અમને સાચું જ્ઞાન૬
ભર ચોમાસે મૂશળધારે વરસે પાણી દિવસ ને રાત, 'ભક્તામર' ની શ્રવણપ્રતિજ્ઞા કારણ ત્રણ ઉપવાસી માત, સાત વરસના આપે ત્યારે સંભળાયું એ સ્તોત્ર મહાન, વંદન કરીએ, ત્રિવિધે તમને, દેજો અમને સાચું જ્ઞાન૩	ભવવૈરાગી ગુરુ ગુણરાગી, પૂર્ણ ભક્ત પ્રભુ શાસનના ગીતારથ સૌભાગી સજ્જન, પારંગત શ્રૂત સાગરના શિવ સુખદાયક માર્ગના જ્ઞાતા સદા અમારી સાથે રહો જુગ જુગ જીવો, જય જય પામો, ઉપાધ્યાયજી અમર રહો૭
કાશીતલ વહેતી ગંગાના કાંઠે નિશ્ચ ધ્યાન ધરી, ભગવતી દેવી સરસ્વતીને રીઝવીને વરદાન વરી, ગુરુવર ચરણપસાયે સ્હેજે લાયું આતમ અનુભવ જ્ઞાન, વંદન કરીએ, ત્રિવિધે તમને, દેજો અમને સાચું જ્ઞાન૪	શ્રી જિનશાસન જ્યોતિર્ધર, પ્રબળ પ્રતાપી પુણ્યાત્મા, ન્યાય વિશારદ ન્યાયાચાર્ય, વળી જે સંયમ શુદ્ધાત્મા, અગણિત ગ્રંથ રચીને જેને, કીધો મહાશાસન ઉપકાર, ઉપાધ્યાય શ્રી 'યશ' ગુરુ ચરણો, વંદન હો અમ વાર હજાર૮

વ્યાપાર્વિચારદ મહોપદ્યાય શ્રીમદ્ યશોવિજયજી મ.સા.

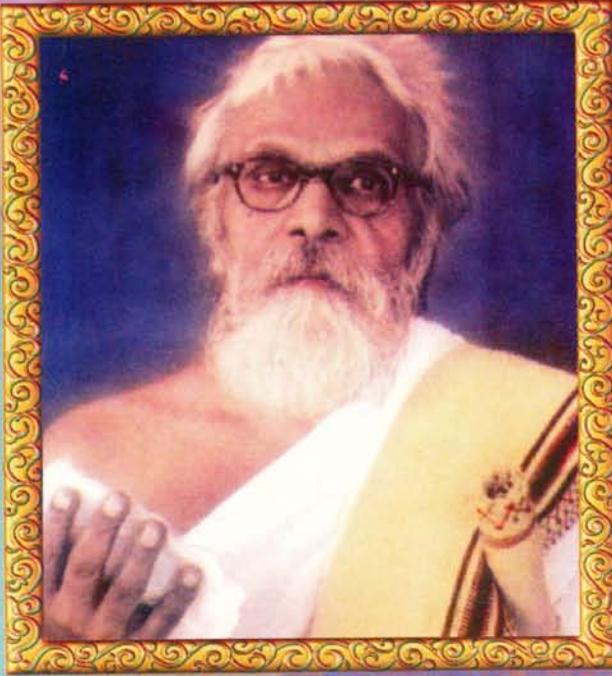

दिव्यआशीर्वादाता पू. गुरुदेवो

शासनसम्राट्

प.पू.आ. श्रीमद् विजय नेमिसूरीश्वरजु म.सा.

वात्सल्यवारिधि

समयज्ञ प.पू.आ. श्रीमद् विजय
विज्ञानसूरीश्वरजु म.सा.

प्राकृतविशारद्,

धर्मराज प.पू.आ. श्रीमद् विजय
कस्तूरसूरीश्वरजु म.सा.

શુભાશિષદાતા સૂરિ બંધુબેલડી

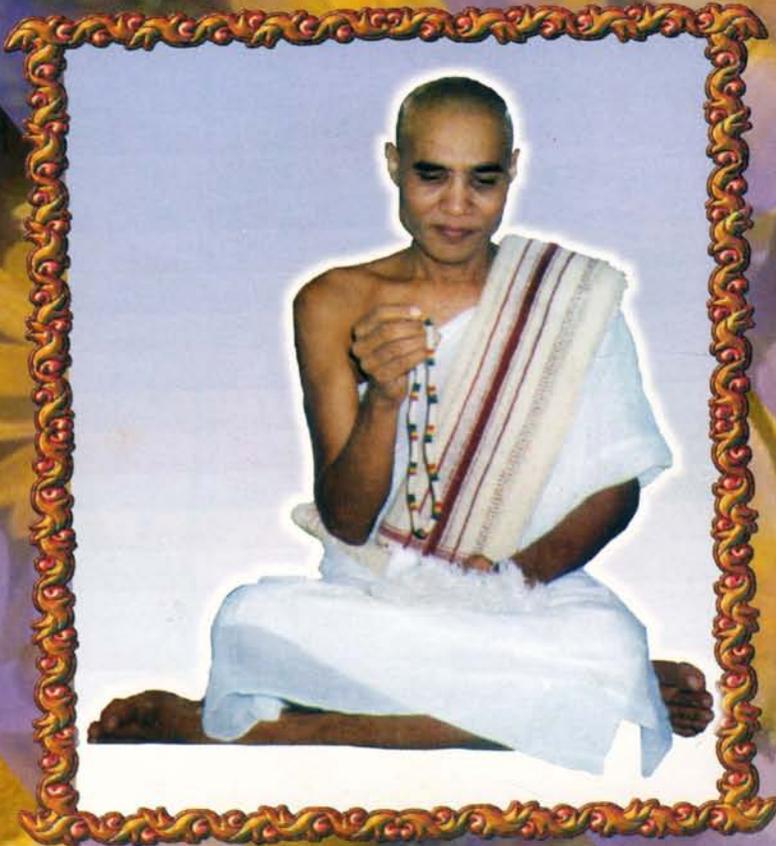
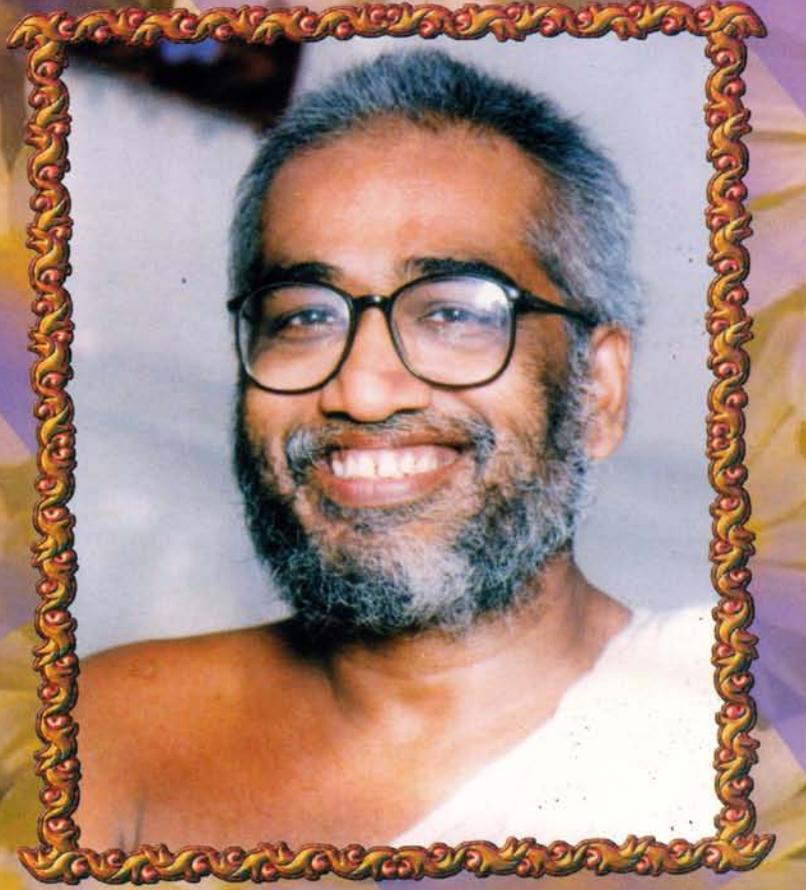

જિનશાસન
શાણગાર
પ.પૂ.આ.
શ્રી વિજય
ચંદ્રોદયસૂરીશ્વરજી
મ.સા.

સૂરિમંત્ર
સમારાધક
પ.પૂ.આ.
શ્રી વિજય
અશોકચંદ્રસૂરીશ્વરજી
મ.સા.

વ્યાકરણાચાર્ય
પ. પૂ. આ.
શ્રી વિજય
સોમચંદ્રસૂરીશ્વરજી
મ. સા.

૪૫-૩૬
ઉપવાસના
ઉગ્ર તપસ્વી
પ. પૂ. ગણિવર્ય
શ્રી કૈલાસચંદ્ર
વિજય મ. સા.

પરમપૂજ્ય પરમોપકારિ પ્રાતઃ સ્મરણીય પૂજ્યપાદ બાલબ્રહ્મચારી સર્વતંત્રસ્વતંત્ર ॥ શાસનસમ્રાટ્
સૂરિચક્રચક્રવર્તિ જગદ્ગુરુ તપાગ્ચ્છાધિપતિ ભદ્રારકાચાર્ય મહારાજાધિરાજ
શ્રી વિજયનેમિસૂરીશ્વરભગવતે નમઃ

શ્રી ગુરુસ્તુતિ :

(ભુજંગપ્રયાતમ્)

અહો યોગદાતા પ્રભો ક્ષેમદાતા, સદા નાથ એવાસિ નિસ્તારકસ્ત્વમ્	
સુસૌભાગ્યવાન્ બાલ્યતો બ્રહ્મચારી, સ્તુવે ત્વામહ શ્રીગુરુ નેમિસૂરિમ્	૧
ન યામીહ પારં ગુરુણાં ગુણાનાં, કથં તે ચ ગણ્યા વિના શક્તિયોગમ્	
તથાપિ સ્તુતિભક્તિરાગાત્તવેયમ્, સ્તુવે ત્વામહ શ્રીગુરુ નેમિસૂરિમ્	૨
ત્વયાષ્ટાઙ્ગયોગઃ સમાધિઃ સુલઙ્ઘ-સ્તથાધ્યાત્મયોગાદિતોઽસાધિ સિદ્ધિઃ	
ક્રિયાજ્ઞાનસદ્ધ્યાનયોગેકનિષ્ઠ, સ્તુવે ત્વામહ શ્રીગુરુ નેમિસૂરિમ્	૩
તવાસન્નરેશાશ્ચ ભક્ત્તા અનેકે, જગત્યાં ત્વયા ધર્મવીરત્વમુપ્તમ્	
મહાતીર્થસદ્ધક્તિયોગ દધાન, સ્તુવે ત્વામહ શ્રીગુરુ નેમિસૂરિમ્	૪
અહં નિર્ગુણઃ સદ્ગુણૈઃ સંભૃતસ્ત્વ-મહં જ્ઞાનહીનોઽસ્મિ સજ્ઞાનવાસ્ત્વમ્	
મમાભેદદાવિભવત્વાર્યભક્તિઃ, સ્તુવે ત્વામહ શ્રીગુરુ નેમિસૂરિમ્	૫
મયાઽકારિ નો સેવના નાથ કાચિ-ત્રચાધારિ શિક્ષા હૃદિ ત્વત્પ્રદત્તા ।	
ક્ષમન્તાં મમ પ્રાર્થનૈષા કૃપાલો, સ્તુવે ત્વામહ શ્રીગુરુ નેમિસૂરિમ્	૬
સનાથસ્ત્વાયાઽધ્યાપિ પર્યન્તમાસ-મનોથોઽઘ જજ્ઞેઽથ ભાગ્યૈર્વિહીનઃ	
સદા નાથ યાચે તવાઙ્ઘ્રયંકસેવા, સ્તુવે ત્વામહ શ્રીગુરુ નેમિસૂરિમ્	૭
અથ પ્રેમતો બોધદાત ન કો મે, ન વા નાથ માં કોઽપિ સંરક્ષિતાઽરે	
દયાલો ત્વયા દાસ એષોઽનુકમ્પ્યઃ, સદા સ્વર્ગતો દેહિ નાથાશિષો મે	૮

રચિયતા વિજયનન્દનસૂરિઃ

(ભુજંગી છંદ)

અહો યોગ ને ક્ષેમના આપનારા, તમે નાથ છો તારનાર અમારા;	
પ્રભો નેમિસૂરીશ સૌભાગ્યશાલી, નમું શ્રી ગુરુ બાલ્યથી બ્રહ્મચારી.	૧
તમારા ગુણોનો નહીં પાર આવે, વિના શક્તિએ તે ગણ્યા કેમ જાવે ?	
તથાપિ સ્તુતિ ભક્તિથી આ તમારી, નમું શ્રી ગુરુ બાલ્યથી બ્રહ્મચારી.	૨
લહી યોગની આઠ અંગે સમાધિ, ભલા આત્મપંથે રહી સિદ્ધિ સાધી,	
ક્રિયા જ્ઞાન ને ધ્યાનના યોગધારી, નમું શ્રી ગુરુ બાલ્યથી બ્રહ્મચારી.	૩
હતા આપના ભક્ત ભુપાલ ભારી, તમે ધર્મની વીરતાને ઉગારી,	
મહાતીર્થ ને ધર્મના જોગધારી, નમું શ્રી ગુરુ બાલ્યથી બ્રહ્મચારી.	૪
અમે નિર્ગુણી ને ગુણી આપ પુરા, અમે અજ્ઞ ને આપ જ્ઞાને સનુરાં,	
મળો ભક્તિ એ ભેદને છેદનારી, નમું શ્રી ગુરુ બાલ્યથી બ્રહ્મચારી.	૫
નથી આપની સેવના કાંઈ કીધી, કહેલી વળી ધર્મશિક્ષા ન લીધી,	
ક્ષમા આપજો પ્રાર્થના એ અમારી, નમું શ્રી ગુરુ બાલ્યથી બ્રહ્મચારી.	૬
હતા આપ યોગે અમે તો સનાથ, અભાગી થયા આપ વિના અનાથ,	
અમે માંગીએ એક સેવા તમારી, નમું શ્રી ગુરુ બાલ્યથી બ્રહ્મચારી.	૭
હવે પ્રેમથી બોધ એ કોણ દેશે ? અમારી અરે ! કોણ સંભાળ લેશે ?	
દયાળુ તમે દીલમાં દાસ લેજો, સદા સ્વર્ગથી નાથ આશિષ દેજો.	૮

રચયિતા :- ૫૦૫૦ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય ધુરન્ધરસૂરીશ્વરજી મ૦સા૦

આધાર શીલા

આ ગ્રંથના પ્રકાશન કાર્ય માટે આર્થિક સહયોગ દાતા
શ્રી વિલે પાર્લા શ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક જૈન સંઘ એન્ડ ચેરીટીઝની

હાર્દિક અનુમોદના

પાર્લા (વેસ્ટ)શ્રી જૈન સંઘની વિનંતીથી વિક્રમ સંવત ૨૦૫૩ માં પ.પૂ. ગણિવર્થ શ્રમણચંદ્ર વિ. મ.સા., તથા પ.પૂ. મુનિ કેલાસચંદ્ર વિ. મ.સા. (હાલ ગણિવર્થ) ચાતુર્માસ પદાર્થ હતા અને તેઓશ્રીની નિશ્રામાં શ્રી સિદ્ધિવધુ કંઠાભરણ તપ તથા દર રવિવાર વિવિધ આરાધના તથા શિબીર આદિ થયેલ તે સ્મૃતિ નિમિત્તે શ્રી સંઘે આ ગ્રંથમાં મુખ્ય સહયોગ પ્રદાન કર્યો તે બદલ શ્રી સંઘની ઉદાર ભાવનાની ભૂરી ભૂરી અનુમોદના....

તથા સંવત ૨૦૫૨ માં પ.પૂ. પંચાસ શ્રી પુષ્પચંદ્ર વિ. ગણિ મ.સા. શ્રી માટુંગા રોડ શ્વે.મૂ.પૂ. સંઘમાં પર્યુષણ પર્વની આરાધના કરાવી. તેઓશ્રીની પ્રેરણાથી શ્રી સંઘે આધાર સ્થંભ તરીકે સહયોગ પ્રદાન કર્યો તે બદલ શ્રી સંઘની અનુમોદના....

પ.પૂ. પંચાસ શ્રી હૈંકારચંદ્ર ગણિ મ.સા. ની પ્રેરણાથી આ પુસ્તક અંગે શ્રી વીરવિજય જૈન ઉપાશ્રય તરફથી સહયોગ પ્રાપ્ત થયો છે...

પુસ્તક વિમોચનના સુઅવસરે આ તાત્વિકવિષયના અધ્યાપકો (પંડિતવર્યોનું) તથા પ્રેસવાળા આદિનું બહુમાન સ્વ. ભૂરીબેન વ્રજલાલ માણેકચંદ શાહ (સંપાદકના સંસારી માતૃશ્રી) પરિવાર તરફથી કરવામાં આવેલ છે. હસ્તે નવીનભાઈ-મનુભાઈ-સુરેશભાઈ-મહેશભાઈ.

લી. શ્રી રાંદેરરોડ શ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક જૈન સંઘ

સંવત - ૨૦૫૯ કારતક વદ-૫

(સંપાદકનો પંચાસ પદારોહણ દિન)

શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથાય નમઃ

જૈન જયતિ શાસનમ

પ્રસ્તાવના

- પ.પૂ.આ.શ્રી વિજય અભયશેખરસૂરીશ્વરજી મ.સા.

સામ્યવાદના પ્રબળ પુરસ્કર્તા અને સોવિયેત રશિયાના પ્રેસિડેન્ટ બ્રેઝનેવ પોતાની માતાને કાળા સમુદ્રના તટે સહેલગાહ કરાવવા લઈ ગયેલા. પ્રમુખ પદની રૂએ એમને મળેલા વૈભવ-સમૃદ્ધિની માતાને કંઈક ઝાંખી કરાવી દિવસાન્તે માતાને પૂછે છે - માં? મારો વૈભવ કેવો લાગ્યો? માતા કહે છે - ખૂબ સારો! પણ મને ડર લાગે છે 'માં? શું ડર લાગે છે?' 'મને એ ડર લાગે છે કે જો સાચ્યે સાચ સામ્યવાદ આવી જાય અને પ્રમુખથી માંડી પટાવાળા સુધીના બધાને આ વૈભવ એક સરખો વહેંચી દેવાનો હોય તો પછી આ મજા રહી નહીં શકે.'

વાત આ છે - સામ્યવાદને ફેલાવવા ગમે તેટલા આકાશ પાતાલ એક કરી નાંખવામાં આવે, તો પણ પ્રમુખ અને પટાવાળા વચ્ચે જે આત્મ અને ગાત્મનું અંતર છે તે મિટાવી શકાતું નથી. રોગી-નિરોગી, સુરૂપ-કુરૂપ, અમીર-ગરીબ આવી બધી વિષમતાઓને હાંકી કાઢવી શક્ય જ નથી કારણ કે વિષમતાનું સર્જક તત્ત્વ "કર્મ" વિદ્યમાન છે. સંપૂર્ણ સામ્યવાદ મોક્ષમાં જ સંભવે, કારણ કે ત્યાં કર્મ નથી.

વિશ્વની વિચિત્રતાઓના કારણ તરીકે બધા જ આર્ય ધર્મોએ આત્માથી ભિન્ન એક અલગ તત્ત્વ માન્યું છે ને એને કર્મ, અદૃષ્ટ, પ્રકૃતિ, અવિદ્યા, વાસના આવા બધા જુદા જુદા શબ્દોથી જણાવ્યું છે. પણ વૈદિક વગેરે ધર્મો એનું વિશેષ કોઈ જ નિરૂપણ કરી શક્યા નથી જે જૈનધર્મે કર્યું છે.

વિશ્વના જીવો પ્રતિક્ષણ જે જે આઠ પ્રકારની વિષમતાઓ અનુભવી રહ્યા છે તેનાં સચોટ કારણ તરીકે આઠ પ્રકારના કર્મો, વળી એના પેટા ૧૫૮ વિભાગો, એ દરેકના પ્રકૃતિ-સ્થિતિ-રસ-પ્રદેશબંધ એમ ચાર-ચાર પ્રકારે બંધ, જુદી જુદી અવસ્થામાં આ ચારની થતી વિવિધતાઓ.... એનું અસ્તિત્વ (સત્તા), ઉદય-ઉદીરણા-સંક્રમ વગેરેની જે સૂક્ષ્માતિસૂક્ષ્મ જાણકારી જૈનદર્શને આપી છે તેનો વિશ્વમાં જોટો મળવો શક્ય નથી, કારણ કે જૈનધર્મે આપેલા કર્મવિજ્ઞાનની સામે દુનિયાના બાકીના બધા ધર્મોએ આપેલા કર્મવિજ્ઞાનને ભેગું કરવામાં આવે તો પણ એ સમુદ્રની આગળ માત્ર બિંદુ જેટલું પણ માંડ માંડ થાય છે.

આવા વિશિષ્ટ અને વિલક્ષણ કર્મવિજ્ઞાનના શિરમોર ગ્રંથોમાંનો એક ગ્રંથ એટલે **કર્મપ્રકૃતિસંગ્રહણી...** 'આ નિરૂપણ સર્વજ્ઞ સિવાય કોઈનું ન હોય શકે, એ સર્વજ્ઞનું જ છે' આવો પોકાર આત્મામાંથી અંદરથી જેના સહૃદય અધ્યયનથી ઉઠ્યા જ કરે એવા અનેક ગ્રંથોમાંનો એક ગ્રંથ એટલે **કર્મપ્રકૃતિસંગ્રહણી...** ઉપરોક્ત આત્માના અવાજ દ્વારા સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ, નિર્મળતા અને દૃઢતા કરાવે, સાધકને અંતર્મુખ બનાવે, અતીન્દ્રિય તત્ત્વોના સ્વાધ્યાયમાં તલ્લીનતા વગેરે દ્વારા અપૂર્વ નિર્જરા કરાવી આપે એવો એક અજોડ ગ્રંથ એટલે **કર્મપ્રકૃતિસંગ્રહણી**. આજે સમસ્ત સંઘમાં આ ગ્રંથનું એક અત્યંત વિશિષ્ટ આદરણીય સ્થાન છે. બહુશ્રુત અજ્ઞાત આચાર્ય નિર્મિત-ચૂર્ણિ, મહાન તાર્કિક આચાર્ય શ્રી મુનિચંદ્રસૂરિ નિર્મિત વિષમપદ ટીપ્પણ, સમર્થ ટીકાકાર આચાર્ય શ્રી મલયગિરિ મહારાજ અને મહામહોપાધ્યાય શ્રી યશોવિજયજી મહારાજ નિર્મિત

ટીકાઓ.... આ બધા વિવેચનગ્રન્થોએ આ ગ્રંથના અભ્યાસને સરળ બનાવવા સાથે એના ગૌરવમાં વધારો કર્યો છે. એ સુશોને સુવિદિત છે. પંચસંગ્રહકારે પણ આ વિષયનો એક સ્વતંત્ર વિભાગ તરીકે કરેલો સમાવેશ પણ એની મહત્તામાં વધારો કર્યો વિના રહેતો નથી.

અતિગહન સૂક્ષ્મ પદાર્થોનું નિરૂપણ કરનાર આ મહાન ગ્રંથના પઠન, પાઠન, પુનરાવર્તન, ચિંતન, મનન, વગેરે વધુ સરળ બનવા દ્વારા એનાં પ્રચાર, પ્રસાર પણ અધિક થાય એવી ગણતરીથી આ ગ્રંથના પદાર્થોનું ચૂંચિને અનુસરીને સંકલન મેં કર્મપ્રકૃતિ પદાર્થો ભાગ-૧-૨ માં કરેલું છે તેમજ ઊંડાણપૂર્વકના પ્રશ્નો અને ઉત્તરો ભાગ-૩ માં પ્રકાશિત થયેલા છે. છતાં ટીકાનો ભાવાનુવાદ પ્રથમવાર પ્રકાશિત થયો છે.

શાસનસમ્રાટ્ સમુદાયના ભદ્રકપરિણામી શાસનપ્રભાવક અને શ્રી સૂરિમંત્રના મહાન આરાધક પૂજ્યપાદ આચાર્ય ભગવંત શ્રી વિજય અશોકચંદ્રસૂરીશ્વરજી મ.સા. ના શિષ્યરત્ન અદ્વમથી વીશસ્થાનકતપના આરાધક તપસ્વી પૂ. ગણિવર્ય શ્રી કૈલાસચંદ્રવિજય મ.સા. ભારે જહેમત અને દીર્ઘકાલીન પરિશ્રમથી આ ભાવાનુવાદ તૈયાર કર્યો છે, વળી સર્વત્ર પદાર્થોની સંકલના દ્વારા અધ્યેતાઓને સમજવામાં અને ઉપસ્થિત રાખવામાં સરળતા રહે એ માટે તેઓએ યંત્રો બનાવીને મુક્યા છે તેમજ શક્ય બન્યું ત્યાં ત્યાં હેતુઓ આપવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. જે પદાર્થોના સ્પષ્ટીકરણ માટે ખૂબ ઉપયોગી બનશે એવી શ્રદ્ધા છે.

નાના મોટા કોઈને પણ ન સમજાયેલી વાત પૂછવામાં કોઈ જ ક્ષોભ સંકોચ નહીં એવી અત્યંત સરળ નમ્રતા તથા ધૈર્ય-ખંત સાથેનો સાતત્યપૂર્ણ પુરુષાર્થ, આ બે પરિબળો જ આ પ્રકાશનમાં મુખ્યભાગ ભજવી ગયા છે. અને આ બન્નેને મળ્યો - વનમાનમાં કર્મસાહિત્યના અજોડજ્ઞાતા સિદ્ધાંતદિવાકર ગચ્છાધિપતિ પ.પૂ. આ. શ્રી વિજય જયદોષસૂરીશ્વરજી મ.સા. નો શાસન-સંઘ-વિશાળ સમુદાયની હિતચિંતાની સતત વ્યવસ્તતામાંથી પણ અવકાશ કાઢી કાઢીને પ્રશ્નોના ઉત્તરો સમજણ-પદાર્થનિર્ણય- વગેરે આપવાનો ઔદાર્યપૂર્ણ સહકાર અને વિપુલ કર્મસાહિત્યના સર્જક પ.પૂ.આ. શ્રી. વિજય વીરશેખર સૂ.મ.સા. નો પણ એવો પદાર્થો વગેરે જણાવવાનો સાતત્યપૂર્ણ સહકાર....

ગ્રંથના ભાવાનુવાદ કર્તા પૂ. ગણિવર્ય ભીષ્મ તપસ્વી છે. એક અદ્વમ કરવો હોય તો પણ વિચાર કરવો પડે એવી ફાગણ મહિનાની ગરમીમાં એમણે ૩૧ ઉપવાસ કરેલા... શ્રી સંઘમાં સમસ્ત આચાર્ય ભગવંતો દ્વારા વધુને વધુ શાસનરક્ષા-શાસન પ્રમાવના થાય એવા શુભ આશયથી તેઓએ ૪૦૦ + ૮૮ આચાર્યપદના અદ્વમની ભાવના તેમાંથી ૪૬૮ અદ્વમ કર્યા છે. આવા ભીષ્મ તપની સાથે વળી સ્વાધ્યાયનો અભ્યંતર તપ મુખમાંથી ધન્ય... ધન્ય... એવા ઉદ્ગારો કઢાવે છે. ભાવાનુવાદકર્તાના આ દીર્ઘ પરિશ્રમને સહુ કોઈ અધ્યેતાઓ સફળતા બક્ષે એવી અપેક્ષા સાથે.....

વિ.સં.૨૦૫૮ — શ્રી પ્રેમ-ભુવનભાનુ-દર્મજિત્-જયશેખરસૂરિ શિષ્ય
અષાઠ્ઠ. ૮, સોગલી — આ. વિજય અભયશેખરસૂરિ

અભિનંદનના અધિકારી

પ.પૂ.આ. શ્રી વિજય ચંદ્રોદયસૂરીશ્વરજી મ.સા.

પૂજ્ય ધર્મરાજા ગુરુદેવ શ્રીમાન વિજય કસ્તૂરસૂરીશ્વરજી મ. પાસે કર્મપ્રકૃતિનું અધ્યયન ચાલતું હતું. વિ.સં. ૨૦૦૬ના બોટાદના ચોમાસામાં કર્મપ્રકૃતિમાં આવતા પદાર્થોની સ્પષ્ટતા જરૂરી લાગતી પણ તેવા સંયોગો ઉભા ન થયા. જ્યારે ગણિ કેલાસચંદ્ર વિજયજીએ કર્મપ્રકૃતિનો અભ્યાસ શરૂ થયો ત્યારે તેઓના ક્ષયોપશમ પ્રમાણે પદાર્થોની સ્પષ્ટતા આવશ્યકતા લાગી અને તેઓને તે અંગે પોતાના ગુરુદેવ આચાર્ય શ્રી વિજય અશોકચંદ્રસૂરિજી મ. ની કંઈક કર્મપ્રકૃતિના પદાર્થો અંગે લખવા આજ્ઞા માંગી. અને પોતાના ક્ષયોપશમ પ્રમાણે લખાણ શરૂ તો કર્યું પણ તે અંગે તેઓને પણ સંતોષ ન થયો. ક્ષયોપશમ તીવ્ર બનાવવા તપસ્વી તેઓએ અક્રમથી વીશસ્થાનક તપ શરૂ કર્યો. મુનિશ્રીનો ખંત-તીવ્રતા અને ઉત્સાહના લીધે એક તરફ તપ વધતો ગયો અને ક્ષયોપશમ સૂક્ષ્મ થતો ગયો. પોતાના લખાણ તે કર્મપ્રકૃતિના સૂક્ષ્મ અભ્યાસી પાસે રજૂ કરી યોગ્ય કરવા આચાર્યશ્રી વિજય જયઘોષસૂરીશ્વરજી મ. તથા આચાર્ય શ્રી વિજય વીરશેખરસૂરીશ્વરજીએ તપસ્વી ગણિશ્રીના લખાણ જોઈ આપવા સમ્મતિ આપી તો આપી પણ પોતાની દીર્ઘકાલીના કર્મપ્રકૃતિના પદાર્થોનું ચિંતન, યંત્રો, કોષ્ટકો વિગેરે માટે તેવું સંશોધન પરસ્પરના પરમાર્શના કારણે આજે આ ત્રીજો વિભાગ પણ પૂર્ણ પ્રાયઃ બની રહ્યો છે. ૧૫ વરસથી એક માત્ર લગની લગાવી ગણિશ્રીએ પરિશ્રમ કર્યો છે. જરૂર પડે એમાંથી જાણ કરી લઈ પોતાના શ્રમને સફળ બનાવી શક્યા છે. જેના પરિણામે કર્મપ્રકૃતિ ભાવાનુવાદના ૧-૨ ભાગોનું અધ્યયન અધ્યાપન પણ કર્મપ્રકૃતિના અભ્યાસીઓ માટે સફળ પુરવાર થઈ રહ્યું છે.

આ ત્રીજા ભાગનું સંપાદન થતાં ગણિવર્યશ્રીનો પરિશ્રમ તપોબળ ગુરૂકૃપાના કારણે આ એક શ્રુતજ્ઞાનની ઉપાસના દ્વારા પાર પામ્યા છે. જેથી તેઓને જેટલો ધન્યવાદ આપીએ તેટલો ઓછો છે.

લી.

૨૦૦૬-૨૦૧૦-૨૦૧૨

પ.પૂ.આ. શ્રી વિજય જયઘોષસૂરીશ્વરજી મ.સા.

ગણિવર્ય શ્રી કેલાસચંદ્ર વિજયજી દ્વારા આલેખાયેલ કર્મપ્રકૃતિ ભાષાંતરના ભાગ ૧-૨ પછી ત્રીજો ભાગ પ્રગટ થઈ રહ્યો છે. તે ખરેખર એમના માટે જેમ આનંદનો વિષય છે, તેમ આ ગ્રંથના અભ્યાસુઓને અભ્યાસમાં અત્યંત સહાયક બનશે માટે અભ્યાસુઓ માટે પણ આનંદનો વિષય છે.

આ અનુવાદ કરવામાં તેઓએ જે શ્રમ ઉઠાવ્યો છે તે ઉડીને આંખે વળગે તેવો છે. કર્મસાહિત્ય જેવા ગહન વિષયને સરળ બનાવવા માટે તેમણે ખુબ જ મહેનત કરી છે.

તપ, સંયમ, વૈયાવચ્ચની સાથે સ્વાધ્યાય-સ્વરૂપે થયેલા આ ગ્રંથનું કાર્ય અનુમોદનીય છે. આજ રીતે બીજા પણ તાત્વિક ગ્રંથોનો અનુવાદ/વિવેચન તેઓ કરતા રહે અને અભ્યાસુઓની તૃષ્ણાને સંતોષે એ જ મંગળ કામના.

તમારા તપની ખૂબ ભૂરિ ભૂરિ અનુમોદના.

વિભાગ પ્રમુખ સુરેશ્વરજી
વિભાગ પ્રમુખે ૧૯-૧૦-૨૦૧૨
કેલાસચંદ્ર વિજયજી ૨૦/૧૦/૧૨
ભા. ૨૦૧૨

પ.પૂ.આ. શ્રી વિજય વીરશેખરસૂરીશ્વરજી મ.સા.

કર્મપ્રકૃતિ તથા સપ્તતિકાના અભ્યાસીઓને સરળતા અને અનુકુળતા રહે તે માટે સરળ ગુજરાતી ભાષામાં ભાવાનુવાદ કરવા માટે કરેલી ગણિવચ્ચ શ્રી કૈલાસચંદ્ર વિજયજીની જહેમત ખરેખર અત્યંત શ્લાઘનીય છે.

દ.વીરશેખર સૂ.

એ યાત્રા અવિરામ ધપતી રહો !

પ.પૂ.આ. શ્રી વિજય પ્રદુમ્નસૂરીશ્વરજી મ.સા.

ગણિ શ્રી કૈલાસચંદ્ર વિજયજી મહારાજ અત્યંતર અને બાહ્ય બંને તપમાં કુશળ છે. વળી એ બંને તપ પણ આકરાં તપ છે. બાહ્ય તપમાં માસકમણ જેવી મોટી તપસ્યા રમતવાતમાં કરે. તો કર્મગ્રંથ જેવો સુષ્ક અને રૂક્ષ વિષય તેમાં પણ નિત્ય ઉદ્યમ કરે. ન તો થાકે ન તો કંટાળે. આવા સાધુ શ્રમણકુળની શોભા છે. અન્ય અનેકને આલંબન પણ છે.

તેમની આ ઉભય પ્રકારની તપસ્યા યાત્રા અવિરામપણે પ્રગતિના પંથે આગળને આગળ ધપતી રહો.

વિ. ૬. ૨૦૫૮

શ્રી વિજય પ્રદુમ્ન

સૂરીશ્વરજી

૨ - પ્રદુમ્ન

શ્રી કર્મપ્રકૃતિ ગ્રંથનું રહસ્ય

સ્વ. પંડિતવચ્ચ પુખરાજજી અમીચંદ્રજી કોઠારી

આ ગ્રંથમાં ૮ કરણોનું સ્વરૂપ અને ઉદય સત્તા પ્રકરણનો વિષય આવે છે. કેટલીક વખત આ ગ્રંથ કેવળ જાણી લેવાની દૃષ્ટિએ જ ભણાય છે. ત્યાં સમજવું જોઈએ કે - કેવળ જાણી જવા માટે જ આ ગ્રંથ નથી. પરંતુ ખૂબ જ ચિંતન-મનન- સાથે આઠ કરણરૂપ આ કર્મપ્રકૃતિ ગ્રંથનું તલસ્પર્શી જ્ઞાન સૂક્ષ્મ બુદ્ધિથી જો પ્રાપ્ત કરવામાં આવે તો કેટલુંય નવું નવું જાણવા મળી શકે છે. સાથે સાથે બંધાયેલ કર્મો ઉપર અધ્યવસાયો દ્વારા કેવા પ્રકારનું પરિણમન થાય છે, આત્મા કર્મપાશમાંથી કેવી રીતે મુક્ત બની મોક્ષગામી બને છે - તેનો સચોટ ખ્યાલ આવે છે.

પ્રત્યેક સમયે દરેક કર્મો એક સરખી રીતે બંધાતા નથી પરંતુ અનેક રીતે બંધાય છે. વળી જે કર્મ જે રીતે બંધાયું હોય તે કર્મ તેજ રીતે ઉદયમાં આવે છે અને ફળ આપે છે એમ નથી. કેટલીક વાર કેટલાંક કર્મો જે રીતે બંધાયા હોય તેજ રીતે નિયત કાળે ઉદયમાં આવે છે અને ફળ પણ આપે છે, પરંતુ કેટલીક વાર કેટલાંક કર્મો બંધ સમયે જે રીતે બંધાયા હોય તેનાથી અન્ય રીતે ફળ આપે છે અગર નક્કી થયેલ સમય કરતાં વહેલાં-મોડા અગર વધારે કાળ સુધી ફળ આપે છે, વળી કેટલાંક કર્મો તો ફળ આપ્યા વિના ક્ષય થઈ જાય છે એવું પણ બને છે.

એ રીતે કર્મોમાં બંધ સમયે અને બંધાયા પછી અધ્યવસાયો દ્વારા કેવી અસર થાય છે તે બાબત આઠ કરણોનું જ્ઞાન સમજવાથી સારી રીતે જાણી શકાય છે. સમયે ભોગવાઈને છુટું પડી જાય છે. આ બંધ અસાંપરાયિક = અકષાયી હોવાથી બહુલતાએ તેની વિવક્ષા કરવામાં આવતી નથી એટલે મોટા ભાગે સાંપરાયિક = સકષાયી બંધને જ બંધ તરીકે ગણવામાં આવે છે.

જેમ દરેક રાજ્યમાં નીચેની, ડીસ્ટ્રીક્ટ અને હાઈકોર્ટ એમ ત્રણ પ્રકારની અદાલતો હોય છે અને તદુપરાંત ભારત અગર પાકિસ્તાન જેવા સંપૂર્ણ એક-એક દેશમાં ચોથી એક સુપ્રીમકોર્ટ (અદાલત) હોય છે. વળી આ ચારેય કોર્ટોમાં જેમ દરેક પ્રકારના કેસો ચાલતા નથી પણ અમુક ચોક્કસ પ્રકારના ગુન્હાઓના કેસો અમુક અમુક કોર્ટમાં ચાલે છે. તથા કેટલીક વખત નીચેની કે ડીસ્ટ્રીક્ટ કોર્ટ આપેલ ચુકાદો આપરી હોતો નથી કારણ કે ચુકાદાથી જો વાદી કે પ્રતિવાદીને સંતોષ ન થયો હોય તો આગળ હાઈકોર્ટમાં અપીલ કરી શકે છે અને હાઈકોર્ટ આપેલા નિર્ણયથી પણ જો સંતોષ ન થાય તો સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપીલ કરી શકે છે અને તે કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલો નિર્ણય સર્વને બંધનકર્તા ગણાતો હોવાથી તે પ્રમાણે અવશ્ય વર્તવું પડે છે.

તેમ અમુક અમુક પ્રકારના અધ્યવસાયો દ્વારા આત્મા કર્મબંધ ત્રણ પ્રકારે કરે છે.

બંધનકરણ :- જેવી રીતે નીચેની અથવા ડીસ્ટ્રીક્ટ કોર્ટમાં ન્યાયાધીશ અમુક ચુકાદો આપે છે અને વાદી કે પ્રતિવાદી ઉપરની કોઈપણ કોર્ટમાં ન જાય તો તે ચુકાદો બંધનકર્તા થાય છે અને ઉપરની કોર્ટમાં જાય તો તે ચુકાદામાં ફેરફાર પણ થાય છે. તેવી રીતે સામાન્ય બંધનકરણના અધ્યવસાયોથી બંધાયેલ કર્મ ઉપર અમુક કાળ પછી સંક્રમણ આદિ સાત કરણમાંના કોઈપણ કરણની અસર ન થાય તો તેમાં કોઈપણ જાતનો ફેરફાર થતો નથી. અર્થાત્ બંધ સમયે જેટલાં કાળે, જે રીતે, જેટલું ફળ આપવા વિગેરેનો સ્વભાવ નિયત થયો હોય તે જ ઉદયમાં આવે છે અને જો કોઈ કરણની અસર થઈ જાય તો તેમાં ફેરફાર થઈ જાય છે અથવા તે તે પ્રકૃતિઓ અન્યથા રૂપે ફળ આપનારી પણ બની જાય છે.

નિહ્વત્તિકરણ :- હાઈકોર્ટમાં અપાયેલ ચુકાદામાં જો સુપ્રીમ કોર્ટમાં જાય તો તે દ્વારા ફેરફાર પણ થઈ જાય છે તેમ નિહ્વત પ્રકારના અધ્યવસાયો દ્વારા જે કર્મ જે સ્વરૂપે બંધાયેલ હોય તે જ રીતે ભોગવવું પડે, માત્ર આવા અધ્યવસાયથી બંધાયેલ કર્મના સ્થિતિ અને રસમાં વધારો કે ઘટાડો થઈ શકે છે આવા બંધને નિહ્વત બંધ કહેવાય છે.

નિકાયનાકરણ :- સુપ્રીમ કોર્ટ આપેલા ચુકાદામાં જાહેર થયેલા દંડ કે સજા વિગેરેમાં કોઈપણ પ્રકારનો ફેરફાર થતો જ નથી, અર્થાત્ તે દંડ કે સજા ભોગવ્યા વિના ચાલે જ નહીં, તેજ પ્રમાણે જેના વડે અત્યંત ગાઢ નિકાયિત થાય તેવા પ્રકારના તીવ્રતમ અધ્યવસાયોથી જે સમયે જેવા સ્વરૂપવાળું કર્મ બંધાયું હોય તે કર્મ તેવા સ્વરૂપે અવશ્ય ભોગવવું જ પડે છે, અર્થાત્ - તે કર્મમાં કોઈપણ કરણ લાગી શકતું નથી અને તેથી કંઈ પણ ફેરફાર થતો નથી. આવા બંધને નિકાયિત બંધ કહેવાય છે.

બંધનકરણની જેમ નિહ્વત અને નિકાયના આ બન્નેય કરણો આત્મા જે સમયે કર્મ બાંધે છે તે સમયે પણ પ્રવર્તે છે. અને નીચેની અદાલતમાં ચાલેલ કેસનો ચુકાદો ઉપરની કોર્ટમાં ન જવાથી બંધનકર્તા થાય છે અને ઉપરની કોર્ટમાં જવાથી તેમાં ફેરફાર પણ થઈ જાય છે. એમ નીચેની કોર્ટ આપેલ જજમેન્ટનો ફલિતાર્થ છે. તેમ સામાન્ય બંધનકરણના અધ્યવસાયોથી બંધાયેલ કર્મ ઉપર અન્ય અધ્યવસાયરૂપ બીજા કરણોની અસર ન થાય તો જે સ્વરૂપે બંધાયેલ હોય તે સ્વરૂપે ફળ આપે છે અને અન્ય કરણોની અસર થાય તો તેના સ્વરૂપમાં ફેરફાર પણ થઈ જાય છે, એમ બંધનકરણથી બંધાયેલ કર્મનો ફલિતાર્થ છે.

જેમ સુપ્રીમ કોર્ટમાં ન જનાર વ્યક્તિને હાઈકોર્ટ આપેલ ચુકાદો બંધનકર્તા છે અને તેના ફેરફાર માટે સુપ્રીમ કોર્ટમાં જવું એ જ કેવળ ઉપાય છે કેમકે તેથી તેમાં ફેરફાર પણ થઈ જાય છે. તેમ પ્રથમથી જ નિહ્વત અધ્યવસાયો દ્વારા બંધાયેલ કર્મમાં સ્થિતિ-રસ વધારનાર ઉદ્વર્તના અને ઘટાડનાર અપવર્તના એ બે કરણો પ્રવર્તી શકે છે. અન્ય કોઈ કરણ લાગી શકતું નથી. એમ નિયત થયેલ હોય છે હવે તે પૂર્વબદ્ધ કર્મ જો નિકાયના અધ્યવસાયરૂપ સુપ્રીમ કોર્ટના તાબામાં ન આવે તો તે જ

રીતે ભોગવાઈને ક્ષય થઈ જાય છે. પરંતુ નિકાયના અધ્યવસાય રૂપ સુપ્રીમ કોર્ટના તાબામાં આવી જાય તો તેમાં ઉદ્વર્તના અને અપવર્તના આ બે કરણો પણ લાગી શકતાં નથી.

બંધારણીય કાયદા વિ... ની બાબતમાં પ્રથમથી જ સુપ્રીમ કોર્ટમાં ચાલેલ કેસનો અગર નીચેની અદાલતમાં ચાલેલ કેસનો સુપ્રીમ કોર્ટના ન્યાયાધીશ જે ચુકાદો આપે છે તેમાં ફરમાવેલ દંડ કે સજા વિગેરેમાં ક્યારે કોઈ પણ પ્રકારનો ફેરફાર થતો નથી અને અવશ્ય બંધનકર્તા હોય છે, તેજ પ્રમાણે નિકાયના અધ્યવસાય દ્વારા બંધનસમયે જેટલી સ્થિતિવાળું જેટલા રસવાળું અને જે ફળ આપવા વિગેરેના સ્વરૂપવાળું જે કર્મ બંધાયું હોય તે બંધ પછી અને પહેલા બંધન કે નિદ્વત્તિકરણથી બંધાયેલ હોવા છતાં પછીથી તેમાં તીવ્ર અધ્યવસાય રૂપ નિકાયનાકરણ લાગી તે કર્મ નિકાયિત થઈ જાય તો તેમાં કોઈપણ પ્રકારનો ફેરફાર થઈ શકતો નથી, પરંતુ જે સ્વરૂપે નિકાયિત બંધ થયેલ હોય અગર પછીથી નિકાયિત થયેલ હોય તેજ સ્વરૂપે ભોગવ્યા બાદ જ તે કર્મ ક્ષય પામે છે.

‘સુપ્રીમ કોર્ટે ફરમાવેલ દંડ કે સજામાં કોઈપણ પ્રકારનો ફેરફાર થાય નહિ’ એવો કાનુન હોવા છતાં રાષ્ટ્રપતિ તે દંડ કે સજા પણ માફ કરી શકે છે એવો વિશિષ્ટ કાયદો છે. તેમ પ્રથમથી જ નિકાયિત બંધાયેલ અથવા પછીથી નિકાયિત થયેલ કર્મમાં પણ આઠ કરણમાંના કોઈપણ કરણથી કોઈપણ પ્રકારનો ફેરફાર થતો નથી, બલકે જે કર્મ જે રીતે નિકાયિત થયેલ હોય તે કર્મ તે રીતે જ ભોગવવું પડે છે. એમ શાસ્ત્રોમાં જણાવેલ છે, છતાં રાષ્ટ્રપતિ સમાન શ્રેણિગત અધ્યવસાયો દ્વારા અર્થાત્ તેવા પ્રકારના શુક્લધ્યાન કે ધર્મધ્યાન દ્વારા નિકાયિત કર્મો પણ ભોગવ્યા વિના ક્ષય થઈ જાય છે - એમ શાસ્ત્રોમાં અપવાદરૂપ વિશિષ્ટ કાયદો છે. તેથી જ ક્યારેય પણ નિદ્વત્ત અને નિકાયિત થયેલ જે કોઈ કર્મો સત્તામાં હોય છે તે પોતાના અપૂર્વકરણ સુધી અથવા અપૂર્વકરણ નામના આઠમા ગુણસ્થાનક સુધી નિદ્વત્ત અને નિકાયિત રૂપે સત્તામાં હોય છે, પરંતુ પોતાના અનિવૃત્તિ કરણથી અથવા અનિવૃત્તિકરણ નામના નવમા ગુણસ્થાનકના પ્રથમ સમયથી કોઈપણ કર્મનો કોઈપણ ભાગ નિદ્વત્ત તે નિકાયિત રૂપે હોતો જ નથી. તાત્પર્ય એ કે - આયુષ્ય વિના સત્તાગત સર્વ કર્મો ભોગવ્યા વિના પણ ક્ષય પામે તેવાં થઈ જાય છે.

સંક્રમણકરણ :- નીચેની કે ડીસ્ટ્રીક્ટ કોર્ટમાં ન્યાયાધીશે એક જ પ્રકારના કેસમાં સંડોવાયેલ ચાર વ્યક્તિઓમાંથી અમુકને નિર્દોષ ઠરાવ્યા હોય અને અમુકને દોષિત ઠરાવી સજાપાત્ર ગણાવ્યા હોય પરંતુ તેમાંથી કોઈપણ વ્યક્તિ ઉપરની અદાલતમાં અપીલ ન કરે તો તે ફેસલો તે જ પ્રમાણે રહે છે. પરંતુ ઉપરની અદાલતમાં જો અપીલ કરે તો પ્રથમના ફેસલામાં ઠરાવેલ નિર્દોષ વ્યક્તિ દોષિત અને દોષિત વ્યક્તિ નિર્દોષ જાહેર થાય છે તેમ બંધનકરણના અધ્યવસાયથી બંધાયેલ કર્મમાં સંક્રમણકરણ ન લાગે તો જે કર્મ સુખાદિક કે દુઃખાદિક જે ફળ આપવાના સ્વરૂપે બંધાયેલ હોય તે કર્મ તે સ્વરૂપે ફળ આપે છે અને જો બંધાયેલ તે કર્મમાં સંક્રમણકરણ લાગી જાય તો સુખાદિક કે દુઃખાદિકરૂપે ફળ આપવાના સ્વરૂપે પ્રથમ બંધાયેલ હોવા છતાં વિપરીત થઈ જાય છે, અર્થાત્ દુઃખાદિક કે સુખાદિક સ્વરૂપે ફળ આપવાના સ્વભાવવાળાં થઈ જાય છે.

ઉદ્વર્તનાકરણ :- નીચેની અદાલતે ગુન્હેગારને એકાદ વર્ષની સામાન્ય કેદની અથવા એકાદ હજાર રૂપિયાના દંડની સજા કરી હોય અને જો તે ગુન્હેગાર ઉપરની અદાલતમાં કેસ લડે તો ક્યારેક એકાદ વર્ષના બદલે બે ચાર વર્ષની અને સામાન્ય કેદના બદલે સખત મજુરી સાથેની કેદની અગર હજારના બદલે બે હજારના દંડની સજા થઈ શકે છે, તેમ બંધ સમયે અમુક સ્થિતિ કે અમુક રસવાળું કર્મ બંધાયું હોય અને પછી તેમાં ઉદ્વર્તનાકરણરૂપ અધ્યવસાયોની અસર થાય તો ઉદ્વર્તના થઈ જાય, તેથી પ્રથમ બંધાયેલ કર્મની સ્થિતિ અને રસમાં વધારો થઈ જાય છે.

અપવર્તનાકરણ :- નીચેની અદાલતમાં ગુન્હેગારને બે વર્ષ વિગેરે મુદતની અને સખત મજુરી સાથેની કેદની અગર બે હજારના દંડની સજા થઈ હોય અને પછી તે ઉપરની અદાલતમાં અપીલ કરીને કેસ લડે તો કેટલીક વાર બે વર્ષ વિગેરેના બદલે ઘટીને એકાદ વર્ષની અને સખત મજુરીની કેદના બદલે સામાન્ય કેદની તથા બે હજારની રકમના બદલે એકાદ હજારની રકમના દંડની સજા થાય છે, તેમ બંધ સમયે જેટલી સ્થિતિ અને જેટલાં રસવાળું જે કર્મ બંધાયું હોય તેમાં અપવર્તનાકરણરૂપ અધ્યવસાયોની અસર થાય તો તેની અપવર્તના થઈ જાય - એટલે કે બંધ સમયે બંધાયેલ કર્મની સ્થિતિ અને રસમાં ઘટાતો થઈ જાય છે.

ઉદીકરણાકરણ :- ખૂન આદિનો મોટો ગુન્હો કરનાર વ્યક્તિ ઉપર અદાલતમાં કેસ ચાલુ હોય અગર કેસના ચુકાદામાં જેલ વિગેરેની અમુક સજા થઈ હોય અને તે જ દરમ્યાન તે જ ગુનેગાર ખૂન આદિનો કોઈક બીજો ગુન્હો કરે અને તે ગુન્હાના બદલામાં થયેલ જેલ આદિની સજા પ્રથમના ગુન્હાના બદલામાં થયેલ જેલ આદિની સજા સાથે ભોગવાઈ જાય છે તેવી રીતે પ્રથમ બંધાયેલ કર્મના ઉદયકાળમાં પ્રાપ્ત થયેલ દલિકોની સાથે અમુક પ્રકારના ઉદીકરણરૂપ અધ્યવસાયો દ્વારા ઉદયકાળે પ્રાપ્ત નહિ થયેલા કર્મદલિકો પણ ઉદયમાં આવી ભોગવાઈને દુર થઈ જાય છે.

ઉપશમનાકરણ :- કોઈપણ અદાલતમાં ગુન્હેગારને અમુક મુદત પ્રમાણ જેલ વિગેરેની સજા થયેલ હોવા છતાં ખાસ કોઈ કારણસર જામીન આપી અમુક મુદત સુધી તે ગુનેગાર જેલ આદિ વિના બિનગુન્હેગારની માફક મુક્ત રહી શકે છે અને મુદત પૂર્ણ થતાં જ પુનઃ જેલ આદિના બંધનમાં આવી જાય છે, તેમ પ્રથમ બંધાયેલ સત્તાગત મોહનીયકર્મનો ઉદય ચાલુ હોવા છતાં જેનાથી મોહનીયકર્મ સર્વથા દબાઈ જાય તેવા પ્રકારના વિશિષ્ટ અધ્યવસાયરૂપ સર્વોપશમના કરણથી અંતર્મુહૂર્ત કાળ સુધી આત્મા મોહનીયકર્મના ઉદયમાંથી મુક્ત બની વીતરાગ સમાન થઈ જાય છે અને તે અંતર્મુહૂર્ત કાળ પૂર્ણ થતાં જ મોહનીયકર્મનો ઉદય પુનઃ શરૂ થઈ જાય છે.

એમ બંધ સમયે બંધન, નિદ્રા અને નિકાચના ત્રણમાંથી કોઈપણ એક કરણ દ્વારા કર્મ બંધ થાય છે અને બંધનકરણથી બંધાયેલ કર્મમાં અધ્યવસાયોના સાર સાતેય કરણો લાગી અનેક પ્રકારના ફેરફાર થાય છે અને નિદ્રા કરણથી બંધાયેલ કર્મમાં ઉદ્વર્તના અને અપવર્તના એ બે કરણો લાગી તેમાં ફેરફાર થાય છે પરંતુ નિકાચનાકરણ દ્વારા બંધાયેલ કર્મમાં આઠમાંનું કોઈ પણ કરણ લાગતું નથી. માટે તે કર્મમાં કંઈ જ ફેરફાર થતો નથી, તેથી જે સ્વરૂપે બંધાયેલ હોય તે જ સ્વરૂપે અવશ્ય ભોગવવું પડે છે. તેમ હોવા છતાં શ્રેણિગત શુક્લધ્યાન કે ધર્મધ્યાન સ્વરૂપ વિશિષ્ટ અધ્યવસાયો દ્વારા તે નિકાચિત કર્મો રસોદયથી ભોગવ્યા વિના પણ ક્ષય થઈ જાય છે.

માટે સાધક આત્માઓએ શુભ ધ્યાનરૂપ અભ્યંતર તપની પ્રેકટીશ કરવી અને તેમાં આગળ વધવાની ખૂબ જ જરૂર છે તેથી ગાઠ નિકાચિત કર્મોનો પણ ભોગવ્યા વિના ક્ષય કરી તે જ ભવમાં મોક્ષગામી બની શકાય છે.

ઉપર લખેલ આઠ કરણાદિનું સ્વરૂપ પંચસંગ્રહ - ભાગ-૨ માં પંડિતવર્ય પુજારાખજી અમીચંદજી કોઠારીએ લખેલ નિવેદનમાંથી લખ્યું છે.

લે. - પંડીતવર્ય છબીલદાસ કેસરીચંદ

પૂર્વધર મહર્ષિ પ.પૂ. શિવશર્મસૂરિફૂત કમ્મપયડિ (કર્મપ્રકૃતિ) મહાગ્રંથ ઉપર ભાવાનુવાદકર્તા પૂ. ગણિવર્યશ્રી
કૈલાસચંદ્રવિજય મ. ફૂત ભાવાનુવાદનું કિંચિત્ અવલોકન

શ્રી કર્મપ્રકૃતિ (કમ્મપયડિ) મૂળ ગ્રંથના કર્તા પૂર્વધર મહર્ષિ પ.પૂ. શિવશર્મસૂરિજી મહારાજ સાહેબ છે.

આવા મહામૂલા ગ્રંથની કૃતિ જગતના જીવો માટે આત્મિક દષ્ટિએ ઘણી ઉપકારક છે.

વળી, શ્રી તીર્થંકરભગવંતના વચનોને આધારે દ્વાદશાંગી ગણધરભગવંતોએ રચી. તેના મહાન પાંચ વિભાગ (૧) પરિકર્મ (૨) સૂત્ર (૩) પૂર્વાનુયોગ (૪) પૂર્વગત અને (૫) ચૂલિકા. તેમાંના ચોથા પૂર્વગત નામના ૪થા વિભાગમાં ૧૪ પૂર્વ, તેમાંના આગ્રાયણી પૂર્વમાંથી ઉદ્ભૂત હોઈ આ ગ્રંથ પરંપરાએ પૂર્વોદ્ભૂત મહાપૂજનીય ગ્રંથ છે. આવા આદરણીય ગ્રંથનું પૂર્વર્ષિ ભગવંત શિવશર્મસૂરિજી મહારાજ સાહેબે નિર્માણ કરી જગતના જીવો ઉપર મહાન ઉપકાર કર્યો છે.

તેમાં પણ મુમુક્ષુ મધ્યમ બુદ્ધિ જીવો માટે ચૂર્ણિ-વૃત્તિ-ટીકા ન થઈ હોય તો બોધ પામવામાં મુશ્કેલ પડી જાય.

તે બોધ માટે જેઓશ્રીના નામનો ઉલ્લેખ મળેલ ન હોઈ પૂર્વાચાર્ય રચિત ચૂર્ણિ છે. તેમજ વિ.સં. ૧૧૩૯ જે કાલ ચૈત્યવાસીઓનો ખાસ ગણાતો. તે કાળમાં આ.ભ. શ્રી મુનિસુંદરસૂરિ થયા. જેમણે સંયમ અને સરસ્વતીના અપૂર્વ સંસ્કારરૂપ પ.પૂ. વાદિદેવસૂરિ આદિ ૫૦૦ મુનિઓનું જ્ઞાનોપાસનાનું અપૂર્વ ઘડતર કરેલું. પ.પૂ.આ. મુનિચંદ્રસૂરિજી વાદિવેતાલ શ્રી શાન્તિસૂરિ મ.સા. પાસે અધ્યયન કરી સમર્થ નૈયાયિક થયા હતા.

ઘણો કાળ વીત્યા બાદ આ મહાગ્રંથની પ.પૂ. મલચગિરિજી મ. સાહેબે ખપી જીવો માટે સરળતાથી સમજાય તેવી ટીકા રચી, જે હાલમાં સારી રીતે અભ્યાસમાં ચાલુ છે. જે ટીકા આઠ હજાર શ્લોક પ્રમાણ છે. ત્યાર પછી સંસ્કૃત ભાષામાં આ મહાગ્રંથની ઉપાધ્યાયજી એવા હુલામણા નામથી પ્રસિદ્ધિ પામેલા નવ્યન્યાય પારંગત મહોપાધ્યાય શ્રીમદ્ ચશોવિજયજી ગણિવરે ટીકા રચી. જેમના જીવનનો ટૂંક પણ અતિ આવકારદાયક ઉલ્લેખ પ.પૂ.આ. શ્રી પ્રદ્યુમ્નસૂરિજી મ. સાહેબે આ ગ્રંથના ૧લા ભાગમાં કર્યો છે.

પ.પૂ.આ. દેવ કસ્તૂરસૂરીશ્વરજી મ.સા.નો કર્મસાહિત્યનો તુલનાત્મક અભ્યાસ હોઈ તેઓશ્રીએ આ ગ્રંથ પ.પૂ. શુભંકરવિજયજી તથા પ.પૂ. ચંદ્રોદયવિજયજી (વર્તમાન આ.શ્રી) ને અભ્યાસ કરાવતાં આ મહાગ્રંથ ઉપર સુબોધ-ભાષાંતર-ભાવાનુવાદ કરવાનો વિચાર કરેલો, પણ ભાવ હોવા છતાં તે સમયમાં ભાવના પૂરી નહીં કરી શકેલ, પણ તેઓશ્રીના જ શિષ્ય પ.પૂ.આ. દેવ શ્રી વિજય અશોકચંદ્રસૂરીશ્વરજી મ.સા.ના શિષ્ય પ.પૂ. ગણિવર્ય શ્રી કૈલાસચંદ્રવિજયજી મ. સાહેબે, તેમના ગુરુભ્રાતા પ.પૂ. પંન્યાસ શ્રી સોમચંદ્ર વિ. ગણિ મ.સા. હાલ આચાર્ય પાસે તલસ્પર્શી અભ્યાસ કરવામાં ઘણાં સમય સુધી અચાક પ્રયત્નશીલ રહી પ.પૂ. ગુરુભગવંતોની કૃપાથી પૂરા શ્રમપૂર્વક ભાવાનુવાદ તૈયાર કરી ભાગ-૧-૨ પ્રકાશમાં લાવ્યા. પછી આ ત્રીજો ભાગ પ્રકાશમાં લાવી રહ્યા છે. તેઓશ્રીએ આ ગ્રંથના ભાવાનુવાદને સરલ રીતે સમજાય તેવો તૈયાર કરવામાં અચાક પરિશ્રમ કર્યો છે.

એટલું જ નહીં, ગુરુ ભગવંતોના આશીર્વાદ પ્રાપ્ત કરવાપૂર્વક, કર્મસાહિત્યના જાણકાર પ.પૂ. આચાર્ય શ્રી વિજય જયદોષસૂરીશ્વરજી મ.સા., પ.પૂ.આ. શ્રી વિજય વીરશેખરસૂરીશ્વરજી મ.સા. આદિ પૂજ્યોની પાસે ચિત્રો તથા તેની સમજ માટે ખૂબ જ યથાર્થ અને સ્તુત્ય મહેનત કરી પ્રકાશિત કરી રહ્યા છે.

પ.પૂ. ગણિવર્ય શ્રી કૈલાસચંદ્ર વિજયજી મ.સા નો આ ગ્રંથનો અનુવાદ ખૂબ જ ક્ષયોપશમ અને શ્રમસાધ્ય હોવા છતાં તેઓશ્રી અથાક શ્રમ કરી બહાર પાડવામાં અતિ આદરપાત્ર બન્યા છે.

આવા મહાન ગ્રંથો પ્રત્યે પૂજ્ય વડીલોના આશીર્વાદ પ્રાપ્ત થતાં કઠિન ગ્રંથો સુબોધ શૈલીથી બહાર પાડતાં રહે, તેમાં શ્રી શાસનદેવને સહાયક થવા ભૂરિ ભૂરિ પ્રાર્થના કરીએ છીએ.

(આ લેખ પંડિતવર્ય દેવગત થયા. તે પહેલાં શ્રા.સુદ-૯ ના પ્રાપ્ત થયેલ છે. શ્રા. સુદ-૧૩ના દેવગત થયા.)

બી
દલિલદાસ કેશરીચંદ
સંઘવી

સુરત-૧.

લે. પંડિતવર્ય વસંતભાઈ મફતલાલ દોશી

કર્મસાહિત્યના વર્તમાન ગ્રંથોમાં કર્મપ્રકૃતિ (કમ્મપયડી) એ કર્મસંબંધમાં વિશેષ જાણકારી આપનાર મહાન ગ્રંથ છે.

બીજા આગ્રાયણી પૂર્વની પાંચમી વસ્તુમાં વીસ પ્રાભૃત છે તેના ચોથા કર્મપ્રકૃતિ પ્રાભૃતમાંથી આ મહાન ગ્રંથની રચના પૂર્વધર મહાપુરુષ શ્રીમદ્ શિવશર્મસૂરીશ્વરજી મ. સાહેબે કરી છે જેના ઉપર ચૂંચિ અને ટીકાઓ અનેક શ્લોકપ્રમાણ થઈ છે.

વર્તમાનમાં સમર્થ ટીકાકાર પૂજ્યપાદ્ શ્રીમાન્ મલચગિરિજી મ. સાહેબની ટીકા અને પૂજ્યપાદ્ મહામહોપાધ્યાય શ્રીમદ્ ચશોવિજયજી મ.સા. ની ટીકા પ્રચલિત છે જેનાથી આ ગ્રંથની મહાનતા સહજ સમજી શકાય છે.

મિથ્યાત્વાદિ અભ્યંતર હેતુઓ અને બાહ્ય હેતુઓથી પ્રતિસમય કર્મબંધ અનેક પ્રકારે થાય છે અને બાંધેલા કર્મો સમય આવે પોતપોતાનું ફળ બંધ સમયે નક્કી થયેલ સ્થિતિ-રસ અનુસાર આપે આ બધી સમજ કર્મગ્રંથોના અભ્યાસથી મળે છે પરંતુ બાંધેલા કર્મોની પ્રકૃતિ, સ્થિતિ, રસ અને પ્રદેશ અન્ય સ્વરૂપે થઈ જાય જેને સંક્રમણકરણ કહેવાય, બાંધેલુ સત્તાગત કર્મ ઉદયમાં આવી ફળ આપે તે માટેના નક્કી થયેલા સમય પહેલાં ફળ ભોગવવાનો પ્રસંગ આવે જેને ઉદીકરણાકરણ કહેવાય, સત્તાગત સ્થિતિ-રસમાં વૃદ્ધિ-હાનિ થવી જેને ઉદ્વર્તના-અપવર્તના કરણ કહેવાય આમ બંધાયેલા કર્મોમાં અધ્યવસાયોની કેવી કેવી અસર થાય છે આ અંગેની ગણિત સાથે સૂક્ષ્મ જાણકારી કર્મપ્રકૃતિ ગ્રંથમાંથી મળે છે.

પૂ. ગણિવર્ય શ્રી કૈલાસચંદ્રવિજયજી મ. સાહેબે પોતાના પૂ. ગુરુદેવ આચાર્ય ભગવંત શ્રીમદ્ વિજય અશોકચંદ્રસૂરીશ્વરજી મ. સાહેબના આશીર્વાદથી કર્મપ્રકૃતિ (કમ્મપયડી) નો ઊંડાણથી અભ્યાસ કર્યો વડીલ ગુરુબંધુ પૂ. આચાર્ય ભગવંત શ્રીમદ્ વિજય સોમચંદ્રસૂરીશ્વરજી મ. સાહેબની પ્રેરણાથી આ ગહન ગ્રંથનો ભાવાનુવાદ કરી પૂર્વે કર્મપ્રકૃતિ ભાગ-૧-૨ પ્રગટ કરેલ છે.

તપસાધના સાથે જ્ઞાનસાધના કરવી કઠિન છતાં પૂ. ગણિવર્યશ્રીએ તપની આરાધના સાથે કર્મપ્રકૃતિ જેવા ગહન વિષય ઉપર ભાવાનુવાદનો ત્રીજો ભાગ (ઉદય-સત્તા અધિકાર) તૈયાર કર્યો છે. જે પૂજ્યશ્રીનો આ વિષયમાં રસ કેવો છે તેનો ખ્યાલ આપે છે.

આ ગ્રંથનો અભ્યાસ ઉપલબ્ધ ટીકાના માધ્યમથી કરવો જોઈએ જેથી સંસ્કૃત ભાષાનો બોધ વધે માત્ર જ્યાં અટકી જવાય ત્યાં અનુવાદ ગ્રંથોનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ પરંતુ સંસ્કૃત ભાષાનું જેઓને જ્ઞાન નથી તેવા જિજ્ઞાસુઓને તે તે વિષયના અભ્યાસ માટે અનુવાદ ગ્રંથો વિશેષ ઉપયોગી થાય છે.

કર્મસાહિત્ય નિષ્ણાત સ્વ. પૂજ્યપાદ આચાર્ય ભગવંત શ્રીમદ્ વિજય પ્રેમસૂરીશ્વરજી મ. સાહેબના સમુદાયના કર્મસાહિત્યના પ્રખર અભ્યાસી પૂજ્ય ગુરુભગવંતશ્રીઓ પાસે અનુવાદનું લખાણ તપાસરાવી તે પૂજ્યશ્રીઓના જણાવેલા સુધારા-વધારા કરી પૂ. ગણિવર્ય શ્રી કૈલાસચંદ્રવિ. મ. સાહેબે કર્મપ્રકૃતિ ભાવાનુવાદ ભા-૧,૨,૩ પ્રગટ કરેલ છે. તેથી આ ભાવાનુવાદની ઉપયોગિતા વધશે તે સ્વાભાવિક છે.

પૂજ્ય ગણિવર્યશ્રીને મા સરસ્વતીજીની કૃપા વધુ પ્રાપ્ત થાય અને અભ્યાસીઓને ઉપયોગી ગ્રંથોના અનુવાદ કરવાની શક્તિ મળે એવી શાસનદેવને પ્રાર્થના છે.

સંવત્ ૨૦૫૮ મકર સંક્રાન્તિ દિવસે

૨૦. ૨૦૫૮
શ્રીવલ્લભ સુરિ. ૯
રૂઝવાર

કર્મણાં વિષમા ગતિ:

લે. પંડિતવર્ય રસિકલાલ શાન્તિલાલ મહેતા

અનાદિ સંસારમાં કર્મના કારણે પરિભ્રમણ કરતા જીવને કર્મનું સ્વરૂપ સમજાય, કર્મના બંધના હેતુઓ સમજાય, કર્મબંધથી રાહત થાય તો કર્મથી મુક્ત બને તે માટે આગમગ્રંથોમાં કર્મનું ઘણું જ સ્વરૂપ સમજાવ્યું છે.

પરંતુ આ યુગના અલ્પજ્ઞાન અને અલ્પ આયુષ્યવાળા જીવો તે આગમગ્રંથોને ન ભણી શકે, ન સમજી શકે, ન વાંચી શકે તે કારણે પૂર્વના મહાપુરુષોએ આ આગમગ્રંથોમાંથી ઉદ્ધરીને અનેક પ્રકરણો-ભાષ્ય-કર્મગ્રંથ આદિ બાલભોગ્ય ગ્રંથો બનાવ્યા છે.

આ ગ્રંથોમાં પૂર્વદર પૂજ્ય આચાર્ય શિવશર્મસૂરિજીએ કર્મપ્રકૃતિ (કમ્મપયડી) નામનો કર્મના અતિવિશદ સ્વરૂપવાળો ગ્રંથ બનાવ્યો છે. જે ગ્રંથ કર્મના સ્વરૂપના જિજ્ઞાસુઓને ઘણો જ બોધદાયક ઉપયોગી ગ્રંથ છે. આ ગ્રંથમાં કર્મના આઠ કરણ-ઉદય-સત્તાના સ્વરૂપમાં વિષયના વિભાગ કરવા પૂર્વક અતિ ઊંડાણથી વિષયો સમજાવ્યા છે અને છેલ્લે બંધ-ઉદય-સત્તા સંવેધને સમજાવવા પૂર્વક વિશદકોટિનું વર્ણન કર્યું છે.

આ ગ્રંથ ઉપર ન્યાયાચાર્ય-ન્યાયવિશારદ મહોપાધ્યાય શ્રીયશોવિજયજી મહારાજે સંસ્કૃતમાં ન્યાય ગર્ભિત વૃત્તિ (ટીકા) બનાવી છે. જેથી ગ્રંથના હાર્દને સમજવામાં ઘણી જ સરળતા રહે છે.

ન્યાયગર્ભિત-વિદ્ધભોગ્ય આ ટીકાને સંસ્કૃતના અનભ્યાસી જીવો વાંચી-વિષયને પામી શકે નહી તેથી તે વૃત્તિનું સરળ ગુજરાતી ભાષામાં ભાષાંતર કરવાપૂર્વક જરૂર જણાય ત્યાં યંત્રો-કોઠા-ચાર્ટ સાથે પ.પૂ. શાસનસમ્રાટ સમુદાયના પ.પૂ.આ.

શ્રી વિજય અશોકચંદ્રસૂરીશ્વરજી મ.સા.ના શિષ્ય તપસ્વી પ.પૂ. ગણિવર્ચ કૈલાસચંદ્ર વિજય મહારાજ સાહેબે તૈયાર કરી છપાવરાવેલા છે. પૂજ્ય શ્રી ઉગ્ર તપસ્વી હોવા છતાં જ્ઞાનમાં પણ સતત અપ્રમત ભાવે આવા મહાન ગ્રંથને પ્રકાશિત કરવામાં ઘણો જ પરિશ્રમ કરેલ છે. જ્યાં જ્યાં વિષય ન સમજાય ત્યાં ત્યાં ટિપ્પણીઓ પણ મુકી છે. અને ગહન વિષયને પણ સરળ બનાવવા ઘણી જ જહેમત કરી છે.

આ રીતે સમ્યગ્જ્ઞાનની ઉપાસના સાથે પૂ. ગણિવર્ચ કૈલાસચંદ્રવિજયજી મ. નો ઉગ્રતપ એટલે ૮-૯૧૬-૨૦-૩૦-૪૫-૩૧-૩૬ ઉપવાસની તપશ્ચર્યા, ૧ વર્ષીતપ (પારણે બિયાસણું) બે વર્ષીતપ (પારણે એકાસણું) સિદ્ધિતપ-નવપદજીની નવ ઓળી વર્ધમાન તપની ૩૨ ઓળી આદિ અનેકવિધ તપશ્ચર્યા દ્વારા જીવનને ધન્ય-ધન્ય બનાવી રહ્યા છે.

આ રીતે કર્મણામ્ કુટિલા ગતિ: ને પણ નાશ કરવા દ્વારા સતત અપ્રમત એવા પૂ. ગણિવર્ચને કોટિ કોટિ વંદન.

અંતમાં આ ગહન એવા પણ ગ્રંથને સરળ બનાવેલ હોઈ અધ્યયન કરનાર પૂ. સાધુ-સાધ્વીજી ભગવંતો અને શ્રાવકવર્ગને પણ અધ્યયન અને અધ્યાપનમાં ઘણું બળ પુરું પાડશે.

સૌ કોઈ મોક્ષાભિલાષી જીવો કર્મની વિષમ પણ ગતિને આ ગ્રંથના જ્ઞાન દ્વારા જાણી કર્મ રહિત થઈ સિદ્ધિપદને પામો.

સં. ૨૦૫૮
૨૧.૨૨.૫

રસિકલાલ શાસ્ત્રીલાલ મરેજ
(ગુજરાતવાલી)

કર્મપ્રકૃતિ ભાગ-૩ના પ્રકાશન પ્રસંગે કર્મપ્રકૃતિ ગ્રંથની મહત્તા

લે. પંડિતવર્ચ માણેકલાલ હરગોવલદાસ

પૂજ્ય શિવશર્મસૂરિ આચાર્ય ભગવંત વિરચિત કર્મપ્રકૃતિ ઉપર પૂજ્ય મહામહોપાધ્યાય યશોવિજયજી વિરચિત ટીકા ઉપર કર્મપ્રકૃતિનું ઉગ્ર તપસ્વી વિદ્વર્ચ પ.પૂ. ગણિવર્ચ કૈલાસચંદ્ર વિજયજી મ. સાહેબે ભાષાન્તર કરી ભા-૩ અભ્યાસકોની ઘણા સમયની જરૂરિયાત પૂર્ણ કરેલ છે.

અનાદિ કાલથી સંસારમાં પરિભ્રમણ કરતા જીવોને અધ્યવસાયથી બાંધેલા કર્મોમાં બંધન સંક્રમણ આદિ ફેરફારો થાય છે. તે વર્ણન સાથે તેમજ બંધાયેલી પ્રકૃતિઓમાં તીવ્ર મંદતા અનુકૃષ્ટિ આદિનું ગહન સ્વરૂપ ચિત્રો દ્વારા અભ્યાસકોને સરળતાથી સમજાય તેમ રજુઆત કરી આ કર્મપ્રકૃતિ ગ્રંથના અભ્યાસકો અભ્યાસ કરવા તૈયાર થાય તેવા પ્રયત્નોથી થયેલ આ કર્મપ્રકૃતિ ભાગ-૩ ના પ્રકાશન પ્રસંગે પૂ. કૈલાસચંદ્રવિજયજી ગણિવર્ચની કર્મપ્રકૃતિ વિષયના જ્ઞાનની પ્રશંસા કરવા લાયક છે.

કર્મપ્રકૃતિ ભાગ-૩ માં સમતિકા સંગ્રહમાં બંધ-ઉદય-સત્તાના સંવેધના ભાંગાઓનું વિસ્તારથી નિરુપણ કરી મોહનીયકર્મ અને નામકર્મના સંવેધનું સારી રીતે નિરુપણ કરી ગહનવિષયને સરળ બનાવેલ છે.

પૂજ્ય મહામહોપાધ્યાય યશોવિજયજી મ. સાહેબની રચના ન્યાય પરિભાષામાં હોય છે. આ ન્યાયવાળી પંક્તિઓનું સરળ સ્પષ્ટ ભાષામાં રજુઆત ભાષાંતર કરેલ છે તેથી પૂજ્ય કૈલાસચંદ્ર વિજયજી ગણિવર્ચના પ્રયત્નો પ્રશંસનીય છે.

સ્વાધ્યાય અભ્યંતર તપ છે. આધ્યાત્મિક વિકાસ માટે બાહ્ય અભ્યંતર બન્ને તપો ઉપયોગી છે. પૂજ્ય કૈલાસચંદ્ર વિજયજી ગણિવર્ય અક્રમ તપથી વીશસ્થાનક તપની આરાધના શરૂ કરી છે, છેલ્લી ઓળીના બે વખત સળંગ દસ દસ અક્રમ કરી ૪૮૮ અક્રમ તપ કરવા ભાવના રાખે છે. આ અક્રમ તપમાં અપ્રમત્તપણે સ્વાધ્યાય તેમજ સંયમની સાધના જોતાં આ કાલના સારા આરાધક મહાત્મા છે તેઓ બાહ્ય અભ્યંતર તપમાં સતત આગળ વધે તેવી શાસનદેવને પ્રાર્થના કરું છું.

આ કર્મપ્રકૃતિ અભ્યાસ દ્વારા અભ્યાસકો કર્મનું સ્વરૂપ સમજી જ્ઞાન, ધ્યાન, તપ તેમજ પરમાત્માની ભક્તિ દ્વારા કર્મબંધનથી મુક્ત બને તેવી આશા રાખું છું.

પૂજ્ય કૈલાસચંદ્ર વિજયજી ગણિવર્ય કર્મપ્રકૃતિ વિષયના તેમજ અભ્યાસકોની ઉપયોગી દ્રવ્યાનુયોગના બીજા ગ્રંથોનું ભાષાંતર કરી પ્રકાશન કરે તેવી શાસનદેવને પ્રાર્થના કરું છું. અભ્યાસકો આ કર્મપ્રકૃતિ ગ્રંથનો સારો અભ્યાસ કરે તેવી આશા રાખું છું.

સં. ૧/૧૨૦૫૮ ૨૨૧૪૭૭૧૧૯ મી. ગ્રાંડ સામ દરગાવજલામ બોલિયા
સુરત

લે. પંડિતવર્ય મહેશભાઈ એફ. શેઠ

કર્મસાહિત્યમાં વર્તમાન કાળે જેનું સ્થાન અગ્રગણ્ય રહ્યું છે. તેવા કર્મપ્રકૃતિ ગ્રંથ ઉપર ન્યાય-વિશારદ મહામહોપાધ્યાય શ્રી યશોવિજયજી મહારાજાની તત્પસભર અને ન્યાયસભર સુંદર ટીકા છે. જે ટીકા ઈદંકાલીન અભ્યાસકો માટે અઘરી ગણાય છે. આવી અઘરી ટીકાનું ટીકાકારના આશયને સંપૂર્ણપણે વફાદાર રહીને પૂજ્ય ગણિવર્ય શ્રી કૈલાસચંદ્ર વિજયજી મહારાજાએ સંયમયોગોના સુવિશુદ્ધ પાલન અને ઉચ્ચ તપસ્યાઓની સાથોસાથ અથાક પ્રયત્નો કરી વિવિધ ટીપ્પણો, કોઠાઓ તથા પરિશિષ્ટો વગેરેની સાથે તથા પૂર્વે તત્તદ્વિદો સાથે વિનિયમ કરી સર્વાંગ સુંદર ભાષાંતર કરી બે ભાગ શાસનને ચરણે ધર્યા છે જે બન્ને ભાગો અભ્યાસકો માટે ખૂબ જ ઉપયોગી નીવડ્યા છે. અમને અધ્યાપનમાં પણ ખૂબ જ સહયોગી બન્યા છે બાકીનાં ઉદય-સત્તા-પ્રકરણની આવી જ રીતે ખૂબ આવશ્યકતા હતી જે આ ત્રીજા ભાગના પ્રકાશનથી પરિપૂર્ણ થાય છે. પૂજ્યશ્રીનો જ્ઞાનપ્રેમ.... સતત પુરૂષાર્થ..... અને કર્મસિદ્ધાંતોનું ઉંડાણભર્યું જ્ઞાન ખરેખર અનુમોદનીય અને પ્રશંસનીય છે. પૂજ્યપાદ આચાર્ય ભગવંત શ્રી વિજય અશોકચંદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ તથા આચાર્ય ભગવંત શ્રી વિજય સોમચંદ્રસૂરીશ્વરજી મ.સા. ની પ્રેરણા આશિર્વાદ અને પ્રોત્સાહનથી આ અકલ્પ્ય કાર્ય પૂર્ણ થઈ રહ્યું છે. તેઓનો તથા ગણિવર્યશ્રીનો આ પુણ્યપ્રયાસ શાસનસેવામાં તથા જ્ઞાન સેવામાં અને જૈન ઈતિહાસમાં અવિસ્મરણીય બની રહેશે. તથા અભ્યાસકો માટે ઉપકારક બની રહેશે....

પં. મહેશભાઈ એફ. શેઠ.
મલાડ- સુલઈ.

ધન-ધન શાસન મંડળ મૂનિવરા

લે. મુનિ નિર્વેદચંદ્ર વિ.

પ્રભુ શાસનની બે મુખ્ય આધારશીલા એક છે જિનબિંબ બીજી છે જિનાગમ. પ્રભુનું શાસન સ્થપાય છે કેવલજ્ઞાનીથી અને ચાલુ રહે છે શ્રુતધર-શ્રુતજ્ઞાનીથી.... પ્રભુશાસનને પાંચમા આરાના અંત સુધી અખંડિત વહેવડાવનાર અને પ્રભુના સંદેશને છેવાડાની ઝુંપડી સાથે પહોંચાડનાર શ્રુતધરો અને શ્રુતજ્ઞાનને લાખો વંદન....

પ્રભુ શાસનનું ખૂબ મોટું પુણ્ય છે કે પ્રતિભાસંપન્ન શ્રુતધરો પ્રભુશાસનને મળતા જ રહ્યા છે, જેમના અવિરામ અથાક પરિશ્રમથી જ્ઞાન ગંગાની ગંગોત્રી અસ્ખલિત વહેતી રહી છે અને રહેશે.

જિનશાસનના વિધવિધ સમુદાયની આગમસેવાની નોંધ લેતા અતિ આનંદ સાથે હૈયુ ભાવવિભોર બને છે. હૈયા ઝૂમી ઉઠે છે. એ સર્વ શ્રુતસેવકોના ચરણે કોટીશઃ વંદનાવલી.

આગમ સેવાના જ્ઞાનયજ્ઞમાં શાસનસમ્રાટ્શ્રી અને તેમના પરિવારના ગુરુભગવંતોનો અમૂલ્ય ફાળો ખૂબ ખૂબ સરાહનીય-અનુકરણીય બન્યો છે. શાસનસમ્રાટ્શ્રીથી શરૂ થયેલ આ જ્ઞાન યાત્રાનો અખંડ-અવિરત પ્રવાહ તેઓશ્રીના પરિવારમાં આજ દિન સુધી વહી રહ્યો છે.

તેમાં પણ સવિશેષ પ્રાકૃતના પ્રકાંડ પંડિતોની પહેલી હરોળના પુણ્યાત્મા ધર્મરાજા શ્રી કસ્તૂરસૂરીશ્વરજી મ.સા. નો જ્ઞાન પ્રસારણના કાર્યમાં ખૂબ મોટો સિંહફાળો રહેલો છે. આ પૂજ્યશ્રીની જ્ઞાન પ્રતિભા દેશની સરહદ છોડી પરદેશની હદ સુધી વિસ્તરી છે. આવા મહાત્મા સૂરિરાજના વરદ હસ્તે અંતિમ દીક્ષીત થયેલા વિનિત શિષ્ય એટલે પ.પૂ. કૈલાસચંદ્રવિજયજી ગણિવર્ય. ગુરૂદેવના અંતર આશિષ મેળવેલા આ મહામુનિ લેખનકાર્યમાં આગળ વધ્યા.

પૂ. શિવશર્મસૂરીશ્વરજી રચિત કર્મપ્રકૃતિ ભાગ-૧-૨ નો ભાવાનુવાદ, તેઓશ્રીએ ખૂબ જ પરિશ્રમ લઈ કર્યો છે. બંને પુસ્તકો ખૂબ જ લોકભોગ્ય અને લોકપ્રિય બન્યા છે. અને આજે એમના પંચાસ પદવીના મંગલ ટાણે ત્રીજા ભાગનું વિમોચન થઈ રહ્યું છે જે ખૂબ ગૌરવની વાત બની છે.

આવા ગુણવાન-જ્ઞાનવાન અને તપોધન મુનિના જીવનના અજવાળા વાંચી ચાલો આપણે પણ ધન્ય બનીએ...

તપસ્વી મહાત્મા પ.પૂ. ગણિવર્ય શ્રી કૈલાસચંદ્ર વિ.મ.સા. ની જીવનગાથા

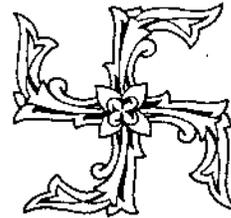
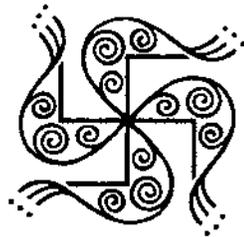
સંસારી ઓળખ - કીર્તિકુમાર, પિતા - સ્વ. વ્રજલાલભાઈ, માતૃશ્રી - સ્વ. ભૂરિબેન, જન્મસ્થાન - દેવા, તાલુકો - પેટલાદ, જિલ્લો - ખેડા (આણંદ), જન્મદિન - સંવત ૨૦૦૭, ભાદરવા વદ-૯, સંચમની પ્રેરણા - બેન મહારાજ સાધ્વી શ્રી રાજહંસાશ્રીજી, સંચમપયે પ્રયાણ - સંવત ૨૦૨૯ મહા વદ-૭, કૃષ્ણનગર, નરોડારોડ, અમદાવાદ, સંચમદાતા - ધર્મરાજા પ.પૂ.આ. શ્રી વિજય કસ્તૂરસૂરીશ્વરજી મ.સા., ગુરુદેવ - પ.પૂ.આ. શ્રી વિજય અશોકચંદ્રસૂરીશ્વરજી મ.સા., અભ્યાસ - પાંચ પ્રતિકમણ, ચાર પ્રકરણ, ત્રણ ભાષ્ય, ૬ કર્મગ્રંથ (અર્થસહિત), સંસ્કૃત બુક ૧-૨, લઘુ સિદ્ધાન્ત કૌમુદી, તત્ત્વાર્થ, જ્ઞાનસાર, પ્રશમરતિ, ગુણસ્થાનક કમારોહ આદિ અર્થ સહિત, વાંચન - દશવૈકાલિક, ઉત્તરાધ્યયનસૂત્ર, આત્મપ્રબોધ ગ્રંથ આદિ. પુસ્તકોના અનુવાદ તથા પ્રકાશન - પૂ. શિવશર્મસૂરિ વિરચિત “કર્મપ્રકૃતિ” ની મહોપાધ્યાય શ્રી ચશોવિજયજી

મ.સા. ની સંસ્કૃત ટીકાનો ભાવાનુવાદ “કર્મપ્રકૃતિ” ભાગ ૧-૨-૩. જેનું સંશોધન પ.પૂ.આ. શ્રી વિજય જયઘોષસૂરીશ્વરજી મ.સા. તથા પ.પૂ.આ. શ્રી વિજય વીરશેખરસૂરીશ્વરજી મ.સા. દ્વારા કરેલ છે.

વીશસ્થાનક તપ આરાધના વિધિ - ૧૦૦૦ નકલ, વીશસ્થાનક તપ આરાધના વિધિ (કથાઓ સહિત) ૫૦૦૦ નકલ, તથા તેની જ દ્વિતીય આવૃત્તિ ૫૦૦૦ નકલ.

તપના તેજ - તપસ્વી ગણિવર્ય મ. સાહેબે ૮-૯-૧૬-૨૦-૩૦-૩૧-૪૫-૩૬ ઉપવાસ, ૨૪ જિનના તથા વીશ વીહરમાનના કલ્યાણકો-ઉપવાસથી, ૧ વર્ષોતપ (પારણે બિયાસણું), ૨ વર્ષોતપ (પારણે એકાસણું), સિદ્ધિતપ, સહસ્ત્રકૂટના ૧૦૨૪ એકાસણા, ચોવીસ જિનના ચઢતાં ઉતરતાં કમે ૬૦૦ એકાસણા, નવપદની ૯ ઓળી, વર્ધમાન તપની ૩૨ ઓળી, જ્ઞાન પંચમી, મૌન એકાદશી, પોષ દશમી, નવપદની ઓળી અલૂણી એક ધાનની ચાલુ કરેલ છે. તથા ૪૫ આગમના જોગ આદિ ઘણી તપશ્ચર્યા કરી જીવન ધન્ય બનાવ્યું છે. વીશસ્થાનક તપ પ્રથમ વખત ઉપવાસથી કર્યું હતું અને ત્યારબાદ બીજી વખત બધા પદની આરાધના નવ લાખના જાપ સહિત અક્રમથી કરેલ છે, તેમાં ૧૧ ઓળી સુધી ચાલુ એકાસણામાં અક્રમ કર્યા હતાં. ગુરૂ ગૌતમસ્વામીજીએ જીંદગી પર્યંત છટ્ટના પારણે છટ્ટ કર્યા હતા-તે આરાધનાને લક્ષ્યમાં રાખી ૩ + ૨ = પાંચ ઉપવાસથી ૧૫મા ગોચમપદની આરાધના કરી. એટલે કે ૨૦x૫ = ૧૦૦ ઉપવાસ ફક્ત ૬ મહિનામાં કર્યા. પૂજ્ય ગણિવર્ય મહારાજે ૨૦ મી ઓળીના સંલગ્ન ૧૦ અક્રમ બે વખત ૨૦૫૮ના ફાગણ-અષાઢ મહીનામાં કરી પૂર્ણ કર્યા છે. પૂ. ગુરુદેવના ઉંમર પ્રમાણ આચાર્ય પદના અક્રમ ચાલુ છે. અઢી દ્વિપમાં વિચરતાં સર્વ આચાર્ય ભગવંતો દીઘાર્યુ બની જિનશાસન પ્રભાવના વિશેષ કરે તે ભાવથી ચાલુ છે. ૪૬૮ અક્રમ શ્રાવણ સુદ ૧૦ના ૩૬ ઉપવાસની ઉગ્ર તપશ્ચર્યા સાથે પૂર્ણ થયા છે....

સુરિ અશોક શિથુ મુનિ તિર્વંદર્યંદ

સંપાદકીય નિવેદન

ગણિ કેલાસચંદ્ર વિ.

સર્વજ્ઞથી સ્થપાયેલું અને તેથી જ સુજાજનો વડે સેવાયેલું એવું શ્રેયસ્કર શ્રી જિનશાસન જગતને વિષે જયવંતુ વર્તે છે. આ દર્શનની અનેક આગવી વિશેષતાઓ છે અને પંડિતજનો તેનું મહત્ત્વ સુચારુરૂપે સમજે છે. આ દર્શનનું જ એક અવિભાજ્ય અંગ એટલે કર્મસાહિત્ય. જીવોને સંસારથી મુક્ત કરાવવા માટે શ્રી તીર્થંકર પ્રભુએ અને તેમના અનુગ્રહથી શ્રી ગણધરભગવંતોએ આપેલો આ મહાન્ બોધ ! પ્રસ્તુત ગ્રંથ પણ તે જ વિષય પર પ્રકાશ પાડે છે.

‘કમ્પયડી’ એક અનન્ય કૃતિ :- જૈનદર્શનની એક વિલક્ષણતા એ છે કે અહીં કોઈપણ પદાર્થનું સ્પષ્ટીકરણ પૂર્વક સૂક્ષ્મનિરૂપણ કરવામાં આવ્યું છે. સામાચારી હોય કે સાધનાલક્ષી બાબતો હોય, શુદ્ધ આત્મત્વનું સ્વરૂપ હોય કે પદાર્થ વિજ્ઞાનના ગૂઢ રહસ્યો હોય.. દરેક બાબત અહીં સવિસ્તર ચર્ચવામાં આવી છે. આવી જ શૈલીથી આ ગ્રંથમાં ૮ કર્મો, તેના ઉત્તર ભેદો, બંધ-ઉદય-ઉદીરણ-સત્તા-બંધનાદિ ૮ કરણો આદિ વિષયોનું નિરૂપણ કરાયું છે. ૪૭૫ ગાથાની આ રચના કર્મસાહિત્યની એક આગવી કૃતિ ગણાય છે.

ગ્રંથકર્તા :- દૃષ્ટિવાદ સૂત્રાન્તર્ગત શ્રી આગ્રાયણી નામક બીજા પૂર્વની ક્ષીણલબ્ધિ નામક પાંચમી વસ્તુમાંના કર્મપ્રાભૃત નામે ચોથા પ્રાભૃતમાંથી પૂર્વધર ભગવાન્ શ્રી શિવશર્મસૂરીશ્વરજી મહારાજે પ્રસ્તુત ગ્રંથની રચના કરી છે. ‘શ્રી શતક પ્રકરણ (પ્રાચીન પંચમ કર્મગ્રંથ)’ પણ આ જ મહાપુરૂષની રચના છે. વિદ્વાનોના અનુમાન મુજબ ગ્રંથકારશ્રીનો સમય શ્રી જિનભદ્રગણિ ક્ષમાશ્રમણથી પણ પૂર્વનો છે. તેઓશ્રી દશ પૂર્વધર હતાં તેવું પણ વિદ્વાનોનું અનુમાન છે. આ સિવાય તેમના જીવન કે કૃતિ વિશે કોઈ માહિતી મળેલ નથી.

વૃત્તિ:- “કમ્પયડી” ગ્રંથ પર પ્રકાશ કરનાર ચૂર્ણિ, ટિપ્પણ તથા બે વૃત્તિઓ મળે છે. ચૂર્ણિ, અજ્ઞાતકર્તૃક છે. ટિપ્પણના રચયિતા પૂ. મુનિચંદ્રસૂરીશ્વરજી મ. છે. તેમજ પૂ. મલયગિરિજી મ. તથા ઉપા. શ્રી યશોવિજયજી મહારાજે આ ગ્રંથ પર વૃત્તિ રચેલી છે. અહીં પ્રસ્તુત અનુવાદ પૂ. ઉપાધ્યાયજી મ. ની વૃત્તિનો છે. ચૂર્ણિ તેમજ પૂ. મલયગિરિજી મ. ની વૃત્તિને અનુસરીને તેઓશ્રીએ ૧૩૦૦૦ શ્લોક પ્રમાણ આ વૃત્તિની રચના કરી છે. ગ્રંથાન્તર્ગત પદાર્થોનું ભાંગા, અપવાદ નિયમો, દરેક પદાર્થના વિશ્લેષીકરણ આદિ દ્વારા સુંદર નિરૂપણ આ વૃત્તિમાં કરાયું છે. તે પાઠકવર્ગને ગ્રંથ વાંચતા જ જણાઈ આવશે. જોકે આપણું પુણ્ય એટલું ઓછું કે પૂ. મલયગિરિજી મ. તથા પૂ. ઉપાધ્યાયજી, મહારાજ જેવા સમર્થ વૃત્તિકારોને પૂ. મુનિચંદ્રસૂરિ મ.ની ટિપ્પણ લખ્ય ન બની, અન્યથા અત્યંત ગહનતાના કારણે કેટલીક ગાથાઓની જે બાબતો તેઓશ્રીને પણ છોડી દેવી પડી તે બનવા ન પામત. જોકે આજે એ ટિપ્પણ લખ્ય છે, પરંતુ હવે એ સમર્થ વૃત્તિકારો ક્યાં? અસ્તુ.

વૃત્તિકાર :- ઉપા. શ્રી યશોવિજયજી મ.... આ નામથી લગભગ જૈનસંઘ પરિચિત હશે જ. મહેસાણા જિલ્લાના કનોડાગામમાં જન્મ... માતા... સૌભાગ્યદેવી, પિતા... નારાયણદાસ, વડીલ ભ્રાતા - પદ્મસિંહ (પૂ. પદ્મવિજયજી મ.) પોતાનું નામ... જસવંત.

નાની વયે સંયમ ગ્રહણ કરી સરસ્વતીમાતાના અનુગ્રહથી પ્રકાંડ વિદ્વાન્ બન્યા. લગભગ દરેક વિષયો પર તેઓશ્રીએ તર્કબદ્ધ, શ્રદ્ધાપૂર્ણ અને અત્યંત વિશ્વાસાર્હ એવી અનેક કૃતિઓની રચના કરી છે. આગમોની ગહન વાતો સમજવાના

માર્ગસમા શાસ્ત્રો રચ્યાં છે, તો સ્તવન-સજ્જાય જેવી લોકભોગ્ય કૃતિઓ પણ રચી છે. પ્રસ્તુત ટીકા પણ તેઓશ્રીની વંદનીય વિદ્વત્તાની સાબિતી કરાવે જ છે. 'લઘુ હરિભદ્ર' ગણાતાં આ મહાપુરુષના જીવન વિષે વિસ્તૃત માહિતી સભર પુસ્તકો પૂર્વે પ્રકાશિત થયેલ છે. તેથી અહીં વિશેષ લખવાની જરૂર જણાતી નથી.

એક અંગત વાત :- પૂ. ગુરુભગવંતની અંતરેચ્છા હતી કે હું કર્મસાહિત્યનો વિશેષ અભ્યાસ કરું. મારી અલ્પમતિ અને ક્ષયોપશમ મંદ હોવા છતાં આ જે કાર્ય થયું છે તે તેઓશ્રીની કૃપાનું જ પરિણામ છે.

પ્રસ્તુત ગ્રંથ અંગે કંઈક : આજ પર્યંત 'કમ્મપચડી' અંગે વિવિધ પ્રકાશનો અનેક પૂ. આચાર્ય ભગવંતો, મુનિભગવંતો તથા મહાનુભાવો તરફથી થયેલા છે. છતાં પૂ. ઉપાધ્યાયજી મ. ની વૃત્તિનો અનુવાદ ન હોવાથી શ્રુતભક્તિનું આ કાર્ય યથાશક્તિ મારા વડે કરાયું છે. પૂર્વે આ ગ્રંથના ભાગ-૧-૨, પ્રકાશિત થયા છે. પ્રસ્તુત ગ્રંથમાં શ્રી મુક્તાબાઈ જ્ઞાનમંદિર (ડભોઈ) તરફથી પૂ.આ. શ્રી પ્રેમસૂરીશ્વરજી મ. સાહેબે, પ્રકાશિત કરેલ 'કર્મપ્રકૃતિ' (સટીક, સચૂર્ણિ) ની પ્રતના આધારે ભાવાનુવાદ કર્યો છે. તથા અનુવાદની સાથે ટિપ્પણી, સંવેદ આદિના યંત્રો, ચિત્રો તથા મૂલગાથાઓની સંસ્કૃત છાયા પણ રાખેલ છે. ટિપ્પણાદિ લખવામાં મુનિ શ્રી અભયશેખર વિજયજી તરફથી પ્રકાશિત થયેલ કર્મપ્રકૃતિ પદાર્થો ભાગ-૨, સ્વ. પંડિતવર્યશ્રી ચંદુલાલ નાનચંદ સીનોરવાળાએ કરેલ શ્રી મલયગિરિજી કૃત ટીકાનુવાદ તથા સ્વ. પંડિતવર્ય શ્રી હીરાલાલજી દેવચંદ તેમજ પુખરાણ અમીચંદજી કોઠારી તરફથી પ્રકાશિત થયેલ પંચસંગ્રહ ભાગ-૧-૨-૩નો મુખ્ય આધાર લીધેલ છે.

ઋણ સ્વીકાર :- દિવ્ય આશિષદાતા :- શાસનમાં જ્ઞાનમાર્ગનો બહોળો પ્રચાર-પ્રસાર કરનાર, શાસનસમ્રાટ પૂ.પાદ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય નેમિસૂરીશ્વરજી મ.સા., વાત્સલ્ય વારિષિ પૂ.પાદ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય વિજ્ઞાનસૂરીશ્વરજી મ.સા., પ્રાકૃત વિશારદ પૂ.પાદ દાદા ગુરુદેવ શ્રીમદ્ વિજય કસ્તૂરસૂરીશ્વરજી મ.સા...

આજ્ઞા અને આશીષદાતા જિનશાસન શણગાર પ. પૂ. આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય ચંદ્રોદયસૂરીશ્વરજી મ.સા. સૂરિમંત્ર સમારાધક પ. પૂ. ગુરુદેવ શ્રીમદ્ વિજય અશોકચંદ્રસૂરીશ્વરજી મ.સા..

મંગલ પ્રેરણાદાતા :- વ્યાકરણાચાર્ય પ. પૂ. આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય સોમચંદ્રસૂરીશ્વરજી મ.સા..

ગ્રંથનું સાદ્યંત સંશોધન કરી આપનાર, કર્મસાહિત્યનિપુણમતિ પૂ. આચાર્યદેવ વિજય શ્રી જયઘોષસૂરીશ્વરજી મ.સા., તથા વિપુલકર્મસાહિત્યસર્જક પૂ. આચાર્યદેવ શ્રી વિજય વીરશેખરસૂરીશ્વરજી મ.સા..

અનેક બાબતોનું સ્પષ્ટીકરણ કરી આપનાર તર્કનિપુણ પૂ.આ. શ્રી અભયશેખરસૂરીશ્વરજી મ.સા. તથા વિદ્વાન મુનિપ્રવર શ્રી યશોવિજયજી મ.સા....

અનુગ્રહબુદ્ધિથી ગ્રંથ માટે સ્વાભિપ્રાય મોકલી મારા ઉત્સાહમાં વૃદ્ધિ કરનાર પૂ.આ. શ્રી પ્રદ્યુમ્નસૂરીશ્વરજી મ.સા. નો હું ઋણી છું.

પૂ.પં. શ્રી પુષ્પચંદ્ર વિજયજી મ.સા., ગણિવર્ય શ્રી શ્રમણચંદ્ર વિજયજી મ.સા., શ્રી પ્રશમચંદ્ર વિજયજી મ.સા., પ્રવર્તક શ્રી કુશલચંદ્ર વિજયજી મ.સા. તથા અનેક રીતે સહાયક થયેલ મુનિ શ્રી પ્રિયચંદ્ર વિ., મુનિ શ્રી શ્રુતચંદ્ર વિ., મુનિ શ્રી નિરાગચંદ્ર વિ., મુનિ શ્રી સંયમચંદ્ર વિ., મુનિ શ્રી સુજસચંદ્ર વિ. આદિ સર્વ સહવર્તિ મુનિઓને અહીં કૃતજ્ઞાભાવથી સ્મરું છું.

સહકાર મળ્યો સહુનો :- પ્રસ્તુત ગ્રંથ સંપાદનના કાર્યમાં અવાર-નવાર સહાયક થયેલ પંડિતવર્યો શ્રી છબીલભાઈ, ધીરુભાઈ, વસંતભાઈ, રસિકભાઈ, માણેકચંદભાઈ તથા મહેશભાઈને પણ આ પ્રસંગે યાદ કરું છું.

વળી ગ્રંથનું ટાઈપ સેટિંગ કરી આપનાર ભારતીબેન, ક્ષપકશ્રેણિ આદિનાં ચિત્રો તૈયાર કરનાર તેજસ શાહ તથા ગ્રંથનું સુંદર પ્રિન્ટીંગ કરી આપનાર કનક ગ્રાફિક્સવાળા કનકભાઈ તથા અન્ય પણ અનેક વ્યક્તિઓના સહયોગથી જ આ કાર્ય સફળતાએ પહોંચ્યું છે.

પ્રાંતે... આ ગ્રંથ કઠીન છે. છતાં આત્મત્વની તીવ્ર અભિપ્સા હશે તો સહેલાઈથી ભણી શકશે અને દરેક અધ્યેતાઓને ઉપકારક બનશે.

ગ્રંથનો ભાવાનુવાદ કરતાં કોઈપણ સ્થાને જિનાજ્ઞા વિરૂદ્ધ લખાયું હોય તો મિચ્છામિ દુક્કંડં...

પ.પૂ. આ. શ્રી. વિજય ચંદ્રોદયસૂરીશ્વરજી મ.સા.ળા ગુરુભંદુ
 પ.પૂ. આ. શ્રી વિજય ચંદ્રોદયસૂરીશ્વરજી મ.સા.ળા ચરણાકિંકર
 ગાંધી કૌલાસચંદ્ર વિ. સંવત ૨૦૫૮ ફાલ્ગુણ વદ-૫
 (પૂ. ગુરુદેવનો જન્મદિન) વાડીનો ઉપાશિય - ગોપાપુરા
 સુરત

- : વિષયાનુ ક્રમ :-

- : ઉદયપ્રકરણ :-

ક્રમ	વિષય	ગાથા	પેઇજ નંબર
૧	ઉદયપ્રકરણ મૂલગાથા	૧ થી ૩૨	૧/૨
૨	ઉદયપ્રકરણ ભાવાનુવાદ	૧ થી ૩૨	૩ થી ૨૬
૩	પ્રથમ પ્રકૃતિ ઉદય	૧ થી ૩	૩ - ૪
૪	બીજો સ્થિતિ ઉદય	૪	૪ - ૫
	ચિત્ર નંબર - ૧ સ્થિતિ ઉદય	૪	૬
૫	ત્રીજો અનુભાગ ઉદય	૫	૭
૬	ચોથો પ્રદેશ ઉદય	૬ થી ૩૨	૭ થી ૨૬
૭	મૂલ-ઉત્તરપ્રકૃતિ સંબંધી સાઘાદિ પ્રરૂપણા	૬-૭	૭ થી ૯
	ચિત્ર નંબર - ૨ મિથ્યાત્વનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય	૬-૭	૯
	મૂલ-ઉત્તરપ્રકૃતિઓના પ્રદેશોદય વિષે સાઘાદિ ભાંગા પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૧	૬-૭	૧૦
૮	પ્રદેશોદય સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા	૮ થી ૩૨	૧૧ થી ૨૬
૯	૧૧ ગુણશ્રેણિઓનું સ્વરૂપ	૮ થી ૧૦	૧૧ થી ૧૫
	ચિત્ર નંબર - ૩ પ્રદેશ અપેક્ષાએ ૧૧ ગુણશ્રેણિ	૮/૯	૧૩
	ચિત્રનંબર - ૪ કાલ અપેક્ષાએ ૧૧ ગુણશ્રેણિ	૮/૯	૧૪
	૧૧ ગુણશ્રેણિઓનો કાલ દલિક અપેક્ષાએ અલ્પબહુત્વ યંત્ર નં.-૨	૮/૯	૧૫
૧૦	ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય સ્વામિત્વ	૧૧ થી ૧૯	૧૫ થી ૨૧
૧૧	જઘન્ય પ્રદેશોદય સ્વામિત્વ	૨૦ થી ૩૨	૨૧ થી ૨૬
૧૨	ઉદયપ્રકરણ સારસંગ્રહ	૧ થી ૩૨	૨૭ થી ૩૭
	પ્રકૃતિ ઉદય	૧ થી ૩	૨૭
	સ્થિતિ ઉદય	૪	૨૮/૨૯
	અનુભાગોદય	૫	૨૯
	પ્રદેશોદય	૬ થી ૩૨	૨૯ થી ૩૭
૧૩	ઉદય પ્રકરણ પ્રશ્નોત્તરી	-	૩૭ થી ૪૧
૧૪	ઉદયપ્રકરણ પરિશિષ્ટ - ૧		૪૨ થી ૫૧
	ઉત્તરપ્રકૃતિઓ વિષે પ્રકૃતિ ઉદયના સાઘાદિ સ્વામિત્વ પ્રદર્શક યંત્ર નં.-૧	૧ થી ૩	૪૨ થી ૪૫
	ઉત્તરપ્રકૃતિઓ વિષે પ્રકૃતિ ઉદયના સાઘાદિ સ્વામિત્વ પ્રદર્શક યંત્ર નં.-૨	૬ થી ૩૨	૪૬ થી ૫૧
	સત્તાપ્રકરણ	૧ થી ૫૭	૫૨ થી ૫૦૦
૧	સત્તાપ્રકરણ મૂલગાથા	૧ થી ૫૭	૫૨ થી ૫૬

ક્રમ	વિષય	ગાથા	પેઇજ નંબર
૨	નામકર્મના ભાંગાઓની પ્રાચીન ગાથાઓ	૧ થી ૧૧	૫૬
૩	સત્તાપ્રકરણ ભાવાનુવાદ	૧ થી ૫૭	૫૭ થી ૩૧૫
૪	પ્રથમ પ્રકૃતિસત્તા	૧ થી ૧૫	૫૭ થી ૭૧
૫	પ્રથમ ભેદ પ્રરૂપણા	૧	૫૭
૬	બીજી સાઘાદિ પ્રરૂપણા	૨	૫૭/૫૮
૭	ત્રીજી સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા	૩ થી ૯	૫૮ થી ૬૨
	પ્રકૃતિ સત્તાકર્મને વિષે મૂલ-ઉત્તરપ્રકૃતિના સાઘાદિ ભાંગા પ્રદર્શક યંત્ર નં.-૧	૧-૨	૫૮
૮	પ્રકૃતિ સ્થાનપ્રરૂપણા	૧૦ થી ૧૫	૬૩ થી ૭૧
	મોહનીયકર્મના પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન પ્રરૂપણા	૧૧ થી ૧૩	૬૩/૬૬ થી ૬૮
	એકેક પ્રકૃતિ વિષે સ્વામિત્વ પ્રદર્શક યંત્ર નં.-૨	૩ થી ૯	૬૪ / ૬૫
	મોહનીય-નામકર્મ સિવાય ૬ કર્મના પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન સ્વામિત્વ યંત્ર નં.-૩	૧૦	૬૬
	મોહનીયકર્મના પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન ગુણસ્થાનકને વિષે સ્વામિત્વ યંત્ર નં.-૪	૧૧/૧૨	૬૯
૯	નામકર્મના ૧૨ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન પ્રરૂપણા	૧૪/૧૫	૬૮/૭૦/૭૧
	નામકર્મના ૧૨ સત્તાસ્થાન યંત્ર નં.- ૫	૧૪	૭૦
	નામકર્મના પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન ગુણસ્થાનકને વિષે સ્વામિત્વ યંત્ર નં. - ૬	૧૫	૭૨
૧૦	બીજી સ્થિતિસત્તા	૧૬ થી ૨૦	૭૨ થી ૮૦
૧૧	૧લી ભેદ - ૨જી સાઘાદિ પ્રરૂપણા	૧૬	૭૨/૭૩
	ઉત્તરપ્રકૃતિઓની સ્થિતિસત્તાને વિષે સાઘાદિના જઘન્યાદિ ૪ વિકલ્પોના ભાંગા યંત્ર નં.- ૭	૧૬	૭૪
૧૨	૩જી સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા વિષે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા	૧૭/૧૮	૭૩/૭૫ થી ૭૭
	ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તાના સ્વામિત્વ અને પ્રમાણ પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૮	૧૭/૧૮	૭૭
૧૩	જઘન્ય સ્થિતિસત્તા સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા	૧૯	૭૮
	જઘન્ય સ્થિતિસત્તાના સ્વામિત્વ પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૯	૧૯	૭૯
૧૪	સ્થિતિભેદ પ્રરૂપણા	૨૦	૭૯/૮૦
	સ્થિતિભેદ નિરૂપણા પ્રદર્શક ચિત્ર નં.-૧	૨૦	૮૧ થી ૮૩
૧૫	ત્રીજી અનુભાગ સત્તા	૨૧ થી ૨૪	૮૦/૮૪/૮૫
૧૬	જઘન્ય-ઉત્કૃષ્ટ અનુભાગ સત્તાસ્વામિત્વ પ્રરૂપણા	૨૧ થી ૨૩	૮૦/૮૪
૧૭	ભેદ પ્રરૂપણા	૨૪	૮૪/૮૫
૧૮	૪થી પ્રદેશસત્તા	૨૫ થી ૫૦	૮૫ થી ૧૧૧
૧૯	૧લી ભેદ - ૨જી સાઘાદિ પ્રરૂપણા	૨૫/૨૬	૮૫ થી ૮૭
૨૦	૩જી સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા વિષે ઉત્કૃષ્ટ સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા	૨૭ થી ૩૮	૮૭ થી ૯૨

ક્રમ	વિષય	ગાથા	પેઠજ નંબર
૨૧	જઘન્ય પ્રદેશસત્તા સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા	૩૯ થી ૪૩	૯૨ થી ૯૫
૨૨	પ્રદેશસત્તાસ્થાન પ્રરૂપણા	૪૪ થી ૫૦	૯૫ થી ૧૧૧
	૨૯ અનુદયવતી અને ૨૩ ઉદ્વલયોગ્ય પ્રકૃતિઓનું પ્રદેશસત્તા સ્પર્ધકનું ચિત્ર નં. - ૨	૪૪	૯૯
	સંજ્વલન કોધ-માન-માયાની ચરમ ક્ષણ વિધિ અને પ્રદેશસત્તા સ્પર્ધકોનું ચિત્ર નં. - ૩	૪૫	૧૦૨
	સ્ત્રીવેદ-નપુસકવેદનું પ્રદેશસત્તા સ્પર્ધક-૨-૨ ચિત્ર નં.-૪	૪૬	૧૦૪
	પુરુષવેદનું પ્રદેશસત્તા સ્પર્ધક ચિત્ર નં.-૫	૪૬	૧૦૫
	સંજ્વલન લોભ-યશ:કીર્તિના પ્રદેશસત્તા સ્પર્ધક ચિત્ર નં.-૬	૪૭	૧૦૭
	હાસ્યાદિ-૬નું પ્રદેશસત્તા સ્પર્ધક ચિત્ર નં.-૭	૪૭	૧૦૭
	જ્ઞાનાવરણાદિ-૧૪ પ્રકૃતિઓના પ્રદેશસત્તા સ્પર્ધક ચિત્ર નં.-૮	૪૮	૧૦૯
	નિદ્રા-પ્રચલા-૨ પ્રકૃતિનું પ્રદેશસત્તા સ્પર્ધક ચિત્ર નં. - ૯	૪૮	૧૧૦
	અયોગી ઉદયવતી ૧૨ પ્રકૃતિઓ-૧૨નું પ્રદેશસત્તા સ્પર્ધક ચિત્ર નં.-૧૦	૪૯	૧૧૨
	અયોગી અનુદયવતી ૮૩ પ્રકૃતિઓનું પ્રદેશસત્તા સ્પર્ધક ચિત્ર નં.-૧૧	૪૯	૧૧૩
૨૩	૮ કરણ ઉદય-સત્તાના પ્રકૃતિ આદિ ૪ સ્થાને વિષે ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ	૫૧/૫૨	૧૧૧/૧૧૪ થી ૧૫૨
૨૪	મૂલ પ્રકૃતિઓના ૪ બંધસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ	૫૨	૧૧૪/૧૧૫
	મૂલ પ્રકૃતિઓના ૪ બંધસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું યંત્ર નં. - ૧૦	૫૨	૧૧૫
૨૫	મૂલ પ્રકૃતિઓના ત્રણ ઉદયસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ	૫૨	૧૧૫
	મૂલ પ્રકૃતિઓના ૩ ઉદયસ્થાનોમાં ભૂયસ્કારાદિનું યંત્ર નં.-૧૧	૫૨	૧૧૬
૨૬	મૂલ પ્રકૃતિઓના ૫ ઉદીરણાસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ	૫૨	૧૧૬/૧૧૭
	મૂલ પ્રકૃતિઓના ૫ ઉદીરણાસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું યંત્ર નં.-૧૨	૫૨	૧૧૭
૨૭	મૂલ પ્રકૃતિઓના ૩ સત્તાસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ	૫૨	૧૧૮
	મૂલ પ્રકૃતિઓના ૩ સત્તાસ્થાનોમાં ભૂયસ્કારાદિનું યંત્ર નં.-૧૩	૫૨	૧૧૮
૨૮	ઉત્તર પ્રકૃતિઓને વિષે ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ	૫૨	૧૧૯ થી ૧૫૨
૨૯	બીજા દર્શનાવરણીય કર્મના ત્રણ બંધસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ	૫૨	૧૧૯
	દર્શનાવરણીય કર્મના ૩ બંધસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું યંત્ર નં-૧૪	૫૨	૧૨૦/૧૨૧
૩૦	મોહનીયકર્મના ૧૦ બંધસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ	૫૨	૧૨૧
	મોહનીયકર્મના ૧૦ બંધસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિ પ્રદર્શક યંત્ર નં.-૧૫	૫૨	૧૨૨ થી ૧૨૪
૩૧	નામકર્મના ૮ બંધસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ	૫૨	૧૨૫ થી ૧૨૭
	નામકર્મના ૮ બંધસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિ પ્રદર્શક યંત્ર નં.-૧૬	૫૨	૧૨૭/૧૨૮
૩૨	જ્ઞા.-વે.-આયુ.-ગો. અંતરાય એ પાંચ કર્મોનું બંધસ્થાન અને ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ	૫૨	૧૨૮/૧૨૯

ક્રમ	વિષય	ગાથા	પેઠજ નંબર
	૮ કર્મો પૈકી પ્રત્યેક કર્મના બંધસ્થાન, ભૂયસ્કાર-અલ્પતર-અવસ્થિત તથા અવક્તવ્ય બંધ યંત્ર નં. - ૧૭	૫૨	૧૨૯
૩૩	સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના ૨૯ બંધસ્થાનકો વિષે ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ	૫૨	૧૨૯થી૧૩૧
	સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના ૨૯ બંધસ્થાનકોમાં ૨૮ ભૂયસ્કાર યંત્ર નં.-૧૮	૫૨	૧૩૨/૧૩૩
	સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના ૨૯ બંધસ્થાનકોમાં ૨૬ અલ્પતરનું યંત્ર નં.-૧૯	૫૨	૧૩૪
૩૪	ઉદયસ્થાનકોને વિષે ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ	૫૨	૧૩૫ થી ૧૪૨
૩૫	મોહનીય-નામકર્મ સિવાયના ૬ કર્મોના ઉદયસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ	૫૨	૧૩૫
૩૬	મોહનીયકર્મના ૯ ઉદયસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિ સ્વરૂપ	૫૨	૧૩૫
૩૭	નામકર્મના ૧૨ ઉદયસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ	૫૨	૧૩૬/૧૩૭
	નામકર્મના ૯ અલ્પતરોદયનું યંત્ર નં.-૨૦	૫૨	૧૩૭
	૮ કર્મો પૈકી પ્રત્યેક કર્મના ઉદયસ્થાન, ભૂયસ્કાર-અલ્પતર અવસ્થિત તથા અવક્તવ્યોદયનું યંત્ર નં.-૨૧	૫૨	૧૩૮
૩૮	સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના ઉદયસ્થાનકોને વિષે ભૂયસ્કારાદિ સ્વરૂપ	૫૨	૧૩૮થી૧૪૨
	સર્વ ઉત્તર પ્રકૃતિઓના ૨૬ ઉદયસ્થાનકો ભૂયસ્કાર-અલ્પતરનું યંત્ર નં.-૨૨	૫૨	૧૪૨ થી ૧૪૬
૩૯	સત્તાસ્થાનકો વિષે ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ	૫૨	૧૪૬ થી ૧૫૨
	૮ કર્મો પૈકી પ્રત્યેક કર્મના સત્તાસ્થાન-ભૂયસ્કાર-અલ્પતર અવસ્થિત-અવક્તવ્ય સત્તાકર્મનું યંત્ર નં.-૨૩	૫૨	૧૪૯
	સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના ૪૮ સત્તાસ્થાનકોનું ગુણસ્થાનક વિષે યંત્ર નં.- ૨૪	૫૨	૧૫૩ થી ૧૫૫
૪૦	મૂલ પ્રકૃતિને વિષે બંધાદિનો સંવેધ	૫૩/૫૪	૧૫૫ થી ૧૫૮
	મૂલ પ્રકૃતિઓના બંધ-ઉદય-ઉદીરણા સત્તાનું સંવેધ યંત્ર નં.-૨૫	૫૩/૫૪	૧૫૯ થી ૧૬૧
૪૧	આયુષ્યકર્મના ૨૮ ભાંગા	૫૪	૧૬૧/૧૬૨
	આયુષ્યકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાના ભાંગાનું યંત્ર નં.-૨૬/૨૬A	૫૪	૧૬૩/૧૬૪
૪૨	દર્શનાવરણીય કર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાન	૫૪	૧૬૪/૧૬૫
	દર્શનાવરણીય બંધ-ઉદય-સત્તાના ૧૩ ભાંગા	૫૪	૧૬૫/૧૬૬
૪૩	ગોત્રકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાના સંવેધ	૫૪	૧૬૬
	દર્શનાવરણકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તા યંત્ર નં.-૨૭/૨૭A	૫૪	૧૬૭
	ગોત્રકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાનું યંત્ર નં. - ૨૮ /૨૮A	૫૪	૧૬૮
૪૪	વેદનીયકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાના સંવેધ	૫૪	૧૬૮
	વેદનીયકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાનું યંત્ર નં. - ૨૯/૨૯A	૫૪	૧૬૯
૪૫	જ્ઞાનાવરણ - અંતરાયકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાના સંવેધ	૫૪	૧૬૯
૪૬	મોહનીયકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનો	૫૪	૧૬૯ થી ૧૮૧

ક્રમ	વિષય	ગાથા	પેઠજ નંબર
	જ્ઞાનાવરણ-અંતરાયકર્મને વિષે બંધ-ઉદય-સત્તા યંત્ર નં.-૩૦/૩૦A	૫૪	૧૭૦
	મોહનીયકર્મના ૧૦ બંધસ્થાનકોનું યંત્ર નં. - ૩૧	૫૪	૧૭૨
	મોહનીયકર્મના ૮ ઉદયસ્થાનક યંત્ર નં. - ૩૨	૫૪	૧૭૩
૪૭	ગુણસ્થાનક વિષે મોહનીયકર્મના ઉદયસ્થાનકો ભાંગા	૫૪	૧૭૩ થી ૧૭૬
૪૮	દશ આદિ ઉદયસ્થાનોમાં ચોવીશીઓ	૫૪	૧૭૬
૪૯	પાંચ આદિ બંધસ્થાનકોમાં ઉદયના ભાંગાઓ	૫૪	૧૭૬
૫૦	ગુણસ્થાનક વિષે મોહનીયકર્મના ઉદયસ્થાનકોના સંવેધ પ્રદર્શક યંત્ર નં.-૩૩	૫૪	૧૭૭/૧૭૮
	પૂર્વ કહેલ ચોવીશીઓ ક્યા ગુણસ્થાનકે પ્રાપ્ત થાય ? યંત્ર નં. -૩૪	૫૪	૧૭૯
	(બંધકાલે) ઉદયભાંગાનું યંત્ર નં.- ૩૫	૫૪	૧૭૯
૫૧	ગુણસ્થાનકને વિષે મોહનીયકર્મના સત્તાસ્થાનકો	૫૪	૧૮૦/૧૮૧
૫૨	મોહનીયકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાના સંવેધ	૫૪	૧૮૧ થી ૧૮૬
	ગુણસ્થાનકને વિષે મોહનીયકર્મના સત્તાસ્થાનો યંત્ર નં.-૩૬	૫૪	૧૮૨
	ગુણસ્થાનકો વિષે મોહનીયકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાના સંવેધ યંત્ર નં.-૩૭	૫૪	૧૮૬ થી ૧૮૯
૫૩	મોહનીયકર્મના સત્તાસ્થાનનું કાલમાન	૫૪	૧૮૯ થી ૧૯૧
	મોહનીયકર્મના ૧૫ સત્તાસ્થાનકોના કાલમાન પ્રદર્શક યંત્ર નં.-૩૮	૫૪	૧૯૧
૫૪	નામકર્મના બંધાદિ સ્થાનોનું સ્વરૂપ	૫૪	૧૯૧ થી ૨૨૮
૫૫	ગતિને વિષે બંધસ્થાનકોનું સ્વરૂપ	૫૪	૧૯૩/૧૯૪
૫૬	ગુણસ્થાનકને વિષે બંધસ્થાનકોનું સ્વરૂપ	૫૪	૧૯૪/૧૯૬
	ગતિને વિષે નામકર્મના ૮ બંધસ્થાનકો પ્રદર્શક યંત્ર નં.-૩૯	૫૪	૧૯૫
૫૭	ગતિને વિષે બંધસ્થાનકોના ભાંગા	૫૪	૧૯૬ થી ૨૦૦
	ગુણસ્થાનકને વિષે નામકર્મના બંધસ્થાનકો પ્રદર્શક યંત્ર નં.-૪૦	૫૪	૧૯૭
૫૮	ગુણસ્થાનકને વિષે નામકર્મના બંધવિચ્છેદનું સ્વરૂપ	૫૪	૨૦૦/૨૦૫/૬
	ગતિને વિષે નામકર્મના ૮ બંધસ્થાનકોના સંવેધ પ્રદર્શક યંત્ર નં.-૪૧/ ૪૧A/૪૧B	૫૪	૨૦૧ થી ૨૦૪
	ગુણસ્થાનક વિષે નામકર્મના બંધસ્થાનકના ભાંગા યંત્ર નં. - ૪૨	૫૪	૨૦૫
૫૯	નામકર્મના ઉદયનું સ્વરૂપ	૫૪	૨૦૬
૬૦	ગતિ-ગુણસ્થાનકો વિષે નામકર્મના ૧૨ ઉદયસ્થાનકો	૫૪	૨૦૬ થી ૨૦૮
	ગુણસ્થાનકને વિષે નામકર્મના ઉદયસ્થાનકોનું યંત્ર નં.-૪૩	૫૪	૨૦૯
૬૧	જીવસ્થાનકોને વિષે નામકર્મના ઉદયસ્થાનકના ભાંગા	૫૪	૨૦૯ થી ૨૧૫
	જીવસ્થાનકોને વિષે નામકર્મના ઉદયસ્થાનકો અને ભાંગા યંત્ર નં. - ૪૪ / ૪૪ A-B-C	૫૪	૨૧૬ થી ૨૨૪

ક્રમ	વિષય	ગાથા	પેઇજ નંબર
૬૨	નામકર્મની પ્રકૃતિઓનો ગુણસ્થાનકને વિષે ઉદયવિચ્છેદ	૫૪	૨૨૪/૨૨૫
૬૩	નામકર્મના સત્તાધિકારનું સ્વરૂપ	૫૪	૨૨૬ થી ૨૨૮
૬૪	ગતિને વિષે સત્તાસ્થાનકો	૫૪	૨૨૭
૬૫	ગુણસ્થાનક વિષે સત્તાસ્થાનકો	૫૪	૨૨૭/૨૨૮
૬૬	નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાના સંવેધ	૫૪	૨૨૮ થી ૨૬૩
	સત્તાસ્થાનકો પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૪૫	૫૪	૨૨૯
	ગતિને વિષે નામકર્મના સત્તાસ્થાનકો પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૪૬	૫૪	૨૨૯
	ગુણસ્થાનક વિષે નામકર્મના સત્તાસ્થાનકો પ્રદર્શક યંત્ર નં.-૪૭	૫૪	૨૩૦
૬૭	સર્વ કર્મોના ગુણસ્થાનક વિષે બંધ-ઉદય-સત્તાના સંવેધ	૫૪	૨૩૬/૨૩૭/ ૨૪૪/૨૪૫
	નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાના સામાન્યથી સંવેધ પ્રદર્શક યંત્ર નં.-૪૮	૫૪	૨૩૮ થી ૨૪૩
૬૮	પદસમૂહનું સ્વરૂપ	૫૪	૨૪૬-૨૫૦
	૧૨ ગુણસ્થાનક વિષે જ્ઞાનાવરણ-અંતરાયકર્મના સંવેધ યંત્ર નં. -૪૯	૫૪	૨૪૬
	૧૨ ગુણસ્થાનક વિષે દર્શનાવરણ કર્મના સંવેધ યંત્ર નં.-૪૯A	૫૪	૨૪૭
	૧૪ ગુણસ્થાનક વિષે વેદનીયકર્મના સંવેધ યંત્ર નં. - ૪૯B	૫૪	૨૪૭
	૧૪ ગુણસ્થાનક વિષે આયુષ્યકર્મના સંવેધ યંત્ર નં. - ૪૯C	૫૪	૨૪૮
	૧૪ ગુણસ્થાનક વિષે ગોત્રકર્મના સંવેધ યંત્ર નં. - ૪૯D	૫૪	૨૪૮
	સામાન્યથી મોહનીયકર્મના ઉદયસ્થાનના ઉદય - ચોવીસી ભાંગા પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૫૦	૫૪	૨૪૯/૫૦
૬૯	ગુણસ્થાનક વિષે પદ સંખ્યા	૫૪	૨૫૧
૭૦	ગુણસ્થાનક વિષે ઉપયોગથી ઉદયભંગ-ઉદયપદ સ્વરૂપ	૫૪	૨૫૧/૫૩/૫૪
	૧૦ ગુણસ્થાનક વિષે ઉદયસ્થાનો-ઉદય-પદ-ચોવીસી ભાંગા પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૫૧	૫૪	૨૫૨/૨૫૩
૭૧	ગુણસ્થાનક વિષે લેશ્યાથી ઉદયભંગ-ઉદયપદ સ્વરૂપ	૫૪	૨૫૪
	૧૦ ગુણસ્થાનક વિષે ઉપયોગમાં મોહનીયકર્મના ઉદયભંગાદિ પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૫૨	૫૪	૨૫૫
	૧૦ ગુણસ્થાનક વિષે લેશ્યામાં મોહનીયકર્મના ઉદયભંગાદિ પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૫૩	૫૪	૨૫૫
૭૨	ગુણસ્થાનક વિષે યોગથી ઉદયભંગ-ઉદયપદ સ્વરૂપ	૫૪	૨૫૬ થી ૨૫૮
	૧૦ ગુણસ્થાનક વિષે યોગમાં મોહનીયકર્મના ઉદયભંગાદિ પ્રદર્શક યંત્ર નં.-૫૪	૫૪	૨૫૮
૭૩	નામકર્મના ગુણસ્થાનક વિષે બંધ -ઉદય-સત્તાસ્થાનાસંવેધ	૫૪	૨૫૯ થી ૨૬૯
	ગુણસ્થાનક વિષે નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનના સંવેધ પ્રદર્શક યંત્ર નં. -૫૫	૫૪	૨૭૦ થી ૨૭૮

ક્રમ	વિષય	ગાથા	પેઇજ નંબર
	૧૪ ગુણસ્થાનકોને વિષે નામકર્મના બંધસ્થાનકો-તેના ભાંગા ઉદયસ્થાનકો - તેના ભાંગાઓ અને સત્તાસ્થાનકો યંત્ર નં. - ૫૬	૫૪	૨૭૯
૭૪	ગતિને વિષે નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ	૫૪	૨૮૦ થી ૨૮૩
૭૫	ઇન્દ્રિયો વિષે બંધાદિ સ્થાનકોનું સ્વરૂપ	૫૪	૨૮૩
	ગતિને વિષે નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૫૭	૫૪	૨૮૪
	ઇન્દ્રિયો વિષે બંધ-ઉદય અને સત્તાસ્થાનકો પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૫૮	૫૪	૨૮૫
૭૬	જીવસ્થાનકોમાં બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોનું સ્વરૂપ	૫૪	૨૮૫ થી ૮૭ ૨૮૦ થી ૯૨
	૧૪ જીવસ્થાનક વિષે જ્ઞાનાવરણ-અંતરાયકર્મના સંવેધભંગ યંત્ર નં. - ૫૯ / ૫૯A	૫૪	૨૮૬
	૧૪ જીવસ્થાનક વિષે વેદનીયકર્મ સંવેધ ભંગ પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૬૦ / ૬૦A	૫૪	૨૮૭
	૧૪ જીવસ્થાનક વિષે આયુષ્યકર્મના સંવેધ ભંગ યંત્ર નં. - ૬૧	૫૪	૨૮૭
	૧૪ જીવસ્થાનક વિષે મોહનીયકર્મના સંવેધભંગ પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૬૨ / ૬૨A	૫૪	૨૮૮/૨૮૯
	૧૪ જીવસ્થાનકો વિષે નામકર્મના બંધસ્થાનો અને તેના ભાંગાઓનું યંત્ર નં. - ૬૩	૫૪	૨૯૧
૭૭	૬૨ માર્ગણા વિષે બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનની પ્રરૂપણા	૫૪	૨૯૨/૩૦૨
	૧૪ જીવસ્થાનકો વિષે નામકર્મના ઉદયસ્થાનકો તથા તેના ભાંગા પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૬૪	૫૪	૨૯૩
	૧૪ જીવસ્થાનકો વિષે નામકર્મના સત્તાસ્થાનકો પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૬૫	૫૪	૨૯૪
	૧૪ જીવસ્થાનકો વિષે નામકર્મના બંધસ્થાનાદિનો સંવેધ પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૬૬	૫૪	૨૯૪ થી ૩૦૦
	૧૪ જીવસ્થાનક વિષે નામકર્મના બંધસ્થાનો તેના ભાંગા, ઉદયસ્થાનો તેના ભાંગા અને સત્તાસ્થાનો પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૬૭	૫૪	૩૦૧
	ક્ષપકશ્રેણિના ચિત્ર તથા ગુણસ્થાનકે આરોહ અવરોહ ચિત્રની સમજૂતી	૫૫	૩૦૩-૩૦૪
	ક્ષપકશ્રેણિનું સ્વરૂપ	૫૫	૩૦૫ થી ૩૧૪
	ઉપસંહાર	૫૬/૫૭	૩૧૪/૧૫
	ટીકાકૃત્ પ્રશસ્તિ	-	૩૧૬
	સત્તાપ્રકરણ સારસંગ્રહ		૩૧૭ થી ૩૮૬
૧	પ્રથમ પ્રકૃતિસત્તા	-	૩૧૭/૧૮
૨	બીજું સ્થિતિસત્તા	-	૩૧૯ થી ૩૨૩
	ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તાનું પ્રમાણ તથા તેના સ્વામી	-	૩૧૯ થી ૩૨૧
	જઘન્ય સ્થિતિસત્તાનું પ્રમાણ તથા તેના સ્વામી	-	૩૨૧ થી ૩૨૩
૩	ત્રીજી અનુભાગ સત્તા	-	૩૨૩

ક્રમ	વિષય	ગાથા	પેઠજ નંબર
૪	ચોથી પ્રદેશસત્તા	-	૩૨૪ થી ૩૩૨
	ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાના સ્વામી	-	૩૨૫ થી ૩૨૭
	જઘન્ય પ્રદેશસત્તાના સ્વામી	-	૩૨૭ થી ૩૨૮
૫	સ્પર્ધકોનું સ્વરૂપ		૩૨૮ થી ૩૩૨
૬	સપ્તતિકાનો સારસંગ્રહ	-	૩૩૨ થી ૩૮૬
૭	૮ કર્મની ઉત્તરપ્રકૃતિઓ આશ્રયી બંધસ્થાનાદિનો તેમજ સંવેધનો વિચાર		૩૩૪ થી ૩૩૭
૮	ગુણસ્થાનક આશ્રયી ૬ કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિઓનો સંવેધ		૩૩૮ થી ૩૪૮
૯	સામાન્યથી મોહનીયકર્મના ધ્રુવ ઉદયપદ અને પદોના સમૂહનો વિચાર		૩૪૮ થી ૩૫૧
૧૦	ચૌદ જીવસ્થાનક આશ્રયી મોહનીયકર્મના બંધસ્થાનાદિ વિચાર		૩૫૧/૩૫૨
૧૧	નામકર્મના બંધસ્થાનાદિ અને તેનો સંવેધ		૩૫૩ થી ૩૭૨
૧૨	ચૌદ જીવસ્થાનકોમાં નામકર્મના બંધ-ઉદય અને સત્તાસ્થાનોનો વિચાર		૩૭૨ થી ૩૭૭
૧૩	ગુણસ્થાનકોમાં નામકર્મ બંધસ્થાનો આદિ તેમજ સંવેધ		૩૭૭ થી ૩૮૬
	સત્તાપ્રકરણ પ્રશ્નોત્તરી		૩૮૭ થી ૪૧૦
	સત્તાપ્રકરણ પરિશિષ્ટ - ૧	૫૪	૪૧૨ થી ૫૦૦
	દર માર્ગણામાં મૂલ ૮ કર્મના સાત સંવેધ ભંગ પ્રદર્શક યંત્ર નં.-૧	૫૪	૪૧૨/૧૩
	દર માર્ગણામાં જ્ઞાના-અંતરાયકર્મના બે સંવેધ ભંગ પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૨	૫૪	૪૧૨/૧૩
	દર માર્ગણામાં દર્શનાવરણીય કર્મના ૧૧ સંવેધ ભંગ પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૩	૫૪	૪૧૪/૧૫
	દર માર્ગણામાં વેદનીયકર્મના ૮ સંવેધભંગ પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૪	૫૪	૪૧૬/૧૭
	દર માર્ગણામાં ગોત્ર કર્મના ૭ સંવેધ ભંગ પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૫	૫૪	૪૧૮/૧૯
	દર માર્ગણામાં આયુષ્યકર્મના ૨૮ સંવેધ ભંગ પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૬	૫૪	૪૨૦ થી ૨૩
	દર માર્ગણામાં મોહનીયકર્મના ૧૦ બંધસ્થાનકો પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૭	૫૪	૪૨૪/૨૫
	મોહનીયકર્મના ૮ ઉદયસ્થાનકો યંત્ર નં. - ૭ / A	૫૪	૪૨૪/૨૫
	દર માર્ગણામાં મોહનીયકર્મની ઉદય ચોવીશી આદિ પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૭/B	૫૪	૪૨૬/૨૭
	દર માર્ગણામાં મોહનીયકર્મના સત્તાસ્થાનકો પ્રદર્શક યંત્ર નં.- ૭/C	૫૪	૪૨૬/૨૭
	દર માર્ગણા વિષે નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાના વિશેષ સંવેધ પ્રદર્શક યંત્ર નં. - ૮		૪૨૮ થી ૫૦૦

સાધુજીવન સાધુજીવન

- : અથ ઉદયપ્રકરણ ગાથા :-

ઉદયો ઉદીરણા, તુલ્લો મોત્તૂણ એકકચત્તાલં । આવરણવિઘ્નસંજલણલોભવેય ય દિદ્વિદુગં	૧
આલિગમહિગં વેણિ આઝગાણં પિ અપ્પમત્તા વિ । વેયણિયાણ ય દુસમય, તણુપજ્જત્તા ય નિદ્દાઓ	૨
મણુયગઙ્જાઇતસબાયરં ચ પજ્જત્તસુભગમાણ્જ્જં । જસકિત્તિમુચ્ચગોયં, ચાજોગી કેઇ તિત્થયરં	૩
ઠિઇઉદયો વિ ઠિઇક્કચ-પઓગસા ઠિઇઉદીરણા અહિગો । ઉદયઠિઈએ હસ્સો, છત્તીસા એગઉદયઠિઈ	૪
અણુભાગુદઓ વિ જહણ્ણ નવરિ આવરણવિઘ્નવેયાણં । સંજલણલોભસમ્મત્તાણ ય ગંતૂણમાવલિગં	૫
અજહણ્ણાણુક્કોસા, ચઝત્તિહા છણ્ણહ ચઝવિહા મોહે । આઝસ્સ સાઇઅધુવા, સેસવિગણ્ણા ય સવ્વેસિં	૬
અજહણ્ણાણુક્કોસો, સગયાલાએ ચઝત્તિહા ચઝહા । મિચ્છત્તે સેસા સિં, દુવિહા સવ્વે ય સેસાણં	૭
સમ્મત્તુપ્પત્તિ- સાવય - વિરએ સંજોયણાવિણાસે ય । દંસણમોહક્કચવગે, કસાયઊવસામગુવસતે	૮
ચવગે ય સ્ત્રીણમોહે, જિણે ય દુવિહે અસંચગુણસેઠી । ઉદઓ તવ્વિવરીઓ, કાલો સંચેજ્જગુણસેઠી	૯
તિન્નિ વિ પઢમિલ્લાઓ, મિચ્છત્તગએ વિ હોજ્જ અન્નભવે । પગયં તુ ગુણિયકમ્મે, ગુણસેઠીસીસગાણુદયે	૧૦
આવરણવિઘ્નમોહાણ જિણોદ્દયાણ વાવિ નિયગતે । લહુચ્ચવણાએ ઓહીણ ણોહિલદ્ધિસ્સ ઊક્કસ્સો	૧૧
ઉવસંતપઢમગુણસેઠીએ નિદ્દાદુગસ્સ તસ્સેવ । પાવઙ્ગ સીસગમુદયં, તિ જાયદેવસ્સ સુરનવગે	૧૨
મિચ્છત્તમીસણંતાણુબંધિઅસમત્તથીણગિદ્ધીણં । તિરિઉદએગતાણ ય, વિઙ્ગયા તઙ્ગયા ય ગુણસેઠી	૧૩
અંતરકરણં હોહિ ત્તિ જાયદેવસ્સ તં મુહુત્તંતો । અટ્ટણ્ણહ કસાયાણં, છણ્ણં પિ ય નોકસાયાણં	૧૪
હસ્સઠિઈં બંધિત્તા, અદ્ધાજોગાઇઠિઈનિસેગાણં । ઉક્કસ્સપએ પઢમોદયમ્મિ સુરનારગાઊણં	૧૫
અદ્ધાજોગુક્કોસો, બંધિત્તા ભોગભૂમિગેસુ લહું । સવ્વપ્પજીવિયં વજ્જઇત્તુ ઓવટ્ઠિયા દોણ્ણં	૧૬

दूभगाऽणाएज्जाजस-गइदुगअणुपुब्बितिगसनीयाणं । दसणमोहक्खवणे, देसविरइविरइगुणसेठी	॥ १७ ॥
संघयणपंचगस्स य, बिइयाई तिन्नि होति गुणसेठी । आहारगउज्जोयाणुत्तरतणु अप्पमत्तस्स	॥ १८ ॥
बेईदिय थावरगो, कम्मं काऊण तस्समं खिप्पं । आयावस्स उ तव्वेइ पढमसमयम्मि वट्टतो	॥ १९ ॥
पगयं तु खवियकम्मे, जहन्नसामी जहन्नदेवठिई । भिन्नमुहुत्ते सेसे, मिच्छत्तगतो अतिकिलिट्ठो	॥ २० ॥
कालगाएगिदियगो, पढमे समये व मइसुयावरणे । केवलदुगमणपज्जव-चक्खुअचक्खूण आवरणा	॥ २१ ॥
ओहीण संजमाओ, देवत्तगए गयस्स मिच्छत्तं । उक्कोसट्टिइबंधे, विकट्टणा आलिंगं गंतुं	॥ २२ ॥
वेयणियंतरसोगा-रउच्च ओहिब्ब निदपयला य । उक्कस्सट्टिइबंधा, पडि भग्गपवेइया नवरं	॥ २३ ॥
वरिसवरतिरियथावर-नीयं पि य मइसमं नवरि तिन्नि । निदानिदा इंदिय -पज्जती पढमसमयम्मि	॥ २४ ॥
दंसणमोहे तिविहे, उदीरणुदए उ आलिंगं गंतुं । सत्तरसण्ह वि एव, उवसमइत्ता गए देव	॥ २५ ॥
चउरुवसमित्तु पच्छा, संजोइय दीहकालसम्मत्ता । मिच्छत्तगए आवलिगाए संजोयणाणं तु	॥ २६ ॥
इत्थीएँ संजमभवे, सब्बनिरुद्धम्मि गंतुं मिच्छत्तं । देवीए लहुमिन्थी, जेट्टिई आलिंगं गंतुं	॥ २७ ॥
अप्पद्दाजोगचियाणाऽऽऊणुक्कस्सगट्टिईणते । उवरिं थोवनिसेगे, चिरतिव्वासायवेईण	॥ २८ ॥
संजोयणा विजोजिय, देव भवजहन्नगे अइनिरुद्धे । बंधिय उक्कस्सट्टिई, गंतूणेगिंदियाऽसन्नी	॥ २९ ॥
सब्बलहुं नरयगए, निरयगई तम्मि सब्बपज्जत्ते । अणुपुब्बीओ य गई-तुल्ला नेया भवादिम्मि	॥ ३० ॥
देवगई ओहिसमा, नवरिं उज्जोयवेयगो ताहे । आहारि जाय अइचिर-संजममणुपालिऊणते	॥ ३१ ॥
सेसाणं चक्खुसमं, तंमि व अन्नंमि व भवे अचिरा । तज्जोगा बहुगीओ, पवेययंतस्स ता ताओ	॥ ३२ ॥

इति उदयप्रकरणगाथा समाप्ता

ૐ હ્રીં શ્રી સિદ્ધાચલમળ્ડનશ્રીઆદિનાથાય નમઃ ।

ૐ હ્રીં શ્રી શઙ્ખેશ્વરપાર્શ્વનાથાય નમઃ ।

ૐ હ્રીં શ્રી ચંદ્રગ્રભસ્વામિને નમઃ ।

ૐ હ્રીં શ્રી અન્નતલબ્ધિનિધાનગૌતમસ્વામિને નમઃ ।

સ્વનામધન્ય પ.પૂ. આચાર્ય શ્રી શિવશર્મસૂરીશ્વરેભ્યો નમઃ ।

પ.પૂ. આચાર્ય મલયગિરિસૂરીશ્વરેભ્યો નમઃ ।

ન્યાય વિશારદ પ.પૂ. મહોપાધ્યાય શ્રી યશોવિજય સદ્ગુરુભ્યો નમઃ ।

પરમોપાસ્ય શ્રી વિજય નેમિ - વિજ્ઞાન - કસ્તૂર - ચન્દ્રોદય - અશોકચન્દ્રસૂરીશ્વરેભ્યો નમઃ ।

પૂર્વધર આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ શિવશર્મસૂરીશ્વરજી
 શર્મપ્રકૃતિ
 વિરશિવ

ભાવાનુવાદ ભાગ - ૩

- : અથ ઉદય પ્રકરણ :-

- : અથ પ્રથમ પ્રકૃતિ ઉદય :-

ઉદયો ઉદીરણાં, તુલ્લો મોત્તૂળ એકચત્તાલં ।

આવરણવિઘ્નસંજ્વલનલોભવેદં ય દિદ્વિદુગં ॥ ૧ ॥

આલિગમહિગં વેદિતિ આઝગાણં પિ અપ્પમત્તા વિ ।

વેયણિયાણ ય દુસમય, તણુપજ્જત્તા ય નિદ્દાઓ ॥ ૨ ॥

મણુયગ્ગજાઇતસવાયરં ચ પજ્જત્તસુ ભગમાણ્જ્જં ।

જસંકિત્તિમુચ્ચગોયં, ચાજોગી કેઇ તિત્થયરં ॥ ૩ ॥

ઉદય ઉદીરણાયા, તુલ્યે મુક્ત્વૈકચત્વારિંશત્ ।

આવરણવિઘ્નસંજ્વલનલોભવેદાન્ દુષ્ટિદ્વિકમ્ ॥ ૧ ॥

આવલિકામધિકાં વેદયત્યાયુષામપ્યપ્રમત્તા અપિ ।

વેદનીયોશ્ચ દ્વિસમય - તનુપર્યાપ્તાશ્ચ નિદ્રાઃ ॥ ૨ ॥

મનુજગતિજાતિત્રસવાદરં ચ પર્યાપ્તસુભગમાદેયમ્ ।

યશઃકીર્ત્યુચ્ચૈર્ગોત્રં, ચાયોગિનઃ કેચિત્તીર્થકરમ્ ॥ ૩ ॥

ગાથાર્થ :- ટીકાની જેમ

ટીકાર્થ :- તે પ્રમાણે ૮ કરણો કહ્યાં. હવે ઉદેશના ક્રમથી પ્રાપ્ત થયેલ ઉદયપ્રકરણ કહેવાની ઇચ્છાવાળા કહે છે... ઉદય ઉદીરણાની જેવો છે. પ્રકૃતિ આદિ જે ભેદો પૂર્વે ઉદીરણા કરણમાં કહ્યા છે, અને જે સાદિ અનાદિ પ્રરૂપણા અને સ્વામિત્વ કહ્યું છે તે પ્રમાણે ઉદયમાં પણ અન્યૂનાધિકપણે સર્વ સદૃશ જાણવું. કારણ કે ઉદય ઉદીરણા બન્ને પ્રાયઃ સાથે રહે છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે... જ્યાં ઉદય હોય ત્યાં ઉદીરણા, જ્યાં ઉદીરણા હોય ત્યાં ઉદય હોય છે. તો શું સર્વ પણ ઠેકાણે આ નિયમ છે ? તો કહે છે... પ્રાયઃ નિયમ જ છે તે વાત હૃદયમાં રાખીને વ્યભિચાર સ્થાનના વ્યવચ્છેદની વિવક્ષાવાળા કહે છે. અર્થાત્ જ્યાં દોષની સંભાવના છે તેવા સ્થાનોને છોડી દેવાની ઇચ્છાવાળા કહે છે.....

‘ મોત્તૂળ ઇગચતાલં ’ इत्यादि - ૪૧ પ્રકૃતિઓ સિવાય આ નિયમ જાણવો. કારણ કે એ ૪૧ પ્રકૃતિઓમાં તો ઉદીરણા વિના પણ કેટલાક કાળ સુધી ઉદય હોય છે. તે આ પ્રમાણે..... જ્ઞાનાવરણ-૫, દર્શનાવરણ-૪, ‘ વિગ્ધ ’ ત્તિ - અંતરાય-૫, સંજ્વલન લોભ, વેદ-૩, ‘ વૃષ્ટિયુગં ’ - સમ્યક્ત્વ - મિથ્યાત્વ એ સર્વસંખ્યા ૨૦ પ્રકૃતિઓને પોત પોતાના ઉદયને અન્તે એક આવલિકા અધિક કાલ વેદે છે. અર્થાત્ આ પ્રકૃતિઓનો આવલિકા માત્ર કાલ ઉદીરણા વિના જ ફક્ત ઉદયથી જ અનુભવે છે. અને તેમાં ૩ વેદ અને મિથ્યાત્વ એ ૪ પ્રકૃતિઓના અંતરકરણ કરે છતે (અંતરકરણની) પ્રથમસ્થિતિમાં એક આવલિકા બાકી રહેતા ફક્ત ઉદયાવલિકા જ અનુભવાય છે. બાકીના કર્મોની પોત પોતાની સત્તાના વિચ્છેદને અન્તે અનુભવાય છે.

તથા ચારે પણ આયુષ્યનો પોત પોતાના ઉદયને અન્તે આવલિકા માત્ર કાલ ઉદય જ હોય ઉદીરણા ન હોય. કારણ કે આવલિકાની અન્તર્ગત સર્વ પણ કર્મની ઉદીરણા અયોગ્ય છે, અર્થાત્ ઉદીરણા ન થાય. તથા સાતા - અસાતાવેદનીય, મનુષ્યાયુષ્ય એ ૩ પ્રકૃતિઓનો અપ્રમત્ત સંયત વગેરે ઉદીરણા વિના ફક્ત ઉદયથી જ અનુભવે છે. તથા શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત થયો છતો ‘ દુસમય ’ ત્તિ - બીજા આદિ સમયથી શરૂ કરીને, અર્થાત્ શરીર પર્યાપ્તિ પછી^૧ અનન્તરે સમયથી શરૂ કરીને ઇન્દ્રિય પર્યાપ્તિના અન્ત્ય સમય સુધી તથા સ્વભાવથી જ ઉદીરણા વિના ફક્ત ઉદયથી પાંચે પણ નિદ્રાને વેદે છે.

તથા મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત, સુભગ, આદેય, યશઃકીર્તિ, ઉચ્ચગોત્ર એ ૮ પ્રકૃતિઓનો અયોગી કેવલી ઉદીરણા વિના પોતાના કાલ સુધી ફક્ત ઉદયથી જ વેદે છે. તથા કોઈ તીર્થકર અયોગી કેવલી હોય તેઓ તીર્થકર નામકર્મને પણ ઉદીરણા વિના ફક્ત ઉદયથી જ અનુભવે છે. (પરિશિષ્ટ -૧ માં યંત્ર નંબર-૧ જુઓ)

ઇતિ પ્રથમ પ્રકૃતિ ઉદય સમાપ્ત

- : અથ બીજો સ્થિતિ ઉદય :-

ઠિઙ્ઠુદયો વિ ઠિઙ્ઠુક્ષય - પઓગસા ઠિઙ્ઠુદીરણા અહિગો ।

ઉદયઠિઙ્ઠુઈ હસ્તો, છત્તીસા ઇગઉદયઠિઙ્ઠુઈ ॥ ૪ ॥

૧ પંચસંગ્રહ પાંચમાદ્વારની ગાથા ૧૦૦માં સ્વોપજ ટીકાકાર આહાર પર્યાપ્તિથી આરંભી ઇન્દ્રિય પય ત્તિ પૂર્ણ થતા સુધી પાંચે નિદ્રાનો કેવળ ઉદય હોય છે ઉદીરણા હોતી નથી અને ત્યાર પછી ઉદય ઉદીરણા સાથે હોય છે એમ કહે છે. તેનો પાઠ આ પ્રમાણે - ‘ યાવદાહારશરીરે - દ્વિયપર્યાપ્તયસ્તાવન્નિદ્રાણામુદયઃ, ઇતદૂર્ધ્વ ઉદીરણાસહચરો ભવત્યુદયઃ. ’

શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્વે નિદ્રાદિકના ઉદય-ઉદીરણા બન્ને હોતા નથી. આ મુખ્યમત છે. મતાંતરે શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્વે આ બન્ને હોય છે. માત્ર શરીર પર્યાપ્ત અને ઇન્દ્રિય પર્યાપ્તની વચમાં જ એકલો ઉદય હોય છે.

સ્થિત્યુદયોઽપિ સ્થિતિક્ષય-પ્રાયોગેણ સ્થિત્યુદીરણાયા અધિકઃ ।
ઉદયસ્થિતેર્હસ્વઃ, ષટ્ત્રિંશતામેકોદયસ્થિતિઃ ॥ ૪ ॥

ગાર્થાથ :- સ્થિતિ ઉદય પણ સ્થિતિના ક્ષયથી, અને પ્રયોગથી (= ઉદીરણાથી) થાય છે, અને તે (= ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ઉદય) ઉદીરણા સ્થિતિ કરતાં ઉદય સ્થિતિ જેટલો અધિક છે, અને જઘન્ય સ્થિતિ ઉદય તે ઉદ પ્રકૃતિઓની એક સમય માત્ર ઉદયસ્થિતિ જેટલો જાણવો.

ટીકાર્થ :- પ્રકૃતિ ઉદય કહ્યો, હવે સ્થિતિ ઉદયને કહે છે.... સ્થિતિ ઉદય પણ સ્થિતિના ક્ષયથી અને પ્રયોગથી એમ બે પ્રકારે થાય છે. ત્યાં સ્થિતિ તે અબાધાકાલરૂપ તેના ક્ષયથી દ્રવ્ય - ક્ષેત્ર - કાલ - ભવ અને ભાવરૂપ ઉદયહેતુઓ^૨ પ્રાપ્ત થયે છે તે સ્વભાવથી જ ઉદય થાય છે તે સ્થિતિક્ષયથી ઉત્પન્ન થયેલ ઉદય કહેવાય છે. પરંતુ તે સ્થિતિક્ષય નિષ્પન્ન ઉદય વર્તતો હોય ત્યારે ઉદીરણાકરણરૂપ પ્રયોગથી ખેંચી લાવેલ દલિકનો જે અનુભવ થાય છે તે પ્રયોગ ઉદય કહેવાય છે. મૂળ ગાથામાં જે 'અપિ' છે, જ્યાં વિશેષ વાત નથી ત્યાં પહેલા કહ્યું હતું તેમ ઉદીરણાની જેમ છે. તે વાતનો સમુચ્ચય કરે છે. અર્થાત્ જે વિશેષ વાત બતાવી છે તે સિવાય બધું જ પહેલા કહ્યું હતું તેમ ઉદીરણાની જેમ જાણવું.

જે આ ઉદય સામાન્યથી બે પ્રકારે છે... ઉત્કૃષ્ટ અને જઘન્ય. ત્યાં ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ઉદય તે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ઉદીરણાથી (વેદમાન) ઉદય સ્થિતિ સમયમાત્ર જેટલો અધિક છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે.... ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બંધાયે છે તે અબાધા કાળમાં પણ પૂર્વ બાંધેલ દલિક છે. તે કારણથી બંધાવલિકા પૂર્ણ થયા બાદ અનન્તર સ્થિતિમાં વિપાકોદયથી વર્તતો જીવ ઉદયાવલિકાની ઉપરની સર્વ પણ સ્થિતિને ઉદીરે છે, અને ઉદીરેને અનુભવે પણ છે. તેથી બંધાવલિકા અને ઉદયાવલિકા સિવાય બાકીની સર્વ પણ સ્થિતિની ઉદય અને ઉદીરણા સરખી છે. અને વેદાતી સ્થિતિમાં ઉદીરણા ન હોય પણ ફક્ત ઉદય જ હોય છે. તે કારણથી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ઉદીરણા કરતાં ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ઉદય વેદમાન સમયમાત્ર સ્થિતિએ અધિક હોય છે. અને તે ઉદયોત્કૃષ્ટબંધ પ્રકૃતિઓનો જ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ઉદય બંધાવલિકા અને ઉદયાવલિકા હીન જાણવો. અને બાકીની પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ઉદય યથાયોગ્યપણે જાણવો, ત્યાં પણ પૂર્વની રીતે (૧ સમય) ઉદય સ્થિતિએ અધિક જાણવો.

તથા 'હસ્વો - ' એટલે જઘન્ય સ્થિતિ ઉદય પૂર્વ કહેલ ૪૧ પ્રકૃતિઓમાંથી નિદ્રાપંચક સિવાયની ૩૬ પ્રકૃતિઓની એક સમય માત્ર ઉદય સ્થિતિ, અર્થાત્ સમયમાત્ર એક સ્થિતિ ઉદયપ્રમાણ જાણવી. અને તે સમયમાત્ર એક સ્થિતિ તે અન્ય સ્થિતિ જાણવી. અને નિદ્રાપંચકની^૩ ઉદીરણાના અભાવમાં પણ શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થયા બાદ અનન્તર કાલે ફક્ત ઉદય કાલમાં અપવર્તના કરે છે, તેથી એક સ્થિતિ પ્રાપ્ત થતી નથી. તેથી તે નિદ્રાપંચકનો ત્યાગ કર્યો છે. બાકીનું સર્વ જઘન્ય ઉદીરણા તુલ્ય જાણવું. (ચિત્ર નંબર - ૧ જુઓ)

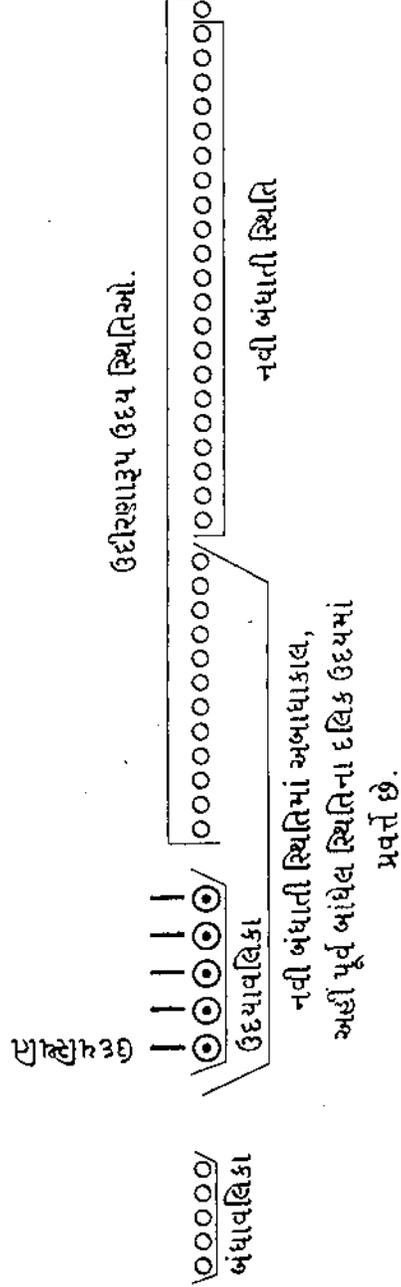
ઇતિ બીજો સ્થિતિ ઉદય સમાપ્ત

૨ અહીં એમ શંકા થાય કે અબાધાકાળ પૂર્ણ થાય ત્યારે કોઇપણ કર્મ ઉદયમાં આવે જ. કારણ કે અબા ધાકાળમાં વિવક્ષિત પ્રકૃતિના દલિકો ગોઠવાયા નથી. એટલે અબાધાકાળમાં તો ઉદય ન જ થાય પરંતુ તે ઉપરના સ્થાનકોમાં દલિકો ગોઠવા યેલા હોવાથી તે સ્થાનોમાં જ્યારે જીવ જાય ત્યારે તે દલિકોનો ઉદય જરૂર થાય તો પછી ઉપર જે હેતુઓ બતાવ્યા તેની શી જરૂર ?

તેના ઉત્તરમાં સમજવું કે.... જ્યારે જે સમયે દલિક ઉદયમાં આવે તે સમયે જો એ ઉપરથી આવેલું ન હોય તો તે ઉદય કહેવાય, અને જો ઉપરથી આવેલું હોય તો તેને ઉદીરણા કહેવાય. જે સમયે જે કર્મ ત્યાં રહેલું ઉદયમાં આવે ત્યારે જો રસથી ભોગવાય તો તેને વિપાકોદય કહેવાય અને જો બીજી પ્રકૃતિમાં સ્તિબુકસંકમથી ભોગવાય તો તેને પ્રદેશોદય કહેવાય. સામાન્યથી દરેક સ્થિતિમાં સાતા - અસાતાદિ દરેક કર્મો પડેલા હોય છે. તેમાંથી કેટલાક રસોદયથી ભોગવાય છે, બાકીના પ્રદેશોદયથી ભોગવાય છે. જે કર્મ રસોદયથી ભો ગવાતા હોય તે પણ દ્રવ્યાદિ નિમિત્ત પામીને બદલાઈ જાય છે. એટલે કે જે કર્મ વિપાકોદયમાં હોય તે કર્મ વિપાકોદયમાંથી ખસી જાય છે. અને જે કર્મ વિપાકોદયમાં ન હોય તે કર્મ વિપાકોદયમાં આવી જાય છે. આ રીતે દ્રવ્યાદિ નિમિત્તોથી ઉદય સમયમાં પ્રકૃતિના ઉદયનું એટલે રસોદયનું પરાવર્તન થાય છે.

૩ નિદ્રાદિકનો ઉદય જેઓ ૧૨મા ગુણસ્થાનક સુધી માને છે તેમના મતે ૧૨માના દ્વિચરમ સમયે તેનો જઘન્ય સ્થિતિ ઉદય સંભવે છે.

-: ચિત્ર નંબર - ૧ સ્થિતિ ઉદય :-

ચિત્ર નંબર - ૧ ની સમજૂતી :- ઉપરના ચિત્રમાં બંધાવલિકા અને ઉદયાવલિકા સિવાયની બધી સ્થિતિ ઉદય-ઉદીરણા તુલ્ય છે. તેથી વેદાતી સ્થિતિમાં ઉદીરણા નહોય પરંતુ ફક્ત ઉદય જ હોય છે. તે કારણથી ઉદીરણા સ્થિતિથી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ઉદય તે વેદાતી સમયમાત્ર સ્થિતિ પ્રમાણ અધિક હોય છે. અને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધમાંથી સમયોન ર આવલિકા હીન તે ઉદય જાણવો.

- : અથ ત્રીજો અનુભાગ ઉદય :-

અણુભાગુદઓ વિ જહણ્ણ નવરિ આવરણવિઘ્વેયાણં ।
સંજલણ્ણલોભસમ્મત્તાણ ય ગંતૂણમાવલિગં ॥ ૫ ॥

અનુભાગોદયોઽપિ જહ્ન્યો નવરમાવરણવિઘ્નવેદન્તામ્ ।
સંજ્વલનલોભસમ્યક્ત્વયોશ્ચ ગત્વાઽઽવલિકામ્ ॥ ૫ ॥

ગાર્થાથ :- ટીકાની જેમ.

ટીકાર્થ :- સ્થિતિ ઉદય કહ્યો, હવે અનુભાગ ઉદયને કહે છે.... અનુભાગ ઉદય પણ અનુભાગ ઉદીરણા સરખો જાણવો. વિશેષ જ્ઞાનાવરણ-૫, અંતરાય-૫, દર્શનાવરણ-૪, વેદ-૩, સંજ્વલન લોભ, સમ્યક્ત્વ એ ૧૯ પ્રકૃતિઓનો ઉદીરણા વિચ્છેદ થયે છે તે આગળ એક આવલિકા પસાર થયા પછી તે આવલિકાના અન્ત્ય સમયે જહ્ન્ય અનુભાગ ઉદય કહેવો.

ઇતિ ત્રીજો અનુભાગ ઉદય સમાપ્ત

- : અથ ચોથો પ્રદેશ ઉદય :-

અજહણ્ણાણુક્કોસા, ચઝત્તિહા છ્ણહ ચઝવિહા મોહે ।
આઝસ્સ સાઙ્ઙઅધુવા, સેસવિગ્ગપ્પા ય સઙ્ગેસિં ॥ ૬ ॥

અજઘન્યાનુત્કૃષ્ટૌ, ચતુસ્ત્રિધા ષણ્ણાં ચતુર્વિધો મોહે ।
આયુષઃ સાઘધુવૌ, શેષવિકલ્પાશ્ચ સર્વેષામ્ ॥ ૬ ॥

ગાર્થાથ :- આયુષ્ય અને મોહનીય વિના બાકીના ૬ કર્મોનો અજઘન્ય પ્રદેશોદય-૪ પ્રકારે છે, અને અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય ૩ પ્રકારે છે. તથા મોહનયીનો અજઘન્ય અને અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય ૪ પ્રકારે છે, અને આયુષ્યના ૪ વિકલ્પો અને સર્વ કર્મોનાં બાકીના વિકલ્પો સાદિ-અધુવ એમ બે પ્રકારે છે.

ટીકાર્થ :- અનુભાગ ઉદય કહ્યો, હવે પ્રદેશોદય કહેવાનો અવસર પ્રાપ્ત થયો છે. અને ત્યાં આ બે અર્થાધિકાર છે - સાદિ - અનાદિ પ્રરૂપણા અને સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા છે. ત્યાં સાદિ - અનાદિ પ્રરૂપણા બે પ્રકારે છે - મૂલપ્રકૃતિ વિષયક અને ઉત્તરપ્રકૃતિ વિષયક છે.

- : અથ મૂલ - ઉત્તરપ્રકૃતિ સંબંધી સાદાદિ પ્રરૂપણા :-

ત્યાં મૂલપ્રકૃતિ વિષયની સાદિ-અનાદિ પ્રરૂપણા કરતાં કહે છે - મોહનીય - આયુષ્ય સિવાયના ૬ કર્મોનો અજઘન્ય પ્રદેશોદય ૪ પ્રકારે છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે.... સાદિ - અનાદિ - ધ્રુવ અને અધુવ. ત્યાં કોઈક ક્ષપિતકર્માશિ જીવ દેવલોકમાં દેવ તરીકે ઉત્પન્ન થાય અને ત્યાં સંક્રિલષ્ટ થઈને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિને બાંધતા ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશના સમૂહની ઉદ્વર્તના કરે, પછી બંધના અન્તે કાલ કરીને એકેન્દ્રિયને વિષે ઉત્પન્ન થાય, તેના પ્રથમ સમયે પૂર્વ કહેલ ૬ કર્મોનો જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય, અને તે એક સમય જ હોવાથી સાદિ- અધુવ, પછી બીજે સર્વે પણ અજઘન્ય, તે પણ બીજા સમયે પ્રવર્તે ત્યારે સાદિ, તે (જઘન્ય) સ્થાન નહીં પામેલાને અનાદિ, ધ્રુવ-અધુવ પૂર્વની જેમ. તથા તે જ ૬ કર્મોનો અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય-૩ પ્રકારે છે. - અનાદિ - ધ્રુવ અને અધુવ. તે આ પ્રમાણે કહે છે.... આ ૬ કર્મોનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય ગુણિતકર્માશિ જીવને પોત પોતાના ઉદયના અન્તે ગુણશ્રેણિના શિખરે

૪ ક્ષપિતકર્માશિ એટલે ઓછામાં ઓછા કર્માશિની સત્તાવાળો આત્મા. તે ભવ્ય જ હોય છે. તેનું વિશેષ સ્વરૂપ સંક્રમણકરણમાં પૂર્વે કહ્યું છે.

૫ ક્ષપિતકર્માશિ આત્મા સીધો એકેન્દ્રિયમાં ન જાય, પરંતુ દેવલોકમાં જાય માટે દેવલોકમાં જવાનું કહ્યું. જઘન્ય પ્રદેશોદય એકેન્દ્રિયમાં હોય છે, કારણ કે યોગ અત્યંત અલ્પ હોવાથી વધારે ઉદીરણા કરી શકતો નથી. બેહન્દ્રિયાદિમાં યોગ વધારે હોવાથી ઉદીરણા વધારે થાય એટલે વધારે પ્રમાણમાં ભોગવાય તેથી જઘન્ય પ્રદેશોદય ન થાય. માટે દેવલોકમાંથી એકેન્દ્રિયમાં જવાનું કહ્યું. નીચેના સ્થાનકોના દલિકો ઉપરના સ્થાનકમાં જ્યારે ગોઠવાય ત્યારે નીચેના સ્થાનકોમાં દલિકો ઓછા રહે તેથી જઘન્ય પ્રદેશોદય થઈ શકે માટે દેવપણામાં ઉદ્વર્તના કરવાનું જણાવ્યું. જે કર્મદલિકો બંધાય અને ઉદ્વર્તિત થાય તેની જો આવલિકા પૂર્ણ થાય તો તે ઉદીરણા યોગ્ય થાય અને જો ઉદીરણા થાય તો પણ જઘન્ય પ્રદેશોદય ન થાય માટે તે થતાં પહેલાં બંધના અન્તે પ્રથમ અને એકેન્દ્રિયમાં ઉત્પન્ન થતાં પ્રથમ સમયે યોગ અલ્પ હોય તેથી પ્રથમ સમયે જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે.

વર્તતાં પામે છે, અને તે એક સમય છે તેથી સાદિ - અધ્રુવ, પછી બીજે સર્વ પણ અનુકૃષ્ટ અને તે અનાદિ, કારણ કે તે હંમેશા હોય છે. ધ્રુવ - અધ્રુવ પૂર્વની જેમ.

તથા ' મોહે ' - મોહનીયને વિષે અજઘન્ય અને અનુકૃષ્ટ પ્રદેશોદય-૪ પ્રકારે છે - સાદિ - અનાદિ - ધ્રુવ અને અધ્રુવ. તે આ પ્રમાણે કહે છે.... ક્ષપિતકર્માશ જીવને અંતરકરણ કરે છે તે અંતરકરણને અન્તે થનારા ગોપુચ્છાકારે^૮ રહેલ એક આવલિકા માત્ર દલિકના અન્ત્ય સમયે^૯ મોહનીયનો જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે, અને તે એક સમય હોય છે તેથી સાદિ-અધ્રુવ છે. પછી બીજે સર્વ પણ અજઘન્ય, તે પણ બીજે સમયે થતો હોવાથી સાદિ, તે સ્થાન નહીં પામેલાને અનાદિ, ધ્રુવ - અધ્રુવ પૂર્વની જેમ. તથા ગુણિતકર્માશ જીવને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકના અન્ત્ય સમયે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય હોય છે, અને તે એક સમયવાળો હોવાથી સાદિ - અધ્રુવ છે. પછી બીજે સર્વ પણ અનુકૃષ્ટ, અને તે ઉપશમશ્રેણિથી પડેલાને ફરી પ્રદેશોદય થાય તે સાદિ, તે સ્થાન (૧૧મું ગુણસ્થાનક) નહીં પામેલાને અનાદિ, ધ્રુવ - અધ્રુવ પૂર્વની જેમ.

તથા આયુષ્યના ઉત્કૃષ્ટ - અનુકૃષ્ટ - જઘન્ય અને અજઘન્ય ચારે પણ ભેદો સાદિ-અધ્રુવ છે. કારણ કે ચારે ભેદો યથાયોગ્યપણે અમુક વખતે જ હોય છે.

તથા પૂર્વ કહેલ ૬ કર્મોનો અને મોહનીયનો અને સર્વ કર્મોના નહીં કહેલા બાકીના વિકલ્પો - ઉત્કૃષ્ટ અને જઘન્ય પ્રદેશોદય સાદિ - અધ્રુવ છે, અને તે બન્ને પૂર્વ જ કહ્યા છે.

અજઘનાણુવકોસો, સગયાલાણ ચચત્તિહા ચચહા ।
મિચ્છન્તે સેસા સિં, દુવિહા સવ્વે ય સેસાણ ॥ ૭ ॥
અજઘન્યાનુકૃષ્ટૌ, સત્તચત્વારિંશતશ્ચતુસ્ત્રિઘા ચતુર્ઘા ।
મિથ્યાત્વસ્ય શેષાવેષાં, દ્વિઘા સર્વે ચ શેષાણામ્ ॥ ૭ ॥

ગાર્થાથ :- ૪૭ પ્રકૃતિઓનો અજઘન્ય પ્રદેશોદય ૪ પ્રકારે, અને અનુકૃષ્ટ પ્રદેશોદય ૩ પ્રકારે તથા મિથ્યાત્વનો અજઘન્ય - અનુકૃષ્ટ પ્રદેશોદય ૪ પ્રકારે છે. તથા આ કહેલ પ્રકૃતિઓના બાકીના વિકલ્પો અને શેષ પ્રકૃતિઓના સર્વ વિકલ્પો બે પ્રકારે છે.

ટીકાર્થ :- મૂલપ્રકૃતિઓની સાદાદિ પ્રરૂપણા કરી, હવે ઉત્તરપ્રકૃતિઓની સાદાદિ પ્રરૂપણા કહેવાની ઇચ્છાવાળા કહે છે... તેજસસપ્તક, વર્ણાદિ-૨૦, સ્થિર, અસ્થિર, નિર્માણ, અગુરુલઘુ, શુભ, અશુભ, જ્ઞાનાવરણ-૫, અંતરાય-૫, દર્શનાવરણ-૪ એ ૪૭ પ્રકૃતિઓનો અજઘન્ય પ્રદેશોદય સાદિ - અનાદિ - ધ્રુવ અને અધ્રુવ એમ ૪ પ્રકારે છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે.... કોઈ ક્ષપિતકર્માશ દેવ ઉત્કૃષ્ટ સંકલેશે વર્તતો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિને બાંધતો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશની ઉદ્વર્તના કરે છે, પછી બંધના અન્તે કાલ કરીને એકેન્દ્રિયને વિષે ઉત્પન્ન થાય છે, તે એકેન્દ્રિયના પ્રથમ સમયે પૂર્વ કહેલ ૪૭ પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે. વિશેષ એ છે કે અવધિજ્ઞાનાવરણ - અવધિદર્શનાવરણનો બંધાવલિકાના અન્ત્ય સમયે દેવને^{૧૦} જઘન્ય પ્રદેશોદય જાણવો, અને તે એક સમય હોવાથી સાદિ - અધ્રુવ છે. પછી બીજે સર્વ પણ અજઘન્ય, અને તે બીજા સમયે

૬ ગુણિતકર્માશ એટલે વધારેમાં વધારે કર્માશની સત્તાવાળો આત્મા.

૭ તે ગુણશ્રેણિનું શિખર તેને કહે છે કે જે સ્થાનની અંદર વધારેમાં વધારે દલિકો ગોઠવાય હોય. સમ્યક્ત્વાદિ પ્રાપ્ત કરતાં અંતર્મુહૂર્તના સમય પ્રમાણ સ્થાનકોમાં પૂર્વ પૂર્વ સમયથી ઉત્તરોત્તર સમયમાં અસંખ્ય અસંખ્ય ગુણાકારે દળરચના થાય છે. આ ક્રમે અંતર્મુહૂર્તના છેલ્લા સમયમાં સર્વથી વધારે દલિક ગોઠવાય છે. તેને ગુણશ્રેણિનું શિખર કહેવામાં આવે છે. ૧૨મા ગુણસ્થાનકના સંખ્યાત ભાગ જાય અને એક ભાગ શેષ રહે ત્યારે જ્ઞાનાવરણીય-દર્શનાવરણીય અને અંતરાયની સ્થિતિને સર્વાપવર્તના વડે અપવર્તી ૧૨મા ગુણસ્થાનકની જેટલી સ્થિતિ શેષ રહી છે તેના જેટલી કરે છે. અને ઉપરના દલિકો ઉતારી તે અંતર્મુહૂર્તમાં ગુણશ્રેણિના ક્રમે ગોઠવે છે. તે અંતર્મુહૂર્તનો છેલ્લો સમય એ ગુણશ્રેણિનું શિખર છે, તે જ ૧૨મા ગુણસ્થાનકનો ચરમ સમય છે. ત્યાં જ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થતે છે. એ રીતે નામ-ગોત્ર અને વેદનીયકર્મની ૧૩માના ચરમ સમયે ૧૪માના કાળ પ્રમાણ ગુણશ્રેણિ કરે છે એટલે ૧૪મા ગુણસ્થાનકનો છેલ્લો સમય એ ૩ કર્મની ગુણશ્રેણિનું શિખર છે એટલે તે સમયે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય હોય છે.

૮ ઉદય સમયથી આરંભી ઉત્તરોત્તર સમયે અસંખ્યાત અસંખ્યાતગુણ જે દલરચના થાય છે તે ગુણશ્રેણિ કહેવાય છે. વળી ઉદય સમયમાં વધારે અને પછી પછીના સમયે અલ્પ અલ્પ જે નિષેકરચના થાય તે ગોપુચ્છાકાર દલરચના કહેવાય છે.

૯ અંતરકરણનો અધિક આવલિકા કાળ શેષ રહે ત્યારે બીજી સ્થિતિમાંથી દલિકો ખેંચી અંતરકરણની છેલ્લી આવલિકામાં તે દલિકોને ગોપુચ્છાકારે ગોઠવે છે. તે સમયિકકાળ પૂર્ણ થાય અને છેલ્લી આવલિકામાં પ્રવેશ કરે ત્યારે મોહનીયનો ઉદય થાય એટલે તે આવલિકાના છેલ્લા સમયે અલ્પ પ્રદેશો ગોઠવાયેલા હોવાથી જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય છે.

૧૦ અવધિદિકનો જઘન્ય પ્રદેશોદય દેવગતિમાં હોવાનું કારણ અવધિજ્ઞાનને ઉત્પન્ન કરતાં તેઓ ઘણાં પ્રદેશોને દૂર કરે છે અને સત્તામાં ઓછા રહે છે. બંધાવલિકાનો ચરમ સમય એટલા માટે ગ્રહણ કર્યા છે કે બંધાએલાનો ઉદય ન થાય. બંધાવલિકાનો પ્રથમ સમય એટલા માટે ન લીધો કે તેટલો કાળ ઉદય - ઉદીરણથી વધારે પ્રદેશો દૂર કરી શકે.

પ્રદેશોદય થાય છે તેથી સાદિ, તે સ્થાન નહીં પામેલાને (અર્થાત્ ક્ષપિતકર્માશ થઈ દેવગતિમાંથી એકેન્દ્રિયમાં નથી ગયા તેઓને આશ્રયી) અનાદિ, ધ્રુવ - અધ્રુવ પૂર્વની જેમ.

આ જ ૪૭ પ્રકૃતિઓનો અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય ૩ પ્રકારે છે, તે આ પ્રમાણે અનાદિ-ધ્રુવ અને અધ્રુવ. ત્યાં ગુણિતકર્માશ જીવને પોત પોતાના ઉદયને અન્તે ગુણશ્રેણિના શિખર સ્થાને વર્તતાં જીવને ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય હોય છે, અને તે એક સમય હોવાથી સાદિ - અધ્રુવ. પછી બીજે સર્વ પણ અનુત્કૃષ્ટ અને તે હંમેશા હોવાથી અનાદિ, ધ્રુવ - અધ્રુવ પૂર્વની જેમ.

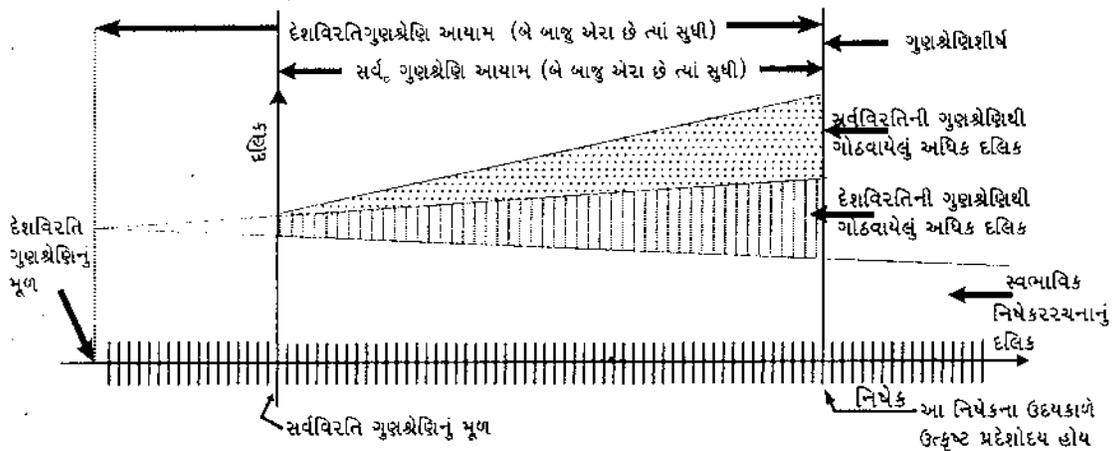
તથા મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકને મિથ્યાત્વનો અજઘન્ય અને અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય ૪ પ્રકારે છે, સાદિ - અનાદિ - ધ્રુવ અને અધ્રુવ. તે આ પ્રમાણે કહે છે.... જે ક્ષપિતકર્માશ જીવે પ્રથમ સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન કરતાં અંતરકરણ કરેલું હોય, તે ઔપશમિક સમ્યક્ત્વથી પડીને મિથ્યાત્વે ગયેલાને અંતરકરણ સુધી થનારા ગોપુચ્છાકારે રચેલા આવલિકા માત્ર દલિકના અન્ત્ય સમયે વર્તતાં જીવને જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે. અને તે એક સમય હોવાથી સાદિ - અધ્રુવ છે. પછી બીજે સર્વ પણ અજઘન્ય તે પણ ત્યાંથી બીજે સમયે પ્રદેશોદય થતાં સાદિ, અથવા તો વેદક (ક્ષયોપશમ) સમ્યક્ત્વથી પડતાં સાદિ, તે સ્થાન (ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ) નહીં પામેલાને અનાદિ, ધ્રુવ - અધ્રુવ પૂર્વની જેમ.

તથા મિથ્યાત્વનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય ત્યારે થાય છે કે જ્યારે કોઈક ગુણિતકર્માશ જીવ દેશવિરતિ ગુણશ્રેણિમાં વર્તતો જ સર્વવિરતિને પ્રાપ્ત કરીને સર્વવિરતિ સંબંધી ગુણશ્રેણિ કરે છે, અને તે રચીને ત્યાં સુધી જાય છે કે જ્યાં સુધી બન્ને પણ ગુણશ્રેણિના મસ્તકે^{૧૧} જાય, અને તે જ સમયે મિથ્યાત્વે જાય, (તે જીવને મિથ્યાત્વનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય હોય છે.) અને તે એક સમય હોવાથી સાદિ - અધ્રુવ. પછી બીજે સર્વ પણ અનુત્કૃષ્ટ, તે પણ બીજે સમયે થતો હોવાથી સાદિ, અથવા વેદક (ક્ષયોપશમ) સમ્યક્ત્વથી પડતાં જીવને સાદિ, તે (ગુણશ્રેણિનું) સ્થાન નહીં પામેલાને અનાદિ, ધ્રુવ - અધ્રુવ પૂર્વની જેમ.

તથા તે ૪૭ પ્રકૃતિઓ અને મિથ્યાત્વના નહીં કહેલ બાકીના વિકલ્પો જઘન્ય - ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય સાદિ - અધ્રુવ એમ બે પ્રકારે છે, તે પૂર્વ કહ્યા છે. બાકીની અધ્રુવોદયી ૧૧૦ પ્રકૃતિઓના જઘન્ય - અજઘન્ય - ઉત્કૃષ્ટ - અનુત્કૃષ્ટ એ સર્વ વિકલ્પો સાદિ - અધ્રુવ એમ બે પ્રકારે છે. અને તે સાદિ - અધ્રુવતા અધ્રુવોદયપણાથી જ જાણાવી. (યંત્ર નંબર - ૧ જુઓ) (ચિત્ર નંબર - ૨ જુઓ) (પરિશિષ્ટ -૧ માં યંત્ર નંબર - ૨ જુઓ.)

ઇતિ મૂલ - ઉત્તરપ્રકૃતિ સંબંધી સાધાદિ પ્રરૂપણા સમાપ્ત

- : ચિત્ર નંબર - ૨ મિથ્યાત્વનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય :-

૧૧ જે સમયે દેશવિરતિ પ્રાપ્ત થાય ત્યારથી અંતર્મુદૂર્ત સુધી આત્મા પ્રવર્ધમાન પરિણામવાળો રહે છે. એટલે અંતર્મુદૂર્ત સુધી ચડતી ગુણશ્રેણિ કરે છે. હવે તે દેશવિરતિની ગુણશ્રેણિમાં વર્તતો સર્વવિરતિ પ્રાપ્ત કરે અને તે નિમિત્તક ગુણશ્રેણિ કરે. સર્વવિરતિ પ્રાપ્ત કરીને પણ અંતર્મુદૂર્ત પર્યંત અવશ્ય પ્રવર્ધમાન પરિણામવાળો જ રહે છે અને ચડતી ચડતી ગુણશ્રેણિ કરે છે. તે બન્ને ગુણશ્રેણિના શિરભાગને જે સમયે પહોંચવાનો હોય તે પહેલા પડીને મિથ્યાત્વે જાય ત્યાં તે શિર ભાગનો અનુભવ કરતા મિથ્યાત્વનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે.

મૂલ-ઉત્તરપ્રકૃતિઓના પ્રદેશોદય વિષે સાધાદિ ભાંગા પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર-૧ (ગાથા ૬-૭ના આધારે)

સંખ્યા	પ્રકૃતિઓના નામ	જ્ઠન્ય		અજ્ઠન્ય			ઉત્કૃષ્ટ			અનુત્કૃષ્ટ			ભાંગા		
		સાદિ	અમુવ	સાદિ	અમુવ	ધુવ	અમુવ	સાદિ	અમુવ	ધુવ	અમુવ	સાદિ		અમુવ	
૬	મૂલપ્રકૃતિ :- શાં, દર્શો, વેદો નામ, ગોત્ર, અંતરાય	૧ સમય હોવાથી	૧ સમય હોવાથી	બીજા સમયે	જ્ઠન્ય સ્થાન અપ્રાપ્તને	અભવ્યને	લવ્યને	સમયમાત્ર હોવાથી	સમયમાત્ર હોવાથી	સમયમાત્ર હોવાથી	○	હંમેશા હોય	અભવ્યને	ભવ્યને	૬૬
૧	મોહનીય	"	"	"	"	"	"	"	"	"	બીજા સમયે	ઉત્કૃષ્ટ સ્થાન અપ્રાપ્તને	"	"	૧૨
૧	આયુષ્ય	ચોક્કસ સમયે હોવાથી	ચોક્કસ સમયે હોવાથી	ચોક્કસ સમયે હોવાથી	○	○	ચોક્કસ સમયે હોવાથી	ચોક્કસ સમયે હોવાથી	ચોક્કસ સમયે હોવાથી	○	ચોક્કસ સમયે હોવાથી	○	ચોક્કસ સમયે હોવાથી	૮	
ઉત્તરપ્રકૃતિઓ :-														૮૬	
૧	મિથ્યાત્વ	સમય માત્ર હોવાથી	સમય માત્ર હોવાથી	બીજા સમયે	જ્ઠન્ય સ્થાન અપ્રાપ્તને	અભવ્યને	ભવ્યને	સમય માત્ર હોવાથી	સમય માત્ર હોવાથી	સમય માત્ર હોવાથી	બીજા સમયે	ઉત્કૃષ્ટ સ્થાન અપ્રાપ્તને	અભવ્યને	ભવ્યને	૧૨
૪૭	ધ્રુવોદયી - ૪૭	"	"	"	"	"	"	"	"	"	○	હંમેશા હોય	"	"	૫૧૭
૧૫૦	બાકીની અમુવોદયી	નિયત કાલ હોવાથી	નિયત કાલ હોવાથી	નિયત કાલ હોવાથી	○	○	નિયત કાલ હોવાથી	નિયત કાલ હોવાથી	નિયત કાલ હોવાથી	નિયત કાલ હોવાથી	નિયત કાલ હોવાથી	○	○	નિયત કાલ હોવાથી	૮૮૦
૧૫૮															૧૪૦૯

- : અથ પ્રદેશોદય સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા :-

સમ્મત્તુપ્પતિ-સાવય - વિરણ સંજોયણાવિણાસે ય ।
 દસણમોહક્ષવગે, કસાયુવસામગુવસતે ॥ ૮ ॥

ક્ષવગે ય સ્ત્રીણમોહે, જિણે ય દુવિહે અસંખગુણસેઠી ।
 ઉદઓ તવ્વિરીઓ, કાલો - સખેજ્જગુણસેઠી ॥ ૯ ॥

સમ્યક્ત્વોત્પત્તિશ્રાવક - વિરત્તેષુ સંયોજનાવિનાશે ચ ।
 દર્શનમોહક્ષપકે, કષાયોપશામકોપશાન્તયોઃ ॥ ૮ ॥

ક્ષપકે ચ ક્ષીણમોહે, જિણે ચ દ્વિવિધેઽસંખ્યેયગુણશ્રેણ્યા ।
 ઉદયસ્તદ્વિપરીતઃ, કાલઃ સંખ્યેયગુણશ્રેણ્યા ॥ ૯ ॥

ગાર્થાથ :- (૧) સમ્યક્ત્વ ઉત્પત્તિમાં, (૨) શ્રાવક (દેશવિરતિ) ઉત્પત્તિમાં, (૩) સર્વવિરતિ સંબંધી, (૪) અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના સંબંધી, (૫) દર્શનમોહનીય ક્ષય સંબંધી, (૬) ચારિત્રમોહનીયને ઉપશમાવવા સંબંધી, (૭) ઉપશાંતમોહનીય સંબંધી, (૮) મોહનીય ક્ષય સંબંધી, (૯) ક્ષીણમોહ સંબંધી, (૧૦) સયોગી કેવલી સંબંધી, (૧૧) અયોગી કેવલી સંબંધી (એ પ્રમાણે કેવલીની બે પ્રકારે). એ ગુણશ્રેણિઓમાં^{૧૨} દલિકની ઉદય રચના અનુક્રમે અસંખ્યેયગુણ છે, અને કાળ તેથી વિપરીતક્રમે સંખ્યેયગુણ ગુણશ્રેણિઓમાં છે.

ટીકાર્થ :- સાદિ - અનાદિ પ્રરૂપણા કર્હી, હવે સ્વામિત્વને કહે છે. અને તે બે પ્રકારે છે - ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય સ્વામિત્વ અને જઘન્ય પ્રદેશોદય સ્વામિત્વ. ત્યાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદયના સ્વામિત્વને કહેવાની ઇચ્છાવાળા તેના (પ્રદેશોદય સ્વામિત્વ) સંબંધે સંભવતી સર્વ પણ ગુણશ્રેણિઓનું સ્વરૂપ કહે છે.

- : અથ ૧૧ ગુણશ્રેણિઓનું સ્વરૂપ :-

અહીં ૧૧ ગુણશ્રેણિઓ છે, તે આ પ્રમાણે સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન કરવામાં પ્રથમ ગુણશ્રેણિ. બીજી દેશવિરત શ્રાવકને. ત્રીજી વિરતે - સર્વવિરતિમાં પ્રમત્ત - અપ્રમત્તને. ચોથી સંયોજનાના વિનાશમાં^{૧૩} અનંતાનુબંધિની વિસંયોજનામાં. પાંચમી દર્શનમોહનીયત્રિક ક્ષય કરનારને. છઠ્ઠી ચારિત્રમોહનીય ઉપશમાવનારને. સાતમી ઉપશાંત મોહનીયમાં. આઠમી મોહનીયનો ક્ષય કરનારને. નવમી ક્ષીણમોહમાં. દસમી સયોગી કેવલીને. અગીયારમી - અયોગી કેવલીને.^{૧૪}

૧૨ શ્રી આચારંગજીની વૃત્તિમાં ગુણશ્રેણિઓ આ પ્રમાણે કર્હી છે.

૧ - અલ્પસ્થિતિકચ્ચિસત્ત્વ	૧૦ - પ્રતિપન્ન દેશવિરતિ	૧૯ - પ્રતિપન્ન દર્શનમોહક્ષપક
૨ - ધર્મ પ્રશ્નાભિમુખી	૧૧ - પ્રતિપત્યભિમુખ સર્વ વિરતિ	૨૦ - પ્રતિપત્યભિ મુખ ચારિત્રમોહોપશમક
૩ - ધર્મ પ્રશ્નાર્થગમનકર્તા	૧૨ - પ્રતિપદમાન સર્વવિરતિ	૨૧ - પ્રતિપદમાન "
૪ - ધર્મપૂચ્છક	૧૩ - પ્રતિપન્ન સર્વવિરતિ	૨૨ - પ્રતિપન્ન "
૫ - ધર્મસ્વીકારાભિલાષી	૧૪ - પ્રતિપત્યભિમુખ અનંતા ૦ વિસંયોજક(વા ક્ષપક)	૨૩ - પ્રતિપત્યભિમુખ ચારિત્રમોહક્ષપક
૬ - ધર્મ પ્રતિપદમાન	૧૫ - પ્રતિપદમાન " " "	૨૪ - પ્રતિપદમાન "
૭ - પ્રતિપન્નધર્મી	૧૬ - પ્રતિપન્ન " " "	૨૫ - પ્રતિપન્ન "
૮ - પ્રતિપત્યભિમુખ દેશવિરતિ	૧૭ - પ્રતિપત્યભિમુખ દર્શનમોહક્ષપક	૨૬ - ભવસ્થ સર્વજ્ઞ
૯ - પ્રતિપદમાન દેશવિરતિ	૧૮ - પ્રતિપદમાન "	૨૭ - શૈલેશીવંત.

એ ૨૭ પ્રકારના જીવોને અનુક્રમે સંખ્યાતગુણ હીન હીન અંતર્મુદૂર્તમાં અનુક્રમે અસંખ્યગુણ અધિક અધિક કર્મપ્રદેશોની નિર્જેરા હોય. અહીં પ્રથમની ૭ શ્રેણિઓને સમ્યક્ત્વ પ્રત્યયિક ગુણશ્રેણિ કહી છે. બાકીના નામ પ્રગટ છે. અહીં બતાવેલ ગુણશ્રેણિઓમાં ઉપશાંતમોહ અને ક્ષીણમોહની શ્રેણિઓ ન આવી તે સિવાય ૯ ગુણશ્રેણિઓની ૨૭ આવી. તેમાં ૭ સમક્રિત સંબંધી ૧ સયોગી સંબંધી ૧ અયોગી સંબંધી બાકીની ૬ ની ૩-૩ ગુણશ્રેણિઓ આવી.

$૭ + ૧ + ૧ + (૬ \times ૩) = ૧૮ = ૨૭$ અને તે ૧ અભિમુખ, ૨ પ્રતિપદમાન, ૩ પ્રતિપન્ન.

૧૩ અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના જો કે ૪થી૭ મા ગુણસ્થાનક સુધી થાય છે, પરંતુ ૭મા ગુણસ્થાનકવાળો આત્મા અનંતગુણ વિશુદ્ધ પરિણામવાળો હોવાથી અને સર્વવિરતિ નિમિત્તે થતી ગુણશ્રેણિથી અસંખ્યાતગુણ નિર્જેરા અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરનાર કરે છે એમ કહ્યું હોવાથી અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરતા જે ગુણશ્રેણિ થાય છે તે અહીં ગ્રહણ કરવી. એ પ્રમાણે દર્શનમોહનીયની ક્ષણાદિ નિમિત્તે સાતમે ગુણસ્થાનકે થતી ગુણશ્રેણિ જ ગ્રહણ કરવી.

૧૪ સયોગીના અંતે જે અયોગી નિમિત્તે ગુણશ્રેણિ થાય છે, તે અયોગીની ગુણશ્રેણિ લેવાની છે. કારણ કે અયોગી ગુણસ્થાનકે યોગના અભાવે ઉપરના

અહીં યથા ઉત્તરક્રમે પ્રદેશથી શ્રેણિ અસંખ્યગુણો છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે.... સર્વથી અલ્પ દલિક સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન કરતી ગુણશ્રેણિમાં, તેથી પણ દેશવિરતિ ગુણશ્રેણિમાં અસંખ્યેયગુણ, તેથી પણ સર્વવિરતિ ગુણશ્રેણિમાં અસંખ્યેયગુણ, એ પ્રમાણે ત્યાં સુધી કહેવું કે જ્યાં સુધી અયોગી કેવલી ગુણશ્રેણિમાં અસંખ્યેયગુણ દલિક થાય. તેથી જ ઉદય = પ્રદેશોદય પણ આ જ ગુણશ્રેણિઓને વિષે યથા ઉત્તરક્રમે અસંખ્યેયગુણ કહેવો.

તથા આ જ સર્વ પણ ગુણશ્રેણિને વિષે કાલ તેથી વિપરીત છે, અર્થાત્ ઉદયક્રમથી વિપરીત છે. 'સંખેજ્જગુણસેદિ' તિ સંખ્યેય ગુણશ્રેણિથી કહેવો. તે આ પ્રમાણે કહે છે.... અયોગી કેવલી ગુણશ્રેણિનો કાલ સર્વથી અલ્પ, તેથી સયોગી કેવલી ગુણશ્રેણિનો કાલ સંખ્યેયગુણ, તેથી પણ ક્ષીણમોહ ગુણશ્રેણિનો કાલ સંખ્યેયગુણ, એ પ્રમાણે પશ્ચાન્નુપૂર્વના ક્રમથી ત્યાં સુધી કહેવું કે જ્યાં સુધી સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન કરનાર ગુણશ્રેણિનો કાલ સંખ્યેયગુણ થાય.^{૧૫}

સ્થાપના આ પ્રમાણે છે.... - આ સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન કરનારી ગુણશ્રેણિ અને બાકીની ગુણશ્રેણિઓ દલિક અપેક્ષાએ યથોત્તરોત્તર અસંખ્યેયગુણ છે, અને કાલથી સંખ્યેયગુણ હીન છે, અને તેથી ઉપર ઉપરની ગુણશ્રેણિ રચના સ્થૂલપણા વડે યથા ઉત્તરક્રમે અધિક અધિક વિશાલરૂપે હૃદયમાં - ધ્યાનમાં રાખી વિચારવી.

આ ઠીક છે, તો દલિક યથા ઉત્તરક્રમે અસંખ્યેયગુણ પ્રાપ્ત કેમ થાય છે ? તો કહે છે કે.... સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન કરનાર જીવ મિથ્યાદૃષ્ટિ હોય છે, તેથી તે જીવનું મંદ વિશુદ્ધપણું હોવાથી ગુણશ્રેણિના દલિક અલ્પ હોય છે, સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન થયે છે તે વળી વિશુદ્ધપણું હોવાથી પૂર્વની (સમ્યક્ત્વની) ગુણશ્રેણિની^{૧૬} અપેક્ષાએ અસંખ્યેયગુણ દલિક હોય છે. તેથી દેશવિરતિની ગુણશ્રેણિમાં અસંખ્યેયગુણ દલિક હોય છે, કારણ કે સમ્યગ્દૃષ્ટિની અપેક્ષાએ દેશવિરત જીવનું અતિવિશુદ્ધપણું છે. તેથી પણ સર્વવિરતિની ગુણશ્રેણિમાં અસંખ્યેયગુણ દલિક હોય છે, કારણ કે દેશવિરતિથી સર્વવિરતિનું અત્યંત વિશુદ્ધપણું છે. તેથી પણ સર્વવિરતિની અનંતાનુબંધિ વિસંયોજના પ્રત્યયિક ગુણશ્રેણિમાં અસંખ્યેયગુણ દલિક છે, કારણ કે તે જીવનું અત્યંત વધારે વિશુદ્ધપણું છે. એ પ્રમાણે ઉત્તરોત્તર વિશુદ્ધિના પ્રકર્ષ (હેતુથી)ના કારણે યથાક્રમે અસંખ્યેયગુણ દલિકપણું વિચારવું. યથાક્રમે વિશુદ્ધિના પ્રકર્ષથી જ ક્રમથી સંખ્યેયગુણ હીન અંતર્મુહૂર્તમાં જ વેદાતી આ શ્રેણિઓને વિષે જીવો ક્રમથી અસંખ્યેયગુણ નિર્જરાવાળા કહ્યાં છે. (ચિત્ર નંબર ૩-૪ જુઓ) (ચંત્ર નંબર - ૨ જુઓ)

તિન્નિ વિ પઢમિલ્લાઓ, મિચ્છત્તગણ વિ હોજ્જ અન્નભવે ।

પગયં તુ ગુણિયકમ્મે, ગુણસેદીસીસગાણુદયે ॥ ૧૦ ॥

તિસોડપિ પ્રથમા, મિથ્યાત્વગતેડપિ ભવેયુરન્યભવે ।

પ્રકૃતં તુ ગુણિતકર્માશિન, ગુણશ્રેણિશિરસામુદયે ॥ ૧૦ ॥

ગાથાર્થ :- ટીકાની જેમ.

ટીકાર્થ :- હવે કઇ ગુણશ્રેણિ કઇ ગતિમાં પ્રાપ્ત થાય છે, એ પ્રમાણે આ નિરૂપણ કરવાની ઇચ્છાવાળા કહે છે... સમ્યક્ત્વ ઉત્પાદક - દેશવિરતિ અને સર્વવિરતિ પ્રત્યયિક એ ૩ ગુણશ્રેણિઓમાં રહેલ જીવ શીઘ્ર = જલ્દી મિથ્યાત્વે ગયેલ અપ્રશસ્ત મરણ વડે = જલ્દીથી મરણ પામેલ અન્ય ભવમાં એટલે નરકાદિરૂપ પરભવમાં પણ કેટલોક કાલ ઉદયને^{૧૭} આશ્રયીને હોય છે. અને બાકીની ગુણશ્રેણિઓ નરકાદિરૂપ પરભવમાં પ્રાપ્ત ન થાય. કારણ કે નરકાદિ ભવની પ્રાપ્તિ

સ્થાનકોમાંથી દળ ઉતારવા અને નીચેના સ્થાનકોમાં ગોઠવવા એ કોઇપણ પ્રકારની ક્રિયા થતી નથી. પરંતુ સયોગીને અંતે જે પ્રમાણે ગોઠવી રાખ્યા છે તેને તે જ પ્રમાણે એક પણ દળ ઉચું નીચું કર્યા વિના ભોગવે છે.

૧૫ ઉપરના સ્થાનકોમાંથી અપવર્તનાકરણ વડે દલિકા ઉતારી ઉદય સમયથી આરંભી જેટલાં અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ સ્થાનકોમાં પૂર્વ પૂર્વ ઉત્તરોત્તર અસંખ્યાતગુણ ગોઠવાય છે તે અંતર્મુહૂર્ત કાળ અહીં લેવાનો છે. એટલે સમ્યક્ત્વ નિમિત્તે જે વડા અંતર્મુહૂર્તમાં દળ રચના થાય છે તેનાથી સંખ્યાતમા ભાગના અંતર્મુહૂર્તમાં દેશવિરતિ નિમિત્તે થતી ગુણશ્રેણિમાં દળ રચના થાય છે. જો કે ઉત્તરોત્તર અસંખ્યાતગુણ વિશુદ્ધિ હોવાથી દલિકો અસંખ્યાતગુણ વધારે ઉતારે છે અને ગોઠવે છે. એટલે તાત્પર્ય એ આવ્યાં કે સમ્યક્ત્વ નિમિત્તે જે ગુણશ્રેણિ યદ્ય તે મોટા અંતર્મુહૂર્તમાં યદ્ય અને દલિકો આંછા ગોઠવાયા અને દેશવિરતિ નિમિત્તે જે ગુણશ્રેણિ યદ્ય તે સંખ્યાતગુણ હીન અંતર્મુહૂર્તમાં યદ્ય અને દલિકો અસંખ્યાતગુણ ગોઠવાય. આ પ્રમાણે યવાથી સમ્યક્ત્વની ગુણશ્રેણિ દ્વારા જેટલાં કાળમાં જેટલાં દલિકો દૂર થાય તેનાથી સંખ્યાતમા ભાગના કાળમાં અસંખ્યાતગુણ વધારે દલિકો દેશવિરતિની ગુણશ્રેણિમાં દૂર થાય, આ પ્રમાણે પછી પછીની ગુણશ્રેણિ માટે સમજવું.

૧૬ આ ગુણશ્રેણિઓ અહીં બતાવવાનું કારણ ગુણશ્રેણિના શિરભાગે વર્તતાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય હોઇ શકે છે, એ જણાવવું છે. અમુક ગતિમાં અમુક ગુણશ્રેણિ લઇ જાય છે એ બતાવવાનું કારણ પણ તે ગતિમાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય સંભવે છે.

૧૭ સમ્યક્ત્વ નિમિત્તે થયેલી દળરચના કેટલીક બાકી હોય અને દેશવિરતિ પ્રાપ્ત કરી તેને નિમિત્તે ગુણશ્રેણિ કરે તેનો પણ અમુક ભાગ શેષ હોય અને સર્વવિરતિ પ્રાપ્ત કરી તેને નિમિત્તે ગુણશ્રેણિ કરે ત્યાંથી તરતમાં જ પડી મિથ્યાત્વે જાય ત્યાંથી પણ તરતમાં જ મરણ પામી નરકાદિ ભવમાં જાય ત્યાં આત્મા એ ત્રણે ગુણ નિમિત્તે થયેલી દળરચના લઇને ગયેલો હોવાથી ઉદય આશ્રયી એ ત્રણે ગુણશ્રેણિઓના દલિકો સંભવે છે.

૧૧ ગુણશ્રેણિઓનો કાલ - દલિક અપેક્ષાએ અલ્પબહુત્વ યંત્ર નંબર - ૨

(ગાથા ૮ - ૯ના આધારે)

નંબર	ગુણશ્રેણિ	કાલ (આયામ)	દલિક
૧	સમ્યક્ત્વોત્પાદ	સર્વથી અધિક	સર્વથી અલ્પ
૨	દેશવિરતિ	સંખ્યાત ગુણાહીન	અસંખ્યેય ગુણ
૩	સર્વવિરતિ	"	"
૪	અનંતાનુબંધિ વિસંયોજના	"	"
૫	દર્શનમોહ ક્ષપણા	"	"
૬	ચારિત્રમોહોપશામક	"	"
૭	ઉપશાંતમોહ	"	"
૮	ચારિત્રમોહક્ષપક	"	"
૯	ક્ષીણમોહ	"	"
૧૦	સયોગી કેવલી	"	"
૧૧	અયોગી કેવલી	"	"

અપ્રશસ્ત મરણથી જ સંભવે છે, અને બાકીની ગુણશ્રેણિ હોતે છે તે અપ્રશસ્ત મરણથી જ સંભવે^{૧૮} નહીં, પરંતુ ગુણશ્રેણિ ક્ષય થયે અર્થાત્ પૂર્ણ થયે જ મરણ પામે છે. અને પૂજ્ય ચંદ્રર્ષિમહત્તરે પંચસંગ્રહ ભાગ-૧માં ૫માદ્વારની ગાથા ૧૦૯માં કહ્યું છે.... “ જતિ ગુણાઓ પડિએ મિચ્છત્તગયમ્મિ આહમા તિન્નિ । લબ્ભન્તિ ન સેસાઓ જં ઝીણાસું અનુભમરણં ” ।। (અર્થ :- આત્મા શીઘ્ર ગુણથી પડી મિથ્યાત્વે જાંચ અને તરતમાં જ મરણ પામે તો આદિની ત્રણ ગુણશ્રેણિઓ નરકાદિ ભવોમાં સંભવે છે. બાકીની સંભવતી નથી, કારણ કે તેનો ક્ષય થયે છે તે જ અશુભ મરણ થાય છે.) તથા અહીં ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદયના સ્વામિત્વમાં ગુણશ્રેણિના શીખરના ઉદયે વર્તતાં ગુણિતકર્માશ જીવ હોય છે.

ઇતિ ૧૧ ગુણશ્રેણિનું સ્વરૂપ સમાપ્ત

- : અથ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય સ્વામિત્વ :-

આવરણવિઘ્નમોહાણ જિણોદડયાણ વાવિ નિયમતે ।
લહુક્ષવળાણ ઓહીણ ગોહિલદ્વિસ્સ ઉક્કસ્સો ।। ૧૧ ।।
આવરણવિઘ્નમોહાનાં જિનોદયિકાનાં વાડપિ નિજકાન્તે ।
લઘુક્ષપણયા અવધ્યોરનવધિલબ્ધેરુત્કૃષ્ટઃ ।। ૧૧ ।।

ગાથાર્થ :- શીઘ્ર ક્ષપણા કરનાર જીવને ૯ આવરણ, ૫ અંતરાય, ૮ મોહનીય અને ૫૨ જીનોદયિક પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય સ્વ સ્વ ઉદયના અન્ત્ય સમયે હોય છે, પરંતુ અવધિદિકનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય અનવધિલબ્ધિવંતને હોય છે.

ટીકાર્થ :- ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય સ્વામિત્વ વિષે જ વિવેકને કહે છે.... આવરણ = ૫ પ્રકારે જ્ઞાનાવરણ અને ૪ પ્રકારે દર્શનાવરણ અને વિઘ્નના એટલે ૫ પ્રકારે અંતરાય . એ સર્વસંખ્યા ૧૪ પ્રકૃતિઓનો લઘુક્ષપક વડે તૈયાર થયેલ ક્ષીણમોહ

^{૧૮} ઉપરના ગુણસ્થાનકેથી પડી પહેલે આવી અપ્રશસ્ત મરણ વડે મરણ પામી અન્ય નારકાદિ ભવોમાં ગુણશ્રેણિ લઈ જાય તો શરૂઆતની ત્રણ જ લઈ જાય છે. પરંતુ ઉપરના ગુણસ્થાનકે જ મરણ પામી યોધું ગુણસ્થાનક લઈ દેવલોકાદિમાં જાય તો અન્ય પણ ગુણશ્રેણિ લઈ જાય છે. જેમ કે ઉપશામશ્રેણિમાં મરણ પામી તેને નિમિત્તે થયેલી ગુણશ્રેણિ લઈ અનુત્તર વિમાનમાં જાય છે.

ગુણસ્થાનકના (૧૨માના) ચરમ સમયે ગુણશ્રેણિના શીખર પર વર્તતાં ગુણિતકર્માશ જીવને એ ૧૪ પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય હોય છે.

અહીં ક્ષપણા બે પ્રકારે છે - લઘુક્ષપણા અને ચિરક્ષપણા. ત્યાં ૮ વર્ષ અને ૭ માસ અધિક ઉંમરે સંયમને પામેલ જીવ, અને તે સંયમ પામ્યા પછી અંતર્મુહૂર્ત કાલે ક્ષપકશ્રેણિને શરૂ કરે તે જીવની જે ક્ષપણા તે લઘુક્ષપણા કહેવાય છે. અને જે ઘણો કાલ ગૃહવાસ અનુભવીને સંયમ પામે છે, સંયમ પામીને પણ આગળ ઘણાં કાલ પછી જે ક્ષપકશ્રેણિ કરે તે જીવની જે ક્ષપણા તે ચિરક્ષપણા કહેવાય છે. એ ચિરક્ષપણા વડે ઘણાં પુદ્ગલો નિર્જરીને થોડા જ પુદ્ગલો બાકી રહે છે તેથી એ ક્ષપણા વડે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થતો નથી, તે કારણથી “લઘુક્ષપણા વડે ક્ષય કરવાને તત્પર થયેલા જીવને” એમ કહ્યું છે. અને અહીં વિશેષ એ જાણવું કે - અવધ્યોઃ = અવધિજ્ઞાનાવરણ અને અવધિદર્શનાવરણનો અનવધિલબ્ધિક જીવને એટલે અવધિ લબ્ધિ રહીત જીવને શીઘ્ર ક્ષપણા વડે તત્પર થયેલા જીવને ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય હોય છે. કારણ કે અવધિલબ્ધિને ઉત્પન્ન કરવાવાળા જીવને ઘણાં પુદ્ગલો ક્ષય પામે છે, તે કારણથી અવધિ લબ્ધિવાળા જીવને એ બે કર્માનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થતો નથી માટે “અવધિ લબ્ધિ રહિત જીવને” એ પ્રમાણે કહ્યું છે.

તથા મોહાનાં - સમ્યક્ત્વમોહનીય, સંજવલન-૪, વેદ-૩ એ ૮ મોહનીય પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય ગુણિતકર્માશ ક્ષપક જીવને પોત - પોતાના ઉદયના ચરમ સમયે હોય છે.

તથા જિને - અર્થાત્ જે પ્રકૃતિઓનો ઉદય કેવલી ભગવંતને હોય છે તે જિનોદયિક કહેવાય, તેની મધ્યમાં ઔદારિકસપ્તક, તૈજસસપ્તક, સંસ્થાન-૬, પ્રથમસંઘયણ, વર્ણાદિ-૨૦, પરાઘાત, ઉપઘાત, અગુરુલઘુ, વિહાયોગતિદ્ધિક, પ્રત્યેક, સ્થિર, અસ્થિર, શુભ, અશુભ, નિર્માણ એ પર પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય ગુણિતકર્માશ જીવને સયોગી કેવલી ગુણસ્થાનકના ચરમ સમયે હોય છે. સુસ્વર-દ્વુઃસ્વરનો સ્વરનિરોધકાલે, ઉચ્ચ્વાસનામકર્મનો ઉચ્ચ્વાસના નિરોધકાલે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય હોય છે.

તથા કોષપણ એક વેદનીય, મનુષ્યગતિ, મનુષ્ય આયુષ્ય^{૧૯} પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત સુભગ, આદેય, યશઃકીર્તિ, તીર્થકર અને ઉચ્ચગોત્ર એ ૧૨ પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય ગુણિતકર્માશ જીવને અયોગી કેવલીના ચરમ સમયે હોય છે.

उवसंतपढमगुणसेटीए निद्वादुगस्स तस्सेव ।

पावइ सीसगमुदयं, ति जायदेवस्य सुरनवगे ॥ १२ ॥

उपशान्तप्रथमगुणश्रेण्यां निद्रादिकस्य तस्यैव ।

प्राप्स्यति शीर्षकोदयमिति जातदेवस्य सुरनवकस्य ॥ १२ ॥

ગાથાર્થ :- પ્રથમ ગુણશ્રેણિના શિરે વર્તમાન ઉપશાંત કષાય આત્મા નિદ્રા અને પ્રચલાનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય કરે છે. તથા દેવપણાને પામેલો તે જ આત્મા વૈક્રિયસપ્તક અને સુરદિક એ દેવનવકનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય કરે છે.

ટીકાર્થ :- પોતાની^{૨૦} પ્રથમ ગુણશ્રેણિના શીખર પર વર્તતાં ઉપશાંત કષાયી ગુણિતકર્માશ જીવને નિદ્રાદિકનો અર્થાત્ નિદ્રા-પ્રચલાનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય હોય છે. તથા તે જ ઉપશાંત કષાય જીવને ‘પાવइ’ ત્તિ પ્રાપ્ત કરશે, ‘સીસગમુદયં તિ’

૧૯ વેર્યાપિત્વાદિ इह वेदनीयग्रहणेन द्वे सातासाते गृह्यते । तत वेदनीयद्वयः नाम्नो ऋषकृतव उच्चैर्गोत्रं चेति द्वादशानां प्रकृतीनामुत्कृष्टप्रदेशोदयोऽयोगीचरमत्तमये लभ्यते । एतत्प्रकृतिमध्ये मनुष्यायुःसंग्रहो दृश्यते सोऽपपाठः चूर्णौ मनुष्यतिर्यगायुषोः ऋजोगुक्कोसो (गाथा-१६) इत्यादिना उत्कृष्टप्रदेशोदयस्य वक्ष्यमाणत्वात् ।

અર્થ :- વેદનીય ઇત્યાદિ અહીં વેદનીયના ગ્રહણથી સાતા - અસાતા ગ્રહણ કરાય છે. તેથી વેદનીય-૨, નામકર્મની-૯ પ્રકૃતિઓ અને ઉચ્ચગોત્ર એ ૧૨ પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય અયોગીના ચરમ સમયે મળે છે. આ પ્રકૃતિઓની મધ્યમાં મનુષ્યાયુષ્યનું ગ્રહણ દેખાય છે તે અશુદ્ધ પાઠ છે. ચૂર્ણામાં મનુષ્ય તિર્યયાયુષ્ય ઋજાગુક્કોસો - ઇત્યાદિથી ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદયને બતાવશે.

૨૦ ગુણશ્રેણિ અંતલે પૂર્વ પૂર્વ સમયથી ઉત્તરોત્તર સમયમાં અસંખ્યાત અસંખ્યાત ગુણાકારે જે દળરચના થાય છે તે. તે રચના અંતર્મુહૂર્તના સમય પ્રમાણ સ્થાનકોમાં થાય છે. પહેલે સમયે જે દલિકો ઉપરના સ્થાનકોમાંથી ઉતારે તેમાંના ઉદય સમયમાં થોડા, પછીના સ્થાનકમાં અસંખ્યાતગુણા, તેનાથી પછીના સ્થાનકમાં અસંખ્યાતગુણા, યાવત્ અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ ગુણશ્રેણિના છેલ્લા સમયમાં અસંખ્યાતગુણા ગોઠવે છે. બીજે સમયે ઉપરના સ્થાનકોમાંથી પૂર્વ સમયથી અસંખ્યાતગુણા દલિક ઉતારે છે તેને પણ ઉદય સમયથી આરંભી અસંખ્યાત અસંખ્યાત ગુણાકારે ગોઠવે છે. એમ ઉત્તરોત્તર સમયે અસંખ્યાત અસંખ્યાત ગુણાકારે ઉતારે છે અને ઉદય સમયથી આરંભી ઉત્તરોત્તર સ્થાનકમાં અસંખ્યાત અસંખ્યાત ગુણાકારે ગોઠવે છે. અહીં એટલું સમજવાનું કે નીચે નીચેના સ્થાનકો ભોગવાઈને દૂર થાય એટલે શેષ શેષ સ્થાનકમાં રચના થાય પરંતુ ઉપર સ્થાનકો વધતા નથી. દાખલા તરીકે પહેલે સમયે ઉતારેલા દલિકોની ઉદય સમયથી આરંભી ૫,૦૦૦ સ્થાનકોમાં ગુણ શ્રેણિ દ્વારા રચના થઈ તો બીજે સમયે ૪,૯૯૯ સ્થાનકમાં રચના થાય. એ પ્રમાણે એક એક ન્યૂન ન્યૂન સ્થાનકમાં રચના થાય. લગભગ ઘણી ગુણશ્રેણિઓમાં દલિક ગોઠવવાનો આ ક્રમ છે. આની અંદર અંતર્મુહૂર્તનો છેલ્લો સમય અહીં અસત્કલ્પનાએ ૫૦૦૦માં સમય એ ગુણશ્રેણિનું શિર કહેવાય છે. કારણ કે તે સ્થાનકમાં બીજા કોષપણ સ્થાનકોથી વધારેમાં વધારે દલિકો ગોઠવાય છે. આ સ્થાનકને જ્યારે અનુભવતો હોય ત્યારે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થતે છે.

વર્તતો કોઈ ગુણિતકર્માશ જીવ મિથ્યાત્વને પામે ત્યારે તે જીવને મિથ્યાત્વ અને અનંતાનુબંધિનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય હોય છે.^{૨૧} વળી જો મિશ્રને પામે તો મિશ્રનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય હોય છે. થીણાદ્વિત્રિકનો મિથ્યાત્વને પામેલ અથવા ન પામેલ જીવને ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય કહેવો, કારણ કે પ્રમત્ત સંયતને પણ તે ત્રિકનો ઉદય પ્રાપ્ત થાય છે.

તથા જે પ્રકૃતિઓ એકાન્તે તિર્યચ ઉદય પ્રાયોગ્ય છે તે ૭ અને અપર્યાપ્તનામકર્મનો પૂર્વ જેણે બે ગુણશ્રેણિ કરી છે તેને સમ્યક્ત્વાદિ ગુણથી પડીને મિથ્યાત્વે જઈને અપ્રશસ્ત મરણ વડે મરીને તિર્યચ ભવને પ્રાપ્ત કરે છતે દેશવિરતિ - સર્વવિરતિ ગુણશ્રેણિના શીખર પર એકત્ર યોગમાં^{૨૨} પોત પોતાના યથાયોગ્ય ઉદયમાં વર્તતાં એવા મિથ્યાદૃષ્ટિ જીવને ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય હોય છે.

અંતરકરણં હોહિ ત્તિ જાયદેવસ્સ તં મુહુત્તો ।

અટ્ટુપ્હ કસાયાણં, છપ્પહં પિ ય નોકસાયાણં . ।। ૧૪ ।।

અન્તરકરણં ભવિષ્યતીતિ જાતદેવસ્ય તસ્મિન્નતર્મુહૂર્તાન્તાત્ ।

અષ્ટાનાં કષાયાણાં, ષણ્ણામપિ ચ નોકષાયાણામ્ ।। ૧૪ ।।

ગાથાર્થ :- ટીકાની જેમ.

ટીકાર્થ :- અહીં ઉપશમશ્રેણિને પ્રાપ્ત કરેલ કોઈક જીવ અનન્તર સમયે જ અંતરકરણને કરશે, ‘તં તિ’ - તે પછીના સમયમાં દેવપણે ઉત્પન્ન થાય, તે દેવને ઉત્પન્ન થયા બાદ અંતર્મુહૂર્ત પછી ગુણશ્રેણિના શીખર પર વર્તતાં ગુણાતિકર્માશ જીવને અપ્રત્યાપ્યાનાવરણ - પ્રત્યાપ્યાનાવરણ = ૮ કષાયનો અને ૩ વેદ સિવાય ૬ નોકષાયનો = ૧૪ પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય હોય છે. અહીં અંતર્મુહૂર્તથી^{૨૩} આગળ જ ગુણશ્રેણિનું શીખર પ્રાપ્ત થયેલ એમ કહ્યું તે “ જાયદેવસ્સ તં મુહુત્તો ” એ પ્રમાણે ગાથામાં કહ્યું છે.

૨૧ મિથ્યાત્વ અને અનંતાનુબંધિનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય મરણ પામીને મિથ્યાત્વ પ્રાપ્ત કરનાર અથવા મરણ પામ્યા સિવાય મિથ્યાત્વ પ્રાપ્ત કરનાર એ બન્નેને ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય સંભવે છે.

૨૨ દેશવિરતિ અને સર્વવિરતિનો શિરભાગ કયો લેવો ? તેમજ તે બન્નેના યોગનો કયો સમય લેવો ? તે સંબંધમાં મને આ પ્રમાણે લાગે છે. જે સમયે દેશવિરતિ અને સર્વવિરતિ પ્રાપ્ત કરે તે સમયથી અંતર્મુહૂર્ત પર્યંત અવશ્ય પ્રવર્તમાન પરિણામવાળો આત્મા રહેતો હોવાથી ગુણશ્રેણિ પણ તેવી જ કરે છે. તેમાં દેશવિરતિના પહેલા સમયે જે દલિકો ઉતાર્યા અને જેટલાં સમયમાં તે દલિકોને ગોઠવ્યા તેમાંનો જે છેલ્લો સમય તેને જ દેશવિરતિની ગુણશ્રેણિના શિર તરીકે લેવો અને સર્વવિરતિ ચારિત્ર જે સમયે પ્રાપ્ત કરે તે સમયે જેટલાં સમયમાં રચના કરે તેના છેલ્લા સમયને સર્વવિરતિની ગુણશ્રેણિના શિર તરીકે લેવો. હવે તે બન્નેના શિરભાગ એવી રીતે મળી શકે - દેશવિરતિ ની ગુણશ્રેણિ છતાં સર્વવિરતિ પ્રાપ્ત કરે. પરંતુ તે તેટલાં કાળે પ્રાપ્ત કરે કે સર્વવિરતિના પહેલા સમયે જેટલાં સ્થાનકોમાંથી દળરચના થાય છે તેટલાં જ સમયો શેષ હોય. દાખલા તરીકે દેશવિરતિના પહેલા સમયે ૧૫૦૦ સમયમાં ગુણશ્રેણિ થાય છે અને સર્વવિરતિના પહેલા સમયે ૫૦૦ સમયમાં થાય છે. તો ૧૫૦૦ સમયમાંના પહેલા હજાર સમય દેશવિરતિ ગુણશ્રેણિ ગાળી સર્વવિરતિ ગુણશ્રેણિ જાય. આ પ્રમાણે થવાથી દેશવિરતિ ગુણશ્રેણિ પહેલે સમયે જે ૧૫૦૦ સમયોમાં રચના થઈ તેમાંનો ૧૫૦૦મો સમય અને સર્વવિરતિ ગુણશ્રેણિ પહેલે સમયે જે ૫૦૦ સમયમાં રચના થઈ તેમાંનો ૫૦૦મો સમય એ બન્ને એક જ આવી શકે. દેશવિરતિ ગુણશ્રેણિ જેટલાં સમયમાં રચના થાય છે તેના સંખ્યાતમા ભાગના સમયમાં સર્વવિરતિ ગુણશ્રેણિ રચના થાય છે. એટલે આવી રીતે બન્ને શિરભાગનો યોગ થવામાં કોઈ વિરોધ આવતો નથી. દેશવિરતિ અને સર્વવિરતિ ગુણશ્રેણિ પહેલા સમયે જેટલાં સમયમાં રચના થાય છે તેના છેલ્લા સમયને ગુણશ્રેણિનું શિર તેટલા માટે કલ્પું છું કે તે ગુણશ્રેણિ નીચે નીચેના સમયો ભોગવાઈ દૂર થાય તેમ તેમ ઉપર ઉપર સમય વધે છે અને રચનાના સમયની સંખ્યા કાયમ રહે છે.

૨૩ અંતર્મુહૂર્ત પછી ગુણશ્રેણિનું પ્રાપ્ત થવાનું કારણ અપૂર્વ અનિવૃત્તિકરણના કાળથી વધારે કાળમાં ગુણશ્રેણિ થાય એ છે અને અંતરકરણ શરૂ થતા પહેલા મરણ થાય એમ કહેવાનું કારણ નીચે કહ્યું છે. એટલે અહીં જે સમયે મરણ પ્રાપ્ત કરવાનું કહ્યું ત્યારથી અંતર્મુહૂર્ત ગયા બાદ જ ગુણશ્રેણિનું શિર પ્રાપ્ત થાય. ગુણશ્રેણિનું શિર કયું કહેવાય ? તે પહેલા કહેવાયું છે.

અહીં એ શંકા થાય કે અંતરકરણ ક્રિયા જે સમયે શરૂ થાય તે પહેલાના સમયે મરણ પ્રાપ્ત કરવાનું કેમ કહ્યું ? ત્યાર પછી કેમ ન કહ્યું ? તેના ઉત્તરમાં મને લાગે છે કે જેટલાં સ્થાનકોનું અંતરકરણ અહીં થવાનું છે તેની અંદર જ ગુણશ્રેણિ જેટલાં સ્થાનકોમાં થાય છે તે દરેક સ્થાનકો આવી જતા હોવા જોઈએ અને જો એમ હોય તો તેનો શિરભાગ પણ અંતરકરણના દલિકો સાથે દૂર થાય એટલે અંતરકરણ કર્યા પછી મરણ પ્રાપ્ત કરે તો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થઈ શકે નહીં. આંતર પાડવાની ક્રિયા શરૂ હોય અને મરણ પામે તો પણ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય ન થાય, કારણ કે આંતર પાડતા નાની મોટી સ્થિતિ વચ્ચે જેટલાં સ્થાનકોનું આંતર પાડવાનું છે તે દરેક સ્થાનકમાંથી દલિકો ઉપાડે છે. માટે દલિકો ઓછા થાય અને તેથી ગુણશ્રેણિના શિરભાગને પ્રાપ્ત કરવા છતાં પણ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય ન થાય. અહીં ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય તો કહેવાં છે માટે અંતરકરણ કર્યા પહેલા મરણ પામે એમ કહ્યું. ગુણશ્રેણિનો શિરભાગ જો અંતરકરણના દલિકો સાથે દૂર ન થતો હોય તો અંતરકરણ કરતા કે અંતરકરણ કર્યા પછી મરણ પામે તો પણ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થઈ શકે, જો એમ હોય તો અંતરકરણ કરતાં પહેલાં મરણ પ્રાપ્ત કરે એમ કહેવાનું પ્રયોજન રહે નહીં તેથી ઉપરની કલ્પના મેં કરી છે.

મધ્યમ - ૮ કષાય અને ૬ નોકષાય એ ૧૪ પ્રકૃતિઓને અંતરકરણ કરતી વખતે આવલિકા પ્રથમ સ્થિતિ રાખી બાકીને આખી ગુણશ્રેણિ નાશ કરે છે, તેથી અંતરકરણ ક્રિયા શરૂ થાય તેના પહેલાના સમયે કાલ કરે તો અંતર્મુહૂર્ત બાદ ગુણશ્રેણિના શીર્ષને પામીને ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશ ભોગવી શકે. માટે

હસ્સટિઙ્ગં બંધિતા, અદ્વાજોગાઈટિઙ્ગાનિસેગાણં ।
 ઉક્કસ્સપ્પે પદમોદયમ્મિ સુરનારગારુણં ॥ ૧૫ ॥

હસ્વસ્થિતિં બદ્ધ્વા - ડ્વાયોગાદિસ્થિતિનિષેકાણામ્ ।
 ઉત્કૃષ્ટપદે પ્રથમોદયે સુરનારકાયુષોઃ ॥ ૧૫ ॥

ગાથાર્થ :- અદ્વા - યોગ અને પહેલી સ્થિતિમાં દલિકનો નિષેક એ ત્રણોનું જ્યારે ઉત્કૃષ્ટપદ હોય અને જઘન્ય સ્થિતિનો બંધ કરી મરણ પ્રાપ્ત કરી દેવ કે નારકી થાય ત્યારે તેને પ્રથમસ્થિતિમાં વર્તતાં દેવ-નરકાયુષ્યનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે.

ટીકાર્થ :- અદ્વા એટલે બંધકાલ, યોગ એટલે મન-વચન-કાયા સંબંધી વીર્ય, અને આદિ સ્થિતિ એટલે પ્રથમ સ્થિતિ તેમાં જે દલિક નિક્ષેપ થાય તે આદિ સ્થિતિ દલિક નિક્ષેપ, એ સર્વ ઉત્કૃષ્ટપદે પ્રદેશ હોતે છતે અર્થાત્ તાત્પર્ય એ છે કે ઉત્કૃષ્ટ બંધકાળ પૂર્વક ઉત્કૃષ્ટ યોગમાં વર્તતો જીવ હ્રસ્વ એટલે જઘન્ય સ્થિતિ બાંધીને અને પ્રથમસ્થિતિમાં ઉત્કૃષ્ટ દલિક નિક્ષેપ કરીને મરણ પામીને દેવ અથવા નારક થાય તે ^{૨૪} પ્રથમસ્થિતિ ઉદયમાં વર્તતાં દેવને દેવાયુષ્યનો અને નારકને નરકાયુષ્યનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય હોય છે.

અદ્વાજોગુક્કોસો, બંધિતા ભોગભૂમિગેસુ લહું ।
 સવ્વપ્પજીવિયં વજ્જહત્તુ ઓવટ્ટિયા દોણહં ॥ ૧૬ ॥

અદ્વાયોગોત્કૃષ્ટો, બદ્ધ્વા ભોગભૂમિગેષુ લઘુ ।
 સર્વાત્પજીવિતં વર્જયિત્વાપવર્તિતા દ્વયોઃ ॥ ૧૬ ॥

ગાથાર્થ :- ઉત્કૃષ્ટ બંધકાળ અને ઉત્કૃષ્ટ યોગ વડે ભોગભૂમિ = યુગલિક સંબંધી આયુષ્ય બાંધીને મરણ પામી યુગલિયામાં ઉત્પન્ન થાય, ત્યાં અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ આયુષ્ય છોડી શેષ આયુષ્યની શીઘ્ર અપવર્તના કરીને પ્રથમ સમયે તિર્યચ અને મનુષ્યને ક્રમશઃ તિર્યચાયુષ્ય અને મનુષ્યાયુષ્યનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે.

ટીકાર્થ :- ઉત્કૃષ્ટ બંધકાળમાં અને ઉત્કૃષ્ટ યોગમાં વર્તતો જીવ અકર્મભૂમિ સંબંધી તિર્યચ અથવા મનુષ્ય સંબંધી કોઈક જીવ તિર્યચાયુષ્ય અથવા મનુષ્યાયુષ્યને ૩ પલ્લોપમ પ્રમાણ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિને બાંધીને અને શીઘ્ર મરણ પામીને ૩ પલ્લોપમના આયુષ્યવાળા એક તિર્યચને વિષે અને બીજો મનુષ્યને વિષે ઉત્પન્ન થાય, અને ત્યાં અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ સર્વ જઘન્ય આયુષ્ય સિવાય એટલે એક અંતર્મુહૂર્ત આયુષ્ય તદ્ભવ ભોગ્યરૂપે ધારણ કરીને, બાકીનું સર્વ પણ પોત-પોતાના આયુષ્યને અપવર્તનાકરણથી તે બે મનુષ્ય - તિર્યચને ^{૨૫} અપવર્ત પછી તે અપવર્તના થયા બાદ પ્રથમ સમયે તે અનુક્રમે મનુષ્યાયુ અને તિર્યચાયુનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે.

ઉલ્લવાના પૂર્વે કાળ કરે અને જે ગોઠવાયું છે તે અંતર્મુહૂર્ત બાદ શીર્ષ ઉદયમાં આવે છે.

૨૪ કારણ કે દીર્ઘ અંતર્મુહૂર્ત પર્યંત ઉત્કૃષ્ટ યોગે ઘણાં દલિકો ગ્રહણ કરાયા છે અને પ્રથમસ્થિતિમાં ઘણાં ગોઠવાયા છે, માટે પ્રથમસ્થિતિનો અનુભવ કરતાં જ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય ઘટી શકે છે.

૨૫ અનપવર્તનીય આયુષ્યવાળા એવા યુગલિકોના ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્યની અપવર્તના અપર્યાપ્ત અવસ્થા માં યુગલિકોને શ્રી સૂચગડાંજીમાં તથા શ્રી આચારંગજીમાં કહી છે તે શ્રી આચારંગજી વૃત્તિનો પાઠ આ પ્રમાણે - દ્વયોસ્તિર્યગ્ મનુષ્યયોરપવૃત્તિકા - અપવર્તનં ભવતિ, એત્ત્વાપર્યાપ્તકાન્તર્મુહૂર્તાન્તર્મુહૂર્તસ્યં તત્ ઉર્ધ્વમનપવર્તનમેવેતિ (= તિર્યચ અને મનુષ્ય એ બેને (આયુષ્યની) અપવૃત્તિકા એટલે અપવર્તન હોય છે, અને તે અપર્યાપ્તપણાના અંતર્મુહૂર્તમાં જાણવું (કારણ કે) ત્યાંથી આગળ (- અપર્યાપ્તપણાનું અંતર્મુહૂર્ત વ્યતીત થયા બાદ આયુષ્યનું) અન પવર્તન જ છે. આ પાઠમાં યુગલિકનું નામ નથી પણ ત્યાં શ્રી આચારંગજીમાં યુગલિકના સંબંધમાં જ એ પાઠ આપેલો છે.

વળી આયુષ્યની અપવર્તના કર્મપ્રકૃતિમાં દેવ-નારકને સર્વને કહી છે. પરંતુ તે અપવર્ત ના મૂળ સ્થિતિબંધમાંથી ન્યૂન સ્થિતિ કરનારી નથી અને આ યુગલિકના આયુષ્યની અપવર્તના તો ૩ પલ્લોપમની મૂળ સ્થિતિમાંથી ઘટાડો કરી અંતર્મુહૂર્ત માત્ર સ્થિતિ કરી દે છે. આ ઉપરથી સમજી શકાય છે કે યુગલિકો પણ અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં મરણ પામી જાય છે. આ વ્યાખ્યામાં કંઈ ભૂલ હોય તો શ્રી બહુશ્ચતની સહાયથી સુધારી વાંચવું.

દુર્ભગાઽણાજ્જાજસ - ગદ્દુગઅણુપુવ્વિતિગસનીયાણં ।
દસણમોહવ્વવણે, દેસવિરઙ્ગવિરઙ્ગુણસેઢી ॥ ૧૭ ॥

દુર્ભગાનાદેયાયશો - ગતિદ્વિકાનુપૂર્વીત્રિકસનીચાનામ્ ।
દર્શનમોહક્ષણાયાં, દેશવિરતિ - વિરતિગુણશ્રેણી ॥ ૧૭ ॥

ગાથાર્થ :- ટીકાની જેમ.

ટીકાર્થ :- અહીં અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ જીવ દર્શનમોહનીયત્રિકને ક્ષય કરવાને તત્પર થયો છતો ગુણશ્રેણિ કરે છે, તદનંતર તે જ દેશવિરતિને પામતો છતો તત્પ્રત્યયિક ગુણશ્રેણિ કરે છે, તદનંતર તે જ જીવ સર્વવિરતિને પામતો છતો તત્પ્રત્યયિક ગુણશ્રેણિ કરે છે. તદનંતર કરણ સમાપ્તિ થયે છે તે ફરી પણ અવિરતિ થાય, દર્શનમોહનીયત્રિક જેના ક્ષીણ થયા છે તેવા તેને ત્રીજી (સર્વવિરતિ સંબંધી) ગુણશ્રેણિ કરે છે, અને સંકલેશના વશથી અવિરત થયેલાને ત્રણે પણ ગુણશ્રેણિના શિખર પર વર્તતો તે જ ભાવમાં રહેલા જીવને દુર્ભગ - અનાદેય - અયશઃકીર્તિ અને નીચગોત્રનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે. અને જો બદ્ધ નરકાયુ જીવ નારક તરીકે જલ્દી ઉત્પન્ન થાય ત્યારે તે જીવને પૂર્વ કહેલ - ૪ પ્રકૃતિઓ અને નરકદ્વિક સહિત ૬ પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે. અને જો તિર્યચને વિષે ઉત્પન્ન થાય તો પૂર્વ કહેલ ૪ પ્રકૃતિઓ સહિત તિર્યચદ્વિકને ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે. અને મનુષ્ય તરીકે ઉત્પન્ન થાય ત્યારે તે જીવને મનુષ્યાનુપૂર્વી^{૨૬} સહિત ૫ પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે.

સંઘયણપંચગસસ ય, વિઙ્ગયાઈ તિત્રિ હોતિ ગુણસેઢી ।
આહારગુહજ્જોયાણુત્તરતણુ અપ્પમત્તસ ॥ ૧૮ ॥

સંહનનપન્નકસ્ય ચ, દ્વિતીયાદયસ્તિસો ભવન્તિ ગુણશ્રેણ્યઃ ।
આહારકોઘોતયોરનુત્તરતનાવપ્રમત્તસ્ય ॥ ૧૮ ॥

ગાથાર્થ :- પ્રથમ વર્જ પાંચ સંઘયણનો દ્વિતીયાદિ ૩ ગુણશ્રેણિના શિખરે વર્તતાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે. તથા આહારકસપ્તક અને ઉઘોત નામકર્મનો પ્રથમ ગુણશ્રેણિના શિરે વર્તતાં અપ્રમત્તને ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે.

ટીકાર્થ :- પ્રથમ સંઘયણ સિવાયના બાકીના ૫ સંઘયણનો^{૨૭} દ્વિતીયાદિ - ૩ ગુણશ્રેણિઓના પરસ્પર શિખરે ભેગા થાય ત્યારે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદયના સ્થાનો થાય છે. અહીં આ તાત્પર્ય છે - અહીં કોઈક મનુષ્ય દેશવિરતિને સ્વીકાર કરે, પછી તે દેશવિરતિ પ્રત્યયિક ગુણશ્રેણિને કરે છે. તદનંતર તે જ જીવ અત્યંત વિશુદ્ધિના વશથી સર્વવિરતિને પામ્યો છતો સર્વવિરતિ પ્રત્યયિક ગુણશ્રેણિને કરે છે. તદનંતર તે જ જીવ તથાવિધ વિશુદ્ધિના વશથી અનંતાનુબંધિની વિસંયોજનામાં તત્પર થયો છતો તે સંબંધી ગુણશ્રેણિને કરે છે. એ પ્રમાણે તે જીવને દ્વિતીયાદિ ત્રણ ગુણશ્રેણિ ભેગી થાય છે. અને તે ગુણશ્રેણિઓ કરીને તેના શીર્ષ પર વર્તતાં પાંચે સંઘયણનો યથાયોગ્ય ઉદય પ્રાપ્ત થતાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે.

તથા ઉત્તર શરીર જે આહારકશરીર તેના ઉદયમાં વર્તતાં અપ્રમત્ત સંયતની પ્રથમ ગુણશ્રેણિના શિખર પર વર્તતાં જીવને આહારકસપ્તક અને ઉઘોત એ ૮ પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય હોય છે. અને પંચસંગ્રહ પ્રથમ ભાગના પાંચમા

૨૬ ભવિષ્યનું કોઈ આયુ ન બાંધ્યું હોય અગર ત્રણ નરકનું વૈમાનિક દેવનું અસંખ્યાત વર્ષનું આપુષ્યવાળા મનુષ્ય - તિર્યચનું આપુષ્ય બાંધ્યું હોય તેજ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન કરે છે માટે 'યુગલિયા' એ વિશેષણ જોડ્યું છે. તિર્યચને ભવાશ્રિત નીચગોત્રનો જ ઉદય હોય છે. મનુષ્યને ચોથા ગુણશ્રેણિ તેનો ઉદય હોઈ શકે છે, પાંચમે અને તેથી આગળ તો મનુષ્યને ગુણપ્રત્યયે ઉચ્ચગોત્રનો જ ઉદય હોય છે. પહેલા નીચનો ઉદય હોય તો પણ તે પલટાઈ જાય છે. ત્યાંથી પડીને ચોથે આવે તો મૂળ હોય તે ગોત્રનો પણ ઉદય થઈ શકે છે માટે તેનો ચોથે ગુણશ્રેણિ મનુષ્યાદિને ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થઈ છે. ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ વૈમાનિકમાં જતો હોવાથી અને ત્યાં દુર્ભગાદિનો ઉદય નહીં હોવાથી દંવગતિમાં તેનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય કલ્પો નથી.

૨૭ અહીં પ્રથમ સિવાયના પાંચ સંઘયણનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય દેશવિરતિ આદિ સંબંધી ત્રણ ગુણ શ્રેણિઓના શિરભાગે વર્તતાં મનુષ્યને કલ્પો, પરંતુ બીજા અને ત્રીજા સંઘયણનો કર્મસ્તવ વગેરે માં ૧૧મા ગુણસ્થાનક સુધી ઉદય કહેલ છે અને આ ત્રણ ગુણશ્રેણિઓ કરતાં ઉપશાંતમોહની ગુણશ્રેણિમાં દલિક રચના અસંખ્યગુણ હોય છે. તેથી આ બે સંઘયણનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાને પ્રથમ સમયે કરેલ ગુણશ્રેણિના શિરભાગે વર્તતાં જીવને જ સંભવી શકે. છતાં આ ગ્રંથકર્તા તથા કેટલાક અન્ય ગ્રંથકાર "ઉપશમશ્રેણિનો આરંભ પણ પ્રથમ સંઘયણવાળો જ કરે છે પણ બીજા ત્રીજા સંઘયણવાળા નહીં" એમ માને છે. જુઓ પંચસંગ્રહ - સપ્તતિકા ગાથા ૧૨૮ની ટીકા. તેથી અહીં પાંચે સંઘયણનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય દેશવિરતિ આદિ સંબંધી ત્રણ ગુણશ્રેણિના શિર ભાગે વર્તતાં મનુષ્યને જ કહેલ છે.

દ્વારમાં ઉદયવિધિની ગાથા ૧૧૮માં કહ્યું છે કે “ આહારુજ્જોયાણં અપમત્તો આરુગુણસીસે ” = આહારકસપ્તક અને ઉદ્યોત નામકર્મનો પ્રથમ ગુણશ્રેણિના શિરે વર્તતાં અપ્રમત્તને ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે.

બેઈદિય ધાવરગો, કમ્મં કાઝુણ તસ્સમં ચિપ્પં ।
આયાવસ્સ ડ તવ્વેઈ પઢમસમયમ્મિ વટ્ટંતો ॥ ૧૧ ॥

દ્વીન્દ્રિય સ્થાવરઃ, કમ્મં કૃત્વા તત્સમં શીઘ્રમ્ ।
આતપસ્ય તુ તદ્વેદીઃ પ્રથમસમયે વર્તમાનઃ ॥ ૧૧ ॥

ગાથાર્થ :- ટીકાની જેમ.

ટીકાર્થ :- બેઈન્દ્રિય સ્થાવર એટલે કે ગુણતિકર્માશ પંચેન્દ્રિય જીવ સમ્યગ્દષ્ટિ થયે છે તે સમ્યક્ત્વ પ્રત્યયિક ગુણશ્રેણિ કરીને તે ગુણશ્રેણિથી પડીને મિથ્યાત્વે જઈને બેઈન્દ્રિયને વિષે ઉત્પન્ન થાય, અને ત્યાં બેઈન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય સ્થિતિ સિવાયની સર્વ સ્થિતિને અપવર્ત, ત્યાંથી પણ મરીને એકેન્દ્રિય તરીકે ઉત્પન્ન થાય, અને ત્યાં એકેન્દ્રિય સમાન કર્મની સ્થિતિને કરે છે, અને જલ્દીથી શરીર પર્યાપ્તિને પૂર્ણ કરે છે. તે તદ્વેદિનઃ = આતપનું વેદન કરનાર ખર = (સ્થાવર) બાદર પૃથ્વીકાય એવા જીવને શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થયા બાદ પ્રથમ સમયે આતપનામકર્મનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય હોય છે. તે એકેન્દ્રિય જીવ બેઈન્દ્રિય સંબંધી સ્થિતિને જલ્દીથી પોતાને યોગ્ય કરે છે, પરંતુ તેઈન્દ્રિયાદિ સ્થિતિને નહીં તેથી બેઈન્દ્રિયનું ગ્રહણ કર્યું છે. (પરિશિષ્ટ ૧માં યંત્ર નંબર - ૨ જુઓ)

ઇતિ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય સ્વામિત્વ સમાપ્ત

- : અથ જઘન્ય પ્રદેશોદય સ્વામિત્વ :-

પગયં તુ ચવિયકમ્મે, જહન્નસામી જહન્નદેવઠિઈ ।
મિન્નમુહુત્તે સેસે, મિચ્છત્તગતો અતિકિલિટ્ઠો ॥ ૨૦ ॥

કાલગણિંદિયગો, પઢમે સમયે વ મહસુયાવરણે ।
કેવલદુગમણપજ્જવ - ચક્ખુઅચક્ખૂણ આવરણા ॥ ૨૧ ॥

પ્રકૃતં તુ ક્ષપિતકર્માશો, જઘન્યસ્વામિત્વં જઘન્યસ્થિતિદેવઃ ।
અન્તર્મુહૂત્તે શેષે, મિથ્યાત્વગતોડતિક્લિષ્ટઃ ॥ ૨૦ ॥

કાલગત એકેન્દ્રિયઃ, પ્રથમે સમયે વા મતિશ્રુતાવરણયોઃ ।
કેવલદ્વિકમનઃપર્યવ - ચક્ષુરચક્ષુષામાવરણાનામ્ ॥ ૨૧ ॥

ગાથાર્થ :- ટીકાની જેમ.

ટીકાર્થ :- તે પ્રમાણે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદયના સ્વામી કહ્યાં. હવે જઘન્ય પ્રદેશોદયના સ્વામીને કહે છે.... એ જઘન્ય સ્વામી એ ભાવપ્રધાન નિર્દેશ છે, અને પ્રથમા તે સપ્તમીના અર્થમાં છે, તેથી આ અર્થ થાય - જઘન્ય પ્રદેશોદય સ્વામિત્વને વિષે પ્રકૃત અધિકાર છે. ક્ષપિતકર્માશ એ અહીં સપ્તમી તૃતીયાના અર્થમાં હોવાથી ક્ષપિતકર્માશ વડે, ત્યાં કોઈક ક્ષપિતકર્માશ દેવ ૧૦ હજારના આયુષ્યની જઘન્ય સ્થિતિપણે ઉત્પન્ન થાય, તદનંતર અંતર્મુહૂર્ત ગયે છે તે સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે. અને તે સમ્યક્ત્વને દેશથી ન્યૂન ૧૦ હજાર વર્ષ સુધી પરિપાલન કરીને આયુષ્યમાં અંતર્મુહૂર્ત બાકી રહે છે તે મિથ્યાત્વને પામે છે. અને તે અતિસંકિલ્ષ્ટ પરિણામવાળો આગળ કહેવાશે તે કર્મોની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિને બાંધવાની શરૂઆત કરે છે, અને ઘણાં દલિકને અંતર્મુહૂર્ત સુધી ઉદ્વર્તના કરે. (અર્થાત્ સત્તાગત દલિકોની વધારે - નીચેના સ્થાનકોના દલિકોને ઉપરના સ્થાનકોના દલિકો સાથે ભોગવાય તેવા કરે.) ત્યાર પછી સંકિલ્ષ્ટ પરિણામે જ કાલ કરીને એકેન્દ્રિયમાં ઉત્પન્ન થાય, તે એકેન્દ્રિય ઉત્પત્તિના પ્રથમ સમયે જ મતિજ્ઞાનાવરણ - શ્રુતજ્ઞાનાવરણ - મનઃપર્યવજ્ઞાનાવરણ - કેવલજ્ઞાનાવરણ - અક્ષુદર્શનાવરણ - અચક્ષુદર્શનાવરણ - કેવલદર્શનાવરણ એ ૭ પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય પ્રદેશોદય કરે છે.

૨૮ અહીં પ્રથમ સમયે જ જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય એમ કહેવાનું કારણ એમ પણ જણાય છે કે બીજા આદિ સમયોમાં યોગ વધારે હોવાથી પહેલા સમયથી કંઈક વધારે પ્રદેશોને ઉદ્દીરિ ભોગવે તેથી જઘન્ય પ્રદેશોદય ન થાય માટે પહેલો ગ્રહણ કર્યો છે.

અહીં પ્રાય : સર્વ (ઘણાં) દલિકની ઉદ્વર્તના કરી છે તેથી પ્રથમ સમયે અલ્પ પ્રાપ્ત થાય છે, અને વળી ઉત્કૃષ્ટ સંકલેશવાળાને પ્રદેશોદીરણા અલ્પ હોય છે, કારણ કે તે જીવને અનુભાગ ઉદીરણા ઘણી પ્રવર્તે છે, અને જ્યારે અનુભાગ ઉદીરણા ઘણી પ્રવર્તે ત્યારે પ્રદેશ ઉદીરણા અલ્પ જ પ્રવર્તે એ નિયમ હોવાથી. આ જ આશયથી મિથ્યાત્વે ગયેલ અતિસંકિલ્પ એ પ્રમાણે કહ્યું છે.

**ઓહીણ સંજમાઓ, દેવત્તગણ ગયસ્સ મિચ્છત્તં ।
ઉવ્કોસદ્દિઙ્બંધે, વિકઙ્ઘના આલિગં ગતું ॥ ૨૨ ॥**

**અવધ્યો : સંયમાદ્, દેવત્વગતો ગતસ્ય મિથ્યાત્વમ્ ।
ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિબન્ધે, વિકર્ષણાયમાવલિકાં ગત્વા ॥ ૨૨ ॥**

ગાથાર્થ :- ટીકાની જેમ.

ટીકાર્થ :- અવધ્યો : = અવધિજ્ઞાનાવરણ - અવધિદર્શનાવરણનો જઘન્ય પ્રદેશોદય સંયમાત્ - એટલે સંયમને પામેલ એવા ક્ષપિતકર્માશ જીવે અવધિજ્ઞાન અવધિદર્શન ઉત્પન્ન કરેલ છે અને તે ભાવથી ન પડ્યો છતો જ દેવપણું પામે, અને ત્યાં અંતર્મુદૂર્ત ગયે છે તે મિથ્યાત્વને પામે, તદનંતર મિથ્યાત્વ પ્રત્યયથી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ પ્રવર્તે છે તે ઘણાં દલિકોની ખેંચી ખેંચીને ઉદ્વર્તના કરતો છતો આવલિકા અર્થાત્ બંધાવલિકાના ચરમ સમયે અલ્પ પ્રદેશોદય હોય છે, ત્યારે કહેલાં ક્રમથી અલ્પ પ્રદેશ ઉદીરણાને પામેલ તે જીવને અત્યંત અલ્પ પ્રદેશોદય^{૨૯} હોય છે.

**વેયણિયંતરસોગા - રુચ્ચ ઓહિવ્વ નિદ્દપયલા ય ।
ઉવ્કસ્સદ્દિઙ્બંધા, પડિભગ્ગપવેઙ્ઘયા નવરં ॥ ૨૩ ॥**

**વેદનીયાન્તરાયશોકા-રત્યુચ્ચૈર્ગોત્રાણામ્ અવધેરિવ નિદ્રા-પ્રચલયોશ્ચ ।
ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિબન્ધાત્, પ્રતિભગ્નપ્રવેદિતાન્ નવરમ્ ॥ ૨૩ ॥**

ગાથાર્થ :- વેદનીયદિક, અંતરાય-પ, શોક-અરતિમોહનીય, ઉચ્ચગોત્રનો જઘન્ય પ્રદેશોદય અવધિજ્ઞાનની જેમ થાય છે. તથા નિદ્રાદિકનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિથી પ્રતિભગ્ન (નિવૃત્ત) થયેલાને તેનો ઉદય થતાં જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય છે.

ટીકાર્થ :- સાતા - અસાતાવેદનીય, પાંચ અંતરાય, શોક, અરતિ અને ઉચ્ચગોત્રનો જઘન્ય પ્રદેશોદય અવધિજ્ઞાનાવરણની જેમ કહેવો.^{૩૦} નિદ્રા - પ્રચલા પણ એ જ પ્રમાણે જઘન્ય પ્રદેશોદયનો સંભવવાળી જાણવી, ફક્ત ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધથી પડેલા થકા પ્રવેદન = અનુભવ કરવા લાગેલ તે નિદ્રા પ્રચલા તથા પ્રકારે જાણવું. અર્થાત્ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધથી

૨૯ અવધિજ્ઞાનને ઉત્પન્ન કરતો આત્મા ઘણાં દલિકોને સત્તામાંથી દૂર કરે છે એટલે સત્તામાં અલ્પ રહે છે માટે અવધિજ્ઞાનને જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય છે, અવધિજ્ઞાન રહિત આત્માને થતો નથી. તેથી અવધિજ્ઞાનવાળો આત્મા અહીં લીધો છે. તથા ચારિત્રના પ્રભાવથી દેવપણાને પ્રાપ્ત થયેલો આત્મા અંતર્મુદૂર્ત પર્યંત ઉપરના ગુણકાણે ટકી રહે છે. ત્યારપછી મિથ્યાત્વે જાય છે માટે અંતર્મુદૂર્ત ગયા બાદ મિથ્યાત્વે જવાનું જણાવ્યું છે. ચારેગતિમાં અપર્યાપ્તાવસ્થામાં મિથ્યાત્વથી સમ્યગ્દષ્ટિમાં અને સમ્યગ્દષ્ટિપણામાંથી મિથ્યાત્વમાં જતો નથી, પર્યાપ્ત થયા પછી પણ અંતર્મુદૂર્ત બાદ જ ફેરફાર થાય છે. એટલે પણ અંતર્મુદૂર્ત પછી જ મિથ્યાત્વે જાય. મિથ્યાત્વે ગયા બાદ સંકલેશના વશથી દીર્ઘ સ્થિતિ બાંધે અને સત્તાગત સ્થિતિની ઉદ્વર્તના કરે. તેમાં બંધ કરવાનું એટલા માટે લખ્યું છે કે બંધ હોય ત્યારે જ ઉદ્વર્તના થાય છે. ઉદ્વર્તના કરવાનું કારણ નીચેના સ્થાનકોમાં દલિકો અલ્પ રહે છે તે છે. બંધાવલિકાના અન્ય સમયે જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય એમ કહેવાનું કારણ બંધાવલિકા ગયા પછી ઉદીરણા વડે બંધાયેલા ઘણાં પ્રદેશોનો ઉદય થાય તેથી જઘન્ય પ્રદેશોદય ન થાય માટે બંધાવલિકાનો અન્ય સમય જઘન્ય પ્રદેશોદય માટે લીધો છે.

વળી અહીં એમ પણ શંકા થાય કે દેવપણામાં અંતર્મુદૂર્ત ગયા પછી મિથ્યાત્વે જઈ દીર્ઘ સ્થિતિ બાંધે અને ઉદ્વર્તના કરે એમ કહ્યું પરંતુ એક વર્ષ, બે વર્ષ કે તેનાથી વધારે કાળ ગયા પછી બાંધે એમ કેમ ન કહ્યું ? તેના ઉત્તરમાં સમજવાનું કે લાંબા કાળ ગયા પછી ક્ષપિતકર્માશપણું ટકી શકે નહીં કારણ કે બંધ તો શરૂ છે. વળી બંધાવલિકા ગયા પછી ઉદીરણા વડે વધારે પ્રમાણમાં ઉદય થાય અને તેથી પણ જઘન્ય પ્રદેશોદય થઈ શકે નહીં.

વળી એમ પણ શંકા થાય કે શરૂઆતના અંતર્મુદૂર્તમાં શું બંધ નથી થતો ? તેના ઉત્તરમાં સમજવું કે તે અનિવાર્ય છે. કારણ કે સંયમના વશથી ઉત્પન્ન થયેલો આત્મા અંતર્મુદૂર્ત પર્યંત તો ઉપરના ગુણકાણે ટકી રહે ત્યાર પછી મિથ્યાત્વે જાય એટલે જ અંતર્મુદૂર્ત ગયા પછી વિગેરે હકીકત સંગત થાય છે. વળી શંકા થાય કે મિથ્યાત્વે જવાનો હેતુ શો ? તેના ઉત્તરમાં જાણવું જે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિનો બંધ અને વધારે પ્રમાણમાં ઉદ્વર્તના પહેલે જ ગુણકાણે થાય છે.

૩૦ ભાવના આ પ્રમાણે - કોઈ ક્ષપિતકર્માશ આત્મા સંયમ પ્રાપ્ત કરે અને તેના વશથી દેવમાં જાયા, ત્યાં અંતર્મુદૂર્ત ગયા પછી મિથ્યાત્વ પ્રાપ્ત કરે. તથા આટલા કાળમાં ઉદય ઉદીરણા વડે ઘણાં દલિકો ઓછાં કરે. મિથ્યાત્વે જઈ સંકલેશના વશથી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બાંધે અને ઘણાં દલિકોની ઉદ્વર્તના કરે એટલે નીચેના સ્થાનકોમાં અલ્પ પ્રમાણમાં દલિકો રહે. તે દેવને એ ૧૦ પ્રકૃતિઓનો બંધાવલિકાના અન્ય સમયે જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય છે. નિદ્રાદિકનો પણ આવા સ્વરૂપવાળા દેવને જ જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય. માત્ર ઉત્કૃષ્ટ બંધ કરી નિવૃત્ત થાય અને પછી તરત તેનો ઉદય થાય તેને કહેવો.

પડેલા થકા તે નિદ્રા પ્રચલાનો જઘન્ય પ્રદેશોદયવાળા હોય છે. કારણ કે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ અતિસંકિલ્પ - વાળાને હોય છે. અને અતિસંકલેશે વર્તતાં જીવને નિદ્રાનો ઉદય (કોઇપણ નિદ્રાનો ઉદય) ન હોય, તેથી “ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધથી પડેલા” એ પ્રમાણે વિશેષણ કહ્યું છે.

વરિસવરતિરિયથાવર - નીયં પિ ય મઙ્ગસમં નવરિ તિન્નિ ।

નિદ્વાનિદ્વા ઙ્ગિદિય - પજ્જત્તી પઢમસમયમ્મિ ।। ૨૪ ।।

વર્ષવરતિર્યકસ્થાવર - નીચૈર્ગોત્રાણામપિ મતિસમં નવરં તિસ્રઃ ।

નિદ્વાનિદ્વાદય ઙ્ગિન્દ્રિય - પર્યાપ્ત્યા પ્રથમસમયે ।। ૨૪ ।।

ગાથાર્થ :- નપુંસકવેદ, તિર્યચગતિ, સ્થાવરનામકર્મ અને નીચગોત્રને મતિજ્ઞાનાવરણની જેમ જાણવું. નિદ્રા - નિદ્રા આદિ-૩ = (થીણદ્વિત્રિક) પણ તે પ્રમાણે પરંતુ વિશેષ એ કે ઇન્દ્રિય પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાના પ્રથમ સમયે હોય છે.

ટીકાર્થ :- વર્ષવરો = એટલે નપુંસકવેદ, તિર્યચગતિ, સ્થાવર અને નીચગોત્ર એ ૪ પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય પ્રદેશોદય મતિજ્ઞાનાવરણની જેમ જાણવો. નિદ્રાનિદ્રા આદિ ત્રણ (થીણદ્વિત્રિકનો) પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય પ્રદેશોદય મતિજ્ઞાનાવરણની જેમ વિચારવો. પરંતુ વિશેષ એ કે ઇન્દ્રિય પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તને પ્રથમ સમયે જ જાણવો. બીજા આદિ સમયને વિષે ઉદીરણાનો સંભવ હોવાથી જઘન્ય પ્રદેશોદયનો અસંભવ છે તેથી પ્રથમ સમયનું ગ્રહણ કર્યું છે.

દંસળમોહે તિવિહે, ઉદીરણુદણે ઉ આલિંગં ગંતું ।

સત્તરસળહ વિ એવં, ઉવસમઙ્ગત્તા ગણે દેવં ।। ૨૫ ।।

દર્શનમોહે ત્રિવિધે, ઉદીરણોદયે ત્વાલિકાં ગત્વા ।

સપ્તદશાનામપ્યેવ - મુપશમય્ય ગતઃ દેવમ્ ।। ૨૫ ।।

ગાથાર્થ :- ઉદીરણોદયાવલિકાના અન્ત્ય સમયે ૩ દર્શનમોહનીયનો જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે. તથા ૧૭ પ્રકૃતિઓને ઉપશમાવીને દેવલોકે ગયેલા જીવને પણ એ રીતે જ ૧૭ પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે.

ટીકાર્થ :- ક્ષપિતકર્માશ ઔપશમિક સમ્યગ્દૃષ્ટિ ઔપશમિક સમ્યક્ત્વથી પડતો એવો જીવ અંતરકરણમાં રહેલો દ્વિતીયસ્થિતિમાંથી જે સમ્યક્ત્વ આદિના દલિકને ખેંચીને અંતરકરણની અન્ત્ય આવલિકા ભાગમાત્રમાં ગોપૃચ્છાકારે પ્રથમ સમયે ઘણાં અને બીજા આદિ સમયે કમથી વિશેષહીન વિશેષહીનના નિવેશ લક્ષણથી રચે છે, અને તેના ઉદયને ઉદીરણોદય એ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે ઉદીરણોદય આવલિકામાત્ર જઈને એટલે આવલિકાના અન્ત્ય સમયે સમ્યક્ત્વ - મિશ્ર અને મિથ્યાત્વનો પોત-પોતાના ઉદયયુક્ત જીવને જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે.

તથા અનંતાનુબંધિ સિવાયના ૧૨ કષાય, પુરુષવેદ, હાસ્ય, રતિ, ભય, જુગુપ્સા એ ૧૭ પ્રકૃતિઓ ઉપશમાવીને દેવલોકમાં ગયેલા જીવને પણ તે જ ૧૭ પ્રકૃતિઓનો ઉદીરણોદયના અન્ત્ય સમયે જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે. કારણ કે આ ૧૭ પ્રકૃતિઓનું અંતરકરણ કરીને દેવલોકે ગયેલો જીવ પ્રથમ સમયે જ દ્વિતીયસ્થિતિમાંથી દલિકને ખેંચીને ઉદય સમયથી જ શરૂ કરીને ગોપૃચ્છાકારે રચે છે. તે આ પ્રમાણે પ્રથમ.... સમયે ઘણાં દલિકને, બીજા સમયે વિશેષહીન, ત્રીજા સમયે વિશેષહીન, એ પ્રમાણે જ્યાં સુધી આવલિકાનો અન્ત્ય સમય આવે ત્યાં સુધી વિશેષહીન કહેવું. એ પ્રમાણે દલિક રચનાને કરવામાં અન્ત્ય સમયે જઘન્ય પ્રદેશોદય પ્રાપ્ત થાય છે.

અથવા ઉપશાંત કષાયવાળો ઉપશમક કાલ પામ્યો છતો સર્વાર્થસિદ્ધ મહાવિમાનમાં જાય છે. એ પ્રમાણે ભગવતી આદિમાં સિદ્ધ છે, અને ત્યાં નપુંસકવેદ - સ્ત્રીવેદ - શોકમોહનીય - અનંતાનુબંધિ - ૪ અને અરતિમોહનીય એ ૮ પ્રકૃતિઓનો ઉદય નથી તેથી પ્રતિષેધ કર્યો છે.

ચતુરુવસમિત્તુ પચ્છા, સંજોડ્ય દીહકાલસમ્મત્તા ।

મિચ્છત્તગણે આવલિગણે સંજોયણાણં તુ ।। ૨૬ ।।

ચતુરુપશમય્ય પશ્ચાત્, સંયોજ્ય દીર્ઘકાલસમ્યક્ત્વાત્ ।

મિથ્યાત્વગત આવલિકાયા સંયોજનાનાં તુ ।। ૨૬ ।।

ગાથાર્થ :- ચારવાર મોહનીયને ઉપશમાવીને પુનઃ અનંતાનુબંધિને બાંધે, તદનંતર ઘણાં કાળ સુધી સમ્યક્ત્વમાં રહીને ત્યાંથી પુનઃ મિથ્યાત્વે જઈને પુનઃ અનંતાનુબંધિને બાંધે તો બંધાવલિકાના અન્ય સમયે અનંતાનુબંધિનો જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય.

ટીકાર્થ :- ચાર વાર મોહનીયને ઉપશમાવીને પછી અંતર્મુહૂર્ત ગયે છતે અને મિથ્યાત્વને પામ્યો છતો મિથ્યાત્વરૂપ હેતુથી સંયોજના એટલે કે અનંતાનુબંધિને બાંધે છે, તે બાંધીને પરિણામ પરાવૃત્તિ અર્થાત્ ફેરફાર થવાથી સમ્યક્ત્વને પામે, અને તે સમ્યક્ત્વને દીર્ઘકાલ-૧૩૨ સાગરોપમ સુધી પાલન કરે છે. અને સમ્યક્ત્વના પ્રભાવથી તેટલાં ઘણાં કાલ વડે અનંતાનુબંધિ સંબંધી પુદ્ગલોને પ્રદેશસંક્રમ વડે નિર્જરા કરે, (અર્થાત્ તત્ સમ્યક્ત્વની સત્તારૂપ કરે.) પછી ફરી પણ મિથ્યાત્વે જઈને મિથ્યાત્વરૂપ હેતુથી ફરી પણ અનંતાનુબંધિને બાંધે છે, તેની આવલિકા એટલે બંધાવલિકાના ચરમ સમયે પૂર્વ બાંધેલ અનંતાનુબંધિનો જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય છે. કારણ કે આવલિકાના અનંતર સમયે પ્રથમ સમયે બાંધેલ દલિકની ઉદીરણા થવાથી ઉદય થાય છે તેથી જઘન્ય પ્રદેશોદય ન પામે, તે કારણે બંધાવલિકાનો અન્ય સમય કલ્પો છે. અને આખા સંસારરૂપ ચક્રમાં એક જીવને આશ્રયીને ૪ વાર જ મોહનીયનો ઉપશમ થાય છે, પરંતુ પાંચ વાર ઉપશમ થતો નથી તેથી ૪ વખત મોહનીયને ઉપશમાવવાનું કલ્પું છે.

પ્રશ્ન :- અહીં કોઈ પ્રશ્ન કરે કે મોહનીયનો ઉપશમ ગ્રહણ કરવાનું શું પ્રયોજન છે? તો જવાબ કહે છે.... અહીં મોહનીયને ઉપશમાવતો જીવ અપ્રત્યાખ્યાનાદિ કષાયોના દલિકોને ગુણસંક્રમ દ્વારા ઘણાં સંક્રમે છે, તેથી અન્યત્ર જગ્યાએ સંક્રમ દ્વારા ઘણાં દલિકો ક્ષય થયેલા અને અતિ અલ્પ બાકી રહેલા તે ત્રણે કષાયોનું દલિક બંધાતા એવા અનંતાનુબંધિમાં અતિ અલ્પ જ સંક્રમે છે, તે કારણથી અહીં મોહનીયના ઉપશમનું ગ્રહણ કર્યું છે.

इत्थीएँ संजमभवे, सबनिरुद्धमि गंतु मिच्छत्तं ।

देवीए लहमित्थी, जेट्टिई आलिगं गंतुं ॥ २७ ॥

स्त्रियाः संयमभवे, सर्वनिरुद्धे गत्वा मिथ्यात्वं ।

देव्याः लघुस्त्री, ज्येष्ठस्थितिरावलिकां गत्वा ॥ २७ ॥

ગાથાર્થ :- કોઈ સ્ત્રી સંયમના ભવમાં અંતર્મુહૂર્ત આયુષ્ય બાકી રહે ત્યારે મિથ્યાત્વે જાય. ત્યાં કાળધર્મ પામી દેવીપણે ઉત્પન્ન થાય; તે દેવીના ભવમાં જલ્દીથી પર્યાપ્તિઓ પૂર્ણ કરી સ્ત્રીવેદની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બાંધે અને સત્તાગત સ્થિતિની ઉદ્વર્તના કરે, તે જીવને બંધાવલિકાના અન્ય સમયે સ્ત્રીવેદનો જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય.

ટીકાર્થ :- સંયમ વડે ઉપલક્ષિત અર્થાત્ સંયમ વડે યુક્ત એવો જે ભવ તે સંયમભવ કહેવાય. તે સંયમભવમાં સર્વ નિરુદ્ધે એટલે અંતર્મુહૂર્ત શેષ રહે છતે મિથ્યાત્વે ગયેલી સ્ત્રી અર્થાત્ સાધ્વીજી અનંતર ભવમાં દેવી થયેલી 'લહુ' તિ જલ્દીથી પર્યાપ્ત થઈને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ થયા પછી આવલિકા ગયે છતે એટલે બંધાવલિકાના અન્ય સમયે સ્ત્રીવેદનો જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય છે.

અહીં આ તાત્પર્ય છે.... કે ક્ષપિતકર્માશ એવા (કોઈ સાધ્વીજી) દેશોનપૂર્વકોડ વર્ષ સુધી સંયમનું પાલન કરીને આયુષ્યમાં અંતર્મુહૂર્ત બાકી રહે છતે મિથ્યાત્વે જઈને અનંતર ભવમાં દેવી તરીકે ઉત્પન્ન થાય, અને ત્યાં જલ્દીથી પર્યાપ્ત થાય, તદનંતર ઉત્કૃષ્ટ સંકલેશમાં વર્તતો તે જીવ સ્ત્રીવેદની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિનો બંધ કરે, અને પૂર્વબદ્ધ ઉદ્વર્તના કરે, ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધથી આગળ આવલિકાના અન્ય સમયે અર્થાત્ બંધાવલિકાના અન્ય સમયે તે જીવને સ્ત્રીવેદનો જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય છે. ^{૩૧} ત્યારે જ ઉદ્વર્તનાદિ ઘણી કરેલ હોવાથી અનંતર સમયભાવિમાં ઉદીરણાનો અભાવ હોવાથી અલ્પ પ્રદેશ પ્રાપ્ત થાય છે.

अप्पद्वाजोगचियाणाऽऽऊणुक्कस्सगट्टिईणंते ।

उवरिं धोवनिसेगे, चिरतिव्वासायवेईण ॥ २८ ॥

अत्माद्वा योगचितानामायुषामुत्कृष्टस्थितीनामन्ते ।

उपरि स्तोकनिषेके, चिरं तीव्रासातवेदिनाम् ॥ २८ ॥

૩૧ દેશોન પૂર્વકોટિ પર્યંત ચારિત્રમાં સ્ત્રીવેદ બાંધે નહીં માત્ર પુરુષવેદ જ બાંધે અને તેમ િ સ્ત્રીવેદ સંક્રમાવે એટલે સ્ત્રીવેદનું દળ ઓછું થાય એટલે દેશોન પૂર્વકોટી સંયમનું પાલન કરવાનું કલ્પું. ઉપરના ગુણસ્થાનકે મરણ પામે તો પછીના ભવ માં પુરુષ થાય, સ્ત્રી ન થાય માટે છેલ્લા અંતર્મુહૂર્તમાં મિથ્યાત્વે જવા સૂચ્યું. અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિનો બંધ થતો નથી, તેથી અને વધારે કાળ ન ગુમાવે માટે પર્યાપ્ત અવસ્થા થાય એમ કલ્પું. ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિનો બંધ એટલા માટે કલ્પો કે તે વખતે ઉદ્વર્તના વધારે પ્રમાણમાં થાય. વધારે પ્રમાણમાં ઉદ્વર્તના થવાથી નીચેના સ્થાનકોમાં દલિકો બહુ જ અલ્પ પ્રમાણમાં રહે એટલે બંધાવલિકાના ચરમ સમયે જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય. આવલિકાનો ચરમ સમય એટલા માટે લીધો કે બંધાવલિકા પૂર્ણ થયા પછી બંધાયેલા પણ ઉદીરણાથી ઉદયમાં આવે અને એમ થવાથી જઘન્ય પ્રદેશોદય ન થાય. માટે બંધાવલિકાનો ચરમ સમય ગ્રહણ કર્યો છે.

ગાથાર્થ :- અલ્પ કાળ અને યોગ વડે બાંધેલા ચારે આયુષ્યની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિને અંતે કે જે સ્થાનમાં અલ્પ નિષેક થયેલો છે તે સર્વોપરિતન સ્થાનમાં વર્તતાં ઘણાં કાળ સુધી તીવ્ર અસાતાવેદનીય વડે અભિભૂત આત્માને ચારે આયુષ્યનો જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય છે.

ટીકાર્થ :- અલ્પ બંધકાળ વડે અને અલ્પ યોગ વડે ચિતાનાં અર્થાત્ બાંધેલા ચારે પણ આયુષ્યની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિના અન્તે અર્થાત્ સર્વથી ઉપરના સમયે સર્વથી અલ્પ દલિક નિક્ષેપ થયે અને દીર્ઘકાળ સુધી તીવ્ર અસાતા વેદના વડે પરાભાવ પામેલા તે તે આયુષ્યના ઉદયવાળા ક્ષપિતકર્માશ જીવને જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે. તીવ્ર અસાતાના વેદન = અનુભવથી આયુષ્યના ઘણાં પુદ્ગલો નિર્જરા કરે તેથી તીવ્ર અસાતા વેદી એ પ્રમાણે વિશેષણ કર્યું છે.

**સંજોયણા વિજોજિય, દેવભવજહન્નગે અહ્નિરુદ્ધે ।
બંધિય ઉવ્કસ્સઠિઈ, ગતૂળેગિંદિયાડસન્ની ॥ ૨૯ ॥**

**સવ્વલહું નરયગા, નિરયગઈ તમ્મિ સવ્વપજ્જત્તે ।
અણુપુલ્લીઓ ય ગઈ - તુલ્લા નેયા ભવાદિમ્મિ ॥ ૩૦ ॥**

**સંયોજનાન્ વિયોજ્ય, દેવભવજઘન્યેડતિનિરુદ્ધે ।
બદ્ધવોત્કૃષ્ટસ્થિતિં, ગત્ત્વૈકેન્દ્રિયાસંજિનોઃ ॥ ૨૯ ॥**

**સર્વલઘુ નરકગતે, નરકગતેસ્તસ્મિન્ સર્વપર્યાપ્તે ।
આનુપૂર્વ્યશ્ચ ગતિ - તુલ્યા જ્ઞેયા ભવાદૌ ॥ ૩૦ ॥**

ગાથાર્થ :- અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરીને, જઘન્ય દેવપણું પ્રાપ્ત કરે, તેના છેલ્લા મુહૂર્તમાં એકેન્દ્રિય યોગ્ય ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બાંધીને એકેન્દ્રિયમાં અને ત્યાંથી અસંજિમાં જાય, ત્યાં જઇને ત્યાંથી શીઘ્ર નરકમાં જાય, સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તા તે નારકીને નરકગતિનો જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય છે. તથા ચારે આનુપૂર્વીનો જઘન્ય પ્રદેશોદય પોત - પોતાની ગતિની જેમ જ થાય છે. માત્ર પોત પોતાના ભવના પ્રથમ સમયે જાણવો. ॥ ૨૯-૩૦ ॥

ટીકાર્થ :- અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરીને, તે અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના થતાં બાકીના પણ બીજા કર્મોના ઘણાં પુદ્ગલો નિર્જરા કરે છે, તેથી અનંતાનુબંધિનું ગ્રહણ કર્યું છે. (પછી જઘન્ય સ્થિતિનું દેવપણું પ્રાપ્ત થાય છે.) અને તે અતિ નિરુદ્ધ થયે છે તે અર્થાત્ અન્ય અંતર્મુહૂર્તમાં મિથ્યાત્વ પામતાં એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિને બાંધીને સર્વ સંકિલ્પ એકેન્દ્રિયોને વિષે ઉત્પન્ન થાય. અને ત્યાં અંતર્મુહૂર્ત રહીને અસંજિમાં ઉત્પન્ન થાય. કારણ કે દેવ મરીને અનંતર ભવમાં અસંજિને વિષે ન જાય તેથી અનંતર એકેન્દ્રિય ભવનું ગ્રહણ કર્યું છે. પછી અસંજિ ભવથી બાકીના અસંજિના સર્વ જીવોની અપેક્ષાએ જલ્દીથી મરણ પામીને નરકમાં ઉત્પન્ન થાય, અને જલ્દીથી સર્વ પર્યાપ્તિથી પર્યાપ્ત થયેલ તેવા તે નારકના જીવને નરકગતિનો જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે. કારણ કે પર્યાપ્ત થયેલ જીવને ઘણી પ્રકૃતિઓનો વિપાક ઉદયમાં આવે છે, અને ઉદયમાં આવેલ પ્રકૃતિઓ સ્તિબુકસંક્રમથી સંક્રમે નહીં. તેથી અન્ય પ્રકૃતિમાં સંક્રમનો અભાવ હોવાથી^{૩૨} જઘન્ય પ્રદેશોદય પ્રાપ્ત થાય છે, તેથી સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તપણાનું ગ્રહણ કર્યું છે.

ચાર આનુપૂર્વીઓનો જઘન્ય પ્રદેશોદય પોત પોતાની ગતિ સમાન જાણવો. ફક્ત ભવની આદિમાં અર્થાત્ ભવના પ્રથમ સમયે જાણવો. કારણ કે ત્રીજા સમયે પ્રથમ અને બીજા સમયે રહેલી બંધાવલિકામાં રહેલી બીજી પણ પ્રકૃતિ લતાઓ ઉદયમાં આવે છે, તેથી ભવના પ્રથમ સમયનું ગ્રહણ કર્યું છે.

૩૨ અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરનાર આત્મા અન્ય પ્રકૃતિઓની જેમ નરકગતિના પણ ઘણાં પુદ્ગલો દૂર કરે છે માટે અહીં અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના લીધી છે. જઘન્ય આયુષ્યવાળું દેવપણું પ્રાપ્ત કરવાનું કારણ એમ જણામ છે કે જઘન્ય આયુષ્યવાળો દેવ અંતર્મુહૂર્તના આયુષ્યવાળા એકેન્દ્રિયમાં ઉત્પન્ન થતો હોવો જોઈએ. દીર્ઘ આયુષ્યવાળું એકેન્દ્રિયપણું નહિ લેવાનું કારણ અન્ય બંધયોગ્ય નામકર્મની પ્રકૃતિઓ પણ બંધ વડે પુષ્ટ ન કરે તે છે. અન્ય પ્રકૃતિઓને જો પુષ્ટ કરે તો અસંજિમાં નરકગતિ બાંધતા તે પ્રકૃતિઓના દલિકો સંક્રમે અને નરકગતિ પુષ્ટ થાય તેથી જઘન્ય પ્રદેશોદય ન થાય અને ઓછામાં ઓછા પર્યાપ્ત અંતર્મુહૂર્તના આયુષ્યવાળા એકેન્દ્રિયમાં જ ઉત્પન્ન થાય તેટલી સ્થિતિ તો ગ્રહણ કર્યા વિના છૂટકો જ નથી. એકેન્દ્રિયમાંથી અસંજિમાં જઈ ત્યાં ઘણીવાર નરકગતિ પ્રાયોગ્ય બંધ ન કરે માટે જલ્દી મરી નરકમાં જાય એમ કહ્યું છે. નરકમાં પણ અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં જઘન્ય ઉદય ન કલ્પો. કારણ કે અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં ઘણી પ્રકૃતિઓનો વિપાકોદય નહિ હોવાથી સ્તિબુકસંક્રમ વધારે થાય તેથી પર્યાપ્ત અવસ્થા લીધી છે. વળી નરકગતિમાં નરકગતિનો બંધ થતો નથી પરંતુ ઉદય ઉદીરણા વડે ઓછા કરે છે માટે પણ પર્યાપ્ત અવસ્થા લીધી છે. સંજિથી અસંજિનો યોગ અલ્પ હોય તેથી ઓછા દલિકો ગ્રહણ કરે માટે અસંજિ લીધો છે.

અહીં એમ શંકા થાય કે નારકીને પોતાના આયુના ચરમ સમયે નરકગતિનો જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય એમ કેમ ન કહ્યું? ચરમ સમયે થાય એમ કહવું જોઈએ. કારણ કે ઉદય ઉદીરણા વડે ઘણાં દલિકો ભોગવાઈ જવાથી ઓછા થાય. વળી બંધા તી મનુષ્ય તિર્થયગતિમાં સંક્રમી જવાથી પણ ઓછા થાય. વળી ઉપર ઉપરના સ્થાનકમાં નિષેક રચના પણ ઓછી ઓછી છે તેથી પોતાના આયુના ચરમ સમયે જઘન્ય પ્રદેશોદય લેવો જોઈએ. કેમ ન લીધો તે બહુશ્રુત પાસેથી જાણી લેવું.

દેવગઈ ઓહિસમા, નવરિં ઝજ્જોયવેયગો તાહે ।
આહારિ જાય અઈચિર - સંજમમણુપાલિઝ્ઞતે ॥ ૩૧ ॥

દેવગતિરવધિસમા, નવરમુઘોતવેદકસ્તદા ।
આહારી જાતોડતિચિર - સંયમમનુપાલ્યાડન્તે ॥ ૩૧ ॥

ગાથાર્થ :- દેવગતિનો જઘન્ય પ્રદેશોદય અવધિજ્ઞાનાવરણ તુલ્ય કહેવો, પરંતુ જ્યારે ઉઘોતનો વેદક હોય ત્યારે દેવગતિનો જઘન્ય પ્રદેશોદય કહેવો. તથા જે અતિ દીર્ઘકાળ પર્યંત સંયમ પાલન કરીને અન્તે આહારકશરીરી થાય તેને આહારકસપ્તકનો જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે.

ટીકાર્થ :- દેવગતિનો પણ અવધિજ્ઞાનાવરણ સમાન જઘન્ય પ્રદેશોદય જાણવો. વિશેષ એ છે કે જ્યારે ઉઘોતનો વેદક થાય છે 'તાહે' = ત્યારે દેવગતિનો જઘન્ય પ્રદેશોદય કહેવો. અહીં હેતુ શું છે ? તો કહે છે.... જ્યાં સુધી ઉઘોતનામનો ઉદય થતો નથી ત્યાં સુધી તે ઉઘોતને દેવગતિમાં સ્તિબુકસંક્રમથી સંક્રમે છે. ત્યાર પછી સંક્રમથી નજીક લાવેલ તેના દલિકનો પ્રવેશ થવાથી તેનો = દેવગતિનો જઘન્ય પ્રદેશોદય પ્રાપ્ત ન થાય. ઉદયે આવેલ ઉઘોતનામનો સ્તિબુકસંક્રમ ન થાય, તેથી ઉઘોત વેદકનું ગ્રહણ કર્યું છે. અને ઉઘોતનું વેદકપણું તો પર્યાપ્તને જ હોય છે અપર્યાપ્તને નહીં, તેથી પર્યાપ્ત અવસ્થામાં દેવગતિનો જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય છે.

તથા દેશોન પૂર્વકોડ વર્ષરૂપ જે લાંબાકાળ સુધી સંયમનું અનુપાલન કરીને અન્ય કાલે આહારકશરીરી થાય અને ઉઘોતનું વેદન = અનુભવ કરે તે જીવને આહારકસપ્તકનો જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે. લાંબાકાળ સંયમનું પાલન કરતાં ઘણાં પુદ્ગલોની નિર્જરા કરે છે, તેથી લાંબાકાળ સંયમનું ગ્રહણ કર્યું છે, અને ઉઘોત ગ્રહણનો હેતુ પૂર્વ કલ્પો છે તે અહીં જાણવો.

સેસાણં ચક્ષુસમં, તંમિ વ અન્નમિ વ ભવે અચિરા ।
તજ્જોગા બહુગીઓ, પવેયયંતસ્સ તા તાઓ ॥ ૩૨ ॥

શેષાણાં ચક્ષુઃસમં, તસ્મિન્નેવાડન્યસ્મિન્ વા ભવેડચિરાત્ ।
તદ્યોગ્યા બહવીઃ, પ્રવેદ્યમાનસ્ય તતસ્તાઃ ॥ ૩૨ ॥

ગાથાર્થ :- ઉક્ત શેષ પ્રકૃતિઓનો ચક્ષુદર્શનાવરણ સમાન જઘન્ય પ્રદેશોદય જાણવો, અને જે કર્મોનો એકેન્દ્રિય ભવમાં ઉદય છે તે કર્મોનો જઘન્ય પ્રદેશોદય ત્યાં જ જાણવો, અને જે કર્મોનો અન્ય ભવમાં ઉદય છે તે કર્મોનો તત્તદ્ યોગ્ય અન્ય ભવમાં તત્તદ્ ભવયોગ્ય ઘણી પ્રકૃતિઓને વેદતાં તે પર્યાપ્ત જીવને જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે.

ટીકાર્થ :- કહેલ સિવાયની બાકીની પ્રકૃતિઓનો ચક્ષુદર્શનાવરણ સમાન ઉદય કહેવો, તે ત્યાં સુધી કહેવો કે જ્યાં સુધી એકેન્દ્રિય તરીકે ઉત્પન્ન થાય. તદનંતર જે કર્મોનો તે જ એકેન્દ્રિય ભવમાં ઉદય હોય તે કર્મોનો તે જ ભવમાં લાંબોકાળ નહિ તેવા ઉદયમાં જઘન્ય પ્રદેશોદય કહેવો.

મનુષ્યગતિ, બેઠન્દ્રિયાદિ જાતિ-૪, પ્રથમસંસ્થાન-૫, ઔદારિક અંગોપાંગ, વૈક્રિય અંગોપાંગ, સંઘયણ-૬, વિહાયોગતિ-૨, ત્રસ, સુભગ, સુસ્વર, દુઃસ્વર, આદેયરૂપ ૨૫ પ્રકૃતિઓનો એકેન્દ્રિય ભવથી નીકળીને તે તે ઉદયયોગ્ય ભવમાં ઉત્પન્ન થયેલ તે તે ભવોયોગ્ય જીવો તે તે ઘણી પ્રકૃતિઓને વેદતા સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત થયેલ જીવને જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે. કારણ કે તે તે ભવયોગ્ય ઘણી પ્રકૃતિઓનું વેદન પર્યાપ્ત જીવને હોય છે. અને ઉદયપ્રાપ્ત ઘણી પ્રકૃતિઓનું સ્તિબુકસંક્રમણ ન થાય. અને તે પ્રમાણે થયે છે તે વિવક્ષિત પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય પ્રદેશોદય સંભવે છે, એ પ્રમાણે અનુસંધાન કરીને સામર્થ્યથી પર્યાપ્તનું ગ્રહણ કર્યું છે.

જિનનામકર્મનો ક્ષપિતકર્માશ જીવને ઉદયના પ્રથમ સમયે જઘન્ય પ્રદેશોદય જાણવો, ત્યાંથી આગળ (બીજા આદિ સમયમાં) ગુણશ્રેણિ સંબંધી ઘણાં દલિકો ઉદયમાં આવે છે. તે કારણથી જઘન્ય પ્રદેશોદય થતો નથી. (પરિશિષ્ટ-૧માં યંત્ર નંબર - ૨ જુઓ)

ઇતિ જઘન્ય પ્રદેશોદય સ્વામિત્વ સમાપ્ત

ઇતિ ૪થો પ્રદેશોદય સમાપ્ત

ઇતિ મહોપાધ્યાય શ્રી યશોવિજયજી ગણિવર્ય વિરચિત કર્મપ્રકૃતિ
ટીકામાં ઉદય અધિકારનું ગુજરાતી ભાષામાં ભાવાનુવાદ સમાપ્ત

- : અથ ઉદયપ્રકરણ સારસંગ્રહ :-

ગ્રંથકારે પ્રથમ ભાગ તથા બીજા ભાગમાં આઠ કરણની સમાપ્તિ સુધી પ્રાય : એકસો અઠાવન પ્રકૃતિઓની વિવક્ષા કરી છે. તેથી અહીં પણ તે જ પ્રમાણે બતાવવામાં આવશે.

પાંચ જ્ઞાનાવરણ, ચાર દર્શનાવરણ અને પાંચ અંતરાય એ ચૌદ ઘાતિકર્મની પ્રકૃતિઓ, વર્ણાદિ વીસ તેજસ-કાર્મણસપ્તક, સ્થિર, અસ્થિર, શુભ-અશુભ, અગુરુલઘુ અને નિર્માણ આ તેત્રીશ નામકર્મની પ્રકૃતિઓ અને મિથ્યાત્વ મોહનીય, આ ૪૮ ધ્રુવોદયી પ્રકૃતિઓનો અભવ્યોને અનાદિ કાળથી ઉદય છે અને અનંતકાળ સુધી રહેવાનો છે માટે અનાદિ અનંત, તેમ જ ભવ્યોને અનાદિકાળથી ઉદય હોવા છતાં ભવિષ્યમાં વિચ્છેદ થવાનો હોવાથી અનાદિ સાંત એમ બે પ્રકારે કાળ છે. વળી સમ્યક્ત્વથી પડી મિથ્યાત્વે ગયેલાને મિથ્યાત્વનો પુન : ઉદય થાય છે અને સમ્યક્ત્વ પામે ત્યારે ફરી ઉદયનો વિચ્છેદ થાય છે. માટે મિથ્યાત્વનો સાદિ-સાંત સહિત ત્રણ પ્રકારે કાળ છે. શેષ ૧૧૦ પ્રકૃતિઓ અધ્રુવોદયી હોવાથી તેઓનો કાળ સાદિ-સાંત જ છે.

બંધની જેમ ઉદય પણ પ્રકૃતિ, સ્થિતિ, રસ અને પ્રદેશના ભેદથી ચાર પ્રકારે છે. અમુક અપવાદ સિવાય ઉદય અને ઉદીરણા સર્વદા સાથે જ હોય છે, માટે આગળ ઉપર આચાર્ય મ.સા. ઉદીરણાકરણમાં જે પ્રમાણે પ્રકૃતિ આદિ ઉદીરણા, તેના સ્વામી અને સાદાદિ બતાવ્યા છે તે પ્રમાણે ઉદયમાં પણ સમજવાના છે. આ પ્રકરણમાં માત્ર ઉદીરણાથી જે વિશેષતા છે, તે જ બતાવવામાં આવશે.

- : અથ પ્રકૃતિ ઉદય :-

ત્યાં પાંચ જ્ઞાનાવરણ, ચાર દર્શનાવરણ અને પાંચ અંતરાય એ ચૌદનો ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકની ચરમાવલિકામાં, સંજ્વલન લોભનો સૂક્ષ્મસંપરાયની ચરમાવલિકામાં. ઉપર દલિકનો જ અભાવ હોવાથી કેવળ ઉદય હોય છે પરંતુ ઉદીરણા હોતી નથી.

સાતમાથી ચૌદમા ગુણસ્થાનક સુધી મનુષ્યાયુ અને બે વેદનીયના ઉદીરણા યોગ્ય સંક્લિષ્ટ અધ્યવસાયોનો અભાવ હોવાથી દેશોન પૂર્વકોડ કાલ પર્યંત આ ત્રણનો કેવળ ઉદય જ હોય છે. પરંતુ ઉદીરણા હોતી નથી.

મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત, સૌભાગ્ય, આદેય, યશઃકીર્તિ, જિનનામ તથા ઉચ્ચગોત્ર આ દસનો અયોગી-કેવલી ગુણસ્થાને કેવળ ઉદય હોય છે, પરંતુ યોગના અભાવે ઉદીરણા હોતી નથી.

તે તે વેદના ઉદયવાળાને પ્રથમસ્થિતિ એક આવલિકા બાકી રહે ત્યારે તે તે વેદનો ઉદય જ હોય છે. પરંતુ ઉદીરણા હોતી નથી.

ક્ષાયિક અથવા ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરતી વખતે ચોથાથી સાતમા ગુણસ્થાનકે સમ્યક્ત્વમોહનીયની ચરમાવલિકા શેષ રહે છે તે સમ્યક્ત્વમોહનીયનો, પ્રથમ ઉપશમ સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ વખતે મિથ્યાત્વની પ્રથમસ્થિતિની ચરમાવલિકામાં મિથ્યાત્વનો અને પોતપોતાના ભવની છેલ્લી આવલિકામાં પોતપોતાના આયુષ્યનો કેવળ ઉદય હોય છે પરંતુ ઉદીરણા હોતી નથી.

શરીરપર્યાપ્તિની સમાપ્તિના પછીના સમયથી ઇન્દ્રિયપર્યાપ્તિની સમાપ્તિ સુધી પાંચ નિદ્રાનો તથાસ્વભાવે કેવળ ઉદય જ હોય છે, પરંતુ ઉદીરણા હોતી નથી.

આ પ્રમાણે ૪૧ પ્રકૃતિઓ સિવાય શેષ સર્વ પ્રકૃતિઓની ઉદય-ઉદીરણા સાથે જ હોય છે.

સાદાદિ પ્રરૂપણા :- અગિયારમા ગુણસ્થાનકે મોહનીયનો ઉદય હોતો નથી. ત્યાંથી પડે ત્યારે પુન : ઉદય થાય છે. માટે તેની સાદિ, દસમા ગુણસ્થાનકથી આગળ નહિ ગયેલાઓને અનાદિ, અભવ્યોને ધ્રુવ અને ભવ્યોને અધ્રુવ. એમ મોહનીયનો ઉદય ચાર પ્રકારે છે.

શેષ સાતે કર્મનો ઉદય અભવ્યોને અનાદિ કાળથી છે અને અનંત કાળ સુધી રહેવાનો છે માટે અનાદિ તથા ધ્રુવ, ભવ્યોને ભવિષ્યમાં વિચ્છેદ થશે માટે અધ્રુવ. એમ સાત કર્મનો ઉદય ત્રણ પ્રકારે છે.

પૂર્વ જણાવેલ મિથ્યાત્વ વર્જિત ૪૭ ધ્રુવોદયી પ્રકૃતિઓનો અભવ્યોને અનાદિ તથા ધ્રુવ અને ભવ્યોને અધ્રુવ એમ ત્રણ પ્રકારે ઉદય છે.

મિથ્યાત્વનો ઉદય સાદિ, અનાદિ, ધ્રુવ તથા અધ્રુવ એમ ચાર પ્રકારે છે. શેષ ૧૧૦ પ્રકૃતિઓ અધ્રુવોદયી હોવાથી તેઓનો ઉદય સાદિ અને અધ્રુવ એમ બે પ્રકારે છે.

ઇતિ પ્રકૃતિ ઉદય સમાપ્ત

- : અથ સ્થિતિ ઉદય :-

સ્થિતિ ઉદય એટલે કોઈપણ સ્થિતિસ્થાનમાં રહેલ દલિકોનો ઉદય. સ્થિતિ ઉદય સ્વાભાવિક અને ઉદીરણાકૃત એ બે પ્રકારે છે.

ત્યાં જે સમયે જે કર્મ બંધાય છે તેનો પૂર્વે બતાવ્યા પ્રમાણે અમુક સમય પ્રમાણ અબાધાકાળ હોય છે, તે અબાધાકાળ સ્થિતિનો ક્ષય થવાથી દરેક કર્મનો પ્રદેશોદય તો શરૂ થઈ જ જાય છે, પરંતુ અહીં વિપાકોદયને જ ઉદય કહેવામાં આવે છે તે વિપાકોદય જ્યારે દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ ભાવ અને ભવરૂપ હેતુઓને પ્રાપ્ત કરી પ્રવર્તે છે ત્યારે તે સ્વાભાવિકોદય અથવા શુદ્ધોદય કે સંપ્રાપ્તોદય પણ કહેવાય છે.

તે સ્વાભાવિકોદય પ્રવર્તે છે તે વીર્યવિશેષરૂપ ઉદીરણાકરણ વડે ઉદયાવલિકાથી બહારના સ્થિતિસ્થાનકોમાં રહેલા દલિકોને ખેંચીને ઉદયાવલિકામાં ગોઠવાયેલ દલિકના નિષેકસ્થાનોમાં નાંખીને ઉદયાવલિકાની અંદરના સ્થિતિસ્થાનમાં રહેલ દલિકોની સાથે રસોદયથી ભોગવવાં તે ઉદીરણાકૃત ઉદય અથવા અસંપ્રાપ્તોદય પણ કહેવાય છે.

ત્યાં સાધાદિ પ્રરૂપણા અને સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા જેમ સ્થિતિ ઉદીરણામાં કહી છે તેમ અહીં પણ સમજવી, માત્ર ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિ ઉદીરણા કરતાં ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિ ઉદય એક સમય પ્રમાણ એક સ્થિતિ જેટલો અધિક હોય છે. તે આ પ્રમાણે.... જે સમયે જે કર્મ બંધાય છે તે વિવક્ષિત સમયે બંધાયેલા કર્મલતાના અબાધાકાળમાં પણ તે પૂર્વે બંધાયેલા અને જેનો અબાધાકાળ પૂર્ણ થઈ ગયો છે તેવી તે જ પ્રકૃતિની કર્મલતાના દલિકો ગોઠવાયેલાં જ હોય છે. તેથી મતિજ્ઞાનાવરણીયાદિ ૮૬ ઉદયબંધોત્કૃષ્ટા પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ઉદીરણા બે આવલિકા ન્યૂન ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ જેટલી થાય છે.

જે સમયે કર્મ બંધાય છે તે સમયથી આરંભી એક આવલિકા સુધી તેમાં કોઈપણ કરણ લાગતું નથી. અને તેને બંધાવલિકા કહેવામાં આવે છે. તે બંધાવલિકા વીત્યા પછી ઉદયાવલિકા ઉપરના સ્થિતિસ્થાનથી આરંભી યાવત્ ચરમ સ્થિતિસ્થાન સુધીમાં રહેલ દલિકોની ઉદીરણા કરે છે.

ઉદયાવલિકા એટલે ઉદયસમયથી આરંભી એક આવલિકાના સમય પ્રમાણ કાળમાં ભોગવવા માટે શરૂઆતના સ્થિતિસ્થાનોમાં ગોઠવાયેલ જે દલિકરચના.

તે ઉદયાવલિકામાં પણ કોઈ કરણ લાગતું ન હોવાથી ઉદયાવલિકામાંના કોઈપણ સ્થિતિસ્થાનનો ભોગવટો કરતાં તે ઉદયાવલિકાની ઉપરના સર્વ સ્થિતિસ્થાનમાં રહેલ દલિકની ઉદીરણા થાય છે. માટે બે આવલિકા ન્યૂન ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ પ્રમાણ ઉદીરણા થાય છે. માત્ર ઉદયાવલિકાગત જે પ્રથમ ઉદય સમયે સ્થિતિસ્થાનનો ભોગવટો કરે છે તેનો ઉદય જ હોય છે, પરંતુ ઉદીરણા હોતી નથી, તેથી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ઉદીરણા કરતાં ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ઉદય એક સમય અધિક હોય છે.

એ જ પ્રમાણે મનુષ્યગતિ વગેરે ૨૮ ઉદયસંક્રમોત્કૃષ્ટા પ્રકૃતિઓની ત્રણ આવલિકા ન્યૂન અને ઉદયસંક્રમોત્કૃષ્ટા હોવા છતાં સમ્યક્ત્યમોહનીયની અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન પોતપોતાના મૂળકર્મની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ પ્રમાણ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ઉદીરણા હોય છે. ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ઉદયમાં તેથી એક સમય અધિક હોય છે.

નરકગતિ આદિ વીસ અનુદયબંધોત્કૃષ્ટા અને જિનનામ વિના મનુષ્યાનુપૂર્વી આદિ સત્તર અનુદયસંક્રમોત્કૃષ્ટા પ્રકૃતિઓની અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન પોતપોતાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા જેટલી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ઉદીરણા થાય છે અને જિનનામની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ઉદીરણા પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ છે. અને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ઉદય આ દરેક પ્રકૃતિઓનો તેથી એક સમય અધિક હોય છે.

ઉદયબંધોત્કૃષ્ટાદિ ચારે પ્રકારની પ્રકૃતિઓનું સ્વરૂપ આ જ ગ્રંથમાં પ્રથમ ભાગના બંધનકરણમાં ૧લી ગાથાની પીઠીકામાં બતાવ્યું છે.

પૂર્વે જે ૪૧ પ્રકૃતિઓમાં ઉદય અને ઉદીરણામાં તફાવત દર્શાવેલ છે, તેમાંથી નિદ્રાપંચક હીન શેષ પ્રકૃતિઓનો ઉદીરણા અટક્યા બાદ પણ કેટલોક કાળ કેવળ ઉદય હોય છે - તેથી પોતપોતાની ચરમ ઉદયાવલિકાના અન્ત્ય સમયે એક સ્થિતિ પ્રમાણ જઘન્યસ્થિતિ ઉદય હોય છે.

શેષ ૧૨૨ પ્રકૃતિઓની ઉદીરણાકરણમાં જેટલી જઘન્ય સ્થિતિ ઉદીરણા કહી છે તેનાથી તે જ સમયે ભોગવાતા સમયરૂપ એક સ્થિતિસ્થાન જઘન્યસ્થિતિ ઉદયમાં અધિક હોય છે.

જો કે નિદ્રાપંચકનો શરીરપર્યાપ્તિની સમાપ્તિ પછીના સમયથી ઇન્દ્રિય પર્યાપ્તિ પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી ઉદીરણા વિના કેવળ ઉદય કહ્યો પરંતુ તે વખતે અપવર્તના ચાલુ હોવાથી અપવર્તના દ્વારા ઉદયાવલિકાની ઉપરના સત્તાગત સઘળાં

સ્થિતિસ્થાનોમાંથી દલિકોને ઉદયાવલિકામાં નાખી ઉદયગત સ્થિતિસ્થાન સાથે ભોગવે છે. માટે તે વખતે પણ એક સ્થિતિસ્થાન પ્રમાણ જઘન્યસ્થિતિ ઉદય હોતો નથી. તેથી ઉદીરણાકરણમાં બતાવેલ છે તેનાથી એક સમય અધિક જઘન્યસ્થિતિ ઉદય ઘટે છે.

ઇતિ સ્થિતિ ઉદય સમાપ્ત

- : અથ અનુભાગોદય :-

અનુભાગ, તેના હેતુઓ, સ્થાન, શુભાશુભ, સાઘાદિ અને સ્વામિત્વ વગેરે જે પ્રમાણે ઉદીરણાકરણમાં કહેલ છે તે પ્રમાણે સમજવાં, માત્ર જઘન્ય અનુભાગ ઉદયના સ્વામીમાં આ પ્રમાણે વિશેષતા છે.

પાંચ જ્ઞાનાવરણ, ચાર દર્શનાવરણ અને પાંચ અંતરાય એ ચૌદનો ક્ષીણમોહના ચરમસમયે, સંજવલનલોભનો સૂક્ષ્મસંપરાયના ચરમસમયે, ત્રણ વેદનો પોતપોતાની પ્રથમસ્થિતિના ચરમસમયે ક્ષપકને અને સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરતા ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વીને ચરમસમયે જઘન્ય અનુભાગોદય હોય છે.

ઇતિ અનુભાગોદય સમાપ્ત

-- : અથ પ્રદેશોદય :-

અહીં સાઘાદિ અને સ્વામિત્વ એ બે દ્વારો છે.

(૧) સાઘાદિ પ્રરૂપણા :- સાઘાદિ પ્રરૂપણા બે પ્રકારે છે. (૧) મૂળપ્રકૃતિવિષયક (૨) ઉત્તરપ્રકૃતિવિષયક.

(૧) ત્યાં મોહનીય તથા આયુષ્ય વિના જ્ઞાનાવરણીયાદિ શેષ છ કર્મના જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ સાદિ-અધુવ એમ બે પ્રકારે, અજઘન્ય સાઘાદિ ચાર પ્રકારે અને અનુત્કૃષ્ટ સાદિ વિના ત્રણ પ્રકારે હોવાથી એક - એક કર્મના અગિયાર - અગિયાર ભાંગા થવાથી કુલ ૧૧૪૬=૬૬ મોહનીયના જઘન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટ સાદિ અને અધુવ એમ બે - બે પ્રકારે, તેમજ અજઘન્ય તથા અનુત્કૃષ્ટ સાઘાદિ ચાર-ચાર પ્રકારે હોવાથી કુલ બાર અને આયુષ્યના જઘન્યાદિ ચારે પ્રદેશોદય સાદિ - અધુવ એમ બે બે પ્રકારે હોવાથી આઠ, એમ મૂળકર્મ આશ્રયી પ્રદેશોદયના કુલ ૬૬ + ૧૨ + ૮ = ૮૬ ભાંગા થાય છે. તે આ પ્રમાણે....

જેને ઓછામાં ઓછા પ્રદેશકર્મની સત્તા હોય તે જીવ ક્ષપિતકર્માશ કહેવાય છે. અને તે ભવ્ય જ હોય છે. તેનું વિશેષસ્વરૂપ આ જ ગ્રંથના ભાગ-૧માં સંક્રમણકરણમાં બતાવેલ છે.

તે ક્ષપિતકર્માશ જીવ સીધો એકેન્દ્રિયમાં જતો ન હોવાથી પહેલા દેવલોકમાં જાય, ત્યાં અતિસંકિલ્પ પરિણામી થઈ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ કરે અને તે વખતે ઘણાં પ્રદેશોની ઉદ્ધર્તના કરે, જે સમયે જેટલો નવીન સ્થિતિબંધ થતો હોય તે સમયે પૂર્વ બંધાયેલ તે કર્મના તેટલાં સ્થિતિસ્થાનોમાંના દલિકની જ ઉદ્ધર્તના થાય એટલે નીચેના સ્થિતિસ્થાનોમાં પહેલાં જે દલિકોની ગોઠવણ થયેલ છે ત્યાંથી દલિકો ગ્રહણ કરી કરી ઉપરના સ્થિતિસ્થાનમાં ગોઠવે, છતાં નીચેના સ્થિતિસ્થાનો સર્વથા દલિક રહિત થતાં નથી પરંતુ પૂર્વ ઘણાં દલિકો હતાં તેને બદલે હવે ઓછાં થઈ જાય છે. જેથી ઉદય વખતે થોડાં દલિકો ઉદયમાં આવે. આ કારણથી અતિસંકિલ્પ પરિણામે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ કરી ઘણી ઉદ્ધર્તના કરે એમ કહેવામાં આવેલ છે.

ત્યારબાદ બંધને અંતે કાળે કરી એકેન્દ્રિયમાં ઉત્પન્ન થાય ત્યારે પ્રથમ સમયે મોહનીય તથા આયુ વિના શેષ છ કર્મનો જઘન્યપ્રદેશોદય હોય છે.

અન્ય જીવોની અપેક્ષાએ એકેન્દ્રિયમાં અને અન્ય એકેન્દ્રિયોની અપેક્ષાએ ઉત્પત્તિના પ્રથમ સમયે એકેન્દ્રિયને યોગ ઘણો અલ્પ હોય છે. તેથી ઉદીરણાદ્વારા પણ ઉપરથી ઘણાં અલ્પ પ્રદેશો જ ઉદયમાં આવે.

બંધાવલિકા વ્યતીત થયા પછી ઉદીરણા દ્વારા ઘણાં નવીન બંધાયેલ કર્મદલિકો પણ ઉદયમાં આવે માટે બંધના અંતે કાલ કરી એકેન્દ્રિયમાં ઉત્પન્ન થયેલાને જ જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય એમ કહેલ છે.

વળી તે એકજ સમય હોય છે માટે સાદિ-અધુવ છે. તે સિવાયનો સઘળો પ્રદેશોદય અજઘન્ય છે, તે ઉપર જણાવેલ એકેન્દ્રિયને ઉત્પત્તિના બીજા સમયથી શરૂ થતો હોવાથી સાદિ, જઘન્ય પ્રદેશોદયના સ્થાનને નહીં પામેલાઓને અનાદિ,

અભવ્યો જઘન્ય પ્રદેશોદય કરવાના જ નથી માટે તેઓને ધ્રુવ અને ભવ્યોને પ્રદેશોદયનો વિચ્છેદ થવાનો હોવાથી અધ્રુવ - એમ અજઘન્ય પ્રદેશોદય ચાર પ્રકારે છે.

જેનું સ્વરૂપ આ જ ગ્રંથના પ્રથમ ભાગના સંક્રમણકરણમાં કહેલ છે. તેવા સર્વથી વધારે પ્રદેશકર્મની સત્તાવાળા ગુણિતકર્માશ જીવને બારમા ગુણસ્થાનકના ચરમસમયે જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય અને અંતરાય એ ત્રણનો તેમ જ ચોદમા ગુણસ્થાનકના ચરમસમયે, નામ, ગોત્ર અને વેદનીય એ ત્રણ કર્મનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે, તે એક જ સમય હોય છે માટે સાદિ અને અધ્રુવ, તે સિવાયનો સઘળો પ્રદેશોદય અનુત્કૃષ્ટ કહેવાય છે. પરંતુ આ છએ કર્મનો ઉદયવિચ્છેદ થયા પછી ફરીથી ઉદય થતો ન હોવાથી અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદયની સાદિ થતી નથી, જે જીવો આ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદયના સ્થાનને પામ્યા જ નથી તેઓને અનાદિ, અભવ્યોને ધ્રુવ અને ભવ્યોને અધ્રુવ એમ અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય ત્રણ પ્રકારે છે.

અંતરકરણની ક્રિયા કર્યા પછી અંતરકરણમાં રહેલ ક્ષપિતકર્માશ આત્માને પડતાં પહેલાં ઘણાં અને પછી-પછીના સમયમાં અનુક્રમે હીન હીન એમ ગોપુચ્છાકારે અંતરકરણની જે ચરમાવલિકામાં દલિકરચના થાય છે તે આવલિકાના ચરમસમયે સર્વથી અલ્પ પ્રદેશોદય હોવાથી એક જ સમય મોહનીયકર્મનો જઘન્યપ્રદેશોદય થાય છે અને તે સાદિ - અધ્રુવ છે. તે સિવાયનો સઘળો પ્રદેશોદય અજઘન્ય છે. ઉપરોક્ત જીવને જઘન્ય પ્રદેશોદયના પછીના સમયે તે નવીન થતો હોવાથી અજઘન્ય પ્રદેશોદયની સાદિ, જઘન્ય પ્રદેશોદયને અગર પ્રદેશોદય વિચ્છેદ સ્થાનને નહીં પામેલાને અનાદિ, અભવ્યોને ધ્રુવ અને ભવ્યોને અધ્રુવ એમ તે ચાર પ્રકારે છે.

ગુણિતકર્માશ ક્ષપકને સૂક્ષ્મસંપરાયના ચરમ સમયે એક જ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થતો હોવાથી તે સાદિ - અધ્રુવ છે. તે સિવાયનો સઘળો પ્રદેશોદય અનુત્કૃષ્ટ છે. ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકથી પડેલાને તે પુનઃ શરૂ થાય છે, માટે સાદિ, સૂક્ષ્મસંપરાયના ચરમ સમયને નહીં પામેલાઓને અનાદિ, અભવ્યોને ધ્રુવ અને ભવ્યોને અધ્રુવ એમ તે ચાર પ્રકારે છે.

આયુષ્યના જઘન્યાદિ ચારે ઉદયો નિયત કાળ સુધી જ થતા હોવાથી તે સાદિ અને અધ્રુવ એમ બે - બે પ્રકારે જ હોય છે.

મિથ્યાત્વમોહનીયનો જઘન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય બે પ્રકારે અને અનુત્કૃષ્ટ તથા અજઘન્ય પ્રદેશોદય ચાર - ચાર પ્રકારે હોવાથી કુલ બાર, શેષ ૪૭ ધ્રુવોદયી પ્રકૃતિઓના જઘન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટ બે પ્રકારે, અજઘન્ય ચાર પ્રકારે અને અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય સાદિ વિના ત્રણ પ્રકારે હોવાથી એકેકના અગિયાર - અગિયાર, તેમજ શેષ ૧૧૦ અધ્રુવોદયી પ્રકૃતિના જઘન્યાદિ ચારે પ્રદેશોદય નિયત કાળે જ થતાં હોવાથી સાદિ - અધ્રુવ એમ બે - બે પ્રકારે છે. તેથી એકેક પ્રકૃતિના આઠ-આઠ એમ પ્રદેશોદય આશ્રયી ૧૫૮ પ્રકૃતિઓના કુલ ૧૪૦૯ ભાંગા થાય છે.

ક્ષપિતકર્માશ અનાદિ મિથ્યાદૃષ્ટિ ત્રણ કરણ પૂર્વક અંતરકરણની ક્રિયા કરી ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે, ત્યારબાદ અંતરકરણમાં રહેલ તે જ આત્માને મિથ્યાત્વે જતાં પહેલાં અંતરકરણની ચરમાવલિકામાં ગોપુચ્છાકારે દલિકરચના થતી હોવાથી તે આવલિકાના ચરમસમયે મિથ્યાત્વનો જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય છે. તે એક જ સમય થતો હોવાથી સાદિ - અધ્રુવ છે. તે સિવાયનો સઘળો પ્રદેશોદય અજઘન્ય છે. તે જઘન્ય પ્રદેશોદયના બીજા સમયે અથવા ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વથી પડતાં નવીન થાય છે માટે સાદિ, ઉદય-વિચ્છેદને નહિ પામેલાને અનાદિ, અભવ્યને ધ્રુવ અને ભવ્યને અધ્રુવ એમ ચાર પ્રકારે છે.

ગુણિતકર્માશ આત્મા પ્રથમ દેશવિરતિ પ્રાપ્ત કરી તે નિમિત્તે ગુણશ્રેણિ કરે અને તે ગુણશ્રેણિમાં વર્તવા છતાં સર્વવિરતિ પ્રાપ્ત કરી સર્વવિરતિની ગુણશ્રેણિ પણ એ રીતે કરે કે... તે બન્ને ગુણશ્રેણિઓના મસ્તકરૂપ અન્યભાગ એક સાથે જ પ્રાપ્ત થાય. અને તે જ સમયે મિથ્યાત્વ પામે તો તે વખતે ઉપરોક્ત બન્ને ગુણશ્રેણિના મસ્તકે વર્તતાં આત્માને મિથ્યાત્વનો એક સમય ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે. તે એક જ સમય થતો હોવાથી સાદિ - અધ્રુવ છે. તે સિવાયનો સઘળો અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય છે. ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદયથી અથવા સમ્યક્ત્વથી પડતાં તેનો આરંભ થાય છે માટે સાદિ, ઉદયવિચ્છેદને નહીં પામેલાને અનાદિ, અભવ્યોને ધ્રુવ અને ભવ્યોને અધ્રુવ - એમ તે ચાર પ્રકારે છે.

શેષ ૪૭ ધ્રુવોદયી પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય પ્રદેશોદય બે પ્રકારે અને અજઘન્ય પ્રદેશોદય ચાર પ્રકારે છે. તે મૂળ છ કર્મનો એકેન્દ્રિયો આશ્રયી જે પ્રમાણે બતાવેલ છે તે જ પ્રમાણે છે, પરંતુ અવધિજ્ઞાનાવરણ તથા અવધિદર્શનાવરણનો દેવભવમાં જ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ કરી તેની બંધાવલિકાના ચરમ સમયે જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે. કારણ કે... અવધિજ્ઞાનને ઉત્પન્ન કરતાં ઘણાં પુદ્ગલોનો ક્ષય થઈ જાય છે. તેથી પછી ઉદયમાં અલ્પ આવે અને નવીન બંધાયેલ દલિકો ઉદીરણાદ્વારા ઉદયમાં ન આવે માટે બંધાવલિકાનો ચરમ સમય કહેલ છે.

ગુણિતકર્માશ જીવને ક્ષીણમોહના ચરમ સમયે પાંચ જ્ઞાનાવરણ, પાંચ અંતરાય અને ચાર દર્શનાવરણ એ ચૌદનો અને સયોગીના ચરમ સમયે નામકર્મની શેષ ૩૩ પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે. તે એક જ સમય થતો હોવાથી સાદિ-અધુવ છે. તે સિવાયનો સઘળો પ્રદેશોદય અનુત્કૃષ્ટ છે. આ સર્વ પ્રકૃતિઓનો ઉદયવિચ્છેદ થયા પછી પુનઃ ઉદય થતો ન હોવાથી અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદયની સાદિ થતી નથી. તેથી ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય અથવા ઉદયવિચ્છેદ સ્થાનને નહીં પામેલાને અનાદિ, અભવ્યોને ધ્રુવ અને ભવ્યોને અધુવ એમ તે ત્રણ પ્રકારે છે.

શેષ ૧૧૦ અધુવોદયી પ્રકૃતિઓ પોતે જ અધુવોદયની હોવાથી નિયતકાલભાવી તેઓના જઘન્યાદિ ચારે પ્રદેશોદય સાદિ - અધુવ છે.

(૨) સ્વામિત્વ દ્વાર :- ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય અને જઘન્ય પ્રદેશોદયના ભેદથી સ્વામિત્વ બે પ્રકારે છે. ત્યાં પ્રાયઃ સર્વ પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય ગુણશ્રેણિઓના શિરભાગે વર્તતાં હોય છે. તેથી ગુણશ્રેણિઓ કેટલી અને કઈ કઈ છે તે બતાવે છે.

વિશુદ્ધિના વશથી અપવર્તનાકરણ દ્વારા ઉપરના સ્થિતિસ્થાનોમાંથી ઉતારેલ દલિકોને જલદી ક્ષય કરવા માટે તે કાળે જે પ્રકૃતિઓનો વિપકોદય હોય તે પ્રકૃતિઓના ઉદય સમયથી અને અન્ય પ્રકૃતિઓના ઉદયાવલિકા ઉપરના પ્રથમ સમયથી અંતર્મુહૂર્ત સુધીના સ્થિતિસ્થાનોમાં અસંખ્યગુણાકારે ગોઠવવાં તે ગુણશ્રેણિ કહેવાય છે.

તે ગુણશ્રેણિઓ અગિયાર છે. :-

(૧) સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરતી વખતે અને પ્રાપ્ત થયા પછી પણ અંતર્મુહૂર્તકાળ સુધી પ્રવર્ધમાન વિશુદ્ધ અધ્યવસાયથી જે ગુણશ્રેણિ કરે તે સમ્યક્ત્વ ગુણશ્રેણિ.

(૨-૩) દેશવિરતિ પ્રાપ્ત કર્યા પછી અને સર્વવિરતિ પ્રાપ્ત કર્યા પછી અંતર્મુહૂર્ત કાળ સુધી પ્રવર્ધમાન વિશુદ્ધ અધ્યવસાયથી જે ગુણશ્રેણિ કરે છે તે દેશવિરતિને બીજી (દેશવિરતિ) અને સર્વવિરતિને ત્રીજી (સર્વવિરતિ) ગુણશ્રેણિ.

(૪) સાતમા ગુણસ્થાનકે અનંતાનુબંધિનો ક્ષય કરતી વખતે જે ગુણશ્રેણિ તે અનંતાનુબંધિ વિસંયોજક ગુણશ્રેણિ.

(૫) દર્શનત્રિકના ક્ષય કાળે એટલે કે-કાયિક સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરતાં દર્શનત્રિકના ક્ષય સંબંધી જે ગુણશ્રેણિ તે પાંચમી ગુણશ્રેણિ.

અનંતાનુબંધિ અને દર્શનત્રિકનો ક્ષય ચોથાથી સાતમા ગુણસ્થાનકવર્તી કોઈપણ આત્માઓ કરે છે ત્યાં છઠ્ઠા ગુણસ્થાનક સુધીના જીવોને અલ્પ વિશુદ્ધિ હોવાથી સર્વવિરતિ-ગુણશ્રેણિથી અલ્પ દલિકોની ગુણશ્રેણિ હોય છે તેથી સાતમા ગુણસ્થાનકે દર્શનત્રિકનો ક્ષય કરનાર આશ્રયીને જ આ બન્ને ગુણશ્રેણિઓ કહી છે.

(૬) ચારિત્ર મોહનીયનો ઉપશમ કરતી વખતે નવમા-દસમા ગુણસ્થાને જે ગુણશ્રેણિ તે છઠ્ઠી મોહોપશમક ગુણશ્રેણિ.

(૭) ઉપશાંતમોહગુણસ્થાનકે જે ગુણશ્રેણિ થાય છે તે ઉપશાંતમોહગુણશ્રેણિ.

(૮) ચારિત્ર મોહનીયનો ક્ષય કરતાં નવમા દસમા ગુણસ્થાનકે જે ગુણશ્રેણિ થાય છે તે મોહક્ષયક ગુણશ્રેણિ.

(૯-૧૦-૧૧) ક્ષીણમોહ, અને સયોગી ગુણસ્થાનકે જે ગુણશ્રેણિ થાય છે તે અનુક્રમે નવમી ક્ષીણમોહ સંબંધી, અને દસમી સયોગી સંબંધી ગુણશ્રેણિ છે. અને અયોગી ગુણસ્થાનકે ભોગવવા માટે સયોગી ગુણસ્થાનકના અંતે જે ગુણશ્રેણિ થાય છે તે અગિયારમી અયોગી સંબંધી ગુણશ્રેણિ છે.

આ અગિયારે ગુણશ્રેણિઓનો દરેકનો અલગ અલગ અંતર્મુહૂર્ત કાળ હોવા છતાં પૂર્વ-પૂર્વની ગુણશ્રેણિ કરતાં પછી-પછીની ગુણશ્રેણિઓનો કાળ અનુક્રમે સંખ્યાતગુણ હીન-હીન એટલે સંખ્યાતમા ભાગ જેટલો જ છે અને દલિકની અપેક્ષાએ અનુક્રમે અસંખ્યગુણ અધિક-અધિક હોય છે. માટે ઉત્તરોત્તર ગુણશ્રેણિઓ દલિકની અપેક્ષાએ દીર્ઘ-દીર્ઘ અને કાળની અપેક્ષાએ હ્રસ્વ-ટુંકી હોય છે.

અહીં અગિયારે ગુણશ્રેણિઓનો અનુક્રમે સંખ્યાતગુણહીન-હીન જે કાળ કહ્યો છે તે તે-તે ગુણશ્રેણિની સમાપ્તિની દૃષ્ટિએ નથી, પરંતુ ઉપરથી ઉતારેલ દલિકોને અંતર્મુહૂર્તના સમય પ્રમાણ જે સ્થિતિસ્થાનોમાં ગોઠવે છે તે સ્થિતિસ્થાનો પછી-પછીની ગુણશ્રેણિમાં સંખ્યાતગુણહીન સમય પ્રમાણ સમજવાના છે. પણ ગુણશ્રેણિઓ તેટલાં કાળ સુધી જ કરે છે. એમ સમજવાનું નથી કારણ કે.... દેશવિરતિ, સર્વવિરતિની ગુણશ્રેણિઓ અને સયોગી સંબંધી ગુણશ્રેણિ જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી દેશોન પૂર્વકોટિ કાળ સુધી પણ થાય છે.

અન્ય આઠ ગુણશ્રેણિઓ રચવાનો કાળ અંતર્મુદૂર્ત પ્રમાણ છે પણ તે સંખ્યાતગુણ હીન-હીન છે એમ ન સમજવું. કારણ કે ઉપશાંતમોહ અને ક્ષીણમોહ સંબંધી ગુણશ્રેણિની રચનાનો કાળ તે તે ગુણસ્થાનકના કાળ પ્રમાણ અંતર્મુદૂર્તનો છે. મોહોપશમક અને મોહક્ષપક આ બે ગુણશ્રેણિઓનો કાળ નવમા અને દસમા ગુણસ્થાનકનો મળીને જેટલો કાળ થાય તેટલો છે. તેમજ અયોગી સંબંધી ગુણશ્રેણિનો કાળ આયોજિકાકરણના પ્રથમ સમયથી સયોગીના ચરમ સમય સુધીના અંતર્મુદૂર્ત પ્રમાણ છે.

સમ્યક્ત્વ, દેશવિરતિ અને સર્વવિરતિ સંબંધી જે પ્રથમની ત્રણ ગુણશ્રેણિઓ કરી મિથ્યાત્વે જઈ અપ્રશસ્ત મૃત્યુ પામે તો જીવ નરકાદિ ચારે ગતિઓમાં આ પ્રથમની ત્રણ ગુણશ્રેણિ પ્રાપ્ત કરે છે.

અનંતાનુબંધિ વિસંયોજનાની ગુણશ્રેણિ પણ ચારે ગતિમાં થાય છે, તેમજ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરતો આત્મા પણ કાલ કરી ચારે ગતિમાં જઈ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વની સમાપ્તિ કરે છે, તેથી આ બે ગુણશ્રેણિઓ પણ ચોથા ગુણઠાણે રહેલ આત્માને નરકાદિ ચારે ગતિઓમાં સંભવી શકે છે. પરંતુ મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનક લઈને નરકાદિ ગતિમાં જાય તો પ્રથમની ત્રણ જ ગુણશ્રેણિ સંભવે-એવી વિવક્ષા અહીં કરી હોય તેમ લાગે છે. વળી ઉપશમક મોહ સંબંધી અને ઉપશાંત મોહ સંબંધી (આ) બે ગુણશ્રેણિઓ કરી કાળ કરી ચતુર્થ ગુણસ્થાનક લઈ અનુત્તર વિમાનમાં જાય તો ત્યાં આ બે ગુણશ્રેણિઓ પણ ઘટે છે.

સામાન્યતઃ પ્રાયઃ સર્વ પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય ગુણશ્રેણિના શિરભાગે વર્તતાં ગુણિતકર્માશ આત્માને અને જઘન્ય પ્રદેશોદય ક્ષપિતકર્માશ આત્માને હોય છે.

ઉત્તરપ્રકૃતિ આશ્રયી ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદયના સ્વામી :- સાત માસ અધિક આઠ વર્ષની ઉંમરે સંયમ લઈ અંતર્મુદૂર્તમાં જ ક્ષપકશ્રેણિ માંડી કેવલજ્ઞાન પામે તે આત્માને લઘુક્ષપણાવાળો કહેવાય છે.

તેવા આત્માઓને પ્રથમ થોડા જ પ્રદેશો ક્ષય થાય છે અને ઉદયના અંતે સત્તામાં ઘણાં પ્રદેશો હોવાથી ઉદયમાં પણ ઘણાં પ્રદેશો આવે છે. તેથી લઘુક્ષપણાએ કર્મનો ક્ષય કરવા તૈયાર થયેલ ગુણિતકર્માશ જીવને ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વના ચરમ સમયે સમ્યક્ત્વ મોહનીયનો, અંતરકરણ કર્યા બાદ પ્રથમસ્થિતિના ચરમોદયે ત્રણ વેદનો, નવમા ગુણસ્થાનકે પોતપોતાના ઉદયના ચરમ સમયે ક્રોધાદિ ત્રણ સંજવલનનો અને સૂક્ષ્મસંપરાયના ચરમ સમયે સંજવલન લોભનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય હોય છે.

તે જ આત્માને ક્ષીણમોહના ચરમ સમયે પાંચ જ્ઞાનાવરણ, ચાર દર્શનાવરણ અને પાંચ અંતરાય એ ચૌદનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય હોય છે. પરંતુ અવધિજ્ઞાન વિનાના આત્માને અવધિદ્વિકાવરણના ઘણાં પુદ્ગલો સત્તામાં હોવાથી ઉદયમાં પણ વધુ આવે તેથી તેને અવધિદ્વિકાવરણનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય સમજવો.

તે જ આત્માને સયોગીના ચરમ સમયે ઔદારિકસપ્તક, તૈજસ-કાર્મણસપ્તક, સંસ્થાનષટ્ક, પ્રથમ સંઘયણ, વર્ણાદિ વીસ, પરાઘાત, ઉપઘાત, અગુરુલઘુ, પ્રશસ્ત-અપ્રશસ્ત વિહાયોગતિ, પ્રત્યેક, સ્થિર, અસ્થિર, શુભ, અશુભ, અને નિર્માણરૂપ બાવન પ્રકૃતિઓનો તેમજ તે જ સયોગી આત્માને સ્વર નિરોધના ચરમ સમયે બે સ્વરનો, અને શ્વાસોચ્છ્વાસ-નિરોધના ચરમ સમયે ઉચ્છ્વાસ નામકર્મનો વળી અયોગીના ચરમ સમયે મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસત્રિક, સુભગ, આદેય, યશ, તીર્થંકર નામકર્મ, બે વેદનીય અને ઉચ્ચગોત્રનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય હોય છે.

ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકે પ્રથમ સમયે કરેલ ગુણશ્રેણિના શિરભાગે વર્તતાં જીવને નિદ્રા અને પ્રચલામાંથી જેનો ઉદય હોય તેનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે. વળી તે જ ગુણશ્રેણિના શિરભાગના પૂર્વ સમયે કાલ કરી દેવમાં ઉત્પન્ન થયેલાને પ્રથમ સમયે ગુણશ્રેણિના શિરભાગે વર્તતાં દેવદ્વિક અને વૈક્રિયસપ્તક એ નવનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે.

કોઈક આત્મા દેશવિરતિ પામી દેશવિરતિ સંબંધી ગુણશ્રેણિ કરે અને તે ગુણશ્રેણિ કરતાં કરતાં જ વિશુદ્ધિના વશથી સર્વવિરતિ પામી સર્વવિરતિ સંબંધી ગુણશ્રેણિ પણ એવી રીતે કરે કે - તે બન્ને ગુણશ્રેણિના મસ્તકનો યોગ એક સમયે પ્રાપ્ત થાય. તેવો જીવ સર્વવિરતિથી પડી શીઘ્ર મિથ્યાત્વે જાય તેને ઉપરોક્ત બન્ને ગુણશ્રેણિના શિરભાગે વર્તતાં મિથ્યાત્વ તથા અનંતાનુબંધિનો અને થીણદ્વિત્રિકના ઉદયવાળાને યથાસંભવ થીણદ્વિત્રિકનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય છે. વળી થીણદ્વિત્રિકનો ઉદય પ્રમત્ત ગુણસ્થાનક સુધી હોવાથી મિથ્યાત્વે ન ગયેલ આત્માને પણ તે બન્ને ગુણશ્રેણિઓના શિરભાગે વર્તતાં તેનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થઈ શકે છે.

વળી મિથ્યાત્વે જઈ મરણ પામી તે તે પ્રકૃતિને ઉદયયોગ્ય એકેન્દ્રિયાદિમાં ઉત્પન્ન થયેલ તે જ જીવને બન્ને ગુણશ્રેણિના શિરભાગે વર્તતાં એકેન્દ્રિયાદિ ચાર જાતિ, સ્થાવર, સૂક્ષ્મ, સાધારણ અને અપર્યાપ્ત નામકર્મ એ આઠ પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય હોય છે.

ઉપશમશ્રેણિમાં નવમા ગુણસ્થાનકે જે સમયે અંતરકરણની ક્રિયા શરૂ કરવાનો છે તેના પૂર્વ સમયે કાળ કરી દેવમાં ગયેલા જીવને અંતર્મુહૂર્ત પછી તે ગુણશ્રેણિના શિરભાગે વર્તતાં અનેક જીવ આશ્રયી ઉદયપ્રાપ્ત યથાસંભવ અપ્રત્યાખ્યાનીય ચતુષ્ક, પ્રત્યાખ્યાનીય ચતુષ્ક અને હાસ્યાદિ છ નોકષાયનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે.

આયુ બંધ વખતે જેટલો ઉત્કૃષ્ટ યોગ સંભવી શકે તેટલાં ઉત્કૃષ્ટ યોગે અને વધારેમાં વધારે જેટલો કાળ બાંધી શકાય તેટલાં કાળ સુધી જઘન્ય આયુષ્ય બાંધી પ્રથમ ઉદય સ્થિતિમાં ઘણાં દલિકો ગોઠવી દેવ અને નરકમાં ગયેલા જીવને પ્રથમ સમયે અનુક્રમે દેવ અને નરકાયુનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે.

ઉત્કૃષ્ટ યોગવડે અને ઉત્કૃષ્ટ કાળવડે બંધ કરવાથી દલિકો ઘણાં ગ્રહણ થાય અને દસહજાર વર્ષ પ્રમાણ જઘન્ય આયુ બાંધવાથી તે બધા દલિકો દસહજાર વર્ષ પ્રમાણ સ્થિતિસ્થાનોમાં ગોઠવાય એટલે દરેક સ્થિતિસ્થાનમાં દલિકો ઘણાં આવે. વળી તેમાં પણ શક્ય હોય તેટલાં વધુમાં વધુ દલિકો પ્રથમ સ્થિતિસ્થાનમાં ગોઠવે તેથી ઉદયમાં આવતા પ્રથમ સમયે તે તે આયુષ્યના ઘણાં પ્રદેશોનો ઉદય થાય, માટે ઉત્કૃષ્ટ યોગ અને ઉત્કૃષ્ટ કાળ વડે જઘન્ય આયુ બાંધે અને પ્રથમસ્થિતિમાં ઘણાં દલિકો ગોઠવે તેમ કહ્યું છે.

વધારેમાં વધારે કાળ સુધી બાંધી શકાય તેટલાં મોટા અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ કાળવડે અને સ્વયોગ્ય ઉત્કૃષ્ટ યોગથી યુગલિક મનુષ્ય કે તિર્યચનું ત્રણ-પલ્યોપમ પ્રમાણ ઉત્કૃષ્ટ આયુ બાંધી મરણ પામી યુગલિક મનુષ્ય કે તિર્યચમાં જઈ અત્યંત શીઘ્ર અતિ જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત સિવાયના ત્રણ પલ્યોપમ આયુની અપવર્તના કરે, ત્યાર પછીના સમયે મનુષ્યને મનુષ્યાયુનો અને તિર્યચને તિર્યચાયુનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે.

યુગલિકોને પર્યાપ્તાવસ્થામાં આયુની અપવર્તના થતી નથી માટે અપર્યાપ્તાવસ્થામાં જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત સિવાયના આયુની અપવર્તના કરવાનું કહ્યું છે. વળી અપવર્તના થયા બાદ ત્રણ પલ્યોપમ પ્રમાણ સ્થિતિસ્થાનોમાં ગોઠવાયેલા સર્વ દલિકો અંતર્મુહૂર્તના સમય પ્રમાણ સ્થિતિસ્થાનોમાં ગોઠવાઈ જાય છે. અને તેમાં પણ પ્રથમ સ્થિતિસ્થાનમાં સર્વથી વધારે દલિક હોય છે માટે અપવર્તના થયા પછીના તરતના સમયે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય, એમ કહ્યું છે.

અવિરત ક્ષયોપશમ સમ્યગ્દૃષ્ટિ પ્રથમ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરતાં દર્શનમોહક્ષપક સંબંધી ગુણશ્રેણિ કરે, ત્યારબાદ વિશુદ્ધ પરિણામે દેશવિરતિ પ્રાપ્ત કરી દેશવિરતિ સંબંધી અને ત્યારબાદ સર્વવિરતિ પ્રાપ્ત કરી સર્વવિરતિ સંબંધી પણ ગુણશ્રેણિ કરે, આ ત્રણે ગુણશ્રેણિઓ એવી રીતે કરે કે ત્રણેનો શિર ભાગ એક જ સમયે પ્રાપ્ત થાય અને તે પહેલાં ચોથે ગુણસ્થાનકે જાય તે આત્માને ત્રણે ગુણશ્રેણિઓના શિરભાગે વર્તતાં દૌર્ભાગ્ય, અનાદેય, અયશ અને નીચગોત્ર આ ચારમાંથી જેનો ઉદય હોય તેનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે.

વળી અવિરતિ પામી શીઘ્ર કાલ કરી નરકમાં ગયેલ આત્માને પૂર્વોક્ત ચાર તથા નરકદ્વિક એમ છનો અને યુગલિક તિર્યચમાં ગયેલાને યથાસંભવ પૂર્વોક્ત ચાર તથા તિર્યચદ્વિક એમ છનો અને યુગલિક મનુષ્યમાં ગયેલાને મનુષ્યાનુપૂર્વી સહિત યથાસંભવ ઉદયપ્રાપ્ત પૂર્વોક્ત ચાર-એમ પાંચનો ત્રણે ગુણશ્રેણિના શિરભાગે વર્તતાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થાય છે.

ઉપરોક્ત ત્રણ ગુણશ્રેણિઓનો કાલ અનુક્રમે સંખ્યાતગુણ હીન હીન હોવાથી ત્રણેનો શિરભાગ એક સમયે એકીસાથે પ્રાપ્ત થઈ શકે છે.

પૂર્વે ગુણશ્રેણિઓના વર્ણનમાં સર્વવિરતિની ગુણશ્રેણિ કરતાં દર્શનમોહ ક્ષપક સંબંધી ગુણશ્રેણિનો કાળ સંખ્યાતગુણહીન કહેલ છે તે સાતમા ગુણસ્થાનકે કરનારની અપેક્ષાએ છે પરંતુ અહીં ચોથા ગુણસ્થાનકે કરે છે તેથી ચોથા ગુણસ્થાનકે તેવી વિશુદ્ધિ ન હોવાથી દેશવિરતિની ગુણશ્રેણિથી પણ સંખ્યાતગુણ મોટા અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ કાલના સમયોમાં દર્શનમોહ ક્ષપક સંબંધી ગુણશ્રેણિના દલિકની રચના થાય છે, એમ લાગે છે.

સંખ્યાત વર્ષ પ્રમાણ મનુષ્ય-તિર્યચનું આયુષ્ય બાંધ્યા પછી ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થઈ શકતું ન હોવાથી 'કાળ કરી યુગલિક મનુષ્ય-તિર્યચમાં ગયેલ' એમ કહ્યું છે.

કોઈ આત્મા પ્રથમ દેશવિરતિ પામી દેશવિરતિ સંબંધી, ત્યારબાદ વિશુદ્ધિના વશથી સર્વવિરતિ પામી સર્વવિરતિ સંબંધી, વળી ત્યારબાદ અનંતાનુબંધિનો ક્ષય કરવા તત્પર થયેલ તે અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના સંબંધી એમ ત્રણે

અલ્પદલિકો ગ્રહણ થાય તેમજ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બાંધે ત્યારે દરેક સ્થિતિસ્થાનમાં થોડાં થોડાં દલિકોનો નિક્ષેપ થાય માટે 'જઘન્ય યોગ અને અલ્પકાલ વડે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ કરવાનું' કહ્યું છે.

ચરમસ્થિતિસ્થાનમાં દલિક રચના અત્યંત અલ્પ જ થાય છે. વળી દીર્ઘકાળ પર્યન્ત તીવ્ર અસાતાવેદનીયના ઉદયથી આયુષ્ય કર્મના ઘણાં દલિકોનો ક્ષય થઈ જાય છે તેથી પોતપોતાના ભવના ચરમ સમયે ઘણાં જ થોડાં દલિકો ઉદયમાં આવે છે. માટે 'દીર્ઘકાળ પર્યન્ત તીવ્ર અસાતાવેદનીયના ઉદયવાળા જીવને પોતપોતાના ભવના ચરમ સમયે જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય' એમ કહ્યું.

ક્ષપિતકર્માશ કોઈક સ્ત્રી દેશોન પૂર્વકોડ વર્ષ સુધી સંયમનું પાલન કરે અને તેટલાં કાળ સુધી પુરુષવેદનો જ બંધ હોવાથી ઉદય-ઉદીરણા તથા સંક્રમ દ્વારા સત્તામાં રહેલ સ્ત્રીવેદના ઘણાં દલિકો ઓછાં કરે. ત્યારબાદ જો સમ્યક્ત્વ સહિત કાળ કરે તો દેવીપણે ઉત્પન્ન ન થાય માટે અંતર્મુહૂર્ત આયુષ્ય શેષ રહે ત્યારે મિથ્યાત્વ પામી કાળ કરી દેવીપણે ઉત્પન્ન થાય ત્યાં શીઘ્ર પર્યાપ્તિઓ પૂર્ણ કરી સ્ત્રીવેદનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ તથા ઉત્કૃષ્ટ ઉદ્વર્તના કરી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધની બંધાવલિકાના ચરમ સમયે સ્ત્રીવેદનો જઘન્ય પ્રદેશોદય કરે.

કોઈ ક્ષપિતકર્માશ જીવ અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરી જઘન્ય સ્થિતિવાળા દેવમાં ઉત્પન્ન થાય, ત્યાં અંતર્મુહૂર્ત બાકી રહે છે તે મિથ્યાત્વ પામી અતિસંકલિષ્ટ પરિણામ દ્વારા એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ કરે, ત્યારબાદ આયુ પૂર્ણ કરી અંતર્મુહૂર્તના આયુષ્યવાળા અતિસંકલિષ્ટ પરિણામી પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિયમાં ઉત્પન્ન થાય, ત્યાંથી કાળ કરી અન્ય અસંજિ પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તાઓ કરતાં અત્યંત અલ્પ આયુષ્યવાળા અસંજિ પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તમાં ઉત્પન્ન થઈ શીઘ્ર સર્વ પર્યાપ્તિઓ પૂર્ણ કરી શક્ય તેટલો જલદી નરકગતિનો બંધ કરી મૃત્યુ પામી નરકમાં ઉત્પન્ન થાય. ત્યાં શીઘ્ર સર્વ પર્યાપ્તિઓ પૂર્ણ કરનાર તે જીવને નરકગતિનો જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે.

અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરતાં સત્તામાં રહેલ નરકગતિ વગેરે શેષ સઘળાં કર્મના પણ ઘણાં દલિકોનો ક્ષય થાય છે. માટે 'અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરવાનું' જણાવેલ છે.

એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ અતિસંકલિષ્ટ પરિણામી મિથ્યાત્વી જ કરી શકે - માટે 'દેવભવનું અંતર્મુહૂર્ત બાકી રહે છે તે મિથ્યાત્વે જવાનું' વગેરે જણાવેલ છે.

દેવ સીધો પર્યાપ્ત અસંજિ પંચેન્દ્રિયમાં જઈ શકતો નથી માટે 'એકેન્દ્રિયમાં જવાનું' અને નામકર્મની અન્ય પ્રકૃતિઓ બંધાદિથી વધુ પુષ્ટ ન થાય માટે 'જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત આયુષ્યવાળા એકેન્દ્રિયમાં ઉત્પન્ન થવાનું' કહેલ છે.

સંજિ કરતાં અસંજિને યોગ અત્યંત ઓછો હોય છે. વળી વારંવાર બાંધવાથી બંધાદિ દ્વારા દરેક ગતિ ઘણી પુષ્ટ થાય છે. માટે ' અસંજિ-પર્યાપ્તને શક્ય તેટલો જલદી નરકગતિનો બંધ કરી, મૃત્યુ પામી નરકગતિમાં ઉત્પન્ન થવાનું ' જણાવેલ છે.

જે પ્રકૃતિઓનો વિપાકોદય પર્યાપ્તાવસ્થામાં જ થવાનો છે તે પ્રકૃતિઓનું દલિક પણ સ્તિબુકસંક્રમથી અપર્યાપ્તાવસ્થામાં નરકગતિ આદિમાં પડે છે તેથી અપર્યાપ્તાવસ્થામાં જઘન્ય પ્રદેશોદય ન કહેતાં 'પર્યાપ્તાવસ્થામાં જ નરકગતિનો જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય' એમ કહેલ છે.

ગતિઓની જેમ જ આનુપૂર્વીઓનો પણ જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય છે. પરંતુ આનુપૂર્વીઓનો ઉદય વિગ્રહગતિમાં જ વધુમાં વધુ ત્રણ સમય સુધી જ હોય છે. માટે તે તે ગતિના પ્રથમ સમયે જ તે તે આનુપૂર્વીઓનો જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે.

કોઈ ક્ષપિતકર્માશ ચૌદ પૂર્વધર મુનિ દેશોન પૂર્વકોડ વર્ષ સુધી સંયમનું પાલન કરી ઘણાં કર્મનો ક્ષય કરે, ત્યારબાદ અન્તિમ કાળે આહારકશરીર બનાવે ત્યારે ઉદ્યોત સહિત ત્રીશના ઉદયે વર્તતાં તેમને આહારકસંપ્તકનો જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે.

ક્ષપિતકર્માશ આત્માને પોતાના ઉદયના પ્રથમ સમયે તીર્થંકર નામકર્મનો પ્રદેશોદય હોય છે.

શેષ ૮૭ પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય પ્રદેશોદય ચક્ષુદર્શનાવરણની જેમ કહેવો, પરંતુ તેમાંથી જે પ્રકૃતિઓનો ઉદય એકેન્દ્રિયમાં હોઈ શકે તે જ પ્રકૃતિઓનો એકેન્દ્રિયમાં કહેવો. શેષ પ્રકૃતિઓનો એકેન્દ્રિયમાંથી નીકળી શીઘ્ર તે તે પ્રકૃતિઓના

ઉદય યોગ્ય ભવમાં ગયેલા, સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત, તે તે ભવ યોગ્ય ઘણી પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય ત્યારે, તે તે પ્રકૃતિના ઉદયવાળા જીવને જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે.

ત્યાં એકેન્દ્રિયજાતિ, ઔદારિકષટ્ટક, વૈક્રિયષટ્ટક, તૈજસ-કાર્મણસપ્તક, હુંડક સંસ્થાન, વર્ણાદિ વીસ, તીર્થકર નામકર્મ વિના પ્રત્યેક પ્રકૃતિઓ સાત, દુઃસ્વર વિના સૂક્ષ્મ અષ્ટક, બાદરપંચક અને યશ નામકર્મ આ દર પ્રકૃતિઓનો એકેન્દ્રિયમાં, બેઈન્દ્રિયજાતિ, સેવાર્ત સંઘયણ, ઔદારિક અંગોપાંગ, અશુભવિહાયોગતિ, ત્રસ, સુસ્વર અને દુઃસ્વર આ સાતનો બેઈન્દ્રિયમાં, તેઈન્દ્રિયજાતિનો તેઈન્દ્રિયમાં, ચઉરિન્દ્રિયજાતિનો ચઉરિન્દ્રિયમાં, પંચેન્દ્રિયજાતિનો પર્યાપ્ત અસંજિ પંચેન્દ્રિયમાં, મનુષ્યગતિ, વૈક્રિય અંગોપાંગ, આદ્ય પાંચ સંઘયણ, પાંચ સંસ્થાન, પ્રશસ્ત વિહાયોગતિ, સૌભાગ્ય તથા આદેય આ પંદર પ્રકૃતિઓનો પર્યાપ્ત સંજિમાં જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે.

ઇતિ ઉદયપ્રકરણ સારસંગ્રહ સમાપ્ત

- : અથ ઉદયપ્રકરણ પ્રશ્નોત્તરી :-

- પ્રશ્ન-૧ :- સમ્યક્ત્વમોહનીય તથા મિશ્રમોહનીય બંધ વિના જ ઉદયાદિ ત્રણમાં પ્રાપ્ત થાય છે. તો બંધાયેલ કર્મનો જ ઉદય થાય છે. એમ કેમ કહેવાય ?
- ઉત્તર :- આ બે પ્રકૃતિઓ સ્વ સ્વરૂપે બંધાતી નથી, પરંતુ બંધાયેલ મિથ્યાત્વના કર્મદલિકને જ ઔપશમિક સમ્યક્ત્વરૂપ વિશુદ્ધિના વશથી રસ ઘટાડીને સમ્યક્ત્વ અને મિશ્રમોહનીયરૂપે બનાવે છે. તેથી બંધાયેલ કર્મનો જ ઉદય થાય છે, એમ કહેવામાં હરકત નથી.
- પ્રશ્ન-૨ :- એવું કયું કર્મ છે કે જેનો ઉદીરણા વિના કેવળ ઉદય મિશ્રગુણસ્થાને હોતો જ નથી ?
- ઉત્તર :- આયુષ્યકર્મ.
- પ્રશ્ન-૩ :- એવા કયાં મૂળકર્મો છે કે જેમની ઉદીરણા સાતમા ગુણસ્થાનકથી હોતી જ નથી ?
- ઉત્તર :- વેદનીય અને આયુષ્યકર્મ.
- પ્રશ્ન-૪ :- કેટલાં કાળ સુધી કઈ કઈ પ્રકૃતિઓનો ઉદીરણા વિના પણ કેવળ ઉદય હોઈ શકે ?
- ઉત્તર :- બે વેદનીય અને મનુષ્યાયુષ્ય એ ત્રણ પ્રકૃતિઓ દેશોનપૂર્વકોડ વર્ષ, ૫ નિદ્રા, ત્રસત્રિક, મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિયજાતિ, સૌભાગ્ય, આદેયદ્વિક, જિનનામ, ઉચ્ચગોત્ર એ પંદરનો અંતર્મુહૂર્ત, જ્ઞાનાવરણ-૫, દર્શનાવરણ-૪, અંતરાય-૫, ત્રણવેદ, સમ્યક્ત્વમોહનીય, મિથ્યાત્વમોહનીય, મનુષ્યાયુ વિના ત્રણ આયુષ્ય, અને સંજવલન લોભ આ ૨૩ પ્રકૃતિઓનો એક આવલિકા સુધી કેવળ ઉદય હોય છે.
- પ્રશ્ન-૫ :- એવું કયું મૂળકર્મ છે કે જેનો સર્વથા ઉદયવિચ્છેદ થાય છતાં ફરીથી ઉદયમાં આવી શકે ?
- ઉત્તર :- મોહનીયકર્મ, તેનો ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકે સર્વથા ઉદયવિચ્છેદ થાય છે અને ત્યાંથી પડતાં ૧૦મા અથવા ૪થા ગુણસ્થાનકે ફરી ઉદય શરૂ થાય છે.
- પ્રશ્ન-૬ :- અજઘન્ય તથા અનુત્કૃષ્ટમાં શું તફાવત છે ?
- ઉત્તર :- અજઘન્યમાં જઘન્ય સિવાય ઉત્કૃષ્ટ સુધીના દરેક ભેદોનો અને અનુત્કૃષ્ટમાં ઉત્કૃષ્ટ સિવાય જઘન્ય સુધીના દરેક ભેદોનો સમાવેશ થઈ જાય છે. વળી ઉત્કૃષ્ટ અને જઘન્ય સિવાયના દરેક ભેદો અપેક્ષા વિશેષથી અજઘન્ય અને અનુત્કૃષ્ટ બન્નેમાં ગણી શકાય છે.
- પ્રશ્ન-૭ :- ઉત્કૃષ્ટ અને જઘન્ય સિવાયના દરેક ભેદો અજઘન્ય અને અનુત્કૃષ્ટમાં આવી જાય તો અજઘન્ય કે અનુત્કૃષ્ટરૂપ એક જ ભેદ ન પાડતાં બે ભેદ પાડવાનું શું કારણ ?

- ઉત્તર :- પ્રકૃતિ આદિનો વિચાર જઘન્યથી અને ઉત્કૃષ્ટથી એમ મુખ્યત્વે બે પ્રકારે કરવામાં આવે છે. તેથી જ્યારે જઘન્યને લક્ષ્યમાં રાખીને વિચાર કરવામાં આવે ત્યારે શેષ સઘળા ભેદોને અજઘન્ય અને જ્યારે ઉત્કૃષ્ટને લક્ષ્યમાં રાખીને વિચાર કરવામાં આવે ત્યારે શેષ સઘળા ભેદોને અનુત્કૃષ્ટ કહેવાય છે. આ હકીકત ધ્યાનમાં રાખવા આ બે ભેદો પાડેલ છે. પણ જો જઘન્ય કે ઉત્કૃષ્ટને લક્ષ્યમાં ન રાખીએ તો જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ સિવાયના શેષ દરેક ભેદો ગમે તે એકમાં આવી શકે.
- પ્રશ્ન-૮ :- એવું કયું ગુણસ્થાનક છે કે જ્યાં જેટલી પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય તેટલી પ્રકૃતિઓની ઉદીરણા પણ હોય જ ? તેમજ પ્રથમ ગુણસ્થાનકે ઉદય હોવા છતાં કેટલી અને કઈ કઈ પ્રકૃતિની ઉદીરણા ન પણ હોય એવું બની શકે ?
- ઉત્તર :- મિશ્રગુણસ્થાનકે જેટલી પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય છે, તે દરેક પ્રકૃતિઓની ઉદીરણા પણ હોય જ છે. અને પ્રથમ ગુણસ્થાનકે ચરમાવલિકામાં ચાર આયુષ્યનો, પ્રથમસ્થિતિની ચરમાવલિકામાં મિથ્યાત્વનો તેમ જ શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થયા બાદ ઇન્દ્રિય પર્યાપ્તિ પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી નિદ્રાપંચકનો એમ ૧૦ પ્રકૃતિઓનો ઉદીરણા વિના કેવળ ઉદય હોય છે.
- પ્રશ્ન-૯ :- ઉદયના ચરમ સમય પછી પણ જે પ્રકૃતિઓની સત્તા હોય છતાં ચરમાવલિકામાં જેનો કેવળ ઉદય હોય પણ ઉદીરણા ન હોય તેવી પ્રકૃતિઓ કેટલી અને કઈ કઈ ?
- ઉત્તર :- મિથ્યાત્વ, પુરુષવેદ અને સમ્યક્ત્વમોહનીય એ ત્રણ અથવા સ્ત્રીવેદ, નપુંસકવેદ અને સંજવલન લોભ સહિત કુલ છ.
- પ્રશ્ન-૧૦ :- ઉત્કૃષ્ટથી દેશોન પૂર્વકોડ વર્ષ પર્યન્ત ઉદીરણા વિના કેવળ ઉદય પણ હોઈ શકે તેવી પ્રકૃતિઓ કઈ કઈ ?
- ઉત્તર :- બે વેદનીય અને મનુષ્યાયુષ્ય એમ કુલ ત્રણ.
- પ્રશ્ન-૧૧ :- ઉદય તથા સત્તાનો એકી સાથે વિચ્છેદ થવા છતાં જે પ્રકૃતિઓનો ઉદીરણા વિના કેવળ ઉદય આવલિકા કરતાં પણ વધારે કાળ હોય તેવી પ્રકૃતિઓ કેટલી અને કઈ કઈ ?
- ઉત્તર :- મનુષ્યગતિ, મનુષ્યાયુષ્ય, ત્રસત્રિક, સૌભાગ્ય, આદેયદ્વિક, ઉચ્ચગોત્ર, તીર્થંકર નામકર્મ, પંચેન્દ્રિયજાતિ, અને બે વેદનીય આ ૧૩ પ્રકૃતિઓનો ચૌદમા ગુણસ્થાનકના ચરમ સમયે ઉદય સત્તાનો સાથે વિચ્છેદ હોવા છતાં ચૌદમા ગુણસ્થાનકના અંતર્મુહૂર્ત કાળ પ્રમાણે ઉદીરણા વિના કેવળ ઉદય હોય છે અને તે કાળ આવલિકાથી વધારે છે. વળી આ તેરમાંથી મનુષ્યાયુ અને બે વેદનીયનો ઉત્કૃષ્ટથી દેશોનપૂર્વકોડ વર્ષ સુધી પણ ઉદીરણા વિના ઉદય હોઈ શકે છે.
- પ્રશ્ન-૧૨ :- મૂળ આઠ કર્મમાંથી કયા કર્મનો સાદાદિ ચારે પ્રકારે ઉદય હોય ? અને તે કઈ રીતે ?
- ઉત્તર :- મોહનીયકર્મનો સાદાદિ ચારે પ્રકારે ઉદય હોય છે તે આ રીતે :- ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકથી પડતાં મોહનીયનો પુનઃ ઉદય થાય ત્યારે સાદિ, દસમા ગુણસ્થાનકથી આગળ નહીં ગયેલાને અનાદિ, અભવ્યને ધ્રુવ અને ભવ્યને અધ્રુવ.
- પ્રશ્ન-૧૩ :- મતિજ્ઞાનાવરણીયનો ઉત્કૃષ્ટ તથા જઘન્ય સ્થિતિ ઉદય કેટલો હોય ? અને તે કઈ રીતે ?
- ઉત્તર :- મતિજ્ઞાનાવરણીયનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ઉદય બે આવલિકા ન્યૂન એક સમય અધિક ત્રીસ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ છે. તે આ રીતે :- જીવ ત્રીસ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ કરે, ત્યારબાદ બંધાવલિકા વ્યતીત થતાં જ પ્રથમ ઉદયસ્થિતિસ્થાનમાં વર્તતાં તે જીવને ઉદયાવલિકા ઉપરની બે આવલિકા ન્યૂન ત્રીસ કોડકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ સ્થિતિની ઉદીરણા થાય છે, અને તે ઉદીરણાથી કરાયેલ દલિક

નિક્ષેપ ભોગવાતા પ્રથમ ઉદયસ્થિતિસ્થાનમાં પણ થાય છે. તેથી એક ઉદય સમય અધિક બે આવલિકા ન્યૂન ત્રીસ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ઉદય હોય છે.

જઘન્ય સ્થિતિ ઉદય એક સમય પ્રમાણ છે, અને તે બારમા ગુણસ્થાનકના ચરમ સમયે જ થાય છે.

પ્રશ્ન-૧૪ :- ક્ષપિતકર્માશ અને ગુણિતકર્માશ આત્મા કોને કહેવાય ?

ઉત્તર :- જે આત્માને ઓછામાં ઓછા કર્મપ્રદેશોની સત્તા હોય તે ક્ષપિતકર્માશ અને જે આત્માને વધારેમાં વધારે કર્મપ્રદેશોની સત્તા હોય તે ગુણિતકર્માશ આત્મા કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૧૫ :- લઘુક્ષપક એટલે શું ? તેમજ પ્રાય : ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય તેને જ કહેવાનું કારણ શું ?

ઉત્તર :- લઘુ = જલ્દી, ક્ષપક = કર્મનો ક્ષય કરનાર, અર્થાત્ આઠ વર્ષની વયે સર્વવિરતિનો સ્વીકાર કરી અંતર્મુહૂર્તમાં જ ક્ષપકશ્રેણિ ઉપર આરુઢ થઈ કેવળજ્ઞાન પામે તે લઘુક્ષપક કહેવાય છે, તેમજ સંયમપ્રાપ્તિ પહેલાં નિર્જરા અલ્પ હોવાથી અને બંધ વધુ હોવાથી સત્તામાં પ્રદેશો ઘણાં હોય છે. વળી અંતર્મુહૂર્તમાં જ તેઓનો ગુણશ્રેણિકૃત ઉદય દ્વારા ક્ષય કરવાનો હોવાથી તે આત્માને ઘણાં પ્રદેશોનો ઉદય થાય છે. વળી તેને જ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય કહેલ છે.

પ્રશ્ન-૧૬ :- ચિરક્ષપણા એટલે શું ?

ઉત્તર :- ચિર = લાંબા કાળે. ક્ષપણા = કર્મનો ક્ષય કરવો તે, એટલે કે પૂર્વકોડ વર્ષના આયુષ્યવાળો જે આત્મા ઘણાં કાળ પછી સંયમનો સ્વીકાર કરે, વળી દીર્ઘકાળ સંયમ પાળી અલ્પ આયુષ્ય બાકી રહે ત્યારે ક્ષપકશ્રેણિ પ્રાપ્ત કરે. તે આત્માને કર્મનો જે ક્ષય થાય છે, તે ચિરક્ષપણા કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૧૭ :- અગિયારમાંથી કેટલી અને કઈ કઈ ગુણશ્રેણિઓ ઉદય દ્વારા સંપૂર્ણ ભોગવીને જ આત્મા કાળ કરી શકે ? પરંતુ તે પહેલાં નહીં ?

ઉત્તર :- મોહક્ષપક, ક્ષીણમોહ સયોગી અને અયોગી એમ ચાર સંબંધી ગુણશ્રેણિઓ ઉદય દ્વારા સંપૂર્ણ ભોગવીને જ અયોગીના ચરમ સમય બાદ કાળ કરે, પણ તે પહેલાં નહીં. શેષ સાત ગુણશ્રેણિઓ કાળ કરી અન્ય ભવમાં પણ ભોગવે.

પ્રશ્ન-૧૮ :- પહેલે ગુણસ્થાનકે કેટલી ગુણશ્રેણિઓ પ્રાપ્ત થઈ શકે ?

ઉત્તર :- સમ્યક્ત્વ વગેરે સંબંધી પ્રથમની ત્રણ ગુણશ્રેણિઓ કરી શીઘ્ર મિથ્યાત્વ પામનાર આત્માને ઉદયની અપેક્ષાએ પહેલે ગુણસ્થાનકે આ ત્રણ ગુણશ્રેણિઓ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે.

પ્રશ્ન-૧૯ :- નરકાદિ ચાર ગતિમાં કેટલી અને કઈ કઈ ગુણશ્રેણિઓ કરી શકે ?

ઉત્તર :- નરક તથા દેવગતિમાં સમ્યક્ત્વ સંબંધી તેમજ અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના સંબંધી એમ બે, તિર્યંચગતિમાં આ બે અને દેશવિરતિ સંબંધી એમ ત્રણ અને મનુષ્યગતિમાં અગિયારે અગિયાર ગુણશ્રેણિઓ કરી શકે છે.

પ્રશ્ન-૨૦ :- નરકાદિ ચાર ગતિઓમાં કેટલી અને કઈ કઈ ગુણશ્રેણિઓ ઉદયમાં પ્રાપ્ત થાય ?

ઉત્તર :- નરક તથા તિર્યંચગતિમાં પ્રથમની પાંચ, દેવગતિમાં પ્રથમની સાત અને મનુષ્યગતિમાં અગિયારે-અગિયાર ગુણશ્રેણિઓમાં કરેલ દલિક રચનાનો અનુભવ હોઈ શકે છે.

પ્રશ્ન-૨૧ :- એવી કઈ ગુણશ્રેણિઓ છે કે - જેમાં પ્રત્યેક સમયે ઉપરની સ્થિતિમાંથી સમાન દલિકો ઉતારી અસંખ્યાત ગુણાકારે ગોઠવે ? તે કારણ સાથે જણાવો.

ઉત્તર :- ઉપશાંતમોહ તથા સયોગી આ બે ગુણસ્થાનકોમાં સ્થિર પરિણામ હોવાથી તે બે ગુણસ્થાનકો સંબંધી ગુણશ્રેણિઓમાં પ્રતિસમયે ઉપરની સ્થિતિમાંથી સરખા દલિકો ઉતારી અસંખ્યગુણાકારે ગોઠવે છે.

પ્રશ્ન-૨૨ :- કઈ કઈ કર્મપ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય કઈ કઈ ગતિમાં હોય ?

ઉત્તર :- વૈક્રિયસપ્તક, દેવત્રિક, મધ્યમ આઠ કષાય, અને હાસ્યષટ્ક-આ ચોવીસ પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય દેવગતિમાં જ હોય. નરકત્રિકનો નરકગતિમાં જ હોય. એકેન્દ્રિયાદિ આઠ ચાર જાતિ, સ્થાવર, સૂક્ષ્મ, અપર્યાપ્ત, સાધારણ, આતપ, અને તિર્યચત્રિક આ બાર પ્રકૃતિઓનો તિર્યચગતિમાં જ, તેમજ જ્ઞાનાવરણ પાંચ, દર્શનાવરણ છ, વેદનીય બે, સમ્યક્ત્વમોહનીય, મિશ્રમોહનીય, ત્રણ વેદ, સંજવલનચતુષ્ક, મનુષ્યાયુ, મનુષ્યદ્વિક, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ઔદારિકસપ્તક, આહારકસપ્તક, તૈજસ-કાર્મણસપ્તક, સંસ્થાનષટ્ક સંઘયણષટ્ક, વર્ણચતુષ્કની વીસ, વિહાયોગતિદ્વિક, આતપ વિના પ્રત્યેક પ્રકૃતિ સાત, ત્રસદસક, અસ્થિર, અશુભ, દુઃસ્વર, ઉચ્ચગોત્ર અને અંતરાયપંચક-એમ કુલ એકસો સાત પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય મનુષ્યગતિમાં જ હોય છે. વળી થીણદ્વિકનો મનુષ્યગતિમાં તેમજ મતાન્તરે મનુષ્ય અને તિર્યચગતિમાં, દૌર્ભાગ્ય, અનાદેય, અપયશ અને નીચગોત્ર આ ચારનો દેવ સિવાય શેષ ત્રણ ગતિમાં તેમજ મિથ્યાત્વ મોહનીય તથા અનંતાનુબંધીચતુષ્ક એ પાંચનો ચારે ગતિમાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થઈ શકે છે.

પ્રશ્ન-૨૩ :- યુગલિકો નિરુપકમી અનપવર્તનીય આયુષ્યવાળા કહેવાય છે. છતાં ત્રણ પલ્યોપમના આયુષ્યવાળા યુગલિકને ઉત્પત્તિ પછી અંતર્મુહૂર્ત આયુ વર્ણ શેષ અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન ત્રણ પલ્યોપમ પ્રમાણ આયુષ્યની અપવર્તના કરી ત્યાર પછીના પ્રથમ સમયે તિર્યચને તિર્યચાયુનો અને મનુષ્યને મનુષ્યાયુનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય કહ્યો છે તો અનપવર્તનીય આયુષ્યવાળા યુગલિકોને આયુષ્યની અપવર્તના શી રીતે હોય ?

ઉત્તર :- યુગલિકોને અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં આયુષ્યની અપવર્તના થાય છે, પરંતુ પર્યાપ્ત થયા બાદ અપવર્તના થતી નથી. માટે અનપવર્તનીય આયુષ્યવાળા કહ્યાં છે. આ હકીકત શ્રી સૂયડાંગ સૂત્ર તથા આચારંગ સૂત્રમાં પણ કહેલ છે.

પ્રશ્ન-૨૪ :- જઘન્ય પ્રદેશોદય પ્રાયઃ કયા જીવને હોય ?

ઉત્તર :- આયુ સિવાયની સર્વ પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય પ્રદેશોદય પ્રાયઃ ક્ષપિતકર્માશ જીવને જ હોય છે.

પ્રશ્ન-૨૫ :- અનંતાનુબંધિના જઘન્ય પ્રદેશોદય કયા જીવને હોય ? તે કારણ સહિત સમજાવો.

ઉત્તર :- ક્ષપિતકર્માશ જે કોઈ જીવ ચાર વાર મોહનીયનો ઉપશમ કરી પ્રથમ ગુણસ્થાનકે આવી સ્વભૂમિકા અનુસાર જઘન્ય યોગે વર્તતાં અંતર્મુહૂર્ત કાળ માત્ર અનંતાનુબંધિનો બંધ કરી તરત જ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરી, સાધિક એકસો બત્રીસ સાગરોપમ પ્રમાણ વચ્ચમાં અંતર્મુહૂર્તના મિશ્ર સહિતના સમ્યક્ત્વનો કાળ પૂર્ણ કરી પ્રથમ ગુણસ્થાનકે આવે તે જીવને મિથ્યાત્વના ઉદયની પ્રથમ આવલિકાના ચરમ સમયે યથાયોગ્ય ચારે અનંતાનુબંધિનો જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે.

ચાર વાર મોહનીયનો ઉપશમ કરવાથી સત્તામાં રહેલ અપ્રત્યાખ્યાનીય વગેરે શેષ કષાયના ઘણાં દલિકોનો ક્ષય થાય છે અને થોડાં જ દલિકો સત્તામાં શેષ રહે છે, તેથી મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ અનંતાનુબંધિના બંધ વખતે તેમાં સક્રમ દ્વારા અન્ય કષાયોના ઘણાં જ ઓછા દલિકો આવે. ત્યારબાદ સાધિક એકસો બત્રીસ સાગરોપમ સુધી મિશ્ર સહિત સમ્યક્ત્વના કાળમાં સત્તામાં રહેલ જે અલ્પ પ્રમાણમાં અનંતાનુબંધિના દલિકો છે તે પણ અન્ય પ્રકૃતિઓમાં સંક્રમવાથી ઘણાં જ ઓછા સત્તામાં રહે છે. તેથી ચાર

વાર મોહનો ઉપશમ કરનાર અને સાધિક એકસો બત્રીસ સાગરોપમ સુધી મિશ્ર સહિત સમ્યક્ત્વનું પાલન કરનાર જીવ ગ્રહણ કરેલ છે.

મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે આવતાં જ પ્રથમ સમયથી અનંતાનુબંધિનો બંધ શરૂ થાય છે. તેથી સંક્રમ દ્વારા અન્ય કષાયોના દલિક બંધ સમયથી જ અનંતાનુબંધિમાં આવે છે અને બંધાવલિકાની સાથે જ સંક્રમાવલિકા પૂર્ણ થવાથી આવલિકા પછી બંધથી અને સંક્રમથી પ્રાપ્ત થયેલ ઘણાં દલિકો ઉદય તથા ઉદીરણ દ્વારા ભોગવાય છે. તેથી આવલિકા પછી જઘન્ય પ્રદેશોદય ન થાય માટે પ્રથમ આવલિકાના ચરમ સમયે જઘન્ય પ્રદેશોદય કહેલ છે.

આવલિકાના ચરમ સમય કરતાં આવલિકાના પ્રથમાદિ સમયોમાં બંધથી તથા અપવર્તનાકૃત નિક્ષેપથી પ્રાપ્ત થયેલ દલિક વધારે પ્રમાણમાં હોય છે. તેથી ઉદયમાં પણ વધુ પ્રાપ્ત થાય છે. માટે પ્રથમાદિ સમયે નહીં કહેતાં ચરમ સમયે જ જઘન્ય પ્રદેશોદય કહેલ છે.

પ્રશ્ન-૨૬ :- દેવમાંથી ચ્વી એકેન્દ્રિયપણું પ્રાપ્ત કરનાર જીવને પ્રથમ સમયે કઈ કઈ પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય ? વળી તે જ એકેન્દ્રિયને દ્વિતીયાદિ સમયમાં અથવા બેઠન્દ્રિયાદિ અન્ય જીવોને જઘન્ય પ્રદેશોદય કેમ ન હોય ?

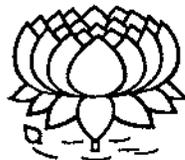
ઉત્તર :- અવધિજ્ઞાનાવરણ વિના ચાર જ્ઞાનાવરણ, અવધિદર્શનાવરણ વિના ત્રણ દર્શનાવરણ, નપુંસકવેદ, તિર્યચદ્વિક, સ્થાવર અને નીચગોત્ર આ બાર પ્રકૃતિઓનો ક્ષપિતકર્માશ એકેન્દ્રિય જીવોને ઉત્પત્તિના પ્રથમ સમયે જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે. પરંતુ તેઓને દ્વિતીયાદિ સમયમાં અથવા અન્ય જીવોને યોગ અસંખ્યગુણ હોવાથી ઉદીરણા અધિક થતી હોવાથી ઉદીરણા દ્વારા ઉદયમાં અધિક પ્રદેશો આવે અને દેવભવની છેલ્લી આવલિકામાં અતિસંકિલષ્ટ પરિણામે બંધાયેલ કર્મદલિકોની બંધાવલિકા વ્યતીત થઈ જાય. માટે તે દલિકો પણ ઉદીરણા દ્વારા અધિક પ્રમાણમાં ઉદયમાં આવે. માટે જઘન્ય પ્રદેશોદય ન થાય. વળી દલિકોની ઉદ્વર્તના કરેલ હોવાથી પહેલા સમયમાં દલિક પણ ઘણાં ઓછાં હોય છે. માટે જ પ્રથમ સમયે જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે.

પ્રશ્ન-૨૭ :- એકેન્દ્રિયમાં કેટલી અને કઈ-કઈ પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય પ્રદેશોદય હોઈ શકે ?

ઉત્તર :- અવધિ વિના ચાર જ્ઞાનાવરણ, અવધિ વિના ત્રણ દર્શનાવરણ, થીણાદ્વિત્રિક, નપુંસકવેદ, તિર્યચદ્વિક, એકેન્દ્રિયજ્ઞાતિ, ઔદારિકષટક, તૈજસ-કાર્મણસપ્તક, વૈકિયષટક, હુંડક સંસ્થાન, વર્ણચતુષ્કના વીસ, તીર્થકરનામકર્મ વિના પ્રત્યેક પ્રકૃતિઓ સાત, બાદર પંચક, યશ:નામકર્મ, દુ:સ્વર વિના સ્થાવર નવક અને નીચગોત્ર એમ કુલ ૭૭ પ્રકૃતિઓનો એકેન્દ્રિયમાં જ જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય.

(વિશેષ પ્રશ્નોત્તરી માટે મુનિ અભયશેખર વિજય મ૦ સા૦ ની કર્મપ્રકૃતિ પદાર્થ ભાગ-૩માં ૧૬૮ થી ૧૭૮ના-૧૪ પ્રશ્નો જુઓ)

ઇતિ ઉદયપ્રકરણ પ્રશ્નોત્તરી સમાપ્ત

પરિશિષ્ટ - ૧

ઉત્તરપ્રકૃતિઓ વિષે પ્રકૃતિ ઉદયના સાધાદિ સ્વામિત્વ પ્રદર્શક યંત્ર નંબર - ૧

(ગાથા ૧થી૩, તથા ઉદીરણાકરણ ગાથા ૨ થી ૨૧ના આધારે)

સંખ્યા	પ્રકૃતિઓના નામ	સાધાદિ	સ્વામિત્વ
૯	જ્ઞાનાવરણ-૫, દર્શનાવરણ - ૪	૩	૧ થી ૧૨ ગુણ૦ ના ચારેગતિનાં
૨	નિદ્રા - પ્રયત્ના	૨	^૧ શરીર પર્યાપ્તિ પછીના સમયથી ૧થી૧૧ ગુણ૦ કર્મસ્તવાદિ મતે ૧૨મા દિવસ સમય સુધીના
૩	થીણદ્વિત્રિક	૨	^૧ શરીર પર્યાપ્તિ પછીના સમયથી ૧થી૬ ગુણ૦ સંખ્યાત વર્ષના આયુ૦વાળા મનુ૦- તિ૦
૨	સાતા - અસાતાવેદનીય	૨	૧થી૭ ગુણ૦ સુધીના ચારે ગતિના ^૨
૧	મિથ્યાત્વમોહનીય	૪	૧લા ગુણસ્થાનકવાળા ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પામતાં અન્ત્ય સમય સુધી
૧	મિશ્રમોહનીય	૨	મિશ્રદષ્ટિ - ૩જે
૧	સમ્યક્ત્વમોહનીય	૨	ક્ષાયિક-ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પામતાં પૂર્વ સમય સુધી ૪થી૭ ગુણ૦ સુધીના ક્ષયોપશમ સમ્યગ્દષ્ટિ
૪	અનંતાનુબંધિ-૪	૨	૧થી૨ ગુણ૦ના ચારેગતિના
૪	અપ્રત્યાપ્નાનાવરણ - ૪	૨	૧થી૪ ગુણ૦ના ચારેગતિના
૪	પ્રત્યાપ્નાનાવરણ - ૪	૨	૧થી૫ ગુણ૦ના ચારેગતિના
૩	સંજવલન ત્રિક	૨	૧થી૯ ગુણ૦ના સ્વબંધવિચ્છેદ સુધીના અનુક્રમે ૯/૨-૩-૪થા ભાગે
૧	સંજવલન લોભ (બાદર) સૂક્ષ્મકિટ્ટીકૃત	૨	૧થી૯ ગુણ૦ના ચારેગતિના ફક્ત ૧૦મા ગુણસ્થાનકે અન્ત્ય સમય સુધી(ક્ષપક)
૬	હાસ્યાદિ - ૬	૨	૧થી૮ મા ગુણ૦ના અન્ત્ય સમય સુધી
૩	વેદ-૩	૨	૧થી૯ ગુણ૦ સુધીના સ્વોદય વિચ્છેદ સુધીના
૨	દેવ - નરકાયુષ્ય	૨	૧થી૪ ગુણ૦ સુધીના દેવ -નારક
૧	તિર્યચાયુષ્ય	૨	૧થી૫ ગુણ૦ સુધીના તિર્યચો
૧	મનુષ્યાયુષ્ય	૨	૧થી૭ ગુણ૦ સુધીના મનુષ્યો
૨	દેવ - નરકગતિ	૨	૧થી૪ ગુણ૦ ના દેવ - નારકો
૧	તિર્યચગતિ	૨	૧થી૫ ગુણ૦ ના તિર્યચો
૧	મનુષ્યગતિ	૨	૧થી૧૪ ગુણ૦ ના મનુષ્યો

સંખ્યા	પ્રકૃતિઓના નામ	સાધાદિ	સ્વામિત્વ
૪	એકેન્દ્રિય - વિકલેન્દ્રિયજાતિ	૨	૧થી૨ ગુણાં ના એકેં - વિકલેન્દ્રિય
૪	પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસત્રિક	૨	૧થી૧૪ ગુણાં સુધીના ચારે ગતિના
૧	પ્રત્યેક	૨	૧થી૧૩ ગુણાં ના શરીરસ્થ
૬	ઔદારિકષટ્ક	૨	આહાં વૈં શરીરી સિવાયના ૧થી૧૩ ગુણાં ના સર્વ આહારી
૧	ઔદારિક અંગોપાંગ	૨	એકેન્દ્રિય સિવાયના ઉપરોક્ત જીવો.
૬	વૈક્રિયષટ્ક	૨	શરીરસ્થ દેવ-નારકો, ઉત્તર વૈં શરીરી મનુ ^૩ તિં, વૈક્રિય વિકુર્વક બાદર પયાપ્ત વાયુકાય ^૩
૧	વૈક્રિય અંગોપાંગ	૨	વાયુકાય સિવાયના ઉપરોક્ત જીવો.
૭	આહારકસપ્તક	૨	આહારકશરીરના વિકુર્વક પ્રમત્ત સંયત, મતાંતરે અપ્રમત્તપણે રહેલ
૩૩	તૈં-૭, વર્ષાદિ-૨૦, અગુરુલધુ, નિર્માણ, શુભ-અશુભ, સ્થિર - અસ્થિર	૩	૧થી૧૩મા ગુણસ્થાનકના ચરમ સમય સુધી
૧	વજ્રઋષભનારાય સંઘં	૨	ઉત્પત્તિસ્થાનના ૧લા સમયથી ૧૩મા ગુણાં સુધીના યથાસંભવ પર્યાં મનુ ^૩ તિં પંચેં
૨	ઋષભનારાય - નારાય સંઘં	૨	ઉપર પ્રમાણે મનુ ^૩ ૧થી૧૧ ગુણાં ઉપશમ ને આશ્રયી, તિં - ૧થી૫ ગુણાં
૨	અર્ધનારાય - કીલિકા સંઘં	૨	ઉપર પ્રમાણે મનુ ^૩ ૧થી૭ ગુણાં, તિં ૧થી૫ ગુણાં
૧	છેવટ્હું સંઘયણ	૨	ઉપર પ્રમાણે મનુ ^૩ ૧થી૭ ગુણાં, વિશેષ વિકલેં - અપર્યાપ્ત ત્રસ જીવો પણ
૧	સમયતુરજ સંસ્થાન	૨	શરીરસ્થ દેવો-યુગલિકો = ૧ થી ૪, ઉત્તરશરીરી સંજિ અને કેટલાક પર્યાં મનુ ^૩ = ૧થી૧૩ ઉત્તરશરીરી સંજિ તિં પંચેં ^૩ = ૧થી૫ આહારકશરીરી - દહે મતાંતરે ૭મે.
૪	મધ્યમ સંસ્થાન = ૪	૨	શરીરસ્થ કેટલાક પર્યાં મનુ ^૩ ૧થી૧૩ શરીરસ્થ કેટલાક પર્યાં તિર્યંચ ૧થી૫
૧	હુંડક સંસ્થાન	૨	શરીરસ્થ નારક, અસંજિ, લબ્ધિ અપર્યાં કેટલાક પર્યાં સંજિ મનુ ^૩ તિં યથાસંભવ - ૧થી૧૩
૧	દેવાનુપૂર્વી	૨	વિગ્રહગતિવર્તી દેવો ૧-૨ ૪થા ગુણાં
૧	નરકાનુપૂર્વી	૨	વિગ્રહગતિવર્તી નારકો ૧-૪થા ગુણાં

સંખ્યા	પ્રકૃતિઓના નામ	સાઘાટિ	સ્વામિત્વ
૧	તિર્યચાનુપૂર્વી	૨	વિગ્રહગતિવર્તી તિર્યચો ૧-૨-૪થા ગુણ૦
૧	મનુષ્યાનુપૂર્વી	૨	વિગ્રહગતિવર્તી મનુષ્યો ૧-૨-૪થા ગુણ૦
૧	શુભવિહાયોગતિ	૨	શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત દેવો, યુગલિકો ઉત્તમ શરીરી તેમજ કેટલાક પર્યા૦ પંચે૦ તિર્યચ - મનુ૦ યથાસંભવ ૧થી૧૩ ગુણ૦
૧	અશુભવિહાયોગતિ	૨	શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત નારકો, વિક્લે૦ તેમજ કેટલાક પર્યા૦ પંચે૦ તિ૦ મનુ૦ યથાસંભવ ૧થી૧૩ ગુણ૦
૧	આતપ	૨	સૂર્યવિમાન નીચે રહેલ શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત ખર - બાદર પૃથ્વીકાય, સૂર્યકાંતમાણી વગેરેને - ૧લે ગુણ૦
૧	ઉદ્યોત	૨	સૂક્ષ્મ, લબ્ધિ અપર્યાપ્ત, તેઉ-વાયુ વિનાના કેટલાક તિર્યચો, તિ૦ પંચે૦, ઉત્તર શરીરી દેવો, આહારક યતિ, ઉત્તર વૈ૦ શરીરી મનુ૦ તિ૦ યથાસંભવ ૧થી૬ ગુણ૦
૧	ઉપઘાત	૨	શરીરસ્થ આહારી ૧થી૧૩માના ચરમ સમય સુધી ^૫
૧	પરાઘાત	૨	લબ્ધિ પર્યા૦ શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યા૦ ૧થી૧૩ સુધીના (કેવલી સમુ૦ માં રથી૭ સમય સિવાયના)
૧	ઉચ્છ્વાસ	૨	શ્વાસો૦ - પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત જીવો ^૬ ૧થી૧૩ સુધીના
૧	જિનનામ	૨	તીર્થંકર ૧૩-૧૪મા ગુણસ્થાનકે
૨	સૌભાગ્ય - આદેય	૨	સ્વોદયવર્તી ગર્ભજ પર્યા૦ તિ૦ - મનુ૦ - દેવ યથાસંભવ ૧થી૧૪ ગુણ૦
૧	સુસ્વર	૨	કેટલાક પર્યા૦ વિક્લે૦ સહિતના ભાષા પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત શુભવિહાયોગતિના કહેલ જીવો. ^૬
૧	યશ : કીર્તિ	૨	તેઉ-વાયુ, સૂક્ષ્મ, લબ્ધિ અપર્યાપ્ત અને નારક વિના: સ્વોદયવર્તી સર્વે ૧થી૧૪ ગુણ૦
૧	સ્થાવરો	૨	સ્થાવરો - ૧થી૨ ગુણ૦
૨	સૂક્ષ્મ સાધારણ	૨	ક્રમશ: સૂક્ષ્મ અને સાધારણમાં શરીરસ્થ (ભવસ્થ = આહારી સાધારણ જીવો. ૧લા ગુણ૦

સંખ્યા	પ્રકૃતિઓના નામ	સાધાદિ	સ્વામિત્વ
૧	અપર્યાપ્ત	૨	લબ્ધિ અપર્યાપ્ત મનુ૦ - તિર્યચ ૧લે ગુણ૦
૨	દૌર્ભાગ્ય - અનાદેય	૨	નારક, લબ્ધિ અપર્યાપ્ત, સ્વોદયવર્તી ગર્ભજ તિ૦-મનુ૦-દેવ-વિકલે૦ - એકે૦ ૧થી૪ગુણ૦
૧	દુઃસ્વર	૨	ભાષા પર્યાપ્તિએ પર્યા૦ નારકો, કેટલાક પર્યા૦ વિકલે૦, પંચે૦ તિ૦ - મનુષ્ય ૧થી૧૩ ગુણ૦ ^૬
૧	અયશ:કીર્તિ	૨	તેઉ૦ વાયુ૦, નારક, સૂક્ષ્મ, લબ્ધિ અપર્યા૦ સ્વોદયવર્તી શેષ જીવો ૧થી૪ ગુણ૦
૧	ઉચ્ચગોત્ર	૨	સર્વદેવો, કેટલાક મનુ૦ ^૭ સર્વવ્રતધારી મનુ૦ ૧થી૧૪ ગુણ૦
૧	નીચગોત્ર	૨	નારક, તિર્યચ અને નીચકુલોત્પન્ન મનુ૦ ૧થી૫ ગુણ૦
૫	અંતરાય-૫	૩	૧થી૧૨ ગુણ૦ ના ચારેગતિના
૧૫૮			

યંત્ર નંબર-૧ ની ટી૦ ૧- ટીકાર્થમાં લખેલ ટીપ્પણ ૧ જુઓ.

૨ - ત્યાં પ્રથમ અંતર્મુદૂર્ત દેવોને સાતાનો અને નારકોને અસાતાનો જ ઉદય હોય. નારકોને સાતાનો ઉદય જિનેશ્વરના કલ્યાણક સમયે, કેટલાક નારકોને ભવપર્યંત અસાતાનો ઉદય હોય છે. દેવોને ઇર્ષ્યાદિ કારણે અસાતાનો ઉદય હોય છે.

૩ - ઔદારિકશરીરની અપેક્ષાએ લબ્ધિ કરણ પર્યાપ્ત હોવા છતાં આરબ્ધ વૈક્રિયશરીરની અપેક્ષાએ હજુ કરણ અપર્યાપ્ત જ હોય અને મૃત્યુ પામી શકે છે. કરણ અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં મૃત્યુ ન જ થાય એવો નિયમ ભવપ્રત્યયિક શરીર સંબંધી કરણ અપર્યાપ્ત માટે છે. લબ્ધિ પ્રત્યયિક શરીર માટે નહીં.

૪ - તિર્યચ - મનુષ્યો ઉત્તરવૈક્રિયકાળે પુન્યોદયવાળા હોવાથી ગમે તેવું શરીર બનાવે તોય સમચતુરસ્રનો જ ઉદય ઉદીરણા કહેવાય છે. આ જ રીતે સુસ્વર શુભવિહાયાગતિ માટે જાણવું.

૫ - ઔદારિક - વૈક્રિય - આહારક આ ઉમાંથી કોઇપણ એક શરીરનામકર્મના ઉદયથી તે તે શરીર વર્ગજ્ઞાના પુદ્ગલોને ગ્રહણ કરનાર શરીરસ્થ જીવો કહેવાય. તેથી વિગ્રહગતિમાં કે કેવલીસમુદ્ઘાતમાં - ૩ / ૪ / ૫મા સમયે કાર્મણ કાયયોગીને તેમજ ૧૪મે આના ઉદય ઉદીરણા હોતા નથી.

૬ - જ્યાં સુધી શ્વાસોચ્છ્વાસ અને ભાષાનો નિરોધ કર્યો નથી ત્યાં સુધી કેવલીઓને શ્વાસો - સુસ્વર / દુઃસ્વરના ઉદય - ઉદીરણા હોય છે.

૭ - નીચકુલોત્પન્ન મનુષ્ય પણ જ્યારે દેશ કે સર્વવિરતિધર બને છે ત્યારથી તે જીવને ઉચ્ચગોત્રના જ ઉદય ઉદીરણા હોય છે. તિર્યચમાં દેશવિરતિધર હોય તો પણ નીચગોત્રનો જ ઉદય હોય છે.

ઉત્તર પ્રકૃતિઓ વિષે પ્રદેશોદયના સાધાદિ - સ્વામિત્વ પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર -૨ (ગાથા દૃશીરના આધારે)

સંખ્યા	પ્રકૃતિઓના નામ	સાધાદિ				ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદયના સ્થામિત્ય પ્રાય : ગુણિતકર્માશ જીવ.	જઘન્ય પ્રદેશોદયના સ્થામિત્ય પ્રાય : ક્ષપિતકર્માશ જીવ
		૧૦૬૬	૧૦૬૭	૧૦૬૮	૧૦૬૯		
૭	અવધિ વિના જ્ઞાનાવરણ-૪, દર્શનાવરણ - ૩	૨	૪	૨	૩	જઘન્ય આયુષ્ય દેવ તરીકે ઉત્પન્ન થઇ અંતમુહૂર્ત બાદ સમ્યક્ત્વ પામે. ચરમ અંતમુહૂર્ત બાકી રહે મિથ્યાત્વે જઇ ઉત્કૃષ્ટ સંકલેશમાં ૭ કર્માનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ કરે. ત્યાં ઘણા દલિકાની ઉદ્વર્તના અંતમુહૂર્ત સુધી કરી સંકલિષ્ટ પરિણામે મરીને એકેન્દ્રિયમાં ઉત્પન્ન થતા પ્રથમ સમયે વર્તતાં જીવને ૧લા ગુણો.	
૨	અવધિ જ્ઞાનાવરણ અવધિ દર્શનાવરણ	૨	૪	૨	૩	અવધિજ્ઞાની સાધુ ચરમ સમય સુધી સંયમ પાળી અવધિજ્ઞાન સહિત દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થઇ અંતમુહૂર્ત બાદ મિથ્યાત્વે જઇ ઉત્કૃષ્ટ સંકલેશમાં ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ કરી દલિકાની ઉદ્વર્તના કરતાં તે બંધાવલિકાના ચરમ સમયે ૧લા ગુણો.	
૨	નિદ્રા - પ્રયત્ના	૨	૨	૨	૨	ઉપર પ્રમાણે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધથી પડેલા જીવને જ્યારે તેનો ઉદય શરૂ થાય ત્યારે. (ઉત્કૃષ્ટ સંકલેશમાં નિદ્રાદિનો ઉદય નથી.)	
૩	થીશદ્ધિત્રિક	૨	૨	૨	૨	મતિજ્ઞાનાવરણની જેમ. વિશેષ એકેન્દ્રને ઇન્દ્રિય પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત જીવને પ્રથમ સમયે ૧લા ગુણો.	
૨	સાતા- અસાતાવેદનીય	૨	૨	૨	૨	અવધિ જ્ઞાનાવરણની જેમ.	
૧	મિથ્યાત્વમોહનીય	૨	૪	૨	૪	ક્ષપિતકર્માશ ઉપશમ સમ્યક્ત્વથી પડતાં બીજી સ્થિતિમાંથી પ્રથમ સ્થિતિ બનાવવા અંતરમાં એક આવલિકામાં ગોપુષ્પાકારે જે દલિકો ગોઠવે છે તેના ઉદયને ઉદીરણોદય કહ્યું છે. આ આવલિકાના ચરમ સમયે ૧લા ગુણો.	
૧	મિશ્રમોહનીય	૨	૨	૨	૨	ઉપર પ્રમાણે ઉજા ગુણો.	

સંખ્યા	પ્રકૃતિઓના નામ	સાધાદિ				ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદયના સ્વામિત્વ પ્રાય: ગુણિતકર્માશ જીવ.	જીવન્ય પ્રદેશોદયના સ્વામિત્વ પ્રાય: ક્ષણિતકર્માશ જીવ
		૧૦૬૩	૧૦૬૩૧	૧૦૬૩૨	૧૦૬૩૩		
૧	સમ્યક્ત્વમોહનીય	૨	૨	૨	૨	શીઘ્રક્ષપક ગુણિતકર્માશ સ્વ સ્વ ચરમોદયે ૪થી૭, ગુણસ્થાનક	ક્ષણિતકર્માશ ઉપશમ સમ્યક્ત્વથી પડતાં બીજીસ્થિતિમાંથી પ્રથમસ્થિતિ બનાવવા અંતરમાં એક આવલિકામાં ગોપુચ્છાકારે જે દલિકો ગોઠવે છે તેના ઉદયને ઉદીચ્છોદય કહે છે. આ આવલિકાના ચરમ સમયે ૪થા ગુણાં.
૪	અનંતાનુબંધિ - ૪	૨	૨	૨	૨	મિથ્યાત્વમોહનીયની જેમ.	૪ વાર ઉપશમશ્રોણિથી શેષ મોહનીયના દલિકો પણ ઘણાં ઓછા કરી નાંખે. પછી અંતર્મુઠાટે અનંતાં બાંધે (ત્યારે અન્ય દલિકો પણ ઓછા સંક્રમે) ત્યારબાદ સમ્યક્ત્વ પામી સાધિક ૧૩૨ સાગાં સુધી પાલન કરે. પછી મિથ્યાત્વે જાય ત્યાં પ્રથમ આવલિકાના ચરમ સમયે. (૧લા ગુણાં).
૮	મધ્યમ કષાય - ૮	૨	૨	૨	૨	ઉપશમશ્રોણિમાં અંતરકરણક્રિયાના પૂર્વસમયે કાળ કરીને દેવ ધયેલ ગુણિતકર્માશ જીવને અંતર્મુઠ બાદ ગુણશ્રોણિનું શીખર ઉદય પામે ત્યારે. (૪થે)	ઉપશમાવીને દેવલોકમાં ગયેલાને ઉદીચ્છોદયની આવલિકાના ચરમ સમયે. (૪થે).
૩	સંજ્વલનત્રિક	૨	૨	૨	૨	સમ્યક્ત્વમોહનીયની જેમ. (૮મે)	ઉપર પ્રમાણે(૪થે)
૧	સંજ્વલન લોભ	૨	૨	૨	૨	સમ્યક્ત્વમોહનીયની જેમ. ૧૦માના અન્તે	ઉપર પ્રમાણે(૪થે)
૪	હાસ્ય - રતિ - લય જુગુપ્સા	૨	૨	૨	૨	મધ્યમ ૮ કષાયની જેમ. ૪થે	મધ્યમ ૮ કષાયની જેમ. ૪થે
૨	શોક - અરતિ	૨	૨	૨	૨	મધ્યમ ૮ કષાયોની જેમ. ૪થે	અવધિજ્ઞાનાવરણની જેમ. ૧લે
૧	પુરુષવેદ	૨	૨	૨	૨	સમ્યક્ત્વમોહનીયની જેમ. ૮મે	મધ્યમ ૮ કષાયની જેમ. ૪થે

સંખ્યા	પ્રકૃતિઓના નામ	સાધાદિ				ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદયના સ્વામિત્વ પ્રાય : ગુણિતકર્મશી જીવ.	જથ્થન્ય પ્રદેશોદયના સ્વામિત્વ પ્રાય : ક્ષપિતકર્મશી જીવ
		૧-૩૩૩	૨-૩૩૩	૩-૩૩૩	૪-૩૩૩		
૧	સ્ત્રીવેદ	૨	૨	૨	૨	દેશોન પૂર્વકોડ સંયમ પાળી છેલ્લા સંભવિત નાના અંતર્મુઠ માટે મિથ્યાત્વે જઇ દેવી તરીકે ઉત્પન્ન થઇ શીઘ્ર પર્યાપ્ત શીઘ્ર સંકલેશ પામી સ્ત્રીવેદની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બાંધી ઘણી ઉદ્વર્તના કરે તે બંધાવલિકાના ચરમ સમયે ૧લા ગુણો	
૧	નપુંસકવેદ	૨	૨	૨	૨	મતિજ્ઞાનાવસ્થાદિની જેમ.	
૨	દેવ નરકાયુષ્ય	૨	૨	૨	૨	સંભવિત અલ્પકાળમાં સંભવિત અલ્પયોગે ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય બાંધે. જે સ્થાનમાં અલ્પ નિષેક થયેલ છે તે સર્વોપરિતન સ્થાનમાં વર્તતા ઘણા કાળ સુધી તીવ્ર અસાતા ભોગવે (જેથી ઘણાં પુદ્ગલો નિર્જરી જાય. સ્વ સ્વ આયુના ચરમ સમયે. ૧લા)	
૨	તિર્યચ મનુષ્યાયુષ્ય	૨	૨	૨	૨	ઉપર પ્રમાણે.	
૧	દેવગતિ	૨	૨	૨	૨	અવધિજ્ઞાનાવસ્થાની જેમ. વિશેષ ઉદ્યોતનો વેદક જાણવો. જેથી એનું દલિક સ્તિબુકસંક્રમથી ન આવે. ૧લા.	
૧	નરકગતિ	૨	૨	૨	૨	ક્ષપિતકર્મશીની પ્રક્રિયામાં વિસયોજના કર્યા પછી ૧૦,૦૦૦ વર્ષાયુષ્ય દેવમાં ઉત્પન્ન થયો. ત્યાં સમ્યક્ત્વ પામી અનંતાં ઉત્કૃષ્ટ વિસયોજના કરે. અંતે નાના અંતર્મુઠ માટે મિથ્યાત્વે જઇ ઉત્કૃષ્ટ સંકલેશમાં ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બાંધતો કાળ કરે. એકેઠ માં ઉત્પન્ન થાય, અંતર્મુઠ બાદ અસંજિ પંચેઠમાં જાય. શીઘ્ર કાળ કરી નરકમાં જાય. ત્યાં સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત થવાના પ્રથમ સમયે. (૧લા)	

સંખ્યા	પ્રકૃતિઓના નામ	સાઘાદિ			ઉદ્દૃષ્ટ પ્રદેશોદયના સ્વાશિત્ય પ્રાય : ગુણિતકર્માશિ જીવ.	જુઘન્ય પ્રદેશોદયના સ્વાશિત્ય પ્રાય : ક્ષરિતકર્માશિ જીવ
		તુલ્ય	તુલ્ય	અકેન્દ્રિય		
૧	તિર્યચગતિ	૨	૨	૨	નરકગતિની જેમ પરંતુ તિર્યચાયુષ્ય બાંધેલ તિર્યચ તરીકે ઉત્પન્ન થાય ત્યારે. ૪થા ગુણો	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. ૧લા ગુણો
૧	મનુષ્યગતિ	૨	૨	૨	સાતાવેદનીયની જેમ.	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. પર્યાપ્ત સંક્ષિ જીવ ૧લા ગુણો.
૧	એકેન્દ્રિયજાતિ	૨	૨	૨	મિથ્યાત્વમોહનીયની જેમ. એકેન્દ્રિય માં જાય ત્યારે ગુણશ્રેણિના શિખરે ૧લા ગુણો.	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. ૧લા ગુણો.
૩	વિકલેન્દ્રિય	૨	૨	૨	મિથ્યાત્વમોહનીયની જેમ સ્વ સ્વ ગતિમાં જાય ત્યારે. ૧લા ગુણો	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ વિશેષ સ્વ સ્વ ઉદય હોય ત્યારે. ૧લા ગુણો.
૧	પંચેન્દ્રિયજાતિ	૨	૨	૨	સાતાવેદનીયની જેમ.	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. પર્યાપ્ત અસંક્ષિ જીવ ૧લા ગુણો.
૬	ઔદારિકષટક	૨	૨	૨	શીઘ્રજ્ઞપક ગુણિતકર્માશિ ૧૩માના અન્ય સમયે	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. એકેન્દ્રિય માં જાય ત્યારે ૧લા ગુણો.
૧	ઔદારિક અંગોપાંગ	૨	૨	૨	ઉપર પ્રમાણે	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. બેઘન્ટ્રિયમાં જાય ત્યારે ૧લા ગુણો.
૬	વૈક્રિયષટક	૨	૨	૨	દેવગતિની જેમ	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ એકેન્દ્રિયમાં ૧લા ગુણો.
૧	વૈક્રિય અંગોપાંગ	૨	૨	૨	દેવગતિની જેમ	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. પર્યાપ્ત સંક્ષિમાં
૭	આહારકસપ્તક	૨	૨	૨	ઉત્તર તનુ કરીને અપ્રમત થયેલ ગુણિતકર્માશિ જીવ અપ્રમતપણાના પ્રથમ સમયે કરેલ ગુણશ્રેણિના શીખરે વર્તતાં. ૭મા ગુણો	દેશોનપૂર્વકોડ સંયમ પાલનના અંતભાગે ઉદ્યોતના ઉદય સહિત આહારકના ઉદયે. ફટ્ટે - ૭મે.
૩૩	તેજસપ્તક, વણાદિ-૨૦ અગુરુલધુ, નિર્માણ, શુભ - અશુભ, સ્થિર - અસ્થિર	૨	૪	૨	૩	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ એકેન્દ્રિયમાં ૧લા ગુણો.

સંખ્યા	પ્રકૃતિઓના નામ	સાધાદિ			ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદયના સ્વામિત્વ પ્રાય : ગુણિતકર્માંશ જીવ.	જઘન્ય પ્રદેશોદયના સ્વામિત્વ પ્રાય : ક્ષપિતકર્માંશ જીવ
		પદ્ય	પદ્યકૃતિ	પદ્યકૃતિ		
૧	પ્રથમ સંઘયણ	૨	૨	૨	શીઘ્રક્ષપક ગુણિતકર્માંશ ૧૩માના અન્ત્ય સમયે	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ પર્યાપ્ત સંજિમાં ૧લા ગુણાં.
૪	મધ્યમ સંઘયણ-૪	૨	૨	૨	ગુણિતકર્માંશ જીવ ક્રમશઃ વિશુદ્ધમાન દેશવિરતિની સર્વવિરતિની અને અનંતાં વસંચોજનાની ગુણશ્રેણિ એ રીતે કરે કે જેથી શીખર એક થાય. એ શીખરના ઉદયે ઉદયપ્રાપ્ત સંઘયણનો પમે - ફટ્ટે ગુણાં	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ પર્યાપ્ત સંજિમાં ૧લો.
૧	સેવાર્ત સંઘયણ	૨	૨	૨	ઉપર પ્રમાણે	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. બેઠન્દ્રિયમાં ૧લા ગુણાં.
૫	અચરમ સંસ્થાન-૫	૨	૨	૨	શીઘ્રક્ષપક ગુણિતકર્માંશ ૧૩માના અન્ત્ય સમયે	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. પર્યાપ્ત સંજિમાં ૧લા ગુણાં
૧	હુંડક સંસ્થાન	૨	૨	૨	શીઘ્રક્ષપક ગુણિતકર્માંશ ૧૩માના અન્ત્ય સમયે	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. એકેન્દ્રિયમાં ૧લા ગુણાં.
૧	દેવાનુપૂર્વી	૨	૨	૨	દેવગતિની જેમ. ૪થા ગુણાં	સ્વ ગતિનામકર્મ જેમ. પરંતુ ભવના પ્રથમ સમયે વિગ્રહગતિમાં.
૧	નરકાનુપૂર્વી	૨	૨	૨	નરકગતિની જેમ. ૪થા ગુણાં	ઉપર પ્રમાણે
૧	તિર્યયાનુપૂર્વી	૨	૨	૨	તિર્યયાગતિની જેમ. ૪થા ગુણાં	ઉપર પ્રમાણે
૧	મનુષ્યાનુપૂર્વી	૨	૨	૨	નરકગતિની જેમ. પરંતુ મનુષ્યાયુષ્ય બાંધેલ શીઘ્ર મનુષ્ય તરીકે ઉત્પન્ન થાય ત્યારે - ૪થા ગુણાં	ઉપર પ્રમાણે
૧	શૂલ્ભવિહાયોગતિ	૨	૨	૨	શીઘ્રક્ષપક ગુણાતિકર્માંશ ૧૩માના અન્ત્ય સમયે	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. પર્યાપ્ત સંજિમાં ૧લા ગુણાં.
૧	અશુભવિહાયોગતિ	૨	૨	૨	શીઘ્રક્ષપક ગુણાતિકર્માંશ ૧૩માના અન્ત્ય સમયે	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. બેઠન્દ્રિયમાં ૧લા ગુણાં.
૧	આતપ	૨	૨	૨	ગુણિતકર્માંશ પંચેન્દ્રિય સમ્યગ્દષ્ટિ તે પ્રત્યય ગુણશ્રેણિ કરી પડીને મિથ્યાત્વે જઈ બેઠાં માં ઉત્પન્ન થાય. ત્યાં બેઠાં પ્રાયોગ્ય સ્થિતિ સિવાય બધી સ્થિતિ અપવર્ત, મરીને એકેમાં ઉત્પન્ન થાય, અને એકે પ્રાયોગ્ય સ્થિતિસ્તતા કરી શીઘ્ર શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત થવાના પ્રથમ સમયે ખર બાદર પૃથ્વીકાયના જીવને ૧લા ગુણાં.	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. એકેન્દ્રિયમાં ૧લા ગુણાં.

સંખ્યા	પ્રકૃતિઓના નામ	સાધાદિ			ઉલ્લેખ્ય પ્રદેશોદયના સ્થામિત્ય પ્રાય: ગુણિતકર્માશ જીવ.	જુદાન્ય પ્રદેશોદયના સ્થામિત્ય પ્રાય: ક્ષણિતકર્માશ જીવ
		૨૦૨૦	૨૦૨૧	૨૦૨૨		
૧	ઉદ્યોત	૨	૨	૨	આહારકસપ્તકની જેમ	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. એકેન્દ્રિયમાં ૧લા ગુણાં
૧	ઉચ્છ્વાસ	૨	૨	૨	ગુણિતકર્માશ જીવને ઉચ્છ્વાસના નિરોધકાલે ૧૩મે.	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. એકેન્દ્રિયમાં ૧લા ગુણાં
૨	પરાધાત - ઉપધાત	૨	૨	૨	શીઘ્રક્ષપક ગુણિતકર્માશ ૧૩માના અન્ત્ય સમયે	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. એકેન્દ્રિયમાં ૧લા ગુણાં
૧	જિનનામ	૨	૨	૨	શીઘ્રક્ષપક ગુણિતકર્માશ ૧૪માના અન્ત્ય સમયે	ક્ષણિતકર્માશને ૧૩માના પ્રથમ સમયે.
૧	ત્રસ	૨	૨	૨	શીઘ્રક્ષપક ગુણિતકર્માશ ૧૪માના અન્ત્ય સમયે	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. બેઠન્દ્રિયમાં ૧લા ગુણાં
૨	બાદર - પર્યાપ્ત	૨	૨	૨	શીઘ્રક્ષપક ગુણિતકર્માશ ૧૪માના અન્ત્ય સમયે	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. એકેન્દ્રિયમાં ૧લા ગુણાં
૧	પ્રત્યેક	૨	૨	૨	શીઘ્રક્ષપક ગુણિતકર્માશ ૧૩માના અન્ત્ય સમયે	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. એકેન્દ્રિયમાં ૧લા ગુણાં
૨	સુભગ - આદેય	૨	૨	૨	શીઘ્રક્ષપક ગુણિતકર્માશ ૧૪માના અન્ત્ય સમયે	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. પર્યાપ્ત સંક્ષિપ્તમાં ૧લા ગુણાં
૨	સુસ્વર - દુ:સ્વર	૨	૨	૨	ગુણિતકર્માશ જીવને સ્વરના નિરોધકાલે. ૧૩મા ગુણાં	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. બેઠન્દ્રિયમાં ૧લા ગુણાં
૧	યશ: કીર્તિ	૨	૨	૨	શીઘ્રક્ષપક ગુણિતકર્માશ ૧૪માના અન્ત્ય સમયે	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. એકેન્દ્રિયમાં ૧લા ગુણાં
૪	સ્થાવર - સૂક્ષ્મ - અપર્યાપ્ત - સાધારણ	૨	૨	૨	ચિચ્યાત્વમોહનીયની જેમ. ૧લા ગુણાં	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. એકેન્દ્રિયમાં ૧લા ગુણાં
૩	દુર્ભગ - અનાદેય અયશ:કીર્તિ	૨	૨	૨	નરકદિક - તિર્યચ્છદિક મનુષ્યાનુપૂર્વીની જેમ તે તે ગતિમાં જાય ત્યારે. ૪થા ગુણાં	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. એકેન્દ્રિયમાં ૧લા ગુણાં
૧	ઉચ્ચગોત્ર	૨	૨	૨	શીઘ્રક્ષપક ગુણિતકર્માશ ૧૪માના અન્ત્ય સમયે	અવધિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. ૧લા ગુણાં
૧	નીચગોત્ર	૨	૨	૨	દુર્ભગની જેમ. ૪થા ગુણાં	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. ૧લા ગુણાં
૫	અંતરાય - ૫	૨	૪	૩	મતિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ.	અવધિજ્ઞાનાવરણાદિની જેમ. ૧લા ગુણાં
૧૫૮						

कर्मप्रकृति सत्ताप्रकरण गाथा

मूलुत्तरपगइगयं, चउब्बिहं संतकम्मवि नेयं । धुवमद्धुवणार्इयं, अट्टण्हं मूलपगईणं	॥ १ ॥
दिट्ठिदुगाउग छग्गति, तणुचोदसगं च तित्थगरमुच्चं । दुविहं पढमकसाया, होंति चउद्धा तिहा सेसा	॥ २ ॥
छउमत्थंता चउदस, दुचरमसमयंमि अत्थि दो निद्दा । बद्धाणि ताव आऊणि वेइयाइं ति जा कसिणं	॥ ३ ॥
तिसु मिच्छतं नियमा, अट्टसु ठाणेषु होइ भइयव्वं । आसाणे सम्मत्तं, नियमा सम्मं दससु भज्जं	॥ ४ ॥
बिइयतइएसु मिस्सं, नियमा ठाणनवगम्मि भयणिज्जं । संजोयणा उ नियमा, दुसु पंचसु होइ भइयव्वं	॥ ५ ॥
खवगानियट्ठिअद्धा, संखिज्जा होंति अट्ट वि कसाया । निरयतिरियतेरसगं, निद्दानिद्दातिगेणुवरिं	॥ ६ ॥
अपुमित्थीय समं वा, हासच्छक्कं च पुरिस संजलणा । पत्तेगं तस्स कमा, तणुरागंतो त्ति लोभो य	॥ ७ ॥
मणुयगइजाइतसबायरं च पज्जत्तसु भगआएज्जं । जसकित्ती तित्थयरं, वेयणिउच्चं च मणुयाउं	॥ ८ ॥
भवचरिमस्समयम्मि उ, तम्मग्गिल्लसमयम्मि सेसा उ । आहारगतित्थयरा, भज्जा दुसु नत्थि तित्थयरं	॥ ९ ॥
पढमचरिमाणमेगं, छन्नवचत्तारि बीयगे तिन्नि । वेयणियाउयगोएसु, दोन्नि एगोत्ति दो होंति	॥ १० ॥
एगाइ जाव पंचग - मेक्कारस बार तेरसिगवीसा । बिय तिय चउरो छस्सत्त, अट्टवीसा य मोहस्स	॥ ११ ॥
तिन्नेग तिगं पणगं, पणगं पणगं च पणगमह दोन्नि । दस तिन्नि दोन्नि मिच्छाइगोसु जावोवसंतो त्ति	॥ १२ ॥
संखीणदिट्ठिमोहे, केई पणवीसइं पि इच्छंति । संजोयणाण पच्छा, नासं तेसिं उवसमं च	॥ १३ ॥

तिदुगासयं छप्पंचग-तिगन्नउई नउइगुणनउई य । चउतिगदुगाहिगासी, नव अट्ट य नामठाणाइं	॥ १४ ॥
एगे छद्वोसु दुगं, पंचसु चत्तारि अट्टगं दोसु । कमसो तीसु चउक्कं, छत्तु अजोगम्मि ठाणाणि	॥ १५ ॥
मूलठिई अजहन्नं, तिहा चउद्धा य पढमगकसाया । तित्थयरुव्वलणा युग-वज्जाणि तिहा दुहाणुत्तं	॥ १६ ॥
जेट्टठिई बंधसमं, जेट्टं बंधोदया उ जासिं सह । अणुदयबंधपराणं, समऊणा जट्टिई जेट्टं	॥ १७ ॥
संकमओ दीहाणं, सहालिगाए उ आगमो संतं । समऊणमणुदयाणं, उभयासिं जट्टिई तुल्ला	॥ १८ ॥
संजलणतिगे सत्तसु य, नोकसाएसु संकमजहन्नो । सेसाण ट्टिई एगा, दुसमयकाला अणुदयाणं	॥ १९ ॥
ठिइसंतट्टाणाइं, णियगुक्कस्सा हि थावरजहन्नं । णेरंतरेण हेट्टा, खवणाइसु संतराइं पि	॥ २० ॥
संकमसममणुभागे, णवरि जहन्नं तु देसघाईणं । छन्नोकसायवज्जं, एगट्टाणंमि देसहरं	॥ २१ ॥
मणनाणे दुट्टाणं, देसहरं साभिगो य सम्मत्ते । आवरणविग्घसोलसग, किट्टिवेएसु य सगते	॥ २२ ॥
मइसुयचक्खुअचक्खूण सुयसमत्तस्स जेट्टलद्धिस्स । परमोहिस्सोहिदुगं, मणनाणं विपुलणाणिस्स	॥ २३ ॥
बंधहयहयहउप्पत्तिगाणि कमसो असंखगुणियाणि । उदयोदीरणवज्जाणि होति अणुभागठाणाणि	॥ २४ ॥
सत्तण्हं अजहण्णं, तिविहं सेसा दुहा पएसम्मि । मूलपगईसु आउस्स साइ अधुवा य सब्बे वि	॥ २५ ॥
बायालाणुक्कस्सं, चउवीससयाऽजहन्नं चउ तिविहं । होइ य छण्ह चउद्धा, अजहण्णमभासियं दुविहं	॥ २६ ॥
संपुन्नगुणियकम्मो, पएसउक्कस्ससंतसामी उ । तस्सेव य उप्पि विणिग्गयस्स कासिंचि वन्नेऽहं	॥ २७ ॥

मिच्छते मीसम्मि य, संपक्खित्तम्मि मीससुद्धाणं । वरिसवरस्स उ ईसाणगस्स चरमम्मि समयम्मि	॥ २८ ॥
ईसाणे पूरित्ता, णपुंसगं तो असंखवासीसु । पल्लासंखियभागेण पूरिए इत्थिवेयस्स	॥ २९ ॥
पुरिसस्स पुरिससंकम - षएसउक्कस्स साभिगस्सेव । इत्थी जं पुण समयं, संपक्खित्ता हवइ ताहे	॥ ३० ॥
तस्सेव उ संजलणा, पुरिसाइकमेण सब्वसंछोभे । चउरुवसमित्तु खिप्पं, रागते सायउच्चजसा	॥ ३१ ॥
देवणिरयाउगाणं, जोगुक्कस्सेहिं जेट्ठगद्धाए । बद्धाणि ताव जावं, पढमे समए उदिन्नाणि	॥ ३२ ॥
सेसाउगाणि णियगेसु, चेव आगम्म पुव्वकोडीए । सायबहुलस्स अचिरा, बंधते जाव णोवट्टे	॥ ३३ ॥
पूरित्तु पुव्वकोडी-पुहुत्त नारयदुगस्स बंधते । एवं पल्लतिगते, वेउव्वियसेसणवगम्मि	॥ ३४ ॥
तमतमगो सब्वलहुं, सम्मत्तं लभिय सब्वचिरमद्धं । पूरित्ता मणुयदुगं, सवज्जरिसहं सबंधते	॥ ३५ ॥
सम्मद्विट्ठिधुवाणं, बत्तीसुदहीसयं चउक्खुत्तो । उवसामइत्तु मोहं, खवंतगे णियगबंधते	॥ ३६ ॥
धुवबन्धीण सुभाणं, सुभथिराणं च नवरि सिग्घयरं । तित्थगराहारगतणू, तेत्तीसुदही चिरचिया य	॥ ३७ ॥
तुल्ला नपुंसवेए - णेगिंदियथावरायवुज्जोआ । विगलसुहुमत्तिया वि य, नरतिरियचिरज्जिया होंति	॥ ३८ ॥
खवियंसयम्मि पगयं, जहन्नेगे नियगसंतकम्मते । खणसंजोइयसंजोयणाण चिरसम्मकालते	॥ ३९ ॥
उव्वलमाणीण उव्वलणा एगट्ठिई दुसामइगा । दिट्ठिदुगे बत्तीसे, उदहिसए पालिए पच्छा	॥ ४० ॥
अंतिमलोभजसाणं, मोहं अणुवसमइत्तु खीणाणं । नेयं अहापवत्तकरणस्स चरमम्मि समयम्मि	॥ ४१ ॥

वेउच्चिकारसंगं, खणबंधं गते उ नरयजिद्विद्वि । उच्चित्तु अबंधिय, एगोदिगए चिरुब्वलणे	॥ ४२ ॥
मणुयदुगुच्चागोए, सुहुमक्खणबद्धगेसु सुहुमतसे । तित्थयराहारतणू, अप्पद्धा बंधिया सुचिर	॥ ४३ ॥
चरमावलियपविट्ठा, गुणसेढी जासिमत्थि न य उदओ । आवलिगासमयसमा, तासिं खलु फड्डगाइं तु	॥ ४४ ॥
संजलणतिगे चेवं, अहिगाणि य आलिगाए समएहिं । दुसमयहीणेहिं गुणाणि जोगटाणाणि कसिणाणि	॥ ४५ ॥
वेएसु फड्डगदुगं, अहिगा पुरिसस्स बे उ आवलिया । दुसमयहीणा गुणिया, जोगट्टाणेहिं कसिणेहिं	॥ ४६ ॥
सव्वजहन्नाढत्तं, खंधुत्तरओ निरंतरं उप्पिं । एगं उब्वलमाणी, लोभजसानोकसायाणं	॥ ४७ ॥
ठिइखंडगविच्छेया, खीणकसायस्स सेसकालसमा । एगहिया घाईणं, निद्दापयलाण हिच्चेकं	॥ ४८ ॥
सेलेसिसंतिगाणं, उदयवईणं तु तेण कालेणं । तुल्ला णेगहियाइं, सेसाणं एगऊणाइं	॥ ४९ ॥
संभवतो ठाणाइं, कम्मपएसेहिं होति नेयाइं । करणेसु य उदयम्मि य, अणुमाणेणेवमेएणं	॥ ५० ॥
करणोदयसंताणं, पगइट्टाणेसु सेसगतिगे य । भूयक्कारप्पयरो, अबट्टिओ तह अवत्तव्वो	॥ ५१ ॥
एगादहिगे पढमो, एगाईऊणगम्मि बिइओ उ । तत्तियमेत्तो तइओ, पढमे समये अवत्तव्वो	॥ ५२ ॥
करणोदयसंताणं, सामित्तोघेहिं सेसगं नेयं । गइयाइमग्गणासुं, संभवओ सुट्टु आगमिय	॥ ५३ ॥
बंधोदीरणसंकम - संतुदयाणं जहन्नगाईहिं । सवेहो पगइट्टिइ - अणुभागपएसओ णेओ	॥ ५४ ॥
करणोदयसंतविऊ, तन्निज्जरकरणसंजमुज्जोगा । कम्मट्टुगुदयनिट्टा - जणियमणिट्टं सुहुमुवेति	॥ ५५ ॥

इय कम्मप्पगडीओ, जहासुयं णीयमप्पमइणा वि ।
सोहिय णा भोगकय, कहंतु वरदिट्ठिवायन्नु ॥ ५६ ॥

जस्स वरसासणावयव - फरिसपविकसियविमलमइ किरणा ।
विमलेंति कम्ममइले, सो मे सरणं महावीरो ॥ ५७ ॥

सत्ताप्रकरणं समाप्तम्

कर्मप्रकृतिः समाप्ता

कर्मग्रन्थना अभ्यासकोने नामकर्मना भांग्गाओनी संप्था
थाए राभवा माटे पास उपयोगी प्राचीन गाथाओ

चत्तारि वीससोलस, भंगा एगिदियाण चत्ताला ।
एगट्ट अट्ट विगलिंदियाण इगवण्ण तिण्हंपि ॥ १ ॥

गुणतीसे तीसे-वि य, भंगाणट्टाहियाच्छयालसया ।
पंचिंदियतिरिजोगे, पणवीसे बन्धभगेक्कं ॥ २ ॥

पणवीसयम्मि एक्को, छायालसया अडुत्तरिगुणतीसे ।
मणुजोगट्ट उ सब्बे, छायालसया सत्तरसा ॥ ३ ॥

अट्टट्ट एक्क एक्कग, भंगा अट्टारदेवजोगेसु ।
एक्को नारयजोगे, एक्को जसकित्तिभंगाओ ॥ ४ ॥

तेरस सहस्स-नवसय, पणयाला १ ३ ९ ४ ५ भंगयाण बन्धम्मि ।
नामस्स उदयसंखा, पणयालट्टुत्तरिसयाओ ७ ८ ४ ५ ॥ ५ ॥

एगिंदिय उदएसु, पंच य एक्कार सत्ततेरसयं ।
छक्कं कमसो भंगा, बायाला हुंति सब्बेवि ॥ ६ ॥

तिगतिगदुगचउछच्चउ, विगलाण छसट्ट होइ तिण्हंपि ।
अट्टट्ट सोल सोलस, अट्ट वेउब्बितिरियस्स ॥ ७ ॥

नव नवसीया दोसय. पंचच्छावत्तरीय पणतिरिए ।
ते दुगुणतिगुणदुगुणा, गुणतीसाइसु उदएसु ॥ ८ ॥

नव नवसीया दोसय, छावत्तर पञ्चपञ्च उदयदुगे ।
एक्कारस य बावन्न, नराण उदएसु भंगसया ॥ ९ ॥

अडअड नवनव एक्के, वेउब्बिनराण होइ पणतीसा ।
एक्केक्कदोदुगेक्के, आहारजईण सत्तेव ॥ १० ॥

अट्टट्ट अट्ट सोलस, सोलट्ट य देवओ य भंगाओ ।
नारय-केबलिउदएसु, पञ्चबावट्टि भंगाओ ॥ ११ ॥

ॐ ह्रीं श्री सिद्धाचल महातीर्थाधिराजाय श्री आदिनाथाय नमः ।

- : अथ सत्ताप्रकरण :-

- : अथ प्रथम प्रकृतिसत्ता :-

मूलोत्तरपगङ्गयं, चउब्बिहं संतकम्ममवि नेयं ।
ध्रुवमद्भुवणार्इयं, अट्टण्हं मूलपगईणं ॥ १ ॥
मूलोत्तरप्रकृतिगतं, चतुर्विधं सत्कर्माऽपि ज्ञेयम् ।
ध्रुवमध्रुवानादिकम्, अष्टानां मूलप्रकृतिनाम् ॥ १ ॥

ગાથાર્થ :- મૂલપ્રકૃતિગત અને ઉત્તરપ્રકૃતિગત એ પ્રમાણે સત્તાકર્મ બે પ્રકારે છે. તે દરેકના ચાર પ્રકાર છે. આઠે મૂલપ્રકૃતિઓની સત્તા ધ્રુવ-અધ્રુવ અને અનાદિ છે.

ટીકાર્થ :- તે પ્રમાણે ઉદયપ્રકરણ કહ્યું. હવે સત્તાપ્રકરણને કહે છે. અને ત્યાં આ અર્થાધિકાર છે. - (૧) ભેદ પ્રરૂપણા (૨) સાદિ - અનાદિ પ્રરૂપણા અને (૩) સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા.

- : અથ પ્રથમ ભેદ પ્રરૂપણા :-

ત્યાં ભેદ (અનુયોગ) નિરૂપણ કરતાં કહે છે. મૂલપ્રકૃતિગત અને ઉત્તરપ્રકૃતિગત એ પ્રમાણે સત્તાકર્મ બે પ્રકારે છે. ત્યાં મૂલપ્રકૃતિગત ૮ પ્રકારે છે, અને ઉત્તરપ્રકૃતિગત ૧૫૮ પ્રકારે છે. વળી તે દરેકના ચાર પ્રકાર છે. (૧) પ્રકૃતિસત્તાકર્મ, (૨) સ્થિતિસત્તાકર્મ, (૩) અનુભાગસત્તાકર્મ અને (૪) પ્રદેશસત્તાકર્મ જાણવું.

ઇતિ પ્રથમ ભેદ પ્રરૂપણા સમાપ્ત

- : અથ બીજી સાદાદિ પ્રરૂપણા :-

હવે સાદિ-અનાદિ પ્રરૂપણા કરતાં મૂલપ્રકૃતિ વિષય સંબંધીને કહે છે. 'ધ્રુવ' ઇત્યાદિ આઠે મૂલપ્રકૃતિઓની સત્તા ધ્રુવ - અધ્રુવ અને અનાદિ એમ ત્રણ પ્રકારે છે. ત્યાં હંમેશા જ સત્તા હોવાથી અનાદિપણું છે. ધ્રુવ - અધ્રુવપણું અભવ્ય - ભવ્યની અપેક્ષાએ જાણવું.

दिद्विदुगाउम छग्गति, तणुचोद्दसगं च तित्थगरमुच्चं ।
दुविहं पढमकसाया, हौंति चउद्धा तिहा सेसा ॥ २ ॥
दृष्टिद्विकमायुष्क षड्गतय - स्तनुचतुर्दशकम् च तीर्थकरमुच्चम् ।
द्विविधं प्रथमकषाया, भवन्ति चतुर्धा त्रिधा शेषाः ॥ २ ॥

ગાથાર્થ :- દૃષ્ટિદ્વિક - ૪ આયુષ્ય - મનુષ્ય - દેવ - નરકદ્વિક એ ૬, વૈક્રિય - આહારકસપ્તક એ- ૧૪, જિનનામ અને ઉચ્ચગોત્ર એ ૨૮ પ્રકૃતિઓ સાદિ - અધ્રુવ બે પ્રકારે છે. તથા પ્રથમ ૪ કષાયો ૪ પ્રકારે અને બાકીની પ્રકૃતિઓ ત્રણ પ્રકારે છે.

ટીકાર્થ :- હવે ઉત્તરપ્રકૃતિઓની સાદિ- અનાદિ પ્રરૂપણા કહે છે. - દૃષ્ટિદ્વિક એટલે સમ્યક્ત્વ અને મિશ્રરૂપ, આયુષ્ય-૪, 'છગ્ગ' ત્તિ એટલે મનુષ્યદ્વિક - દેવદ્વિક અને નરકદ્વિક, તનુચતુર્દશકં - એટલે વૈક્રિયસપ્તક - આહારકસપ્તક, જિનનામકર્મ અને ઉચ્ચગોત્ર એ ૨૮ પ્રકૃતિઓ સત્તાકર્મને આશ્રયીને સાદિ-અધ્રુવ એમ બે પ્રકારે છે. અને આ પ્રકૃતિઓનું અધ્રુવસત્તાકર્મપણું હોવાથી સાદિ-અધ્રુવભાવ જાણવો.

તથા પ્રથમ અનંતાનુબંધિ કષાય-૪ સત્તાકર્મ અપેક્ષાએ સાદિ - અનાદિ - ધ્રુવ અને અધ્રુવ એમ ૪ પ્રકારે છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે. - સમ્યગ્દૃષ્ટિ જીવે પ્રથમથી જ ઉદ્વલના કરી હોય અને ^૧મિથ્યાત્વે ગયેલો જ્યારે તે જીવ મિથ્યાત્વરૂપ હેતુથી ફરી પણ બાંધે છે ત્યારે સાદિ, તે સ્થાન અર્થાત્ સમ્યક્ત્વ નહિ પામેલાને અનાદિ ધ્રુવ-અધ્રુવ પૂર્વની જેમ.

૧ અહીં ટીકામાં મિથ્યાત્વ ગતેન શબ્દ રહી ગયો છે.

તથા બાકીની ૧૨૬ પ્રકૃતિઓની સત્તાકર્મ અપેક્ષાએ અનાદિ - ધ્રુવ - અધ્રુવ એમ ત્રણ પ્રકારે છે. ત્યાં એ પ્રકૃતિઓનું ધ્રુવસત્તાપણું હોવાથી અનાદિ, ધ્રુવ-અધ્રુવ પૂર્વની જેમ. (યંત્ર નંબર-૧ જુઓ)

ઇતિ બીજી સાધાદિ પ્રરૂપણા સમાપ્ત

- : અથ ત્રીજી સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા :-

છત્તમત્થંતા ચત્તદસ, દુચરમસમયંમિ અત્થિ દો નિદ્દા ।
બદ્ધાણિ તાવ આઠ્ઠણિ વેદ્યાઈં તિ જા કસિણં ॥ ૩ ॥

છત્તસ્થાન્તાશ્ચતુર્દશ, દ્વિચરમસમયે સ્તો દ્વે નિદ્દે ।
બદ્ધાણિ તાવદાયૂંષિ વેદિતાનીતિ યાવત્ કૃત્સ્નમ્ ॥ ૩ ॥

ગાથાર્થ :- છત્તસ્થને અન્ત સુધી ૧૪ પ્રકૃતિઓની સત્તા, ૧૨માના દ્વિચરમ સમય સુધી બે નિદ્રાની સત્તા, અને ૪ આયુષ્યની સત્તા બંધથી શરૂ કરી જ્યાં સુધી સંપૂર્ણ વેદાય નહિ ત્યાં સુધી હોય છે.

ટીકાર્થ :- તે પ્રમાણે સાદિ-અનાદિ પ્રરૂપણા કરી, હવે સ્વામિત્વને કહે છે, અને તે બે પ્રકારે છે. - એક - એક પ્રકૃતિગત સ્વામિત્વ અને પ્રકૃતિસ્થાનગત સ્વામિત્વ. ત્યાં એક-એક પ્રકૃતિગત સ્વામિત્વને પ્રતિપાદન કરવાની ઇચ્છાવાળા કહે છે....

જ્ઞાનાવરણ-૫, અંતરાય-૫ અને દર્શનાવરણ-૪ એ ૧૪ પ્રકૃતિઓ છત્તસ્થાન્તા :- ક્ષીણકષાય વીતરાગ છત્તસ્થ ગુણસ્થાનક જ્યાં સુધી હોય છે ત્યાં સુધી સત્તા હોય છે. આગળ તે પ્રકૃતિઓનો અભાવ છે, એ પ્રમાણે (વસ્તુમાણ સંબંધમાં) આગળ પણ જે ગુણસ્થાનક સુધી અન્ત કહેલો હોય તે ગુણસ્થાનકથી આગળ તે પ્રકૃતિઓનો અભાવ જાણવો. તથા ક્ષીણકષાય વીતરાગ છત્તસ્થ ગુણસ્થાનકના દ્વિચરમ અર્થાત્ ઉપાન્ત્ય સમય સુધી બે નિદ્રાની સત્તા હોય છે.

ચારે આયુષ્યની સત્તા બંધથી શરૂ કરીને જ્યાં સુધી સંપૂર્ણ વેદાયા ન હોય ત્યાં સુધી હોય છે. અર્થાત્ પોતપોતાના ભવના અન્ત સુધી અનુભવતો હોય છે.

તિસુ મિચ્છત્તં નિયમા, અદ્દસુ ઠાણેસુ હોઈ ભદ્દયવ્વં ।
આસાણે સમ્મત્તં, નિયમા સમ્મં દસસુ ભજ્જં ॥ ૪ ॥

**પ્રકૃતિસત્તાકર્મને વિષે મૂલ - ઉત્તરપ્રકૃતિના સાધાદિ ભાંગા
પ્રદર્શક યંત્ર નં.-૧ (ગાથા ૧-૨ના આધારે)**

સંખ્યા	પ્રકૃતિઓના નામ	સાદિ	અનાદિ	ધ્રુવ	અધ્રુવ	ભાંગા
મૂલ - ૮	જ્ઞાનાવરણીયાદિ - ૮	-	હંમેશા સત્તા હોવાથી	અભવ્ય	ભવ્ય	૨૪
ઉત્તરપ્રકૃતિઓ :-						
૨૮	સમ્યક્ત્વાદિ અધ્રુવસત્તાની	અધ્રુવ સત્તાપણું હોવાથી	-	-	અધ્રુવ સત્તાપણું હોવાથી	૫૬
૪	અન્તતાનુબંધિ - ૪	ઉદ્ભવલના કર્યા પછી મિથ્યાત્વે કરી બાંધે	સમ્યક્ત્વ ન પામે ત્યાં સુધી સત્તા	અભવ્ય	ભવ્ય	૧૬
૧૨૬	બાકીની પ્રકૃતિઓ	-	ધ્રુવ સત્તાપણું હોવાથી	"	"	૩૭૮
૧૫૮						૪૫૦

ત્રિષુ મિથ્યાત્વં નિયમા - દષ્ટસુ સ્થાનેષુ ભવતિ ભક્તવ્યમ્ ।

આસ્વાદને સમ્યક્ત્વં, નિયમાત્ સમ્યક્ત્વં દશસુ ભાજ્યમ્ ॥ ૪ ॥

ગાથાર્થ :- પ્રથમ ત્રણ ગુણસ્થાનક મિથ્યાદૃષ્ટિ - સાસ્વાદન અને મિશ્રને વિષે નિશ્ચયથી મિથ્યાત્વ હોય છે. બાકીના ૮ ગુણસ્થાનક - ૪ થી ૧૧ સુધીને વિષે ભજના હોય છે. અને સમ્યક્ત્વમોહનીયની સત્તા સાસ્વાદને નિશ્ચયથી હોય છે, અને ૧ થી ૧૧ સુધીના (૨જા સિવાય) ૧૦ ગુણસ્થાનકને વિષે ભજના હોય છે.

ટીકાર્થ :- મિથ્યાત્વ - સાસ્વાદન - મિશ્રરૂપ ત્રણ ગુણસ્થાનકને વિષે નિશ્ચયથી અવશ્ય ભાવથી મિથ્યાત્વની સત્તા હોય છે. બાકીના ૮ ગુણસ્થાનક ૪ થી ૧૧ ઉપશાંતમોહ સુધી ભજના જાણવી, અર્થાત્ ક્યારેક સત્તા હોય અને ક્યારેક સત્તા ન પણ હોય. તે આ પ્રમાણે કહે છે - અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ આદિ ગુણસ્થાનકમાં ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ ઉપાર્જન કરતાં જે જીવે મિથ્યાત્વનો ક્ષય કર્યો હોય છે તે જીવને સત્તા હોતી નથી, અને ઉપશમાવેલી હોય એટલે કે ઉપશમ સમ્યક્ત્વીને સત્તામાં હોય છે. અને ક્ષીણમોહાદિ ગુણસ્થાનકોમાં મિથ્યાત્વની સત્તાનો અવશ્ય અભાવ છે.

તથા “આસાણે” ત્તિ સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે સમ્યક્ત્વ મોહનીયની સત્તા નિશ્ચયથી હોય છે, કારણ કે ઔપશમિક અદ્વામાં (કાલમાં) જઘન્યથી સમય માત્ર અને ઉત્કૃષ્ટથી બાકીની ૬ આવલિકા સુધી સાસ્વાદન પામે છે અને ત્યાં નિશ્ચયથી ૨૮ની સત્તા હોય છે. વળી મિથ્યાદૃષ્ટિથી આરંભી ૨જા ગુણસ્થાનક સિવાય ઉપશાંતમોહ સુધીના ૬સ ગુણસ્થાનકોમાં ભજના હોય છે. એટલે કે કોઈ વખતે સત્તામાં હોય છે અને કોઈ વખતે સત્તા ન પણ હોય. તે આ પ્રમાણે કહે છે.... મિથ્યાદૃષ્ટિ ગુણસ્થાનકે અનાદિ ૨૬ની સત્તાવાળો અને ઉદ્વલના કરેલ સમ્યક્ત્વ પુંજવાળા જીવને વિષે તથા મિશ્ર ગુણસ્થાનકે પણ સમ્યક્ત્વ પુંજની ઉદ્વલના કર્યા પછી કેટલોક કાલ મિશ્ર ભાવમાં રહેલને અને અવિરતથી શરૂ કરીને ઉપશાંતમોહ સુધીમાં ક્ષાયિક સમ્યગ્દૃષ્ટિ સમ્યક્ત્વમોહનીયની સત્તા ન હોય અને તે સિવાય બીજા જીવને સત્તામાં હોય છે.^૨

બિંદ્યતદ્દેસુ મિસં, નિયમા ઠાણનવગમ્મિ ભયણિજ્જં ।

સંજોયણા ઉ નિયમા, દુસુ પંચસુ હોઇ ભંડયવ્વં ॥ ૫ ॥

દ્વિતીયતૃતીયયોર્મિશ્રં, નિયમાત્ સ્થાનનવકે ભજનીયમ્ ।

સંયોજના તુ નિયમાદ્, દ્વયોઃ પચ્ચસુ ભવતિ ભક્તવ્યમ્ ॥ ૫ ॥

ગાથાર્થ :- દ્વિતીય અને તૃતીય ગુણસ્થાનકે મિશ્રની સત્તા નિશ્ચયથી હોય છે. અને નવ ગુણસ્થાનકે મિશ્રની સત્તા વિકલ્પે છે. પ્રથમના બે ગુણસ્થાનકમાં અનંતાનુબંધિની સત્તા નિશ્ચયથી હોય છે અને આગળના પાંચ ગુણસ્થાનકોમાં વિકલ્પે છે.

ટીકાર્થ :- બીજા અને ત્રીજા ગુણસ્થાનકે મિશ્રમોહનીયની સત્તા નિશ્ચયથી હોય છે, કારણ કે સાસ્વાદને નિશ્ચયથી ૨૮ની જ સત્તા હોય છે. અને મિશ્ર ગુણસ્થાનકવાળો તો ૨૮ની સત્તાવાળો સમ્યક્ત્વમોહનીયની વિસંયોજના થવાથી ૨૭ની સત્તાવાળો, અથવા અનંતાનુબંધિ-૪ની ઉદ્વલના થવાથી ૨૪ની સત્તાવાળો હોય છે, અને તેથી આ સત્તાસ્થાનોને વિષે મિશ્રમોહનીયની સત્તા અવશ્ય પામે છે. ૨૬ની સત્તાવાળાને તો મિશ્રગુણસ્થાનક ન જ સંભવે, કારણ કે મિશ્રપુંજની સત્તા ઉદય વિના મિશ્ર ગુણસ્થાનકની પ્રાપ્તિ જ ન થાય.

“સ્થાનનવકે” મિથ્યાદૃષ્ટિ અને અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ આદિ ઉપશાંતમોહ અન્ત સુધી નવ ગુણસ્થાનકોમાં મિશ્રમોહનીયની સત્તા ભજના = વિકલ્પે હોય છે. અર્થાત્ ક્યારેક હોય અને ક્યારેક ન હોય. જે મિથ્યાદૃષ્ટિ ૨૬ની સત્તાવાળો હોય તે અને અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ આદિ ઉપશાંતમોહના અન્ત સુધી ક્ષાયિક સમ્યગ્દૃષ્ટિઓ મિશ્રની સત્તા ન પામે અને બીજા પામે એ પ્રમાણે અર્થ છે.^૩

૨ મિથ્યાદૃષ્ટિ ગુણસ્થાનકે અભવ્યને અને હજી સુધી જે જીવે સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કર્યું નથી તેવા ભવ્યને સમ્યક્ત્વમોહનીય સત્તામાં હોતી જ નથી. અને ઉપશમ સમ્યક્ત્વથી પડીને આવેલા ભવ્યને જ્યાં સુધી ઉવેલે નહીં ત્યાં સુધી જ સત્તામાં હોય છે. તથા ઉપરના ગુણસ્થાનકેથી પડીને મિશ્રપણું પ્રાપ્ત કરે તેને મિશ્રગુણસ્થાનકે સમ્યક્ત્વમોહનીયની અવશ્ય સત્તા હોય છે, અને પ્રથમ ગુણસ્થાન કે સમ્યક્ત્વમોહનીય ઉવેલી મિશ્રપણું પ્રાપ્ત કરે તેને સત્તામાં નથી હોતી. ૪ થી ૧૧માં સુધીમાં ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વીને સત્તામાં હોતી નથી, ઉપશમ ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વીને હોય છે. માટે ૬સ ગુણસ્થાનકોમાં સમ્યક્ત્વમોહનીયની સત્તા ભજનાએ કહી છે. ૧૨મા આદિ ગુણસ્થાનકોમાં તો હોતી જ નથી. ઇતિ ભાવાર્થ.

૩ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વીને મિશ્રમોહનીયની સત્તા હોતી નથી, ઉપશમ ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વીને હોય છે, પ્રથમ ગુણસ્થાનકે અભવ્યને અને જે જીવે હજી સુધી સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કર્યું નથી તે જીવને મિશ્રની સત્તા હોતી નથી. અને સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરી મિથ્યાત્વે જાય તેઓને તે જ્યાં સુધી ઉવેલે નહિ ત્યાં સુધી સત્તામાં હોય છે, પછી ન હોય. એટલે નવ ગુણસ્થાનકે ભજનાએ મિશ્રમોહનીયની સત્તા કહી છે.

તથા ‘સંયોજના’ એટલે અનંતાનુબંધિની સત્તા મિથ્યાદૃષ્ટિ અને સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે નિશ્ચયથી હોય છે, કારણ કે તેઓ અવશ્ય અનંતાનુબંધિ બાંધે છે. વળી, મિશ્રદૃષ્ટિ આદિ અપ્રમત્ત સંયત સુધીના પાંચ ગુણસ્થાનકને વિષે વિકલ્પે સત્તા હોય છે. અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરેલ ૨૪ની સત્તાવાળા મિશ્રદૃષ્ટિ ને, (અર્થાત્ ૪ થી ૭ ગુણો વિસંયોજના કરી જે ઉજે આવે તેને ન હોય) દર્શનસપ્તક ક્ષય કરેલ ૨૧ની સત્તાવાળા ક્ષાયિક જીવને અથવા અનંતાનુબંધિ સહિત ૨૪ની સત્તાવાળો કે જેને વિસંયોજના કરી છે તેવા અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ આદિ ને વિષે અનંતાનુબંધિની સત્તા ન હોય. તેથી વિપરીતને હોય છે.

અહીં પાંચ ગુણસ્થાનકે જ અનંતાનુબંધિની સત્તા વિકલ્પે જે કહેલ છે તે વિસંયોજિત અનંતાનુબંધિ કષાયવાળા જ ઉપશમશ્રેણિને પામે છે એ પ્રમાણે પોતાના મતના અભિપ્રાયથી કહ્યું છે. બાકી કર્મગ્રંથના અભિપ્રાયે તો આ પ્રમાણે કહ્યું છે. ‘આહુદુમે અણ નિયમા મહ્યા મીસાઈ ણવગમ્મિ’ અર્થ - પ્રથમ બે (મિથ્યાત્વ - સાસ્વાદન) ગુણસ્થાનકને વિષે અનંતાનુબંધિની સત્તા નિશ્ચયથી હોય છે. અને મિશ્ર આદિ નવ ગુણસ્થાનકને વિષે ભજના વિકલ્પે હોય છે, એ પ્રમાણે જાણવું.

સ્વગાનિયદ્વિઅદ્ધા, સંખિજ્જા હોંતિ અદ્ધ વિ કસાયા ।

નિરયત્તિરિયતેરસગં, નિદ્ધાનિદ્ધાતિગેણુવરિં ।। ૬ ।।

ક્ષપકાડનિવૃત્ત્યદ્ધાઃ, સંખ્યેયાઃ સન્ત્યષ્ટાવપિ કષાયાઃ ।

નિરયતિર્યક્ત્રયોદશકં, નિદ્ધાનિદ્ધાત્રિકેણોપરિ ।। ૬ ।।

ગાથાર્થ :- ક્ષપકને અનિવૃત્તિકરણ ગુણસ્થાનકના સંખ્યાતા ભાગ સુધી મધ્યમ ૮ કષાયો સત્તામાં હોય છે. તથા નરક-તિર્યચને એકાન્ત પ્રાયોગ્ય ૧૩ + નિદ્ધાનિદ્ધાત્રિક = થીણદ્વિત્રિક સહિત ૧૬ પ્રકૃતિઓ આઠ કષાય ક્ષય પછી સંખ્યાતા સ્થિતિખંડ જાય ત્યારે એકી સાથે ક્ષય પામે છે.

ટીકાર્થ :- મધ્યમ અપ્રત્યાખ્યાનાવરણ અને પ્રત્યાખ્યાનાવરણ એ ૮ કષાયો ક્ષપકને અનિવૃત્તિબાદર સંપરાય ગુણસ્થાનકના સંખ્યાતા ભાગ પર્યંત સત્તામાં હોય છે, ત્યાર પછી ન હોય કારણ કે તેઓનો ક્ષય કર્યો છે. વળી ઉપશમશ્રેણિને આશ્રયીને ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક સુધી સત્તા હોય છે.

તથા નરક - તિર્યચને એકાન્ત પ્રાયોગ્ય^૪ જે નામકર્મની ૧૩ પ્રકૃતિઓ - નરકદ્વિક, તિર્યચદ્વિક, એકેં બેઈં તેઈં ચઉરિન્દ્રિયજાતિ ૪, સ્થાવર, આતપ, ઉદ્યોત, સૂક્ષ્મ, સાધારણરૂપ, અને નિદ્ધાનિદ્ધાત્રિક = થીણદ્વિત્રિક સહિત ૧૬ પ્રકૃતિઓ આઠ કષાય ક્ષય થયા પછી સંખ્યાતા સ્થિતિખંડ ગયા પછી એકી સાથે ક્ષય પામે છે. તેથી જ્યાં સુધી ક્ષય ન થયો હોય ત્યાં સુધી સત્તા હોય છે અને ક્ષય થયા પછી સત્તા ન હોય. ઉપશમશ્રેણિમાં તો આ ૧૬ પ્રકૃતિઓની ઉપશાંત ગુણસ્થાનક સુધી સત્તા જાણવી.

અપુમિત્થીય સમં વા, હાસચ્છવ્કં ચ પુરિસ સંજલણા ।

પત્તેગં તસ્સ કમા, તણુરાગંતો ત્તિ લોભો ય ।। ૭ ।।

અપુંસ્ત્રિયાવેદેન સમં વા, હાસ્યષટ્કં ચ પુરુષ સંજ્વલનાઃ ।

પ્રત્યેકં તસ્ય ક્રમાત્, તનુરાગાન્ત્ત ઇતિ લોભશ્ચ ।। ૭ ।।

ગાથાર્થ :- ત્યાર પછી નપુંસકવેદ, તદનંતર સ્ત્રીવેદ અથવા (નપુંસકવેદે પ્રતિપન્ન શ્રેણિગતને) નપુંસકવેદ સ્ત્રીવેદનો સમકાળે ક્ષય થાય છે. તદનંતર હાસ્યાદિ-૬નો સમકાળે ક્ષય થાય છે. તદનંતર પુવેદ અથવા કે સ્ત્રી નપુંસકે માંડેલી ક્ષપકશ્રેણિની અપેક્ષાએ હાસ્યછક્ક ને પુરુષવેદનો સમકાળે ક્ષય થાય છે. તદનંતર જે સંજ્વલન કષાય તેનો એકેક કષાયને અનુક્રમે ક્ષય થાય છે, (તે કારણથી જ્યાં સુધી તેઓનો ક્ષય નથી થયો ત્યાં સુધી તેઓની સત્તા જાણવી.) અને સંજ્વલન લોભની સત્તા સૂક્ષ્મસંપરાયના અન્ત્ય સમય પર્યંત જાણવી.

૪ આ ૧૩માંથી નરકદ્વિક અને ઉદ્યોત એ ત્રણ સિવાયની ૧૦ પ્રકૃતિઓ એકાન્તે તિર્યચ યોગ્ય છે. એટલે કે તે ૧૦ પ્રકૃતિઓનો ઉદય માત્ર તિર્યચગતિમાં જ હોય છે. તેથી જે કોઈ પણ સ્થળે તિર્યચ એકાન્ત યોગ્ય પ્રકૃતિનું ગ્રહણ કર્યું હોય ત્યાં આ ૧૦ પ્રકૃતિઓ સમજવી. અને ભવધરણીય શરીરની અપેક્ષાએ ઉદ્યોત નામ પણ એકાન્ત તિં પ્રાયોં છે. માટે તેના સહિત ૧૧ પ્રકૃતિઓ એકાન્ત તિં પ્રાં જાણવી.

ટીકાર્થ :- પૂર્વ કહેલ ૧૬ પ્રકૃતિઓ ક્ષય થયા પછી સંખ્યાતા સ્થિતિખંડ જાય ત્યારે નપુંસકવેદ ક્ષય થાય છે અને જ્યાં સુધી ક્ષય ન થાય ત્યાં સુધી નપુંસકવેદની સત્તા હોય છે. પછી ફરી પણ સંખ્યાતા સ્થિતિખંડ જાય ત્યારે સ્ત્રીવેદ ક્ષય થાય છે, તે સ્ત્રીવેદનો પણ જ્યાં સુધી ક્ષય ન થાય ત્યાં સુધી સત્તામાં હોય છે. એ પ્રમાણે સ્ત્રીવેદ અથવા પુરુષવેદ સહિત ક્ષપકશ્રેણિ સ્વીકાર કરનાર જીવને જાણવું.

નપુંસકવેદ સહિત શ્રેણિ સ્વીકારનાર જીવને સ્ત્રીવેદ નપુંસકવેદ એકી સાથે ક્ષય પામે છે, અને જ્યાં સુધી ક્ષય ન પામે ત્યાં સુધી આ બન્ને વેદની સત્તા હોય છે. ઉપશમશ્રેણિને આશ્રયીને હો ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક સુધી સત્તા હોય છે.

પછી સ્ત્રીવેદ ક્ષય થયા પછી સંખ્યાતા સ્થિતિખંડ ઓળંગી ગયા બાદ એકી સાથે હાસ્યાદિ-૬ નો ક્ષય થાય છે, તે હાસ્યાદિ-૬નો ક્ષય થયા પછી સમય ન્યૂન બે આવલિકા પસાર થયા પછી પુરુષવેદ ક્ષય થાય છે. એ પ્રમાણે પુરુષવેદ સહિત ક્ષપકશ્રેણિ સ્વીકાર કરનાર જીવને જાણવું. સ્ત્રીવેદ અથવા નપુંસકવેદ સહિત ક્ષપકશ્રેણિ સ્વીકારનાર જીવને તો પુરુષવેદ અને હાસ્યાદિ-૬ એ ૭ પ્રકૃતિઓનો એકી સાથે ક્ષય કરે છે.

પછી પુરુષવેદ ક્ષય થયા બાદ સંખ્યાતા સ્થિતિખંડ ઓળંગી ગયા બાદ સંજ્વલન ક્રોધનો ક્ષય થાય છે. તેથી ફરી પણ સંખ્યાતા સ્થિતિખંડો ઓળંગી ગયા બાદ સંજ્વલન માનનો ક્ષય થાય છે. ત્યાર પછી પણ સંખ્યાતા સ્થિતિખંડો વ્યતીત થયા બાદ સંજ્વલન માયાનો ક્ષય થાય છે. અને જ્યાં સુધી હાસ્યાદિ પ્રકૃતિઓ ક્ષય ન થાય ત્યાં સુધી તેની સત્તા હોય છે.

“તનુરાગાન્ત” ઇતિ અહીં જે ‘ઇતિ’ છે તે ‘યાવદ્’ અર્થમાં છે. જ્યાં સુધી તનુરાગ અર્થાત્ સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકના અન્ત સુધી સંજ્વલન લોભની સત્તા જાણવી. આગળ સત્તા ન હોય. ઉપશમશ્રેણિ સ્વીકારનારને તો હાસ્યાદિ સર્વ પણ પ્રકૃતિઓ ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક સુધી સત્તા જાણવી.

મણુયગ્દ્જાઇતસબાયરં ચ પજ્જત્તસુભગઆણ્જ્જં ।
જસકિત્તી તિત્થયરં, વેયણિજ્જ્વં ચ મણુયાણં ॥ ૮ ॥
ભવચરિમસમયમ્મિ ઉ, તમ્મગિલ્લસમયમ્મિ સેસા ઉ ।
આહારગતિત્થયરા, ભજ્જા દુસુ નત્થિ તિત્થયરં ॥ ૯ ॥

મનુષ્યગતિ જાતિ ત્રસબાદરં ચ પર્યાપ્તસુભગાદેયમ્ ।
યશઃકીર્તિસ્તીર્થકરમ્, વેદનીયોચ્ચૈશ્ચ મનુષ્યાયુઃ ॥ ૮ ॥
ભવચરમસમયે તુ, તદગ્રિમસમયે શેષાસ્તુ ।
આહારકતીર્થકરૌ, ભાજ્યૌ દ્વયોર્નાસ્તિ તીર્થકરમ્ ॥ ૯ ॥

ગાથાર્થ :- મનુષ્યગતિ - પંચેન્દ્રિયજાતિ - ત્રસ - બાદર - પર્યાપ્ત - સુભગ આદેય - યશ - જીનનામ - બેમાંથી ૧ વેદનીય - ઉચ્ચગોત્ર અને મનુષ્યાયુષ્ય એ ૧૨ પ્રકૃતિઓની સત્તા ભવના અન્ત્ય સમય સુધી હોય છે. શેષ ૮૩ પ્રકૃતિઓની સત્તા ૧૪મા ગુણાના ઉપાન્ત્ય સમય સુધી હોય છે. આહારક અને જિનનામની સત્તા સર્વ ગુણસ્થાનકોમાં વિકલ્પે હોય છે, અને રજા તથા ૩જા ગુણાઠાણે તો જિનનામની સત્તા નિશ્ચયથી ન જ હોય.

ટીકાર્થ :- મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત, સુભગ, આદેય, યશઃકીર્તિ, જિનનામ, કોઈપણ એક વેદનીય, ઉચ્ચગોત્ર, મનુષ્યાયુષ્યરૂપ ૧૨ પ્રકૃતિઓ ભવના અન્ત્ય સમય સુધી સત્તા હોય છે. અયોગી કેવલીના અન્ત્ય સમય સુધી વેદે છે. આગળ સત્તા નથી એ પ્રમાણે અર્થ છે.

પૂર્વ કહેલ ૭૬ પ્રકૃતિઓ સિવાયની બાકીની કોઈપણ એક વેદનીય, દેવદ્વિક, ઔદારિકસપ્તક, વૈક્રિયસપ્તક, આહારકસપ્તક, તૈજસ-કાર્મણસપ્તક, પ્રત્યેક, સંઘયણ-૬, સંસ્થાન-૬, વર્ણાદિ-૨૦, વિહાયોગતિદ્વિક, અગુરુલધુ, પરાધાત, ઉપધાત, ઉચ્ચ્વાસ, સ્થિર, અસ્થિર, શુભ, અશુભ, દુર્ભગ, સુસ્વર, દુઃસ્વર, અયશઃકીર્તિ, મનુષ્યાનુર્વી, નિર્માણ, અન્નાદેય, અપર્યાપ્ત, નીચગોત્રરૂપ ૮૩ પ્રકૃતિઓની સત્તા “તમ્મગિલ્લસમયમ્મિ” ત્તિ ભવના અન્ત્ય સમયથી પૂર્વની સમયે અર્થાત્ અયોગી કેવલીના દ્વિચરમ = ઉપાન્ત્ય સમય સુધી હોય છે. એ પ્રમાણે અર્થ છે. ૧૪માના અન્ત્ય સમયે સત્તા નથી.

આહારક અને જિનનામકર્મ તો સ્વ આધારરૂપે સંભવિત અર્થાત્ જ્યાં તે બેની સત્તા સંભવી શકે છે તે સર્વે પણ ગુણસ્થાનકને વિષે ભજનાએ સંભવે છે. વળી જિનનામકર્મની સત્તા તો સાસ્વાદન અને મિશ્રગુણસ્થાનકે નિશ્ચયથી ન જ હોય. કારણ કે જિનનામની સત્તાવાળા જીવ સ્વભાવથી જ તે કહેલા બે ગુણસ્થાનકે જવાનો અસંભવ છે. અર્થાત્ ન જાય. તે કારણે આ બે કર્મની ભજના વિચારવી.

જે અપ્રમત્ત સંયત વગેરે સંયમ પ્રત્યયથી આહારકસપ્તકનો બંધ કરીને વિશુદ્ધિના બલથી ઉપરના ગુણસ્થાનકે ચડે છે, અને જે તે બંધ પછી ઉપરના ગુણસ્થાનકોમાંથી અવિશુદ્ધિ અધ્યવસાયના કારણે નીચે પડે છે, તે જીવને આહારકસપ્તક^૫ સર્વ ગુણસ્થાનકને વિષે સત્તા પામે છે. જે આહારકસપ્તક ન જ બાંધે, અને તેના વિના જ ઉપરના ગુણસ્થાનકમાં ચઢે છે, તે જીવને આહારકસપ્તક તે ગુણસ્થાનકોને વિષે સત્તામાં પ્રાપ્ત થાય નહીં.

તથા જે કોઈ જીવ અવિરતસમ્યગ્દષ્ટિથી અપૂર્વકરણના દક્ષા ભાગ સુધી સમ્યક્ત્વ પ્રત્યયથી જિનનામકર્મનો બંધ કરી ઉપરના ગુણસ્થાનકે ચડે છે, અને કોઈ જીવ જિનનામકર્મનો બંધ કરેલ અવિશુદ્ધિના કારણથી મિથ્યાત્વને પણ પામે છે ત્યારે સાસ્વાદન મિશ્ર રહિત^{૫૨} ગુણસ્થાનકને વિષે જિનનામકર્મની સત્તા પ્રાપ્ત થાય છે, અને જે જીવ વિશુદ્ધ સમ્યક્ત્વ હોવા છતાં પણ તે જિનનામને ન બાંધે તે જીવ સર્વગુણસ્થાનકને વિષે તે જિનનામની સત્તા ન પામે. જે કારણથી આ બે કર્મની પોતાના હેતુ સદ્ભાવમાં પણ બંધનું અધ્રુવપણું હોવાથી અવશ્ય સત્તા સંભવતી નથી.

તથા જિનનામ અને આહારકની પરસ્પર ભેગી સત્તાવાળો જીવ મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકમાં જાય નહીં અને પંચસંગ્રહ પાંચમા દ્વારની ગાથા ૧૪૧માં કહ્યું છે કે^{૫૩} ‘‘उभए संति न मिच्छो’’ = ઉભયની એટલે જિનનામ અને આહારકની સત્તાવાળો મિથ્યાત્વે હોય નહીં, અર્થાત્ મિથ્યાત્વે જાય જ નહીં. ફક્ત જિનનામની સત્તાવાળો પણ મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે અંતર્મુહૂર્ત માત્ર કાલ રહે, પણ અધિક નહીં. અને પંચસંગ્રહ પાંચમા દ્વારની ગાથા-૧૪૧માં કહ્યું છે કે^{૫૪} ‘‘तित्यगरे अन्तरमुहुत्तं’’ = મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે જિનનામની સત્તા અંતર્મુહૂર્ત હોય છે.

મિથ્યાત્વે જિનનામની સત્તાવાળા જીવ અંતર્મુહૂર્ત રહે તેનું કારણ આ પ્રમાણે છે. - જે જીવ પ્રથમ (મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે) નરકાયુષ્ય બાંધેલ હોય તે જીવ વેદક સમ્યગ્દષ્ટિ અર્થાત્ ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ પામી જિનનામકર્મ બાંધીને (આયુષ્યના અન્તે નરકગમનાભિમુખ થયો છતો) ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વનો અવશ્ય ત્યાગ કરીને જ નરકમાં ઉત્પન્ન થાય છે. ત્યારબાદ અંતર્મુહૂર્તમાં અવશ્ય સમ્યક્ત્વ પામે છે. એ પ્રમાણે મિથ્યાત્વમાં^૫ જિનનામની અંતર્મુહૂર્ત માત્ર જ સત્તા હોય છે. (ચંત્ર નંબર ૨ જુઓ).

ઇતિ એકેક પ્રકૃતિ સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા સમાપ્ત

૫ અહીં પાંચમાં કર્મગ્રંથની ગાથા ૧૨માં પણ કહ્યું છે કે આહારકસપ્તક, સમ્યગ્ને ચિત્તિગ્ને વિના સિત્ત્યં । નોખ્યસ્તે મિચ્છો, અંતર્મુહૂર્ત ખ્વે સિત્ત્યે ।। અર્થ :- આહારકસપ્તક સર્વ ગુણસ્થાનકોમાં જ = વિકલ્પે છે, અર્થાત્ કોઈ ગુણસ્થાનકમાં ધ્રુવસત્તાક નથી. તથા જિનનામકર્મ પણ બીજા અને ત્રીજા ગુણસ્થાનક સિવાયના શેષ સર્વ ગુણસ્થાનકોમાં વિકલ્પે છે. એટલે અધ્રુવસત્તાક છે. વળી વિશેષ એ છે કે આહારક - જિનનામ એ (‘‘उभस्ते’’) બેની સત્તાવાળો જીવ મિથ્યાદષ્ટિ ન હોય, અને મિથ્યાત્વે જિનનામકર્મની સત્તા પણ અંતર્મુહૂર્ત માત્ર જ હોય છે.

૬ અહીં ઉપશમ સમ્યક્ત્વમાં પણ જો કે જિનનામ બાંધે છે. તેમજ ઉપશમ સમ્યગ્દષ્ટિ સમ્યક્ત્વ પામી મિથ્યાદષ્ટિપણે નરકમાં પણ જાય છે, તો પણ અહીં દીર્ઘ સતત બંધના સદ્ભાવ માટે ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ કહ્યું છે, તેમજ નરકાભિમુખ થયેલા જીવને આયુષ્યપર્યન્તે ઉપશમ સમ્યક્ત્વ સહિત જિનનામનો બંધ અસંભવિત છે.

૭ પ્રશ્ન :- અહીં ટીકામાં મિથ્યાત્વે જિનનામની સત્તાનો કાળ કહ્યો. તો આહારકસપ્તકની સત્તાનો પણ કાળ કેમ ન કહ્યો ? તો કેટલો કાળ હોય ? ઉત્તર :- આહારકની સત્તાનો કાળ મિથ્યાત્વે ઉત્કૃષ્ટથી પલ્લોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ સંભવે છે, ત્યારબાદ અવશ્ય નિ:સત્તાક થાય છે. અને જ્યન્યથી અંતર્મુહૂર્ત જો રહે તો ત્યારબાદ અવશ્ય ઉપરનું ઉજું કે જથું ગુણસ્થાનક પામે છે, કારણ કે આહારકની સત્તાવાળો જીવ અવિરતિપણામાં જઈ ત્યાં અંતર્મુહૂર્ત બાદ આહારકની ઉદ્વલના શરૂ કરે છે, તે યાવત્ પલ્લોપમના અસંખ્યેયભાગ સુધીમાં આહારકનો વિનાશ કરી નિ:સત્તાક કરે છે.

- : પ્રકૃતિસ્થાન પ્રરૂપણા :-

પઢમચરિમાણમેગં, ઇન્નવચત્તારિ વીયગે તિન્નિ ।
 વેયણિયાઝયગોણસુ, દોન્નિ ંગોત્તિ દો હોત્તિ ॥ ૧૦ ॥
 પ્રથમચરમયોરેકમ્, ષ્ણનવચત્તારિ દ્વિતીયે ત્રીણિ ।
 વેદનીયાયુર્ગોત્રિષુ, દ્વે ંક ઙ્ગિ દ્વો ભવતઃ ॥ ૧૦ ॥

ગાથાર્થ :- પ્રથમ અને અન્ત્ય કર્મનું ૫-૫નું એકેક સ્થાન, બીજા દર્શનાવરણીયમાં ૬-૮-૪ એ ત્રણ સ્થાન, વેદનીય - આયુષ્ય અને ગોત્રમાં ૨-૧ પ્રકૃત્યાત્મક એમ બે - બે સત્તાસ્થાન હોય છે.

ટીકાર્થ :- તે પ્રમાણે એક એક પ્રકૃતિ સત્તાકર્મ કહ્યું. હવે પ્રકૃતિસ્થાન સત્તાકર્મ :- પ્રરૂપણા કહે છે. પ્રથમ અને અન્ત્ય જ્ઞાનાવરણ - અંતરાયનો એક એક પાંચ પ્રકૃત્યાત્મક સ્થાન છે. અને તે ક્ષીણકષાયના અન્ત્ય સમય સુધી સત્તામાં હોય છે, આગળ સત્તામાં ન હોય.

તથા બીજા દર્શનાવરણને વિષે ૩ પ્રકૃતિસ્થાનો છે. તે આ પ્રમાણે ૬ - ૮ - ૪ છે. ત્યાં સર્વ દર્શનાવરણીય પ્રકૃતિનો સમુદાય તે ૮નું પ્રકૃતિસ્થાન. અને તે ૮ પ્રકૃતિઓ ઉપશમશ્રેણિને આશ્રયીને ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક સુધી સત્તામાં હોય છે. ક્ષપકશ્રેણિને આશ્રયીને અન્નિવૃત્તિબાદરસંપરાય ગુણસ્થાનકના જ્યાં સુધી સંખ્યાતા ભાગો છે ત્યાં સુધી સત્તામાં હોય છે, આગળ ક્ષીણકષાયનો ક્ષય થતા ૬ની સત્તા હોય છે. અને તે ૬ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન ત્યાં સુધી હોય છે કે જ્યાં સુધી ક્ષીણકષાયનો ઉપાન્ત્ય સમય આવે, તે ઉપાન્ત્ય સમયે નિદ્રા-પ્રચલાનો વિસ્થેદ પામે છે. અને તેથી અન્ત્ય સમયે ૪ની જ સત્તા હોય છે.

તથા વેદનીય - આયુષ્ય - ગોત્રકર્મના બે બે પ્રકૃતિસ્થાન છે. તે આ પ્રમાણે ૨ પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન અને ૧ પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન. ત્યાં જ્યાં સુધી એક વેદનીયનો ક્ષય ન થાય ત્યાં સુધી બેની સત્તા હોય છે. અને એકનો ક્ષય થયે એકની સત્તા હોય છે.^૮

જ્યાં સુધી એક ગોત્રનો ક્ષય ન થાય અથવા ઉદ્વલના ન થાય ત્યાં સુધી બેની સત્તા હોય છે. નીચગોત્રનો ક્ષય થતા અથવા ઉચ્ચગોત્રની ઉદ્વલના થતા એકની સત્તા હોય છે.^૯

આયુષ્યને વિષે તો જ્યાં સુધી બાંધેલા આયુષ્યનો ઉદય ન થાય ત્યાં સુધી બે પ્રકૃતિની સત્તા હોય છે, અને જ્યારે (તે બાંધેલ આયુષ્યનો) ઉદય થાય ત્યારે પૂર્વના આયુષ્યનો ક્ષય થતા એકની જ સત્તા હોય છે. (અર્થાત્ પરભવનું આયુષ્ય બાંધે નહી ત્યાં સુધી એકની સત્તા અને તે બંધ થયા પછી તે ભવનું આયુષ્ય પૂર્ણ ન કરે ત્યાં સુધી ૨ની સત્તા હોય છે.) (યંત્ર નંબર ૩ જુઓ)

- : અથ મોહનીયકર્મના પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન પ્રરૂપણા :-

ંગાઙ્ગ જાવ પંચગ-મેવ્કારસ બાર તેરસિગવીસા ।
 વિય તિય ચઝરો છસ્સત્ત, અઢ્ઢવીસા ય મોહસ્સ ॥ ૧૧ ॥
 ંકાદિ યાવત્ પચ્ચકમેકાદશ, દ્વાદશ-ત્રયોદશૈકવિંશતયઃ ।
 દ્વિકત્રિક ચતુઃષ્ઢ સપ્તાઽષ્ટાવિંશતયશ્ચ મોહસ્ય ॥ ૧૧ ॥

૮ અહીં વેદનીયની બંને પ્રકૃતિ ૧૪માના દ્વિચરમ સમય સુધી સત્તામાં હોય છે. દ્વિચરમ સમયે કોઈપણ એકની સત્તા નષ્ટ થાય ત્યારે ૧૪માના અન્ત્ય સમયે એકની સત્તા રહે છે.

૯ અહીં ગોત્રકર્મ તેઉ-વાઉકાયમાં ઉચ્ચગોત્રને ઉવેલે ત્યારે કે ૧૪માના દ્વિચરમ સમયે નીચગોત્રનો ક્ષય કરે ત્યારે એક ગોત્રની સત્તા હોય છે, તે સિવાય હંમેશા બંને ગોત્રની સત્તા હોય છે.

એકેક પ્રકૃતિને વિષે સ્વામિત્વ પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર - ૨

સંજ્ઞા :- Δ - કાંઈક ઉત્તર ભાગ ગુણ ૦ થી ૧૧ ગુણ ૦ સમજવું. અર્થાત્ ભાગના સંખ્યાત્મક ભાગ પછીનો કાલ જાણવો.

\square ૧લા આદિથી દેશોન ભંજુ ગુણસ્થાનક સમજવું, અર્થાત્ ભાગના શરૂઆતના સંખ્યાત્મક ભાગ સુધીનો કાલ જાણવો.

ક્રમ ૧૨ કે ૧૪મા ગુણસ્થાનકનો દ્વિચરમ (ઉપાન્ય) સમય જાણવો.

ગાથા	પ્રકૃતિઓ	પ્રકૃતિઓના નામ	ગુણસ્થાનકે ધ્રુવસત્તા	ગુણસ્થાનકે અધ્રુવસત્તા
૩	૧૪	જ્ઞાના-૫, અંત-૫, દર્શના-૪ = ૧૪	૧ થી ૧૨	૦
	૨	નિદ્રાદિક	૧ થી ૧૨ ક્રમ	૦
	૧	દેવાયુષ્ય	૦	૧ થી ૧૧
	૧	નરકાયુષ્ય	૦	૧ થી ૭
	૧	મનુષ્યાયુષ્ય	૬ થી ૧૪	૧ થી ૫
	૧	તિર્યચાયુષ્ય	૦	૧ થી ૫
૪, ૫	૧	મિથ્યાત્વમોહનીય	૧ થી ૩	૪ થી ૧૧
	૧	મિશ્રમોહનીય	૨ - ૩	૧ તથા ૪ થી ૧૧
	૧	સમ્યક્ત્વમોહનીય	૨	૧ તથા ૩ થી ૧૧
	૪	અનંતાનુબંધિ-૪	૧ - ૨	૩ થી ૭
૬	૮	મધ્યમ કષાય - ૮	૧ થી \square ૮ - ૧૧	Δ ૮ થી ૧૦
	૨	નરકદિક	૨ થી \square ૮ - ૧૧	૧ તથા Δ ૮ થી ૧૦
	૧૪	તિર્યચદિક, એકેક આદિ-૪, સ્થાવર, સૂક્ષ્મ સાધારણ, આત્મ, ઉદ્યોત, થીણાદિત્રિક	૧ થી \square ૮ - ૧૧	Δ ૮ થી ૧૦
૭	૧૨	સંજ્વલન કોષાદિ-૩ + નોકષાય-૮ = ૧૨	૧ થી \square ૮ - ૧૧	Δ ૮ થી ૧૦
	૧	સંજ્વલન લોભ	૧ થી ૧૦-૧૧	૦
૮, ૯	૩	મનુષ્યગતિ આનુપૂર્વી ઉચ્ચગોત્ર	૨ થી ૧૪	૧લે
	૧	જિનનામ	૦	૧ તથા ૪ થી ૧૪
	૭	પંચેન્જાતિ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત, સુભગ, આદ્ય, પશ:કીર્તિ = ૭	૧ થી ૧૪	૦
	૨	વેદનીયદિક	૧ થી ૧૪ ક્રમ	૧૪નો અન્યસમય
	૨	દેવદિક	૨ થી ૧૪ ક્રમ	૧
	૭	વેદિયસપ્તક	૨ થી ૧૪ ક્રમ	૧
	૭	આહારકસપ્તક	૦	૧ થી ૧૪ ક્રમ
	૬૫	ઓદાસપ્તક, તેઠકાર્મસપ્તક, પ્રત્યેક, સ્થિર, શુભ, સુસ્વર, અપર્યાં, દુ:સ્વર, અનાદ્ય, અસ્થિર, અશુભ, દુભાગ્ય, અયશ:કીર્તિ, વર્ષાદિ-૨૦, સંસ્થાન-૬, સંધ-૬, વિહાયોદિક, ઉપ-૦, પર-૦, અગુરુ-૦, ઉચ્છ-૦, નિર્માણ, નીચગોત્ર = ૬૫ (અહીં ગાથામાં મનુષ્યાયુષ્ય પણ છે, પણ તે પૂર્વે ગાથા-૩માં બતાવી છે.)	૧ થી ૧૪ ક્રમ	૦
	૧૫૮			

યંત્ર નંબર - ૨ના વિશેષ કારણો સહિત સમજૂતી :-

પ્રથમ ખાનામાં :- (૧) દેવાયુની અધુવસત્તા ૧ થી ૧૧ બતાવી છે. તે આ પ્રમાણે કોઈ મનુષ્યે દેવાયુ બાંધેલ હોય અને પછી તે જીવ ઉપશમશ્રેણિ કરે તો તે જીવને દેવાયુની સત્તા ૧ થી ૧૧ હોય છે. (૨) નરકાયુની અધુવસત્તા ૧ થી ૭ બતાવેલ છે તે આ પ્રમાણે કોઈ મનુષ્યે મિથ્યાત્વ ગુણો નરકાયુ બાંધ્યુ હોય, પછી તે સર્વવિરતિ ગ્રહણ કરે તે જીવને આશ્રયીને ૧ થી ૭ સુધી નરકાયુની સત્તા હોય છે. (૩) પ્રમ્ન - ચારે આયુષ્યની અધુવસત્તા હોય છે, તો અહીં મનુષ્યાયુની ૬થી ૧૪ સુધી ધ્રુવસત્તા કયા કારણે બતાવી છે ? ઉત્તર :- સર્વ આયુષ્યની અધુવસત્તા છે પણ અહીં ગુણસ્થાનકને આશ્રયીને બતાવેલ છે. અને ૬ થી ૧૪ ગુણસ્થાનક ફક્ત મનુષ્યને જ હોય છે, ૧ થી ૫ ગુણસ્થાનક તિર્યચ વિગેરેને હોય છે. તેથી ૧ થી ૫ અધુવસત્તા તરીકે બતાવ્યા છે.

બીજા ખાનામાં :- મિથ્યાત્વમોહનીય અને મિશ્રમોહનીયની ૩જા ગુણસ્થાનકે પણ ધ્રુવસત્તા જ હોય છે તેનું વિશેષ કારણ નીચે પ્રમાણે છે.

કર્મગ્રંથના અભિપ્રાય પ્રમાણે મિથ્યાત્વથી અને સમ્યક્ત્વ ગુણસ્થાનકથી પણ મિશ્રગુણસ્થાનકમાં જીવ આવે છે. ત્યાં જો સમ્યક્ત્વગુણસ્થાનકથી આવે તો ઉપશમ વા ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વમાંથી આવે અને ઉપશમ વા ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વમાં ત્રણે પુંજની સત્તા અવશ્ય હોવાથી મિશ્રગુણસ્થાનકે મિથ્યાત્વની ધ્રુવસત્તા પ્રાપ્ત થાય છે. તથા મિથ્યાત્વે ગયેલો જીવ પ્રથમ સમ્યક્ત્વમોહનીયની ઉદ્વલના કરી તેને નિ:સત્તાક કરે, ત્યારબાદ મિશ્રમોહનીયની ઉદ્વલના કરી મિશ્રમોહનીયને પણ નિ:સત્તાક કરે છે, પરંતુ મિશ્રમોહનીયની ઉદ્વલના શરૂ થયા બાદ જ્યાં સુધીમાં મિશ્રમોહનીય નિ:સત્તાક ન થયું હોય તેટલામાં પરિણામ વશથી કદાચ મિશ્રમોહનીયનો ઉદ્વય થઈ જાય તો તે વખતે એ મિશ્ર ગુણસ્થાનકવર્તી ગણાય, અને તે સમયે એ જીવને મિથ્યાત્વની અને મિશ્રમોહનીયની ધ્રુવસત્તા જ છે.

અથવા ક્ષયોપશમ સમ્યગ્દૃષ્ટિ જીવને ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરતાં પ્રથમ મિથ્યાત્વનો ક્ષય થયા બાદ મિથ્યાત્વની બસત્તા હોય, અને ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ પામ્યા બાદ તો હોય જ, એ પ્રમાણે વિચારતાં પણ મિશ્રસમ્યગ્દૃષ્ટિને મિથ્યાત્વની ધ્રુવસત્તા જ હોઈ શકે છે.

અહીં સિદ્ધાન્તનો અભિપ્રાય એટલો ભિન્ન છે, કે ઉપશમ વા ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વમાંથી અને તેથી જ સમ્યક્ત્વ ગુણસ્થાનમાંથી પણ જીવ મિશ્રે જઈ શકતો નથી, કેવળ મિથ્યાત્વમાંથી જ મિશ્રે જઈ શકે છે. જુઓ - ‘મિચ્છતા સંકંતિ, અવિરુદ્ધા ગૌ સમ્મમીતેસુ । સમ્માઓ મિચ્છત્તં,’ અર્થ :- મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકથી અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ ગુણસ્થાનકે અને મિશ્રગુણસ્થાનકે પ્રકાતી અવિરુદ્ધ છે. અર્થાત્ ૧લે થી ૪થે અને ૩જે આવે છે. અને સમ્યક્ત્વથી મિથ્યાત્વે ગુણસ્થાનકે સંકાતી હોય છે.

ત્રીજા ખાનામાં :- મધ્યમ કષાય ૮ ઉપશમશ્રેણિની અપેક્ષાએ ૧૧મે ગુણસ્થાનકે અવશ્ય બધાને હોય તેથી ધ્રુવ છે. ૯મે ૧૫ થયા પછી ઉપરના કાળમાં ક્ષપકને ન હોય, અને ઉપશમકને અવશ્ય હોય માટે અધુવ હોય છે. આ પ્રમાણે ૯-૧૦ બે ગુણસ્થાનકે અધુવ હોય.

નરકદિક પ્રથમ ગુણસ્થાનકે અધુવ કહેલ છે. કારણ કે એકેન્દ્રિયમાં ગયેલ જીવ નરકદિકની ઉદ્વલના પલ્યો અસંખ્યેયભાગ કાલથી કરે. ત્યાર પછી પંચેન્દ્રિયપણું ન પામે ત્યાં સુધી નરકદિકનો બંધ ન કરે, અને પંચેન્દ્રિયપણું પામ્યા પછી પણ અંતર્મુહૂર્ત સુધી ન બાંધે. તે કારણે મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે અધુવસત્તા કહી છે. ૧૧મા ગુણસ્થાનકે ઉપશમવાળા જ કોવાથી ધ્રુવસત્તા સમજવી. અને ૨ થી ૦ ૯ ધ્રુવસત્તા ક્ષપકજીવને આશ્રયીને પણ ઉપશમ જીવને તો ૨ થી ૧૧ ધ્રુવસત્તા હોય છે. અને Δ ૯ થી ૧૦ ક્ષપક જીવને સત્તા ન હોવાથી અધુવપણું હોય છે. ૧૪ પ્રકૃતિઓની ૧ થી □ ૯ ધ્રુવસત્તા ક્ષપક જીવને ઉપશમને ૧ થી ૧૧ ધ્રુવસત્તા હોય છે. Δ ૯ થી ૧૦ ક્ષપક જીવને સત્તા ન હોવાથી અધુવસત્તા હોય છે.

ચોથા ખાનામાં :- ૧૨ પ્રકૃતિઓની ૧ થી □ ૯ ધ્રુવસત્તા ક્ષપકને અને ૧ થી ૧૧ ઉપશમ જીવને હોય છે. Δ ૯ થી ૧૦ ક્ષપકને સત્તા ન હોવાથી અધુવસત્તા હોય છે. સં ૦ લોભની ૧ થી ૧૦ ધ્રુવસત્તા ક્ષપકને અને ઉપશમવાળાને ૧ થી ૧૧ હોય છે. અહીં અધુવપણું ન હોય.

પમા ખાનામાં :- મનુષ્યગતિ મનુ ૦ આનુપૂર્વી - ઉચ્ચગોત્રની ૧લા ગુણ ૦ અધુવ કહી છે. કારણ કે તેઉ - વાઉકાયમાં જઈ આ ત્રણ પ્રકૃતિની ઉદ્વલના પલ્યો ૦ અસંખ્યેયભાગ કાલથી કરે ત્યાર પછી જ્યાં સુધી બીજી ગતિમાં પણ અંતર્મુહૂર્ત સુધી આ પ્રકૃતિ ન બાંધે ત્યાં સુધી મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે અધુવ હોય છે. તે રીતે દેવદિક વૈક્રિયસપ્તકની પણ એકે ૦માં જઈ ઉદ્વલના કરે તે પલ્યો ૦ અસંખ્યેયભાગ કાલથી કરે છે. તે કારણે ૧લા ગુણઠાણે અધુવસત્તા કહી છે.

ગાથાર્થ :- ૧ થી ૫ સુધી તથા ૧૧-૧૨-૧૩-૨૧-૨૨-૨૩-૨૪-૨૬-૨૭-૨૮ એ ૧૫ મોહનીયકર્મના પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો છે.

ટીકાર્થ :- મોહનીયકર્મના ૧૫ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો :- હવે મોહનીયકર્મના પ્રકૃતિસ્થાન પ્રતિપાદન કરતા કહે છે મોહનીયના ૧૫ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે - ૧ આદિથી ૫, ૧-૨-૩-૪ અને ૫ એ પ્રમાણે અર્થ છે. તથા ૧૧-૧૨-૧૩-૨૧-૨૨-૨૩-૨૪-૨૬-૨૭ અને ૨૮ છે.

આ સ્થાનોને સુગમતાથી સમજવાને માટે ગાથાના ક્રમથી છોડીને વિપરીતપણે વિચારીએ. ત્યાં મોહનીયન સર્વપ્રકૃતિસમુદાય તે ૨૮નું પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન. સમ્યક્ત્વની ઉદ્વલના થાય ત્યારે ૨૭નું પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન છે. તે પછી મિશ્રન ઉદ્વલના થાય ત્યારે ૨૬નું, અથવા અનાદિ મિથ્યાદૃષ્ટિને ૨૬નું પ્રસ્થાન થાય. ૨૮માંથી અનંતાનુબંધિનો ક્ષય થાય ત્યાં ૨૪નું પ્રસ્થાન થાય. પછી મિથ્યાત્વનો ક્ષય થાય ત્યારે ૨૩નું પ્રસ્થાન થાય. પછી મિશ્રનો ક્ષય થાય ત્યારે ૨૨નું પ્રસ્થાન થાય. પછી સમ્યક્ત્વનો ક્ષય થાય ત્યારે ૨૧નું પ્રસ્થાન થાય. પછી ૮ કષાયનો ક્ષય થાય ત્યારે ૧૩નું પ્રસ્થાન થાય. પછી નપુંસકવેદનો ક્ષય થાય ત્યારે ૧૨નું પ્રસ્થાન થાય. પછી સ્ત્રીવેદનો ક્ષય થાય ત્યારે ૧૧નું પ્રસ્થાન થાય. પછી હાસ્યાદિ નોકષાયનો ક્ષય થાય ત્યારે ૧૦નું પ્રસ્થાન થાય. પછી પુરુષવેદનો ક્ષય થાય ત્યારે ૪નું પ્રસ્થાન થાય. પછી સંજ્વલ-ક્રોધનો ક્ષય થાય ત્યારે ૩નું પ્રસ્થાન થાય. પછી સંજ્વલન માનનો ક્ષય થાય ત્યારે ૨નું પ્રસ્થાન થાય. પછી સંજ્વલ-માયાનો પણ ક્ષય થાય ત્યારે ૧નું પ્રસ્થાન થાય. (મોહનીયકર્મના ૧૫ સત્તાસ્થાનોનું યંત્ર કર્મપ્રકૃતિ ભાગ-૧માં પેઠા નં-૩૨૧માં જુઓ.)

મોહનીય - નામકર્મ સિવાય ૬ કર્મના પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન સ્વામિત્વ યંત્ર નં.-૩

(ગાથા-૧૦ના આધારે) સંજ્ઞા : Δ = સંખ્યાતા ભાગો, 卐 = દ્વિચરમ સમય

કર્મનું નામ	કેટલા પ્રસ્થાન	કેટલી પ્રકૃતિ	પ્રકૃતિઓના નામ	ઉપશમશ્રેણિને આશ્રયીગુણાં	ક્ષપકશ્રેણિને આશ્રયીગુણાં
જ્ઞાનો અંતો	૧	૫	સર્વ પ્રકૃતિઓ	૧ થી ૧૧	૧ થી ૧૨
દર્શનો	૧	૯	સર્વ પ્રકૃતિઓ	૧ થી ૧૧	૧ થી ૯ Δ
	૨	૬	ધીરાદ્વિત્રિક સિવાય	૦	૯ Δ થી ૧૨ 卐
	૩	૪	દર્શનચતુષ્ક	૦	૧૨મે અંત્ય સમયે
વેદનીય	૧	૨	સાતા - અસાતા	૧ થી ૧૧	૧ થી ૧૪ 卐
	૨	૧	સાતા કે અસાતા	—	૧૪માના અંત્યસમયે
ગોત્ર	૧	૨	ઉચ્ચ - નીચ	૧ થી ૧૧	૧ થી ૧૪ 卐
	૨	૧	ઉચ્ચ	—	૧૪માના અંત્યસમયે
			અથવા ૧ નીચ	ઉચ્ચ ગોત્રની ઉદ્વલના થાય ત્યારે પ્રથમ ગુણસ્થાનકે તેઉં વાયુ જીવને પછી ૨જી ગતિમાં અંતર્મુક્ત સુધી ન બાંધે ત્યાં સુધી	
આયુ	૧	૨	બાંધેલ આયુષ્યવાણા જીવને જ્યાંસુધી પરભવમાં ઉદય ન આવે ત્યાં સુધી રની સત્તા		
	૨	૧	ઉદયમાં આવ્યા પછી ૧ની સત્તા (અબદ આયુષ્યવાણા જીવ)		

તિન્નેગ તિગં પળગં, પળગં પળગં ચ પળગમહ દોન્નિ ।
 દસ તિન્નિ દોન્નિ મિચ્છાઙ્ગેસુ જાવોવસંતો ત્તિ ॥ ૧૨ ॥
 ત્રીણ્યેકં ત્રિકં પચ્ચકં, પચ્ચકં પચ્ચકં ચ પચ્ચકમથ દ્વયોઃ ।
 દશ ત્રીણિ દ્વયોર્મિથ્યાત્વાદિકેષુ યાવદુપશાન્ત્ત ઇતિ ॥ ૧૨ ॥

ગાથાર્થ :- મિથ્યાત્વથી ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક સુધીમાં અનુક્રમે ૩-૧-૩-૫-૫-૫-૫-૨-૧૦-૩ અને ૨ પ્રકૃતિસ્થાનો સત્તામાં હોય છે.

ટીકાર્થ :- ગુણસ્થાનકને વિષે પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો :- આ જ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો ગુણસ્થાનકને વિષે વિચારતાં કહે છે. જ્યાં સુધી ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક છે. ત્યાં સુધી મિથ્યાદષ્ટિ આદિ ગુણસ્થાનકને વિષે (૧ થી ૧૧માં) યથાક્રમે ૩ આદિ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો હોય છે.

૧. મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૩ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો :- ૨૮-૨૭-૨૬ ત્યાં મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ત્રણ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે. ૨૮-૨૭ અને ૨૬ છે. અને તે પૂર્વની (ગાથા-૧૧માં) કહ્યાં છે.^{૧૦}

૨. સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે :- ૨૮નું એક જ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન હોય છે.

૩. મિશ્ર ગુણસ્થાનકે - ૩ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો છે, તે આ પ્રમાણે કહે છે. ૨૮-૨૭ અને ૨૪ના છે. ત્યાં જે ૨૮ની સત્તાવાળો જીવ મિશ્રમોહનીયને પામ્યો હોય. (અર્થાત્ મિશ્ર ગુણસ્થાનકે આવ્યો હોય) તેને આશ્રયીને ૨૮ની સત્તા હોય છે. વળી મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનક પામીને સમ્યક્ત્વની ઉદ્વલના કરીને ૨૭ની સત્તાવાળો થઈ મિશ્રભાવને અનુભવે તે જીવને આશ્રયીને ૨૭ની સત્તા હોય છે. અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના થાય ત્યારે ૨૪ની સત્તાવાળો જીવ મિશ્રપણા અવસ્થાની અપેક્ષાએ ૨૪ની સત્તા પ્રાપ્ત કરે છે.^{૧૧}

૪. અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ :- ગુણસ્થાનકે ૫ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો છે. તે આ પ્રમાણે - ૨૮-૨૪-૨૩-૨૨ અને ૨૧નું છે. ત્યાં ૨૮નું ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિ અથવા ક્ષાયોપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિ જીવને હોય છે. ૨૮ની સત્તાવાળા જીવને અનંતાનુબંધિ ક્ષય થાય ત્યારે તે જ બે પ્રકારના જીવને ૨૪ની સત્તા હોય છે. ક્ષાયોપશમિક જીવને મિથ્યાત્વનો ક્ષય થાય ત્યારે ૨૩ની સત્તા હોય છે. તે જ જીવને મિશ્રનો ક્ષય થાય ત્યારે ૨૨ની સત્તા હોય છે. (સમ્યક્ત્વ મોહનીયનો ક્ષય થાય ત્યારે) ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ જીવને ૨૧ની સત્તા હોય છે.^{૧૨}

૫. દેશવિરતિ ગુણસ્થાનકે ૫ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો છે. અને તે હમણાં જ અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ ગુણસ્થાનકે કહ્યાં તે જ જાણવાં.

૬-૭ પ્રમત્ત-અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે તે જ ૫ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો હોય છે.

૮ હવે અનન્તર જે અપૂર્વ ગુણસ્થાનકે ૨ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન :- છે. તે આ પ્રમાણે ૨૪ અને ૨૧નું હોય છે. ત્યાં ૧પશમશ્રંણિમાં અક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિને (અર્થાત્ ઔપશમિક જીવને) ૨૪ની સત્તા ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ જીવને તો બન્ને શ્રેણિમાં ૨૧ની સત્તા હોય છે.^{૧૩}

૧૦ અહીં સપ્તતિકાની ગાથા ૩૮માં પણ કહ્યું છે. “ઇચ્છીત્ત્વાદિકો ઉચ્ચત્તણ વ સમ્મીસાણં ।” અનાદિ મિથ્યાદષ્ટિને ૨૬નું સત્તાસ્થાન હોય છે. સમ્યક્ત્વ અને મિશ્રમોહનીયને ઉવેલતાં ૨૭ અને ૨૬ એ બે સત્તાસ્થાન હોય છે. (હવે આગળ સૌ = સપ્તતિકાની ગાથા સમજવું.)

૧૧ અહીં સૌ ની ગાઠ - ૩૮માં કહ્યું છે. “સમ્મીસાણં મિચ્છો, સમ્મો વટમાળ હોઈ ઉચ્ચત્તણો ।” - સમ્યક્ત્વ અને મિશ્રમોહનીયનો ઉદ્વલક મિથ્યાદષ્ટિ છે અને અનંતાનુબંધિ ક્ષાયનો સમ્યગ્દષ્ટિ આત્મા ઉદ્વલક છે. ૨૮-૨૭ની સત્તાવાળો ૧લેથી અને ૨૮-૨૪ની સત્તાવાળો ૪થેથી ૩જે જઈ શકે છે. એટલે ૨૮ની સત્તાવાળો ૧લે-૪થે બન્ને ગુણોથી ૨૭ની સત્તાવાળો ૧લેથી જ, અને ૨૪ની સત્તાવાળો ૪થેથી જ ૩ જા ગુણસ્થાનકે આવે છે.

૧૨ અહીં સૌ ની ગાથા ૩૬-૩૭માં કહ્યું છે કે, અગ્નિચ્છમીસત્તમાળ અવિરયા અપ્પમત્ત જા ઇચ્છા । સમયં અહુકત્તાણ, નપુંસાણ્ણી કમા ઇચ્છં । । પુલ્લેયં કોહાઈ નિમ્મદ્ધિ નાત્તેઈ સુહુવ તણ્ણોપં । અર્થ :- અવિરતિથી શરૂ કરીને અપ્રમત્ત સુધીના જીવો અનંતાનુબંધિ, મિથ્યાત્વ, મિશ્ર અને સમ્યક્ત્વ મોહનીયના ક્ષયક છે. અનિવૃત્તિબાદર સંપરાય ગુણસ્થાનકે આઠ ક્ષાયને એક સાથે ખપાવે છે, ત્યારબાદ નપુંસકવેદને, સ્ત્રીવેદને, હાસ્યષટ્કને, પુરુષવેદને અને સંજવલન ક્રોધ, માન, માયાને અનુક્રમે ખપાવે છે. સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે લોભને ખપાવે છે.

૯ અનિવૃત્તિબાદરસંપરાય ગુણસ્થાનકે :- ૧૦ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો છે. તે આ પ્રમાણે ૨૪-૨૧-૧૩-૧૨-૧૧-૫-૪-૩-૨ અને ૧ છે. ત્યાં ૨૪નું સત્તાસ્થાન ઉપશમશ્રેણિને આશ્રયીને હોય છે, ક્ષાયિક સમ્યગ્દૃષ્ટિને બન્ને શ્રેણિને આશ્રયીને ૨૧નું સત્તાસ્થાન હોય છે. વળી બાકીના સત્તાસ્થાનો ક્ષપકશ્રેણિમાં હોય છે અને તે પૂર્વે જ (ગાથા-૧૧માં કહ્યાં છે.)^{૧૩}

૧૦ સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે :- ૩ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો છે. તે આ પ્રમાણે ૨૪-૨૧ અને ૧ છે. ત્યાં ૨૪નું ઔપશમિક સમ્યગ્દૃષ્ટિ જીવને, અને ૨૧નું ક્ષાયિક સમ્યગ્દૃષ્ટિ જીવને હોય છે અને તે બન્ને પણ (૨૪-૨૧નું) પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન ઉપશમશ્રેણિમાં હોય છે. અને ૧નું એક પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન ક્ષપકશ્રેણિમાં હોય છે.^{૧૪}

૧૧ ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકે :- ૨ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે. ૨૪ અને ૨૧નું અને તે બન્ને પણ પૂર્વની જેમ વિચારી લેવા.

સંક્ષીણદિદ્દિમોહે, કેઈ પળવીસડં પિ ઇચ્છંતિ ।

સંજોયણાણ પચ્છા, નાસં તેસિં ઉવસમં ચ ॥ ૧૩ ॥

સંક્ષીણ દૃષ્ટિમોહે, કેચિત્ પચ્ચવિંશતિમપીચ્છન્તિ ।

સંયોજનાનાં પશ્ચાત્, નાશમ્ તેષામુપશમં ચ ॥ ૧૩ ॥

ગાથાર્થ :- કોઈ આચાર્ય મ.સા. દર્શનત્રિકનો ક્ષય થાય ત્યારે ૨૫નું પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન માને છે. તેઓના મતે દર્શનત્રિકનો ક્ષય થયા પછી અનંતાનુબંધિનો નાશ થાય છે.

ટીકાર્થ :- હવે મતાન્તર કહે છે. :- કેટલાએક આચાર્યો ૨૫નું પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન પણ માને છે. કારણ કે તેઓ દર્શનમોહનીય ૩ ક્ષય થયા પછી સંયોજના - એટલે અનંતાનુબંધિનો નાશ ઇચ્છે છે. તેથી તેઓના મતે દર્શનમોહનીયત્રિકનો ક્ષય થયા પછી ૨૫નું પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન પ્રાપ્ત થાય છે.

પ્રશ્ન :- જો એમ છે તો તેઓના મતને કેમ અંગીકાર ન કરવો ?

ઉત્તર :- પૂર્વાચાર્યોથી વિરુદ્ધ છે. જે અહીં ચૂર્ણિકારે કહ્યું છે. “તં આરિસે ન મિલ્લે તેણ ણ ઇચ્છિજ્જઈ” ત્તિ = તે પૂર્વર્ષિઓના કથન સાથે મલતું ન હોવાથી અહીં તે અંગીકાર નથી કર્યું. તથા તે જ આચાર્યો અનંતાનુબંધિની ઉપશમના માને છે. પરંતુ તત્ત્વને જાણનાર અન્ય આચાર્યો તેમ માનતા નથી. અને તે કારણથી ગ્રન્થકર્તાના મતે (અનંતાનુબંધિ) ઉપશમના કહીં નથી. (યંત્ર નંબર ૪ જુઓ)

ઇતિ મોહનીયકર્મના પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન પ્રરૂપણા સમાપ્ત

— : અથ નામકર્મના ૧૨ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન પ્રરૂપણા :—

તિદુગસયં છપ્પંચગ - તિગનઉઈ નઉઙ્ગુણનઉઈ ય ।

ચઉતિગદુગાહિગાસી, નવ અટ્ટ ય નામઠાણાઈ ॥ ૧૪ ॥

ત્રિદ્વિકશતં ષટ્પંચક - ત્રિકનવતયઃ નવત્યેકોનનવતીશ્ચ ।

ચતુસ્ત્રિદ્વચધિકાશીતયઃ, નવાષ્ટૌ ચ નામસ્થાનાનિ ॥ ૧૪ ॥

૧૩ અહીં ૨૦ ની ગાથા ૩૬-૩૭માં કહ્યું છે કે, અર્ણવમીસત્તમાણ અવિરયા અપ્પમત્ત જા ખવગા । સમયં અટ્ટકસાણ નપુંસઇટ્થી કમા છવ્ક । । પુંવેયં કોહાઈ નિયદ્ધિ નાસેઈ સુદ્ધમ તણ્ણોમં । અર્થ :- અવિરતિથી શરૂ કરીને અપ્રમત્ત સુધીના જીવો અનંતાનુબંધિ, મિથ્યાત્વ, મિશ્ર અને સમ્યક્ત્વ મોહનીયના ક્ષપક છે. અનિવૃત્તિબાદર સંપરાય ગુણસ્થાનકે આઠ કપાયને એક સાથે ખપાવે છે, ત્યારબાદ નપુંસકવેદને, સ્ત્રીવેદને, હાસ્યષટ્કને, પુરુષવેદને અને સંજ્વલન ક્રોધ, માન, માયાને અનુક્રમે ખપાવે છે. સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે લોભને ખપાવે છે.

૧૪ ઉપરમુજબ

મોહનીયકર્મના પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન ગુણસ્થાનકને વિષે સ્વામિત્વ ચંત્ર નંબર-૪

(ગાથા ૧૧-૧૨ના આધારે)

સંજ્ઞા : U = ઔપશમિક જીવ, X = ક્ષાયિક સમ્યગ્દૃષ્ટિ જીવ, UX = ક્ષાયોપશમિક જીવ

ગુણ સ્થાનક નંબર	કેટલા પ્રકૃતિ સત્તા સ્થાન	કેટલી પ્રકૃતિઓ	પ્રકૃતિઓના નામ	અશ્રેણિગત જીવો	ઉપશમ શ્રેણિમાં	ક્ષયક શ્રેણિમાં
૧	૧લું	૨૮	સર્વ પ્રકૃતિઓ	મિથ્યાદૃષ્ટિ	-	-
	૨જું	૨૭	સમ્યક્ત્વ સિવાય	"	-	-
	૩જું	૨૬	સમ્યક્ત્વ અને મિશ્ર સિવાય	"	-	-
૨	૧લું	૨૮	સર્વ પ્રકૃતિઓ	સાસ્વાદન દૃષ્ટિ	-	-
૩	૧લું	૨૮	સર્વ પ્રકૃતિઓ	મિશ્રદૃષ્ટિ	--	--
	૨જું	૨૭	સમ્યક્ત્વ સિવાય	"	--	--
	૩જું	૨૪	અનંતાનુબંધિ-૪ સિવાય	"	--	--
૪ થી ૭	૧લું	૨૮	સર્વ પ્રકૃતિઓ	U અથવા UX	-	-
	૨જું	૨૪	અનંતાનુબંધિ-૪ સિવાય	U / UX	-	-
	૩જું	૨૩	૨૪માંથી મિથ્યાત્વના ક્ષયે	UX	-	-
	૪થું	૨૨	૨૪માંથી મિથ્યાત્વ મિશ્રના ક્ષયે	UX	-	-
	૫મું	૨૧	દર્શનસપ્તક સિવાયની	X	-	-
૮મા	૧લું	૨૪	અનંતાનુબંધિ-૪ સિવાય	-	U	-
	૨જું	૨૧	દર્શનસપ્તક સિવાય	-	X	X
૯મા	૧લું	૨૪	અનંતાનુબંધિ-૪ સિવાય	-	U	-
	૨જું	૨૧	દર્શનસપ્તક સિવાય	-	X	X
	૩જું	૧૩	દર્શનસપ્તક + મધ્યમ ૮ કષાય સિવાય	-	-	X
	૪થું	૧૨	સં૦૪, હાસ્યાદિ-૬, પુ૦-સ્ત્રીવેદ = ૧૨	-	-	X
	૫મું	૧૧	સં૦૪, હાસ્યાદિ-૬, પુ૦વેદ = ૧૧	-	-	X
	૬ઠ્ઠું	૫	સંજ્વલન-૪ + પુરુષવેદ = ૫	-	-	X
	૭મું	૪	સંજ્વલન-૪	-	-	X
	૮મું	૩	સંજ્વલન, માનાદિ-૩	-	-	X
	૯મું	૨	સંજ્વલન, માયા-લોભ	-	-	X
	૧૦મું	૧	સંજ્વલન લોભ	-	-	X
૧૦મા	૧લું	૨૪	અનંતાનુબંધિ-૪ સિવાય	-	U	--
	૨જું	૨૧	દર્શનસપ્તક-૭ સિવાય	-	X	--
	૩જું	૧	સંજ્વલન લોભ	-	--	X
૧૧મા	૧લું	૨૪	અનંતાનુબંધિ-૪ સિવાય	-	U	--
	૨જું	૨૧	દર્શનસપ્તક-૭ સિવાય	-	X	--
મતાન્તરે ૮-૯-૧૦ ૧૧મા	૧લું	૨૮	સર્વ પ્રકૃતિઓ	-	U	--

ગાથાર્થ :- ૧૦૩ - ૧૦૨ - ૯૬ - ૯૫ - ૯૩ - ૯૦ - ૮૯ - ૮૪ - ૮૩ - ૮૨ - ૮ એ નામકર્મના ૧૨ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો છે.

ટીકાર્થ :- હવે નામકર્મના પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનોને કહેવાની ઇચ્છાવાળા કહે છે. નામકર્મના ૧૨ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો છે. ૧૦૩ - ૧૦૨ - ૯૬ - ૯૫ - ૯૩ - ૯૦ - ૮૯ - ૮૪ - ૮૩ - ૮૨ - ૮ અને ૮ છે. અને આની ભાવના આ પ્રમાણે છે.

સર્વ નામકર્મની પ્રકૃતિ સમુદાય તે ૧૦૩, જિનનામ રહિત તે ૧૦૨, ૧૦૩માંથી આહારકસપ્તક બાદ કરતાં ૯૬, તે જ ૯૬માંથી જિનનામ બાદ કરતાં ૯૫, તે જ ૯૫માંથી દેવદ્વિક અથવા નરકદ્વિક બાદ કરતાં ૯૩નું સત્તાસ્થાન થાય છે. ૧૦૩માંથી નામ ત્રયોદશરૂપ - ૧૩ પ્રકૃતિઓ^{૧૫} બાદ કરતાં ૯૦, તે ૯૦માંથી જ જિનનામ રહિત કરતાં ૮૯, તથા ૯૩માંથી જ નરકદ્વિક - વૈક્રિયસપ્તક અથવા દેવદ્વિક - વૈક્રિયસપ્તક બાદ કરતાં ૮૪, ૯૬માંથી ૧૩ બાદ કરતાં ૮૩, ૯૫માંથી ૧૩ બાદ કરતાં ૮૨, અથવા ૮૪માંથી મનુષ્યદ્વિક બાદ કરતાં ૮૨ થાય છે. મનુષ્યગતિ - પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત - સુભગ - આદેય - યશ : કીર્તિ, તીર્થકરૂપ ૯નું પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન અને તે જ ૯માંથી જિનનામ બાદ કરતાં ૮નું પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન થાય છે. (યંત્ર નંબર - ૫ જુઓ)

- : નામકર્મના ૧૨ સત્તાસ્થાન યંત્ર નંબર-૫ :-

(ગાથા ૧૪ના આધારે)

પ્ર૦સત્તાસ્થાન નંબર	કેટલી પ્રકૃતિઓ	પ્રકૃતિઓના નામ
૧	૧૦૩	સર્વ પ્રકૃતિઓ
૨	૧૦૨	જિનનામ રહિત
૩	૯૬	આહારકસપ્તક રહિત
૪	૯૫	આહારકસપ્તક + જિનનામ રહિત
૫	૯૩	૯૫માંથી નરકદ્વિક અથવા દેવદ્વિક બાદ કરતાં
૬	૯૦	૧૦૩માંથી - નામ ત્રયોદશ રહિત
૭	૮૯	૯૦માંથી જિનનામ રહિત
૮	૮૪	૯૩માંથી વૈક્રિયસપ્તક + દેવદ્વિક કે નરકદ્વિક = ૯ રહિત
૯	૮૩	૯૬માંથી નામત્રયોદશ રહિત
૧૦	૮૨	૯૫માંથી નામત્રયોદશ રહિત અથવા ૮૪માંથી મનુષ્યદ્વિક બાદ કરતાં
૧૧	૮	મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત, સુભગ, આદેય, યશ : કીર્તિ, જિનનામ.
૧૨	૮	૯માંથી જિનનામ રહિત

૧૫ અહીં સ૦ની ગાથા-૯૫માં કહ્યું છે કે "શાવતિરિગદ્દો, આપરેવેદિ વિગતસાહતં । નરપદુગુણોવણિ ય વલાક્રમેગંતતિરિજોગા ।।" અર્થ :- સ્થાવરદ્વિક, તિર્થચગતિદ્વિક આતપ, એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય, સાધારણ, નરકદ્વિક અને ઉદ્યોત એ નામ પ્રકૃતિ ત્રયોદશક કહેવાય છે. તેમાંથી ૧૦ એકાન્તે તિર્થચગતિ યોગ્ય છે.

એગે છદ્દોસુ દુગં, પંચસુ ચત્તારિ અટ્ટગં દોસુ ।
 કમસો તીસુ ચઠ્ઠકં, છત્તુ અજોગમ્મિ ઠાણાણિ ॥ ૧૫ ॥
 એકસ્મિન્ ષદ્ દ્વયોર્લિકમ્, પચ્ચસુ ચત્વાર્યષ્ટકં દ્વિષુ ।
 ક્રમશઃ ત્રિષુ ચતુષ્કં, ષદ્ ત્વયોગિણિ સ્થાનાણિ ॥ ૧૫ ॥

ગાથાર્થ :- એક ગુણસ્થાનકમાં ૬, બે ગુણસ્થાનકમાં ૨, પાંચ ગુણસ્થાનકમાં ૪, બે ગુણસ્થાનકમાં ૮, ત્રણ ગુણસ્થાનકમાં ૪, અને અયોગીમાં ૬ એ પ્રમાણે અનુક્રમે ગુણસ્થાનકોમાં પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન છે.

ટીકાર્થ :- ગુણસ્થાનકને વિષે પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો :- આ જ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનોને ગુણસ્થાનકોને વિષે વિચાર કરતાં કહે છે.

૧ મિથ્યાદૃષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૬ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો છે. તે આ પ્રમાણે.... ૧૦૨-૯૬-૯૫-૯૩-૮૪ અને ૮૨ના છે. ત્યાં ૯૬નું પ્ર૦સત્તાસ્થાન જિનનામ બાંધેલ મિથ્યાદૃષ્ટિ જીવને અંતર્મુહૂર્ત સુધી પ્રાપ્ત થાય છે. તે 'ભવચરિમ' ગાથા ૯માં પૂર્વ કહ્યું છે. આહારક અને જિનનામની ઉભય સત્તાવાળો મિથ્યાત્વ ન પામે તેથી ૧૦૩નો પ્રતિષેધ કર્યો છે. બાકીનું સરલ છે.

૨-૩ સાસ્વાદન - મિશ્રગુણસ્થાનકે ૨-૨ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો :- છે. તે આ પ્રમાણે.... ૧૦૨ અને ૯૫નું પ્ર૦સત્તાસ્થાન છે.

૪ થી ૮ અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ આદિ અપૂર્વકરણ સુધીના પાંચ ગુણસ્થાનકને વિષે ૪-૪ પ્ર૦સત્તાસ્થાનો છે. તે આ પ્રમાણે..... ૧૦૩ - ૧૦૨ - ૯૬ અને ૯૫ છે. બાકીના પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો તો ક્ષપકશ્રેણિમાં અને એકેન્દ્રિય આદિને સંભવે છે તેથી અહીં ન સંભવે.

૯-૧૦ અનિવૃત્તિબાદર અને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે ૮ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનો છે. તે આ પ્રમાણે.... ૧૦૩ - ૧૦૨ - ૯૬ - ૯૫ - ૯૦ - ૮૮ - ૮૩ અને ૮૨ના છે. ત્યાં અનિવૃત્તિબાદર ગુણસ્થાનકવાળા જીવને પ્રથમના ૪ પ્ર૦સત્તાસ્થાનકો ઉપશમશ્રેણિમાં અથવા ક્ષપકશ્રેણિમાં જ્યાં સુધી નામત્રયોદશ = ૧૩ પ્રકૃતિઓનો ક્ષય કર્યો નથી ત્યાં સુધી પ્રાપ્ત થાય છે. અને બાકીના ૪ સ્થાનકો ક્ષપકશ્રેણિમાં જ પ્રાપ્ત થાય છે. સૂક્ષ્મસંપરાય જીવને પ્રથમના ૪ ઉપશમશ્રેણિમાં અને બાકીના ૪ સ્થાનકો ક્ષપકશ્રેણિમાં હોય છે.

૧૧-૧૨-૧૩ ઉપશાંતમોહ - ક્ષીણમોહ અને સયોગી કેવલી :- એ ૩ ગુણસ્થાનકને વિષે ૪-૪ પ્રકૃતિ-સત્તાસ્થાનો છે. ત્યાં ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકે ૧૦૩ - ૧૦૨ - ૯૬ - ૯૫ના લક્ષણવાળા ૪ પ્ર૦સત્તાસ્થાનકો છે. ક્ષીણમોહ અને સયોગી કેવલીને તો ૯૦ - ૮૮ - ૮૩ - ૮૨ના લક્ષણવાળા ૪ પ્ર૦ સત્તાસ્થાનકો છે.

૧૪ અયોગી ગુણસ્થાનકે :- 'છ ત્તુ અજોગમ્મિ ઠાણાણિ' ત્તિ ૬ પ્રકૃતિ સત્તાસ્થાનકો છે. તે આ પ્રમાણે ૯૦ - ૮૮ - ૮૩ - ૮૨ - ૯ અને ૮ છે. આ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનકોમાં પ્રથમના ૪ સ્થાનકો અયોગી કેવલીના દ્વિચરમ (ઉપાન્ત્ય) સમય સુધી હોય છે. અને અન્ત્ય સમયે તો જિન-અજિનને આશ્રયીને અનુક્રમે બે (૯-૮) પ્રકૃતિસત્તાસ્થાનકો છે. (યંત્ર નંબર - ૬ જુઓ)

ઇતિ નામકર્મની પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન પ્રરૂપણા સમાપ્ત

ઇતિ પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન પ્રરૂપણા સમાપ્ત

ઇતિ સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા સમાપ્ત

ઇતિ પ્રથમ પ્રકૃતિસત્તા સમાપ્ત

નામકર્મના પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન ગુણસ્થાનકને વિષે સ્વામિત્વ યંત્ર નંબર-૬

(ગાથા-૧૫ને આધારે)
સંજ્ઞા : મોહનીયના યંત્ર પ્રમાણે

ગુણસ્થાનક નંબર	કેટલા પ્રોસત્તા સ્થાન	કયા કયા પ્રકૃતિસત્તાસ્થાન	અશ્રેણિગત જીવ	ઉપશમ શ્રેણિમાં	ક્ષયક શ્રેણિમાં
૧	૬	૧૦૨-૯૬-૯૫-૯૩-૯૪-૯૨	મિથ્યાદષ્ટિ	-	-
૨-૩	૨	૧૦૨-૯૫	સાસ્વાદનદષ્ટિ	-	-
૪ થી ૮	૪	૧૦૩-૧૦૨-૯૬-૯૫	U અથવા UX અથવા X	U ટમે U ટમે X	X ટમે X ટમે -
૯	૪	૧૦૩-૧૦૨-૯૬-૯૫ ૧૩	-	U અથવા X	X
	૪	૯૦-૯૯-૯૩-૯૨	-	-	X
૧૦	૪	૧૦૩-૧૦૨-૯૬-૯૫ ૧૩	-	U અથવા X	-
	૪	૯૦-૯૯-૯૩-૯૨	-	-	X
૧૧	૪	૧૦૩-૧૦૨-૯૬-૯૫	-	U અથવા X	-
૧૨, ૧૩	૪	૯૦-૯૯-૯૩-૯૨	-	-	X
૧૪ દ્વિચરમ સમયે	૪	૯૦-૯૯-૯૩-૯૨	-	-	X
૧૪ અન્ય સમયે	૨	૯ ૯	-	-	X જિન X અજિન

- : અથ રજુ સ્થિતિસત્તા :-

મૂલટિર્ક અજહન્નં, તિહા ચરુદ્ધા ય પઠમગકસાયા ।

તિત્યયરુવ્વલણા યુગ-વજ્જાણિ તિહા દુહાણુત્તં ।। ૧૬ ।।

મૂલસ્થિતિરજઘન્યં, ત્રિધા - ચતુર્ધા ચ પ્રથમકષાયાણામ્ ।

તીર્થકરોદ્વલનાયુ - વર્જિતાનાં ત્રિધા દ્વિધાનુક્તમ્ ।। ૧૬ ।।

ગાથાર્થ :- મૂલપ્રકૃતિ સંબધી અજઘન્ય સ્થિતિસત્તા ૩ પ્રકારે, પ્રથમ કષાય ચતુષ્કની અજઘન્ય સ્થિતિસત્તા ૪ પ્રકારે, તથા જિનનામ અને ઉદ્વલન યોગ્ય ૨૩ પ્રકૃતિઓ અને ૪ આયુષ્ય વિના બાકીની ૧૨૬ની અજઘન્ય સ્થિતિસત્તા ૩ પ્રકારે અને અનુક્ત વિકલ્પ ૨ પ્રકારે છે.

ટીકાર્થ :- તે પ્રમાણે પ્રકૃતિસત્તાકર્મ કહ્યું. હવે સ્થિતિસત્તા કહે છે. ત્યાં ૩ અર્થાધિકાર છે. તે આ પ્રમાણે (૧) ભેદ (૨) સાદિ અનાદિ પ્રરૂપણા અને (૩) સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા. ત્યાં ભેદ પ્રરૂપણા પૂર્વે પ્રકૃતિસત્તામાં કહ્યાં છે તે પ્રમાણે અહીં પણ જાણવું.

- : અથ રજુ સાધાદિ પ્રરૂપણા :-

રજુ સાદિ-અનાદિ પ્રરૂપણા ને વિષે બે પ્રકાર છે. મૂલપ્રકૃતિ વિષયગત અને ઉત્તરપ્રકૃતિ વિષયગત. ત્યાં પ્રથમ મૂલપ્રકૃતિ વિષયની સાદિ-અનાદિ પ્રરૂપણા કહેવાની ઇચ્છાવાળા કહે છે. મૂલપ્રકૃતિની સ્થિતિસત્તા અજઘન્ય -૩ પ્રકારે છે. તે આ પ્રમાણે.... અનાદિ - ધ્રુવ અને અધ્રુવ છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે - મૂલપ્રકૃતિઓની જઘન્ય સ્થિતિસત્તા પોત પોતાના ક્ષયના અન્તે એક સમયમાત્ર સ્થિતિ બાકી રહે ત્યારે હોય છે, અને તે સાદિ અધ્રુવ છે. અને તેથી બીજે સર્વ અજઘન્ય સ્થિતિસત્તા, અને તે હંમેશા હોવાથી અનાદિ છે, ધ્રુવ - અધ્રુવ પૂર્વની જેમ. (અર્થાત્ અભવ્ય-ભવ્ય અપેક્ષાએ) ઉત્કૃષ્ટ - અનુત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા તો પર્યાયથી થતી હોવાથી (અર્થાત્ ઉત્કૃષ્ટ અને અનુત્કૃષ્ટનું વારંવાર પરિવર્તન થવાથી) સાદિ અધ્રુવપણે બે પ્રકારે જ છે. એમ અર્થથી વિચારવું. તે પ્રમાણે મૂલ પ્રકૃતિઓની સાદિ અનાદિ પ્રરૂપણા કરી.

ઉત્તર પ્રકૃતિઓની સાધાદિ પ્રરૂપણા કરવાની ઇચ્છાવાળા કહે છે. ‘‘ચરુદ્ધા ય’’ ઈત્યાદિ અહીં પ્રથમા વિભક્તિ ષષ્ઠીના અર્થમાં છે. તેથી પ્રથમ અનંતાનુબંધિ-૪ કષાયોની અજઘન્ય સ્થિતિસત્તા સાદિ - અનાદિ - ધ્રુવ - અધ્રુવ એમ ૪ પ્રકારે છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે - આ કર્મની સ્થિતિસત્તા પોતાના ક્ષયના ઉપાન્ત્ય સમયે સ્વરૂપ અપેક્ષાએ એક સમય માત્ર સ્થિતિ છે. અન્યથા કર્મપણાની સામાન્ય અપેક્ષાએ બે સમય પ્રમાણ છે, અને તે (૧ કે ૨ સમયપણું હોવાથી) સાદિ - અધ્રુવ છે, તે સિવાય બીજે સર્વ અજઘન્ય. તે પણ ઉદ્વલના થયા પછી ફરી બંધ કરે તે સાદિ, તે સ્થાન નહિ પામેલાને (અર્થાત્ ઉદ્વલના સ્થાન ન પામેલાને) અનાદિ, ધ્રુવ - અધ્રુવ પૂર્વની જેમ હોય છે.

તથા જિનનામ અને ઉદ્વલના યોગ્ય ૨૩ પ્રકૃતિઓ + ૪ આયુષ્ય સિવાય બાકીની ૧૨૬ ધ્રુવસત્તા પ્રકૃતિઓની અજઘન્ય સ્થિતિસત્તા અનાદિ - ધ્રુવ - અધ્રુવ ૩ પ્રકારે છે - તે આ પ્રમાણે કહે છે.... આ પ્રકૃતિઓની જઘન્ય સ્થિતિસત્તા પોત પોતાના ક્ષયના અન્તે ઉદયવતી પ્રકૃતિઓની એક સમયમાત્ર સ્થિતિરૂપ છે. અને અનુદયવતી પ્રકૃતિઓની સ્વરૂપથી એક સમયમાત્ર સ્થિતિવાળું છે, પણ સ્તિબુક સંક્રમથી પામેલ પરરૂપને અનુસરનાર કર્મત્વ સામાન્યની અપેક્ષાએ બે સમયમાત્ર છે, અને તે સાદિ અધ્રુવ છે. તે પછી બીજે સર્વ અજઘન્ય, અને તે હંમેશા હોવાથી અનાદિ. (કારણકે જ્યાં સુધી જઘન્ય સત્તા ન થાય ત્યાં સુધી તેનો સદ્ભાવ છે.) ધ્રુવ - અધ્રુવપણું પૂર્વની જેમ (અર્થાત્ ધ્રુવ અભવ્યને અને અધ્રુવ ભવ્યને)

‘‘અનુક્તમુક્ત’’ એટલે કહેલી ૧૩૦ ધ્રુવસત્તાક પ્રકૃતિઓના નહિ કહેલ વિકલ્પો ઉત્કૃષ્ટ અનુત્કૃષ્ટ જઘન્ય તથા જિનનામ અને ઉદ્વલના યોગ્ય દેવદિક, મનુષ્યદિક, નરકદિક, વૈક્રિયસપ્તક, આહારકસપ્તક, ઉચ્ચગોત્ર, સમ્યક્ત્વ અને મિશ્રરૂપ એ ૨૩ પ્રકૃતિઓ અને ૪ આયુષ્ય એમ ૨૮ અધ્રુવસત્તાક પ્રકૃતિઓના જઘન્ય, અજઘન્ય, ઉત્કૃષ્ટ, અનુત્કૃષ્ટરૂપ એ ચારે વિકલ્પો સાદિ અધ્રુવ બે પ્રકારે છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે - કહેલી પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ અનુત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા પર્યાય વડે અનેક વાર થાય છે. તેથી તે બન્ને વિકલ્પો સાદિ અધ્રુવ એમ બે પ્રકારે છે. અને જઘન્ય તો પૂર્વે જ કહ્યાં છે. અને અધ્રુવપણું હોવાથી જિનનામ આદિના ચારે પણ વિકલ્પો સાદિ અધ્રુવ જાણવાં. (યંત્ર નંબર ૭ જુઓ)

ઇતિ સાધાદિ પ્રરૂપણા સમાપ્ત

- : અથ ૩જુ સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા વિષે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા :-

જેટ્ટિઈં બંધસમં, જેટ્ટં બંધોદયા ઉ જાસિં સહ ।

અણુદયબંધપરાણં, સમરૂણા જટ્ટિઈં જેટ્ટં ।। ૧૭ ।।

જ્યેષ્ઠસ્થિતિબન્ધસમં, જ્યેષ્ઠં બંધોદયાત્ તુ યાસાં સહ ।

અણુદયબંધપરાણાં, સમયોના યત્સ્થિતિર્જ્યેષ્ઠમ્ ।। ૧૭ ।।

મૂલ - ઉત્તરપ્રકૃતિઓની સ્થિતિસત્તાને વિષે સાધાદિના જઘન્યાદિ ૪ વિકલ્યોના ભાંગા યંત્ર નંબર - ૭

(ગાથા ૧૬ ને આધારે)

કેટલી પ્રકૃતિ	પ્રકૃતિઓના નામ	જઘન્ય		અજઘન્ય			ઉત્કૃષ્ટ		અનુકૃષ્ટ		કુલ ભાંગા	
		સાદિ	અધુવ	સાદિ	અનાદિ	ધુવ	અધુવ	સાદિ	અધુવ	સાદિ		અધુવ
મૂલ-૮	જ્ઞાન૦ આદિ-૮ મૂલ	સમય માત્ર હોવાથી	સમય માત્ર હોવાથી	-	હંમેશા હોવાથી	અભવ્યને	ભવ્યને	પરાવર્તન હોવાથી	પરાવર્તન હોવાથી	પરાવર્તન હોવાથી	પરાવર્તન હોવાથી	૮ x ૯ = ૭૨
૪	ઉત્તર પ્રકૃતિઓ :- અનંતાનુભવિ - ૪	૧ કે ૨ સમય માત્ર હોવાથી	૧ કે ૨ સમય માત્ર હોવાથી	ઉદ્ભવના થયા પછી ફરી બાંધે ત્યારે	હંમેશા હોવાથી	"	"	"	"	"	"	૪ x ૧૦ = ૪૦
૧૨૬	ધ્રુવસત્તાની - ૧૨૬	"	"	-	"	"	"	"	"	"	"	૧૨૬ x ૯ = ૧૧૩૪
૨૮	જિનનામ, દેવ - મનુ૦ - નરક-દિક, વૈકિ૦ - આહ૦ - સંપતક, ઉચ્ચગોત્ર - સમ્ય૦ - મિશ્ર૦ - આયુ૦ - ૪	અધુવપણ હોવાથી	અધુવ	અધુવ	-	-	અધુવ	અધુવ	અધુવ	અધુવ	અધુવ	૨૮ x ૮ = ૨૨૪
												કુલ ભાંગા ૧૩૯૮

ગાથાર્થ :- જે પ્રકૃતિઓનો ઉદય ને બંધ સમકાળે = યુગપત્ હોય છે, તે પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ તુલ્ય ઉં સ્થિતિસત્તા હોય છે, અને અનુદય બંધ પરપ્રકૃતિઓની સમયોન ઉં સ્થિતિ તુલ્ય ઉં સ્થિતિસત્તા છે.

ટીકાર્થ :- આ પ્રમાણે સાદિ - અનાદિ પ્રરૂપણા કરી, હવે સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા કહે છે. અને તે બે પ્રકારે છે. ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તાકર્મ સ્વામિત્વ અને જઘન્ય સ્થિતિસત્તાકર્મ સ્વામિત્વ છે. ત્યાં પ્રથમ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તાકર્મ સ્વામિત્વને કહે છે.

(૧) ઉદયબંધોત્કૃષ્ટ - ૮૬ :- જે પ્રકૃતિઓનો સાથે બંધ - ઉદય^{૧૬} હોય તેવી જ્ઞાનાવરણ-૫, દર્શનાવરણ-૪, અસાતાવેદનીય, મિથ્યાત્વ, ૧૬ કષાય, પંચેન્દ્રિયજાતિ, તૈજસસપ્તક, હુંડક સંસ્થાન, વર્ણાદિ-૨૦ અગુરુલઘુ, પરાઘાત, ઉપઘાત, ઉચ્છ્વાસ, અશુભવિહાયોગતિ, ઉઘોત, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત, પ્રત્યેક, અસ્થિર, અશુભ, દુર્ભંગ, દુઃસ્વર, અનાદેય, અયશઃકીર્તિ, નિર્માણ, નીચગોત્ર, અંતરાય-૫, તિર્યચ - મનુષ્યને આશ્રયીને વૈક્રિયસપ્તક લક્ષણવાળી ઉદયબંધોત્કૃષ્ટ - ૮૬ પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ પ્રમાણ થાય છે. કારણ કે આ પ્રકૃતિઓનું પૂર્વ બાંધેલુ દલિક ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધની શરૂઆતમાં અબાધાકાલ મધ્યમાં પણ પ્રાપ્ત થાય છે. વળી તે પ્રકૃતિઓ ઉદયવતી હોવાથી તેઓની પ્રથમ સ્થિતિ સ્તિબુકસંક્રમ વડે અન્યત્ર સંક્રમતી નથી. તેથી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ પ્રમાણથી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ સત્તાકર્મનો કોઈપણ વિશેષ તફાવત નથી.

(૨) અનુદયબંધોત્કૃષ્ટ - ૨૦ :- તથા અનુદય અર્થાત્ ઉદયના અભાવમાં પર એટલે જે પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ તે અનુદય બંધ પર અર્થાત્ અનુદયબંધોત્કૃષ્ટા કહેવાય છે. તે નિદ્રાપંચક, નરકદ્વિક, તિર્યચદ્વિક, ઔદારિક સપ્તક, એકેન્દ્રિયજાતિ, સેવાર્ત સંઘયણ, આતપ, સ્થાવરરૂપ ૨૦ પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તાકર્મ એક સમય ઓછી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે - આ પ્રકૃતિઓના ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધની શરૂઆતમાં જો કે અબાધાકાલ મધ્યમાં પણ પૂર્વ બાંધેલ દલિક છે. તો પણ તે પ્રકૃતિઓની પ્રથમસ્થિતિ ઉદયવતીની મધ્યમાં સ્તિબુકસંક્રમથી સંક્રમે છે. તેથી તે પ્રથમ સ્થિતિરૂપ ૧ સમયમાત્ર હીન ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ તે જ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા છે.

પ્રશ્ન :- નિદ્રાદિનો અનુદય હોવા છતાં બંધ વડે ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિ પ્રાપ્ત કેમ થાય છે ? તો ઉત્તર કહે છે. ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ ઉત્કૃષ્ટ સંક્રલેશને આધીન છે. અને ઉત્કૃષ્ટ સંક્રલેશમાં વર્તતાં નિદ્રાપંચકના ઉદયનો સંભવ નથી. નરકદ્વિકની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિના બંધક તિર્યચ અથવા મનુષ્ય છે. અને તેઓને નરકદ્વિકનો ઉદય સંભવતો નથી. બાકીના કર્મોના ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધક યથાયોગ્યપણે દેવ અથવા નારક હોય છે. અને તેઓને વિષે તે (પ્રકૃતિઓના) ઉદયની ઉપપત્તિ નથી. અર્થાત્ તે પ્રકૃતિઓનો ઉદય તે નારક - દેવોમાં ઘટી શકતો નથી. તેથી તે નિદ્રાપંચકાદિ - ૨૦ પ્રકૃતિઓના અનુદયે જ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ છે.

સંક્રમઓ દીહાણં, સહાલિગાઉ આગમો સંતં ।

સમરૂગમણુદયાણં, ઉભયાસિં જટ્ટિર્દૈ તુલ્લા ॥ ૧૮ ॥

સંક્રમતો દીર્ઘાણાં, સહાડવલિકયા ત્વાગમઃ સત્તા ।

સમયોનમનુદયાનામ્, ઉભયેષાં યત્સ્થિતિસ્તુલ્યા ॥ ૧૮ ॥

ગાથાર્થ :- સંક્રમથી દીર્ઘ સ્થિતિવાળી પ્રકૃતિઓનો જે આગમ (દ્વાવલિકાહીન ઉં સ્થિતિ સમાગમ) તે આવલિકા સહિત તેઓની ઉં સ્થિતિસત્તા છે. તથા સંક્રમકાળે અનુદય પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા પૂર્વ કહેલમાંથી સમયહીન જાણવી અને ઉભય પ્રકારની પ્રકૃતિઓની (સંક્રમકાળે ઉદયવતી અનુદયવતીની) ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા યત્ સ્થિતિતુલ્ય જાણવી.

ટીકાર્થ :- ઉદયસંક્રમોત્કૃષ્ટા :- જે પ્રકૃતિઓનો સંક્રમકાળે ઉદય પણ હોય છે, અને સંક્રમણથી જ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા પ્રાપ્ત થાય છે, પણ બંધથી નહિ, તે પ્રકૃતિઓ સંક્રમથી દીર્ઘ અર્થાત્ ઉદય સંક્રમોત્કૃષ્ટા છે. મનુષ્યગતિ, સાતાવેદનીય, સમ્યક્ત્વ, સ્થિર, શુભ, સુભંગ, સુસ્વર, આદેય, યશઃકીર્તિ, નવ નોકષાય, પ્રશસ્તવિહાયોગતિ, પ્રથમ સંઘયણ - ૫, પ્રથમ સંસ્થાન-૫, ઉચ્ચગોત્ર લક્ષણવાળી ૩૦ પ્રકૃતિઓનો જે આગમ એટલે સંક્રમવડે બે આવલિકાહીન ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિનો જે સમાગમ તે ઉદયાવલિકારૂપ આવલિકા સહિત તે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા થાય છે. આ પ્રમાણે તાત્પર્ય છે....

૧૬ આ પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય ત્યારે જ તેઓનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ થાય છે, એમ સમજવાનું નથી પરંતુ ઉદય હોય ત્યારે પણ થાય છે. એમ સમજવાનું છે. કારણ કે તેમાંની કેટલીએક પ્રકૃતિઓનો ઉદય ન હોય ત્યારે પણ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ થઈ શકે છે. જેમ કે ક્રોધના ઉદયવાળો માનનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ કરી શકે છે. તેમ જ પ્રશસ્ત વિહાયોગતિના ઉદયવાળો અપ્રશસ્ત વિહાયોગતિનો, કોઈ અન્ય સંસ્થાનના ઉદયવાળો હુંડકસંસ્થાનનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ કરી શકે છે. અનુદયબંધોત્કૃષ્ટ પ્રકૃતિઓનો તેઓનો ઉદય ન હોય ત્યારે જ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ થાય છે.

સાતાને અનુભવતો અથવા સાતાને વેદતા કોઈ આત્માએ અસાતાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બાંધી અને તે બાંધીને સાતાને બાંધવાની શરૂઆત કરે. બંધાવલિકા જેની પસાર થયી છે. એવા આવલિકાથી ઉપર બે આવલિકાહીન ૩૦ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ સ્થિતિસત્તા સર્વ અસાતાને વેદાતી અને બંધાતી સાતાવેદનીયમાં ઉદયાવલિકા ઉપર સંક્રમાવે છે. તે કારણથી તે ઉદયાવલિકા સહિત સંક્રમવડે બે આવલિકાહીન ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ સમાગમ પ્રમાણ સાતાવેદનીયની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા છે. એ પ્રમાણે બીજી પણ ઉદયસંક્રમોત્કૃષ્ટ પ્રકૃતિઓની બે આવલિકાહીન પોત પોતાની સ્વજાતીયની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ સમાગમ પ્રમાણ ઉદયાવલિકા સહિત ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા સમજવી.

વળી સમ્યક્ત્વની અંતર્મુદૂર્તહીન અને ઉદયાવલિકા સહિત ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ સમાગમ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા જાણવી. કારણ કે મિથ્યાત્વની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બાંધીને પછી અંતર્મુદૂર્ત મિથ્યાત્વે જ રહીને સમ્યક્ત્વને પ્રાપ્ત કરે છે. અને તે (સમ્યક્ત્વ) પામ્યા પછી મિથ્યાત્વમોહનીયની ઉદયાવલિકા ઉપરની અંતર્મુદૂર્ત ન્યૂન ૭૦ કોડાકો સાગરો પ્રમાણ સર્વ પણ સ્થિતિને સમ્યક્ત્વમાં ઉદયાવલિકાથી ઉપર સંક્રમાવે છે. તે કારણથી અંતર્મુદૂર્ત હીન અને ઉદયાવલિકા સહિત સમ્યક્ત્વની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા હોય છે.

અનુદયસંક્રમોત્કૃષ્ટ :- તથા જે પ્રકૃતિઓની સંક્રમથી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ પ્રાપ્ત થાય છે અને સંક્રમના સમયે ઉદય નથી તે અનુદયાવાલી પ્રકૃતિઓને અનુદયસંક્રમોત્કૃષ્ટ કહેવાય છે. તે દેવગતિ, દેવાનુપૂર્વી, મિશ્ર, આહારકસપ્તક, મનુષ્યાનુપૂર્વી, બેઇંતેઇંત ચઉરિન્દ્રિય જાતિ સૂક્ષ્મ, સાધારણ, અપર્યાપ્ત, તીર્થકર લક્ષણવાલી ૧૮ પ્રકૃતિઓનો સંક્રમદ્વારા બે આવલિકા ઓછી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિના સમાગમ પ્રમાણે આવલિકા સહિત પૂર્વ જે સ્થિતિસત્તા કહી તેટલી હીન સ્થિતિસત્તા જાણવી. (અર્થાત્ ૨ આવલિકા ન્યૂન સ્વજાતીય પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિનો જે સંક્રમ થાય તેમાં સમય ન્યૂન ઉદયાવલિકા સહિત કરતાં જે સ્થિતિ થાય તેટલી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા કહેવાય) તે આ પ્રમાણે કહે છે....

કોઈ મનુષ્ય ઉત્કૃષ્ટ સંકલેશના વશથી નરકની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બાંધીને પરિણામનું પરાવર્તન થવાથી દેવગતિનો બંધ શરૂ કરે અને તે બંધાતી દેવગતિમાં જેની બંધાવલિકા પસાર થઈ ગઈ છે તે નરકગતિની ઉદયાવલિકા ઉપરની બે આવલિકા ન્યૂન સર્વ પણ ૨૦ કોડાકો સાગરો પ્રમાણ સ્થિતિને તેની ઉદયાવલિકા ઉપર સંક્રમાવે અને તે સમયમાત્ર પ્રથમ સ્થિતિ વેદાતી મનુષ્યગતિમાં અનુદયવતી પણ સ્તિબુકસંક્રમથી સંક્રમાવે છે. તે કારણથી દેવગતિની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા તે સમયમાત્ર

૧૭ બંધાવલિકા અને ઉદયાવલિકામાં કોઈ કરણ લાગતું નથી માટે બંધાવલિકા ગયા પછી ઉદયાવલિકા ઉપરની બે આવલિકા ન્યૂન ૩૦ કોડાકો સાગરો પ્રમાણ અસાતાની સત્તામાં રહેલ સ્થિતિ બંધાતી સાતાવેદનીયમાં સંક્રમાવે છે એટલે બે આવલિકા ન્યૂન જેટલા સ્થિતિસ્થાનકો છે, તેમાંનાં કેટલાક દલિકોને સાતાવેદનીયરૂપે કરે છે.

અહીં એટલું સમજવું કે અસાતા સાતારૂપે થાય એટલે અસાતાની સત્તા જ નષ્ટ થાય એમ નહીં પરંતુ બે આવલિકા ન્યૂન અસાતાના દરેક સ્થાનકમાંના દલિકને યોગના પ્રમાણમાં સાતારૂપે કરે. વળી જે સ્થાનકમાં દલિકો રહ્યા છે તે જ સ્થાનકમાં દલિકો રહે, નિષેક રચનામાં ફેરફાર ન થાય માત્ર સ્વરૂપનો જ ફેરફાર થાય. એટલે કે અસાતા બંધાતા જે પ્રમાણે નિષેક રચના થઈ છે તે કાયમ રહી માત્ર સ્વરૂપનો ફેરફાર થયો. અસાતારૂપે ફળ આપનાર હતા તે સાતારૂપે થયા. એટલે ઉદયાવલિકા ઉપરનું અસાતાનું જે દલિક સાતામાં સંક્રમાવે તે સાતાવેદનીયની ઉદયાવલિકા ઉપર સંક્રમાવે એમ કહ્યું છે.

આ પ્રમાણે હોવાથી જે સમયે અસાતાની બે આવલિકા ન્યૂન ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ સાતાવેદનીયમાં સંક્રમી તે સમયે સાતાની ઉદયાવલિકા ઉપર બે આવલિકા ન્યૂન ૩૦ કોડાકો પ્રમાણ સ્થિતિ થઈ. તેમાં તે ઉદયાવલિકા મેળવતાં કુલ એક આવલિકા ન્યૂન ૩૦ કોડાકો સાગરો પ્રમાણ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા સાતાવેદનીયની થઈ આ પ્રમાણે અન્યત્ર પણ સમજવું

૧૮ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ કરી અવશ્ય મિથ્યાદષ્ટિ ગુણઠાણે અંતર્મુદૂર્ત રહે છે ત્યાર પછી જ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરી શકે છે. તથા કરણ કર્યા સિવાય કોઈ આત્મા સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે તો અંતર્મુદૂર્ત ન્યૂન ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિની સત્તા લઈ ઉપરના ગુણઠાણે જાય છે. એટલે મિથ્યાત્વની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બાંધી અંતર્મુદૂર્ત ગયા બાદ ચોથે જાય, એટલે અંતર્મુદૂર્ત ન્યૂન ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિની સત્તા ચોથે ગુણઠાણે હોય. ઉદયાવલિકા ઉપરની તે સ્થિતિને સમ્યક્ત્વ-મોહનીયમાં સંક્રમાવે એટલે અંતર્મુદૂર્ત અને ઉદયાવલિકા સિવાયની મિથ્યાત્વની સઘળી સ્થિતિ સમ્યક્ત્વમોહનીય રૂપે થાય. તેમાં સમ્યક્ત્વમોહનીયની ઉદયાવલિકા મેળવતાં અંતર્મુદૂર્ત ન્યૂન ૭૦ કોડાકો સાગરો પ્રમાણ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા સમ્યક્ત્વમોહનીયની થાય.

૧૯ આ અનુદય સંક્રમોત્કૃષ્ટ પ્રકૃતિઓનો જ્યારે ઉદય હોય છે ત્યારે તેમાંની કેટલીક તો બંધાતી જ નથી અને કેટલીક બંધાય છે તો તેની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બંધાતી હોતી નથી, તેમ જ તેમાં ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિનો સંક્રમ થતો હોતો નથી, તથા જે સમયે બંધાતી દેવગતિમાં બંધાવલિકા ઉદયાવલિકાહીન ૨૦ કોડાકો સાગરો પ્રમાણ સ્થિતિનો સંક્રમ થાય તે સમયનું દેવગતિનું દલિક ઉદય પ્રાપ્ત મનુષ્યગતિમાં દેવગતિનો રસોદય નહિ હોવાથી સ્તિબુકસંક્રમ વડે સંક્રમી જાય છે માટે સમયન્યૂન ઉદયાવલિકા મેળવવાનું જણાવ્યું છે. આવલિકા મેળવવાનું કારણ ઉદયાવલિકા ઉપર દલિક સંક્રમે છે, ઉદયાવલિકામાં સંક્રમતું નથી. માટે સ્વજાતીય પ્રકૃતિની જેટલી સ્થિતિ સંક્રમે તેમાં ઉદયાવલિકા જોડવામાં આવે છે. સ્વજાતીય પ્રકૃતિનું બે આવલિકાન્યૂન દલિક જ સંક્રમે છે કારણ કે બંધાવલિકા વીત્યા વિના કરણ યોગ્ય થતું નથી અને ઉદયાવલિકા ઉપરનું જ સંક્રમે છે. માટે ઉદય સંક્રમોત્કૃષ્ટ પ્રકૃતિઓની એક આવલિકા ન્યૂન જે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ તે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા કહેવાય અને અનુદય સંક્રમોત્કૃષ્ટ પ્રકૃતિઓની સમાયિક આવલિકા ન્યૂન જે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ તે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા કહેવાય છે.

સ્થિતિએ હીન એક આવલિકા અધિક ને બે આવલિકા હીન ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ સમાગમ પ્રમાણ જાણવી. એ પ્રમાણે દેવાનુપૂર્વી આદિ ૧૬ પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા પૂર્વ કહેલ પ્રમાણ જાણવી.

વળી મિશ્રમોહનીયની એક આવલિકાધિક ને એક સમયહીન અંતર્મુહૂર્ત ઊન ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ સમાગમ પ્રમાણ કહેવી. અને તેની પણ ભાવના સમ્યક્ત્વ ભાવનાની જેમ વિચારવી.

તથા ઉભય = ઉદયવતી અને અનુદયવતીની બન્ને પ્રકારની સંકમોત્કૃષ્ટ સ્થિતિવાળી પ્રકૃતિઓની સંકમકાલે યત્સ્થિતિ = એટલે સર્વસ્થિતિ તુલ્ય જાણવી. કારણ કે તે વખતે અનુદયવતીની પણ પ્રથમસ્થિતિ સ્તિબુકસંકમવડે ઉદયવતી પ્રકૃતિઓમાં સંકમતી હોવા છતાં દલિક રહિત ત્યારે વિદ્યમાન છે. સ્થિતિરૂપ કાલને સંકમાવી શકાય નહી પણ તે સ્થિતિગત દલિકને જ સંકમાવી શકાય છે. તે કારણથી પ્રથમ સ્થિતિગત દલિક સંકાન્ત થયા છતાં પણ તે વખતે દલિક રહિત પ્રથમ સ્થિતિ વિદ્યમાન જ હોય છે. તે કારણથી (ઉદયવતી અને અનુદયવતીની) બન્ને પ્રકારની પણ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા યત્સ્થિતિ તુલ્ય છે.

અહીં પ્રશ્ન થાય કે સંકમથી દલિક રહિત થયેલ પ્રથમસ્થિતિની યત્સ્થિતિ તુલ્યતા કહેવી તે યોગ્ય નથી. તે સંકમથી કરાયેલ પરસ્વરૂપ નિરૂપિતપણા વડે પ્રથમસ્થિતિનો પોતાની સ્થિતિથી બહિર્ભાવ કહેવો યોગ્ય છે એ વાત બરાબર નથી. કારણ કે તેવી સ્થિતિ હોવા છતાં પણ એક સ્થિતિની પરંપરાનું ઉપાદાન કારણ હોવાથી પ્રથમ સ્થિતિનું સ્વસ્થિતિમાં અન્તભાવ પ્રવામાં વિરોધ નથી, એ જ અમે યોગ્ય જોઈએ છીએ. અને જે જીવ જે પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિને બાંધે અને જે જીવ જે પ્રકૃતિઓમાં ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિને સંકમાવે છે. તે જીવ તે પ્રકૃતિઓના ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તાના સ્વામી જાણવાં. (યંત્ર નંબર - ૮ જુઓ)

ઇતિ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ સ્વામિત્વ સમાપ્ત

ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તાના સ્વામિત્વ અને પ્રમાણ પ્રદર્શક યંત્ર નંબર - ૮

(ગાથા ૧૭ - ૧૮ના આધારે)

કેટલી પ્રકૃતિઓ	કઈ પ્રકૃતિઓ	ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા પ્રમાણ 卐
૮૬	ઉદયબંધોત્કૃષ્ટની - ૮૬	સ્વ - સ્વ - ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ પ્રમાણ
૨૦	અનુદય ઉદયબંધોત્કૃષ્ટની - ૨૦	સ્વ - સ્વ - ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધમાં ૧ સમય ન્યૂન
૨૯	ઉદય સંકમોત્કૃષ્ટની ૨૯	સ્વ - સ્વ - ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિમાં ૧ આવલિકા ન્યૂન
૧	ઉદય સંકમોત્કૃષ્ટની સમ્યક્ત્વમોહનીય	આવલિકાધિક અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન ૭૦ કો ૦ કો ૦ સાગ ૦
૧૭	અનુદય સંકમોત્કૃષ્ટની - ૧૭	સ્વ - સ્વ - ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિમાં સમયાધિક આવલિકા ન્યૂન
૧	અનુદય સંકમોત્કૃષ્ટની - મિશ્રમોહનીય	આવલિકાધિક અંતર્મુહૂર્ત + એક સમયન્યૂન ૭૦ કો ૦ કો ૦ સાગ ૦
૨	દેવ - નરકાયુષ્ઠ	પૂર્વકોડનો ૧/૩ અધિક ૩૩ સાગરોપમ કારણ કે પૂર્વકોડના આયુ ૦ વાળા મનુ ૦ ૨ ભાગ ગયા પછી આયુ બાંધે છે.
૨	તિર્યં - મનુ ૦ - આયુષ્ઠ	પૂર્વકોડ ૧/૩ અધિક ૩ પલ્યોપમ. કારણ કે પૂર્વકોડ વર્ષના આયુ ૦ વાળા તિ ૦ મ ૦ આયુ ૦ ના ૨ ભાગ ગયા બાદ યુગલિયાનું ૩ પલ્યો ૦ નું આયુ ૦ બાંધે
૧૫૮		

ટી. 卐 પ્રાય: સર્વપ્રકૃતિઓના ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તાના સ્વામી પ્રથમ ગુણસ્થાનકવાળા જીવો હોય છે. પણ દેવાયુ ૦ ના દક્ષા, આહારકસપ્તકના ૭મા, અને જિનનામકર્મના ૪થા ગુણસ્થાનકવાળા હોય છે.

- : અથ જઘન્ય સ્થિતિસત્તા સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા :-

સંજલણતિગે સત્તસુ, ય નોકસાણસુ સંકમજહન્નો ।
સેસાણ ઠિઈ ણ્ગા, દુસમયકાલા અણુદયાણં ।। ૧૧ ।।
સંજલનત્રિકે સપ્તસુ, ચ નોકષાયેષુ સંક્રમજઘન્યઃ ।
શેષાણાં સ્થિતિરેકા, દ્વિસમયકાલાઽનુદયાનામ્ ।। ૧૧ ।।

ગાથાર્થ :- સંજલન ત્રિક અને ૭ નોકષાયમાં જઘન્ય સ્થિતિસત્તા જઘન્ય સ્થિતિસંક્રમ પ્રમાણ જાણાવી, અને શેષ ઉદયવતી ૩૪ પ્રકૃતિઓની જઘન્ય સ્થિતિ સત્તા એક સમયમાત્ર સ્થિતિ અને અનુદયવતી પ્રકૃતિઓની જઘન્ય સ્થિતિ સત્તા બે સમય કાલ પ્રમાણ જાણાવી.

ટીકાર્થ :- તે પ્રમાણે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તાનું સ્વામીપણું કહ્યું, હવે જઘન્ય સ્થિતિસત્તાકર્મનું સ્વામીપણું કહે છે.

ક્રોધ-માન-માયારૂપ સંજલનત્રિકની અને પુરુષવેદ હાસ્યાદિ-૬ રૂપ ૭ નોકષાયોની જઘન્ય સ્થિતિસત્તા જઘન્ય સ્થિતિસંક્રમ પ્રમાણ જાણાવી. આ પ્રકૃતિઓનો બંધ અને ઉદયનો વિચ્છેદ થાય ત્યારે સંક્રમ વડે અન્ય પ્રકૃતિમાં ક્ષય પામે છે તે કારણથી એ પ્રકૃતિઓનો જે અન્ત્ય સંક્રમ તે જ જઘન્ય સ્થિતિસત્તા છે. એ પ્રમાણે ભાવ છે.

વળી બાકીની ઉદયવતી - જ્ઞાનાવરણીય-૫, દર્શનાવરણીય-૪, ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વમોહનીય, સંજલન લોભ આયુષ્ય-૪, નપુંસકવેદ, સ્ત્રીવેદ, સાતા - અસાતાવેદનીય, ઉચ્ચગોત્ર, મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત સુભગ, આદેય, યશઃકીર્તિ તીર્થકરનામકર્મ અંતરાય - ૫ રૂપ ૩૪ પ્રકૃતિઓની પોત પોતાના ક્ષયના અન્ત્ય સમયે જે એ સમયમાત્ર સ્થિતિ તે જઘન્ય સ્થિતિસત્તા છે.

વળી અનુદયવતીના તો પોત પોતાના ક્ષયના ઉપાન્ત્ય સમયે સ્વરૂપ અપેક્ષાએ સમયમાત્ર સ્થિતિ અન્યથા ત દ્વિસમયમાત્ર સ્થિતિ જઘન્ય સ્થિતિસત્તા છે. કારણ કે અનુદયવતી પ્રકૃતિઓનો અન્ત્ય સમયે સ્તિબુકસંક્રમથી ઉદયવત પ્રકૃતિઓમાં પ્રક્ષેપ કરે છે, અને તે સ્વરૂપથી અનુભવે છે. તે કારણથી અન્ત્ય સમયે તેઓનું દલિક સ્વસ્વરૂપે પ્રાપ્ત થતું નથી પરંતુ પરપ્રકૃતિરૂપે પ્રાપ્ત થાય છે. એ પ્રમાણે કહ્યું છે.

હવે સામાન્યથી સર્વ કર્મોના જઘન્ય સ્થિતિસત્તાના સ્વામી કહેવાય છે.

ત્યાં અનંતાનુબંધિ - ૪ અને દર્શનમોહનીય - ૩ એ ૭ પ્રકૃતિઓની જઘન્ય સ્થિતિસત્તાનો અવિરત આદિથી અપ્રમત સુધીના જીવો યથાયોગ્યપણે સ્વામી છે.

નંરકાયુષ્ય - તિર્યગાયુષ્ય - દેવાયુષ્યની જઘન્ય સ્થિતિસત્તાના પોત પોતાના ભવના અન્ત્ય સમયે વર્તતાં નારક તિર્યક અને દેવો સ્વામી છે.

મધ્યમ કષાય - ૮, થીણાદ્વિત્રિક, નામત્રયોદશ = ૧૩, નોકષાય - ૮, સંજલનત્રિકરૂપ ૩૬ પ્રકૃતિઓના જઘન્ય સ્થિતિસત્તાના સ્વામી અનિવૃત્તિબાદર સંપરાય ગુણસ્થાનકવર્તી જીવો છે.

સંજલન લોભનો જઘન્ય સ્થિતિસત્તાના સ્વામી સૂક્ષ્મ સંપરાય ગુણસ્થાનકવર્તી જીવો છે.

જ્ઞાનાવરણ - ૫, દર્શનાવરણ - ૬, અંતરાય - ૫ = ૧૬ પ્રકૃતિઓની જઘન્ય સ્થિતિસત્તાના સ્વામી ક્ષીણકષાય ગુણસ્થાનકવર્તી જીવો છે.

બાકીની ૮૫ પ્રકૃતિઓની જઘન્ય સ્થિતિસત્તાના સ્વામી અયોગીકેવલી ગુણસ્થાનકવર્તી જીવો સ્વામી છે. (યંત્ર નંબર - ૯ જુઓ)

ઇતિ જઘન્ય સ્થિતિસત્તા સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા સમાપ્ત

૨૦ ધારો કે ૧૦૦માં સમય એ ૧૪મા ગુણઠાણાનો ચરમસમય છે. એ વખતે મનુષ્યગતિ એ ઉદયવતી પ્રકૃતિ છે, પણ દેવગતિ એ ઉદયવતી પ્રકૃતિ નથી અનુદયવતિ છે. ૧૦૦મા સમયે મનુષ્યગતિનો ઉદય હોવાથી એની સત્તા જેની સ્થિતિ ૧૦૦મા સમયરૂપ ૧ સમયની છે તે તો માનવી જ પડે છે, કેમકે સત્તા વિના ઉદય હોય ન શકે. એટલે મનુષ્યગતિની આ જઘન્ય સ્થિતિસત્તા ૧૦૦મા સમયે ૧ સ્થિતિની મળે છે. પણ ૧૦૦મા સમયે દેવગતિનો ઉદય ન હોવાથી એ મનુષ્યગતિ વગેરેમાં સ્તિબુકસંક્રમથી સંક્રમી ગઈ હોય છે. તેથી એ સમયે એની સત્તા માની શકાતી નથી. ૯૯મા સમયે આ ૧૦૦મ સમયે ઉદયમાં આવવાની યોગ્યતાવાળા નિષેકગતિ દલિકોનો સ્તિબુકસંક્રમ થયો હોતો નથી, એટલે એની સત્તા દેવગતિ રૂપે હોય છે જેની સ્થિતિ ૯૯ અને ૧૦૦મા સમયરૂપ બે સમયની છે. વળી આ ૯૯મા સમયે જ ઉદય પામવાની યોગ્યતાવાળા નિષેકગતિ દલિકો તો ઉદયવતીમાં સંક્રમી ચૂક્ય હોવાથી એ નિષેકની દેવગતિરૂપે સત્તા હોતી નથી. તેથી ૯૯મા સમયે અનુદયવતી એવી દેવગતિની પણ એક જ (૧૦૦મા) નિષેકરૂપે એક સ્થિતિન સત્તા હોય છે જેનો સ્થિતિકાળ ૯૯ અને ૧૦૦મા સમયરૂપ બે સમય છે. આમ અનુદયવતીની જઘન્ય સ્થિતિસત્તા આગલા સમયે બે સમયસ્થિતિક સ્થિતિની હોય છે.

જઘન્ય સ્થિતિસત્તાના સ્વામિત્વ પ્રદર્શક યંત્ર નંબર - ૯

(ગાથા ૧૯ના આધારે)

કેટલી પ્રકૃતિઓ	પ્રકૃતિઓના નામ	કયા ગુણસ્થાનકવર્તી જઘન્ય સ્થિતિ સત્તાના સ્વામી
૭	અનંતાનુબંધિ - ૪ + દર્શનત્રિક = ૭	૪ થી ૭ ગુણસ્થાનકના જીવો યથાપોગ્ય પણો
૩	નરક + તિર્યચ + દેવાયુષ્ય = ૩	સ્વ - સ્વ ભવના અન્ય સમયે ૧ - ૨ - ૪ - ગુણસ્થાનકવર્તી જીવો
૩૬	મધ્યમ - કષાય ૮, થીજાદ્વિત્રિક, નામત્રયોદશ નોકષાય - ૮, સંજવલનત્રિક = ૩૬	૯મા ગુણસ્થાનકના જીવો
૧	સંજવલન લોભ	૧૦મા ગુણસ્થાનકના જીવો
૧૬	જ્ઞાન૦ - ૫, દર્શ૦ - ૬, અંતરણ્ય - ૫ = ૧૬	૧૨મા ગુણસ્થાનકના જીવો
૯૫	બાકીની = ૯૫ પ્રકૃતિઓ	૧૪મા ગુણસ્થાનકના જીવો
૧૫૮		

ઇતિ ૩જી સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા સમાપ્ત

- : અથ સ્થિતિભેદ પ્રરૂપણા :-

ટિડસંતટ્ટાણાઈં, ણિયગુવ્કસ્સા હિ થાવરજહન્નં ।
 ણેરંતરેણ હેટ્ટા, ખવણાઇસુ સંતરાઈં પિ ।। ૨૦ ।।
 સ્થિતિસત્કર્મસ્થાનાનિ, નિજકોત્કૃષ્ટાદ્ધિ સ્થાવરજઘન્યમ્ ।
 નૈરન્તર્યેણાઢધસ્તાત્ ક્ષપણાદિષુ સાન્તરાણ્યપિ ।। ૨૦ ।।

ગાથાર્થ :- સ્વકીય ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસ્થાનથી નીચે સ્થાવર પ્રાયોગ્ય જઘન્ય સ્થિતિસ્થાન પર્યન્તના સ્થિતિ સત્તાસ્થાનો નિરન્તરપણે પ્રાપ્ત થાય છે. અને ક્ષપણાદિકમાં સાન્તર સ્થિતિ સત્તાસ્થાનો પણ પ્રાપ્ત થાય છે.

ટીકાર્થ :- તે પ્રમાણે જઘન્ય સ્થિતિસત્તાનું સ્વામિત્વ કહ્યું હવે સ્થિતિભેદની પ્રરૂપણા કરતાં કહે છે.....

સર્વ કર્મોની પોત પોતાના ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસ્થાનકથી શરૂ કરીને ત્યાં સુધી નીચે ઉતરવું કે જ્યાં સુધી સ્થાવરની જઘન્ય એટલે કે એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય જઘન્ય સ્થિતિસત્તા આવે. એટલા પ્રમાણના સ્થિતિકંડકમાં જેટલાં સમયો તેટલા સ્થિતિસ્થાનો અનેક જીવોની અપેક્ષાએ નિરંતરપણે (હંમેશા) પ્રાપ્ત થાય છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે.....

ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસ્થાન તે એક સ્થિતિસ્થાન તેજ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસ્થાનથી એક સમયહીન ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ તે બીજું સ્થિતિસ્થાન, બે સમયહીન ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ તે ત્રીજું સ્થિતિસ્થાન એ પ્રમાણે ત્યાં સુધી કહેવું કે જ્યાં સુધી એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય જઘન્ય સ્થિતિસત્તા આવે.^{૨૧}

એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય જઘન્ય સ્થિતિસત્તાથી નીચેના સ્થિતિસ્થાનો ક્ષપણાદિને વિષે ક્ષયકાલે અથવા ઉદ્વલન કરનાર જીવને સાન્તર પ્રાપ્ત થાય છે. અને અપિ શબ્દથી નિરન્તર પણ પ્રાપ્ત થાય છે. (અર્થાત્ સાન્તર-નિરન્ત પ્રાપ્ત થાય છે.) તે કેવી રીતે પ્રાપ્ત થાય છે, તો કહે છે...

એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય જઘન્ય સ્થિતિસત્તામાં ઉપરના અગ્રભાગથી પલ્લોપમના અસંખ્યાતમા ભાગપ્રમાણ સ્થિતિખંડને ખંડવા = ક્ષય કરવા કે ઉવેલવા માંડે છે. અને ખંડનકરણ પ્રારંભના પ્રમાણ સમયથી શરૂ કરીને દરેક સમયે સમયે નીચેના સ્થાનકમાંથી ઉદયવતી પ્રકૃતિઓની સમય સમય પ્રમાણ સ્થિતિ અનુભવથી અને અનુદયવતી પ્રકૃતિઓની સ્તિબુકસંક્રમથી

૨૧ આ બધા સ્થિતિસ્થાનકો પંચેન્દ્રિયથી એકેન્દ્રિય સુધીના જીવોમાં યથાપોગ્ય રીતે નિરંતરપણે સત્તામાં હોય છે.

દરેક સમય સમય પ્રમાણ સ્થિતિ ક્ષય પામે છે. તે કારણથી દરેક સમયે સ્થિતિ વિશેષો = સ્થિતિ ભેદો (ભિન્ન - ભિન્ન સ્થિતિ) પ્રાપ્ત થાય છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે....

એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય જઘન્ય સ્થિતિસત્તા નીચેનો પ્રથમ સમય વ્યતીત થયે (અર્થાત્ પ્રથમ ઉદય સમય ભોગવીને દૂર થાય) ૧ સમયહીન થાય, બીજો સમય પસાર થાય એટલે બે સમયહીન, ત્રીજો સમય પસાર થાય એટલે ૩ સમયહીન થાય છે, અને અંતર્મુદૂર્ત કાલ વડે તે સ્થિતિખંડને ખંડે છે, = વિનાશ પમાડે છે. તેથી અંતર્મુદૂર્ત સુધી એટલા સમય સમય હાનિ વિશેષ પ્રાપ્ત થાય છે. તે કારણથી કહેલ સ્થિતિખંડ પ્રમાણ સ્થિતિ એકી સાથે જ ત્રુટેલી હોવાથી અંતર્મુદૂર્તથી આગળ નિરન્તર સ્થિતિસ્થાનો પ્રાપ્ત થતા નથી. તેથી ફરી પણ પલ્યોપમના અસંખ્યભાગ પ્રમાણ બીજુ સ્થિતિ ખંડ અંતર્મુદૂર્ત કાલ વડે ખંડે છે. ત્યાં પણ દરેક સમયે નીચે સમય સમય માત્ર સ્થિતિ ક્ષયની અપેક્ષાએ નિરન્તર સ્થિતિસ્થાનો પૂર્વની જેમ પ્રાપ્ત થાય છે. અને બીજુ સ્થિતિખંડ નાશ થાય ત્યારે ફરી પણ પલ્યોપમના અસંખ્યભાગમાત્ર સ્થિતિ એકી સાથે જ ત્રુટે છે. તેથી ફરી પણ અંતર્મુદૂર્તથી આગળ નિરન્તર સ્થિતિસ્થાનો પ્રાપ્ત થતા નથી.^{૨૨}

એ પ્રમાણે નિરન્તર અને સાન્તર સ્થિતિસ્થાનોનો પ્રાપ્તિ ક્રમ ત્યાં સુધી કહેવા કે જ્યાં સુધી એક આવલિકા બાકી રહે. અને તે બાકી રહેલ આવલિકા ઉદયવતી પ્રકૃતિની અનુભવ વડે અને અનુદયવતી પ્રકૃતિની સ્તિબુક સંક્રમથી દરેક સમયે ક્ષય પામે છે. યાવત્ તેનું છેલ્લુ સ્થિતિસ્થાનક આવે. તે કારણથી^{૨૩} આવલિકા સમય પ્રમાણ સ્થિતિસ્થાનો નિરન્તર પ્રાપ્ત થાય છે. (ચિત્ર નંબર - ૧ જુઓ)

ઇતિ સ્થિતિભેદ પ્રરૂપણા સમાપ્ત

ઇતિ રજુ સ્થિતિસત્તા સમાપ્ત

- : અથ ત્રીજુ - અનુભાગસત્તા :-

સંક્રમસમમણુભાગે, ણવરિ જહન્નં તુ દેસઘાઈણં ।
 છન્નોકસાયવજ્જં, ઇગઘ્ઘાણંમિ દેસહરં ॥ ૨૧ ॥
 મણનાણે દુઘ્ઘાણં, દેસહરં સામિગો ય સમ્મત્તે ।
 આવરણવિઘ્ઘસોલસગ, કિટ્ટિવેણુસુ ય સગત્તે ॥ ૨૨ ॥
 સંક્રમસમમણુભાગે, નવરં જઘન્યં તુ દેશઘાતિનીનામ્ ।
 ષણ્ણોકઘાયવર્જિતાનામ્, ઇકસ્થાનીયે દેશહરમ્ ॥ ૨૧ ॥
 મનોજ્ઞાને દ્વિસ્થાનમ્, દેશહરં સ્વામિકશ્ચ સમ્યક્ત્તે ।
 આવરણવિઘ્ઘ ષોડશક, કિટ્ટિવેદેષુ ચ સ્વકાન્તે ॥ ૨૨ ॥

ગાથાર્થ :- અનુભાગના સંક્રમ તુલ્ય અનુભાગની સત્તા સમજવી. માત્ર હાસ્યાદિ રહિત દેશઘાતિ પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય અનુભાગ એક સ્થાનક સમજવો. ॥ ૨૧ ॥ (અંનુસંધાન પેઠજ નંબર-૮૪માં)

૨૨ ધારો કે એકેન્દ્રિયની જઘન્ય સ્થિતિસત્તા ૧૦૦૦૦ સમય છે. પલ્યોપમના સંખ્યભાગ પ્રમાણ સ્થિતિખંડ ૧૦૦ સમયનો છે. એને ઉકેરતાં ૧૦ સમય લાગે છે. એને ઉકેરવાની પ્રક્રિયાના પ્રથમસમયે સ્થિતિસત્તા ૯૯૯૯ સમયની હશે, બીજા સમયે ૯૯૯૮ સમયની, ત્રીજા સમયે ૯૯૯૭ સમયની.... એમ ૧૦ મા સમયે ૯૯૯૦ સમયની હશે, કારણ કે નીચેથી ૧-૧ સમય હીન હીન થતો જાય છે ૧૧ મા સમયે નીચેથી ૧ સમય જશે. અને ઉપરથી એકી સાથે ૧૦૦ સમય ચાલી ગયા હોવાથી ૯૯૯૯ સમયની સ્થિતિસત્તા હશે, પણ ૯૯૯૯ સમયની નહીં. એટલે જણાય છે કે ૧૦૦૦૦ સમયની સત્તા થયા બાદ ૯૯૯૯ થી ૯૯૯૦ સુધીના ૧૦ (અંતર્મુદૂર્ત ના સમયપ્રમાણ) સ્થિતિસ્થાનો નિરંતર મળે છે. પછી વચ્ચે અંતર પડી જાય છે... પાછા ૯૯૯૦ ૧૦ સ્થાનો નિરંતર મળ્યા બાદ પાછું અંતર પડશે.. એમ યાવત્ ચરમ આવલિકા સુધી જાણા વું. અહીં અંતર્મુદૂર્ત માટે ૧૦ની જે કલ્પના દેખાડી એ સર્વત્ર નિયત રહે છે એવો નિશ્ચય આના પરથી ન કરવો.

૨૩ અહીં અયોગી ગુણસ્થાનકે સત્તાવાળી પ્રકૃતિઓના અયોગી ગુણસ્થાનકના કાળ પ્રમાણ છેલ્લા સ્થિતિસ્થાનો અયોગી ગુણસ્થાને નિરંતર પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. પરંતુ ટીકામાં તેની વિવક્ષા કરી નથી.

ચિત્રની અંક સ્થાપના નીચે પ્રમાણે છે.

ક્રમ	ક્રમ	ક્રમ	ક્રમ	ક્રમ
A ૧ થી ૫૯	૫૯ - ૫૮ - ૫૭ - ૫૬ - ૪૫	૧ થી ૫૯, ૨ થી ૫૯, ૩ થી ૫૯, ૪ થી ૫૯,		ઉદાહરણ
	૪૫ - ૪૪ - ૪૩ - ૪૨ - ૩૧	૫ થી ૪૯, ૬ થી ૪૯, ૭ થી ૪૯, ૮ થી ૪૯,		
	૩૧ - ૩૦ - ૨૯ - ૨૮ - ૧૭	૯ થી ૩૯, ૧૦ થી ૩૯, ૧૧ થી ૩૯, ૧૨ થી ૩૯,		
	૧૭ - ૧૬ - ૧૫ - ૧૪ - ૩	૧૩ થી ૨૯, ૧૪ થી ૨૯, ૧૫ થી ૨૯, ૧૬ થી ૨૯,		૧૯ - ૧૮ - ૧૭
B ૧ થી ૪૫	૪૫ - ૪૪ - ૪૩ - ૪૨ - ૩૧	૧ થી ૪૫, ૨ થી ૪૫, ૩ થી ૪૫, ૪ થી ૪૫,		
	૩૧ - ૩૦ - ૨૯ - ૨૮ - ૧૭	૫ થી ૩૫, ૬ થી ૩૫, ૭ થી ૩૫, ૮ થી ૩૫,		
	૧૭ - ૧૬ - ૧૫ - ૧૪ - ૩	૯ થી ૨૫, ૧૦ થી ૨૫, ૧૧ થી ૨૫, ૧૨ થી ૨૫,		૧૫ - ૧૪ - ૧૩
C ૧ થી ૩૧	૩૧ - ૩૦ - ૨૯ - ૨૮ - ૧૭	૧ થી ૩૧, ૨ થી ૩૧, ૩ થી ૩૧, ૪ થી ૩૧,		
	૧૭ - ૧૬ - ૧૫ - ૧૪ - ૩	૫ થી ૨૧, ૬ થી ૨૧, ૭ થી ૨૧, ૮ થી ૨૧,		૧૧ - ૧૦ - ૯
D ૧ થી ૧૭	૧૭ - ૧૬ - ૧૫ - ૧૪ - ૩	૧ થી ૧૭, ૨ થી ૧૭, ૩ થી ૧૭, ૪ થી ૧૭,		૭ - ૬ - ૫
				૩ - ૨ - ૧
				E

ચિત્રની સમજૂતી :- આ ચિત્રમાં અસતૂકલ્પનાથી એક પ્રકૃતિની સ્થિતિઓ ૭૪ સમયાત્મક છે. ત્યાં A ૭૪ થી ૬૦ નંબર સુધી ૧૫ સમયાત્મક સ્થિતિ નિરન્તરપણે અનેક જીવોની અપેક્ષાએ ચરમ સ્થિતિરૂપે પ્રાપ્ત થાય છે. આમાંની કેટલીક સ્થિતિઓ બંધથી પણ અનેક જીવોની અપેક્ષાએ ૧-૧ વધે છે. તેવી રીતે સ્થિતિઘાતથી ઘટીને વિવક્ષિત કોઈપણ સ્થિતિ ચરમ સ્થિતિરૂપે પ્રાપ્ત થાય છે, ભોગવાથી પણ સ્થિતિઓ ઘટવાથી મલે છે. જે ૬૦મું સ્થિતિસ્થાન છે તે એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય જઘન્ય સ્થિતિસ્થાન છે.

A તેની નીચેની A પલથીપ૦ સુધીના પલ્યોપમના અસંખ્યેયભાગ પ્રમાણ પ્રથમસ્થિતિ કંડકને પ્રથમના ૧થી૪ના સ્થિતિસ્થાનમાં રહી અંતર્મુહૂર્ત કાલ સુધી ક્ષય કરે તે વખતે પ્રદેશોદય પ્રાપ્ત અંતર્મુહૂર્ત પણ સ્તિબુક સંક્રમ વડે ક્ષય થાય, અને વિપાકોદયે પ્રાપ્ત અંતર્મુહૂર્ત વિપાકોદયે ક્ષય થાય. અહીં જે A ૧થી૪ સમયની સ્થિતિઓ ભોગવાય છે, ત્યારે જે પ્રથમ સમયે ભોગવાય ત્યારે પલમી સ્થિતિ રજા સમયે પલમી થાય, ઉજા સમયે પ૭મી થાય અને જથા સમયે પ૬મી કહેવાય છે. અને તે જ જથા સમયે એકી સાથે પ્રથમ સ્થિતિ કંડકની A પલથીપ૦ સુધીની સ્થિતિઓ તૂટે છે. અર્થાત્ ક્ષય થાય. એટલે કે A પ૬ થી ૪૭ તુટે છે. અને જથો સમય ભોગવાઈ જવાથી ૧ સમય તે પણ ઓછો થાય છે. તેથી A ના પમા સમયે A ની પથી ૪૯ સુધીની અથવા B ની ૧થી૪૫ સુધીની ૪૫ સ્થિતિઓ બાકી રહી કહેવાય.

B હવે જ્યારે દ્વિતીય સ્થિતિકંડકની A પથી૮ અથવા B ૧થી૪ સ્થિતિઓ ભોગવાય છે. ત્યારે પણ પૂર્વની જેમ તે પ્રથમ સમયે ભોગવાય ત્યારે A ૪૯મી સ્થિતિ B ના પ્રથમ સમયે ૪૫ થાય, રજા સમયે ૪૪મી થાય, ઉજા સમયે ૪૩મી થાય, જથા સમયે ૪૨મી થાય અને B ના જથા સમયે એકી સાથે દ્વિતીય સ્થિતિકંડકની A ૪૯થી૪૦ સુધીની અથવા B ૪૫થી૩૬ સુધીની સ્થિતિઓ તૂટે છે. અર્થાત્ ક્ષય થાય છે. અને Aનો ૮મો અથવા B જથો સમય ભોગવાઈ જવાથી ૧ સમય ઓછો થાય છે. તેથી A ના ૮મા સમયે અથવા B ના પમા સમયે A ૯ થી ૩૯ સુધીની અથવા B પથી૩૫ સુધીની અથવા C ૧થી ૩૧ સુધીની ૩૧ સ્થિતિઓ બાકી રહી કહેવાય.

C હવે જ્યારે તૃતીય સ્થિતિકંડકની A ૯થી૧૨ અથવા B પથી૮ અથવા C ૧થી૪ સ્થિતિઓ ભોગવાય છે, ત્યારે પણ પૂર્વની જેમ તે A ના ૯ મા સમયે ભોગવાય ત્યારે જે A ૩૯મી સ્થિતિ છે તે C ના પ્રથમ સમયે C ૩૧મી થાય, રજા સમયે ૩૦મી થાય, ઉજા સમયે ૨૯મી થાય અને જથા સમયે ૨૮મી થાય છે. અને જથા સમયે એકી સાથે તૃતીય સ્થિતિકંડકની A ૩૯થી૩૦ અથવા B ૩૫થી૨૬ અથવા C ૩૧થી૨૨ સુધીની સ્થિતિઓ તૂટે છે. અર્થાત્ ક્ષય થાય છે. અને A નો ૧૨મો અથવા B નો ૮મો અથવા C નો જથો સમય ભોગવાઈ જવાથી ૧ સમય ઓછો થાય છે. તેથી A ના ૧૩મા અથવા B ના ૯મા અથવા C ના પમા અથવા D ના ૧લા સમયે A - ૧૩થી૨૯ અથવા B - ૯થી૨૫ અથવા C પથી૨૧ અથવા D ૧થી૧૭ સુધીની ૧૭ સ્થિતિઓ બાકી રહી કહેવાય.

D હવે જ્યારે અન્ત્યકંડકની A ૧૩થી૧૬ અથવા B ૯થી૧૨ અથવા C પથી૮ અથવા D ૧થી૪ સ્થિતિઓ ભોગવાય છે, ત્યારે પણ પૂર્વની જેમ તે A ના ૧૩મા સમયે ભોગવાય ત્યારે જે A ની ૨૯મી સ્થિતિ છે. તે D ના પ્રથમ સમયે D ૧૭મી થાય, રજા સમયે ૧૬મી થાય, ઉજા સમયે ૧૫મી થાય, જથા સમયે ૧૪મી થાય છે. અને જથા સમયે એકી સાથે અન્ત્ય સ્થિતિકંડકની A ૨૯થી૨૦ અથવા B ૨૫થી૧૬ અથવા C ૨૧થી૧૨ અથવા D ૧૭થી૮ સુધીની સ્થિતિઓ તૂટે છે. અર્થાત્ ક્ષય થાય છે. અને A નો ૧૬મો અથવા B નો ૧૨મો અથવા C નો ૮મો અથવા D નો જથો સમય ભોગવાય જવાથી ૧ સમય ઓછો થાય છે તેથી A ના ૧૭મા અથવા B ના ૧૩મા અથવા C ના ૯મા અથવા D ના પમા અથવા E ના ૧લા સમયે અનુક્રમે A ૧૭થી૧૯ અથવા B ૧૩થી૧૫ અથવા C ૯ થી ૧૧ અથવા D પથી૭ અથવા E ૧થી૩ સુધીની ૩ સ્થિતિઓ અન્ત્ય ઉદયાવલિકા રૂપે બાકી રહે છે.

નિરન્તર	એકી સાથે સાન્તર તુટેલી
અનેક જીવની અપેક્ષાએ નિરન્તર A ૭૪ થી ૬૦ = ૧૫	
પ્રથમ સ્થિતિકંડક ઘાતે નિરન્તર A ૫૯ થી ૫૬ = ૪	$\frac{૫૫ થી ૪૬ = ૧૦}{A}$
દ્વિતીય સ્થિતિકંડક ઘાતે નિરન્તર B ૪૫ થી ૪૨ = ૪	$\frac{૪૧ થી ૩૨ = ૧૦}{B}$
તૃતીય સ્થિતિકંડક ઘાતે નિરન્તર C ૩૧ થી ૨૮ = ૪	$\frac{૨૭ થી ૧૮ = ૧૦}{C}$
અન્ત્ય સ્થિતિકંડક ઘાતે નિરન્તર D ૧૭ થી ૧૪ = ૪	$\frac{A ૧૩ થી ૪ = ૧૦}{D}$
અન્ત્ય ઉદયાવલિકારૂપ E ૧ - ૨ - ૩ = ૩	-
<u>૩૪</u> +	<u>૪૦</u> ૭૪ સ્થિતિઓ

મન :પર્યવજ્ઞાનાવરણાનું જઘન્ય અનુભાગ સત્તાસ્થાન આશ્રયી બે સ્થાનક અને ઘાતિત્વ આશ્રયી દેશઘાતી સમજવું. સમ્યક્ત્વમોહનીય, જ્ઞાના૦ - ૫, દર્શના૦ - ૬, અંતરાય - ૫, એ-૧૬ પ્રકૃતિઓ તથા કિટ્ટિરૂપ - સંજવલન લોભ, વેદ - ૩, સર્વસંખ્યા - ૨૧ પ્રકૃતિઓની જઘન્ય અનુભાગસત્તાના સ્વામી પોત પોતાના અન્તિમ સમયે વર્તતાં જીવો જાણવાં. ।। ૨૨ ।।

ટીકાર્થ :- તે પ્રમાણે સ્થિતિસ્થાન ભેદ પણ બતાવ્યો, હવે અનુભાગસત્તાની પ્રરૂપણા કરતાં કહે છે. અનુભાગ સંકમ તુલ્ય અનુભાગસત્તાકર્મ કહેવું. જેમ અનુભાગસંકમમાં સ્થાન - પ્રત્યય - વિપાક - શુભ - અશુભપણું - સાદિ - અનાદિપણું સ્વામિત્વ પહેલા કહ્યું તે જ પ્રમાણે અહીં અનુભાગસત્તાકર્મમાં કહેવું. એ પ્રમાણે ભાવ છે. માત્ર આટલું વિશેષ છે.

જે દેશઘાતિની કહી તેમાં હાસ્યાદિ ૬ સિવાયની મતિ - શ્રુત - અવધિજ્ઞાનાવરણ, ચક્ષુ - અચક્ષુ - અવધિદર્શનાવરણ સંજવલન - ૪, વેદ-૩, અંતરાય-૫, રૂપ - ૧૮ પ્રકૃતિઓની જઘન્ય અનુભાગસત્તા સ્થાનને આશ્રયીને એક સ્થાનક, ઘાતિસંજ્ઞાને આશ્રયીને દેશઘાતિ જાણવી. ।। ૨૧ ।।

મન :પર્યવજ્ઞાનાવરણમાં તો જઘન્ય અનુભાગસત્તા સ્થાનને આશ્રયીને બે સ્થાનક રસની અને ઘાતિત્વ આશ્રયી દેશઘાતિ રસની જઘન્ય સત્તા સમજવી. અહીં ઉત્કૃષ્ટ અનુભાગ સત્તાકર્મના સ્વામી જે ઉત્કૃષ્ટ અનુભાગસંકમના સ્વામી છે તે જ વિશેષ વગર જાણવાં. જઘન્ય અનુભાગ સત્તાકર્મના સ્વામીને વિષે પણ કેટલીક પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય અનુભાગ સંકમ સ્વામીની જેમ, અને કેટલીક પ્રકૃતિઓમાં વિશેષ છે તે કહે છે. “સામિગો ય સમ્મત્તે ” ઇત્યાદિ સમ્યક્ત્વ, જ્ઞાનાવરણ - ૫, દર્શનાવરણ - ૬, અંતરાય - ૫, એ ૧૬ પ્રકૃતિઓ તથા કિટ્ટિરૂપ સંજવલન લોભ, વેદ-૩ સર્વસંખ્યા ૨૧ પ્રકૃતિઓની જઘન્ય અનુભાગસત્તાના સ્વામી પોત પોતાના અન્તિમ સમયે વર્તતાં જીવો જાણવાં.

મદ્સુચક્ષુઅચક્ષૂણ સુચસમત્તસ્સ જેટ્લલ્લિસ્સ ।

પરમોહિસ્સોહિદુગં, મળનાણં વિપુલળાણિસ્સ ।। ૨૩ ।।

મતિશ્રુતચક્ષુરચક્ષુષામ્ શ્રુતસમાપ્તસ્ય જ્યેષ્ઠલલ્લિકસ્ય ।

પરમાવધેરલ્લિકમ્, મનોજ્ઞાનં વિપુલજ્ઞાનિનઃ ।। ૨૩ ।।

ગાથાર્થ :- મતિ-શ્રુત-ચક્ષુ અને અચક્ષુ આવરણની જઘન્ય અનુભાગ સત્તા ઉત્કૃષ્ટ શ્રુત લલ્લિવંત શ્રુતસમાપ્તને (ચૌદપૂર્વધરને) હોય, અને અવધિદ્વિક આવરણની જઘન્ય અનુભાગ સત્તા પરમાવધિયુક્ત જીવને હોય, અને મન :પર્યવની જઘન્ય અનુભાગ સત્તા વિપુલમતિ મન :પર્યવજ્ઞાનીને હોય છે.

ટીકાર્થ :- અહીં જ વિશેષ કહે છે - મતિજ્ઞાનાવરણ, શ્રુતજ્ઞાનાવરણ, ચક્ષુદર્શનાવરણ, અચક્ષુદર્શનાવરણની જઘન્ય અનુભાગસત્તાના સ્વામી શ્રુત સમાપ્તને એટલે સર્વ અક્ષર સન્નિપાતિ ૧૪ પૂર્વધરને હોય છે. અને તે પણ જ્યેષ્ઠ લલ્લિકને એટલે શ્રુતજ્ઞાનની ઉત્કૃષ્ટ લલ્લિમાં વર્તતાં જીવને છે.

તથા અવધિદ્વિક તે અવધિજ્ઞાનાવરણ - અવધિદર્શનાવરણ રૂપની જઘન્ય અનુભાગસત્તા પરમાવધિજ્ઞાનીને હોય છે. અવધિજ્ઞાનાવરણ, અવધિદર્શનાવરણના જઘન્ય અનુભાગસત્તાના સ્વામી પરમાવધિયુક્ત જીવ જાણવાં એ પ્રમાણે અર્થ છે. તથા મન :પર્યવ જ્ઞાનાવરણની જઘન્ય અનુભાગ સત્તાના સ્વામી વિપુલમતિ લલ્લિધી યુક્ત અર્થાત્ વિપુલમન :પર્યવને જાણવાં. એ પ્રમાણે અર્થ છે. કારણ કે લલ્લિ સહિતનો ઘણો અનુભાગ નાશ પામે છે. તેથી પરમાવધિજ્ઞાન આદિને કહ્યું છે.

ઇતિ જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટ અનુભાગ સત્તા સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા સમાપ્ત

- : અથ ભેદ પ્રરૂપણા :-

બંધહયહયહઉપ્પત્તિગાણિ કમસો અતંત્તંગુણિયાણિ ।

ઉદયોદીરણવજ્જાણિ હોંતિ અણુભાગઠાણાણિ ।। ૨૪ ।।

बन्धहतहततोत्तिकानि क्रमशोऽसंख्येयगुणितानि ।

उदयोदीरणावर्जानि भवन्त्यनुभागस्थानानि ॥ २४ ॥

ગાથાર્થ :- બંધોત્પત્તિક, હતોત્પત્તિક, ને હતહતોત્પત્તિક એ ત્રણે અનુભાગ સત્તાસ્થાનો અનુક્રમે અસંખ્યેયગુણ છે, ઉદય ને ઉદીરણાજન્ય અનુભાગ સ્થાનો વર્જને બંધોત્પત્તિક હતોત્પત્તિક ને હતહતોત્પત્તિક અનુ. સત્તાસ્થાનો અનુક્રમે અસંખ્યેયગુણ છે.

ટીકાર્થ :- હવે અનુભાગ સત્તાકર્મ સ્થાનની ભેદ પ્રરૂપણા કરતાં કહે છે. અહીં અનુભાગસ્થાનો ત્રણ પ્રકારે છે. બંધોત્પત્તિક, હતોત્પત્તિકને હતહતોત્પત્તિક છે.

૧ - બંધોત્પત્તિક :- ત્યાં જેઓની ઉત્પત્તિ બંધથી જ છે, તે બંધોત્પત્તિક અને તેના સ્થાનકો અસંખ્યેય લોકાકાશ પ્રદેશ પ્રમાણ છે, કારણ કે તેના હેતુઓના અધ્યવસાયો અસંખ્યેયલોકાકાશ પ્રદેશ પ્રમાણ હોવાથી.

૨ - હતોત્પત્તિક :- તથા ઉદ્વર્તના - અપવર્તનાકરણ વશથી (વૃદ્ધિ અને હાનિ વડે) અન્યથા અન્યથા (ભિન્ન ભિન્ન) પરિણામથી જે અનુભાગ સ્થાનો વિચિત્ર પ્રકારે થાય છે તેને હતોત્પત્તિક કહેવાય છે. હતથી એટલે પૂર્વ અવસ્થા વિનાશરૂપ ઘાતથી જેઓની ઉત્પત્તિ તે હતોત્પત્તિક એ પ્રમાણે વ્યુત્પત્તિ થાય છે. અને તે પૂર્વથી (અર્થાત્ બંધોત્પત્તિકથી) અસંખ્યેયગુણ છે. એક એક બંધોત્પત્તિક સ્થાનમાં જુદા જુદા જીવની અપેક્ષાએ ઉદ્વર્તના અપવર્તના વડે અસંખ્યેય ભેદ થાય છે. તેથી (બંધોત્પત્તિકથી હતોત્પત્તિક અસંખ્યેયગુણ છે.)

૩ - હતહતોત્પત્તિક :- જે સ્થિતિઘાત અથવા રસઘાત વડે અન્યથાપણે પામેલ વિલક્ષણ અનુભાગ સ્થાનો થાય છે તેને હતહતોત્પત્તિક કહેવાય છે. હત એટલે ઉદ્વર્તના - અપવર્તના વડે ઘાત થયે છતે ફરી પણ ઘાત થવાથી એટલે સ્થિતિઘાત અને રસઘાતથી થયેલ ઘાતથી જેઓની ઉત્પત્તિ તે હતહતોત્પત્તિક એ પ્રમાણે વ્યુત્પત્તિ છે. અને તે ઉદ્વર્તના - અપવર્તનાજન્ય અનુભાગ સ્થાનોથી (અર્થાત્ હતોત્પત્તિકથી) અસંખ્યેયગુણ છે.

હવે ગાથાનો અક્ષરાર્થ આ પ્રમાણે છે - જે સ્થાનો ઉદયથી અને ઉદીરણાથી દરેક સમયે ક્ષય થવાથી અન્યથા - અન્યથા અનુભાગ સ્થાનો ઉપજે છે તે સિવાયના બાકીનાને બંધોત્પત્તિક આદિ અનુભાગ સ્થાનો ક્રમશઃ અસંખ્યેયગુણ કહેવાય છે. ઉદય - ઉદીરણા જન્ય સ્થાનોનું કેમ વર્જન કર્યું? તો કહે છે કે ઉદય ઉદીરણા પ્રવર્તમાન થયે બંધ, ઉદ્વર્તના, અપવર્તના, સ્થિતિઘાત અને રસઘાત જન્ય સ્થાનોમાંથી કોઈપણ સ્થાનો અવશ્ય હોય છે. તે કારણથી તેઓનું (અર્થાત્ ઉદય - ઉદીરણા સ્થાનોનું) તેમાં અન્તર્ભાવ થવાથી પૃથક્ ગણવામાં આવ્યા નથી. તુલ્ય જાતીયપણું હોવા છતાં પણ હેતુભેદથી તેનો ભેદ આવશ્યક છે. અહીં તેમ પણ શંકા ન કરવી. બંધોત્પત્તિક આદિમાં અન્તર્ભૂત થયે છતે તેવા પ્રકારનો ભેદ સ્થાનભેદનું નિમિત્ત ન હોવાથી દૂષણ નથી.

ઇતિ ૩જી અનુભાગસત્તા સમાપ્ત

- : અથ ૪થી પ્રદેશસત્તા :-

सत्तण्हं अजहण्णं, तिविहं सेसा दुहा पएसम्मि ।

मूलपगईसु आउस्स साइ अधुवा य सब्बे वि ॥ २५ ॥

सत्तानामजघन्यम्, त्रिविधं शेषा द्विधा प्रदेशे ।

मूलप्रकृतिष्वायुषः साद्यधुवाश्च सर्वेऽपि ॥ २५ ॥

ગાથાર્થ :- સાત મૂળપ્રકૃતિઓના પ્રદેશના વિષયમાં અજઘન્ય પ્રદેશ સત્તાકર્મ ત્રણ પ્રકારે છે અને શેષ વિકલ્પો બે પ્રકારે છે. તથા આયુષ્યના સઘળા વિકલ્પો સાદિ સાંત એમ બે પ્રકારે છે.

ટીકાર્થ :- તે પ્રમાણે અનુભાગ સત્તાકર્મ કહ્યું, હવે પ્રદેશ સત્તાકર્મ કહે છે. અને ત્યાં ત્રણ અર્થાધિકાર છે. ભેદ, સાદિ-અનાદિ પ્રરૂપણા અને સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા. ભેદ પ્રરૂપણા પૂર્વની જેમ જાણવી.

- : અથ રજુ સાધાદિ પ્રરૂપણા :-

રજુ સાદિ અનાદિ પ્રરૂપણા કરે છે. અને તે બે પ્રકારે છે. મૂલપ્રકૃતિ વિષયની અને ઉત્તરપ્રકૃતિ વિષયની. ત્યાં મૂલપ્રકૃતિ વિષયની પ્રરૂપણા કરતાં કહે છે.

આયુષ્ય સિવાયના સાતે મૂલપ્રકૃતિઓનો અજઘન્ય પ્રદેશસત્તા ત્રણ પ્રકારે છે. અનાદિ - ધ્રુવ અને અધ્રુવ. ત્યાં આયુષ્ય સિવાય ૭કર્મોની પોત પોતાના ક્ષય વખતે અન્ય સ્થિતિમાં વર્તતાં ક્ષપિતકર્માંશ જીવને જઘન્ય પ્રદેશસત્તા હોય છે. અને તે સાદિ - અધ્રુવ છે, તે સિવાય બીજે સર્વ અજઘન્ય અને તે અનાદિ હંમેશા હોવાથી. ધ્રુવ - અધ્રુવતા અભવ્ય - ભવ્ય અપેક્ષાએ. બાકીના ઉદ્ધરિત આવતા વિકલ્પો ઉત્કૃષ્ટ - અનુત્કૃષ્ટ - જઘન્યરૂપ સાદિ - અધ્રુવ બે પ્રકારે છે. ત્યાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાકર્મ ગુણિતકર્માંશ એવા મિથ્યાદૃષ્ટિ જીવ સાતમી નારકીમાં વર્તતો હોય તેને પ્રાપ્ત થાય છે. બાકીના કાલમાં તો તેને પણ અનુત્કૃષ્ટ તેથી બન્ને પણ સાદિ - અધ્રુવ છે. જઘન્ય તો પૂર્વે જ કહ્યાં છે.

આયુષ્યકર્મના તો સર્વે પણ ઉત્કૃષ્ટ - અનુત્કૃષ્ટ - જઘન્ય - અજઘન્યરૂપ વિકલ્પો સાદિ - અધ્રુવ છે. કારણ કે ઉત્કૃષ્ટ અનુત્કૃષ્ટ તેમજ જઘન્ય, અજઘન્ય વારાફરતી આવતા હોય છે.

વાયાલાણુવકસં, ચઝવીસસયાડજહન્ન ચઝ તિવિહં ।

હોઝ ય છળહ ચઝઢ્ઢા, અજહળ્ળમભાસિયં ઢુવિહં ।। ૨૬ ।।

ઢિચત્વારિંશતોડનુત્કૃષ્ટમ્, ચતુર્વિંશત્યધિકશતસ્યાડજઘન્યં ચતુસ્ત્રિવિઢમ્ ।

ભવતિ ચ ષળ્ળાં ચતુર્ઢા, અજઘન્યમભાષિતં ઢિવિઢમ્ ।। ૨૬ ।।

ગાથાર્ઢ :- ૪૨ પ્રકૃતિઓની અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા ૪ પ્રકારે, તથા ૧૨૪ પ્રકૃતિઓની અજઘન્ય પ્રદેશસત્તા ૩ પ્રકારે, તથા ૬ પ્રકૃતિઓનો અજઘન્ય પ્રદેશસત્તા ૪ પ્રકારે અને અનુક્રમ = નહિં કહેલા વિકલ્પો બે પ્રકારે જાણવાં.

ટીકાર્ઢ :- હવે ઉત્તરપ્રકૃતિઓને આશ્રયીને સાદિ-અનાદિ પ્રરૂપણા કરતાં કહે છે. સાતાવેદનીય, સંજવલન-૪, પુરુષવેદ, પંચેન્દ્રિયજાતિ, તેજસસપ્તક, પ્રથમ સંસ્થાન, પ્રથમ સંઘયણ, શુભવર્ણાદિ-૧૧, અગુરુલઢુ, પરાઢાત, ઉચ્છ્વાસ, શુભવિહાયોગતિ, ત્રસદશક, નિર્માણરૂપ ૪૨ પ્રકૃતિઓની અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા ૪ પ્રકારે છે. સાદિ - અનાદિ - ધ્રુવ - અધ્રુવ ભેદથી તે આ પ્રમાણે કહે છે.....

પ્રથમ સંઘયણ સિવાય બાકીની ૪૧ પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા ક્ષપકશ્રેણિમાં પોત પોતાના બંધના અન્તસમયે વર્તતાં ગુણિતકર્માંશ જીવને હોય છે. અને તે એક સમયપણું હોવાથી સાદિ - અધ્રુવ. તે સિવાય અન્ય સઘળી પ્રદેશસત્તા અનુત્કૃષ્ટ અને તે અનુત્કૃષ્ટ સત્તા ઉત્કૃષ્ટ સત્તાના પછીના સમયે થતી હોવાથી સાદિ, તે સ્થાન પ્રાપ્ત નથી કર્યું તે જીવને અનાદિ, ધ્રુવ - અધ્રુવ પૂર્વની જેમ.

પ્રથમ સંઘયણની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા સાતમી નરક પૃથ્વીમાં વર્તતાં મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે જવા છચ્છતા - જવાની તૈયારી કરતાં ગુણિતકર્માંશ સમ્યગ્દૃષ્ટિ નારકીને હોય છે. અને તે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા સાદિ-અધ્રુવ છે. તે સિવાય સઘળી પ્રદેશસત્તા અનુત્કૃષ્ટ, તે અનુત્કૃષ્ટ સત્તા ઉત્કૃષ્ટ સત્તાના પછીના સમયે થતી હોવાથી સાદિ, તે સ્થાન (અર્ઢાત્ ઉત્કૃષ્ટ સ્થાન) નહી પ્રાપ્ત કરનારને અનાદિ, ધ્રુવ - અધ્રુવ પૂર્વની જેમ. તથા અનંતાનુબંધિ-૪, યશ :કીર્તિ, સંજવલન લોભ એ - ૬ પ્રકૃતિઓ સિવાયની ૧૨૪ ધ્રુવસત્તા પ્રકૃતિઓની અજઘન્ય પ્રદેશસત્તા અનાદિ - ધ્રુવ - અધ્રુવ એમ ત્રણ પ્રકારે છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે - આ પ્રકૃતિઓની જઘન્ય પ્રદેશસત્તા પોત પોતાના ક્ષયના અન્ય સમયે ક્ષપિતકર્માંશ જીવને હોય છે. અને તે એક સમયની હોવાથી સાદિ - અધ્રુવ. તે સિવાય અન્ય સઘળી સત્તા અજઘન્ય છે અને તે અનાદિ છે, કારણ કે તે અનાદિકાળથી હોય છે. ધ્રુવ - અધ્રુવ પૂર્વની જેમ. ક્ષય થયા પછી ફરીથી સત્તા પ્રાપ્ત થતી ન હોવાથી સાદિ ન આવે.

“ ચઝ તિવિહં ” તિ - ૪૨ પ્રકૃતિઓની અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા ૪ પ્રકારે છે. અને ધ્રુવસત્તા ૧૨૪ પ્રકૃતિઓની અજઘન્ય પ્રદેશસત્તા ત્રણ પ્રકારે યઢાકમથી જોડવું તથા અનંતાનુબંધિ-૪, સંજવલન લોભ, યશ :કીર્તિ રૂપ ૬ પ્રકૃતિઓની અજઘન્ય પ્રદેશસત્તા ૪ પ્રકારે છે. સાદિ - અનાદિ - ધ્રુવ - અધ્રુવ ભેદથી છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે....

અનંતાનુબંધિની ઉદ્વલના કરતા ક્ષપિતકર્માંશ કોઈ આત્માને સત્તામાં તેની જ્યારે એક સમય પ્રમાણસ્થિતિ બાકી રહે ત્યારે જઘન્ય પ્રદેશસત્તા હોય છે અને તે એક સમયમાત્ર હોવાથી સાદિ - અધ્રુવ છે તે સિવાય અન્ય સઘળી સત્તા અજઘન્ય

હોય છે. અને તે ઉદ્વલિત અનંતાનુબંધિને મિથ્યાત્વ પ્રત્યયથી ફરી પણ બાંધતા સાદિ, તે સ્થાન નહી પામેલાને (અર્થાત્ હજી સુધી અનંતાનુબંધિની જેઓએ ઉદ્વલના કરી નથી તેઓને) અજઘન્ય સત્તા અનાદિ, ધ્રુવ - અધ્રુવ પૂર્વની જેમ જાણવું.

યશ : કીર્તિ અને સંજ્વલન લોભની જઘન્ય પ્રદેશસત્તા ક્ષય કરવા તૈયાર થયેલા ક્ષપિતકર્માશ જીવને યથાપ્રવૃત્તકરણના અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકના અન્ય સમયે હોય છે. અને તે એક સમયમાત્ર હોવાથી સાદિ - અધ્રુવ છે. તે સિવાય અન્ય સઘળી પ્રદેશસત્તા અજઘન્ય છે. અને તે પણ અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકના પ્રથમ સમયે ગુણસંક્રમ વડે (અશુભ અન્ય પ્રકૃતિઓનું) ઘણું દલિક પ્રાપ્ત થતું હોવાથી તે અજઘન્ય પ્રદેશસત્તા સાદિ છે. તે સ્થાન (અર્થાત્ ૮મું ગુણસ્થાનક) નહિ પામેલાને અનાદિ ધ્રુવ - અધ્રુવ પૂર્વની જેમ જાણવું.

સર્વ પણ પ્રકૃતિઓના નહિ કહેલ જે વિકલ્પો તે બે પ્રકારે સાદિ - અધ્રુવ છે. ત્યાં ૪૨ પ્રકૃતિઓના નહિ કહેલ જઘન્ય - અજઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ જાણવાં. ત્યાં ઉત્કૃષ્ટના તો બે પ્રકાર તે અનુત્કૃષ્ટના પ્રસંગે કહ્યા જ છે. જઘન્ય અને અજઘન્ય પ્રદેશસત્તા આગળ કહેનાર જઘન્ય પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી કોણ છે ? તે જોઈ પોતાની મેળે વિચાર કરી લેવો.

૧૨૪ પ્રકૃતિઓના નહિ કહેલા ઉત્કૃષ્ટ - અનુત્કૃષ્ટ અને જઘન્ય ત્રણ પ્રકારે છે. ત્યાં જઘન્ય પ્રદેશસત્તા અજઘન્યના પ્રસંગે કહ્યાં છે. અને ઉત્કૃષ્ટ - અનુત્કૃષ્ટ એ બે વિકલ્પ ગુણિતકર્માશ મિથ્યાદષ્ટિ જીવને પ્રાપ્ત થાય છે. અને તે પણ વારાફરતી હોવાથી સાદિ - અધ્રુવ છે.

એ જ પ્રમાણે અનંતાનુબંધિ - ૪, સંજ્વલન લોભ અને યશ : કીર્તિના ઉત્કૃષ્ટ - અનુત્કૃષ્ટ કહેવાં. જઘન્ય તો પૂર્વે કહેલા જ છે. અને બાકીની અધ્રુવસત્તા પ્રકૃતિઓના ઉત્કૃષ્ટ - અનુત્કૃષ્ટ જઘન્ય અને અજઘન્ય એ ચારે પણ વિકલ્પો અધ્રુવસત્તાપણું હોવાથી સાદિ - અધ્રુવ છે.

ઈતિ રજુ સાધાદિ પ્રરૂપણા સમાપ્ત

- : અથ ત્રીજી સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા વિષે ઉત્કૃષ્ટ સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા :-

સંપૂર્ણગુણિયકમ્મો, પાસુવકસ્સસંતસામી ઉ ।

તસ્યેવ ય ઉપ્પિ વિણિગ્ગયસ્સ કાસિંચિ વન્નેઽહં ।। ૨૭ ।।

સંપૂર્ણગુણિતકર્મા, પ્રદેશોત્કૃષ્ટસત્તાસ્વામી તુ ।

તસ્યેવ ચોપરિ વિનિર્ગતસ્ય કાસાઞ્ચિત્તુ વર્ણયિઽહમ્ ।। ૨૭ ।।

ગાથાર્થ :- સંપૂર્ણ ગુણિતકર્માશ આત્મા પ્રાય : ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી છે. તથા કેટલીક પ્રકૃતિઓનો તે જ સંપૂર્ણ ગુણિતકર્માશ આત્મા (૭મી નરકમાંથી) નીકળેલાનો ઉપર વિશેષ છે. તેને હું કહીશ.

ટીકાર્થ :- તે પ્રમાણે સાદિ - અનાદિ પ્રરૂપણા કરી. હવે સ્વામિત્વને કહે છે. અને તે બે પ્રકારે છે. ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાના સ્વામી અને જઘન્ય પ્રદેશસત્તાના સ્વામી.

ત્યાં પ્રથમ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાના સ્વામીને કહે છે - સાતમી નરક પૃથ્વીનો પોતાના આયુના અન્ય સમયે વર્તમાન સંપૂર્ણ ગુણિતકર્માશ નારકી પ્રાય : સર્વ કર્મપ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાના સ્વામી સમજવો. માત્ર સાતમી નરક પૃથ્વીમાંથી નીકળેલા તે જ ગુણિતકર્માશ જીવને કેટલીએક પ્રકૃતિઓના સંબંધમાં વિશેષ પણ છે. તે વિશેષ (તફાવત) હું વર્ણવું છું અર્થાત્ વર્ણવીશ.

“ વર્તમાનસામીયે વર્તમાનવદ્વા ” આ સૂત્રને અનુસાર ભવિષ્યના અર્થમાં વર્તમાન કાળનો વન્ને = વર્ણયામિ પ્રયોગ થયો છે. એટલે વર્ણયામિ નો અર્થ વર્ણયિષ્યામિ વર્ણવીશ તે પ્રમાણે જાણવો.

મિચ્છત્તે મીસમ્મિ ય, સંપવિચ્છત્તમ્મિ મીસસુદ્ધાણં ।

વરિસવરસ્સ ઉ ઈસાણગસ્સ ચરમમ્મિ સમયમ્મિ ।। ૨૮ ।।

મિથ્યાત્વે મિશ્રે ચ, સંપ્રક્ષિપ્તે મિશ્રશુદ્ધયોઃ ।

વર્ષવરસ્ય તુ ઈશાનકસ્ય ચરમે સમયે ।। ૨૮ ।।

ગાથાર્થ :- મિથ્યાત્વ અને મિશ્રમોહનીયને નાંખવા વડે અનુક્રમે મિશ્ર અને સમ્યક્ત્વમોહનીયની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા થાય છે. ઇશાન દેવલોકમાં ગયેલાને ચરમ સમયે નપુંસકવેદની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા થાય છે.

ટીકાર્થ :- તે જણાવેલ ને જ કહે છે. પૂર્વે કહેલા સ્વરૂપવાળો તે ગુણિતકર્માશ જીવ સાતમી પૃથ્વીમાંથી નીકળીને ^{૨૪}તિર્યચમાં ઉત્પન્ન થાય છે. ત્યાં પણ અંતર્બુદ્ધી રહીને (સંખ્યાત વર્ષના આયુષ્યવાળા) મનુષ્યમાં ઉત્પન્ન થાય, ત્યાં સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરીને દર્શનસખતક અર્થાત્ દર્શનમોહનીયની ૭ પ્રકૃતિઓ ^{૨૫}ખપાવવાનો પ્રયત્ન કરે તે આત્માને (અનિવૃત્તિકરણના જે સમયે) મિથ્યાત્વમોહનીયને મિશ્રમોહનીયમાં સર્વ સંક્રમ વડે સંક્રમાવે તે સમયે મિશ્રમોહનીયની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા હોય છે.

તે મિશ્રમોહનીયને જે સમયે સમ્યક્ત્વમોહનીયમાં સર્વ સંક્રમ વડે સંક્રમાવે તે સમયે સમ્યક્ત્વ મોહનીયની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા થાય છે.

અક્ષર યોજના = અક્ષરાર્થ આ પ્રમાણે છે.... મિથ્યાત્વમાં અને મિશ્રમાં અનુક્રમે મિશ્રને અને શુદ્ધપુંજના ઉદયભાવિ એવા સમ્યક્ત્વમાં પ્રક્ષેપ થયે છે તે મિશ્ર અને શુદ્ધનો અર્થાત્ મિશ્ર અને સમ્યક્ત્વનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી થાય છે.

તથા તે જ ગુણિતકર્માશ નારક તિર્યચ થઇને કોઇ ઇશાન દેવલોકમાં દેવ થાય, અને ત્યાં પણ અતિસંકિલષ્ટ પરિણામવાળો થઇને વારંવાર નપુંસકવેદને બાંધે છે. ત્યારે તે નપુંસકવેદની પોતાના ભવના અન્ત્ય સમયે વર્તતાં તે ^{૨૬}ઇશાન દેવલોકના દેવને ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા હોય છે.

ईसाणे पूरिता, णपुंसगं तो असंखवासीसु ।
पल्लासंखियभागेण पूरिए इत्थिवेयस्स ॥ २९ ॥
ईशाने आपूर्य, नपुंसकं ततोऽसंखवर्षायुष्केषु ।
पत्यासंख्येयभागेण पूरिते स्त्रीवेदस्य ॥ २९ ॥

ગાથાર્થ :- કોઇ આત્મા ઇશાન દેવલોકમાં નપુંસકવેદને પૂરીને ત્યાંથી સંખ્યાત વર્ષના આયુવાળામાં ઉત્પન્ન થઇ અસંખ્યાત વર્ષના આયુષ્યવાળા યુગલિયામાં ઉત્પન્ન થાય. ત્યાં પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ કાળ વડે બંધ અને નપુંસકવેદના સંક્રમ વડે સ્ત્રીવેદ પૂરાય ત્યારે તેની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા તે યુગલિયાને થાય છે.

ટીકાર્થ :- પૂર્વે કહેલ રીતે ઇશાન દેવલોકમાં આ નપુંસકવેદને પૂરીને અર્થાત્ નપુંસકવેદનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશ સંચય કરીને, ત્યાર પછી સંખ્યેય વર્ષના આયુષ્યવાળાની મધ્યે ઉત્પન્ન થઇને, ત્યાંથી ફરી અસંખ્યેય વર્ષાયુષ્યવાળા (યુગલિયા) ને વિષે ઉત્પન્ન થાય. અને તે ત્યાં સંકિલષ્ટ પરિણામવાળો થઇને પલ્યોપમના અસંખ્યેયભાગ માત્ર કાલથી સ્ત્રીવેદ વારંવાર બંધથી અને નપુંસકવેદના દલિકના સંક્રમથી સ્ત્રીવેદને પુષ્ટ કરે. જ્યારે તે સ્ત્રીવેદ અત્યંત પુરાયે છે તે અર્થાત્ પુષ્ટ થાય ત્યારે સ્ત્રીવેદની તે ^{૨૭}યુગલિયાને ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા થાય છે.

पुरिसस्स पुरिससंकम - पएसउक्कस्स सामिगस्सेव ।
इत्थी जं पुण समयं, संपाखित्ता हवइ ताहे ॥ ३० ॥

- ૨૪ સાતમી નરકનો નારકી મનુષ્યમાં ઉત્પન્ન થતો નથી. અને મનુષ્યમાં ઉત્પન્ન થવા વિના ક્ષાણિક સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન થતું નથી માટે તિર્યચમાં જઇ સંખ્યાત વરસના આયુવાળા મનુષ્યમાં ઉત્પન્ન થવા ક્ષુ છે.
- ૨૫ અહીં અનંતાનુબંધિ^{૨૪} નો દર્શનસખતકમાં સમાવેશ કરેલો હોવાથી દર્શનમોહનીયની ૭ પ્રકૃતિઓ કહેલી છે અને તે રીતે અનેક ઠેકાણે વિવક્ષિત છે નહિ તો અનંતાનુબંધિ^{૨૫} ચારિત્રમોહનીયની પ્રકૃતિઓ છે.
- ૨૬ ઇશાન દેવલોકનું ઉત્કૃષ્ટ બે સાગરોપમ પ્રમાણ આયુ હોય છે. વળી તેઓ અતિક્ષિલષ્ટ પરિણામો એકેન્દ્રિય યોગ્ય કર્મ બાંધે છે અને તે બાંધતા નપુંસકવેદ બાંધે છે. માટે તે દેવ તેની ઉત્કૃષ્ટ સત્તાનો અધિકારી થાય છે.
- ૨૭ અહીં યુગલિક સ્ત્રીવેદની ઉત્કૃષ્ટ સત્તાનો અધિકારી કહ્યો છે. યુગલિયા દેવ યોગ્ય કર્મ જ બાંધે છે તે બાંધતા અતિક્ષિલષ્ટ પરિણામે સ્ત્રીવેદ બાંધે, નપુંસકવેદ નહિ. કારણ કે દેવગતિમાં નપુંસકવેદનો ઉદય હોતો નથી. વળી તેઓનું આયુષ્ય પણ મોટું એટલે વધારે કાળ બાંધી શકે માટે તે તેનો અધિકારી છે. વળી જે ક્ષિલષ્ટ પરિણામે યુગલિયા સ્ત્રીવેદ બાંધે તેવા પરિણામે ઇશાન દેવ-નપુંસકવેદ બાંધે માટે પણ યુગલિક લીધો હોય તેમ જણાય છે.

પુરુષસ્ય પુરુષસંક્રમ - પ્રદેશોત્કૃષ્ટસ્વામિકસ્ય ।

સ્ત્રી યં પુનઃ સમયં, સંપ્રક્ષેપ્તા ભવતિ તદાનીમ્ ॥ ૩૦ ॥

ગાથાર્થ :- પુરુષવેદની ઉ૦ પ્રદેશસત્તા ઉ૦ પુરુષવેદ સંક્રમ સ્વામીને જ જાણવી. વિશેષ એ છે કે જે સમયે પુરુષવેદમાં સ્ત્રીવેદને સંક્રમાવે છે તે સમયે પુરુષવેદની ઉ૦ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી હોય છે.

ટીકાર્થ :- પુરુષવેદની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા ઉત્કૃષ્ટ પુરુષવેદના સંક્રમ સ્વામીને જ જાણવી. જે પુરુષવેદના ઉત્કૃષ્ટ સંક્રમ સ્વામી છે તે જ પુરુષવેદના ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશ સત્તાના સ્વામી પણ જાણવાં એ પ્રમાણે અર્થ છે. પરંતુ વિશેષ એ છે કે.....

જે સમયે પુરુષવેદમાં સ્ત્રીવેદને સંક્રમાવે છે, તે સમયે પુરુષવેદના ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાના સ્વામી છે. ગુણિતકર્માશ જીવ સ્ત્રીવેદને સર્વસંક્રમ વડે પુરુષવેદમાં સંક્રમાવે તે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસંક્રમના સ્વામી છે. એ પ્રમાણે અર્થ નીકળે છે. અને પંચસંગ્રહ ભાગ-૧માં પાંચમાદ્વારની ગાથા ૧૫૯માં કહ્યું છે કે “ જો સર્વસંક્રમેણ ઇન્ધી પુરિસમ્મિ છુહ્હ સો સામી ” ઇતિ :- અર્થ :- જે આત્મા સર્વ સંક્રમ વડે સ્ત્રીવેદના દલિકને પુરુષવેદમાં સંક્રમાવે તે પુરુષવેદની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી છે.

તસ્યેવ ડ સંજલણા, પુરિસાઙ્કમેણ સર્વસંચ્છોભે ।

ચરુવસમિત્તુ ચિપ્પં, રાગતે સાયડચ્ચજસા ॥ ૩૧ ॥

તસ્યૈવ તુ સંજ્વલનાઃ, પુરુષાદિક્રમેણ સર્વસંચ્છોભે ।

ચતુરુપશમય્ય શીઘ્રમ્, રાગ્યન્તે સાતોચ્ચૈર્યશાંસિ ॥ ૩૧ ॥

ગાથાર્થ :- જે પુ૦ વે૦ ઉ૦ પ્રદેશસત્તા સ્વામી છે. તેને જ સંજ્વલન ક્રોધાદિ-૪ કષાયો અનુક્રમે પુ૦ વેદાદિ સંબંધિ દલિકનો સર્વ સંક્રમ થતાં ઉ૦ પ્રદેશ સત્તાવાળા થાય છે. તથા ચાર વાર મોહને ઉપશમાવીને શીઘ્ર (જલ્દીથી) કષપણા સન્મુખ થયેલા જીવને ૧૦મા ગુણસ્થાનકના અન્તે સાતા - ઉચ્ચગોત્ર અને યશની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા હોય છે.

ટીકાર્થ :- જે પુરુષવેદની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી છે, તે જીવને જ અનુક્રમે પુરુષવેદાદિ સંબંધિ દલિકનો સર્વસંક્રમ થતાં સંજ્વલન ક્રોધાદિ - ૪ કષાયોની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા થાય છે. અહીં આ પ્રમાણે તાત્પર્ય છે....

પુરુષવેદની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી જ્યારે પુરુષવેદને સર્વસંક્રમથી સંજ્વલન ક્રોધમાં સંક્રમે છે ત્યારે તે જીવ તે વખતે સંજ્વલન ક્રોધની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી છે. તે જ જીવ જ્યારે સંજ્વલન ક્રોધને સર્વસંક્રમથી સંજ્વલન માનમાં સંક્રમે છે ત્યારે સંજ્વલન માનની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાના સ્વામી છે. તે જ જીવ જ્યારે સંજ્વલન માનને સર્વસંક્રમથી સંજ્વલન માયામાં સંક્રમે છે ત્યારે સંજ્વલન માયાની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી છે. તે જ જીવ જ્યારે સંજ્વલન માનને સર્વસંક્રમથી સંજ્વલન માયામાં સંક્રમે છે ત્યારે સંજ્વલન માયાની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી છે. તે જ જીવ જ્યારે સંજ્વલન માયાને સંજ્વલન લોભમાં સર્વસંક્રમ વડે સંક્રમાવે છે ત્યારે સંજ્વલન લોભની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાના સ્વામી છે.

તથા ચાર વાર મોહનીયને ઉપશમાવીને શીઘ્રપણે કર્મનો ક્ષય કરવા માટે કોઈ ગુણિતકર્માશ જીવ પ્રયત્ન કરે ત્યારે તે ક્ષપક જીવને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકના અન્ત્ય સમયે વર્તતાં સાતાવેદનીય - ઉચ્ચગોત્ર અને યશઃકીર્તિની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી છે. કારણ કે ક્ષપકશ્રેણિઓમાં આરૂઢ થયેલ જીવ આ પ્રકૃતિઓમાં ગુણસંક્રમ વડે^{૨૮} અશુભ પ્રકૃતિઓના ઘણાં દલિકોને સંક્રમાવે છે. તેથી સૂક્ષ્મસંપરાયના અન્ત્ય સમયે એ પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા પ્રાપ્ત થાય છે.

દેવણિરયાડગાણં, જોગુવ્કસેહિં જેટ્ઠગદ્ધાણ ।

બદ્ધાણિ તાવ જાવં, પઢમે સમણ ડદિન્નાણિ ॥ ૩૨ ॥

દેવણિરયાડુષો - યોગોત્કૃષ્ટૈર્જ્યેષ્ઠબન્ધાદ્ધયા ।

બદ્ધયોસ્તાવદ્ યાવત્, પ્રથમે સમયે ડદીર્ણે ॥ ૩૨ ॥

ગાથાર્થ :- ઉત્કૃષ્ટ યોગ અને કાળ વડે જ્યારે દેવાડુ અને નરકાડુની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બંધાય ત્યારે તે બન્ને આડુષ્યના ઉદયના પ્રથમ સમય પર્યંત તેની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા હોય છે.

૨૮ તેથી જ પંચ૦ - ભાગ-૧માં પાંચમા દ્વારની ગાથા -૧૬૦માં કહ્યું છે ચરુવસમિત્તુ મોહં, જસુચ્ચસાયાણ સુહમ ડવગતે । જં અસુભપગડ્ઢલિયસ્ય, કમો હોઙ્ણ ઇયાસુ । । અર્થ :- ચાર વાર મોહને ઉપશમાવીને ખપાવવા માટે ઉદ્ધમવંત થયેલા ક્ષપકને સૂક્ષ્મસંપરાયના અન્ત્ય સમયે યશઃકીર્તિ ઉચ્ચગોત્ર અને સાતાવેદનીયની ઉ૦ પ્ર૦ સત્તા હોય છે. કારણ કે અશુભ પ્રકૃતિઓના દલિકનો તે પ્રકૃતિઓમાં સંક્રમ થાય છે.

ટીકાર્થ :- કોઈ આત્મા ઉત્કૃષ્ટ યોગ વડે અને ઉત્કૃષ્ટ બંધકાળ વડે દેવાયુ અને નરકાયુની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બાંધે, તે બંધાયા બાદ તે બન્ને આયુષ્યની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા ત્યાં સુધી સંભવે કે તે તે બન્નેના ઉદીરણમાં આર્થાત્ ઉદયનો પ્રથમ સમય થાય. બંધથી શરૂ કરીને ઉદયના પ્રથમ સમય સુધી દેવ - નરકાયુની કહેલ પ્રકારે બંધથી ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા થાય છે. આગળ તો ઉદય આદિ થવાથી ભોગવાઈને અર્થાત્ ક્ષય થવાથી પ્રદેશોની હાનિ થાય તેથી ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા ન થાય એ પ્રમાણે ભાવ છે.

સેસાઝગાણિ ણિયગેસુ, ચેવ આગમ્મ પુવ્વકોડીએ ।

સાયબહુલસ્સ અચિરા, બંધતે જાવ ણોવટ્ટે ।। ૩૩ ।।

શેષાયુષી નિજકેષુ, ચૈવાગમ્ય પૂર્વકોટિકે ।

સાતબહુલસ્યાઽચિરાત્, બન્ધાન્તે યાવન્નાપવર્તયતિ ।। ૩૩ ।।

ગાથાર્થ :- શેષ મનુષ્યાયુ અને તિર્યંચાયુને પૂર્વકોડવર્ષ પ્રમાણ બાંધીને પોતપોતાના ભવમાં આવીને અત્યંત સાતાવેદનીયને અનુભવતો છતો થોડા કાળ સમાન જાતીય આયુના બંધના અંત સમયે જ્યાં સુધી તેની અપવર્તના ન કરે ત્યાં સુધી તે જીવને સ્વ આયુની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા હોય છે.

ટીકાર્થ :- શેષ આયુષ્ય એટલે તિર્યંચાયુષ્ય અને મનુષ્યાયુષ્ય પૂર્વકોટી એ ઉપલક્ષણમાં તૃતીયા છે. તેથી પૂર્વકોડ પ્રમાણ એ પ્રમાણે અર્થ છે. ઉત્કૃષ્ટ બંધકાળ અને ઉત્કૃષ્ટ યોગ વડે પૂર્વકોડ વર્ષ પ્રમાણ તિર્યંચાયુને મનુષ્યાયુ બાંધે, બાંધીને પોત પોતાના યોગ્ય ભવોમાં (અર્થાત્ મનુષ્યાયુ બાંધનાર મનુષ્યમાં અને તિર્યંચાયુ બાંધનાર તિર્યંચમાં) ઉત્પન્ન થઈને જે સાતબહુલ (અર્થાત્ બહુ જ સુખપૂર્વક તે બન્ને પોત પોતાના આયુને) યથાયોગ્ય રીતે અનુભવે છે. કારણ કે સુખી આત્માને આયુકર્મના ઘણાં પુદ્ગલોનો ક્ષય થતો, જેથી માટે સાતબહુલનું ગ્રહણ કર્યું છે.

તદનંતર અલ્પકાળમાં “બન્ધાન્તે” = ઉત્પત્તિ સમયથી આગળ અંતર્મુહૂર્ત માત્ર જ રહીને, મરણ સન્મુખ થયો છતો ઉત્કૃષ્ટ બંધકાળ અને ઉત્કૃષ્ટ યોગ વડે બીજુ પરભવ સંબંધિ સ્વજાતીય અર્થાત્ મનુષ્ય હોય તે મનુષ્યાયુ અને તિર્યંચ હોય તે તિર્યંચાયુ બાંધે, તે આયુના બંધના અંત સમયે ભોગવાતા આયુની હજી અપવર્તના કરી નથી તે પહેલાં સુખપૂર્વક પોતાના આયુને ભોગવતા મનુષ્યને મનુષ્યાયુની અને તિર્યંચને તિર્યંચાયુની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા હોય છે.

કારણ કે તે જીવને સાત બહુલ્યથી પોતાનું ભોગવાતું આયુ નિર્જરા થવાથી અલ્પ પ્રદેશ અંતર્મુહૂર્ત ઉન દલિકવાળું છે. અને સ્વજાતીય પરભવાયુષ્ય પરિપૂર્ણ દલિકવાળું છે. એ પ્રમાણે પ્રદેશો ઘણાં ભેગા પ્રાપ્ત થાય છે. તથા બંધ પૂર્ણ થયા બાદ વેદ્યમાન આયુષ્યની બીજે સમયે જ અપવર્તના થવા માંડે છે. તે કારણથી બંધાન્ત અર્થાત્ બંધના અન્ત્ય સમયે એમ કહ્યું છે.

પૂરિત્તુ પુવ્વકોડી - પુહુત્ત નારયદુગસ્સ બંધતે ।

એવં પલ્લતિગતે, વેઝવિયસેસણવગમ્મિ ।। ૩૪ ।।

પૂરયિત્વા પૂર્વકોટિ - પૃથક્ત્વં નારકદ્વિકસ્ય બન્ધાન્તે ।

એવં પલ્લત્તિકાન્તે, વૈક્રિયશેષનવકે ।। ૩૪ ।।

ગાથાર્થ :- પૂર્વકોટિ પૃથક્ત્વ પર્યંત બંધ વડે પૂરીને નરકાભિમુખ આત્માને બંધના અન્તે નરકદ્વિકની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા હોય છે. એ પ્રમાણે ૩ પલ્લોપમ પર્યંત બાંધીને અંતે બાકીના વૈક્રિયનવકની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા હોય છે.

ટીકાર્થ :- પૂર્વકોટિપૃથક્ત્વ - એટલે ^{૨૯} સાત પૂર્વકોટિ વર્ષ સુધી સંકિલ્પ અધ્યવસાય વડે નરકગતિ - નરકાનુ-પૂર્વિરૂપ નરકદ્વિકને નિરંતર પૂરીને અર્થાત્ વારંવાર બંધ વડે પુષ્ટ કરીને નરકમાં જવાને સન્મુખ થયેલો આત્મા બંધના અન્ત્ય સમયે તે નરકદ્વિકની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાના સ્વામી છે.

૨૯ સંખ્યાત વરસના આયુવાળા મનુષ્ય કે તિર્યંચના ઉપરા-ઉપરી સાત ભવ યજ શકે છે તેમાં કિંલ્પ પરિણામે ઘણીવાર નરકદ્વિક બાંધી શકે છે. એટલે તેવા જીવો તેની ઉત્કૃષ્ટ સત્તાના અધિકારી છે. દેવનવક બંધનો યુગલિકના ભવમાં વધારે ૮ ઇમ મળે છે. કેમ કે આઠમો ભવ યુગલિકનો જ થાય અને તેઓ દેવયોગ્ય કર્મ જ બાંધે છે એટલે એ નવ પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ સત્તાના અધિકારી તેઓ લીધા છે.

તથા એ પ્રમાણે તે જ પ્રકારથી પૂર્વકોટિ પૃથક્ત્વ સુધી અને ૩ પલ્યોપમ સુધી અકર્મભૂમિમાં અર્થાત્^{૨૯} યુગલિક ભવમાં વિશુદ્ધ અધ્યવસાય વડે વૈક્રિયાદિ-૧૧ માં નરકદિક બાદ કરતાં બાકી જે દેવદિક અને વૈક્રિયસપ્તકરૂપ વૈક્રિયનવકને બંધ વડે પુષ્ટ કરીને દેવગતિમાં જવા સન્નુખ થયેલો આત્મા દેવદિક અને વૈક્રિયસપ્તકરૂપ ૯ પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી થાય છે.

તમસ્તમગો સવ્લહું, સમ્મત્તં લભિય સવ્ચિરમદ્ધં ।

પૂરિત્તા મણુયદુગં, સવજ્જરિસહં સવંધતે ॥ ૩૫ ॥

તમસ્તમગઃ સર્વલઘુ, સમ્યક્ત્વં લઘ્વા સર્વચિરાદ્ધમ્ ।

પૂરયિત્વા મનુજદ્ધિકમ્, સવજ્જર્ષભં સ્વબન્ધાન્તે ॥ ૩૫ ॥

ગાથાર્થ :- તમસ્તમપ્રભા નારકીનો કોઈ આત્મા અતિશીઘ્ર સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરીને અને ત્યાં દીર્ઘકાળ રહીને મનુષ્યદિક અને વજ્રઋષભનારાય સંઘયણનો બંધ કરે, તે નારકીના આત્મા કહેલ ૩ પ્રકૃતિઓની તેઓના બંધના અંત સમયે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી છે.

ટીકાર્થ :- તમસ્તમપ્રભા સાતમી પૃથ્વીનો નરક આત્મા સર્વલઘુ = સર્વ શબ્દ અતિ અર્થમાં છે તેથી અતિશીઘ્ર અર્થાત્ જન્મ પછી અંતર્મુદૂર્ત ગયા પછી તરત એ પ્રમાણે અર્થ છે. સમ્યક્ત્વ પામીને સર્વચિરાત્ એટલે અતિ દીર્ઘકાળ અર્થાત્ અંતર્મુદૂર્ત ઓછા ૩૩ સાગરોપમ સુધી સમ્યક્ત્વનું અનુપાલન કરતો અને તેટલો કાળ મનુષ્યદિક અને વજ્રઋષભનારાય સંઘયણને બંધ વડે આપૂર્ણ કરીને અર્થાત્ પુષ્ટ કરે. હવે તે સાતમી નરકનો જીવ જે પછીના સમયે મિથ્યાત્વ પ્રાપ્ત કરશે બંધકાળના અંતભૂત તે સમયે (અર્થાત્ ૪થા ગુણસ્થાનકના ચરમ સમયે) તે નારકીને મનુષ્યદિક અને વજ્રઋષભનારાય સંઘયણની ઉત્કૃષ્ટ^{૩૦} પ્રદેશસત્તા હોય છે.

સમ્મદિદ્વિધુવાણં, બત્તીસુદહીસયં ચઝવ્સુત્તો ।

ઊવસામયિત્તુ મોહં, ખવેંતગે ણિયગબંધતે ॥ ૩૬ ॥

સમ્યગ્દૃષ્ટિધુવાનાં, દ્વાત્રિંશદુદધિશતં ચતુષ્કૃત્વઃ

ઊપશમય્ય મોહં, ક્ષપયતઃ નિજકબન્ધાન્તે ॥ ૩૬ ॥

ગાથાર્થ :- ૧૩૨ સાગરોપમ સુધી પુષ્ટ કરેલી ચાર વાર મોહનીયને ઉપશમાવી ક્ષય કરનારને સમ્યક્ત્વ છતાં ધ્રુવબંધિ બાર પ્રકૃતિઓની ધોત પોતાના બંધના અંત સમયે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા હોય છે.

ટીકાર્થ :- સમ્યક્ત્વ પામ્યા છતાં અવશ્ય જે પ્રકૃતિઓનો બંધ થાય છે તે સમ્યગ્દૃષ્ટિ ધ્રુવ - પંચેન્દ્રિયજાતિ, સમચતુરસ્ર સંસ્થાન, પરાધાત, ઉચ્છ્વાસ, પ્રશસ્તવિહાયોગતિ, ત્રસચતુષ્ક, સુસ્વર, સુભગ, આદેયરૂપ = ૧૨ પ્રકૃતિઓનો ૧૩૨ સાગરોપમ સુધી બંધ વડે પ્રદેશોપચિત થયેલી અર્થાત્ પુષ્ટ કરીને અને ૪ વાર મોહનીયને ઉપશમાવીને પછી ક્ષય કરવા માટે તૈયાર થયેલ ક્ષપક પોતાના બંધના અન્તે અર્થાત્ ધોત પોતાના બંધના વિચ્છેદ સમયે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા થાય છે. અહીં મોહનીયને ઉપશમાવતો અશુભપ્રકૃતિઓના ઘણાં દલિકોને ગુણસંક્રમથી અધિકૃત પ્રકૃતિઓને વિષે સંક્રમાવે છે. તેથી મોહનીયને ચાર વાર ઉપશમનું ગ્રહણ કર્યું છે.

ધ્રુવબંધીણ સુભાણં, સુભથિરાણં ચ નવરિ સિઘયરં ।

તિત્થયરાહારગત્તૂ, તેત્તીસુદહી ચિરચિયા ય ॥ ૩૭ ॥

ધ્રુવબન્ધિનીનાં શુભાનાં, શુભસ્થિરયોશ્ચ નવરં શીઘ્રતરમ્ ।

તીર્થકરાહારકત્તુ, ત્રયસ્ત્રિંશદુદધિઃ ચિરચિતસ્ય ચ ॥ ૩૭ ॥

૩૦ સાતમી નારકીમાં જનાર જીવો સમ્યક્ત્વ વમીને જ જાય છે અને નવું સમ્યક્ત્વ પર્યાપ્ત અવસ્થામાં જ ઉત્પન્ન થાય છે. માટે જન્મ પછી અંતર્મુદૂર્ત ગયા બાદ સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન કરવાનું કલ્પું. અંતર્મુદૂર્ત ન્યૂન ૩૩ સાગરોપમ સુધી તેઓને સમ્યક્ત્વ ટકી શકે છે. અને તેમાં નિરંતર કહેલ ૩ પ્રકૃતિનો બંધ તેઓ કરે છે. માટે તે જીવ કહેલ ૩ પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટ સત્તાના અધિકારી છે.

કદાચ અહીં શંકા થાય કે અનુત્તર દેવો ૩૩ સાગરોપમ સુધી કહેલ ૩ પ્રકૃતિઓ નિરંતર બાંધે છે તો તેઓને તેની ઉત્કૃષ્ટ સત્તાના અધિકારી કેમ ન લીધા ? તેના ઉત્તરમાં સમજવું કે અનુત્તર દેવો કરતાં નારકીનો યોગ વધારે છે એટલે તેઓ ઘણાં દલિકો ગ્રહણ કરી કહેલ ૩ પ્રકૃતિઓને પુષ્ટ કરી શકે છે. માટે તે લીધા છે.

ગાથાથ :- શુભધ્રુવબંધિ અને શુભ, સ્થિરની પણ એ જ પ્રમાણે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા હોય છે. વિશેષ શીઘ્રપણે ક્ષય કરવા તૈયાર થયેલ જીવને જાણવું, તીર્થકરનામકર્મ અને આહારકસપ્તકની અનુક્રમે ૩૩ સાગરોપમ અને લાંબાકાળ (દેશોનપૂર્વકોડ વર્ષ) સુધી ઉપશમ કરનારને ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા હોય છે.

ટીકાર્થ :- તેજસસપ્તક, શુભવણાદિ -૧૧, અગુરુલઘુ, નિર્માણરૂપ ૨૦ શુભ ધ્રુવબંધિ પ્રકૃતિઓની અને શુભ-સ્થિરની પૂર્વ કહેલ પ્રકારે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા વિચારવી. વિશેષ એ છે કે ચાર વાર મોહનીયને ઉપશમાવ્યા બાદ અનન્તર અતિશીઘ્રપણે તે પ્રકૃતિઓનો ક્ષય કરવાને તૈયાર થયેલ જીવને એમ કહેવું. બાકીનું તે જ પ્રમાણે.

તથા તીર્થકરનામકર્મની ગુણિતકર્માશ જીવ દેશોન બે પૂર્વકોડ વર્ષ અધિક ૩૩ સાગરોપમ સુધી બંધથી પૂરીને કહેવું, અર્થાત્ બંધથી પૂરી તેને પોતાના બંધના અન્ત્ય સમયે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા હોય છે.

આહારકશરીર = આહારકસપ્તકની તો દેશોન પૂર્વકોડ વર્ષ સુધી વારંવાર બંધથી અતિ પ્રદેશોપચિત કરેલા મુનિને પોતાના બંધના વિચ્છેદ સમયે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા હોય છે.

તુલ્લા નપુંસવેણ- ગેગિંદિયથાવરાયવુજ્જોઆ ।

વિગલસુહમત્તિયા વિ ય, નરતિરિયચિરજ્જિયા હોંતિ ।। ૩૮ ।।

તુલ્યા નપુંસકવેદેનૈ - કેન્દ્રિયે ચ સ્થાવરાડડત્તપોઘોતાનિ ।

વિકલસૂક્ષ્મત્રિકમપિ ચ, નરતિર્યકચિરાર્જિતં ભવતિ ।। ૩૮ ।।

ગાથાથ :- એકેન્દ્રિયજાતિ, સ્થાવરનામ, આતપનામ અને ઉદ્યોતનામની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા નપુંસકવેદની સમાન સમજવી. તથા તિર્યચ અને મનુષ્યોએ દીર્ઘકાળ વડે સંચિત કરેલી સૂક્ષ્મત્રિક અને વિકલત્રિકની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા તિર્યચ અને મનુષ્યોને સમજવી.

ટીકાર્થ :- એકેન્દ્રિયજાતિ, સ્થાવર, આતપ, ઉદ્યોતનામની નપુંસકવેદની સમાન જાણવી. જે પ્રમાણે નપુંસકવેદની ઇશાન દેવભવના અન્ત્ય સમયે વારંવાર બંધથી સંચિત થયેલ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા કહી છે તે પ્રમાણે તે પ્રકૃતિઓની પણ જાણવી એ પ્રમાણે અર્થ છે.

તથા “વિકલત્રિક” = બેઇન્દ્રિય - તેઇન્દ્રિય - ચઉરિન્દ્રિયજાતિરૂપ અને “સૂક્ષ્મત્રિક” = સૂક્ષ્મ - અપર્યાપ્ત - સાધારણરૂપ એ ૬ પ્રકૃતિઓનો જ્યારે તિર્યચ - મનુષ્યભવો વડે પૂર્વકોડ પૃથક્ત્વ સુધી (અર્થાત્ ૭ પૂર્વકોડ) ઉપાર્જન કરેલ હોય ત્યારે બંધના અન્ત્ય સમયે તે પ્રકૃતિઓની તિર્યચ - મનુષ્યોને ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા હોય છે.

ઇતિ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા સમાપ્ત

- : અથ જઘન્ય પ્રદેશસત્તા સ્વામિત્વ પ્રરૂપણા :-

ખવિયંસયમ્મિ પગયં, જહન્નગે નિયગસંતકમ્મતે ।

ખણસંજોઙ્ઘસંજોયણાણ ચિરસમ્મકાલતે ।। ૩૯ ।।

ક્ષપિતાંશે પ્રકૃતં, જઘન્યકે નિજકસત્કર્માન્તે ।

ક્ષીણસંયોજિતસંયોજનાનાં ચિરસમ્યકુકાલતે ।। ૩૯ ।।

૩૧ તીર્થકરનામકર્મનો નિકાચિત બંધ થયા પછી સમયે સમયે તેનો બંધ થયા જ કરે છે. તીર્થકરનામકર્મ ત્રીજે ભવે નિકાચિત થાય છે. પૂર્વકોટિ વર્ષનો કોઇ આત્મા પોતાનું ઓછામાં ઓછું જેટલું આયુ ગયા બાદ નિકાચિત કરી શકે ત્યારે બાંધી ને ૩૩ સાગરોપમના આઉંબે અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પન્ન થાય ત્યાંથી ચવી તીર્થકર થાય. તે ભવમાં જ્યાં સુધી ૮મું ગુણસ્થાનક પ્રાપ્ત ન કરે ત્યાં સુધી તેનો બંધ કરે છે. એટલે ઉપરનો તેટલો કાળ જણાવ્યો છે.

પૂ. હરીભદ્રસૂરિકૃત આવશ્યક ચૂર્ણિમાં તીર્થકરનું આયુ ૦ પૂર્વકોડ વર્ષનું પણ હોય છે, અને તે ઋષભદેવ પ્રભુના જીવે જે તીર્થકરની નિશ્રામાં નિકાચિત કર્યું હતું તે તીર્થકરનું આયુ ૦ પૂર્વકોડ વર્ષનું હતું.

એ પ્રમાણે આહારકસપ્તકનો બંધ થયા પછી પણ પોતાની બંધયોગ્ય ભૂમિકામાં તે બંધાય કરે છે. પરંતુ તેનો બંધ ૭મા ગુણકાળે થાય અને તે ગુણસ્થાનક મનુષ્યગતિમાં જ હોય એટલે તેના માટે દેશોન પૂર્વકોટિમાંથી જેટલો વધારેમાં વધારે કાળ હોઇ શકે તેટલો લીધો છે.

ગાથાર્થ :- ક્ષપિતકર્માશ જીવ પોતાના સત્તાના અન્ય સમયે જઘન્ય પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી છે. ક્ષપિતકર્માશ સમ્યગ્દૃષ્ટિ થઈ અનંતાનુબંધિ-૪ ઉદ્વલના કરી મિથ્યાત્વે જઈ અંતર્મુહૂર્ત બંધ કરે, ફરી સમ્યક્ત્વ પામી લાબાંકાલને (૧૩૨ સાગ૦) અન્તે ક્ષપક વખતે જઘન્ય પ્રદેશસત્તા થાય છે.

ટીકાર્થ :- તે પ્રમાણે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાકર્મ સ્વામિત્વ કહ્યું. હવે જઘન્ય પ્રદેશસત્તાકર્મ સ્વામિત્વને કહે છે.

“ક્ષપિતાંશ” - એ સૂત્રમાં સપ્તમી એ તૃતીયાના અર્થમાં હોવાથી જઘન્ય પ્રદેશસત્તા સ્વામિત્વમાં પોતાના સત્તાના અન્ય સમયે ક્ષપિતકર્માશ જીવ વડે અધિકૃત કરાયેલ છે. એ પ્રમાણે સર્વ કર્માનું સામાન્યથી કહ્યું છે. હવે જે કર્માનું વિશેષ છે તે જુદુ જ કહે છે.

“લગ્ને” - અહીં ક્ષપિતકર્માશ સમ્યગ્દૃષ્ટિ થઈને અનંતાનુબંધિ-૪ની ઉદ્વલના^{૩૨} કરી તે પછી મિથ્યાત્વે જઈને ક્ષણવાર અંતર્મુહૂર્ત કાલ સુધી અનંતાનુબંધિનો બંધ કર્યા પછી ફરી પણ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે. તે સમ્યક્ત્વને લાંબો કાલ ર છાસઠ સાગરોપમ અર્થાત્ ૧૩૨ સાગરોપમ સુધી અનુપાલન કરીને ક્ષય માટે તૈયાર થયેલ ક્ષપક વખતે જ્યારે એક સ્થિતિ રહે સ્વરૂપ અપેક્ષાએ સમયમાત્ર સ્થિતિ, અને સામાન્યથી કર્મપણાની અપેક્ષાએ બે^{૩૩} સમયમાત્ર બાકી રહે ત્યારે તે પ્રકૃતિઓની જઘન્ય પ્રદેશસત્તા હોય છે.

उब्वलमाणीण उब्वलणा एगट्टिई दुसामइगा ।

दिट्टिदुगे बत्तीसे, उदहिसए पालिए पच्छा ।। ४० ।।

उद्वल्यमानानामुद्वलना एकस्थितिः द्विसामयिकी ।

दृष्टिद्विके द्वात्रिंशदु - दधिशते पालयित्वा पश्चात् ।। ४० ।।

ગાથાર્થ :- ઉદ્વલના યોગ્ય પ્રકૃતિઓની જ્યારે ઉદ્વલના થાય ત્યારે ૫ સમય પ્રમાણ જે એક સ્થિતિ તે જઘન્ય પ્રદેશસત્તા છે. દૃષ્ટિ દ્વિક = સમ્યક્ત્વ - મિશ્રની ૧૩૨ સાગરોપમ સુધી સમ્યક્ત્વનું અનુપાલન કરી. પછી મિથ્યાત્વે ગયેલ ઉદ્વલના કરે ત્યારે જઘન્ય પ્રદેશસત્તા હોય છે.

ટીકાર્થ :- ઉદ્વલ્યમાન = ઉદ્વલન પ્રકૃતિઓ અનંતાનુબંધિ પૂર્વે કહી તેથી તે સિવાયની આહારકસપ્તક, વૈક્રિય-સપ્તક, દેવદિક, મનુષ્યદિક, નરકદિક, સમ્યક્ત્વ, મિશ્ર, ઉચ્ચગોત્ર લક્ષણવાલી ૨૩ પ્રકૃતિઓની ઉદ્વલના કાલે સ્વરૂપ અપેક્ષાએ સમયમાત્ર^{૩૪} અન્યથા બે સમયમાત્ર જે એક સ્થિતિ તે જ તેઓની (પ્રકૃતિઓની) જઘન્ય પ્રદેશસત્તા છે. અને તે સામાન્યપણે કહ્યું અહીં જે વિશેષથી છે તે કહે છે.

“ દિટ્ટિદુગ ” ઇત્યાદિ ૧૩૨ સાગરોપમ સુધી સમ્યક્ત્વને અનુપાલન કરીને પછી મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે જાય અને ત્યાં પલ્યોપમના અસંખ્યેયભાગ માત્ર કાલ પ્રમાણથી મંદ ઉદ્વલના વડે સમ્યક્ત્વમોહનીય અને મિશ્રમોહનીયને ઉલેલવાની શરૂઆત કરે. અને ઉલેલતો તે આત્મા તેના દલિકોને મિથ્યાત્વમાં સંક્રમાવે છે. અને સર્વસંક્રમથી આવલિકાથી ઉપરનું સર્વદલિક સંક્રમે છે. (અર્થાત્ ઉદયાવલિકાથી ઉપરના છેલ્લા ખંડના સઘણા દલિકને છેલ્લે સમયે સર્વસંક્રમ વડે સંક્રમાવી નાંખે) અને ઉદયાવલિકાના દલિકને સ્તિબુકસંક્રમથી સંક્રમે છે. અને તે સંક્રમ વખતે જ્યારે એક સ્થિતિ સ્વરૂપ અપેક્ષાએ સમયમાત્ર અવસ્થા અને સામાન્યથી કર્મપણાની અપેક્ષાએ બે સમયમાત્ર બાકી હોય છે. ત્યારે તે બંને સમ્યક્ત્વ - મિશ્રમોહનીયની^{૩૫} જઘન્ય પ્રદેશસત્તા હોય છે.

૩૨ અહીં પૂર્વના અનંતાનુબંધિ ચતુષ્કની ઉદ્વલના કરવાનું કહ્યું. કારણ કે ઘણાં કાળના બંધાયેલા હોવાથી તેઓને વધારે પ્રદેશોની સત્તા હોય. અહીં જઘન્ય પ્રદેશસત્તા કહેવાની છે. તેથી જ મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે જઈ ત્યાં માત્ર અંતર્મુહૂર્ત પર્યંત બાંધી સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરવાનું કહ્યું અને તેને ૧૩૨ સાગરોપમ પાલન કરવાનું કહ્યું. તેટલા કાળમાં સંક્રમકરણ અને સ્તિબુકસંક્રમ વડે ઘણી સત્તા ઓછી કરે છેવટે ઉદ્વલના કરતા અંતે જઘન્ય પ્રદેશસત્તા ઘટી શકે છે.

૩૩ અહીં જે બે સમય પ્રમાણ સ્થિતિ કહી. તે ઉદયાવલિકાનો સ્વરૂપ સત્તાની અપેક્ષાએ રહેલો જે છેલ્લો સમય સ્તિબુકસંક્રમ વડે અન્ય રૂપે થઈ જાય તે સમય ગણતાં કહી છે. કારણ કે સ્તિબુકસંક્રમ વડે સંક્રમેલી સ્થિતિ સંક્રમણકરણ વડે સંક્રમેલી સ્થિતિની જેમ સર્વથા પર સ્વરૂપને પ્રાપ્ત કરતી નથી. કંઈક સ્વરૂપે પણ રહે છે. એટલે તે સમય પણ સંક્રમમાણ પ્રકૃતિનો ગણવામાં આવે છે. એટલે જ બે સમય પ્રમાણ સ્થિતિ કહી છે.

૩૪ અહીં ટીકામાં “ અન્યથા તુ દ્વિસમયમાત્રાવસ્થાના ” નથી તે રહી ગયુ લાગે છે. તે જરૂરી છે.

૩૫ એ બંનેની જઘન્ય પ્રદેશસત્તા આ પ્રમાણે જ ઘટે છે. જે કે ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ ઉપાર્જન કરતા પણ તે બંનેનો ક્ષય થાય છે, પણ ત્યાં અંતર્મુહૂર્તમાં જ ક્ષય થાય છે. વળી ગુણશ્રેણી ધતી હોવાથી સમયમાત્ર સ્થિતિ શેષ રહે ત્યારે જઘન્ય પ્રદેશસત્તા હોઈ શકતી નથી. માટે મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે જ આ રીતે ઉદ્વલના થતાં જઘન્ય પ્રદેશસત્તા સંભવે છે.

અંતિમલોભજસાળં, મોહં અણુવસમદ્વિત્તુ સ્ત્રીણાણં ।
 નેયં અહાપવત્તકરણસ્સ ચરમમ્મિ સમયમ્મિ ॥ ૪૧ ॥
 અન્તિમલોભયશઃકીર્ત્યો - મોહમનુપશમય્ય ક્ષીણયોઃ ।
 જ્ઞેયં યથાપ્રવૃત્તકરણસ્ય ચરમે સમયે ॥ ૪૧ ॥

ગાથાર્થ :- ઉપશમશ્રેણિ કર્યા સિવાય ક્ષપકશ્રેણિ કરતાં યથાપ્રવૃત્તકરણના અંતસમયે સંજ્વલન લોભ અને યશઃકીર્તિની જઘન્ય પ્રદેશસત્તા જાણવી.

ટીકાર્થ :- અન્તિમ લોભ અને યશ એટલે સંજ્વલન લોભ અને યશઃકીર્તિની ૪ વાર મોહનીયને ઉપશમાવ્યા વિના અર્થાત્ ઉપશમશ્રેણિ ને નહિ કરીને એ પ્રમાણે અર્થ છે. બાકીની ક્ષપિતકર્માશ ક્રિયા વડે ક્ષય થતા યથાપ્રવૃત્તકરણ = ^{૩૬}અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકના અન્ત્ય સમયે જઘન્ય પ્રદેશસત્તા જાણવી.

કારણ કે મોહનીયનો સર્વથા ઉપશમ કરે તો ગુણસંક્રમ વડે (અબધ્યમાન અશુભ પ્રકૃતિઓનો કહેલ પ્રકૃતિમાં સંક્રમ થતો હોવાથી તેઓનું સત્તામાં) ઘણું દલિલક પ્રાપ્ત થાય છે. અને તે ઘણાં દલિલકનું અહીં પ્રયોજન નહીં હોવાથી મોહનીયના ઉપશમનો નિષેધ કર્યો છે.

વેડવ્વિક્કારસગં, સ્વણબંધં ગતે ઉ નરયજિદ્દિદ્દિ ।
 ઉવ્વદ્દિત્તુ અબંધિય, એગંદિગાણ ચિરુવ્વલણે ॥ ૪૨ ॥
 વૈક્રિયૈકાદશકં, ક્ષણબદ્ધમ્ ગતો તુ નરકજ્યેષ્ઠસ્થિતૌ ।
 ઉદ્વૃત્ત્યાડબદ્ધ્વા, એકેન્દ્રિયગતો ચિરોદ્વલનયા ॥ ૪૨ ॥

ગાથાર્થ :- વૈક્રિય એકાદશકને પૂર્વે ઉવેલ્યુ હોય પછી ફરી ક્ષણ (અંતર્મુહૂર્ત) બાંધેલ હોય. પછી ઉડ સાગરોપમ સુધી નરકાવાસમાં વિપાકથી અને સંક્રમથી અનુભવે. ત્યાંથી તિર્યચ પંચેન્દ્રિયમાં ઉત્પન્ન થઈ વૈ - ૧૧ બંધ વિના એકેન્દ્રિયમાં જાય ત્યાં લાંબા કાલે ઉવેલતા અન્ત્ય સ્થિતિ બાકી રહે ત્યારે જઘન્ય પ્રદેશસત્તા હોય છે.

ટીકાર્થ :- નરકદ્વિક, દેવદ્વિક, વૈક્રિયસપ્તકરૂપ વૈક્રિય એકાદશ ને પૂર્વે ક્ષપિતકર્માશ જીવે ઉદ્વલના કરી હોય. પછી ફરી પણ ક્ષણ = અંતર્મુહૂર્ત કાલ સુધી બાંધેલ હોય. પછી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિવાલી નારકમાં એટલે અપ્રતિષ્ઠાન નામના નરકાવાસમાં જાય. અને ત્યાં વૈક્રિય એકાદશકને ઉડ સાગરોપમ સુધી વિપાકથી અને સંક્રમથી યથાયોગ્ય પણે અનુભવે. તદનંતર નરકાવાસથી નીકળીને તિર્યચ પંચેન્દ્રિયને વિષે ઉત્પન્ન થાય અને ત્યાં તથાવિધ અધ્યવસાયના અભાવથી વૈક્રિય એકાદશકને -૧૧ પ્રકૃતિઓને ફરી બંધ કર્યા વિના ત્યાંથી એકેન્દ્રિયને વિષે ઉત્પન્ન થાય અને ત્યાં તે વૈક્રિય એકાદશકને લાંબા કાલે ઉદ્વલના દ્વારા ઉવેલવાનો આરંભ કરે. (અર્થાત્ પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ કાળ વડે ઉવેલે) અને તે ઉવેલતા જ્યારે સ્વરૂપ અપેક્ષાએ સમયમાત્ર સ્થિતિ અને કર્મપણાની સામાન્યની અપેક્ષાએ બે સમયમાત્ર બાકી રહે ત્યારે તે વૈક્રિય એકાદશકની જઘન્ય પ્રદેશસત્તા હોય છે.

મણુયદુગુચ્ચાગોણ, સુહુમક્ષણબદ્ધગેસુ સુહુમતસે ।
 તિત્થયરાહારતણૂ, અપ્પદ્ધા બંધિયા સુચિરં ॥ ૪૩ ॥
 મનુષ્પદ્વિકોચ્ચૈગોત્રિ, સૂક્ષ્મક્ષણબદ્ધકેસુ સૂક્ષ્મત્રસેષુ ।
 તીર્થકરાહારકતનૂ, અલ્પાડદ્ધાં બદ્ધ્વા સુચિરમ્ ॥ ૪૩ ॥

ગાથાર્થ :- મનુષ્યદ્વિક અને ઉચ્ચગોત્રને સૂક્ષ્મત્રસજીવે ઉવેલ્યું હોય, ને સૂ૦ એકેન્દ્રિય જીવે પુનઃ અંતર્મુહૂર્ત સુધી બાંધ્યું હોય ને બાંધીને સૂક્ષ્મત્રસમાં ઉત્પન્ન થાય, ત્યારે (પૂર્વોક્ત પ્રકારે) એ ઉ પ્રકૃતિની જઘન્ય પ્રદેશસત્તા હોય. તથા જિનનામ અને આહારકસપ્તકને અલ્પકાળ બાંધીને ચિરોદ્વલનાએ ઉવેલતાં એ આઠની જઘન્ય પ્રદેશસત્તા હોય છે.

૩૬ કારણ કે અપૂર્વકરણથી ગુણસંક્રમ શરૂ થતો હોવાથી જઘન્ય પ્રદેશસત્તા ઘટી શકતી નથી. તેથી અપ્રમત્ત ગુણો ના અન્ત્ય સમયે કહ્યું છે.

અભવ્ય પ્રાયોગ્ય જઘન્ય પ્રદેશસત્તા યુક્ત કોઈ આત્મા ત્રસને વિષે ઉત્પન્ન થાય, ત્યાં દેશવિરતિ અથવા સર્વવિરતિ અનેકવાર પ્રાપ્ત કરીને, તેમજ ચાર વાર મોહનીયને ઉપશમાવીને, ફરી પણ એકેન્દ્રિયમાં ઉત્પન્ન થાય અને ત્યાં પલ્યોપમના અસંખ્યેયભાગ માત્ર કાલ સુધી રહીને પછી મનુષ્યને વિષે ઉત્પન્ન થાય, મનુષ્યપણામાં શીઘ્રપણે ક્ષય કરવા માટે તૈયાર થાય, તેનો અન્ત્ય સ્થિતિખંડ પસાર થયે છે તે અન્ત્ય આવલિકા સ્તિબુક વડે ક્ષય પામતા જ્યારે બે સમયમાત્ર એક^{૩૮} સ્થિતિ જેટલી બાકી રહે ત્યારે સર્વ જઘન્ય જે પ્રદેશસત્તા તે પ્રથમ પ્રદેશસત્તાસ્થાન કહેવાય છે.

તેમાં એક પરમાણુ નાંખતા બીજું, બે પરમાણુ નાંખતા ત્રીજું, એ પ્રમાણે યથા ઉત્તરક્રમે એકેક અધિક^{૩૯} પરમાણુ નાંખતા નાના જીવની અપેક્ષાએ અનંતા પ્રદેશસત્તાસ્થાનો ત્યાં સુધી કહેવા કે જ્યાં સુધી તે જ અન્ત્ય સ્થિતિ વિશેષમાં ગુણિતકર્માશ જીવનું ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાસ્થાન પ્રાપ્ત થાય.

અહીં થી આગળ બીજું પ્રદેશસત્તાસ્થાન પ્રાપ્ત થતું નથી. આ પ્રમાણે એક સ્પર્ધક થયું. અને આ સ્પર્ધક અન્ત્ય સ્થિતિને આશ્રયી છે. એ પ્રમાણે બે અન્ત્ય સ્થિતિ જેમાં બાકી છે તે બે સમય પ્રમાણ સ્થિતિવાલું બીજું સ્પર્ધક કહેવું, ત્રણ સમય પ્રમાણ સ્થિતિવાલું ત્રીજું સ્પર્ધક કહેવું. એ પ્રમાણે ત્યાં સુધી કહેવું કે જ્યાં સુધી સમય ન્યૂન આવલિકાના સમય પ્રમાણ^{૪૦} સ્પર્ધકો થાય છે. અહીં સમય ન્યૂન આવલિકા પ્રમાણ સ્પર્ધક સર્વથી ઉત્કૃષ્ટ છે. એક સ્થિતિક તે સર્વ જઘન્ય સ્પર્ધક, અને બે ત્રણ આદિ બાકી રહેલ સ્થિતિઓમાં મધ્યમ સ્પર્ધક થાય છે.

તથા અન્ત્ય સ્થિતિઘાતનો (પરપ્રકૃતિમાં) જે છેલ્લો પ્રક્ષેપ થાય ત્યાંથી શરૂ કરીને પશ્ચાન્નુપૂર્વિએ યથાનુક્રમે વધતાં વધતાં પ્રદેશસત્તાસ્થાનો ત્યાં સુધી કહેવાં કે જ્યાં સુધી પોત પોતાનું ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાસ્થાન થાય. તેથી એટલાં પ્રમાણ પણ સર્વ સ્થિતિગત (અર્થાત્ અનન્ત સત્તાકર્મ સ્થાનોના સમૂહરૂપ) યથાસંભવ એક સ્પર્ધક જ વિવક્ષાય છે. તેથી આ^{૪૧} સ્પર્ધક સહિત પરરૂપના અન્તઃ પ્રવેશ ગલિત એક સમયક ચરમ એક સ્થિતિક વગેરે આવલિકા સમય પ્રમાણ સ્પર્ધકો થાય છે.^{૪૨} (ચિત્ર નંબર ૨ જુઓ)

સમુદાય તે ઉદયાવલિકાના છેલ્લા બે સમયાશ્રિત બીજું સ્પર્ધક કહેવાય. એ પ્રમાણે ત્રણ સમયાશ્રિત ત્રીજું, ચાર સમયાશ્રિત ચોથું, યાવત્ ઉદયાવલિકાના સમય પ્રમાણ સમયાશ્રિત છેલ્લું સ્પર્ધક કહેવાય. અનુદયવતી પ્રકૃતિઓમાં ઉદયવતીથી એક સ્પર્ધક ઓછું હોય છે. કારણ કે તેનો છેલ્લો સમય સ્તિબુકસંક્રમ વડે અન્યત્ર સંક્રમી જાય છે. એટલે કે ઉદયવતી પ્રકૃતિઓની જ્યારે એક આવલિકા બરાબર શેષ રહે ત્યારે અનુદયવતી પ્રકૃતિઓના સમયન્યૂન આવલિકા શેષ રહે છે. એટલે જ ઉદયવતી પ્રકૃતિઓના સ્પર્ધકોથી અનુદયવતી પ્રકૃતિઓના એક ન્યૂન સ્પર્ધકો થાય છે. આ પ્રમાણે જેઓની ચરમાવલિકા શેષ રહે અને અપવર્તના બંધ થાય તેઓના ચરમાવલિકા આશ્રિત સ્પર્ધકો કહ્યા. તથા જેઓની ઉદયાવલિકાથી વધારે સ્થિતિ શેષ હોય અને સ્થિતિઘાત તથા ગુણશ્રેણિ બંધ થાય તેઓના જેટલાં સમયો શેષ હોય તેટલાં સ્પર્ધકો થાય છે. માત્ર અનુદયવતીના એક ઓછા થાય છે. તથા જેટલાં નિયત સ્પર્ધકો થયા ત્યાર પછીના ચરમ સ્થિતિઘાતથી આરંભી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ પર્યંતનું એક જ સ્પર્ધક થાય છે. કારણ કે તેમાં ગુણશ્રેણિ આદિથી અનેક પ્રકારના ફેરફારો થાય છે. એટલે તેનું એક જ સ્પર્ધક વિવક્ષ્યું છે. એ પ્રમાણે અન્યત્ર પણ સમજવું

અહીં જેઓની ગુણશ્રેણિ ઉદયાવલિકામાં પ્રવેશી છે તેનો અર્થ એ સમજવો કે જેઓના ગુણશ્રેણિ દ્વારા ગોઠવાયેલા દલિકો હવે ઉદયાવલિકા પૂરતાં જ રહ્યા છે, વધારે નથી. કારણ કે સત્તામાં માત્ર એક આવલિકા જ બાકી છે. શેષ સર્વ નષ્ટ થયેલ છે. આ પ્રમાણે અન્યત્ર પણ સમજવું.

૩૮ અહીં ટીકામાં “દ્વિસમયમાત્રાવસ્થાના સ્થિતિ:” એ પ્રમાણે લખ્યું છે આનો અર્થ “બે સમયમાત્ર જેનું અવસ્થાન = સ્થિતિ છે” એ થાય છે. તેનું તાત્પર્ય એ છે કે સ્વરૂપની અપેક્ષાએ સમય સ્થિતિ અને કર્મત્વ સામાન્યની અપેક્ષાએ બે સમય સ્થિતિ. કારણ કે ઉદયાવલિકાના ચરમ સમયે અનુદયાવલિકાની ચરમ સ્થિતિ સ્વરૂપ સત્તાએ હોતી નથી. પરરૂપે હોય છે. અને ઉપાન્ત્ય સમયે સ્વરૂપ સત્તાએ હોય છે. એટલે ઉપાન્ત્ય સમય સ્વરૂપ સત્તાનો ચરમ સમય પરરૂપ સત્તાનો એમ બે સમય લઈ બે સમય માત્ર જેનું અવસ્થાન છે. એમ જણાવ્યું છે. કેમ કે સ્પર્ધકો તો સ્વરૂપ સત્તાએ રહેલી સ્થિતિમાં જ થાય છે.

૩૯ કર્મપ્રકૃતિ ચૂર્ણિ સત્તા પૃષ્ઠ ૬૭/૨માં એક એક પરમાણુ પ્રક્ષેપને બદલે એક એક કર્મસ્કંધની વૃદ્ધિ કરવાનું કહેલ છે “एणे कम्मखण्डपोगले पक्खित्ते”

૪૦ ઉદયવતી પ્રકૃતિઓની ક્ષય થતા થતા જ્યારે સત્તામાં માત્ર એક આવલિકા પ્રમાણ સ્થિતિ રહે છે, ત્યારે અનુદયવતી - પ્રદેશોદયવતી પ્રકૃતિઓની સ્વરૂપસત્તા સમય ન્યૂન આવલિકા શેષ રહે છે. તેથી જ ઉદયવતી પ્રકૃતિઓના છેલ્લા સમયે અનુદયવતી પ્રકૃતિઓની સ્વરૂપ સત્તા હોતી નથી. તે હેતુથી જ ઉદયવતી પ્રકૃતિઓની ઉદયાવલિકા અને અનુદયવતી પ્રકૃતિઓની સ્વરૂપ સત્તાએ સમય ન્યૂન આવલિકા શેષ રહે અને તેમાંનો એક પણ સમય અન્યત્ર સંક્રમ વડે ક્ષય ન થાય, ત્યાં સુધી સમય ન્યૂન આવલિકા પ્રમાણ ઉત્કૃષ્ટ સ્પર્ધક ૨૯ અનુદયવતી પ્રકૃતિઓનું થાય છે. અને શેષ આખી સ્થિતિનું એક સ્પર્ધક થાય છે. એટલે જ તે પ્રકૃતિઓના સરવાળે આવલિકા પ્રમાણ સ્પર્ધકો થાય છે.

૪૧ પૂર્વ કહેલાં સમયોનાવલિકા પ્રમાણ (અન્ત્ય પ્રદેશોદયાવલિકા સંબંધિ) સ્પર્ધકોમાં આ અન્ત્ય સ્થિતિઘાત સંબંધિ ૧ સ્પર્ધક મેળવતાં સંપૂર્ણ આવલિકા પ્રમાણ સ્પર્ધકો થાય ઇતિ તાત્પર્ય.

૪૨ સ્પર્ધકની આ પ્રરૂપણાને કલ્પના દ્વારા સમજાવે -

ધારો કે ૧ આવલિકાના ૪ સમય છે. ૧૦૦ સમયે ૧ ક્ષપિતકર્માશ અને ગુણિતકર્માશ જીવ મિથ્યાત્વના ચરમકંડમાં અવશિષ્ટ દલિકને (ધારો કે ૧૦ અબજ સ્કંધોને) સર્વસંક્રમ વડે સમ્યં અને મિશ્રમાં સંક્રમાવે છે. એટલે સંક્રમ્યમાણ સંક્રાન્ત એ ન્યાયે ૧૦૦ મા સમયે મિથ્યાત્વની સત્તામાંથી ૧૦૪થી૧૦૦૦મા નિષેકરૂપ ચરમખંડ દૂર થઈ ગયો છે, વળી ૧૦૦ મા સમયે જ ઉદય પામનાર જે ૧૦૦ મા નિષેક હોતો તે તો સ્તિબુક સંક્રમદ્વારા સમ્યં રૂપે ઉદયમાં આવે છે, એટલે એની પણ મિથ્યાત્વરૂપે સત્તા હોતી નથી. તેથી ૧૦૦ મા સમયે માત્ર ૧૦૧, ૧૦૨, ૧૦૩ મા નિષેકભાવી દલિક

સંજલણતિગે ચેવં, અહિગાણિ ય આલિગાણ સમણ્હિં ।
 દુસમયહીણેહિં ગુણાણિ જોગઠાણાણિ કસિણાણિ ॥ ૪૫ ॥
 સંજ્વલનત્રિકે ચૈવ - મધિકાણિ ચાવલિકાયાઃ સમયૈઃ ।
 દ્વિસમયહીનૈર્ગુણાણિ યોગસ્થાનાણિ કૃત્સ્નાણિ ॥ ૪૫ ॥

ગાથાર્થ :- સંજ્વલનત્રિકમાં પણ એ પ્રકારે જાણવું. તથા સમસ્ત યોગસ્થાનોને બે સમયહીન આવલિકાના સમયો સાથે ગુણતાં જેટલાં યોગસ્થાનો થાય તેટલાં પ્રથમસ્થિતિ વિચ્છેદે અધિક સ્પર્ધકો થાય છે.

ટીકાર્થ :- ક્રોધ - માન - માયારૂપ સંજ્વલનત્રિકમાં પણ પૂર્વ કહેલ પ્રમાણે જ સ્પર્ધકો કહેવાં. અહીં તાત્પર્ય એ છે કે ક્રોધાદિની પ્રથમસ્થિતિ જ્યાં સુધી એક આવલિકા બાકી ન રહે ત્યાં સુધી સ્થિતિઘાત - રસઘાત - બંધ - ઉદય - ઉદીરણા પ્રવર્તે છે. અને પ્રથમસ્થિતિમાં આવલિકા બાકી રહેતા તે (સ્થિતિઘાતાદિ) ^{૪૩} વિચ્છેદ પામે છે. પછી અનન્તર સમયે સમયહીન આવલિકા સંબંધિ અને બે સમયહીન બે આવલિકા સુધી બાંધેલ દલિક માત્ર સત્તામાં છે. બીજું સર્વ ક્ષય પામેલ છે. ત્યાં સમયહીન આવલિકાગત જે દલિકનાં સ્પર્ધક વિચાર પૂર્વની જેમ કરવો. બે સમયહીન બે આવલિકાએ બાંધેલ દલિકની સ્પર્ધક ભાવના અન્યથા જુદી રીતે કરે છે. કારણ કે સત્કર્મવૃદ્ધિ પ્રકારથી બંધકૃત વૃદ્ધિ પ્રકારનો અન્યથા અભાવ હોવાથી પૂર્વે કહેલ પ્રકારે સ્પર્ધક સ્વરૂપનું ^{૪૪} અપ્રાપ્તપણું હોવાથી. (અનુસંધાણ પેઈઝ નંબર - ૯૯)

સત્તામાં હોય છે. એમ ૧૦૧ મા સમયે માત્ર ૧૦૨, ૧૦૩ મા નિષેકભાવી દલિક સત્તામાં હોય છે. ૧૦૨ મા સમયે માત્ર ૧૦૩ મા નિષેકભાવી દલિક સત્તામાં હોય છે. ૧૦૩ મા સમયે ૧૦૩ મા નિષેકભાવી દલિક તો સ્તિબુકસંક્રમથી સમ્યં રૂપે ઉદયમાં આવતું હોવાથી મિથ્યાં રૂપે સત્તામાં હોતું નથી. એટલે આ સમયે મિથ્યાત્વની બિલ્કુલ સત્તા હોતી નથી. ૧૦૨ મા સમયે ક્ષપિતકર્માશને જે ૧૦૩ મા નિષેકસ્વરૂપ ૧ સ્થિતિમાત્રની સત્તા હોય છે તે જથ્થો પ્રદેશસત્તા છે. આ પ્રથમ સત્તાસ્થાન છે. ધારો કે એમાં ૧ અબજ સ્કંધો છે. એના કરતાં ૧ સ્કંધ વધારે હોય એવું પણ સત્તાસ્થાન (૧અબજ + ૧સ્કંધવાળું) ક્ષપિતકર્માશ સિવાયના કોઈ અન્યજીવને આ, શેષ ઉદયાવલિકાના દ્વિચરિત્રસમયે સંભવે છે. એમ એના કરતાં પણ ૧ અધિક સ્કંધ વધુ હોય એવું (૧ અબજ અને ૨ સ્કંધવાળું) સત્તાસ્થાન આ સમયે કો'કને સંભવે છે..... આમ નિરંતર ૧-૧ સ્કંધ વધુ વધુ હોય એવા એકોત્તરવૃદ્ધિવાળા સત્તાસ્થાનો યાવત આ જ સમયે ગુણિતકર્માશ જીવને જેટલાં દલિકો હોય (૧ અબજ ૧ કરોડ) ત્યાં સુધી મળે છે. આ ૧ અબજ થી ૧ કરોડ સુધીના સત્તાસ્થાનોનો સમૂહ એ પ્રથમસ્પર્ધક છે.

વળી ધારો કે ૧૦૨ મા નિષેકમાં ક્ષપિતકર્માશને ૧૦ કરોડ અને ગુણિતકર્માશને ૧૦ કરોડ ૨૦ લાખ દલિકો રહેલાં છે. (આ ચરમ આવલિકાભાવી નિષેકોમાં પણ પૂર્વે ગુણશ્રેણિથી દલિક રચના થયેલી છે. માટે ૧૦૩ મા નિષેકમાં જેટલાં દલિકો હોય તેના કરતાં અસંખ્યાતમા ભાગના દલિકો ૧૦૨ મા નિષેકમાં હોય ઇત્યાદિ જાણવું. માટે અહીં આવી સંખ્યાની કલ્પના કરી છે.) તેથી ૧૦૧ મા સમયે ક્ષપિતકર્માશને ૧ અબજ ને ૧૦ કરોડ દલિકો સત્તામાં છે. એ જ પ્રમાણે કો'ક કો'ક જીવને આ જ સમયે ૧ અબજ ૧૦ કરોડને ૧, ૧ અબજ ૧૦ કરોડને ૨..... ઇત્યાદિ સ્કંધો સત્તામાં સંભવે છે. યાવત ગુણિતકર્માશને આ સમયે જે (૧અબજ ૧ કરોડ + ૧૦ કરોડને ૨૦ લાખ =) ૧ અબજ ૧૧ કરોડ ૨૦ લાખનું સત્તાસ્થાન હોય છે. ત્યાં સુધી આ સમયે એકોત્તરવૃદ્ધિવાળા સત્તાસ્થાનો મળે છે. આ બીજું સ્પર્ધક છે. આ પ્રમાણે ૧૦૦ મા સમયે ત્રીજું સ્પર્ધક મળશે. આમ છેલ્લી આવલિકાના સમયન્યૂન આવલિકા પ્રમાણ (૩) સ્પર્ધક મળ્યા. હવે ૯૯ મા સમયે ૧૦૦ થી ૧૦૩ મા નિષેકોનું દલિક તથા ૧૦૪ થી ૧૦૦૦ મા નિષેક સ્વરૂપ ચરમખંડનું અવશિષ્ટ દલિક (૧૦ અબજ) સત્તામાં છે. (૯૯ માં નિષેકોનું તો સ્તિ બુક સંક્રમથી સમ્યં રૂપે ઉદયમાં આવ્યું છે.) એટલે કે ક્ષપિતકર્માશને કુલ ૧૧,૧૧,૧૦,૦૦૦૦૦ દલિક સત્તામાં છે..... આ એક સત્તાસ્થાન..... આના પછી ૧૧,૧૧,૧૦,૦૦૦૦૧; ૧૧,૧૧,૧૦,૦૦૦૦૩..... એમ ઉત્તરોત્તર એકોત્તરવૃદ્ધિવાળા સ્થાનો ત્યાં સુધી મળે છે કે જે ઉત્કૃં પ્રદેશસત્તાના સ્વામી ગુણિતકર્માશ જીવનું સર્વોત્કૃષ્ટ સત્તાસ્થાન હોય. (આ સત્તાસ્થાન, તરીકે ગુણિતકર્માશ જીવનું ૯૯મા સમયભાવી સત્તાસ્થાન નથી લેવાનું, પણ મિથ્યાત્વની સર્વોત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા જે હોય તે સત્તાસ્થાન લેવાનું છે એ ધ્યાનમાં રાખવું.) આ એકોત્તરવૃદ્ધિવાળા સત્તાસ્થાનોનું આ એક નવું સ્પર્ધક છે.

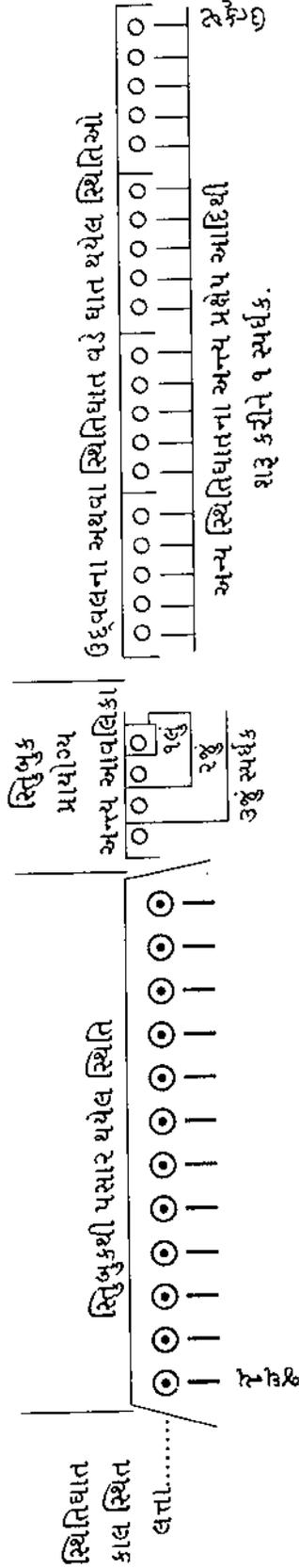
પહેલાં સમય ન્યૂન આવલિકા પ્રમાણ જે સ્પર્ધકો કલા અને આ એક નવું સ્પર્ધક.... કોઈપણ કાળે કોઈપણ જીવને મિથ્યાત્વની જે પ્રદેશસત્તા હોય તેનું સ્થાન આ સ્પર્ધકોમાં જ આવી જતું હોય છે. આ સ્પર્ધકમાં જેનો સમાવેશ ન થતો હોય એવું કોઈ સત્તાસ્થાન કોઈપણ જીવને ક્યારેય હોતું નથી. માટે મિથ્યાત્વના પ્રદેશસત્તાસ્થાનોના એક આવલિકાના સમય પ્રમાણ સ્પર્ધકો કલા છે.

૪૩ કહેવાનું તાત્પર્ય એ છે કે એક આવલિકા શેષ રહેતાં સ્થિતિઘાતાદિ વિચ્છેદ પામતા હોવાથી અત્રે સ્થિતિઘાત સંબંધિ સ્પર્ધક બને નહિ, પરંતુ વક્ષમાણ રીતે શેષ રહેલી પ્રદેશોદયાવલિકા, અને સમયોને બે આવલિકાનું બાંધેલુ દલિક જે સત્તામાં રહ્યું છે તે, એ બેના સ્પર્ધકો બનશે.

૪૪ અહીં પૂર્વે જેમ છેલ્લી ઉદયાવલિકાના સ્પર્ધકોનો વિચાર કર્યો છે તે પ્રમાણે બે સમય ન્યૂન બે આવલિકા કાળમાં બંધાયેલા દલિકોના સ્પર્ધકો ઘટી શકશે નહિ. કારણ કે જેવા જેવા યોગસ્થાન વડે જેટલાં જેટલાં પ્રમાણમાં દલિકો બંધાયેલા છે, તે બંધાયેલા દલિકોના સ્પર્ધકોનો વિચાર કરવાનો છે. અને તેથી જ એક એક સમયે અનંત સત્કર્મસ્થાનો ઘટશે નહિ. પરંતુ જે જે સમયે બંધાય છે, તે તે સમયે અનેક જીવોની અપેક્ષાએ જેટલા યોગસ્થાનકોનો સંભવ હોય, તેટલાં જ પ્રદેશસત્કર્મ સ્થાનો ઘટી શકશે.

૨૯ અનુદયવતી અને ૨૩ ઉદ્વલના યોગ્ય પ્રકૃતિઓનું પ્રદેશસતા સ્પર્ધકનું ચિત્ર :- ૨

ગાથા રજના આધારે

અસત્ કલ્પનાથી અહીં આવલિકા ૪ સમય છે = સ્તિબુકથી પસાર થયેલ સ્થિતિઓ છે. ૦ ઉદ્વલના અથવા સ્થિતિઘાત વડે ઘાત થયેલ સ્થિતિઓ છે.

□ = એ પ્રમાણે અન્ત્ય આવલિકામાં એક ઓછું આવલિકા પ્રમાણ સ્પર્ધકો થાય છે જેમ - ૩ થયા. અને અન્ત્ય પ્રક્ષેપ આદિ કરીને એક સ્પર્ધક ઉમેરવાથી સંપૂર્ણ આવલિકા પ્રમાણ ૪ સ્પર્ધકો થાય છે.

પ્રશ્ન :- હવે સ્થિતિઘાત - રસઘાત - બંધ - ઉદય ને ઉદીરણા એ સર્વ વિચ્છેદ પામ્યા પછી અનન્તર સમયમાં બે સમયહીન બે આવલિકામાં જ બાંધેલુ દલિક છે, અને બાકીનું નથી તે કેવી રીતે જાણવું ? તો

જવાબ :- કહે છે. અહીં અન્ત્ય સમય સંબંધિ કોઠાદિને વેદનાર જીવે જે દલિક બાંધેલુ છે, તે દલિકને બંધાવલિકા પસાર થયા બાદ આવલિકામાત્ર કાલથી સંપૂર્ણપણે સંક્રમણ કરતાં આવલિકાના અન્ત્ય સમયે જીવ સ્વરૂપ અપેક્ષાએ અકર્મપણું (તે કર્મ રહિત) થાય છે. તથા બે ચરમ સમયે (ઉપાન્ત્ય સમય) સંબંધિ કોઠાદિને વેદનાર જીવે જે દલિક ઉપાન્ત્ય સમયે બાંધેલુ છે, તે દલિકને પણ બંધાવલિકા વીત્યા બાદ અન્ય એક આવલિકા માત્ર કાલથી સંપૂર્ણપણે - સંક્રમાવે છે. અને આવલિકાના (અર્થાત્ અન્ય આવલિકાના) અન્ત્ય સમયે સ્વરૂપ અપેક્ષાએ અકર્મી થાય છે. એ પ્રમાણે જે કર્મ જે સમયે બાંધ્યુ હોય તે કર્મ તે સમયથી શરૂ કરીને બીજી આવલિકાના અન્ત્ય સમયે (સ્વરૂપ અપેક્ષાએ) અકર્મી થાય છે. અને તે પ્રમાણે થવાથી બંધ આદિના અભાવથી પ્રથમ સમયે બે સમયહીન બે આવલિકાનું બાંધેલુ દલિક જ પ્રાપ્ત થાય છે, બાકીનું નહી. તે અસત્કલ્પનાથી આ પ્રમાણે છે....

તત્ત્વથી આવલિકાના અસંખ્ય સમય છે તો પણ અસત્ કલ્પનાથી જ સમય કલ્પીએ તો બંધાદિ વિચ્છેદના અન્ત્ય સમયથી પૂર્વ આઠમા સમયે બાંધેલુ જે દલિક તે જ સમયાત્મક બંધાવલિકા પૂર્ણ થયા પછી બીજી જ સમયાત્મક આવલિકા વડે અન્ય પ્રકૃતિમાં સંક્રમતું સંક્રમતું સંક્રમાવલિકાના અન્ત્ય સમયે કે જે સમયે બંધાદિનો વિચ્છેદ થાય છે તે સમયે સર્વથા સ્વસ્વરૂપે સત્તામાં રહેતું નથી. કારણ કે સર્વ દલિક પરમાં સંક્રમી જાય છે.

બંધવિચ્છેદ સમયથી સાત્તમા સમયે જે કર્મ બાંધ્યુ તે કર્મ જ સમય પ્રમાણ આવલિકા પસાર થયા બાદ ચાર સમયપ્રમાણ અન્ય આવલિકા વડે અન્ય પ્રકૃતિમાં સંક્રમાવતા બંધાદિ વિચ્છેદ સમયથી અનન્તર સમયે (અર્થાત્ અબંધના પહેલા સમયે) સ્વસ્વરૂપે સત્તામાં હોતું નથી. કારણ કે સંપૂર્ણપણે પરપ્રકૃતિરૂપે થઈ ગયુ છે.

એટલે (અબંધના પહેલા સમયે) બંધવિચ્છેદ પૂર્વના છઠ્ઠા આદિ સમયનું બંધાયેલું દલિક સત્તામાં હોય છે. તે કારણથી બંધાદિ વિચ્છેદ થયા પછી અનન્તર સમયે બે સમયહીન બે આવલિકાએ બાંધેલા જ દલિક છે. બીજું દલિક નથી.

ત્યાં બંધાદિના વિચ્છેદ સમયે જઘન્ય યોગે જે કર્મ બાંધ્યુ તે કર્મ તેની બંધાવલિકા ગયા બાદ અન્ય આવલિકા વડે અન્યત્ર સંક્રમાવતાં સંક્રમાવલિકાના ચરમ સમયે હજી પરમાં સંક્રમાવ્યું નથી પરંતુ જેટલું કર્મદળ પરમાં સંક્રમાવશે તેટલું સંજવલન કોઠનું જઘન્ય પ્રદેશસત્તાસ્થાન કહેવાય છે.

એ પ્રમાણે બીજા યોગસ્થાને વર્તતાં બંધાદિ વિચ્છેદ સમયે જે દલિક બાંધ્યુ તે જીવનું દલિક પણ અન્ત્ય સમયમાં દ્વિતીય પ્રદેશસત્તાસ્થાન કહેવાય છે. એ પ્રમાણે ઉત્તરોત્તર યોગસ્થાનો ત્યાં સુધી કહેવા કે જ્યાં સુધી ઉત્કૃષ્ટ યોગસ્થાનવર્તી થયો છતો બંધાદિ વિચ્છેદ સમયે જે દલિક બાંધ્યુ હોય તે દલિકને અન્ત્ય સમયે સર્વ ઉત્કૃષ્ટ અન્તિમ પ્રદેશસત્તાસ્થાન થાય. એ પ્રમાણે ૯મા ગુણસ્થાનકે જઘન્ય યોગસ્થાનથી શરૂ કરીને (ઉત્કૃષ્ટ યોગસ્થાન સુધી) જેટલાં યોગસ્થાનો થાય છે તેટલાં બંધાદિ વિચ્છેદ સમયે બાંધેલ દલિકની પ્રદેશસત્તાસ્થાનો પણ અન્ત્ય સમયે પ્રાપ્ત થાય છે. આ એક સ્પર્ધક થયું.

એ પ્રમાણે બંધાદિ વિચ્છેદના ઉપાન્ત્ય સમયે જઘન્ય યોગાદિથી જે દલિક બંધાય ત્યાં પણ દ્વિતીય આવલિકાના અન્ત્ય સમયે પૂર્વની જેમ (અર્થાત્ જઘન્ય પ્રદેશસત્તાસ્થાનથી આરંભી ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાસ્થાન પર્યંત ચરમ સમયે બંધાયેલા દલિકના જે રીતે અને જેટલાં પ્રદેશસત્તાસ્થાનો વિચાર્યા) તેટલાં પ્રદેશસત્તાસ્થાનો વીચારવા ફક્ત તે બે સ્થિતિથી ઉત્પન્ન થયેલા પ્રદેશસત્તાસ્થાનો જાણવાં. કારણ કે બંધાદિ વિચ્છેદના અન્ત્ય સમયે બાંધેલ દલિકની પણ તે સમયે બે સમય સ્થિતિના પ્રદેશસત્તાસ્થાનો પ્રાપ્ત થાય છે. આ પ્રમાણે (અસંખ્ય સત્તાસ્થાનોના સમૂહનું.) બીજું સ્પર્ધક થાય છે.

એ પ્રમાણે બંધાદિ વિચ્છેદના ત્રિચરમ સમયે (અર્થાત્ ચરમસમયથી ત્રીજે સમયે) જઘન્ય યોગાદિથી જે બાંધેલ દલિક હોય તેના દ્વિતીય આવલિકાના અન્ત્ય સમયે પૂર્વની જેમ તેટલાં પ્રદેશસત્તાસ્થાનો પ્રાપ્ત થાય છે. વિશેષ તે ત્રણ સ્થિતિના ઉત્પન્ન થયેલ વીચારવાં. કારણ કે બંધાદિ વિચ્છેદના અન્ત્ય સમયે બાંધેલા દલિકની પણ ત્રણ સમય સ્થિતિની તેમજ ઉપાન્ત્ય સમયે બાંધેલ કર્મસત્તાના દલિકની બે સમય પ્રમાણ સ્થિતિનું પ્રાપ્તપણું હોવાથી. આ (અસંખ્ય પ્રદેશસત્તાસ્થાનો ના સમૂહનું) ત્રીજું સ્પર્ધક થાય છે. એ પ્રમાણે બે સમયહીન બે આવલિકામાં જેટલાં સમયો છે તેટલા સ્પર્ધકો કહેવાં.

તેથી મૂળગાથામાં પણ કહ્યું છે કે “અહિગાણીત્યાદિ” સમસ્ત યોગસ્થાનકૃત સ્પર્ધક સમુદાય તે બે સમયહીન ૧ આવલિકાના સમયો જેટલાં અધિક કરીએ ને અધિક કર્યે છે તે જેટલાં સર્વ યોગસ્થાનના સમુદાય થાય તેટલાં પ્રથમસ્થિતિ વિચ્છેદમાં^{૪૫} અધિક સ્પર્ધકો થાય છે. તે આ પ્રમાણે....

બંધાદિ વિચ્છેદના અનન્તર સમયે બે સમયહીન બે આવલિકાના સમય પ્રમાણ સ્પર્ધકો પ્રાપ્ત થાય તેટલાં સ્પર્ધકો છે. અને ત્યારે પ્રથમસ્થિતિમાં અનુદય આવલિકા એક બાકી રહેલ છે, અને દ્વિતીય સ્થિતિમાં બે સમયહીન બે આવલિકા પ્રમાણ ઉત્કૃષ્ટ સ્પર્ધક છે. જ્યારે પ્રથમસ્થિતિ સંબંધી અનુદય આવલિકા બીજી પ્રકૃતિમાં સંક્રમણ થતી સંપૂર્ણપણે વિચ્છેદ થાય છે. ત્યારે આગળ પણ બીજી સ્થિતિગત આવલિકા અન્યત્ર સંક્રમથી વિચ્છેદ^{૪૬} પામતાં ઝૂટે છે. તેથી એક આવલિકા પ્રમાણ સ્પર્ધકો અન્યત્ર સંક્રમણ દ્વારા તુટતા હોવાથી જુદા ન ગણવા માટે તે સ્પર્ધકો વિચ્છેદ પામ્યા છતાં અને પ્રથમસ્થિતિ વિચ્છેદ પામ્યા છતાં બાકીના બે સમયહીન આવલિકા સમય પ્રમાણ જ અધિક પ્રાપ્ત થાય છે. બીજા નહિ. (ચિત્ર નંબર ૩ જુઓ)

વેણુસુ ફઙ્ગદુગં, અહિગા પુરિસસ્સ વે ઉ આવલિયા ।

દુસમયહીના ગુણિયા, જોગદ્વાણેહિં કસિણેહિં ।। ૪૬ ।।

વેદેષુ સ્પર્ધકદ્વિક - મધિકાનિ પુરુષસ્ય દ્વાભ્યાં ત્વાલિકાભ્યામ્ ।

દ્વિસમયહીનાભ્યાં ગુણિતાનિ, યોગસ્થાનૈઃ કૃત્ત્નૈઃ ।। ૪૬ ।।

ગાથાર્થ :- વેદમાં બે બે સ્પર્ધક થાય છે, પુરુષવેદમાં સર્વ યોગસ્થાન સમુદાયને બે સમયહીન બે આવલિકાથી ગુણે તેટલાં સ્પર્ધકો બે સમયહીન બે આવલિકા અધિક થાય છે.

ટીકાર્થ :- વેદને વિષે = સ્ત્રીવેદ - પુરુષવેદ - નપુંસકવેદને વિષે દરેકના બે બે સ્પર્ધક થાય છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે.... અભવ્ય પ્રાયોગ્ય જથ્થા પ્રદેશની સત્તાવાળો કોઈ જીવ ત્રસમાં ઉત્પન્ન થાય, ત્યાં અનેકવાર દેશવિરતિ અને સર્વવિરતિ પ્રાપ્ત કરીને ૪ વાર મોહનીયને ઉપશમાવીને અને ૧૩૨ સાગરોપમ સુધી સમ્યક્ત્વનું પાલન કરીને સમ્યક્ત્વથી પડયા સિવાય નપુંસકવેદ વડે ક્ષપકશ્રેણિ પર આરૂઢ થાય, ત્યાં નપુંસકવેદની પ્રથમ સ્થિતિના ઉપાન્ત્ય સમયે વર્તતો ઉપરની સ્થિતિનો અર્થાત્ બીજી સ્થિતિમાંનો ચરમ સ્થિતિખંડ અન્યત્ર (સં૦ કોઠાદિમાં) સંક્રમી જાય અને તે પ્રમાણે થવાથી ઉપરની બીજી સ્થિતિ સંપૂર્ણપણે નિર્લેપ (ખાલી) થાય. તેથી પ્રથમ સ્થિતિના અન્ત્ય સમયે સર્વ જથ્થા જે પ્રદેશસત્તા તે પ્રથમ પ્રદેશસત્તાસ્થાન કહેવાય છે.

ત્યાર પછી એક એક પરમાણુ પ્રક્ષેપથી (નાંખવાથી) યથાક્રમે જુદા જુદા જીવની અપેક્ષાએ અનન્તા પ્રદેશસત્તાસ્થાનો ત્યાં સુધી કહેવા કે જ્યાં સુધી ગુણિતકર્માશ જીવનું ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાસ્થાન થાય, આ એક^{૪૭} સ્પર્ધક થયું.

તથા બીજી સ્થિતિના અન્ત્ય ખંડને સંક્રમાવતાં અન્ત્ય સમયે પૂર્વ કહેલ ક્ષપિતકર્માશ પ્રકારે સર્વ જથ્થા જે પ્રદેશસત્તાસ્થાન હોય ત્યાંથી શરૂ કરીને તિન્ન તિન્ન જીવોની અપેક્ષાએ ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિએ થતાં નિરન્તર પ્રદેશસત્તાસ્થાનો ત્યાં સુધી કહેવાં કે જ્યાં સુધી ગુણિતકર્માશ જીવનું સર્વ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાસ્થાન થાય. તેટલાં પ્રમાણનું બીજું^{૪૮} સ્પર્ધક થાય.

૪૫ અહીં ભાવાર્થ આ પ્રમાણે છે. પૂર્વ અન્ત્ય પ્રદેશોદયાવલિકાના ને સ્થિતિધાતના મલીને જેટલાં સ્પર્ધકો આવલિકા પ્રમાણ કલા તે સર્વ સ્પર્ધકો ઘણાં કાળ પહેલાં બાંધેલ સત્તાગત દલિકના એકેક પ્રદેશની વૃદ્ધિએ હતા, અને આ બે સમયોન બે આવલિકાના સ્પર્ધકો નવા બદ્ધ દલિકના યોગ્ય સ્થાનની નિરંતર વૃદ્ધિએ અને પ્રદેશોની અંતર વૃદ્ધિએ બનેલા છે, તો એ બેમાં કયા સ્પર્ધકો કેટલાં અધિક છે ? તેના જવાબમાં કહેવાય છે કે - પ્રદેશોદયાવલિકા અને સ્થિતિધાત સંબંધિ સ્પર્ધકોથી યોગસ્થાનકૃત બદ્ધદલિક સંબંધિ સ્પર્ધકો બે સમયોના આવલિકાના સમય પ્રમાણ અધિક છે, કારણ કે ઉદયાવલિકા અને સ્થિતિધાત સંબંધિ સ્પર્ધકો ૧ આવલિકા પ્રમાણ છે, અને બદ્ધસત્ દલિકના સ્પર્ધકો બે સમયોન ૨ આવલિકા પ્રમાણ છે, માટે બદ્ધદલિક સ્પર્ધકો બે સમયહીન આવલિકા સમય જેટલાં અધિક છે.

૪૬ બંધ વિચ્છેદ અનન્તર ઉદયાવલિકા ઉદયવતીલતામાં અને બંધાવલિકા બધ્ધમાનલતામાં એ પ્રમાણે બન્ને આવલિકાઓ યુગપત્ (સમકાળે) સંક્રમથી ઝૂટે છે માટે એ બેના સ્પર્ધકો તિન્ન ગણાય નહિ માટે ઉદયાવલિકા સંબંધિ સ્પર્ધકોથી બદ્ધ આવલિકાના સ્પર્ધકો બે સમયોન આવલિકા જેટલાં અધિક છે પરંતુ બે સમયોન બે આવલિકા જેટલાં અધિક નહીં. અહીં મૂળ ગાથામાં “ગુણાણિ” શબ્દ (ગુણાકાર વાચક નહિ પણ) અધિક વાચી સમજાય છે, અને તે સિવાય અર્થ સમીચીન રીતે બેસતો નથી.

૪૭ આ સ્પર્ધક માત્ર સત્તાગત પ્રદેશ અપેક્ષાએ પ્રથમસ્થિતિમાં અનન્ત પ્રદેશસત્તાસ્થાનો સમૂહનું બનેલું છે.

૪૮ આ સ્પર્ધક અન્ત્ય સમયે દ્વિતીયસ્થિતિના (સર્વ જથ્થાદિ) સંક્રમથી દ્વિતીય સ્થિતિમાં બનેલું છે, આ દ્વિતીયસ્થિતિનો સંક્રમ પણ પ્રથમસ્થિતિના ઉપાન્ત્ય સમયે જ સંપૂર્ણ થાય છે.

અથવા જ્યાં સુધી પ્રથમસ્થિતિ અને દ્વિતીયસ્થિતિ વિદ્યમાન છે ત્યાં સુધી એક સ્પર્ધક. અને દ્વિતીયસ્થિતિમાં અન્ય દલિકના સંક્ષોભથી(નાંખવાથી) ક્ષય થયેલી સમયમાત્ર બાકી રહેલ પ્રથમસ્થિતિ એ બીજું સ્પર્ધક છે, એ પ્રમાણે બન્ને પ્રકારના સ્પર્ધકો સ્ત્રીવેદમાં પણ વીચારવા.

પુરુષવેદના બન્ને સ્પર્ધક આ પ્રમાણે વીચારવા ઉદયના અન્ય સમયે જે સર્વ જઘન્ય પ્રદેશની સત્તા હોય ત્યાંથી શરૂ કરીને અનેક જીવની અપેક્ષાએ એક એક પરમાણુની વૃદ્ધિથી નિરન્તર પ્રદેશસત્તાસ્થાનો ત્યાં સુધી કહેવાં કે જ્યાં સુધી ગુણિતકર્માશ જીવનું ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાસ્થાન થાય આ અનંત પ્રદેશસત્તાસ્થાનોનું પહેલું સ્પર્ધક થાય. તથા ઉદયના અન્ય સમયે બીજી સ્થિતિ સંબંધી અન્ય ખંડ સંક્રમણ થતાં સર્વ જઘન્ય પ્રદેશસત્તાસ્થાનથી શરૂ કરી પૂર્વની જેમ બીજું સ્પર્ધક કહેવું.

“અહિગા પુરિસસ્તેત્યાદિ” પુરુષવેદના વધારે પણ સ્પર્ધકો થાય છે. તે કેટલાં છે ? તો કહે છે. બે સમયહીન બે આવલિકા, પ્રથમા એ તૃતીયાના અર્થમાં હોવાથી બે સમયહીન બે આવલિકાથી ગુણતાં, યોગસ્થાનૈઃ કૃત્સ્નૈઃ તૃતીયા વિભક્તિ પ્રથમાના અર્થમાં હોવાથી કૃત્સ્નાનિ યોગસ્થાનાનિ બે સમયહીન બે આવલિકાથી ગુણતાં જેટલાં સકલ યોગસ્થાનનો સમુદાય તેટલાં સ્પર્ધકો અધિક છે. બે સમયહીન બે આવલિકાના સમય પ્રમાણ અધિક થાય છે એ પ્રમાણે અર્થ છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે..... પુરુષવેદનો બંધ ઉદયાદિ વિચ્છેદ થાય ત્યારે બે સમય હીન બે આવલિકાએ બાંધેલ દલિક વિદ્યમાન હોય છે. તે કારણથી જ્યારે અવેદક જીવ થાય ત્યારે સંજવલન ત્રિકમાં કહેલ પ્રકારે યોગસ્થાનોની અપેક્ષાએ બે સમયહીન બે આવલિકા પ્રમાણ સ્પર્ધકો થાય છે. આ દ્વિતીયસ્થિતિનો પ્રકાર જાણવો.

(અને અન્ય પ્રકાર કહેવાના અભિપ્રાયથી જાણવું) “વો ઇગિ સંતં હવા એ” એ પ્રમાણે પંચસંગ્રહ પ્રથમ ભાગમાં પાંચમા દ્વારમાં કહ્યું છે અથવા આ બે સ્પર્ધક જાણવાં. જ્યાં સુધી પ્રથમસ્થિતિ અને દ્વિતીયસ્થિતિ વિદ્યમાન છે ત્યાં સુધી એક સ્પર્ધક, પ્રથમસ્થિતિ અથવા દ્વિતીયસ્થિતિમાં ^{૪૮} અપર સ્થિતિ ક્ષય થાય ત્યારે બાકી રહેતાં બીજું સ્પર્ધક.

ત્યાં સ્ત્રીવેદ અને નપુંસકવેદની દ્વિતીયસ્થિતિ સંબંધી અન્ય દલિક પ્રક્ષેપ થતા પ્રથમસ્થિતિની એક સ્થિતિ બાકી રહેલી છે, અને પુરુષવેદની પ્રથમસ્થિતિ ઉદયથી ક્ષય થતાં બે સમયહીન બે આવલિકાએ બાંધેલ (દલિક) પ્રમાણ બીજી સ્થિતિ બાકી રહે છે એ પ્રમાણે પંચસંગ્રહની વૃત્તિમાં વ્યાખ્યા હોવાથી. (ચિત્ર નં. - ૪-૫ જુઓ)

સવ્જહન્નાઢત્તં, ધ્વંધુત્તરઓ નિરંતરં ડપિં ।

એગં ઉવ્વલમાણી, લોભજસાનોકસાયાણં ॥ ૪૭ ॥

સર્વજઘન્યારબ્ધં, સ્કન્ધોત્તરતો નિરન્તરમુપરિ ।

એકમુદ્વલ્યમાનાનામ્, લોભયશોનોકષાયાણામ્ ॥ ૪૭ ॥

ગાથાર્થ :- સર્વ જઘન્ય પ્રદેશસત્તાસ્થાનથી પ્રારંભીને નિરન્તરપણે સર્વોત્કૃષ્ટ સ્થાન સુધી પૂર્વ પૂર્વથી આગળ આગળના પ્રદેશસત્તાસ્થાનો નિરન્તરપણે એકેક કર્મસ્કંધવડે અધિક અધિક જાણવાં. તથા ઉદ્ભવલના યોગ્ય રૂઝ અને સંજવલન લોભ - યશ અને દુ નોકષાય એ ૩૧ પ્રકૃતિઓમાં એક એક સ્પર્ધક છે.

ટીકાર્થ :- હવે પૂર્વ કહેલા અને આગળ કહેવાતાં સ્પર્ધકોનું સામાન્યરૂપ લક્ષણ કહે છે.

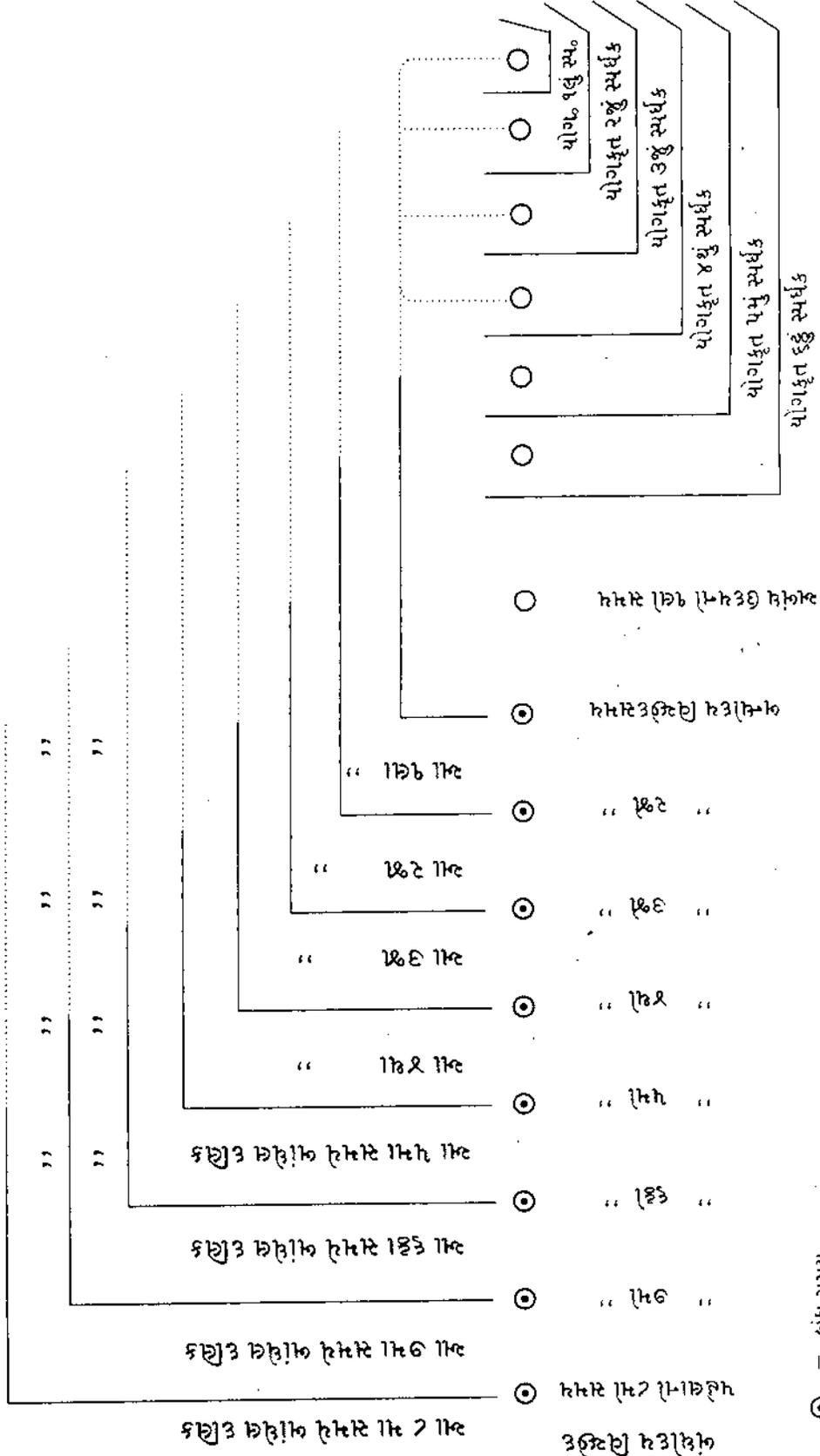
સર્વ જઘન્ય પ્રદેશસત્તાસ્થાનથી શરૂ કરીને એકેક કર્મસ્કંધવડે ઉત્તરત(અધિક) અર્થાત્ પૂર્વ પૂર્વથી ઉત્તરોત્તરપણે નિરન્તર પ્રદેશસત્તાસ્થાનનો સમુદાય ત્યાં સુધી લેવા કે જ્યાં સુધી “ડપિં” તિ = ઉપરિતન એટલે સર્વ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાસ્થાન આવે. અહીં એકેક કર્મસ્કંધ ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ નામ યોગસ્થાનવશથી પ્રાપ્ત થયેલ સ્પર્ધક અપેક્ષાએ છે. અન્યથા તો પૂર્વે એકેક પ્રદેશની ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ જ કહી છે, એ પ્રમાણે જાણવું. તે પ્રમાણે સ્પર્ધકોનું સામાન્ય લક્ષણ કહ્યું. (અંનુસંધાન પેઠજ નંબર ૧૦૩)

૪૮ અપર સ્થિતિ બરાબર પ્રથમસ્થિતિ કે દ્વિતીયસ્થિતિમાંથી કોઇપણ એક સ્થિતિ તેમાં સ્ત્રી-નપું સકવેદમાં દ્વિતીયસ્થિતિનો પ્રક્ષેપ દ્વારા ક્ષય થાય છે, ત્યારે પ્રથમસ્થિતિ ૧ સમયની છેલ્લી સ્થિતિ બાકી છે. અને પુરુષવેદમાં ઉદયદ્વારા પ્રથમસ્થિતિનો ક્ષય થાય છે ત્યારે દ્વિતીયસ્થિતિ ૨ સમય ન્યૂન ૨ આવલિકા બાકી છે. જે તેટલાં કાળમાં છેલ્લી બાંધેલ છે.

સંખલન કોષ - માન - માયાની ચરમ ક્ષપણ વિધિ અને પ્રદેશસત્તા સ્પર્ધકોનું ચિત્ર નંબર - ૩

ગાથા ઠપના આધારે

એક આવલિકા છોડીને બીજી આવલિકાના કાલમાં સંક્રમે છે, તે રીતે આગળ પણ જણાવું.

○ = બંધ સમય

○ = આવલિકામાં દલિકસંક્રાન્ત બતાવવા બિન્દુપંક્તિ છે.

┌ = દલિક નીકળીને આવલિકા છોડીને ગમન કરે છે.

અહીં સ્પર્ધકો ૬ (બે સમયોન ૨ આવલિકા પ્રમાણ)
(અહીં ચરમ ઉદય આવલિકા સંબંધી સ્પર્ધકો અન્તર્ગત જ છે.)

હવે ઉદ્વલ્યમાન પ્રકૃતિઓની સ્પર્ધક પ્રરૂપણા કહેવાય છે... ‘‘एगं उबलमाणी’’ અહીં પ્રથમા એકવચન ષષ્ઠી બહુવચન પરક હોવાથી ઉદ્વલ્યમાન ૨૩ પ્રકૃતિઓનું એક સ્પર્ધક થાય, એ પ્રમાણે અર્થ છે. ત્યાં પ્રથમ સમ્યક્ત્વની ભાવના કરાય છે.

અભવ્ય પ્રાયોગ્ય જઘન્ય સ્થિતિસત્તાવાળો જીવ ત્રસને વિષે ઉત્પન્ન થઈને ત્યાં સમ્યક્ત્વ અને દેશવિરતિ અનેકવાર પ્રાપ્ત કરીને ચાર વાર મોહનીયને ઉપશમાવીને ૧૩૨ સાગરોપમ સુધી સમ્યક્ત્વનું અનુપાલન કરીને મિથ્યાત્વે જાય, અને ત્યાં દીર્ઘ ઉદ્વલના વડે સમ્યક્ત્વને ઉવેલતો જ્યારે અન્યખંડ સંક્રમથી નાશ કરે અને એક ઉદયાવલિકા બાકી રહે, અને તે ઉદયાવલિકાને પણ સ્તિબુકસંક્રમથી મિથ્યાત્વમાં સંક્રમાવે છે, અને તે સંક્રમાવતા જ્યારે બે સમય માત્ર એક સ્થિતિ બાકી રહે ત્યારે સમ્યક્ત્વની જઘન્ય પ્રદેશસત્તાસ્થાન થાય છે. તે પછી અનેક જીવની અપેક્ષાએ એક એક પ્રદેશ વૃદ્ધિએ અનંતા પ્રદેશસત્તાસ્થાનો ત્યાં સુધી કહેવાં કે જ્યાં સુધી ગુણિતકર્માશ જીવનું ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાસ્થાન થાય છે, આ એક સ્પર્ધક છે. એ પ્રમાણે મિશ્રના સ્પર્ધક પણ સંપૂર્ણપણે કહેવું.

એ જ પ્રમાણે બાકી રહેલ ઉદ્વલના યોગ્ય વૈક્રિય એકાદશ, આહારકસપ્તક, ઉચ્ચગોત્ર, મનુષ્યદ્વિકરૂપ ૨૧ પ્રકૃતિઓ વિષે પણ જાણવું. વિશેષ તે પ્રકૃતિઓમાં ૧૩૨ સાગરોપમ પ્રમાણ સમ્યક્ત્વકાલ મૂલથી જ ન કહેવો. અહીં ઉદ્વલન પ્રકૃતિઓનું એક સ્પર્ધકનું નામ અર્થાત્ વર્ણન ઉપલક્ષણ પરક જાણવું, પરંતુ બાકીનાનો નિષેધ પરક નથી, પૂર્વે કહેલ અનુદયવતી = ૨૮ પ્રકૃતિઓની જેમ આ પ્રકૃતિઓમાં પણ આવલિકા સમય સમાન જ સ્પર્ધકો પ્રાપ્ત થાય છે. અને પંચસંગ્રહ ભાગ ૧માં પાંચમા દ્વારમાં ગાથા - ૧૮૦માં કહ્યું છે. ‘‘अणुदयतुल्लं उबलणियाण जाणिज्ज दीहउबलणे त्ति’’ = ઉદ્વલન યોગ્ય પ્રકૃતિઓના સ્પર્ધકો તેઓની દીર્ઘ ઉદ્વલના કરતા અનુદયવતી પ્રકૃતિઓની તુલ્ય જાણવું, એ પ્રમાણે અર્થ છે. (અનુસંધાન પેઠઝ નંબર-૧૦૬)

ચિત્ર નંબર ૩ની સમજૂતી :- આ ચિત્રમાં અસત્કલ્પનાથી પ્રથમના જે ① ૮ બિન્દુ છે તે બંધ સમયના છે. ત્યાં પહેલુ જે ② બિન્દુ છે. તે બંધોદય વિચ્છેદ પહેલાનો ૮મો સમય છે. તે સમયે બાંધેલ કર્મ તે બંધાવલિકાના ૪ સમય અને બીજી સંક્રમાલિકાના અન્ય સમયે એટલે કે ૮મા ③ બિન્દુએ સત્તા રહિત થાય છે તેથી.... આ નિશાની સંક્રમ થતા બતાવ્યા છે. બંધોદય વિચ્છેદ પૂર્વના ૭મા સમયે બાંધેલ કર્મ બંધોદય વિચ્છેદના અનન્તર સમયે અર્થાત્ અબંધોદયના ૧લા સમયે સત્તા રહિત થાય છે. ત્યારે બંધ વિચ્છેદ પૂર્વના છઠ્ઠા આદી સમયનું બંધાયેલ દલિક સત્તામાં હોય છે. તે કારણથી બંધાદિ વિચ્છેદ થયા પછી અનન્તર સમયે બે સમયહીન બે આવલિકાએ બાંધેલ જ દલિક છે. બીજી નથી.

બંધાદિ વિચ્છેદ સમયે જઘન્ય યોગે જે કર્મ બાંધ્યુ તે કર્મ બંધાવલિકા પછી બીજી આવલિકા વડે સંક્રમાવશે તે સંજ્વલન કોધનું જઘન્ય પ્રદેશસત્તાસ્થાન, એ પ્રમાણે બીજા યોગસ્થાને વર્તતાં બંધાદિ વિચ્છેદ સમયે જે કર્મ બાંધ્યુ તે બીજી પ્રદેશસત્તાસ્થાન એ પ્રમાણે ૮મા ગુણાઠાણે જઘન્ય યોગસ્થાનથી શરૂ કરી ઉત્કૃષ્ટ યોગસ્થાન સુધી જેટલાં યોગસ્થાનો થાય છે તેટલાં બંધાદિ વિચ્છેદ સમયે પ્રાપ્ત થાય છે. આ એક સ્પર્ધક થયુ. તે રીતે દ્વિચરમ સમયનું બીજી સ્પર્ધક ત્રિચરમ સમયનું ત્રીજી સ્પર્ધક વિશેષ એ કે તે બેસમય અને ત્રણ સમયાદિના સ્પર્ધકો જાણવાં. એ પ્રમાણે બે સમયહીન બે આવલિકામાં જેટલાં સમય તેટલાં સ્પર્ધકો થાય છે તેથી અહીં અસત્કલ્પનાથી ૬ સ્પર્ધકો બતાવ્યા છે.

ઈતિ ચિત્ર નંબર - ૩ ની સમજૂતી સમાપ્ત

પુરુષવેદનું પ્રદેશસત્તાસ્પંધક ચિત્ર નંબર - ૫

ગાથા ૪૬ ના આધારે

કમોત્તે છેઠ જીરુ
પુરુષુ તેઠુઠુ
પુરુષુ તેઠોઠુ

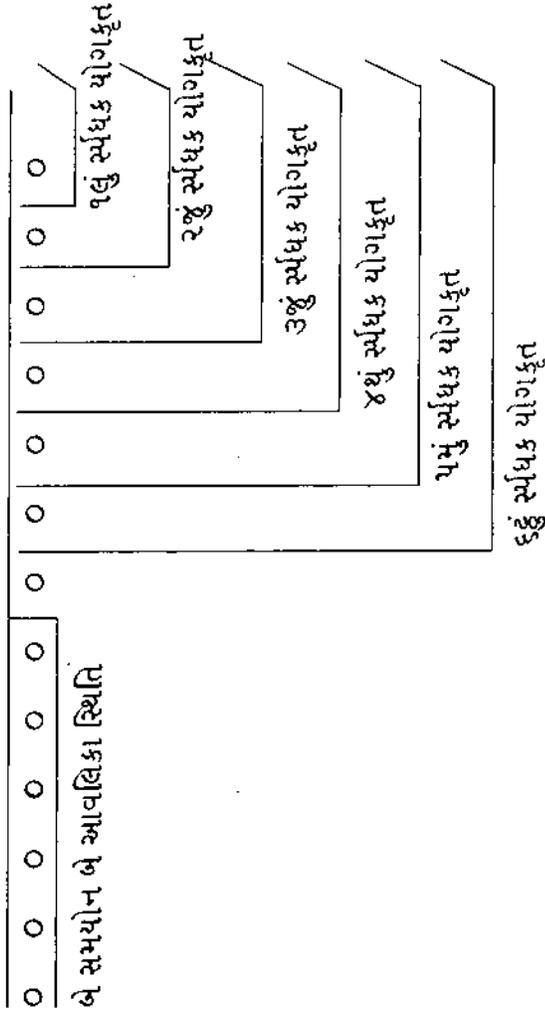
અહીં ૨જું સ્પંધક (ચરમ પ્રક્ષેપ આદિથી થાય છે.)

પુરુષવેદની વિપાકોદયની પ્રથમસ્થિતિ
(અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ)

પુરુષવેદની સંક્રમ પ્રાયોગ્ય દ્વિતીયસ્થિતિ
(સંખ્યાતા હજાર વર્ષ પ્રમાણ)

યોગકૃત સ્પંધક કારણરૂપ બીજી સ્થિતિ

સમજૂતી :- અહીં પ્રથમ-સ્થિતિમાં અન્ય બિન્દુ સિવાય પ્રથમના ૧૪ બિન્દુ અને બીજી સ્થિતિના ૧૭ બિન્દુનું ૨જું સ્પંધક જાણવું.

અને પ્રથમસ્થિતિમાં અન્ય સ્થિતિમાં રહેલ જીવ બીજી સ્થિતિને બે સમયોન ૨ આવલિકાના સમય સિવાયની સર્વ દલિકોને અન્ય પ્રકૃતિઓમાં (કોધાદિ) સંક્રમાવે છે. અને પછી તે બે સમયોન ૨ આવલિકા પ્રમાણ અસત્ કલ્પનાથી ૬ સ્પંધક થાય છે. (બાકીની સમજૂતી ટીકાના અર્થ પ્રમાણે સમજવી.)

અહીં સ્પર્ધકોની ભાવના આ પ્રમાણે છે.... ક્ષીણકષાય અદ્વાના (૧૨મા ગુણસ્થાનક કાલના) સંખ્યાતા ભાગો ગયા પછી અને અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ એક સંખ્યાતમો ભાગ બાકી રહે ત્યારે જ્ઞાનાવરણ-૫, દર્શનાવરણ-૪, અંતરાય-૫ની સ્થિતિસત્તા^{૫૨} સર્વાપવર્તનાએ અપવર્તિને ક્ષીણકષાયના અદ્વા (કાલ) સમાન કરે છે, અને નિદ્રા-પ્રચલાની (સ્થિતિસત્તાને) એક સમયહીન કરે છે, અને ત્યારે સ્થિતિઘાત આદિ નિવર્તે છે, (અર્થાત્ થતા નથી.) તેથી ક્ષીણકષાય અદ્વા સમાન સ્થિતિસત્તા યથાયોગ્ય ઉદય-ઉદીરણાથી ક્ષય પામતું ત્યાં સુધી સ્થિતિ વિશેષતાને પામે કે જ્યાં સુધી એક સ્થિતિ બાકી રહે. અને તે સ્થિતિમાં ક્ષપિતકર્માશ જીવની જે સર્વ જઘન્ય પ્રદેશસત્તા તે પ્રથમ પ્રદેશસત્તાસ્થાન છે, તેમાં એક પરમાણુ નાંખતાં બીજું, બે પરમાણુ નાંખતા ત્રીજું, એ પ્રમાણે એકેક પરમાણુ વધતા વધતા એ નિરન્તર પ્રદેશસત્તાસ્થાનો ત્યાં સુધી કહેવાં કે જ્યાં સુધી ગુણિતકર્માશ જીવનું સર્વ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાસ્થાન આવે. આ (અનંત પ્રદેશસત્તાસ્થાનોના પિંડરૂપ ચરમ સ્થિતિસ્થાન આશ્રયી) એક સ્પર્ધક થયું.

બે સ્થિતિ બાકી રહેલ કહેલ પ્રકારથી જ બીજું સ્પર્ધક થાય, અને ત્રણ સ્થિતિ બાકી રહેલને ત્રીજું સ્પર્ધક થાય. એ પ્રમાણે ક્ષીણકષાય ગુણસ્થાનકે (સર્વ અપવર્તના વડે) કરાયેલ કાલ સમાન સ્થિતિસત્તામાં જેટલાં સ્થિતિ ભેદો = સમયો હોય તેટલાં સ્પર્ધકો હોય છે.

તથા અન્ય સ્થિતિઘાતના અન્ય પ્રક્ષેપથી શરૂ કરીને પશ્ચાન્નુપૂર્વીએ અર્થાત્ પાછળના અનુક્રમે યથોત્તરક્રમે એક પછી એક વૃદ્ધિએ પ્રદેશસત્તાસ્થાનો ત્યાં સુધી કહેવાં કે જ્યાં સુધી પોત પોતાનું સર્વ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાસ્થાન થાય. તેથી આ પણ સકલ સ્થિતિગતનું એક સ્પર્ધક જાણવું.

તે કારણથી સ્થિતિઘાત વિચ્છેદથી આગળ ભાવિમાં થનાર ક્ષીણકષાય અદ્વા સમય સમાન સ્પર્ધકો થાય છે. (અસત્ કલ્પનાથી ચિત્રમાં ૮ સ્પર્ધકો બતાવ્યા છે.) અને નિદ્રા-પ્રચલાના તો ઉપાન્ય સ્થિતિ આશ્રયીને સ્પર્ધકો કહેવાં, કારણ કે અન્ય સમયે તે દલિકની પ્રાપ્તિ નથી. તેથી તે બન્નેના (નિદ્રા-પ્રચલાના) એક હીન સ્પર્ધકો જાણવાં. (ચિત્ર નં. ૮-૯ જુઓ)

સેલેસિસંતિગાણં, ઉદયવર્ણં તુ તેણ કાલેણં ।

તુલ્લાણેગહિયાઈં, સેસાણં ઇગઝ્ઞાઈં ॥ ૪૯ ॥

શૈલેશીસત્તાકાણા - મુદયવતીનાં તુ તેન કાલેન ।

તુલ્યાન્યેકાઠધિકાનિ, શેષાણામેકોનાનિ ॥ ૪૯ ॥

ગાથાર્થ :- શૈલેશી અવસ્થામાં સત્તાયોગ્ય ઉદયવતી પ્રકૃતિઓના તે અયોગીકાલ તુલ્ય સ્પર્ધકો એકેક સ્પર્ધક અધિક છે, અને શેષ અનુદયવતીના તેટલાં સ્પર્ધકો એકેક સ્પર્ધક હીન છે.

ટીકાર્થ :- શૈલેશી એટલે અયોગી અવસ્થા, તેમાં જે પ્રકૃતિઓની સત્તા હોય તે શૈલેશીસત્તાક પ્રકૃતિઓ કહેવાય છે, અને તે બે પ્રકારે છે. ઉદયવતી અને અનુદયવતી.

ત્યાં મનુષ્યગતિ, મનુષ્યાયુષ્ય, પંચેન્દ્રયજાતિ, ત્રસ, સુભગ, આદેય, પર્યાપ્ત, બાદર, યશઃકીર્તિ, તીર્થકરનામ, ઉચ્ચગોત્ર, કોઈપણ એક વેદનીયરૂપ ૧૨ પ્રકૃતિઓ ઉદયવતી શૈલેશીસત્તાક છે. તે પ્રકૃતિઓના અયોગી કેવલીના કાલ તુલ્ય અર્થાત્ અયોગી કાલના સમય સમાન સ્પર્ધકોથી એક અધિક સ્પર્ધકો હોય છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે....

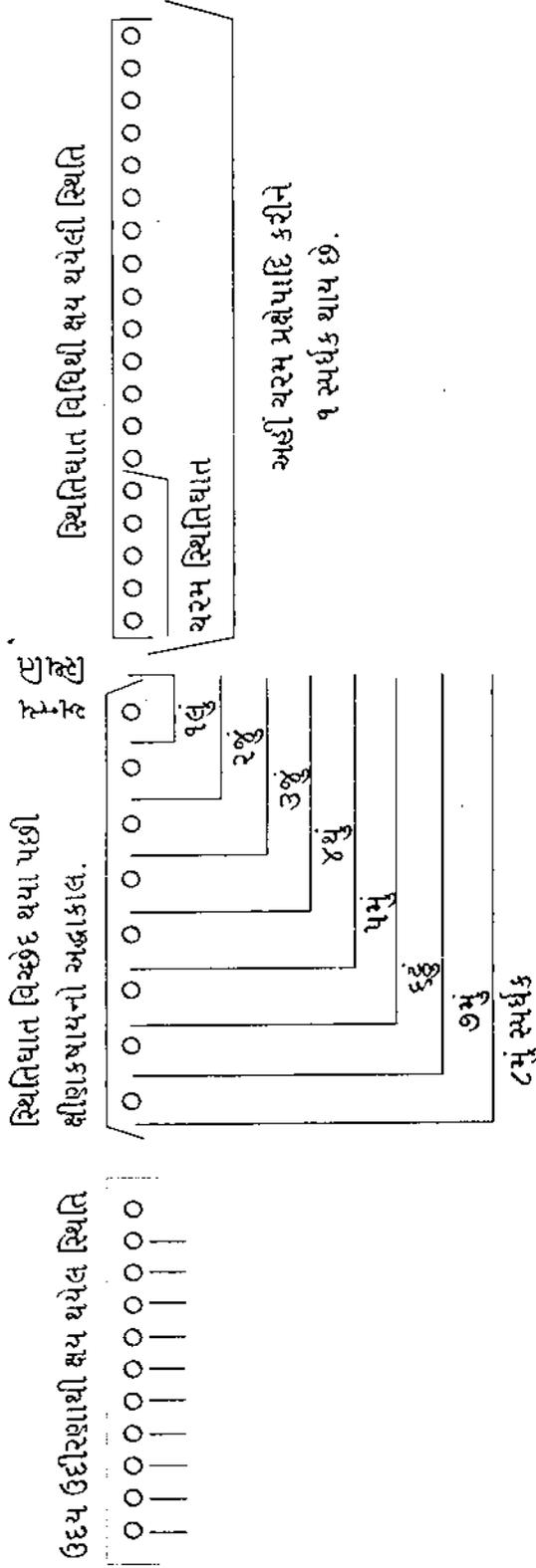
ક્ષપિતકર્માશ જીવને અયોગી કેવલીના અન્ય સમયે જે સર્વ જઘન્ય પ્રદેશસત્તાસ્થાન હોય તે પ્રથમ પ્રદેશસત્તાસ્થાન, તેથી એકેક પ્રદેશ (પરમાણુ) ની વૃદ્ધિએ અનેક જીવની અપેક્ષાએ અનંતા પ્રદેશસત્તાસ્થાનો ત્યાં સુધી જાણવા કે જ્યાં સુધી ગુણિતકર્માશ જીવનું સર્વ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાસ્થાન થાય આ પ્રમાણે (ચરમસ્થિતિ આશ્રયી) એક સ્પર્ધક થાય.

એ જ પ્રમાણે બે સ્થિતિ બાકી રહે બીજું સ્પર્ધક, ત્રણ સ્થિતિ બાકી રહે ત્રીજું સ્પર્ધક થાય એ પ્રમાણે નિરન્તર ત્યાં સુધી કહેવું કે જ્યાં સુધી અયોગી કાલનો પ્રથમ સમય આવે. (અનુસંધાણ પેઠઝ નંબર-૧૧૧)

૫૨ - ક્ષીણકષાય ગુણસ્થાનકના સંખ્યાતા ભાગ જાય અને એક ભાગ શેષ રહે ત્યારે એવા વિશિષ્ટ પરિણામ થાય છે કે જે વડે એકદમ સ્થિતિ ઘટાડી તે ગુણસ્થાનકનો જેટલો કાળ હોય તેટલાં કાળમાં ભોગવાય તેટલી સ્થિતિ શેષ રાખે છે. જે વિશિષ્ટ પરિણામ વડે એ ક્રિયા થાય છે તેનું નામ સર્વાપવર્તના કહેવાય છે. સર્વાપવર્તના થયા પછી સ્થિતિઘાત - રસઘાત કે ગુણશ્રેણિ ઘટા નથી.

જ્ઞાનાવરણાદિ - ૧૪ પ્રકૃતિઓના પ્રદેશસત્તા સ્પર્ધક ચિત્ર નંબર - ૮

(ગાથા ૪૮ના આધારે)

એ પ્રમાણે સર્વસ્પર્ધકો ક્ષીણકષાય અદ્વાકાલથી ૧ અધિક = અસત્કલ્પનાથી ચરમ સ્થિતિધાતના અત્ય પ્રભોપાદિથી - ૧ = સ્થિતિધાત થયા પછી ૮ = ૮ સ્પર્ધક

ચિત્રની સમજૂતી - ટીકાના અર્થ પ્રમાણે સમજવી.

તથા સયોગી કેવલીના અન્ય સમયે અન્ય સ્થિતિઘાતનો જે અન્ય પ્રક્ષેપ ત્યાંથી શરૂ કરીને પશ્ચાનુપૂર્વિએ જ્યાં સુધી પોત પોતાનું સર્વ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાસ્થાન થાય, ત્યાં સુધી આ પણ સર્વ સ્વ-સ્વ સ્થિતિગત એકેક સ્પર્ધક જાણવું. તે કારણથી અયોગી કેવલી ગુણસ્થાનકના જેટલાં સમયો છે, તેથી એક અધિક સ્પર્ધકો દરેક ઉદયવતી પ્રકૃતિઓના થાય છે.

અનુદયવતી :- ૮૩ પ્રકૃતિઓના સ્પર્ધકો :- બાકીની અનુદયવતી -૮૩ પ્રકૃતિઓના એક સ્પર્ધક હીન (અયોગી કાળના સમય પ્રમાણ સ્પર્ધકો) જાણવાં. કારણ કે તે અયોગી કેવલીના અન્ય સમયે ઉદયવતી પ્રકૃતિમાં સ્તિબુક સંક્રમ વડે સંક્રમાવાય છે, તે કારણથી અન્ય સમયગત સ્પર્ધક તે પ્રકૃતિઓનું થાય નહિ. તેથી તે સમયહીન અનુદયવતીના સ્પર્ધકો થાય છે.

જો કે મનુષ્યગતિ આદિ પ્રકૃતિઓની ઉદ્વલના પ્રકૃતિઓની મધ્યે પૂર્વ જ સ્પર્ધક પ્રરૂપણા કરી છે, તો પણ તે પ્રકૃતિઓના અહીં સ્પર્ધકો પ્રાપ્ત થાય છે. તેથી ફરી ઉપાદન અર્થાત્ ગ્રહણ કર્યું છે. (ચિત્ર નં - ૧૦-૧૧ જુઓ)

સંભવતો ઠાણાઈં, કમ્મપણ્ણેહિં હોંતિ નેયાઈં ।

કરણેસુ ય ઉદયમ્મિ ય, અણુમાણેણેવમેણં ॥ ૫૦ ॥

સંભવતઃ સ્થાનાનિ, કર્મપ્રદેશેભ્યઃ ભવન્તિ જ્ઞેયાનિ ।

કરણેષુ ચોદયે ચ, અનુમાનેનૈવમેતેન ॥ ૫૦ ॥

ગાથાર્થ :- સંભવને આશ્રયીને કરણોમાં અને ઉદયમાં પ્રદેશસત્તાસ્થાનો કર્મપ્રદેશોની અપેક્ષાએ જાણવાં. પૂર્વ કહેલ અનુમાન પ્રકારે જાણવાં.

ટીકાર્થ :- બંધન આદિ કરણોને વિષે યથાયોગ્ય આવા પ્રકારે સ્પર્ધક અતિદેશ કહે છે. એ પ્રમાણે અર્થાત્ ઉપદર્શિત પ્રકારે આ અર્થાત્ બુદ્ધિની અત્યંત નજીક રહેલ અનુમાન પ્રકારે વડે સંભવને આશ્રયીને બંધન આદિ કરણોને વિષે અને ઉદયને વિષે (ઉદય એ કરણ નથી એટલે અહીં ભિન્ન કહેલ છે.) પ્રદેશસત્તાસ્થાનો કર્મપ્રદેશની અપેક્ષાએ જાણવાં. તે આ પ્રમાણે કહે છે.....

બંધનકરણમાં જઘન્ય યોગસ્થાનથી શરૂ કરીને જ્યાં સુધી ઉત્કૃષ્ટ યોગસ્થાન થાય ત્યાં સુધી તેટલાં પ્રદેશસત્તાસ્થાનો બંધને આશ્રયીને પ્રાપ્ત થાય છે. અને તેટલાં સત્તાસ્થાનોનું એક સ્પર્ધક થાય, એ પ્રમાણે સંક્રમણ આદિ દરેકને વિષે યથાયોગ્યપણે વિચારવું.

ઇતિ પ્રદેશસત્તાસ્થાન સહિત ઈથી પ્રદેશસત્તા સમાપ્ત

- : અથ ૮ કરણ, ઉદય-સત્તાના પ્રકૃતિ આદિ ૪ સ્થાનો વિષે ભૂયસ્કારાદિ :-

કરણોદયસંતાણં, પગઈટ્ટાણેસુ સેસગતિગે ય ।

ભૂયક્કારમ્પયરો, અવટ્ટિઓ તહ અવત્તવ્વો ॥ ૫૧ ॥

કરણોદયસત્તાનામ્, પ્રકૃતિસ્થાનેષુ શેષકત્રિકે ચ ।

ભૂયસ્કારોડલ્પતરો - ડવસ્થિતઃ તથાડવક્તવ્યશ્ચ ॥ ૫૧ ॥

ગાથાર્થ :- ટીકાની જેમ.

ટીકાર્થ :- આઠ કરણોના, ઉદયના અને સત્તાના પ્રકૃતિસ્થાનોમાં અને બાકીના સ્થિતિ - અનુભાગ - પ્રદેશરૂપ ત્રણ સ્થાનોમાં દરેકના ૪ ભેદો જાણવાં. તે ચાર ભેદો આ પ્રમાણે = ભૂયસ્કાર, અલ્પતર, અવસ્થિત, અને અવક્તવ્ય છે.

એગાદહિગે પઠમો, એગાઈઝુણગમ્મિ વિઙ્ગો ડ ।

તત્તિયમેત્તો તઙ્ગો, પઠમે સમયે અવત્તવ્વો ॥ ૫૨ ॥

એકાઘધિકે પ્રથમઃ, એકાઘૂને દ્વિતીયસ્તુ ।

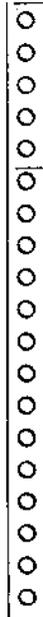
તાવન્માત્રસ્તુતીયઃ, પ્રથમે સમયેડવક્તવ્યઃ ॥ ૫૨ ॥

ગાથાર્થ :- એકાદિક પ્રકૃતિએ અધિક બંધાદિ થતાં પ્રથમ (ભૂયસ્કાર) વિકલ્પ, એકાદિક હીન થતાં દ્વિતીય (અલ્પતર) વિકલ્પ, તેટલાજવાળો બંધાદિ પ્રવત્તે તે તૃતીય (અવસ્થિત) વિકલ્પ, અને (બંધાદિ વિચ્છેદ પામ્યા બાદ) પુનઃ બંધાદિ પ્રવર્તતાં પ્રથમ સમયે અવક્તવ્ય ચોથો વિકલ્પ થાય છે. (અનુસંધાણ પેઠઝ નંબર - ૧૧૪)

અયોગી ઉદયવતી ૧૨ પ્રકૃતિઓ - ૧૨નું પ્રદેશસતા સ્પર્ધક ચિત્ર નંબર - ૧૦

(ગાથા ઠહના આધારે)

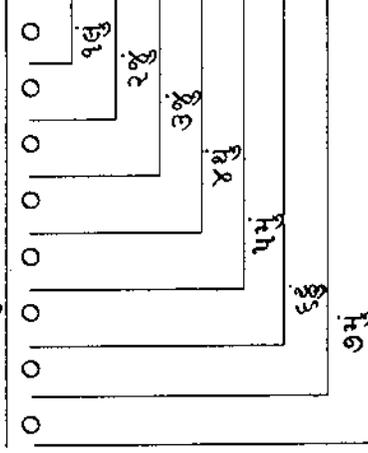
સયોગી કેવલીની વિપાકોદયવતી સ્થિતિ

ચરમ સ્થિતિઘાત

અન્ય સ્થિતિઘાતના અન્ય પ્રભોપાદિ કરીને અહીં
૧ સ્પર્ધક થાય છે.

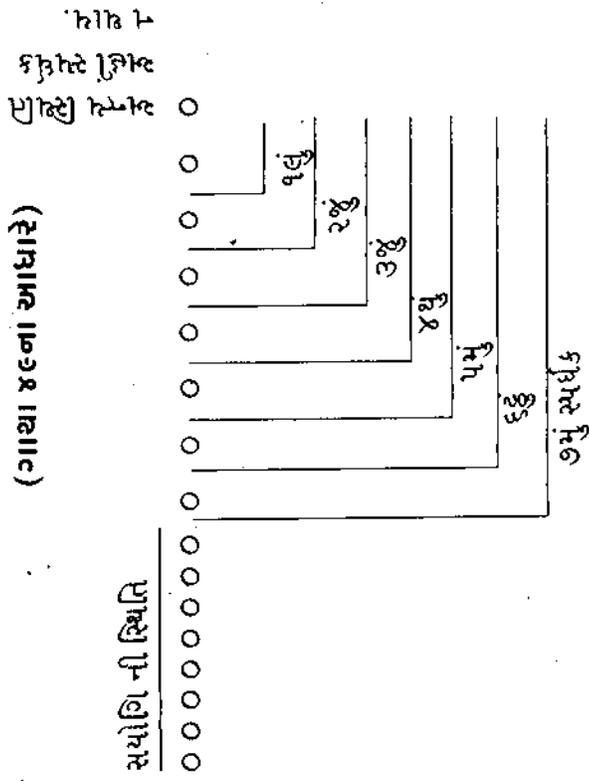
અયોગી ગુણસ્થાનકની સ્થિતિ

૮મું સ્પર્ધક

અહીં અયોગી ગુણસ્થાનકના સમય પ્રમાણ અસત્ કલ્પનાથી ૮ સ્પર્ધક +સયોગી કેવલીને ચરમ સ્થિતિઘાતના ચરમ પ્રભોપાદિથી ૧ સ્પર્ધક = કુલ ૯ સ્પર્ધક અયોગીના સમયથી એક અધિક થાય.

અયોગી અનુદયવતી ૯૩ પ્રકૃતિઓનું પ્રદેશસત્તા સ્પર્ધક ચિત્ર નંબર - ૧૧

અહીં અત્ય સમયે ઉદયવતી પ્રકૃતિમાં સ્તિબુકથી સંક્રમે છે તેથી અયોગીના એક સમયલીન સ્પર્ધકો જાણવાં.
અહીં અસત્ કલ્પનાથી અયોગીના - ૮ સમય છે. તેથી ૭ સ્પર્ધક થાય.

ટીકાર્થ :- આ ભૂયસ્કાર આદિ ચારનું લક્ષણ કહે છે.

(૧) ભૂયસ્કાર :- અલ્પ પ્રકૃતિ આદિના બંધાદિ પછી એકાદિ અધિક પ્રકૃતિ આદિના બંધાદિ સંભવે તે પ્રથમ ભૂયસ્કાર કહેવાય છે.

(૨) અલ્પતર :- ઘણી પ્રકૃતિ આદિનો બંધ આદિ પછી એકાદિ ઓછાના બંધાદિ સંભવે તે બીજો અલ્પતર કહેવાય છે.

(૩) અવસ્થિત :- જેટલો પ્રથમ સમયે બંધાદિ થાય તેટલો જ દ્વિતીયાદિ સમયે પ્રવર્તે તે ત્રીજો અવસ્થિત કહેવાય છે.

(૪) અવક્તવ્ય :- જ્યારે સર્વથા જ અબંધક આદિ થઈને ફરી પણ બંધાદિ શરૂ થાય ત્યારે તે ચોથો અવક્તવ્ય કહેવાય છે. ભૂયસ્કાર વગેરે શબ્દથી કહેવું ત્યાં શક્ય નથી તેથી અવક્તવ્ય કહેવાય છે.

અહીં પ્રકૃતિ બંધ - ઉદય - ઉદીરણા અને સત્તાને આશ્રયીને ભૂયસ્કારાદિ સ્વરૂપ પંચસંગ્રહને અનુસારે કહે છે.

- : અથ મૂલ પ્રકૃતિઓના ૪ બંધસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ :-

ત્યાં ^{૫૩} મૂલપ્રકૃતિઓના ૪ બંધસ્થાનકો છે. ૧ - ૬ - ૭ અને ૮ નું છે.

ત્યાં એક પ્રકૃતિ (સાતા) વેદનીયને બાંધતા એકનો બંધ અને તે ઉપશાંતમોહાદિ ગુણસ્થાનકે હોય છે.

છ પ્રકૃતિને બાંધે તે છનો બંધ, અને તે સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે હોય છે.

સાત પ્રકૃતિઓનો બંધ કરતો હોય ત્યારે સાતનો બંધ અને તે મિશ્ર અપૂર્વકરણ - અનિવૃત્તિબાદર સંપરાય ગુણસ્થાનકે હંમેશા હોય છે. અને બાકીના ગુણસ્થાનકવર્તિ જીવોને આયુષ્યનો બંધ થતો ન હોય ત્યારે ૭નો બંધ સંભવે છે.

આઠ પ્રકૃતિઓનો બંધ કરતો હોય ત્યારે આઠનો બંધ, અને તે મિશ્ર વર્જિત મિથ્યાદૃષ્ટિ આદિ અપ્રમત્તસંયત્ત ગુણસ્થાનક સુધીના જીવને આયુષ્ય બંધકાલે જાણવું.

અહીં ત્રણ ભૂયસ્કાર છે, તે આ પ્રમાણે કહે છે. ૧ ^{૫૪} ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકે એક પ્રકૃતિ બાંધીને ત્યાંથી પડીને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે ૬ પ્રકૃતિઓ બાંધતા પ્રથમ સમયે ભૂયસ્કાર, બાકીના કાલે અવસ્થિત બંધ હોય છે. આ પ્રથમ ભૂયસ્કાર થયો કહેવાય.

૨ ત્યાંથી અર્થાત્ (૧૦માથી) પડેલાને અનિવૃત્તિબાદર સંપરાય ગુણસ્થાનકે ૭ બાંધતાં પ્રથમ સમયે બીજો ભૂયસ્કાર, બાકીના કાલે અવસ્થિત બંધ હોય છે.

૩ સાત બાંધીને પ્રમત્તાદિ ગુણસ્થાનકે (આયુષ્ય સહિત) આઠ બાંધતાં પ્રથમ સમયે ત્રીજો ભૂયસ્કાર કહેવાય, બાકીના કાલે અવસ્થિત.

તથા ત્રણ અલ્પતર :- તે આ પ્રમાણે છે. (૧) ૮ બાંધીને ૭ બાંધતા પ્રથમ સમયે અલ્પતર, બાકીના કાલે તો અવસ્થિત, આ પ્રથમ અલ્પતર કહેવાય.

(૨) જ્યારે સાત પ્રકૃતિ બાંધીને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે ગયેલો છ પ્રકૃતિ બાંધે ત્યારે પ્રથમ સમયે બીજો અલ્પતર બાકીના કાલે અવસ્થિત હોય છે.

(૩) જ્યારે છ પ્રકૃતિ બાંધીને ^{૫૫} ઉપશાંત મોહ અથવા ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકે જઈને એક પ્રકૃતિ બાંધે ત્યારે પ્રથમ સમયે ત્રીજો અલ્પતર, બાકીના કાલે અવસ્થિત હોય છે.

તે પ્રમાણે મૂલપ્રકૃતિ બંધસ્થાનક વિષે ૩ ભૂયસ્કાર, ૩ અલ્પતર, ૪ અવસ્થિતબંધ છે. ચારે પણ બંધસ્થાનકોને વિષે અવસ્થિતનું (અર્થાત્ અમુક કાળ પર્યંત નિરન્તર બંધાય) પ્રાપ્તપણું હોવાથી, આ પ્રમાણે સિદ્ધ થાય છે.

૫૩ પંચ૦ - ભા.૧, પાંચમાદ્વારની ગાથા-૧૩ “ઙ્ગણાઙ્ મૂલિયાણં બંધદ્રાણા હવંતિ ચત્તારિ” = મૂળકર્મના એક અને છ આદિ ત્રણ કુલ ચાર બંધસ્થાનકો છે. (હવે આગળ દરેક જગ્યાએ પાંચમા દ્વારની ગાથા સમજવી)

૫૪ ૧૨-૧૩મે ગુણસ્થાનકે ૧ વેદનીયનો બંધક છે પરંતુ ત્યાંથી પતિત થવાનો અભાવ છે, માટે અવશ્ય પતિત થવાના સ્વભાવવાળું ૧૧મું ગુણસ્થાનક કહ્યું છે, અને ૧૨-૧૩મું કહ્યું નથી.

૫૫ ઉપશમશ્રેણિવંત જીવને ૧નો અલ્પતર બંધ ૧૧મે ગુણસ્થાનકે જ અને ક્ષપકશ્રેણિવંતને ૧૨મા ગુણસ્થાનકે જ હોય. ૧૩મે ગુણસ્થાનકે જો કે ૧નો બંધ છે, પરંતુ તેને અલ્પતર ન કહેવાય, પણ અવસ્થિત કહેવાય. કારણ કે ૧૦મે દનો બંધ કરી તૂર્ત જ ૧૩મા ગુણસ્થાનકે કોઈપણ જીવ આવી શકતો નથી.

- : મૂલ પ્રકૃતિઓના ૩ ઉદયસ્થાનોમાં ભૂયસ્કારાદિનું ચંત્ર નંબર - ૧૧ :-

- : એક ભૂયસ્કાર ઉદય :-				
	કેટલામો ભૂયસ્કારાદિ	ક્યા બંધસ્થાનકથી	ક્યા જીવને ક્યા ગુણસ્થાનકે	કાલ
૧	૮ નો	૭ ના	૧૧મે થી ૧૦મે ગુણ૦ પડતાં	પ્રથમ એક સમય
- : બે અલ્પતર ઉદય :-				
૧	૭ નો	૮ ના	૧૦મે થી ૧૧-૧૨ મે ચઢતાં	પ્રથમ એક સમય
૨	૪ નો	૭ ના	૧૨મે થી ૧૩મે ગુણ૦ ચઢતાં	પ્રથમ એક સમય
- : ત્રણ અવસ્થિત ઉદય :-				
૧	૮ નો	-	મિથ્યાદષ્ટિ અભવ્ય જીવને	અનાદિ અનંત
૧	૮ નો	-	૧ થી ૧૦ સુધી ભવ્ય જીવને	અનાદિ સાંત
૧	૮ નો	૮ના ભૂય૦ પછી	૧૧થી પડેલાને ૧થી૧૦	સાદિ સાંત ઉ૦-દેશોન અર્ધ-પુદ્ગલ પરાવર્તન જ૦ અંતર્મુદૂર્ત
૨	૭ નો	૭ના અલ્પ૦ પછી	૧૧-૧૨મે ગુણ૦	ઉ૦-અંતર્મુ૦ જ૦ - ૧ સમય
૩	૪ નો	૪ના અલ્પ૦ પછી	૧૩-૧૪ મે ગુણ૦	ઉ૦-દેશોન પૂર્વકોટી વર્ષ જ૦ - અંતર્મુ૦
અવસ્તવ્ય નથી				

- : અથ મૂલ પ્રકૃતિઓના ૫ ઉદીરણાસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ :-

મૂલ પ્રકૃતિઓના ઉદીરણાસ્થાનકો ^{૫૯}પાંચ છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે. ૮, ૭, ૬, ૫ અને ૨ છે.

ત્રણ ભૂયસ્કાર :- અહીં ૩ ભૂયસ્કાર આ પ્રમાણે કહે છે. (૧) ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકે ૫ કર્મનો ઉદીરક થઈને પડતાં સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે આવીને ૬ કર્મનો ઉદીરક થાય છે. (તે પહેલો ભૂયસ્કાર). (૨) ત્યાંથી પડતાં પ્રમત્ત સંયતાદિ ગુણસ્થાનકે આવે અને તે વખતે આયુષ્યની આવલિકા બાકી રહે ત્યારે ૭ કર્મનો ઉદીરક થાય છે. (તે બીજો ભૂયસ્કાર). (૩) ત્યાર પછી પરભવમાં ૮ કર્મનો ઉદીરક થાય છે. (તે ત્રીજો ભૂયસ્કાર) અથવા ૭ મે ગુણસ્થાનકે દુની ઉદીરણા કરનારો આવલિકાથી વધારે આયુષ્યવાળો દુદ્દે ગુણસ્થાનકે આવતાં ૮ની ઉદીરણા કરે છે. (એ ૩જો ભૂયસ્કાર). બે કર્મનો ઉદીરક ક્ષીણમોહ અને સયોગી કેવલી ગુણસ્થાનકે હોય છે. આ બન્ને ગુણસ્થાનકેથી પડતો નથી, તેથી તે અપેક્ષાએ ભૂયસ્કાર પ્રાપ્ત ન થાય. એ પ્રમાણે ત્રણ જ ભૂયસ્કાર કહ્યાં છે.

૫૯ અહીં જ્યાં સુધી આયુષ્યની અંત્ય આવલિકા શેષ ન રહી હોય, ત્યાં સુધી ૧થી૬ ગુણસ્થાનક સુધી ૮ કર્મની ઉદીરણા હોય છે. આંછામાં આંછું અંતર્મુદૂર્ત શેષ આયુ૦ રહે ત્યારે જ આત્મા ૩જે ગુણસ્થાનકેથી ૧લા કે ૪થા ગુણસ્થાનકે જતો હોવાથી, ત્યાં ૩જે ગુણસ્થાનકે ૮ કર્મની જ ઉદીરણા હોય છે. તે સિવાયના ૧થી૬ સુધીના પાંચ ગુણસ્થાનકોમાં આયુષ્યની છેલ્લી આવલિકામાં આયુ૦ વિના ૭ કર્મની ઉદીરણા હોય છે. ૭માથી ૧૦મા ગુણસ્થાનક સુધી વેદનીય અને આયુ વિના ૬ કર્મની ઉદીરણા થાય છે. ૧૧મા અને ૧૨મા ગુણસ્થાનકે મોહનીય વિના ૫ કર્મની ઉદીરણા હોય છે. અને ૧૩મા ગુણસ્થાનકે નામ-ગોત્ર એ બે જ કર્મની ઉદીરણા હોય છે.

^{૬૦} અલ્પતર - ૪, ^{૬૧} અવસ્થિત - ૫ થાય છે. અવક્તવ્ય તો અહીં પણ નથી. કારણ કે સર્વ મૂલ પ્રકૃતિઓનો અનુદીરક અયોગી કેવલી ગુણસ્થાનકે ઘઈને ફરીથી ઉદીરક થવાનો અભાવ છે. (યંત્ર નંબર ૧૨ જુઓ)

ઈતિ મૂલ પ્રકૃતિઓના પ ઉદીરણાસ્થાનોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ સમાપ્ત

- : મૂલ પ્રકૃતિઓના પ ઉદીરણાસ્થાનોમાં ભૂયસ્કારાદિનું યંત્ર નંબર - ૧૨ :-

કેટલામો	કેટલી પ્રકૃતિનો ભૂયસ્કારાદિ	ક્યા ઉદીરણાસ્થાનથી આવે	ક્યા જીવને ક્યા ગુણસ્થાનકે	કાલ
- : ૩ ભૂયસ્કાર :-				
૧	૬ નો	૫ ના	૧૧મે ગુણાંથી પડતાં ૧૦મા ગુણાં	પ્રથમ એક સમય
૨	૭ નો	૬ ના	૧૦મે ગુણાં થી પડતાં દહા ગુણાંઆયુઠ આવલિકા શેષ રહેલ જીવને	પ્રથમ એક સમય
૩	૮ નો	૭ ના	પરભવમાં ૧ થી ૪ ગુણાં (૩જા વિના)	પ્રથમ એક સમય
- : ૪ અલ્પતર :-				
૧	૭ નો	૮ ના	આયુની અંત્ય આવલિકામાં પ્રથમ સમયે વર્તતો (૧ થી ૬ ગુણાં (૩જા વિના))	પ્રથમ એક સમય
૨	૬ નો	૮/૭ ના	૭મા ગુણાં (વેદનીય-આયુઠ સિવાય)	પ્રથમ એક સમય
૩	૫ નો	૬ ના	ક્ષપકશ્રેણિવાળો ૧૦મે ગુણાં અંત્ય આવલિકાના પ્રથમ સમયે	પ્રથમ એક સમય
૪	૨ નો	૫ ના	૧૨મે અંત્ય આવલિકાના પ્રથમ સમયે	પ્રથમ એક સમય
- : ૫ અવસ્થિત :-				
૧	૮ નો	૮ ના ભૂઠ પછી	૧ થી ૪ ગુણાં રહેલ દેવ - નારકી ૧ થી ૫ ગુણાં રહેલ તિર્યઠ ૧ થી ૬ ગુણાં રહેલ મનુષ્ય	આવલિકા ન્યૂન ૩૩ સાગઠ સ્વ-સ્વ આયુની અંત્ય આવલિકા વિના
૨	૭ નો	૭ ના ભૂઠ અલ્પઠ પછી	૧ થી ૬ ગુણાં રહેલ ચારે ગતિના જીવ (આયુઠ સિવાય)	ઉઠ આયુઠની સમય ન્યૂન અંત્ય આવલિકા
૩	૬ નો	૬ ના ભૂઠ અલ્પઠ પછી	૭ થી ૧૦ ગુણાં (વેદનીય-આયુઠ સિવાય)	ઉઠ ૪ અંતર્મુહૂર્ત
૪	૫ નો	૫ ના અલ્પઠ પછી	ક્ષપકશ્રેણિમાં ૧૦મે ગુણાં ઉપશમશ્રેણિમાં ૧૧મે ગુણાં	સમયન્યૂન અંત્ય આવલિકા ઉઠ સમય ન્યૂન અંતર્મુહૂર્ત, ૪૦ ૧ સમય
૫	૨ નો	૨ ના અલ્પઠ પછી	૧૩મા ગુણાં - (નામ-ગોત્ર)	ઉઠ દેશોન પૂર્વકોટિ વર્ષ ૪૦ - અંતર્મુહૂર્ત
અવક્તવ્ય ઉદીરણા નથી				

૬૦ ૮ નો ઉદીરક ૭નો થાય ત્યારે પ્રથમ અલ્પતર થાય. ૭નો ઉદીરક ૬નો ઉદીરક થાય ત્યારે બીજો અલ્પતર થાય. કારણ કે આયુની પર્યંત (અન્ય) આવલિકામાં આયુ વિના ૭નો ઉદીરક આત્મા અપ્રમત્તે જાય તેને વેદનીય વિના ૬ કર્મની ઉદીરણા ઘટી શકે છે. છ-નો ઉદીરક ૫નો ઉદીરક થાય ત્યારે ત્રીજો અલ્પતર થાય. અને ૫નો ઉદીરક ૨ના ઉદીરણા સ્થાને જાય ત્યારે ચોથો અલ્પતર થાય છે.

૬૧ ૫ અવસ્થિત આ પ્રમાણે છે. (૧) ૩૩ સાગરોપમના આયુઠ વાળા દેવો કે નારકીઓ પોતાના આયુની શેષ એક આવલિકા ન રહે ત્યાં સુધી આઠ કર્મના ઉદીરક હોય છે, માટે આઠ કર્મની ઉદીરણાનો ઉત્કૃષ્ટ કાલ આવલિકા ન્યૂન ૩૩ સાગરોપમ છે. વળી તિર્યચ અને મનુષ્યો પણ સ્વ-સ્વ આયુની અન્ય આવલિકા સિવાય ૮ કર્મની ઉદીરણા કરે છે. (૨) આયુની જ્યારે એક આવલિકા બાકી રહે ત્યારે તે આવલિકામાં સાત કર્મની ઉદીરણા હોય છે, માટે ૭ કર્મની ઉદીરણાનો કાલ એક આવલિકા છે. અને તેના કરતાં ઓછાં પણ આવી શકે. કારણ કે છેલ્લી આવલિકામાં ૪ પાછાં ૭મા ગુણસ્થાનકે પણ જઈ શકે છે. અને ત્યાં (વેદનીય વિના) ૬ કર્મની ઉદીરક થાય. તેથી ઉત્કૃષ્ટથી ૧ આવલિકા ૭ની ઉદીરણાનો કાળ આવે. (૩) ૮ની ઉદીરણાવાળો મનુષ્ય ૭ થી ૧૦ ગુણસ્થાનકે જાય ત્યારે વેદનીય આયુષ્ય વિના ૬ની ઉદીરણા કરે છે. માટે તેનો કાલ ૪ અંતર્મુહૂર્ત (૧ મોટું અંતર્મુહૂર્ત) છે. (૪) ક્ષપકશ્રેણિમાં ૧૦મા ગુણસ્થાનકની અન્ય આવલિકામાં અને ઉપશમશ્રેણિમાં ૧૧મા ગુણસ્થાનકે મોહનીય વિના પાંચ કર્મની ઉદીરણા હોય છે, માટે પાંચની ઉદીરણાનો કાલ ઉઠ - અંતર્મુહૂર્ત, ૪૦-૧ સમય છે. (૫) તથા સયોગી ગુણસ્થાનકનો દેશોન પૂર્વકોટિ કાળ હોવાથી અને ત્યાં નામ ગોત્ર બે કર્મની ઉદીરણા થતી હોવાથી બેની ઉદીરણાનો કાળ ઉઠ દેશોન પૂર્વકોટિ વર્ષ, ૪૦ - અંતર્મુહૂર્ત છે. આ પ્રમાણે ૫ અવસ્થિતના કાલ સહિત કલાં.

- : અથ મૂલ પ્રકૃતિઓના ૩ સત્તાસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ :-

મૂલ પ્રકૃતિઓના ૩^{૬૨} સત્તાસ્થાનકો છે. ૮, ૭ અને ૪ છે. અહીં એક પણ ભૂયસ્કાર સંભવતો નથી, કારણ કે ૭ આદિ કર્મની સત્તાવાળા^{૬૩} ક્ષીણમોહાદિ ગુણસ્થાનકેથી પડવાનો અભાવ હોવાથી ૮ આદિના સત્તાપણાનો અસંભવ છે.

૬૪^{બે} અલ્પતર, અને ૬૫^{ત્રણ} અવસ્થિત છે. અહીં પણ અવક્તવ્ય નથી, કારણકે સર્વથા સર્વ કર્મની સત્તાનો નાશ થયા પછી ફરી તે કર્મ સત્તામાં આવતાં જ નથી.

તે પ્રમાણે મૂલ પ્રકૃતિઓના બંધ - ઉદય - ઉદીરણા અને સત્તાસ્થાનોને વિષે ભૂયસ્કારાદિ કહ્યાં. (યંત્ર નંબર-૧૩જુઓ)

ઈતિ મૂલ પ્રકૃતિઓના ૩ સત્તાસ્થાનોમાં ભૂયસ્કારાદિ નું સ્વરૂપ સમાપ્ત

ઈતિ મૂલ પ્રકૃતિઓ વિષે ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ સમાપ્ત.

- : મૂલ પ્રકૃતિઓના ૩ સત્તાસ્થાનોમાં ભૂયસ્કારાદિનું યંત્ર નંબર - ૧૩ :-

કેટલી પ્રકૃતિઓના ભૂયસ્કારાદિ	કયા સત્તાસ્થાનથી આવે	કયા જીવને કયા ગુણસ્થાનકે	કાલ	
ભૂયસ્કાર અને અવક્તવ્ય નથી				
બે અલ્પતર				
૧	૭ નો	૮ ના	શપક જીવને ૧૦મે થી ૧૨ મે જતાં	પ્રથમ ૧ સમય
૨	૪ નો	૭ ના	શપક જીવને ૧૨મે થી ૧૩મે જતાં	પ્રથમ ૧ સમય
ત્રણ અવસ્થિત				
૧	૮ નો	-	મિથ્યાદષ્ટિ અભવ્ય જીવને	અનાદિ અનંત
	૮ નો	-	ઔપશમિક જીવને ૪ થી ૧૧	અનાદિ સાંત
			શાયિક જીવને ૪ થી ૧૦	અનાદિ સાંત
૨	૭ નો	૭ ના અલ્પતર પછી	શપક જીવને ૧૨મે	અંતર્મુક્ત
૩	૪ નો	૪ ના અલ્પતર પછી	સયોગી કેવલીને ૧૩મે-	ઉત્કૃષ્ટ દેશોન પૂર્વકોડ વર્ષ
			અયોગી કેવલીને ૧૪મે	પાંચ હ્રસ્વાક્ષર (અંતર્મુક્ત)

૬૨ ૧ થી ૧૧ ગુણસ્થાનક સુધી ૮ કર્મની સત્તા હોય છે. ૧૨મા ગુણસ્થાનકે મોહનીય સિવાય ૭ કર્મની સત્તા હોય છે. અને ૧૩-૧૪ મા ગુણસ્થાનકે ચાર અઘાતિ કર્મની સત્તા હોય છે.

૬૩ કારણ કે ૧૨મા ગુણસ્થાને ૭ની સત્તાવાળો અને ૧૩-૧૪મા ગુણસ્થાને ૪ની સત્તાવાળો થઈ. ૮ વગેરે કર્મની સત્તાવાળો થતો નથી, તેથી ભૂયસ્કાર નથી.

૬૪ અહીં બે અલ્પતર આ પ્રમાણે છે. ૧૦મા ગુણસ્થાને ૮ની સત્તાવાળો શપક જીવ ૧૨મે ગુણસ્થાને ૭ની સત્તાવાળો થાય, ત્યારે પ્રથમ અલ્પતર. અને ૧૨મે ગુણસ્થાનેથી ૧૩મે જાય ત્યારે ચારની સત્તાવાળો થાય, ત્યારે બીજો અલ્પતર.

૬૫ અહીં ૩ અવસ્થિત આ પ્રમાણે છે. (૧) ૮ કર્મની સત્તાનો કાળ અભવ્યને અનાદિ અનંત હોય છે, અને પ્રથમ ગુણસ્થાને જ હોય છે. ભવ્યને અનાદિ સાંત હોય છે, અને ૪ થી ૧૧ ગુણસ્થાને ઔપશમિક જીવને આશ્રયીને અને શાયિક જીવને આશ્રયીને ૪ થી ૧૦ ગુણસ્થાને ૮ કર્મની સત્તા હોય છે. (૨) ૭ કર્મની સત્તા ૧૨મા ગુણસ્થાને અંતર્મુક્ત કાળ પ્રમાણ હોય છે. (૩) ૪ કર્મની સત્તા સયોગી કેવલીને દેશોન પૂર્વકોટિ વર્ષ ઉત્કૃષ્ટ કાલ હોય છે. અને અયોગી કેવલીને પણ પાંચ હ્રસ્વાક્ષર (અંતર્મુક્ત) કાલ પ્રમાણ હોય છે.

- : અથ ઉત્તર પ્રકૃતિઓને વિષે ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ :-

હવે ઉત્તર પ્રકૃતિઓમાં તે સ્થાનોને વિષે તે ભૂયસ્કારાદિ કહે છે. - :

- : અથ બીજા દર્શનાવરણીયકર્મના ત્રણ બંધસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ :-

૩ બંધસ્થાનકો અને ૨ અલ્પતર :- ત્યાં દર્શનાવરણીય કર્મના ૩ બંધસ્થાનકો છે. ૯-૬ અને ૪ છે (૧) ત્યાં સર્વ પ્રકૃતિઓનો સમુદાય તે પ્રથમ ૯નું બંધસ્થાનક છે, અને તેનો બંધ પ્રથમના બે ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. (૨) તેથી આગળ ધીણદ્વિત્રિકના બંધવિચ્છેદ થાય ત્યારે મિશ્ર આદિ ગુણસ્થાનકે ૬ પ્રકૃતિઓને બાંધતા પ્રથમ સમયે પ્રથમ અલ્પતર. આ ૬નું બંધસ્થાનક અપૂર્વકરણના પ્રથમ ભાગ સુધી હોય છે. (૩) તેથી આગળ નિદ્રા-પ્રયલાનો બંધ વિચ્છેદ થાય, ત્યારે ૪ પ્રકૃતિઓને બાંધતા પ્રથમ સમયે બીજો અલ્પતર હોય છે. આ ૪ પ્રકૃતિઓ બંધસ્થાનક (૮માના બીજા ભાગથી) સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકના અન્ત્ય સમય સુધી હોય છે.

બે ભૂયસ્કાર બંધ :- (૧) ત્યાંથી (અર્થાત્ સૂક્ષ્મસંપરાયગુણો થી) કોઈ જીવ પડીને (૮માના ૧લા ભાગે આવે ત્યારે) ૬ પ્રકૃતિઓ બાંધે ત્યારે પ્રથમ સમયે પ્રથમ ભૂયસ્કાર બંધ હોય છે. (૨) ત્યાંથી (અર્થાત્ ૩જા વિગેરે ગુણો થી) પડીને (૧લા અથવા ૨જા ગુણો આવીને જ્યારે) ૯ પ્રકૃતિઓ બાંધતા પ્રથમ સમયે બીજો ભૂયસ્કાર બંધ હોય છે.

૬૭ ત્રણ અવસ્થિત બંધ :- અહીં ૯ પ્રકૃતિઓ આદિના ત્રણે પણ બંધસ્થાનકોની જેમ બીજા આદિ સમયે તે જ ૩ પ્રકૃતિઓ બાંધતા ૩ પ્રકારે અવસ્થિતબંધ છે. (૯-૬ અને ૪ નો છે.)

બે અવક્તવ્ય બંધ :- (૧) જ્યારે ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક અવસ્થામાં દર્શનાવરણીય કર્મનો સર્વથા અબંધક થઈને અદ્વાક્ષયે (અર્થાત્ અંતર્મુહૂર્ત પૂર્ણ થયે) પડીને (૧૦મા ગુણો આવી) ૪ પ્રકૃતિઓ બાંધે ત્યારે પ્રથમ સમયે ૪નો પ્રથમ અવક્તવ્યબંધ હોય છે. અહીં ભૂયસ્કાર આદિ લક્ષણ વડે કહેવાને માટે અશક્યપણું છે. તેથી બીજા આદિ સમયે અવસ્થિતબંધ હોય છે. (૨) જ્યારે ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક અવસ્થામાંથી જ આયુષ્ય ક્ષય થતાં (કાલધર્મ પામીને) અર્થાત્ ૧૧માનો કાળ જઘન્યથી ૧ સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી સમયન્યૂન અંતર્મુહૂર્ત પૂર્ણ થયે છે તે અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પન્ન થાય ત્યારે ત્યાં (૪થા ગુણો) પ્રથમ સમયે ૪ ૬ પ્રકૃતિઓ બાંધતા બીજો અવક્તવ્ય, બીજા આદિ સમયે તો અવસ્થિત. તે પ્રમાણે અહીં બે ભૂયસ્કારબંધ બે અલ્પતરબંધ, અવસ્થિતબંધ તો ગણનાથી ૬ થાય છે. પણ બંધસ્થાનકો ત્રણ જ હોવાથી તેના અર્થાત્ અવસ્થિતબંધનો ૩ જ ભેદ છે, અને અવક્તવ્યબંધ તો બે જ પ્રકારે રહેલ છે. (ચંત્ર નંબર-૧૪ જુઓ)

ઇતિ બીજા દર્શનાવરણીય કર્મના ત્રણ બંધસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ સમાપ્ત

૬૬ પંચસંગ્રહ પમાદારની ગાથા ૧૫માં કહ્યું છે. “બંધગુણા તિ વસદ્, વંસણાવરણમોહનામાણં । સેસાણેગમવદ્વિયબંધો સબ્ધ્ય ટાળતમો ॥” અર્થ - દર્શો - મોહો - અને નામકર્મનો અનુક્રમે ૩-૧૦-૮ બંધસ્થાનકો છે, અને બાકીના ૫ કર્મમાં એક એક બંધસ્થાનક હોય છે. તથા અવસ્થિત બંધ સર્વત્ર બંધસ્થાનકોની સમાન હોય છે.

૬૭ સર્વત્ર જેટલાં બંધસ્થાનક હોય તેટલાં જ અવસ્થિતબંધ હોય છે.

અહીં અવસ્થિતબંધ ત્રણ કલાં છે. તેમાં ૯નો એક પ્રકારે, ૬નો ત્રણ પ્રકારે અને ૪નો બે પ્રકારે છે. તે નીચે પ્રમાણે જણાવું.

(૧) - ૯નો અવસ્થિત એક પ્રકારે :- અભવ્ય જીવને અનાદિ કાળથી હોય છે. અથવા બીજો ભૂયસ્કાર ૯ પ્રકૃતિઓનો ૧લા કે ૨જા ગુણસ્થાનકે પ્રથમ સમયે થયા પછી ૨જા આદિ સમયથી ૯નો અવસ્થિતબંધ થાય તે સાદિ થઈ, અને તેનો ઉત્કૃષ્ટ કાલ અર્ધપુદ્ગલ પરાવર્તન છે. કારણ કે ૧૧ મેથી પડેલ જીવ સંસારમાં ઉત્કૃષ્ટ તેટલો કાલ રહે છે.

(૨) - ૬નો અવસ્થિત ત્રણ પ્રકારે :- (૧) પ્રથમ ભૂયસ્કાર ૬ પ્રકૃતિઓનો ૮માના ૧લા ભાગે પ્રથમ સમયે થયા પછી બીજા આદિ સમયથી ૬ પ્રકૃતિઓ બાંધે, તે ૨જો ૬નો અવસ્થિતબંધ પ્રથમ પ્રકારે થયો. (૨) પ્રથમ અલ્પતર ૬નો ૩જા આદિ ગુણો પ્રથમ સમયે થયા પછી બીજા આદિ સમયથી પણ ૬નો જ બંધ કરે ત્યારે બીજા ૬નો અવસ્થિતબંધ બીજા પ્રકારે થયો. (૩) ૧૧મા ગુણો સર્વથા અબંધક થઈ ભવક્ષયે કાલધર્મ પામી અનુત્તર વિમાનમાં જઈ ૪થા ગુણો પ્રથમ સમયે ૬નો અવક્તવ્ય બંધ થયા પછી બીજા આદિ સમયથી ૬નો જ બંધ કરે ત્યારે બીજો ૬નો અવસ્થિતબંધ ત્રીજા પ્રકારે થાય. ૬નો અવસ્થિત ત્રણ પ્રકારે થયો તેનો ઉત્કૃષ્ટ કાલ ૧૩૨ સાગરોપમ + ૫ મનુષ્યના ભવ અધિક થાય છે. કારણ કે ત્રીજા ગુણસ્થાનકના મિશ્રદષ્ટિ સહિત સમ્યક્ત્વનો ઉત્કૃષ્ટ કાલ ૧૩૨ સાગરોપમ અધિક હોવાથી.

૪નો અવસ્થિતબંધ બે પ્રકારે :- (૧) બીજો અલ્પતર ૪ પ્રકૃતિઓનો ૮માના ૨જા ભાગે પ્રથમ સમયે થયા પછી બીજા આદિ સમયથી સૂક્ષ્મસંપરાયના અન્ત્ય સમય સુધી ૪નો અવસ્થિતબંધ પ્રથમ પ્રકારે થાય. (૨) જ્યારે ૧૧મા ગુણોથી અદ્વાક્ષયે પડી ૧૦મા ગુણસ્થાનકે આવી ૪નો અવક્તવ્યબંધ પ્રથમ સમયે થયા પછી બીજા આદિ સમયથી ૪નો અવસ્થિતબંધ પડતાં પડતાં ૮માના ૨જા ભાગના અન્ત્ય સમય સુધી હોય છે. ૪નો અવસ્થિત બે પ્રકારે થયો તેનો ઉત્કૃષ્ટ કાલ ૩ અંતર્મુહૂર્ત = ૧મોટું અંતર્મુહૂર્ત થાય છે.

દર્શનાવરણીયકર્મના ૩ બંધસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું ચંત્ર નંબર - ૧૪

કેટલામો	કેટલી પ્રકૃતિઓ	કુલ પ્રકૃતિઓ	ક્યા જીવને ક્યા ગુણસ્થાનકે	કાલ
- : ૩ બંધસ્થાનકો :-				
૧	૯ નું	સર્વ પ્રકૃતિઓ	અભવ્ય - મિથ્યાદષ્ટિને ભવ્યને ૧લા - ૨જા ગુણાં	અનાદિ અનંત, અનાદિ - સાંત, સાદિ-સાંત જાં અંતર્મું ૭૦૬૦ અર્ધપું ૫૨૧૦
૨	૬ નું	ધીણાદ્વિત્રિક રહિત	મિશ્ર દષ્ટિને - ૩ જા ઓપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને ૪ થી ૮/૧ ગુણાં ભાયિક સમ્યગ્દષ્ટિને ૪ થી ૮/૧ ગુણાં	અંતર્મુદ્ધર્ત જાંથી અંતર્મું ઉત્કુંથી ૧૩૨ સાગાં + ૫ મનુષ્યના ભવ અધિક જાંથી અંતર્મુદ્ધર્ત ઉત્કુંથી ૫ ભવ ૩ મનું + ૨ દેવના કે ૧ ભવ નરકનો
૩	૪ નું	નિદ્રાદ્વિક રહિત	ઉપશમ કે ક્ષપક્રોશિવાળા ૮/૨ થી ૧૦મા ગુણાં સુધી	૩ અંતર્મુદ્ધર્ત = ૧ અંતર્મુદ્ધર્ત મોટું
કેટલી પ્રકૃતિઓનો ભૂયસ્કાર આદિ	ક્યા બંધ સ્થાનથી આવે	ક્યા જીવને ક્યા ગુણસ્થાનકે	કાલ	
- : ૨ ભૂયસ્કારબંધ :-				
૧	૬ નો	૪ ના	ઉપશમક્રોશિવાળો ૧૦માથી પડીને ૮/૧ ગુણાં આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમય
૨	૯ નો	૬ ના	૩જા આદિ ગુણાં થી પડતો ૧લા કે ૨જા ગુણાં આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમય
- : ૨ અલ્પતરબંધ :-				
૧	૬ નો	૮ ના	૧લાંથી ૩જાં કે ૪થા ગુણાં આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમય
૨	૪ નો	૬ ના	ક્ષપક કે ઉપશમવાળો ૮/૧ થી ૮/૨ ગુણાં આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમય
- : ૩ અવસ્થિતબંધ :-				
૧	૯ નો	- ૯ના ભૂયં પછી	મિથ્યાદષ્ટિ અભવ્યને અનાદિથી ભવ્યને અનાદિથી કે ૩જાં કે ૪થા થી પડીને ૨જાં કે ૧લા ગુણાં આવે ત્યારે પ્રથમ સમયે ૯નો ભૂયસ્કાર થયા પછી બીજાદિ સમયથી	અનાદિ અનંત, અનાદિ સાંત, સાદિ-સાંત, સાદિ-સાંત જાં અંતર્મું અર્ધપુદ્ગલ પરાવર્તન ઉત્કું કાલ
૨	૬ નો ૧	૬ ના ભૂયં પછી	૧૦માથી પડતાં ૮/૧ ગુણાં આવે ત્યારે પ્રથમ સમયે ૬નો ભૂયં થયા પછી બીજાદિ સમયથી	ઉત્કું ૧૩૨ સાગાં + ૫ મનુષ્યના ભવ
	૬ નો ૨	૬ના અલ્પં પછી	૧લાથી ૩જાં કે ૪થા ગુણાં આવી પ્રથમ સમયે ૬નો અલ્પં થયા પછી બીજાદિ સમયથી	ઉત્કું ૧૩૨ સાગાં + ૫ મનુષ્યના ભવ
	૬ નો ૩	૬ના અવક્તં પછી	૧૧માથી કાલધર્મ પામી અનુત્તરમાં પ્રથમ સમયે અવક્તવ્ય થયા પછી બીજાદિ સમયથી	ઉત્કું ૧૩૨ સાગાં + ૫ મનુષ્યના ભવ
૩	૪ નો ૧	૪ના અલ્પં પછી	ક્ષપક કે ઉપશમને ૮/૧ થી ૮/૨ આવે ત્યારે પ્રથમ સમયે ૪ના અલ્પં પછી બીજાદિ સમયથી	૧૦ ગુણાં ના અન્ત્ય સમય સુધી ૩ અંતર્મુદ્ધર્ત = ૧ મોટું અંતર્મુદ્ધર્ત
	૪ નો ૨	૪ના અવક્તં પછી	૧૧માથી પડતાં ૧૦મે પ્રથમ સમયે ૪ના અવક્તં થયા પછી બીજા સમયથી	૮/૨ ગુણાં ના અન્ત્યસમય સુધી ૩ અંતર્મુદ્ધર્ત = ૧ મોટું અંતર્મુદ્ધર્ત.

કેટલામી	કયા બંધસ્થાનો આવે	ક્યારે	કયા જીવને કયા ગુણસ્થાનકે	કાલ
- : ૨ અવક્તવ્ય બંધ :-				
૧	૪ ના	અબંધક થઈને	૧૧મેથી પડતાં ૧૦મે આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમય
૨	૬ના	અબંધક થઈને	૧૧મેથી કાલધર્મ પામી અનુત્તરમાં ઉત્પન્ન થતા	પ્રથમ એક સમય

- : અથ મોહનીયકર્મના ૧૦ બંધસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ :-

મોહનીયકર્મના ૧૦ બંધસ્થાનકો છે. ૨૨-૨૧-૧૭-૧૩-૯-૫-૪-૩-૨ અને ૧ છે. ત્યાં ૨૨નું બંધસ્થાનક મિથ્યાદૃષ્ટિને વિષે, ૨૧નું બંધ - સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે, ૧૭નું બંધ - મિશ્ર અને અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ ગુણસ્થાનકે, ૧૩નું બંધ - દેશવિરત ગુણસ્થાનકે, ૯નું બંધ - પ્રમત્ત - અપ્રમત્ત - અને અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકે, ૫ આદિથી ૧ સુધીના બંધસ્થાનકો અનિવૃત્તિબાદર ગુણસ્થાનકમાં પ્રથમ આદિ પાંચ સુધીના ભાગને વિષે હોય છે.

નવ ભૂયસ્કાર :- અહીં ભૂયસ્કાર-૯ છે. અને ઉપશમશ્રેણિથી પડતાં જીવને ^{૬૮}સંજ્વલન લોભરૂપ એક પ્રકૃતિ બંધ થી શરૂ કરી ક્રમ પ્રમાણે જાણવું.

આઠ અલ્પતર બંધ :- ^{૬૯}અલ્પતરબંધ તો ૮ છે, કારણ કે ૨૨ના બંધથી ૨૧ના બંધમાં અને ૨૧ના બંધથી ૧૭ના બંધમાં જવાનો સંભવ નથી. ૨૨ના બંધકવાળા મિથ્યાદૃષ્ટિ જીવને ૨૧નું બંધક સાસ્વાદન ભાવનું અનંતર અપ્રાપ્ત હોવાથી. અને ૨૧ના બંધકવાળા સાસ્વાદનને નિશ્ચયથી મિથ્યાત્વે જ ગમન હોવાથી, ૧૭ના બંધક મિશ્ર અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ ભાવનો લાભ ન હોવાથી.

દશ અવસ્થિતબંધ :- ^{૭૦}અવસ્થિતબંધ-૧૦ છે. “અવસ્થિતબન્ધ : સર્વત્રાડપિ બન્ધસ્થાનસમઃ” = અવસ્થિતબંધ સર્વ જગ્યાએ બંધસ્થાન જેટલાં છે, એ વચન હોવાથી.

બે અવક્તવ્યબંધ :- એક અને ૧૭ પ્રકૃત્યાત્મક બે ^{૭૧}અવક્તવ્યબંધ છે, અને તે ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકથી અદ્વાક્ષયથી અને ભવક્ષયથી પડતાને ભાવવું. (યંત્ર નંબર-૧૫ જુઓ)(અનુસંધાણ પેઈજ નંબર-૧૨૫)

ઇતિ મોહનીયકર્મના ૧૦ બંધસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ સમાપ્ત

૬૮ અહીં ૯મા ગુણઠાણે પમા ભાગે સંલોભનો - ૧નો બંધ કરે છે, ત્યાંથી પતિત થયે જ્યારે ૯/૪ ગુણાસંઠ માયા સહિત ૨નો બંધ શરૂ કરે ત્યારે પહેલા સમયે ૨નો ભૂયસ્કારબંધ અને બીજા સમયથી પ્રારંભીને જ્યાં સુધી ૩નો બંધ ન શરૂ કરે ત્યાં સુધી એ જ ૨નો અવસ્થિતબંધ ગણાય. એ પ્રમાણે ૨ના બંધથી ૩નો બંધ ૯/૩ ગુણા કરે ત્યારે ૩નો ભૂયસ્કારબંધ પહેલા સમયે હોય અને બીજા સમયથી પાવત્ ૪નો બંધ શરૂ ન કરે ત્યાં સુધી એ જ ૩નો અવસ્થિતબંધ ગણાય. એ રીતે થી ચઢતાં અનુક્રમે ૪-૫-૬-૭-૮-૯ અને ૨૨ના બંધના પ્રારંભ સમયે ભૂયસ્કાર અને બીજા સમયથી અવસ્થિતબંધ ગણતાં ૯ ભૂયસ્કારબંધ તથા ૯ અવસ્થિતબંધ થાય છે.

૬૯ અહીં મિથ્યાદૃષ્ટિ જીવ ૨૨નો બંધ કરી જ્યારે ૩જા કે ૪થા ગુણા જાય ત્યારે પ્રથમ સમયે ૧૭નો પહેલો અલ્પતર બીજા સમયથી જ્યાં સુધી પમા ગુણા જઈ ૧૩નો બંધ શરૂ ન કરે ત્યાં સુધી તે જ ૧૭નો અવસ્થિત બંધ હોય છે. એ પ્રમાણે ઉતરતાં ક્રમે ૧૩-૯-૫-૪-૩-૨ અને ૧ના બંધમાં પહેલા પહેલા સમયે અલ્પતરબંધ હોય અને દરેક અલ્પતરમાં બીજા બીજા સમયથી અવસ્થિતબંધ હોય છે. તેથી મોહનીયના ઉતરતાં ક્રમે ૮ અલ્પતરબંધ અને ૮ અવસ્થિતબંધ હોય છે.

૭૦ અહીં ૨૨નું બંધસ્થાનક અભવ્યને અનાદિ અનંત તથા જે ભવ્ય જીવો હજી સુધી મિથ્યાત્વ ગુણાથી આગળ વધ્યા નથી, પરંતુ હવે વધવાના છે. તે આશ્રયી અનાદિ સાંત, અને ઉપરના ગુણાથી પડી મિથ્યાત્વને પ્રાપ્ત થયેલા જીવો આશ્રયી સાદિસાંત છે. અને બાકીના બંધસ્થાનકોનો કાળ તે તે બંધસ્થાનક જે જે ગુણસ્થાનકે હોય તે તે ગુણસ્થાનકનો જેટલો કાળ હોય તેટલો છે. અહીં ૧૦ અવસ્થિતબંધ છે પણ તે જુદી જુદી રીતે ગણતાં ૨૦ પ્રકારે પણ થાય છે. જે યંત્ર નંબર ૧૫ દ્વારા સમજી શકાશે.

૭૧ (૧) ૧૧મે થી તેનો કાળ પૂર્ણ કરી ક્રમશઃ પડતાં પડતાં ૯/૫ ભાગે પ્રથમ સમયે સંલોભ ૧ નો બંધ કરે તે ૧નો અવક્તવ્ય પહેલો થાય, પછી બીજા સમયથી અવસ્થિતબંધ થાય. (૨) અથવા ભવક્ષયે દેવપશુ પ્રાપ્ત કરે ત્યારે પહેલા સમયે ૪થા ગુણઠાણે ૧૭નો અવક્તવ્યબંધ, બીજા સમયે અવસ્થિતબંધ હોય છે.

મોહનીયકર્મના ૧૦ બંધસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિ પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર - ૧૫

નંબર	કેટલી પ્રકૃતિ	કઈ કઈ પ્રકૃતિઓ	કયા જીવને કયા ગુણસ્થાનકે	કાલ
- : મોહનીયકર્મના ૧૦ બંધસ્થાનકો :- જ૦ = જઘન્ય, ઉ૦ = ઉત્કૃષ્ટકાલ				
૧	૨૨ નું	સમ્યંમિત્ર ૨ યુગલમાંથી ૧, ૨ વેદ = ૬ પ્રકૃતિ રહિત = ૨૨	૧ અભવ્યને - ૧લા ૨ અનાદિ મિથ્યાદષ્ટિ ભવ્યને ૧લા ૩ ઉપરના ગુણાંથી પડી મિથ્યાંપામેલ ભવ્યને ૧લા	અનાદિ અનંત અનાદિ - સાંત સાદિ-સાંત, જ૦ અંતમુદૂર્ત ઉ૦ દેશોન અર્ધપુદ્ગલ પરાવર્તન.
૨	૨૧ નું	મિથ્યાત્વ રહિત	ઔપશમિકથી પડેલ સાસ્વાદનદષ્ટિ - ૨જા	જ૦ એક સમય ઉ૦ ૬ આવલિકા
૩	૧૭ નું	અનંતાનુ૦ - ૪ રહિત	૧. મિત્રદષ્ટિ - ૩જા ૨. ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિ - ૪થા ૩. ક્ષાયોપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિ - ૪થા ૪. ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ - ૪થા	જ૦ નાનું અંતમુદૂર્ત ઉ૦ મોટું અંતમુદૂર્ત જ૦ ઉ૦ = અંતમુદૂર્ત જ૦ અંતમુદૂર્ત ઉ૦-કંઈક ^૧ અધિક ૩૩ સાગરોપમ સાદિ અનંતકાળ ઉ૦ ૫ ભવ, (૩ મનુ૦ + ૨ દેવ કે નરક) જઘ૦ - ૧ ભવ
૪	૧૩ નું	અપ્રત્યાખ્યાના૦ - ૪ રહિત	દેશવિરતિ = ૫મા	જ૦ - અંતમુદૂર્ત ઉ૦ ^૨ દેશોન પૂર્વકોટિ વર્ષ
૫	૯ નું	પ્રત્યાખ્યાના૦ - ૪ રહિત	^૩ પ્રમત્ત - અપ્રમત્તને દુઠ્ઠા - ૭મા ગુણસ્થાનકે ^૪ અપૂર્વકરણો ઉપશમવાળાને અપૂર્વકરણો ક્ષપકશ્રોણિ	જ૦ - પ્રત્યેકનો એક સમય ઉ૦ - અંતમુદૂર્ત કુલ કાળ બન્નેનો ^૨ દેશોન પૂર્વકોટિ વર્ષ જ૦ - ૧ સમય-ઉ૦ - અંતમુદૂર્ત જ૦ - ઉ૦ અંતમુદૂર્ત
૬	૫ નું	૯માંથી હાસ્ય, રતિ, ભય, જુગુપ્સા બંધવિચ્છેદ થતાં = ૫	અનિવૃત્તિબાદર સંપ૦ - ૯/૧ ઉપ૦ - ક્ષપક૦	ક્ષપકનો જ૦ - ઉ૦ અંતમુદૂર્ત ઉપશમશ્રોણિ જ૦ ઉ૦ એક સમય અંતમુ૦
૭	૪ નું	પુરુષવેદ રહિત	" " ૯/૨	" " " " " "
૮	૩ નું	સંજ્વલન ક્રોધ રહિત	" " ૯/૩	" " " " " "
૯	૨ નું	સંજ્વલન માન રહિત	" " ૯/૪	" " " " " "
૧૦	૧ નું	સંજ્વલન માયા રહિત	" " ૯/૫	" " " " " "

નંબર	કેટલી પ્રકૃતિઓનો ભૂયસ્કાર આદિ	કયા બંધસ્થાનથી આવે	ક્યો જીવ કયા ગુણો આવી કયા ગુણો જાય	કાલ
મોહનીયકર્મના ૯ ભૂયસ્કારબંધ(ચંત્ર નંબર-૧૫ ચાલુ)				
			અનિવૃત્તિબાદર સંપ૦	
૧	૨નો	૧ના	ઉપશમશ્રેણિવાળો પડતાં ૯/૫ થી ૯/૪ આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમયે
૨	૩નો	૨ના	" ૯/૪ થી ૯/૩ આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમયે
૩	૪નો	૩ના	" ૯/૩ થી ૯/૨ આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમયે
૪	૫નો	૪ના	" ૯/૨ થી ૯/૧ આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમયે
૫	૯નો	૫ના	" ૯/૧ થી ૯મા આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમયે
૬	૧૩નો	૯ના	સર્વવિરતિવાળો ૬કા થી ૫મા આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમયે
૭	૧૭નો	૧૩ - ૯ના	દેશવિરતિવાળો કે સર્વવિરતિવાળો ૫મા/૬કા થી ૪થા આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમયે
૮	૨૧નો	૧૭ના	અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિવાળો ૪થા થી ૨જા ગુણો આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમયે
૯	૨૨નો	૨૧-૧૭-૧૩-૯ના	સાસ્વાદન દષ્ટિવગેરેવાળો ૨જા વગેરે થી ૧લા આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમયે

- : મોહનીયકર્મના ૮ અલ્પતરબંધ :-

૧	૧૭નો	૨૨ના	મિથ્યાદષ્ટિ જીવ ૧લા થી ૩જા કે ૪થા ગુણો આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમયે
૨	૧૩નો	૨૨-૧૭ના	મિથ્યાદષ્ટિ અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ ૧-૪થા થી ૫મા ગુણો આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમયે
૩	૯નો	૨૨-૧૭-૧૩ના	મિથ્યા-અવિ-દેશવિરત ૧-૪-૫મા થી ૬કા ગુણો આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમયે
૪	૫નો	૯ના	ક્ષપક કે ઉપશમશ્રેણિ ૯મે થી ૯/૧ ગુણો આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમયે
૫	૪નો	૫ના	" " ૯/૧ થી ૯/૨ ગુણો આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમયે
૬	૩નો	૪ના	" " ૯/૨ થી ૯/૩ ગુણો આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમયે
૭	૨નો	૩ના	" " ૯/૩ થી ૯/૪ ગુણો આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમયે
૮	૧નો	૨ના	" " ૯/૪ થી ૯/૫ ગુણો આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમયે

- : મોહનીયકર્મના ૧૦ અવસ્થિતબંધ :-

નંબર	કેટલી પ્રકૃતિઓનો અવસ્થિત	પ્રકાર	કયા ભૂયો આદિ પછી	કયા જીવને કયા ગુણો કો = ક્ષપકશ્રેણિવાળો, ઉ = ઉપશમશ્રેણિવાળો	કાલ
૧	૨૨નો	૧	-	મિથ્યાદષ્ટિ અભવ્યને તથા ભવ્યને	અનાદિ અનંત, અનાદિ સાંત.
		૨	૨૨ના ભૂયો	પછી ૧લા ગુણો બીજાદિ સમયથી	સાદિ-સાંત જો અંતર્મુહૂર્ત ઉ - દેશોન અર્થ પુદ્ગલ પરાવર્તન
૨	૨૧નો	૧	૨૧ના ભૂયો	પછી ૨જા ગુણો બીજાદિ સમયથી	જો - એકસમય ઉ - સમયન્યૂન ૬ આવલિકા
૩	૧૭નો	૧	૧૭ના ભૂયો	પછી ૪થા ગુણો બીજાદિ સમયથી	જો - અંતર્મુ ઉ - અધિક ૩૩ સાગરો
		૨	૧૭ના અલ્પ	પછી ૩જાગુણો બીજાદિ સમયથી અથવા ૪થાગુણો બીજાદિ સમયથી	જો ઉ - અંતર્મુહૂર્ત જો અંતર્મુ ઉ - અધિક ૩૩ સાગરો

નંબર	કેટલીપ્રકૃતિઓનો અવસ્થિત	પ્રકાર	કયા ભૂયો આદિ પછી	કયા જીવને કયા ગુણો જ૦ = જાપકશ્રેણિવાળો, ઉ૦ = ઉપશમશ્રેણિવાળો	કાલ
		૩	૧૭ના અવક્ત૦	પછી ૪યાગુણ૦ બીજાદિ સમયથી અનુત્તરદેવ	જ૦ અંતર્મુ૦ ઉ૦ - અધિક ૩૩ સાગરો
૪	૧૩નો	૧	૧૩ના ભૂય૦	પછી ૫માગુણ૦ બીજાદિ સમયથી	જ૦ - અંતર્મુ૦, ઉ૦ - દેશોન પૂર્વકોટિ વર્ષ
		૨	" અલ્પ૦	પછી ૫માગુણ૦ બીજાદિ સમયથી	" " " "
૫	૯નો	૧	૯ના ભૂય૦	પછી ૮માગુણ૦ બીજાદિ સમયથી ઉ૦	જ૦ ૧ સમય ઉ૦ - અંતર્મુદૂર્ત
				" ૭મા કે ૬ઠ્ઠાગુણ૦ "	" " "
		૨	૯ના અલ્પ૦	" ૬ કે ૭માગુણ૦ " " જ૦ ઉ૦	પ્રત્યેકનો જ૦ - ઉ૦ અંતર્મુદૂર્ત બન્નેનો ભેગો - ઉ૦ - દેશોન પૂર્વકોટિ વર્ષ
૬	૫નો	૧	૫ના ભૂય૦	પછી ૯/૧ગુણ૦ બીજાદિ સમયથી ઉ૦	જ૦ - એકસમય, ઉ૦ = અંત૦
		૨	૫ના અલ્પ૦	પછી ૯/૧ગુણ૦ બીજાદિ સમયથી ઉ૦	" " "
			" "	પછી ૯/૧ગુણ૦ બીજાદિ સમયથી જ૦	જ૦ ઉ૦ = અંતર્મુદૂર્ત
૭	૪નો	૧	૪ના ભૂય૦	પછી ૯/૨ગુણ૦ બીજાદિ સમયથી ઉ૦	જ૦ - એકસમય, ઉ૦ = અંત૦
		૨	૪ના અલ્પ૦	પછી ૯/૨ગુણ૦ બીજાદિ સમયથી ઉ૦	" " "
			" "	પછી ૯/૨ગુણ૦ બીજાદિ સમયથી જ૦	જ૦ ઉ૦ = અંતર્મુદૂર્ત
૮	૩નો	૧	૩ના ભૂય૦	પછી ૯/૩ગુણ૦ બીજાદિ સમયથી ઉ૦	જ૦ - એક સમય, ઉ૦ = અંત૦
		૨	૩ના અલ્પ૦	પછી ૯/૩ગુણ૦ બીજાદિ સમયથી ઉ૦	" "
			" "	પછી ૯/૩ગુણ૦ બીજાદિ સમયથી જ૦	જ૦ ઉ૦ = અંતર્મુદૂર્ત
૯	૨નો	૧	૨ના ભૂય૦	પછી ૯/૪ગુણ૦ બીજાદિ સમયથી ઉ૦	જ૦ - એકસમય, ઉ૦ = અંત૦
		૨	૨ના અલ્પ૦	પછી ૯/૪ગુણ૦ બીજાદિ સમયથી ઉ૦	" "
			૨ના અલ્પ૦	પછી ૯/૪ગુણ૦ બીજાદિ સમયથી જ૦	જ૦ ઉ૦ = અંતર્મુદૂર્ત
૧૦	૧નો	૧	૧ના અલ્પ૦	પછી ૯/૫ગુણ૦ બીજાદિ સમયથી ઉ૦	જ૦ - એકસમય, ઉ૦ = અંતર્મુ૦
			૧ના અલ્પ૦	પછી ૯/૫ગુણ૦ બીજાદિ સમયથી જ૦	જ૦ ઉ૦ = અંતર્મુદૂર્ત
		૨	૧ના અવક્તવ્ય	૧૧મે થી અદ્વાક્ષયે પડી	જ૦ - એકસમય, ઉ૦ = અંતર્મુ૦
૧૦	કુલ	૨૦	પ્રકાર		
- : મોહનીય કર્મના બે અવક્તવ્ય બંધ :-					
૧	૧નો		અબંધક થઇને	ઉપશમવાળો ૧૧મા ગુણ૦થી અદ્વાક્ષયે પડી ૯/૫ ગુણ૦ આવે ત્યારે	પ્રથમ એક સમયે
૨	૧૭નો		"	૧૦મે ચડતાં કે પડતાં અને ૧૧મે જ૦ ૧ સમય, ઉત્ક૦ થી અંત૦ રહી ભવક્ષયે કાલ કરી અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પન્ન થઇ ૪યા ગુણ૦	પ્રથમ એક સમય

ચંત્ર નંબર - ૧૫ની ટીપ્પણો

- ૧ અહીં અધિક ૩૩ સાગરોપમ પર્યંત ક્ષાયોપશમિક સમ્ય૦ યુક્ત અવિરતિ સમ્યગ્દૃષ્ટિ હોય છે. તે આ રીતે કોઇ પ્રથમ સંવયણવાળો મનુષ્ય અતિ સુંદર ચારિત્રનું પાલન કરી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિવાળા અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પન્ન થાય, ત્યાં તેનો અવિરતિ સમ્યગ્દૃષ્ટિપણામાં ૩૩ સાગ૦ પ્રમાણ કાળ પૂર્ણ કરે, ત્યાર પછી ત્યાંથી અવી મનુષ્ય ભવમાં આવી જ્યાં સુધી સર્વવિરતિ આદિ પ્રાપ્ત ન કરે ત્યાં સુધી અવિરતિપણામાં જ રહે, તેથી આવા સ્વરૂપવાળા કોઇક વેદક અવિરતિ સમ્યગ્દૃષ્ટિ આત્માને મનુષ્ય ભવના કેટલાક વર્ષ અધિક ૩૩ સાગરોપમનો કાળ ઘટે છે.

- : અથ નામકર્મના ૮ બંધસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ :-

નામકર્મના ૮ બંધસ્થાનકો :- નામકર્મના બંધસ્થાનકો ૮ છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે. ૨૩-૨૫-૨૬-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧ અને ૧ છે. અને તે ^{૭૨}જુદા જુદા જીવની અપેક્ષાએ જુદા જુદા પ્રકારે છે. તે સપ્તતિકા ના અર્થથી ભાવવું.

- ૨ અહીં દેશોન પૂર્વકોટિ વર્ષ આ પ્રમાણે કોઈક પૂર્વકોટિ વર્ષના આયુવાળો આત્મા ગર્ભમાં કંઈક અધિક નવ માસ રહે. ત્યાર બાદ જન્મ થયા પછી આઠ વર્ષ સુધી દેશવિરતિ કે સર્વવિરતિને પ્રાપ્ત કરી શકતો નથી, કારણ કે જીવ સ્વભાવે ૮ વર્ષથી નીચેની વયવાળાને વિરતિને યોગ્ય પરિણામ થતા નથી. તેથી તેટલા કાળપર્યંત કોઈપણ જાતનું ચારિત્ર પ્રાપ્ત થતું નથી. એટલે તેટલું આયુ વીત્યા બાદ જેઓ દેશવિરતિ પ્રાપ્ત કરે તેઓ આશ્રયી દેશવિરતિ ગુણસ્થાનકનો દેશોન પૂર્વકોટિ કાળ ઘટે છે, પણ અધિક ઘટે નહિ. કારણ કે તેથી અધિક આયુવાળા યુગલિયા હોય છે. તેઓને તો વિરતિના પરિણામ જ થતા નથી, તેઓને માત્ર ૧થી૪ ગુણસ્થાનક હોય છે. તે જ પ્રમાણે સર્વવિરતિનો પણ ઉત્કૃષ્ટ કાળ દેશોન પૂર્વકોટિ વર્ષ માટે સમજવું.
- ૩ મુનિનો પ્રમત્તપણામાં અથવા અપ્રમત્તપણામાં સમયથી આરંભી અંતર્મુદૂર્ત પર્યંત રહે છે, ત્યાર પછી પ્રમત્ત હોય તે અવશ્ય અપ્રમત્તે જાય અને અપ્રમત્ત હોય તે પ્રમત્તે જાય છે. તેથી પ્રમત્ત અપ્રમત્ત એ એક એકનો જથ્થો સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી અંતર્મુદૂર્ત કાળ છે. એને જ વિચારે છે. પ્રમત્ત મુનિઓ કે અપ્રમત્ત મુનિઓ જથ્થોથી તે તે અવસ્થામાં એક સમય રહે છે. ત્યાર પછી મરણનો સંભવ હોવાથી અવિરતિપણામાં જાય છે. અહીં જથ્થોથી સમયનો કાળ મરનાર આશ્રયીને જ ઘટે છે. મરણ ન પામે તો અંતર્મુદૂર્તનો જ કાળ હોય છે. તથા ઉત્કૃષ્ટથી અંતર્મુદૂર્ત કાળ છે. ત્યાર પછી અવશ્ય પ્રમત્તને અપ્રમત્તપણું દેશવિરતિપણું અથવા મરણ થાય છે. અને અપ્રમત્તને પ્રમત્તપણું કોઈપણ શ્રેણિ અથવા દેશવિરતિ આદિ પ્રાપ્ત થાય છે. તેથી પંચસંગ્રહ ભા-૧માં બીજા દ્વારની ગાથા ૪૪માં કહ્યું છે. સમયાઓ અંતમુહૂ પ્રમત્ત અપ્રમત્તયં ભવતિ મુણી । દેસૂણ પુલ્લકોડિં, અન્નોન્નં ચિદ્દિહિ ભવંતા । ।
 અર્થ :- સમયથી આરંભી અંતર્મુદૂર્ત સુધી પ્રમત્તપણાને અથવા અપ્રમત્તપણાને સેવે છે. અને પરસ્પર એ બન્ને ગુણસ્થાનકને દેશોન પૂર્વકોટિ વર્ષ સુધી સેવે છે. (અર્થાત્ ભજ છે.)
 અહીં શંકા થાય કે અંતર્મુદૂર્ત પછી પ્રમત્તથી અપ્રમત્ત જાય અને અપ્રમત્તથી પ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે જાય એ કેમ જાણી શકાય ? શા માટે દેશવિરતિ આદિની જેમ દીર્ઘકાળ સુધી એ બે ગુણસ્થાનક ન હોય ?
 એ શંકાનો ઉત્તર આપતાં જણાવે છે કે - જે સંકલેશ સ્થાનકોમાં વર્તતો મુનિ પ્રમત્ત હોય છે, અને જે વિશુદ્ધિ સ્થાનકોમાં વર્તતો મુનિ અપ્રમત્ત હોય છે, તે સંકલેશ અને વિશુદ્ધિના સ્થાનકો પ્રત્યેક અસંખ્ય લોકાકાશ પ્રદેશ પ્રમાણ છે. અર્થાત્ મુનિપણામાં વર્તતો મુનિ જ્યાં સુધી ઉપશમ કે ક્ષપકશ્રેણિ પર ન ચડે ત્યાં સુધી જીવ સ્વભાવે સંકલેશ સ્થાનકોમાં અંતર્મુદૂર્ત રહી વિશુદ્ધિ સ્થાનકોમાં જાય, અને વિશુદ્ધિ સ્થાનકોમાં અંતર્મુદૂર્ત રહી સંકલેશ સ્થાનકોમાં જાય છે. તથા સ્વભાવે દીર્ઘકાળ સુધી સંકલેશ સ્થાનકોમાં રહેતો નથી, તેમ દીર્ઘકાળ સુધી વિશુદ્ધિસ્થાનકોમાં પણ રહી શકતો નથી. તેથી પ્રમત્તપણામાં અને અપ્રમત્તપણામાં દેશોન પૂર્વકોટિ વર્ષ સુધી પરાવર્તન કર્યા કરે છે. તે કારણથી પ્રમત્ત ભાવ અથવા અપ્રમત્ત ભાવ એ પ્રત્યેક અંતર્મુદૂર્ત કાળ પર્યંત જ હોય છે, વધારે કાળ હોતા નથી.
 અહીં ગર્ભમાં કંઈક અધિક નવમાસ અને જન્મ થયા પછી ૮ વર્ષ જીવ સ્વભાવે વિરતિ પરિણામ થતા નહી હોવાથી અને તેટલો કાળ પૂર્વકોટિ આયુમાંથી ઓછો કરવાનો હોવાથી દેશોન પૂર્વકોટિ કાળ કહ્યો છે.
- ૪ અહીં ૮મા ગુણસ્થાનકે પ્રથમ સમય પ્રમાણ કાળ કઈ રીતે હોય તે કહે છે. કોઈ એક આત્મા ઉપશમશ્રેણિમાં એક સમય માત્ર અપૂર્વકરણપણાને અનુભવી, અને કોઈ અનિવૃત્તિકરણે આવી તેને સમય માત્ર અનુભવી, અન્ય કોઈ સૂક્ષ્મસંપરાયે આવી તેને સમયમાત્ર સ્પર્શી અન્ય કોઈ ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકને પ્રાપ્ત કરી તેને સમયમાત્ર અનુભવી કાળધર્મ પામી બીજે સમયે અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પન્ન થાય છે, તેઓને મનુષ્યાયુના ચરમ સમય સુધી અપૂર્વકરણાદિ ગુણસ્થાનકો હોય છે, અને દેવપણામાં ઉત્પન્ન થયેલા તેઓને પહેલે સમયે જ અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિ ગુણસ્થાનક પ્રાપ્ત થાય છે. આ પ્રમાણે ઉપરોક્ત ચાર ગુણસ્થાનકમાંથી કોઈપણ ગુણસ્થાનકમાં સમય માત્ર રહી કાળધર્મ પામે તો તે અપેક્ષાએ તે તે ગુણસ્થાનકનો સમય માત્ર કાળ સંભવે છે. તેથી પંચો ભાગ-૧ બીજા દ્વારની ગાથા- ૪૫ માં કહ્યું છે કે “ સમયાઓ અંતમુહૂ અપુલ્લકરણાઝ જાવ ડવસંતો । ” અર્થ :- અપૂર્વકરણથી ઉપશાંતમોહ સુધીના ગુણસ્થાનકો સમયથી આરંભી અંતર્મુદૂર્ત પર્યંત હોય છે.
 અપૂર્વકરણાદિ સર્વ ગુણસ્થાનકોનો અંતર્મુદૂર્તનો કાળ હોવાથી અંતર્મુદૂર્ત પછી અન્ય ગુણસ્થાનકે જાય તેથી અથવા મરણ પ્રાપ્ત કરે તેથી તેઓનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ અંતર્મુદૂર્ત ઘટે છે.
 ક્ષપકશ્રેણિમાં અપૂર્વકરણાદિ દરેક ગુણસ્થાનકોનો એક સરખો અંતર્મુદૂર્તનો જ કાળ છે. કારણ કે અહીં સર્વ કર્મનો ક્ષય કરવાનો હોય છે. તેથી જયો ઉત્કૃષ્ટ અંતર્મુદૂર્ત કાળ હોય છે.
- ૫ ઉપશમશ્રેણિ પર આરૂઢ થયેલ જીવ ૬ - ૭ મા ગુણસ્થાનકે આવી જો કાયોપશમ ભાવમાં આવી સર્વવિરતિપણામાં રહે તો પ્રમત્ત - અપ્રમત્તનું પરાવર્તન કરી દેશોન પૂર્વકોટિ વર્ષ પણ રહી શકે છે.
- ૭૨ મનુષ્યાદિ ગતિમાં વર્તતાં જીવોને કયા બંધસ્થાનો કઈ ગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધે છે તે નીચે પ્રમાણે જણાવું
 (૧) મનુષ્યગતિમાં વર્તતાં જીવને ૮ બંધસ્થાનકો :- અહીં ૨૩ આદિ સર્વ બંધસ્થાનકો હોય છે. કારણ કે મનુષ્ય ચારે ગતિમાં ઉત્પન્ન થાય છે. એકેન્દ્ર-પ્રાયોગ્ય - ૨૩ - ૨૫ - ૨૬ = ૩, વિકેન્દ્ર પ્રાયોગ્ય - ૨૫, ૨૯, ૩૦ = ૩, તિર્થેન્દ્ર પ્રાયોગ્ય - ૨૫ - ૨૯ - ૩૦ = ૩, મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૫ - ૨૯ = ૨, નરક પ્રાયોગ્ય - ૨૮નું ૧, દેવગતિ પ્રાયોગ્ય - ૨૮ - ૨૯ - ૩૦ - ૩૧ = ૪ અને ક્ષપક કે ઉપશમશ્રેણિમાં વર્તતાં જીવને ૧નું બંધસ્થાનક હોય છે.

નામકર્મના ૬ ભૂયસ્કારબંધ :- ૧થી૨૩ બાંધતો ન હોવાથી ૧-૨૩ એ બે બંધસ્થાનના ભૂયસ્કાર આવતાં નથી. કેમ કે ૧ સૌથી ઓછી છે, અને ૨૩ કરતાં ઓછી બાંધીને ૨૩ બાંધતો નથી. માટે ૨૩ આદિના બંધથી ૨૫ આદિના બંધમાં ૬ જ ભૂયસ્કાર સંભવે છે. કેમ કે ૩૧નો બંધ સૌથી વધારે હોવાથી ૩૧ થી ૧-૨૮ કે ૩૦ નો બંધ કરવાથી ભૂયસ્કાર ન થવાથી ૬ જ ભૂયસ્કાર થાય. હવે અહીં કોઈ કહે છે કે ૫૩તાં સમયે એક પ્રકૃતિના બંધને આશ્રયીને ૩૧ પ્રકૃતિનો બંધ પણ છે. તેથી ૧ પ્રકૃતિની અપેક્ષાએ ૩૧ પ્રકૃતિઓનો ભૂયસ્કાર બંધ થાય છે. તેથી ૭ ભૂયસ્કાર પ્રાપ્ત થાય છે. અને આ યુક્ત = (બરાબર) છે. ૭ ભૂયસ્કાર અન્ય શાસ્ત્રમાં પણ કહ્યાં છે. અને શતકયુગ્નીમાં પણ કહ્યું છે, “**एककाओ वि एककीसं जाइ ति भूओगारा सत्त**” इति अर्थ :- ૧ના બંધથી ૩૧ના બંધે જાય તેથી ભૂયસ્કાર - ૭ છે. તે વાત અયુક્ત છે. ૩૧ ના બંધરૂપ ભૂયસ્કારનું ૨૮ આદિની અપેક્ષાએ પૂર્વે જ ગ્રહણ કરેલ હોવાથી એક બંધની અપેક્ષાએ તેને જુદો જણાવવાનો યોગ્ય ન હોવાથી. અર્થાત્ ૨૮ આદિની અપેક્ષાએ પહેલા ૩૧નો ભૂયસ્કાર જણાવ્યો જ છે. હવે એકની અપેક્ષાએ ૩૧નો ભૂયસ્કાર જુદો કહેવો જરૂરી નથી. કારણ કે અવધિના ભેદથી ભૂયસ્કારના ભેદની વિવક્ષા થતી નથી. તે પ્રમાણે જો અવધિના ભેદથી ભૂયસ્કાર જુદા થાય તો ભૂયસ્કારનું અતિ બાહુલ્યની પ્રસક્તિ થશે. અર્થાત્ ઘણાં જ ભૂયસ્કાર એકી સાથે થશે. તે આ પ્રમાણે કહે છે. ક્યારેક ૨૮ના બંધથી ૩૧ના બંધે જાય છે, ક્યારેક ૨૮ના બંધથી ૩૧ના બંધે જાય છે, ક્યારેક ૩૦ના બંધથી ૩૧ના બંધનો પ્રારંભ કરે. અને ક્યારેક ૧ના બંધથી ૩૧ ના બંધે જાય છે. તથા ક્યારેક ૨૩ના બંધથી પણ ૨૮ના બંધે જાય છે, ક્યારેક ૨૫ આદિના બંધથી ૨૮ના બંધમાં જાય છે. તો તે દરેકની અપેક્ષાએ થતા ભૂયસ્કારો જુદા થશે. અને તે રીતે સાત સિવાય પણ ઘણાં ભૂયસ્કાર થશે. અને તેથી તે ઇષ્ટ નથી. તે કારણથી અવધિ ભેદથી ભૂયસ્કાર ભેદ નથી તેથી ૬ જ ભૂયસ્કાર ભેદ છે. અન્ય શાસ્ત્રમાં ૭ ભૂયસ્કારની જે વાત કરી છે, તે બંધથી અનુતીર્ણ (અનાશ્રિત) અવધિભેદ ભૂયસ્કારભેદનું પ્રયોજન નથી. પરંતુ બંધથી ઉત્તીર્ણ (આશ્રિત) અવધિભેદ ભૂયસ્કારભેદનું પ્રયોજન છે. એ પ્રસંગના અભિપ્રાયથી કહ્યું છે. ત્યાં પણ પરમાર્થથી તો ૬ની અંદર જ અંતર્ભાવ જાણવો. એ પ્રમાણે તત્ત્વ છે.

નામકર્મના ૭ અલ્પતરબંધ :- અલ્પતરબંધ - ૭ છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે. (૧) દેવત્વને ^૩ પામેલ જીવ ૩૧થી ૩૦ના બંધસ્થાને જાય છે. (૨) તે જ જીવ દેવભવથી ચ્વન થતા ૩૦થી ૨૮ના બંધે જાય છે. (૩) તથા ^૩ ક્ષપકશ્રેણિ અથવા ઉપશમશ્રેણિમાં ૨૮ આદિથી ૧ના બંધસ્થાનક સુધીમાં (૩ જો અલ્પતર) હોય છે. ^૩ અનેક જીવની અપેક્ષાએ યથાયોગ્ય ૩૦ આદિથી ૨૩ સુધીનું ગમન છે, તેથી ૭ અલ્પતર થાય છે.

નામકર્મના ૮ અવસ્થિતબંધ :- અવસ્થિત ^૪ ૮ જ છે.

નામકર્મના ૩ અવક્તવ્યબંધ :- અહીં અવક્તવ્ય તો ૩ છે. તે વળી આ પ્રમાણે છે. ઉપશાંતમોહ અવસ્થામાં નામકર્મનો સર્વથા અબંધક થઈને, અહીં જ ઉપશાંત અદ્વાના ક્ષયથી (અર્થાત્ ૧૧મા ગુણાં નો કાલ પૂર્ણ થયે) જ્યારે

(૨) તિર્યચગતિમાં વર્તતાં જીવને - ૬ બંધસ્થાનકો :- અહીં સર્વ બંધસ્થાનકો હોય છે. કારણ કે તિર્યચ પણ સર્વ ગતિમાં; ઉત્પન્ન થાય છે. તેથી મનુષ્યગતિમાં વર્તતાં જીવની જેમ જાણવું, ફક્ત જિનનામ અને આહારકદિક સાથે દેવગતિ યોગ્ય ૩૧નો બંધ અને શ્રેણિ યોગ્ય-૧નો બંધ એ બે બંધસ્થાનો નથી તેવી રીતે જિનનામ સહિત મનુ ૦ પ્રાયોગ્ય - ૩૦, જિનનામ સહિત - ૨૮, અને આહારકદિક સહિત ૩૦ દેવ પ્રાયોગ્ય પણ બંધસ્થાનક ન હોય.

(૩) નરકગતિમાં વર્તતાં જીવને બે બંધસ્થાનકો :- અહીં નરકના જીવો તિર્યચ અને મનુષ્યગતિ યોગ્ય બંધસ્થાનક હોય છે. કેમ કે નારકી મરીને અવશ્ય પર્યાપ્ત સંજ્ઞિ તિર્યચ અને મનુષ્યમાં જ ઉત્પન્ન થાય છે. તે બંનેને યોગ્ય ૨૮નું બંધસ્થાન છે. ઉદ્યોત સાથે તિર્યચગતિ યોગ્ય પણ ૩૦નો બંધ કરે છે. તથા જે નારકી મરીને શ્રેણિકની જેમ તીર્થંકર થશે તે જિનનામ સાથે મનુષ્યગતિ યોગ્ય ૩૦નો બંધ કરે છે.

(૪) દેવગતિમાં વર્તતાં જીવને ૪ બંધસ્થાનકો :- દેવગતિમાં વર્તતાં જીવો બાદર પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય યોગ્ય-૨૫ અને ૨૬ તથા મનુષ્ય - તિર્યચ - ગતિયોગ્ય ૨૮-૩૦ એમ ૪ બંધસ્થાનો હોય છે.

તેથી નરકગતિ પ્રાયોગ્ય - ૨૮નું ૧ બંધસ્થાન, દેવગતિ પ્રાયોગ્ય - ૨૮-૨૯-૩૦-૩૧ = ૪ બંધસ્થાનો, એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય - ૨૩-૨૫-૨૬ = ૩ બંધસ્થાનો, અને વિકલેન્દ્રિય - તિર્યં ૦ પંચે ૦ મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૫-૨૮-૩૦ એ ૩ બંધસ્થાનકો અને અપ્રાયોગ્ય-૧નું ૧ બંધસ્થાન હોય છે. અહીં વિસ્તારથી સમજૂતી પંચસંગ્રહ ભા-૩, ભાષાંતર ગાથા-૫૫થી ૬૮ સુધીમાંથી જાણી લેવું.

૭૩ અહીં દેવત્વ એટલે કાળધર્મ પામેલ જીવ સમજવો. અર્થાત્ આહારકદિક - જિનનામ સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય ૩૧ બાંધી કાળધર્મ પામી દેવમાં જઈ જિનનામ સહિત મનુ ૦ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતાં પહેલો અલ્પતર થાય. દેવમાંથી ચ્વી મનુષ્યગતિમાં આવી જિનનામ સહિત દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ બાંધતાં બીજો અલ્પતર થાય, તથા ક્ષપકશ્રેણિ કે ઉપશમશ્રેણિ ઉપર ચઢતાં ૮માના છઠ્ઠાભાગ સુધી દેવગતિ પ્રાયોગ્ય-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧ એ ચાર બંધસ્થાનક બાંધીને એ જ ૮/૭ ભાગે ૧ યશ : કીર્તિનો જ બંધ કરે ત્યારે ૩જો અલ્પતર થાય. તથા મનુ ૦ કે તિર્યં ૦ ગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ બાંધી દેવ કે નરકગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ બાંધતાં ચોથો અલ્પતર થાય. ૨૮ના બંધેથી એકે ૦ પ્રાયોગ્ય ૨૬ના બંધે જતાં ૫મો અલ્પતર તથા ૨૬ના બંધેથી અનુક્રમે ૨૫ અને ૨૩ના બંધે જતાં ૬ઠ્ઠો - ૭મો અલ્પતર થાય છે.

૭૪ જેટલાં બંધસ્થાન તેટલાં અવસ્થિતબંધ હોય છે. તેથી અહીં ૮ અવસ્થિતબંધ છે. તેમાં ૨૩નો અવસ્થિતબંધ અલ્પતરથી, ૨૫-૨૬-૨૮-૩૧ એ ચાર અવસ્થિતબંધ ભૂયસ્કાર - અલ્પતર બંને રીતથી હોય છે. તથા ૩૦-૨૮-એ બે અવસ્થિતબંધ ભૂ ૦ અલ્પ ૦ અને અવક્તવ્ય એ ત્રણ રીતથી હોય છે. ૧નું અવસ્થિતબંધ અલ્પતર અને અવક્તવ્ય એ બે રીતથી હોય છે.

ફરી પણ (૧૦મા ગુણાં આવી) એક પ્રકારનો (યશ:કીર્તિનો) બંધ કરે છે, ત્યારે પ્રથમ સમયે પ્રથમ અવક્તવ્ય બંધ છે. અને જ્યારે ઉપશાંતમોહ અવસ્થામાં આયુષ્ય ક્ષયથી અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પન્ન થાય તો તે જીવે જિનનામ ઉત્પન્ન કરેલ હોય તો તેને પ્રથમ સમયે જ મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય જિનનામ સહિત ૩૦ બાંધતા બીજો અવક્તવ્યબંધ હોય છે. અને જો જિનનામ ઉપાર્જન કર્યું ન હોય અર્થાત્ જિનનામ બાંધ્યું ન હોય તેવા જીવને ત્યારે જિનનામ રહિત ત્યાં જ = અનુત્તર વિમાનમાં મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધે ત્યારે પ્રથમ સમયે ત્રીજો અવક્તવ્યબંધ હોય છે. (ચંત્ર નંબર ૧૬ જુઓ) (નામકર્મના ૮ બંધસ્થાનકોનું ચંત્ર નંબર - ૪૧ જુઓ)

ઇતિ નામકર્મના ૮ બંધસ્થાનોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ સમાપ્ત

નામકર્મના ૮ બંધસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિ પ્રદર્શક ચત્ર નંબર-૧૬

ક્રમ	કેટલી પ્રાં નો ભૂયસ્કારાદિ	કયા બંધ સ્થાનેથી આવે	કયા જીવો ?	કયા ગુણાં ?	કાલ
- : નામકર્મના ૬ ભૂયસ્કાર બંધ :-					
૧	૨૫નો	૨૩ના	મિથ્યાં એકેં વિકં યુગલિક સિવાયના પંચેં તિર્યં મનું	૧લા	પ્રથમ એક સમય
૨	૨૬નો	૨૫-૨૩ના	મિથ્યાં એકેં વિકં યુગલિક સિવાયના પંચેં તિર્યં મનું તથા ૨૫ના બંધસ્થાનથી ઇશાન સુધીના દેવો	૧લા	"
૩	૨૮નો	૨૬-૨૫-૨૩ના	મિથ્યાં પંચેં તિર્યં મનું	૧લા	"
	૨૮નો	૧ના	સમ્યગ્દષ્ટિ પર્યાં - મનું	૮/૭મા	"
૪	૨૯નો	૨૩ - ૨૫ - ૨૬ - ૨૮ ના	મિથ્યાં એકેં વિકં યુગલિક સિવાયના પંચેં તિર્યં મનું તથા ઇશાન સુધીના દેવો (૨૩-૨૮વિના)	૧લા	"
	૨૯નો	૧ના	સમ્યગ્દષ્ટિ પર્યાં - મનું	૮/૭મા	"
૫	૩૦નો	૧ના	સમ્યગ્દષ્ટિ પર્યાં - મનું	૮/૭મા	"
	૩૦નો	૨૮ના	અપ્રમત્તમુનિને	૭મા	"
	૩૦નો	૨૮ના	સમ્યગ્દષ્ટિ દેવો	૪થા	"
	૩૦નો	૨૩-૨૫-૨૬-૨૮-૨૯ ના	મિથ્યાં એકેં વિકં યુગલિક સિવાયના પંચેં તિર્યં મનું તથા ઇશાન સુધીના દેવો (યથાયોગ્ય)	૧લા	"
૬	૩૧નો	૨૮-૨૯-૩૦ના	અપ્રમત્તમુનિ	૭મે	"
	૩૧નો	૧ ના	અપ્રમત્તમુનિ	૮/૭	"
- : નામકર્મના ૭ અલ્પતરબંધ :-					
૧	૩૦નો	૩૧ના	સમ્યગ્દષ્ટિ દેવ	૪થા	પ્રથમ એક સમય
૨	૨૯નો	૩૦ના	સમ્યગ્દષ્ટિ મનુષ્ય	"	"
	૨૯નો	૩૦ના	મિથ્યાદષ્ટિ મનુષ્ય	૧લા	"
	૨૯નો	૩૧ના	અપ્રમત્તથી પ્રમત્તે જતાં	૬ઠ્ઠા	"
૩	૨૮નો	૨૯ના	સમ્યગ્દષ્ટિ મનુષ્ય	૪થા	"
	૨૮નો	૨૯-૩૦ના	મિથ્યાં - મનુષ્ય - તિર્યચ	૧લા	"
	૨૮નો	૩૦ના	અપ્રમત્તથી પ્રમત્તે જતાં	૬ઠ્ઠા	"
૪	૨૬નો	૨૮ના	મિથ્યાં - યુગલિક સિવાયના પંચેં તિર્યચ મનુષ્ય	૧લા	"

ક્રમ	કેટલી પ્ર૦ નો ભૂયસ્કારાદિ	કયા બંધ સ્થાનેથી આવે	કયા જીવો ?	કયા ગુણો ?	કાલ
	૨૬નો	૨૯-૩૦ના	મિથ્યા૦ એકે૦ વિક૦ યુગલિક સિવાયના પંચે૦ તિર્થે૦ મનુ૦ તથા ઇશાન સુધીના દેવો (યથાયોગ્ય)	૧લા	પ્રથમ એક સમય
૫	૨૫નો	૨૮ના	મિથ્યા૦ યુગલિક સિવાયના પંચે૦ તિર્થે૦ - મનુષ્ય	૧લા	„
	૨૫નો	૨૬ - ૨૮ - ૨૯ - ૩૦ ના	મિથ્યા૦ એકે૦ વિક૦ યુગલિક સિવાયના પંચે૦ તિર્થે૦ મનુ૦ તથા ઇશાન સુધીના દેવો (યથાયોગ્ય)	૧લા	„
૬	૨૩નો	૨૫ - ૨૬ - ૨૮ - ૨૯ - ૩૦	મિથ્યા૦ એકે૦ વિક૦ યુગલિક સિવાયના પંચે૦ તિર્થે૦ મનુ૦	૧લા	„
૭	૧નો	૨૮ - ૨૯ - ૩૦ - ૩૧ ના	ઉપશમ કે ક્ષપકર્મેશિવાળા	૮/૭	પ્રથમ એક સમય

- : નામકર્મના ૩ અવકૃતવ્યબંધ :-

૧	૧નો	અબંધક થઇને	ઉપશમકર્મેશિમાં ૧૧મેથી અદ્વાક્ષયે પડી ૧૦મા ગુણ૦ આવી	પ્રથમ એક સમય
૨	૩૦નો	અબંધક થઇને	૧૧મે જ૦ - ૧સમય ઉ૦ થી સમયોન અંત૦ ૨હી ભવક્ષયે કાલ કરી અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પન્ન થતાં જથા ગુણ૦ જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય	પ્રથમ એક સમય
૩	૨૯નો	અબંધક થઇને	ઉપરવાળો જીવ પણ જિનનામ સહિત	પ્રથમ એક સમય

- : નામકર્મના ૮ અવસ્થિતબંધ :-

ક્રમ	કયો અવસ્થિત	પ્રકાર	કયા ભૂય૦ આદિ પછી	ક્રમ	કયો અવસ્થિત	પ્રકાર	કયા ભૂય૦ આદિ પછી
૧	૨૩નો	૧	૨૩ના અલ્પ૦	૫	૨૬નો	૧	૨૯ના ભૂય૦
૨	૨૫નો	૧	૨૫ના ભૂય૦			૨	૨૯ના અલ્પ૦
		૨	૨૫ના અલ્પ૦			૩	૨૯ના અવકત૦
૩	૨૬નો	૧	૨૬ના ભૂય૦	૬	૩૦નો	૧	૩૦ના ભૂય૦
		૨	૨૬ના અલ્પ૦			૨	૩૦ના અલ્પ૦
૪	૨૮નો	૧	૨૮ના ભૂય૦			૩	૩૦ના અવકત૦
		૨	૨૮ના અલ્પ૦	૭	૩૧નો	૧	૩૧ના ભૂય૦
				૮	૧નો	૧	૧ના અવકત૦
						૨	૧ના અલ્પ૦

નોંધ :- અવસ્થિતબંધના યંત્રમાં દરેક અવસ્થિતના જીવો ઉપર ભૂય૦ અલ્પ૦ અવકત૦ માં કહેલ જાણવાં તે ગુણસ્થાનકે બીજા આદિ સમયથી ૨૩ આદિ બંધસ્થાનકમાં બતાવ્યા પ્રમાણે જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટ કાલ સમજવો.

અથ - જ્ઞા૦ - વે૦ - આયુ૦ - ગો૦ અને અંતરાય એ પાંચ કર્મોનું બંધસ્થાન અને ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ

પ્રત્યેકનું એક - એક બંધસ્થાનક :- બાકીના જ્ઞાનાવરણ - વેદનીય - આયુષ્ય - ગોત્ર - અંતરાય લક્ષણવાળા પાંચ કર્મને વિષે બંધસ્થાનક એક - એક જ હોય છે. જ્ઞાનાવરણ - અંતરાયની પાંચ પ્રકૃતિઓ સમકાળે જ બંધાય છે, તેથી તેનું એક જ બંધસ્થાનક છે. વેદનીય - આયુષ્ય અને ગોત્રની કોઇપણ એક પ્રકૃતિનો બંધ હોવાથી ૧નું બંધસ્થાનક હોય છે.

તે પ્રકૃતિઓનો અવસ્થિતબંધ ઘણાં કાલ સુધી અવસ્થિતપણે બંધાતી હોવાથી એક એક જ છે.

અવક્તવ્યબંધ પણ વેદનીય સિવાયના ચારે કર્મોનો એક એક જ છે. ત્યાં જ્ઞાનાવરણ અને અંતરાયકર્મનો ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકથી અદ્વાક્ષયથી અથવા ભવક્ષયથી પડેલા જીવને ૫-૫ પ્રકૃત્યાત્મકનો પ્રથમ સમયે એક - એક અવક્તવ્યબંધ હોય છે. (અર્થાત્ અદ્વાક્ષયથી પડે તો ૧૦મા ગુણાં આવી પ્રથમ સમયે સમકાલે -૫નો બંધ, અને ભવક્ષયથી કાલ કરી અનુત્તર વિમાનમાં ૪થે ગુણાં પ્રથમ સમયે સમકાલે ૫નો બંધ કરે) ગોત્રકર્મનો તો ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકથી બન્ને રીતે પણ (અદ્વાક્ષયે અથવા ભવક્ષયે) પડેલ જીવને (અનુક્રમે ૧૦મા ગુણાં અને ૪થા ગુણાં આવી) પ્રથમ સમયે ઉચ્ચગોત્ર બાંધતા ઉચ્ચગોત્ર પ્રકૃત્યાત્મકનો એક અવક્તવ્યબંધ હોય છે. આયુષ્યના બંધના આરંભમાં તે તે આયુષ્યની પ્રકૃતિ બાંધતા પ્રથમ સમયે તે તે આયુની એક પ્રકૃત્યાત્મક એક અવક્તવ્યબંધ હોય છે. વેદનીયકર્મનો તો અવક્તવ્યબંધ સર્વથા અનુપપન્ન છે, અર્થાત્ અવક્તવ્ય ન હોય. કારણ કે તેનો (૧૩મા ગુણાં) બંધ વિચ્છેદ થઈ ગયા પછી અયોગી ગુણસ્થાનકે (અબંધ થઈ ત્યાંથી પડવાનો અભાવ હોવાથી.) ફરીથી પણ બંધનો અસંભવ છે, અર્થાત્ બંધ થતો નથી.

તે પ્રમાણે દરેક જ્ઞાનાવરણીય આદિ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના બંધસ્થાનક વિષે ભૂયસ્કાર આદિ કહ્યાં. (યંત્ર નં-૧૭ જુઓ)

ઘટિ જ્ઞાનાવરણ આદિ પ્રકૃતિઓ વિષે બંધસ્થાનક અને ભૂયસ્કાર આદિ સ્વરૂપ સમાપ્ત

- : અથ સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના ૨૯ બંધસ્થાનકો વિષે ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ :-

સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના ૨૯ બંધસ્થાનકો :- હવે સામાન્યથી સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના બંધસ્થાનકને વિષે તે ભૂયસ્કાર આદિ કહેવા જોઈએ. ત્યાં સામાન્યથી સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના ^{૭૫}બંધસ્થાનકો ૨૯ છે. તે આ પ્રમાણે ૧, ૧૭, ૧૭થી આગળ એક એક અધિક કરતાં ૨૨ સુધી, તથા ૨૬, પછી ૫૩ આદિથી દર સિવાય એક એક અધિકવાળા ૭૪ સુધીના બંધસ્થાનકો કહેવાં. ૧ - ૧૭ - ૧૮ - ૧૯ - ૨૦ - ૨૧ - ૨૨ - ૨૬ - ૫૩ - ૫૪ - ૫૫ - ૫૬ - ૫૭ - ૫૮ - ૫૯ - ૬૦ - ૬૧ - ૬૩ - ૬૪ - ૬૫ - ૬૬ - ૬૭ - ૬૮ - ૬૯ - ૭૦ - ૭૧ - ૭૨ - ૭૩ - ૭૪ એ ૨૯ બંધસ્થાનકો છે.

૮ કર્મો પૈકી પ્રત્યેક કર્મના બંધસ્થાન, ભૂયસ્કાર - અલ્પતર - અવસ્થિત તથા અવક્તવ્યબંધ યંત્ર નંબર - ૧૭

કર્મનું નામ	બંધાતી ઉત્તર પ્રકૃતિ	બંધ સ્થાનક સંખ્યા	કેટલી કેટલી પ્રકૃતિના બંધસ્થાનક	ભૂયસ્કાર બંધ	અલ્પતર બંધ	અવસ્થિત બંધ	અવક્તવ્ય બંધ
જ્ઞાનાવરણ	૫	૧	૫ પ્રકૃતિઓનું	-	-	૧	૧
દર્શનાવરણ	૯	૩	૯ - ૬ - ૪નું	૨	૨	૩	૨
વેદનીય	૨	૧	૧નું	૦	૦	૧	૦
મોહનીય	૨૬	૧૦	૨૨-૨૧-૧૭-૧૩-૯-૫-૪-૩-૨-૧નું	૯	૮	૧૦	૨
આયુષ્ય	૪	૧	૧નું	-	-	૧	૧
નામકર્મ	૬૭	૮	૨૩-૨૫-૨૬-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧-૧નું	૬	૭	૮	૩
ગોત્રકર્મ	૨	૧	૧નું	-	-	૧	૧
અંતરાય	૫	૧	૫નું	-	-	૧	૧

૭૫ ૫૫૦ - ૫મા દ્વારની ગાથા-૧૮માં કહ્યું છે “ઇગસયરેગુત્તર જા દુવીસ છઠ્ઠીસ તહ તિપત્રાઈ । જા ચોવત્તરિ વાવટ્ટિરેહિયબંધાઓ ગુણતીસં ।।.” અર્થ ઉપર ટીકામાં જ છે.

સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના ૨૮ ભૂયસ્કારબંધ :- અહીં ૨૮ ભૂયસ્કાર છે, તે આ પ્રમાણે કહે છે.

૧૦મા ગુણસ્થાનકે :- (૧) એક પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક આદિમાં હોય છે. તે ઉપશાંતમોહથી પરિભ્રષ્ટ = પડીને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે આવીને જ્ઞાનાવરણ-૫, અંતરાય-૫, દર્શનાવરણ-૪, યશ :કીર્તિ અને ઉચ્ચગોત્ર રૂપ = ૧૬ પ્રકૃતિઓ અધિક બાંધતા ૧૭ પ્રકૃતિઓના બંધરૂપ પ્રથમ ભૂયસ્કાર થાય છે.

૯મા ગુણસ્થાનકે :- (૨) ત્યાંથી (૯મા) અનિવૃત્તિબાદર ગુણસ્થાનકે પ્રવેશ કરતા શરૂઆતમાં સંજવલન લોભ અધિક બાંધતા ૧૮ પ્રકૃતિના બંધરૂપ બીજો ભૂયસ્કાર થાય છે. (૩) ત્યાર પછી સંજવલન માયાનો પણ બંધ થતાં ૧૯ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ત્રીજો ભૂયસ્કાર થાય છે. (૪) ત્યાર પછી સંજવલન માનનો બંધ થતા ૨૦ પ્રકૃતિઓના બંધરૂપ ચોથો ભૂયસ્કાર થાય છે. (૫) ત્યાર પછી સંજવલન ક્રોધનો પણ બંધ થતાં ૨૧ પ્રકૃતિના બંધરૂપ પમો ભૂયસ્કાર થાય છે. (૬) ત્યાર પછી પણ નીચે ઉતરતા પુરુષવેદને પણ બાંધતા ૨૨ પ્રકૃતિના બંધરૂપ દ્વિતીય ભૂયસ્કાર થાય છે.

૮મા ગુણસ્થાનકે :- (૭) ત્યાર પછી અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકે પ્રવેશ કરતા ભય, જુગુપ્સા, હાસ્ય અને રતિ એ ૪ પ્રકૃતિ અધિક બાંધતા ૨૬ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ૭મો ભૂયસ્કાર થાય છે. (૮) ત્યાર પછી તે જ અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકે ક્રમ વડે નીચે ઉતરતાં નામકર્મની દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ બાંધતા યશ :કીર્તિ સિવાય બાકીની ૨૭ પ્રકૃતિઓ અધિક પ્રાપ્ત થાય છે. તેથી (૨૬ + ૨૭) = ૫૩ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ૮મો ભૂયસ્કાર થાય છે. (૯) તે જ જીવને જિનનામ સહિત દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતા ૫૪ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ૯મો ભૂયસ્કાર થાય છે. (૧૦) આહારકદ્ધિક સહિત (દેવ પ્રાયોગ્ય) ૩૦ બાંધતા (૫૩ + ૨) ૫૫ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ૧૦મો ભૂયસ્કાર થાય છે. (૧૧) આહારકદ્ધિક - જિનનામ સહિત (દેવ પ્રાયોગ્ય) ૩૧ બાંધતા (૫૩ + ૩) ૫૬ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ^{૧૧}૧૧મો ભૂયસ્કાર થાય છે. (૧૨) ત્યાર પછી એ જ ગુણસ્થાનકે નીચે ઉતરતા દેવ પ્રાયોગ્ય) ૩૦ની સાથે નિદ્રાદિક બાંધતા (૫૫ + ૨) = ૫૭ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ^{૧૨}૧૨મો ભૂયસ્કાર થાય છે. (૧૩) ૩૧ની સાથે નિદ્રાદિક બાંધતા ૫૮ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ૧૩મો ભૂયસ્કાર થાય છે.

૬ઠ્ઠા ગુણસ્થાનકે :- (૧૪) ત્યાર પછી પ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે આવીને દેવાયુષ્ય સહિત તે જ ૫૮ પ્રકૃતિ બાંધતા ૫૯ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ૧૪મો ભૂયસ્કાર થાય છે.

૫મા ગુણસ્થાનકે :- (૧૫) ત્યાર પછી દેશવિરતિ ગુણસ્થાનકે આવીને દેવાયુષ્ય વિના નામકર્મની ૨૯ના બંધકને પ્રત્યાપ્નાનાવરણ કષાય-૪ અધિક બાંધતા ૬૦ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ૧૫મો ભૂયસ્કાર થાય છે. (૧૬) તે જ જીવને (દેવાયુષ્ય સહિત) ૨૯ બાંધતા ૬૧ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ૧૬મો ભૂયસ્કાર થાય છે.

૪થા ગુણસ્થાનકે :- (૧૭) ત્યાર પછી અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ ગુણસ્થાનકે આવીને નામકર્મની ૨૮ બાંધતા અને આયુષ્યના બંધ વિના અપ્રત્યાપ્નાનકષાય -૪ નો અધિક બંધ થતાં ૬૩ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ૧૭મો ભૂયસ્કાર થાય છે. અહીં અન્ય પ્રકારનો અસંભવ હોવાથી દર પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન સર્વથા સંભવે નહીં, તેથી તેનો ભૂયસ્કાર પણ પ્રાપ્ત ન થાય. (૧૮) ત્યાર પછી તે જ અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિને નામકર્મની ૨૯ બાંધતા ૬૪ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ૧૮મો ભૂયસ્કાર થાય છે. (૧૯) તે જ જીવને (દેવગતિમાં) મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતા ૬૫ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ૧૯મો ભૂયસ્કાર થાય છે. (૨૦) તે જ જીવને આયુષ્ય બંધ અધિક થતાં ૬૬ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ૨૦મો ભૂયસ્કાર થાય છે.

૧૬ા ગુણસ્થાનકે :- (૨૧) ત્યાર પછી મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે ગયેલાને નામકર્મની ૨૩ બાંધતા આયુષ્યના બંધકને મિથ્યાત્વ, અનંતાનુબંધિ-૪ અને થીણદ્વિત્રિક બાંધતા ૬૭ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ૨૧મો ભૂયસ્કાર થાય છે. (૨૨) તે જ જીવને

૭૬ ટીકામાં જ્યાં ૧૨મો ભૂયસ્કાર લખ્યો છે. ત્યાં એકાદશ : જોઈએ. અને ૧૨મો ભૂયસ્કાર ટીકામાં નથી તેથી ત્યાં “ તતસ્મિનેવાપૂર્વકરણ-ગુણસ્થાનકેઽપ્સ્તાવતરતો નામત્રિંશતો સહ નિદ્રાદિકં વન્નત : સત્પદ્માશયકૃત્યાત્મકો દ્વાદશો ભૂયસ્કાર : । ”

નામકર્મની ૨૫ બાંધતા આયુષ્યના બંધ વિના ૬૮ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ૨૨મો ભૂયસ્કાર થાય છે. (૨૩) તે જ ૨૫ના બંધકવાલા જીવને આયુષ્ય સહિત બંધ થતાં ૬૯ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ૨૩મો ભૂયસ્કાર થાય છે. (૨૪) તે જ મિથ્યાદષ્ટિ ૨૬ના બંધકને આયુષ્યના બંધમાં ૭૦ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ૨૪મો ભૂયસ્કાર થાય છે. (૨૫) તે જ જીવને નામકર્મની ૨૮ના બંધકને આયુષ્યના બંધ વિના ૭૧ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ૨૫મો ભૂયસ્કાર થાય છે. (૨૬) તે જ જીવને આયુષ્યના બંધ સહિત ૭૨ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ૨૬મો ભૂયસ્કાર થાય છે. (૨૭) તે જ મિથ્યાદષ્ટિને ૨૯ના બંધકને આયુષ્ય બાંધતા ૭૩ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ૨૭મો ભૂયસ્કાર થાય છે. (૨૮) તે જ જીવને નામકર્મની ૩૦ બાંધતા અને આયુષ્યના બંધકવાળાને ૭૪ પ્રકૃતિના બંધરૂપ ૨૮મો ભૂયસ્કાર થાય છે.

અહીં કેટલાક ભૂયસ્કાર જુદા જુદા (બંધસ્થાનકની અપેક્ષાએ) અવધિ સ્થાનથી વારંવાર સંભવે છે, પણ એકવાર ગ્રહણ કર્યા હોવાથી જુદા ગણવામાં આવતા નથી. તેથી ૨૮ જ ભૂયસ્કાર છે.

આના અનુસારે અલ્પતર^{૭૭} પણ ૨૮ જ વિચારવા. અવસ્થિતબંધ તો બંધસ્થાન જેટલાં ૨૮ છે. અવક્તવ્ય બંધ તો અહીં સંભવતો જ નથી, કારણ કે સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓનો અબંધક (અયોગી ગુણસ્થાનકે) થાય છે. (તેથી ત્યાંથી પડવાનો અભાવ હોવાથી) ફરીથી બંધકપણું પ્રાપ્ત થતું નથી. (ચંત્ર નંબર ૧૮-૧૯ જુઓ)

તે પ્રમાણે દરેક જ્ઞાનાવરણીય આદિ ઉત્તર પ્રકૃતિઓના અને સામાન્યથી સર્વ ઉત્તર પ્રકૃતિઓના બંધસ્થાનક વિષે ભૂયસ્કારાદિ કહ્યાં.

ઇતિ સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના બંધસ્થાનોને વિષે ભૂયસ્કારાદિ સમાપ્ત

૭૭ ૧મા મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે :- ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞા૦-૫, દર્શ૦-૯, વૈ૦-૧, મો૦-૨૨, આયુ૦-૧, ના૦-૩૦, ગોત્ર-૧ અને અંત૦-૫ = ૭૪ પ્રકૃતિઓ બાંધી (૧) તેમાંથી આયુ કે ઉદ્યોત ઓછી બાંધતાં ૭૩ અને (૨) બંને ઓછી બાંધતાં ૭૨ એમ બે અલ્પતર થાય. (૩) તથા નામકર્મની ૨૮ અને શેષ ૬ કર્મની ૪૩ કુલ ૭૧ બાંધતા ત્રીજો અલ્પતર અથવા મ૦ - તિ૦ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતા અને શેષ ૬ કર્મની ૪૨ કુલ ૭૧ બાંધતા ત્રીજો અલ્પતર થાય છે. (૪) તથા સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે કોઇ જીવ નામકર્મની ૨૮ + મિથ્યાત્વ રહિત મોહ૦ની ૨૧ + દેવાયુ૦ + ૫ કર્મની-૨૦ = ૭૧ બાંધતાં આયુષ્યનો બંધ અટકે એટલે ૭૦ બાંધતાં, ૪થો અલ્પતર, (૫) આ મિથ્યાદષ્ટિ નામકર્મની ૨૬ + આયુ૦ + શેષ ૬ કર્મની ૪૩ = ૭૦માંથી આયુ૦ રહિત ૬૯ બાંધતાં ૫મો અલ્પતર. (૬) તથા આયુ૦ કે ઉદ્યોત બંધ અટકાવીને એકેન્દ્રિયાદિ યોગ્ય ૨૫ અને શેષ ૬ કર્મની ૪૩ = ૬૯ બાંધતાં ૬ઠ્ઠો અલ્પતર થાય. (૭) આયુ સહિત ૬૭ બાંધનારને આયુષ્યનો બંધ અટકાવાથી ૬૬નો ૭મો અલ્પતર તે જ મિથ્યાદષ્ટિને થાય.

૪થા ગુણસ્થાનકે :- (૮) અહીં દેવલોકનો જીવ મનુષ્યાયુ સહિત જ્ઞા૦-૫, ૬૦-૬, વૈ૦-૧, મો૦-૧૭, આ૦-૧, ગો૦-૧, અંત૦-૫ અને નામકર્મની મનુષ્યગતિ યોગ્ય જિનનામ સહિત ૩૦ = ૬૬માંથી આયુ૦ બાંધતો અટકે એટલે ૬૫ બાંધતાં ૮મો અલ્પતર થાય. (૯-૧૦) દેવાયુ : અને જિનનામ સહિત દેવયોગ્ય ૬૫માંથી આયુષ્ય બાંધતા અને અટકીને ૬૪ બાંધતા અને જિનનામ ાગર દેવાયુષ્ય સહિત દેવયોગ્ય ૬૪માંથી દેવાયુષ્ય બાંધતાં અટકીને ૬૩ બાંધતાં ૯મો - ૧૦મો અલ્પતર થાય.

૫મા ગુણસ્થાનકે :- (૧૧) દેવ પ્રાયોગ્ય જિનનામ - દેવાયુ સહિત ૬૧ બાંધતો જીવ જ્યારે આયુષ્યનો બંધ અટકે એટલે ૬૦નો ૧૧મો અલ્પતર. (૧૨) તેવી જ રીતે જિનનામ વિના દેવાયુષ્ય સહિત ૬૦ બાંધનારને દેવાયુષ્યનો બંધ અટકે એટલો ૫૯નો ૧૨મો અલ્પતર થાય.

૬ઠ્ઠા ગુણસ્થાનકે :- (૧૩) દેવાયુ : સહિત ૫૯માંથી આયુષ્ય બાંધતાં અટકે ત્યારે જ્ઞા૦-૫, ૬૦-૬, વૈ૦-૧, મો૦-૯, ગો૦-૧, અંત૦-૫ અને નામકર્મની જિનનામ અને આહારકદિક સાથે દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૧ એમ ૫૮ બાંધતાં ૧૩મો અલ્પતર થાય. (૧૪) તે જ જીવ દેવ પ્રાયોગ્ય જિનનામ બંધ વિના ૩૦ અને દેવાયુ બાંધીને અટકે ત્યારે ૫૭ બાંધતાં ૧૪મો અલ્પતર થાય. (૧૫) જિનનામ સહિત ૫૮ બાંધનાર આહારકદિક નહીં બાંધતાં ૫૬ના બંધે ૧૫મો અલ્પતર થાય. (૧૬) અને જિનનામ વિના ૫૬માંથી દેવાયુષ્યનો બંધ અટકાવીને ૫૫ બાંધતાં ૧૬મો અલ્પતર થાય.

૮મા ગુણસ્થાનકે :- (૧૭) પદના બંધવાળા નિદ્રાદિકના બંધથી અટકીને જ્ઞા૦-૫, ૬૦-૪, વૈ૦-૧, મો૦-૯, ગો૦-૧, અં૦-૫ અને નામકર્મની જિનનામ સાથે દેવગતિ યોગ્ય ૨૯ એમ ૫૪ બાંધતાં ૧૭મો અલ્પતર થાય. (૧૮) તે જ રીતે જિનનામ વિના ૫૩ બાંધતાં ૧૮મો અલ્પતર થાય. (૧૯) તથા ૮/૭ ભાગે જ્ઞા૦-૫, ૬૦-૪, વૈ૦-૧, મો૦-૯, ગો૦-૧, અં૦-૫ અને નામકર્મની ૫૪ : કીર્તિ એક એમ ૨૬ બાંધતાં ૧૯મો અલ્પતર થાય.

૯મા ગુણસ્થાનકે :- (૨૦) ૨૬માંથી હાસ્ય-૪ વિના જ્ઞા૦-૫, ૬૦-૪, વૈ૦-૧, મો૦-૫, ના૦-૧, ગો૦-૧, અં૦-૫ = ૨૨ બાંધતાં ૨૦મો અલ્પતર થાય. (૨૧) પુરુષવેદ વિના ૨૧ બાંધતાં ૨૧મો અલ્પતર થાય. (૨૨) સંજવલન કોષ વિના ૨૦ બાંધતાં ૨૨મો અલ્પતર થાય. (૨૩) સંજવલન - માન વિના ૧૯ બાંધતાં ૨૩મો અલ્પતર થાય. (૨૪) સં૦ - માયા વિના ૧૮ બાંધતાં ૨૪મો અલ્પતર થાય.

૧૦મા ગુણસ્થાનકે :- (૨૫) ૧૮માંથી સં૦ - લોભ વિના ૧૭ બાંધતાં ૨૫મો અલ્પતર થાય.

૧૧મા ગુણસ્થાનકે :- (૨૬) ૧૭માંથી એક સાતા વેદનીય બાંધતાં ૨૬મો અલ્પતર થાય. આ પ્રમાણે ૨૬ અલ્પતર થાય છે. પણ ટીકામાં ૨૮ અલ્પતર આપેલા છે. તથા પંચસંગ્રહ ભાગ-૧ પાંચમા દ્વારની ટીપ્પણમાં પણ ૨૮ અલ્પતર આપેલ છે. પણ તે વાસ્તવિક રીતે ઘટી શકતા નથી. (તત્ત્વ કેવલી ગમ્ય)

**સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના ૨૯ બંધસ્થાનકમાં ૨૮ ભૂચસ્કાર ચંત્ર નંબર-૧૮
પ્રારંભ કર્તા :- ઉપશમશ્રેણિથી પડતાં જીવો**

ભૂચો નો	સ્થાનક	કક્કાની પ્રાયોગ્ય	નામકર્મની કેટલીપ્રકૃતિ પ્રાયોગ્ય	જાનાં	દર્શ	વેદ	મોહ	આયુ	નામ	ગોત્ર	અંત	કલ્પ પ્રકૃતિ ઓનો ભૂચો	કલા બંધસ્થાનકથી આવે	કાલ
	૧૧	-	-	-	-	૧	-	-	-	-	-	-	-	-
૧	૧૦	-	-	૫	૪	૧	-	-	૧	૧	૫	૧૭	૧૧ના	પ્રથમ એક સમય
૨	૯/૫	-	-	૫	૪	૧	૧	-	૧	૧	૫	૧૮	૧૭ના	"
૩	૯/૪	-	-	૫	૪	૧	૨	-	૧	૧	૫	૧૯	૧૮ના	"
૪	૯/૩	-	-	૫	૪	૧	૩	-	૧	૧	૫	૨૦	૧૯ના	"
૫	૯/૨	-	-	૫	૪	૧	૪	-	૧	૧	૫	૨૧	૨૦ના	"
૬	૯/૧	-	-	૫	૪	૧	૫	-	૧	૧	૫	૨૨	૨૧ના	"
૭	૯/૭	-	-	૫	૪	૧	૯	-	૧	૧	૫	૨૬	૨૨ના	"
૮	૯/૬	૬૫૦	૨૮	૫	૪	૧	૯	-	૨૮	૧	૫	૫૩	૨૬ના	"
૯	૯/૬	"	૨૯	૫	૪	૧	૯	-	૨૯	૧	૫	૫૪	૨૬-૫૩ના	"
૧૦	૯/૬	"	૩૦	૫	૪	૧	૯	-	૩૦	૧	૫	૫૫	૨૬-૫૩ના	"
૧૦	૯/૧	"	૨૮	૫	૬	૧	૯	-	૨૮	૧	૫	૫૫	૫૩ના	"
૧૧	૯/૬	"	૩૧	૫	૪	૧	૯	-	૩૧	૧	૫	૫૬	૨૬-૫૩-૫૪- ૫૫	"
૧૧	૯/૧-૭-૬	"	૨૯	૫	૬	૧	૯	-	૨૯	૧	૫	૫૬	૫૪-૫૫ના	"
૧૧	૬	"	૨૯	૫	૬	૧	૯	૧	૨૯	૧	૫	૫૬	૫૫ના	"
૧૨	૯/૧-૭	"	૩૦	૫	૬	૧	૯	-	૩૦	૧	૫	૫૭	૫૫ના	"
૧૨	૬	"	૨૯	૫	૬	૧	૯	૧	૨૯	૧	૫	૫૭	૫૬ના	"
૧૩	૯/૧-૭	"	૩૧	૫	૬	૧	૯	-	૩૧	૧	૫	૫૮	૫૫-૫૬-૫૭ના	"
૧૩	૭	"	૩૦	૫	૬	૧	૯	૧	૩૦	૧	૫	૫૮	૫૬ના	"
૧૪	૭	"	૩૧	૫	૬	૧	૯	૧	૩૧	૧	૫	૫૯	૫૭ના	"
૧૪	૫	"	૨૯	૫	૬	૧	૧૩	-	૨૯	૧	૫	૫૯	૫૫-૫૭ના	"
૧૫	૫	"	૨૯	૫	૬	૧	૧૩	૧	૨૯	૧	૫	૬૦	૫૯ના	"
૧૫	૫	"	૨૯	૫	૬	૧	૧૩	-	૨૯	૧	૫	૬૦	૫૬-૫૯ના	"
૧૬	૫	"	૨૯	૫	૬	૧	૧૩	૧	૨૯	૧	૫	૬૧	૬૦ના	"
૧૭	૪	"	૨૯	૫	૬	૧	૧૭	-	૨૯	૧	૫	૬૩	૫૫-૫૯ના	"
૧૮	૪	૫૦	૨૯	૫	૬	૧	૧૭	-	૨૯	૧	૫	૬૪	૧-૧૭-૧૮-૧૯ -૨૦-૨૧-૨૨- ૨૬-૫૩-૫૫- ૫૭-૫૯-૬૩	"

ભૂમી નં	ગુણસ્થાનક	કઈ ગતિ પ્રાપ્ત્ય	નામકર્મની કેટલીપ્રકૃતિ પ્રાપ્ત્ય	જ્ઞાનો	દર્શો	વેદો	મોહો	આયુ	નામ	ગોત્ર	અંદો	કુલ પ્રકૃતિ ઓનો ભૂમી	કયા કયા બંધસ્થાનકથી આવે	કાલ
૧૮	૪	દો	૨૯	૫	૬	૧	૧૭	-	૨૯	૧	૫	૬૪	૫૬-૬૦-૬૩	પ્રથમ એક સમય
૧૮	૪	દો	૨૯	૫	૬	૧	૧૭	૧	૨૯	૧	૨	૬૪	૬૩ની	"
૧૯	૪	દો	૨૯	૫	૬	૧	૧૭	૧	૨૯	૧	૫	૬૫	૬૪ની	"
૧૯	૪	મો	૩૦	૫	૬	૧	૧૭	-	૩૦	૧	૫	૬૫	૧-૧૭-૧૮-૧૯-૨૦-૨૧-૨૨-૨૬-૫૪-૫૬-૫૮-૬૦-૬૪ની	"
૨૦	૪	મો	૩૦	૫	૬	૧	૧૭	૧	૩૦	૧	૫	૬૬	૬૫ની	"
૨૧	૧	એ	૨૩	૫	૯	૧	૨૨	૧	૨૩	૧	૫	૬૭	૬૬ની	"
૨૨	૧	"	૨૫	૫	૯	૧	૨૨	-	૨૫	૧	૫	૬૮	૬૬ની	"
૨૩	૧	"	૨૫	૫	૯	૧	૨૨	૧	૨૫	૧	૫	૬૯	૬૮ની	"
૨૩	૧	"	૨૬	૫	૯	૧	૨૨	-	૨૬	૧	૫	૬૯	૬૬-૬૮ની	"
૨૪	૧	"	૨૬	૫	૯	૧	૨૨	૧	૨૬	૧	૫	૭૦	૬૯ની	"
૨૪	૨	દો	૨૯	૫	૯	૧	૨૧	-	૨૯	૧	૫	૭૦	૫૫-૫૯-૬૩	"
૨૫	૧	"	૨૯	૫	૯	૧	૨૨	-	૨૯	૧	૫	૭૧	૫૫-૫૯-૬૩-૬૪-૬૬-૬૮-૬૯ની	"
૨૫	૨	દેવો	૨૯	૫	૯	૧	૨૧	૧	૨૯	૧	૫	૭૧	૭૦ની	"
૨૫	૧	નરક	૨૯	૫	૯	૧	૨૨	-	૨૯	૧	૫	૭૧	૬૬-૬૮-૬૯ની	"
૨૫	૨	તિમો	૨૯	૫	૯	૧	૨૧	-	૨૯	૧	૫	૭૧	૭૦ની	"
૨૬	૧	દેવ	૨૯	૫	૯	૧	૨૨	૧	૨૯	૧	૫	૭૨	૭૧ની	"
૨૬	૧	મોતિ	૨૯	૫	૯	૧	૨૨	-	૨૯	૧	૫	૭૨	૬૪-૬૬-૬૮-૬૯-૭૧ની	"
૨૬	૧	નરક	૨૯	૫	૯	૧	૨૨	૧	૨૯	૧	૫	૭૨	૭૧ની	"
૨૬	૨	મોતિ	૨૯	૫	૯	૧	૨૧	૧	૨૯	૧	૫	૭૨	૭૧ની	"
૨૬	૨	તિ	૩૦	૫	૯	૧	૨૧	-	૩૦	૧	૫	૭૨	૬૪-૭૦-૭૧	"
૨૭	૨	તિ	૩૦	૫	૯	૧	૨૧	૧	૩૦	૧	૫	૭૩	૭૨	"
૨૭	૧	મોતિ	૨૯	૫	૯	૧	૨૨	૧	૨૯	૧	૫	૭૩	૭૨	"
૨૭	૧	તિ	૩૦	૫	૯	૧	૨૨	-	૩૦	૧	૫	૭૩	૬૪-૬૬-૬૮-૬૯-૭૧-૭૨ની	"
૨૮	૧	તિ	૩૦	૫	૯	૧	૨૨	૧	૩૦	૧	૫	૭૪	૭૩	"

સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના ૨૯ બંધસ્થાનકોમાં ૨૬ અલ્પતરનું ચંત્ર નંબર - ૧૯

અલ્પનં	ગુણસ્થાનક	કુલ ગતિપ્રાયો	નામકર્મની કેટલીપ્રકૃતિ પ્રાયો	શાં	દં	રેં	મોં	આયુ	નામ	ગોત્ર	અંત	કુલપ્રકૃતિ ઓના અલ્પ	કયા બંધસ્થાનકથી આવે	કાલ
	૧	તિં	૩૦	૫	૯	૧	૨૨	૧	૩૦	૧	૫	૭૪	-	પ્રથમ એક સમય
૧	૧	"	૩૦	૫	૯	૧	૨૨	-	૩૦	૧	૫	૭૩	૭૪	"
૨	૧	મં તિં	૨૯	૫	૯	૧	૨૨	-	૨૯	૧	૫	૭૨	૭૩	"
૩	૧	નં દં	૨૯	૫	૯	૧	૨૨	-	૨૯	૧	૫	૭૧	૭૨-૭૩	"
૩	૨	મં તિં	૨૯	૫	૯	૧	૨૧	-	૨૯	૧	૫	૭૧	૭૨	"
૪	૨	દં	૨૯	૫	૯	૧	૨૧	-	૨૯	૧	૫	૭૦	૭૧-૭૨	"
૫	૧	એ	૨૬	૫	૯	૧	૨૨	-	૨૬	૧	૫	૬૯	૭૦-૭૧-૭૨-૭૩	"
૬	૧	એંઆદિ	૨૫	૫	૯	૧	૨૨	-	૨૫	૧	૫	૬૯	૬૯-૭૧-૭૨-૭૩	"
૭	૧	"	૨૩	૫	૯	૧	૨૨	-	૨૩	૧	૫	૬૬	૬૭-૬૮-૬૯-૭૧-૭૨-૭૩	"
૮	૪	મનું	૩૦	૫	૬	૧	૧૭	-	૩૦	૧	૫	૬૫	૬૬-૭૨ના	"
૯	૪	દેંમં	૨૯	૫	૬	૧	૧૭	-	૨૯	૧	૫	૬૪	૬૫-૭૨-૭૩ના	"
૧૦	૪	દેવ	૨૯	૫	૬	૧	૧૭	-	૨૯	૧	૫	૬૩	૬૪-૭૧ના	"
૧૧	૫	દેવ	૨૯	૫	૬	૧	૧૩	-	૨૯	૧	૫	૬૦	૬૧-૬૪ના	"
૧૨	૫	"	૨૯	૫	૬	૧	૧૩	-	૨૯	૧	૫	૫૯	૬૦-૬૩-૭૧ના	"
૧૩	૭	"	૩૧	૫	૬	૧	૯	-	૩૧	૧	૫	૫૮	૫૯-૬૦-૬૪ના	"
૧૪	૭	"	૩૦	૫	૬	૧	૯	-	૩૦	૧	૫	૫૭	૫૮-૫૯-૬૩-૭૧	"
૧૫	૮/૨	"	૩૧	૫	૪	૧	૯	-	૩૧	૧	૫	૫૬	૫૮	"
૧૫	૭	"	૨૯	૫	૬	૧	૯	-	૨૯	૧	૫	૫૬	૫૭-૬૦-૬૪	"
૧૫	૬	"	૨૯	૫	૬	૧	૯	-	૨૯	૧	૫	૫૫	૫૮	"
૧૬	૭	"	૨૯	૫	૬	૧	૯	-	૨૯	૧	૫	૫૫	૫૬-૫૯-૬૩-૭૧	"
૧૬	૮/૨	"	૩૦	૫	૪	૧	૯	-	૩૦	૧	૫	૫૫	૫૭	"
૧૬	૬	"	૨૯	૫	૬	૧	૯	-	૨૯	૧	૫	૫૫	૫૭	"
૧૭	૮/૨	"	૨૯	૫	૪	૧	૯	-	૨૯	૧	૫	૫૪	૫૬ના	"
૧૮	૮/૨	"	૨૯	૫	૪	૧	૯	-	૨૯	૧	૫	૫૩	૫૫ના	"
૧૯	૮/૭	"	-	૫	૪	૧	૯	-	૧	૧	૫	૨૬	૫૩-૫૪-૫૫-૫૬	"
૨૦	૮/૧	અપ્રાયોગ્ય	-	૫	૪	૧	૫	-	૧	૧	૫	૨૨	૨૬	"
૨૧	૮/૨	"	-	૫	૪	૧	૪	-	૧	૧	૫	૨૧	૨૨	"
૨૨	૮/૩	"	-	૫	૪	૧	૩	-	૧	૧	૫	૨૦	૨૧	"
૨૩	૮/૪	"	-	૫	૪	૧	૨	-	૧	૧	૫	૧૯	૨૦	"
૨૪	૮/૫	"	-	૫	૪	૧	૧	-	૧	૧	૫	૧૮	૧૯	"
૨૫	૧૦	"	-	૫	૪	૧	-	-	૧	૧	૫	૧૭	૧૮	"
૨૬	૧૧	"	-	-	-	૧	-	-	-	-	-	૧	૧૭ના	"

- અથ ઉદયસ્થાનકોને વિષે ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ :-

- : અથ મોહનીય-નામકર્મ સિવાયના દ્વકર્મોના ઉદયસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ :-

હવે ઉદયસ્થાનકોને વિષે કહે છે. ત્યાં પ્રથમ દરેક જ્ઞાનાવરણીય આદિ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના ઉદયસ્થાનોને વિષે ભાવવા જોઈએ. અને તે આ પ્રમાણે છે.....

જ્ઞાનાવરણ, અંતરાય, ^૭વેદનીય, આયુષ્ય અને ગોત્રકર્મનો એક એક ઉદયસ્થાને ૫-૫ પ્રકૃતિના સમૂહરૂપ અને એક - એક પ્રકૃતિરૂપ ઉદયસ્થાન છે.

દર્શનાવરણીયના ૨ ઉદયસ્થાન :- ૪ અને ૫નું છે. ત્યાં ^૭ચક્ષુ - અચક્ષુ - અવધિ કેવલદર્શનાવરણરૂપ-૪ છે, તે જ નિદ્રાપંચકમાંથી કોઈપણ એક નિદ્રા સહિત કરતાં ૫નો ઉદય હોય છે. કારણ કે નિદ્રા પરાવર્તમાન ઉદયવાળી હોવાથી બે-ત્રણ આદિ ઉદયમાં આવે નહીં.

અહીં એક ભૂયસ્કાર, અને એક જ અલ્પતર છે, બે અવસ્થિત છે, અવક્તવ્ય તો નથી. કારણ કે ક્ષીણમોહે સર્વ દર્શનાવરણ પ્રકૃતિ ઉદય વિચ્છેદ થયે છતાં ફરી ઉદયનો અસંભવ છે.

ઇતિ મોહનીય નામકર્મ સિવાયના દ્વકર્મોના ઉદયસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ સમાપ્ત

- : અથ મોહનીયકર્મના ૯ ઉદયસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિ સ્વરૂપ :-

મોહનીયના ૯ ઉદયસ્થાનકો છે. ૧-૨-૪-૫-૬-૭-૮-૯ અને ૧૦ છે. અને તેના આગળ સંવેધમાં બતાવશે. અહીં ૮ ભૂયસ્કાર, ૮ અલ્પતર અને ૯ અવસ્થિત છે, અને અવક્તવ્ય ઉદયસ્થાનકના ૫ છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે. ૧-૬-૭-૮ અને ૯ છે.

(૧) ત્યાં જ્યારે ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકથી અદ્વાક્ષયે પરે ત્યારે સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે પ્રવેશ કરતાં પહેલા સંજવલન લોભ ઉદયમાં આવે છે. તેથી તેને પ્રથમ સમયે સંજવલન લોભરૂપ એક પ્રકૃત્યાત્મક અવક્તવ્ય ઉદય થાય છે.

(૨) જ્યારે ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકે મરીને દેવલોકમાં જાય ત્યારે પ્રથમ સમયે જ ૪થા ગુણસ્થાનકે જાય છે. અને તે જો ક્ષાયિકસમ્યગ્દષ્ટિ હોય તો ભય અને જુગુપ્સાનો અવેદક થાય, (અર્થાત્ ભૂય - જુગુપ્સા -ઉદયમાં ન હોય) ત્યારે તે જીવને અનંતાનુબંધિ સિવાયના કોઈપણ ૩ - કોધાદિક પુરુષવેદ, હાસ્ય - રતિ ^૭યુગલ, એ ૬ પ્રકૃતિઓ ઉદય પ્રાપ્ત થાય ત્યારે પ્રથમ સમયે ૬ પ્રકૃત્યાત્મક બીજો અવક્તવ્ય ઉદય થાય છે.

(૩) જો તે ^૯પ્રથમ સમયે જ ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વને વેદતો હોય, અથવા ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ જ થયો છતાં ભય કે જુગુપ્સાને અનુભવે છે, ત્યારે ૭ પ્રકૃત્યાત્મક ત્રીજો અવક્તવ્ય ઉદય હોય છે.

(૪) જ્યારે ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વી ભય અથવા જુગુપ્સા, અને ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિવાળાને પણ પ્રથમ સમયે ભય-જુગુપ્સાનો એકી સાથે ઉદય થયે છતાં ૮ પ્રકૃત્યાત્મકનો ચોથો અવક્તવ્ય ઉદય હોય છે.

(૫) ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વના અભાવે ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વી ભય અને જુગુપ્સા એ બંનેને એક સાથે ઉદય હોય ત્યારે ૯ પ્રકૃત્યાત્મકનો ૫મો અવક્તવ્ય ઉદય હોય છે.

ઇતિ મોહનીયકર્મના ૯ ઉદયસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિ સ્વરૂપ સમાપ્ત

- ૭૮ અહીં વેઠ - આઠ - ગોઠ નું એક એક પ્રકૃતિરૂપ ઉદયસ્થાન છે. કારણ કે તેઓની ઉત્તરપ્રકૃતિઓ પરસ્પર પરાવર્તના હોવાથી એક સાથે ૨ - ૩ ઉદયમાં આવતી નથી, પરંતુ એક સમયે કોઈપણ એકનો જ ઉદય થાય છે.
- ૭૯ ચક્ષુદર્શનાવરણાદિ -૪ ધ્રુવોદધિ હોવાથી તે ચારેનો એક સાથે ઉદય હોય છે. પરંતુ નિદ્રાઓ અધુવોદધિ અને પરસ્પર વિરુદ્ધ હોવાથી કોઈ વખતે નિદ્રાનો ઉદય નથી પણ હોતો અને જ્યારે હોય ત્યારે ૫માંથી કોઈપણ એકનો ઉદય હોય છે. માટે યથોક્ત બે જ ઉદયસ્થાનકો સંભવે છે.
- ૮૦ દેવગતિમાં ભવના પ્રથમ સમયથી આરંભી અંતમુદૂર્ત પર્વત અવશ્ય હાસ્ય-રતિનો જ ઉદય હોય છે. એટલે હાસ્ય -રતિ એ બે પ્રકૃતિ જ ગ્રહણ કરી છે.
- ૮૧ ૧૧મા ગુણસ્થાનકેથી જેઓ ભવક્ષયે પરે છે તેઓ અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પન્ન થાય છે, અને ભવના પ્રથમ સમયે ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે છે, પણ પૂર્વભવનું ઉપશમશ્રેણિનું ઉપશમ સમ્યક્ત્વ અહીં લાવતા નથી એમ એક આચાર્ય મહારાજ માને છે. તેથી ઉપર લખ્યા પ્રમાણે પ્રથમ સમયે સમ્યક્ત્વ મોહનીયકર્મ વેદ છે, તે સમયે ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ ન હોય. એવો પણ એક મત છે કે ઉપશમશ્રેણિનું ઉપશમસમ્યક્ત્વ લઈ અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પન્ન થાય છે, તેમના મતે ઉદયસ્થાનકો અને અવક્તવ્ય ઉદય ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વીની જેમ ઘટે છે.

- : અથ નામકર્મના ૧૨ ઉદયસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ :-

નામકર્મના ૧૨ ઉદયસ્થાનકો છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે. ૨૦-૨૧-૨૪ આદિથી ૩૧ સુધી, ૮ અને ૮ છ ૨૦-૨૧-૨૪-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧-૮-૮, અને આના પણ આગળ સંવેધ કહેવાશે.

૮ ભૂયસ્કાર ઉદય :- અહીં ભૂયસ્કાર ઉદય ૮ છે, ૮ના ઉદયથી ૮ના ઉદયમાં ૮ના ઉદયથી ૨૦ના ઉદયમાં, અને ૨૦ના ઉદયથી ૨૧ના ઉદયમાં કોઈ જીવો જતા નથી. પરંતુ ૨૧ના ઉદયસ્થાનકથી શરૂ કરીને યથાપોગ્ય સંસારમાં અથવા સમુદ્ધાત સમયે ૨૪ આદિ ઉદયસ્થાનકોને વિષે જ ગમનનો સંભવ હોય છે.

૯ અલ્પતરોદય :- અલ્પતર ઉદય - ૯ છે. કારણ કે ૮ના ઉદયથી ૮ના ઉદયમાં, ૨૧ના ઉદયથી ૨૦ના ઉદયમાં અને ૨૫ના ઉદયથી ૨૪ના ઉદયમાં જવાનો સંભવ નથી. તેથી નવ જ અલ્પતર ઉદય છે. (પરંતુ ૮-૯-૨૦-૨૧ આ ચારે અલ્પતરો આવે ૨૪-૨૫-૩૧ ન હોય પરંતુ વિચારતાં તો ૨૪-૨૫ આવે ફક્ત ૩૧ ન આવે.

અને તે (અલ્પતર ઉદયો) તીર્થકર અને અતીર્થકર અર્થાત્ સામાન્ય કેવલીઓને સમુદ્ધાત અને અયોગીપણું પ્રાપ્ત થતાં તેને આશ્રયીને કઈ રીતે થાય છે. તેનો વિચાર કરે છે.

ત્યાં સ્વભાવસ્થ જ તીર્થકર નામકર્મ સહિત કરતાં જીવને (અર્થાત્ સામાન્ય કેવલીને) મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત, સુભગ, આદેય, યશઃકીર્તિ, અગુરુલઘુ, તૈજસ, કાર્મણ, નિર્માણ, વર્ણાદિ-૪, સ્થિર અસ્થિર, શુભ, અશુભ, પ્રથમ સંઘયણ, ઉપઘાત, પ્રત્યેક, ઔદારિકદ્વિક, ૬ સંસ્થાનમાંથી કોઈપણ એક સંસ્થાન, પરાઘાત, ઉચ્છ્વાસ, કોઈપણ એક વિહાયોગતિ સુસ્વર કે દુઃસ્વર લક્ષણરૂપ ૩૦ પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય છે. અને તીર્થકરોને તીર્થકરનામકર્મ સહિત કરતાં ૩૧નો ઉદય હોય છે.

(૧) સાં કે ૦ ને - ૩૦ થી ૨૬ના ઉદયે ૧જો અલ્પતરોદય :- તેથી સમુદ્ધાત કરતાં સામાન્ય કેવલીને બીજે સમયે ઔદારિક મિશ્રકાયયોગે વર્તતાં પરાઘાત, ઉચ્છ્વાસ, કોઈપણ એક વિહાયોગતિ સુસ્વર દુઃસ્વરમાંથી એક (એમ ૪ પ્રકૃતિઓના) ઉદય ન હોવાથી તે ઓછો થતા ૨૬નો અલ્પતરોદય હોય છે.

(૨) તીર્થકરને ૩૧ થી ૨૭ના ઉદયે ૨જો અલ્પતરોદય :- પરાઘાત, ઉચ્છ્વાસ - શુભવિહાયોગતિ સુસ્વર (એ ચાર પ્રકૃતિઓનો) નિરોધ થતાં ૨૭નો અલ્પતરોદય તીર્થકરને હોય છે.

(૩) સાં કે ૦ ને ૨૬ થી ૨૦ના ઉદયે ૩જો અલ્પતરોદય :- ૨૬ના ઉદયવાળા સમુદ્ધાત પ્રવિષ્ટ એવા સામાન્ય કેવલીને ત્રીજા સમયે કાર્મણ કાયયોગમાં વર્તતાં ઉદય પ્રાપ્ત સંસ્થાન, પ્રથમ સંઘયણ, ઔદારિકદ્વિક, ઉપઘાત, પ્રત્યેક રૂપ ૬ પ્રકૃતિઓનો ઉદય ઓછો થતાં ૨૦નો અલ્પતરોદય હોય છે.

(૪) તીર્થકરને ૨૭ થી ૨૧ના ઉદયે ૪થો અલ્પતરોદય :- તે જ (ત્રીજા) સમયે તીર્થકરને ઉપર કહેલી ૬ પ્રકૃતિઓનો ઉદય ઓછો થતાં ૨૧નો અલ્પતરોદય હોય છે.

(૫) તીર્થકરને ૩૧ થી ૩૦ના ઉદયે ૫મો અલ્પતરોદય :- અયોગીપણાને પ્રાપ્ત કરતાં તીર્થકરને (યોગના રોધ કાલે) ૩૧ના ઉદયમાંથી સ્વરનો નિરોધ થાય ત્યારે ૩૦નો અલ્પતરોદય હોય છે.

(૬) તીર્થકર અને સાં કે ૦ ને ૩૦ થી ૨૯ ના ઉદયે ૬જો અલ્પતરોદય :- તેમાંથી (૩૦માંથી) પણ ઉચ્છ્વાસનો નિરોધ થતાં ૨૯નો અલ્પતરોદય (તીર્થકરને) હોય છે. સામાન્ય કેવલીને ૩૦માંથી સ્વરનો નિરોધ થતાં ૨૯નો અલ્પતરોદય હોય છે.

(૭) સાં કે ૦ ને ૨૯ થી ૨૮ ના ઉદયે ૭મો અલ્પતરોદય :- તેમાંથી (૨૯માંથી) ઉચ્છ્વાસનો નિરોધ થતાં ૨૮નો અલ્પતરોદય હોય છે.

૮૨ અહીં કોઈપણ આત્મા ૮ના ઉદયથી ૮ના ઉદયે, તેમજ ૨૧ના ઉદયથી ૨૦ના ઉદયે જતો નથી, કારણ કે ૮નું અને ૨૧નું ઉદયસ્થાન તીર્થકરને હોય છે, તેઓ કંઈ સામાન્ય કેવલીના ઉદયસ્થાનકે જતા નથી, માટે એ બે અલ્પતરો ઘટતા નથી. એ મ ટીકામાં જણાવ્યું છે, પણ કંઈ પ્રકૃતિ સ્વરૂપ અલ્પતર ઘટતા નથી તે સ્પષ્ટ લખ્યું નથી છતાં ૮ પ્રકૃતિરૂપ અને ૨૦ પ્રકૃતિરૂપ બે અલ્પતર ઘટતાં નથી એવો ભાવ સમજાય છે. પરંતુ આ જ ગાથાની ટીકામાં આગળ આ બંને અલ્પતરો ઘટાવ્યા છે, તેથી આ પંક્તિઓ લખવાનો ભાવ શું છે? તે બહુશ્ચત્રે જાણો.

(૮) સાં ૩૦ કે ૦ ને ૨૮ થી ૮ ના ઉદયે ૮મો અલ્પતરોદય :- તે ૨૮ના ઉદયવાળા સામાન્ય કેવલીને અયોગીપણાની પ્રાપ્તિના પ્રથમ સમયે પરાઘાત, ઉદય પ્રાપ્ત વિહાયોગતિ, પ્રત્યેક, ઉપઘાત, કોઈપણ એક સંસ્થાન, પ્રથમ સંઘયણ, ઔદારિકદ્વિક, સ્થિર, અસ્થિર, અગુરુલઘુ, શુભ, અશુભ, તૈજસ, કાર્મણ, વર્ણાદિ-૪, નિર્માણ લક્ષણરૂપ ૨૦ પ્રકૃતિઓનો ઉદય વિચ્છેદ યતાં ૮નો અલ્પતરોદય હોય છે.

(૯) તીર્થંકરને ૨૯ થી ૯ના ઉદયે ૯મો અલ્પતરોદય :- તીર્થંકર કેવલીને ૨૯ પ્રકૃતિઓમાંથી (પૂર્વે) કહેલ ૨૦ પ્રકૃતિઓનો વિચ્છેદ યતાં ૯નો અલ્પતરોદય હોય છે.

સંસારી જીવોને તો ૩૧ આદિના ઉદયસ્થાનકથી શરૂ કરીને ૨૧ સુધીના કેટલાએક અલ્પતર ઉદયસ્થાનોમાં સંક્રમણ થાય છે. તેથી આ પ્રમાણે વિચારતાં અલ્પતરોદય સ્થાનક અધિક પ્રાપ્ત થાય નહીં, એ પ્રમાણે ૮^૩ નવ જ અલ્પતરોદય થાય છે. (ચંત્ર નંબર - ૨૦ જુઓ)

અવસ્થિત ઉદયો તો સ્થાન સમાન -૧૨ છે. અવક્તવ્ય ઉદય તો સંભવે જ નહીં, કારણ કે સર્વ નામકર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિઓનો વિચ્છેદ અયોગી ગુણસ્થાનકના અન્ત્ય સમયે થાય છે. અને ત્યાંથી (પડવાનો અભાવ હોવાથી) ફરી ઉદય સંભવે નહીં.

ઇતિ નામકર્મના ૧૨ ઉદયસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ સમાપ્ત

તે પ્રમાણે દરેક જ્ઞાનાવરણીય આદિ મૂલ પ્રકૃતિઓના ઉદયસ્થાનોને વિષે ભૂયસ્કારાદિ કહ્યાં. (ચંત્ર નં.-૨૧ જુઓ)

નામકર્મના ૯ અલ્પતરોદયનું ચંત્ર નંબર - ૨૦

	સામાન્ય કેવલીને		તીર્થંકર કેવલીને		ક્યાગુણસ્થાનકે ક્યારે
	ક્યા ઉદયસ્થાનકથી	કયો અલ્પતરોદય	ક્યા ઉદયસ્થાનકથી	કયો અલ્પતરોદય	
૧	૩૦થી	૨૬નો	-	-	૧૩મા ગુણાં સમુદ્ઘાત કરતાં ૨જા સમયે
૨	-	-	૩૧થી	૨૭નો	૧૩મા ગુણાં સમુદ્ઘાત કરતાં ૨જા સમયે
૩	૨૬થી	૨૦નો	-	-	૧૩મા ગુણાં સમુદ્ઘાત કરતાં ૩જા સમયે
૪	-	-	૨૭થી	૨૧નો	૧૩મા ગુણાં સમુદ્ઘાત કરતાં ૩જા સમયે
૫	-	-	૩૧થી	૩૦નો	અયોગીપણામાં - ૧૪મા ગુણાં
૬	૩૦થી	૨૯નો	૩૦થી	૨૯નો	અયોગીપણામાં - ૧૪મા ગુણાં
૭	૨૯થી	૨૮નો	-	-	અયોગીપણામાં - ૧૪મા ગુણાં
૮	૨૮થી	૮નો	-	-	અયોગીપણામાં - ૧૪મા ગુણાં
૯	-	-	૨૯થી	૯નો	અયોગીપણામાં - ૧૪મા ગુણાં

૮૩ જેમ કે ઇન્દ્રિયપર્યાપ્તિ પૂર્ણ થયા પછી ૨૪ કે ૨૬માંથી કોઈપણ ઉદયસ્થાને વર્તતાં મરણ પા મી ૨૧ના ઉદયે જાય એટલે ૨૧નો અલ્પતર થાય, તથા ઉદ્યોત સહિત ૩૦ના ઉદયે વર્તતાં ઉત્તરવૈક્રિયશરીરી દેવો વૈક્રિય શરીર વિપરાધ જાય ત્યારે ૨૯ના ઉદયે જાય ત્યારે ૨૯નો અલ્પતર થાય. આ પ્રમાણે સંસારી જીવોને કેટલાએક અલ્પતરોનો સંભવ છે, પરંતુ જે સંખ્યાવાળા અલ્પતરો તેઓને થાય છે તે અલ્પતરો પૂર્વ કહેલ અલ્પતરોમાં આવી જાય છે.

અહીં ૩૧ પ્રકૃતિના ઉદયથી અધિક નામકર્મની પ્રકૃતિઓનું ઉદયસ્થાન ન હોવાથી ૩૧ પ્રકૃતિના ઉદયરૂપ અલ્પતર યતો નથી, તેથી ૩૧ તેમજ ૨૫ તથા ૨૪ના ઉદય વિના બાકીના ૯ ઉદયસ્થાનના ૯ અલ્પતર ગણાવ્યા અને કેવલીની અપેક્ષાએ તે બરાબર છે, પરંતુ લબ્ધિસંપન્ન મનુષ્યો અથવા તિર્થંકો વૈક્રિયશરીર બનાવે ત્યારે ૩૦ના ઉદયસ્થાનથી ૨૫ના ઉદયસ્થાને અને લબ્ધિસંપન્ન ૨૬ ના ઉદયમાં વર્તતો વાયુકાય વૈક્રિયશરીર બનાવે ત્યારે ૨૬ના ઉદયસ્થાનથી ૨૪ના ઉદયસ્થાને જાય છે. અથવા યથાસંભવ ૩૧થી૨૬ સુધીના ઉદયસ્થાનથી ૫ ચેન્દ્રિય તિર્થંક વગેરે કાળ કરી ઋજુશ્રેણિદ્વારા દેવ - નરકમાં ઉત્પન્ન થાય ત્યારે ૨૫ના અને એકેન્દ્રિયમાં ઉત્પન્ન થાય ત્યારે ૨૪ના ઉદયસ્થાને જાય છે, તેથી ૨૫ અને ૨૪ પ્રકૃતિના ઉદય સ્વરૂપ બને અલ્પતરો સંસારી જીવોમાં ઘટી શકે છે. તેથી કુલ ૯ ના બદલે ૧૧ અલ્પતરોદય ઘટી શકે છે. છતાં ટીકામાં આ બે અલ્પતરો કેમ બતાવ્યા નથી ? એનું કારણ બહુશ્રુત જાણે.

૮ કર્મો પૈકી પ્રત્યેક કર્મના ઉદયસ્થાન, ભૂયસ્કાર - અલ્પતર - અવસ્થિત તથા અવકતવ્યોદયનું યંત્ર નંબર - ૨૧

૮ કર્મ	ઉદયવાલી ઉત્તર પ્રકૃતિઓ	ઉદયસ્થાન સંખ્યા	કેટલી કેટલી પ્રકૃતિઓના ઉદયસ્થાન	ભૂયસ્કારોદય	અલ્પતરોદય	અવસ્થિતોદય	અવકતવ્યોદય
૧	જ્ઞાનો	૫	૧	૫ પ્રકૃતિનું	-	-	૧
૨	દર્શો	૯	૨	૫ - ૪ નું	૧	૧	૨
૩	વેદો	૨	૧	૧નું	-	-	૧
૪	મોહો	૨૮	૯	૧-૨-૪-૫-૬-૭-૮-૯-૧૦નું	૮	૮	૯
૫	આયુઓ	૪	૧	૧નું	-	-	૧
૬	નામ	૬૭	૧૨	૨૦-૨૧-૨૪-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧-૯ અને ૮નું	૮	૯/૧૧	૧૨
૭	ગોત્ર	૨	૧	૧નું	-	-	૧
૮	અંતો	૫	૧	૫નું	-	-	૧

- : અથ સર્વ ઉત્તર પ્રકૃતિઓના ઉદયસ્થાનકોને વિષે ભૂયસ્કારાદિ સ્વરૂપ :-

હવે સામાન્યથી સર્વ ઉત્તર પ્રકૃતિઓના ઉદયસ્થાનકોને વિષે (ભૂયસ્કારાદિ) કહેવા જોઈએ. ત્યાં સામાન્યથી સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના ઉદયસ્થાનકો^૪ - ૨૬ છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે. ૧૧-૧૨-૨૩-૨૪, પછી ૨૯ આદિથી ૩૪ સુધીના, પછી ૪૪ આદિથી ૫૯ સુધીના. ૧૧-૧૨-૨૩-૨૪-૨૯-૩૦-૩૧-૩૨-૩૩-૩૪-૪૪-૪૫-૪૬-૪૭-૪૮-૪૯-૫૦-૫૧-૫૨-૫૩-૫૪-૫૫-૫૬-૫૭-૫૮-૫૯ છે.

૧૪મા ગુણસ્થાનકે - ૧૧ - ૧૨નું ઉદયસ્થાનક :- ત્યાં મનુષ્યગતિ, મનુષ્યાયુ, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત, સુભગ, આદેય, યશઃકીર્તિ, કોઈપણ એક વેદનીય, અને ઉચ્ચગોત્ર એ ૧૧ પ્રકૃતિઓનો ઉદય સામાન્ય કેવલીને અયોગીપણાની અવસ્થામાં હોય છે. તે જ અવસ્થામાં તીર્થંકર ભગવંતને જિનનામ સહિત ૧૨નો ઉદય હોય છે.

૧૩મા ગુણો - ૨૩ - ૨૪-૨૯-૩૦-૩૧-૩૨-૩૩-૩૪ ના ૮ ઉદયસ્થાનકો :- આ જ બન્ને (સામાન્ય કેવલી - તીર્થંકરના) ઉદયસ્થાનકમાં અગુરુલઘુ, નિર્માણ, સ્થિર, અસ્થિર, શુભ, અશુભ, તેજસ, કાર્મણ, વર્ણાદિ-૪ રૂપ, ૧૨ નામધ્રુવોદયિ પ્રકૃતિ સહિત ૨૩-૨૪ થાય છે, તે અનુક્રમે સમુદ્ધાત અવસ્થામાં કાર્મણ કાયયોગે વર્તતાં (સામાન્ય કેવલી અને તીર્થંકર ભગવંતને) હોય છે. આ (૪) ઉદયસ્થાનકોને વિષે ભૂયસ્કારની પ્રાપ્તિ નથી. કાચા કે કોઈપણ આત્મા અયોગીપણામાંથી સયોગીપણામાં જતો નથી, તેમજ સામાન્ય કેવલી તીર્થંકરના ઉદયને પ્રાપ્ત કરતો નથી.

તે જ ૨૩-૨૪ના ઉદયસ્થાન સાથે પ્રત્યેક, ઉપઘાત, ઔદારિકદ્વિક, કોઈપણ એક સંસ્થાન, પ્રથમ સંસ્થાન એ છ પ્રકૃતિઓ જોડતાં યથાસંખ્યા પ્રમાણે ૨૯ અને ૩૦ એ બે ઉદયસ્થાન (ઔદારિક મિશ્રયોગે વર્તતાં સામાન્ય કેવલી તથા તીર્થંકર ભગવાનને) હોય છે.

૮૪ ઉદયસ્થાનક એટલે એક સમયે એક જીવને જેટલી પ્રકૃતિઓ ઉદયમાં હોય તે. પંચસંગ્રહ પમા દ્વારની ગા-૧૯માં કહ્યું છે.
 એકકાર બાર તિચવકવીસ, ગુણતીસઓ ય ચરતીસા ।
 ચડસાલા ગુણસદ્ધી, ઉદયજ્ઞાણાઈ છન્વીસં ।।
 અર્થ :- ૧૧-૧૨, ૩ અને ૪ અધિક ૨૦, ૨૯થી૩૪, અને ૪૪ થી ૫૯ આ રીતે ૨૬ ઉદયસ્થાનકો છે.

તથા સ્વાભવસ્થ (અને ઔદારિક કાય યોગે વર્તતાં) તેઓને પરાઘાત, વિહાયોગતિ, ઉચ્છ્વાસ અને સ્વરના ઉદય સાથે અનુક્રમે ૩૩ અને ૩૪ નો ઉદય થાય છે.^{૮૫} તે બન્નેમાંથી સ્વરને રોકતાં અનુક્રમે ૩૨ અને ૩૩નો ઉદય થાય છે.

તે બન્નેમાંથી પણ ઉચ્છ્વાસને રોધતાં અર્થાત્ શ્વાસોચ્છ્વાસનો ઉદય રોકાય ત્યારે અનુક્રમે ૩૧ અને ૩૨નો ઉદય થાય છે.

આ પ્રમાણે ૧૦ ઉદયસ્થાનકો કેવલી ભગવંતને હોય છે. એ ૧૦ ઉદયસ્થાનકોમાં છ^{૮૬} ભૂયસ્કારોદય છે. અને તે સામાન્ય કેવલી અને તીર્થંકરને આશ્રયી ૨૯ અને ૩૦ આદિ જાણવાં. બાકીના સંભવતાં નથી. તે કારણ પૂર્વે કહ્યું છે.

^{૮૭} નવ અલ્પતરોદય છે, અને તે ૩૪ વિના સર્વે પણ જાણવાં.

- : ઠથા ગુણસ્થાનકે ઠઠથીપ૮ સુધીના ૧૫ ઉદયસ્થાનકો :-

વિગ્રહગતિમાં વર્તતાં (ક્ષાયિક) સમ્યગ્દષ્ટિને ૪૪-૪૫-૪૬-૪૭ = ૪ ઉદયસ્થાનકો :- ૪૪નો ઉદય દર્શનસપ્તક ક્ષયવાળા અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિને = ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વીને અંતરાલ ગતિમાં વર્તતાં હોય છે. ત્યાં જ્ઞાનાવરણ-૫, દર્શનાવરણ-૪, અંતરાય-૫, અનંતાનુબંધિ સિવાય અપ્રત્યાખ્યાનાવરણાદિ- કષાય-૩, ૩ વેદમાંથી કોઇપણ વેદ, બે યુગલમાંથી કોઇપણ એક યુગલ, એ પ્રમાણે ૬ મોહનીયની પ્રકૃતિઓ એમ ઘાતિકર્મની સર્વસંખ્યા ૨૦ પ્રકૃતિઓ થાય. તથા ૪ ગતિમાંથી કોઇપણ એક ગતિ, ૪ આનુપૂર્વામાંથી ગતિને અનુસરતી એક આનુપૂર્વી, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત, સુભગ કે દુર્ભગ, આદેય કે અનાદેય, યશ :કીર્તિ કે અયશ :કીર્તિ, નિર્માણ, અગુરુલઘુ, સ્થિર, અસ્થિર, શુભ, અશુભ, તેજસ, કાર્મણ, વર્ણાદિ-૪ એ પ્રમાણે નામકર્મની ૨૧, ૪ આયુઠ માંથી કોઇપણ એક આયુષ્ય, બે વેદનીયમાંથી એક વેદનીય અને બે ગોત્રમાંથી એક ગોત્ર એ પ્રમાણે સર્વમલીને ૨૪ અઘાતિકર્મની પ્રકૃતિઓ, તેથી સર્વ મલીને ઘાતિની-૨૦ + અઘાતિની -૨૪ = ૪૪ પ્રકૃતિઓનો ઉદય થાય છે.

તે ૪૪માં વેદક સમ્યક્ત્વ^{૮૮} - ભય જુગુપ્સામાંથી કોઇપણ એક ઉમેરવાથી ૪૫નો ઉદય હોય છે. કોઇપણ બે ઉમેરવાથી ૪૬નો ઉદય હોય છે. (અર્થાત્ સમ્યઠ - ભય અથવા સમ્યઠ - જુગુપ્સા અથવા ભય - જુગુપ્સા એમ ૨ પ્રકૃતિ ઉમેરવાથી ૪૬નો ઉદય થાય છે.) (સમ્યક્ત્વમોહનીય ભય અને જુગુપ્સા) એ ૩ પ્રકૃતિઓ ઉમેરવાથી ૪૭નો ઉદય થાય છે.

૮૫ અહીં ટીકામાં ભૂલ છે. ટીકામાં કોઇપણ-૧ વેદઠ મનુષ્યાયુ, ઉચ્ચગોત્ર સહિત કહ્યું છે. પણ તે તો શરૂઆતમાં આવી ગયેલ છે.-

૮૬ અહીં ટીકામાં કે કેવલી મહારાજના ૧૦ ઉદયસ્થાનમાં ૨૯-૩૦-૩૧-૩૨-૩૩ અને ૩૪ રૂપ ૬ ભૂયસ્કાર કહ્યાં છે પણ ચાર થાય છે. તે આ પ્રમાણે સમુદ્ઘાત અવસ્થામાં કાર્મણ કાયયોગે વર્તતાં સામાન્ય કેવલી તથા તીર્થંકરને અનુક્રમે ૨૩-૨૪નો ઉદય હોય છે, તેમાં સાતમે સમયે ઔદારિક મિશ્રયોગે વર્તતાં તેઓને પ્રત્યેક આદિ-૬ પ્રકૃતિનો ઉદય વધે એટલે ૨૯-૩૦નો ઉદય થાય છે. તથા તેઓને ૮મા સમયે ઔદારિક કાયયોગે વર્તતાં સ્વર વગેરે ૪ પ્રકૃતિનો ઉદય વધે એટલે ૩૩-૩૪નો ઉદય થાય છે. આ પ્રમાણે ૨૯-૩૦-૩૩ અને ૩૪નું ઉદયરૂપ ૪ ભૂયસ્કારોદય થાય છે, પરંતુ કોઇ રીતે ૩૧-૩૨ના ઉદયરૂપ ભૂયસ્કાર ઘટતા નથી.

અલ્પતરોદય તો ઘટે છે. ૩૩-૩૪ના ઉદયવાળા સ્વરનો રોધ કરે ત્યારે તેઓને ૩૨-૩૩નો ઉદય થાય અને ઉચ્છ્વાસનો રોધ થતાં ૩૧-૩૨નો ઉદય થાય, એટલે અહીં ૩૩-૩૨-૩૧ એ ત્રણે અલ્પતરોદય થાય. આ રીતે ૩૧-૩૨ના અલ્પતરો થાય છે, પણ ભૂયસ્કાર ઘટતા નથી. પછી તો જ્ઞાની મહારાજ જાણે

૮૭ અલ્પતરોદય ૯ આ પ્રમાણે યોગના રોધ કાળે ૩૧-૩૨ના ઉદયે વર્તતાં સામાન્ય કેવલી અને તીર્થંકરો અયોગીપણાને પ્રાપ્ત કરે ત્યારે તેઓને ૧૧-૧૨નો ઉદય થાય છે. તથા જ્યારે સમુદ્ઘાત કરે ત્યારે તે બંનેને બીજ સમયે ઔદારિકમિશ્રયોગે વર્તતાં સ્વર આદિ પ્રકૃતિનો ઉદય ઓછો થાય ત્યારે ૩૦ અને ૨૯નો ઉદય થાય અને કાર્મણ કાર્મણ કાયયોગે વર્તતાં પ્રત્યેકાદિ ૬ પ્રકૃતિનો ઉદય ઓછો થાય ત્યારે ૨૪-૨૩નો ઉદય થાય, અને યોગનો નિરોધ કરતાં પૂર્વે ટીઠ-૮૫માં કહ્યાં પ્રમાણે ૩ અલ્પતર થાય એટલે ૧૧-૧૨-૩૦-૨૯-૨૪-૨૩-૩૩-૩૨ અને ૩૧ એ નવ અલ્પતરોદય થાય છે.

૮૮ અહીં સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ઉદય ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વીને જ હોય છે. એટલે જ્યાં જ્યાં સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ઉદય લીધો હોય ત્યાં તે ઉદયસ્થાનવાળાં ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વી હોય છે તેમ સમજવું. તથા ભય - જુગુપ્સાનો ઉદય દરેકને હોય જ છે. એમ નથી પરંતુ કોઇ વખતે બેમાંથી એકનો, કોઇ વખતે બંનેનો ઉદય હોય છે, અને કોઇ વખતે બેમાંથી એકનો પણ ઉદય હોતો નથી તેથી જ વારાફરતી ઉમેરવાના કહ્યાં છે. દેવ, નારકીઓને અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં નિદ્રાનો ઉદય હોય તેમ લાગતું નથી. મનુષ્ય - તિર્થંચને સંભવે છે કેમ કે તેના ઉદયમાં ગણોલ છે. ૪૪નો ઉદય દેવ - નારક આશ્રયી લીધો હોય તેમ લાગે છે કારણ કે ૪૪ના ઉદયસ્થાનમાં નિદ્રા વધારીને ઉદયસ્થાન વધાર્યું નથી. પછી જ્ઞાની મહારાજ જાણે.

ભવસ્થ સમ્યગ્દષ્ટિ દેવ - નારકને ૪૮-૪૯-૫૦-૫૧ એ ૪ ઉદયસ્થાનકો :- ભવસ્થ એવા ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ દેવ-નારકને પૂર્વ કહેલ ૪૪માંથી આનુપૂર્વી બાદ કરતાં અને વૈકિયદિક, ઉપઘાત, પ્રત્યેક, ^{૫૧} સમચતુરસ સંસ્થાન એ પાંચ ઉમેરતાં ૪૮ પ્રકૃતિઓનો ઉદય થાય છે. તે ૪૮માં વેદક સમ્યક્ત્વ, ભય, જુગુપ્સા એ ત્રણમાંથી એક ઉમેરતાં ૪૯નો ઉદય થાય છે. કોઈપણ બે ઉમેરવાથી ૫૦ અને એકી સાથે ૩ ઉમેરવાથી ૫૧નો ઉદય થાય છે.

ભવસ્થ ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ તિર્યચ કે મનુષ્યને ૪૯-૫૦-૫૧-૫૨-૫૩ એ ૫ ઉદયસ્થાનકો :- અથવા જે પૂર્વ કહેલ જ ૪૪માંથી આનુપૂર્વી બાદ કરતાં અને ઔદારિકદિક, પ્રથમસંસ્થાન, સંઘયણ, ઉપઘાત, પ્રત્યેક એ ૬ પ્રકૃતિઓ ઉમેરતાં ૪૯ પ્રકૃતિઓનો ઉદય ભવસ્થ સમ્યક્ત્વી તિર્યચ અથવા મનુષ્યને હોય છે. તે જ ૪૯માં વેદકસમ્યક્ત્વ, ભય, જુગુપ્સા એ ત્રણમાંથી કોઈપણ એક એક ઉમેરતાં ૫૦નો ઉદય થાય છે. કોઈપણ બે ઉમેરવાથી ૫૧નો ઉદય થાય છે. ત્રણને ઉમેરતાં ૫૨નો ઉદય થાય છે. નિદ્રા ઉમેરવાથી ૫૩નો ઉદય થાય છે.

શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત સમ્યગ્દષ્ટિ દેવ - નારકને ૫૦-૫૧-૫૨-૫૩ એ ૪ ઉદયસ્થાનકો :- અથવા જે ભવસ્થ દેવ- નારક યોગ્ય ૪૮માં શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ દેવ કે નારકને પરાઘાત, કોઈપણ એક વિહાયોગતિ ઉમેરતાં ૫૦નો ઉદય થાય છે, તે જ ૫૦માં વેદક સમ્યક્ત્વ, ભય, જુગુપ્સામાંથી કોઈપણ એક એક પ્રકૃતિ ઉમેરવાથી ૫૧નો ઉદય થાય છે. કોઈપણ બે ઉમેરવાથી ૫૨નો ઉદય થાય છે. ત્રણે ઉમેરવાથી ૫૩નો ઉદય થાય છે.

શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત સમ્યગ્દષ્ટિ તિર્યચ કે મનુષ્યને ૫૧-૫૨-૫૩-૫૪-૫૫ એ ૫ ઉદયસ્થાનકો :- અથવા જે શરીરસ્થ એવા ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ તિર્યચ કે મનુષ્યને પૂર્વ ૪૯ કહી છે તેમાં શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત થયા પછી પરાઘાત અને શુભવિહાયોગતિ ઉમેરતાં ૫૧નો ઉદય થાય છે. તે ૫૧માં વેદક સમ્યક્ત્વ, ભય, જુગુપ્સા, નિદ્રા એ ૪માંથી કોઈપણ એક એક ઉમેરતાં ૫૨નો ઉદય થાય છે. કોઈપણ બે ઉમેરતાં ૫૩નો, કોઈપણ ૩ ઉમેરતાં ૫૪નો, અને ચારે ઉમેરતાં ૫૫નો ઉદય થાય છે.

શ્વાસોશ્વાસ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત સમ્યગ્ - તિ - મનુષ્યને ૫૨ થી ૫૬ના ૫ ઉદયસ્થાનકો :- અથવા જે ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ તિર્યચ કે મનુષ્યને અનંતરોક્ત ૫૧માં પ્રાણપાન પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત થયા પછી શ્વાસોશ્વાસનો ઉદય ઉમેરતાં ૫૨નો ઉદય થાય છે. તે જ ૫૨માં વેદકસમ્યક્ત્વ - ભય - જુગુપ્સા - નિદ્રા એ ૪ માંથી કોઈપણ ૧-૨-૩-૪ ઉમેરતાં અનુક્રમે ૫૩-૫૪-૫૫-૫૬નો ઉદય થાય છે.

ભાષાપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત સમ્યગ્ તિ - મનુષ્યને ૫૩ થી ૫૮ના ૬ ઉદયસ્થાનકો :- અથવા જે શ્વાસોશ્વાસ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તને પૂર્વ કહેલ ૫૨માં ભાષાપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તને સ્વર ઉમેરવાથી ૫૩નો ઉદય થાય છે. તેમાં વેદક સમ્યક્ત્વ - ભય - જુગુપ્સા નિદ્રાને પૂર્વ કહેલ રીતથી ઉમેરતાં (૫૪-૫૫-૫૬) ૫૭ના અન્ત સુધીનો ઉદય થાય છે. તિર્યચને આશ્રયીને ઉદ્યોતનામકર્મ ઉમેરતાં ૫૮નો ઉદય થાય છે.

અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિના આ સઘળા ઉદયસ્થાનો નિદ્રા - ભય - જુગુપ્સા અને ઉદ્યોત એ અધુવોદયિ હોવાથી તેઓને ઓછી વત્તી કરતાં અલ્પતર અને ભૂયસ્કાર એમ બંને રૂપે સંભવે છે.

૧લા મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૪૬ થી ૫૯ સુધીના ૧૪ ઉદયસ્થાનકો :- મિથ્યાદષ્ટિને^{૮૮} ૪૬ થી ૫૯ સુધીના ઉદયસ્થાનકો હોય છે. અને તે સપ્તતિકા સંગ્રહમાંથી પૂર્વાપર ભાવનો વિચાર કરી નિદ્રા, ભય, જુગુપ્સા અને ઉદ્યોત એ પ્રકૃતિઓને ઓછીવત્તી કરી પોતાની મેળે જ સમજવાં.

૮૮ મિથ્યાદષ્ટિના ઉદયસ્થાનકોનો સામાન્ય વિચાર આ પ્રમાણે મિથ્યાદષ્ટિને વિગ્રહગતિમાં જ્ઞા ૦-૫, દર્શ ૦-૪, વે ૦-૧, મોહનીયની - અનંતાનુબંધિ કોધાદિમાંથી કોધાદિ-૪, યુગલ-૧, વેદ-૧ અને મિથ્યાત્વમોહનીય એ ૮, આયુ ૦-૧, ગોત્ર-૧, અંતરાય-૫ એમ ૭ કર્મની ૨૫ અને નામકર્મની ૨૧ કુલ ૪૬ પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય છે. તેમાં ભય - જુગુપ્સા - નિદ્રાને અનુક્રમે ૧-૨-૩ ઉમેરતાં ૪ ૭-૪૮-૪૯નો ઉદય થાય છે.

તથા ભવસ્થ એકેન્દ્રિયને પૂર્વ કહેલ ૪૬માંથી આનુપૂર્વી બાદ કરતાં અને પ્રત્યેક, ઔદારિક શરીર, ઉપઘાત, હુંડક સંસ્થાન એ ચાર ઉમેરતાં નામકર્મની - ૨૪ કુલ ૪૯નો ઉદય થાય છે. તેમાં ભય - જુગુપ્સા નિદ્રાને અનુક્રમે ૧-૨-૩ ઉમેરતાં ૫૦-૫૧-૫૨નો ઉદય થાય છે.

તથા પૂર્વોક્ત ૪૯માંથી શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તને પરાઘાતનો ઉદય વધે એટલે ૫૦નો ઉદય થાય છે. તેમાં ભય - જુગુપ્સા - નિદ્રાને અનુક્રમે ૧-૨-૩ ઉમેરતાં ૫૧-૫૨-૫૩નો ઉદય થાય છે.

તથા તે ૫૦માં ઉચ્ચવાસ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તને શ્વાસોશ્વાસનો ઉદય વધે એટલે ૫૧નો ઉદય થાય છે. તેમાં ભય - જુગુપ્સા-નિદ્રાને અનુક્રમે ૧-૨-૩ ઉમેરતાં ૫૨-૫૩-૫૪નો ઉદય થાય છે.

તથા તે પૂર્વોક્ત ૫૧માં ઉદ્યોત અથવા આતપનો ઉદય વધે એટલે ૫૨નો ઉદય થાય છે. તેમાં ભય - જુગુપ્સા - નિદ્રાને અનુક્રમે ૧-૨-૩ ઉમેરતાં ૫૩-૫૪-૫૫નો ઉદય થાય છે.

૫૧ નારોકોને હુંડકસંસ્થાન

પ્રશ્ન :- મિથ્યાદૃષ્ટિને મોહનીયકર્મની ૭ પ્રકૃતિનો ઉદય છતાં વિગ્રહગતિમાં નામકર્મની ૨૧ પ્રકૃતિના ઉદયે વર્તતાં આત્માને ૪૫ પ્રકૃતિનું ઉદયસ્થાનક કેમ ન સંભવે ? (૪૬ પ્રકૃતિનું કેમ કહ્યું ?)

ઉત્તર :- અન્તરાલગતિમાં મિથ્યાદૃષ્ટિને અનંતાનુબંધિ સહિતને જ પ્રાપ્ત થાય છે. કારણ કે કોઇપણ મિથ્યાદૃષ્ટિ અનંતાનુબંધિના ઉદય વિના કાળ પામતો નથી. (એટલે વિગ્રહગતિમાં અનંતાનુબંધિના ઉદય વિનાનો કોઇપણ જીવ હોતો નથી.) તેથી વિગ્રહગતિમાં ૮નો જ ઉદય હોય છે.) અને ૪૬ પ્રકૃતિ આદિના તેના ઉદયસ્થાનકો હોય છે. તથા ૫૯ પ્રકૃતિનું ઉદયસ્થાનક કોઇપણ ક્રોધાદિ-૪, ક્રોધપણ વેદ-૧, ક્રોધપણ યુગલ-૧, ભય, જુગુપ્સા અને મિથ્યાત્વ એ મોહનીયકર્મની -૧૦ પ્રકૃતિઓ ઉદયે વર્તતાં જીવને તિર્યચગતિ, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસ, ભાદર, પર્યાપ્ત, સુભગ કે દુર્ભગ, આદેય કે અનાદેય, યશઃકીર્તિ કે અયશઃકીર્તિ, વર્ણાદિ-૪, અગુરુલઘુ, સ્થિર, અસ્થિર, શુભ, અશુભ, તૈજસ, કાર્મણ, નિર્માણ, ઔદારિકદ્વિક, કોઇપણ એક સંસ્થાન, કોઇપણ એક સંઘયણ, પ્રત્યેક, ઉપઘાત, પરાઘાત, કોઇપણ એક વિહાયોગતિ, સુસ્વર કે દુઃસ્વર, ઉચ્છ્વાસ ઉદ્યોત એ ૩૧ પ્રકૃતિઓ નામકર્મની ઉદયમાં હોય છે. જ્ઞાનાવરણ - ૫, અંતરાય - ૫, દર્શનાવરણ - ૪ કોઇપણ એક નિદ્રાનો ઉદય, કોઇપણ એક વેદનીય, કોઇપણ એક આયુષ્ય, કોઇપણ એક ગોત્રને અનુભવતા જીવને ૫૯નો ઉદય હોય છે.

અહીં અવક્તવ્ય ઉદય ઘટતો નથી. કારણ કે સર્વ પ્રકૃતિઓ ઉદય વિચ્છેદ થયા પછી ફરી ઉદયનો સંભવ નથી. અવસ્થિત ઉદયસ્થાન ૨૬ છે. કારણ કે તે સ્થાન સમાન હોય છે.

કદાચ અહીં શંકા થાય કે વિગ્રહગતિમાં કે સમુદ્ઘાતમાં જે જે ઉદયસ્થાનકો હોય છે તેમાં અવસ્થિતોદય કેમ સંભવે ? સત્ય છે. તે શંકાનો ઉત્તરમાં સમજવાનું કે ત્યાં પણ બે-ત્રણ સમયની પ્રાપ્તિ છે.

^{૯૦} ભૂયસ્કારોદય - ૨૧/૧૯ છે. કારણ કે છન્નસ્થના ઉદયસ્થાનકોને વિષે કેવલી જતા નથી. અતીર્થકરને પણ તીર્થકરનો ઉદય થતો નથી. અયોગી કેવલી સયોગી કેવલીના ઉદયે પણ આવે નહીં તેથી ૧૧-૧૨-૨૩-૨૪-૪૪ એ ૫ ઉદયસ્થાનકોના ભૂયસ્કાર પ્રાપ્ત થતા નથી.

^{૯૧} અલ્પતરોદય-૨૪ છે. કારણ કે અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ અથવા મિથ્યાદૃષ્ટિ કેવલીના ઉદયસ્થાનકે જતાં નથી તેથી ૩૪ના લક્ષણવાળો અલ્પતરોદય પ્રાપ્ત થતો નથી.

તથા ભવસ્થ એકેન્દ્રિયને ઉદય યોગ્ય ૨૪માં અંગોપાંગ અને સંઘયણ ઉમેરતાં ભવસ્થ બેઠ ન્દ્રિયાદિને નામકર્મની ૨૬ અને શેષ સાત કર્મની ૨૫ કુલ ૫૧નો ઉદય હોય છે. તેમાં ભય - જુગુપ્સા - નિદ્રાને અનુક્રમે ૧-૨-૩ ઉમેરતાં ૫૨-૫૩-૫૪નો ઉદય થાય છે.

તથા શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત તેઓને પૂર્વોક્ત ૫૧માં પરાઘાત અને વિહાયોગતિ ઉમેરતાં ૫૩નો ઉદય થાય છે. તેમાં ભય, જુગુપ્સા અને નિદ્રાને અનુક્રમે ૧-૨-૩ ઉમેરતાં ૫૪-૫૫-૫૬નો ઉદય થાય છે.

તથા ઉચ્છ્વાસ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત તેઓને પૂર્વોક્ત ૫૩માં શ્વાસોચ્છ્વાસ ઉમેરતાં ૫૪નો ઉદય થાય, તેમાં ભય - જુગુપ્સા - નિદ્રાને અનુક્રમે ૧-૨-૩ ઉમેરતાં ૫૫-૫૬-૫૭નો ઉદય થાય છે.

તથા ભાષાપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત તેઓને પૂર્વોક્ત ૫૪માં સ્વરનો ઉદય વધારતાં ૫૫નો ઉદય થાય. તેમાં ભય - જુગુપ્સા અને નિદ્રાને અનુક્રમે ૧-૨-૩ ઉમેરતાં ૫૬-૫૭-૫૮નો ઉદય થાય છે.

તથા પૂર્વોક્ત ૫૫ પ્રકૃતિઓ તિર્યચો આશ્રયી ઉદ્યોતનો ઉદય વધારતાં ૫૬નો ઉદય થાય. તેમાં ભય - જુગુપ્સા - નિદ્રાને અનુક્રમે ૧-૨-૩ ઉમેરતાં ૫૭-૫૮-૫૯નો ઉદય થાય છે.

આ પ્રમાણે તિર્યચોમાં એક સમયે એક જીવને વધારેમાં વધારે ૫૯ પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય છે. તેમાં જ્ઞા૦-૫, દર્શ૦-૫, વેદ૦-૧, મોહ૦-૧૦, આયુ૦-૧, ગોત્ર-૧, અંતરાય-૫, અને નામકર્મની ૩૧ પ્રકૃતિઓ હોય છે. દેવાદિ ભિન્નભિન્ન જીવો આશ્રયી ઉદયસ્થાનકો ગણતા એક એક ઉદયસ્થાન અનેક પ્રકારે થાય તે તથા ક્રમશઃ વધારતાં ભૂયસ્કાર અને ઓછી કરતાં અલ્પતર થાય તે સ્વયમેવ સમજવા. અહીં જે ભૂયસ્કાર અને અલ્પતરો થાય તેનો પૂર્વોક્ત સંખ્યામાં કંઈ ઉપયોગ નથી કારણ કે સંખ્યા વધશે નહીં. માત્ર એક ભૂયસ્કાર કે એક અલ્પતર અનેક રીતે થાય છે એટલું સમજાશે. અહીં ઉદયસ્થાનકોની દિશા માત્ર બતાવી છે તેથી ભિન્ન ભિન્ન જીવો આશ્રયી ઉદયસ્થાન કો સ્વયમેવ સમજવા.

૯૦ ૨૬ ઉદયસ્થાનકોમાં કેવલીના ઉદયસ્થાનો આશ્રયી-૬, અવિરતિના ૪૪થી ૫૮ સુધીના ૧૫ ઉદયસ્થાનકોમાં જે ક્રમે ઉદયમાં પ્રકૃતિઓ વધારી છે તે ક્રમે વધારતા ૧૪ અને છેલ્લું ૫૯નું એમ કુલ ૨૧ ભૂયસ્કાર થાય, અને કેવલી ભગવંતના ૪ ગણીએ તો ૧૯ ભૂયસ્કાર થાય.

૯૧ ૨૬ના ઉદયસ્થાનકોમાં કેવલી મહારાજના ઉદયસ્થાનો આશ્રયી ૯ તથા અવિરતિના ૫૮ થી ૪૪ સુધીના ૧૫ ઉદયસ્થાનકોમાં પચ્ચાનુપૂર્વીએ પ્રકૃતિ ઓછી કરતાં ૧૪ અલ્પતર થાય. જેમ કે ૫૮ પ્રકૃતિના ઉદયમાંથી નિદ્રા, ભય અને જુગુપ્સામાંથી કોઇપણ એક ઓછી કરતાં ૫૭નું, કોઇપણ બે ઓછી કરતાં ૫૬નું અને ત્રણ ઓછી કરતાં ૫૫નું ઉદયસ્થાન થાય, એ પ્રમાણે અન્યત્ર પણ સમજવું. તથા ૫૯ પ્રકૃતિના ઉદયવાળાને નિદ્રા આદિ પ્રકૃતિ ઓછી થતાં ૫૮નું અલ્પતર થાય. આ રીતે કુલ ૨૪ અલ્પતર થાય. અહીં એક ભૂયસ્કાર અને અલ્પતર અનેક રીતે થઈ શકે છે પણ અવધિના ભેદે ભૂયસ્કારાદિનો ભેદ નહિ ગણાતો હોવાથી તેઓની તેટલી જ સંખ્યા થાય છે. તથા ૪૪નો ઉદય વિગ્રહગતિમાં વર્તતાં કાષ્ટિક સમ્યક્ત્વીને હોય છે અને તેમાં ભય વિગેરે ઉમેરતાં છેલ્લો ૪૭નો ઉદય થાય છે. અને ૪૮નો ઉદય ભવસ્થને હોય છે. એટલે ૪૮ના ઉદયથી ૪૭ના ઉદયસ્થાનકે જાય નહીં તેથી તેની અપેક્ષાએ અલ્પતર ન ઘટે તેમ લાગે છે, પરંતુ ૪૬ના ઉદયવાળા મિથ્યાત્વીને ભય જુગુપ્સા વધે એટલે ૪૮નો ઉદય થાય તેમાંથી ભય કે જુગુપ્સા કોઇપણ એક ઘટાડવાથી ૪૭નું અલ્પતર થાય. આ રીતે ૪૭નું અલ્પતર સંભવે છે.

પ્રશ્ન :- ૩૪નો ઉદય સ્વભાવસ્થ તીર્થંકર કેવલીને હોય છે. (તેથી જ્યારે તીર્થંકર થનારા આત્મા કેવલીપણાને પ્ર કરે) અને ૪૪ આદિ કોઇપણ ઉદયસ્થાનેથી ૩૪ના ઉદયે જાય ત્યારે ૩૪ના ઉદયરૂપ અલ્પતર સંભવે છે તો પછી શા માટે ૩૪ના અલ્પતરનો નિષેધ કર્યો ?

જવાબ :- કારણ કે કેવલીપણાને સર્વ આત્માઓ ગુણસ્થાનકના કર્મ પ્રાપ્ત કરે છે. અને કર્મના અનુસારે ૧૨મા ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકે^{૯૨} ૩૩ પ્રકૃતિનું એક જ ઉદયસ્થાનક હોય છે.

તે ૩૩ પ્રકૃતિઓ આ પ્રમાણે છે. મનુષ્યજાતિ, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત, સુભગ, આદેય, યશઃકીર્તિ, તેજસ, કાર્મણ, સ્થિર, અસ્થિર, શુભ, અશુભ, વર્ણાદિ-૪, અગુરુલઘુ, નિર્માણ, ઔદારિકદ્વિક, પ્રત્યેક, ઉપઘાત, કોઇપણ એક વિહાયોગતિ, પરાઘાત, સુસ્વર કે દુઃસ્વર, ઉચ્ચવાસ, કોઇપણ એક સંસ્થાન, સંઘયણ, કોઇપણ એક વેદનીય, મનુષ્યાયુષ્ય, ઉચ્ચગોત્ર.

હવે જ્યારે કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય (અને સયોગીકેવળી ગુણસ્થાનકને પ્રાપ્ત કરે ત્યારે તીર્થંકર થનારનો) તીર્થંકરનામકર્મનો ઉદય થવાથી ૩૪ના ઉદયસ્થાનને પ્રાપ્ત કરે. તેથી ૩૪નું ઉદયસ્થાનક ભૂયસ્કારરૂપે જ ઘટી શકે અલ્પતર રૂપે ઘટી શકે નહીં માટે ૩૪ના અલ્પતરનો નિષેધ કર્યો છે.

તથા ૫૯ના ઉદયસ્થાનક પણ પોતાનાથી અન્ય કોઇ મોટું ઉદયસ્થાનક નહીં હોવાથી અલ્પતરરૂપે થતું નથી. તેથી (૩૪ અને ૫૯) એ બે બાદ કરતાં ૨૪ જ અલ્પતરોદય થાય છે. એ પ્રમાણે સામાન્યથી સર્વ ઉત્તર પ્રકૃતિઓના ઉદય સ્થાનકોને વિષે ભૂયસ્કાર કહ્યાં.

ઉદીરણા અધિકાર પણ પ્રાયઃ ઉદય સમાન છે. વિશેષ એ છે કે નામના ૮-૯ ઉદયસ્થાનોમાં ઉદીરણાનો અભાવ છે. સામાન્યથી સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિ સમુદાયમાં અને અપ્રમત્ત આદિમાં વેદનીય આયુષ્ય સિવાયના ઇત્યાદિ જે વિશેષ છે તે ઉદીરણા પ્રસ્થાનથી સારી રીતે વિચારવાં, તેને લગતાં ભૂયસ્કાર આદિ નિરૂપણ કરવાં. (યંત્ર નંબર-૨૨ જુઓ)(અનુસંધાણ પે.નં.-૧૪૬)

ઇતિ સર્વ ઉત્તર પ્રકૃતિઓના ઉદયસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિ સ્વરૂપ સમાપ્ત .

સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના ૨૬ ઉદયસ્થાનકો, ભૂયસ્કાર - અલ્પતરનું યંત્ર નં.-૨૨
- : અયોગી - સયોગી કેવલીના ૧૦ ઉદયસ્થાનકો :-

નંબર	ક્રમ ઉદયસ્થાનક	ગુણસ્થાનક	જ્ઞાનો	દર્શો	વેદો	મોહો	આયુ	નામ	ગોત્ર	અંતરાય	કયા ઉદયસ્થાનકથી કયો ભૂયસ્કાર ?	કયા ઉદયસ્થાનકથી કયો અલ્પતર ?
૧	૧૧	૧૪	-	-	૧	-	૧	૮	૧	-	-	૩૧ થી ૧૧ નો
૨	૧૨	૧૪	-	-	૧	-	૧	૯	૧	-	-	૩૨ થી ૧૨ નો
૩	૨૩	૧૩	-	-	૧	-	૧	૨૦	૧	-	-	૨૯ થી ૨૩ નો
૪	૨૪	૧૩	-	-	૧	-	૧	૨૧	૧	-	-	૩૦ થી ૨૪ નો
૫	૨૯	૧૩	-	-	૧	-	૧	૨૬	૧	-	૨૩ થી ૨૯ નો	૩૧ થી ૨૯ નો
૬	૩૦	૧૩	-	-	૧	-	૧	૨૭	૧	-	૨૪ થી ૩૦ નો	૩૨ થી ૩૦ નો
૭	૩૧	૧૩	-	-	૧	-	૧	૨૮	૧	-	-	૩૨ થી ૩૧ નો
૮	૩૨	૧૩	-	-	૧	-	૧	૨૯	૧	-	-	૩૩ થી ૩૨ નો
૯	૩૩	૧૩	-	-	૧	-	૧	૩૦	૧	-	૨૯ થી ૩૩ નો	૩૪ થી ૩૩ નો
૧૦	૩૪	૧૩	-	-	૧	-	૧	૩૧	૧	-	૩૦ થી ૩૪ નો	-
કુલ											૪ - ભૂયસ્કારોદય	૯ - અલ્પતરોદય

૯૨ અહીં એમ કહ્યું કે સર્વ આત્માઓ કેવલીપણાને ગુણસ્થાનકના કર્મ પ્રાપ્ત કરે છે એટલે ૧૨મે થઈને જ ૧૩મે જાય છે તે સિવાય જઈ શકતા નથી એ બરાબર છે. પરંતુ ૧૨મે ૩૩નું જ ઉદયસ્થાન હોય એમ જે કહ્યું તે કેમ સંભવે ? કારણ કે ચાર અધાતિકર્મની જ ૩૩ પ્રકૃતિઓ થાય તેમાં જ્ઞાનો-૫ દર્શો-૪, અને અંતો-૫, એ ૧૪ ઉમેરતાં ૪૭નું ઉદયસ્થાનક થાય, કારણ કે ધાતિ ત્રણ કર્મનો ઉદય હોય છે. તેથી તે ૪૭ના ઉદયસ્થાનેથી ધાતિકર્મ ખપાવી કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી ૩૪ના ઉદયે જતો અલ્પતર પણ સંભવી શકે તો શા માટે તેનો નિષેધ કર્યો ? એટલે કે ૧૨મા ગુણઠાણે ૩૩નું જ ઉદયસ્થાનક કેમ કહ્યું ? અને ૩૪નું અલ્પતર કેમ ન કહ્યું ? એ શંકાને અવકાશ છે. તેનું સમાધાન બહુશુભ પાસેથી કરી લેવું.

- : ઝથા ગુણસ્થાનકે ઝઝ થી પટ સુધીના ૧૫ ઉદયસ્થાનકો :-

ક્યા જીવને ક્યારે ? કેટલા ઉદયસ્થાનકો ? સંજ્ઞા :- ક્ષા૦ = ક્ષાયિક સમ્યગ્દૃષ્ટિ	ઉદયસ્થાનક નંબર	કુ ઉદયસ્થાનક ?	જ્ઞાન૦	દર્શ૦	વેદ૦	મોહ૦	આયુ૦	નામ	ગોત્ર	અંત૦
વિગ્રહગતિમાં ક્ષા૦ ને	૧	૪૪	૫	૪	૧	૬	૧	૨૧	૧	૫
વિગ્રહગતિમાં ક્ષા૦ + ક્ષય૦	૨	૪૫	૫	૪	૧	૭	૧	૨૧	૧	૫
વિગ્રહગતિમાં ક્ષા૦ + ક્ષય૦	૩	૪૬	૫	૪	૧	૮	૧	૨૧	૧	૫
વિગ્રહગતિમાં ક્ષય૦પશમ	૪	૪૭	૫	૪	૧	૯	૧	૨૧	૧	૫
ભવસ્થ ક્ષા૦ દેવ-નારકને	૫	૪૮	૫	૪	૧	૬	૧	૨૫	૧	૫
ભવસ્થ ક્ષા૦ + ક્ષય૦ દેવ-નારકને	૬	૪૯	૫	૪	૧	૭	૧	૨૫	૧	૫
ભવસ્થ ક્ષા૦ + ક્ષય૦ દેવ-નારકને	૭	૫૦	૫	૪	૧	૮	૧	૨૫	૧	૫
ભવસ્થ ક્ષય૦ દેવ-નારકને	૮	૫૧	૫	૪	૧	૯	૧	૨૫	૧	૫
ભવસ્થ ક્ષા૦ તિર્યચ-મનુ૦ ને	૯	૪૯	૫	૪	૧	૬	૧	૨૬	૧	૫
ભવસ્થ ક્ષા૦ + ક્ષય૦ તિર્યચ-મનુ૦ ને	૭	૫૦	૫	૪	૧	૭	૧	૨૬	૧	૫
ભવસ્થ ક્ષા૦ + ક્ષય૦ તિર્યચ-મનુ૦ ને	૮	૫૧	૫	૪	૧	૮	૧	૨૬	૧	૫
ભવસ્થ ક્ષય૦ તિર્યચ-મનુ૦ ને	૯	૫૨	૫	૪	૧	૯	૧	૨૬	૧	૫
ભવસ્થ ક્ષય૦ તિર્યચ-મનુ૦ ને	૧૦	૫૩	૫	૫	૧	૯	૧	૨૬	૧	૫
શરીર પર્યાપ્ત ક્ષા૦ - દેવ- નારકને	૭	૫૦	૫	૪	૧	૬	૧	૨૭	૧	૫
શરીર પર્યાપ્ત ક્ષા૦ + ક્ષય૦ દેવ- નારકને	૮	૫૧	૫	૪	૧	૭	૧	૨૭	૧	૫
શરીર પર્યાપ્ત ક્ષા૦ + ક્ષય૦ દેવ- નારકને	૯	૫૨	૫	૪	૧	૮	૧	૨૭	૧	૫
શરીર પર્યાપ્ત ક્ષય૦ દેવ- નારકને	૧૦	૫૩	૫	૪	૧	૯	૧	૨૭	૧	૫
શરીર પર્યાપ્ત ક્ષા૦ તિ૦ - મનુ૦ ને	૮	૫૧	૫	૪	૧	૬	૧	૨૮	૧	૫
શરીર પર્યાપ્ત ક્ષા૦ + ક્ષય૦ તિ૦ મનુ૦ ને	૯	૫૨	૫	૪	૧	૭	૧	૨૮	૧	૫
શરીર પર્યાપ્ત ક્ષા૦ તિ૦ - મનુ૦ ને	૯	૫૨	૫	૫	૧	૬	૧	૨૮	૧	૫
શરીર પર્યાપ્ત ક્ષા૦ + ક્ષય૦ તિ૦ મનુ૦ ને	૧૦	૫૩	૫	૪	૧	૮	૧	૨૮	૧	૫
શરીર પર્યાપ્ત ક્ષા૦ + ક્ષય૦ તિ૦ મનુ૦ ને	૧૦	૫૩	૫	૫	૧	૭	૧	૨૮	૧	૫
શરીર પર્યાપ્ત ક્ષય૦ તિ૦ મનુ૦ ને	૧૧	૫૪	૫	૪	૧	૯	૧	૨૮	૧	૫
શરીર પર્યાપ્ત ક્ષા૦ + ક્ષય૦ તિ૦ મનુ૦ ને	૧૧	૫૪	૫	૫	૧	૮	૧	૨૮	૧	૫
શરીર પર્યાપ્ત ક્ષય૦ તિ૦ મનુ૦ ને	૧૨	૫૫	૫	૫	૧	૯	૧	૨૮	૧	૫
શ્વાસ૦ પર્યાપ્ત ક્ષા૦ તિ૦ મનુ૦ ને	૯	૫૨	૫	૪	૧	૬	૧	૨૯	૧	૫
શ્વાસ૦ પર્યાપ્ત ક્ષા૦ + ક્ષય૦ તિ૦ મનુ૦ ને	૧૦	૫૩	૫	૪	૧	૭	૧	૨૯	૧	૫
શ્વાસ૦ પર્યાપ્ત ક્ષા૦ તિ૦ મનુ૦ ને	૧૦	૫૩	૫	૫	૧	૬	૧	૨૯	૧	૫

ક્યા જીવને ક્યારે ? કેટલા ઉદયસ્થાનકો ? સંજ્ઞા :- ક્ષા૦ = ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ	ઉદયસ્થાનક નંબર	કુલ ઉદયસ્થાનક ?	જ્ઞાન૦	દર્શ૦	વેદ૦	મોહ૦	આયુ૦	નામ	ગોત્ર	અંત૦
શ્વાસ૦ પર્યાપ્ત ક્ષા૦ + ક્ષય૦ તિ૦-મનુ૦ ને	૧૧	૫૪	૫	૪	૧	૮	૧	૨૮	૧	૫
શ્વાસ૦ પર્યાપ્ત ક્ષા૦ + ક્ષય૦ તિ૦-મનુ૦ ને	૧૧	૫૪	૫	૫	૧	૭	૧	૨૮	૧	૫
શ્વાસ૦ પર્યાપ્ત ક્ષય૦ તિ૦-મનુ૦ ને	૧૨	૫૫	૫	૪	૧	૮	૧	૨૮	૧	૫
શ્વાસ૦ પર્યાપ્ત ક્ષા૦ + ક્ષય૦ તિ૦-મનુ૦ ને	૧૨	૫૫	૫	૫	૧	૮	૧	૨૮	૧	૫
શ્વાસ૦ પર્યાપ્ત ક્ષય૦ તિ૦-મનુ૦ ને	૧૩	૫૬	૫	૫	૧	૮	૧	૨૮	૧	૫
ભાષા પર્યાપ્ત ક્ષા૦ તિ૦-મનુ૦ ને	૧૦	૫૩	૫	૪	૧	૬	૧	૩૦	૧	૫
ભાષા પર્યાપ્ત ક્ષા૦ + ક્ષય૦ તિ૦ મનુ૦ ને	૧૧	૫૪	૫	૪	૧	૭	૧	૩૦	૧	૫
ભાષા પર્યાપ્ત ક્ષા૦ તિ૦ મનુ૦ ને	૧૧	૫૪	૫	૫	૧	૬	૧	૩૦	૧	૫
ભાષા પર્યાપ્ત ક્ષા૦ + ક્ષય૦ તિ૦ મનુ૦ ને	૧૨	૫૫	૫	૪	૧	૮	૧	૩૦	૧	૫
ભાષા પર્યાપ્ત ક્ષા૦ + ક્ષય૦ તિ૦ મનુ૦ ને	૧૨	૫૫	૫	૫	૧	૭	૧	૩૦	૧	૫
ભાષા પર્યાપ્ત ક્ષય૦ તિ૦ મનુ૦ ને	૧૩	૫૬	૫	૪	૧	૮	૧	૩૦	૧	૫
ભાષા પર્યાપ્ત ક્ષા૦ + ક્ષય૦ તિ૦ મનુ૦ ને	૧૩	૫૬	૫	૫	૧	૮	૧	૩૦	૧	૫
ભાષા પર્યાપ્ત ક્ષય૦ તિ૦ મનુ૦ ને	૧૪	૫૭	૫	૫	૧	૮	૧	૩૦	૧	૫
ભાષા પર્યાપ્ત ક્ષય૦ તિ૦ મનુ૦ ને	૧૫	૫૮	૫	૫	૧	૮	૧	૩૧	૧	૫

ઉપરના સર્વ ઉદયસ્થાનકોમાં નિદ્રા - ભય - જુગુપ્સા - ઉદ્યોત એ અધુવોદયિ હોવાથી જુદી જુદી રીતે ભૂયસ્કાર - અલ્પતર થાય છે. તેથી ૧૪ ભૂયસ્કારોદય, ૧૪ અલ્પતરોદય થાય છે.

- : મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૪૬ થી ૫૯ સુધીના ૧૪ ઉદયસ્થાનકો :-

ક્યા જીવને ક્યારે ? કેટલા ઉદયસ્થાનકો ? સંજ્ઞા :- ક્ષા૦ = ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ	ઉદયસ્થાનક નંબર	કુલ ઉદયસ્થાનક ?	જ્ઞાન૦	દર્શ૦	વેદ૦	મોહ૦	આયુ૦	નામ	ગોત્ર	અંત૦
વિગ્રહગતિમાં એકેન્દ્રિયને ૪ ઉદ૦	૧	૪૬	૫	૪	૧	૮	૧	૨૧	૧	૫
	૨	૪૭	૫	૪	૧	૮	૧	૨૧	૧	૫
	૨	૪૭	૫	૫	૧	૮	૧	૨૧	૧	૫
	૭	૪૮	૫	૪	૧	૧૦	૧	૨૧	૧	૫
	૭	૪૮	૫	૫	૧	૮	૧	૨૧	૧	૫
	૪	૪૮	૫	૫	૧	૧૦	૧	૨૧	૧	૫
ભવસ્થ એકેન્દ્રિયને ૪ ઉદ૦	૪	૪૮	૫	૪	૧	૮	૧	૨૪	૧	૫
	૫	૫૦	૫	૪	૧	૮	૧	૨૪	૧	૫
	૫	૫૦	૫	૫	૧	૮	૧	૨૪	૧	૫
	૬	૫૧	૫	૪	૧	૧૦	૧	૨૪	૧	૫

ક્યા જીવને ક્યારે ? કેટલા ઉદયસ્થાનકો ? સંજ્ઞા :- ક્ષા૦ = ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ	ઉદયસ્થાનક તંબર	કુમ્ભ ઉદયસ્થાનક ?	જાન૦	દર્શ૦	વેદ૦	મોહ૦	આયુ૦	નામ	ગોત્ર	અંત૦
ભવસ્થ એકેન્દ્રિયને ૪ ઉદ૦	૬	૫૧	૫	૫	૧	૯	૧	૨૪	૧	૫
	૭	૫૨	૫	૫	૧	૧૦	૧	૨૪	૧	૫
શરીર પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિયને ૪ ઉદ૦	૫	૫૦	૫	૪	૧	૮	૧	૨૫	૧	૫
	૬	૫૧	૫	૪	૧	૯	૧	૨૫	૧	૫
	૬	૫૧	૫	૫	૧	૮	૧	૨૫	૧	૫
	૭	૫૨	૫	૪	૧	૧૦	૧	૨૫	૧	૫
	૭	૫૨	૫	૫	૧	૯	૧	૨૫	૧	૫
	૮	૫૩	૫	૫	૧	૧૦	૧	૨૫	૧	૫
શ્વાસો પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિયને ૪ ઉદ૦	૬	૫૧	૫	૪	૧	૮	૧	૨૬	૧	૫
	૭	૫૨	૫	૪	૧	૯	૧	૨૬	૧	૫
	૭	૫૨	૫	૫	૧	૮	૧	૨૬	૧	૫
	૮	૫૩	૫	૪	૧	૧૦	૧	૨૬	૧	૫
	૮	૫૩	૫	૫	૧	૯	૧	૨૬	૧	૫
	૯	૫૪	૫	૫	૧	૧૦	૧	૨૬	૧	૫
શ્વાસો પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિયને આતપ કે ઉદ્યોત	૭	૫૨	૫	૪	૧	૮	૧	૨૭	૧	૫
ઉમેરતાં ૪ ઉદ૦	૮	૫૩	૫	૪	૧	૯	૧	૨૭	૧	૫
	૮	૫૩	૫	૫	૧	૮	૧	૨૭	૧	૫
	૯	૫૪	૫	૪	૧	૧૦	૧	૨૭	૧	૫
	૯	૫૪	૫	૫	૧	૯	૧	૨૭	૧	૫
	૧૦	૫૫	૫	૫	૧	૧૦	૧	૨૭	૧	૫
ભવસ્થ બેઠન્દ્રિય આદિ ૪ ઉદ૦	૬	૫૧	૫	૪	૧	૮	૧	૨૬	૧	૫
	૭	૫૨	૫	૪	૧	૯	૧	૨૬	૧	૫
	૭	૫૨	૫	૫	૧	૮	૧	૨૬	૧	૫
	૮	૫૩	૫	૪	૧	૧૦	૧	૨૬	૧	૫
	૮	૫૩	૫	૫	૧	૯	૧	૨૬	૧	૫
	૯	૫૪	૫	૫	૧	૧૦	૧	૨૬	૧	૫
શરીર પર્યાપ્ત બેઠન્દ્રિય આદિ ૪ ઉદ૦	૮	૫૩	૫	૪	૧	૮	૧	૨૮	૧	૫
	૯	૫૪	૫	૪	૧	૯	૧	૨૮	૧	૫
	૯	૫૪	૫	૫	૧	૮	૧	૨૮	૧	૫
	૧૦	૫૫	૫	૪	૧	૧૦	૧	૨૮	૧	૫

ક્યા જીવને ક્યારે ? કેટલા ઉદયસ્થાનકો ? સંજ્ઞા :- જ્ઞા૦ = જ્ઞાતિક સમ્યગ્દષ્ટિ	ઉદયસ્થાનક નંબર	ક્યા ઉદયસ્થાનક ?	જ્ઞાન૦	દર્શ૦	વેદ૦	મોહ૦	આયુ૦	નામ	ગોત્ર	અંત૦
શરીર પર્યાપ્ત બેઇન્દ્રિય આદિ ૪ ઉદ૦	૧૦	૫૫	૫	૫	૧	૮	૧	૨૮	૧	૫
	૧૧	૫૬	૫	૫	૧	૧૦	૧	૨૮	૧	૫
શ્વાસ૦ પર્યાપ્ત બેઇન્દ્રિય આદિ ૪ ઉદ૦	૯	૫૪	૫	૪	૧	૮	૧	૨૮	૧	૫
	૧૦	૫૫	૫	૪	૧	૮	૧	૨૮	૧	૫
	૧૦	૫૫	૫	૫	૧	૮	૧	૨૮	૧	૫
	૧૧	૫૬	૫	૪	૧	૧૦	૧	૨૮	૧	૫
	૧૧	૫૬	૫	૫	૧	૮	૧	૨૮	૧	૫
	૧૨	૫૭	૫	૫	૧	૧૦	૧	૨૮	૧	૫
ભાષા પર્યાપ્ત બેઇન્દ્રિય આદિ ૪ ઉદ૦	૧૦	૫૫	૫	૪	૧	૮	૧	૩૦	૧	૫
	૧૧	૫૬	૫	૪	૧	૮	૧	૩૦	૧	૫
	૧૧	૫૬	૫	૫	૧	૮	૧	૩૦	૧	૫
	૧૨	૫૭	૫	૪	૧	૧૦	૧	૩૦	૧	૫
	૧૨	૫૭	૫	૫	૧	૮	૧	૩૦	૧	૫
	૧૩	૫૮	૫	૫	૧	૧૦	૧	૩૦	૧	૫
ભાષા પર્યાપ્ત તિર્થચને ૪ ઉદ૦	૧૧	૫૬	૫	૪	૧	૮	૧	૩૧	૧	૫
	૧૨	૫૭	૫	૪	૧	૮	૧	૩૧	૧	૫
	૧૨	૫૭	૫	૫	૧	૮	૧	૩૧	૧	૫
	૧૩	૫૮	૫	૪	૧	૧૦	૧	૩૧	૧	૫
	૧૩	૫૮	૫	૫	૧	૮	૧	૩૧	૧	૫
	૧૪	૫૯	૫	૫	૧	૧૦	૧	૩૧	૧	૫

ઉપરના ઉદયસ્થાનકમાં પૂર્વોક્ત જે ભૂયસ્કાર - અલ્પતર કલાં તેમાં આવી જશે. તેથી સંખ્યા વધે નહી પણ એક જ ભૂયસ્કાર અલ્પતર અનેક રીતે થાય ભૂયસ્કારોદય = ૨૧ (૧૮), અલ્પતરોદય - ૨૪ (૨૫), અવક્તવ્યોદય - નથી. અવસ્થિત = ૨૬

- : અથ સત્તાસ્થાનકો વિષે ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ :-

હવે જ્ઞાનાવરણીયાદિ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના અને સામાન્યથી સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના સત્તાસ્થાનકોમાં ભૂયસ્કારાદિ કહે છે. ત્યાં દરેક જ્ઞાનાવરણીય આદિ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના ભૂયસ્કારાદિ કહેવાય છે.

જ્ઞાનાવરણીય અને અંતરાય એ બે કર્મનું ૫-૫ પ્રકૃતિરૂપ એક જ સત્તાસ્થાનક છે. અહીં બીજું નાનું મોટું કોઇ સત્તાસ્થાન નથી માટે ભૂયસ્કાર કે અલ્પતરનો સંભવ નથી. અહીં અવક્તવ્ય પણ નથી કારણ કે એ બે ઉત્તરપ્રકૃતિઓની સત્તાનો વિચ્છેદ થયા પછી ફરી તેઓની સત્તાનો અસંભવ હોવાથી.

તથા વેદનીયના બે અને એક પ્રકૃતિરૂપ એમ બે સત્તાસ્થાનક છે. તેમાં અયોગી ગુણસ્થાનકના દ્વિચરમસમય સુધી બે પ્રકૃતિરૂપ, અને અંત્ય સમયે એક પ્રકૃતિરૂપ સત્તાસ્થાનક છે. અહીં એક પ્રકૃતિના સત્તાસ્થાનકથી બે પ્રકૃતિના સત્તાસ્થાનકે જતા નહીં હોવાથી ભૂયસ્કાર ઘટતો નથી. (બે પ્રકૃતિના સત્તાસ્થાનકથી) એક પ્રકૃતિના સત્તાસ્થાને જતો હોવાથી એક અલ્પતર હોય છે. બે પ્રકૃતિરૂપ અવસ્થિત છે. એક પ્રકૃત્યાત્મક સત્તાસ્થાન માત્ર એક સમય જ હોવાથી અવસ્થિતરૂપે ઘટતું નથી.

ગોત્ર અને આયુના બે બે સત્તાસ્થાનકો છે.... તે આ પ્રમાણે બે અને એક. ત્યાં બે ગોત્ર પ્રકૃતિનું એક બીજામાં જવા આવવાનું હોવાથી બેનું, અને જ્યારે તેઉ-વાઉના ભવમાં જઇ ઉચ્ચગોત્ર ઉવેલી નાંખે ત્યારે નીચગોત્રરૂપ એક જ સત્તાસ્થાનક હોય છે. અથવા અયોગી ગુણસ્થાનકના દ્વિચરમ સમયે નીચગોત્રનો ક્ષય થાય ત્યારે એક ઉચ્ચગોત્રની સત્તા(છેલ્લે સમયે) હોય છે. આયુષ્યનો જ્યાં સુધી પરભવઆયુ બંધ ન થાય ત્યાં સુધી એકની સત્તા અને પરભવ આયુ બંધ થાય, એટલે બે ની સત્તા હોય છે. ત્યાં ગોત્રકર્મનો બે પ્રકૃત્યાત્મક રૂપ એક ભૂયસ્કાર થાય છે. જ્યારે ઉચ્ચગોત્રની ઉદ્વલના થાય ત્યારે નીચગોત્રની સત્તાવાળો થયો છતો ફરીથી જ્યારે ઉચ્ચગોત્ર બાંધે ત્યારે જાણવો. એક પ્રકૃત્યાત્મક રૂપ એક અલ્પતર થાય છે. અને તે પણ ઉચ્ચગોત્રની ઉદ્વલના થાય ત્યારે અથવા નીચગોત્રનો ક્ષય થાય ત્યારે હોય છે. બે અવસ્થિત સત્તાકર્મ છે. કારણ કે બન્ને પણ પ્રકૃતિ ચિરકાળ પર્યંત સંભવે છે. વિશેષ એ કે ઉચ્ચગોત્રની ઉદ્વલના થયા બાદ એકલા નીચગોત્રની સત્તા ચિરકાળ પર્યંત સંભવે છે, પણ ઉચ્ચગોત્રની સત્તા નહીં, કારણ કે તેનો બીજે સમયે જ ક્ષય થાય છે. આયુષ્યનો પણ બે પ્રકૃતિની સત્તારૂપ એક ભૂયસ્કાર થાય છે, અને તે પરભવનું આયુ બાંધે ત્યારે થાય છે. એક પ્રકૃતિરૂપ એક અલ્પતર સત્તાકર્મ હોય છે, અને તે અનુભૂયમાન ભવના આયુની સત્તાનો નાશ થયા પછી પરભવના આયુનો ઉદય થાય ત્યારે હોય છે. અવસ્થિત સત્તાકર્મ બંને હોય છે, કારણ બન્ને પણ સત્તાસ્થાનો ચિરકાલ (અમુક કાલ) સુધી હોય છે. અવક્તવ્ય સત્તાકર્મ હોતું નથી. કારણ કે બન્ને પણ પોત પોતાની ઉત્તરપ્રકૃતિ વિચ્છેદ થયા પછી તે સત્તામાં આવતું જ નથી.

દર્શનાવરણીયના ૩ સત્તાસ્થાનો છે. :- ૯ - ૬ અને ૪ છે. ત્યાં ક્ષપકશ્રેણિને આશ્રયી અનિવૃત્તિબાદર સંપરાય ગુણસ્થાનકના સંખ્યાત્ ભાગ સુધી, અને ઉપશમશ્રેણિને આશ્રયી ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક સુધી ૯ની સત્તા હોય છે. ક્ષપકશ્રેણિમાં અનિવૃત્તિબાદરસંપરાય ગુણસ્થાનકના સંખ્યેય ભાગ પછીથી આગળ ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકના દ્વિચરમસમય સુધી ૬ની સત્તા, અને અંત્ય સમયે ૪ની સત્તા હોય છે. અહીં અલ્પતર બે છે. અને તે ૬-૪ નો છે. (૯થી - ૬ના અને ૬થી ૪ના સત્તાસ્થાને જતો હોવાથી). અવસ્થિત સત્તાકર્મ ૯ અને ૬ પ્રકૃત્યાત્મકનું છે. ચાર પ્રકૃતિરૂપ સત્તાસ્થાન એક સમય માત્ર હોવાથી તે અવસ્થિતપણે હોતું નથી. અહીં ભૂયસ્કાર અને અવક્તવ્ય ન હોય, કારણ કે ૪ પ્રકૃતિ આદિ વિચ્છેદ થયા પછી ફરી સત્તાનો અભાવ છે.

મોહનીયના ૧૫ સત્તાસ્થાનો :- તે આ પ્રમાણે છે. ૨૮-૨૭-૨૬-૨૪-૨૩-૨૨-૨૧-૧૩-૧૨-૧૧-૫-૪-૩-૨ અને ૧ છે. ત્યાં સર્વપ્રકૃતિનો સમુદાય તે ૨૮નું છે. તેમાંથી સમ્યક્ત્વની ઉદ્વલના થયે ૨૭નું, તેમાંથી મિશ્રની ઉદ્વલના થયે ૨૬નું, અથવા અનાદિ મિથ્યાદૃષ્ટિને ૨૬નું, ૨૮માંથી અનંતાનુબંધિ-૪નો ક્ષય થાય ત્યારે ૨૪નું, તેમાંથી મિથ્યાત્વનો ક્ષય થયે ૨૩નું, તેમાંથી મિશ્રનો ક્ષય થયે ૨૨નું, તેમાંથી સમ્યક્ત્વ ક્ષય થયે ૨૧નું, તેમાંથી(મધ્યમ) ટકષાયનો ક્ષય થયે ૧૩નું, તેમાંથી નપુંસકવેદ ક્ષય થયે ૧૨નું, તેમાંથી પણ સ્ત્રીવેદ ક્ષય થયે ૧૧નું, તેમાંથી નોકષાય(હાસ્યાદિ) -૬નો ક્ષય થયે ૫નું, તેમાંથી પુરુષવેદનો ક્ષય થયે ૪નું, તેમાંથી સંજ્વલન ક્રોધનો ક્ષય થયે ૩નું, તેમાંથી સંજ્વલન માનનો ક્ષય થયે ૨નું, તેમાંથી સંજ્વલન માયાનો ક્ષય થયે એકનું સત્તાસ્થાન હોય છે. અહીં ૧૫ અવસ્થિત સત્તાકર્મ છે, કારણ કે સર્વ પણ સત્તાસ્થાનો જઘન્યથી પણ અંતર્મુહૂર્ત સુધી અવસ્થાન = સ્થિરતાનો સંભવ છે. અલ્પતર ૧૪ છે. અને તે ૨૮ સિવાયના સર્વ પણ જાણવાં. તથા ૨૮ :- સત્તાસ્થાનરૂપ ભૂયસ્કાર સત્તાકર્મ એક જ છે, કારણ કે ૨૪ના સત્તાસ્થાનેથી અથવા ૨૬ના સત્તાસ્થાનેથી ૨૮ના સત્તાસ્થાને સંક્રમણ (જવાનો) સંભવ છે. બાકીના સત્તાસ્થાનો ભૂયસ્કારપણે પ્રાપ્ત નથી. કારણ કે અનંતાનુબંધિ કષાય,

સમ્યક્ત્વમોહનીય અને મિશ્રમોહનીય સિવાયની બીજી પ્રકૃતિની સત્તાનો નાશ થયા પછી ફરી તેઓની સત્તાનો અસંભવ છે. તથા અવક્તવ્ય સત્તાકર્મ નથી, કારણ કે મોહનીયની સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓ વિચ્છેદ થયા પછી ફરી સત્તાનો અસંભવ છે.

નામકર્મના ૧૨ સત્તાસ્થાનકો :- ૯૩-૯૨-૮૯-૮૮-૮૬-૮૦-૭૯-૭૮-૭૬-૭૫-૮ અને ૮ છે.

ત્યાં સર્વ પ્રકૃતિ સમુદાય રૂપ ૯૩નું, તે જ તીર્થંકરનામ સહિત ૯૨નું, ૯૩માંથી આહારકચતુષ્ક સહિત ૮૯નું, ૯૨માંથી આહારકચતુષ્ક વિના ૮૮નું, આ પ્રથમ સત્તાસ્થાન ચતુષ્ક કહેવાય છે.

આ ચાર સત્તાસ્થાનકમાંથી નામકર્મની ૧૩ પ્રકૃતિ ક્ષય થાય ત્યારે ૮૦-૭૯-૭૬ અને ૭૫નું બીજું સત્તાસ્થાન ચતુષ્ક થાય છે.

તથા ૮૮માંથી દેવદ્વિક અથવા નરકદ્વિકની ઉદ્વલના થાય ત્યારે ૮૬નું તેમાંથી પણ દેવદ્વિક સહિત અથવા નરકદ્વિક સહિત વૈક્રિયચતુષ્કની ઉદ્વલના થાય ત્યારે ૮૦નું, તેમાંથી પણ મનુષ્યદ્વિકની ઉદ્વલના થાય ત્યારે ૭૮નું. આ ૩ સત્તાસ્થાનકોને અધ્રુવસંજ્ઞા (પ્રાચીન ગ્રંથોમાં) કહી છે.

તથા અયોગી અવસ્થાના અંત્ય સમયે તીર્થંકર ભગવંત ને ૯ પ્રકૃતિનું અને અતીર્થંકર = સામાન્ય કેવલીને ૮ પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાનક હોય છે.

અહીં ૧૦ અવસ્થિત સત્તાકર્મ છે. કારણ કે ૯-૮નું સત્તાસ્થાનનો એક સમયનો જ કાળ હોવાથી અવસ્થિતરૂપે નથી.

અલ્પતર સત્તાસ્થાનો ૧૦ છે :- તે આ પ્રમાણે કહે છે. પ્રથમ સત્તાસ્થાન ચતુષ્કથી બીજા સત્તાસ્થાન ચતુષ્કે જતાં-૪ અલ્પતર, બીજા ચતુષ્કથી (અયોગીના ચરમ સમયે) ૯ અને ૮ ના સત્તાસ્થાનકે જતાં ૨ અલ્પતર, પ્રથમ સત્તાસ્થાન ચતુષ્ક સંબંધી જે ચોથું સત્તાસ્થાન (૮૮) થી પ્રથમ અધ્રુવસંજ્ઞાવાળા ૮૬ના સત્તાસ્થાને જતાં, ત્યાંથી પણ ત્રીજા અધ્રુવ સત્તાસ્થાને (૭૮) જતાં બે અલ્પતર, ૯૩ અને ૯૨ માંથી આહારકચતુષ્કની ઉદ્વલના થાય ત્યારે ૮૯ અને ૮૮ના સત્તાસ્થાનકે જતાં બે અલ્પતર થાય છે. તે પ્રમાણે સર્વસંખ્યા ૧૦ અલ્પતર સત્તાસ્થાન થાય છે.

ભૂયસ્કાર સત્તાસ્થાનક ૬ છે :- તે આ પ્રમાણે કહે છે. ૭૮ના સત્તાસ્થાનેથી મનુષ્યદ્વિક બાંધીને ૮૦ ના સત્તાસ્થાનકે જતાં પહેલો ભૂયસ્કાર, ત્યાંથી નરકદ્વિક અથવા દેવદ્વિક સહિત વૈક્રિયચતુષ્ક બાંધે ૮૬ના સત્તાસ્થાનકે જતાં બીજો ભૂયસ્કાર, ત્યાંથી પણ દેવદ્વિક અથવા નરકદ્વિક બાંધી ૮૮ના સત્તાસ્થાનકે જતાં ત્રીજો ભૂયસ્કાર. ત્યાંથી પણ તીર્થંકર નામ કર્મ બાંધી ૮૯ના સત્તાસ્થાનકે જતાં ૪થો ભૂયસ્કાર થાય છે. ૮૮ના સત્તાસ્થાનકેથી આહારકચતુષ્ક બાંધી ૯૨ના સત્તાસ્થાનકે જતાં ૫મો ભૂયસ્કાર. ત્યાંથી પણ (૯૨થી) તીર્થંકર નામ બાંધી અથવા ૮૯થી આહારકચતુષ્ક બાંધી અથવા ૮૮ સત્તાસ્થાનકેથી યુગપદ્ આહારકચતુષ્ક અને જિનનામ બાંધી ૯૩ના સત્તાસ્થાનકે જતાં ૬ઠ્ઠો ભૂયસ્કાર. આ પ્રમાણે છ ભૂયસ્કાર થાય છે. બાકીના સત્તાસ્થાનેથી બીજા મોટા સત્તાસ્થાને જવાનો અસંભવ હોવાથી અન્ય ભૂયસ્કાર થતાં નથી.

તથા નામકર્મની સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓની સત્તા નષ્ટ થયા પછી ફરી સત્તાનો અસંભવ હોવાથી અવક્તવ્ય સ્થાન હોતું નથી.

તે પ્રમાણે દરેક જ્ઞાનાવરણીય આદી ઉત્તર પ્રકૃતિઓના સત્તાસ્થાનોમાં ભૂયસ્કારાદિ કહ્યાં. (યંત્ર નંબર - ૨૩ જૂઓ)

૮ કર્મો પૈકી પ્રત્યેક કર્મના સત્તાસ્થાન
ભૂયસ્કાર - અલ્પતર - અવસ્થિત - અવક્તવ્ય સત્તાકર્મનું ચંત્ર નંબર - ૨૩

નંબર	કર્મનું નામ	સત્તામાં રહેલ ઉત્તર પ્રકૃતિ	સત્તાસ્થાન સંખ્યા	કેટલી કેટલી પ્રકૃતિના સત્તાસ્થાન ?	ભૂયસ્કાર સત્તાકર્મ	અલ્પતર સત્તાકર્મ	અવસ્થિત સત્તાકર્મ	અવક્તવ્ય સત્તાકર્મ
૧	જ્ઞાનાવરણ	૫	૧	૫ પ્રકૃતિનું	-	-	૧ - ૫નું ^૧	-
૨	દર્શનાવરણ	૯	૩	૯ - ૬ - ૪નું	-	(૨) ૯થી૬નો ૬થી૪નો	(૨) - ૯ ^૧ - ૬નો	-
૩	વેદનીય	૨	૨	૧ - ૨નું	-	(૧) ૨થી૧નો	(૧) = ૨ ^૧ નો	-
૪	મોહનીય	૨૮	૧૫	૨૮-૨૭-૨૬-૨૪-૨૩- ૨૨-૨૧-૧૩-૧૨-૧૧- ૫-૪-૩-૨ અને ૧નું	(૧) ૨૪ કે ૨૬ થી ૨૮નો	(૧૪) ૨૮ સિવાયના	૧૫	-
૫	આયુષ્ય	૪	૨	૧ - ૨નું	(૧) પરભવના આયુબંધે ૧થી૨નો	(૧) પરભવ આયુ ઉદય સમયે ૨થી૧નો	(૨) ૧ - ૨નો ^૨	-
૬	નામ	૯૩	૧૨	૯૩-૯૨-૮૯-૮૮-૮૬- ૮૦-૭૯-૭૮-૭૬- ૭૫-૮ અને ૮	૬	૧૦	(૧૦) ૯ ^૧ - ૮ સિવાયના	-
૭	ગોત્ર	૨	૨	૧ - ૨નું	(૧)૧થી૨નો	(૧) ૨થી૧નો	(૨) = ૨ ^૧ નો	-
૮	અંતરાય	૫	૧	૫નું	-	-	(૧) - ૫નું ^૧	-

ટી-૧ :- અવસ્થિત સત્તાકર્મનો કાલ અભવ્યને અનાદિ અનંત, ભવ્યને અનાદિ સાંત જાણવો.

ટી-૨ :- આયુષ્યમાં ૧નો અવસ્થિત ઉ૦ કાલ ૬ માસ ન્યૂન ૩૩ સાગ૦, ૨નો અવસ્થિત ઉ૦ કાલ પૂર્વકોડનો ૧/૩ ભાગ.

કયા સત્તાસ્થાન કયો ભૂયસ્કાર ?	કયા જીવને ક્યારે ?	કયા સત્તાસ્થાનથી કયો અલ્પતર ?	કયા જીવને ક્યારે ?
નામકર્મના ૬ ભૂયસ્કાર		નામકર્મના ૧૦ અલ્પતર	
૧ ૭૮ થી ૮૦	તેઉ૦ વાઉમાંથી નીકળી મનુષ્યદિક બાંધે ત્યારે	૧ ૯૩ થી ૮૦ અથવા ૮૬ થી ૮૦	ક્ષપક્રોશિમાં ૯મા ગુણ૦ ૧૩ પ્રકૃતિ ક્ષય થાય ત્યારે, ૮૮ની સત્તાવાળો વૈક્રિય અષ્ટક ક્ષય કરે ત્યારે ૮૬થી૮૦
૨ ૮૦ થી ૮૬	નરકદિક કે દેવદિક સહિત વૈ૦ ચતુષ્ક બાંધે ત્યારે	૨ ૯૨ થી ૭૯	ક્ષપક્રોશિમાં ૯મા ગુણ૦ ૧૩ પ્રકૃતિ ક્ષય થાય ત્યારે
૩ ૮૬ થી ૮૮	ઉપરની ૬ બાંધ્યા પછી દેવદિક કે નરકદિક બાંધે ત્યારે	૩ ૮૯ થી ૭૬	" " " "
૪ ૮૮ થી ૮૯	જિનનામ બાંધે ત્યારે	૪ ૮૮ થી ૭૫	" " " "
૫ ૮૯ થી ૯૨	આહારકચતુષ્ક બાંધે ત્યારે	૫ ૮૦/૭૬ થી ૮	૧૪મા દિવસ સમયે ૭૧/૬૭ પ્રકૃતિનો ક્ષય થાય ત્યારે
૬ ૯૨/૮૯ થી ૯૩	જિનનામ આહારકચતુષ્ક બાંધે ત્યારે	૬ ૭૯/૭૫ થી ૮	" " " " ૭૦/૬૬
૬ ૮૮ થી ૯૩	અથવા યુગપદ જિનનામ અને આહારક ચતુષ્કનો બંધ પ્રારંભ ત્યારે	૭ ૮૮ થી ૮૬	દેવદિક કે નરકદિકની ઉદ્વલના કરનારને (૧લા ગુણ૦)
		૮ ૮૦ થી ૭૮	ઉપરની ૪+વૈ૦ચતુ૦ની ઉદ્વલના કરી મનુષ્યદિકની ઉદ્વ૦ કરનારને
		૯ ૯૩ થી ૮૯	આહારક ચતુષ્કની ઉદ્વલના કરનાર અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ
		૧૦ ૯૨ થી ૮૮	" " " "

સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના ૪૮ સત્તાસ્થાનો :- ત્યાં સામાન્યથી સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના સત્તાસ્થાનો ૪૮ છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે.... ૧૧-૧૨-૮૦-૮૧-૮૪-૮૫, પછી ૮૪ થી ૧૧૪ સુધીના, પછી ૧૨૫ થી શરૂ કરીને ૧૪૬ સુધીના સત્તાસ્થાનો ૧૩૨ના સત્તાસ્થાન સિવાય કહેવા. ૧૧-૧૨-૮૦-૮૧-૮૪-૮૫-૮૪-૮૫-૮૬-૮૭-૮૮-૮૯-૧૦૦-૧૦૧-૧૦૨-૧૦૩-૧૦૪-૧૦૫-૧૦૬-૧૦૭-૧૦૮-૧૦૯-૧૧૦-૧૧૧-૧૧૨-૧૧૩-૧૧૪-૧૨૫-૧૨૬-૧૨૭-૧૨૮-૧૨૯-૧૩૦-૧૩૧-૧૩૨-૧૩૩-૧૩૪-૧૩૫-૧૩૬-૧૩૭-૧૩૮-૧૩૯-૧૪૦-૧૪૧-૧૪૨-૧૪૩-૧૪૪-૧૪૫-૧૪૬.

૧૪મા અયોગી ગુણસ્થાનકે ૬ સત્તાસ્થાનો ૧૧-૧૨-૮૦-૮૧-૮૪-૮૫ :- ત્યાં સામાન્ય કેવલીભગવંતને અયોગી ગુણસ્થાનકના ચરમ સમયે ૧૧ પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન હોય છે. તે જ સમયે તીર્થંકર ભગવંતને ૧૨ પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન હોય છે. અને તે ૧૨ પ્રકૃતિઓ આ છે.... મનુષ્યાયુ, મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત, સુભગ, આદેય, યશઃકિર્તિ, તીર્થંકરનામ કોઈપણ એક વેદનીય, ઉચ્ચગોત્ર. આ જ ૧૨ પ્રકૃતિઓ જિનનામ સિવાય કરતાં ૧૧ થાય. (અને તે સામાન્ય કેવલીને હોય છે. તેમજ નીચે બતાવવામાં આવતાં સયોગી કેવલીવાળા પણ ૪ સત્તાસ્થાનો અયોગી કેવલીને દ્વિચરમ સમય સુધી હોય છે.)

૧૩મા સયોગી ગુણસ્થાનકે ૪ સત્તાસ્થાનકો - ૮૦-૮૧-૮૪-૮૫ :- સયોગી કેવલી અવસ્થામાં ૮૦-૮૧-૮૪-૮૫ એમ ૪ સત્તાસ્થાનકો હોય છે. તેમાં ૮૦ પ્રકૃતિઓ આ પ્રમાણે છે.... દેવદ્વિક, ઔદારિકચતુષ્ક, વૈક્રિયચતુષ્ક, તેજસ-કાર્મણ શરીર, તેજસ-કાર્મણ બંધન, તેજસ-કાર્મણ સંઘાતન, સંસ્થાન-૬, સંઘયણ-૬, વર્ણાદિ-૨૦, અગુરુલઘુ, પરાધાત, ઉપધાત, ઉચ્ચવાસ, વિહાયોગતિદ્વિક, સ્થિર-અસ્થિર, શુભ-અશુભ, સુસ્વર-દુઃસ્વર, દુર્ભગ, અયશઃકિર્તિ, અનાદેય, નિર્માણ, પ્રત્યેક, અપર્યાપ્ત, મનુષ્યાનુપૂર્વી, નીચગોત્ર, કોઈપણ એક વેદનીય એ પ્રમાણે ૬૯ અને ૧૧ પૂર્વ કહી છે. તેથી ૮૦ થઈ. તે જ ૮૦માં જિનનામ સહિત કરતાં ૮૧ થાય છે. ૮૦માં આહારક ચતુષ્ક ઉમેરતાં ૮૪ થાય. તેમાં જ જિનનામ સહિત કરતાં ૮૫ થાય છે.

૧૨મા ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકે ૮ સત્તાસ્થાનો ૮૪-૮૫-૮૬-૮૭-૮૮-૮૯-૯૦-૯૧ :- આ જ ૮૦ આદિ ૪ સત્તાસ્થાનોમાં જ્ઞાનાવરણ-૫, દર્શનાવરણ-૪, અંતરાય-૫ એ ૧૪ પ્રકૃતિઓ સહિત ૮૪-૮૫-૮૬-૮૭-૮૮ એ ૪ સત્તાસ્થાનો થાય છે. અને આ સત્તાસ્થાનો ક્ષીણકષાયના અંત્ય સમયે અનેક જીવોની અપેક્ષાએ પ્રાપ્ત થાય છે.

આ જ ૪ સત્તાસ્થાનોમાં નિદ્રા-પ્રચલા સાથે ૯૬-૯૭-૧૦૦-૧૦૧ એ ૪ સત્તાસ્થાનો થાય છે. આ સત્તાસ્થાનો ક્ષીણકષાય ગુણસ્થાનકના ઉપાન્ત્ય સમય સુધી અનેક જીવોની અપેક્ષાએ પ્રાપ્ત થાય છે.

૧૦મા સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે :- ૪ સત્તાસ્થાનો :- ૯૭-૯૮-૧૦૧-૧૦૨ :- ૯૬, આદિ ૪ સત્તાસ્થાનમાં જ સંજ્વલન લોભ ઉમેરતાં ૯૭-૯૮-૧૦૧-૧૦૨ એ ૪ સત્તાસ્થાનો સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે પ્રાપ્ત થાય છે.

૯મા અનિવૃત્તિબાદર સંપરાય ગુણસ્થાનકે :- નીચે પ્રમાણે સત્તાસ્થાનો છે.....

૯/૯ :- ૯૭ આદિ ૪ સત્તાસ્થાનમાં સંજ્વલન માયા ઉમેરતાં ૯૮-૯૯-૧૦૨-૧૦૩ એ ૪ સત્તાસ્થાનો-અનિવૃત્તિ ગુણસ્થાનકે (૯/૯મા ભાગે) પ્રાપ્ત થાય છે.

૯/૮ :- તે જ ગુણસ્થાનકે તે જ ૪ સત્તાસ્થાનોમાં સંજ્વલન માન ઉમેરતાં ૯૯-૧૦૦-૧૦૩-૧૦૪ એ ૪ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

૯/૭ :- તે જ ગુણસ્થાનકે તે જ ૪ સત્તાસ્થાનોમાં સંજ્વલન ક્રોધ ઉમેરતાં ૧૦૦-૧૦૧-૧૦૪-૧૦૫ એ ૪ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

૯/૬ :- તે જ ગુણસ્થાનકે પુરુષવેદ ઉમેરતાં ૧૦૧-૧૦૨-૧૦૫-૧૦૬ એ ૪ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

૯/૫ :- તે જ ગુણસ્થાનકે હાસ્યાદિ -૬ ઉમેરતાં ૧૦૭-૧૦૮-૧૧૧-૧૧૨ એ ૪ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

૯/૪ :- તે જ ગુણસ્થાનકે સ્ત્રીવેદ ઉમેરતાં ૧૦૮-૧૦૯-૧૧૨-૧૧૩ એ ૪ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

૯/૩ :- તે જ ગુણસ્થાનકે નપુંસકવેદ ઉમેરતાં ૧૦૯-૧૧૦-૧૧૩-૧૧૪ એ ૪ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

૯/૨ :- તે જ ગુણસ્થાનકે તે જ ૪ સત્તાસ્થાનોમાં નામકર્મની ૧૩ પ્રકૃતિ અને થીણાદ્વિત્રિક ઉમેરતાં ૧૨૫-૧૨૬-૧૨૯-૧૩૦ એ ૪ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

૯/૧ :- ત્યાર પછી તે જ ગુણસ્થાનકે મધ્યમ ૮ કષાય ઉમેરતાં ૧૩૩-૧૩૪-૧૩૭-૧૩૮-એ ૪ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

૪ થી ૭ અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિથી અપ્રમત્તાદિ ગુણસ્થાનકે સત્તાસ્થાનો :- તથા પૂર્વ જે ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનક સંબંધી ૯૬-૯૭-૧૦૦-૧૦૧ એ ૪ સત્તાસ્થાનકો કહ્યાં છે, તેમાં મોહનીયની (સમ્યક્ત્વમોહનીય સહિત) ૨૨ પ્રકૃતિઓ, થીણાદ્વિત્રિક, નામકર્મની ૧૩ પ્રકૃતિઓ ઉમેરતાં, એટલે કે ૯/૧ ભાગની ૧૩૩ આદિ ૪ સત્તાસ્થાનોમાં સમ્યક્ત્વમોહનીય ઉમેરતાં(કે પરભવાયુ ઉમેરતાં) ૧૩૪-૧૩૫-૧૩૮-૧૩૯ એ ૪ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

તથા તે જ ૯૬ આદિ ૪ સત્તાસ્થાનોમાં મોહનીયની (મિશ્રમોહનીય સહિત) ૨૩ પ્રકૃતિઓ નામકર્મની ૧૩ પ્રકૃતિઓ થીણાદ્વિત્રિક ઉમેરતાં એટલેકે અનંતર કહેલ ૧૩૪ આદિ-૪ સત્તાસ્થાનોમાં મિશ્રમોહનીય ઉમેરતાં(કે પરભવાયુ ઉમેરતાં) ૧૩૫-૧૩૬-૧૩૯-૧૪૦ એ ૪ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

તથા મોહનીયની (મિથ્યાત્વમોહનીય સહિત) ૨૪ ઉમેરતાં એટલે કે અનંતર બતાવેલ ૧૩૫ આદિ ૪ સત્તાસ્થાનોમાં મિથ્યાત્વમોહનીય ઉમેરતાં(કે પરભવાયુ ઉમેરતાં) ૧૩૬-૧૩૭-૧૪૦-૧૪૧ એ ૪ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

[અનંતર બતાવેલ ૪ સત્તાસ્થાનોમાં અનં-૪ ઉમેરતાં એટલે કે મો-૨૮ની સત્તા કરતાં ૧૪૦-૧૪૧-૧૪૪-૧૪૫ એ ૪ સત્તાસ્થાનો થાય. અને પરભવાયુ વિના ૮ સત્તાસ્થાનમાં પરભવાયુ ઉમેરતાં ક્રમે ૧૩૭-૧૩૮-૧૪૧-૧૪૨ તથા ૧૪૧-૧૪૨-૧૪૫-૧૪૬ થાય. આ રીતે ૧૪૩ વિના ૧૩૩ થી ૧૪૬ સુધીના ૧૩ સત્તાસ્થાનો ૪ થી ૭ ગુણો સુધીમાં મલે છે.]

તથા મોહનીયની ૨૪ને બદલે ૨૬ કરતાં અનંતર બતાવેલ સમ્યક્ત્વમોહનીય અને મિશ્રમોહનીય સહિત અનં-૪ ઉમેરતાં, ૧૩૮ આદિ (૧૩૮-૧૩૯-૧૪૨-૧૪૩) એ ૪ સત્તાસ્થાનો થાય છે, (પરંતુ ૧૩૯-૧૪૨-૧૪૩ ન સંભવે એટલે ૧૩૮નું ૧ સત્તાસ્થાન સંભવે).

તથા મોહનીયની ૨૭ એટલે કે અનંતર બતાવેલમાં મિશ્રમોહનીય ઉમેરતાં ૧૩૯ આદી (૧૩૯-૧૪૦-૧૪૩-૧૪૪) એ ૪ સત્તાસ્થાનો થાય છે. (પરંતુ ૧૪૦-૧૪૩-૧૪૪ ન સંભવે એટલે ૧૩૯નું એક સત્તાસ્થાન સંભવે)

તથા મોહનીયની ૨૮ કરતાં એટલે કે અનંતર બતાવેલમાં સમ્યંમોહ ઉમેરતાં ૧૪૦-૧૪૧-૧૪૪-૧૪૫ એ ૪ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

આ પ્રમાણે મોહનીયકર્મની ૨૨ આદિ પ્રકૃતિઓની પ્રક્ષેપ વડે થનાર^{૯૩} ૧૩૪ આદિથી ૧૪૫ સુધીના સત્તાસ્થાનો અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિથી શરૂ કરી અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનક સુધીના જીવોને હોય છે.

૧લા મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે સત્તાસ્થાનકો :- તથા હમણાં જ જે ૧૪૫નું સત્તાસ્થાન કહ્યું તે જ પરભવનું આયુ બાંધે ત્યારે ૧૪૬નું સત્તાસ્થાન થાય છે. તથા જ્યારે તેઉ-વાયુના ભવમાં વર્તમાન આત્માને નામકર્મની ૭૮ અને નીચગોત્ર સત્તામાં હોય ત્યારે જ્ઞાનાવરણ-૫, દર્શનાવરણ-૯, વેદનીય-૨, મોહનીય-૨૬, અંતરાય-૫, તિર્યગાયુ મલીને કુલ ૧૨૭નું સત્તાસ્થાન થાય છે. તે જ પરભવ સંબંધી તિર્યચનું આયુ બાંધે ત્યારે ૧૨૮નું સત્તાસ્થાન થાય છે. [તેને મનુષ્યદ્વિક ઉવેલી ન હોય અને ઉચ્ચગોત્ર ઉવેલ હોય ત્યારે તેને અનુક્રમે ૧૨૯ અને ૧૩૦નું સત્તાસ્થાન પ્રાપ્ત થાય. પરંતુ પરભવનું આયુષ્ય તિર્યચનું જ

૯૩ સયોગી ગુણસ્થાનકોના સત્તાસ્થાનોમાં જ્ઞાનાવરણાદિ ઘાતિ આદિ-પ્રકૃતિઓના પ્રક્ષેપથી આ રંભી મોહનીયકર્મની-૨૪ પ્રકૃતિઓના પ્રક્ષેપ પર્યંત જે જે સત્તાસ્થાનો કહ્યાં તે તે સત્તાસ્થાનો ઉપરથી આત્મા પડે છે અને ઉત્પન્ન થાય છે એમ સમજવાનું નથી. કારણ કે મોહનીયની ૨૪ની સત્તા થયા પછી જે જે પ્રકૃતિઓની સત્તાનો નાશ થાય છે તેની કરી સત્તા થતી જ નથી. પરંતુ ભિન્ન ભિન્ન જીવોની અપેક્ષાએ નીચે નીચેના ગુણસ્થાનકે આવા પ્રકારના સત્તાસ્થાનો હોય છે. તેમ સમજવાનું છે. તેથી આ સત્તાસ્થાનોમાં ભૂયસ્કાર થતા નથી.

હોવાથી ૧૨૮-૧૩૦ સત્તાસ્થાન વાસ્તવિક આ રીતે ન આવે. અને તેથી ૧લા ગુણસ્થાનકે ૧૨૮નું સત્તાસ્થાન કોઇપણ રીતે સંભવી શકતું નથી. સિવાય પરભવની તિર્યચાયુષ્ય પ્રકૃતિને અલગ વિવક્ષા કરે.]

તથા વનસ્પતિકાય જીવોમાં સ્થિતિનો ક્ષય થવાથી જ્યારે દેવદ્વિક, નરકદ્વિક, વૈક્રિયચતુષ્ક એ ૮ પ્રકૃતિઓની સત્તાનો નાશ થાય અને નામકર્મની ૮૦ પ્રકૃતિઓ સત્તામાં હોય ત્યારે નામકર્મની-૮૦, વેદનીય-૨, ગોત્ર-૨, અનુભૂયમાન તિર્યચાયુ, આવરણ-૧૪, મોહનીય-૨૬, અંતરાય-૫, એ પ્રમાણે ૧૩૦નું સત્તાસ્થાન હોય છે. અને પરભવનું આયુ બાંધે ત્યારે ૧૩૧નું સત્તાસ્થાન હોય છે.

આ પ્રમાણે સત્તાસ્થાનોનો વિચાર કરતાં ૧૩૨નું સત્તાસ્થાન કોઇ રીતે સંભવતું નથી માટે સૂત્રકારે તેનું વર્જન કર્યું છે. અહીં જો કે ૯૭ આદિ સત્તાસ્થાનો ઉક્ત પ્રકારે અન્ય અન્ય યોગ્ય પ્રકૃતિઓનો પ્રક્ષેપ કરવાથી અનેક પ્રકારે બીજી બીજી રીતે થાય છે, તો પણ સંખ્યા વડે તેઓ તુલ્ય હોવાથી એક જ વિવક્ષાય છે, પણ જુદા જુદા કલા નથી. તેથી ૪૮ જ સત્તાસ્થાનો થાય છે, વધારે ઓછા થતાં નથી.

આ સત્તાસ્થાનોમાં સર્વ કર્મપ્રકૃતિઓની સત્તાનો વિચ્છેદ થયા પછી તેઓની સત્તા ફરી નહીં થતી હોવાથી અવક્તવ્ય સત્તાકર્મ ઘટતું નથી.

અવસ્થિતસ્થાન ૪૪ :- અવસ્થિતસ્થાન-૪૪ છે. કારણ ૧૧-૧૨-૯૪-૯૫ એ ૪ સત્તાસ્થાનો એક સમય પ્રમાણે જ હોવાથી અવસ્થિતપણે સંભવતા નથી.

^{૯૪} અલ્પતરસ્થાન- ૪૭ છે.

^{૯૫} ભૂયસ્કાર :- ૧૭ છે. કારણ કે તે ૧૨૭ થી શરૂ કરીને આગળ જ પ્રાપ્ત થાય છે. પણ પૂર્વે નહીં. આગળ પણ જે ૧૩૩ પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન ભૂયસ્કારપણે પ્રાપ્ત થાય નહીં કારણ કે ૧૨૭ થી પૂર્વના સત્તાસ્થાનો અને આગળનું ૧૩૩ પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન ક્ષપકશ્રેણિમાં જ હોય છે. ત્યાંથી પડવાનો અભાવ હોવાથી તે ભૂયસ્કારપણે અયોગ્ય છે. તેથી ૧૭ જ ભૂયસ્કાર થાય છે. તે પ્રમાણે ઉત્તરપ્રકૃતિ આશ્રયીને બંધ આદિને વિષે ભૂયસ્કારાદિ કલાં. એ પ્રમાણે બંધ આદિના સ્થિતિ આદિ-૩ સંક્રમ આદિ ૪ને વિષે ગમનને અનુસરે પોતે જ ભાવના કરવી.(યંત્ર નંબર - ૨૪ જુઓ)
(અનુસંધાણ પેઈઝ નંબર-૧૫૫)

ઇતિ સત્તાસ્થાનકો વિષે ભૂયસ્કારાદિનું સ્વરૂપ સમાપ્ત

૯૪ સયોગી કેવલી ગુણસ્થાનકના સત્તાસ્થાનોમાં ઘાતિકર્મની પ્રકૃતિઓનો ક્રમશઃ પ્રક્ષેપ કરતે ૧૪૬ સુધીના જે-સત્તાસ્થાનો કલાં તે જ ક્રમે ૧૪૬માંથી પચ્ચાનુપૂર્વેએ પ્રકૃતિઓ ઓછી કરતાં ૪૭ અલ્પતરો થાય છે.

૯૫ અહીં ભૂયસ્કાર ૧૭ કલા છે પણ ૧૬ ભૂયસ્કાર ઘટી શકે છે. ૧૨૭ની સત્તાવાળો પૃથ્વી આદિ મનુષ્યદ્વિક બાંધે ત્યારે ૧૨૮નું ઉચ્ચગોત્ર અથવા આયુના બંધે ૧૩૦નું અને બંનેના બંધે ૧૩૧નું સત્તાસ્થાન થાય. તથા આયુ વિના ૧૩૦ની સત્તાવાળો પંચેન્દ્રિય વૈક્રિયષ્ટક બાંધે ત્યારે ૧૩૬નું અને આયુ બાંધે ત્યારે ૧૩૭નું સત્તાસ્થાનક થાય. તથા ૧૩૬ની સત્તાવાળો દેવદ્વિક અથવા નરકદ્વિક બાંધે ત્યારે ૧૩૮નું અને તેને જ આયુના બંધે ૧૩૯નું સત્તાસ્થાન થાય, તથા આયુ વિના ૧૩૮ની સત્તાવાળો ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થાય ત્યારે સમ્યક્ત્વમોહનીય અને મિશ્રમોહનીય સત્તામાં આવે ત્યારે ૧૪૦નું સત્તાસ્થાન થાય. ૧૪૦ની સત્તાવાળો સમ્યક્ત્વી જિનનામ બાંધે ત્યારે ૧૪૧નું સત્તાસ્થાન થાય. પરભવનું આયુ બાંધે ત્યારે ૧૪૨નું, અને તે જ ૧૪૦ની સત્તાવાળો સમ્યક્ત્વી આહારકચતુષ્ક બાંધે ત્યારે ૧૪૪નું, જિનનામ અને આહારકચતુષ્ક બંને બાંધે ત્યારે ૧૪૫નું અને તેને દેવાયુના બંધે ૧૪૬નું સત્તાસ્થાન થાય.

આ રીતે ૧૨૯-૧૩૦-૧૩૧-૧૩૬-૧૩૭-૧૩૮-૧૩૯-૧૪૦-૧૪૧- ૧૪૨-૧૪૪-૧૪૫-૧૪૬ એટલા સત્તાસ્થાનો ભૂયસ્કારપણે પ્રાપ્ત થાય છે.

તથા ક્ષાપિક સમ્યક્ત્વીને જ્ઞા૦-૫, દ૦-૯, વ૦-૨, મો૦-૨૧, આ૦-૧, નામ-૮૮, ગો૦-૨ અને અં૦-૫ એમ ૧૩૩ પ્રકૃતિની સત્તા હોય છે. તેને તીર્થકરના બંધે ૧૩૪નું, આયુના બંધે ૧૩૫નું, તીર્થકર અને આયુના બંધ વિના આહારકચતુષ્કના બંધે ૧૩૭નું, તીર્થકરના બંધે ૧૩૮નું અને આયુના બંધે ૧૩૯નું સત્તાસ્થાન થાય છે. કૃષ્ણની જેમ ક્ષાપિક સમ્યક્ત્વીને આયુ અને તીર્થકર નામકર્મનો બંધ થાય છે. આ પ્રમાણે અહીં ૧૩૪-૧૩૫-૧૩૭-૧૩૮-૧૩૯ એ પાંચ સત્તાસ્થાનો ભૂયસ્કારપણે પ્રાપ્ત થાય છે. તેમાંના પહેલાના બે જ લેવાના છે. અન્ય સરખી સંખ્યાવાળા હોવાથી લેવાના નથી. તથા અનંતાનુબંધિના વિસંયોજક ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વીને જ્ઞા૦-૫, દ૦-૯, વ૦-૨, મો૦-૨૪, આયુ-૧, નામ-૮૮, ગો૦-૨ અને અં૦-૫ એમ ૧૩૬ પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન હોય છે. તેને તીર્થકરના બંધે ૧૩૭નું, આયુના બંધે ૧૩૮ નું, ૧૩૬ની સત્તાવાળો આહારકચતુષ્કના બંધે ૧૪૦નું, તીર્થકરના બંધે ૧૪૧નું અને દેવાયુના બંધે ૧૪૨નું સત્તાસ્થાન થાય છે. અહીં ૧૩૭-૧૩૮-૧૪૦-૧૪૧-૧૪૨ એ પાંચ સત્તાસ્થાનો ભૂયસ્કારપણે પ્રાપ્ત થાય છે, તેમાંથી છેલ્લો જ ભૂયસ્કાર લેવાનો છે. બીજા સમસંખ્યાવાળા હોવાથી લેવાના નથી. આ પ્રમાણે વિચારતાં ૧૪૩નાં ભૂયસ્કાર સંભવતો નથી. અને ૧૬ ભૂયસ્કાર બંધમાં પણ ૧૪૨નું બે વખત આવેલ હોવાથી વાસ્તવિકમાં ૧૫ જ ભૂયસ્કાર થાય.

સર્વ ઉત્તરપ્રકૃતિઓના ૪૮ સત્તાસ્થાનકોનું ગુણસ્થાનક વિષે ચંત્ર નંબર - ૨૪

ગુણસ્થાનક	સત્તાસ્થાનક	શો	દો	વે	મો	આયુ	નામ	ગોત્ર	અંતો
૧૪મા ચરમ સમયે	૧૧	-	-	૧	-	૧	૮	૧	-
	૧૨	-	-	૧	-	૧	૯	૧	-
૧૪ માના દ્વિચરમ સમયે અને ૧૩મા	૮૦	-	-	૨	-	૧	૭૫	૨	-
	૮૧	-	-	૨	-	૧	૭૬	૨	-
	૮૪	-	-	૨	-	૧	૭૯	૨	-
	૮૫	-	-	૨	-	૧	૮૦	૨	-
૧૨મા અન્ય સમયે	૯૪	૫	૪	૨	-	૧	૭૫	૨	૫
	૯૫	૫	૪	૨	-	૧	૭૬	૨	૫
	૯૮	૫	૪	૨	-	૧	૭૯	૨	૫
	૯૯	૫	૪	૨	-	૧	૮૦	૨	૫
૧૨ મા દ્વિચરમ સમયે	૯૬	૫	૬	૨	-	૧	૭૫	૨	૫
	૯૭	૫	૬	૨	-	૧	૭૬	૨	૫
	૧૦૦	૫	૬	૨	-	૧	૭૯	૨	૫
	૧૦૧	૫	૬	૨	-	૧	૮૦	૨	૫
૧૦મા	૯૭	૫	૬	૨	૧	૧	૭૫	૨	૫
	૯૮	૫	૬	૨	૧	૧	૭૬	૨	૫
	૧૦૧	૫	૬	૨	૧	૧	૭૯	૨	૫
	૧૦૨	૫	૬	૨	૧	૧	૮૦	૨	૫
૯/૯	૯૮	૫	૬	૨	૨	૧	૭૫	૨	૫
	૯૯	૫	૬	૨	૨	૧	૭૬	૨	૫
	૧૦૨	૫	૬	૨	૨	૧	૭૯	૨	૫
	૧૦૩	૫	૬	૨	૨	૧	૮૦	૨	૫
૯/૯	૯૯	૫	૬	૨	૩	૧	૭૫	૨	૫
	૧૦૦	૫	૬	૨	૩	૧	૭૬	૨	૫
	૧૦૩	૫	૬	૨	૩	૧	૭૯	૨	૫
	૧૦૪	૫	૬	૨	૩	૧	૮૦	૨	૫
૯/૭	૧૦૦	૫	૬	૨	૪	૧	૭૫	૨	૫
	૧૦૧	૫	૬	૨	૪	૧	૭૬	૨	૫
	૧૦૪	૫	૬	૨	૪	૧	૭૯	૨	૫
	૧૦૫	૫	૬	૨	૪	૧	૮૦	૨	૫
૯/૬	૧૦૧	૫	૬	૨	૫	૧	૭૫	૨	૫
	૧૦૨	૫	૬	૨	૫	૧	૭૬	૨	૫
	૧૦૫	૫	૬	૨	૫	૧	૭૯	૨	૫
	૧૦૬	૫	૬	૨	૫	૧	૮૦	૨	૫

ગુણસ્થાનક	સત્તાસ્થાનક	શી૦	દ૦	વે૦	મો૦	આયુ	નામ	ગોત્ર	અંત૦
૯/૫	૧૦૭	૫	૬	૨	૧૧	૧	૭૫	૨	૫
	૧૦૮	૫	૬	૨	૧૧	૧	૭૬	૨	૫
	૧૧૧	૫	૬	૨	૧૧	૧	૭૯	૨	૫
	૧૧૨	૫	૬	૨	૧૧	૧	૮૦	૨	૫
૯/૪	૧૦૮	૫	૬	૨	૧૨	૧	૭૫	૨	૫
	૧૦૯	૫	૬	૨	૧૨	૧	૭૬	૨	૫
	૧૧૨	૫	૬	૨	૧૨	૧	૭૯	૨	૫
	૧૧૩	૫	૬	૨	૧૨	૧	૮૦	૨	૫
૯/૩	૧૦૯	૫	૬	૨	૧૩	૧	૭૫	૨	૫
	૧૧૦	૫	૬	૨	૧૩	૧	૭૬	૨	૫
	૧૧૩	૫	૬	૨	૧૩	૧	૭૯	૨	૫
	૧૧૪	૫	૬	૨	૧૩	૧	૮૦	૨	૫
૯/૨	૧૨૫	૫	૯	૨	૧૩	૧	૮૮	૨	૫
	૧૨૬	૫	૯	૨	૧૩	૧	૮૯	૨	૫
	૧૨૯	૫	૯	૨	૧૩	૧	૯૨	૨	૫
	૧૩૦	૫	૯	૨	૧૩	૧	૯૩	૨	૫
અન્યમતે ૯/૨	૧૧૭	૫	૬	૨	૨૧	૧	૭૫	૨	૫
	૧૧૮	૫	૬	૨	૨૧	૧	૭૬	૨	૫
	૧૨૧	૫	૬	૨	૨૧	૧	૭૯	૨	૫
	૧૨૨	૫	૬	૨	૨૧	૧	૮૦	૨	૫
૯/૧	૧૩૩	૫	૯	૨	૨૧	૧	૮૮	૨	૫
	૧૩૪	૫	૯	૨	૨૧	૧	૮૯	૨	૫
	૧૩૭	૫	૯	૨	૨૧	૧	૯૨	૨	૫
	૧૩૮	૫	૯	૨	૨૧	૧	૯૩	૨	૫
૪ થી ૭	૧૩૪	૫	૯	૨	૨૨	૧	૮૮	૨	૫
	૧૩૫	૫	૯	૨	૨૨	૧	૮૯	૨	૫
	૧૩૮	૫	૯	૨	૨૨	૧	૯૨	૨	૫
	૧૩૯	૫	૯	૨	૨૨	૧	૯૩	૨	૫
	૧૩૫	૫	૯	૨	૨૩	૧	૮૮	૨	૫
	૧૩૬	૫	૯	૨	૨૩	૧	૮૯	૨	૫
	૧૩૯	૫	૯	૨	૨૩	૧	૯૨	૨	૫
	૧૪૦	૫	૯	૨	૨૩	૧	૯૩	૨	૫
	૧૩૬	૫	૯	૨	૨૪	૧	૮૮	૨	૫
	૧૩૭	૫	૯	૨	૨૪	૧	૮૯	૨	૫
	૧૪૦	૫	૯	૨	૨૪	૧	૯૨	૨	૫
	૧૪૧	૫	૯	૨	૨૪	૧	૯૩	૨	૫

ગુણસ્થાનક	સત્તાસ્થાનક	જા૦	દ૦	વે૦	મો૦	આયુ	નામ	ગોત્ર	અંત૦
	૧૪૦	૫	૯	૨	૨૮	૧	૮૮	૨	૫
	૧૪૧	૫	૯	૨	૨૮	૧	૮૯	૨	૫
	૧૪૪	૫	૯	૨	૨૮	૧	૯૨	૨	૫
	૧૪૫	૫	૯	૨	૨૮	૧	૯૩	૨	૫
૧૬૧	૧૨૭	૫	૯	૨	૨૬	૧	૭૮	૨	૫
	૧૨૮	૫	૯	૨	૨૬	૨	૭૮	૨	૫
	૧૩૦	૫	૯	૨	૨૬	૧	૮૦	૨	૫
	૧૩૧	૫	૯	૨	૨૬	૨	૮૦	૨	૫

ભૂયસ્કાર :- ૧૬ નીચે પ્રમાણે છે. (ટીપ્પણ નંબર-૯૫ના આધારે)

	કયા સત્તાસ્થાનથી કયો ભૂયસ્કાર ?	કયા જીવો કઈ પ્રકૃતિ બાંધે ?
૧	૧૨૭ થી ૧૨૮	પૃથ્વી આદી મનુષ્યદ્વિક બાંધે
૨	૧૨૮ થી ૧૩૦	" " " તથા ઉચ્ચગોત્ર કે આયુ૦ ના બંધે
૩	૧૩૦ થી ૧૩૧	" " " " ઉચ્ચગોત્ર + આયુષ્યના બંધે
૪	૧૩૦ થી ૧૩૬	પંચેન્દ્રિય વૈક્રિયષટ્ક બાંધે ત્યારે
૫	૧૩૬ થી ૧૩૭	" " બાંધ્યા પછી આયુના બંધે
૬	૧૩૬ થી ૧૩૮	દેવદ્વિક અથવા નરકદ્વિક બાંધે ત્યારે
૭	૧૩૮ થી ૧૩૯	દેવદ્વિક અથવા નરકદ્વિક સહિતને આયુના બંધે
૮	૧૩૮ થી ૧૪૦	૧૩૮ની સત્તાવાળો ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે ત્યારે સમ્ય૦ મિશ્રમોહનીય સત્તામાં વધે ત્યારે
૯	૧૪૦ થી ૧૪૧	તે સમ્યક્ત્વી જિનનામ બાંધે ત્યારે
૧૦	૧૪૦ થી ૧૪૨	તે સમ્યક્ત્વી જિનનામ સહિત આયુ બાંધે ત્યારે
૧૧	૧૪૦ થી ૧૪૪	ઉપશમ સમ્યક્ત્વી આહારકચતુષ્ક બાંધે ત્યારે
૧૨	૧૪૦ થી ૧૪૫	" " " " + જિનનામ બાંધે ત્યારે
૧૩	૧૪૫ થી ૧૪૬	ઉપશમ સમ્યક્ત્વી આહારકચતુષ્ક + જિનનામ + દેવાયુ બાંધે ત્યારે
૧૪	૧૩૩ થી ૧૩૪	ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વી જિનનામ બાંધે ત્યારે
૧૫	૧૩૪ થી ૧૩૫	" " " " + આયુ બાંધે ત્યારે
૧૬	૧૩૬ થી ૧૪૨	અનંતાનુબંધીનો વિસંયોજક ક્ષાયોપશમ સમ્યક્ત્વી આહારકચતુષ્ક જિનનામ આયુનો બંધ કરે ત્યારે

- : અથ મૂલ પ્રકૃતિને વિષે બંધાદિનો સંવેધ :-

करणोदयसंताणं, सामित्तोघेहिं सेसगं णेयं ।

गइआइमगणासुं, संभवओ सुदट्टु आगमिय ॥ ५३ ॥

ટી. ૧ ૧૪૨ ની હિસાબે આ બે અલગ ન ગણાય. તેથી અહીં વાસ્તવમાં ૧૫ જ ભૂયસ્કાર થાય.

करणोदयसत्तानां स्वामित्वौघैः शेषकं ज्ञेयम् ।

गत्यादिमार्गणासु, संभवतः सुष्ट्वागम्य ॥ ५३ ॥

ગાથાર્થ :- ટીકાની જેમ.

ટીકાર્થ :- આઠ કરણ, ઉદય અને સત્તા એ ત્રણાનું પ્રત્યેકનું સ્વરૂપ જે વિસ્તાર સહિત કહ્યું તે ઓઘસ્વામિત્વ કહેવાય છે. ‘‘સામિત્તોઘેહિ’’ તિ એ પદ તૃતીયા વિભક્તિમાં છે. પરંતુ અર્થથી દ્વિતીયા વિભક્તિ છે. વ્યક્તિની અપેક્ષાએ બહુવચન કહ્યું છે. તેથી તે ઓઘસ્વામિત્વનો એવો અર્થ થાય છે કે તે જે પ્રમાણે કહેલ ૮ કરણ ઉદય અને સત્તાના સવિસ્તર સ્વરૂપ ઓઘ સ્વામિત્વને સારી રીતે જાણીને બાકીનું સ્વરૂપ પણ જાણવું. કયા સ્થાનોમાં જાણવું? તો કહે છે ગતિ આદિ ૧૪ માર્ગણામાં કેવી રીતે જાણવું? તો કહે છે કે સંભવપૂર્વક શાસ્ત્ર અનુસારથી જ પણ અન્યથા વિપરીતપણે ન જાણવું.

बंधोदीरणसंकम-संतुदयाणं जहन्नयाईहिं ।

सवेहो पगइट्टिइ-अणुभागपएसओ णेओ ॥ ५४ ॥

बन्धोदीरणासंक्रमसत्तोदयानां जघन्यादिभिः ।

सवेधः प्रकृतिस्थित्यनुभागप्रदेशतः ज्ञेयः ॥ ५४ ॥

ગાથાર્થ :- બંધ - ઉદીરણા - સંકમ - સત્તા - ઉદય એ પાંચે પદાર્થોના પ્રકૃતિ - સ્થિતિ - અનુભાગ પ્રદેશને આશ્રયીને જઘન્ય - અજઘન્ય - ઉત્કૃષ્ટ - અનુત્કૃષ્ટ એ ચાર વિકલ્પો વડે પરસ્પર શાસ્ત્ર વિરોધ રહિત એક કાલ મલે છે.

ટીકાર્થ :- બંધ - ઉદીરણા - સંકમ - સત્તા - ઉદયરૂપ એ પાંચે પદાર્થોના પ્રકૃતિ - સ્થિતિ અનુભાગ પ્રદેશને આશ્રયીને જઘન્ય - અજઘન્ય - ઉત્કૃષ્ટ - અનુત્કૃષ્ટ એ ચાર વિકલ્પો વડે પરસ્પર શાસ્ત્ર વિરોધ રહિત એક કાલ મલે છે. જેમ જ્ઞાનાવરણીયની જઘન્ય સ્થિતિબંધમાં જઘન્ય અનુભાગબંધ, જઘન્ય પ્રદેશબંધ, અજઘન્ય સ્થિતિ - ઉદીરણા - સંકમ ઉદય આદિ રૂપ તે પૂર્વાપર વિચારી સારી રીતે જાણવું.

તે પ્રમાણે સત્તાપ્રકરણ કહ્યું. પ્રકૃત ગ્રંથનો અર્થ પૂર્ણ થયો. હવે સંવેધનો પ્રસંગ હોવાથી બંધ - ઉદય - સત્તાના સંવેધ (ભાંગા) પ્રતિપાદન (કહેવા) માટે સપ્તતિકાનો અર્થ મહા ઉપયોગી છે. તેથી અહીં તે પ્રથમથી જ બતાવે છે. મૂલપ્રકૃતિના વિષયમાં બંધનો બંધ સાથે સંવેધ^{૯૬} કહે છે.

આયુષ્ય કર્મ જ્યારે બંધાતું હોય ત્યારે અવશ્ય ૮ કર્મ અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનક સુધી ૩જા ગુણસ્થાનક સિવાય બંધાય છે, કારણ કે શેષ ૭ કર્મો જ્યારે બંધાતા હોય ત્યારે જ આયુ બંધાય છે.

મોહનીયકર્મનો જ્યારે બંધ થતો હોય ત્યારે આઠ અથવા સાત કર્મ બંધાય છે. તે બંધ અનિવૃત્તિબાદરના અંત સુધી હોય છે. ત્યાં મિશ્ર - અપૂર્વકરણ - અનિવૃત્તિબાદર - ગુણસ્થાનકે ૭ કર્મોનો બંધ થાય છે. બાકીના અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકના અંત સુધી આયુના બંધના અભાવમાં ૭નો બંધ અને આયુના બંધમાં ૮નો બંધ હોય છે.

વેદનીયકર્મ બંધાતું હોય ત્યારે ૧-૬-૭ કે ૮નો બંધ હોય છે. ત્યાં ઉપશાંતમોહ આદિ ગુણસ્થાનક વિષે ફક્ત એક વેદનીયકર્મ જ બાંધે છે, અને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે મોહનીય - આયુ સિવાય ૬ કર્મ બંધાય છે. ૭-૮ કર્મનો બંધ પૂર્વની જેમ જાણવો.

જ્ઞાનાવરણ-દર્શનાવરણ-નામ-ગોત્ર અંતરાય કર્મનો બંધ થતો હોય ત્યારે ૬-૭ કે ૮ એમ ત્રણ બંધમાંથી કોઈપણ બંધ થાય છે. ત્યાં ૬નો બંધ સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે, ૭-૮નો બંધ પૂર્વની જેમ જાણવો. એ પ્રમાણે કયા કર્મના બંધ સાથે કેટલા કર્મનો બંધ થાય તે વિચાર્યું^{૯૭} હવે કયા કર્મના ઉદય સાથે કેટલા કર્મનો ઉદય અને સત્તા^{૯૮} હોય તે કહે છે.

૯૬ સપત્તિકા ગાથા-૨માં કહ્યું છે :- ‘‘આજમ્મિ અટ્ટ મોહેટ્ટ સત્ત એક્કં ચ છાઇ વા તટ્ટા ! વજ્જંતયમ્મિ વજ્જંતિ સેસણસું છ સત્તટ્ટ ॥ ૨ ॥

૯૭ અહીં સંવેધમાં કયા મૂળકર્મનો કે કઈ ઉત્તરપ્રકૃતિનો બંધ ઉદય કે સત્તા કયા ગુણસ્થાનક સુધી થાય છે તેનો નિર્ણય કરી અમુક મૂળ કે ઉત્તર પ્રકૃતિનો બંધાદિ છતાં અમુક મૂળ કે ઉત્તર પ્રકૃતિનો બંધાદિમાં હોય છે. તે વિચારવાનું હોય છે. એ ટલે બીજા કર્મગ્રંથમાં ગુણસ્થાનકોમાં જે બંધાદિ અધિકારો કહ્યાં છે તે અહીં બરાબર યાદ કરવા.

૯૮ મોહસ્સુદણ અટ્ટવિ સત્તય લબ્ભન્તિ સેસયાણુદણ । સન્તોડ્ડણ્ણાણિ અઘાઘ્યાણં અઢ સત્ત ચરોયે ॥ ૩ ॥

મોહનીયકર્મનો ઉદય હોય ત્યારે આઠે કર્મો ઉદય અને સત્તામાં હોય છે. કારણ કે તેનો (મોહનીયનો) ઉદય સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે, સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનક સુધી સર્વ પણ કર્મો ઉદય અને સત્તામાં હોય છે. જ્ઞાનાવરણ - દર્શનાવરણ - અંતરાય એ ત્રણ કર્મો ઉદય હોય ત્યારે ૭ કે ૮ કર્મો સત્તા અને ઉદયમાં પ્રાપ્ત થાય છે. ત્યાં ૮નો ઉદય સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનક સુધી, અને સત્તા ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. ૭નો ઉદય ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક સુધી અથવા ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકે ૭નો ઉદય અને ૭ની સત્તા હોય છે.

વેદનીય - આયુ - નામ-ગોત્રનો ઉદય હોય ત્યારે ૮-૭ અથવા ૪ ઉદય અને સત્તામાં પ્રાપ્ત થાય છે. ત્યાં ૮નો ઉદય સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનક સુધી, અને સત્તાને આશ્રયી ૧૧મા ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. ૭નો ઉદય ઉપશાંતમોહ અથવા ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકે હોય છે. સત્તાને આશ્રયીને ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકે હોય છે. ૪નો ઉદય અને સત્તા ૧૩મા અને ૧૪મા ગુણસ્થાનકે હોય છે. એ પ્રમાણે ઉદય અને સત્તાનો સંવેધ કઠ્ઠો. હવે ક્યા કર્મની સત્તા સાથે કેટલા કર્મનો ઉદય અને સત્તા હોય છે તે કહે છે.

ત્યાં મોહનીયકર્મની સત્તા જ્યાં સુધી હોય ત્યાં સુધીમાં ઉદય ૮ અથવા ૭ કર્મોનો હોય છે. ત્યાં સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનક સુધી ૮નો ઉદય અને ૭નો ઉદય ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકે હોય છે. સત્તા તો આઠે કર્મોની હોય છે. કારણ કે મોહનીયકર્મની સત્તા જ્યાં સુધી હોય છે ત્યાં સુધી બીજા સર્વ કર્મો સત્તામાં અવશ્ય હોય છે.

જ્ઞાનાવરણ - દર્શનાવરણ - અંતરાયની સત્તા હોય ત્યારે ૭ અથવા ૮નો ઉદય હોય છે. ત્યાં ૮નો ઉદય સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનક સુધી, ૭નો ઉદય ઉપશાંતમોહ અથવા ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકે હોય છે. સત્તા પણ ૮ અથવા ૭ની હોય છે. ૮ની સત્તા ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક સુધી અને ૭ની સત્તા ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકે હોય છે.

વેદનીય - આયુ - નામ અને ગોત્રની સત્તા હોય ત્યારે ૭-૮ અથવા ૪ સત્તા ઉદયમાં હોય છે. ત્યાં ૭ અને ૮ની સત્તા - ઉદય પૂર્વની જેમ જાણવું. ૪નો ઉદય અને સત્તા ૧૩મે અને ૧૪મે ગુણસ્થાનકે હોય છે. એ પ્રમાણે સત્તાને વિષે ઉદય-સત્તા સાથે સંવેધ કઠ્ઠો. હવે ઉદયનો બંધ સાથે સંવેધ^{૯૯} કહે છે.

મોહનીયકર્મનો જ્યારે ઉદય હોય ત્યારે ૬-૭ અથવા ૮નો બંધ કરે છે. ત્યાં ૮નો બંધ આયુના બંધકાલે, આયુના બંધકાલના અભાવમાં ૭નો બંધ હોય છે, અને તે અનિવૃત્તિબાદર ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે, ૬નો બંધ સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે હોય છે. મોહનીય વિના બાકીના ૭ કર્મોનો ઉદય હોય ત્યારે ૧-૬-૭ અને ૮ કર્મ બાંધે છે. ત્યાં ૬-૭-૮ની ભાવના પૂર્વની જેમ જાણવી. જ્ઞાનાવરણ - દર્શનાવરણ - અંતરાયનો ઉદય ઉપશાંતમોહ કે ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. વેદનીય - આયુ - નામ - ગોત્રનો ઉદય હોય ત્યારે સયોગી કેવલી સુધી એ સાતાવેદનીયનો બંધ હોય છે. તે પ્રમાણે ઉદયનો બંધ સાથે સંવેધ કઠ્ઠો છે. હવે બંધનો ઉદય સાથે સંવેધ^{૧૦૦} કહે છે,

૬-૭ અને ૮નો બંધ હોય ત્યારે મોહનીયનો ઉદય હોય છે. કારણ કે ૮નો બંધ (મિશ્રવિના) અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનક સુધી, ૭નો બંધ અનિવૃત્તિબાદર ગુણસ્થાનક સુધી, ૬નો બંધ સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે હોય છે, અને મોહનીયનો ઉદય અવશ્ય સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે, તથા બાકીના સાતકર્મોનો ઉદય હોય ત્યારે ૮-૭-૬ અને ૧નો બંધ હોય છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે.... જ્ઞાનાવરણ - દર્શનાવરણ અને અંતરાયકર્મનો ઉદય ક્ષીણમોહ સુધી, વેદનીય - આયુ - નામ અને ગોત્રકર્મનો ઉદય અયોગી કેવલી સુધી હોય છે. અને ૧નો બંધ ઉપશાંતમોહાદિમાં હોય છે, તેથી બાકીના કર્મોના ઉદય ૭-૮-૬-૧ના બંધમાં હોય છે. એ પ્રમાણે બંધના ઉદય સાથે સંવેધ કઠ્ઠો. હવે સત્તાના બંધ સાથે સંવેધ કહે છે.

(૮ કર્મમાંથી કોઈપણ) એક કર્મની સત્તા હોય ત્યારે ૧-૬-૭ કે ૮ એ ચારમાંથી કોઈપણ એકનો બંધ કરે છે. (તાત્પર્ય એ કે કોઈપણ એક કર્મની સત્તા છતાં કયું બંધસ્થાન હોય તેવો વિચાર કરીએ ત્યારે કહી શકાય કે એક એક કર્મની સત્તા છતાં ૧-૬-૭ અને ૮ એ ચારે પ્રકારનો બંધ સંભવે છે. તે આ પ્રમાણે -)

મોહનીયની સત્તા ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. બાકીના ધાતિકર્મ (જ્ઞા૦દ૦અંત૦)ની ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. ચાર અધાતિકર્મ (વેદ૦-આયુ૦-નામ-ગોત્ર)ની અયોગી કેવલી સુધી હોય છે. ૮-૭-૬ અને ૧નો

૯૯ વંધઇ સત્ત અદૃ ય મોહુદા સેસાયાણ એક્કં ચ । પત્તેયં સંતેહિ વંધઇ એગં છ સત્તદ્દ ॥ ૪ ॥

૧૦૦ સત્તદ્દ છ વંધેસું ઉદઓ અદૃહ્ હોડ પયડીણં । સત્તહ ચરુહં વા ઉદઓ સાયસ્સ વંધમિ ॥ ૫ ॥

બંધ યથાક્રમે અપ્રમત્ત (મિશ્રવિના), સુધી અનિવૃત્તિબાદર સુધી, સૂક્ષ્મસંપરાય અને ઉપશાંતમોહ આદિ ગુણસ્થાનકે હોય છે. તે પ્રમાણે સત્તાના બંધ સાથે ભાંગા કહ્યાં હવે બંધના સત્તા વડે સંવેધ કહે છે.

૮-૭-૬ કર્મના બંધમાં અવશ્ય ૮ની સત્તા હોય છે. અને ૧ના બંધમાં ૮-૭ અને ૪ની સત્તા અનુક્રમે ઉપશાંતમોહ સુધીના ક્ષીણમોહ અને સયોગી કેવલીને હોય છે. તે પ્રમાણે બંધનો સત્તા સાથે સંવેધ કહ્યો. હવે બંધનો ઉદય સાથે સંવેધ^{૧૦૦} કહે છે.

૭-૮ કે ૬ના બંધમાં અવશ્ય ૮ પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય છે. સાતાવેદનીય એકના જ બંધમાં ૭ કે ૪નો ઉદય હોય છે. ત્યાં ૭નો ઉદય ઉપશાંતમોહ કે ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકે હોય છે. ૪નો ઉદય સયોગી કેવલીને હોય છે. એ પ્રમાણે મૂલપ્રકૃતિને આશ્રયીને બંધ - ઉદય અને સત્તાના સંવેધ કહ્યાં. હવે એ કર્મોના સ્થાનનો વિચાર કરે છે. (યંત્ર નં. - ૨૫ જુઓ)

ઇતિ મૂલપ્રકૃતિને વિષે બંધાદિનો સંવેધ સમાપ્ત

બે ત્રણ પ્રકૃતિનો સમુદાય તે સ્થાન કહેવાય છે. ત્યાં વેદનીય - આયુષ્ય - ગોત્રકર્મના દરેકના બે-બે સત્તાસ્થાન છે. બે અને એક પ્રકૃતિરૂપ સત્તાસ્થાન છે. ત્યાં^{૧૦૧} વેદનીયકર્મ અયોગી કેવલીના દ્વિચરમ સમય સુધી બે પ્રકૃતિ સત્તામાં હોય છે, કોઇપણ એકનો વિસ્થેદ થાય ત્યારે અન્ય સમયે એક પ્રકૃતિ સત્તામાં હોય છે.^{૧૦૨} આયુષ્યકર્મ પણ જ્યાં સુધી હજી પરભવ આયુષ્ય બાંધ્યું નથી ત્યાં સુધી એક પ્રકૃતિ સત્તામાં હોય છે, અને પરભવ આયુષ્ય બાંધે ત્યારે ૨ પ્રકૃતિ સત્તામાં ત્યાં સુધી હોય કે જ્યાં સુધી પરભવ આયુષ્ય ઉદય ન થાય. ગોત્રકર્મમાં (તેઉ-વાઉમાં) ઉચ્ચગોત્રને ઉવેલે ત્યારે અથવા અયોગી કેવલીના દ્વિચરમ સમયે નીચગોત્રનો ક્ષય થાય ત્યારે એક ગોત્રની સત્તા હોય છે. બાકીના કાલે હંમેશા બે ગોત્રની સત્તા હોય છે. વેદનીય - આયુ-ગોત્રકર્મના બંધમાં અને ઉદયમાં તો તેઓની એક એક પ્રકૃતિરૂપ સ્થાન છે. કારણ કે તે કર્મોની એક સાથે બે - ત્રણ આદિ પ્રકૃતિઓ એકી સાથે બંધમાં કે ઉદયમાં આવતી નથી. તથા^{૧૦૩} જ્ઞાનાવરણ - અંતરાય એ પ્રત્યેકનું બંધ - ઉદય - સત્તામાં પાંચ પાંચ પ્રકૃતિરૂપ એક જ સ્થાન હોય છે. હવે આયુષ્યને વિષે ગુણસ્થાનકને આશ્રયીને બંધ ઉદય - સત્તાનો વિચાર કરતાં કહે છે....^{૧૦૪} બંધ :- પ્રથમ ગુણસ્થાનક સુધી નરકાયુનો બંધ, બીજા ગુણસ્થાનક સુધી તિર્યચાયુનો બંધ, ૩જા સિવાય ચોથા ગુણસ્થાનક સુધી મનુષ્યાયુનો બંધ અને ૩જા સિવાય સાતમા ગુણસ્થાનક^{૧૦૫} સુધી દેવાયુનો બંધ હોય છે.^{૧૦૬} ઉદય :- તથા ૪થા ગુણસ્થાનક સુધી નરકાયુ અને દેવાયુનો ઉદય હોય છે. ૫મા ગુણસ્થાનક સુધી તિર્યચાયુનો ઉદય અને ૧૪મા ગુણસ્થાનક સુધી મનુષ્યાયુનો ઉદય હોય છે.^{૧૦૬} સત્તા :- તથા ૭મા^{૧૦૭} ગુણસ્થાનક સુધી નરકાયુની સત્તા, ૭મા^{૧૦૭} ગુણસ્થાનક સુધી તિર્યચાયુની સત્તા, અયોગી કેવલી (૧૪મા) ગુણસ્થાનક સુધી મનુષ્યાયુની સત્તા, અને ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક સુધી દેવાયુની સત્તા હોય છે. કારણ કે દેવાયુનો બંધ કર્યા પછી પણ ઉપશમશ્રેણિ શરૂ કરે છે. અને ઉપશમશ્રેણિ ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. (અનુસંધાણ- પેઈઝનંબર-૧૬૧)

૧૦૧ દો સંતઢાણાઈં બંધે ઉદય ય ઢાળયં એવકં વેયળિયા ડયગોણ

૧૦૨ અહીં ટીકામાં આ પંક્તી નથી પણ તે જરૂરી છે. “ આયુષો યાવદઘાપિ પરભવાયુર્ન બઘ્યતે તાવદેકા પ્રકૃતિઃ સતી, પરભવાર્બન્ધે ચ દ્વે, તે ચ તાવત્ યાવત્ પરભવાયુષ ડદયો ન ભવતિ ।

૧૦૩ “સેગં નાળંતરાણસુ” ॥ ૬ ॥

૧૦૪ “આઈમદુગચડસત્તમ નારયતિરિમણુસુરાઠ્ઠન” ॥ ૭ ॥

૧૦૫ અહીં મનુષ્ય અને દેવાયુષ્યનો બંધ અનુક્રમે ૪થા અને ૭મા ગુણસ્થાનક સુધી કહ્યો છે, પરંતુ ત્રીજા ગુણસ્થાનકે તથાસ્વભાવે આયુષ્ય બંધ ન હોવાથી અહીં તેમજ આગળ પણ ત્રીજા ગુણસ્થાનકનું વર્જન સમજવું.

૧૦૬ નારયસુરાઠ્ઠ ડદઠો ચઠ પંચમ તિરિ મણુસસ ઘોઢસમં । આસમ્મદેસજોગી ડવસંતા સંતયાઠ્ઠન ॥ ૮ ॥

૧૦૭ અહીં મતાન્તરે ૪થા ગુણસ્થાનક સુધી નરકાયુની સત્તા અને ૫મા ગુણસ્થાનક સુધી તિર્યચાયુની સત્તા હોય છે.

મૂલપ્રકૃતિઓના બંધ-ઉદય-ઉદીરણા સત્તાનું સંવેધ યંત્ર નંબર- ૨૫

યંત્રમાં ૮ આદિ આંકડા બ્લેક બતાવેલ છે તે તેટલાં કર્મનો બંધ જણાવો.

બંધમાં	બંધ - ગુણસ્થાનક	ઉદય-ગુણસ્થાનક	ઉદીરણા - ગુણસ્થાનક	સત્તા - ગુણસ્થાનક						
૧	જ્ઞાનાવરણના ૧થી૧૦ગુણ	૮ - ૧થી૭ ૩જા સિવાય ૧૭ - ૧થી ૯ ૬ - ૧૦	૮ - ૧થી ૧૦	૮-૧થી૬(આયુ)ચરમાવલિકા વિના) ૭ -૧થી૬(આવ૦)(આયુષ્યની ચરમાવલિકા વખતે ૬ - ૭ થી ૧૦ (૧૦માની ચરમાવલિકા વિના) ૫ - ૧૦મે (આવ૦)	૮ - ૧થી ૧૦					
૨	દર્શનાવરણના ૧થી ૧૦	જ્ઞાનાવરણીય પ્રમાણો								
૩	વેદનીયના ૧થી ૧૩	૮- ૧થી૭ (૩જા સિવાય ૭ - ૧થી૯ ૬ - ૧૦મા ૧ - ૧૧થી ૧૩	૮ - ૧થી ૧૦ ૭ - ૧૧-૧૨મે ૪ - ૧૩મે	૮-૧થી૬(આયુ)ચરમાવલિકા વિના) ૭ - ૧થી૬ (૧આવ૦) (આયુષ્યની ચરમાવલિકા વખતે ૬ - ૭થી૧૦ (૧૦માની ચરમાવલિકા વિના ૫ - ૧૦મે (૧આવ૦) ૧૧-૧૨મે છેલ્લી આવલિકા વિના ૨ - ૧૨મે (૧આવ૦) ૧૩મે	૮ - ૧ થી ૧૧ ૭ - ૧૨મા ૪ - ૧૩મે					
૪	મોહનીયના ૧ થી ૯	૮ - ૧થી૭(૩જા સિવાય) ૭ - ૧થી૯	૮ - ૧થી૯	૮-૧થી૬(આયુ)ચરમાવલિકા વિના) ૭ - ૧થી૬(૧આવ૦)(આયુષ્યની ચરમાવલિકા વખતે) ૬ - ૭ થી ૯	૮ - ૧થી૯					
૫	આયુષ્યના	૮-૧થી૭ (૩જા સિવાય)	૮-૧થી૭ (૩જા સિવાય)	૮ - ૧થી૭ (૩જા સિવાય)	૮ - ૧થી૭ (૩જા સિવાય)					
૬	નામના	જા	ના	વ	૨	ણી	ય	મ	મા	ણો
૭	ગોત્રના	"	"	"	"	"	"	"	"	"
૮	અંતરાયના	"	"	"	"	"	"	"	"	"
ઉદયમાં	બંધ ગુણસ્થાનક	ઉદય ગુણસ્થાનક	ઉદીરણા - ગુણસ્થાનક	સત્તા ગુણસ્થાનક						
૧	જ્ઞાનાવરણીય ૧થી૧૨	૮-૧થી૭ (૩જા સિવાય ૭ - ૧થી૯ ૬-૧૦મે ૧-૧૧-૧૨મે	૮ - ૧થી૧૦ ૭-૧૧-૧૨મે	૮ - ૧થી૬ આયુષ્ય ઉદયની છેલ્લી આવ૦ વિના ૭-૧થી૬ (૧આવ૦) આયુષ્યની ચરમાવલિકા વખતે ૬-૭થી૧૦ (૧૦મે છેલ્લી આવલિકા વિના) ૫-૧૦મે (૧આવ૦) ૧૧-૧૨મે (૧૨મે છેલ્લી આવલિકા વિના) ૨-૧૨મે (૧આવ૦)	૮ - ૧થી ૧૧ ૭ - ૧૨મે					
૨	દર્શનાવરણના ૧થી ૧૨	જા	ના	વ	૨	ણી	ય	પ્રમાણો		
૩	વેદનીયના ૧થી૧૪	૮-૭-૬ જ્ઞાનાવરણીય પ્રમાણો ૧-૧૧-૧૨-૧૩ ગુણ	૮ - ૧થી૧૦ ૭-૧૧-૧૨મે ૪-૧૩-૧૪મે	૮-૭-૬-૫ જ્ઞાનાવરણીય પ્રમાણો ૨-૧૨મે (૧આવ૦) ૧૩મે	૮ - ૧થી૧૧ ૭ - ૧૨મે ૪ - ૧૩-૧૪મે					

૪	મોહનીયના ૧થી ૧૦	૮ - ૧થી૭(૩જા સિવાય ૭ - ૧થી૮ ૬- ૧૦મે	૮ - ૧થી૧૦	૮ - ૧થી૬ આયુષ્ય ઉદયની છેલ્લી આવ૦ વિના ૭-૧થી૬ (૧આવ૦)આયુષ્યની ચરમાવલિકા ૬- ૭ થી૧૦, ૧૦મે છેલ્લી આવલિકા વિના ૫ - ૧૦મે છેલ્લી આવલિકા	૮ - ૧થી૧૦			
૫	આયુના ૧થી૧૪	વે	દ	ની	ય	પ્ર	મા	ણે
૬	નામના	"	"	"	"	"	"	"
૭	ગોત્રના	"	"	"	"	"	"	"
૮	અંતરાં ૧થી૧૨	જા	ના	વ	ર	ણી	ય	પ્ર મા ણે
	ઉદીરણામાં	બંધગુણસ્થાનક	ઉદય ગુણ૦	ઉદીરણા ગુણ૦	સત્તા ગુણ૦			
૧	જ્ઞાનાવરણીયની ૧થી૧૨, ૧૨મે છેલ્લી આવ૦ વિના	૮-૧થી૭ (૩જા સિવાય) ૭-૧થી૮ ૬-૧૦મે ૧-૧૧-૧૨મે છેલ્લી આવ૦ વિના	૮ - ૧થી૧૦ ૭-૧૧-૧૨મે છેલ્લી આવ૦ વિના	૮-૧થી૬ આયુના ઉદયની છેલ્લી આવ૦ વિના ૭-૧થી૬(૧આવ૦) (આયુષ્યની ચરમાવલિકા) ૬-૭થી૧૦, ૧૦મે છેલ્લી આવ૦ વિના ૫-૧૦મે છેલ્લી આવ૦, ૧૧મે- ૧૨મે છેલ્લી આવ૦ વિના	૮ - ૧થી૧૧ ૭ - ૧૨મે છેલ્લી આવ૦ વિના			
૨	દર્શનાવરણીયની ૧થી૧૨ છેલ્લી આવ૦ વિના	જા	ના	વ	ર	ણી	ય	પ્રમાણે
૩	વેદનીયની ૧ થી ૬	૮ - ૧થી૬ (૩જા સિવાય) ૭ - ૧થી૬	૮ - ૧થી૬	૮-૧થી૬ (આયુષ્યની ચરમાવલિકા વિના) ૭-૧થી૬ (૧આવ૦) (આયુષ્યના ઉદયની છેલ્લી આવ૦)	૮ - ૧ થી ૬			
૪	મોહનીયની ૧થી૧૦ (૧૦મે છેલ્લી આવ૦ વિના)	૮ - ૧થી૭ (૩જા સિવાય) ૭ - ૧થી૮ ૬ - ૧૦મે છેલ્લી આવ૦ વિના	૮ - ૧થી૧૦ છેલ્લી આવ૦ વિના	૮ - ૧થી૬ (આયુષ્યની ચરમાવલિકા વિના) ૭ - ૧થી૬ (૧આવ૦) (આયુષ્યની ઉદયની છેલ્લી આવ૦) ૬- ૭ થી ૧૦ ૧૦મે છેલ્લી આવ૦ વિના	૮,- ૧થી૧૦, (૧૦મે છેલ્લી આવ૦ વિના)			
૫	આયુષ્યની ૧થી૬ ઉદયની ચરમાસિકા વિના	વે	દ	ની	ય	ક	ર્મ	પ્રમાણે
પરંતુ ઉદીરણાના પાનામા ૭ની ઉદીરણા ન આવે								
૬	નામની ૧થી ૧૩	જ્ઞાનાવરણીય પ્રમાણે પરંતુ ૧૩મે પણ ૧નો બંધ છે. માટે ૧-૧૧-૧૨-૧૩મે	૮-૧થી૧૦ ૭-૧૧-૧૨મે ૪-૧૩મે	૮-૧થી૬(આયુષ્યની ચરમાવલિકા વિના) ૭-૧થી૬ (૧આવ૦)(આયુષ્યની ચરમાવલિકા વખતે) ૬-૭થી૧૦, ૧૦મે છેલ્લી આવલિકા વિના ૫-૧૦મે છેલ્લી આવલિકા, ૧૧- ૧૨ ૧૨માની છેલ્લી આવ૦ વિના ૨-૧૨મે છેલ્લી આવ૦ ૧૩મે	૮ - ૧થી૧૧ ૭ - ૧૨મે ૪ - ૧૩મે			
૭	ગોત્રની ૧થી૧૩	ના	મ	ક	ર્મ	પ્રમાણે		
૮	અંતરાં ૧થી૧૨ (૧૨મે છેલ્લી આવ૦ વિના)	જા	ના	વ	ર	ણી	ય	પ્રમાણે

સત્તામાં	બંધ	ઉદય	ઉદીરણા	સત્તા			
૧ જ્ઞાનાવરણીયની ૧થી૧૨	૮-૧થી૭ (૩જા સિવાય) ૭-૧થી૮ ૬-૧૦મે ૧-૧૧-૧૨મે	૮-૧થી૧૦ ૭-૧૧-૧૨મે	૮-૧થી૬ (આયુષ્યની ચરમાવલિકા વિના) ૭-૧થી૬ (૧આવ૦)(આયુષ્યની ચરમાવલિકા વખતે) ૬-૭થી૧૦, ૧૦મે છેલ્લી આવલિકા વિના ૫-૧૦મે છેલ્લી આવ૦ ૧૧-૧૨મે છેલ્લી આવ૦ વિના ૨-૧૨મે છેલ્લી આવલિકા -૧	૮ - ૧થી૧૧ ૭ - ૧૨મે			
૨ દર્શનાવરણીયની ૧થી૧૨	જ્ઞા	ના	વ	૨	ણી	ય	પ્રમાણો
૩ વેદનીયની ૧થી૧૪	જ્ઞાનાવરણીય પ્રમાણો પરંતુ ૧-૧૧-૧૨-૧૩	૮-૧થી૧૦ ૭-૧૧-૧૨મે ૪-૧૩-૧૪	જ્ઞાનાવરણીય પ્રમાણો પરંતુ ૨-૧૨મે છેલ્લી આવ૦ ૧૩મે	૮ - ૧થી૧૧ ૭ - ૧૨મે ૪ - ૧૩-૧૪મે			
૪ મોહનીયની ૧થી૧૧	જ્ઞાનાવરણીય પ્રમાણો પરંતુ ૧ - ૧૧	૮ - ૧થી૧૦ ૭ - ૧૧	૮-૭-૬ જ્ઞાનાવરણીય પ્રમાણો ૫ - ૧૦મે છેલ્લી આવલિકા ૧૧મે	૮ - ૧થી૧૧			
૫ આયુષ્ય ૧થી૧૪	વે	૬	ની	ય	ક	ર્મ	પ્રમાણો
૬ નામની " " "	વે	૬	ની	ય	ક	ર્મ	પ્રમાણો
૭ ગોત્રની " " "	વે	૬	ની	ય	ક	ર્મ	પ્રમાણો
૮ અંતરાય ૧થી૧૨	જ્ઞા	ના	વ	૨	ણી	ય	પ્રમાણો

ટીપ્પણ:૧ ઉપરના યંત્રમાં બંધના જ્ઞાનામાં જ્યાં ૮નો બંધ ૧થી૭ ૩જા સિવાય લખ્યું છે. ત્યાં જ્યારે આયુઠ ના બંધકાલે જાણાવો. બાકીના કાલે ૭નો બંધ જાણાવો. તેવી રીતે ૭નો બંધ પણ આયુષ્યબંધના સિવાયના કાળમાં જાણાવો.

- : અથ આયુષ્યકર્મના ૨૮ ભાંગા :-

^{૧૦૮} આયુષ્યના બંધ -ઉદય-સત્તાનો સંવેધ :- કહે છે. ત્યાં તિર્યચો અને મનુષ્યો સર્વત્ર - ચારે ગતિમાં ઉત્પન્ન થાય છે. તેથી તેઓને ચારે આયુના બંધનો સંભવ છે. દેવો અને નારકો તિર્યચ - મનુષ્યગતિમાં જ ઉત્પન્ન થાય છે, તેથી તેઓને બે જ આયુનો બંધ હોય છે. તેથી તિર્યચ - મનુષ્યગતિના ૮-૮ અને દેવ અને નારકોના ૫-૫ ભાંગા સંભવે છે. તેથી સર્વસંખ્યા મળીને ૨૮ ભાંગા થાય છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે.....

નરકાયુના ૫ ભાંગા :- (૧) આયુષ્ય બંધ પૂર્વ :- નારકીઓને પરભવના આયુનો બંધ થતાં પહેલા નરકાયુનો ઉદય અને નરકાયુની સત્તા આ વિકલ્પ હોય છે, અને આ વિકલ્પ પ્રથમના ૪ ગુણસ્થાનકે પ્રાપ્ત થાય છે. કારણ કે બાકીના ગુણસ્થાનકો નારકોને હોતાં નથી. બંધકાલે :- (૨) - પરભવના આયુનો બંધ કરતાં હોય ત્યારે તિર્યચાયુનો બંધ, નરકાયુનો ઉદય અને નરક-તિર્યચાયુની સત્તા હોય છે. આ વિકલ્પ મિથ્યાદૃષ્ટિ અથવા સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે હોય છે. (કારણ કે તિર્યચાયુનો બંધ પ્રથમ બે ગુણસ્થાનકે થાય છે.) (૩) - અથવા મનુષ્યાયુનો બંધ, નરકાયુનો ઉદય અને મનુષ્ય - નરકાયુની સત્તા હોય છે. આ વિકલ્પ મિથ્યાદૃષ્ટિ સાસ્વાદન અથવા અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિને હોય છે. (કારણ કે ૩જે આયુનો બંધ થતો નથી.) (૪) હવે આયુનો બંધ સંપૂર્ણ થઈ રહ્યા પછી - નરકાયુનો ઉદય તિર્યચ -નરકાયુની સત્તા, આ વિકલ્પ ૧થી૪

ગુણસ્થાનકે હોય છે. કારણ કે તિર્યંચાયુનો બંધ થયા પછી કોઈક નારક મિશ્રે કે સમ્યક્ત્વે જવાનો સંભવ છે. (૫) - અથવા નરકાયુનો ઉદય મનુષ્યાયુ નરકાયુની સત્તા, આ વિકલ્પ પણ ૧૬૪ ગુણસ્થાનકે હોય છે. કારણ કે મનુષ્યાયુનો બંધ થયા પછી મિશ્રે પણ સંક્રમ હોય છે.

દેવાયુના ૫ ભાંગા :- એ પ્રમાણે દેવોના પણ ૫ વિકલ્પો વિચારવા. વિશેષ એ છે કે નરકાયુના સ્થાને દેવાયુનું ઉચ્ચારણ કરવું.

તિર્યંચાયુના નવ ભાંગા :- આયુષ્ય બંધ પહેલાની અવસ્થામાં :- (૧) - પરભવના આયુના બંધકાલ પૂર્વે તિર્યંચાયુનો ઉદય, તિર્યંચાયુની સત્તા એ વિકલ્પ પ્રથમના ૫ ગુણસ્થાનકે હોય છે, કારણ કે તિર્યંચોને બાકીના ગુણસ્થાનકનો અસંભવ હોય છે. બંધકાલે :- (૨) - પરભવાયુના બંધકાલે નરકાયુનો બંધ, તિર્યંચાયુનો ઉદય, નારક - તિર્યંચાયુની સત્તા, એ વિકલ્પ મિથ્યાદૃષ્ટિને જ હોય છે., કારણ કે બીજા (ગુણસ્થાનકે) નરકાયુનો અબંધપણું હોય છે. (૩) - અથવા તિર્યંચાયુનો બંધ, તિર્યંચાયુનો ઉદય, તિર્યંચ - તિર્યંચાયુની સત્તા, એ વિકલ્પ મિથ્યાદૃષ્ટિ અને સાસ્વાદન એ બે ગુણસ્થાનકે હોય છે. (કારણ કે તિર્યંચાયુનો બંધ - પ્રથમ બે જ ગુણસ્થાનકે હોય છે.) (૪) - અથવા મનુષ્યાયુનો બંધ, તિર્યંચાયુનો ઉદય, મનુષ્ય - તિર્યંચાયુની સત્તા, આ વિકલ્પ પણ મિથ્યાદૃષ્ટિ અને સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે હોય છે. કારણ કે તિર્યંચને મનુષ્યાયુષ્યનો બંધ પહેલા ૨ જ ગુણસ્થાને હોય છે અને અવિરતિ સમ્યગ્દૃષ્ટિ કે દેશવિરતિ તિર્યંચને દેવાયુનો જ બંધ સંભવે છે. (૫) - અથવા દેવાયુનો બંધ, તિર્યંચાયુનો ઉદય, દેવ - તિર્યંચાયુની સત્તા, આ વિકલ્પ મિશ્ર સિવાયના પ્રથમના ૫ ગુણસ્થાનકે હોય છે, કારણ કે મિશ્રે આયુના બંધનો અભાવ હોવાથી તેનો ત્યાગ કર્યો છે. પરભવના આયુનો બંધ થઈ રહ્યા બાદ :- (૬) - તિર્યંચાયુનો ઉદય, નરક - તિર્યંચાયુની સત્તા, આ વિકલ્પ ૧૬૫ ગુણસ્થાનકે હોય છે, કારણ કે નરકાયુનો બંધ થયા પછી મિશ્ર - સમ્યક્ત્વાદિ ગુણસ્થાનકે જવાનો સંભવ હોય છે. (૭) - અથવા તિર્યંચાયુનો ઉદય, તિર્યંચ - તિર્યંચાયુની સત્તા, (૮) - અથવા તિર્યંચાયુનો ઉદય, મનુષ્ય - તિર્યંચાયુની સત્તા, (૯) - અથવા તિર્યંચાયુનો ઉદય, દેવ-તિર્યંચાયુની સત્તા, એ ત્રણે પણ વિકલ્પો ૧૬૫ ગુણસ્થાનકે હોય છે. (કારણ કે કોઈપણ આયુનો બંધ કર્યા પછી તિર્યંચો સમ્યક્ત્વાદિ પ્રાપ્ત કરી શકે છે.) તે પ્રમાણે તિર્યંચના સર્વ મલીને ૯ વિકલ્પો થાય છે.

મનુષ્યના નવ ભાંગા :- મનુષ્યોને પણ એ પ્રમાણે નવ વિકલ્પો થાય છે. આયુષ્ય બંધ પહેલાની અવસ્થામાં :- (૧) - ત્યાં મનુષ્યાયુનો ઉદય, મનુષ્યાયુની સત્તા, એ વિકલ્પ અયોગી કેવલી ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. (કારણ કે મનુષ્ય - ૧૪ ગુણસ્થાનક પ્રાપ્ત કરે છે.) પરભવાયુના બંધ કાલે :- (૨) - નરકાયુનો બંધ, મનુષ્યાયુનો ઉદય, નારક - મનુષ્યાયુની સત્તા, એ વિકલ્પ મિથ્યાદૃષ્ટિને હોય છે, કારણ કે અન્યત્ર નરકાયુનો બંધ થતો નથી. (૩) - તિર્યંચાયુનો બંધ, મનુષ્યાયુનો ઉદય, તિર્યંચ - મનુષ્યાયુની સત્તા, એ વિકલ્પ મિથ્યાદૃષ્ટિ અને સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે હોય છે. (કારણ કે તિર્યંચાયુનો બંધ પ્રથમના બે ગુણસ્થાને હોય છે.) (૪) - મનુષ્યાયુનો બંધ, મનુષ્યાયુનો ઉદય, મનુષ્ય-મનુષ્યાયુની સત્તા, એ વિકલ્પ મિથ્યાદૃષ્ટિ અને સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે હોય છે. (કારણ કે મનુષ્યને મનુષ્યાયુનો બંધ પહેલા બે ગુણસ્થાને થાય છે.) (૫) - દેવાયુનો બંધ, મનુષ્યાયુનો ઉદય, દેવ-મનુષ્યાયુની સત્તા, એ વિકલ્પ અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. (કારણ કે દેવાયુનો બંધ ૩જા સિવાય ૭મા સુધી થાય છે.) પરભવાયુનો બંધ થયા બાદ - (૬) - મનુષ્યાયુનો ઉદય નરક - મનુષ્યાયુની સત્તા, (૭) - મનુષ્યાયુનો ઉદય, તિર્યંચ મનુષ્યની સત્તા, (૮) - મનુષ્યાયુનો ઉદય, મનુષ્ય - મનુષ્યની સત્તા, એ ત્રણે પણ વિકલ્પો અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. કારણ કે નરક - તિર્યંચ - મનુષ્યાયુનો બંધ થયા પછી કોઈક જીવ સંયમ પણ પામે છે. (૯) - મનુષ્યાયુનો ઉદય, દેવ - મનુષ્યાયુની સત્તા, આ વિકલ્પ ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. કારણ કે દેવાયુ બંધ કર્યા પછી ઉપશમશ્રેણી નો સંભવ છે. (યંત્ર નંબર ૨૬ જુઓ)

- : ઇતિ આયુષ્યના ૨૮ ભાંગા સમાપ્ત :-

આયુષ્યકર્મના બંધ - ઉદય સત્તાના ભાંગાનું ચંત્ર નંબર - ૨૬

પૂર્વાવસ્થા = આયુષ્ય બંધકાળ પહેલાની બંધાવસ્થા = આયુષ્ય બંધકાળ ની પરાવસ્થા = આયુષ્ય બંધકાળ પછીની

અનુક્રમ	બંધ	ઉદય	સત્તા	ગુણસ્થાનક	અવસ્થા	કાળ		
						ઉત્કૃષ્ટ	જુથન્ય	
દેવગતિ :-								
૧	૧	-	દે૦	દે૦	૧ થી ૪	પૂર્વાવસ્થા	૩૩ સાગરો - અંતર્મુ૦ +	૧૦,૦૦૦ વર્ષ - ૬માસ
૨	૨	તિ૦	દે૦	દે૦ - તિ૦	૧ થી ૨	બંધાવસ્થા	અંતર્મુદૂર્ત	અંતર્મુ૦
૩	૩	મ૦	દે૦	દે૦ - મ૦	૧ - ૨ - ૪	"	"	અંતર્મુ૦
૪	૪	-	દે૦	દે૦ - તિ૦	૧ થી ૪	પરાવસ્થા	૬ માસ - અંતર્મુ૦	અંતર્મુ૦ +
૫	૫	-	દે૦	દે૦ - મ૦	"	"	" " "	અંતર્મુ૦ +
નરકગતિ :-								
૬	૧	-	ન૦	ન૦	૧ થી ૪	પૂર્વાવસ્થા	૩૩ સાગરો - અંતર્મુ૦ +	૧૦,૦૦૦ વર્ષ - ૬માસ
૭	૨	તિ૦	ન૦	ન૦ - તિ૦	૧ થી ૨	બંધાવસ્થા	અંતર્મુદૂર્ત	અંતર્મુ૦
૮	૩	મ૦	ન૦	ન૦ - મ૦	૧ - ૨ - ૪	" "	"	અંતર્મુ૦
૯	૪	-	ન૦	ન૦ - તિ૦	૧ થી ૪	પરાવસ્થા	૬ માસ - અંતર્મુ૦	અંતર્મુ૦ +
૧૦	૫	-	ન૦	ન૦ - મ૦	"	" "	" " "	અંતર્મુ૦ +
મનુષ્યગતિ :-								
૧૧	૧	-	મ૦	મ૦	૧ થી ૧૪	પૂર્વાવસ્થા	૩ પલ્યો Δ - અંતર્મુ૦	અંતર્મુ૦
૧૨	૨	દે૦	મ૦	મ૦ - દે૦	૧ થી ૭ (૩ જાવિના)	બંધાવસ્થા	અંતર્મુ૦	અંતર્મુ૦
૧૩	૩	મ૦	મ૦	મ૦ - મ૦	૧ - ૨	"	અંતર્મુ૦	અંતર્મુ૦
૧૪	૪	તિ૦	મ૦	મ૦ - તિ૦	"	"	અંતર્મુ૦	અંતર્મુ૦
૧૫	૫	ન૦	મ૦	મ૦ - ન૦	૧ થી	"	અંતર્મુ૦	અંતર્મુ૦
૧૬	૬	-	મ૦	મ૦ - દે૦	૧ થી ૧૧	પરાવસ્થા	૧/૩ પૂર્વકો - અંતર્મુ૦	અંતર્મુ૦
૧૭	૭	-	મ૦	મ૦ - મ૦	૧ થી ૭	"	" "	અંતર્મુ૦
૧૮	૮	-	મ૦	મ૦ - તિ૦	"	"	" "	અંતર્મુ૦
૧૯	૯	-	મ૦	મ૦ - ન૦	"	"	" "	અંતર્મુ૦
ત્રિપેયગતિ :-								
૨૦	૧	-	તિ૦	તિ૦	૧ થી ૫	પૂર્વાવસ્થા	૩ પલ્યો Δ - અંતર્મુ૦	અંતર્મુ૦
૨૧	૨	દે૦	તિ૦	તિ૦ - દે૦	૧-૨-૪-૫	બંધાવસ્થા	અંતર્મુ૦	અંતર્મુ૦
૨૨	૩	મ૦	તિ૦	તિ૦ - મ૦	૧ - ૨	"	અંતર્મુ૦	અંતર્મુ૦
૨૩	૪	તિ૦	તિ૦	તિ૦ - તિ૦	૧ - ૨	"	અંતર્મુ૦	અંતર્મુ૦
૨૪	૫	ન૦	તિ૦	તિ૦ - ન૦	૧	"	અંતર્મુ૦	અંતર્મુ૦

૨૫	૬	-	તિ૦	તિ૦ - ૬૦	૧ થી ૫	પરાવસ્થા	૧/૩ પૂર્વ કોડ- અંતર્મુ૦	અંતર્મુ૦
૨૬	૭	-	તિ૦	તિ૦ - ૫૦	૧ થી ૫	પરાવસ્થા	" "	અંતર્મુ૦
૨૭	૮	-	તિ૦	તિ૦ - તિ૦	૧ થી ૫	પરાવસ્થા	" "	અંતર્મુ૦
૨૮	૯	-	તિ૦	તિ૦ - ૫૦	૧ થી ૫	પરાવસ્થા	" "	અંતર્મુ૦

+ છેલ્લા અંતર્મુ૦માં પણ આયુષ્ય બંધ થાય છે. એ મતે.

Δ અહીં યુગલિયાને આશ્રયીને ૩ પત્યો ને ગુણ૦ - ૧ થી ૪ જાણવાં. બાકી પૂર્વકોડ વર્ષને ૧ થી ૧૪ મનુ૦ ના અને ૧ થી ૫ તિ૦ ના ગુણ૦ જાણવાં.

સામાન્યથી આયુષ્યના બંધ-ઉદય અને સત્તાના ગુણસ્થાનકો ચંત્ર નંબર - ૨૬ A

આયુષ્ય	બંધ	ઉદય	સત્તા
દેવ	૧ થી ૭ (૩જા સિવાય)	૧ થી ૪	૧ થી ૧૧
મનુષ્ય	૧ થી ૪ (૩જા સિવાય)	૧ થી ૧૪	૧ થી ૧૪
તિર્યચ	૧ - ૨	૧ થી ૫	૧ થી ૭ ૧ થી ૫ (અન્યમતે)
નરક	૧લે	૧ થી ૪	૧ થી ૭ ૧ થી ૪ (અન્યમતે)

- : અથ દર્શનાવરણીય કર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાન :-

હવે દર્શનાવરણીય કર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાન કહે છે

^{૧૦૯} દર્શનાવરણીયના ૩ બંધસ્થાનો :- દર્શનાવરણીય કર્મના ૯-૬ અને ૪ એમ ૩ બંધસ્થાનકો છે, ત્યાં સર્વપ્રકૃતિનો સમુદાય તે ૯, તે બંધસ્થાન પ્રથમના બે ગુણસ્થાનકે હોય છે. તે જ ૯ પ્રકૃતિઓમાંથી થીણદ્વિત્રિક સિવાય ૬નું બંધસ્થાનક થાય છે, અને તે બંધસ્થાનક મિશ્રગુણસ્થાનકથી શરૂ કરીને અપૂર્વકરણના પ્રથમ ભાગ સુધી હોય છે. તે જ ૬ પ્રકૃતિઓમાંથી નિદ્રા-પ્રયલા બાદ કરતાં ૪નું બંધસ્થાનક થાય છે, અને તે બંધ અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકના પ્રથમ ભાગથી આગળ અર્થાત્ ૨જા ભાગથી સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે.

^{૧૧૦} દર્શનાવરણીયના ૩ સત્તાસ્થાનકો :- દર્શનાવરણના સત્તાસ્થાનો પણ ૯ - ૬ અને ૪ એમ ત્રણ છે. ત્યાં ક્ષપકશ્રેણિને આશ્રયીને અનિવૃત્તિબાદર સંપરાય ગુણસ્થાનકના પ્રથમ ભાગ સુધી ૯ની સત્તા હોય છે. થીણદ્વિત્રિકનો ક્ષય થતાં ૯/૨ ભાગથી ૬ પ્રકૃતિઓની સત્તા ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકના દ્વિચરમ સમય સુધી હોય છે. દ્વિચરમ સમયે નિદ્રા - પ્રયલાની સત્તા વિચ્છેદ થતાં ૪ની સત્તા હોય છે. અને તે ક્ષીણમોહના અંત્ય સમયે જ ક્ષય થાય છે. ઉપશમશ્રેણિમાં તો નવે પણ પ્રકૃતિઓ ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક સુધી સત્તામાં હોય છે.

^{૧૧૧} ૩ બંધસ્થાનકોનો કાલ :- અહીં ૯ બંધસ્થાનકોમાં કાલને આશ્રયીને ૩ ભાંગા થાય છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે.... (૧) અનાદિ અનંત (૨) અનાદિ સાંત (૩) સાદિ સાંત. તેમાં અભવ્ય જીવોને આશ્રયી અનાદિ અનંત, કારણ કે તેઓને ક્યારે પણ ૯ના બંધનો વિચ્છેદ થવાનો અસંભવ છે. અનાદિ સાંત ભવ્ય જીવોને, કારણ કે તેઓ કાલન્તરે ૯ના બંધનો વિચ્છેદ કરે છે. અને સાદિ સાંત સમ્યક્ત્વથી પતિત થયેલા જીવોને જાણવો, અને તે જઘન્યથી અંતર્મુદૂર્ત કાલ સુધી અને ઉત્કૃષ્ટથી દેશોન અર્ધપુદ્ગલ પરાવર્તન સુધી હોય છે.

૧૦૯ ગાથા - ૧૦ - "નવ છન્નજહા બન્નહ દુગદ્વદસમેણ ડંસપાવરણં" ।

૧૧૦ "નવ વાયરમ્મિ સન્તં છક્કં વરો ય લીગમ્મિ" । ૧૦ ।

૧૧૧ "નવભેર ભંગતિયં વે છાવદ્વિહ છવિયહસ્સ ઠિર્ઠ્ઠિ । ચુ સમયાઓ અંતો અંતમુહૂતાઠ નવ છક્કે" । ૧૧ ।

તથા ૬ પ્રકૃતિરૂપ બંધસ્થાનકનો ઉત્કૃષ્ટ નિરંતર બંધકાલ ૧૩૨ સાગરોપમ હોય છે, કારણ કે મિશ્ર વડે અંતરિત ^{૧૧૨} ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વનો તેટલો અવસ્થાન કાલ છે. તેટલો કાલ ગયા પછી કોઈ ક્ષપકશ્રેણિ પર આરોહણ કરે છે, વળી કોઈ મિથ્યાત્વે જાય છે. મિથ્યાત્વ પામે ત્યારે અવશ્ય લનો બંધ કરે છે. દના બંધનો જઘન્ય કાલ અંતર્મુદૂર્ત છે.

ચારના બંધસ્થાનનો જઘન્યથી બંધકાલ એક સમય, અને ઉત્કૃષ્ટથી અંતર્મુદૂર્ત હોય છે. ત્યાં ઉપશમશ્રેણિને આશ્રયીને અપૂર્વકરણના રજા ભાગના પ્રથમ સમયે જનો બંધ કરીને પછીના સમયે કોઈ કાલ કરી દેવગતિમાં જાય ત્યારે અવિરત થાય છે, અને અવિરતપણામાં દનો બંધ કરે છે. એ અપેક્ષાએ જના બંધસ્થાનકનો જઘન્ય કાલ એક સમય છે. ઉત્કૃષ્ટથી અંતર્મુદૂર્ત બંધકાળ છે, કારણ કે અપૂર્વકરણના બીજા ભાગથી શરૂ કરીને સૂક્ષ્મસંપરાયના અંત સુધીનો કાલ અંતર્મુદૂર્ત પ્રમાણ છે.

૩ સત્તાસ્થાનકોનો કાલ :- તથા દર્શનાવરણાનું ૯ પ્રકૃતિરૂપ સત્તાસ્થાન કાલને આશ્રયીને અનાદિ અનંત અને અનાદિ સાંત એમ બે પ્રકારે છે. અનાદિ અનંત અભવ્ય જીવોને આશ્રયીને, કારણ કે ક્યારેય પણ વિચ્છેદ થતો નથી. અનાદિ સાંત ભવ્યજીવોને, કાલાન્તરે વિચ્છેદ થતો હોવાથી. સાદિ સાંત તો હોય જ નહીં, કારણ કે લના સત્તાસ્થાનનો વિચ્છેદ (થીણદ્વિત્રિકનો ક્ષય થાય ત્યારે) ક્ષપકશ્રેણિમાં થાય છે, અને ત્યાંથી પ્રતિપાત = પડવું થતું નથી. (કે જેથી દથી લની સત્તાએ જાય.) ૬ પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટથી ^{૧૧૩} અંતર્મુદૂર્ત પ્રમાણ જ છે. ૪ પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન એક સમય પ્રમાણ છે. (કારણ કે જનું સત્તાસ્થાન ૧૨માના ચરમ સમયે જ હોય છે.)

^{૧૧૪} દર્શનાવરણીયના બે ઉદયસ્થાનકો :- દર્શનાવરણના બે ઉદયસ્થાનક છે તે આ પ્રમાણે ૪ અને ૫ છે, ત્યાં દર્શનાવરણ ચતુષ્કનો જ ફક્ત ઉદય હોય ત્યારે ૪ પ્રકૃતિનું ઉદયસ્થાનક, અને જ્યારે કોઈપણ એક નિદ્રાનો ઉદય હોય ત્યારે ૫ પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન અને તે બન્ને પણ ઉદયસ્થાનકો ^{૧૧૫} ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનક (ના દ્વિચરમ સમય) સુધી જાણવું. કારણ કે અંત્ય સમયે જનું ઉદયસ્થાન હોય છે. આ પ્રમાણે ૪ પ્રકૃતિનું અથવા નિદ્રા સાથે પાંચના સમૂહરૂપ ઉદયસ્થાન એક કાળે એક જીવ આશ્રયી કહેલ છે.

જ્યારે સામાન્યથી વિચારતાં (અનેક જીવ આશ્રયી) ઉદયસ્થાનકો પ્રમત્ત ગુણસ્થાનક સુધી ૯ પ્રકૃતિઓ ઉદય હોય છે. ત્યાર પછી થીણદ્વિત્રિકનો ઉદય નહિ હોવાથી દનો ઉદય હોય છે. અને તે ક્ષીણમોહના ઉપાન્ય સમય સુધી હોય છે અને ત્યાં નિદ્રા - પ્રચલાનો વિચ્છેદ થવાથી અંત્ય સમયે જનો ઉદય હોય છે. (પંચ નંબર ૨૭ જુઓ)

- : ^{૧૧૬} અથ દર્શનાવરણીયના બંધ-ઉદય-સત્તાના ૧૩ ભાંગા :-

હવે બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનોના પરસ્પર સંવેદ કહે છે..... (૧) લનો બંધ, જનો ઉદય, લની સત્તા, આ વિકલ્પ નિદ્રાના ઉદયના અભાવે જાણવો. નિદ્રાનો ઉદય હોય ત્યારે (૨) લનો બંધ, પનો ઉદય, લની સત્તા એ વિકલ્પ હોય છે આ બન્ને પણ ભાંગા મિથ્યાદૃષ્ટિ - સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. (૩) તથા દનો બંધ, જનો ઉદય, લની સત્તા અથવા (૪) દનો બંધ, પનો ઉદય, લની સત્તા, આ બન્ને પણ વિકલ્પ મિશ્ર ગુણસ્થાનકથી શરૂ કરીને અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકના પ્રથમ ભાગ સુધી જાણવાં. (૫) તથા જનો બંધ, જનો ઉદય, લની સત્તા, અથવા (૬) જનો બંધ, પનો ઉદય, લની સત્તા, આ બન્ને ઉપશમશ્રેણિમાં અપૂર્વકરણના બીજા ભાગથી શરૂ કરીને સૂક્ષ્મસંપરાયના અંત્ય સમય સુધી હોય છે

૧૧૨ ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વનો ૬૬ સાગરોપમ પ્રમાણ કાળ છે. કોઈ તેટલો કાળ તે સમ્યક્ત્વે રહી અંતર્મુદૂર્ત મિશ્રે જઈ ફરી ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરી શકે છે અને ફરી ૬૬ સાગરોપમ તે સમ્યક્ત્વ અવસ્થામાં રહે છે. ત્યાર બાદ કાંતો ક્ષપકશ્રેણિ માંડે છે, અગર તો મિથ્યાત્વે જાય છે.

૧૧૩ કારણ કે ક્ષપકશ્રેણિમાં ૯મે ગુણકાણે થીણદ્વિત્રિકની સત્તા વિચ્છેદ થાય છે, ત્યાંથી ૧૨મા ગુણસ્થાનકના દ્વિચરમ સમય પર્યંત દની સત્તા હોય છે, તેનો સમુદિતકાળ પણ અંતર્મુદૂર્ત જ છે. ક્ષપકશ્રેણિમાં કોઈપણ આત્માનું મરણ થતું નહિ હોવાથી દની સત્તાનો અંતર્મુદૂર્તથી ઓછો કાળ જ નથી, જઘન્ય - ઉત્કૃષ્ટ સરખો જ કાળ છે.

૧૧૪ “દંસણ સનિદંસણુદઓ સમયં તુ હોઈ જા ધીણો । જાવ પમત્તો નવળહ ઉદઓ છસુ ચરસુ જા ધીણો” ॥ ૧૨ ॥

૧૧૫ અહીં નિદ્રાના ઉદય સાથે પનું ઉદયસ્થાન આચાર્ય મહારાજે કર્મસ્તવના અભિપ્રાયથી કહેલ છે. સત્કર્મગ્રંથ આદિ ગ્રંથકારના અભિપ્રાયે તો ક્ષપકશ્રેણિમાં અને ક્ષીણમોહે ચક્ર દર્શનાવરણીય આદિ ૪ પ્રકૃતિનું ઉદયસ્થાન હોય છે, પણ નિદ્રા સાથે પાંચનું નહીં. સત્કર્મગ્રંથમાં કહ્યું છે કે, “નિદાદુગસસ ઉદઓ । ધીણગલ્લવો પરિચ્છ ॥” ક્ષપકશ્રેણિમાં વર્તમાન અને ક્ષીણમોહી જીવને છોડીને અન્ય જીવોને નિદ્રાનો ઉદય હોય છે.

૧૧૬ “ચર પળ ઉદઓ બંધેસુ તિસુવિ અબંધેવિ ઉવસતે । નવ સત્ત અદેવં ઉડ્ડણ્ણ સંતાઈ ચર ધીણે” ॥ ૧૩ ॥

“લવો સુહમંભિ ચર બંધગમિ અબંધગમિ ધીણમ્મિ । છસંતં ચરુદઓ પંચળવિ કેડે ઇચ્છંતિ” ॥ ૧૪ ॥

ઉપશાંત ગુણસ્થાનકે બંધ નહીં હોવાથી (૭) જનો ઉદય, ૯ની સત્તા અથવા (૮) પનો ઉદય ૯ની સત્તા એ પ્રમાણે બે ભાંગા છે. ક્ષીણમોહના અંત્ય સમયે (૯) જનો ઉદય, ૪ની સત્તા આ નવમો ભાંગો છે.

(૧૦) તથા જનો બંધ, જનો ઉદય, ૬ની સત્તા આ વિકલ્પ થીજાદ્વિત્રિક ક્ષય થયા પછી સૂક્ષ્મસંપરાયના અંત્ય સમય સુધી હોય છે. (૧૧) તથા અબંધ, જનો ઉદય, ૬ની સત્તા આ વિકલ્પ ક્ષીણમોહના ઉપાન્ત્ય સમય સુધી હોય છે. તે પ્રમાણે દર્શનાવરણના ૧૧ ભાંગા સપ્તતિકામાં કહ્યાં છે.

કર્મસ્તવકારાદિ કેટલાક આચાર્ય મહારાજો ક્ષપકશ્રેણિમાં ક્ષીણમોહના ઉપાન્ત્ય સમય સુધી પનો ઉદય માને છે, તેથી તેમના મતે બીજા બે ભાંગા થાય છે, તે આ પ્રમાણે - જનો બંધ, પનો ઉદય, ૬ની સત્તા આ ભાંગો થીજાદ્વિત્રિક ક્ષય થયા પછી સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. બંધના અભાવે પનો ઉદય, ૬ની સત્તા આ ભાંગો ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકના ઉપાન્ત્ય સમય સુધી હોય છે. તે પ્રમાણે સર્વસંખ્યા ૧૩ ભાંગા છે. (યંત્ર નંબર - ૨૭ A જુઓ)

ઇતિ દર્શનાવણીયાના બંધ-ઉદય-સત્તાના ભાંગા સમાપ્ત

- : અથ ગોત્રકર્મના બંધ - ઉદય - સત્તાના સંવેધ :-

હવે ગોત્ર-કર્મના પૂર્વ કહેલા બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનના સંવેધ કહે છે. ત્યાં ^{૧૧૭} નીચગોત્રનો સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક સુધી બંધ, દેશવિરતિ ગુણસ્થાનક સુધી ઉદય હોય છે. ઉચ્ચગોત્રનો સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનક સુધી બંધ, અયોગી કેવલી ગુણસ્થાનક સુધી ઉદય હોય છે. અને સત્તા તો બંને પણ ગોત્ર-કર્મની સર્વ ગુણસ્થાનકને વિષે હોય છે. પરંતુ નીચગોત્રની ૧૪માના દ્વિચરમ સુધી હોય છે. એ પ્રમાણે અહીં ૭ ભાંગા સંભવે છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે ^{૧૧૮} ...

(૧) નીચગોત્રનો બંધ, નીચગોત્રનો ઉદય અને નીચગોત્ર ની સત્તા આ ભાંગો તેઉકાય - વાઉકાયને વિષે પામે છે, કારણ કે ત્યાં ઉચ્ચગોત્રની ઉદ્વલના કરે છે. ત્યાંથી નીકળીને બાકીના તિર્યચ જીવોમાં કેટલોક કાલ (અંતર્મુહૂર્ત) સુધી હોય છે. ^{૧૧૯} (૨) નીચગોત્રનો બંધ, નીચગોત્રનો ઉદય, ઉચ્ચ-નીચગોત્રની સત્તા અથવા (૩) નીચગોત્રનો બંધ, ઉચ્ચગોત્રનો ઉદય અને બંને (ઉચ્ચ-નીચગોત્રની) સત્તા આ બંને ભાંગા મિથ્યાદૃષ્ટિ અથવા સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે હોય છે, કારણ કે આગળના ગુણસ્થાનકે નીચગોત્રનો બંધ નથી તેથી સંભવે નહીં. (૪) તથા ઉચ્ચગોત્રનો બંધ, નીચગોત્રનો ઉદય અને બંને (ઉચ્ચ-નીચગોત્રની) સત્તા, આ ભાંગો મિથ્યાદૃષ્ટિથી શરૂ કરીને દેશવિરતિ ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે, આગળ નહીં, કારણ કે આગળ નીચગોત્રના ઉદયનો અભાવ હોય છે. (૫) તથા ઉચ્ચગોત્રનો બંધ, ઉચ્ચગોત્રનો ઉદય અને બંને (ઉચ્ચ-નીચગોત્રની) સત્તા, આ ભાંગો સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે, આગળ નહીં, કારણ કે આગળ ગોત્ર-કર્મના બંધનો અભાવ છે. (૬) અબંધમાં ઉચ્ચગોત્રનો ઉદય, અને બંને (ઉચ્ચ-નીચગોત્રની) સત્તા આ વિકલ્પ ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકથી શરૂ કરીને અયોગી ગુણસ્થાનકના દ્વિચરમ સમય સુધી હોય છે. (૭) અયોગી ગુણસ્થાનકના અંત્ય સમયે ઉચ્ચગોત્રનો ઉદય, ઉચ્ચગોત્રની સત્તા હોય છે. (યંત્ર નંબર - ૨૮ જુઓ)

ઇતિ ગોત્રકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાના સંવેધ સમાપ્ત

૧૧૭ "બંધો આદુગ દસમં ઉદઓ પળ ચોદસં તુ જા ઠાળં । નિચુચ્ચગોત્રકમ્માણ સંતયા હોદ સન્નેતુ" ॥ ૧૫ ॥

૧૧૮ "બંધઃ ક્ષીણમોહ ચિય ઇયમં વા દોવિ સંત ચર મંગા । નીણુ સુત્તિવિ પદમો અબંધો દોણિણ ઉચ્ચુદર" ॥ ૧૬ ॥

૧૧૯ તેઉ - વાઉકાયના જીવોને અસંખ્યાત કાળ સુધી નીચ જ બંધાય છે, અને ત્યાં ઉચ્ચગોત્રની ઉદ્વલના કરી નીચગોત્ર કરી નાખે એટલે માત્ર નીચગોત્રની સત્તા છેક ત્યાંથી (ઉદ્વલના પછી) ઉત્કૃષ્ટથી અસંખ્ય ઉત્સર્પિણી - અવસર્પિણી સુધી પણ ત્યાં રહે. પાછો પૃથ્વી - અપૂકાયાદિમાં આવે, ત્યાં પણ અલ્પકાળ (અંતર્મુહ) સુધી રહે અને પછી (કે આવતાંની સાથે પણ) ઉચ્ચ ગોત્ર બાંધે તેથી ૨ની સત્તા થાય. ઉચ્ચનો ઉ૦ બંધ સાધિક ૧૩૨ સાગરોપમ, જ૦-૧ સમય, અને નીચનો બંધ ઉત્કૃષ્ટ અસંખ્યાતકાળ અસંખ્યલોક પ્રમાણ, જયન્ય-૧ સમય. તથા ઉચ્ચનો ઉદય ઉ૦ સાગરોપમ શતપૃથક્ત્વ, જ૦૧ સમય, નીચનો ઉદય ઉ૦ - અસંખ્ય પુદ્ગલપરાવર્તો, જ૦-૧ સમય. ઉચ્ચની સત્તા ઉ૦ - અસં૦ પુ૦ પરાવર્તો જ૦ વર્ષપૃથક્ત્વ (સાધિક ૮ વર્ષ) નીચની સત્તા અનાદિ અનંત, અનાદિ સાંત એમ બે ભાંગે છે.

દર્શનાવરણકર્મના બંધ - ઉદય - સત્તા ચંત્ર નંબર - ૨૭

સ્થાન		પ્રકૃતિ		બંધક	ગુણસ્થાનક	ઉત્કૃષ્ટ કાળ	જુથન્ય
બંધ	૧	૮	સર્વ	૧૪ જીવસ્થાનક	૧-૨	અનાદિ અનંત, અનાદિ સાંત સાદિ સાંત દેશોન અર્થે પુંપરો	અંતર્મું
બંધ	૨	૬	થીણાદ્વિત્રિક વિના	સંજિ પચેં લબ્ધિ પર્યાપ્ત	૩ થી ૮/૧	સાધિક ૧૩૨ સાગરો	અંતર્મું
બંધ	૩	૪	દર્શનાવરણ - ૪	" "	૮/૨ થી ૧૦	અંતર્મું	૧ સમય
ઉદય	૧	૪	દર્શનાવરણ - ૪	૧૪ જીવસ્થાનક	૧ થી ૧૨	"	"
ઉદય	૨	૫	૪ + કોઈપણ - ૧ નિદ્રા	" "	૧ થી ૧૧કે ૧ થી ૧૨ દિવસ	"	"
સત્તા	૧	૮	સર્વ	"	૧ થી ૧૧ ૧ થી ૮/૧	અનાદિ અનંત અનાદિ સાંત	
	૨	૬	થીણાદ્વિત્રિક વિના	સંજિ પચેં પર્યાપ્ત	૮/૨ થી ૧૨ના દિવસ સમય સુધી	અંતર્મું	અંતર્મું
	૩	૪	દર્શનાવરણ - ૪	"	૧૨ના સમય સમયે	૧ સમય	૧ સમય

સંવેધ :- ચંત્ર નંબર - ૨૭ A

અનુક્રમ	બંધ	ઉદય	સત્તા	ભાંગા	બંધક	ગુણસ્થાનક	ઉત્કૃષ્ટ કાળ	જુથન્ય
૧	૮	૪	૮	૧	૧૪ જીવસ્થાનક	૧-૨	અંતર્મું	૧ સમય
૨	૮	૫	૮	૫	૧૪ જીવસ્થાનક	"	અંતર્મું	૧ સમય
૩	૬	૪	૮	૧	સંજિ પચેં પર્યાપ્ત અપ	૩ થી ૮/૧	અંતર્મું	૧ સમય
૪	૬	૫	૮	X૫	" " " "	"	અંતર્મું	૧ સમય
૫	૪	૪	૮	૧	સંજિ પચેં પર્યાપ્ત	૮/૨ થી ૧૦ ૮/૨ થી ૮/૧	અંતર્મું	૧ સમય
૬	૪	૫	૮	૨	સંજિ પચેં પર્યાપ્ત	ઉપર પ્રમાણે	"	૧ સમય
૭	-	૪	૮	૧	સંજિ પચેં પર્યાપ્ત	૧૧મે	"	૧ સમય
૮	-	૫	૮	૨	સંજિ પચેં પર્યાપ્ત	૧૧મે	"	૧ સમય
૯	-	૪	૪	૧	સંજિ પચેં પર્યાપ્ત	૧૨માના અંત્યસમયે	૧ સમય	૧ સમય
૧૦	૪	૪	૬	૧	સંજિ પચેં પર્યાપ્ત	૮/૨ થી ૧૦	અંતર્મું	અંતર્મું
૧૧	-	૪	૬	૧	સંજિ પચેં પર્યાપ્ત	૧૨માના દિવસ સમય સુધી	"	અંતર્મું
Δ૧૨	૪	૫	૬	૨	સંજિ પચેં પર્યાપ્ત	૮/૨ થી ૧૦	"	૧ સમય
Δ૧૩	-	૫	૬	૨	સંજિ પચેં પર્યાપ્ત	૧૨માના દિવસ સમય સુધી	"	૧ સમય

X ઉચીદ ગુણસ્થાનકમાં ૫ ભાંગા અને ૭મે, ૮મે ઉદયમાં ૨ નિદ્રા હોવાથી ત્યાં ૨ ભાંગા.

Δ આ બન્ને ભાંગાઓ ક્ષપકને વિષે નિદ્રાનો ઉદય માનનારાને હોય છે. ૨જા કર્મગ્રથમાં માનેલ છે. અને અન્ય આચાર્યોના મતે આ બે ભાંગા ગણવાના નથી.

ગોત્રકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાનું ચંત્ર નંબર - ૨૮

સ્થાન	પ્રકૃતિ	પ્રકૃતિનું નામ	બંધક	ગુણસ્થાનક	ઉલ્લેખ કાળ	જુઘન્ય	
બંધ	૧	ઉચ્ચ ૧થી૧૦ નીચ ૧-૨	૧૪ જીવસ્થાનક	૧થી૧૦	અનાદિ અનંત અનાદિ સાંત સાદિ સાંત દેશોન અર્ધ પુ૦ ૫૨૧૦	અંતર્મુ૦	
૧	ની૦	ની૦	ની૦	ની૦	ની૦	ની૦	
૨	"	ની૦	૨	"	૧-૨	સાધિક ૩૩ સાગ૦	૧ સમય
૩	"	ઉ૦	૨	સંજ્ઞિ પંચે૦ પર્યાપ્ત (કરણ અપર્યાપ્તને પણ)	૧-૨	અંતર્મુદૂર્ત	"
૪	ઉ૦	ની૦	૨	૧૪ જીવસ્થાનક	૧ થી ૫ (૧થી ૪)	દેશોન ૩૩ સાગ૦	"
૫	"	ઉ૦	૨	સંજ્ઞિ પંચે૦ પર્યાપ્ત	૧થી૧૦	સાધિક ૧૩૨ સાગ૦	"
૬	-	"	૨	સંજ્ઞિ પંચે૦ પર્યાપ્ત	૧૧થી૧૪ માના દ્વિચરમ સમય સુધી	દેશોન પૂર્વકોટી વર્ષ	"
૭	-	"	ઉ૦	સંજ્ઞિ પંચે૦ પર્યાપ્ત	૧૪ માનો અંત્ય સમય	૧ સમય	"

- : અથ વેદનીયકર્મના બંધ - ઉદય - સત્તાના સંવેધ :-

હવે વેદનીય કર્મના પૂર્વે કહી ગયેલા બંધ - ઉદય - સત્તાસ્થાનના સંવેધ^{૧૨૦} કહે છે. (૧) અસાતાનો બંધ, અસાતાનો ઉદય, સાતા-અસાતાની સત્તા, અથવા, (૨) અસાતાના બંધ, સાતાનો ઉદય, સાતા-અસાતા એ બંનેની સત્તા, આ બંને ભાંગા મિથ્યાદષ્ટિથી શરૂ કરીને પ્રમત્ત સયત સુધીના જીવોને હોય છે, આગળ નહીં, કારણ કે આગળ અસાતાના બંધનો અભાવ છે. (૩) સાતાનો બંધ, અસાતાનો ઉદય, સાતા-અસાતા એ બંનેની સત્તા અથવા (૪) સાતાનો બંધ, સાતાનો ઉદય, સાતા -અસાતા એ બંનેની સત્તા આ બંને ભાંગા મિથ્યાદષ્ટિથી શરૂ કરીને સયોગી કેવલીના અન્ય સમય સુધી હોય છે. (૫) આગળ બંધના અભાવમાં અસાતાનો ઉદય, સાતા-અસાતાની સત્તા, અથવા (૬) સાતાનો ઉદય, સાતા-અસાતાની સત્તા, આ બંને ભાંગા અયોગી કેવલીનો દ્વિચરમસમય સુધી હોય છે. (૭) જેને દ્વિચરમસમયે સાતાનો ક્ષય થયો હોય તેને અસાતાનો ઉદય, અસાતાની સત્તા, અથવા (૮) જેને દ્વિચરમ સમયે અસાતાનો ક્ષય કર્યો હોય તેને સાતાનો ઉદય, સાતાની સત્તા હોય છે. વેદનીય કર્મની સર્વ સંખ્યા ૮ વિકલ્પો થાય છે. (ચંત્ર નંબર ૨૮ જુઓ)

- : અથ વેદનીય કર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાના સંવેધ :-

હવે વેદનીય કર્મના પૂર્વે કહી ગયેલા બંધ - ઉદય - સત્તાસ્થાનના સંવેધ^{૧૨૦} કહે છે. (૧) અસાતાનો બંધ, અસાતાનો ઉદય, સાતા-અસાતાની સત્તા, અથવા, (૨) અસાતાના બંધ, સાતાનો ઉદય, સાતા-અસાતા એ બંનેની સત્તા, આ બંને ભાંગા મિથ્યાદષ્ટિથી શરૂ કરીને પ્રમત્ત સયત સુધીના જીવોને હોય છે, આગળ નહીં, કારણ કે આગળ અસાતાના બંધનો અભાવ છે. (૩) સાતાનો બંધ, અસાતાનો ઉદય, સાતા-અસાતા એ બંનેની સત્તા અથવા (૪) સાતાનો બંધ, સાતાનો ઉદય, સાતા -અસાતા એ બંનેની સત્તા આ બંને ભાંગા મિથ્યાદષ્ટિથી શરૂ કરીને સયોગી કેવલીના અન્ય સમય સુધી હોય છે. (૫) આગળ બંધના અભાવમાં અસાતાનો ઉદય, સાતા-અસાતાની સત્તા, અથવા (૬) સાતાનો ઉદય, સાતા-અસાતાની સત્તા, આ બંને ભાંગા અયોગી કેવલીનો દ્વિચરમસમય સુધી હોય છે. (૭) જેને દ્વિચરમસમયે સાતાનો ક્ષય થયો હોય તેને અસાતાનો ઉદય, અસાતાની સત્તા, અથવા (૮) જેને દ્વિચરમ સમયે અસાતાનો ક્ષય કર્યો હોય તેને સાતાનો ઉદય, સાતાની સત્તા હોય છે. વેદનીય કર્મની સર્વ સંખ્યા ૮ વિકલ્પો થાય છે. (ચંત્ર નંબર ૨૮ જુઓ)

હતિ વેદનીય કર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાના સંવેધ સમાપ્ત

૧૨૦ "બંધરૂ વરુણ્યં ચિર ચરં વા વોષિ સંત ચર બંગા । સંતમુદુણ્યમવેધે વો વોષ્ણિ દુસંત રૂદ અદ્" ॥ ૧૮ ॥

- : અથ જ્ઞાનાવરણ - અંતરાય કર્મના બંધ - ઉદય - સત્તાના સંવેધ :-

જ્ઞાનાવરણ-૫, અંતરાય-૫ નો જ બંધ, ઉદય અને સત્તા હોય છે. બંધ પૂર્ણ થયા પછી પણ પનો ઉદય અને સત્તા એ પ્રમાણે બે ભાંગા હોય છે. તે પ્રમાણે થોડું કહેવાનું હોવાથી પહેલાં ૬ કર્મોના ભાંગા કહ્યાં. (યંત્ર નંબર-૩૦ જુઓ)

ઇતિ જ્ઞાનાવરણ - અંતરાયકર્મના બંધ - ઉદય - સત્તાના સંવેધ સમાપ્ત

- : અથ મોહનીયકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનો :-

કહે છે, મોહનીયકર્મના ૧૦ બંધસ્થાનકો :-^{૧૨૧} તે આ પ્રમાણે કહે છે. (૧) પ્રથમ બંધસ્થાન ૨૨નું, અને તે પ્રથમ ગુણસ્થાનકે હોય છે. (૨) બીજું ૨૧નું બંધસ્થાનક, અને તે બીજે ગુણસ્થાનકે હોય છે. (૩) ત્રીજું ૧૭નું બંધસ્થાન, અને તે ૩જા - ૪થા ગુણસ્થાનકે હોય છે. (૪) ચોથું ૧૩નું બંધસ્થાન, અને તે ૫મા ગુણસ્થાનકે હોય છે. (૫) પાંચમું ૮નું બંધસ્થાન, અને તે ૬ઠ્ઠા-૭મા-૮મા ગુણસ્થાનકે હોય છે. (૬) ૬ઠ્ઠું ૫નું બંધસ્થાન, (૭) ૭મું ૪નું બંધસ્થાન, (૮) ૮મું ૩નું બંધસ્થાન, (૯) ૯મું ૨નું બંધસ્થાન, (૧૦) ૧૦મું ૧નું બંધસ્થાન. આ ૫ આદિના ૫ બંધસ્થાનકે ૮મા ગુણસ્થાનકે (સ્વ-સ્વ બંધવિચ્છેદ સુધી) જાણવાં.

વેદનીયકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાનું યંત્ર નંબર - ૨૯

સ્થાન	પ્રકૃતિ	પ્રકૃતિનું નામ	બંધક	ગુણસ્થાનક	કાળ ઉત્કૃષ્ટ	જુથન્ય	
બંધ	૧	૧	સાતા ૧થી૧૩ કે અસાતા ૧થી ૬	૧૪ જીવસ્થાનક	૧ થી ૧૩	અનાદિ-અનંત અનાદિ સાંત	X
ઉદય	૧	૧	સાતા કે અસાતા	૧૪ જીવસ્થાનક	૧ થી ૧૪	અનાદિ - અનંત અનાદિ સાંત	X
સત્તા	૧	૨	સાતા - અસાતા	૧૪ જીવસ્થાનક	૧થી૧૪ માના દિવરમ ચરમ સમય સુધી	અનાદિ-અનંત અનાદિ સાંત	X
સત્તા	૨	૧	સાતા કે અસાતા	સંજ્ઞિ પંચે૦ પર્યાપ્ત	૧૪ માનો અંત્ય સમય	૧ સમય	૧ સમય

સંવેધ : યંત્ર નંબર - ૨૯ A સંજ્ઞા :- અ૦ = અસાતા, સા૦ = સાતા

અનુ કર્મ	બંધ	ઉદય	સત્તા	બંધક	ગુણસ્થાનક	કાળ ઉત્કૃષ્ટ	જુથન્ય
૧	અ૦	અ૦	૨	૧૪ જીવસ્થાનક	૧ થી ૬	અંતર્મુક્ત	૧ સમય
૨	"	સા૦	૨	"	"	"	"
૩	સા૦	અ૦	૨	"	૧થી૧૩	"	"
૪	"	સા૦	૨	"	"	"	"
૫	૦	અ૦	૨	સંજ્ઞિ પંચે૦ પર્યાપ્ત	૧૪ મે દિવરમ સમય સુધી	"	(સમયન્યૂન) પાંચઠ્ઠસ્વાક્ષર
૬	૦	સા૦	૨	"	" " "	"	"
૭	૦	સા૦	સા૦	"	૧૪ માનો અંત્ય સમય	૧ સમય	૧ સમય
૮	૦	અ૦	અ૦	"	" " "	૧ સમય	૧ સમય

૧૨૧ "દુગદ્ગવીસા તેરસ નવ પંચ ચરતિ તિ દુ ઇગો ।
 બંધો ડ્વિદુગ ચરત્યય પળટ્વળભમેસુ મોહસ્સ" ॥ ૧૧ ॥

- : જ્ઞાનાવરણ - અંતરાયકર્મને વિષે બંધ - ઉદય - સત્તા ચંત્ર નંબર - ૩૦ :-

સ્થાન	પ્રકૃતિ	બંધક	ગુણસ્થાનક	ઉત્કૃષ્ટ	કાળ	જીવન્ય
બંધ	૧	૫	૧૪ જીવસ્થાનક	૧ થી ૧૦	અનાદિ અનંત, અનાદિ સાંત, સાદિ સાંત, દેશોન અર્ધ પુદ્.૦ પરા.૦	અંતર્મુ.૦
ઉદય	૧	૫	૧૪ જીવસ્થાનક	૧ થી ૧૨	અનાદિ અનંત, અનાદિ સાંત	
સત્તા	૧	૫	૧૪ જીવસ્થાનક	"	અનાદિ અનંત, અનાદિ સાંત	

સંવેધ : ચંત્ર નંબર - ૩૦ A

અનુક્રમ	બંધ	ઉદય	સત્તા	બંધક	ગુણસ્થાનક	ઉત્કૃષ્ટ	કાળ	જીવન્ય
૧	૫	૫	૫	૧૪ જીવસ્થાનક	૧ થી ૧૦	અનાદિ અનંત અનાદિ સાંત સાદિ સાંત-દેશોન અર્ધ પુદ્.૦ પરા.૦		અંતર્મુ.૦
૨	૦	૫	૫	સંજ્ઞિ પંચે.૦ પર્યાપ્ત	૧૧-૧૨	અંતર્મુદૂર્ત		૧ સમય

પ્રથમ ૨૨નું બંધસ્થાનક ૬ પ્રકારે :- અહીં મિથ્યાત્વ, ૧૬કષાય, કોઇપણ એક વેદ, કોઇપણ એક યુગલ, ભય અને જુગુપ્સા. એ પ્રમાણે ૨૨નું હોય છે. અને આ હાસ્ય-રતિ યુગલ અને અરતિ-શોક યુગલ પર્યાય વડે બંધાય છે. તેથી તે બે પ્રકારે છે. ૯ના બંધક સુધી સર્વે પણ હાસ્ય-રતિ, અરતિ-શોક વિકલ્પથી બંધકપણું છે. વળી તે (યુગલ) ત્રણે પણ વેદને વિષે દરેક વિકલ્પથી બાંધે તેથી ૬ પ્રકાર થાય છે.^{૧૨૨}

બીજું ૨૧નું બંધસ્થાનક ૪ પ્રકારે :- તે જ ૨૨માંથી મિથ્યાત્વનો અબંધ થાય ત્યારે ૨૧નું બંધસ્થાનક, અહીં વિશેષ એ છે કે બે વેદમાંથી કોઇપણ એક વેદ કહેવો. કારણ કે મિથ્યાત્વ વિના ૨૧નું બંધસ્થાનક સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે નપુંસકવેદનો અબંધકપણું છે, તે નપુંસકવેદના બંધમાં મિથ્યાત્વના ઉદયનો હેતુ છે, અને સાસ્વાદને મિથ્યાત્વનો અભાવ છે, તેથી બન્ને યુગલ અને બન્ને વેદને ગુણવાથી ૨૧નું બંધસ્થાનક ૪ પ્રકારે થાય છે.^{૧૨૨}

૩જા - ૪થા - ૫મા ૧૭ - ૧૩ - ૯ના બંધસ્થાનક - બે - બે - બે પ્રકારે :- પ્રથમ કષાયના અબંધમાં ૧૭નું બંધસ્થાનક^{૧૨૩}, બીજા કષાયના અબંધમાં ૧૩નું બંધસ્થાનક,^{૧૨૩} ૩જા કષાયના અબંધમાં ૯નું બંધસ્થાનક,^{૧૨૩} આ ૧૭ આદિના બંધસ્થાનકે વિષે અનંતાનુબંધીના ઉદયનો અભાવ હોવાથી સ્ત્રીવેદનો બંધ ન કરે, તેથી એક પુરુષવેદ જ બાંધે છે, તે પ્રમાણે બે યુગલ સાથે ૨ જ ભાંગા થાય છે. ત્યાં પણ ૯ના બંધસ્થાનકમાં પ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે યુગલ વિકલ્પે બંધાય છે. અપ્રમત્ત-અપૂર્વકરણ એ બન્ને ગુણસ્થાનકે હાસ્ય-રતિ રૂપ એક જ યુગલ બાંધે છે,^{૧૨૪} અરતિ-શોક યુગલનું પ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે જ રહેવાથી અર્થાત્ બંધવિસ્થેદ થવાથી તે બન્ને ગુણસ્થાનકે ૯નું બંધસ્થાનક એક જ રૂપે છે. તથા^{૧૨૪} હાસ્ય-રતિ-ભય અને જુગુપ્સા રૂપ હાસ્ય ચતુષ્ક અપૂર્વકરણે જ રહે છે, = બંધાય છે આગળ આવતું નથી = આગળ બંધાતું નથી.

૬થી૧૦મા ૫-૪-૩-૨-૧ ના બંધસ્થાનક ૧ પ્રકારે :- ત્યારબાદ અનિવૃત્તિબાદરસંપરાય ગુણસ્થાનકે પ્રથમ સમયથી શરૂ કરીને ૫નો બંધ, અને તે અનિવૃત્તિબાદરસંપરાયના કાળના ૫ ભાગામાંના પ્રથમ ભાગ સુધી થાય છે. ત્યારબાદ પુરુષવેદના બંધનો અભાવ થવાથી ૪નો બંધ, અને તે પણ અનિવૃત્તિબાદરસંપરાયના કાળના ૫ ભાગામાંના ૨જા ભાગ સુધી થાય છે. ત્યારબાદ સંજ્વલન ક્રોધના બંધનો અભાવ થવાથી ૩નો બંધ, તે પણ ૫ ભાગામાંના ૩જા ભાગ સુધી હોય છે. ત્યારબાદ સંજ્વલન માનના બંધનો અભાવ થવાથી ૨નો બંધ, તે પણ ૫ ભાગામાંના ૪થા ભાગ સુધી હોય છે. ત્યારબાદ સંજ્વલન માયાના બંધનો અભાવ થવાથી સંજ્વલન લોભ એક જ બંધાય છે, અને તે અનિવૃત્તિબાદરસંપરાય ગુણસ્થાનકના અંત્ય સમય સુધી હોય છે.

૧૨૨ "હાસરદ્વિઅરદ્વિસોગણ બંધયા આણવં દુહા સન્વે । વેવિભજ્જંતા પુણ દુગદ્વિસા છહા ચ્ચહા ॥ ૨૦ ॥"

૧૨૩ ગાથા - ૨૧ - "મિચ્છાત્રીધેગવીસો સત્તર તેતો નવો કસાવાણં ।"

૧૨૪ "અર્દ્ધવગં પમત્તે ઠાઠ ચ્ચક્કં નિવદ્ધિમિ" ॥ ૨૧ ॥

હવે આ જ ^{૧૨૫}બંધસ્થાનકોના કાલપ્રમાણ કહેવાય છે, ત્યાં ૨૨ના બંધસ્થાનકનો કાલને આશ્રયીને ૩ ભાંગા થાય છે, તે આ પ્રમાણે કહે છે.... - અભવ્યને આ બંધ અનાદિ અપર્યવસિત (અનંત) કાલ છે, ભવ્યને અનાદિ સપર્યવસિત = (સાંત) કાલ છે. સમ્યક્ત્વથી પડેલાંને સાદિ સાંત કાલ છે, અને તે જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી દેશોન અર્ધપુદ્ગલ પરાવર્ત પ્રમાણ કાલ છે. (કારણ કે સમ્યક્ત્વથી પડી મિથ્યાત્વે ગયેલા આત્માઓ જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી દેશોન અર્ધપુદ્ગલપરાવર્ત જેટલો કાલ જ મિથ્યાત્વે રહે છે, ત્યારબાદ અવશ્ય સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે છે.

૨૧નું બંધસ્થાનક સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે હોય છે, ત્યાં સાસ્વાદનનો જેટલો કાલ હોય તેટલો જ કાલ જાણવો, અને તે જઘન્યથી એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી ૬ આવલિકા છે. અને ૧૭ના બંધસ્થાનકનો કાલ ઉત્કૃષ્ટથી સાધિક ૩૩ સાગરોપમ હોય છે. કારણ કે ૩૩ સાગરોપમ અનુત્તરવિમાનને વિષે આયુષ્ય છે, ત્યાંથી ચ્યવી અહીં (મનુષ્યમાં) આવીને જ્યાં સુધી દેશવિરતિ અથવા સર્વવિરતિ ન પ્રાપ્ત કરે ત્યાં સુધી ૧૭નો જ બંધ થાય છે, તેથી કંઈક અધિક કહ્યું છે, જઘન્યથી તો અંતર્મુહૂર્ત જ છે. ૧૩ અને ૯ના બંધસ્થાનકનો ઉત્કૃષ્ટ કાલ દેશોન પૂર્વકોટી વર્ષ છે, કારણ કે ૧૩નો બંધ દેશવિરતિ ગુણસ્થાનકે અને ૯નો બંધ સર્વવિરતિ ગુણસ્થાનકે હોય છે, અને દેશવિરતિ સર્વવિરતિનો પણ ઉત્કૃષ્ટ કાલ ^{૧૨૬}દેશોન પૂર્વકોટી વર્ષ છે. જઘન્યથી તે બંનેનો કાલ અંતર્મુહૂર્ત છે. બાકીના ૫ આદિ બંધસ્થાનકને વિષે ઉત્કૃષ્ટથી અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ સ્થિતિ અને જઘન્યથી સમય માત્ર છે. અને તેની ભાવના આ પ્રમાણે છે.... ઉપશમશ્રેણિમાં પનો બંધ શરૂ કરીને બીજે સમયે કોઈ કાલ કરીને દેવલોકમાં જાય, અને ત્યાં ગયેલો અવિરત થાય છે, અને અવિરતપણામાં ૧૭નો બંધ કરે. તેથી ^{૧૨૭}એક સમય છે એ પ્રમાણે ૪ આદિના બંધ વિષે પણ ભાવવું. તે પ્રમાણે મોહનીયકર્મના બંધસ્થાનકો કહ્યાં. (યંત્ર નંબર - ૩૧ જુઓ)

^{૧૨૮}મોહનીયકર્મના ૯ ઉદયસ્થાનકો :- હવે ઉદયસ્થાનકો કહે છે મોહનીયના ^{૧૨૯}૯ ઉદયસ્થાનકો છે, તે આ પ્રમાણે ૧-૨-૪-૫-૬-૭-૮-૯ અને ૧૦ છે. ત્યાં સંજ્વલન કષાયમાંથી કોઈપણ એકના ઉદયે ૧નું ઉદયસ્થાનક, ૩ વેદમાંથી એક વેદનો ઉદય ભળે ત્યારે ૨નું ઉદયસ્થાનક, હાસ્ય-રતિનું યુગલ ઉદયમાં વધે એટલે ૪નું ઉદયસ્થાનક, તેમાં ભય મેળવતાં ૫નું ઉદયસ્થાનક, તેમાં જુગુપ્સા મેળવતાં ૬નું ઉદયસ્થાનક, તેમાં જ પ્રત્યાખ્યાનાવરણ - ૪ કષાયમાંથી કોઈ એકનો ઉદય થતાં ૭નું ઉદયસ્થાનક, તેમાંજ અપ્રત્યાખ્યાનાવરણ - ૪ કષાયમાંથી કોઈ એકનો ઉદય થતાં ૮નું ઉદયસ્થાનક, તેમાં જ અનંતાનુબંધીના ૪ કષાયમાંથી કોઈ એકનો ઉદય થતાં ૯નું ઉદયસ્થાનક, તેમાં જ મિથ્યાત્વ ઉમેરવાથી ૧૦નું ઉદયસ્થાનક થાય છે.

પ્રકારો :- ^{૧૩૦}ત્યાં ૨ આદિના ઉદયસ્થાનકથી ૧૦ના ઉદયસ્થાનક સુધી દરેક ક્રોધ-માન-માયા અને લોભ કષાયોદયવાળા પામે છે, તેથી ૪ પ્રકારે થાય છે. અને તે ૪ પ્રકારના દરેકને એક એક વેદ પામે છે, તેથી ૩ વેદના વશથી ૧૨ પ્રકાર થાય છે. અને તે ૧૨ પ્રકારે થયો છતો રના ઉદય રહિત બાકીના (૪ થી ૧૦) ઉદયસ્થાનકોને દરેક એક એક યુગલથી પામે છે, તેથી યુગલ સાથે ગુણવાથી ૩બલ થાય છે, તેથી બેના ઉદયસ્થાનકે ૧૨ જ ભાંગા, અને બાકીના (૪ થી ૧૦) ઉદયસ્થાનકને વિષે દરેકના ૨૪ ભાંગા થાય છે. (યંત્ર નંબર-૩૨ જુઓ)

ઇતિ મોહનીયકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનો સમાપ્ત

૧૨૫ “વેતૂણપુલ્લકોઢી, નવ તેરે સસરે ડ તેતીસા । ચાકીસે ભંગતિગં, ઠિતિસેસેસું મુહુત્તો” ॥ ૨૨ ॥

૧૨૬ દેશો ઉણા કહેવાનું કારણ વિરતિ પરિણામ જન્મ્યા પછી ૮ વર્ષની ઉંમર થયા બાદ જ થાય છે. પૂર્વકોટી વર્ષ સુધીના સંખ્યાત વર્ષના આયુવાળાને જ વિરતિ પરિણામ થાય છે. પૂર્વકોટી વરસથી અધિક આયુવાળા અસંખ્યાત વરસના આયુવાળા કહે વાય છે અને તેને વિરતિ પરિણામ હાંતા જ નથી, એટલે દેશોન પૂર્વકોટી વર્ષ પ્રમાણ કાળ ઉપરના બે બંધસ્થાનકનો કહ્યો છે.

૧૨૭ ઉપશમશ્રેણિમાં મરણ પામનારા જીવ આશ્રયી જ એક સમય કાળ સંભવે છે. જો મરણ ન પામે તો અને કાપકશ્રેણિમાં અંતર્મુહૂર્ત કાળ જ સંભવે છે.

૧૨૮ “ઇગિદુગચડપગુત્તર આદસગં ડવયમાહુ મોહસ્સ । સંજલગવેયહાસરડ્ભયદુગુંછતિકસાય વિદ્ધી ય” ॥ ૨૩ ॥

૧૨૯ ઉપશમશ્રેણિમાંથી પડતાં ઉપરોક્ત ઉદય થાય છે. પહેલાં સંજ્વલન ૪માંથી કોઈપણ એક કષાયનો, ત્યારબાદ એકવેદનો, ત્યારબાદ યુગલનો અને ત્યારબાદ ભય અને જુગુપ્સા આદિનો ઉદય થાય છે. ત્રણનો ઉદય થતો નથી, એટલે ૩નું ઉદયસ્થાન નથી. એક સમયે એક જીવને ઉપર પ્રમાણે ઉદય હોય છે.

૧૩૦ “બુગઆદ દસંતુદયા, કસાયભેયા ચડચિહા તે ડ । ચારસહા વેચવસા, અદુગા પુણ જુગલઓ દુગુણા” ॥ ૨૪ ॥

- : મોહનીયકર્મના ૧૦ બંધસ્થાનકોનું ચંત્ર નંબર - ૩૧ :-

બંધસ્થાન	પ્રકૃતિ	સ્થાનમાં રહેલા પ્રકૃતિઓના નામ	ભાંગા	બંધક	ગુણસ્થાનક	કાળ	
						ઉદ્ભવ	જયન્ત્ય
૧	૨૨	મિ૦, ૧૬૬૦, ૧વ૦, ૨યુગ૦, ભ૦, જી૦.	૨યુ૦ X ૩વ૦ = ૬	૧૪ જીવસ્થાનક	૧જી	અનાદિ અનંત, અનાદિ સાંત સાદિ સાંત દેશોન અર્થ પુદ્ઠં પરાવર્ત	અંતમુદ્ધૂર્ત
૨	૨૧	+ ૧૬૬૦, ૧વ૦, ૨યુગ૦, ભ૦, જી૦	૨યુ૦ X ૨વ૦ = ૪	૭ જીવસ્થાનક	૨	૯૭ આવલિકા	૧ સમય
૩	૧૭	+ ૧૨૬૦, પુ૦ વેદ, ૨યુગ૦, ભ૦, જી૦	૨યુગલથી = ૨	સંજ્ઞિ પર્યે૦ પર્યા૦ (અપર્યાપ્ત)	૩-૪	સાથિક ૩૩ સાગરોપમ	અંતમુદ્ધૂર્ત
૪	૧૩	+ ૮૬૦ પુ૦ વેદ, ૨યુગ૦, ભ૦, જી૦	૨યુગલથી = ૨	સંજ્ઞિ પર્યે૦ પર્યા૦	૫	દેશોન પૂર્વકોદિ વર્ષ	અંતમુદ્ધૂર્ત
૫	૯	+ ૪૬૦ પુ૦ વેદ, ૨યુગ૦, ભ૦, જી૦	૬૬૦ યુગલથી = ૨ ૭-૮મ ૧યુ૦થી = ૧	સંજ્ઞિ પર્યે૦ પર્યા૦	૬-૭-૮	દેશોન પૂર્વકોદિ વર્ષ	અંતમુદ્ધૂર્ત
૬	૫	+ ૪૬૦ પુ૦ + + +	૧	સંજ્ઞિ પર્યે૦ પર્યા૦	૯/૧	અંતમુદ્ધૂર્ત	૧ સમય
૭	૪	+ ૪૬૦ + + + +	૧	સંજ્ઞિ પર્યે૦ પર્યા૦	૯/૨	અંતમુદ્ધૂર્ત	૧ સમય
૮	૩	સંજ્વલન માન - માયા - લોભ	૧	સંજ્ઞિ પર્યે૦ પર્યા૦	૯/૩	અંતમુદ્ધૂર્ત	૧ સમય
૯	૨	સંજ્વલન માયા - લોભ	૧	સંજ્ઞિ પર્યે૦ પર્યા૦	૯/૪	અંતમુદ્ધૂર્ત	૧ સમય
૧૦	૧	સંજ્વલન લોભ	૧	સંજ્ઞિ પર્યે૦ પર્યા૦	૯/૫	અંતમુદ્ધૂર્ત	૧ સમય

- : મોહનીયકર્મના ૯ ઉદયસ્થાનક ચંત્ર નંબર - ૩૨ :-

ઉદય સ્થાનકો	સ્થાનમાં રહેલ પ્રકૃતિઓ	ઉદયસ્થાન કેટલા પ્રકારે ?	કાલ	
			જુથન્ય	ઉત્કૃષ્ટ
૧	કોઇપણ એક સંજ્વલની	કોઠાદિ ૪ પ્રકારે	૧ સમય	અંતર્મુહૂર્ત
૨	કોઇપણ એક વેદ ઉમેરવાથી	૪ કષાય X ૩ વેદ = ૧૨ પ્રકારે	૧ સમય	અંતર્મુહૂર્ત
૪	કોઇપણ એક યુગલ ઉમેરવાથી	૪ કષાય X ૩ વેદ X ૨ યુગલ = ૨૪	૧ સમય	અંતર્મુહૂર્ત
૫	ભય ઉમેરવાથી	૪ કષાય X ૩ વેદ X ૨ યુગલ = ૨૪	૧ સમય	અંતર્મુહૂર્ત
૬	જુગુપ્સા	૪ કષાય X ૩ વેદ X ૨ યુગલ = ૨૪	૧ સમય	અંતર્મુહૂર્ત
૭	કોઇપણ પ્રત્યાખ્યાન ઉમેરવાથી	૪ કષાય X ૩ વેદ X ૨ યુગલ = ૨૪	૧ સમય	અંતર્મુહૂર્ત
૮	કોઇપણ અપ્રત્યાઠ ઉમેરવાથી	૪ કષાય X ૩ વેદ X ૨ યુગલ = ૨૪	૧ સમય	અંતર્મુહૂર્ત
૯	કોઇપણ અનંતાઠ ઉમેરવાથી	૪ કષાય X ૩ વેદ X ૨ યુગલ = ૨૪	૧ સમય	અંતર્મુહૂર્ત
૧૦	મિથ્યાત્વ ઉમેરવાથી	૪ કષાય X ૩ વેદ X ૨ યુગલ = ૨૪	૧ સમય	અંતર્મુહૂર્ત

- : ગુણસ્થાનક વિષે મોહનીયકર્મના ઉદયસ્થાનકો ભાંગા :-

તે એક એક ગુણસ્થાનકે અનેક પ્રકારે થાય છે, તે આ પ્રમાણે કહે છે....^{૧૩૧} અનંતાનુબંધિ, વેદક સમ્યક્ત્વ = સમ્યક્ત્વ મોહનીય, ભય અને જુગુપ્સાનો ક્યારેક ઉદય હોય છે, કારણ કે સમ્યક્ત્વના પ્રભાવથી અનંતાનુબંધિની ઉદ્વલના કરીને ફરી પણ મિથ્યાત્વ પામીને મિથ્યાદષ્ટિને મિથ્યાત્વરૂપ હેતુથી બંધાયેલ તે અનંતાનુબંધિનો એક આવલિકા પર્યન્ત ઉદય હોતો નથી, શેષ કાલે ઉદય હોય છે. અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ આદિ ગુણસ્થાનકે વર્તમાન ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિ કે ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિને સમ્યક્ત્વ મોહનીયનો ઉદય હોતો નથી, બાકીનાને (ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વીને) હોય છે. ભય અને જુગુપ્સા અધુવોદથી હોવાથી મિથ્યાદષ્ટિ આદિ ગુણસ્થાનકથી અપૂર્વકરણના અંત સુધી ક્યારેક ઉદય હોય છે, કોઈ વખતે હોતો નથી. તેથી એક એક ગુણસ્થાનકે ઉદય અને તે ઉદયથી થતા ભાંગા ચોવીસીઓ ઘણાં પ્રકારે થાય છે.

મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનક - ૭ - ૮ - ૯ અને ૧૦ ના ૪ ઉદયસ્થાનકો :- ત્યાં^{૧૩૨} મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૭-૮-૯ અને ૧૦ એ પ્રમાણે ૪ ઉદયસ્થાનકો હોય છે. ત્યાં મિથ્યાત્વ, અનંતાનુબંધિ સિવાયના કોઈપણ^{૧૩૩} કોઠાદિ-૩, ૩ વેદમાંથી કોઈપણ એક વેદ બે યુગલમાંથી કોઈપણ એક યુગલ એ પ્રમાણે આ ૭નો ઉદય નિશ્ચયથી મિથ્યાદષ્ટિને હોય છે. અહીં બે યુગલને ૩ વેદ અને કોઠાદિ-૪ વડે પરસ્પર ગુણવાથી (૨ X ૩ X ૪) = ૨૪ ભાંગા થાય છે.

૮ના ઉદયે ૩ ચોવીસી :- તે જ ૭ના ઉદયસ્થાનકમાં ભય અથવા જુગુપ્સા અથવા અનંતાનુબંધિ ઉમેરવાથી ૮નું ઉદયસ્થાનક થાય છે અહીં ભય આદિ દરેકની એક એક ચોવીસી થાય છે, તેથી ૩ ચોવીસી થાય છે, અહીં પ્રશ્ન થાય છે કે ૭ના ઉદયસ્થાનકે અથવા ૮ના ઉદયસ્થાનકે ક્યારેક મિથ્યાદષ્ટિ અનંતાનુબંધિના ઉદય રહિત કેવી રીતે પામે છે? એ પ્રમાણે છે, તો જવાબ કહે છે. - જે કોઈ (ક્ષયોપશમિક) સમ્યગ્દષ્ટિ થયો છતો અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરીને ઠાકેલો મિથ્યાત્વ આદિ ક્ષય કરવા માટે (તથા પ્રકારના વિશુદ્ધ અધ્યવસાયરૂપ સામગ્રીના અભાવથી) પ્રયત્ન કરી શકે નહીં, તે જીવ, કાલાન્તરે મિથ્યાત્વને પામેલો તે મિથ્યાત્વરૂપ હેતુથી અનંતાનુબંધિના બંધની શરૂઆત કરી, પરંતુ બંધાવલિકા જ્યાં સુધી પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી તે અનંતાનુબંધિનો ઉદય ન હોય, પણ બંધાવલિકા પૂર્ણ થયા બાદ ઉદય હોય છે.

૧૩૧ "અણસમ્મ ભયદુર્ગાણ ણોદઓ સંભવેવિ વા જમ્હા । ઉદયા ચરવીસા વિય એકેક્કગુણે અઓ જહા" ।। ૨૫ ।।

૧૩૨ ગાથા - ૨૬ - 'મિચ્છે સગાઈ ચરો'

૧૩૩ અહીં કોઠાદિ શબ્દથી અપ્રત્યાઠ - પ્રત્યાઠ, અને સંજ્વલન કોઠાદિમાંથી ૩ કોઠાદિ આદિ શબ્દથી ૩ માન કે ૩ માયા કે ૩ લોભ. કોઈ માન-માયા અને લોભ પરસ્પર વિરોધી હોવાથી એક સાથે ઉદયમાં હોતા નથી. પરંતુ કોઈનો ઉદય હોય તો જે કોઈનો ઉદય હોય તેની નીચેના તમામ કોઈનો સમાનજાતીય હોવાથી ઉદય થાય છે. જેમ કે અનંતાનુબંધિ કોઈનો ઉદય હોય તો તેની નીચેના અપ્રત્યાખ્યાનાવરણાદિ ત્રણે કોઈનો ઉદય હોય છે. એ પ્રમાણે અનંતાનુબંધિ કોઈનો ઉદય ન હોય અને અપ્રત્યાખ્યાનાવરણ કોઈનો ઉદય હોય તો તેની નીચેના પ્રત્યાખ્યાનાવરણાદિ બંને પ્રકારના કોઈનો ઉદય હોય છે. એ પ્રમાણે અન્યત્ર તેમજ માન માયા અને લોભ માટે પણ સમજવું.

ચોવીસી થાય છે.

૧૦ના ઉદયે ૧ ચોવીસી :- તથા તે જ ૭ના ઉદયસ્થાનકમાં ભય-જુગુપ્સા-અનંતાનુબંધિ એકી સાથે ઉમેરવાથી ૧૦નું ઉદયસ્થાનક થાય છે. અહીં એક જ ભાંગાની ચોવીસી થાય છે. મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૮ ચોવીસી થાય છે. (તેથી ૨૪ x ૮ = ૧૯૨ ભાંગા^{૧૩૫} થાય છે.)

- : ૧૩૬ સાસ્વાદન અને મિશ્ર ગુણસ્થાનકે ૭-૮-૯ના ૩ ઉદયસ્થાનકો :-

૨જા ગુણા૭ના ઉદયે એક ચોવીસી :- ત્યાં અનંતાનુબંધિ આદિ ૪માંથી કોઇપણ કોધાદિ - ૪, ૩ વેદમાંથી કોઇપણ એક વેદ, બે યુગલમાંથી કોઇપણ એક યુગલ એ પ્રમાણે આ ૭ પ્રકૃતિનું ઉદયસ્થાન સાંસ્વાદને ધ્રુવ છે. અહીં પૂર્વ કહેલ રીતથી એક ચોવીસી છે.

૨જા ગુણા૮ના ઉદયે ૨ ચોવીસી :- તથા તે જ ૭ના ઉદયસ્થાનકમાં^{૧૩૭} ભય અથવા જુગુપ્સા ઉમેરવાથી ટનુ ઉદયસ્થાનક થાય છે, અહીં બે ચોવીસી થાય છે.

૨જા ગુણા૯ના ઉદયે એક ચોવીસી :- (તે ૭ના ઉદયસ્થાનમાં) ભય-જુગુપ્સા એકી સાથે ઉમેરવાથી ટનુ ઉદયસ્થાન થાય છે, અહીં ભાંગાની એક ચોવીસી થાય છે. સાસ્વાદન ગુણાઠાણે સર્વ મલીને ૪ ચોવીસી = ૯૬ ભાંગા થાય છે.

- : ૧૩૬ સાસ્વાદન અને મિશ્ર ગુણસ્થાનકે ૭-૮-૯ના ૩ ઉદયસ્થાનકો :-

૨જા ગુણા૭ના ઉદયે એક ચોવીસી :- ત્યાં અનંતાનુબંધિ આદિ ૪માંથી કોઇપણ કોધાદિ - ૪, ૩ વેદમાંથી કોઇપણ એક વેદ, બે યુગલમાંથી કોઇપણ એક યુગલ એ પ્રમાણે આ ૭ પ્રકૃતિનું ઉદયસ્થાન સાંસ્વાદને ધ્રુવ છે. અહીં પૂર્વ કહેલ રીતથી એક ચોવીસી છે.

૨જા ગુણા૮ના ઉદયે ૨ ચોવીસી :- તથા તે જ ૭ના ઉદયસ્થાનકમાં^{૧૩૭} ભય અથવા જુગુપ્સા ઉમેરવાથી ટનુ ઉદયસ્થાનક થાય છે, અહીં બે ચોવીસી થાય છે.

૨જા ગુણા૯ના ઉદયે એક ચોવીસી :- (તે ૭ના ઉદયસ્થાનમાં) ભય-જુગુપ્સા એકી સાથે ઉમેરવાથી ટનુ ઉદયસ્થાન થાય છે, અહીં ભાંગાની એક ચોવીસી થાય છે. સાસ્વાદન ગુણાઠાણે સર્વ મલીને ૪ ચોવીસી = ૯૬ ભાંગા થાય છે.

૧૩૪ અહીં જે સમયે અનંતાનુબંધિ બંધાય તે સમયથી આરંભી તે પતદ્વચ્છ થાય છે. તેથી તેમાં જેનો અભાષાકાળ વીતી ગયો છે તેવા અપ્રત્યાખ્યાનાવરણીયાદિ કષાયોના દલિકો સંક્રમે છે, ને તે અનંતાનુબંધિરૂપ થાય છે. અનંતાનુબંધિરૂપે થયેલાં તે અપ્રત્યાખ્યાનાવરણીયાદિના દલિકો સંક્રમ સમયથી એક આવલિકા ગયા બાદ ઉદયમાં આવે છે. જે સમયે અનંતાનુબંધિ બંધાય તે જ સમયે અપ્રત્યાખ્યાનાવરણીયાદિના દલિકો સંક્રમે છે. એટલે બંધ સમયથી એક આવલિકા ગયા બાદ કહો કે સંક્રમ સમયથી એક આવલિકા ગયા બાદ કહો - એ બંને સરખું જ છે. કેમ કે અહીં બંધાવલિકા અને સંક્રમાવલિકા એક જ થઇ જાય છે. તેથી મિથ્યાત્વ ગુણાઠાણાની એક આવલિકા ગયા બાદ સંક્રાન્ત દલિકોનો અનંતાનુબંધિરૂપે થયેલા દલિકોનો ઉદય થાય છે. અને બદ્ધ અનંતાનુબંધિનો પણ બંધ સમયથી એક આવલિકા ગયા બાદ ઉદીરણાકરણ દ્વારા ઉદય થઇ શકે છે. માટે જ એમ કહ્યું છે કે મિથ્યાત્વ ગુણાઠાણે ફક્ત એક આવલિકા કાલ જ અનંતાનુબંધિનો ઉદય હોતો નથી. તે પણ જે સમ્યગ્દષ્ટિ આદિ ગુણાઠાણે અનંતાનુબંધિ કષાયની વિસંયોજના કરી પડી મિથ્યાત્વે આવ્યો હોય તેને જ સંભવે છે. જે જીવે અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરી નથી તેને તો તે સત્તામાં હોવાથી જે સમયે પડીને મિથ્યાત્વે આવે તે સમયથી જ ઉદયમાં આવે છે.

૧૩૫ ભિન્ન ભિન્ન જીવો આશ્રયી આ ઘટે છે. કેમ કે કોઇને ૭નો ઉદય, તે પણ કોઇને કોઇ પ્રકારે તો કોઇને કોઇ પ્રકારે હોય છે. એટલે તેના ચોવીસ પ્રકાર થાય છે. એ પ્રમાણે કોઇને ૮નો ઉદય, કોઇને ૯નો ઉદય અને કોઇને ૧૦નો ઉદય હોય છે. તે ૮-૯ અને ૧૦નો ઉદય પણ સંખ્યા તે જ હોવા છતાં અનેક પ્રકારે થાય છે, માટે તેના ચોવીસ-ચોવીસ વિકલ્પો થાય છે. વેદ-કષાય અને યુગલ સાથે ફેરવતાં ૨૪ જ વિકલ્પ થાય છે, વધારે નહીં. કેમ કે બીજી પ્રકૃતિઓ ફેરતી નથી. પ્રકૃતિઓના ફેરફારથી જ ભિન્ન-ભિન્ન વિકલ્પો થાય છે. આ બધા વિકલ્પો એક સમયે અનેક જીવ આશ્રયી અને કાળબદે એક જીવ આશ્રયી સંભવે છે.

૧૩૬ ગાથા - ૨૬ 'સાસળમીસે સગાઈ તિણ્ણુદવા'

૧૩૭ ભય જુગુપ્સા બંને પરસ્પર વિરુદ્ધ નથી કોઇને ભયનો ઉદય હોય છે, કોઇને જુગુપ્સાનો ઉદય હોય છે, કોઇને બંનેનો ઉદય હોય છે. તો કોઇને બેમાંથી એકનો પણ ઉદય હોતો નથી. એટલે તેના ફેરફારે જુદી જુદી ચોવીસીઓ થાય છે. અનંતાનુબંધિનો ઉદય બીજે ગુણાઠાણે દરેક જીવને અવશ્ય હોય છે. માત્ર મિથ્યાત્વ ગુણાઠાણે એક આવલિકા કાળ જ કોઇકને ઉદય હોતો નથી.

૩૭ ગુણ-૭ના ઉદયે એક ચોવીશી :- તથા મિશ્રદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે અનંતાનુબંધિ સિવાયના કોઇપણ ૩ કષાય, ૩ વેદમાંથી કોઇપણ એક વેદ, બે યુગલમાંથી કોઇપણ એક યુગલ, અને મિશ્રમોહનીય એ ૭ પ્રકૃતિઓનો ઉદય ધ્રુવ(અવશ્ય) હોય છે. અહીં પૂર્વ કહેલ રીતથી ભાંગાની એક ચોવીશી થાય છે.

૩૮ ગુણ-૮ના ઉદયે બે ચોવીશી :- આ જ ૭ના ઉદયસ્થાનમાં ભય અથવા જુગુપ્સા ઉમેરવાથી ૮નું ઉદયસ્થાન થાય છે, અહીં બે ચોવીશી થાય છે.

૩૯ ગુણ-૯ના ઉદયે એક ચોવીશી :- (તે ૭ના ઉદયસ્થાનમાં) ભય-જુગુપ્સા એકી સાથે ઉમેરવાથી ૯નું ઉદયસ્થાનક થાય છે. અહીં એક ચોવીશી થાય છે. મિશ્રદષ્ટિ ગુણઠાણે સર્વ સંખ્યા ૪ ચોવીશી = ૯૬ ભાંગા થાય છે.

અવિરતસમ્યગ્દષ્ટિ ગુણસ્થાનકે :- ^{૧૩૮}૬-૭-૮ અને ૯ એ ૪ ઉદયસ્થાનકો :- ત્યાં ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિ અથવા ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ જીવને અનંતાનુબંધિ સિવાયના કોઇપણ ત્રણ કોધાદિ કષાય, ૩ વેદમાંથી કોઇપણ એક વેદ બે યુગલમાંથી એક યુગલ એ પ્રમાણે ૬નો ઉદય ધ્રુવ(અવશ્ય) હોય છે. અહીં પણ પૂર્વની જેમ ભાંગાની એક ચોવીશી થાય છે. તે જ ૬ના ઉદયસ્થાનમાં ભય અથવા જુગુપ્સા અથવા સમ્યક્ત્વમોહનીય ઉમેરવાથી ૭નું ઉદયસ્થાનક ^{૧૩૯} થાય છે, અહીં ભય આદિ વિષે દરેકની એક એક ચોવીશી થાય છે, તેથી ૩ ચોવીશી થાય છે. તે જ ૬ના ઉદયમાં ભય-જુગુપ્સા અથવા ભય-સમ્યક્ત્વમોહનીય અથવા જુગુપ્સા - સમ્યક્ત્વમોહનીય ઉમેરવાથી ૮નું ઉદયસ્થાનક થાય છે, અહીં પણ ૩ ચોવીશી થાય છે. એકી સાથે ૩ ઉમેરવાથી ૯નું ઉદયસ્થાનક થાય છે, એક એક ચોવીશી થાય છે. અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિને સર્વસંખ્યા ૮ ચોવીશી = ૧૯૨ થાય છે.

દેશવિરતિ ગુણસ્થાનકે - ^{૧૩૯}૫-૬-૭ અને ૮ એ ૪ ઉદયસ્થાનકો :- ત્યાં ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિ અથવા ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ દેશવિરતિને ત્રીજા-ચોથા કષાયમાંથી કોઇપણ કોધાદિ-૨, કોઇપણ એક વેદ, કોઇપણ એક યુગલ એ પ્રમાણે ૫નો ઉદય ધ્રુવ(અવશ્ય) હોય છે. અહીં એક ચોવીશી થાય છે. ભય - જુગુપ્સા - સમ્યક્ત્વમોહનીય (વારાફરતી) એક એક ઉમેરવાથી ૬નું ઉદયસ્થાનક થાય છે, અહીં ૩ ચોવીશી થાય છે. કોઇપણ બે ઉમેરવાથી ૭નું ઉદયસ્થાનક થાય છે, અહીં પણ ૩ ચોવીશી થાય છે. એકી સાથે ૩ ઉમેરવાથી ૮નું ઉદયસ્થાનક થાય છે, અહીં એક ચોવીશી થાય છે. દેશવિરતિ ગુણસ્થાનકે સર્વસંખ્યા ૮ ચોવીશી = ૧૯૨ ભાંગા થાય છે.

પ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે - ^{૧૩૯}૪-૫-૬ અને ૭ એ ૪ ઉદયસ્થાનકો :- ત્યાં સંજવલની કોઇપણ એક કોધાદિ, કોઇપણ એક વેદ, કોઇપણ એક યુગલ એ પ્રમાણે પ્રમત્તસંયતને ૪નો ઉદય ધ્રુવ (અવશ્ય) હોય છે, અહીં એક ચોવીશી થાય છે. તે જ ૪ના ઉદયમાં ભય-જુગુપ્સા-સમ્યક્ત્વમોહનીય કોઇપણ એક (વારાફરતી) ઉમેરવાથી ૫નું ઉદયસ્થાન થાય છે, ત્યાં ૩ ચોવીશી થાય છે, કોઇપણ બે ઉમેરવાથી ૬નું ઉદયસ્થાન થાય છે, ત્યાં પણ ૩ ચોવીશી થાય છે, એકી સાથે ૩ ઉમેરવાથી ૭નું ઉદયસ્થાન થાય છે, ત્યાં એક ચોવીશી થાય છે. પ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે સર્વસંખ્યા ૮ ચોવીશી = ૧૯૨ ભાંગા થાય છે.

એ પ્રમાણે જ અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે પણ ચારે ઉદયસ્થાનકને વિષે ૮ ચોવીશી = ૧૯૨ ભાંગા વિચારવા.

૧૪૦ અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકે ^{૧૩૯}૪-૫ અને ૬ એ ત્રણ ઉદયસ્થાનકો :- ત્યાં ૪નું ઉદયસ્થાન પૂર્વની જેમ, અહીં એક ચોવીશી થાય છે. આ જ ૪ના ઉદયસ્થાનકમાં ભય અથવા જુગુપ્સા ઉમેરવાથી ૫નું ઉદયસ્થાન થાય છે, અહીં બે ચોવીશી

૧૩૮ “ઈષ્ઠ્યંચરણુવા ચરણે તિષ્ઠ અવિરતિર્ણ” ॥ ૨૬ ॥ અર્થાત્ અવિરતિથી અપ્રમત્ત સુધીના ગુણસ્થાનકવાળાઓને ૬-૫ અને ૪, આદિ-૪, અને અપૂર્વકરણવર્તીને ૪ આદિ ૩ ઉદયસ્થાનકો હોય છે.

૧૩૯ અહીં એટલું ધ્યાન રાખવું કે ૬ના ઉદયમાં સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ઉદય વધી ૭નો ઉદય થાય એ મ નથી. કેમ કે ૬નો ઉદય ઔપશમિક કે ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વને હોય છે. તેઓને કંઈ સમ્યક્ત્વ મોહનીયનો ઉદય થતો નથી. અહીં તાત્પર્ય એ છે કે ઔપશમિક અને ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વને ૬-૭-૮ એ ત્રણ ઉદયો અને ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વને ૭-૮-૯ એ ત્રણ ઉદયો હોય છે. ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વને સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ઉદય ધ્રુવ છે, એટલે તેને શરૂઆતથી જ ૭નો ઉદય હોય છે.

૧૪૦ આ ગુણસ્થાનકે માત્ર ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિ અને ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ જીવો જ હોય છે, ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વની જીવો હોતા નથી, તેથી અહીં સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ઉદય કોઇપણ જીવને હોતો નથી.

થાય છે. ભય-જુગુપ્સા એકી સાથે ઉમેરવાથી ૬નું ઉદયસ્થાન થાય છે, અહીં એક ચોવીશી થાય છે. અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકે સર્વસંખ્યા ૪ ચોવીશી = ૯૬ ભાંગા થાય છે.

અહીં અપ્રમત્ત - અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકના ઉદયસ્થાનો પ્રમત્ત ગુણસ્થાનકના ઉદયની અપેક્ષાએ માત્ર ગુણસ્થાનકના ભેદે જ ભિન્ન છે, પરમાર્થથી ભિન્ન નથી, કારણ કે પ્રમત્તના ઉદયસ્થાનના ગ્રહણથી જ તે પણ ગ્રહણ કરેલા જાણવાં. તેથી જ આગળ બે બન્ને ગુણસ્થાનકની ચોવીશી જુદી ગણવામાં આવશે નહીં. (યંત્ર નંબર ૩૩ જુઓ)

ઇતિ ગુણસ્થાનક વિષે મોહનીયકર્મના ઉદયસ્થાનક ભાંગા સમાપ્ત

- : અથ ^{૧૪૧} દશ આદિ ઉદયસ્થાનોમાં ચોવીશીઓ :-

હવે દશ આદિ ઉદયસ્થાનમાં જેટલી ચોવીશીઓ થાય છે, તેટલી ચોવીશીઓ નિર્દેશ કરતાં કહે છે, - ત્યાં ૧૦ના ઉદયે એક ચોવીશી મિથ્યાદૃષ્ટિ ગુણસ્થાનકે હોય છે. ૯ના ઉદયે ૬ ચોવીશી, ત્યાં મિથ્યાદૃષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૩ ચોવીશી, સાસ્વાદન - મિશ્ર અને અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ ગુણસ્થાનકે એક એક ચોવીશી હોય છે. ૮ના ઉદયે - ૧૧ ચોવીશી, તે આ પ્રમાણે કહે છે.... મિથ્યાદૃષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૩ ચોવીશી, સાસ્વાદન ગુણ - ૨, મિશ્ર ગુણ - ૨, અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ ગુણ - ૩ અને દેશવિરત ગુણ - ૧ ચોવીશી હોય છે. ૭ના ઉદયે - ૧૦ ચોવીશી તે આ પ્રમાણે... મિથ્યાદૃષ્ટિ - સાસ્વાદન - મિશ્ર અને પ્રમત્ત સંયત એ ૪ ગુણસ્થાનકે એક એક, અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ અને દેશવિરત ગુણસ્થાનકે ૩-૩ ચોવીશી હોય છે. ૬ના ઉદયે - ૭ ચોવીશી, તે આ પ્રમાણે કહે છે.... અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ ગુણસ્થાનકે-૧, દેશવિરત ગુણ - ૩, અને પ્રમત્ત ગુણ - ૩ ચોવીશી થાય છે. ૫ના ઉદયે - ૪ ચોવીશી, ત્યાં દેશવિરત ગુણ - ૧, અને પ્રમત્ત ગુણ - ૩ ચોવીશી હોય છે. ૪ના ઉદયે ૧ ચોવીશી અને તે પ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે હોય છે. સર્વમલીને ૪૦ ચોવીશી થાય છે, અને તે ૨૪ વડે ગુણવાથી ૯૬૦ ભાંગા થાય છે. (યંત્ર નંબર - ૩૪ જુઓ)

ઇતિ દશ આદિ ઉદયસ્થાનોમાં ચોવીશીઓ સમાપ્ત

- : અથ ^{૧૪૨} પાંચ આદિ બંધસ્થાનકોમાં ઉદયના ભાંગાઓ :-

તથા પાંચ આદિ બંધસ્થાનકને વિષે ક્રમથી ૧૨-૪-૩-૨-૧ એ પ્રમાણે ઉદયના વિકલ્પો થાય છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે.... ૫ના બંધકાલે ૨ પ્રકૃતિનો ઉદય હોય છે, સંજ્વલન ક્રોધાદિ ૪ માંથી કોઈપણ એક અને ૩ વેદમાંથી કોઈપણ એક વેદ અહીં ૩ને ૪ વડે (૩ x ૪) ગુણવાથી ૧૨ ભાંગા થાય છે. ૪ના બંધકાલે ૧ પ્રકૃતિનો ઉદય હોય છે, કારણ કે ૪નો બંધ પુરુષવેદનો બંધવિચ્છેદ થાય ત્યારે હોય છે, અને પુરુષવેદનો બંધ-ઉદય એકી સાથે વિચ્છેદ થાય છે, અને તે કોઈપણ સંજ્વલનમાંથી એક હોય છે, અને અહીં ૪ ભાંગા થાય છે. કારણ કે કોઈ સંજ્વલન ક્રોધના ^{૧૪૩}ઉદયે શ્રેણિ શરૂ કરે, કોઈ સંજ્વલન માનના ઉદયે, કોઈ સંજ્વલન માયાના ઉદયે, કોઈ સંજ્વલન લોભના ઉદયે શ્રેણિ શરૂ કરે એટલે ૪ ભાંગા જ થાય છે. સંજ્વલન ક્રોધનો બંધવિચ્છેદ થાય ત્યારે ૩નો બંધ થાય છે, અહીં પણ ઉદય એકનો જ હોય છે, (કેમ કે ક્રોધનો બંધ-ઉદય સાથે જાય છે.) અહીં સંજ્વલન ક્રોધ સિવાયના ૩માંથી કોઈપણ એક હોય છે, અહીં ૩ ભાંગા થાય છે. સંજ્વલન માનના બંધવિચ્છેદ ૨નો બંધ થાય છે, અહીં પણ એકનો ઉદય હોય છે, અને તે સંજ્વલન માયા-લોભમાંથી કોઈપણ એકનો જાણવો, અહીં બે ભાંગા થાય છે. સંજ્વલન માયાનો બંધવિચ્છેદ થાય ત્યારે એકનો (સંજ્વલન લોભનો) જ બંધ થાય છે, ત્યાં પણ ઉદય એકનો જ હોય છે, અને તે સંજ્વલન લોભના ઉદયરૂપ જાણવો, અહીં એક જ ભાંગો થાય છે. (અનુસંધાણ - પે.નં.-૧૭૮)

૧૪૧ “દસગાહસુ ચરવીસા, એકં છિક્કારદસસમ ચરવ્કં ! એકં ય નવસવાઈ, સદ્દાઈ એવમુદયાણ” ॥ ૨૭ ॥

૧૪૨ શરસ ચરો તિ દુ એકગાહ પંચાઈબંધને ઉદયા ! અબંધને વિ એકો, તેસીયા નવસવા એવં ॥ ૨૮ ॥

૧૪૩ સંજ્વલન ક્રોધના ઉદયે શ્રેણિ આરંભે છે એટલે કે ચારિત્રમોહનીયની ઉપશમના કરવાનો જ્યારે આરંભ કરે ત્યારે તેનો ઉદય હોય છે, એમ સમજવું, એ પ્રમાણે માનાદિના ઉદય માટે પણ સમજવું.

- : ગુણસ્થાનક વિષે મોહનીયકર્મના ઉદયસ્થાનકોના સંવેધ પ્રદર્શક યંત્ર નંબર :- ૩૩

કષાય - ૪ X વેદ - ૩ X યુગલ - ૨ = ૨૪ ભાંગા

ગુણસ્થાનક	ઉદય સ્થાનકો	મિથ્યાન	અં-૧૦-૪	અપ્ર૦-૪	પ્ર૦-૪	સં-૪	વેદ-૩	પુર્ણ-૪	ભય	જુગુ	ચોવીસી	ભાંગા	કયા જીવો ?	
૧ મિથ્યાત્વ	૭	૧	૦	૧	૧	૧	૧	૨	૦	૦	૧	૨૪	મિથ્યાદષ્ટિ	
	૮	૧	૦	૧	૧	૧	૧	૨	૧	૦	૧	૨૪		
	૯	૧	૦	૧	૧	૧	૧	૨	૦	૧	૧	૨૪		
	૯	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૨	૦	૦	૧	૨૪		
	૯	૧	૦	૧	૧	૧	૧	૨	૧	૧	૧	૨૪		
	૯	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૨	૧	૦	૧	૨૪		
	૯	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૨	૦	૧	૧	૨૪		
	૧૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૨	૧	૧	૧	૨૪		
					૬						કુલ	૮	૧૯૨	
	૨ સાસ્વાદન	૭	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૨	૦	૦	૧	૨૪	સાસ્વાદન દષ્ટિ
૮		૦	૧	૧	૧	૧	૧	૨	૧	૦	૧	૨૪		
૯		૦	૧	૧	૧	૧	૧	૨	૦	૧	૧	૨૪		
૯		૦	૧	૧	૧	૧	૧	૨	૧	૧	૧	૨૪		
											કુલ	૪	૯૬	
૩ મિશ્ર	૭	મિશ્ર	૦	૧	૧	૧	૧	૨	૦	૦	૧	૨૪	મિશ્ર દષ્ટિ	
	૮	મિશ્ર	૦	૧	૧	૧	૧	૨	૧	૦	૧	૨૪		
	૯	મિશ્ર	૦	૧	૧	૧	૧	૨	૦	૧	૧	૨૪		
	૯	મિશ્ર	૦	૧	૧	૧	૧	૨	૧	૧	૧	૨૪		
											કુલ	૪	૯૬	
૪ અવિસ્ત સમ્યગ્દષ્ટિ	૬	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૨	૦	૦	૧	૨૪	ઓપ૦- સા૦ સમ્ય૦	
	૭	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૨	૧	૦	૧	૨૪	" " "	
	૭	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૨	૦	૧	૧	૨૪	" " "	
	૭	સ૦	૦	૧	૧	૧	૧	૨	૦	૦	૧	૨૪	સપોપશમ સમ્યગ્દષ્ટિ	
	૮	"	૦	૧	૧	૧	૧	૨	૧	૦	૧	૨૪	"	
	૮	"	૦	૧	૧	૧	૧	૨	૦	૧	૧	૨૪	"	
	૮	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૨	૧	૧	૧	૨૪	ઓપ૦ - સા૦ સમ્ય૦	
	૯	સ૦	૦	૧	૧	૧	૧	૨	૧	૧	૧	૨૪	સપોપશમ સમ્યગ્દષ્ટિ	
										કુલ	૮	૧૯૨		

	ગુણસ્થાનક	ઉદય સ્થાનકો	સમ્યક્ત્વ મોહનીય	અનો-૪	અપો-૪	પ્રો-૪	સં-૪	વેદ-૩	પુગો-૪	ભય	જુગું	ચોવીશી	ભાંગા	કયા જીવો ?
૫	દેશવિરતિ	૨	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૨	૦	૦	૧	૨૪	ઓપ૦- શા૦ સમ્ય૦
		૩	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૨	૧	૦	૧	૨૪	" " "
		૪	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૨	૦	૧	૧	૨૪	" " "
		૫	૧	૦	૦	૧	૧	૧	૨	૦	૦	૧	૨૪	સર્વોપશમ સમ્યગ્દષ્ટિ
		૬	૧	૦	૦	૧	૧	૧	૨	૧	૦	૧	૨૪	" "
		૭	૧	૦	૦	૧	૧	૧	૨	૦	૧	૧	૨૪	" "
		૮	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૨	૧	૧	૧	૨૪	ઓપ૦ - શા૦ સમ્ય૦
		૯	૧	૦	૦	૧	૧	૧	૨	૧	૧	૧	૨૪	સર્વોપશમ સમ્યગ્દષ્ટિ
											ફુલ	૮	૯૨	
૬	પ્રમત્ત	૪	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૨	૦	૦	૧	૨૪	ઓપ૦- શા૦ સમ્ય૦
		૫	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૨	૧	૦	૧	૨૪	" " "
		૬	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૨	૦	૧	૧	૨૪	" " "
		૭	૧	૦	૦	૦	૧	૧	૨	૦	૦	૧	૨૪	સર્વોપશમ સમ્યગ્દષ્ટિ
		૮	૧	૦	૦	૦	૧	૧	૨	૧	૦	૧	૨૪	" "
		૯	૧	૦	૦	૦	૧	૧	૨	૦	૧	૧	૨૪	" "
		૧૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૨	૧	૧	૧	૨૪	ઓપ૦ - શા૦ સમ્ય૦
		૧૧	૧	૦	૦	૦	૧	૧	૨	૧	૧	૧	૨૪	સર્વોપશમ સમ્યગ્દષ્ટિ
											ફુલ	૮	૧૯૨	
૭	અપ્રમત્ત	પ્રમત્ત ગુણસ્થાનકની જેમ જ												
૮	અપૂર્વકરણ	૪	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૨	૦	૦	૧	૨૪	ઓપ૦ - શા૦ સમ્ય૦
		૫	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૨	૧	૦	૧	૨૪	" " "
		૬	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૨	૦	૧	૧	૨૪	" " "
		૭	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૨	૧	૧	૧	૨૪	" " "
											ફુલ	૪	૯૬	

અહીં અપ્રમત્ત - અપૂર્વકરણની ચોવીશી જુદી ગણવી નહીં પ્રમત્તની અંદર જ આવે છે. આગળ ચોવીશી જુદી પ્રાપ્ત થશે નહીં. દરેક ભાગાનો ઉત્કૃષ્ટ કાલ - અંતર્મુહૂર્ત અને જઘન્યથી ૧ સમય જાણવો.

અહીં પાંચ આદિ બંધસ્થાનકોમાં જો કે સંજ્વલનના ઉદય આશ્રયી કોઈ વિશેષ નથી, (કેમ કે ઉદયમાં તેની તે પ્રકૃતિ હોય છે,) તો પણ બંધસ્થાનકની અપેક્ષાએ ભેદ હોવાથી ભાંગા જુદા ગણ્યા છે. પ્રમત્ત - અપ્રમત્ત - અપૂર્વકરણ તો બંધસ્થાનકની અપેક્ષાએ પણ કોઈ ભેદ નથી, કેમ કે તે સર્વ નવનો બંધ કરે છે (ઉદયમાં પણ કોઈ ભેદ નથી) તેથી તેઓના ભાંગા જુદા ગણ્યા નથી. તથા સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે અબંધકને એક (સંજ્વલન લોભ)નો ઉદય હોય છે. (તેનો એક ભાંગો થાય છે.) સર્વ મળીને આ ઉદયના વિકલ્પો ૨૩ થાય છે, તે પૂર્વ કહેલા ઉદયના વિકલ્પોમાં (૯૬૦માં) ઉમેરવાથી ૯૮૩ ભાંગા થાય છે.

મતાન્તર :- અહીં કેટલાક આચાર્ય મહારાજો ૪ના બંધકાલે^{૧૪૪} પણ શરૂઆતના કાલમાં વેદનો ઉદય ઇચ્છે (માને) છે, તેથી તેમના મતે ૪ના બંધકાલમાં પણ બેના ઉદયે ૧૨ ભાંગા થાય છે. અને તે બંધના ભેદે ભિન્ન છે, તેથી જુદા ગણેલા છે, તેને (પૂર્વના ૯૮૩માં) ઉમેરવાથી ૯૯૫ ઉદય વિકલ્પો થાય છે. જો કે બંધના ભેદે ભાંગાનો ભેદ ન વિવક્ષીએ તો પના બંધે અને ૪ના બંધે જે બેના ઉદયે થતા ભાંગાઓ એક સ્વરૂપવાળા જ છે, તેથી ૧૨ જ ભાંગા થાય છે. અને જે એક એકના ઉદયે ૪ જ^{૧૪૫} ભાંગા થાય તેથી ૧૬ જ ભાંગા થાય છે, અને તે ભાંગાને પૂર્વ કહેલ ૯૯૦ ઉદય ભાંગામાં ઉમેરવાથી ૯૭૬ ઉદય વિકલ્પો (ભાંગા) થાય છે.^{૧૪૬} (યંત્ર નંબર - ૩૫ જુઓ)

ઇતિ પાંચ આદિ બંધસ્થાનકોમાં ઉદયના ભાંગા સમાપ્ત

પૂર્વ કહેલ ચોવીશીઓ કયા ગુણસ્થાનકે પ્રાપ્ત થાય ? યંત્ર નંબર-૩૪

ઉદય સ્થાનકો	મિથ્યાત્વે	સાસ્થાદને	મિશ્રે	અભિરતિ સમ્યં	દેશવિસ્તે	પ્રમત્તે	કુલ ચોવીશી	કુલ ભાંગા
૧૦-ના	૧	૦	૦	૦	૦	૦ =	૧	૨૪
૯-ના	૩	૧	૧	૧	૦	૦ =	૬	૧૪૪
૮-ના	૩	૨	૨	૩	૧	૦ =	૧૧	૨૬૪
૭-ના	૧	૧	૧	૩	૩	૧ =	૧૦	૨૪૦
૬-ના	૦	૦	૦	૧	૩	૩ =	૭	૧૬૮
૫-ના	૦	૦	૦	૦	૧	૩ =	૪	૯૬
૪-ના	૦	૦	૦	૦	૦	૧ =	૧	૨૪
	૮	૪	૪	૮	૮	૮ =	૪૦	૯૯૦

નોંધ :- અપ્રમત્ત - અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકની ચોવીશી પ્રમત્તની અંદર આવે છે. તેથી જુદી બતાવી નથી.

(બંધકાલે) ઉદયના ભાંગાનું યંત્ર નંબર :- ૩૫

બંધે	ઉદય પ્રકૃતિઓ		ભાંગાની ઉત્પત્તિ કેવી રીતે	ભાંગા
	સંજ્વલન	વેદ		
૫	૧	૧	કપાય - ૪ X વેદ - ૩ =	૧૨
૪	૧	૧(અન્યમતે)	સંજ્વલન - ૪ (સં-૪ X વે-૩ = ૧૨ અન્યમતે)	૪ (૧૨ અન્યમતે)
૩	૧	૦	સંજ્વલન - માન - મા-૦ - લો-૦ થી	૩
૨	૧	૦	સંજ્વલન માયા - લોભથી	૨
૧	૧	૦	સંજ્વલન લોભથી	૧
૦	૧	૦	સંજ્વલન લોભથી	૧
				૨૩ + ૯૬૦ પૂર્વના ભાંગા = ૯૮૩

૧૪૪ "ચરંબંધોવિ વારસ, ડુગોદયા જાળ તેહિ ઘૂઢેહિ । વંધગભેણેવં, પંચૂણસહસ્સમુદયાણં" ॥ ૨૧ ॥

૧૪૫ અબંધકને થતો સંજ્વલન લોભનો ઉદયનો એક ભાંગો પણ સ્વરૂપે ભિન્ન નહીં હોવાથી જુદો ગણ્યો નથી માટે ૪ જ ભાંગા કહ્યા છે.

૧૪૬ "વારસ ડુગોદયહિ ધંગા ચરો ય સંપરાણહિ । સેસા તેન્ચિય ધંગા નક્સય ઠાવત્તરા એવં" ॥ ૩૦ ॥

^{૧૪૭} મોહનીયકર્મના ઉદય વિકલ્પો ગુણસ્થાનકોમાં :- હવે મોહનીયકર્મના આ ઉપર કહ્યા તે જ ઉદયના વિકલ્પોને ગુણસ્થાનકોમાં વિચારે છે. - ત્યાં મિથ્યાદૃષ્ટિ - અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ, દેશવિરતિ, પ્રમત્ત અને અપ્રમત્ત, એ ગુણસ્થાનકમાં ૮-૮ ચોવીશી થાય છે, સાસ્વાદન, મિશ્ર, અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકે ૪-૪ ચોવીશી થાય છે. પહેલા ભાવના કરાયેલ છે. તેથી ફરીથી ભાવના કરતા નથી. સર્વસંખ્યા પર ચોવીશી થાય છે, તેને ૨૪ વડે ગુણતાં ૧૨૪૮ ભાંગા થાય છે. અને બીજા અનિવૃત્તિબાદરસંપરાય ગુણસ્થાનકે ૫ આદિ બંધસ્થાનકને વિષે ^{૧૪૮} ૧૬ ભાંગા અને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે એક ભાંગો એ પ્રમાણે ^{૧૪૮} ૧૭ ભાંગા અધિક ઉમેરવા. તેથી સર્વે પણ ગુણસ્થાનકને વિષે મોહનીયના ઉદયના ^{૧૪૮} ૧૨૬૫ ભાંગા સર્વસંખ્યા થાય છે અને તે જ ભાંગા ઉદીરણામાં પણ જાણવાં, ઉદય - ઉદીરણા સહભાવી છે. ^{૧૪૮} જો કે ૩ વેદ અને સંજ્વલન કષાયની અંત્ય આવલિકામાં ઉદીરણા થતી નથી, પરંતુ ફક્ત ઉદય જ હોય છે, તો પણ (અંત્ય આવલિકા છોડીને શેષ કાલમાં ઉદય સાથે ઉદીરણા હોય છે, તેથી ભાંગાની સંખ્યામાં કંઈ ફેર પડતો નથી.

ઉદય અને ભાંગાનું કાળમાન :- અને આ એક આદિથી ૧૦ સુધીના ઉદયસ્થાનકો અને તેની અર્ન્તગત રહેલા ભાંગા જઘન્યથી એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી અંતર્મુદૂર્ત કાલ છે. ^{૧૫૦} તે આ પ્રમાણે કહે છે.... ૪ના ઉદયસ્થાનકથી ૧૦ ઉદયસ્થાનક સુધી અવશ્ય કોઈપણ એક વેદ અને કોઈપણ એક યુગલ હોય છે, તે વેદ અને યુગલમાંથી અવશ્ય બીજા વેદ કે યુગલમાં અંતર્મુદૂર્ત બાદ પરાવર્તન થાય છે. તે પંચસંગ્રહની મૂલટીકામાં કહ્યું છે. - “યુગલેન વેદેન વાઙ્વશ્યં મુહૂર્તાદારત પરાવર્તિતત્ત્વમિતિ” । = અંતર્મુદૂર્ત બાદ વેદ અને યુગલનું અવશ્ય પરાવર્તન થાય છે. તેથી તેનો ઉત્કૃષ્ટ કાલ અંતર્મુદૂર્ત છે, ૨ અને ૧ ના ઉદયનો અંતર્મુદૂર્ત કાલ સુપ્રસિધ્ધ જ છે. જ્યારે કોઈપણ વિવક્ષિત એક ઉદયસ્થાનકમાં કે કોઈપણ એક ભાંગામાં એક સમય રહીને બીજે સમયે અન્ય ગુણસ્થાનકમાં જાય છે, ત્યારે અવશ્ય બંધસ્થાન ભેદે, ગુણસ્થાનકના ભેદે કે સ્વરૂપે અન્ય ઉદયસ્થાનકમાં કે અન્ય ભાંગામાં જાય છે. માટે સર્વ ^{૧૫૧} ઉદયસ્થાનકોનો અને ભાંગાઓનો કાળ જઘન્યથી એક સમયનો કહ્યો છે.

ઇતિ મોહનીયકર્મના ઉદયસ્થાનકોમાં ભાંગાનું સ્વરૂપ સમાપ્ત

- : અથ ગુણસ્થાનકને વિષે મોહનીયકર્મના સત્તાસ્થાનકો :-

તે પ્રમાણે મોહનીયકર્મના ઉદયસ્થાનકો કહ્યાં. હવે સત્તાસ્થાનકોને કહે છે... ^{૧૫૨} મોહનીયના સત્તાસ્થાનકો ૧૫ છે, તે આ પ્રમાણે કહે છે.... ૨૮, ૨૭, ૨૬, ૨૪, ૨૩, ૨૨, ૨૧, ૧૩, ૧૨, ૧૧, ૫, ૪, ૩, ૨ અને ૧ છે. આ જ સત્તાસ્થાનકોને ગુણસ્થાનકને વિષે વિચારે છે. - ^{૧૫૩} અવિરત આદિથી અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનક સુધીના જીવો અનંતાનુબંધિ-૪, મિથ્યાત્વમોહનીય, મિશ્રમોહનીય અને સમ્યક્ત્વમોહનીય એ (દર્શનસપ્તકને) ક્રમશઃ ખપાવે છે. તેથી તે ૭ પ્રકૃતિ કેટલો કાલ પામે છે, (ક્ષય થયા) પછી સર્વથા સત્તા ન હોય. તેથી ક્રમશઃ ૨૪, ૨૩, ૨૨ અને ૨૧ ના સત્તાસ્થાનો આવે, તથા

૧૪૭ “મિચ્છાઈ અપમત્તં, તયાણ અદ્દુઠ્ઠે હોતિ ઉદયાણં । ચરવીસાઓ સાસણ -મીસઅપુબ્બણ ચર ચરો” ।। ૩૧ ।।

“ચરવીસગુણાણ, વાયરસુહુમાણ સત્તરસ અણ્ણે । સબ્બેસુવિ મોહુદયા, પળ્ણસણ્ણ વારસસયાઓ” ।। ૩૨ ।।

૧૪૮ સંવેધ વગરમાં ૧૬/૧૭ = ૧૨૬૫ જાણવાં. સંવેધમાં ૨૨/૨૩ લેવાથી ૧૨૭૧ થાય છે.

૧૪૯ ગાથા - ૩૩ - “ઉદયવિગપ્પા જે જે, ઉદીરણાણવિ હોતિ તે તેણ ।”

૧૫૦ “અંતમુહુત્તિય ઉદયા, સમયાદારમ્ભ મંગા ય ।। ૩૩ ।।”

૧૫૧ અહીં દરેક ઉદયસ્થાનકનો ને દરેક ભાંગાનો જઘન્યથી સમયનો કાળ અન્ય ગુણસ્થાનકે જાય ત્યારે કહ્યો, આ ઉપરથી એમ સમજાય છે કે ગુણસ્થાનકે ભાંગા કાળ રહે તો દરેક ઉદયસ્થાનકે ભાંગાનો અંતર્મુદૂર્ત કાળ હોવો જોઈએ.

૧૫૨ “અદ્દુગસત્તગણ્ણકગ-ચરુતિયદુગ એક્કગાહિયા વીસા । તેરસ વારેક્કારસ, સત્તે પંચાઈ જા એક્કાં ।। ૩૫ ।। ગાથામાં “સત્તે” એ પદનો ભાવપ્રધાન નિર્દેશ કરેલ હોવાથી “સત્” ઉપરથી સત્તા પદ લેવાનું છે. તેથી ઉપર સત્તાસ્થાનકો લીધા છે.

૧૫૩ ગાથા-૩૬- “અણમિચ્છમીસસમ્માણ અવિરયા અપમત્ત જા સ્વગા”

અનિવૃત્તિબાદરસંપરાય ગુણસ્થાનકે પ્રથમ એકી સાથે મધ્યમ ૮ કષાયોનો ^{૧૫૪}વિનાશ (ક્ષય) કરે છે, ત્યાર પછી નપુંસકવેદ, ત્યાર પછી સ્ત્રીવેદ, ત્યાર પછી હાસ્યાદિ-૬, ત્યાર પછી પુરુષવેદ, ત્યાર પછી અનુક્રમે સંજ્વલન - ક્રોધ, માન, માયારૂપ ૩, ત્યાર પછી સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે કીટ્ટીકૃત સૂક્ષ્મ લોભનો ક્ષય કરે છે. તેથી ૧૩ થી ૧ સુધીના ૮ સત્તાસ્થાનો આવે. ૨૪ આદિથી ૧૨ સત્તાસ્થાનોનું વ્યાખ્યાન આ પ્રકારે વિચ્છેદનો ક્રમ હોય છે.

ત્રણ સત્તાસ્થાનકો આ પ્રમાણે વિચારવાં.... સર્વ પ્રકૃતિઓનો સમુદાય તે ૨૮નું સત્તાસ્થાન, ત્યારબાદ સમ્યક્ત્વ મોહનીય ઉદ્વલના થાય ત્યારે ૨૭નું સત્તાસ્થાન, ત્યારબાદ મિશ્રમોહનીયને ઉવેલે ત્યારે ૨૬નું સત્તાસ્થાન, અથવા અનાદિ મિથ્યાદૃષ્ટિને ૨૬નું સત્તાસ્થાન હોય છે.

હવે ^{૧૫૫}ગુણસ્થાનકને વિષે સત્તાસ્થાનકોનો વિચાર કરે છે. - મિથ્યાદૃષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૩ સત્તાસ્થાનો - ૨૮, ૨૭ અને ૨૬નું હોય છે, કારણ કે સમ્યક્ત્વ અને મિશ્રનો ઉદ્વલક મિથ્યાદૃષ્ટિ છે. સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે એક ૨૮નું સત્તાસ્થાન હોય છે. મિશ્ર ગુણસ્થાનકે ૩ સત્તાસ્થાનકો છે - ૨૮, ૨૪ અને ૨૭નું છે. ૨૮ની સત્તાવાળો મિથ્યાદૃષ્ટિ અને સમ્યગ્દૃષ્ટિ મિશ્ર ગુણસ્થાનને પામે છે. તથા સમ્યગ્દૃષ્ટિ અનંતાનુબંધિ-૪ની વિસંયોજના કરીને ૨૪ની સત્તાવાળો મિશ્રપણું પામે છે, અને ૨૮માંથી સમ્યક્ત્વ પુંજની-ઉદ્વલના થયે ૨૭ સત્તાવાળા મિથ્યાદૃષ્ટિ મિશ્રદૃષ્ટિપણું પામે છે. તથા અવિરત - દેશવિરત - પ્રમત્ત - અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકને વિષે દરેકને ૫ સત્તાસ્થાનો હોય છે. ૨૮, ૨૪, ૨૩, ૨૨ અને ૨૧નું હોય છે. અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકે ૩, તે આ પ્રમાણે.... ૨૮, ૨૪ અને ૨૧નું હોય છે. અનિવૃત્તિબાદરસંપરાય ગુણસ્થાનકે ૧૧ સત્તાસ્થાનકો હોય છે, તે આ પ્રમાણે.... ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૧૩, ૧૨, ૧૧, ૫, ૪, ૩, ૨ અને ૧નું છે. સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે ૪ સત્તાસ્થાનકો હોય છે, તે આ પ્રમાણે ૨૮, ૨૪, ૨૧ અને ૧નું છે. ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકે ૩ સત્તાસ્થાનકો હોય છે, તે આ પ્રમાણે ૨૮, ૨૪ અને ૨૧નું છે. તે પ્રમાણે મોહનીયકર્મના સત્તાસ્થાનકો કહ્યાં. (યંત્ર નંબર - ૩૬ જુઓ)

ઇતિ ગુણસ્થાનક વિષે મોહનીયકર્મના સત્તાસ્થાનકો સમાપ્ત

- : અથ મોહનીયકર્મના બંધ - ઉદય - સત્તાના સંવેદ :-

હવે બંધ - ઉદય - સત્તાસ્થાનકોના સંવેદનો વિચાર કરે છે.

મિથ્યાદૃષ્ટિને ૨૨ ના બંધે ^{૧૫૬} - ૭ના ઉદયે - ૨૮ની સત્તા :- ત્યાં મિથ્યાદૃષ્ટિને ૨૨ના બંધે - ૭ના ઉદયે - ૨૮ના લક્ષણવાળું એક સત્તાસ્થાન હોય છે. તે કેવી રીતે સમજી શકાય? તો કહે છે. - ૭નો ઉદય અનંતાનુબંધિ રહિત હોય છે, અને ત્યારે મિથ્યાદૃષ્ટિ અવશ્ય ૨૮ની સત્તાવાળો હોય છે, કારણ કે પૂર્વે સમ્યગ્દૃષ્ટિ થયો હતો અનંતાનુબંધિ-૪ની ઉદ્વલના કરી અને ત્યારબાદ કાલાન્તરે પરિણામ વશથી મિથ્યાત્વે ગયેલો તે મિથ્યાત્વના હેતુભૂત અનંતાનુબંધિ બાંધે છે, ત્યારે એ મિથ્યાદૃષ્ટિ જીવને ^{૧૫૭}બંધાવલિકા માત્ર કાલ સુધી અનંતાનુબંધિના ઉદય રહિત હોય છે, બીજાને નહીં, અને તેને ૨૮નું સત્તાસ્થાન હોય છે.

૧૫૪ “સમયં અટ્કસાણ, નપુંસસ્ત્વી કમા છક્કં ।। ૩૬ ।। પુવેયં કોહાર્દ, નિયદિ નાસેદ સુહમ તણુલોમં”

૧૫૫ “તિણ્ણેગતિપણ ચડસું, તેક્કારસ ચરતિ સંતાણિ” ।। ૩૭ ।।

૧૫૬ ગાથા - ૪૦ - “બાવીસં બંધતે મિચ્છે, સત્તોદયોમિ અડવીસા ।”

૧૫૭ જે સમયે બંધ શરૂ થાય તે જ સમયથી સંક્રમ પણ શરૂ થાય છે, એટલે બંધાવલિકા અને સંક્રમાવલિકા એક સાથે જ પૂર્ણ થાય છે. આવલિકા ગયા બાદ સંક્રાંત દલિકનો ઉદય થાય છે, અને બદ્ધદલિકનો ઉદીરણાથી ઉદય થાય છે. જો બંધાતા અનંતાનુબંધિમાં અપ્રત્યાખ્યાનાવરણાદિ સંક્રમતા ન હોત તો બંધાયેલા દલિકોનો ઓછામાં ઓછો અંતર્મુહૂર્ત અબાધાકાળ હોવાથી બાંધેલા દલિક તો અંતર્મુહૂર્ત પછી જ ઉદયમાં આવી શકે. પરંતુ અપ્રત્યાખ્યાનાવરણાદિ કષાયના દલિકો સંક્રમે છે, એટલે સંક્રમાવલિકા ગયા પછી સંક્રમેલાં દલિકો ઉદયમાં આવે છે, અને બદ્ધ દલિક ઉદીરણાથી ઉદયમાં આવે છે. આ રીતે મિથ્યાદૃષ્ટિ એક આવલિકા કાળ જ અનંતાનુબંધિના ઉદય વિનાનો હોય છે.

ગુણસ્થાનકને વિષે મોહનીયકર્મના સત્તાસ્થાનો યંત્ર નંબર - ૩૬

ગુણસ્થાને	કયા સત્તાસ્થાનકી ?	કુલ સત્તાસ્થાનકો
૧મા	૨૮ - ૨૭ - ૨૬	૩
૨મા	૨૮	૧
૩મા	૨૮ - ૨૭ - ૨૪	૩
૪મા	૨૮ - ૨૪ - ૨૩ - ૨૨ - ૨૧	૫
૫મા	૨૮ - ૨૪ - ૨૩ - ૨૨ - ૨૧	૫
૬મા	૨૮ - ૨૪ - ૨૩ - ૨૨ - ૨૧	૫
૭મા	૨૮ - ૨૪ - ૨૩ - ૨૨ - ૨૧	૫
૮મા	૨૮ - ૨૪ - ૨૧	૩
૯મા	૨૮ - ૨૪ - ૨૧ - ૧૩ - ૧૨ - ૧૧ - ૫ - ૪ - ૩ - ૨ - ૧	૧૧
૧૦મા	૨૮ - ૨૪ - ૨૧ - ૧	૪
૧૧મા	૨૮ - ૨૪ - ૨૧	૩
૧૨મા	૦	૦
૧૩મા	૦	૦
૧૪મા	૦	૦

મિથ્યાદષ્ટિને ૨૨ના બંધે ૮-૯-૧૦ના ઉદયે ૨૮-૨૭-૨૬ના સત્તાસ્થાન^{૧૫૮} :- ૮-૯-૧૦ના ઉદયે ૨૮-૨૭-૨૬ લક્ષણવાળા ૩ સત્તાસ્થાનો છે, તે આ પ્રમાણે કહે છે.... ૮નો ઉદય બે પ્રકારે છે.... અનંતાનુબંધિના ઉદય સહિત અને અનંતાનુબંધિના ઉદય સહિત, ત્યાં અનંતાનુબંધિ ઉદય સહિતને પૂર્વ કહેલ રીતથી ૨૮નું સત્તાસ્થાન જ હોય છે, અનંતાનુબંધિ ઉદય સહિતને તો ત્રણે પણ સત્તાસ્થાનકો હોય છે. ત્યાં મિથ્યાદષ્ટિ જીવ સમ્યક્ત્વ અને મિશ્રમોહનીય એ બે પ્રકૃતિનો ઉદ્વલક હોય છે, અને તે જ્યાં સુધી સમ્યક્ત્વમોહનીયની ઉદ્વલના ન કરે ત્યાં સુધી ૨૮નું સત્તાસ્થાન, તે સમ્યક્ત્વમોહનીયની ઉદ્વલના કર્યા પછી ૨૭નું સત્તાસ્થાન, મિશ્રમોહનીયની પણ ઉદ્વલના કર્યા પછી ૨૬નું સત્તાસ્થાન, અથવા અનાદિ મિથ્યાદષ્ટિને ૨૬નું સત્તાસ્થાન હોય છે. એ પ્રમાણે ૯ના ઉદયે પણ જાણવું ૧૦નું ઉદયસ્થાન તો અનંતાનુબંધિ સહિતને જ હોય છે. ત્યાં પણ ૩ સત્તાસ્થાન વિચારવા.

સાસ્વાદને ૨૧ના બંધે ૭-૮-૯ના ઉદયે ૨૮નું સત્તાસ્થાનક :- સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે ૨૧ના બંધે ૭-૮-૯ એ ત્રણે ઉદયસ્થાનકે ૨૮નું એકજ સત્તાસ્થાન હોય છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે.... સાસ્વાદનપણું ઔપશમિક સમ્યક્ત્વથી પડતાં પામે છે, અને સમ્યક્ત્વના પ્રભાવથી તે આત્માએ મિથ્યાત્વમોહનીયને (૨સ ભેદે) સમ્યક્ત્વ મિશ્ર અને મિથ્યાત્વરૂપે ત્રણ ભાગે વહેંચી નાખ્યું છે. તેથી દર્શનત્રિકની પણ સત્તા હોય છે, તેથી ત્રણે પણ ઉદયસ્થાનકને વિષે ૨૮નું એક જ સત્તાસ્થાન હોય છે.

મિશ્રદષ્ટિ અને અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિને ૧૭નો બંધ^{૧૫૯} :- ત્યાં મિશ્રદષ્ટિને ૩ ઉદયસ્થાનકો ૭-૮ અને ૯ના છે. અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિને ૪ ઉદયસ્થાનકો તે આ પ્રમાણે... ૬-૭-૮ અને ૯ છે. ત્યાં ૬નો ઉદય અવિરત ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને અથવા ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ પામે છે. ત્યાં ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને બે સત્તાસ્થાન ૨૮ અને ૨૪ના છે. ત્યાં ૨૮નું પ્રથમ સમ્યક્ત્વના ઉત્પન્ન વખતે, ઉપશમશ્રેણિના સ્વીકાર કરવામાં તો અનંતાનુબંધિ ઉપશાંત થયેલ હોવાથી ૨૮નું, અને અનંતાનુબંધિની ઉદ્વલના કરે ત્યારે ૨૪નું સત્તાસ્થાન હોય છે. ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિને તો સપ્તકનો ક્ષય થવાથી ૨૧નું જ સત્તાસ્થાન હોય છે.

૧૫૮ “સંતં છત્તત્તવીસા, ય હોતિ તેસેસુ ઉદયસુ ॥ ૪૦ ॥” તથા શેષ ઉદયોઃ” = ૮-૯-૧૦માં ૨૬ અને ૨૭ પણ સત્તાસ્થાન હોય છે. (૨૮નું હોય)

૧૫૯ “સત્તરસંબંધો છો-વયમ્મિ સંતં દગ્ધ વડવીસા । સગતિ દુવીસા ય સગ-દુગોદયે નેયરિગિવીસા” ॥ ૪૧ ॥

મિશ્રદષ્ટિને ૧૭ના બંધે ૭ના ઉદયે ૩ સત્તાસ્થાનકો ^{૧૫૯} :- ૨૮ - ૨૭ અને ૨૪નું છે. ત્યાં ૨૮ની સત્તાવાળો થયો છતો (અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ કે મિથ્યાદષ્ટિ) મિશ્રભાવને પ્રાપ્ત કરે ત્યારે ૨૮નું સત્તાસ્થાન હોય છે. જે મિથ્યાદષ્ટિ સમ્યક્ત્વમોહનીયની ઉદ્વલના કરીને મિશ્રમોહનીયની હજી ઉદ્વલના શરૂ કરી નથી, તે અવસરે પરિણામના વશથી મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકેથી મિશ્રભાવ ને પ્રાપ્ત કરે તેને ૨૭નું સત્તાસ્થાન હોય છે. અને જે સમ્યગ્દષ્ટિ જીવે અનંતાનુબંધિ ચતુષ્કની વિસંયોજના કરી મિશ્રભાવને પામે તેને ૨૪નું સત્તાસ્થાનક હોય છે. અને તે ચારે ગતિને વિષે પ્રાપ્ત થાય છે, ચારે ગતિવાળા સમ્યગ્દષ્ટિ જીવો અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરે છે, અને તે વિસંયોજના કર્યા પછી અનંતર કોઈ જીવ પરિણામના વશથી મિશ્રભાવને પ્રાપ્ત કરે, તેથી ચારે પણ ગતિને વિષે મિશ્રદષ્ટિને ^{૧૬૦} ૨૪નું સત્તાસ્થાન સંભવે છે.

અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિને ૧૭ના બંધે ૭ના ઉદયે ૫ સત્તાસ્થાનકો ^{૧૫૯} :- ૨૮-૨૪-૨૩-૨૨ અને ૨૧નું છે. ત્યાં ૨૮નું સત્તાસ્થાન ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને અને ક્ષયોપશમ સમ્યગ્દષ્ટિને હોય છે. ૨૪નું સત્તાસ્થાન પણ તે બન્નેને હોય છે, વિશેષ અનંતાનુબંધિ-૪ની વિસંયોજના કરનારને હોય છે. ૨૩નું સત્તાસ્થાનક ક્ષયોપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિ જીવને ક્ષપકને માટે ઉદ્યત થયેલાને અનંતાનુબંધિ અને મિથ્યાત્વ ક્ષય થયે હોય છે, ૨૨નું પણ તે જ જીવને મિશ્રનો ક્ષય કરે ત્યારે હોય છે, અને આ ૨૨ની ^{૧૬૧} સત્તાવાળો સમ્યક્ત્વમોહનીયને ખપાવતાં તેના ચરમગ્રાસે વર્તમાન પૂર્વબદ્ધાયુષ્ક કોઈ આત્મા કાલ પણ કરે છે, અને કાલ કરીને ૪ ગતિમાંથી કોઈપણ એક ગતિમાં ઉત્પન્ન થાય છે. અને કહ્યું છે.... “પટ્ટવગો ઉ મણુસ્સો ણિટ્ટવગો ચડ્ડુ વિ ગડ્ડુ” । અર્થ :- પ્રારંભક મનુષ્ય જ હોય અને પૂર્ણતા ચારે ગતિના જીવોને વિષે હોય છે. તેથી ૨૨નું સત્તાસ્થાન ચારે પણ ગતિને વિષે પ્રાપ્ત થાય છે. ૨૧નું સત્તાસ્થાન ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિને હોય છે. એ પ્રમાણે ૮ના ઉદયે પણ મિશ્રદષ્ટિ અને અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિને કહેલ પ્રમાણે ન્યૂન નહીં અને અધિક પણ નહીં તે રીતે સત્તાસ્થાનકો વીચારવાં. એ જ પ્રમાણે ૯ના ઉદયે પણ, વિશેષ ૯ના ઉદયે અવિરત ક્ષાયોપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને જ હોય છે. ત્યાં ૨૮-૨૪-૨૩ અને ૨૨ના લક્ષણવાળા ૪ સત્તાસ્થાનો કહેવાં.

^{૧૬૨} દેશવિરતિને ૧૩ના બંધે ૪ ઉદયસ્થાનકો :- તે આ પ્રમાણે.... ૫-૬-૭ અને ૮ છે. ત્યાં દેશવિરતિ એ મનુષ્ય અને તિર્યચના બે ભેદ છે. ત્યાં તિર્યચને ચારે પણ ઉદયસ્થાનકને વિષે બે-બે સત્તાસ્થાન છે, ૨૮ અને ૨૪નું છે. ^{૧૬૩} ત્યાં ૨૮નું ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને ^{૧૬૪} અથવા ક્ષયોપશમ સમ્યગ્દષ્ટિને હોય છે. ત્યાં ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિ પ્રથમ સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન કરતાં (પ્રથમ ગુણસ્થાનકે ત્રણ કરણ કરી જે પ્રાપ્ત થાય તે સમ્યક્ત્વ સહિત) દેશવિરતિ પ્રાપ્ત કાલે હોય છે, ક્ષયોપશમ સમ્યગ્દષ્ટિને તો ૨૮નું સુપ્રસિદ્ધ છે. ૨૪નું સત્તાસ્થાન અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરનાર ક્ષયોપશમ સમ્યગ્દષ્ટિને જાણવું. બાકીના ૨૩ આદિ સત્તાસ્થાનકો તિર્યચોને સંભવે નહીં, ^{૧૬૫} કારણ કે તે સત્તાસ્થાનો ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન (પામતાં જીવને) કરતાં જીવને હોય છે. અને તિર્યચ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ પામતાં નથી, પરંતુ મનુષ્ય જ પામે છે.

- ૧૬૦ જેમ ૨૪નું સત્તાસ્થાન ચારે ગતિમાં હોય તેમ મિશ્રદષ્ટિને ૨૮ અને ૨૭ના સત્તાસ્થાનકો પણ ચારે ગતિમાં સંભવે છે. કેમ કે ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ ચારે ગતિમાં હોય છે.
- ૧૬૧ સમ્યક્ત્વ મોહનીયના તમામ ખંડોને નષ્ટ કરી અંતર્મુહૂર્ત જેટલી જ સ્થિતિ સત્તામાં રહે ત્યારે કોઈ કાળ કરી ચારમાંની ગમે તે ગતિમાં ઉત્પન્ન થઈ શકે છે. ચરમગ્રાસ એટલે અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ સ્થિતિ.
- ૧૬૨ ‘દેસાદ્ડુ ચરિસુવણ, ઇગ્ગીસા વજ્જિયાદ સંતાઈ । સેસેસુ હોંતિ પંચવિ સ્સિવિ અણુબંધિ સંતતિગં’ ।। ૪૨ ।। દેશવિરતિ આદિ ગુણસ્થાનોમાં છેલ્લા ઉદયે ૨૧ સિવાયના ૪ સત્તાસ્થાનો હોય છે. અને પહેલા સિવાયના શેષ ઉદયોમાં પાંચ સત્તાસ્થાનો હોય છે. અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકે ત્રણ ઉદયસ્થાનમાં ત્રણ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય છે.
- ૧૬૩ પરંતુ ૫ના ઉદયસ્થાનમાં ૨૪ની સત્તા ન આવે.
- ૧૬૪ અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના ક્ષયોપશમિક સમ્યક્ત્વની જ કરતાં હોવાથી તિર્યચ ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને ૨૮ સિવાય અન્ય કોઈ સત્તાસ્થાન હોતું નથી. અને તેને ૮નું ઉદયસ્થાન પણ ન સંભવે. મનુષ્યગતિમાં પણ ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને જે ૨૪નું સત્તાસ્થાન લીધું છે, તે શ્રેણિના ઉપશમ સમ્યક્ત્વ આશ્રયી લીધું છે. પરંતુ મિથ્યાદષ્ટિ ત્રણ કરણ કરી જે ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે છે તેના આશ્રયી નહીં, તેને તો મનુષ્યગતિમાં પણ ૨૮નું એક જ સત્તાસ્થાન હોય છે.
- ૧૬૫ પાંચમે ગુણસ્થાનકે સંખ્યાત વરસના આયુવાળા તિર્યચો જ હોય છે. તેઓ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન કરતાં નથી, અગર તો ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વની તેમાં ઉત્પન્ન થતા નથી. એટલે સંખ્યાત વર્ષાયુ તિર્યચોમાં ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ હોતું જ નથી. તોમજ કોઈ શ્રેણિ પર આરૂઢ થતા નહીં હોવાથી ઉપશમ શ્રેણિનું ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પણ હોતું નથી. માત્ર અનાદિ મિથ્યાત્વી પહેલે ગુણકાણે ત્રણ કરણ કરી જે પ્રાપ્ત કરે તે ઉપશમ સમ્યક્ત્વ અને ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ હોય છે.

હવે અહીં કોઈ પ્રશ્ન - કરે છે કે મનુષ્ય ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન કરીને જ્યારે તિર્યચને વિષે ઉત્પન્ન થાય, ત્યારે તિર્યચને પણ ૨૧નું સત્તાસ્થાન કેમ ન પામે ? જવાબ - એ પ્રમાણે નથી, ક્ષાયિક સમ્યગ્દૃષ્ટિ અસંખ્યેય વર્ષના આયુષ્યવાળા તિર્યચને વિષે ઉત્પન્ન થાય છે, અને ત્યાં દેશવિરતિનો અભાવ છે, તેથી દેશવિરતિ તિર્યચને ૨૩ આદિ સત્તાસ્થાનકોનો નિષેધ કર્યો છે તે યુક્ત છે. અને સપ્તતિકા ચૂર્ણામાં કહ્યું છે - “એગવીસા તિરિક્ષેસુ સંજયાસંજણસુ ન લઘ્નઙ્, કહં? મન્નઙ્-સંખેજ્જવાસાણસુ ઘાઙ્ગસમ્મહિટ્ટી ન ઉવવ્જ્ઙઙ, અસંખેજ્જવાસાણસુ ઉવવ્જ્જેજ્જા, તસ્સ વેસવિરઈ ણત્થિ ત્તિ” । અર્થ :- મોહનીયની ૨૧ પ્રકૃતિની સત્તાવાળો ક્ષાયિક સમ્યગ્દૃષ્ટિ દેશવિરતિ તિર્યચમાં ઉત્પન્ન થતો નથી. કેમ ? કહે છે.... સંખ્યાત વર્ષના આયુવાળા તિર્યચોમાં ક્ષાયિક સમ્યગ્દૃષ્ટિ ઉત્પન્ન થતો નથી. અસંખ્યાત વર્ષના આયુવાળા તિર્યચમાં ઉત્પન્ન થાય છે, તેને દેશવિરતિ ગુણસ્થાન હોતું નથી.

જે દેશવિરતિ મનુષ્યો પના ઉદયે છે, તેઓને ૨૧-૨૪ અને ૨૮ રૂપ ત્રણ સત્તાસ્થાનકો છે. ૬ અને ૭ના ઉદયે પણ દરેકને ૫ સત્તાસ્થાનકો હોય છે. અને ૮ના ઉદયે ૨૧ સિવાયના બાકીના ૪ સત્તાસ્થાનકો હોય છે, અને તે અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિમાં બતાવેલ રીત પ્રમાણે વિચારવાં.

^{૧૬૨} પ્રમત્ત - અપ્રમત્તને ૮ના બંધે ૪ ઉદયસ્થાનકે ૨૮-૨૪-૨૧ના સત્તાસ્થાનકો :- એ પ્રમાણે પ્રમત્ત - અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે ૮ના બંધે ૪ ઉદયસ્થાનકોને વિષે દરેકને ૨૮-૨૪ અને ૨૧ એમ ત્રણ ત્રણ સત્તાસ્થાનકો હોય છે. ૫ અને ૬ના પ્રત્યેકના ઉદયે ૨૮-૨૪-૨૩-૨૨-૨૧ એમ પાંચ-પાંચ સત્તાસ્થાન હોય છે. અને ૭ના ઉદયમાં ૨૧ સિવાયના બાકીના ચાર (૨૮-૨૪-૨૩-૨૨) સત્તાસ્થાનકો હોય છે, અને એ સર્વે ઉપર બતાવેલ રીત પ્રમાણે સમજવાં.

^{૧૬૨} અપૂર્વકરણો ૮ના બંધે ૩ ઉદયસ્થાનો ૩ સત્તાસ્થાનકો :- અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકે ૮ના બંધે ૪-૫ અને ૬ એ ૩ ઉદયસ્થાનકો હોય છે. અને તે ત્રણે પણ ઉદયસ્થાનકને વિષે દરેકને ૨૮-૨૪ અને ૨૧એ ૩-૩ સત્તાસ્થાનકો હોય છે. કારણ કે અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકે ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ હોતું નથી. પરંતુ ઔપશમિક સમ્યગ્દૃષ્ટિ અથવા ક્ષાયિક સમ્યગ્દૃષ્ટિ હોય છે. ત્યાં ઔપશમિક સમ્યગ્દૃષ્ટિને ૨૮ અને ૨૪નું સત્તાસ્થાન પૂર્વની જેમ વિચારવું, અને ક્ષાયિક સમ્યગ્દૃષ્ટિને તો ૨૧નું સત્તાસ્થાન હોય છે.

^{૧૬૬} અનિવૃત્તિબાદરસંપરાયે ૫-૪-૩-૨ અને ૧ ના બંધે અબંધક ૧૦મે - ૧૧મે ૩ સત્તાસ્થાનકો :- ૫ - ૪ - ૩ - ૨ - ૧ ના બંધે અને અબંધક સૂક્ષ્મસંપરાય - ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકે દરેકને ૨૮-૨૪ અને ૨૧એ ૩-૩ સત્તાસ્થાનકો ઉપશાંત સપ્તક અનંતાનુબંધિની ઉદ્વલક અને ક્ષીણસપ્તકને આશ્રયીને યથાયોગ્ય ૨ના ઉદયે, ૧ના ઉદયે અને અનુદયે ઉપશમશ્રેણિમાં હોય છે. ^{૧૬૭}

^{૧૬૮} ક્ષપક અનિવૃત્તિબાદરસંપરાયે પના બંધે ૨ના ઉદયે ૩ સત્તાસ્થાન :- તથા પના બંધે અનિવૃત્તિબાદરસંપરાય ગુણસ્થાનકે ક્ષપક જીવને પૂર્વ કહેલ ૨૧ પ્રકૃતિઓમાંથી મધ્યમ ૮ કષાય ક્ષય થાય ત્યારે ૧૩નું સત્તાસ્થાન, ત્યારબાદ નપુંસકવેદના ક્ષયે ૧૨નું સત્તાસ્થાન, ત્યારબાદ સ્ત્રીવેદના ક્ષયે ૧૧નું સત્તાસ્થાન હોય છે. ^{૧૬૯} આ ત્રણ સત્તાસ્થાનકો અને બીજા જે પૂર્વ કહ્યા તે ૩ સત્તાસ્થાનકો એમ સર્વ મલીને પના બંધે ૬ સત્તાસ્થાનક હોય છે. ^{૧૭૦}

^{૧૬૬} ગાથા - ૪૩ - “પંચાઙ્ગવંધેસુ, ઙ્ગહ્નવંધેસુ વંધેગં ચ ।”

^{૧૬૭} તેમાં ઉપશમશ્રેણિમાં ૮ના ગુણસ્થાનકે પના બંધે - ૨ના ઉદયે, ૪ના બંધે - ૧ના ઉદયે, (અ-યમતે ૪ના બંધે - ૨ના ઉદયે) ૩ના બંધે-૧ના ઉદયે, ૨ના બંધે - ૧ના ઉદયે અને ૧ના બંધે ૧ના ઉદયે ક્ષાયિક સમ્યગ્દૃષ્ટિને ૨૧નું સત્તાસ્થાન અને ઔપશમિક સમ્યગ્દૃષ્ટિને ૨૮ અને ૨૪નું સત્તાસ્થાન હોય છે. તથા અબંધકસૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે ૧ના ઉદયે ક્ષાયિક સમ્યગ્દૃષ્ટિને ૨૧નું અને ઔપશમિક સમ્યગ્દૃષ્ટિને ૨૮ અને ૨૪ એમ ૨ સત્તાસ્થાનકો હોય છે. ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકે મોહનીયકર્મની કોઈપણ પ્રકૃતિનો બંધ કે ઉદય હોતો નથી, પરંતુ શ્રાયિક સમ્યગ્દૃષ્ટિને ૨૧ અને ઔપશમિક સમ્યગ્દૃષ્ટિને ૨૮ અને ૨૪ એમ ૩ સત્તાસ્થાનો હોય છે.

^{૧૬૮} “તેસવરેક્કાસ, ય હોતિ પળબંધી લલ્લસ ।। ૪૩ ।।” અહીં ય શબ્દથી ૨૮-૨૪ ૨૧નું પણ હોય છે.

^{૧૬૯} પના બંધે અને ૨ના ઉદયે ઉપશમ અને ક્ષપક બંને શ્રેણિમાંના સત્તાસ્થાનોનો સરવાળો કરીએ તો ૨૧-૧૩-૧૨ અને ૧૧ એ ૪ ક્ષપકશ્રેણિમાં અને ૨૧-૨૮ અને ૨૪ એ ૩ સત્તાસ્થાનકો ઉપશમશ્રેણિમાં કુલ ૭ થાય, પરંતુ ૨૧નું સત્તાસ્થાન બંને શ્રેણિમાં આવતું હોવાથી તેને એક ગણતાં ૬ સત્તાસ્થાનો થાય છે. એમ અન્ય બંધસ્થાનકે પણ સરવાળો કરી લેવો.

^{૧૭૦} અહીં જે સત્તાસ્થાનક કહ્યા તે પુરુષવેદે ક્ષપકશ્રેણિ શરૂ કરનારને જે પ્રમાણે ક્રમ કહ્યો તે પ્રમાણે પ્રકૃતિઓનો ક્ષય થાય છે.

તથા જે કોઈ નપુંસકવેદ ક્ષપકશ્રેણિનો સ્વીકાર કરે, તે સ્ત્રીવેદ - નપુંસકવેદ બન્ને એકી સાથે ખપાવે છે, તે બેનો જે સમયે ક્ષય થાય તે જ સમયે પુરુષવેદનો બંધવિચ્છેદ થાય છે, ત્યારબાદ પુરુષવેદ - હાસ્યાદિ-દનો એકી સાથે ક્ષય થાય છે. ^{૧૭૧}

જ્યારે સ્ત્રીવેદે ક્ષપકશ્રેણિનો સ્વીકાર કરે ત્યારે પ્રથમ નપુંસકવેદનો ક્ષય કરે છે, ત્યારબાદ અંતર્મુહૂર્તે સ્ત્રીવેદનો ક્ષય કરે છે, અને સ્ત્રીવેદના ક્ષયના સમયે જ પુરુષવેદનો બંધવિચ્છેદ થાય છે, અને ત્યારબાદ પુરુષવેદ-હાસ્યાદિ-દને એકીસાથે ખપાવે છે. ^{૧૭૨}

આ પ્રમાણે જ્યાં સુધી નપુંસકવેદે કે સ્ત્રીવેદે શ્રેણિ આરંભનાર હાસ્યાદિ-દ અને પુરુષવેદને ન ખપાવે ત્યાં સુધી વેદોદય રહિત કોઈપણ એક કષાયના ઉદયે વર્તમાન ઝના બંધકને ૧૧નું સત્તાસ્થાન હોય છે. તે પુરુષવેદ - હાસ્યાદિ-દનો એકી સાથે ક્ષય થાય ત્યારે ૪ પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન હોય છે, અને આ રીતે સ્ત્રીવેદે અથવા નપુંસકવેદે ક્ષપકશ્રેણિ સ્વીકારનારને ૫ પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન પ્રાપ્ત થતું નથી.

જેઓ પુરુષવેદે ક્ષપકશ્રેણિ સ્વીકારે તેઓને જે સમયે નોકષાય-દનો ક્ષય થાય તે જ સમયે પુરુષવેદનો બંધવિચ્છેદ થાય છે. માટે તેને ઝના બંધકાલે ૧૧ પ્રકૃતિના સમૂહરૂપ સત્તાસ્થાન હોતું નથી, પરંતુ ૫ પ્રકૃતિના સમૂહરૂપ સત્તાસ્થાન હોય છે. અને બે પૂર્વ કલ્પાં, અને ઉપશમશ્રેણિને આશ્રયીને ૩ સત્તાસ્થાન એમ સર્વમલીને ઝના બંધકને(૧ના ઉદયે) ૬ સત્તાસ્થાનકો હોય છે. ^{૧૭૩}

તથા સંજ્વલન કોધની પ્રથમસ્થિતિમાં આવલિકા બાકી રહે ત્યારે તેના બંધ - ઉદય અને ઉદીરણા એકી સાથે વિચ્છેદ થાય છે. અને તે કોધના બંધાદિ વિચ્છેદ થયા બાદ (સંજ્વ૦ - માન - માયા - લોભ) ૩નો બંધ થાય છે. અને ત્યારે અર્થાત્ બંધવિચ્છેદના પ્રથમ સમયે સંજ્વલન કોધનું પ્રથમસ્થિતિ સંબંધી આવલિકા માત્ર અને બે સમય ન્યૂન બે આવલિકા કાલમાં બંધાયેલું દલિક મૂકીને બીજું સર્વ ક્ષય કરેલ છે. અને તે સત્તાગત દળ પણ બે સમય ન્યૂન બે આવલિકા કાળે ક્ષય થાય છે. જ્યાં સુધી તેનો ક્ષય ન થાય ત્યાં સુધી ૩ના બંધે (૧ના ઉદયે) ઝની સત્તા હોય છે. અને ક્ષય થયા પછી ૩ની સત્તા હોય છે. આ રીતે ૩ના બંધકને તે બે સત્તાસ્થાન અને ઉપશમશ્રેણિ આશ્રયી ૩ સત્તાસ્થાન સર્વમલીને ૫ સત્તાસ્થાન છે.

તથા સંજ્વલન માનની પ્રથમસ્થિતિમાં આવલિકા માત્ર બાકી રહે ત્યારે બંધ - ઉદય અને ઉદીરણાનો એકી સાથે બંધવિચ્છેદ થાય ત્યારે (સંજ્વલન માયા - લોભ) બેનો બંધ થાય છે. બંધવિચ્છેદને પ્રથમ સમયે સંજ્વલન માનનું પ્રથમ સ્થિતિ સંબંધી એક (ઉદય) આવલિકા માત્ર (કાળમાં ભોગવવા યોગ્ય દલિક) અને બે સમય ન્યૂન બે આવલિકા જેટલા કાળમાં બંધાયેલું દલિક મૂકીને સર્વ ક્ષય થયેલ છે, તે સત્તાગત દલિક પણ બે સમય ન્યૂન બે આવલિકા કાળે ક્ષય થશે. અને જ્યાં સુધી ક્ષય ન થાય ત્યાં સુધી ૩ની સત્તા, અને તે ક્ષય થાય ત્યારે ૨ની સત્તા, તે પ્રમાણે ૨ના બંધકને (૧ના ઉદયે) ૨ સત્તાસ્થાન અને ઉપશમશ્રેણિ આશ્રયીને ૩ સત્તાસ્થાન સર્વમલીને ૫ સત્તાસ્થાનકો હોય છે.

તથા સંજ્વલન માયાની પ્રથમસ્થિતિમાં આવલિકા માત્ર બાકી રહે ત્યારે તેનો બંધ - ઉદય ઉદીરણાનો એકી સાથે નાશ થાય છે, ત્યારે (સંજ્વલન લોભ) ૧નો જ બંધ થાય છે. અને ત્યારે (સંજ્વલન લોભના બંધના પ્રથમ સમયે) સંજ્વલન માયાનું પ્રથમ સ્થિતિનું આવલિકા માત્ર દલિક અને બે સમય ન્યૂન બે આવલિકા જેટલાં કાળમાં બંધાયેલું દલિક જ સત્તામાં બાકી રહે છે, તે સિવાયનું અન્ય સર્વ ક્ષય થયું છે. અને તે (બાકી રહેલ દલિક) પણ બે સમય ન્યૂન બે આવલિકા કાળે ક્ષય થશે. અને

૧૭૧ એટલે તેને ૫ના બંધે ૨ના ઉદયે ૮ કષાયનો ક્ષય ન કર્યો હોય ત્યાં સુધી ૨૧નું, અને ૮ કષાયનો ક્ષય કરે ત્યારે ૧૩નું સત્તાસ્થાન હોય છે. તથા ઝના બંધે ૧ના ઉદયે ૧૧નું અને હાસ્યાદિ-દ તથા પુરુષવેદના ક્ષયે ઝનું સત્તાસ્થાન હોય છે. ત્યાર બાદ પુરુષવેદે શ્રેણિ આરંભનારની જેમ ઉદયસ્થાનો અને સત્તાસ્થાનો હોય છે.

૧૭૨ એટલે તેને ૫ના બંધે અને ૨ના ઉદયે ૮ કષાયનો ક્ષય ન કર્યો હોય ત્યાં સુધી ૨૧નું, ૮ કષાયનો ક્ષય કર્યાબાદ ૧૩નું, અને નપુંસકવેદના ક્ષયે ૧૨નું સત્તાસ્થાન હોય છે. તથા ઝના બંધે ૧ના ઉદયે સ્ત્રીવેદના ક્ષયે ૧૧નું, અને હાસ્યાદિ-દ તથા પુરુષવેદના ક્ષયે ઝનું સત્તાસ્થાન હોય છે. ત્યારબાદ પુરુષવેદે શ્રેણિ આરંભનારની જેમ ઉદયસ્થાન અને સત્તાસ્થાન હોય છે.

૧૭૩ એટલે ક્ષપકશ્રેણિમાં ઝના બંધે અને ૧ ઉદયે ૪-૫ અને ૧૧ પ્રકૃતિના સમૂહરૂપ ૩ સત્તાસ્થાનો હોય છે. અને ઉપશમશ્રેણિ આશ્રયી ૨૮-૨૪ અને ૨૧ એમ ૩ સત્તાસ્થાનો હોય છે.

પુરુષવેદે શ્રેણિ આરંભનારને પુરુષવેદનો બંધ - ઉદય - ઉદીરણા વિચ્છેદ થયા પછી જ્યાં સુધી તેની સત્તાનો નાશ ન થાય ત્યાં સુધી ઝના બંધે ૧ના ઉદયે ૫નું સત્તાસ્થાન હોય છે, પુરુષવેદનો નાશ થયા બાદ ઝના બંધે ૧ ના ઉદયે ઝનું સત્તાસ્થાન હોય છે.

જ્યાં સુધી ક્ષય ન થાય ત્યાં સુધી ૨ની સત્તા, અને તે ક્ષય થયે ૧ની (લોભની) સત્તા, તે પ્રમાણે ૧ના બંધકને (અને ૧ના ઉદયે) બે સત્તાસ્થાન અને ઉપશમશ્રેણિ આશ્રયીને ૩ સત્તાસ્થાન એમ સર્વમલીને ૫ સત્તાસ્થાન હોય છે. ^{૧૭૪}

સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે અબંધક ક્ષપક જીવને (૧ના ઉદયે) ૧ પ્રકૃતિના સમૂહરૂપ સત્તાસ્થાનક, ઉપશમશ્રેણિને આશ્રયી ૩ સત્તાસ્થાનક, એમ ૪ સત્તાસ્થાનક હોય છે. (યંત્ર નંબર ૩૭ જુઓ)

ઇતિ મોહનીયકર્મના બંધ - ઉદય - સત્તાના સંવેધ સમાપ્ત

ગુણસ્થાનકો વિષે મોહનીયકર્મના બંધ - ઉદય - સત્તાના સંવેધ યંત્ર નં.- ૩૭

સંજ્ઞા :- U = ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિ, XU = ક્ષાયોપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિ, X = ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ.

ગુણ સ્થાનક	બંધસ્થાનક		ઉદય સ્થાનક	સત્તા સ્થાન	ક્યાં જીવને ?
	પ્રકૃતિ	ભંગ			
૧	૨૨	૬	૭	૨૮	મિથ્યાદષ્ટિ અનંતાના ઉદય સહિતને
			૮-૯	૨૮	મિથ્યાદષ્ટિ અનંતાના ઉદય સહિતને
			૮-૯	૨૮	મિથ્યાદષ્ટિ અનંતાના ઉદય સહિતને
			૮-૯	૨૭	મિથ્યાદષ્ટિ સમ્યક્ત્વની ઉદ્વલના થયે
			૮-૯	૨૬	મિથ્યાદષ્ટિ મિશ્રની ઉદ્વલના થયે
			૧૦	૨૮	મિથ્યાદષ્ટિ અનંતાના ઉદય સહિતને
			૧૦	૨૭	મિથ્યાદષ્ટિ સમ્યક્ત્વની ઉદ્વલના થયે
			૧૦	૨૬	મિથ્યાદષ્ટિ મિશ્રની ઉદ્વલના થયે
૨	૨૧	૪	૭-૮-૯	૨૮	સાસ્વાદનદષ્ટિ
૩	૧૭	૨	૭-૮-૯	૨૮	મિશ્રદષ્ટિને ૧-૪ થી આવતાં ચારેગતિમાં
	"		"	૨૭	મિશ્રદષ્ટિ મિથ્યાત્વને સમ્યંની ઉદ્વલના કરી ૩જે આવે ચારે ગતિમાં
	"		"	૨૪	મિશ્રદષ્ટિ ૪થે અનંતાની વિસંયો કરી ૫ડતાં ચારે ગતિમાં
૪	૧૭	૨	૬	૨૮	U
			૬	૨૪	U અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરેલ

૧૭૪ ૪-૩-૨ અને ૧ના બંધકને અનુક્રમે ૪-૩-૨ અને ૧નું સત્તાસ્થાન તો હોય છે જ. “एग्गाहियाय बंधा, चउबंधगमाइयाण संतंसा । बंधोदयाण विरमे, जं संतं छुभइ अण्णत्थ” ।। ૪૪ ।। ૪ આદિ પ્રકૃતિના બંધકને બંધની અપેક્ષાએ એટલે કે બંધથી એક પ્રકૃતિવડે અધિક સત્તારૂપ અંશો હોય છે. કારણ કે બંધ અને ઉદયનો વિરામ થયા પછી સત્તાગત કર્મ અન્યત્ર સંક્રમે છે. તે આ પ્રમાણે - ૪ના બંધકને ૫નું, ૩ના બંધકને ૪નું, ૨ના બંધકને ૩નું, અને ૧ના બંધકને બેનું સત્તાસ્થાન અધિક હોય છે. બંધ, ઉદય ઉદીરણા અને સત્તાનો કર્મના અંશ તરીકે વ્યવહાર હોવાથી ૪ના બંધકને ૫-૪નું, ૩ના બંધકને ૪-૩નું, ૨ના બંધકને ૩-૨નું અને એકના બંધકને ૨-૧નું સત્તાસ્થાન હોય છે.

પ્રશ્ન :- બંધ કરતા સત્તા અધિક શા માટે હોય છે ? તે પ્રશ્નના ઉત્તરમાં કહે છે કે બંધ અને ઉદયનો વિચ્છેદ થયા પછી જેના બંધ અને ઉદયનો વિચ્છેદ થયો છે તેની સત્તા રહે છે, અને તે સત્તાગત દલિકને અન્યત્ર સંક્રમાવે છે. જેમ પુરુષવેદના બંધાદિનો વિચ્છેદ થયા પછી ૪નો બંધક સત્તાગત પુરુષવેદનું દલિક સંજ્વલન કોષમાં સંક્રમાવે છે. બંધાદિનો વિચ્છેદ થયા બાદ સત્તામાં કેટલું રહે તે તો ઉપર જણાવ્યું છે. એ પ્રમાણે સંજ્વલન કોષના બંધાદિનો વિચ્છેદ થયા પછી તેની જે સત્તા હોય છે, તેને ૩નો બંધક સંજ્વલન માનમાં સંક્રમાવે છે. જ્યાં સુધી સંપૂર્ણપણે સંક્રમાવી નિ:સત્તાક ન થાય ત્યાં સુધી તેની સત્તા હોય છે. માટે ૪ આદિના બંધથી એક એક અધિક પ્રકૃતિની સત્તા સંભવે છે. ક્ષપકશ્રેણિ આશ્રયી ૪ના બંધકને ૫-૪નું અને સ્ત્રીવેદે અથવા નપુંસકવેદે ક્ષપકશ્રેણિ પર ૪ના બંધકને પૂર્વ કહેલ યુક્તિથી ૧૧નું સત્તાસ્થાન, તથા ઉપશમશ્રેણિ આશ્રયી સધળાને પૂર્વ કહેલાં ૩-૩ સત્તાસ્થાન, સર્વ મલીને ૪ના બંધે ૧ના ઉદયે ૬ સત્તાસ્થાન હોય છે. શંષ ૩ આદિના દરેક બંધકને ૫-૫ સત્તાસ્થાનો હોય છે.

ગુણ સ્થાનક	બંધસ્થાનક		ઉદય સ્થાનક	સત્તા સ્થાનક	ક્યા જીવને ?
	પ્રકૃતિ	ભંગ			
૪	૧૭	૨	૬	૨૧	X
			૭-૮	૨૮	U - XU
			૭-૮	૨૪	U - XU અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરેલ
			૭-૮	૨૩	XU ને મિથ્યાત્વના કાયે
			૭-૮	૨૨	XU ને મિથ્યાત્વના મિશ્રના કાયે
			૭-૮	૨૧	X દર્શનસપ્તકના કાયે
			૮	૨૮	XU
			૮	૨૪	" ને અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરેલ
			૮	૨૩	" મિથ્યાત્વના કાયે
			૮	૨૨	XU મિથ્યાત્વ - મિશ્રના કાયે
૫મા	૧૩	૨	૫-૬-૭	૨૮	U તિર્યચ
			૬-૭-૮	૨૮	XU તિર્યચ
			"	૨૪	" "
			૫	૨૮-૨૪	U મનુષ્યને ^૧
			૫	૨૧	X મનુષ્ય
			૬-૭	૨૮	U - XU મનુષ્ય
			"	૨૪	U - XU અનંતાની વિસંયોજના કરેલ મનુષ્ય
			"	૨૩	XU મિથ્યાત્વના કાયે મનુષ્ય
			૬-૭	૨૨	XU ને મિથ્યાત્વ - મિશ્રના કાયે મનુષ્ય
			"	૨૧	X ને દર્શનસપ્તકના કાયે મનુષ્ય
			૮	૨૮	XU મનુષ્ય
			"	૨૪	" "
			"	૨૩	" "
			"	૨૨	" "
૬-૭મા	૯	૨/૧	૪	૨૮-૨૪	U
			"	૨૧	X
			૫-૬	૨૮-૨૪	U - XU
			"	૨૩	XU
			"	૨૨	XU
			"	૨૧	X

૧: અહીં ૨૪નું ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને છે, તે ઉપશમશ્રોણિને આશ્રયીને જાણવું.

ગુણ સ્થાનક	બંધસ્થાનક		ઉદય સ્થાનક	સત્તા સ્થાનક	ક્યા જીવને ?
	પ્રકૃતિ	ભંગ			
૬-૭મા	૯	૨/૧	૭	૨૮-૨૪	XU
			"	૨૩	XU
			"	૨૨	XU
૮મા			૪-૫-૬	૨૮-૨૪	U
			"	૨૧	X
અહીંથી ઉપશમશ્રેણિને આગ્રયી જાણવું					
૯મા	૫	૧	૨	૨૮-૨૪	U
	"		૨	૨૧	X
	૪		૧	૨૮-૨૪	U
	૪		૨	૨૮-૨૪	U (અન્યમતે)
	૪		૧	૨૧	X
	૩		૧	૨૮-૨૪	U
	૩		૧	૨૧	X
	૨		૧	૨૮-૨૪	U
	૨		૧	૨૧	X
	૧		૧	૨૮-૨૪	U
	૧		૧	૨૧	X
	અબંધે		૧	૨૮-૨૪	U
	અબંધે		૧	૨૧	X
	અબંધે		અનુદયે	૨૮-૨૪	U
	અબંધે		અનુદયે	૨૧	X
ગુણસ્થાનક	બંધસ્થાનક	ઉદયસ્થાનક	સત્તાસ્થાન	ક્યા જીવને ?	
:- પુરુષવેદે શ્રેણિ સ્વીકારનાર શપકને :-					
૯	૫	૨	૨૧	X દર્શનસપ્તકના સયે	
	૫	૨	૧૩	" મધ્યમ ૮ કષાયના સયે	
	૫	૨	૧૨	" નપુંસકવેદના સયે	
	૫	૨	૧૧	" સ્ત્રીવેદના સયે	
	૪	૧	૫	" હાસ્યાદિ - ૬ ના સયે	

ગુણસ્થાનક	બંધસ્થાનક	ઉદયસ્થાનક	સત્તાસ્થાન	ક્યા જીવને ?
:- પુરુષવેદે શ્રેણિ સ્વીકારનાર સપકને :-				
	૪	૧	૪	" પુ૦ વેદના સયે
	૩	૧	૪	" "
	૩	૧	૩	" સંજવ૦ કોધના સયે
	૨	૧	૩	" "
	૨	૧	૨	" સંજવ૦ માનના સયે
	૧	૧	૨	" "
	૧	૧	૧	" સંજવ૦ માયાના સયે
૧૦	અમંધે	૧	૧	" " લોભના સયે
:- નપુંસકવેદે શ્રેણિ સ્વીકારનાર સપકને :-				
૯	૫	૨	૨૧	X દર્શનસપ્તકના સયે
	૫	૨	૧૩	" મધ્યમ ૮ કષાયના સયે
	૪	૧	૧૧	" નપુંસક-સ્ત્રીવેદના સયે
	૪	૧	૪	X હાસ્યાદિ - ૬ + પુરુષવેદના સયે
અહીંથી આગળ પુરુષવેદની જેમ જાણવું				
:- સ્ત્રીવેદે શ્રેણિ સ્વીકારનાર સપકને :-				
૯	૫	૨	૨૧	X દર્શનસપ્તકના સયે
	"	૨	૧૩	" મધ્યમ ૮ કષાયના સયે
	"	૨	૧૨	" નપુંસકવેદના સયે
	૪	૧	૧૧	" સ્ત્રીવેદના સયે
	"	૧	૪	" હાસ્યાદિ - + પુ૦ વેદના સયે
અહીંથી આગળ પુરુષવેદની જેમ જાણવું				
:- ઉપરના દરેક ભંગનો કાલ જઘન્યથી ૧ સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી અંતર્મુહૂર્ત જાણવો :-				

- : અથ મોહનીયકર્મના સત્તાસ્થાનનું કાલમાન :-

આ જ સત્તાસ્થાનનો કાલમાન કહે છે.... ૨૭ના સત્તાસ્થાનનો^{૧૭૫} અજઘન્યોત્કર્ષ અવસ્થાન કાળ પલ્યોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે.... ૨૮ની સત્તાવાળા મિથ્યાદષ્ટિ સમ્યક્ત્વમોહનીય ઉવેલે ત્યારે ૨૭નું સત્તાસ્થાન પ્રાપ્ત થાય છે. ત્યારબાદ એ ૨૭ની સત્તાવાળા કોઈ આત્મા મિશ્રમોહનીયની ઉદ્વલનાનો પ્રારંભ જ્યાં સુધી કરે ત્યાં સુધી મિશ્રમોહનીયનો પણ ઉદય થાય છે. અને પંચસંગ્રહની મૂલ ટીકામાં કહ્યું છે. - “ ઉદ્વલનાયા અપ્રારમ્ભે તસ્ય સમ્યગ્મિથ્યાત્વોદયો ભવતિ” इति = “મિશ્રમોહનીયની ઉદ્વલનાનો પ્રારંભ કરતાં પહેલાં કોઈકને મિશ્રમોહનીયનો ઉદય થાય છે.” તેથી મિશ્રદષ્ટિએ પણ અંતર્મુહૂર્ત સુધી ૨૭નું સત્તાસ્થાન પ્રાપ્ત થાય છે, અને તે (૨૭ની સત્તાવાળો મિશ્રદષ્ટિ) અંતર્મુહૂર્ત બાદ અવશ્ય મિથ્યાત્વે જાય છે. અને મિથ્યાત્વે જઈને મિશ્રમોહનીયને ઉવેલવાનો આરંભ કરે છે, પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ

૧૭૫ ગાથા - ૪૫ - “સત્તાવીસે પલ્લાસંહસો”

જેટલાં કાળે સંપૂર્ણપણે તેને ઉવેલી નાખે છે. જ્યાં સુધી સંપૂર્ણપણે ઉવેલે નહીં ત્યાં સુધી^{૧૭૬} અજઘન્યોત્કર્ષ ૨૭ના સત્તાસ્થાનનો પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ જેટલો કાલ હોય છે.

મિશ્રમોહનીય ઉવેલાઇ રહ્યા પછી ૨૬નું સત્તાસ્થાન^{૧૭૭} હોય છે, અને તેનો અવસ્થાન કાલ ઉત્કૃષ્ટથી દેશોન અર્ધ પુદ્ગલ પરાવર્ત છે, ત્યાર પછી અવશ્ય ત્રણ કરણ પૂર્વક ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે છે. અને ત્યારે ફરી તે ૨૮ની સત્તાવાળો થાય છે. જઘન્યથી ૨૬ના સત્તાસ્થાનનો કાલ^{૧૭૮} અંતર્મુદૂર્ત છે.

તથા ૨૮ અને ૨૪ના સત્તાસ્થાનનો^{૧૭૯} કાલ બે દ્વ સાગરોપમ હોય છે, તે આ પ્રમાણે કહે છે.... ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ યુક્ત ૨૮ની સત્તાવાળો સંપૂર્ણ એક દ્વ સાગરોપમ કરીને ત્યારબાદ મિશ્રે અંતર્મુદૂર્ત રહીને પછી ફરી પણ સમ્યક્ત્વ સહિત એક દ્વ^{૧૮૦} સાગરોપમ સંપૂર્ણ રહીને પછી અવશ્ય ક્ષપકશ્રેણિ અથવા મિથ્યાત્વનો સ્વીકાર કરે છે, ત્યાં ક્ષપકશ્રેણિ પ્રાપ્ત કરે તો તેને મિથ્યાત્વ આદિનો ક્ષય થવાથી ૨૮નું સત્તાસ્થાન રહેતું નથી. અહીં મિશ્ર ગુણસ્થાનક સંબંધી અંતર્મુદૂર્ત અલ્પપણું હોવાથી^{૧૮૧} વિવક્ષ્યો નથી. તેથી ક્ષપકશ્રેણિને પ્રાપ્ત કરનાર જીવો આશ્રયીને ૨૮ના સત્તાસ્થાનનો કાળ બે છાસઠ સાગરોપમ હોય છે, અને જે આત્મા (બે છાસઠ સાગરોપમનો કાળ પૂર્ણ કરી) મિથ્યાત્વને પામે તે પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ માત્ર કાળે સમ્યક્ત્વ મોહનીયને સંપૂર્ણપણે ઉવેલે છે, જ્યાં સુધી ન ઉવેલે ત્યાં સુધી તેની સત્તા હોય છે, તેથી તેવા મિથ્યાદૃષ્ટિને ૨૮ના સત્તાસ્થાનનો પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ અધિક બે છાસઠ સાગરોપમનો અવસ્થાન કાળ હોય છે. આ જ પ્રમાણે ૨૪ના સત્તાસ્થાનનો કાલ પણ સમજવો વિશેષ જે આત્મા ૧૩૨ સાગરોપમનો કાળ પૂર્ણ કરી મિથ્યાત્વને પામે છે, તેને મિથ્યાત્વના પ્રથમ સમયથી જ અનંતાનુબંધિનો બંધ સંભવે છે, તેથી તેને ૨૪નું સત્તાસ્થાન રહેતું નથી. એ પ્રમાણે ૨૪ના સત્તાસ્થાનનો અવસ્થાન કાલ બે દ્વ સાગરોપમ છે.

જઘન્યથી બંને સત્તાસ્થાનનો કાળ અંતર્મુદૂર્ત છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે.... ૨૮ની સત્તાવાળો^{૧૮૨} ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ યુક્ત દર્શનસપ્તકને ક્ષય કરવાનો આરંભ કરે, જ્યાં સુધી અનંતાનુબંધિનો ક્ષય ન કરે ત્યાં સુધી ૨૮નું જ સત્તાસ્થાન હોય છે. અનંતાનુબંધિનો ક્ષય થયે ૨૪નું સત્તાસ્થાન, તે પણ મિથ્યાત્વનો ક્ષય ન કરે ત્યાં સુધી હોય છે. મિથ્યાત્વનો ક્ષય કરે ત્યારે ૨૩નું સત્તાસ્થાન થાય છે. તે પ્રમાણે ૨૪ અને ૨૮ના સત્તાસ્થાનનો કાળ જઘન્યથી અંતર્મુદૂર્ત છે.

૨૧ના સત્તાસ્થાનનો^{૧૭૯} ઉત્કૃષ્ટ અવસ્થાન કાળ કંઈક અધિક ૩૩ સાગરોપમ પ્રમાણ છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે.... અહીં મનુષ્ય ભવમાં દર્શનસપ્તકનો ક્ષય કરીને સર્વાર્થસિદ્ધ મહાવિમાનમાં દેવ થાય, અને ત્યાં ૩૩ સાગરોપમ પ્રમાણ આયુ અનુભવીને ફરી પણ મનુષ્ય ભવમાં આવે, મનુષ્ય ભવમાં જ્યાં સુધી ક્ષપકશ્રેણિ પર આરૂઠ ન થાય ત્યાં સુધી ૨૧નું સત્તાસ્થાન હોય છે. જઘન્યથી અંતર્મુદૂર્ત હોય છે, અને તે સપ્તકનો ક્ષય કર્યા પછી અનંતર તરત જ^{૧૮૩} ક્ષપકશ્રેણિ પર આરૂઠ થાય છે.

૧૭૬ અજઘન્યોત્કૃષ્ટ એટલે જઘન્ય કે ઉત્કૃષ્ટ જેને ન કહી શકાય તેવો સ્થિર કાળ.

૧૭૭ ગાથા - ૪૫ - "પોગ્લ્લ છન્નીતે ।"

૧૭૮ કેમ કે મિશ્રમોહનીય ઉવેલી ૨૬ની સત્તાવાળો થઇ અંતર્મુદૂર્ત બાદ જ ત્રણ કરણ કરવા પૂર્વક ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરી ૨૮ની સત્તાવાળો થઇ શકે છે.

૧૭૯ "વે છાવઠ્ઠી અડવઠ-વીસિગિત્તે ડ તેતીલા" ।। ૪૫ ।।

૧૮૦ ૨૨ - ૨૨ સાગરોપમના આઉખે ૩ વાર અચ્યુત દેવલોકમાં જવા વડે દ્વ સાગરોપમ થાય છે. પછી અંતર્મુદૂર્ત મિશ્રે રહી ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરી સુંદર ચારિત્ર પાલી બે વાર ૩૩ - ૩૩ સાગરોપમના આઉખે અનુત્તરમાં જવા વડે દ્વ સાગરોપમ થાય છે. આ પ્રમાણે વચમાં થતાં મનુષ્ય ભવના કાળ વડે અધિક ૧૩૨ સાગરોપમનો કાળ ૨૮ના અને ૨૪ના સત્તાસ્થાનનો વધારેમાં વધારે હોય છે. આટલો કાળ પૂર્ણ થયે તરત કોઇ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે છે, કોઇ મિથ્યાત્વે જાય છે. એટલે ત્યાં ઉપરોક્ત સત્તાસ્થાનો હોતાં નથી.

૧૮૧ જેમ અંતર્મુદૂર્ત કાળ ન વિવક્ષ્યો - તેમ વચમાં થતાં મનુષ્ય ભવનો કાળ પણ વિવક્ષ્યો નથી.

૧૮૨ ૨૬ની સત્તાવાળો મિથ્યાદૃષ્ટિ ત્રણ કરણ વડે ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરી ૨૮ની સત્તાવાળો થાય છે. ઉપશમ સમ્યક્ત્વનો કાળ અંતર્મુદૂર્ત જ છે, ત્યારબાદ કોઇને સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ઉદય થવાથી ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરી શકે છે, ક્ષાયિક પ્રાપ્ત કરનારને પહેલાં ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ હોવું જ જોઇએ કેમ કે ક્ષાયોપશમિક સમ્યગ્દૃષ્ટિ - પ્રથમ સંઘયણી - જિનકાલિક મનુષ્ય જ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરવાનો પ્રારંભ કરી શકે છે.

૧૮૩ તદભવ મોક્ષગામી જીવ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કર્યા પછી અંતર્મુદૂર્ત કાળમાં જ ક્ષપકશ્રેણિ પર આરૂઠ થઇ ચારિત્ર મોહનીયની ક્ષપણાનો પ્રારંભ કરે છે. વચમાં વધારે ટાઇમ ગુમાવતો નથી.

બાકીના સત્તાસ્થાનનો જથ્થાથી અને ઉત્કૃષ્ટથી અંતર્મુદૂર્ત^{૧૮૪} જ કાલ હોય છે, અને તે સારી રીતે સમજી શકાય તેમ છે.

તથા ૨૬ના સત્તાસ્થાનનો^{૧૮૫} અનાદિ-મિથ્યાદષ્ટિ અભવ્ય જીવો આશ્રયી અનાદિ - અનંત, અને ભવ્ય જીવો આશ્રયી અનાદિ - સાંત અવસ્થાન કાળ છે. તે પ્રમાણે સત્તાસ્થાનોની કાળ પ્રરૂપણા કરી, અને તે કરીને મોહનીયકર્મની વક્તવ્યતા પણ પૂર્ણ કરી. (યંત્ર નંબર - ૩૮ જુઓ)

ઇતિ મોહનીયકર્મના સત્તાસ્થાનનું કાલમાન સમાપ્ત

મોહનીયકર્મના ૧૫ સત્તાસ્થાનકોના કાલમાન પ્રદર્શક યંત્ર નંબર - ૩૮

સત્તાસ્થાન	પ્રકૃતિઓ	જથ્થા કાલમાન	ઉત્કૃષ્ટ કાલમાન
૨૮	સર્વ પ્રકૃતિઓ	અંતર્મુદૂર્ત	પલ્યો અસંભાગ અધિક બે દ્વ સાગરોપમ
૨૭	સમ્યક્ત્વ ઉદ્વલના કાય	૫૦ અસંભાગ	૫૦ અસંભા
૨૬	મિશ્ર ઉવેલે અથવા અનાદિ મિથ્યાત્વી	અંતર્મુદૂર્ત	દેશોન અર્થ પુદ્ગલ પરભા (અનાદિ અનંત, અનાદિ - સાંત.)
૨૪	અનંતા - ઉદ્વલના અથવા કાય	"	બે દ્વ સાગરોપમ
૨૩	મિથ્યાત્વના કાય	"	અંતર્મુદૂર્ત
૨૨	મિશ્રના કાય	"	"
૨૧	સમ્યક્ત્વના કાય	"	બે નરભવ અધિક ૩૩ સાગરોપમ
૧૭	મધ્યમ ૮ કષાયના કાય	"	અંતર્મુદૂર્ત
૧૬	નપુસકવેદના કાય	"	"
૧૫	સ્ત્રીવેદના કાય	"	"
૫	હાસ્યાદિ - ૬ ના કાય	"	"
૪	પુરુષવેદના કાય	"	"
૩	સંજવલન ક્રોધના કાય	"	"
૨	સંજવલન માનના કાય	"	"
૧	સંજવલન માયાના કાય	"	"

- : અથ નામકર્મના બંધાદિ સ્થાનોનું સ્વરૂપ :-

હવે નામકર્મના બંધાદિ સ્થાનો કહેવાં જોઈએ. - (તે કહેતાં પહેલાં બંધાદિ સ્થાનોનો સરળતા પૂર્વક બોધ થાય માટે) ત્યાં જે પ્રકૃતિઓ સાથે નામકર્મની ઘણી પ્રકૃતિઓ બંધ અથવા ઉદયમાં પ્રાપ્ત થાય છે, તે પ્રથમ નિર્દેશ કરે છે....

^{૧૮૬}અપર્યાપ્તનામ, જાતિનામ, પર્યાપ્તનામ અને ગતિનામકર્મ વડે પ્રેરિત થયેલ હોય (અર્થાત્ અપર્યાપ્ત નામકર્મ આદિનો જ્યારે બંધ કે ઉદય હોય) ત્યારે નામકર્મની બાકીની ઘણી પ્રકૃતિઓ બંધ કે ઉદયમાં પ્રાપ્ત થાય છે. તે આ પ્રમાણે

૧૮૪ ગાથા - ૪૬ - "અંતર્મુદૂર્તા ઉઠિઈ, તમેવ દુહઓ વિસેસસંતાળં ।।"

જેમ કે - મિથ્યાત્વમોહનીયનો કાય કર્યા પછી ૨૩નું અને મિશ્રમોહનીયનો કાય કર્યા પછી ૨૨નું સત્તાસ્થાન થાય છે. તે બંનેનો અવસ્થાન કાળ અંતર્મુદૂર્તથી અધિક હોતો જ નથી. કેમ કે મિથ્યાત્વ મોહનીયનો કાય કર્યા પછી અવશ્ય અંતર્મુદૂર્ત બાદ મિશ્રમોહનીયનો કાય કરે છે, અને ત્યાર બાદ અંતર્મુદૂર્ત અવશ્ય સમ્યક્ત્વ મોહનીયનો કાય કરે છે. એટલે ૨૩ અને ૨૨ની સત્તા અંતર્મુદૂર્તથી અધિક કાળ હોતી જ નથી બાકી રહ્યાં ૮મા ગુણસ્થાનકમાં ૧૩થી એક સુધીના સત્તાસ્થાનકો. તે દરેકનો પણ અંતર્મુદૂર્તથી અધિક કાળ હોતો જ નથી. કેમ કે ૮મા ગુણસ્થાનકનો કાળ જ અંતર્મુદૂર્ત છે. એકની સત્તાવાળા ૧૦મા ગુણસ્થાનકનો કાળ પણ અંતર્મુદૂર્ત જ છે. એટલે ૧૩થી એક સુધીના સર્વ સત્તાસ્થાનોનો કાળ અંતર્મુદૂર્ત હોય છે.

૧૮૫ "હોઈ અણાઈ અનંતં, અણાઈ સંતં ચ ઇબ્બીસ" ।। ૪૬ ।।

૧૮૬ "આપજ્જત્તગજાઈ, વજ્જત્તગજાઈ પેરિયા બહુસો । બંધં ઉદયં ચ ઉબેતિ સેસપગડુ નામસ" ।। ૪૭ ।।

કહે છે.... અપર્યાપ્ત નામકર્મ બંધાતુ હોય અથવા ઉદયમાં હોય ત્યારે મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય અથવા તિર્યચગતિ પ્રાયોગ્ય નામકર્મની ઘણી પ્રકૃતિઓ બંધ કે ઉદયમાં પ્રાપ્ત થાય છે. એકેન્દ્રિયાદિ જાતિનામકર્મ બંધાતુ હોય કે ઉદયમાં હોય ત્યારે બાદર અથવા સૂક્ષ્મ આદિનો બંધ કે ઉદય પ્રાપ્ત થાય છે. એ પ્રમાણે પર્યાપ્ત નામ બંધ કે ઉદયમાં હોય ત્યારે યશઃકીર્તિ આદિ, અને દેવાદિ ગતિનામકર્મ બંધ કે ઉદયમાં હોય ત્યારે વૈક્રિયદ્વિક આદિ બંધ કે ઉદયમાં પ્રાપ્ત થાય છે.

^{૧૮૭} ઉદય સ્થિતિની વક્તવ્યતા કહે છે. - અબાધાકાલનો ક્ષય થવાથી ઉદય સમયને પ્રાપ્ત થયેલ કર્મ પ્રકૃતિઓનો ઉદય થાય છે, અને તે ઉદય બે પ્રકારે છે, ૧ પ્રદેશથી ૨ અનુભાગથી. (અર્થાત્ અબાધાકાળનો ક્ષય થવાથી ઉદય સમયને પ્રાપ્ત થયેલ કર્મપ્રકૃતિઓ પ્રદેશોદય વડે અને રસોદય વડે એમ બે પ્રકારે ઉદયમાં આવે છે.) ત્યાં અનુદયવતી = સ્વ સ્વ રૂપે ફળ આપવા અસમર્થ કર્મપ્રકૃતિઓનો અબાધાકાળ ક્ષય થાય પછી તેના દલિકને ઉદયવતી = સ્વ સ્વ રૂપે ફળ આપવા સમર્થ પ્રકૃતિમાં પ્રતિસમય ^{૧૮૮} સ્તિબુકસંક્રમ વડે સંક્રમાવી જે અનુભવ થાય તે પ્રદેશોદય કહેવાય છે, અને તે જે પ્રકૃતિઓ અનુપશાંત હોય તેનો જ થાય છે, ઉપશાંત પ્રકૃતિઓનો થતો નથી.

અનુભાગોદયનો વિપાકોદય - સ્વ સ્વ રૂપે અનુભવ એ અર્થ છે. અને તે નિત્ય ઉદય હંમેશા પ્રવર્તે (અર્થાત્ ધ્રુવોદયી પ્રકૃતિઓ) બાકીની (અધ્રુવોદયી) પ્રકૃતિઓમાં ભજના હોય છે. (અર્થાત્ ક્યારેક ઉદય હોય અને ક્યારેક ઉદય ન પણ હોય) પ્રયોગોદય કે જેનું અપર નામ ઉદીરણા છે, તે વિપાકોદય હોય ત્યારે જ પ્રવર્તે છે, અન્યથા પ્રવર્તતો નથી. માટે તે પૃથક્ કહેલ નથી.

હવે જે પ્રકૃતિઓનો દેવગતિના બંધે કે ઉદય સાથે બંધ કે ઉદય થાય છે. ^{૧૮૯} તે કહે છે. - અશુભ - અસ્થિર - સમચતુરસ - પરાધાત - ઉચ્છ્વાસ - ત્રસદશક - વર્ણ - ગંધ - રસ - સ્પર્શ - તેજસ - કાર્મણ - અગુરુલધુ - નિર્માણ - ઉપધાત - અયશઃકીર્તિ - પંચેન્દ્રિયજાતિ - વૈક્રિયદ્વિક - આહારકદ્વિક - શુભવિહાયોગતિ દેવાનુપૂર્વી એ ૩૨ પ્રકૃતિઓ દેવગતિના બંધ સાથે બંધમાં અને દેવગતિના ઉદય સાથે ઉદયમાં આવે છે. જ્યારે તીર્થંકર નામકર્મનો બંધ થાય ત્યારે તીર્થંકર નામકર્મના બંધ સાથે દેવગતિ યોગ્ય ૩૩ પ્રકૃતિઓ બંધમાં સમજવી.

તથા દેવગતિમાં રહેલો આત્મા જ્યારે તીર્થંકર નામકર્મ બાંધે ત્યારે તીર્થંકરનામ સાથે ^{૧૯૦}, મનુષ્યદ્વિક - ઔદારિકદ્વિક પ્રથમ સંઘયણ એ પાંચ પ્રકૃતિઓ, તથા દેવદ્વિક - વૈક્રિયદ્વિક અને આહારકદ્વિક - ૬ પ્રકૃતિઓ સિવાયની બાકીની દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૭ પ્રકૃતિઓ બાંધે એટલે ૩૩ - ૬ = ૨૭ + ૫ = ૩૨ ^{૧૯૧} પ્રકૃતિઓ બાંધે.

તથા ^{૧૯૨} સૂક્ષ્મ - સાધારણ અને અપર્યાપ્ત નામકર્મ સાથે યશઃકીર્તિ નામ બાંધતો નથી કે ઉદય દ્વારા ભોગવતો નથી, ^{૧૯૨} તથા આહારકદ્વિકનો જ્યારે બંધ થતો હોય કે જ્યારે ઉદયમાં હોય ત્યારે અયશઃકીર્તિ - અસ્થિર અને અશુભરૂપ ત્રણ પ્રકૃતિઓનો બંધ થતો નથી અથવા તે ઉદયમાં પણ આવતી નથી.

હવે બંધ આશ્રયી નરકગતિની સહચારિણી પ્રકૃતિઓ બતાવે છે.... હુંડક - વર્ણ - ગંધ - રસ - સ્પર્શ - અગુરુલધુ - તેજસ - કાર્મણ - ઉપધાત - નિર્માણ - અસ્થિર - અશુભ - દુર્ભગ - અનાદેય - અયશઃકીર્તિ - પંચેન્દ્રિયજાતિ - બાદર - પ્રત્યેક - દુઃસ્વર - પરાધાત - ઉચ્છ્વાસ - પર્યાપ્ત - ત્રસ - અશુભવિહાયોગતિ - વૈક્રિયદ્વિક - નરકાનુપૂર્વી એ ૨૭ પ્રકૃતિઓ નરકગતિ સાથે બંધમાં આવે છે.

હુંડક આદિ ૧૫ પ્રકૃતિઓ - મનુષ્યદ્વિક અથવા તિર્યચદ્વિક - કોઈપણ એક જાતિ - બાદર કે સૂક્ષ્મ - પ્રત્યેક કે સાધારણ એ પ્રમાણે ૨૦ પ્રકૃતિઓ ઔદારિકશરીર- અપર્યાપ્તનામ સહિત ^{૧૯૩} ૨૨ પ્રકૃતિઓ અપર્યાપ્ત યોગ્ય બંધ કરતાં બંધાય માટે અપર્યાપ્ત બંધ સંજ્ઞાવાળી છે.

૧૮૭ “ઉદયપત્તાણુદઓ, પપસઓ અણુવસંતપર્ગઈનં । અણુભાગઓ ઉ નિચ્છો-દયાણ સેસાણ મહ્યબ્જો” ॥ ૪૮ ॥

૧૮૮ સ્તિબુકસંક્રમ, રસોદય અને પ્રદેશોદય કોને કહેવાય છે, તે સમજવા માટે આ જ ગ્રંથના ભાગ - ૧ માં સંક્રમણ કરણના પેઠઝ ૩૭૩ ટી. નં ૪૪-૪૫ જુઓ.

૧૮૯ “અધિરાસુભચરસં, પરધાયદુગં તસાઈ ધ્રુવબંધી । અજસપર્ણિદિ વિઉન્નાહારગ સુભચગઈ સુરગઈયા” ॥ ૪૧ ॥

૧૯૦ ગાથા - ૫૦ - “બંધઈ તિત્યનિમિત્તા, મણુરલદુરિસભદેવજોગાઓ ।”

૧૯૧ એ પ્રમાણે નરકગતિમાં તીર્થંકર નામકર્મ બાંધે ત્યારે પણ ઉપરોક્ત ૩૨ પ્રકૃતિઓ બાંધે છે. કેમ કે દેવો અને નારકીઓને તીર્થંકર નામનો બંધ ચોથે ગુણસ્થાનકે જ થાય છે. ત્યાં ઉપરોક્ત પ્રકૃતિઓનો બંધ થાય છે.

૧૯૨ “નો સુહમતિગેણ જસં, નો અજસડધિરાડસુભાહારે” ॥ ૫૦ ॥

૧૯૩ “હુંડોરાલં ધ્રુવબંધીણુ અધિરાઈદૂસરવિહૂના । ગઈ આણુમુચ્ચિ જાઈ, ચાયરપત્તેયડપજ્જતે” ॥ ૫૨ ॥

આ અપર્યાપ્ત બંધ સંજ્ઞાવાળી પ્રકૃતિ બાંધતો જ્યારે એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બંધ કરે ત્યારે બીજી પણ સ્થાવર - સૂક્ષ્મ-સાધારણ^{૧૯૪} રૂપ ૩ પ્રકૃતિઓ બંધ યોગ્ય છે તેથી અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૫ છે.

ત્રસ પ્રાયોગ્ય બંધ કરે ત્યારે ત્રસનામ, ઔદારિક અંગોપાંગ અને સેવાર્ત સંઘયણ^{૧૯૪} એ ત્રણ અને બીજી પ્રકૃતિઓ બંધ યોગ્ય સમજવી, તેથી અપર્યાપ્ત ત્રસ પ્રાયોગ્ય પણ ૨૫ પ્રકૃતિઓ જાણવી.

પર્યાપ્તનામનો જ્યારે બંધ કરે ત્યારે અપર્યાપ્ત સ્થાને પર્યાપ્ત, સ્થિર, શુભ, યશ:કીર્તિ, ઉચ્ચવાસ, ઉદ્યોત અને પરાઘાત^{૧૯૫} એ ૬ પ્રકૃતિઓ અધિક ઉમેરવાથી ૩૧ જાણવી. અને આ (૩૧ પ્રકૃતિઓ) પર્યાપ્ત સ્થાવર એકેન્દ્રિય યોગ્ય બંધ કરે ત્યારે કે પર્યાપ્ત ત્રસ પ્રાયોગ્ય બંધ કરે ત્યારે યથાસંભવ સમજવી.

તથા જ્યારે ખર બાદર પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બંધ કરે ત્યારે ૩૨મું આતપનામ^{૧૯૬} પણ સમજવું.

જ્યારે વિકલેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બંધ કરે ત્યારે અપ્રશસ્ત વિહાયોગતિ અને દુ:સ્વર નામ અધિક બાંધે તેથી પર્યાપ્ત^{૧૯૬} વિકલેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૩૩ બાંધે છે.

જ્યારે પર્યાપ્ત તિર્યચ પંચેન્દ્રિય અને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય બંધ શરૂ કરે ત્યારે સુસ્વર, સુભગ, આદેય, પ્રશસ્ત વિહાયોગતિ, ૫ સંઘયણ, ૫ સંસ્થાન^{૧૯૭} - એ ૧૪ પ્રકૃતિઓ અધિક ઉમેરવાથી ૪૭ પ્રકૃતિઓ બંધ યોગ્ય સમજવી.

આ પ્રમાણે પર્યાપ્ત - અપર્યાપ્ત સ્થાવર અને ત્રસ પ્રાયોગ્ય બંધને વિષે જેટલી પ્રકૃતિઓ સંભવે છે, તેટલી પ્રરૂપણા કરી.

- : અથ ગતિને વિષે બંધસ્થાનકોનું સ્વરૂપ :-

હવે નામકર્મના બંધસ્થાનકોનું વિવરણ^{૧૯૮} કરે છે. ત્યાં ૮ બંધસ્થાનકો છે - ૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ અને ૧ છે. હવે તેઓની મધ્યમાં જેટલાં બંધસ્થાનકો જે ગતિમાં વર્તતાં બાંધે છે તેઓને ગતિને વિષે તેટલાં બંધસ્થાનકો પ્રરૂપણા કરે છે.

મનુષ્યગતિના ૮ બંધસ્થાનકો :- ત્યાં મનુષ્યગતિમાં વર્તતાં જીવ નામકર્મના સર્વ બંધસ્થાનકો^{૧૯૮} યથાયોગ્ય રીતે બાંધે છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે - મનુષ્ય સર્વ પણ ગતિને વિષે ઉત્પન્ન થાય છે, ત્યાં એકેન્દ્રિયને વિષે ઉત્પન્ન થવામાં ૨૩ - ૨૫ અથવા ૨૬ બાંધે છે. વિકલેન્દ્રિયને વિષે ઉત્પન્ન થવામાં ૨૫ - ૨૯ અથવા ૩૦ બાંધે, નરકને વિષે ઉત્પન્ન થવામાં ૨૮નું બાંધે, દેવગતિને વિષે ઉત્પન્ન થવામાં ૨૮ - ૨૯ - ૩૦ અને ૩૧નું બાંધે, અને ક્ષપકશ્રેણિમાં અને ઉપશમશ્રેણિમાં વર્તતાં ૧નું બાંધે છે.^{૨૦૦}

તિર્યચગતિના ૬ બંધસ્થાનકો :- તથા તિર્યચગતિમાં વર્તતાં જીવ પ્રથમના ૬ બંધસ્થાનકો^{૨૦૧} યથાયોગ્ય બાંધે છે, કારણ કે તિર્યચો પણ યથાયોગ્ય ચારે પણ ગતિને વિષે ગમન (ઉત્પન્ન) થાય છે. જે દેવગતિ પ્રાયોગ્ય તીર્થકર આહારક બંધ સહિત ૩૧ અને શ્રેણિયોગ્ય ૧ના બંધનો નિષેધ તિર્યચને કર્યો છે. (કારણ કે તિર્યચને ચારિત્ર અને શ્રેણિનો અભાવ છે.) (તેવી જ રીતે જિનનામવાળું ૨૯-૩૦, અને આહારકવાળું ૩૦નું બંધસ્થાન પણ ન હોય.)

૧૯૪ ગાથા - ૫૩ - “બંધદ સુહમં સાહારણં ચ યાવરતસંગહેવદ્” ।

૧૯૫ “પજ્જત્તે ઉ સધિરસુભ-જસસાસુજ્જોવપરઘાયં” ।। ૫૩ ।।

૧૯૬ ગાથા - ૫૪ - “આયાવં ઇગિંદિય-અપસત્યવિહદુસરં વ વિગલેસુ” ।

૧૯૭ “પંચિંદિયસુ સુસરાઇચગઇસંઘયણસંઠાણા” ।। ૫૪ ।।

૧૯૮ “તેવીસા પળુવીસા, છન્વીસા અટ્ટવીસ ગુણતીસા । તીસેગતીસ ઇગો, બંધદાણાઇ નામેડદ્” ।। ૫૫ ।।

૧૯૯ ગાથા - ૫૬ - “મળુપમર્દૈં સન્ને”

૨૦૦ અહીં ટીકામાં કહ્યાં નથી પરંતુ તિર્યચ પંચેન્દ્રિય યોગ્ય ૨૫-૨૯-૩૦ અને મનુષ્યગતિ યોગ્ય ૨૫- ૨૯ એ પ્રમાણે પ્રકૃતિઓના બંધ કરે છે.

૨૦૧ ગાથા - ૫૬ - “તિરિયર્દૈં ય છ આદમા વંધા” ।।

નરકગતિના ૨ બંધસ્થાનકો :- નરકગતિમાં વર્તતાં જીવો ૨૯ અથવા ૩૦ બાંધે છે.^{૨૦૨} કારણ કે નારક અવશ્ય પર્યાપ્ત (સંજ્ઞિ) તિર્યચ અથવા મનુષ્યને વિષે ઉત્પન્ન થાય છે, તેથી તે પ્રાયોગ્ય ૨૯નું બંધસ્થાનક છે. તથા જે નારક શ્રેણિકાદિની જેમ ભાવિ તીર્થકર તે મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૦નો બંધ કરે છે. (ઉદ્યોત સાથે તિર્યચગતિ પ્રાયોગ્ય પણ ૩૦ બાંધે છે.)

દેવગતિના ૪ બંધસ્થાનકો :- તથા દેવગતિમાં વર્તતાં જીવો ૨૫ - ૨૬ - ૨૯ અથવા ૩૦ બાંધે છે.^{૨૦૨} ત્યાં બાદર પર્યાપ્ત પૃથ્વી, અપૂ અને પ્રત્યેક વનસ્પતિમાં ઉત્પન્ન થનાર ૨૫ બાંધે છે. તે જ ૨૫માં ઉદ્યોત ઉમેરવાથી ૨૬નું અથવા આતપ ઉમેરવાથી ૨૬નું બંધસ્થાનક ખર પર્યાપ્ત બાદર પૃથ્વીકાય પ્રાયોગ્ય બાંધતાં બાંધે છે.^{૨૦૩} ૨૯ અને ૩૦ ના બંધસ્થાનકો વિચાર નારકીની જેમ કરવો. તે પ્રમાણે નામકર્મના બંધસ્થાનકો ગતિના ભેદ વડે બંધકો કહ્યાં.

હવે કઇ ગતિ યોગ્ય બંધ કરતાં નામકર્મના કેટલા અને ક્યાં બંધસ્થાનકો બંધાય તેનું નિરૂપણ કરે છે....^{૨૦૪}

નરકગતિ પ્રાયોગ્ય - ૨૮ નું એક જ બંધસ્થાનક બાંધે છે. દેવગતિ પ્રાયોગ્ય - ૨૮ - ૨૯ - ૩૦ - ૩૧ ના ૪ બંધસ્થાનક બાંધે છે. એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય - ૨૩ - ૨૫ ૨૬ના ૩ બંધસ્થાનક બાંધે છે. બેઇન્દ્રિયાદિ - તિર્યચગતિ - મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૫ - ૨૯ - ૩૦ ના ૩ બંધસ્થાનક બાંધે છે. આ સર્વ પણ બંધસ્થાનકોનો આગળ ઉપર જ વિચાર કરાશે. (યંત્ર નંબર - ૩૯ જુઓ)

ઇતિ ગતિને વિષે બંધસ્થાનકોનું સ્વરૂપ સમાપ્ત

- : અથ ગુણસ્થાનકને વિષે બંધસ્થાનકોનું સ્વરૂપ :-

હવે ગુણસ્થાનકોમાં નામકર્મના બંધસ્થાનકોનો વિચાર કરે છે....^{૨૦૫}

૧લા મિથ્યાદૃષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૬ બંધસ્થાનકો :- ૨૩ - ૨૫ - ૨૬ - ૨૮ - ૨૯ - ૩૦ છે, અને તે ચારે ગતિ પ્રાયોગ્ય બંધના સંભવથી વિચારવાં.^{૨૦૬}

૨જા સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે ૩ બંધસ્થાનકો :- ૨૮ - ૨૯ - ૩૦ના હોય છે, ત્યાં (પર્યાપ્ત સંજ્ઞિ)તિર્યચ અથવા મનુષ્યને સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે વર્તતાં દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં ૨૮નું,^{૨૦૭} દેવ અથવા નારકને સાસ્વાદને તિર્યચ - મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય બાંધતાં ૨૯નું, અને (ઉદ્યોત સાથે) તિર્યચ પ્રાયોગ્ય બાંધતા ૩૦નું બંધસ્થાનક હોય છે.

૩જા મિશ્ર ગુણસ્થાનકે ૨ બંધસ્થાનકો :- ૨૮ અને ૨૯નું છે, ત્યાં તિર્યચ અથવા મનુષ્યને દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં ૨૮નું, દેવ અથવા નારકને મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતા ૨૯નું બંધસ્થાનક હોય છે.^{૨૦૮}

૪થા અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૩ બંધસ્થાનકો :- ૨૮ - ૨૯ અને ૩૦ ના છે,^{૨૦૯} ત્યાં તિર્યચ - મનુષ્યને દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં ૨૮નું, મનુષ્યને દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં ૨૯નું, દેવ - નારકને મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં ૨૯ અને ૩૦નું બંધસ્થાનક હોય છે.

૨૦૨ “નરણ ગુણતીસ તીસા, પંચઠવીસા ય દેવેસુ” ॥ ૫૬ ॥ અહીં ય શબ્દથી દેવોને ૨૯-૩૦ પણ હોય છે.

૨૦૩ કેમ કે દેવ પણ અર્ભજ પર્યાપ્ત તિર્યચ અને મનુષ્યમાં ઉત્પન્ન થાય છે. તેમાં તિર્યચમાં ઉત્પન્ન થતાં ૨૯ અને ઉદ્યોત સાથે ૩૦ અને મનુષ્યમાં ઉત્પન્ન થતાં ૨૯ અને જિનનામ સાથે ૩૦ બાંધે છે.

૨૦૪ “અઢવીસ નરયજોગ્ગા, અઢવીસાઈ સુરાણ ચત્તારિ । તિગપણઠવીસેગિદિયાણ તિરિમણુવ બંધતિગં” ॥ ૫૭ ॥

૨૦૫ “મિચ્છમ્મિ સાસણાડસુ, તિઅઢવીસાઈ નામબંધાઓ । ઇત્તિણ્ણિ દોતિ દોદો, ચરુપણ સેતેસુ જસંબંધો” ॥ ૫૮ ॥ મિથ્યાત્વે અને સાસ્વાદનાદિમાં અનુક્રમે ૨૩ આદિ અને ૨૮ આદિ ૬-૩-૨-૩-૨-૪ અને ૫ બંધસ્થાનકો હોય છે, બાકીના ગુણસ્થાનકોમાં યશ :કીર્તિને ૧ જ બંધ હોય છે.

૨૦૬ મિથ્યાદૃષ્ટિઓ ચારે ગતિવાળા ૧૪ ભેદના જીવો હોય છે, અને ચારે ગતિ યોગ્ય બંધ કરે છે, (અ પર્યાપ્ત અવસ્થામાં ૧લે - ૨જે ગુણસ્થાનકે નરક કે દેવગતિ યોગ્ય બંધ થતો નથી.) તેથી ઉપર કહેલ બંધસ્થાનકો સંભવે છે. ૩૧નો બંધ ૭મો તથા ૧નો બંધ ૮મા આદિ ગુણસ્થાનકે થતો હોવાથી મિથ્યાદૃષ્ટિને તેનો સંભવ નથી.

૨૦૭ બીજા ગુણસ્થાનકે મનુષ્ય કે તિર્યચોને પણ મનુષ્યગતિ કે તિર્યચગતિ યોગ્ય બંધ થઈ શકે છે.

૨૦૮ ૩જું ગુણસ્થાનક પર્યાપ્ત અવસ્થામાં અને સંજ્ઞિઓને જ હોય છે.

૨૦૯ આ ગુણસ્થાનક ચારે ગતિના સંજ્ઞિ જીવોને કરણ અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં અને પર્યાપ્ત અવસ્થામાં હોય છે, અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં નવું કોઈ સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન થતું નથી, પરંતુ પૂર્વ જન્મનું લાવેલું હોઈ શકે છે.

ગતિને વિષે નામકર્મના ૮ બંધસ્થાનકો પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર - ૩૯

કઈ ગતિના કેટલાં બંધસ્થાનકો ?	ઉત્પન્ન થવાના સ્થાનો							
	એકેન્દ્રિય વિષે	વિકલેન્દ્રિય વિષે	તિર્યચ પથે વિષે	નરકને વિષે	થવાના	દેવને વિષે	મનુષ્યને વિષે	શ.૦ ઉ.૦ શ્રેણી વિષે
૧ મનુષ્યગતિના - ૮	૨૩-૨૫ - ૨૬	૨૫ - ૨૯ - ૩૦	૨૫ - ૨૯ - ૩૦	૨૮	૨૮ - ૨૯ - ૩૦ - ૩૧	૨૫ - ૨૯	૧	
૨ તિર્યચગતિના - ૬	૨૩-૨૫ - ૨૬	૨૫ - ૨૯ - ૩૦	૨૫ - ૨૯ - ૩૦	૨૮	૨૮	૨૫ - ૨૯	+	
૩ નરકગતિના - ૨	+	+	૨૯ - ૩૦	+	+	૨૯ - ૩૦	+	
૪ દેવગતિના - ૪	૨૫જુ/૨૬ પૂ.૦અ.૦૧૦ ૨૬નુ.૫૨ - બા પૂ.૦	+	૨૯ - ૩૦	+	+	૨૯ - ૩૦	+	
કઈ ગતિ પ્રાયોગ્ય બંધના કેટલાં બંધસ્થાનકો :-								
ગતિ પ્રાયોગ્ય	બંધસ્થાનકો							
૧ નરકગતિ પ્રાયોગ્ય - ૧	૨૮							
૨ દેવગતિ પ્રાયોગ્ય - ૪	૨૮ - ૨૯ - ૩૦ - ૩૧							
૩ એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય - ૩	૨૩ - ૨૫ - ૨૬							
૪ વિકલેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય - ૩	૨૫ - ૨૯ - ૩૦							
૫ પંચેન્દ્રિય તિર્યચ મ.૦ પ્રા.૦ - ૩	૨૫ - ૨૯ - ૩૦							
૬ અપ્રાયોગ્ય - ૧	૧જુ							

પમા - ૬૬ - દેશવિરતિ - પ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે ૨ - ૨ બંધસ્થાનકો :- ૨૮ અને ૨૯ના છે. અને તે બંને પણ દેવગતિ પ્રાયોગ્ય જાણવાં. ત્યાં પણ દેશવિરત^{૨૧૦} તિર્યચને ૨૮નું જ હોય છે, અને મનુષ્યને બંને પણ બંધસ્થાનક બંને ગુણસ્થાનકે હોય છે. અહીં પ્રમ્ન થાય છે કે આહારકદ્ધિકનો બંધ પ્રમત્ત સંયત કેમ ન બાંધે, તે બંધસ્થાનક સંયમ પ્રત્યય છે. જવાબ તેમ નથી. તેના બંધક વિશુદ્ધિ સંયમ પ્રત્યયપણું હોય તો બાંધે પણ તેવા પ્રકારનું વિશુદ્ધ સંયમ અપ્રમત્તાદિ ગુણસ્થાનકે હોય છે.

૭મા અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે ૪ બંધસ્થાનકો :- ^{૨૧૧}૨૮ - ૨૯ - ૩૦ અને ૩૧નું છે.

૮મા અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકે ૫ બંધસ્થાનકો :- ત્યાં ૪ પહેલા ૭મા ગુણસ્થાનકે કહ્યાં તે જ, અને પમું યશ :કીર્તિના બંધ રૂપ ૧નું બંધસ્થાનક હોય છે. (તે ૮/૬ ભાગ નામકર્મની ૩૦ પ્રકૃતિનો બંધવિચ્છેદ થયા પછી ૮/૭ ભાગે હોય છે.)

૯મા - ૧૦મા ગુણસ્થાનકે :- યશ :કીર્તિનું એક જ બંધસ્થાનક^{૨૧૨} હોય છે. તે પ્રમાણે ગુણસ્થાનકને વિષે બંધસ્થાનકો કહ્યાં. (યંત્ર નંબર - ૪૦ જુઓ)

ઇતિ ગુણસ્થાનકને વિષે બંધસ્થાનકોનું સ્વરૂપ સમાપ્ત

- : અથ ગતિને વિષે બંધસ્થાનકોના ભાંગા :-

હવે એકેન્દ્રિય આદિ પ્રાયોગ્ય જે ૨૩ આદિ બંધસ્થાનકો પૂર્વ કહ્યાં તે સર્વનો વિચાર કરે છે.....

ત્યાં તિર્યચગતિ - તિર્યચ આનુપૂર્વી - એકેન્દ્રિયજાતિ - દુ :સ્વર સિવાય સ્થાવરદશકની - ૯ તેજસ - કાર્મણ - વર્ણાદિ-૪ - અગુરુલધુ - ઉપધાત - નિર્માણ એ નામકર્મની ધ્રુવબંધિ-૯, ઔદારિકશરીર અને હુંડકસંસ્થાન આ ૨૩ પ્રકૃતિઓ (સ્થાવર) અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય^{૨૧૩} જાણાવી. (એટલે કે અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બંધ કરતા તિર્યચ મનુષ્યો ઉપર કહેલી ૨૩ પ્રકૃતિઓ બાંધે છે.

- ૨૧૦ સંખ્યાત વર્ષના આયુવાળા તિર્યચોને જ ૫ ગુણસ્થાનક હોય છે. યુગલિયાને તો ચાર ગુણસ્થાનક જ હોય છે, વળી તીર્થકર નામનો બંધ તિર્યચો કરતા જ નથી. એટલે તીર્થકર સાથેના કોઇ બંધસ્થાનકોનો તિર્યચગતિમાં બંધ હોતો નથી.
- ૨૧૧ અહીં આહારકદ્ધિક અને તીર્થકર નામકર્મ વિના દેવગતિ યોગ્ય બંધ કરતાં ૨૮નું, તીર્થકર નામ સાથે બાંધતાં ૨૯નું, આહારકદ્ધિક સાથે બાંધતાં ૩૦નું, અને જિનનામ અને આહારકદ્ધિક સાથે ૨૮નો બંધ કરતાં ૩૧નું બંધસ્થાનક હોય છે.
- ૨૧૨ અહીં એમ શંકા થઇ શકે કે - ૯મા - ૧૦મા ગુણસ્થાનકે અતિવિશુદ્ધ અધ્યવસાય હોવાને લીધે જિનનામ ; આહારકદ્ધિક આદિ જેવી પુન્ય પ્રકૃતિઓનો બંધ કેમ ન થાય ? ઉલટું અતિવિશુદ્ધ પરિણામ હોવાને લીધે અલ્પ સ્થિતિવાળી અને ઉત્કૃષ્ટ રસાવાળી એ ત્રણ પ્રકૃતિઓ બંધાવી જોઇએ. તો પછી શા માટે તે સર્વ પ્રકૃતિઓ ૮માના ૬૬ ભાગ સુધી જ બંધાય છે, ત્યાર બાદ બંધાતી નથી ? આ શંકા ઠીક છે. પરંતુ દરેક પુન્ય અને પાપ પ્રકૃતિઓના બંધના અધ્યવસાયની અમુક હદ હોય છે. જેમ કે અમુકથી અમુક હદ સુધીના ખરાબ પરિણામ વડે અમુક અમુક પાપપ્રકૃતિ બંધાય છે, જેટલી હદના જઘન્ય જોઇએ તે કરતાં જઘન્ય હોય અને જેટલી હદના ઉત્કૃષ્ટ જોઇએ તે કરતાં ચડીયાતા હોય તો તે પાપપ્રકૃતિ બંધાતી નથી. એ પ્રમાણે અમુકથી અમુક હદ સુધીના વિશુદ્ધ પરિણામ વડે અમુક અમુક પુન્ય પ્રકૃતિનો બંધ થાય છે. ઓછામાં ઓછા જેટલી હદના વિશુદ્ધ પરિણામ જોઇએ તે કરતાં ઓછા હોય, તેમ જ વધારેમાં વધારે જેટલી હદના વિશુદ્ધ પરિણામ જોઇએ તે કરતાં વધારે હોય તો તે પુન્યપ્રકૃતિ પણ બંધાતી નથી. જો આ પ્રમાણે વ્યવસ્થા ન હોય તો પાપપ્રકૃતિ કે પુન્યપ્રકૃતિના બંધની કોઇ મર્યાદા રહે નહીં. જેમ કે અમુક પ્રકારના કિલ્લ પરિણામને યોગે તિર્યચગતિનો બંધ થાય. તે પણ તેના યોગ્ય પરિણામ હોય ત્યાં સુધી તેનો બંધ થાય, જ્યારે તેનાથી પણ ચડીયાતા ખરાબ પરિણામ થાય ત્યારે નરકગતિ યોગ્ય બંધ થાય, પરંતુ તિર્યચગતિ યોગ્ય ન થાય. એ પ્રમાણે ઓછામાં ઓછા અમુક હદવાળા વિશુદ્ધ પરિણામથી અને વધારેમાં વધારે અમુક હદ સુધીના વિશુદ્ધ પરિણામ વડે જ જિનનામ કે આહારકદ્ધિક બંધાય. ઓછામાં ઓછા જેટલી હદના જોઇએ તે કરતાં ઓછા હોય કે વધારેમાં વધારે જેટલી હદના જોઇએ તે કરતાં અધિક હોય ત્યારે જિનનામાદિ પુન્યપ્રકૃતિઓ પણ બંધાય નહીં. જો એમ ન હોય તો ૮માથી ૯-૧૦ મા ગુણસ્થાનકે વધારે વિશુદ્ધ પરિણામી આત્મા હોય છે. તે તે પરિણામ વડે બંધ થયા જ કરે તો તેનો વિચ્છેદ ક્યારે થાય ? અને આત્માઓનો મોક્ષ કઇ રીતે થાય ? માટે દરેક પ્રકૃતિના બંધ યોગ્ય અધ્યવસાયની હદ હોય છે, જેને જ્ઞાની મહારાજાએ ગુણસ્થાનકમાં તે તે પ્રકૃતિના બંધવિચ્છેદ દ્વારા બતાવી છે.

૨૧૩ “તમ્ગવણુપુન્નિર્જાઈ ધાવરમાઈય દૂસારવિહૂળા । ધ્રુવબંધિ હુંડવિગ્ગહ તેસીસાડપ્જખાવરણ” ।। ૫૧ ।।

- : ગુણસ્થાનકને વિષે નામકર્મના બંધસ્થાનકો પ્રદર્શક ચંત્ર નં. - ૪૦ :-

ગુણસ્થાનક	બંધસ્થાનક	કઈ ગતિના બંધક જીવો ?	કઈ ગતિ પ્રાયોગ્ય ?
૧લા	૨૩	તિર્યચ - મનુષ્ય	એકેન્દ્રિય પ્રા૦
"	૨૫ - ૨૬	નારક સિવાય સર્વે	"
"	૨૫	તિર્યચ - મનુષ્ય	તિર્યચ - મનુષ્ય પ્રા૦
"	૨૮	"	દેવ - નારક પ્રા૦
"	૨૯ - ૩૦	ચારે ગતિવાળા	તિર્યચ - મનુષ્ય પ્રા૦ (૩૦નું કેવલ તિર્યચ પ્રાયોગ્ય)
૨જા	૨૮	તિર્યચ - મનુષ્ય	દેવ પ્રા૦
"	૨૯	દેવ - નારક - તિર્યચ - મનુષ્ય	તિર્યચ મનુષ્ય પ્રા૦
"	૩૦	દેવ - નારક - તિર્યચ - મનુષ્ય	તિર્યચ પ્રા૦
૩જા	૨૮	તિર્યચ - મનુષ્ય	દેવ પ્રા૦
"	૨૯	દેવ - નારક	મનુષ્ય પ્રા૦
૪થા	૨૮	તિર્યચ - મનુષ્ય	દેવ પ્રા૦
"	૨૯	મનુષ્ય	"
"	૨૯ - ૩૦	દેવ - નારક	મનુષ્ય પ્રા૦
૫મા	૨૮	તિર્યચ - મનુષ્ય	દેવ પ્રા૦
"	૨૯	મનુષ્ય	"
૬ઠ્ઠી	૨૮ - ૨૯	"	"
૭મા	૨૮ - ૨૯ ૩૦ - ૩૧	"	"
૮મા ૬ઠ્ઠી ભાગ સુધી	૨૮ - ૨૯ ૩૦ - ૩૧	"	"
૮/૭	૧	"	અપ્રાયોગ્ય ઉ૦ ૧૦ શ્રેણિમાં
૯મા	૧	"	અપ્રાયોગ્ય ઉ૦ ૧૦ શ્રેણિમાં
૧૦મા	૧	"	અપ્રાયોગ્ય ઉ૦ ૧૦ શ્રેણિમાં

૨૩ના બંધસ્થાનકના ૪ ભાંગા : - અહીં અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૫ પ્રકૃતિઓ પૂર્વ સંભવ આશ્રયી ગ્રહણ કરી છે. એ ૨૫માં બાદર પ્રત્યેકરૂપ બે પ્રકૃતિ કાઢી તેના પ્રતિપક્ષ સૂક્ષ્મ - સાધારણ બે ઉમેરવાથી તે પ્રતિપક્ષ સંચરણ હોવાથી ૨૩ના ૪ ભાંગા થાય છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે.... બાદર સાધારણ સાથે ૨૩ બાંધતાં પહેલો, બાદર અને પ્રત્યેક સાથે ૨૩ બાંધતાં બીજો, એ પ્રમાણે સૂક્ષ્મનામ સાથે પણ ૨૩ના બે ભાંગા થાય છે. (સૂક્ષ્મ સાધારણ સાથે ત્રીજો અને સૂક્ષ્મ પ્રત્યેક સાથે ચોથો ભાંગો થાય છે.) એ પ્રમાણે અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય પ્રકૃતિઓ કહી.

૨૫ના બંધે ૨૦ ભાંગા :- પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બંધસ્થાનક વિચારતાં અપર્યાપ્ત દૂર કરીને પર્યાપ્ત ઉમેરવું. અને તે જ ૨૩માં પરાધાત - ઉચ્છ્વાસ સહિત કરતાં ૨૫ થાય છે, ^{૨૧૪} અને તે પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બાંધતાં મિથ્યાદષ્ટિને જાણવું. અહીં પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય સંભવ આશ્રયીને કહેલ આતપ સાથે ૩૨ પ્રકૃતિઓ તો ત્યાં ૨૫ના બંધમાં આતપ

કે ઉદ્યોત સંભવે નહીં, તેથી ઉચ્છ્વાસ અને પરાધાત ઉમેરવી. સ્થિર - શુભ - યશઃકીર્તિ એ ૩ પ્રકૃતિઓ બહાર કાઢી, અને ત્યાં અસ્થિર - અશુભ - અયશઃકીર્તિની પ્રતિપક્ષ વિકલ્પથી તેઓના જ સ્થાને ઉમેરવી. અને તે આ પ્રમાણે કહે છે.... તિર્યચગતિ - તિર્યચાનુપૂર્વી - એકેન્દ્રિયજાતિ, ઔદારિક - તેજસ - કાર્મણશરીર, હુંડકસંસ્થાન, વર્ણાદિ-૪, અગુરુલઘુ, ઉપધાત, ઉચ્છ્વાસ, સ્થાવર, પરાધાત, પર્યાપ્ત, બાદર - સૂક્ષ્મમાંથી એક, પ્રત્યેક - સાધારણમાંથી એક, સ્થિર - અસ્થિરમાંથી એક, શુભ - અશુભમાંથી એક, યશઃકીર્તિ - અયશઃકીર્તિમાંથી એક, દુર્ભગ, અનાદેય અને નિર્માણ.

અહીં ૨૦ ભાંગા થાય છે. ત્યાં બાદર - પર્યાપ્ત - પ્રત્યેક - સ્થિર અને શુભ સાથે યશઃકીર્તિ બંધતાં ૧ ભાંગો, અને અયશઃકીર્તિ સાથે બંધ કરતાં બીજો ભાંગો, અને તે બન્ને શુભ સાથે બે ભાંગા, એ પ્રમાણે અશુભ સાથે બે ભાંગા થાય, તેથી ૪ ભાંગા થયા, તે ચારે સ્થિરનામકર્મ સાથે થયા, એ પ્રમાણે અસ્થિર સાથે પણ ૪ ભાંગા થાય છે, તેથી ૮ ભાંગા^{૨૧૫} થયા. અને તે બાદર - પર્યાપ્ત - પ્રત્યેક સાથે થયા.

હવે જ્યારે પ્રત્યેકના સ્થાને સાધારણ નામકર્મ મૂકવામાં આવે ત્યારે સ્થિર - અસ્થિર, શુભ - અશુભને અયશઃકીર્તિ સાથે ૪ ભાંગા. સાધારણ સાથે યશઃકીર્તિ બંધનો પ્રતિષેધ હોવાથી તેને આશ્રયીને ભાંગા થતાં નથી.

સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તનામનો બંધ થતાં પ્રત્યેક-સાધારણ, સ્થિર-અસ્થિર, શુભ-અશુભ અયશઃકીર્તિ સાથે ૮ ભાંગા થાય છે. સૂક્ષ્મની સાથે પણ યશઃકીર્તિના બંધનો અભાવ હોવાથી તેને આશ્રયીને ભાંગા ન પામે. તે પ્રમાણે રપના બંધસ્થાનકના ૨૦ ભાંગા થાય છે.

૨૬ના બંધે ૧૬ ભાંગા :- તે જ રપના બંધમાં આતપ સહિત કરતાં ૨૬નું બંધસ્થાનક થાય છે.^{૨૧૬} અહીં વિશેષ એ છે કે આતપના સ્થાને ઉદ્યોત વિકલ્પથી ઉમેરવું, કારણ કે પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બંધમાં ઉદ્યોતનો પણ બંધ થાય છે. અહીં ભાંગા ૧૬ થાય છે. અને તે આતપ - ઉદ્યોત, સ્થિર-અસ્થિર, શુભ-અશુભ, યશઃકીર્તિ - અયશઃકીર્તિના પદો વડે જાણવાં આતપ - ઉદ્યોત સાથે સૂક્ષ્મ - સાધારણનો બંધ થતો નથી, તેથી તેને આશ્રયીને વિકલ્પો થતાં નથી. તે પ્રમાણે એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૩ બંધસ્થાનકની સર્વ સંખ્યા ૪૦ ભાંગા થાય છે.

હવે બેઠન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બંધસ્થાનકો :- કહે છે.... રપના બંધે ૧ ભાંગો :- ત્યાં પૂર્વે કહેલ ૨૩ના બંધમાં સ્થાવરનામકર્મ દૂર કરીને પછી સૂક્ષ્મ - સાધારણના સ્થાને બાદર - પ્રત્યેકનામ ઉમેરવું, સેવાર્ત સંઘયણ, ત્રસનામ, ઔદારિક અંગોપાંગ અધિક ઉમેરવાથી બેઠન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય રપનું બંધસ્થાનક^{૨૧૭} થાય છે. અને તે આ પ્રમાણે કહે છે.... તિર્યચગતિ, તિર્યચાનુપૂર્વી, બેઠન્દ્રિયજાતિ, ઔદારિક - તેજસ - કાર્મણશરીર, હુંડકસંસ્થાન, સેવાર્તસંઘયણ, ઔદારિક અંગોપાંગ, વર્ણાદિ-૪, અગુરુલઘુ, ઉપધાત, ત્રસ, બાદર, અપર્યાપ્ત, પ્રત્યેક, અસ્થિર, અશુભ, દુર્ભગ, અનાદેય, અયશઃકીર્તિ અને નિર્માણ. અને આ અપર્યાપ્ત બેઠન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બાંધતાં મિથ્યાદૃષ્ટિ (યુગલિક સિવાયના તિર્યચ મનુષ્ય) જાણવાં. અહીં પ્રતિપક્ષ પરાવર્તમાન એક પણ પ્રકૃતિ બાંધે નહીં તેથી એક જ ભાંગો થાય છે.

૨૮ના બંધે ૮ ભાંગા :- આ જ રપના બંધસ્થાનકમાં દુઃસ્વર, પરાધાત, ઉચ્છ્વાસ, અશુભવિહાયાગતિ યુક્ત ૨૮નું બંધસ્થાનક^{૨૧૮} થાય છે. અને આ પર્યાપ્ત બેઠન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બાંધતાં મિથ્યાદૃષ્ટિ (યુગલિક સિવાયના તિર્યચ - મનુષ્ય) જાણવાં. અહીં જ અપર્યાપ્તના સ્થાને પર્યાપ્ત ઉમેરવું, અને પર્યાપ્તના બંધમાં સ્થિર - શુભ - યશઃકીર્તિ પણ બંધને વિષે આવે છે, તેથી તે પણ અસ્થિર - અશુભ - અયશઃકીર્તિ વિકલ્પથી બંધમાં આવે છે. તેથી અહીં સ્થિર - અસ્થિર, શુભ - અશુભ, યશઃકીર્તિ - અયશઃકીર્તિ પદ વડે ૮ ભાંગા થાય છે. તે જ ૨૮ના બંધસ્થાનકમાં ઉદ્યોત સહિત કરતાં ૩૦નું બંધસ્થાનક^{૨૧૯} થાય છે. અહીં પણ તે જ ૮ ભાંગા થાય છે. સર્વસંખ્યા ૧૭ ભાંગાની થાય છે.

૨૧૫ તે આઠ ભાંગના નામ આ પ્રમાણે છે..... સ્થિર - શુભ - યશ, સ્થિર - શુભ - અપયશ, સ્થિર - અશુભ - યશ, સ્થિર - અશુભ - અપયશ, અસ્થિર - શુભ - યશ, અસ્થિર - શુભ - અપયશ, અસ્થિર - અશુભ - યશ અને અસ્થિર - અશુભ - અપયશ આ પ્રમાણે અન્યત્ર પણ ભંગ રચના સમજવી.

૨૧૬ “છવીસ સાયાવા” ॥ ૬૦ ॥

૨૧૭ ગાથા - ૬૧ - “તમ્મદ્યાઈ દુવીસા સંઘવળતસંગ તિરિવપ્પુવીસા ॥”

૨૧૮ “દુસર પરધાડસ્સાસલ્લગઈ ગુણતીસ તીસમ્પુજોવા” ॥ ૬૧ ॥

તેઇન્દ્રિય - ચૌરિન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ઉ બંધસ્થાનકોના ભાંગા :- એ પ્રમાણે તેઇન્દ્રિય અને ચૌરિન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ઉ - ઉ બંધસ્થાનકો છે. અને તેઓને વિષે પ્રત્યેકના ૧૭ - ૧૭ ભાંગા કહેવાં. વિશેષ તેઇન્દ્રિયની તેઇન્દ્રિયજાતિ ચૌરિન્દ્રિયની ચૌરિન્દ્રિયજાતિ કહેવી.

તિર્યચ - પંચેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ઉ બંધસ્થાનકોના ભાંગા :- તિર્યચ - પંચેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ઉ બંધસ્થાનકો છે. તે આ પ્રમાણે... ૨૫ - ૨૯ અને ૩૦ છે. ત્યાં ૨૫નું બેઇન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બાંધતાં જે પ્રમાણે છે તે પ્રમાણે જ જાણાવું, વિશેષ બેઇન્દ્રિયજાતિ સ્થાને પંચેન્દ્રિયજાતિ કહેવી.

૨૯ના બંધે ૪૬૦૮ ભાંગા :- તે જ ૨૫ના બંધસ્થાનકમાં પરાઘાત - ઉચ્છ્વાસ - દુઃસ્વર - અપ્રશસ્ત વિહાયોગતિ સાથે ૨૯નું બંધસ્થાનક થાય છે. અને તે પર્યાપ્ત - તિર્યચ પંચેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બાંધતાં જાણાવું, અને તે પ્રાયોગ્ય બંધની શરૂઆત કરતાં (“પંચિદિણ સુસરાઈ”) એટલે પંચેન્દ્રિય યોગ્ય બંધ કરતાં સુસ્વરાદિનો પણ બંધ થાય છે.) સુસ્વર, સુભગ, આદેય, શુભવિહાયોગતિ, પ્રથમ સંઘયણ - ૫, પ્રથમ સંસ્થાન - ૫ એ ૧૪ પ્રકૃતિઓ પણ બંધને આશ્રયીને સંભવે છે. અને તે દુઃસ્વર આદિની પ્રતિપક્ષ છે, માટે દુઃસ્વર - દુર્ભગ - અનાદેયના સ્થાને સુસ્વર - સુભગ - આદેય અને, અશુભવિહાયોગતિના સ્થાને શુભવિહાયોગતિને, હુંડકસંસ્થાનના સ્થાને વિકલ્પથી પાંચ સંસ્થાન, સેવાર્ત સંઘયણના સ્થાને પાંચ સંઘયણ ઉમેરવાથી ૬ સંસ્થાન X ૬ સંઘયણ X ૨ શુભવિહાયોગતિ - અશુભવિહાયોગતિ X ૨ સ્થિર - અસ્થિર X ૨ શુભ - અશુભ X ૨ સુભગ - દુર્ભગ X ૨ સુસ્વર - દુઃસ્વર X ૨ આદેય - અનાદેય X ૨ યશઃકીર્તિ - અયશઃકીર્તિ વડે = ૪૬૦૮ ભાંગા થાય છે.

તે જ ૨૯ના બંધસ્થાનકમાં ઉદ્યોત સહિત કરતાં ૩૦નું બંધસ્થાનક થાય છે. અહીં પણ પૂર્વની જેમ ૪૬૦૮ ભાંગા થાય છે. સર્વ મલીને તિર્યચ પંચેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બંધસ્થાનકોને વિષે ૯૨૧૭ ભાંગા થાય છે. સંપૂર્ણ તિર્યચગતિ ૯૩૦૮ ભાંગા થાય છે. તે પ્રમાણે તિર્યચગતિ પ્રાયોગ્ય બંધસ્થાનકો કહ્યાં.

હવે મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય બંધસ્થાનકો^{૨૧૯} :- કહે છે. ત્યાં જે તિર્યચ પંચેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બંધસ્થાનકો (૨૫-૨૯-૩૦) કહ્યાં. તે જ મનુષ્ય પ્રાયોગ્યના જાણાવાં, વિશેષ તિર્યચગતિ - તિર્યચાનુપૂર્વીના સ્થાને મનુષ્યગતિ - મનુષ્યાનુપૂર્વી કહેવી. તથા ૩૦ના બંધસ્થાનકમાં ૩૦મું તીર્થકરનામ કહેવું એ વિશેષ છે. ત્યાં ૨૫ના બંધસ્થાનકમાં પૂર્વની જેમ ૧ ભાંગો થાય છે. ૨૯ના બંધસ્થાનકમાં ૪૬૦૮ ભાંગા થાય, તે જ ૨૯ના બંધસ્થાનકમાં તીર્થકરનામ સહિત ૩૦નું બંધસ્થાનક થાય છે, પરંતુ અહીં સંસ્થાન સમચતુરસ, સંઘયણમાં વજ્રઋષભનારાચ, અને વિહાયોગતિ માં શુભ જ કહેવી અને સુભગ ત્રિક જ કહેવી, કારણ કે બાકીના સંસ્થાન - સંઘયણ વિહાયોગતિનો અને દુર્ભગત્રિકનો તીર્થકરનામ સાથે બંધમાં અયોગ્ય છે. અને તે આ પ્રમાણે કહે છે... મનુષ્યદિક, ઔદારિકદિક, પંચેન્દ્રિયજાતિ, તેજસ - કાર્મણશરીર, પ્રથમસંઘયણ, પ્રથમ સંસ્થાન, વર્ણાદિ-૪, અગુરુલધુ, પરાઘાત, ઉપઘાત, ઉચ્છ્વાસનામ, શુભવિહાયોગતિ, ત્રસાદિ-૪, સ્થિર - કે અસ્થિરમાંથી એક, શુભ કે અશુભમાંથી એક, સુભગ, સુસ્વર, આદેય, યશઃકીર્તિ કે અયશઃકીર્તિમાંથી એક, તીર્થકરનામ, અને નિર્માણ આ ૩૦નું બંધસ્થાનક સમ્યગ્દૃષ્ટિ દેવો અથવા નારકોને મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતા બાંધે છે. અહીં ૨ - સ્થિર - અસ્થિર X ૨ શુભ - અશુભ X ૨ યશઃકીર્તિ - અયશઃકીર્તિ પદો વડે = ૮ ભાંગા થાય છે. સર્વમલીને મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય બંધસ્થાનકોને વિષે ૪૬૧૭ થાય છે.

નરકગતિ પ્રાયોગ્ય બંધસ્થાનક :- નરકગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં ૨૮નું એક જ બંધસ્થાનક છે.^{૨૨૦} અને તે આ પ્રમાણે... નરકદિક, પંચેન્દ્રિયજાતિ, વૈક્રિયદિક, તેજસ-કાર્મણશરીર, હુંડકસંસ્થાન, વર્ણાદિ-૪, અગુરુલધુ, ઉપઘાત, પરાઘાત,

૨૧૯ ગાથા - ૬૨ - “તિરિવંધા મનુયાણં, તિત્યયારં તીસમંતિ હિ ખેઓ”

૨૨૦ “સંઘયણગુણુતીસા, અડવીસા નારણ એક્કા” ॥ ૬૨ ॥

ઉચ્છ્વાસ, અશુભવિહારોગતિ, ત્રસાદિ-૪, અસ્થિરાદિ-૬, અને નિર્માણ. આ ૨૮નું બંધસ્થાનક^{૨૨૧} મિથ્યાદષ્ટિને જ જાણવું અહીં સર્વ અશુભપણું હોવાથી એક જ ભાંગો થાય છે.

હવે દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બંધસ્થાનકો^{૨૨૨} :- કહે છે.... અને તે ૨૮-૨૯-૩૦-૩૧ના ૪ છે, ત્યાં ૨૮નું આ પ્રમાણ છે.... દેવગતિ - દેવાનુપૂર્વી, પંચેન્દ્રિયજાતિ, વૈક્રિયદિક, તેજસ-કાર્મણશરીર, સમચતુરસ્રસંસ્થાન, વર્ણાદિ-૪, અગુરુલઘુ, ઉપઘાત, પરાઘાત, ઉચ્છ્વાસનામ, શુભવિહારોગતિ, ત્રસાદિ-૪, સ્થિર કે અસ્થિરમાંથી એક, શુભ કે અશુભમાં એક, સુભગાદિ-૩, યશ:કીર્તિ કે અયશ:કીર્તિમાંથી એક અને નિર્માણ. અને આ બંધસ્થાનક મિથ્યાદષ્ટિ - સાસ્વાદન - મિશ્ર - અવિરતસમ્યગ્દષ્ટિ - દેશવિરત - સર્વવિરતવાળા જીવોને દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં જાણવું. અહીં ૨ સ્થિર - અસ્થિર X ૨ શુભ - અશુભ X ૨ યશ:કીર્તિ અયશ:કીર્તિ વડે = ૮ ભાંગા થાય છે. આ જ જિનનામ સહિત કરતાં ૨૮નું બંધસ્થાનક થાય, અહીં પણ તે જ ૮ ભાંગા થાય છે, વિશેષ આ બંધસ્થાનક દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ આદિ જાણવાં.

વળી ૩૦નું બંધસ્થાનક આ પ્રમાણે છે.... દેવદિક, પંચેન્દ્રિયજાતિ, વૈક્રિયદિક, આહારકદિક; તેજસ-કાર્મણશરીર, સમચતુરસ્રસંસ્થાન, વર્ણાદિ-૪, અગુરુલઘુ, ઉપઘાત, પરાઘાત, ઉચ્છ્વાસ, શુભવિહારોગતિ, ત્રસદશક, અને નિર્માણ. આ બંધસ્થાનક દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં અપ્રમત્ત અને અપૂર્વકરણના (દકા ભાગે વર્તતાં સંયત) જાણવાં. અહીં સર્વ પણ કર્મો શુભ જ છે તેથી એક ભાંગો થાય છે. આ જ ૩૦ના બંધસ્થાનકમાં જિનનામ સહિત કરતાં ૩૧નું બંધસ્થાનક થાય છે, અહીં પણ ૩૦ની જેમ એકાન્તે શુભ પદો જાણવાં, તેથી અહીં પણ એક જ ભાંગો થાય છે, સર્વમલીને દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બંધસ્થાનકો વિષે ૧૮ ભાંગા થાય છે.

^{૨૨૩} યશ:કીર્તિનું એકનું બંધસ્થાનક (દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં ૮/૬ વિચ્છેદ થતાં) ૮/૭ ભાગથી અનિવૃત્તિબાદર સંપરાય અને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે જાણવું. સર્વ બંધસ્થાનકોને વિષે ૧૩,૮૪૫ ભાંગા થાય છે (યંત્ર નંબર ૪૧-૪૨ જુઓ).

ઇતિ ગતિને વિષે બંધસ્થાનકોના ભાંગા સમાપ્ત

- : અથ ગુણસ્થાનકને વિષે નામકર્મના બંધવિચ્છેદ સ્વરૂપ :-

હવે નામકર્મની પ્રકૃતિઓના ગુણસ્થાનકને વિષે બંધવિચ્છેદ કહે છે....^{૨૨૪} સાધારણ, સૂક્ષ્મ, આતપ, સ્થાવર, નરકદિક, એકેન્દ્રિય, બેઇન્દ્રિય, તેઇન્દ્રિય, ચઉરિન્દ્રિયજાતિ, હુંડકસંસ્થાન, અપર્યાપ્ત, સેવાર્ત સંઘયણ એ ૧૩ પ્રકૃતિઓનો મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે બંધવિચ્છેદ થાય છે, આ પ્રકૃતિઓના બંધકો મિથ્યાદષ્ટિ જ છે, સાસ્વાદન આદિ નથી એ પ્રમાણે અર્થ છે. એ પ્રમાણે આગળ પણ વિચ્છેદનો અર્થ સમજી લેવો.^{૨૨૫}

^{૨૨૬} અશુભવિહારોગતિ, દુ:સ્વર, દુર્ભંગ, ઉદ્યોત, અનાદેય, તિર્યચદિક પ્રથમ અંત્ય સિવાયના મધ્યમ - ૪ સંઘયણ - ૪ સંસ્થાન એ ૧૫ પ્રકૃતિઓનો સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે બંધવિચ્છેદ થાય છે.^{૨૨૭} (અનુસંધાણ પેઠઝ નં - ૨૦૫)

૨૨૧ અહીં યુગલિક સિવાયના પર્યાપ્ત ગર્ભજ તિર્યચ - મનુષ્ય જાણવાં. પર્યાપ્ત સંમૂર્ચ્છમ તિર્યચો પણ નરકગતિ યોગ્ય બંધ કરે છે, અને તેઓ પહેલી નારકીના ત્રણ પાથડા સુધી જઈ શકે છે.

૨૨૨ ગાથા - ૬૩ - “તિલ્પયરાહારગદોતિસંજુઓ બંધો નારયસુરાણં ।”

૨૨૩ “અનિયદ્દીસુહમાણં જતકિત્તી એસ ઇગિબંધો ” ॥ ૬૩ ॥

૨૨૪ “સાહારણાદ મિચ્છો સુહમાયવધાવરં સનરયદુગં । ઇગિવિગલિદિયનાઈ હુંડમપજ્જત્તેવહું” ॥ ૬૪ ॥

૨૨૫ બંધમાં વિવલેલી નામકર્મની ૬૭ પ્રકૃતિઓમાંથી જિનનામ - આહારકદિક મિથ્યાદષ્ટિ બાંધતા જ નથી, કારણ કે તેના બંધમાં અનુક્રમે સમ્યક્ત્વ અને ચારિત્ર હેતુ છે, તે મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે નથી, એટલે તે ૩ કર્મપ્રકૃતિ જતાં શેષ ૬૪ પ્રકૃતિઓને મિથ્યાદષ્ટિ આત્માઓ બાંધે છે. તેમાંથી ઉપર કહી તે ૧૩નો બંધવિચ્છેદ થતાં સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે નામકર્મની ૫૧ પ્રકૃતિઓ બાંધે છે.

૨૨૬ “સાસાયણેડપસત્થાવિહગઈ દુસરદૂમગ્ગોવં । અણાણ્જં તિરિયદુગં મન્નિમસંયણ સંઠાણા” ॥ ૬૫ ॥

૨૨૭ આ પ્રકૃતિઓના બંધમાં અનંતાનુબંધિ કષાયના ઉદયથી થયેલ પરિણામ કારણ છે. મિશ્રદષ્ટિ આદિને અનંતાનુબંધિનો ઉદય નહિ હોવાથી તેઓ ઉપરોક્ત ૧૫ પ્રકૃતિઓ બાંધતા નથી એટલે સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે બંધાતી ૫૧ પ્રકૃતિઓમાંથી ૧૫ બાદ કરતાં નામકર્મની ૩૬ પ્રકૃતિઓ મિશ્રદષ્ટિ આત્મા બાંધે છે. અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ જિનનામ સહિત ૩૭ પ્રકૃતિઓ બાંધે છે. કારણ કે અહીંથી જિનનામનો બંધહેતુ સમ્યક્ત્વ છે.

ગતિને વિષે નામકર્મના ૮ બંધસ્થાનકોના સંવેધ પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર - ૪૧

પ્રાયોગ્ય	બંધસ્થાન	પ્રકૃતિ	ભાંગાની વિગત	ભાંગા	ગુણ સ્થાનક	બંધક જીવો	કાલ	
							જુવાન્ય	કાલ ઉત્કૃષ્ટ
એકેન્દ્રિય યોગ્ય - અપર્થા - એકેં	૨૩	ધ્રુવબલિ-૯, તિંદ્રિક, ઓદાં જાતિ, ઓદાં શંકુડક, સ્થાવર-૯, (દુઃસ્વર વિના)	બાદે સૂં X સાધાં પ્ર૦ ^૧ ૨ X ૨ = ૪	૪	૧	મિથ્યાં એકેં વિક્રં યુગલિક સિવાયના તિં - મનુષ્ય	૧ સમય	અંતર્મૂર્ત
પર્થાત્ત બાં પ્ર૦ એકેં	૨૫	૨૩ + પરાધાત + ઉચ્ચવાસ, અપર્થાપિનાને બદલે પર્થાપિના	૫૦ અર્થાં X શું૦ અર્થિં X સ્થિં૦ અર્થિં ^૨ = ૨ ૨ ૨	૮	૧	" " " અને ધશાન સુધીના દેવ	૧ સમય	"
પર્થાં બાં સાધાં			અયશવદે ^૩ સ્થિં૦ અર્થિં X શું૦ અર્થિં ^૨ = ૨ ૨	૪				
સૂં સેં સૂં પ્ર૦			" સ્થિં૦ અર્થિં X શું૦ અર્થિં X સાં પ્ર૦ સૂં ^૨ = ૨ ૨ ૨	૮				
પર્થાત્ત પ્રત્યેક બાં એકેં	૨૬	૨૫ + આતપ કે ઉદ્યોત	આત૦ ઉદ્યોં X સ્થિં૦ અર્થિં X શું૦ અર્થિં X ૫૦ અર્થાં ^૨ = ૨ ૨ ૨	$\frac{૧૬}{૪૦}$				
વિકલેન્દ્રિય સોંક :-								
અપર્થાત્ત વિક્રં	૨૫	ધ્રુવબલિ - ૯, તિંદ્રિક, ઓદાં દ્રિક, વિક્રં જાતિ, હુંડક, સેવાર્ત, ત્રસ, બાદર, પ્રત્યેક, અપર્થાં અસ્થિરાદિ-૫ (દુઃસ્વર વિના)	બધી અર્થાત્ત જ બંધાય માટે ૧ ભાંગો ^૧ ૧ X ૩ = ૩	૩	૧	મિથ્યાં એકેં વિક્રં યુગલિક સિવાયના તિં મનુષ્ય	"	"
પર્થાત્ત વિક્રં	૨૭	૨૫ + પરાધાત + ઉચ્ચવાસ + કુખગતિ + દુઃસ્વર અપર્થાંને બદલે પર્થાં	સ્થિં૦ અર્થિં X શું૦ અર્થિં X ૫૦ અર્થાં ^૨ = ૨ ૨ ૨	૨૪	૧	" " " " " " " " " " " "	"	"
પર્થાત્ત વિક્રં	૩૦	૨૯ + ઉદ્યોત	" " " " " " " " " " " "	$\frac{૨૪}{૫૫}$		" " " " " " " " " " " "	"	"

પ્રાયોગ્ય	બંધસ્થાન	પ્રકૃતિ	ભાંગાની વિગત	ભાંગા	ગુણ સ્થાનક	બંધક જીવો	કાલ	
							જુથન્ય	ઉત્કૃષ્ટ
તિર્યંચ પંચેન્દ્રિય યોગ્ય :-								
અપર્યાપ્ત પચેન્દ્રિય	૨૫	વિક્રં ની ૨૫ પ્રમાણે પણ વિક્રંને બદલે પચેન્દ્રિયજાતિ	બધી અશુભ જ બંધાય માટે ૧ ભાંગો	૧	૧	મિથ્યા૦ એક૦ વિક્રં યુગલિક સિવાયના તિ૦ મનુ૦	૧ સમય	આત્મમુક્ત
પર્યાપ્ત પચેન્દ્રિય	૨૯	ધ્રુવબંધિ-૯, તિર્યંદિક, ઓદિક, પંચેન્દ્રિયજાતિ, સંધ૦-૧, સંસ્થાન-૧, વિહાયોગતિ-૧, સ્થિરાસ્થિરાદિ-૬ યુગલથી-૬, ત્રસાદિ-૪, પરાધાત, ઉચ્છવાસ	સંધ૦ X સંસ્થાન X પગતિ X સ્થિ૦ અસ્થિ૦ X યુ૦ અશુ૦ X સુભ૦ કુભ૦ X આદે૦ અના૦ X સુસ્વ૦ કુ : સ્વ૦ X યશ૦ અય૦ $2X \times 2X = 3200$ સાસ્વાદન	૧-૨	૧-૨	યુગલિક સિવાયના ચારેગતિના મિથ્યાદષ્ટિ, સાસ્વાદનદષ્ટિ	૧ સમય	આત્મમુક્ત
પર્યાપ્ત પચેન્દ્રિય	૩૦	૨૯ + ઉદ્યોત	" " " " =	૪૬૦૮	૧-૨	" "	" "	" "
મનુષ્ય યોગ્ય :-								
અપર્યાપ્ત મનુ૦	૨૫	૨૫ તિર્યંચ પ્રમાણે પણ તિ૦ દિક ને બદલે મનુ૦ દિક	બધી અશુભ જ બંધાય માટે ૧ ભાંગો	૧	૧	યુગલિક સિવાયના મિથ્યાદષ્ટિ તિ૦ મનુ૦	" "	" "
પર્યાપ્ત મનુ૦	૨૯	૨૯ તિર્યંચ પ્રમાણે પણ તિ૦ દિક ને બદલે મનુ૦ દિક	પં૦ તિર્યંચ પ્રમાણે (૨જે ૩૨૦૦, ૩-૪થે સ્થિરાદિ-૮)	૪૬૦૮	૧ થી ૪	૧-૨જે ચારેગતિના, દેવ-નારક ૩-૪ ગુણ૦	" "	૩૩ સાગરોપમ (આત્મમુક્ત)
પર્યાપ્ત મનુ૦	૩૦	૨૯ + જિનનામ	સ્થિ૦ અસ્થિ૦ X યુ૦ અશુ૦ X ય૦ અપશ૦ ૨ ૨ ૨ =	૮ ૪૬૧૭	૪થા	સમ્યગ્દષ્ટિ દેવ-નારક	સાધિક ૮૪ હજાર વર્ષ	૩૩ સાગરોપમ
નરકગતિ :- યોગ્ય	૨૯	ધ્રુવબંધિ-૯, નરકદિક, પંચેન્દ્રિયજાતિ, વ૦દિક, કુડક, અશુભવિહા૦ પરા૦, ઉચ્છવાસ, અસ્થિરાદિ-૬, ત્રસાદિ-૪	બધી જ અશુભ બંધાય માટે ૧ ભાંગો	૧	૧	યુગલિક સિવાયના મિથ્યાદષ્ટિ તિ૦ મનુ૦	૧ સમય	આત્મમુક્ત

ચંપા નંબર- ૪૧/ B

પ્રાયોગ્ય	૨૩	૨૫	૨૬	૨૮	૨૯	૩૦	૩૧	૧	કુલ ભાગ
મુદ્દિય :-	૪	૨૦	૧૬	-	-	-	-	-	૪૦
ચિહ્નાન્ત્ય :-	-	૩	-	૨૪	-	૨૪	-	-	૫૧
પર્યાવરણ :-	-	૧	-	૪૬૦૮	-	૪૬૦૮	-	-	૯૨૧૭ = ૯૨૦૮
મન્ય :-	-	૧	-	૪૬૦૮	-	૮	-	-	૪૬૧૭
નરક :-	-	-	-	-	૧	-	-	-	૧
દેવ :-	-	-	-	૮	૮	૧	૧	-	૧૮
અપર્યાય :-	-	-	-	-	-	-	-	૧	૧
કુલ ભાગ :-	૪	૨૫	૧૬	૯૨૨૮	૨૯૨૮	૪૬૪૧	૧	૧	૧૩૮૪૫

ગુણસ્થાનક વિષે નામકર્મના બંધસ્થાનકના ભાંગા ચંત્ર નંબર - ૪૨

બંધસ્થાનક→	૨૩	૨૫	૨૬	૨૮	૨૯	૩૦	૩૧	૧	કુલ ભાંગા	બંધસ્થાન કુલ
ભાંગા	૪	૨૫	૧૬	૯	૯૨૪૮	૪૬૪૧	૧	૧	૧૩,૯૪૫	૯
ગુણસ્થાન ↓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૧	૪	૨૫	૧૬	૯	૯૨૪૦	૪૬૩૨	-	-	૧૩,૯૨૬	૬
૨	-	-	-	૮	૬૪૦૦	૩૨૦૦	-	-	૯,૬૦૮	૩
૩	-	-	-	૮	૮	-	-	-	૧૬	૨
૪	-	-	-	૮	૧૬	૮	-	-	૩૨	૩
૫	-	-	-	૮	૮	-	-	-	૧૬	૨
૬	-	-	-	૮	૮	-	-	-	૧૬	૨
૭	-	-	-	૧	૧	૧	૧	-	૪	૪
૮	-	-	-	૧	૧	૧	૧	૧	૫	૫
૯	-	-	-	-	-	-	-	૧	૧	૧
૧૦	-	-	-	-	-	-	-	૧	૧	૧
									૨૩,૬૨૫	

૨૨૮ ઔદારિકદિક, મનુષ્યદિક, પ્રથમ સંઘયણ એ ૫ પ્રકૃતિઓનો અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ ગુણસ્થાનકે બંધવિચ્છેદ થાય છે. મિથ્યાદષ્ટિ આદિથી અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિવાળા આ પ્રકૃતિઓના બંધક છે, પણ દેશવિરત આદિ નથી. ^{૨૨૯}

૨૩૦ અસ્થિર, અશુભ, અયશ:કીર્તિ એ ૩ પ્રકૃતિનો પ્રમત્તસંયત ગુણસ્થાનકે બંધવિચ્છેદ થાય છે. ^{૨૩૧}

૨૩૨ દેવદિક, વૈકિયદિક, આહારકદિક, તૈજસ, કાર્મણ, વર્ણાદિ-૪, અગુરુલધુ, ઉપધાત, નિર્માણ, પરાધાત, ઉચ્છવાસ, શુભવિહાયોગતિ, ત્રસનવક, સમચતુરસસંસ્થાન, પંચેન્દ્રિયજાતિ, તીર્થકરનામ એ ૩૦ પ્રકૃતિઓનો બંધવિચ્છેદ અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકે (દ્વદ્વા ભાગે) થાય છે. તથા પ્રમત્ત અને અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે આહારકદિકનો ઉદય હોય છે, ^{૨૩૩} અને બંધ તો અપ્રમત્તથી શરૂ કરી અપૂર્વકરણ (ના દ્વદ્વા ભાગ) સુધી હોય છે. જિનનામનો ઉદય સયોગી - અયોગીકેવલીને

૨૨૮ ગાથા - ૬૬ - "મીસો સમ્મોરાત મણુવદુગવાઈ આઈસંઘવળં ।"

૨૨૯ કારણ કે દેશવિરતિ ગુણસ્થાનકે વર્તમાન મનુષ્ય - તિર્યચો અને પ્રમત્તાદિ ગુણસ્થાનકે વર્તમાન મનુષ્યો પ્રતિસમય માત્ર દેવગતિ યોગ્ય જ બંધ કરે છે.

પહેલા ગુણસ્થાનકે ચારે ગતિ યોગ્ય, બીજા ગુણસ્થાનકે ૩ ગતિ યોગ્ય ૩જા અને ૪થા ગુણસ્થાનકે મનુષ્યો - તિર્યચો દેવગતિ યોગ્ય અને દેવો તથા નારકો મનુષ્યગતિ યોગ્ય અને પાંચમા ગુણસ્થાનકથી માત્ર દેવગતિ યોગ્ય કર્મપ્રકૃતિઓનો જ બંધ થાય છે. મનુષ્યદિકાદિ - ૫ પ્રકૃતિઓ મનુષ્યગતિ યોગ્ય હોવાથી પાંચમા ગુણસ્થાનથી તેનો બંધ થતો નથી. તેથી ૪થા ગુણસ્થાનકે બંધાતી ૩૩ પ્રકૃતિઓમાંથી ૫ પ્રકૃતિ બાદ કરતાં નામકર્મની ૨૨ પ્રકૃતિઓ દેશવિરત અને પ્રમત્તસંયત આત્માઓ બાંધે છે.

૨૩૦ "બંધવ્વેતો વિરઓ અધિરાસુભઅનસપુન્નાણિ" ।। ૬૬ ।।

૨૩૧ ૩૨માંથી ૩ પ્રકૃતિ બાદ કરતાં અને આહારકદિક ઉમેરતાં ૩૧ પ્રકૃતિઓ અપ્રમત્તસંયત આત્મા બાંધે છે. કારણ કે આહારકદિકનો બંધ હેતુ વિશિષ્ટ ચારિત્ર અહીં છે.

૨૩૨ "અપમત્તો સનિયદ્દિ, સુરદુગવેઝબ્બજુયલધુવંધી । પરધાઝસાસ્સઝગઈ તસાઈચરંસ પંવેદિ" ।। ૬૭ ।।

૨૩૩ "વિર આહારુદઓ, વંધો પુણ જા નિયદ્દિ અપમત્તા । તિત્થસ્સ અવિરયાઓ, જા સુહમો તાવ કિત્તીર" ।। ૬૮ ।।

હોય છે, અને બંધ તો^{૨૩૩} અવિરતસમ્યગ્દષ્ટિથી શરૂ કરીને અપૂર્વકરણ (ના દૃઢા ભાગ) સુધી હોય છે. યશ :કીર્તિનો બંધ મિથ્યાદષ્ટિથી શરૂ કરીને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે.^{૨૩૩} તે પ્રમાણે નામકર્મના બંધનું સ્વરૂપ કહ્યું:

ઇતિ ગુણસ્થાનક વિષે નામકર્મના બંધસ્થાનોનું સ્વરૂપ સહિત બંધવિષયોનું સ્વરૂપ સમાપ્ત

- : અથ નામકર્મના ઉદયનું સ્વરૂપ :-

હવે ઉદયને વિષે જે કહેવા યોગ્ય છે તે કહે છે....^{૨૩૪} એકેન્દ્રિય જીવો આશ્રયી ઉચ્છ્વાસ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત થતાં પહેલાં કે પછી, અને બેઇન્દ્રિયાદિ આશ્રયી ઉચ્છ્વાસ અને ભાષા પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત થતાં પહેલાં કે પછી યથાયોગ્ય રીતે ઉદ્યોત અને આતપનો ઉદય થાય છે. તે પ્રમાણે આગળ પણ વિચારશે. તથા સૂક્ષ્મ, અપર્યાપ્ત, અને સાધારણના ઉદય સાથે આતપ અને સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તના ઉદય સાથે ઉદ્યોતનો ઉદય ન હોય. તથા ઉદ્યોત સાથે આતપ બાંધે નહીં,^{૨૩૫} સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્ત, સાધારણ એ ત્રણના બંધ સાથે આતપ કે ઉદ્યોતનો બંધ થતો નથી. આ બંધવિષયમાં અપવાદ છે.

હવે ઉદયના વિષયમાં આ પ્રમાણે કહે છે....^{૨૩૬} સાધારણના ઉદય સાથે પણ ઉદ્યોત - યશ :કીર્તિનો ઉદય હોય છે,^{૨૩૭} દુર્ભગ - અનાદેય - અયશ :કીર્તિના ઉદય સાથે પર્યાપ્ત બાદર પવનને (વાયુકાય) વૈક્રિયશરીરની શરૂઆત કરે ત્યારે ઉદય હોય છે. બાદર પર્યાપ્તના ગ્રહણથી પર્યાપ્ત - અપર્યાપ્ત સૂક્ષ્મ અને અપર્યાપ્ત બાદર વાયુકાયનો નિષેધ કરેલ છે, કારણ કે તેઓને વૈક્રિય લબ્ધિનો અભાવ છે. અને પ્રજ્ઞાપના ચૂર્ણિમાં કહ્યું છે.... “તિહં રાસીણં વેઝવિયલદ્ધિ ચેવ ણત્થિ, વાયરપજ્જત્તાણં સંખેજ્જદ્ધમે ભાગે તસ્સ ત્તિ” । અર્થ :- સૂક્ષ્મ પર્યાપ્ત - અપર્યાપ્ત અને બાદર અપર્યાપ્ત એ ૩ રાશિને વૈક્રિય લબ્ધિ જ હોતી નથી. પરંતુ બાદર પર્યાપ્ત વાયુકાયના જેટલાં જીવો છે. તેના સંખ્યાતમા ભાગના જીવોને જ હોય છે.

તથા દુર્ભગ અને અનાદેયના ઉદય સાથે પણ દેવગતિના ઉદયનો વિરોધ નથી, અર્થાત્ દેવગતિનો ઉદય હોય છે.^{૨૩૮} તથા આહારકદ્ધિકના ઉદય સાથે દુર્ભગ - અનાદેય - અયશ :કીર્તિના ઉદયનો વિરોધ છે અર્થાત્ ઉદય હોતો નથી. અસ્થિર અશુભના ઉદયનો અવિરોધ અર્થાત્ આહારકદ્ધિક સાથે ઉદય હોય છે, કારણ કે તે બંને પ્રકૃતિ ધ્રુવોદયી છે.

તથા વિકલેન્દ્રિયને વિષે સુસ્વરના ઉદયનો પણ અવિરોધ છે. (અર્થાત્ ઉદય હોય છે.)^{૨૩૯} તથા^{૨૪૦} દેશવિરત અથવા સર્વવિરત મનુષ્યોને યથાયોગ્યપણે વૈક્રિય - આહારકશરીર કરતાં હોય ત્યારે ઉદ્યોતનો ઉદય હોય છે,^{૨૩૯} બાકીના જીવોને નહીં. તે પ્રમાણે ઉદય વિષયમાં થતી સંભવનાનો વિચાર કરીને ઉદયસ્થાનકો કહે છે.....

ઇતિ નામકર્મના ઉદયનું સ્વરૂપ સમાપ્ત

- : અથ ગતિ- ગુણસ્થાનકો વિષે નામકર્મના ૧૨ ઉદયસ્થાનકો :-

ત્યાં ચારેગતિના જીવોને આશ્રયીને સર્વમલીને નામકર્મના ૧૨ ઉદયસ્થાનકો છે, તે આ પ્રમાણે કહે છે....^{૨૪૧} ૨૦-૨૧-૨૪-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧-૯ અને ૮ છે. આ ઉદયસ્થાનકો ગતિને વિષે વિચારે છે.

૨૩૪ “ઉજ્જોવઆપવાણં, ઉદઓ પુલ્લિપિ હોઇ પચ્છાવિ । જ્ઞાસસેરેહિંતો, સુહમસિગ્ગોવ નાવાવં” ।। ૬૧ ।।

૨૩૫ ગાથા - ૭૦ - “ઉજ્જાવેનાવાવં, સુહમસિગ્ગે ન વજ્જાણ ઉભવં” ।

૨૩૬ “ઉજ્જોવજસાણુદર, જાયઇ સાહારાણસુદરો” ।। ૭૦ ।। અહીં એટલું ધ્યાનમાં રાખવું કે સૂક્ષ્મ નામના ઉદય સાથે ઉદ્યોતનો ઉદય હોતો નથી, પરંતુ બાદર નામના ઉદય સાથે હોય છે. એટલે બાદર - સાધારણને ઉદ્યોતનો ઉદય સંભવે છે, સૂક્ષ્મ સાધારણને નહીં.

૨૩૭ ગાથા - ૭૧ - “દુભગાઈણં ઉદર, વાયરપજ્જો વિરવ્વર પવણો” ।

૨૩૮ “દેવગાઈણ ઉદરો, દુભગાણાણ્જ ઉદરવિ” ।। ૭૧ ।।

૨૩૯ “સુસરુદરો વિગલાણ હોઇ વિરયાણ દેસવિરયાણં । ઉજ્જોવુદરો જાયઇ, વેઝહારાગદ્ધાર” ।। ૭૨ ।।

૨૪૦ મનુષ્યગતિમાં વૈક્રિય અને આહારક શરીરી યતિને ઉદ્યોતનો ઉદય હોય છે, અન્ય કોઈ મનુષ્યને હોતો નથી, “જઇ દેવુત્તર વિક્કિય” એ પદથી પહેલાં કર્મગ્રંથમાં યતિ અને દેવ ઉત્તરવૈક્રિય કરે ત્યારે તેઓને ઉદ્યોતનો ઉદય હોય છે. એમ કહ્યું છે. તથા કર્મપ્રકૃતિ ઉદીરણાકરણ ગાથા ૧૩માં તથા તેની ટીકામાં અને દૃઢા કર્મગ્રંથની ટીકામાં પણ એમ જ કહ્યું છે. પરંતુ અહીં વૈક્રિય શરીરમાં વર્તમાન દેશવિરત મનુષ્યને પણ ઉદ્યોતનો ઉદય હોય છે, એમ કહે છે. તત્ત્વ કેવલિગમ્મ.

૨૪૧ “અડનવવીસિગ્ગીસા, ચડવીસેગઠિય જાવ ઇગિતીસા । ચજગઇણ્ણું વારસ, ઉદયઠ્ઠાઈં નામસ્સ” ।। ૭૩ ।।

મનુષ્યગતિના ૧૧ ઉદયસ્થાનકો :- મનુષ્યગતિને વિષે ૨૪ સિવાયના^{૨૪૨} બાકીના ૧૧ ઉદયસ્થાનકો સંભવે છે, ૨૪નું સંભવે નહીં, કારણ કે તે એકેન્દ્રિયને વિષે જ સંભવે છે.

તિર્યચગતિના ૯ ઉદયસ્થાનકો :- ૨૦ - ૮ અને ૯ એ ત્રણ સિવાયના^{૨૪૩} બાકીના ૯ ઉદયસ્થાનકો તિર્યચગતિને વિષે સંભવે છે, ૯ અને ૮નો ઉદય અયોગી કેવલીને પ્રાપ્ત થાય છે, અને ૨૦નો ઉદય કેવલી સમુદ્ધાત અવસ્થામાં હોય છે. તેથી તિર્યચને વિષે એ ૩ ઉદયસ્થાનકનું વર્જન કર્યું છે.

નરકગતિના ૫ ઉદયસ્થાનકો^{૨૪૪} :- તથા નરકગતિને વિષે ૫ ઉદયસ્થાનકો છે, તે આ પ્રમાણે - ૨૧ - ૨૫ - ૨૭-૨૮ અને ૨૯નું છે.

દેવગતિના ૬ ઉદયસ્થાનકો^{૨૪૪} :- તે જ પમાં ૩૦ સહિત કરતાં દેવગતિના ૬ ઉદયસ્થાનકો જાણવાં.

હવે ગુણસ્થાનકને વિષે ઉદયસ્થાનકો વિચારે છે.....

૧મા ગુણસ્થાનકે ૯ ઉદયસ્થાનકો^{૨૪૫} :- મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૨૧-૨૪-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦ અને ૩૧ ના ૯ ઉદયસ્થાનકો હોય છે. કારણ કે મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનક સર્વ જીવયોનિને વિષે સંભવે છે. ૨૦ - ૮ - ૯ ઉદયસ્થાનકો^{૨૪૬} કેવલી અવસ્થામાં હોય છે, તેથી અહીં ન સંભવે.

૨જા ગુણસ્થાનકે ૭ ઉદયસ્થાનકો :- ઉપરના ૯ ઉદયસ્થાનકોમાંથી ૨૭ - ૨૮ સિવાયના^{૨૪૫} બાકીના ૭ ઉદયસ્થાનકો સાસ્વાદને સંભવે છે. તેમાં ૨૧નો ઉદય એક ભવમાંથી બીજા ભવમાં જતાં વિગ્રહગતિમાં હોય છે. ૨૪નો ઉદય પર્યાપ્ત પ્રત્યેક બાદર એકેન્દ્રિયને જન્મ-ઉત્પત્તિના પ્રથમ સમયે હોય છે. ૨૬નો ઉદય બેઠન્દ્રિયાદિને ઉત્પત્તિના પ્રથમ સમયે હોય છે, ૨૫નો ઉદય દેવતાને ઉત્પત્તિના પ્રથમ સમયે હોય છે, ૨૯નો ઉદય પર્યાપ્ત નારકોને અને દેવોને હોય છે, ૩૦નો ઉદય પર્યાપ્ત મનુષ્ય અને ઉદ્યોતવાળા દેવોને અને ઉદ્યોતના ઉદય વિનાના પંચેન્દ્રિય તિર્યચોને હોય છે, અને ૩૧નો ઉદય ઉદ્યોતના ઉદયવાળા પંચેન્દ્રિય તિર્યચોને હોય છે. ૨૭ અને ૨૮ એ બે ઉદયો હોતા નથી. કારણ કે તે ન્યૂન અપર્યાપ્તાવસ્થામાં હોય છે, કે જે વખતે^{૨૪૭} સાસ્વાદનપણું હોતું નથી.

૪થા ગુણસ્થાનકે ૮ ઉદયસ્થાનકો :- તે જ ૨૧ આદિ ૯ ઉદયસ્થાનકોમાંથી ૨૪ સિવાયના^{૨૪૮} બાકીના ૮ ઉદયસ્થાનકો અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિને હોય છે, તે ચારે ગતિને વિષે ઉત્પન્ન થતા અપર્યાપ્ત અથવા પર્યાપ્ત એ બંને અવસ્થામાં

૨૪૨ ગાથા-૭૪- “મણુણસુ અવરવીસા”

૨૪૩ ગાથા - ૭૪ - “વીસદનવવગ્ગિયાઝ તિરિણસુ” ।

૨૪૪ “ઇગ્ગણ સગદ્દનવવીસ નારણ સુરે સતીસા તે” ।। ૭૪ ।।

૨૪૫ ગાથા - ૭૫ - “ઇગ્ગવીસાઈ મિચ્છે, સગદ્દવીસા ય સાસણે શીણા” ।

૨૪૬ ૨૦નું ઉદયસ્થાન કેવલી સમુદ્ધાત અવસ્થામાં અને ૯ તથા ૮નું ઉદયસ્થાન ૧૪મા ગુણસ્થાનકે હોવાથી મિથ્યાદષ્ટિને તે ૩ ઉદયસ્થાન હોતાં નથી.

૨૪૭ સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક કરણ અપર્યાપ્તાવસ્થામાં શરીરપર્યાપ્તિ પૂર્ણ થતાં પહેલાં હોય છે. ત્યારબાદ હોતું નથી. અને પર્યાપ્તાવસ્થામાં તો હોઈ શકે જ. શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થતાં પહેલાં હોવાનું કારણ સાસ્વાદને આવનાર ઉપશમ સમ્યક્ત્વથી પડીને આવે છે. ઉપશમ સમ્યક્ત્વ કોઈને પણ અપર્યાપ્તાવસ્થામાં ઉત્પન્ન થતું જ નથી. પૂર્વ જન્મમાં અંતર્મુક્ત આયુ બાકી રહે ત્યારે ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરી અનંતાનુબંધિનો ઉદય થવાથી વધી સાસ્વાદને આવી મરણ પામી યથામોગ્યપણે ગર્ભજ મનુષ્ય, તિર્યચ, દેવ, બાદર પર્યાપ્ત પૃથ્વી, અપ્, પ્રત્યેક વનસ્પતિ, બેઠન્દ્રિય, તેઠન્દ્રિય, ચઉરિન્દ્રિય અને અસંજિ પંચેન્દ્રિયમાં ઉત્પન્ન થઈ શકે છે. પૂર્વ જન્મનું લાવેલું તે સાસ્વાદ ન સમ્યક્ત્વ શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થતાં પહેલાં ચાલ્યું જાય છે. એટલે સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે ઉપરોક્ત જીવોને શરીરપર્યાપ્તિ પૂર્ણ થતાં પહેલાં જે ઉદયસ્થાનકો હોય તે હોઈ શકે છે. અને પર્યાપ્તાવસ્થામાં તો ચારે ગતિના સંજિ પર્યાપ્ત જીવો ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરી શકે છે, અને તેઓને અનંતાનુબંધિના ઉદયથી સાસ્વાદન પણ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. એટલે ચારે ગતિના જીવોમાં પર્યાપ્તાવસ્થામાં સંભવતાં ઉદયસ્થાનકો હોય છે. એટલે અપર્યાપ્તાવસ્થા ના ૨૧-૨૪-૨૫-૨૬ એ ૪ અને પર્યાપ્તાવસ્થાના ૨૯-૩૦-૩૧ એમ ૩ કુલ ૭ ઉદયસ્થાનકો અહીં સંભવે છે.

૨૪૮ “વરવીણા સમ્મે, સપંચીસાણ જોગિમ્મિ” ।। ૭૫ ।।

હોય છે. (જો કે અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં નવું કોઈ સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન થતું નથી, પરંતુ પૂર્વજન્મનું લાવેલું હોઈ શકે છે.) અહીં ૨૪નું ઉદયસ્થાન સંભવે નહીં, કારણ કે તે ૨૪નું ઉદયસ્થાન એકેન્દ્રિયને વિષે હોય છે.

૧૩મા ગુણસ્થાનકે ૮ ઉદયસ્થાનકો :- તે જ ૮ ઉદયસ્થાનમાંથી ૨૫ સિવાયનું^{૨૪૮} અને ૨૦ના ઉદય સહિત સયોગી કેવલી ગુણસ્થાનકે ૮ ઉદયસ્થાનક હોય છે. ત્યાં ૨૦-૨૧-૨૬-૨૭ એ ૪ ઉદયો સમુદ્ધાત અવસ્થામાં, ૨૮-૨૯ યોગનિરોધ અવસ્થામાં, ૩૦નો ઉદય સ્વભાવસ્થ સામાન્યકેવલી મહારાજને અથવા વચનયોગનો નિરોધ કર્યા બાદ તીર્થંકર ભગવાનને હોય છે. અને ૩૧નો ઉદય સ્વભાવસ્થ તીર્થંકર પરમાત્માને હોય છે.

૧૪મા ગુણસ્થાનકે ૬ ઉદયસ્થાનકો :- તથા દેશવિરતિ ગુણસ્થાનકે ૨૫ આદિથી^{૨૪૯} ૭ ઉદયસ્થાનમાંથી ૨૬ સિવાયના ૬ ઉદયસ્થાનકો હોય છે. ત્યાં ૨૫-૨૭-૨૮ અને ૨૯ એ ૪ ઉદયસ્થાનકો ઉત્તરવૈક્રિય શરીર કરતા (મનુષ્ય - તિર્થંચને) જાણવાં, ૩૦નો ઉદય સ્વભાવસ્થ પર્યાપ્ત તિર્થંચ - મનુષ્યને (અને ઉદ્યોતના વેદક ઉત્તર વૈક્રિયશરીરી તિર્થંચને) હોય છે. ૩૧નો ઉદય ઉદ્યોતના વેદક સ્વભાવસ્થ તિર્થંચને હોય છે. (દેશવિરતિ ગુણસ્થાનક સંખ્યાત વર્ષના આયુવાળા ગર્ભજ પર્યાપ્ત તિર્થંચ તથા મનુષ્યોને હોય છે, એટલે પર્યાપ્તાવસ્થામાં હોઈ શકે તે તથા વૈક્રિયશરીર કરતાં જે ઉદયસ્થાનકો હોઈ શકે તે અહીં હોય છે.)

૬ઠ્ઠા ગુણસ્થાનકે ૫ ઉદયસ્થાનકો :- તથા પ્રમત્તસંયતને ૨૬ સિવાયના ૨૫ આદિથી ૩૦ સુધીના ૫ ઉદયસ્થાનકો^{૨૪૯} હોય છે. ત્યાં ૨૫-૨૭-૨૮-૨૯ના ઉદયસ્થાનકો ઉત્તર વૈક્રિયશરીર અથવા આહારક શરીર કરતાં સંયતને જાણવાં, અને ૩૦નો ઉદય સ્વભાવસ્થ સંયતને તથા ઉદ્યોતના ઉદયવાળા ઉત્તરવૈક્રિય અને આહારક શરીરીને હોય છે. જે ૩૧નું ઉદયસ્થાન છે તે ઉદ્યોતના ઉદયવાળા તિર્થંચને જ હોય છે, માટે તે સંયતને સંભવે નહીં.

૩જા ગુણસ્થાનકે ૩ ઉદયસ્થાનકો :- તથા ૨૯ આદિ ૩ ઉદયસ્થાનકો મિશ્ર ગુણસ્થાનકે હોય છે.^{૨૫૦} ત્યાં દેવ-નારકીઓને^{૨૫૧} ૨૯નો ઉદય, ૩૦નો ઉદય મનુષ્ય અને તિર્થંચને, અને ૩૧નો ઉદય તિર્થંચને હોય છે.

૭મા ગુણસ્થાનકે ૨ ઉદયસ્થાનકો :- તથા અપ્રમત્તે ૨૯ અને ૩૦ એ બે ઉદયસ્થાનકો હોય છે.^{૨૫૦} ત્યાં ૨૯નો ઉદય^{૨૫૨} વૈક્રિય અને આહારકશરીરીને હોય છે. ૩૦નો ઉદય સ્વભાવસ્થ સંયતને અને ઉદ્યોતના ઉદયવાળા વૈક્રિય તથા આહારક શરીરીને હોય છે.

૮થી ૧૨ ગુણસ્થાનકે એક ઉદયસ્થાનક :- અપૂર્વકરણ, અનિવૃત્તિબાદર સૂક્ષ્મસંપરાય અને ઉપશાંતમોહ અને ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકે ૩૦નું જ ઉદયસ્થાનક હોય છે.

૧૪મા ગુણસ્થાનકે બે ઉદયસ્થાનક :- તથા અયોગી કેવલીને ૮ અથવા ૯નો ઉદય હોય છે,^{૨૫૩} ત્યાં ૮નો ઉદય સામાન્ય કેવલીને અને ૯નો ઉદય તીર્થંકર ભગવંતને હોય છે (પંચ નંબર ૪૩ જુઓ).

ઇતિ ગતિ-ગુણસ્થાનકને વિષે નામકર્મના ઉદયસ્થાનક સમાપ્ત

૨૪૮ ગાથા - ૭૬ - "પણ્વીસાણ દેસે છબીસૂળા પમત્તિ પુણ પંચ" ।

૨૫૦ "ગુણતીસાઈ મીસે તીસિગુતીસા ય અપમત્તે" ।। ૭૬ ।।

૨૫૧ ૨૯નો ઉદય નારકીઓને હોય છે, એમ કહી અન્ય સ્થળે હોઈ શકતો હોય તો તેનો નિષેધ કર્યો નથી. જેમ કે દેવમાં પણ ૨૯નો ઉદય હોય છે. તેમ ૩૦નો ઉદય ઉદ્યોતના વેદક દેવને તેમજ સ્વભાવસ્થ મનુષ્ય - તિર્થંચને હોય છે. એમ અન્યત્ર પણ યથાસંભવ સમજી લેવું.

૨૫૨ વૈક્રિય અને આહારકશરીર કરવાની શરૂઆત છઠ્ઠા ગુણસ્થાનકે કરે છે. પરંતુ તે બંને શરીરને યોગ્ય સર્વ પર્યાપ્તિઓ પૂર્ણ થયા બાદ અપ્રમત્તે જઈ શકે છે. વૈક્રિય કે આહારકશરીરની અપર્યાપ્તાવસ્થામાં કોઈ જીવ અપ્રમત્તાવસ્થા પ્રાપ્ત કરી શકતો નથી. વૈક્રિય કે આહારકશરીરીને અપ્રમત્તે ઉદ્યોતના ઉદય વિનાનું ૨૯નું અને ઉદ્યોતના ઉદયવાળું ૩૦નું એમ બંને ઉદયસ્થાનક હોય છે.

૨૫૩ ગાથા - ૭૭ - "અદ્ધો નવો અજોગિસ્સ"

- : અથ જીવસ્થાનકોને વિષે નામકર્મના ઉદયસ્થાનકના ભાંગા :-

એકેન્દ્રિયના ૫ ઉદયસ્થાનકમાં ૪૨ ભાંગા :- હવે જીવસ્થાનક વિષે ઉદયસ્થાનકોનો વિચાર કરે છે. - ત્યાં એકેન્દ્રિયના પાંચ ઉદયસ્થાનકો છે. - ૨૧-૨૪-૨૫-૨૬ અને ૨૭ના છે. ^{૨૫૪} ત્યાં તેજસ - કાર્મણ, અગુરુલઘુ, સ્થિર-અસ્થિર, શુભ-અશુભ, વર્ણચતુષ્ક અને નિર્માણ એ ૧૨ પ્રકૃતિઓ ઉદયને આશ્રયીને ધ્રુવ, તિર્યચદ્વિક, સ્થાવર, એકેન્દ્રિયજાતિ, બાદર-સૂક્ષ્મમાંથી એક, પર્યાપ્ત - અપર્યાપ્તમાંથી એક, દુર્ભગ-અનાદેય, યશ :કીર્તિ - અયશ :કીર્તિમાંથી એક, એ ૯ પ્રકૃતિઓ સહિત ૨૧ થાય છે. ^{૨૫૫} અહીં ભાંગા - ૫ છે.-

૨૧ના ઉદયે ૫ ભાંગા :- બાદર-સૂક્ષ્મ એ દરેક સાથે પર્યાપ્ત - અપર્યાપ્ત સાથે અયશ :કીર્તિ સાથે ૪, બાદર - પર્યાપ્ત - યશ :કીર્તિ સાથે ૧ ભાંગો. સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્ત સાથે યશ :કીર્તિનો ઉદય ન હોય તેથી તેને આશ્રયી વિકલ્પો ન થાય. અને ૨૧થી આગળ સર્વ પણ સ્વ પર્યાપ્તિ પૂર્ણ કરશે તેની યોગ્યતાએ લબ્ધિને આશ્રયીને ભવાન્તરમાં પણ પર્યાપ્તિ છે. તેથી લબ્ધિ પર્યાપ્તિ અપેક્ષાએ એકેન્દ્રિયને ભવાન્તર ગતિમાં જતા અંતરાલમાં વર્તતા હોય છે. અંતરાલમાં બાદર - પર્યાપ્ત અને યશ :કીર્તિનો પણ ઉદય સંભવે છે.

૨૪ના ઉદયે ૧૧ ભાંગા :- પછી શરીરસ્થને ઔદારિક, હુંડક, ઉપઘાત અને પ્રત્યેક-સાધારણમાંથી એક એ ૪ પ્રકૃતિઓ પૂર્વ કહેલ ૨૧માં ઉમેરવી અને તિર્યચાનુપૂર્વી દૂર કરવી, તેથી ૨૪નું ઉદયસ્થાનક થાય છે. ^{૨૫૬} અને અહીં ૧૦ ભાંગા થાય છે. તે આ પ્રમાણે.... બાદર - પર્યાપ્તનો પ્રત્યેક - સાધારણ, યશ :કીર્તિ - અયશ :કીર્તિ પદો વડે ૪ ભાંગા, બાદર - અપર્યાપ્તનો પ્રત્યેક - સાધારણ - અયશ : કીર્તિ સાથે બે ભાંગા સૂક્ષ્મનો પર્યાપ્ત - અપર્યાપ્ત - પ્રત્યેક - સાધારણ - અયશ :કીર્તિ સાથે ૪ ભાંગા.

તથા બાદર વાયુકાયને વૈક્રિયશરીર કરતાં ઔદારિકના સ્થાને વૈક્રિય કહેવું. તેથી તેને પણ ૨૪નો ઉદય પ્રાપ્ત થાય છે. માત્ર અહીં બાદર - પર્યાપ્ત - પ્રત્યેક - અયશ :કીર્તિ પદ વડે એક જ ભાંગો થાય છે. તેઉકાય - વાયુકાયને યશ :કીર્તિ અને સાધારણનો ઉદય જ હોતો નથી. તેથી તેને આશ્રયી ભાંગો પ્રાપ્ત થતો નથી. સર્વમલીને ૨૪ના ઉદયસ્થાનમાં ૧૧ ભાંગા થાય છે.

ગુણસ્થાનકને વિષે નામકર્મના ઉદયસ્થાનકોનું ચંત્ર નંબર - ૪૩

ગુણસ્થાન	કયા ઉદયસ્થાનકો	કુલ ઉદયસ્થાન
૧લા	૨૧ - ૨૪ - ૨૫ - ૨૬ - ૨૭ - ૨૮ - ૨૯ - ૩૦ - ૩૧	૯
૨જા	૨૧ - ૨૪ - ૨૫ - ૨૬ - ૨૯ - ૩૦ - ૩૧	૭
૩જા	૨૯ - ૩૦ - ૩૧	૩
૪થા	૨૧ - ૨૫ - ૨૬ - ૨૭ - ૨૮ - ૨૯ - ૩૦ - ૩૧	૮
૫મા	૨૫ - ૨૭ - ૨૮ - ૨૯ - ૩૦ - ૩૧	૬
૬ઠ્ઠી	૨૫ - ૨૭ - ૨૮ - ૨૯ - ૩૦	૫
૭મા	૨૯ - ૩૦	૨
૮ થી ૧૨ મા	૩૦	૧
૧૩મા	૨૦ - ૨૧ - ૨૬ - ૨૭ - ૨૮ - ૨૯ - ૩૦ - ૩૧	૮
૧૪મા	૮ - ૯	૨

૨૫૪ ગાથા - ૭૮ - “ચરવીસાઈ ચરસો, જ્વલા એગિંવસુ”, “ઇગિવીસો પુણ જ્વઓ ભવંતરે સબ્જીવાળં ॥ ૭૭ ॥ ૨૧નો ઉદય સર્વ જીવને ભવાંતરમાં જતા હોય છે. તેથી ગાથા-૭૮માં કહેલ ૪ ઉદય + ૨૧નો પણ જાણવો તે રીતે દરેક જીવોને ટીપ્પણમાં ૨૧નું ઉદયસ્થાક સમજવું

૨૫૫ “મહાઆપુષ્ણિ જાઈ ધાવર ડુભયાઇતિણિ ધુવજ્વલા । એગિવિયઇગિવીસા સેસાણ ૫ પગડ વચ્ચાસો” ॥ ૭૧ ॥

૨૫૬ “સા આપુષ્ણિહીણા અપજ્જએગિવિતિરિયમણ્યાળં । પત્તેવઘાયસરીરહુંડસહિયા ઉ ચરવીસા” ॥ ૮૦ ॥

૨૫ના ઉદયે ૭ ભાંગા :- ત્યાર પછી શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને (પૂર્વકહેલ ૨૪માં) પરાઘાત ઉમેરવાથી ૨૫ થાય છે, ^{૨૫૭} અને તે પર્યાપ્તાને જ હોય છે. અપર્યાપ્ત દૂર કરવા. અહીં ૬ ભાંગા થાય છે, તે આ પ્રમાણે... બાદર - પર્યાપ્તનો પ્રત્યેક - સાધારણ, યશ:કીર્તિ - અયશ:કીર્તિ પદવડે ૪ ભાંગા, અને સૂક્ષ્મનો પ્રત્યેક - સાધારણ, અયશ:કીર્તિ સાથે બે ભાંગા. બાદર વાયુકાયને વૈક્રિયશરીર કરતાં તેને શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત થયા બાદ પરાઘાત ઉમેરવાથી ૨૫ થાય, અને અહીં પૂર્વની જેમ એક જ ભાંગો. તે સર્વમલીને ૨૫ના ઉદયે ૭ ભાંગા થાય છે.

૨૬ના ઉદયે ૧૩ ભાંગા :- ત્યારબાદ પ્રાણાપાન પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છ્વાસનો ઉદય ઉમેરતાં ૨૬નો ઉદય થાય છે. ^{૨૫૭} અહીં પણ પૂર્વની જેમ જ ૬ ભાંગા થાય છે. અથવા શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છ્વાસનો અનુદય થતાં અને આતપ કે ઉદ્યોતમાંથી એકનો ઉદય થતાં ૨૬નો ઉદય થાય છે. અહીં પણ ૬ ભાંગા થાય છે, તે આ પ્રમાણે... બાદરનો ઉદ્યોત સાથે પ્રત્યેક - સાધારણ, યશ:કીર્તિ - અયશ:કીર્તિ વડે ૪ ભાંગા, આતપ સાથે પ્રત્યેક, યશ:કીર્તિ - અયશ:કીર્તિ વડે ૨ ભાંગા થાય છે.

તથા બાદર વાયુકાયને વૈક્રિય કરતાં પ્રાણાપાન પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને પૂર્વ કહેલ ૨૫માં ઉચ્છ્વાસ ઉમેરતાં ૨૬ થાય છે, અને ત્યાં પૂર્વની જેમ ૧ જ ભાંગો થાય છે. તેઉકાય - વાયુકાયમાં આતપ - ઉદ્યોત અને યશ:કીર્તિનો ઉદય હોતો નથી તેથી તેને આશ્રયી વિકલ્પ થતો નથી. સર્વમલીને ૨૬ના ઉદયે ૧૩ ભાંગા થાય છે.

૨૭ના ઉદયે ૬ ભાંગા :- તથા પ્રાણાપાન પર્યાપ્તિએ ઉચ્છ્વાસના ઉદય સહિત ૨૬ના ઉદયમાં આતપ કે ઉદ્યોતમાંથી એકનો ઉદય થતાં ૨૭નો ઉદય થાય છે. ^{૨૫૭} અહીં જે પૂર્વ કહેલ આતપ - ઉદ્યોતમાંથી એક સહિત કરતાં ૨૬ના ઉદયમાં જે ૬ ભાંગા કહ્યાં તે જાણવાં. એ પ્રમાણે સર્વ મલીને એકેન્દ્રિયના ૪૨ ભાંગા થાય છે.

વિકલેન્દ્રિયના ૬ ઉદયસ્થાનકના ૬૬ ભાંગા :- હવે બેઠન્દ્રિયના ઉદયસ્થાનકો કહે છે..... બેઠન્દ્રિયના ૬ ઉદયસ્થાનકો છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે.... ૨૧ - ૨૬ - ૨૮ - ૨૯ - ૩૦ અને ૩૧ છે.

(૧) ૨૧ના ઉદયે ૩ ભાંગા :- ત્યાં તિર્યચદ્વિક, બેઠન્દ્રિયજાતિ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત - અપર્યાપ્તમાંથી એક, દુર્ભંગ, અનાદેય, યશ:કીર્તિ - અયશ:કીર્તિમાંથી એક એ ૯ પ્રકૃતિઓ + પૂર્વ કહેલ ૧૨ ધ્રુવોદયિ સહિત ૨૧, અને આ અંતરાલ ગતિમાં રહેલ બેઠન્દ્રિયને હોય છે. અહીં ૩ ભાંગા થાય છે. અપર્યાપ્ત નામના ઉદયવાળાને અયશ:કીર્તિ સાથે એક ભાંગો અને પર્યાપ્ત નામના ઉદયવાળાને યશ:કીર્તિ અને અયશ:કીર્તિ સાથે બે ભાંગા થાય છે.

(૨) ૨૬ના ઉદયે ૩ ભાંગા :- તે જ શરીરસ્થને ઔદારિકદ્વિક, હુંડક, સેવાર્ત, ઉપઘાત, પ્રત્યેક એ ૬ પ્રકૃતિ ઉમેરવાથી અને તિર્યયાનુપૂર્વી દૂર કરવાથી ૨૬નું ઉદયસ્થાનક થાય છે, અહીં પણ પૂર્વની જેમ ૩ ભાંગા થાય છે.

(૩) ૨૮ના ઉદયે ૨ ભાંગા :- ત્યારબાદ શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને પરાઘાત-અશુભવિહાયોગતિ ઉમેરવાથી ૨૮નું ઉદયસ્થાનક થાય છે. ^{૨૫૮} અહીં યશ:કીર્તિ - અયશ:કીર્તિ વડે બે ભાંગા થાય છે, કારણ કે અહીં અપર્યાપ્ત - શુભવિહાયોગતિના ઉદયનો અભાવ છે.

(૪) ૨૯ના ઉદયે ૪ ભાંગા :- ત્યારબાદ પ્રાણાપાન પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છ્વાસનો ઉદય ઉમેરતાં ૨૯નો ઉદય થાય છે. ^{૨૫૮} અહીં પણ પૂર્વની જેમ તે જ બે ભાંગા થાય છે. અથવા શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છ્વાસનો અનુદય થતાં અને ઉદ્યોતનો ઉદય થતાં ૨૯નું ઉદયસ્થાનક થાય, અહીં પણ પૂર્વની જેમ બે ભાંગા, તેથી સર્વમલીને ૨૯ના ઉદયે ૪ ભાંગા થાય છે.

(૫) ૩૦ના ઉદયે ૬ ભાંગા :- ત્યારબાદ ભાષાપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છ્વાસ સહિત ૨૯ના ઉદયમાં સુસ્વર કે દુ:સ્વરમાંથી એક ઉમેરતાં ૩૦નું ઉદયસ્થાનક હોય છે. ^{૨૫૮} અહીં સુસ્વર - દુ:સ્વર યશ:કીર્તિ - અયશ:કીર્તિ વડે ૪ ભાંગા

૨૫૭ ગાથા - ૮૧ - "પરમાયસાસઆયવજુતા પણછક્કસત્તવીસા સા" । પૂર્વોક્ત તે ૨૪માં અનુક્રમે પરાઘાત - ઉચ્છ્વાસ અને આતપ (કે ઉદ્યોત) યુક્ત કરીએ ત્યારે ૨૫-૨૬ અને ૨૭ થાય છે.

૨૫૮ ગાથા - ૮૨ - "પરમાયલગ્નજુતા અડવીસા ગુણતીસ સાસેણ" ।

૨૫૯ "તીસા સેણ સુજોવ તિત્વ તિરિમણુય ડગતીસા" । ૮૨ । સ્વરયુક્ત ૩૦ અને ઉદ્યોત યુક્ત ૩૧નો ઉદય થાય છે. તિર્યથોમાં ઉદ્યોત યુક્ત ૩૧નો ઉદય થાય છે અને મનુષ્યોમાં તિર્યકરનામના ઉદય યુક્ત ૩૧નો ઉદય થાય છે.

થાય છે. અથવા પ્રાણાપાન પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તને સ્વરનો અનુદય થતાં અને ઉદ્યોતનો ઉદય થતાં ૩૦નું ઉદયસ્થાનક થાય, અહીં યશ :કીર્તિ અયશ :કીર્તિ વડે બે ભાંગા, સર્વમલીને ૩૦ના ઉદયે ૬ ભાંગા થાય છે.

(૬) ૩૧ના ઉદયે ૪ ભાંગા :- ત્યારબાદ ભાષાપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તને સ્વર સહિત ૩૦ના ઉદયમાં ઉદ્યોતનામ ઉમેરતાં ૩૧નું ઉદયસ્થાનક થાય છે, ^{૨૫૯} ત્યાં સુસ્વર - દુ :સ્વર, યશ :કીર્તિ - અયશ :કીર્તિ વડે ૪ ભાંગા થાય છે. સર્વમલીને બેઠન્દ્રિયના ૨૨ ભાંગા એ પ્રમાણે તેઠન્દ્રિય અને ચઉરિન્દ્રિય પ્રત્યેક ૬ - ૬ ઉદયસ્થાનકોનો ભાંગા ભાવવા. વિશેષ સ્વ - સ્વ જાતિ કહેવી. સર્વમલીને વિકલેન્દ્રિયના ૬૬ ભાંગા થાય છે.

તિર્યચ પંચેન્દ્રિયના ૬ ઉદયસ્થાનકના ૪૯૬૨ ભાંગા :- હવે તિર્યચપંચેન્દ્રિયના ઉદયસ્થાનકો કહે છે. ત્યાં પ્રાકૃત = સામાન્ય તિર્યચ પંચેન્દ્રિયના ૬ ઉદયસ્થાનકો છે, તે આ પ્રમાણે કહે છે.... ૨૧-૨૬-૨૮-૨૯-૩૦ અને ૩૧ છે.

(૧) ૨૧ના ઉદયે ૯/૫ ભાંગા :- ત્યાં તિર્યચદ્વિક, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત - અપર્યાપ્તમાંથી એક, સુભગ - દુર્ભગમાંથી એક, આદેય - અનાદેયમાંથી એક, યશ :કીર્તિ - અયશ :કીર્તિમાંથી એક, એ ૯ પ્રકૃતિઓ + ૧૨ ધ્રુવોદયિ પ્રકૃતિ સહિત કરતાં ૨૧નું ઉદયસ્થાનક થાય, અને આ ભવાંતરમાં જતાં તિર્યચપંચેન્દ્રિયને હોય છે. અહીં ૯ ભાંગા થાય છે, ત્યાં પર્યાપ્તનામના ઉદયે વર્તતાંને સુભગ-દુર્ભગ, આદેય - અનાદેય, યશ :કીર્તિ - અયશ :કીર્તિ વડે ૯ ભાંગા થાય છે, અપર્યાપ્તનામ ઉદયે વર્તતાંને દુર્ભગ - અનાદેય - અયશ :કીર્તિ વડે એક ભાંગો થાય છે.

કેટલાક આચાર્ય મહારાજ એમ કહે છે. - સુભગના ઉદયવાળાને આદેયનો અને દુર્ભગનામના ઉદયવાળાને અનાદેયનો ઉદય અવશ્ય હોય છે, એટલે સુભગ - આદેય અને દુર્ભગ - અનાદેયનો સાથે જ ઉદય હોય છે તેથી પર્યાપ્તને સુભગ - આદેય યુગલ અને દુર્ભગ - અનાદેય યુગલને યશ :કીર્તિ અને અયશ :કીર્તિ વડે ૪ ભાંગા, અને અપર્યાપ્તને એક ભાંગો, તેથી સર્વમલીને મંતાતરે ૫ ભાંગા. હવે પછીના ઉદયસ્થાનોમાં પણ મતાંતરે ભાંગાની વિષમતા પોતાની બુધ્ધિ વડે વિચારી લેવી.

(૨) ૨૬ના ઉદયે ૨૮૯ / ૧૪૫ ભાંગા :- ત્યારબાદ શરીરસ્થને આનુપૂર્વી દૂર કરવાથી ઔદારિકદ્વિક, છ સંસ્થાનમાંથી એક સંસ્થાન, છ સંઘયણમાંથી એક સંઘયણ, ઉપઘાત, પ્રત્યેક એ ૬ પ્રકૃતિઓ ઉમેરવાથી ૨૬નું ઉદયસ્થાનક થાય છે. અહીં ભાંગા ૨૮૯ થાય છે. ત્યાં પર્યાપ્તને ૬ સંસ્થાન, ૬ સંઘયણ, સુભગ-દુર્ભગ, આદેય-અનાદેય, યશ :કીર્તિ-અયશ :કીર્તિ સાથે ૨૮૯ ભાંગા થાય છે. અને અપર્યાપ્તને હુંડક - સેવાર્ત - દુર્ભગ - અનાદેય - અયશ :કીર્તિ વડે એક ભાંગો થાય છે. (મતાંતરે ૧૪૫ ભાંગા થાય છે.)

(૩) ૨૮ના ઉદયે ૫૭૬/૨૮૮ ભાંગા :- તે જ ૨૬ના ઉદયમાં શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તને પરાઘાત અને બે વિહાયોગતિમાંથી એક ઉમેરતાં ૨૮નો ઉદય થાય છે. અહીં જે પૂર્વ પર્યાપ્તને ૨૮૮ ભાંગા કહ્યાં. તેને ૨ વિહાયોગતિ વડે ગુણતાં ૫૭૬ ભાંગા થાય છે. (મતાંતરે ૨૮૮ ભાંગા થાય છે.)

(૪) ૨૯ના ઉદયે ૧૧૫૨ / ૫૭૬ ભાંગા :- ત્યારબાદ પ્રાણાપાન પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તને ઉચ્ચવાસ ઉમેરતાં ૨૯નો ઉદય થાય છે. અહીં પણ પૂર્વની જેમ ૫૭૬ ભાંગા થાય છે. અથવા શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તને ઉચ્ચવાસનો ઉદય થતાં પહેલાં ઉદ્યોતનામનો ઉદય થતાં ૨૯નો ઉદય થાય છે. અહીં પણ ભાંગા ૫૭૬ થાય છે. સર્વમલીને ૨૯ના ઉદયે ૧૧૫૨ ભાંગા થાય છે. (મતાંતરે ૫૭૬ ભાંગા થાય છે.)

(૫) ૩૦ના ઉદયે ૧૭૨૮ / ૮૬૪ ભાંગા :- ત્યારબાદ ભાષા પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તને સુસ્વર - દુ :સ્વરમાંથી એ. ઉમેરવાથી ૩૦નો ઉદય થાય છે. અહીં જે ઉચ્ચવાસ વડે ૫૭૬ ભાંગા કહ્યા હતા તેને બે સ્વર વડે ગુણતાં ૧૧૫૨ ભાંગા થાય છે. અથવા પ્રાણાપાન પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તને સ્વરનો ઉદય થતાં પહેલાં ઉદ્યોતનો ઉદય થાય ત્યારે ૩૦નો ઉદય થાય છે. અહીં ભાંગા ૫૭૬ થાય છે. સર્વમલીને ૩૦ના ઉદયે ૧૭૨૮ ભાંગા થાય છે. (મતાંતરે ૮૬૪ ભાંગા થાય છે.)

(૬) ૩૧ના ઉદયે ૧૧૫૨ / ૫૭૬ ભાંગા :- ત્યારબાદ સ્વર સહિત ૩૦ના ઉદયમાં ઉદ્યોતનામ ઉમેરવાથી ૩૧નો ઉદય થાય છે. ત્યાં જે સ્વર સહિત ૩૦ના ઉદયે ૧૧૫૨ ભાંગા કહ્યા તે જ અહીં પણ જાણવાં. (મતાંતરે ૫૭૬ ભાંગા સમજવાં.) સર્વ મલીને પ્રાકૃત = સામાન્ય તિર્યચપંચેન્દ્રિયના ૪૮૦૬ ભાંગા થાય છે.

હવે વૈક્રિયશરીર કરતાં તિર્યચ પંચેન્દ્રિયના ઉદયસ્થાનકો કહે છે, અને તે પાંચ છે - તે આ પ્રમાણે કહે છે....^{૨૬૦} ૨૫ - ૨૭ - ૨૮ - ૨૯ અને ૩૦ છે.

(૧) ૨૫ના ઉદયે ૮ ભાંગા :- ત્યાં વૈક્રિયદ્વિક, સમચતુરસ, ઉપઘાત, અને પ્રત્યેક એ ૫ પ્રકૃતિઓ પૂર્વ કહેલ તિર્યચ - પંચેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૧માં ઉમેરવી, અને તિર્યચાનુપૂર્વી દૂર કરવાથી ૨૫નો ઉદય થાય છે. અહીં સુભગ - દુર્ભગ X આદેય - અનાદેય X યશ :કીર્તિ - અયશ :કીર્તિ વડે = ૮ ભાંગા થાય છે. (મતાંતરે ૪ ભાંગા થાય છે.)

(૨) ૨૭ના ઉદયે ૮ ભાંગા :- ત્યારબાદ શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને પરાઘાત અને શુભવિહાયોગતિ ઉમેરવાથી ૨૭નો ઉદય થાય છે, અહીં પણ પૂર્વની જેમ ૮ ભાંગા થાય છે.

(૩) ૨૮ના ઉદયે ૧૬ ભાંગા :- ત્યારબાદ, પ્રાણાપાન પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છ્વાસ ઉમેરતાં ૨૮નો ઉદય થાય છે. અહીં પણ પૂર્વની જેમ ૮ ભાંગા થાય છે. અથવા શરીરપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છ્વાસનો ઉદય થતાં પહેલાં ઉદ્યોતનો ઉદય થતાં ૨૮નો ઉદય થાય છે, અહીં પણ પૂર્વની જેમ ૮ ભાંગા, તેથી સર્વમલીને ૨૮ના ઉદયે ૧૬ ભાંગા થાય છે.

(૪) ૨૯ના ઉદયે ૧૬ ભાંગા :- ત્યારબાદ ભાષાપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છ્વાસ સહિત ૨૮માં સુસ્વર ઉમેરવાથી ૨૯નો ઉદય થાય છે. અહીં પણ પૂર્વની જેમ ૮ ભાંગા થાય છે. અથવા પ્રાણાપાન પર્યાપ્તાને સ્વરનો ઉદય થતાં પહેલાં અને ઉદ્યોતનો ઉદય થતાં ૨૯નો ઉદય થાય છે, અહીં પણ પૂર્વની જેમ ૮ ભાંગા થાય છે, સર્વ મલીને ૨૯ના ઉદયે ૧૬ ભાંગા થાય છે.

(૫) ૩૦ના ઉદયે ૮ ભાંગા :- ત્યારબાદ સુસ્વર સહિત ૨૯માં ઉદ્યોત ઉમેરવાથી ૩૦નો ઉદય થાય છે, અહીં પણ પૂર્વની જેમ ૮ ભાંગા થાય છે. સર્વમલીને વૈક્રિયશરીર કરતાં તિર્યચ પંચેન્દ્રિયના ૫૬ ભાંગા. સર્વમલીને તિર્યચ પંચેન્દ્રિયના ૪૮૬૨ ભાંગા થાય છે.

મનુષ્યના ઉદયસ્થાનકો :- કહે છે. ત્યાં સામાન્ય મનુષ્યના ૫ ઉદયસ્થાનકોના ૨૬૦૨ ભાંગા :- તે આ પ્રમાણે છે. - ૨૧ - ૨૬ - ૨૮ - ૨૯ અને ૩૦નું છે. આ સર્વ પણ જેમ પૂર્વ તિર્યચ પંચેન્દ્રિયના કહ્યાં તે પ્રમાણે અહીં પણ કહેવાં. વિશેષ એ કે ૨૯ અને ૩૦નું ઉદયસ્થાનક ઉદ્યોત સહિત કહેવું. કારણ કે વૈક્રિય - આહારક સંચય-સિવાયના મનુષ્યોને ઉદ્યોતના ઉદયનો અભાવ છે, તેથી ૨૯ના ઉદયે ૫૭૬ ભાંગા થાય છે. અને ૩૦ના ઉદયે ૧૧૫૨ ભાંગા થાય છે. તેથી સર્વમલીને સામાન્ય મનુષ્યોના ૨૬૦૨ ભાંગા થાય છે.

વૈક્રિય મનુષ્યના ૫ ઉદયસ્થાનકના ભાંગા :- વૈક્રિય મનુષ્યના ૫ ઉદયસ્થાનકો છે. તે આ પ્રમાણે...^{૨૬૦} ૨૫ - ૨૭ - ૨૮ - ૨૯ અને ૩૦ છે.

(૧) ૨૫ના ઉદયે ૮ ભાંગા :- ત્યાં મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિયજાતિ, વૈક્રિયદ્વિક, સમચતુરસસંસ્થાન, ઉપઘાત, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત, પ્રત્યેક, સુભગ-દુર્ભગમાંથી એક, આદેય-અનાદેયમાંથી એક, યશ :કીર્તિ - અયશ :કીર્તિમાંથી એક એ ૧૩ + ૧૨ ધ્રુવોદયિ સહિત ૨૫નો ઉદય થાય છે, અહીં સુભગ-દુર્ભગ X આદેય -અનાદેય X યશ :કીર્તિ - અયશ :કીર્તિ વડે ૮ ભાંગા થાય છે. દેશવિરત અથવા સર્વવિરતિવાળા ને વૈક્રિય કરતાં સર્વ શુભ હોવાથી ૧ ભાંગો જાણાવો.

(૨) ૨૭ના ઉદયે ૮ ભાંગા :- ત્યારબાદ શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને પરાઘાત અને શુભવિહાયોગતિ ઉમેરવાથી ૨૭નો ઉદય થાય છે. અહીં પણ પૂર્વની જેમ ૮ ભાંગા થાય છે.

૨૬૦ “તિરિઉદય છબીસાઈ સંચયવિવન્નિયાઝ તે વેવ । ઉદવા નરતિરિવાળં વિઝ્બગાહારમજઈળં ।। ૮૩ ।। તિર્યચોના ૨૬ આદિ જે ઉદયસ્થાનકો કહ્યાં, સંઘપણ વિનાના તે સર્વ ઉદયસ્થાનકો વૈક્રિયશરીર કરતાં તિર્યચ અને મનુષ્યોને તથા આહારકશરીર કરતાં યતિઓને હોય છે.

(૩) રટના ઉદયે ૯ ભાંગા :- ત્યારબાદ પ્રાણાપાન પર્યાપ્તિને ઉચ્છ્વાસનો ઉદય ઉમેરતાં રટનો ઉદય થાય છે. અહીં પણ પૂર્વની જેમ ૮ ભાંગા થાય છે. અથવા સંયતને ઉત્તરવૈક્રિય કરતાં શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તિને ઉચ્છ્વાસનો ઉદય થતાં પહેલાં કોઈને ઉદ્યોતનો ઉદય થાય છે, તેથી રટનો ઉદય થાય છે. અહીં શુભપદ હોવાથી એક જ ભાંગો થાય છે. કારણ કે સંયતને દુર્ભંગ - અનાદેય - અયશ :કીર્તિનો ઉદય હોતો નથી. સર્વમલીને રટના ઉદયે ૯ ભાંગા થાય છે.

(૪) રલના ઉદયે ૯ ભાંગા :- ત્યારબાદ ભાષાપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તિને ઉચ્છ્વાસ સહિત રટના ઉદયમાં સુસ્વર ઉમેરવાથી રલનો ઉદય થાય છે. અહીં પણ પૂર્વની જેમ ૮ ભાંગા થાય છે. અથવા સંયતને સ્વરનો ઉદય થતાં પહેલાં ઉદ્યોતનો ઉદય થાય છે, અહીં પણ પૂર્વની જેમ એક જ ભાંગો, તેથી સર્વમલીને રલના ઉદયે ૯ ભાંગા થાય છે.

(૫) ૩૦ના ઉદયે ૧ ભાંગો :- સુસ્વર સહિત રલના ઉદયમાં ઉદ્યોત ઉમેરતાં સંયતને ૩૦નો ઉદય થાય છે. અહીં એક જ ભાંગો થાય છે. સર્વમલીને વૈક્રિય મનુષ્યોને ૩૫ ભાંગા થાય છે.

આહારક સંયતને ૫ ઉદયસ્થાનકના ૭ ભાંગા :- આહારક સંયતને ૫ ઉદયસ્થાનકો છે તે આ પ્રમાણે...^{૨૬૦} ૨૫ - ૨૭ - ૨૮ - ૨૯ અને ૩૦.

(૧) રપના ઉદયે ૧ ભાંગો :- ત્યાં આહારકદ્વિક, સમયતુરક્ષસંસ્થાન, ઉપઘાત અને પ્રત્યેક એ પાંચ પ્રકૃતિઓ પૂર્વ કહેલ મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૧માં ઉમેરવી અને મનુષ્યાનુપૂર્વી દૂર કરવાથી રપનો ઉદય થાય છે. ફક્ત અહીં સર્વ શુભ પદ છે, કારણ કે સંયતને દુર્ભંગ - અનાદેય - અયશ :કીર્તિનો ઉદય હોતો નથી. તેથી અહીં એક જ ભાંગો થાય છે.

(૨) ર૭ના ઉદયે ૧ ભાંગો :- ત્યારબાદ શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તિને પરાઘાત અને શુભવિહાયોગતિ ઉમેરવાથી ર૭નો ઉદય થાય છે, અહીં પણ એક જ ભાંગો થાય છે.

(૩) રટના ઉદયે ૨ ભાંગા :- ત્યારબાદ પ્રાણાપાન પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તિને ઉચ્છ્વાસ ઉમેરવાથી રટનો ઉદય થાય છે. અહીં પણ એક જ ભાંગો થાય છે. અથવા શરીરપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તિને ઉચ્છ્વાસનો ઉદય થતાં પહેલાં ઉદ્યોતનો ઉદય થતાં રટનો ઉદય થાય છે, અહીં પણ એક ભાંગો થાય છે સર્વમલીને રટના ઉદયે બે ભાંગા થાય છે.

(૪) રલના ઉદયે ૨ ભાંગા :- ત્યારબાદ ભાષાપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તિને ઉચ્છ્વાસ સહિત રટના ઉદયમાં સુસ્વર ઉમેરવાથી રલનો ઉદય થાય છે. અહીં પણ એક જ ભાંગો થાય છે. અથવા પ્રાણાપાનપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તિને સ્વરનો ઉદય થતાં પહેલાં ઉદ્યોતનો ઉદય થતાં રલનો ઉદય થાય છે, અહીં પણ એક જ ભાંગો થાય છે, સર્વમલીને રલના ઉદયે બે ભાંગા થાય છે.

(૫) ૩૦ના ઉદયે ૧ ભાંગો :- ત્યારબાદ ભાષાપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તિને સુસ્વર સહિત રલના ઉદયમાં ઉદ્યોત ઉમેરવાથી ૩૦નો ઉદય થાય છે. અહીં ૧ ભાંગો થાય છે. સર્વમલીને આહારકશરીરના ૭ ભાંગા થાય છે.

કેવલીના ૧૦ ઉદયસ્થાનકોના ભાંગા :- કેવલીના ૧૦ ઉદયસ્થાનકો છે, તે આ પ્રમાણે... ૨૦ - ૨૧ - ૨૬ - ૨૭ - ૨૮ - ૨૯ - ૩૦ - ૩૧ - ૯ અને ૮ છે. ત્યાં મનુષ્યગતિ,^{૨૬૧} પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્તિ, સુભંગ, આદેય અને યશ :કીર્તિ એ ૮ અને ધ્રુવોદયિ-૧૨ સહિત ૨૦નો ઉદય થાય છે.^{૨૬૧} અહીં પણ એક ભાંગો થાય છે અને તે સામાન્ય કેવલીને અને કેવલિ સમુદ્ઘાતમાં કાર્મણ યોગે વર્તતાંને (૩-૪ અને પમા સમયે) હોય છે. તેજ ૨૦માં તીર્થંકર સહિત ૨૧નો ઉદય થાય છે.^{૨૬૧} અહીં પણ એક જ ભાંગો થાય છે, અને તે તીર્થંકર કેવલીને અને સમુદ્ઘાત કરતાં કાર્મણ કાયાયોગે વર્તતાંને જાણવું

તે જ ૨૦માં ઔદારિકદ્વિક, ૬ સંસ્થાનમાંથી એક સંસ્થાન, પ્રથમ સંઘયણ, પ્રત્યેક, ઉપઘાત એ ૬ પ્રકૃતિઓ ઉમેરવાથી ૨૬નો ઉદય થાય છે.^{૨૬૨} અને આ સામાન્ય કેવલીને (કેવલી સમુદ્ઘાતમાં ૨-૬ અને ૭મે સમયે) ઔદારિક મિશ્રકાયયોગીને હોય છે. અહીં ૬ સંસ્થાન વડે ૬ ભાંગા થાય છે, પરંતુ તે સામાન્ય મનુષ્યના ઉદયસ્થાનકોને વિષે ગણોલા હોવાથી જુદા ગણવાં નહીં.

૨૬૧ “તસભાયરપ્જ્જતં, સુભગાપ્જ્જં પંચિદિમણુયગઈ । જસકિત્તિત્થયરં, અજોગિણિ અદ્દગં નવગં” ॥ ૮૫ ॥ ઉપરની ૮-૯ +ગાથા - ૮૬ - “નિચ્ચોદયપગદ્દુજુઆ, ચરિમુદયા કેવલીસમુગ્ધા” ॥ ધ્રુવોદયી પ્રકૃતિ યુક્ત ગાથા ૮૫માં કહેલ ૮-૯ બે ઉદયસ્થાનકો સહિત ૨૦-૨૧ ઉદયસ્થાનક કેવલી સમુદ્ઘાતમાં હોય છે.

૨૬૨ “પત્તેઉવઘાયરુલાલદુ છ ય સંઠાણ પદમસંઘયણા । છુદે છસત્તવીસા પુલ્લુત્તા સેસયા ઉદયા” ॥ ૮૭ ॥

આ જ ૨૬માં તીર્થંકર સહિત કરતાં ૨૭નો ઉદય થાય છે,^{૨૬૨} આ તીર્થંકર ભગવંતને (કેવલી સમુદ્ધાતમાં ૨-૬-૭મે સમયે) ઔદારિક મિશ્રકાયયોગીને જાણવું. અહીં સંસ્થાન એક હોવાથી એક જ ભાંગો થાય છે.

તે જ ૨૬માં પરાઘાત, ઉચ્છ્વાસ, કોઈપણ એક વિહાયોગતિ, કોઈપણ એક સ્વર સહિત ૩૦નો ઉદય થાય છે. અને આ સામાન્ય કેવલી એવા સયોગી કેવલીને ઔદારિક કાયયોગે વર્તતાં જાણવું.^{૨૬૩} અહીં ૬ સંસ્થાન X શુભ - અશુભવિહાયોગતિ X સુસ્વર - દુઃસ્વર વડે ૨૪ ભાંગા થાય છે. અને તે સામાન્ય મનુષ્યના ઉદયસ્થાનકોને વિષે ગણોલાં હોવાથી અહીં જુદા ન ગણવા. આ જ ૩૦માં તીર્થંકરનામ સહિત કરતાં ૩૧નો ઉદય થાય છે,^{૨૬૩} અને તે સયોગીકેવલી તીર્થંકર ભગવંતને ઔદારિક કાયયોગે વર્તતાં હોય છે. અહીં એકભાંગો જાણવાં.

આ જ ૩૧માંથી વાક્યોગનો નિરોધ કરે એટલે ૩૦નો ઉદય થાય છે. ત્યારબાદ ઉચ્છ્વાસનો નિરોધ થાય એટલે ૨૯નો ઉદય થાય છે. સામાન્ય કેવલીને પૂર્વકહેલ ૩૦માંથી વાક્યોગનો નિરોધ થાય એટલે ૨૯નો ઉદય થાય છે.^{૨૬૩} અહીં ૬ સંસ્થાન X શુભ-અશુભ વિહાયોગતિ વડે ૧૨ ભાંગા થાય^{૨૬૪} છે. પણ પૂર્વની જેમ જુદા ન ગણવાં. ત્યારબાદ ઉચ્છ્વાસનો નિરોધ થતાં ૨૮નો ઉદય થાય,^{૨૬૩} અહીં પણ પૂર્વની જેમ ૧૨ ભાંગા થાય છે. અને તે પૂર્વની જેમ સામાન્ય મનુષ્યના ઉદયસ્થાનકોમાં ગણોલ હોવાથી જુદા ગણોલ નથી.

તથા મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત, સુભગ, આદેય યશઃકીર્તિ અને તીર્થંકર નામ એ ૯નું ઉદયસ્થાનક તીર્થંકરને અયોગી કેવલીના અંત્યસમયે વર્તતાં હોય છે.^{૨૬૧} તથા તે જ ૯ના ઉદયમાંથી તીર્થંકરનામ સહિત ૮નું ઉદયસ્થાનક સામાન્ય કેવલીને હોય છે.^{૨૬૧}

સર્વમલીને સામાન્ય સયોગી કેવલી અને તીર્થંકર સયોગી કેવલીના ૬૨ ભાંગા થાય છે. પરંતુ જે સામાન્ય કેવલીના ૨૬ના ઉદયના ૬, ૨૮ના ઉદયના ૧૨, ૨૯ના ઉદયના ૧૨, ૩૦ના ઉદયના ૨૪ સર્વમલીને ૫૪ ભાંગા તે સામાન્ય મનુષ્યના ઉદયસ્થાનકમાં અંતર્ગત સંભવે છે, એટલે તેને જુદા ગણ્યા નથી. બાકીના ૮ ભાંગા સંભવે છે. તેમાં ૨૦ અને ૮ના ઉદયના ૨ ભાંગા સામાન્ય કેવલીના છે, ૨૧ - ૨૭ - ૨૮ - ૩૦ - ૩૧ અને ૯ના ઉદયના ૬ ભાંગા તીર્થંકરના જાણવાં. સર્વમલીને મનુષ્યના ઉદયસ્થાનકના ભાંગા ૨૬૫૨ થાય છે. તે પ્રમાણે મનુષ્યના ઉદયસ્થાનકો કહ્યાં.

દેવોના ૬ ઉદયસ્થાનકના ૬૪ ભાંગા :- હવે દેવોના કહે છે - દેવોના ઉદયસ્થાનકો ૬ છે. તે આ પ્રમાણે.... ૨૧ - ૨૫ - ૨૭ - ૨૮ - ૨૯ અને ૩૦ છે.^{૨૬૫}

(૧) ૨૧ના ઉદયે ૮ ભાંગા :- ત્યાં દેવદિક, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત, સુભગ - દુર્ભગમાંથી એક, આદેય-અનાદેયમાંથી એક, યશઃકીર્તિ - અયશઃકીર્તિમાંથી એક, એ ૯ + પૂર્વ કહેલ ધ્રુવોદયિ ૧૨ સહિત ૨૧નો ઉદય થાય છે, અહીં સુભગ - દુર્ભગ X આદેય - અનાદેય X યશઃકીર્તિ - અયશઃકીર્તિ વડે ૮ ભાંગા થાય છે. દુર્ભગ - અનાદેય અને અયશઃકીર્તિનો ઉદય પિશાચાદિને હોય છે.

(૨) ૨૫ ઉદયે ૮ ભાંગા :- ત્યારબાદ શરીરસ્થને વૈક્રિયદિક, ઉપઘાત, પ્રત્યેક, સમયતુરસ એ ૫ પ્રકૃતિઓ ઉમેરવાથી અને દેવાનુપૂર્વી દૂર કરવાથી ૨૫નો ઉદય થાય છે. અહીં પણ તે જ પ્રમાણે ૮ ભાંગા થાય છે.

૨૬૩ 'તિત્થવેરે ઇગતીસા, તીસા સામણ્ણકેવલીણં તુ । લોણસરે ગુણતીસા લોણુસસામ્મિ અહ્લીસા' ।। ૮૮ ।।

૨૬૪ અહીં સામાન્ય કેવલીને ૨૮-૨૯ના ઉદયસ્થાનકમાં ૬ સંસ્થાનના બે વિહાયોગતિ સાથે ૧૨-૧૨ ભાંગા બતાવ્યા છે. પરંતુ સિત્તરિ ચૂર્ણિમાં અને સપ્તતિકા ભાષ્ય ગાથા ૧૧૮-૧૧૯ની ટીકામાં સ્વરના રોધ પછી ૨૯, ઉચ્છ્વાસના નિરોધ પછી ૨૮નો ઉદય હોવાથી તે વખતે કાયયોગનો પણ નિરોધ કરવાનો સમય હોવાથી અત્યંત નિરસ લીમડા અને શેરડી સમાન બંને વિહાયોગતિ ના રસ વિનાના દલિક માત્રનો જ ઉદય હોય છે. પણ ગતિની ચેષ્ટા હોતી નથી તેથી ૨૮ અને ૨૯ના ઉદયે સામાન્ય કેવલીને ૬ના બદલે ૬ સંસ્થાનના માત્ર ૬-૬ ભાંગા જ બતાવેલ છે. તત્ત્વ કેવલી ગમ્ય.

૨૬૫ ગાથા - ૮૪ - 'દેવાણં સવેવિ દુ તે એવ વિગલોદયા અસંયયણા' । સંઘયણ વિનાના વિકલેન્દ્રિયના સર્વ ઉદયસ્થાનકો દેવોને હોય છે.

(૩) ૨૭ના ઉદયે ૮ ભાંગા :- ત્યારબાદ શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને પરાઘાત અને શુભવિહાયાગતિ ઉમેરવાથી ૨૭નો ઉદય થાય છે, અહીં પણ પૂર્વની જેમ ૮ ભાંગા થાય છે. દેવોને અશુભવિહાયાગતિનો ઉદય નહીં હોવાથી તેને આશ્રયીને ભાંગા થતાં નથી.

(૪) ૨૮ના ઉદયે ૧૬ ભાંગા :- ત્યારબાદ પ્રાણાપાન પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છ્વાસ ઉમેરવાથી ૨૮નો ઉદય થાય છે. અહીં પણ પૂર્વની જેમ ૮ ભાંગા થાય છે. અથવા શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છ્વાસનો ઉદય થતાં પહેલાં^{૨૬૬} ઉદ્યોતનો ઉદય થતાં ૨૮નો ઉદય થાય છે. અહીં પણ પૂર્વની જેમ ૮ ભાંગા થાય છે, સર્વમલીને ૨૮ના ઉદયે ૧૬ ભાંગા થાય છે.

(૫) ૨૯ના ઉદયે ૧૬ ભાંગા :- ત્યારબાદ ભાષાપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને સુસ્વર ઉમેરવાથી ૨૯નો ઉદય થાય છે, અહીં પણ પૂર્વની જેમ ૮ ભાંગા થાય છે. દેવોને દુઃસ્વરનો ઉદય ન હોય તેથી તેને આશ્રયીને ભાંગા ન થાય. અથવા પ્રાણાપાન પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને સુસ્વરનો ઉદય થતાં પહેલાં ઉદ્યોતનો ઉદય થતાં ૨૯નો ઉદય થાય છે. અહીં પણ પૂર્વની જેમ ૮ ભાંગા થાય છે. સર્વ મલીને ૨૯ના ઉદયે ૧૬ ભાંગા થાય છે. દેવોને ઉદ્યોતનો ઉદય ઉત્તરવૈક્રિય કરતાં હોય છે.

(૬) ૩૦ના ઉદયે ૮ ભાંગા :- ત્યારબાદ ભાષાપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉદ્યોત ઉમેરવાથી ૩૦નો ઉદય થાય છે. અહીં પણ પૂર્વની જેમ ૮ ભાંગા થાય છે. સર્વમલીને દેવાના ૬૪ ભાંગા થાય છે. તે પ્રમાણે દેવોના ઉદયસ્થાનકો કઠ્ઠાં.

નારકીના ૫ ઉદયસ્થાનકના પાંચ ભાંગા :- હવે નારકીના કહે છે.- ત્યાં નારકીના ઉદયસ્થાનકો ૫ છે. તે આ પ્રમાણે.... ૨૧ - ૨૫ - ૨૭ - ૨૮ અને ૨૯ છે.^{૨૬૭}

(૧) ૨૧ના ઉદયે ૧ ભાંગો :- ત્યાં નરકદિક, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત દુર્ભગ, અનાદેય, અયશ:કીર્તિ એ ૯ + ધ્રુવોદયિ - ૧૨ સહિત ૨૧નો ઉદય થાય છે, અહીં સર્વ પણ પદો અશુભ હોવાથી એક જ ભાંગો થાય છે. એ પ્રમાણે બીજે પણ જાણવું.

(૨) ૨૫ના ઉદયે ૧ ભાંગો :- ત્યારબાદ શરીરસ્થને વૈક્રિયદિક, પ્રત્યેક, હુંડક ઉપઘાત એ ૫ પ્રકૃતિ ઉમેરવાથી અને નરકાનુપૂર્વી દૂર કરવાથી ૨૫નો ઉદય થાય છે. એક ભાંગો થાય છે.

(૩) ૨૭ના ઉદયે ૧ ભાંગો :- ત્યારબાદ શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને પરાઘાત અને અશુભવિહાયાગતિ ઉમેરવાથી ૨૭નો ઉદય થાય છે. (અહીં ૧ ભાંગો).

(૪) ૨૮ના ઉદયે ૧ ભાંગો :- ત્યારબાદ પ્રાણાપાન પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છ્વાસ ઉમેરવાથી ૨૮નો ઉદય થાય છે. (અહીં ૧ ભાંગો)

(૫) ૨૯ના ઉદયે ૧ ભાંગો :- ત્યારબાદ ભાષાપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને દુઃસ્વર ઉમેરવાથી ૨૯નો ઉદય થાય છે. (અહીં ૧ ભાંગો) સર્વમલીને નારકના ૫ ભાંગા થાય છે. સર્વ ઉદયસ્થાનકોના ભાંગા ૭૭૯૧ થાય છે. (યંત્ર નંબર - ૪૪ જુઓ). (અનુસંઘાણ પેઈઝ નંબર-૨૨૪)

ઇતિ જીવસ્થાનકોને વિષે નામકર્મના ઉદયસ્થાનકના ભાંગા સમાપ્ત

૨૬૬ અહીં એ ખ્યાલમાં રાખવું કે દેવોને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં ઉદ્યોતનો ઉદય થતો નથી, પરંતુ પર્યાપ્તાવસ્થામાં મૂળ શરીરથી બીજું વૈક્રિયશરીર કરે ત્યારે તેમને શરીરપર્યાપ્તિ પૂર્ણ થયા પછી ઉદ્યોતનો ઉદય થઈ શકે છે.

૨૬૭ ‘સંઘયજુઓયવિવિગ્નિયા ઉત્તે નારણુ પુનો’ ॥ ૮૪ ॥ તથા સંઘયણ અને ઉદ્યોતના ઉદય વિનાના સર્વ નારકીઓ ને હોય છે.

-: જીવસ્થાનકો વિષે નામકર્મના ઉદયસ્થાનકો અને ભાંગા :- ચંત્ર નંબર - ૪૪

ઉદયસ્થાનક	ક્યા જીવને હોય ?	ઉદયસ્થાનકની પ્રકૃતિઓ	ભાંગાની વિગત	ભાંગા	મતો	કાળ
૧	વિગ્રહગતિમાં પર્યાપ્ત - અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય	તેલ, કાં, અશુભ, સ્થિભ, અસ્થિભ શુભ, અશુભ વજાદિ-૪, નિર્માણ = ૧૨ કુવોદયિ, તિર્યંદિક, સ્થા, એકે, સૂં કે બા, પર્યા કે અપર્યા, દુર્ભગ, અના, યા કે અય, એ લ સહિત = ૨૧	બા સૂં X પર્યા અપ = ૪ અયશવડે ૨ બા પર્યા યશવડે = ૧	૧		જાં ૧સમય ઉં ૩ સમય
૨	બા પર્યા શરીરસ્થ બા અપર્યા સૂક્ષ્મ પર્યા અપ બા પર્યાવે વાયુ	૨૧-આનુપૂર્વા +ઓશભ, હુંડક ઉપ, સાધા કે પ્રત્યેક = ૨૪ " " " " " " " " " " " " પૂર્વકહેલ-૨૪માં ઓદાશભ રહિત, વેંશભ સહિત	પ્રા સાધા X યશભ અયશભ = ૪ પ્રા સાધા = અયશવડે = ૨ પર્યા અપર્યા X પ્રા સાધા = ૪ અયશવડે બા પર્યા પ્રત્યે અયશવડે = ૧	૧૧		જાં ઉં આંત પુષ્ટ
૩	શરીરપર્યાપ્ત બાદર શરીરપર્યાપ્ત સૂક્ષ્મ " વૈક્રિય વાયુ	૨૪ + પરાઘાત = ૨૫ ૨૪ + પરાઘાત = ૨૫ ૨૪ + પરાઘાત = ૨૫	પ્રા સાધા X યશભ અયશભ = ૪ પ્રા સાધા = અયશવડે = ૨ બા પર્યા પ્રત્યે અયશવડે = ૧	૭		"
૪	ઉચ્ચવાસ પર્યાપ્ત શરીરપર્યાપ્ત બાદર	૨૫ + ઉચ્ચવાસ = ૨૬ ઉચ્ચવાસ પૂર્વે ૨૫ + ઉઘોત કે આતપ = ૨૬	૨૫ની જેમ પ્રા સાધા X યશભ અયશભ = ૪ ઉઘોત વડે પ્રા X યશભ અયશભ ૧ = ૨ આતપ વડે	૭ ૬		જાં ઉં આંત ઉં આંત આંત ૨૨૦૦૦ વર્ષ
૫	ઉચ્ચવાસ પર્યાપ્ત બાદર	ઉચ્ચવાસ સહિત ૨૬ + આતપ કે ઉઘોત	ઉપર પ્રમાણે ૬ ભાંગા	૬		જાં ઉં આંત ઉં
				૪૨		

ઉદયસ્થાનક	કયા જીવને હોય ?	ઉદયસ્થાનકની પ્રકૃતિઓ	ભાગની વિગત	ભાગ	મત્રો	કાળ
૩	૨૯	શરીરપર્યાલો પર્યાલો તિંપચે	૨૬ + પરાઘાત, શુભ કે અશુભ વિહાલો = ૨૮	૫૭૬	૨૮૮	..
૪	૨૯	ઉચ્ચવાસ પર્યાલો તિંપચે શરીરપર્યાલો પર્યાલો તિંપચે	૨૮ + ઉચ્ચવાસ = ૨૮ ૨૮ + ઉઘોત = ૨૮	૧૧૫૨	૫૭૬	જો ઉં. અંતર્મુ.
૫	૩૦	ભાષા પર્યાલો તિંપચે ઉચ્ચવાસ પર્યાલો તિંપચે	ઉચ્ચવાસ સહિત ૨૮ + સ્વર = ૩૦ ઉચ્ચવાસ સહિત ૨૮ + ઉઘોત = ૩૦	૧૭૨૮	૮૬૪	જો અંતર્મુ. ઉં. અંતર્મુ. નાની ઉપલ્પ્યો.
૬	૩૧	ભાષા પર્યાલો "	સ્વર સહિત ૩૦ + ઉઘોત = ૩૧	૧૧૫૨	૫૭૬	..
વૈક્રિય તિર્યચ પંચેન્દ્રિયના ૫ ઉદયસ્થાનકોના ભાગો પદ						
૧	૨૫	નવું વૈક્રિય શરીર કરતાં અપર્યાપ્તાવસ્થામાં	સામાન્ય તિર્યચની ૨૧-આનુપૂર્વી + વેંદિક, સમયતુલ્ય ઉપો પ્રત્યેક = ૨૫	૮	૪	જો ૧ સમય ઉં. અંતર્મુ.
૨	૨૭	શંપર્યાલો વેંતિંપં	૨૫ + પરાં, શુભ વિહાલો = ૨૭	૮	૪	..
૩	૨૮	ઉચ્ચવાસ પર્યાલો " શરીર પર્યાલો "	૨૭ + ઉચ્ચવાસ = ૨૮ ૨૭ + ઉઘોત = ૨૮	૧૬	૮	..
૪	૨૯	ભાષા પર્યાલો " ઉચ્ચવાસ પર્યાલો "	ઉચ્ચવાસ સહિત ૨૮ + સ્વર = ૨૯ ઉચ્ચવાસ સહિત ૨૮ + ઉઘોત = ૨૯	૧૬	૮	જો ૧ સમય ઉં. અંતર્મુ. ૪ મુદ્દા ઉં. અંતર્મુ.
૫	૩૦	ભાષા પર્યાલો "	સ્વર સહિત - ૨૯ + ઉઘોત = ૩૦	૮	૪	..
			કુલ તિર્યચ પંચેન્દ્રયના	૫૬	૨૮	..
			કુલ	૪૯૬૨	૨૪૮૨	..

ઉદયસ્થાનક	ક્યા જીવને હોય ?	ઉદયસ્થાનકની પ્રકૃતિઓ	ભાંગાની વિગત	ભાંગા	મતી	કાળ
સામાન્ય મનુષ્યના પ ઉદયસ્થાનકોના ભાંગા - ૨૬૦૨						
૧	૨૧	વિગ્રહગતિમાં પર્યાપ્ત અપર્યાપ્ત મનુ	સામાન્ય તિર્યંની જેમ પરંતુ મનુ હિક	તિર્યંની જેમ	૫	જો ૧ સમય ઉં ૩ સમય
૨	૨૬	શરીરસ્ય પર્યાપ્ત અપર્યાપ્ત સ્વસ્થાને અપો અવસ્થા	સામાન્ય તિર્યંની જેમ પરંતુ મનુ હિક	"	૧૪૫	જો ૧ સમય ઉં અંતમું
૩	૨૮	શરીરપર્યાપ્ત મનુ	સામાન્ય તિર્યંની જેમ પરંતુ મનુ હિક	"	૨૮૮	"
૪	૨૯	ઉચ્ચવાસ પર્યાપ્ત "	૨૮ + ઉચ્ચવાસ = ૨૮	"	૨૮૮	"
૫	૩૦	ભાષા પર્યાપ્ત "	૨૮ + સુસ્વર કે દુઃસ્વર	"	૧૧૫૨	જો ૧ સમય ઉં ડે ૩૫૨૫૦
૨૬૦૨ ૧૩૦૨						
વૈકલિય મનુષ્યના પ ઉદયસ્થાનકોના ભાંગા - ૩૫						
૧	૨૫	નવું વૈકલિય શરીર કરતા અપર્યાપ્તાવસ્થામાં	વૈકલિય ની જેમ પરંતુ મનુ હિક	સુભં દુર્ભ X આદે અંતો X યશો અપો = ૮	૪	જો ૧ સમય ઉં અંતમું
૨	૨૭	શરીર પર્યાપ્ત વૈકલિય મનુ	૨૫ + પરાં, શુભ વિહાં = ૨૭	પૂર્વની જેમ - ૮	૪	"
૩	૨૮	ઉચ્ચવાસ પર્યાપ્ત "	૨૭ + ઉચ્ચવાસ = ૨૮	પૂર્વની જેમ - ૮	૫	"
૪	૨૯	શરીર પર્યાપ્ત "	૨૭ + ઉદ્યોત = ૨૮	સુભં - આદે - યશો વડે - ૧ (સંયતને)	૫	"
૫	૨૯	ભાષા પર્યાપ્ત "	ઉચ્ચવાસ સહિત ૨૮ + સુસ્વર = ૨૮	પૂર્વની જેમ - ૮	૫	જો ૧ સમય ઉં ૪ મુદ્દાં
૬	૨૯	ઉચ્ચવાસ પર્યાપ્ત "	ઉચ્ચવાસ સહિત ૨૮ + ઉદ્યોત = ૨૮	ત્રણે શુભપદ હોવાથી - ૧ (સંયતને) - જો - ૧ સમય ઉં - અંતમું	૫	"

ઉદયસ્થાનક	ક્યા જીવને હોય?	ઉદયસ્થાનકની પ્રકૃતિઓ	ભાંગાની વિગત	ભાંગા	મતીં	કાળ
૫	૩૦	લાષા પર્યાપ્ત વેં મનું	સુસ્વર સહિત ૨૯ + ઉઘોત = ૩૦	ત્રણે શુભપદ હોવાથી - ૧ (સયતને)	૧	જં ૧ સમય ઉં ૪ મુહૂર્ત
				કુલ	૩૫	૧૯
આઠારક મનુષ્યાના ૫ ઉદયસ્થાનકોના ભાંગા - ૭						
૧	૨૫	નવુ આહારક શરીર કરતાં અપર્યાપ્તાવસ્થામાં	વેં મનું ની જેમ પરંતુ આહારકદિક	સર્વ શુભ પદ હોવાથી - ૧	૧	જં ૧ સમય ઉં આંતમું
૨	૨૭	શરીરાર્યાપ્ત આહાર	૨૫ + પરંતુ, શુભ વિહાર = ૨૭	સર્વ શુભ પદ હોવાથી - ૧	૧	''
૩	૨૮	ઉચ્ચવાસ પર્યાપ્ત "	૨૭ + ઉચ્ચવાસ = ૨૮	સર્વ શુભ પદ હોવાથી - ૧	૨	''
૪	૨૮	શરીર પર્યાપ્ત "	૨૭ + ઉઘોત = ૨૮	સર્વ શુભ પદ હોવાથી - ૧	૨	''
૫	૨૯	લાષા પર્યાપ્ત "	ઉચ્ચવાસ સહિત ૨૮ + સુસ્વર = ૨૯	સર્વ શુભ પદ હોવાથી - ૧	૨	''
૬	૩૦	ઉચ્ચવાસ પર્યાપ્ત "	ઉચ્ચવાસ સહિત ૨૮ + ઉઘોત = ૩૦	સર્વ શુભ પદ હોવાથી - ૧	૧	''
				કુલ ભાંગા	૭	
કેવલીના ૧૦ ઉદયસ્થાનકો ભાંગા - (૬૨)						
૨૦	અજિન	મનુંગતિ, પચેં, ત્રસાદિ-૩, સુભં આદેં ૫૩૦ = ૮ + ૧૨ ધ્રુવદિધિ = ૨૦	સર્વ શુભપદ વડે-૧ (સમુદ્ઘાતમાં કાર્મણયોગીને)	૧		જં ઉં ૩ સમય
૨૧	જિન	૨૦ + જિનનામ = ૨૧	સર્વ શુભપદ વડે-૧ (સમુદ્ઘાતમાં કાર્મણયોગીને)	૧		''
૨૬	અજિન	૨૦ + ઔંદિક, સંસ્થા-૧, વજ્જક, પ્રત્યેં ઉપં = ૨૧	૬ સંસ્થાન વડે-૬ (સમુદ્ઘાતમાં ઔં મિશ્રયોગીને)	૬		જં ૧ સમય ઉં ૨ સમય
૨૭	જિન	૨૬ + જિનનામ = ૨૭	સંમયતું સંસ્થાન વડે-૧ (સમુદ્ઘાતમાં ઔં મિશ્રયોગીને)	૧		''

ઉદયસ્થાનક	કયા જીવને હોય?	ઉદયસ્થાનકની પ્રકૃતિઓ	ભાંગની વિગત	ભાંગ	મતો	કાળ	
૩૦	અજિન	૨૬ + ૫૨૦ ઉચ્છ૦, વિહાયો-૧, સ્વર-૧ = ૩૦	સંસ્થા X વિહાયો X સ્વર = ૨૪ (ઓ કાયયોગિને) (ભવસ્થને)	૨૪ Δ		જો અત્યુ ઠો ઠો પૂઠો કો વો	
૩૧	જિન	૩૦ + જિનનામ	સર્વ શુભપદ વડે - ૧ (ઓ કાયયોગિને) (ભવસ્થને)	૧		"	
૩૦	"	૩૦ - સ્વર + જિનનામ = ૩૦	સર્વ શુભપદ વડે - ૧ (વાક્યોગના નિરોધથી)	૧		જો ઠો અત્યુ	
૨૯	"	૩૦ - સ્વર ઉચ્છવાસ + જિનનામ = ૨૯	સર્વ શુભપદ વડે - ૧ (ઉચ્છવાસના નિરોધથી)	૧		"	
૨૯	અજિન	૩૦ - સ્વર = ૨૯	સંસ્થા X વિહાયો = ૧૨ (વાક્યોગના નિરોધથી)	૧૨ Δ		"	
૨૯	અજીન	૩૦ - સ્વર, ઉચ્છવાસ = ૨૯	" " = ૧૨ (ઉચ્છવાસના નિરોધથી)	૧૨ Δ		"	
૯	જિન	મનુગતિ, પંચે, ત્રસાદિ-૩, સુભ, આદે, ય, જિન = ૯	શુભપદ વડે - ૧ (અયોગીના અત્ય સમયે)	૧		જો ઠો પ હસ્ય સ્વર	
૯	અજિન	૯ - જિનનામ = ૯	શુભપદ વડે - ૧ (અયોગીના અત્ય સમયે)	૧		"	
		Δ આ ભાંગ સાં મનુષ્યના અન્તર્ગત જાણવાં.	સામાન્ય મનુષ્ય અન્તર્ગત ૫૪ + ૯ કુલભાંગ =	૬૨			
		દેવોના ૬ ઉદયસ્થાનકોના ભાંગ - ૬૪					
૧	વિગ્રહગતિમાં	દેવદિક, પંચે ત્રસાદિ-૩, સુભ કે દુર્ભ, આદે કે અનાદે, ય કે અય = ૯ + ૧૨ પ્રવાદિય = ૨૧	સુભ કુર્ભ X આદે અનાં X ૫૪૦ અય = ૯	૯	૪	જો ૧સમય ઠો ૨સમય	
૨	શરીરસ્થને સ્વસ્થાને અપો અવસ્થા	૨૧-આનુપૂર્વી + વેંદિક, ઉપ, પ્ર, સમય = ૨૫	પૂર્વની જેમ - ૯	૯	૪	જો ઠો અત્યુ	
૩	શરીર પર્યાપ્ત	૨૫ + ૫૨૦ શુભવિહાયો = ૨૭	પૂર્વની જેમ - ૯	૯	૪	"	
૪	ઉચ્છવાસ પર્યાપ્ત શરીર પર્યાપ્ત	૨૭ + ઉચ્છવાસ = ૨૯ ૨૭ + ઉઘોત = ૨૯	પૂર્વની જેમ - ૯ પૂર્વની જેમ - ૯	૧૬	૮	"	

ઉદયસ્થાનક	ક્યા જીવને હોય?	ઉદયસ્થાનકની પ્રકૃતિઓ	ભાંગાની વિગત	ભાંગા	મતો	કાળ
૫	૨૯ ૨૯	ભાષા પર્યાપ્ત ઉચ્છ્વાસ પર્યાપ્ત	ઉચ્છ્વાસ સહિત ૨૮ + સુસ્વર = ૨૯ ઉચ્છ્વાસ સહિત ૨૮ + ઉદ્યોત = ૨૯	પૂર્વની જેમ - ૮ પૂર્વની જેમ - ૮ - જો ઉ૦ - અંતમું	૮	જો અંતમું ઉ૦ અંતમું ન્યૂન ૩૩ સાંગો
૬	૩૦	ભાષા પર્યાપ્ત	સુસ્વર સહિત - ૨૯ + ઉદ્યોત = ૩૦	પૂર્વની જેમ - ૮	૪	જો અંતમું ઉ૦ ૧૫ દિવસ
				કુલ ભાંગા	૩૨	
-: નરકના પ ઉદયસ્થાનકોના ભાંગા - ૫ :-						
૧	૨૧	વિગ્રહગતિમાં	નરકકદિક, પયો, ત્રસાદિ-૩, દુર્ભો, અનાં, અપ૦ = ૯ + ૧૨ કુવોદયિ = ૧૨	સર્વ અશુભ પદ વડે - ૧	-	જો ૧સમય ઉ૦ ૨ સમય
૨	૨૫	શરીરસ્થ સ્વસ્થાને અપ૦ અવસ્થા	૨૧-આનુપૂર્વી + વૈદિક, હુંડક ઉપ૦, પ્રત્યેક = ૨૫	સર્વ અશુભ પદ વડે - ૧	-	જો ઉ૦ અંતમું
૩	૨૭	શરીર પર્યાપ્ત	૨૫ + પરાં શુભવિહાર્યો	સર્વ અશુભ પદ વડે - ૧	-	"
૪	૨૮	ઉચ્છ્વાસ પર્યાપ્ત	૨૭ + ઉચ્છ્વાસ = ૨૮	સર્વ અશુભ પદ વડે - ૧	-	"
૫	૨૯	ભાષા પર્યાપ્ત	૨૮ + દુ:સ્વર = ૨૯	સર્વ અશુભ પદ વડે - ૧	-	જો અંતમું ઉ૦ અંતમું ન્યૂન૩૩ સાંગો
				કુલ ભાંગા	૫	
				કુલ ઉદય ભાંગા	૭૭૯૧	૩૯૬૩

- : યંત્ર નંબર ૪૪ની વિશેષ વિગત :-

- ૧ સૂક્ષ્માદિ - ૩ની સાથે આતપનો ઉદય ન હોય.
- ૨ સૂક્ષ્માદિ - ૨ની સાથે ઉદ્યોતનો ઉદય ન હોય.
- ૩ આતપ સાથે ઉદ્યોતનો ઉદય ન હોય.
- ૪ ઉદ્યોત અને આતપનો ઉદય ઉન્માસ અને સ્વરના ઉદય પૂર્વે તથા પછી પણ થાય છે.
- ૫ વૈક્રિય શરીર કરનાર પર્યાં બાદર વાયુકાયને દુર્ભંગ ૩નો જ ઉદય હોય છે.
- ૬ દેવતાને દુર્ભંગ - ૩નો ઉદય પણ હોઈ શકે છે.
- ૭ આહારક શરીરને દુર્ભંગ - ૩નો ઉદય ન હોય.
- ૮ વૈક્રિય અને આહારકશરીર વખતે દેશવિરતિ અને સર્વવિરતિ મનુષ્યને ઉદ્યોતનો ઉદય હોઈ શકે છે. સામાન્ય મનુષ્યને નહીં.
- ૯ વિકલેન્દ્રિયને સુસ્વરનો ઉદય હોઈ શકે છે.
- ૧૦ સૂક્ષ્મ અને અપર્યાપ્તાને યશનો ઉદય ન હોય. અપયશનો જ હોય.
- ૧૧ કેવલી ભગવંતને (સામાન્ય) અશુભવિહાસોગતિ અને દુઃસ્વરનો પણ ઉદય હોઈ શકે છે. તેમ જ છમાંથી કોઈપણ ૧ સંસ્થાન હોય છે.
- ૧૨ વૈક્રિય શરીરી મનુષ્ય :- તિર્યચની જેમ પરંતુ ઉદ્યોતનો ઉદય દેશવિરતિ અને સર્વવિરતિને જ હોવાથી તેઓને દુર્ભંગાદિનો ઉદય ન હોય માટે ૨૮ - ૨૯ ના ઉદ્યોત યુક્ત અને ૩૦ ના ઉદયસ્થાનમાં ૧ -૧ ભાંગો આવે.
- ૧૩ આહારકશરીરી મનુષ્ય :- વૈં ૩૦ મનુષ્યવત્ પરંતુ દુર્ભંગાદિ ૩નો ઉદય ન હોવાથી, સર્વત્ર ૧ -૧ જ ભાંગો આવે.

- : અથ નામકર્મની પ્રકૃતિઓનો ગુણસ્થાનકને વિષે ઉદય વિચ્છેદ :-

હવે નામકર્મની પ્રકૃતિઓનો જે ગુણસ્થાનકે ઉદયવિચ્છેદ થાય છે તે કહે છે. - અહીં મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ભિન્ન ભિન્ન જીવોની અપેક્ષાએ ^{૨૬૮} તીર્થંકર અને આહારકદ્વિક વિના નામકર્મની સર્વે પણ ૬૪ પ્રકૃતિઓનો ઉદય સંભવે છે.

તેમાંથી સાધારણ, સૂક્ષ્મ, અપર્યાપ્ત અને આતપનામનો મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ઉદયવિચ્છેદ થાય છે. ^{૨૬૯} વિચ્છેદ એટલે જે ગુણસ્થાનકે વિચ્છેદ થાય ત્યાં ઉદયનો ભાવ હોય અને આગળના ગુણસ્થાનકે ઉદયનો અભાવ હોય. તથા સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે સ્થાવર, એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિયજાતિનો ઉદયવિચ્છેદ થાય છે. ^{૨૭૦} અહીં પૂર્વ કહેલ સાધારણાદિના ઉદયનો અસંભવ હોવાથી ^{૨૭૧} ૬૦ પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય છે. (અને નરકાનુપૂર્વીનો અનુદય હોવાથી વાસ્તવમાં ૫૯ પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય છે.)

અને મિશ્રદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે સ્થાવરાદિ-૫ પ્રકૃતિઓનો સાસ્વાદને વિચ્છેદ થવાથી ઉદય ન હોય, તથા અહીં કાળ કરતો નથી. તેથી આનુપૂર્વી-૪ નો પણ ઉદય નથી, પણ અનુદય છે. તેથી ૫૧ પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય છે.

૨૬૮ તીર્થંકર નામનો ઉદય ૧૩ - ૧૪ મે અને આહારકદ્વિકનો ઉદય ૬ - ૭મા ગુણસ્થાનકે હોવાથી અહીં તેનું વર્જન કર્યું છે. અહીં રસોદયની વિવક્ષા છે. પ્રદેશોદયની નથી.

૨૬૯ ગાથા - ૮૯ - “ સાહારણાહ મિચ્છે, સુદ્ધમઅપગ્જતઆપવાગુદઓ’ ।

૨૭૦ “સાસાયગંમિ ધાવર-ર્ગિદિયવિગલજાઈણં” ।। ૮૧ ।।

૨૭૧ અહીં ૬૦નો ઉદય બતાવ્યો, પણ કર્મસ્તવમાં જણાવ્યા અનુસાર અહીં નરકાનુપૂર્વીનો ઉદય હોતો નથી. પરંતુ અનુદય હોય છે.

અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ તો અપાન્તરાલગતિમાં - વિગ્રહગતિમાં પણ હોય છે. તેથી ત્યાં ચારે આનુપૂર્વીઓનો પણ ઉદય સંભવે છે, તેથી ૫૫ પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય છે. દેવદ્વિક, નરકદ્વિક, વૈક્રિયદ્વિક, દુર્ભગ, અનાદેય અપશ :કીર્તિ, તિર્યચાનુપૂર્વી અને મનુષ્યાનુપૂર્વી એ સર્વમલીને ૧૧ પ્રકૃતિઓનો ઉદયવિચ્છેદ થાય છે.^{૨૭૨} અહીં^{૨૭૩} વૈક્રિયદ્વિકનો નિષેધ કર્મસ્તવના અભિપ્રાયને અનુસરીને કર્યો છે, પણ પંચસંગ્રહના મતે નહીં, તે મતે તો દેશવિરત - પ્રમત્ત - અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે પણ વૈદિકનો ઉદયનો સ્વીકાર કર્યો છે. તેથી દેશવિરત ગુણસ્થાનકે ૪૪ પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય છે.

અહીં (૫મા ગુણાં) તિર્યચગતિ અને ઉદ્યોતનામનો ઉદયવિચ્છેદ થાય છે.^{૨૭૪} તેથી પ્રમત્ત અને અપ્રમત્ત સંયતને ૪૨ પ્રકૃતિનો અને આહારકદ્વિકનો ઉદય અધિક હોવાથી ૪૪નો ઉદય હોય છે. અહીં (૬ - ૭મા ગુણાં) છેલ્લા ૩ સંઘયણનો વિચ્છેદ થાય છે.^{૨૭૫} તથા આહારકદ્વિકનો ઉદય પણ શ્રેણિમાં ન હોય, તેથી અપૂર્વકરણથી ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક સુધી ૩૯ પ્રકૃતિઓનો ઉદય જાણવો. ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકે ૨જા ૩જા સંઘયણને ઉદયવિચ્છેદ થાય છે,^{૨૭૬} તેથી ક્ષીણમોહ અને સયોગીકેવલી ગુણસ્થાનકે બાકીની ૩૭ પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય છે, કોઈ સયોગીકેવલીને તીર્થકરનામનો પણ ઉદય હોય છે. (તેથી ૧૩મે ૩૮નો ઉદય હોય છે.)

અને ત્યાં (૧૩મા ગુણાં) નામધ્રુવોદયિ-૧૨, સ્વરદ્વિક,^{૨૭૭} વિહાયોગતિદ્વિક, ઔદારિકદ્વિક, પ્રત્યેક, ઉપધાત, પરાધાત, ઉચ્છ્વાસ,^{૨૭૮} છ સંસ્થાન પ્રથમ સંઘયણ એ ૨૯ પ્રકૃતિઓનો ઉદયવિચ્છેદ થાય છે.^{૨૭૯} તેથી અયોગીકેવલી ગુણસ્થાનકે ૮ અથવા ૯ પ્રકૃતિનો ઉદય હોય છે. અને તે કહી છે તે પ્રમાણે ગુણસ્થાનકને વિષે નામકર્મનો ઉદય વિચ્છેદ કહ્યો. એ પ્રમાણે વિસ્તારથી ઉદય અધિકાર કહ્યો.

ઇતિ નામપ્રકૃતિઓનો ગુણસ્થાનક વિષે ઉદયવિચ્છેદ સમાપ્ત

ઇતિ ઉદયાધિકાર સમાપ્ત

- ૨૭૨ ગાથા - ૯૦ - “સમ્મે વિરિચ્છિક્કસ્સ દુભગણાણ્જ્જનસપુલ્લીણં” ।
- ૨૭૩ અહીં ભવધારણીય વૈક્રિય શરીરની વિવક્ષા છે. કારણ કે ભવધારણીય વૈક્રિય શરીર ૪થા ગુણસ્થાનક સુધી જ હોય છે. કૃત્રિમ વૈક્રિય શરીર ૫-૬-૭મા ગુણસ્થાનક સુધી પણ હોય છે. તેની વિવક્ષાએ ૭મા ગુણસ્થાન સુધી વૈક્રિયશરીર નામનો ઉદય લઈએ તો હરકત નથી.
- ૨૭૪ “વિર્યાવિરણ ઉદઓ તિરિગ્ગહ્જ્જોયપુલ્લાણં” ।। ૧૦ ।।
- ૨૭૫ ગાથા - ૯૧ - “વિર્યાપમત્તણ્ણં અંતિસંઘયણપુલ્લાણુદઓ” ।
- ૨૭૬ “અપુલ્લકરણમાદિસુ દુદ્ધયત્તજ્જાણ ળીણાઓ” ।। ૧૧ ।। અપૂર્વકરણાદિમાં - ૨-૩જા સંઘયણાદિનો ઉદય હોય છે, ક્ષીણમોહથી હવે કહેશે તેનો ઉદય હોય છે.
- ૨૭૭ અહીં બે સ્વર અને ઉચ્છ્વાસ નામકર્મનો ઉદય સામાન્યથી સયોગીના ચરમ સમય સુધી કહ્યો. પરંતુ સયોગી કેવલી જ્યાં સુધી સ્વર અને ઉચ્છ્વાસનો નિરોધ ન કરે ત્યાં સુધી જ પોતપોતાનો ઉદય સમજવો, પછી નહીં.
- ૨૭૮ “નામધ્રુવોદય સૂસરલ્લગ્ગઈઓરાલ્લદુવ ય પત્તેયં । ઉવધાયતિ સંઠાણા ઉસમ જોગમ્મિ પુલ્લુતા” ।। ૧૨ ।।

- : અથ નામકર્મના સત્તાધિકારનું સ્વરૂપ :-

હવે નામકર્મના સત્તાસ્થાનકો કહે છે, અને તે ૧૨ છે. ત્યાં ^{૨૭૯} સર્વ નામપ્રકૃતિનો સમુદાય પિંડરૂપ, તે ૯૩ પ્રકૃતિ પ્રમાણ અહીં અધિકાર છે, તેની વિવક્ષા તે પ્રથમ સત્તાસ્થાન. તેમાંથી તીર્થકરનામ ન્યૂન કરતાં ૯૨ પ્રકૃતિનું બીજું સત્તાસ્થાન. (૯૩માંથી) આહારકશરીર-આહારક અંગોપાંગ - આહારકબંધન - આહારક સંઘાતન એ ૪ પ્રકૃતિ ઓછી કરતાં ૮૯ પ્રકૃતિનું ૩જું સત્તાસ્થાન. તીર્થકર અને આહારકચતુષ્ક ઉભય ઓછી કરતાં ૮૮ પ્રકૃતિનું ૪થું સત્તાસ્થાન થાય છે. આ પ્રથમ ચતુષ્ક સત્તાસ્થાન એ સંજ્ઞા છે.

^{૨૮૦} એ પ્રથમ ચતુષ્ક સત્તાસ્થાનમાંથી ૧૩ પ્રકૃતિનો ક્ષય થતા ૮૦-૭૯-૭૬ અને ૭૫ પ્રકૃતિનું બીજું ચતુષ્ક સત્તાસ્થાન થાય છે.

ત્યારબાદ ૮૮માંથી સુરદ્વિક અથવા નરકદ્વિકની ઉદ્વલના થતાં ૮૬નું સત્તાસ્થાન થાય છે. ^{૨૮૧} ૮૮માંથી વૈક્રિયચતુષ્ક, દેવદ્વિક, કે નરકદ્વિકની ઉદ્વલના થાય ત્યારે ૮૦નું સત્તાસ્થાન થાય છે. ^{૨૮૧} તેમાંથી મનુષ્યદ્વિકની ઉદ્વલના થાય ત્યારે ૭૮નું સત્તાસ્થાન થાય છે. આ ત્રણે પણ સત્તાસ્થાનકોને અધુવસંજ્ઞા કહેવાય છે. તથા ૯ અને ૮નું સત્તાસ્થાનક થાય છે. ^{૨૮૧} જો કે આ પ્રમાણે ગણવાથી ૧૩ સત્તાસ્થાન થાય છે, તો પણ ૮૦નું સત્તાસ્થાન બે પ્રકારે હોવાથી તુલ્ય સંખ્યાપણું હોવાથી ૧ની જ વિવક્ષા કરાય છે. તેથી અહીં દોષ નથી. તે પ્રમાણે ૧૨ સત્તાસ્થાનકો સપ્તતિકાના અભિપ્રાયથી વ્યાખ્યા કરી છે. સામાન્ય ગ્રંથાદિના અભિપ્રાયથી તો ૧૦૩ આદિની વ્યાખ્યા કરેલ છે. ^{૨૮૨}

અહીં જે ૧૩ પ્રકૃતિનો ક્ષય થાય ત્યારે બીજું ચતુષ્ક સત્તાસ્થાન થયું. તે આ રીતે સ્થાવરદ્વિક, તિર્યચદ્વિક, આતપ, એકેન્દ્રિય-બેઘન્દ્રિય-તેઘન્દ્રિય-ચઉરિન્દ્રિયજાતિ, સાધારણ, નરકદ્વિક અને ઉદ્યોત. ^{૨૮૩} આ ૧૩માંથી પ્રથમની ૧૦ પ્રકૃતિ એકાન્તે તિર્યચગતિને યોગ્ય છે, અને તે ઉદય-ઉદીરણાને આશ્રયીને જાણવી. બંધ અને સત્તા અપેક્ષાએ તો (મનુષ્યાદિ) બીજાને પણ હોય છે.

અધુવસત્તાસ્થાનના સ્વામી :- કહે છે. પૃથ્વી-અપ્ અને વનસ્પતિકાયને વિષે ૮૬-૮૦ એ બે અધુવસત્તાસ્થાન પામે છે. ^{૨૮૩} ત્રીજું ૭૮નું સત્તાસ્થાન તેઉ-વાયુકાયમાં હોય છે. ^{૨૮૩} અન્ય જીવોને તે હોતું નથી. કારણ કે તેઉ-વાયુકાયના જીવો જ મનુષ્યદ્વિકની ઉદ્વલના કરે છે. અથવા તેઉ-વાયુકાયમાંથી નીકળીને એકેન્દ્રિયાદિ તિર્યચપંચેન્દ્રિય ^{૨૮૪} સુધી આવીને કેટલોક કાલ જ્યાં સુધી મનુષ્યદ્વિક ન બાંધે ત્યાં સુધી (૭૮નું સત્તાસ્થાન) હોય છે.

૨૭૯ સ૦ ૧૧૦-૯૩ “પિંડે તિત્થગરુણે , આહારુણે ત્ત્ત્તોભવવિહૂણે ।”

૨૮૦ સ૦ ૧૧૦-૯૩ “પદમચતુષ્કં તસ્સ ડ, તેરસગલ્પ ભવે વીયં ।। ૧૩ ।।”

૨૮૧ સ૦ ૧૧૦-૯૪ “સુરદુગવેઝવિયાગ્-દુગે ય ઉન્નદિરે વજ્જ્યાઓ । મણુવદુગે ય નવદુવ, દુહા ભવે સંતયં એક્કં ।। ૧૪ ।।”

અહીં જો પહેલાં નરકદ્વિકની ઉદ્વલના થઈ હોય તો દેવદ્વિક અને વૈક્રિય ચતુષ્કને ઉવેલે ત્યારે, અને જો પહેલાં દેવદ્વિક ઉદ્વલના થઈ હોય તો નરકદ્વિક-વૈક્રિયચતુષ્ક ઉવેલે ત્યારે ૮૦ પ્રકૃતિના સમૂહરૂપ અધુવ સંજ્ઞાવાળું બીજું સત્તાસ્થાન થાય છે.

૨૮૨ કર્મપ્રકૃતિકાર આદિના અભિપ્રાયે આ જ રીતે ૧૦૩ આદિ સમજવાં. તે આ પ્રમાણે કર્મપ્રકૃતિકાર આદિ બંધન ૧૫ માને છે એટલે ૧૦૩ પ્રકૃતિનો જે પિંડ તે પહેલું સત્તાસ્થાન, તેમાંથી જિનનામ ન્યૂન ૧૦૨ પ્રકૃતિ પ્રમાણ બીજું સત્તાસ્થાન, ૧૦૩માંથી આહારકસપ્તક ન્યૂન ૯૬ પ્રકૃતિ પ્રમાણ ત્રીજું સત્તાસ્થાન, ૧૦૩માંથી જિનનામ અને આહારકસપ્તક ન્યૂન ૯૫ પ્રકૃતિ પ્રમાણ ચોથું સત્તાસ્થાન. આ ચાર સત્તાસ્થાનનો પ્રથમ સત્તાસ્થાન ચતુષ્ક એ નામથી વ્યવહાર થાય છે.

એ પ્રથમ સત્તાસ્થાન ચતુષ્કમાંથી ૧૩ પ્રકૃતિનો ક્ષય થયા બાદ ૯૦-૮૯-૮૩ અને ૮૨ એ ચાર સત્તાસ્થાન થાય છે. તેનો દ્વિતીય સત્તાસ્થાન ચતુષ્ક એ નામથી વ્યવહાર થાય છે. પ્રથમ સત્તાસ્થાન ચતુષ્કના ચોથા ૯૫રૂપ સત્તાસ્થાનમાંથી દેવદ્વિક (અથવા નરકદ્વિક) ઉવેલે ત્યારે ૯૩, તેમાંથી સુરદ્વિક અથવા નરકદ્વિક જે ઉવેલ્યા વિનાનું શેષ રહ્યું હોય તે અને વૈક્રિયસપ્તક ઉવેલે ત્યારે ૮૪, તેમાંથી મનુષ્યદ્વિક ઉવેલે ત્યારે ૮૨. આ છેલ્લા ત્રણ સત્તાસ્થાનો અધુવ સંજ્ઞાવાળા છે. તથા ૯ પ્રકૃતિરૂપ અને ૮ પ્રકૃતિરૂપ સઘળાં મળી નામકર્મના ૧૨ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

અહીં ૮૨ પ્રકૃતિના સમૂહરૂપ સત્તાસ્થાન બે પ્રકારે થાય છે. એક તો ક્ષપકચ્ચેદિમાં અને બીજું સંસારી જીવોને હોય છે. અને તે ઉપર બતાવેલ છે. તે બંને સત્તાસ્થાનો સંખ્યામાં તુલ્ય હોવાથી અહીં એક જ વિવક્ષુ છે, એટલે બાર સત્તાસ્થાનો કહ્યાં છે.

૨૮૩ સ૦ ૧૧૦-૯૫ “શાકરતિરિગ્ગદ્દોઘે, આપાવેઘેદિ વિગલસાહારં । નરયદુગુજ્જોવાણિ ય, દસાઇમેગંતિરિજોગા ।। ૧૫ ।।”

૨૮૪ સ૦ ૧૧૦-૯૬ “એગિંદિણુ પદમવુગં, વાકુતેઝ્જુ તદ્દયમણિચ્ચં । અહવા પળતિરિણુ, તસ્સેગિંદિયાઇસું ।। ૧૬ ।।”

તેઉ-વાયુ વિનાના અન્ય એકેન્દ્રિયાદિ તિર્યચો મનુષ્યદ્વિક ન બાંધે તો પોતાના શરૂઆત ના બે ઉદયસ્થાન સુધી જ બાંધતા નથી, ત્યારબાદ તેઓ અવશ્ય બાંધે છે. એટલે ૭૮ના સત્તાસ્થાનનો સંભવ પોત પોતાના શરૂઆતના બે ઉદયસ્થાન સુધી જ છે.

- : અથ ગતિને વિષે સત્તાસ્થાનકો :-

હવે ગતિને વિષે સત્તાસ્થાનકોની પ્રરૂપણા કરે છે. ત્યાં

નરકગતિને વિષે ૩ સત્તાસ્થાનકો :-^{૨૮૫} ૯૨-૮૮ અને ૮૮ છે. ૯૩નું સત્તાસ્થાન ન પામે, કારણ કે તે તીર્થંકર આહારક ચતુષ્ક સહિત હોય છે, ઉભયની સત્તાવાળો નરકને વિષે ઉત્પન્ન થતો નથી.

દેવગતિને વિષે ૪ સત્તાસ્થાનકો :- પ્રથમ સત્તાસ્થાન ચતુષ્ક હોય છે.^{૨૮૬} બાકીના હોતા નથી. કારણ કે બાકીના એકેન્દ્રિયાદિને વિષે અથવા ક્ષપકશ્રેણિમાં સંભવે છે.

તીર્થંચગતિને વિષે ૫ સત્તાસ્થાનકો :- જે મિથ્યાદષ્ટિને કહેવાશે તેમાંથી તીર્થંકરવાળા ૮૮ના સત્તાસ્થાન સિવાયના (૫) સત્તાસ્થાનકો હોય છે.^{૨૮૭} (૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ અને ૭૮ ના હોય છે.)

મનુષ્યગતિને વિષે ૧૧ સત્તાસ્થાનકો :- ૭૮ના સત્તાસ્થાન સિવાયના બાકીના સર્વ ૫૧ (૧૧) સત્તાસ્થાનકો જાણવાં.

ઘટિ ગતિને વિષે સત્તાસ્થાનકો સમાપ્ત

- : અથ ગુણસ્થાનક વિષે સત્તાસ્થાનકો :-

મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૬ સત્તાસ્થાનકો :- પ્રથમ સત્તાસ્થાન સિવાયનું પ્રથમ ચતુષ્ક અને અધુવસંજાત્રિક વાળું હોય છે.^{૨૮૮} ૯૨-૮૮^{૨૮૯}-૮૮-૮૬-૮૦ અને ૭૮ એ ૬ સત્તાસ્થાન હોય છે. ૯૩નું સત્તાસ્થાન તીર્થંકર આહારક સહિત હોવાથી એને મિથ્યાત્વે જવાનો નિષેધ હોવાથી તે ૯૩નું સત્તાસ્થાન હોતું નથી.

સાસ્વાદન અને મિશ્ર ગુણસ્થાનકે ૨ સત્તાસ્થાનકો :- ૯૨ અને ૮૮ના બે સત્તાસ્થાનકો હોય છે.^{૨૯૦}

૪ થી ૮ ગુણસ્થાનકે ૪ સત્તાસ્થાનકો :- અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ-દેશવિરત-પ્રમત્ત-અપ્રમત્ત-અપૂર્વગુણસ્થાનકે પ્રથમ સત્તાસ્થાન ચતુષ્ક (૯૩-૯૨-૮૮-૮૮) હોય છે.^{૨૯૧}

અનિવૃત્તિબાદરસંપરાય અને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે - ૮ સત્તાસ્થાનકો :- પ્રથમ સત્તાસ્થાન ચતુષ્ક અને દ્વિતીય સત્તાસ્થાન ચતુષ્ક એ દરેકને ૮-૮ સત્તાસ્થાનકો હોય છે, ત્યાં પ્રથમના ૪ સત્તાસ્થાનકો ઉપશમશ્રેણિમાં અને ક્ષપકશ્રેણિમાં જ્યાં સુધી ૧૩ પ્રકૃતિઓનો ક્ષય ન થાય ત્યાં સુધી તથા પછીના ૪ સત્તાસ્થાનકો (૮૦-૭૮-૭૬-૭૫) ક્ષપકશ્રેણિમાં ૧૩ પ્રકૃતિનો ક્ષય થયે હોય છે.^{૨૯૧-૨૯૨}

ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકે ૪ સત્તાસ્થાનકો :- પ્રથમ સત્તાસ્થાન ચતુષ્ક (૯૩-૯૨-૮૮-૮૮) હોય છે.

શ્રીણમોહ અને સયોગી કેવલી ગુણસ્થાનકે-૪ સત્તાસ્થાનકો :- બીજું સત્તાસ્થાન ચતુષ્ક (૮૦-૭૮-૭૬-૭૫) હોય છે.^{૨૯૨}

૨૮૫ સ૦ ગા૦-૯૭ "પદમં પદમગહીણં નરણ "

૨૮૬ સ૦ ગા૦-૯૭ "દેવેસાહચરુક્કં "

૨૮૭ સ૦ ગા૦-૯૭ "તિરિણ્ણુ અતિત્વમિચ્છસંતાણિ "

૨૮૮ સ૦ ગા૦-૯૭ "મિચ્છમિ અધુવતિપનુત્તં "

૨૮૯ ૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮ એ પાંચ સત્તાસ્થાનો તો અનેક જીવોની અપેક્ષાએ મિથ્યાદષ્ટિને સંભવે છે. તીર્થંકર નામની સત્તાવાળું ૮૮નું સત્તાસ્થાન મિથ્યાદષ્ટિને કઈ રીતે હોઈ શકે ? ઉત્તર મિથ્યાદષ્ટિ છતાં કોઈ આત્મા પ્રથમની ત્રણમાંથી કોઈપણ નારકીનું આયુ બાંધી ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ ઉપાર્જન કરી તીર્થંકરનામ નિકાશિત કરે. નરકમાં જતાં અંતર્મુહૂર્ત આયુ શેષ હોય ત્યારે ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ વમી નાખે છે, એટલે મિથ્યાત્વી છતાં નરકમાં જાય. ત્યાં પર્યાપ્તો થઈ ક્ષાયોપશમ સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન કરે છે.

અપર્યાપ્તાવસ્થામાં તો કોઈને સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન થતું નથી. અને નિકાશિત તીર્થંકર નામ ની સત્તાવાળો અંતર્મુહૂર્તથી અધિક કાળ મિથ્યાત્વે રહેતો નથી તેથી પર્યાપ્તાવસ્થામાં અવશ્ય સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન કરે છે. એટલે પૂર્વ જન્મનું છેલ્લું અંતર્મુહૂર્ત અને નારકીમાં અપર્યાપ્તાવસ્થાનું અંતર્મુહૂર્ત બંને માળે એક મોટા અંતર્મુહૂર્ત પર્યંત મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૮૮નું સત્તાસ્થાન હોય છે.

૨૯૦ સ૦ ગા૦-૯૮ "સાસણમીસિ વિતિત્વં "

૨૯૧ સ૦ ગા૦-૯૮ "પદમચરુક્કં સમ્મા "

૨૯૨ સ૦ ગા૦-૯૮ "બીયં લીણાઝ બાર સુહમે અ । "

અયોગી કેવલી ગુણસ્થાનકે ૬ સત્તાસ્થાનકો :- દ્વિતીયસત્તાસ્થાન ચતુષ્ક (૮૦-૭૯-૭૬-૭૫) ૯ અને ૮ હોય છે. ત્યાં દ્વિતીય સત્તાસ્થાન ચતુષ્ક ભિન્ન - ભિન્ન જીવની અપેક્ષાએ દ્વિચરમ સમય સુધી હોય છે. અને અંત્ય સમયે તીર્થંકર ભગવંતને ૯નું અને સામાન્ય કેવલી ભગવંતને ૮નું સત્તાસ્થાન હોય છે.^{૨૯૩} તે પ્રમાણે ગુણસ્થાનકને વિષે સત્તાસ્થાનકો કહ્યાં.(ચંત્ર નંબર-૪૫-૪૬-૪૭ જુઓ)

ઇતિ ગુણસ્થાનક વિષે સત્તાસ્થાનકો સમાપ્ત

ઇતિ નામકર્મના સત્તાધિકારનું સ્વરૂપ સમાપ્ત

- : અથ નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાના સંવેધ :-

હવે બંધ-ઉદય અને સત્તાસ્થાનકોના પરસ્પર સંવેધ કહે છે.....

૨૯૪ ૨૩-૨૫ અને ૨૬ ના બંધે ૯ ઉદયસ્થાનક-૫ સત્તાસ્થાનક :- ત્યાં ૨૩^{૨૯૫}-૨૫ અને ૨૬ ના પ્રત્યેક બંધે ૯-૯ ઉદયસ્થાનકો અને ૫-૫ સત્તાસ્થાનકો છે. તેમાં ૨૩નું બંધસ્થાનક અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય જ છે, અને તેના બંધક એકેન્દ્રિય - બેઇન્દ્રિય-તેઇન્દ્રિય-ચઉરિન્દ્રિય - તિર્થંચ પંચેન્દ્રિય અને મનુષ્યો છે. આ ૨૩ના બંધસ્થાનકના યથાયોગ્ય સામાન્યથી ૯ ઉદયસ્થાનકો છે. તે આ પ્રમાણે.....૨૧-૨૪-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦ અને ૩૧ છે.

તેમાંથી ૨૧નો ઉદય :- વિગ્રહગતિમાં વર્તમાન એકેન્દ્રિય-બેઇન્દ્રિય-તેઇન્દ્રિય-ચઉરિન્દ્રિય-તિર્થંચ પંચેન્દ્રિય અને મનુષ્યોને જાણવો. તેઓ સર્વને અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બંધનો સંભવ છે.

૨૪નો ઉદય :- અપર્યાપ્ત-પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિયોને જ હોય છે. અન્યત્ર ૨૪નો ઉદય પ્રાપ્ત થતો નથી.

૨૫નો ઉદય :- પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય અને ઉત્તર વૈક્રિયશરીર કરનાર મિથ્યાદષ્ટિ તિર્થંચ-મનુષ્યોને હોય છે.(જેઓ તદ્યોગ્ય ક્ષિપ્ત પરિણામના યોગે અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય યોગ્ય ૨૩ પ્રકૃતિઓ બાંધી શકે છે.)

૨૬નો ઉદય :- મિથ્યાદષ્ટિ પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિયોને, પર્યાપ્ત-અપર્યાપ્તના ઉદયવાળા બેઇન્દ્રિય-તેઇન્દ્રિય-ચઉરિન્દ્રિય-તિર્થંચ પંચેન્દ્રિય અને મનુષ્યોને હોય છે.

૨૭નો ઉદય :- પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિયોને અને મિથ્યાદષ્ટિ વૈક્રિયશરીર કરનાર તિર્થંચ- મનુષ્યોને હોય છે.

૨૮-૨૯-૩૦નો ઉદય :- મિથ્યાદષ્ટિ પર્યાપ્ત બેઇન્દ્રિય - તેઇન્દ્રિય- ચઉરિન્દ્રિય (સામાન્ય કે વૈક્રિયશરીરી) તિર્થંચ પંચેન્દ્રિય અને મનુષ્યોને હોય છે.

૩૧નો ઉદય :- મિથ્યાદષ્ટિ વિકલેન્દ્રિય અને તિર્થંચ પંચેન્દ્રિયને હોય છે. કહેલા સિવાયના બાકીના જીવો(દેવો-નારકીઓ કે યુગલિકો ૨૩નો બંધ કરતાં નથી. ૨૩નો બંધ મિથ્યાદષ્ટિ જ કરતાં હોવાથી દરેક ઠેકાણે મિથ્યાદષ્ટિનું વિશેષણ મુકેલ છે.)

તે ૨૩ ના બંધકોનો સામાન્યથી ૫ સત્તાસ્થાનકો છે, તે આ પ્રમાણે.... ૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ અને ૭૮ છે. તેમાં ૨૧ ના ઉદયસ્થાનકમાં વર્તતાં સર્વ જીવોને પાંચે પણ સત્તાસ્થાન હોય છે, વિશેષ મનુષ્યોને ૭૮ સિવાયના ૪ સત્તાસ્થાન હોય છે, કારણ કે ૭૮નું સત્તાસ્થાન મનુષ્યદ્વિકની ઉદ્વલના થયા બાદ થાય છે, અને મનુષ્યને તેની ઉદ્વલનાનો સંભવ નથી.

૨૪ના ઉદયે પણ ૫ સત્તાસ્થાનકો છે. ફક્ત ૨૪ના ઉદયવાળા વૈક્રિય કરતાં વાયુકાયને ૮૦ અને ૭૮ વિના(૯૨-૮૮-૮૬) ૩ સત્તાસ્થાનો હોય છે. કારણ કે તેને વૈક્રિયષટ્ક અને મનુષ્યદ્વિકની તો અવશ્ય સત્તા છે. કારણ કે તે વૈક્રિયદ્વિકને તો સાક્ષાત્ અનુભવે છે, (અનુભવ ઉદય વિના હોતો નથી,) એટલે તે તેની ઉદ્વલના કરતો નથી.(અનુસંધાન પે.નં.૨૩૦)

૨૯૩ સ૦ ૧૧૦-૮૮ "પદમમજોગમિ અદ્વ નવ ।।"

૨૯૪ સ૦ ૧૧૦-૮૮ "નવપંચોદયસત્તા તેરિસે પળ્લવીસ છન્વીસે ।"

૨૯૫ અમુક બંધસ્થાન બાંધતી વખતે અમુક ઉદયસ્થાનો કે અમુક સત્તાસ્થાનો ઉપર કહ્યાં તે સમજવા માં તે તે બંધસ્થાનક કઇ ગતિ કે કયા જીવો યોગ્ય છે, અને તેના બાંધનારા કોણ છે ? તેનો ખ્યાલ રાખવો જોઇએ. કેમ કે તે ઉપરથી જ તે તે બંધસ્થાન બાંધતાં અમુક ઉદયસ્થાન કે સત્તાસ્થાનોનો નિર્ણય થઇ શકે છે.

સત્તાસ્થાનકો પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર-૪૫

સંજ્ઞા	સર્વ પ્રકૃતિ	જિન વિના	આહારક ચતુઃવિના	આહારક ચતુઃ+ જિન વિના	પ્રકૃતિ
પ્રથમ ચતુષ્ક	૯૩	૯૨	૮૯	૮૮	
દ્વિતીય ચતુષ્ક	૮૦	૭૯	૭૬	૭૫	૯/૧ ના અંતે નામકર્મની ૧૩ પ્રકૃતિ ક્ષય થયે
અધુન	-	-	-	૮૬ ૮૦ ૭૮	૮૮માંથી દેવદ્વિક અથવા નરકદ્વિક બાદ કરતાં ૮૬માંથી ન૦દ્વિક + વૈ૦-૪ કે દેવદ્વિક + વૈ૦૪ બાદ કરતાં ૮૦માંથી મનુષ્યદ્વિક બાદ કરતાં
અયોગી ચરમ સમય	-	-	-	૯ ૮	ત્રસાદિ-૩, સુભગાદિ-૩, મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિય જાતિ, જિનનામ ૯ માંથી જિનનામ બાદ કરતાં.

ગતિને વિષે નામકર્મના સત્તાસ્થાનકો પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર - ૪૬

અનુ ક્રમ	સંજ્ઞા	સ્થાન	પ્રકૃતિ	પ્રકૃતિનું નામ	નરક	દેવ	તિર્યચ	મનુષ્ય	ગુણસ્થાનક
૧	પ્રથમ ચતુષ્ક	૧	૯૩	સર્વ પ્રકૃતિઓ	X	૧	-	૧	૪ થી ૧૧, ૯/૧ Δ
૨		૨	૯૨	જિનનામ વિના	૧	૧	૧	૧	૧ થી ૧૧, ૯/૧ Δ
૩		૩	૮૯	આહારક ચતુષ્ક વિના	૧	૧	-	૧	૧, ૪ થી ૧૧, ૯/૧ Δ
૪		૪	૮૮	આહારક + જિનનામ વિના	૧	૧	૧	૧	૧ થી ૧૧, ૯/૧ Δ
૫	પ્રથમ ચતુષ્ક	૫	૮૬	૮૮ માંથી દેવદ્વિક કે નરકદ્વિક ઉદ્દેશ્યે	-	-	૧	૧	૧૬
૬		૬	૮૦	૮૬માંથી નરકદ્વિક કે દેવદ્વિક+ વૈ૦-૪ ઉદ્દેશ્યે	-	-	૧	૧+	૧૬
૭		૭	૭૮	૮૦ માંથી મનુષ્ય દ્વિક ઉદ્દેશ્યે	-	-	૧	-	૧૬
૮	દ્વિતીય ચતુષ્ક	૬	૮૦	૯૩માંથી ૯/૧ ના અંતે ૧૩ નો ક્ષય થતાં.	-	-	-	૧	૯/૨ થી ૧૪ માં દ્વિચરમ સમય. (૧૧ વિના)
૯		૭	૭૯	૯૨માંથી ૯/૧ ના અંતે ૧૩ નો ક્ષય થતાં	-	-	-	૧	"
૧૦		૮	૭૬	૮૯ માંથી ૯/૧ ના અંતે ૧૩નો ક્ષય થતાં	-	-	-	૧	"
૧૧		૧૦	૭૫	૮૮માંથી ૯/૧ ના અંતે ૧૩ નો ક્ષય થતાં	-	-	-	૧	"
૧૨	અયોગી	૧૧	૯	ત્રસાદિ-૩, સુભગાદિ-૩, મનુગતિ, પંચે૦, જિનનામ	-	-	-	૧	૧૪માંનો અત્ય સમય
૧૩		૧૨	૮	૯ માંથી જિનનામ	-	-	-	૧	૧૪માંનો અત્ય સમય
				કુલ	૩	૪	૧	૧૧	

આ પ્રમાણે ૧૩ સત્તાસ્થાન થાય. પરંતુ ૮૦નું સત્તાસ્થાન બે ઠેકાણે આવતું હોવાથી ૧ જ ગણવાનું.

X - ૯૩ ના સત્તાસ્થાનને ૧૬ ગુણઠાણું અને નરક ન હોય. કેમ કે આહારક ચતુષ્ક અને જિનનામ કર્મની સાથે સત્તા હોય તે જીવ નરકમાં અને ૧લા ગુણઠાણે પણ ન જાય.

Δ - અહીં ૪ થી ૧૧ એ ઉપશમ્ભ્રેશિને આશ્રયીને, અને ૪થી ૯/૧ તે ક્ષપકશ્રેણિ આશ્રયી ગુણસ્થાનક સમજવાં.

+ - મનુષ્યને અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં જણાવું.

ગુણસ્થાનક વિષે નામકર્મના સત્તાસ્થાનકો પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર-૪૭

ગુણસ્થાનક	કેટલાં સત્તાસ્થાનકો	ક્યા સત્તાસ્થાનકો ?
૧લે	૬	૯૨-૯૯-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮
૨-૩ જે.	૨	૯૨-૯૯
૪થી ૮ માં સુધી	૪	૯૩-૯૨-૯૯-૯૯
૯ - ૧૦ મેં	૮	૯૩-૯૨-૯૯-૯૯-૯૦-૭૯-૭૬-૭૫
૧૧મેં	૪	૯૩-૯૨-૯૯-૯૯
૧૨ - ૧૩મેં	૪	૯૦-૭૯-૭૬-૭૫
૧૪ મેં	૬	૯૦-૭૯-૭૬-૭૫-૯-૯

તે ઉદ્વલનાના અભાવથી દેવદિક કે નરકદિકને ઉવેલતો નથી. કારણ કે તથા સ્વભાવે જ વૈક્રિયષટ્કની સમકાલે ઉદ્વલના થાય છે. ^{૨૯૬} અને વૈક્રિયષટ્કની ઉદ્વલના થયા પછી જ મનુષ્યદિકની ઉદ્વલના કરે છે, તે પહેલાં કરતો નથી. તેથી ૭૮ અને ૮૦ એ બે સત્તાસ્થાનકો વૈક્રિય વાયુકાયને હોતા નથી.

૨૫ના ઉદયે પણ ૫ સત્તાસ્થાનકો છે.... તેમાં ૨૫ના ઉદયે ૭૮નું સત્તાસ્થાન વૈક્રિયશરીરી સિવાયના અન્ય વાયુકાય અને તેઉકાયને હોય છે. તે સિવાયના બીજાને (પૃથ્વીકાયાદિને) હોતું નથી. ^{૨૯૭} કારણ કે તેઉકાય વાયુકાય વિનાના સર્વ પણ પર્યાપ્ત મનુષ્યગતિ-મનુષ્યાનુપૂર્વી અવશ્ય ^{૨૯૮} બાંધે છે. તેથી ૭૮નું સત્તાસ્થાન (શરૂઆતના પોત-પોતાના બે ઉદયસ્થાન સિવાય) અન્યત્ર સંભવતું નથી.

૨૬ના ઉદયે પણ ૫ સત્તાસ્થાનકો હોય છે.... તેમાં ૭૮નું સત્તાસ્થાન અવૈક્રિય વાયુકાય-તેઉકાય જીવોને અને બેઇન્દ્રિય-તેઇન્દ્રિય-ચઉરિન્દ્રિય- તિર્યચપંચેન્દ્રિયને તેઉ-વાયુમાં મનુષ્યદિક ઉવેલી ત્યાંથી નીકળીને આવેલા પર્યાપ્ત-અપર્યાપ્તાને હોય છે. કારણ કે જ્યાં સુધી તેઓ સર્વ મનુષ્યગતિ-મનુષ્યાનુપૂર્વી ન બાંધે ત્યાં સુધી તેઓને ૭૮નું સત્તાસ્થાન હોય છે, ત્યારબાદ હોતું નથી.

૨૭ના ઉદયે ૭૮ સિવાયના ૪ સત્તાસ્થાનકો છે..... કારણ કે ૨૭નો ઉદય તેઉ-વાયુકાય સિવાયના પર્યાપ્ત બાદર-એકેન્દ્રિય અને વૈક્રિય તિર્યચ - મનુષ્યોને હોય છે. તેઓને અવશ્ય મનુષ્યદિકના બંધનો સંભવ હોવાથી ૭૮નું સત્તાસ્થાન ન હોય. પ્રશ્ન :- કેવી રીતે તેઉ-વાયુકાયને ૨૭નો ઉદય હોતો નથી ? જેથી તેને વર્જો છો ? ઉત્તર :- તેઉ-વાઉ આતપ કે ઉદ્યોતનો ઉદય જ હોતો નથી. એટલે તેઉ-વાયુમાં ૨૭નું ઉદયસ્થાનક હોતું નથી. માટે તેને વર્જ્યું છે.

૨૮-૨૯-૩૦ અને ૩૧ ના ઉદયમાં અવશ્ય ૭૮ સિવાયના ૪-૪ સત્તાસ્થાનકો હોય છે.... કારણ કે ૨૮ આદિના ઉદયો પર્યાપ્ત વિકલેન્દ્રિય-તિર્યચ પંચેન્દ્રિય અને મનુષ્યોને હોય છે, અને ૩૧નો ઉદય પર્યાપ્ત વિકલેન્દ્રિય અને તિર્યચ પંચેન્દ્રિયને હોય છે, અને તેઓ અવશ્ય મનુષ્યદિકની સત્તાવાળા હોય છે. તે પ્રમાણે ૨૩ના બંધકોના યથાયોગ્ય નવે પણ ઉદયસ્થાનને આશ્રયીને ૪૦ સત્તાસ્થાનકો થાય છે.

૨૯૬ ૯૯ની સત્તાવાળો એકેન્દ્રિય પહેલાં દેવદિક ઉવેલે છે, ત્યારબાદ વૈક્રિયચતુષ્ક અને નરકદિક ઉવેલે છે, અથવા પહેલાં નરકદિક ઉવેલે છે, અને ત્યાર પછી દેવદિક અને વૈક્રિયચતુષ્ક ઉવેલે છે. એટલે વૈક્રિય વાયુકાયને ૯૯ની સત્તા હોઇ શકે છે, કેમ કે વૈક્રિય શરીર થવાનું કારણ વૈક્રિય ચતુષ્કની સત્તા છે અને ૯૯ના સત્તાસ્થાનકમાં તે છે.

૨૯૭ ઉત્તર વૈક્રિયશરીરી મનુષ્ય તથા તિર્યચ પંચેન્દ્રિયોને વૈક્રિયચતુષ્કની સત્તા અવશ્ય હોય છે. માટે આ ઉદયસ્થાનોમાં પણ વૈક્રિયશરીરી મનુષ્ય તથા તિર્યચ પંચેન્દ્રિયોને ૮૦ તથા ૯૯નું સત્તાસ્થાન પણ હોતું નથી એટલે કે તેઓને માત્ર ૯૨ અને ૯૯ એ બે જ સત્તાસ્થાન હોય છે.

૨૯૮ તેઉકાય-વાયુકાય જ મનુષ્યદિક ઉવેલે છે, અન્ય કોઇપણ ઉવેલતા નથી, એટલે તેઉ-વાઉમાં તો તેના પોતાના સઘળા ઉદયસ્થાનોમાં ૭૮નું સત્તાસ્થાન સંભવે છે. પરંતુ તે સિવાયના અન્ય પર્યાપ્ત પૃથ્વીકાયાદિ તિર્યચો કે જેઓ તેઉ-વાઉમાંથી મનુષ્યદિક ઉવેલીને આવેલા છે. તેઓમાં શરૂઆતના પોતાના બે ઉદયસ્થાન સુધી જ ૭૮નું સત્તાસ્થાન હોય છે. ત્યારબાદ મનુષ્યદિકનો અવશ્ય બંધ થઇ જતો હોવાથી ૭૮નું સત્તાસ્થાન હોતું નથી.

અહીં પૃથ્વીકાયાદિને "પર્યાપ્ત" વિશેષણ જોડ્યું છે, તેનો અર્થ પર્યાપ્ત નામકર્મના ઉદયવાળા એવો લેવાનો છે.

૨૫ અને ૨૬ના બંધકોને પણ એ પ્રમાણે (૨૩ ના બંધકની જેમ) જાણવું, વિશેષ પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય-પંચેન્દ્રિય^{૨૮૮/૧} પ્રાયોગ્ય ૨૫ અને ૨૬ના બંધક દેવોને ૨૧-૨૫-૨૭-૨૮-૨૯ અને ૩૦ એ ૬ ઉદયસ્થાનકોને વિષે ૯૨ અને ૮૮ એ બે - બે સત્તાસ્થાન કહેવાં. અપર્યાપ્ત વિકલેન્દ્રિય - તિર્યચ પંચેન્દ્રિય મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૫ના બંધક દેવો નથી. (ફક્ત તેના બંધક મનુષ્ય અને તિર્યચ છે.) અપર્યાપ્ત વિકલેન્દ્રિયને વિષે દેવો ઉત્પન્ન થતા નથી. સામાન્યથી ૨૫ અને ૨૬ના બંધે ૯-૯ ઉદયસ્થાનો આશ્રયી ૪૦-૪૦ સત્તાસ્થાનકો થાય છે.^{૨૯૯}

૨૮ના બંધે ૮ ઉદયસ્થાનકો - ૪ સત્તાસ્થાનકો :- તથા ૨૮ના બંધસ્થાનકે ૮ ઉદયસ્થાનકો હોય છે. તે આ પ્રમાણે... ૨૧-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦ અને ૩૧ છે. અહીં ૨૮નો બંધ દેવગતિ અને નરકગતિ પ્રાયોગ્ય એમ ૨ પ્રકારે છે. (અને તેના બંધક સામાન્યથી મનુષ્યો તથા તિર્યચો છે.) તેમાં દેવગતિ પ્રાયોગ્ય (૨૮ના) બંધે ભિન્ન ભિન્ન જીવોની અપેક્ષાએ આઠે પણ ઉદયસ્થાનકો હોય છે, પરંતુ નરકગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૩૦ અને ૩૧ એમ બે ઉદયસ્થાનકો છે.^{૩૦૦}

ત્યાં દેવગતિ પ્રાયોગ્ય :- ૨૮ના બંધકને ૨૧ના ઉદયે :- વિગ્રહગતિમાં વર્તતાં ક્ષાયિક સમ્યગ્દૃષ્ટિ કે વેદક સમ્યગ્દૃષ્ટિ(ક્ષયોપશમ) પંચેન્દ્રિય તિર્યચ^{૩૦૧} અને મનુષ્યોને જાણવું, પણ મિથ્યાદૃષ્ટિને નહીં, કારણ કે ભવાદિમાં સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત મિથ્યાદૃષ્ટિ જ દેવગતિ પ્રાયોગ્ય-૨૮નો બંધક છે. ૨૧-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮ અને ૨૯ના ઉદયવાળા તો અપર્યાપ્ત જ છે. અને ૨૫ આદિના ઉદયે વર્તતાં મિથ્યાદૃષ્ટિ વૈક્રિય-તિર્યચ -મનુષ્યોને દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮નું બંધકપણું જે કહ્યું છે તે તો ભવાદિમાં પર્યાપ્તિ પૂરી કરી દીધા પછી પાછું વૈક્રિય શરીર બનાવતી વેળાએ ઔદારિક શરીર નિવૃત્તિ થતા વૈક્રિય શરીર માટે પર્યાપ્તિ કરે તે અવસ્થાની અપર્યાપ્તા જેવી અવસ્થાને લઈને કહ્યું છે, તેથી કોઈ દોષ નથી.

૨૫નો ઉદય :- આહારક સંયત^{૩૦૨} અને સમ્યગ્દૃષ્ટિ અથવા મિથ્યાદૃષ્ટિ વૈક્રિય તિર્યચ કે મનુષ્યોને હોય છે.

૨૬નો ઉદય :- ક્ષાયિક સમ્યગ્દૃષ્ટિ અથવા વેદક (ક્ષાયોપશમિક) સમ્યગ્દૃષ્ટિ શરીરસ્થ તિર્યચ અને મનુષ્યોને હોય છે.

૨૭નો ઉદય :- આહારક સંયતને તેમ જ સમ્યગ્દૃષ્ટિ અથવા મિથ્યાદૃષ્ટિ વૈક્રિય તિર્યચ-મનુષ્યોને હોય છે.

૨૮૮/૧ અહીં ટીકામાં પંચેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય લખ્યું છે પરંતુ તે ઘટી શકતુ નથી તેથી ફક્ત પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય જ જાણવું.

૨૯૯ અપર્યાપ્ત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૫ના બંધે પ્રથમના ચાર ઉદયસ્થાનમાં પણ ૭૮નું સત્તાસ્થાન હોતું નથી. માટે ૯ ઉદયસ્થાનોમાં ૭૮ વિનાના ૪-૪ સત્તાસ્થાનો હોય છે. તથા તેઉકાય-વાયુકાય મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય બંધ કરતા ન હોવાથી વૈક્રિય વાયુકાયના ઉદય ભાંગા પણ હોતા નથી.

૩૦૦ નરકગતિ યોગ્ય બેજ ઉદયસ્થાન કહેવાનું કારણ નરકગતિ પ્રાયોગ્ય બંધ પહેલે ગુણસ્થાનકે જ થાય છે, અને તે પણ સંપૂર્ણ પર્યાપ્તાવસ્થામાં જ. અને પર્યાપ્તાવસ્થામાં ઉપરોક્ત બેજ ઉદયસ્થાનો હોય છે. મિથ્યાદૃષ્ટિ જીવો અપર્યાપ્તાવસ્થા માં નરક કે દેવગતિ યોગ્ય બંધ કરતા નથી. એટલે મિથ્યાદૃષ્ટિને દેવગતિ યોગ્ય બંધ કરતાં પણ ઉપરોક્ત બે જ ઉદયસ્થાનકો હોય છે. અપર્યાપ્તાવસ્થામાં દેવગતિનો બંધ સમ્યગ્દૃષ્ટિને થાય છે. એટલે અપર્યાપ્તાવસ્થામાં સંભવતાં ૨૧ આદિ ઉદયસ્થાનકો ચોથા ગુણસ્થાનકે હોય છે. પાંચમા આદિ ગુણસ્થાનકો તો પર્યાપ્તાવસ્થામાં જ હોય છે, એટલે ત્યાં પર્યાપ્તાવસ્થામાં સંભવતાં ઉદયસ્થાનો હોય છે. દેવ-નરકગતિના બંધક પર્યાપ્ત સંમૂર્ણ તિર્યચ, ગર્ભજ તિર્યચ, અને ગર્ભજ મનુષ્ય છે.

૩૦૧ તિર્યચો અહીં યુગલિયા લેવા. કેમ કે સંખ્યાતવર્ષના આયુવાળાને ક્ષાયિક ઉત્પન્ન થતું નથી, તેમજ તેમાં ક્ષાયિક લઈને કોઈ ઉત્પન્ન પણ થતા નથી. પૂર્વ અસંખ્યાતવર્ષ પ્રમાણ તિર્યચ યુગલિકનું આયુ બાંધી કોઈ મનુષ્ય ક્ષાયિક ઉત્પન્ન કરે, આયુ પૂર્ણ કરી યુગલિકમાં જાય. ત્યાં જતાં વિગ્રહગતિમાં તેઓને ૨૧નો ઉદય છતાં દેવગતિ યોગ્ય ૨૮ પ્રકૃતિનો બંધ કરે છે કોઈપણ દેવ કે નારકી ઉપ શમ સમ્યક્ત્વ લઈ મનુષ્ય કે તિર્યચમાં ઉત્પન્ન થતા નથી, માટે બે જ સમ્યક્ત્વ ગ્રહણ કર્યાં છે.

૩૦૨ છઠ્ઠું ગુણસ્થાનકે આહારક સંયત તો દેવગતિ યોગ્ય ૨૮નો જ બંધ કરે છે અને સમ્યગ્દૃષ્ટિ વૈક્રિય તિર્યચ અને મનુષ્યો પણ દેવગતિ યોગ્ય જ બંધ કરે છે. મિથ્યાદૃષ્ટિ વૈક્રિય તિર્યચ-મનુષ્યો શુભ અધ્યવસાયવાળા હોય ત્યારે દેવગતિ યોગ્ય ૨૮ બંધ કરે છે. અહીં ટીકામાં ૨૫ અને ૨૭ના ઉદયે વૈક્રિય શરીરી મિથ્યાત્વી મનુષ્યો અને તિર્યચો પણ દેવગતિ યોગ્ય ૨૮નો બંધ કરે એમ જણાવેલ છે તો સંક્ષિપ્ત પરિણામી મિથ્યાત્વી વૈક્રિય શરીરી મનુષ્યો અને તિર્યચો પંચેન્દ્રિયો ૨૫ અને ૨૭ના ઉદયે નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮નો બંધ કેમ ન કરી શકે ? અને જો કરતા હોય તો નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮નાબંધે પણ ૨૧ અને ૨૬ વિના ૨૫ આદિ ૬ ઉદયસ્થાનો બતાવવાં જોઈએ. પરંતુ નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે અહીં તેમજ ૫૪ કર્મગ્રંથ, સિત્તરી ચૂર્ણી અને સપ્તતિકા ભાષ્યમાં ૨૫ આદિ ઉદયસ્થાનો ન બતાવતાં માત્ર સામાન્ય મનુષ્ય અને તિર્યચોને ૩૦નું અને ઉદ્યોતના ઉદયવાળા તિર્યચોને ૩૧નું એમ બે જ ઉદયસ્થાનો બતાવ્યાં છે તેનું કારણ એમ સમજાય છે કે મિથ્યાદૃષ્ટિ વૈક્રિય શરીરી મનુષ્ય અને તિર્યચ પંચેન્દ્રિયને દેવ યોગ્ય ૨૮ પ્રકૃતિઓ બંધાય તેવા શુભ પરિણામ આવી શકે પરંતુ નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮ બંધાય તેવા સંક્ષિપ્ત પરિણામ આવતા નહિ હોય અથવા તો કોઈ બીજું વિશિષ્ટ કારણ હશે. તે તો બહુશુભો જાણો.

૨૮-૨૯નો ઉદયો :- અનુક્રમે શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તા અને ^{૩૦૩} ઉચ્ચવાસ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તા ક્ષાયિક સમ્યગ્દૃષ્ટિ અથવા ક્ષાયોપશમિક સમ્યગ્દૃષ્ટિ તિર્યચ - મનુષ્યોને તથા આહારક સંયતને અને સમ્યગ્દૃષ્ટિ અથવા મિથ્યાદૃષ્ટિ વૈક્રિય તિર્યચ - મનુષ્યોને હોય છે.

૩૦નો ઉદય :- સમ્યગ્દૃષ્ટિ - મિથ્યાદૃષ્ટિ અને મિશ્રદૃષ્ટિ તિર્યચ - મનુષ્યોને હોય છે, તથા (ઉદ્યોતના ઉદયવાળા) આહારક સંયત ^{૩૦૪} અને વૈક્રિય સંયતને હોય છે. (જેઓ દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮નો બંધ કરે છે.)

૩૧નો ઉદય :- સમ્યગ્દૃષ્ટિ અથવા મિથ્યાદૃષ્ટિ (ઉદ્યોતના ઉદયવાળા) પંચેન્દ્રિય તિર્યચને હોય છે. (ઉપરોક્ત ઉદયમાં વર્તતાં ઉપર કલાં તે જીવો દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮નો બંધ કરે છે.)

નરકગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮નો બંધ :- કરતાં ૩૦નો ઉદય મિથ્યાદૃષ્ટિ પંચેન્દ્રિય તિર્યચ અને મનુષ્યોને હોય છે. અને ૩૧નો ઉદય મિથ્યાદૃષ્ટિ પંચેન્દ્રિય તિર્યચોને હોય છે. ^{૩૦૫}

૨૮ના બંધકને સામાન્યથી ૯૨-૯૯-૯૯ અને ૯૬ એ ૪ સત્તાસ્થાનો હોય છે. ત્યાં ૨૧ના ઉદયે વર્તતાં દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધકને ૯૨ અને ૯૯ એ બે સત્તાસ્થાનો હોય છે. ૨૧ ના ઉદયમાં રહેલાં તીર્થંકરનામની સત્તાવાળા પણ તીર્થંકરનો બંધ અવશ્ય કરે છે, પણ ૨૯ના બંધક એવા ૨૧ના ઉદયવાળાને (મંતાતરે) તીર્થંકર બાંધે છે. તે કારણે દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધકને ૨૧ના ઉદયે ૯૩ની સત્તા ન હોય. (પણ ૨૯ના બંધકને ૨૧ના ઉદયે મંતાતરે સત્તા હોય છે.)

૨૫ ના ઉદયે :- વર્તતાં ૨૮ના બંધક આહારક સંયત, વૈક્રિય તિર્યચ - મનુષ્યોને સામાન્યથી ૯૨-૯૯ એ બે સત્તાસ્થાન હોય છે. તેમાં આહારક સંયત તો અવશ્ય આહારકદ્વિકની સત્તાવાળા હોય છે, માટે તેઓને ૯૨નું જ સત્તાસ્થાન હોય છે. તે સિવાયના અન્ય તિર્યચો અથવા મનુષ્યો આહારકની સત્તાવાળા પણ હોય છે, અને તેની સત્તા વિનાના પણ હોય છે, તેથી તેઓને બન્ને પણ સત્તાસ્થાનો હોય છે. (જો આહારક ચતુષ્કની સત્તા હોય તો ૯૨નું સત્તાસ્થાન અન્યથા ૯૯નું સત્તાસ્થાન હોય છે.)

૨૬-૨૭-૨૮ અને ૨૯ ના ઉદયે :- પણ એ પ્રમાણે બે-બે સત્તાસ્થાનો હોય છે.

૩૦ના ઉદયે દેવગતિ-નરકગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધકને :- સામાન્યથી ૪ સત્તાસ્થાનો હોય છે. તે આ પ્રમાણે... ૯૨-૯૯-૯૯ અને ૯૬ છે. તેમાં ૯૨ અને ૯૯ ની સત્તા પૂર્વ (૨૫ના ઉદયમાં) કહી તેમ જ જાણવી. ૯૯ની સત્તા આ રીતે હોય છે..... કોઈ મનુષ્ય તીર્થંકરની સત્તાવાળો ક્ષયોપશમ સમ્યગ્દૃષ્ટિ પૂર્વબદ્ધ નરકાયુષ્યવાળો નરક સન્મુખ થયેલો સમ્યક્ત્વથી પડીને મિથ્યાત્વે ^{૩૦૬} ગયેલો હોય ત્યારે તેને તીર્થંકર નામના બંધનો અભાવ હોવાથી નરકગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ બાંધતાં ૯૯ની સત્તા હોય છે.

અને ૯૬ની સત્તા આ પ્રમાણે હોય છે.... અહીં તીર્થંકરનામ આહારક ચતુષ્ક, દેવદ્વિક, નરકદ્વિક, વૈક્રિય ચતુષ્ક સહિત ૯૩ માંથી ૯૦ની સત્તાવાળો થાય છે. તે તેટલી સત્તાવાળો (થયેલ કોઈ એકેન્દ્રિય આત્મા) પંચેન્દ્રિય તિર્યચ કે મનુષ્યમાં ઉત્પન્ન થઈ સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત થાય, પર્યાપ્તાવસ્થામાં જો વિશુદ્ધ પરિણામવાળો થાય તો દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ બાંધે, અને તેના બંધે દેવદ્વિક અને વૈક્રિય ચતુષ્કની સત્તા પ્રાપ્ત થાય તેથી તેને ૯૬નું સત્તાસ્થાન થાય. અથવા સર્વ સંકિલ્પ પરિણામવાળો

૩૦૩ અહીં ટીકામાં "ઉચ્ચવાસ પર્યાપ્ત્યા પર્યાપ્તાનાં" એ શબ્દ રહી ગયેલ છે.

૩૦૪ અહીં એ ધ્યાનમાં રાખવું કે સાતમે ગુણસ્થાનકે વર્તમાન આહારક શરીરી દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૦ જ બાંધે છે. કેમ કે જેઓને આહારક દ્વિકની સત્તા છે, તેઓ તેની બંધ યોગ્ય ભૂમિમાં આહારકદ્વિકનો અવશ્ય બંધ કરે છે. પ્રમત્તે આહારકદ્વિકનો બંધ નહિ થતો હોવાથી ત્યાં આહારક શરીરી દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ બાંધે. એ જ પ્રમાણે વૈક્રિયશરીરી યતિ છટકે તો ૨૮ જ બાંધે સાતમે જો તેમને આહારકની સત્તા હોય તો દેવગતિ પ્રાયોગ્ય આહારકદ્વિક સહિત ૩૦ જ બાંધે, નહિ તો ૨૮ બાંધે.

૩૦૫ જેઓ અશુભ પરિણામને યોગે ૨૮ પ્રકૃતિનો બંધ કરે છે. નરકગતિ પ્રાયોગ્ય બંધ કરનાર પર્યાપ્ત સમૂચ્છિમ તિર્યચ, મિથ્યાદૃષ્ટિ સંખ્યાત વર્ષના આયુષ્યવાળા ગર્ભજ તિર્યચો અને મનુષ્યો હોય છે.

૩૦૬ કર્મગ્રંથનો એવો અભિપ્રાય છે કે જે લેશ્યાએ નારકીનું આયુષ્ય બાંધ્યું હોય તે લેશ્યા પોતાના ભવના છેલ્લા અંતમુદૂર્તમાં જ્યારે આવી જાય ત્યારે નરકમાં જવા સન્મુખ થયેલો આત્મા ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ વમી નાખે છે. એટલે નરકમાં જવા સન્મુખ થયેલો આત્મા સમ્યક્ત્વથી પડી મિથ્યાત્વે જાય એમ લખ્યું છે. તથા અહીં જેણે જિનનામ નિકાચિત કર્યું છે તેની વિવક્ષા નથી. કારણ કે નિકાચિત જિનનામની સત્તાવાળો અંતમુદૂર્તથી અધિક મિથ્યાત્વે ટકી શકતો જ નથી. અને અનિકાચિતનો તો કોઈ નિયમ નથી. મનુષ્યભવનું છેલ્લું અંતમુદૂર્ત પ્રમાણ કાળ નિકાચિત જિનનામની સત્તાવાળો ઉપરોક્ત રીતે મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે રહે છે.

થાય તો નરકગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮નો બંધ કરે, અને તેના બંધકને નરકદ્વિક અને વૈક્રિયચતુષ્કની સત્તા અવશ્ય પામે તેથી એ રીતે પણ ૮૬નું સત્તાસ્થાન થાય છે.

૩૧ના ઉદયે ૯૨-૮૮ અને ૮૬ના ૩ સત્તાસ્થાનો :- હોય છે. ૮૮નું સત્તાસ્થાન અહીં પામે નહીં, કારણ કે ૩૧નો ઉદય (ઉદ્યોતના ઉદયવાળા) પંચેન્દ્રિય તિર્યચને હોય છે. અને તિર્યચોમાં^{૩૦૭} જિનનામ (નિકાચિત) સત્તા હોતી જ નથી. ૮૬ના સત્તાસ્થાનનો વિચાર પૂર્વના (૩૦ના ઉદયની) જેમ સમજવો. તે પ્રમાણે ૨૮ના બંધકને આઠે પણ ઉદયસ્થાનકોને વિષે ૧૯ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

૨૯ અને ૩૦ ના બંધે^{૩૦૮} ૯ - ૯ ઉદયસ્થાનકો અને ૭-૭ સત્તાસ્થાનકો :- હોય છે. તેમાં ઉદયસ્થાનકો આ પ્રમાણે છે... ૨૧-૨૪-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦ અને ૩૧ છે.

તેમાં ૨૧નો ઉદય :- તિર્યચ - મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં પર્યાપ્ત - અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય, વિક્લેન્દ્રિય, તિર્યચ પંચેન્દ્રિય, મનુષ્ય, દેવ અને નારકીઓને (વિગ્રહગતિમાં) હોય છે. ૨૪નો ઉદય પર્યાપ્ત - અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિયોને હોય છે. ૨૫નો ઉદય પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય, દેવ, નારકી અને મિથ્યાદૃષ્ટિ^{૩૦૯} વૈક્રિય તિર્યચ - મનુષ્યોને હોય છે. ૨૬નો ઉદય પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય, પર્યાપ્ત - અપર્યાપ્ત વિક્લેન્દ્રિય, તિર્યચ પંચેન્દ્રિય અને મનુષ્યોને હોય છે. ૨૭નો ઉદય પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય, દેવ, નારકી અને મિથ્યાદૃષ્ટિ વૈક્રિય તિર્યચ - મનુષ્યોને હોય છે. ૨૮-૨૯નો ઉદય વિક્લેન્દ્રિય, તિર્યચ પંચેન્દ્રિય, મનુષ્ય, વૈક્રિય તિર્યચ મનુષ્ય અને દેવ-નારકીઓને હોય છે. ૩૦નો ઉદય વિક્લેન્દ્રિય તિર્યચ પંચેન્દ્રિય, મનુષ્ય અને ઉદ્યોતના વેદક દેવોને હોય છે. ૩૧નો ઉદય - ઉદ્યોતના ઉદયવાળા પર્યાપ્ત વિક્લેન્દ્રિય અને તિર્યચ પંચેન્દ્રિયોને હોય છે.

તથા દેવગતિ પ્રાયોગ્ય (જિનનામ સાથે) ૨૯નો બંધ કરતાં અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ મનુષ્યને ૭ ઉદયસ્થાનકો^{૩૧૦} હોય છે. તે આ પ્રમાણે... ૨૧-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯ અને ૩૦ છે.

આહારક સંયત અને વૈક્રિય સંયતને ૫ ઉદયસ્થાનકો^{૩૧૧} આ પ્રમાણે છે... ૨૫-૨૭-૨૮ અને ૨૯ અને ૩૦ છે. અસંયત અને સંયત-અસંયત વૈક્રિય કરતાં મનુષ્યોને ૩૦ સિવાયના ૪ ઉદયસ્થાનકો (૨૫-૨૭-૨૮ અને ૨૯) હોય છે. અને ૩૦નું વર્જન સંયતોને મૂકીને બીજા મનુષ્યોને વૈક્રિય શરીર કરતાં ઉદ્યોતના ઉદયનો અભાવ છે.

૩૦૭ કારણ કે નિકાચિત જિનનામની સત્તાવાળો કોઇપણ આત્મા તિર્યચગતિમાં ઉત્પન્ન થતો નથી.

૩૦૮ ૨૯નું બંધસ્થાનક તિર્યચગતિ અને મનુષ્યગતિ યોગ્ય બાંધતાં બંધાય છે, તેના બંધક ચારે ગતિના આત્માઓ છે. એકેન્દ્રિય, વિક્લેન્દ્રિય, અસંજિ તિર્યચ, અસંજિ મનુષ્ય અને નરકગતિ યોગ્ય બંધ પહેલા ગુણસ્થાનકે જ થાય છે. સંજિ-પર્યાપ્ત તિર્યચ પંચેન્દ્રિય યોગ્ય બંધ પહેલા બે ગુણસ્થાનક સુધી થાય છે. સંજિ પર્યાપ્ત મનુષ્ય યોગ્ય બંધ પહેલા ચાર ગુણસ્થાનક સુધી થાય છે. ત્રીજે-ચોથે ગુણસ્થાનકે વર્તતાં દેવો તથા નારકો મનુષ્યગતિ યોગ્ય બંધ કરે છે, અને મનુષ્યો તથા તિર્યચ પંચેન્દ્રિયો દેવગતિ યોગ્ય બંધ કરે છે. અપર્યાપ્ત સંજિ તિર્યચ કે મનુષ્યગતિ યોગ્ય બંધ પણ પહેલા ગુણસ્થાનકે જ થાય છે. તથા દેવગતિ યોગ્ય બંધ ૧ થી ૮/૬ ગુણસ્થાનક સુધીમાં વર્તતાં આત્માઓ યોગ્યતા પ્રમાણે કરે છે. આ લક્ષ્ય રાખીને બંધસ્થાનોનો વિચાર કરવો. તથા કયા જીવને કેટલાં ગુણસ્થાનકો હોય છે તેનો વિચાર કરી ઉદયસ્થાનકો વિચારવાં.

તીર્થંકરનામકર્મ સાથે દેવગતિ યોગ્ય બંધ કરતાં પણ ૨૯ બંધાય છે. તેના બંધક ૪ થી ૮/૬ ભાગ સુધી વર્તતાં મનુષ્યો છે.

૩૦નું બંધસ્થાનક ઉદ્યોતનામ સાથે તિર્યચગતિ યોગ્ય બંધ કરતાં બંધાય છે. તેના બંધક ચારે ગતિના આત્માઓ છે. તીર્થંકરનામ સાથે મનુષ્યગતિ યોગ્ય બંધ કરતાં પણ ૩૦નું બંધસ્થાનક બંધાય છે. તેના બંધક ૪થા ગુણસ્થાનકે રહેલ દેવ અને નારકીઓ છે. તેમ જ આહારકદ્વિક સાથે દેવગતિ યોગ્ય બંધ કરતાં પણ ૩૦ બંધાય છે. તેના બંધક ૭ થી ૮/૬ ભાગ સુધી રહેલાં યતિઓ છે.

૩૦૯ વૈક્રિય તિર્યચો-મનુષ્યો સાથે મિથ્યાદૃષ્ટિ વિશેષણ જોડવાનું કારણ તેઓ જ તિર્યચ - મનુષ્યગતિ યોગ્ય બાંધે છે. તેઓ જો સમ્યગ્દૃષ્ટિ હોય તો દેવગતિ યોગ્ય જ બંધ કરે છે.

૩૧૦ અહીં ૭ ઉદયસ્થાનકો આ પ્રમાણે છે... સમ્યગ્દૃષ્ટિ મનુષ્ય અપર્યાપ્તા કે પર્યાપ્તાવસ્થામાં પ્રતિસમય દેવગતિ યોગ્ય જ બંધ કરે છે. અને જેઓએ જિનનામને નિકાચિત કર્યું છે તેઓ જિનનામની બંધ યોગ્ય ભૂમિમાં ૪થી૮/૬ ભાગ સુધીમાં પ્રતિસમય તેનો બંધ કર્યા જ કરે છે, માટે દેવગતિ યોગ્ય ૨૯નો બંધ અપર્યાપ્તા કે પર્યાપ્તા બંને અવસ્થામાં થાય છે. એટલે ૨૧-૨૬-૨૮-૨૯-૩૦ ના ઉદયે વર્તતાં અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ મનુષ્ય દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯નો બંધ કરી શકે છે. અને ૨૫-૨૭-૨૮-૨૯ના ઉદયે વર્તતાં વૈક્રિય અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ મનુષ્ય પણ ઉપર પ્રમાણે ૨૯ બાંધી શકે છે.

દેશવિરતિ ગુણસ્થાનક પર્યાપ્તાવસ્થામાં જ હોય છે. એટલે ૩૦ના ઉદયે વર્તતાં મનુષ્ય દેવગતિ યોગ્ય ૨૯નો બંધ કરી શકે છે. અને ૨૫-૨૭-૨૮-૨૯ એ ૪ ઉદયે વર્તતો વૈક્રિય દેશવિરતિ મનુષ્ય ૨૯નો બંધ કરે છે. વૈક્રિય મનુષ્યને અહીં ૩૦નો ઉદય હોતો નથી. કેમ કે ૩૦નો ઉદય ઉદ્યોત સાથે હોય છે. મનુષ્યમાં ઉદ્યોતનો ઉદય આહારકશરીરી અને વૈક્રિયશરીરી યતિ ને જ હોય છે. સંયતાસંયતને હોતો નથી.

૩૧૧ આ દરેક ઉદયસ્થાનોમાં વર્તમાન દેવગતિ યોગ્ય ૨૯ બાંધી શકે છે. ૩૦ના ઉદયે વર્તતાં સામાન્ય અપ્રમત્ત સંયત, ૨૯-૩૦ના ઉદયે વર્તતાં વૈક્રિય શરીરી અપ્રમત્ત સંયત અને અપૂર્વકરણમાં વર્તતાં આત્મા પણ ઉપર પ્રમાણે ૨૯ બાંધે છે.

આહારક શરીરી અપ્રમત્ત સંયત ૨૯ બાંધતા નથી. કેમ કે આહારક શરીર નામનો બંધ કર્યા પછી તેની બંધ યોગ્ય ભૂમિમાં આહારક શરીર નામનો બંધ કર્યા જ કરે છે. એટલે આહારક શરીરી અપ્રમત્ત દેવગતિ યોગ્ય આહારકદ્વિક સાથે ૩૦ કે આહારકદ્વિક અને જિનનામ સાથે ૩૧નો બંધ કરે છે.

સામાન્યથી રહના બંધે ૭ સત્તાસ્થાનકો :- ૯૩-૯૨-૮૯-૮૮-૮૬-૮૦ અને ૭૮ છે. તેમાં વિક્લેન્દ્રિય - તિર્યચ પંચેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય રહ બાંધતાં પર્યાપ્ત - અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય, વિક્લેન્દ્રિય, તિર્યચ પંચેન્દ્રિયોને ૨૧ના ઉદયે વર્તતાં ૫-૫ સત્તાસ્થાનો..... ૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ અને ૭૮ છે. એ પ્રમાણે ૨૪-૨૫-૨૬ના ઉદયે પણ કહેવાં. ૨૭-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧ ના ઉદયે પણ ૭૮ સિવાયના (૯૨-૮૮-૮૬-૮૦) ૪ સત્તાસ્થાનકો હોય છે. ભાવના રૂઝના બંધકમાં જેમ પૂર્વ કરી તેમ અહીં પણ કરી લેવી.

મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય રહ બાંધતાં એકેન્દ્રિય, વિક્લેન્દ્રિય અને તિર્યચ પંચેન્દ્રિયોને તથા તિર્યચગતિ અને મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ફરી (૨૮) બાંધતાં મનુષ્યોને યથાયોગ્ય રીતે પોત પોતાના ઉદયમાં વર્તતાં ૭૮ સિવાયના તે જ (૯૨-૮૮-૮૬-૮૦) ૪-૪ સત્તાસ્થાનકો હોય છે.

તિર્યચપંચેન્દ્રિય અને મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય રહનો બંધ કરતાં પોત-પોતાના ઉદયમાં વર્તતાં દેવ અને નારકીઓને ૯૨ અને ૮૮ એ બે - બે સત્તાસ્થાનકો હોય છે. ફક્ત તીર્થંકરનામની સત્તાવાળા મિથ્યાદૃષ્ટિ નારકીને મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય રહ બાંધતાં પોતાના પાંચે ઉદયમાં યથાયોગ્ય વર્તતાં ૮૮નું એક જ સત્તાસ્થાન કહેવું. કારણ કે તીર્થંકરનામ સહિત અને આહારક ચતુષ્કની સત્તા સહિત હોય તે મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે જવાનો (તેમ જ નરકમાં જવાનો) સંભવ છે. ૯૩માંથી આહારક ચતુષ્ક દૂર કરવાથી ૮૮નું જ સત્તાસ્થાન સંભવે છે.

દેવગતિ પ્રાયોગ્ય જિનનામ સહિત રહ બાંધતાં ૨૧ના ઉદયે વર્તતાં અવિરતિ સમ્યગ્દૃષ્ટિ મનુષ્યને ૯૩ અને ૮૯ એ બે સત્તાસ્થાનો હોય છે. એ પ્રમાણે ૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯ અને ૩૦ ના ઉદયમાં પણ તે જ બે-બે (૯૩-૮૯) સત્તાસ્થાનકો કહેવા. ^{૩૧૧/૧} પોત પોતાના ઉદયમાં વર્તતાં આહારક સંયતને ૯૩નું એક જ સત્તાસ્થાન જાણવું.

આ પ્રમાણે સામાન્યથી રહના બંધે ૨૧ના ઉદયે - ૬ કે ૭ સત્તાસ્થાનો, ૨૪ના ઉદયે - ૫, ૨૫ના ઉદયે-૭, ૨૬ના ઉદયે ૬ કે ૭, ૨૭ના ઉદયે-૬, ૨૮ના ઉદયે-૬, ૨૯ના ઉદયે-૬, ૩૦ના ઉદયે-૬ અને ૩૧ના ઉદયે ૪ સત્તાસ્થાનો હોય છે. સર્વ મલીને પર કે ૫૪ સત્તાસ્થાનકો થાય છે.

૩૦ના બંધે :- તથા જેમ તિર્યચગતિ પ્રાયોગ્ય રહ બાંધતાં એકેન્દ્રિય, વિક્લેન્દ્રિય, તિર્યચ પંચેન્દ્રિય, મનુષ્ય, દેવ અને નારકીઓને ઉદય અને સત્તાસ્થાનકો વિચાર્યાં, તેમ તિર્યચગતિ પ્રાયોગ્ય ઉદ્યોતનામ સાથે ૩૦ બાંધતાં એકેન્દ્રિયાદિને પણ ઉદય અને સત્તાસ્થાનકો કહેવાં.

તથા મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય તીર્થંકરનામ સહિત ૩૦ બાંધતાં (અવિરતિ સમ્યગ્દૃષ્ટિ) દેવ - નારકીઓના ઉદયસ્થાનકો અને સત્તાસ્થાનકો કહે છે.... તેમાં દેવને જે પ્રમાણે (પૂર્વે) કહ્યાં તેમ ૩૦ના બંધકને ૨૧ના ઉદયે વર્તતાં ૯૩ અને ૮૯ એ બે સત્તાસ્થાનકો હોય છે. ૨૧ના ઉદયે વર્તતાં નારકીને ^{૩૧૨} ૮૮નું એક જ સત્તાસ્થાન હોય છે. ૯૩નું સત્તાસ્થાન ન હોય, કારણ કે તીર્થંકર આહારકની સત્તાવાળો નરકને વિષે ઉત્પન્ન થતો નથી. અને સપ્તતિકાની ચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે..“જસ તિત્થગરાહારગણિ જુગવં સંતિ સો નરપસુ ન જવજ્જહિ ત્તિ ।” જેને તીર્થંકર - આહારકની ભેગી સત્તા હોય તે નરકને વિષે ઉત્પન્ન થતો નથી. એ પ્રમાણે ૨૫-૨૭-૨૮-૨૯ અને ૩૦ ના ઉદયસ્થાનકો વિષે પણ વિચારવું. વિશેષ ૩૦નો ઉદય નારકીને નથી, કારણ કે ૩૦નો ઉદય ઉદ્યોત સહિત છે, અને નારકીને ઉદ્યોતનો અભાવ છે.

તે પ્રમાણે સામાન્યથી ૩૦ના બંધકને ૨૧ના ઉદયે-૭, ૨૪ના ઉદયે-૫, ૨૫ના ઉદયે-૭, ૨૬ના ઉદયે-૫, ૨૭ના ઉદયે-૬, ૨૮ના ઉદયે-૬, ૨૯ના ઉદયે-૬, ૩૦ના ઉદયે-૬, ૩૧ના ઉદયે-૪ સત્તાસ્થાનકો હોય છે. સર્વમલીને પર સત્તાસ્થાનકો થાય છે.

૩૧૧/૧ પરંતુ આહારક ચતુષ્ક ઉવેલીને આવ્યા હોય તેની અપેક્ષાએ ૨૧ અને ૨૬ના ઉદયસ્થાનમાં ફક્ત ૮૮ નું એક જ સત્તાસ્થાન આવે. જો આહારક ચતુષ્ક અને જિનનામ સહિતની ૯૩ની સત્તાવાળો પલ્યો અસંખ્ય ભાગથી ઓછી સ્થિતિવાળા દેવમાં ઉત્પન્ન થાય તો જ ૯૩ની સત્તા આવી શકે.

૩૧૨ નારકોને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં કર્મગ્રંથના મતે ક્ષાયિક એક જ સમ્યક્ત્વ હોય છે, અને સિદ્ધાંત ના મતે ક્ષાયિક અને ક્ષાયોપશયિક બે હોય છે. દેવોમાં ત્રણે સમ્યક્ત્વ હોય છે, તેમાં ઉપશમ સમ્યક્ત્વ શ્રેણિમાંનું હોય છે.

૩૧ના બંધે ૧ ઉદયસ્થાન - ૧ સત્તાસ્થાન :- ૩૧ના બંધકને ૩૦નું એક જ ઉદયસ્થાન હોય છે.^{૩૧૩} કારણ કે તીર્થંકરનામ અને આહારક સહિત દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૧ બાંધતાં અપ્રમત્ત સંયત અથવા અપૂર્વકરણને હોય છે. તેઓ વૈક્રિય કે આહારક શરીર કરતાં નથી, તેથી ૨૫ આદિ ઉદયસ્થાનકો ન પામે. સત્તાસ્થાન ૯૩નું એક જ છે, કેમ કે તીર્થંકરનામ-આહારક ચતુષ્કની પણ અહીં સત્તા સંભવે છે.

૧ના બંધે એક ઉદયસ્થાન-૮ સત્તાસ્થાનકો :- (૮/૬ ભાગે દેવગતિ યોગ્ય કર્મનો બંધ વિચ્છેદ થયા બાદ) એક યશ:કીર્તિનો જ્યારે બંધ થાય ત્યારે એક ૩૦નું જ ઉદયસ્થાન હોય છે. કારણ કે અપૂર્વકરણાદિ (૮/૭ ભાગથી) એકનો બંધક અતિ વિશુદ્ધ પરિણામવાળા હોવાથી વૈક્રિય કે આહારક લબ્ધિ ફોરવતાં નથી, તેથી તેઓને ૨૫ આદિ ઉદયસ્થાનકો હોતાં નથી.

સત્તાસ્થાનકો ૮ :- હોય છે.... ૯૩-૯૨-૮૯-૮૮-૮૦-૭૯-૭૬ અને ૭૫ તેમાં પ્રથમના ૪ સત્તાસ્થાનકો ઉપશમશ્રેણિમાં હોય છે, અને ક્ષપકશ્રેણિમાં અનિવૃત્તિબાદર સંપરાય ગુણસ્થાનકે જ્યાં સુધી નામકર્મની ૧૩ પ્રકૃતિઓનો ક્ષય થયો નથી (૯/૧ ભાગ) ત્યાં સુધી હોય છે. અને નામકર્મની ૧૩ પ્રકૃતિઓનો ક્ષય થયા બાદ અનેક જીવોની અપેક્ષાએ પાછળના (૮૦-૭૯-૭૬-૭૫) ૪ સત્તાસ્થાનકો સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકના અંત્ય સમય સુધી હોય છે. (કારણ કે યશ:કીર્તિનો બંધ ત્યાં સુધી જ થાય છે.)

અબંધે ૧૦ ઉદયસ્થાનકો ૧૦ સત્તાસ્થાનકો :- આગળ બંધના અભાવે (૧૧ થી ૧૪ મા ગુણસ્થાનક સુધી) ૧૦ ઉદયસ્થાનકો હોય છે. તે આ પ્રમાણે ૨૦-૨૧-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧-૯ અને ૮. તેમાં ૨૦ અને ૨૧ નું ઉદયસ્થાન (કેવલી સમુદ્ઘાતમાં) કાર્મણ કાયયોગે વર્તતાં સામાન્ય કેવલી અને તીર્થંકરને અનુક્રમે હોય છે. ઔદારિક મિશ્રકાયયોગે વર્તતાં તેઓને જ અનુક્રમે ૨૬-૨૭નું ઉદયસ્થાનક હોય છે. સ્વભાવસ્થ સામાન્ય કેવલીને - ૩૦, તેઓને જ સ્વરનો રોધ કરે ત્યારે - ૨૯, તેઓને જ ઉચ્છ્વાસનો પણ રોધ કરે ત્યારે - ૨૮નો ઉદય હોય છે.)

સ્વભાવસ્થ તીર્થંકર ભગવંતને ૩૧, તેઓને જ સ્વરનો રોધ કરે ત્યારે ૩૦, ઉચ્છ્વાસનો પણ રોધ કરે ત્યારે ૨૯નો ઉદય હોય છે. (આ રીતે ૩૦ અને ૨૯ નો ઉદય બે પ્રકારે પ્રાપ્ત થાય છે.)

અયોગી કેવલી તીર્થંકરને ૯નો ઉદય અને સામાન્ય કેવલીને ૮નો ઉદય (૧૪મા ગુણસ્થાનકના અંત્ય સમયે) હોય છે.

સત્તાસ્થાનકો -૧૦ :- હોય છે. તે આ પ્રમાણે ૯૩-૯૨-૮૯-૮૮-૮૦-૭૯-૭૬-૭૫-૯ અને ૮. ૨૦ ના ઉદયે :- બે સત્તાસ્થાનકો .. ૭૯ અને ૭૫. એ પ્રમાણે ૨૬ અને ૨૮ ના ઉદયે પણ (૭૯-૭૫ બે સત્તાસ્થાનકો) જાણવાં ૨૧ના ઉદયે ૮૦-૭૬ બે સત્તાસ્થાન. એ પ્રમાણે ૨૭ના ઉદયે પણ (૮૦-૭૬) બે સત્તાસ્થાન હોય છે. ૨૯ના ઉદયે ૪ સત્તાસ્થાનકો હોય છે, તે આ પ્રમાણે ૮૦-૭૬-૭૯ અને ૭૫. કારણ કે ૨૯ નો ઉદય તીર્થંકર અને અતીર્થંકર બંનેને હોય છે. તેમાં પ્રથમના બે (૮૦-૭૬) તીર્થંકરને આશ્રયીને, અને છેલ્લા બે (૭૯-૭૫) અતીર્થંકરને આશ્રયી ને હોય છે.^{૩૧૪}

૩૧૩ ૩૧ના બંધે સ્વભાવસ્થ સંયતનું ૩૦નું એક જ ઉદયસ્થાન લીધું છે. પં નું આહારક અને વૈક્રિય સંયતના ૨૯-૩૦ એ બે ઉદયસ્થાન લીધાં નથી. કારણમાં એમ કહ્યું છે કે અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકવાળા આહારક અને વૈક્રિય : િર કરતા નથી, માટે અન્ન ઉદયો સંભવતા નથી. આ હકીકત બરાબર છે... કે અપ્રમત્ત સંયત આહારક શરીરનો પ્રારંભ કરતા નથી, પરંતુ પ્રમત્તે શરૂ કરી આહારક શરીર યોગ્ય સર્વ પર્યાપ્તિઓ પૂર્ણ કરી ઉદ્યોતના ઉદય વગરના અને ઉદયવાળા તે અપ્રમત્તે જઈ શકે છે, એટલે ત્યાં તેને ૨૯-૩૦ એમ બે ઉદયસ્થાનકો સંભવે છે. વળી અહીં આહારક કાયયોગ, મનોયોગના ચાર ભેદ, વચનયોગના ચાર ભેદ, વૈક્રિય કાયયોગ અને ઔદારિક કાયયોગ એ ૧૧ યોગ લીધા છે. તેમાં આહારક અને વૈક્રિય પણ લીધા છે. એટલે આહારક શરીરનો અપ્રમત્તે કઈ રીતે નિષેધ થઈ શકે ? જ્યારે આહારક શરીર અપ્રમત્તે હોઈ શકતો હોય ત્યારે તેના બંધસ્થાનકો પણ વિચાર કરવો જોઈએ. પૂ. શ્રી મહાયગિરિજી મહારાજ કર્મગ્રંથ ગાથા - પરની ટીકા માં લખે છે કે.... “યસ્ય હિ તીર્થંકરમાહારકં વા સત્ત્વ નિયમાત્ત્વં બદ્ધાતિ તેનૈકૈકમિન્ બન્ધે એકૈકમેવ સત્તાસ્થાનં” અર્થાત્ “જેને તીર્થંકરનામ અથવા આહારકની સત્તા હોય તે અવશ્ય તેનો બંધ કરે છે. માટે એકેક બંધે એકેક જ સત્તાસ્થાન હોય છે.” આહારકની સત્તા વિના આહારક શરીર કરી શકત નથી માટે આહારક શરીર પણ ઉપરના નિયમ પ્રમાણે આહારકદિક બાંધે છે એમ નક્કી થાય છે. એટલે ૨૯-૩૦ના ઉદયવાળા વૈક્રિય કે આહારક સંયત અને ૩૦ના ઉદયવાળા સ્વભાવસ્થ અપ્રમત્ત સંયતો ૩૧ બાંધે છે, અને તેને ૯૩ની સત્તા હોઈ શકે છે. ત્યાં અલ્પ જીવો જતા હોય કે અલ્પ કાળ રહેતા હોય અને વિવક્ષા ન કરી હોય તો તે સંભવે છે. તત્ત્વ કેવલી ગમ્ય.

૩૧૪ અહીં એ ખ્યાલમાં રાખવું કે સયોગી કેવલી તીર્થંકર ભગવંતને પોતાના સર્વ ઉદયોમાં ૮૦ -૭૬ એ બે સત્તાસ્થાનકો હોય છે. અને સામાન્ય કેવલીને પોતાના સર્વ ઉદયોમાં ૭૯-૭૫ એ બે સત્તાસ્થાનકો હોય છે. સામાન્ય કેવલીને ૨૦-૨૬-૨૮-૨૯ અને ૩૦ એ પાંચ ઉદયસ્થાનકો અને તીર્થંકર ભગવાનને ૨૧-૨૭-૨૯-૩૦ અને ૩૧ એ પાંચ ઉદયસ્થાનકો હોય છે. અયોગીના ઉદયસ્થાનકો તથા સત્તાસ્થાનકો તો સ્પષ્ટ છે.

૩૦ના ઉદયે ૮ સત્તાસ્થાનકો :- હોય છે. તે આ પ્રમાણે ... ૯૩-૯૨-૮૯-૮૮-૮૦-૭૯-૭૬ અને ૭૫. તેમાંના પ્રથમના ૪ સત્તાસ્થાનકો ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકે હોય છે. ૮૦નું સત્તાસ્થાન ક્ષીણમોહ અથવા સયોગી કેવલી ગુણસ્થાનકે તીર્થંકર અને આહારક ચતુષ્કની સત્તાવાળાને હોય છે. તે જ રીતે ૭૯નું સત્તાસ્થાન (૧૨મે અથવા ૧૩મા ગુણસ્થાનકે) તીર્થંકર નામની સત્તા વિનાને હોય છે. આહારક ચતુષ્કની સત્તા રહિતવાળા તીર્થંકર અને અતીર્થંકરને અનુક્રમે ક્ષીણમોહ અથવા સયોગી કેવલી ગુણસ્થાનકે ૭૬ - ૭૫નું સત્તાસ્થાન હોય છે.

૩૧ના ઉદયે તીર્થંકરને ૮૦ અને ૭૬ એ બે સત્તાસ્થાનકો જાણવાં, અતીર્થંકરને ૩૧ના ઉદયનો અભાવ હોય છે.

અયોગી કેવલી ગુણસ્થાનકે ૮ ના ઉદયે ૮૦-૭૬ અને ૮ એ ૩ સત્તાસ્થાનકો હોય છે. તેમાંથી પ્રથમના બે અયોગીના દ્વિચરમ સમય સુધી અને અંત્ય સમયે ૮નું સત્તાસ્થાનક તીર્થંકર ભગવંતને હોય છે. ૮ના ઉદયે - ૩ સત્તાસ્થાનકો... ૭૯-૭૫ અને ૮ છે. તેમાં પ્રથમના બે સત્તાસ્થાનકો અયોગીના દ્વિચરમ સમય સુધી અંત્ય સમયે ૮નું સત્તાસ્થાનક અયોગી અતીર્થંકર ભગવંતને હોય છે.

એ પ્રમાણે અબંધકને દશે પણ ઉદયસ્થાનકોને વિષે ૩૦ સત્તાસ્થાનકો થાય છે. તે પ્રમાણે સર્વે પણ પ્રત્યેક કર્મોના બંધ - ઉદય સત્તાસ્થાનકોનો સામાન્યથી પરસ્પર સંવેધનો વિચાર કર્યો (યંત્ર નંબર - ૪૮ જુઓ)

ઇતિ નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાના સંવેધ સમાપ્ત

ઇતિ સર્વકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાના સંવેધ સમાપ્ત

અથ સર્વ કર્મોના ગુણસ્થાનક વિષે બંધ-ઉદય-સત્તાના સંવેધ

હવે સર્વે પણ કર્મોના ગુણસ્થાનકને વિષે બંધ-ઉદય-સત્તાને પ્રત્યેક સંવેધ વિચારે છે.... તેમાં જ્ઞાનાવરણ - અંતરાયકર્મનો મિથ્યાદૃષ્ટિથી શરૂ કરી સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનક સુધી. બંધ-ઉદય અને સત્તામાં પાંચે પાંચ પ્રકૃતિઓ હોય છે. ^{૩૧૫} ઉપશાંતમોહ અને ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકે બન્ને પણ કર્મોની ૫-૫ પ્રકૃતિઓ ઉદય અને સત્તામાં હોય છે. સયોગી કેવલી આદિને તો આ બન્નેમાંથી એક પણ પ્રકૃતિ ઉદય કે સત્તામાં નથી. ^{૩૧૬} (યંત્ર નંબર - ૪૯ જુઓ)

દર્શનાવરણીયકર્મ :- દર્શનાવરણીય કર્મનો મિથ્યાદૃષ્ટિ અને સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે બે ભાંગા હોય છે... ^{૩૧૭} (૧) ૮નો બંધ - ૪નો ઉદય - ૮ની સત્તા, આ વિકલ્પ નિદ્રાના ઉદયનો અભાવ હોય ત્યારે હોય છે. (૨) ૮નો બંધ - ૫નો ઉદય - ૮ની સત્તા આ વિકલ્પ નિદ્રાના ઉદય કાલે હોય છે.

મિશ્રદૃષ્ટિ ગુણસ્થાનકથી અપૂર્વકરણના પ્રથમ ભાગ સુધી :- આ બે ભાંગા છે... ^{૩૧૮} (૧) ૬નો બંધ - ૪નો ઉદય - ૮ની સત્તા અથવા (૨) ૬નો બંધ - ૫નો ઉદય-૮ની સત્તા.

૮/૨ ભાગથી ૧૦મા ગુણસ્થાનક :- અપૂર્વકરણ ૮/૨ થી નિદ્રા - પ્રચલાનો બંધવિચ્છેદથી આગળ શરૂ કરીને ઉપશમશ્રેણિમાં સૂક્ષ્મસંપરાય સુધી ^{૩૧૯} (૧) ૪નો બંધ ૪નો ઉદય - ૮ની સત્તા અથવા (૨) ૪નો બંધ - ૫નો ઉદય - ૮ની સત્તા એ પ્રમાણે બે ભાંગા હોય છે.

ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકે :- ^{૩૨૦} બંધના અભાવે પણ ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકે બંધનું કહેવાપણાથી નિર્મુક્તિમાં મુક્ત થવામાં તે જ બે ભાંગા થાય છે.

૩૧૫ સ૦ગ૧૧૦-૧૦૧ - " બંધોદયસંતેષુ પુણ પુણ પઠમંતિમાણ જા સુહુમો । " કારણ કે આ બન્ને કર્મોની પાંચે પ્રકૃતિઓ ધ્રુવબંધિ, ધ્રુવોદયી અને ધ્રુવસત્તાવાળી છે.

૩૧૬ સ૦ગ૧૧૦- ૧૦૧ "સંતોદ્ગુણાં પુણ ઉવસમલીને યે નત્થિ ।। ૧૦૧ ।। "

૩૧૭ સ૦ગ૧૧૦- ૧૦૨ "મિચ્છાસાસાયણેસું નવબંધુલક્ષિયા ઉ દો ધંગા । "

૩૧૮ સ૦ગ૧૧૦- ૧૦૨ "મીસાઓ ય નિયટ્ટી જા છન્નંધેણ દો દો ઉ ।। ૧૦૨ ।। "

૩૧૯ સ૦ગ૧૧૦- ૧૦૩ "ચરબંધે નવસંતે દોણિ અપુચ્ચાઉ સુહુમરાગો જા । "

૩૨૦ સ૦ગ૧૧૦- ૧૦૩ "અન્નંધે નવસંતે ઉવસંતે હુતિ દો ધંગા ।। ૧૦૩ ।। " બંધવિચ્છેદ થયા પછી ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકે નવની સત્તા છતાં બે ભાંગા થાય છે. તે આ (૧) ૪નો ઉદય ૮ની સત્તા (૨) ૫નો ઉદય ૮ની સત્તા; ઉપશમશ્રેણિમાં નિદ્રાનો ઉદય હોઈ શકે છે, એટલે નિદ્રાના ઉદયવાળા ભાંગો પણ સંભવે છે. અહીં અતિ મંદ નિદ્રાનો ઉદય હોય છે.

ક્ષપકશ્રેણીમાં :-^{૩૨૧} અનિવૃત્તિબાદર સંપરાય અને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે જનો બંધ દુની સત્તા અને અતિવિશુદ્ધપણું હોવાથી નિદ્રાના ઉદયનો અભાવ હોવાથી જનો જ ઉદય છે તેથી એક ભાંગો થાય છે.

ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકે :- બંધના અભાવે બે ભાંગા થાય છે...^{૩૨૨} (૧) જનો ઉદય દુની સત્તા આ ભાંગો ક્ષીણમોહના દ્વિચરમ સમય સુધી હોય છે, ચરમ સમયે જનો ઉદય જની સત્તા હોય છે. એ પ્રમાણે ગુણસ્થાનક વિષે દર્શનાવરણીય કર્મના ભાંગા કહ્યાં (યંત્ર નં ૪૯/ A જુઓ)

વેદનીયકર્મ :- હવે વેદનીયકર્મના સંવેધ કહે છે... ૧ થી ૬ ગુણસ્થાનકે :- વેદનીયના પ્રથમ ૪ ભાંગા...^{૩૨૩} (૧) અસાતાનો બંધ - સાતાનો ઉદય - બે ની સત્તા, (૨) અથવા અસાતાનો બંધ - અસાતાનો ઉદય બેની સત્તા, (૩) અથવા સાતાનો બંધ - સાતાનો ઉદય - બેની સત્તા, (૪) અથવા સાતાનો બંધ - અસાતાનો ઉદય બેની સત્તા. એ પ્રમાણે આ ભાંગા મિથ્યાદૃષ્ટિથી શરૂ કરી પ્રમત્તસંયત ગુણસ્થાનક સુધી કાલ ભેદે અનેક જીવોની અપેક્ષાએ વિચારવાં.

૭ થી ૧૩ ગુણસ્થાનકે :- (૧) સાતાનો બંધ :- સાતાનો ઉદય - બેની સત્તા, (૨) સાતાનો બંધ - અસાતાનો ઉદય - બેની સત્તા^{૩૨૩} એ બે ભાંગા^{૩૨૪} પ્રમત્ત સંયતથી શરૂ કરીને સયોગી કેવલી સુધી હોય છે.

૧૪મા ગુણસ્થાનકે :- બંધના અભાવે અયોગી કેવલી ગુણસ્થાનકે ૪ વિકલ્પો છે...^{૩૨૫} (૧) ત્યાં અસાતાનો ઉદય સાતા અસાતાની સત્તા (૨) અથવા સાતાનો ઉદય - સાતા અસાતાની સત્તા, એ બે ભાંગા ૧૪માના દ્વિચરમ સમય સુધી હોય છે. અને અંત્ય સમયે તો કોઇપણ એકની સત્તા રહે ત્યારે બે ભાંગા થાય છે... (૩) અસાતાનો ઉદય - અસાતાની સત્તા આ ભાંગો જેને ૧૪માના દ્વિચરમ સમયે સાતાનો ક્ષય કર્યો હોય તે જીવને હોય છે. વળી જે જીવે ૧૪માના દ્વિચરમ સમયે અસાતાનો ક્ષય કર્યો હોય તો સાતાનો ઉદય સાતાની સત્તા હોય છે.^{૩૨૬} એ પ્રમાણે ગુણસ્થાનક વિષે વેદનીયકર્મના ભાંગા કહ્યાં (યંત્ર નં ૪૯/B જુઓ)

આયુષ્યકર્મ :- મિથ્યાદૃષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૨૮ ભાંગા... :-^{૩૨૭} હવે આયુષ્યકર્મના ભાંગા કહે છે.. મિથ્યાદૃષ્ટિ ગુણસ્થાનકે આયુષ્યના ૨૮ ભાંગા.. નારકીને આશ્રયી અને દેવોને આશ્રયીને ૫-૫, તિર્યચ-મનુષ્યને આશ્રયીને ૯-૯ ભાંગા હોય છે.

સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે ૨૬ ભાંગા... :-^{૩૨૮} કારણ કે તિર્યચ કે મનુષ્યને સાસ્વાદનભાવમાં વર્તતાં નરકાયુ બાંધે નહીં, તેથી પરભવાયુના બંધ કાલે તિર્યચ અને મનુષ્યનો ૧-૧ ભાંગો ન પામે.

મિશ્ર ગુણસ્થાનકે ૧૬ ભાંગા... :-^{૩૨૯} કારણ કે તે જીવને આયુષ્યનો બંધ થતો નથી, તેથી આયુના બંધકાલ સંબંધી ૧૨ ભાંગા દૂર (બાદ) કરવાથી ૧૬ ભાંગા થાય છે.

અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૨૦ ભાંગા... :-^{૩૨૯} કેવી રીતે ? તો કહે છે.... તિર્યચ - મનુષ્યના પ્રત્યેકના આયુષ્ય બંધકાલના જે નરક-તિર્યચ અને મનુષ્યગતિ સંબંધીના ૩-૩ ભાંગા, અને દેવ-નારકીને તિર્યચગતિ સંબંધી ૧-૧ ભાંગો, તે સર્વમલીને ૮ ભાંગા અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિને ન હોય તેથી બાકીના ૨૦ જ ભાંગા હોય છે. (અનુ૦ પેઠઝ-૨૪૪)

૩૨૧ સ૦ગા૦- ૧૦૪ “ચરબંધે છસ્તે ચાયરસુહમાણમેગુક્ષવયાણં ।”

૩૨૨ સ૦ગા૦- ૧૦૪ “છસુ ચરસુ વ સતેસુ દોણિ અબંધંમિ છીગસ્સ ।। ૧૦૪ ।।”

૩૨૩ સ૦ગા૦- ૧૦૫ “ચતારી જા પનત્તો દોણિ ડ જા જોગિ સાયબંધેણં ।”

૩૨૪ અહીં ટીકામાં પ્રમત્ત સંયત લખેલ છે પણ અપ્રમત્તસંયતથી જોઈએ કારણ કે અસાતાનો બંધ- દુકે ગુણસ્થાનકે થાય છે.

૩૨૫ સ૦ગા૦- ૧૦૫ “સેલેસિ અબંધે ચર ડગિ સત્તે ચરિમસમણ દો ।। ૧૦૫ ।।”

૩૨૬ અયોગી ગુણસ્થાનકે તેના પહેલા સમયથી આરંભી જેનો ઉદય હોય તે તેના છેલ્લા સમય પર્યંત કાયમ રહે છે, વચમાં ઉદય પલટાતો નથી. કોઈ આત્માને જો પ્રથમ સમયથી આરંભી અસાતાનો ઉદય હોય તો ચરમ સમય પર્યંત અસાતાનો જ ઉદય રહે છે, કોઈ આત્માને જો સાતાનો ઉદય હોય તો ચરમ સમય પર્યંત સાતાનો ઉદય કાયમ રહે છે. અયોગીના દ્વિચરમ સમય પર્યંત સત્તા તો બંનેની હોય છે. છેલ્લે સમયે જેનો ઉદય હોય તેની જ સત્તા રહે છે. જો સાતાનો ઉદય હોય તો ચરમ સમયે સાતાની સત્તા રહે, અને જો અયોગીના પ્રથમ સમયથી અસાતાનો ઉદય હોય તો ચરમ સમયે અસાતાની સત્તા રહે છે. જેનો ઉદય હોય તેની સત્તા કાયમ રહી જેનો ઉદય ન હોય તેની સત્તાનો દ્વિચરમ સમયે નાશ થાય છે.

૩૨૭ “અદ્ધહતાહિયવીસા સોલસ વીસં ય ચારસ છ દોસુ ।”

૩૨૮ સ૦ગા૦- ૧૦૭ “નરતિરિ ઉવણ નારયબંધવિહૂણા ડ સાત્તણિ છવીસા ।”

૩૨૯ સ૦ગા૦- ૧૦૭ “બંધસમઝ્ઞણ સોલસ વીસે ચર બંધ જુચ સમ્મે ।। ૧૦૭ ।।”

નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાના સામાન્યથી સંવેધ પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર - ૪૮

બંધસ્થાનક				ઉદયસ્થાન		ઉદયસ્થાનના સ્વામી (કૌસમાં લખેલ ભાંગા અસંભવિત છે.)								
પ્રકૃતિ સંખ્યા	ભાંગા	પ્રાયોગ્ય	બંધક સ્થાનો	નંબર	પ્રકૃતિ સંખ્યા	તિર્યચ				મનુષ્ય				
						એકે	વિકે	પચે	વેકિય	સામાન્ય	વેકિય	આહારક	કવલી	
૨૩	૪	અપર્ધા એકેન્દ્રિય	એકેન્દ્રિય વિક્લે પચે તિર્યચ મનુષ્ય ૧લું ગુણ	૧	૨૧	૫	૯	૯	-	૯	-	-	(૧)	
				૨	૨૪	૧૧	-	-	-	-	-	-	-	-
				૩	૨૫	૭	-	-	૮	-	૮	(૧)	-	-
				૪	૨૬	૧૩	૯	૨૮૯	-	૨૮૯	-	-	-	-
				૫	૨૭	૬	-	-	૮	-	૮	(૧)	(૧)	-
				૬	૨૮	-	૬	૫૭૬	૧૬	૫૭૬	૮(૧)	(૨)	-	-
				૭	૨૯	-	૧૨	૧૧૫૨	૧૬	૫૭૬	૮(૧)	(૨)	(૧)	-
				૮	૩૦	-	૧૮	૧૭૨૮	૮	૧૧૫૨	(૧)	(૧)	(૧)	-
				૯	૩૧	-	૧૨	૧૧૫૨	-	-	-	-	-	(૧)
				કુલ ભાંગા→				૪૨	૬૬	૪૯૦૬	૫૬	૨૬૦૨	૩૨ ^૨ (૩)	-
૨૪	૨૫	પર્ધા એકેન્દ્રિય અપર્ધા વિક્લે પચે તિર્યચ મનુષ્ય ઈશાન સુધીના દેવો ૧લું ગુણ	એકેન્દ્રિય વિક્લે પચે તિર્યચ મનુષ્ય ઈશાન સુધીના દેવો ૧લું ગુણ	૧	૨૧	૫	૯	૯	-	૯	-	-	(૧)	
				૨	૨૪	૧૧	-	-	-	-	-	-	-	-
				૩	૨૫	૭	-	-	૮	-	૮	(૧)	-	-
				૪	૨૬	૧૩	૯	૨૮૯	-	૨૮૯	-	-	-	-
				૫	૨૭	૬	-	-	૮	-	૮	(૧)	(૧)	-
				૬	૨૮	-	૬	૫૭૬	૧૬	૫૭૬	૮(૧)	(૨)	-	-
				૭	૨૯	-	૧૨	૧૧૫૨	૧૬	૫૭૬	૮(૧)	(૨)	(૧)	-
				૮	૩૦	-	૧૮	૧૭૨૮	૮	૧૧૫૨	(૧)	(૧)	(૧)	-
				૯	૩૧	-	૧૨	૧૧૫૨	-	-	-	-	-	(૧)
				કુલ ભાંગા→				૪૨	૬૬	૪૯૦૬	૫૬	૨૬૦૨	૩૨ (૩)	-
૨૬	૧૬	પર્ધા એકેન્દ્રિય	એકેન્દ્રિય વિક્લે પચે તિર્યચ મનુષ્ય ઈશાન સુધીના દેવો ૧લું ગુણ	૧	૨૧	૫	૯	૯	-	૯	-	-	(૧)	
				૨	૨૪	૧૧	-	-	-	-	-	-	-	-
				૩	૨૫	૭	-	-	૮	-	૮	(૧)	-	-
				૪	૨૬	૧૩	૯	૨૮૯	-	૨૮૯	-	-	-	-
				૫	૨૭	૬	-	-	૮	-	૮	(૧)	(૧)	-
				૬	૨૮	-	૬	૫૭૬	૧૬	૫૭૬	૮(૧)	(૨)	-	-
				૭	૨૯	-	૧૨	૧૧૫૨	૧૬	૫૭૬	૮(૧)	(૨)	(૧)	-
				૮	૩૦	-	૧૮	૧૭૨૮	૮	૧૧૫૨	(૧)	(૧)	(૧)	-
				૯	૩૧	-	૧૨	૧૧૫૨	-	-	-	-	-	(૧)
				કુલ ભાંગા→				૪૨	૬૬	૪૯૦૬	૫૬	૨૬૦૨	૩૨ (૩)	-

		ઉદયસ્થાનના ભાંગા		સત્તાસ્થાન		વિશેષ હકીકત
દેવ	નારક	સંભવિત	અસંભવિત	પ્રકૃતિ સંખ્યા	કુલ	
						ટી. ૧ :- અહીં સંભવિત ઉદયભાંગા એટલે એટલા ભાંગાવાળા જીવો તે તે બંધસ્થાન વગેરે કરનારા છે. અને અસંભવિત એટલે તે તે બંધસ્થાનકાદિ નહીં કરનારા છે.
(૮)	(૧)	૩૨	(૧૦)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૫	૭૮નું સત્તાસ્થાન મનુષ્યને ન હોય.
-	-	૧૧	-	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૫	૭૮-૮૦નું સત્તાસ્થાન વૈક્રિય વાયુકાયને ન હોય.
(૮)	(૧)	૨૩	(૧૦)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૫	૭૮નું સત્તાસ્થાન વૈંસિવાય તેઉ-વાયુને જ હોય, તેમજ તેમાંથી આવેલાઓને શરૂઆતમાં એકેંવિકેં પચેં તિર્યચને જ હોય. વૈં મનું તિર્યચને ૯૨-૮૮ એ બે જ સત્તાસ્થાન હોય.
-	-	૬૦૦	-	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૫	
(૮)	(૧)	૨૨	(૧૧)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪	૨૭થી ૩૧ સુધીના ૫ ઉદયસ્થાનકો તેઉ-વાયુને તેમજ તેમાંથી આવેલાઓને મનુંદિક ન બાંધે ત્યાં સુધી હોતા નથી. માટે ૭૮નું સત્તાસ્થાન ન હોય. ટી.૨ :- ભાષ્યકાર અભયદેવસુરિ અને વૃત્તિ કરનાર મેરૂતુફાગાર્યના બતાવેલ એક મતે ૨૩નું બંધ વૈક્રિય - તિર્યચ અને મનુષ્ય ન કરે. તેથી તે મતે તે ભાંગા ન સંભવે.
(૧૬)	(૧)	૧૧૮૨	(૨૦)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪	
(૧૬)	(૧)	૧૭૬૪	(૨૧)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪	
(૮)	-	૨૮૦૬	(૧૧)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪	ટી. ૩ :- અહીં કેવલીના અસંભવિત ૫ ભાંગા જે ઉદયસ્થાનમાં ૨૩ આદિના બંધ જોડે હોય છે. પરંતુ આ ભાંગા કેવલીના હોવાથી એ બંધસ્થાન સાથે અસંભવિત છે. કેમ કે આ ૫ ભાંગા અબંધ સાથે સંભવે છે. + ૩ ભાંગા જે બતાવ્યા છે. તે ૨૩ આદિના બંધસ્થાને સંભવિત ઉદયસ્થાનોના નથી. તેથી એ ૩ ભાંગા અબંધવાળા ૨૦-૮-૯ ઉદયસ્થાનમાં છે માટે અહીં અસંભવિત છે.
(૬૪)	(૫)	૭૭૦૪	(૮૪)+(૩) = ૮૭		કુલ	૪૦
૮	(૧)	૪૦	(૨)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૫	ટી. ૪ :- ૨૫ અને ૨૬ના બંધસ્થાનકમાં ઉદય તથા સત્તાસ્થાનકો ૨૩ના બંધ પ્રમાણે, પરંતુ વિશેષમાં દેવ એકેં પ્રાયોગ્ય બાંધે ત્યારે તેના ૬ ઉદયસ્થાનકના કુલ ૬૪ ભાંગા વધે અને દેવને સ્વોદયસ્થાનકમાં ૯૨-૮૮ ની સત્તા હોય. અપર્યાપ્ત વિક્લેન્દ્રિય, તિર્યચ પચેન્દ્રિય, મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય રચના બંધક દેવો નથી.
-	-	૧૧	-	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૫	
૮	(૧)	૩૧	(૨)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૫	ટી. ૫ :- અહીં ૨૮ના બંધમાં પચેન્દ્રિય તિર્યચ સામાન્ય અપર્યાપ્તાવસ્થાના ઉદયસ્થાનો સમ્યગ્દષ્ટિને આશ્રયીને આવે. કેમ કે અપર્યાપ્તાવસ્થામાં નરક પ્રાયોગ્ય બંધ છે જ નહીં. અને દેવ પ્રાયોગ્ય બંધ પણ સમ્યગ્દષ્ટિને જ આવે. અહીં યજ્ઞમાં બતાવેલ પચેન્દ્રિય તિર્યચ સામાન્યના ઉદયભંગો સપ્તતિકાચુષ્ઠિ અને ટીકાના અનુસરે સમજવા. કેમ કે ત્યાં માત્ર લબ્ધિ અપર્યાપ્તાના ૨૧-૨૬ના ઉદયસ્થાનના ૨ જ ભાંગાનો નિષેધ કરેલ છે. અને બાકીના બધા ઉદયભંગો સંભવે તેમ જણાવેલ છે. સમ્યક્ત્વસહિત તિર્યચગતિમાં યુગલિકમાં જ ઉત્પન્ન થતો હોવાથી અને યુગલિકને ૧લું જ સંઘયણ, ૧લું જ સંસ્થાન ઉદયમાં હોવાથી સપ્તતિકા ભાષ્યમાં અપર્યાપ્તાવસ્થાના ઉદયસ્થાનોમાં સંઘયણ, સંસ્થાનના ભાંગા ઓછા કરી પચેન્દ્રીય તિર્યચ સામાન્યના ૨૧-૨૬-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧ ના ૬ ઉદયસ્થાનોમાં ક્રમે કરીને ૮-૮-૧૬-૩૨-૧૧૬૮-૧૧૫૨ ઉદયભંગો અને કુલ ૬ એ ઉદયસ્થાનના ૨૩૮૪ અને ૨૮ના બંધના કુલ ૫૦૮૨ ઉદયભંગો બતાવ્યા છે.
-	-	૬૦૦	-	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૫	
૮	(૧)	૩૦	(૩)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪	
૧૬	(૧)	૧૧૮૮	(૪)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪	
૧૬	(૧)	૧૭૮૦	(૫)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪	
૮	-	૨૮૧૪	(૩)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪	
-	-	૧૧૬૪	(૧)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪	
૬૪	(૫)	૭૭૬૮	(૨૦)+(૩) = ૨૩		કુલ	૪૦
૮	(૧)	૪૦	(૨)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૫	
-	-	૧૧	-	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૫	
૮	(૧)	૩૧	(૨)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૫	
-	-	૬૦૦	-	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૫	
૮	(૧)	૩૦	(૩)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪	
૧૬	(૧)	૧૧૮૮	(૪)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪	
૧૬	(૧)	૧૭૮૦	(૫)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪	
૮	-	૨૮૧૪	(૩)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪	
-	-	૧૧૬૪	(૧)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪	
૬૪	(૫)	૭૭૬૮	(૨૦)+(૩) = ૨૩		કુલ	૪૦

બંધસ્થાનક				ઉદયસ્થાન		ઉદયસ્થાનના સ્વામી (કૌસમાં લખેલ ભાંગા અસંભવિત છે.)							
પ્રકૃતિ સંખ્યા	ભાંગા	પ્રાયોગ્ય	બંધક શબ્દો	નંબર	પ્રકૃતિ સંખ્યા	તિર્યચ				મનુષ્ય			
						એકેં	વિકેં	પચેં	વેકિય	સામાન્ય	વેકિય	આહારક	કેવલી
૨૮ ^૫	૯	દેવ	એકેન્દ્રિય	૧	૨૧	(૫)	(૯)	૮(૧)	-	૮(૧)	-	-	(૧)
		દેવ	તિર્યચ	૨	૨૫	(૭)	-	-	૮	-	૮	૧	-
		દેવ	મનુષ્ય- (સામાન્ય)	૩	૨૬	(૧૩)	(૯)	૨૮૮(૧)	-	૨૮૮(૧)	-	-	-
		દેવ	વેકિય	૪	૨૭	(૬)	-	-	૮	-	૮	૧	(૧)
		દેવ	આહારક)	૫	૨૮	-	(૬)	૫૭૬	૧૬	૫૭૬	૯	૨	-
		દેવ	૧થી૮/૬ ભાગના	૬	૨૯	-	(૧૨)	૧૧૫૨	૧૬	૫૭૬	૯	૨	(૧)
		" નારક	ગુણો	૭	૩૦	-	(૧૮)	૧૭૨૮	૮	૧૧૫૨	૧	૧	(૧)
		" "		૮	૩૧	-	(૧૨)	૧૧૫૨	-	-	-	-	(૧)
				કુલ ભાંગા→		(૩૧) +(૧૧) (૪૨)	(૬૬)	૪૯૦૪ ^૭ (૨)	૫૬	૨૬૦૦ (૨)	૩૫	૭	(૫) +(૩) = (૮)
૨૯	૯૨૪૮	પર્યાપ્ત વિકલે	એકેન્દ્રિય વિકલે	૧	૨૧	૫	૯	૯	-	૯	-	-	(૧)
		પંચે	વિકલે	૨	૨૪	૧૧	-	-	-	-	-	-	-
		તિર્યચ	પંચે	૩	૨૫	૭	-	-	૮	-	૮	૧	-
		મનુષ્ય	તિર્યચ	૪	૨૬	૧૩	૯	૨૮૯	-	૨૮૯	-	-	-
		દેવ	(સામાન્ય, વેકિય,)	૫	૨૭	૬	-	-	૮	-	૮	૧	(૧)
			મનુષ્ય (સામાન્ય, વેકિય,	૬	૨૮	-	૬	૫૭૬	૧૬	૫૭૬	૯	૨	-
			આહારક)	૭	૨૯	-	૧૨	૧૧૫૨	૧૬	૫૭૬	૯	૨	(૧)
		દેવ, નારક	ગુણો	૮	૩૦	-	૧૮	૧૭૨૮	૮	૧૧૫૨	૧	૧	(૧)
		૧થી૮/૬		૯	૩૧	-	૧૨	૧૧૫૨	-	-	-	-	(૧)
				કુલ ભાંગા→		૪૨	૬૬	૪૯૦૬	૫૬	૨૬૦૨	૩૫	૭	(૫)+(૩) = (૮)
૩૦ ^૯	૪૬૪૧	પર્યાપ્ત વિકલે	એકેન્દ્રિય વિકલે	૧	૨૧	૫	૯	૯	-	૯	-	-	(૧)
		પંચેન્દ્રીય	વિકલે	૨	૨૪	૧૧	-	-	-	-	-	-	-
		તિર્યચ	પંચે	૩	૨૫	૭	-	-	૮	-	૮	(૧)	-
		મનુષ્ય	સામાન્ય	૪	૨૬	૧૩	૯	૨૮૯	-	૨૮૯	-	-	-
			વેકિય	૫	૨૭	૬	-	-	૮	-	૮	(૧)	(૧)
			સામાન્ય	૬	૨૮	-	૬	૫૭૬	૧૬	૫૭૬	૮(૧)	(૨)	-
			વેકિય	૭	૨૯	-	૧૨	૧૧૫૨	૧૬	૫૭૬	૮(૧)	(૨)	(૧)
		દેવ, નારક	આહારક)	૮	૩૦	-	૧૮	૧૭૨૮	૮	૧૧૫૨	(૧)	(૧)	(૧)
		૧-૨-૪- ૭-૮	ગુણો	૯	૩૧	-	૧૨	૧૧૫૨	-	-	-	-	(૧)
				કુલ ભાંગા→		૪૨	૬૬	૪૯૦૬	૫૬	૨૬૦૨	૩૨ (૩)	(૭)	(૫)+(૩) = (૮)

		ઉદયસ્થાનના ભાંગા		સત્તાસ્થાન		વિશેષ હકીકત	
દેવ	નારક	સંભવિત	અસંભવિત	પ્રકૃતિ સંખ્યા	કુલ		
(૮)	(૧)	૧૬	(૨૬)	૯૨-૮૮	૨	મિથ્યાદૃષ્ટિ અપર્યાપ્તાવસ્થામાં ૨૧-૨૬-૨૮-૨૯ ના ઉદયસ્થાનકમાં દેવ પ્રાયોગ્ય ન બાંધે	
(૮)	(૧)	૧૭	(૧૬)	૯૨-૮૮	૨		
-	-	૫૭૬	(૨૪)	૯૨-૮૮	૨		
(૮)	(૧)	૧૭	(૧૬)	૯૨-૮૮	૨		
(૧૬)	(૧)	૧૧૭૯	(૨૩)	૯૨-૮૮	૨	બદ્ધ નરકાયુ જિનનામની સત્તાવાળો વેદક સમકિતી નરકમાં જાય ત્યારે મિથ્યાત્વનો ઉદય થાય ત્યારે નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ના ઉદયે ૮૯ની સત્તા ૮૦ની સત્તાવાળો એકેન્દ્રિયમાંથી પંચેન્દ્રિય તિર્યચ કે મનુષ્ય થઈને પર્યાપ્તાવસ્થામાં ૩૦-૩૧ના ઉદયસ્થાનમાં દેવ કે નરકગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધે એટલે દેવદિક કે નરકદિક + વૈકિય ચતુષ્ક બાંધે માટે ૮૬ની સત્તા.	
(૧૬)	(૧)	૧૭૫૫	(૩૦)	૯૨-૮૮	૨		
(૮)	-	૨૮૯૦	(૨૭)	૯૨-૮૮-૮૯-૮૬	૪		
-	-	૧૧૫૨	(૧૩)	૯૨-૮૮-૮૬	૩		
(૬૪)	(૫)	૭૬૦૨	(૧૭૫) + (૧૪) = ૧૮૯	કુલ	૧૯		ટી.૬-૭-૮ યંત્ર પછીના પે. નં.-૨૪૪ જુઓ.
૮	૧	૪૧	(૧)	૯૩-૯૨-૯૯-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૭/૬	૯૩-૯૯ની સત્તા જિન સાથે દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતા સમ્યગ્દૃષ્ટિ મનુષ્યને, એમાં પણ ૨૧-૨૬ ઉદયસ્થાનોમાં ૯૩ની સત્તા મતાન્તરે હોય. શેષ ૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮ એ ૫ સત્તાસ્થાનો વિકલેન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય, તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતા પર્યાપ્ત - અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય તિર્યચને ૨૧-૨૪-૨૫-૨૬ ના ઉદયસ્થાનકોમાં હોય. ૭૮ સિવાયના ૪ સત્તાસ્થાનો, વિકલેન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય તિર્યચ અને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતા (૧) એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય તિર્યચને ૨૭ થી ૩૧ અને (૨) મનુષ્યને ૨૧ થી ૩૦ સુધીના ઉદયસ્થાનકોમાં હોય. ૯૨-૯૯ સત્તા મનુષ્ય કે તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં દેવ-નારકને અને ૯૯ની સત્તા જિનની સત્તાવાળા નારકીને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતા હોય.	
-	-	૧૧	-	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૫		
૮	૧	૩૩	-	૯૩-૯૨-૯૯-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૭		
-	-	૬૦૦	-	૯૩-૯૨-૯૯-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૭/૬		
૮	૧	૩૨	(૧)	૯૩-૯૨-૯૯-૯૯-૯૬-૯૦	૬		
૧૬	૧	૧૨૦૨	-	૯૩-૯૨-૯૯-૯૯-૯૬-૯૦	૬		
૧૬	૧	૧૭૮૪	(૧)	૯૩-૯૨-૯૯-૯૯-૯૬-૯૦	૬		
૮	-	૨૯૧૬	(૧)	૯૩-૯૨-૯૯-૯૯-૯૬-૯૦	૬		
-	-	૧૧૬૪	(૧)	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪		
૬૪	૫	૭૭૮૩	(૫)+(૩) = ૮	કુલ	૫૪/૫૨		
૮	૧	૪૧	(૧)	૯૩-૯૨-૯૯-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૭		જિન સાથે મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતાં સમ્યગ્દૃષ્ટિ દેવને ૯૩-૯૯ અને નરકને ૯૯ની સત્તા હોય. શેષ ૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮ આ ૫ સત્તાસ્થાનો વિકલેન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતા, એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૨૧-૨૪-૨૫-૨૬ ના ઉદયસ્થાનકે તથા ૨૭થી૩૧માં... ૭૮ વિના ૪ સત્તાસ્થાન હોય. ૭૮ વિના સત્તાસ્થાનકો ઉપરોક્ત બંધ કરતા મનુષ્યને સર્વ ઉદયસ્થાનકે હોય. ૯૨-૯૯ની સત્તા તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતા દેવ-નારકને હોય. ૯૨નું સત્તાસ્થાન આહારકદિક સાથે ૩૦ના બંધક અપ્રમત્ત મુનિને હોય.
-	-	૧૧	-	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૫		
૮	૧	૩૨	(૧)	૯૩-૯૨-૯૯-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૭		
-	-	૬૦૦	-	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૫		
૮	૧	૩૧	(૨)	૯૩-૯૨-૯૯-૯૯-૯૬-૯૦	૬		
૧૬	૧	૧૧૯૯	(૩)	૯૩-૯૨-૯૯-૯૯-૯૬-૯૦	૬		
૧૬	૧	૧૭૮૧	(૪)	૯૩-૯૨-૯૯-૯૯-૯૬-૯૦	૬		
૮	-	૨૯૧૪	(૩)	૯૩-૯૨-૯૯-૯૯-૯૬-૯૦	૬		
-	-	૧૧૬૪	(૧)	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪		
૬૪	૫	૭૭૭૩	(૧૫)+(૩) = ૧૮	કુલ	૫૨		

ટી. :- ૯-૧૦ યંત્ર પછીના પે.નં.-૨૪૪ જુઓ.

બંધસ્થાનક				ઉદયસ્થાન		ઉદયસ્થાનના સ્વામી (કોસમાં લખેલ ભાંગા અસંભવિત છે.)								
પ્રકૃતિ સંખ્યા	ભાંગા	પ્રાયો ગ્ય	બંધક છવા	નંબર	પ્રકૃતિ સંખ્યા	તિર્થ				મુખ્ય				
						એકો	વિકો	પચો	વેકિય	સામાન્ય	વેકિય	આહારક	કેવલી	
૩૧	૧	દેવ	અપ્રમાત મુનિ ૭થી/૬ ગુણો	૧	૩૦	-	(૧૮)	(૧૭૨૮)	(૮)	૧૪૪	-	-	-	
										(૧૦૦૮)	(૧)	(૧)	(૧)	
૧	૧	અપ્રા યોગ્ય	૮/૭ થી ૧૦ ગુણો	૧	૩૦	-	(૧૮)	(૧૭૨૮)	(૮)	૭૨	(૧)	(૧)	(૧)	
										(૧૦૮૦)				
૦	૦	-	૧૧થી૧૪ ગુણો (અજિન)	૧	૨૦	-	-	-	-	-	-	-	૧	
			(જિન)	૨	૨૧	(૫)	(૮)	(૮)	-	(૮)	-	-	૧	
			(અજિન)	૩	૨૬	(૧૩)	(૮)	(૨૮૮)	-	૬(૨૮૩)	-	-	-(૬)	
			(જિન)	૪	૨૭	(૬)	-	-	(૮)	-	(૮)	(૧)	૧(૮)	
			ઉપશાંત કષાય	૫	૩૦	-	(૧૮)	(૧૭૨૮)	(૮)	૭૨	(૧)	(૧)	૧	
										(૧૦૮૦)				
			શીષાકષાય (અજિન)		-	-	-	-	-	(૨૪)	-	-	(૨૪)	
			શીષાકષાય (જિન)		-	-	-	-	-	-	-	-	૧	
			(અજિન)	૬	૨૮	-	(૧૨)	(૧૧૫૨)	(૧૬)	૧૨	(૮)	(૨)	૧	
			(જિન)		-	-	-	-	-	-	-	-	-	
			(અજિન)	૭	૨૮	-	-	-	-	૧૨	-	-	-	
							(૬)	(૫૦૬)	(૧૬)	(૫૬૪)	(૮)	(૨)	-	
			(જિન)	૮	૩૧	-	(૧૨)	(૧૧૫૨)	-	-	-	-	૧	
			(જિન)	૯	૯	-	-	-	-	-	-	-	૧	
			(અજિન)	૧૦	૮	-	-	-	-	-	-	-	૧	
			કુલ સંભવિત →								૧૦૨		૮	
			કુલ અસંભવિત →				(૨૪)	(૬૬)	(૪૦૦૬)	(૪૮)	(૨૫૦૦)	(૨૭)	(૬)	-
					૨૪	(૧૧)	-	-	-	-	-	-	-	
					૨૫	(૭)	-	-	(૮)	-	(૮)	(૧)	-	
			બંધસ્થાન તથા અબંધના કુલ ઉદય સ્થાનો →			(૪૨)	(૬૬)	(૪૦૦૬)	(૫૬)	(૨૫૦૦)	(૩૫)	(૭)	-	
૮	૧૩૮૪૫			૬૫										
						^{૧૩} મતાંતરે ૭મે ગુણસ્થાનકે ઉત્તર વેકિય શરીરી અને આહારક શરીરી માનનારની અપેક્ષાએ.								
૩૧ ^{૧૩}	૧	દેવ પ્રાયો	૭થી/૬ ગુણો	૧	૨૮	-	(૧૨)	(૧૧૫૨)	(૧૬)	(૫૭૬)	૧(૮)	૧(૧)	(૧)	
				૨	૩૦	-	(૧૮)	(૧૭૨૮)	(૮)	૧૪૪	૧	૧	(૧)	
										(૧૦૦૮)				
										૧૪૪	૨	૨		

દેવ	નારક	ઉદયસ્થાનના ભાંગા		સત્તાસ્થાન		વિશેષ હકીકત
		સંભવિત	અસંભવિત	પ્રકૃતિ સંખ્યા	કુલ	
(૮)	-	૧૪૪	(૨૭૭૩)	૯૩	૧	દુર્ભગાદિ ૩ ન હોય માટે $૬ \times ૬ \times ૨ \times ૨ = ૧૪૪$
(૮)	-	૭૨ ^{૧૧}	(૨૮૪૫)	૯૩-૯૨-૮૯-૮૮ ૮૦-૭૯-૭૬-૭૫	૪ ૪	સંઘયણ ૩ માંથી કોઈ માટે $૩ \times ૬ \times ૨ \times ૨ = ૭૨$ ઉપશમમાં ૧૧ ગુણાં સુધી ક્ષયકમાં ૯/૧ ગુણાં સુધી. ૯૩ આદિ-૪ ક્ષયકશ્રેણિમાં ૯/૨થી ૧૦ ગુણાસ્થાનક સુધી., ૮૦ આદિ - ૪
-	-	૧	-	૭૯-૭૫	૨	કેવલી સમુદ્ઘાતમાં કાર્મણ કાયયોગમાં ૩-૪-૫ સમયે. અને અણાહારી હોય.
(૮)	(૧)	૧	(૪૧)	૮૦-૭૬	૨	કેવલી સમુદ્ઘાતમાં કાર્મણ કાયયોગમાં ૩-૪-૫ સમયે.
-	-	૬	(૫૯૪)	૭૯-૭૫	૨	કેવલી સમુદ્ઘાતમાં ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગમાં ૨-૬-૭ સમયે
(૮)	-	૧	(૩૨)	૮૦-૭૬	૨	કેવલી સમુદ્ઘાતમાં ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગમાં ૨-૬-૭ સમયે
(૮)	(૧)	૭૩ ^{૧૧}	(૨૮૪૪)	૯૩-૯૨-૮૯-૮૮ ૮૦-૭૯-૭૬-૭૫	૪ ૪	ઉપશમશ્રેણિમાં ૧૧ મા ગુણાસ્થાનકે ક્ષયકશ્રેણિમાં ૧૨થી૧૪ માના ઉપાન્ત્ય સમય સુધી.
-	-	૭૨ ^{૧૧}	-	૯૩-૯૨-૮૯-૮૮	(૪)	ટી. - ૧૧ યંત્ર પછીના પે.નં. ૨૪૪ જુઓ.
-	-	(૨૪)	-	૭૯-૭૫	(૨)	૧૪માના ઉપાન્ત્ય સમય સુધી
		(૧)	-	૮૦-૭૬	(૨)	૧૪માના ઉપાન્ત્ય સમય સુધી
(૧૬)	(૧)	૧૩ ^{૧૨}	(૧૭૭૨)	૭૯-૭૫	૨	૧૪માના ઉપાન્ત્ય સમય સુધી
		(૧૨)		૮૦-૭૬	૨	૧૪માના ઉપાન્ત્ય સમય સુધી
		૧૨ ^{૧૨}		૭૯-૭૫	૨	૧૪માના ઉપાન્ત્ય સમય સુધી
(૧૬)	(૧)		(૧૧૮૦)			
-	-	૧	(૧૧૬૪)	૮૦-૭૬	૨	૧૪માના ઉપાન્ત્ય સમય સુધી
-	-	૧	-	૮૦-૭૬-૮	૩	૧૪માના ઉપાન્ત્ય સમય સુધી, ચરમ સમયે ૮નું
-	-	૧	-	૭૯-૭૫-૮	૩	૧૪માના ઉપાન્ત્ય સમય સુધી, ચરમ સમયે ૮નું
		૧૧૦ ^{૧૧-૧૨}				
(૫૬)	(૪)		(૭૬૩૭)		૩૦	ટી. ૧૨ :- અહીં સપ્તતિકા ભાષ્યના મતે જિન સિવાયના ૨૮-૨૯ ના ઉદયસ્થાનોમાં સંસ્થાનના જ ૬-૬ ઉદયભાંગા આવે. તેથી કુલ ૧૨ ઉદયભાંગ ઓછા થવાથી અબંધમાં કુલ ૯૮ જ ઉદયભાંગા આવે.
-	-	-	(૧૧)			
(૮)	(૧)		(૩૩)			
(૬૪)	(૫)		(૭૬૮૧)			
		૪૬૭૨૪			૨૮૪/ ૨૮૨	
૧૬ (૮)	(૧)	૨ ૧૪૬	(૧૭૮૩) ૨૭૭૧	૯૩		ટી.-૧૩ :- મતાન્તરે જેઓ ૭મે ગુણાસ્થાનકે ઉત્તર વેક્રિય શરીર અને આહારક શરીર માને છે તેઓના હિસાબે : ૩૧ ના બંધસ્થાનના ઉદયસ્થાનોમાં ઉદ્યોતવાળો અને વગરનો એમ ૨ ઉત્તર વેક્રિયશરીરી મનુષ્યના એવી જ રીતે આહારક શરીરી મનુષ્યના ૨ એમ કુલ ૪ ઉદયભાંગ આવે. તેમાં ૨૯ ના ઉદયસ્થાનમાં ઉદ્યોતના ઉદય વગરના તથા ૩૦ ના ઉદયસ્થાનમાં ઉદ્યોતના ઉદયવાળા ઉત્તર વેક્રિય શરીરી મનુષ્યનો એક, આહારક શરીરી મનુષ્યનો એક એમ કુલ બે ઉદયભાંગ એમ કુલ બંને ઉદયસ્થાનના ૪ ઉદયભાંગો સંભવી શકે છે. અહીં ૭મે ગુણાસ્થાનકે બધું શુભ હોવાથી ઉત્તર વેક્રિયશરીરી મનુષ્યના ૮ ઉદયભાંગ ન આવે.
		૧૪૮				

દેશવિરતિ ગુણસ્થાનકે ૧૨ ભાંગા.... :-^{૩૩૦} કારણ કે દેશવિરતિ દેવો અને નારકોને સંભવે નહીં, તેથી તેને આશ્રયીને ૧૦ ભાંગા દૂર કરવા. તિર્યચ-મનુષ્યો પણ દેશવિરતિ ગુણસ્થાનકે દેવાયુષ્ય જ બાંધે, પણ નરક-તિર્યચ-મનુષ્યાયુષ્ય ન બાંધે, તેથી તિર્યચ - મનુષ્યના આયુષ્ય બંધકાલના ૩-૩ ભાંગા ન પામે, તેથી તે ૬ પણ દૂર કરવા, તેથી ૨૮માંથી ૧૬ બાદ કરવાથી બાકી રહેલા ૧૨ જ ભાંગા હોય છે.

પ્રમત્ત-અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે ૬-૬ ભાંગા.... :-^{૩૩૧} પ્રમત્ત-અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે જે મનુષ્યના ૮ ભાંગા છે તેમાંથી પરભવાયુના બંધકાલના નારક-તિર્યચ મનુષ્ય આયુષ્યના બંધ ઘટિત ૩ ભાંગા રહિત ૬ જાણવાં. કારણ કે પ્રમત્ત - અપ્રમત્ત દેવાયુષ્ય જ બાંધે છે, બાકીના આયુષ્ય બાંધે નહીં. બંધ થયા પછીના કાલે ચારિત્ર સ્વીકારનારને તો ચારે આયુષ્યની સત્તા સંભવે છે.

અપૂર્વકરણ - અનિવૃત્તિબાદર - સૂક્ષ્મસંપરાય - ઉપશાંતમોહગુણસ્થાનકે :-.... ઉપશમશ્રેણિમાં બે ભાંગા હોય છે.^{૩૩૧} તે આ પ્રમાણે.... (૧) મનુષ્યાયુષ્યનો ઉદય-મનુષ્યાયુષ્યની સત્તા આ ભાંગો પરભવાયુષ્યના બંધકાલ પૂર્વે (ઉપશમશ્રેણિમાં આરૂઢ થનારને) હોય છે. અથવા (૨) મનુષ્યાયુષ્યનો ઉદય - દેવ-મનુષ્યાયુષ્યની સત્તા આ ભાંગો પરભવાયુષ્યનો બંધ થયા પછી અર્થાત્ પૂર્વબદ્ધ દેવાયુષ્યવાળો ઉપશમશ્રેણિ સ્વીકારનારને સંભવે છે.^{૩૩૨} ક્ષપકશ્રેણિમાં તો તેઓને મનુષ્યાયુષ્યનો ઉદય-મનુષ્યાયુષ્યની સત્તા આ એક જ ભાંગો હોય છે, કારણ કે પૂર્વબદ્ધ આયુષ્યવાળા ક્ષપકશ્રેણિનો સ્વીકાર કરતાં નથી. ક્ષીણમોહાદિ ૩ ગુણસ્થાનકે આ એક જ ભાંગો જાણવો. તે રીતે ગુણસ્થાનક વિષે આયુષ્યકર્મનાં ભાંગા કહ્યાં. (યંત્ર નંબર ૪૮/૦ જુઓ.)

યંત્ર નંબર ૪૮ની ટી. ૬ :- નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮ બંધસ્થાનમાં ૩૦-૩૧ના ૨ ઉદયસ્થાનો છે. તેમાં ૩૦ના ઉદયસ્થાનમાં વૈક્રિય શરીરી મનુષ્ય અને આહારક શરીરી મનુષ્યનો ૧-૧ ભંગ ન સંભવાથી કુલ ૨૮૮૮ ઉદયભંગ થાય. અને ૩૧ના ઉદયસ્થાનમાં દેવ પ્રાયોગ્ય બંધસ્થાનની જેમ બધા જ ૧૧૫૨ ઉદયભંગો સંભવે છે.

પ્રશ્ન :- જેવી રીતે દેવ પ્રાયોગ્ય બંધક તરીકે વૈક્રિય તિર્યચ-મનુષ્યની વિવક્ષા કરી તેના ૨૫-૨૭-૨૮-૨૯ ઉદયસ્થાનકો કહ્યાં છે. તેવી રીતે નરક પ્રાયોગ્ય બંધમાં પણ આ ઉદયસ્થાનકો કેમ ન સંભવે ? ઉત્તર :- અહીં તેની વિવક્ષા કરી નથી એમ લાગે છે.

ટી. ૭ કર્મપ્રકૃતિ તથા પંચસંગ્રહના ઉદીરણાકરણના આધારે યુગલિકોને શુભવિહાસોગતિ, સુસ્વરનો જે ઉદય માનેલો હોવાથી તેના હિસાબે અપર્યાપ્તાવસ્થાના ઉદયસ્થાનોમાં ખગતિ અને સ્વરના પણ ભંગો ઓછા થવાથી, ૨૧-૨૬-૨૮-૨૯- ૩૦-૩૧ના ઉદયસ્થાનોમાં ક્રમે ૮-૮-૮-૧૬-૧૧૬૦-૧૧૫૨ ઉદયભંગો અને છએ ઉદયસ્થાનના કુલ ઉદયભંગો ૨૩૫૨ થાય. એ હિસાબે ૨૮ના બંધ કુલ ઉદયભંગો ૫૦૫૦ થાય. આ જ પ્રમાણે ૪થે ગુણસ્થાનકે સામાન્યથી અને ૨૮ના બંધસ્થાનના સંવેધમાં પણ પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ભંગો જાણવાં

ટી. ૮ અહીં એકેન્દ્રિયના કુલ ભંગ-૩૧ અસંભવિત બતાવ્યા છે. કારણ કે ૨૮નું બંધસ્થાનક દેવ-નારક પ્રા યોગ્ય છે. માટે સંભવિત ઉદયસ્થાનકો હોવાથી એકેન્દ્રિય દેવ-નારક પ્રાયોગ્ય ન બાંધે માટે અસંભવિત છે. તથા + ૧૧ બતાવ્યા છે. તે ૨૮ના બંધસ્થાનક સાથે ૨૪નું ઉદયસ્થાન જ અસંભવિત છે. તેથી તેના + ૧૧ અસંભવિત ભાંગા બતાવ્યા છે.

ટી. ૯ ૩૦ના બંધસ્થાનકે વૈક્રિય શરીરી મનુષ્ય અને તિર્યચ મિથ્યાદૃષ્ટિ હોય, કેમ કે ૧થી ૬ ગુણસ્થાનક સુધી આહારકદિક સાથે દેવપ્રાયોગ્ય ૩૦નો બંધ સંભવતો નથી, અને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધક સમ્યગ્દૃષ્ટિ દેવતા-નારક હોય છે. તેથી ઉદ્યોત સાથેના પંચેન્દ્રિય તિર્યચ અને વિકલેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધક મિથ્યાદૃષ્ટિ જ હોય, અને ઉદ્યોતના ઉદયવાળા મનુષ્ય પમા અને દુઃખ ગુણસ્થાનકવાળા જ હોય, અને ૭મે ગુણસ્થાનકે ઉત્તરવૈક્રિય શરીરી અને આહારક શરીરીને માનેલ નથી. તેથી તેમના ૧૦ ઉદયભંગ અહીં લીધા નથી.

ટી. ૧૦ મતાંતરે ૭મે ગુણસ્થાનકે ઉત્તર વૈક્રિયશરીરી અને આહારક શરીરી માનનારની અપેક્ષાએ ૨૮ના ઉદયસ્થાનમાં ઉદ્યોતના ઉદય વગરના ઉત્તર વૈક્રિય શરીરી મનુષ્યો ૧, આહારક શરીરી મનુષ્યો-૧ એમ બે અને ૩૦ ઉદયસ્થાનમાં ઉદ્યોતના ઉદય વાળા ૧-૧ એમ બે કુલ ૨ ઉદયસ્થાનના કુલ ૪ ઉદયભંગો વધે. તેથી સંભવિત ઉદયભાંગા ૭૭૭૭ થાય. અને અસંભવિત ઉદયભાંગા -૧૪ થાય.

ટી. ૧૧ ઉપશમશ્રેણિમાં પણ ૧લા જ સંઘયણનો ઉદય માનનારાના મતે ૧ના બંધમાં ૩૦ના ઉદયસ્થાન માં ૨૪ ઉદયભાંગા આવે. અને અબંધમાં ૩૦ના ઉદયસ્થાનમાં ૨૫ ઉદયભાંગા આવે. એટલે અબંધમાં કુલ ૬૨ ઉદયભાંગા થાય.

ટી.૩૩૦ સ૦ગા૦-૧૦૮ “દેસવિરયમ્બિ વારસ તિસ્મિણુંભંગા છબંધપરિહીના ।”

ટી. ૩૩૧ સ૦ગા૦-૧૦૮ “મણુંભંગતિબંધૂના દુસુ સેસા ઉભવસેદીસુ ।। ૧૦૮ ।।”

બાકીના ગુણસ્થાનકોના ભાંગાઓ બંને શ્રેણિમાં ગાઘા-૧૦૬માં કહ્યાં તે પ્રમાણે યથાયો ગ્ય રીતે સમજવાં.

ટી. ૩૩૨ આ ગુણસ્થાનકોમાં વર્તતાં આત્માઓ અત્યન્ત વિશુદ્ધિવાળા હોવાથી કોઈપણ આયુનો બંધ કરતા નથી, તથા જો કોઈપણ આયુનો બંધ કરી ઉપશમશ્રેણિમાં આરૂઢ થાય તો દેવાયુનો બંધ કરીને જ આરૂઢ થાય છે. અન્ય કોઈપણ આયુનો બંધ કર્યા પછી આરૂઢ થતા નથી. આયુનો બંધ કર્યા વિના પણ ચઢી શકે છે. આ જ ગ્રંથમાં કહ્યું છે કે...“કોઈપણ મનુષ્યો નારક, તિર્યચ અને મનુષ્યાયુનો બંધ કર્યા બાદ શ્રેણિપર આરૂઢ થતા નથી.” માટે ટી.૧૧ એ ૪ ગુણસ્થાનકોમાં ઉપર કહ્યા તે ઉપશમશ્રેણિ આશ્રયી બે-બે ભાંગા હોય છે.

ગોત્રકર્મ :- હવે ગોત્રકર્મના સંવેધ કહે છે.... મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ગોત્રકર્મના પ્રથમ ૫ ભાંગા હોય છે.^{૩૩૩} તે આ પ્રમાણે (૧) નીચગોત્રનો બંધ- નીચગોત્રનો ઉદય - નીચગોત્રની સત્તા, આ ભાંગો તેઉ-વાયુકાયમાં^{૩૩૪} અને તે ભવથી બહાર આવીને કેટલોક કાલ (અંતર્મુહૂર્ત) હોય છે. (૨) નીચગોત્રનો બંધ - નીચગોત્રનો ઉદય - બેની સત્તા, અથવા (૩) નીચગોત્રનો બંધ - ઉચ્ચગોત્રનો ઉદય - બેની સત્તા, અથવા (૪) ઉચ્ચગોત્રનો બંધ - નીચગોત્રનો ઉદય - બેની સત્તા, અથવા (૫) ઉચ્ચગોત્રનો બંધ - ઉચ્ચગોત્રનો ઉદય - બેની સત્તા, આ ચારે પણ ભાંગા મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે યથાયોગ્ય રીતે સંભવે છે.^{૩૩૫}

સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે ૪ ભાંગા :-^{૩૩૬} આ (ઉપરના) ૫ ભાંગામાંથી પ્રથમ સિવાયના ૪ ભાંગા સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે હોય છે. પ્રથમ ભાંગો તેઉ-વાયુકાયને સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકનો અભાવ હોવાથી ન પામે. તે ભવમાંથી બહાર આવીને પણ સાસ્વાદનપણું ન પામે તેથી પ્રતિષેધ છે.

મિશ્રથી દેશવિરતિ ગુણસ્થાનકે બે-બે ભાંગા :-^{૩૩૭} મિશ્રથી શરૂ કરીને દેશવિરતિ ગુણસ્થાનક સુધી ઉચ્ચગોત્રના બંધ વડે થતા દરેકના બે ભાંગા થાય છે. ((૧) ઉ૦ નો બંધ - ઉ૦નો ઉદય - ૨ની સત્તા, (૨) ઉ૦ નો બંધ - નીચેનો ઉદય - ૨ની સત્તા.)

પ્રમત્તસંયતથી સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે એક ભાંગો :-^{૩૩૮} પ્રમત્તસંયતથી શરૂ કરીને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનક સુધી નીચગોત્રના ઉદયના અભાવથી ઉચ્ચગોત્રનો બંધ-ઉચ્ચગોત્રનો ઉદય - બેની સત્તા એ પ્રમાણે એક જ ભાંગો થાય છે.

૧૧ થી ૧૪મા દ્વિચરમ સુધી એક ભાંગો :-^{૩૩૯} (૧૦મા ગુણસ્થાનકે બંધવિચ્છેદ થયા પછી) અબંધે (૧૧મા ગુણસ્થાનકથી) અયોગી કેવલી ગુણસ્થાનકના દ્વિચરમ સમય સુધી ઉચ્ચગોત્રનો ઉદય - ૨ની સત્તા એ ૬ ઢો ભાંગો થાય છે. ૧૪માના અંત્ય સમયે^{૩૪૦} ઉચ્ચગોત્રનો ઉદય-ઉચ્ચગોત્રની સત્તા એ પ્રમાણે ૭મો ભાંગો થાય છે. એ પ્રમાણે ગુણસ્થાનકને વિષે ગોત્રકર્મના ભાંગા કહ્યાં. (યંત્ર નંબર ૪૯-D જુઓ)

હવે મોહનીયકર્મના ગુણસ્થાનકને વિષે બંધ-ઉદય-સત્તાના સંવેધ કહ્યાં છે તેથી ફરી કહેતાં નથી.

ઇતિ સર્વ કર્મોના ગુણસ્થાનકને વિષે બંધ-ઉદય-સત્તા સંવેધ સમાપ્ત

૩૩૩ ગાથા - ૧૦૯ "પંવાદિમા ડ મિચ્છે"

૩૩૪ આ વિકલ્પ ઉચ્ચગોત્રની ઉદ્વલના કર્યા પછી તેઉકાય - વાયુકાયમાં હોય છે. તથા તેઉ-વાયુકાયમાંથી નીકળી તિર્યચના જે ભવમાં ઉત્પન્ન થાય ત્યાં પણ ઉચ્ચગોત્ર (અંતર્મુહૂર્ત સુધી) ન બાંધે ત્યાં સુધી પ્રથમ ભાંગો સંભવે છે. તેઉ-વાયુકાય ઉચ્ચગોત્રની ઉદ્વલના કરે છે, કેમ કે તેઓ તેનો બંધ કરતા નથી.

૩૩૫ અહીં એ ધ્યાનમાં રાખવું કે દેવગતિમાં નીચગોત્રનો ઉદય હોતો નથી, નરક - તિર્યચગતિમાં ઉચ્ચગોત્રનો ઉદય હોતો નથી, અને મનુષ્યગતિમાં યથાયોગ્ય રીતે બંનેનો ઉદય હોય છે. બંને ગતિનો બંધ તો ચારે ગોત્રના જીવોને હોઇ શકે છે.

૩૩૬ ગાથા - ૧૦૯ "આદિમહીણા ડ સાસણે વડસો"

૩૩૭ ગાથા - ૧૦૯ "ઉચ્ચવચ્છેણં ડોણિણ ડ મીસાઓ વેસવિરવં જા ૧૧૦૧ ૧૧"

૩૩૮ "ઉચ્ચેણં વચ્છુવણ જા સુહમોડવૈધ છટ્ટઓ મંગો ।
ઉવસંતા જાડજોગી-વુચરિમ ચરિમમિ સત્તમઓ" ૧૧૧૦ ૧૧

- : અથ પદસમૂહનું સ્વરૂપ :-

હંમણાં પદસમૂહ વિષયમાં જે કહેવા યોગ્ય છે તે કહે છે.... તેમાં પદસમૂહ^{૩૩૯} બે પ્રકારે છે.... (૧) અવ્યાકૃતોદય = સામાન્ય ઉદયના અને (૨) ગુણસ્થાનકના ઉદય સંબંધી છે. તેમાં અવ્યક્ત ઉદય તે ગુણસ્થાનકને છોડીને સામાન્ય ઉદયો તે સંબંધી પદસમૂહ પરિમાણ ત્યાં સુધી કહેવા કે ... ત્યાં ૧૦ ના ઉદયે - એક ચોવીશી. ૯ના ઉદયે - ૬ ચોવીશી ... ૩ મિથ્યાદૃષ્ટિને, સાસ્વાદન - મિશ્ર અને અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિને વિષે એક-એક ચોવીશી. ૮ના ઉદયે - ૧૧ ચોવીશી.... ૩ મિથ્યાદૃષ્ટિને, સાસ્વાદન - મિશ્રદૃષ્ટિને - બે - બે ચોવીશી, અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિને -૩ ચોવીશી, અને દેશવિરતિને -૧ ચોવીશી. ૭ના ઉદયે - ૧૦ ચોવીશી... મિથ્યાદૃષ્ટિ સાસ્વાદન અને મિશ્રદૃષ્ટિને એક-એક ચોવીશી, અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ - દેશવિરતિને ૩-૩ ચોવીશી, પ્રમત્ત-અપ્રમત્તની ભેગી થઇ સ્વરૂપથી ભેદના અભાવથી ૧ ચોવીશી. ૬ના ઉદયે - ૭ ચોવીશી... અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ એક ચોવીશી, દેશવિરતિ અને પ્રમત્ત - અપ્રમત્તને ૩-૩ ચોવીશી. અપૂર્વકરણ સંબંધી ૬ આદિ ઉદયસ્થાનકો પ્રમત્ત-અપ્રમત્ત સંબંધી (ઉદયસ્થાનકથી) સ્વરૂપ ભેદના અભાવથી જુદી ન ગણાવી. (માત્ર ગુણસ્થાનકના ભેદે ભિન્ન છે.) ૫ના ઉદયે - ૪ ચોવીશી... દેશવિરતિને-૧, અને પ્રમત્ત-અપ્રમત્તને ૩ ચોવીશી. ૪ના ઉદયે - એક ચોવીશી. અને તે પ્રમત્ત-અપ્રમત્તને હોય છે. સ્થાપના આ પ્રમાણે છે. ઉદયસ્થાન :- ૧૦-૯-૮-૭-૬-૫-૪ ચોવીશી ૧-૬-૧૧-૧૦-૭-૪-૧.

પદ સંખ્યા :- આ ચોવીશીને તે ૧૦ આદિ ઉદયસ્થાન વડે ગુણાવી.^{૩૪૦} તે આ પ્રમાણે કહે છે... ૧૦ ના ઉદયે એક ચોવીશી, તે ૧૦ વડે ગુણવાથી ૧ x ૧૦ = ૧૦ થાય. ૯ના ઉદયે ૬ ચોવીશી તે ૬ ને ૯ વડે ગુણવાથી ૬ x ૯ = ૫૪ થાય. ૮ના ઉદયે ૧૧ ચોવીશી તે ૧૧ને ૮ વડે ગુણવાથી ૧૧ x ૮ = ૮૮ થાય. ૭ ના ઉદયે ૧૦ ચોવીશી તે ૧૦ ને ૭ વડે ગુણવાથી ૧૦ x ૭ = ૭૦ થાય. ૬ના ઉદયે ૭ ચોવીશી તે ૭ને ૬ વડે ગુણવાથી ૭ x ૬ = ૪૨ થાય. ૫ના ઉદયે ૪ ચોવીશી તે ૪ને ૫ વડે ગુણવાથી ૪ x ૫ = ૨૦ થાય. ૪ના ઉદયે ૧ ચોવીશી તે ૧ ને ૪ વડે ગુણવાથી ૪ થાય.

સ્થાપના આ પ્રમાણે.... ૧૦ + ૫૪ + ૮૮ + ૭૦ + ૪૨ + ૨૦ + ૪ = સર્વનો સરવાળો કરતાં ૨૮૮ થાય છે. પછી તે ૨૮૮ ને ૨૪ વડે ગુણવાથી ૨૮૮ x ૨૪ = ૬૯૧૨ થયા. તેમાં ૨ના ઉદયે ૧૨ ભાંગા તેને ૨ ના ઉદય સાથે ગુણવાથી ૧૨ x ૨ = ૨૪ પદો થાય. ૧ના ઉદયે ૪ ભાંગા,^{૩૪૧} અને ૪ને ૧ના ઉદય સાથે ગુણવાથી ૪ x ૧ = ૪ પદો, એ પ્રમાણે સર્વ મલીને ૨૮ પદો અધિક ઉમેરવા, તેથી ૬૯૧૨ + ૨૮ = ૬૯૪૦ પદો થયા.^{૩૪૨} (યંત્ર નંબર - ૫૦ જુઓ.) (અનું પેઠા નં-૨૫૦)

૧૨ ગુણસ્થાનક વિષે જ્ઞાનાવરણ - અંતરાયકર્મના સંવેધ :- (યંત્ર નંબર-૪૯)

યંત્ર નંબર - ૩૦ A ના આધારે

ગુણસ્થાનક	ભાંગો ?	ભાંગા	કુલ ભાંગા
૧ થી ૧૦	૧ લો	૧	૧૦
૧૧ થી ૧૨	૨ જો	૧	૨
			૧૨

૩૩૯ ગાથા - ૧૧૧ "અહુણાડવોગ્ગડગુણુદયપયસમૂહં પવકુલામિ ।। ૧૧૧ ।।"

પદ એટલે એક ઉદયસ્થાનકની પ્રકૃતિઓ, જેમ કે દસના ઉદયની એક ચોવીશી એટલે ચોવીશ ભાંગ થાય. એટલે કે દસ પ્રકૃતિનો ઉદય ક્રોધાદિના કેરકારે ચોવીસ પ્રકારે થાય, તે ચોવીસે ભાંગમાં દસ દસ પ્રકૃતિઓ હોય. એટલે દસને ચોવીસે ગુણતાં ૨૪૦ પદ = છૂટી પ્રકૃતિઓ થાય.

૩૪૦ "જા જોમિ ચરવીસા, ગુણિયાઓ તાઝ તેણ ઉદરણં ।"

મિલિયા ચરવીસગુણા, ડ્યરપરણિય - પયસંઘા ।। ૧૧૨ ।।

૩૪૧ અહીં ૧૦મા ગુણસ્થાનકે ૧ના ઉદયે જે એક ભાંગ થાય છે, તેને એકના ઉદયે થતા ચાર ભાંગમાં સમાવેલો છે.

૩૪૨ "સત્તસહસ્તા સદ્દીપ વજિયા અહવ તે તિવળ્ણા ।"

ડ્યુતીસાણ અહવા, વંધગભેણ મોહણિ ।। ૧૧૩ ।।

૧૨ ગુણસ્થાનક વિષે દર્શનાવરણકર્મના સંવેધ :- (ચંત્ર નંબર-૪૯/A)

ચંત્ર નંબર -૨૭ A ના આધારે

ગુણસ્થાનક	ભાંગો ?	નિદ્રા ભેદ વગરના		નિદ્રા ભેદ સહિતના	
		ભાંગા	કુલભાંગા	ભાંગા	કુલ ભાંગા
૧-૨	૧લો - ૨જો	૨	૪	૬	૧૨
૩ થી ૬	૩જો - ૪થો	૨	૮	૬	૨૪
૭	"	૨	૨	૩	૩
૮	૩ થી ૬	૪	૪	૬	૬
૯-૧૦	૫-૬-૧૦-૧૨	૪	૮	૬	૧૨
૧૧	૭-૮	૨	૨	૩	૩
૧૨	૯-૧૧-૧૩	૩	૩	૪	૪
			૩૧		૬૪
અન્ય આચાર્યોના મતે :-					
૧-૨	૧-૨ જો	૨	૪	૬	૧૨
૩ થી ૬	૩-૪ થો	૨	૮	૬	૨૪
૭	૩-૪ થો	૨	૨	૩	૩
૮	૩ થી ૬	૪	૪	૬	૬
૯-૧૦	૫-૬-૧૦	૩	૬	૪	૮
૧૧	૭-૮	૨	૨	૩	૩
૧૨	૯-૧૧	૨	૨	૨	૨
			૨૮		૫૮

૧૪ ગુણસ્થાનક વિષે વેદનીયકર્મના સંવેધ ચંત્ર નંબર-૪૯/B

ચંત્ર નંબર -૨૯ A ના આધારે

ગુણસ્થાનક	ભાંગો ?	ભાંગા	કુલ ભાંગા
૧ થી ૬	૧ થી ૪	૪	૨૪
૭ થી ૧૩	૩-૪	૨	૧૪
૧૪	૫ થી ૮	૪	૪
			૪૨

૧૪ ગુણસ્થાનક વિષે આયુષ્યકર્મના સંવેધ યંત્ર નંબર-૪૯/૮

યંત્ર નંબર - ૨૬ ના આધારે

ગુણસ્થાનક	ભાંગો	ભાંગા	કુલ ભાંગા
૧	સર્વ	૨૮	૨૮
૨	૧૫ -૨૪(નરક પ્રાયોગ્ય બંધ) વિના	૨૬	૨૬
૩	૨-૩-૭-૮-૧૨ થી ૧૫, ૨૧ થી ૨૪ (બંધાવસ્થા) સિવાય	૧૬	૧૬
૪	૧૬ (સર્વ પૂર્વાસ્થા, પરાવસ્થા) + ૪ (દેવ-મનુ૦ પ્રાયોગ્ય બંધાવસ્થા)(૩-૮-૧૨-૨૧)	૨૦	૨૦
૫	૧૧-૧૨-૧૬ થી ૨૧, ૨૫ થી ૨૮ (મનુષ્યનાં -૬ અને તિર્યચના - ૬)	૧૨	૧૨
૬-૭	૧૧-૧૨, ૧૬ થી ૧૯ (મનુષ્યના -૬)	૬	૧૨
૮ થી ૧૧	૧૧ - ૧૬	૨	૮
૧૨ થી ૧૪	૧૧	૧	૩

૧૪ ગુણસ્થાનક વિષે ગોત્રકર્મના સંવેધ યંત્ર નંબર-૪૯/૮

યંત્ર નંબર - ૨૮ A ના આધારે

ગુણસ્થાનક	ભાંગો ?	ભાંગા	કુલ ભાંગા
૧	૧ થી ૫	૫	૫
૨	૨ થી ૫	૪	૪
૩-૪-૫	૪-૫	૨	૬
૬ થી ૧૦	૫	૧	૫
૧૧ થી ૧૩	૬	૧	૩
૧૪	૬-૭	૨	૨
			૨૫

सामान्यथी मोहनीयकर्मना उदयस्थानना उदय-योवीसी-भांगा प्रदर्शक यंत्र नं० - ५०

अनुक्रम	गुणस्थान	प्रकृति सभ्या	उदय स्थान						उदय योवीसी	उदय भांग	पद योवीसी	पद भांग	गुणस्थान	क्या श्रवो ?
			क्याय	युगल	वेद	मोहनीय	भय	दुर्गुणा						
१	१	१०	४	२	१	मिथ्यात्व	१	१	१	२४	१०	२४०	स	मिथ्यादृष्टि
२	१	८	४	२	१	"	१	०	१	२४	८	२१६	भा	"
३	१	८	४	२	१	"	०	१	१	२४	८	२१६	वे	"
४	१	८	३	२	१	"	१	१	१	२४	८	२१६	श	"
५	२	८	४	२	१	०	१	१	१	२४	८	२१६	वा	सास्वादनदृष्टि
६	३	८	३	२	१	मिश्र	१	१	१	२४	८	२१६	जा	मिश्रदृष्टि
७	४	८	३	२	१	सम्यक्त्व	१	१	१	२४	८	२१६		क्षयोपशमसम्यक्त्व
८	१	८	४	२	१	मिथ्यात्व	०	०	१	२४	८	१८२		मिथ्यादृष्टि
९	१	८	३	२	१	"	१	०	१	२४	८	१८२		"
१०	१	८	३	२	१	"	०	१	१	२४	८	१८२	स	"
११	२	८	४	२	१	०	१	०	१	२४	८	१८२	भा	सास्वादनदृष्टि
१२	२	८	४	२	१	०	०	१	१	२४	८	१८२	वे	"
१३	३	८	३	२	१	मिश्र	१	०	१	२४	८	१८२	श	मिश्रदृष्टि
१४	३	८	३	२	१	"	०	१	१	२४	८	१८२	वा	"
१५	४	८	३	२	१	सम्यक्त्व	१	०	१	२४	८	१८२	जा	क्षयोपशम सम्यक्त्व
१६	४	८	३	२	१	"	०	१	१	२४	८	१८२		"
१७	४	८	३	२	१	०	१	१	१	२४	८	१८२		औप०-सायिक सम्य०
१८	५	८	२	२	१	सम्यक्त्व	१	१	१	२४	८	१८२		क्षयोपशम सम्य०
१९	१	७	३	२	१	मिथ्यात्व	०	०	१	२४	७	१६८		मिथ्यादृष्टि
२०	२	७	४	२	१	०	०	०	१	२४	७	१६८	स	सास्वादनदृष्टि
२१	३	७	३	२	१	मिश्र	०	०	१	२४	७	१६८	भा	मिश्रदृष्टि
२२	४	७	३	२	१	सम्यक्त्व	०	०	१	२४	७	१६८	वे	क्षयोपशम सम्य०
२३	४	७	३	२	१	०	१	०	१	२४	७	१६८	श	औप०, सायिकसम्य०
२४	४	७	३	२	१	०	०	१	१	२४	७	१६८	वा	" "
२५	५	७	२	२	१	सम्यक्त्व	१	०	१	२४	७	१६८	जा	क्षयोपशम सम्य०
२६	५	७	२	२	१	"	०	१	१	२४	७	१६८		"
२७	५	७	२	२	१	०	१	१	१	२४	७	१६८		औप०, सायिकसम्य०
२८	६	७	१	२	१	सम्यक्त्व	१	१	१	२४	७	१६८	७	क्षयोपशम सम्य०

અનુક્રમ	ગુણસ્થાન	ઉદય સ્થાન							ઉદય ચોવીસી	ઉદય ભંગ	પદ ચોવીસી	પદ ભંગ	ગુણસ્થાન	ક્યા જીવો ?
		પ્રકૃતિ સંખ્યા	કપાય	યુગલ	વેદ	મોહનીય	ભય	જુગુપ્સા						
૨૯	૪	૬	૩	૨	૧	૦	૦	૦	૧	૨૪	૬	૧૪૪	સ	ઓપ૦, સાયિકસમ્ય૦
૩૦	૫	૬	૨	૨	૧	સમ્યક્ત્વ	૦	૦	૧	૨૪	૬	૧૪૪	મા	ક્ષયોપશમ સમ્ય૦
૩૧	૫	૬	૨	૨	૧	૦	૧	૦	૧	૨૪	૬	૧૪૪	વે	ઓપ૦, સાયિકસમ્ય૦
૩૨	૫	૬	૨	૨	૧	૦	૦	૧	૧	૨૪	૬	૧૪૪	શ	ઓપ૦, સાયિકસમ્ય૦
૩૩	૬	૬	૧	૨	૧	સમ્યક્ત્વ	૧	૦	૧	૨૪	૬	૧૪૪	વા	ક્ષયોપશમ સમ્ય૦
૩૪	૬	૬	૧	૨	૧	"	૦	૧	૧	૨૪	૬	૧૪૪	ળા	"
૩૫	૬	૬	૧	૨	૧	૦	૧	૧	૧	૨૪	૬	૧૪૪	૭/૮	ઓપ૦, સાયિકસમ્ય૦
૩૬	૫	૫	૨	૨	૧	૦	૦	૦	૧	૨૪	૫	૧૨૦	સમા૦	ઓપ૦, સાયિકસમ્ય૦
૩૭	૬	૫	૧	૨	૧	સમ્યક્ત્વ	૦	૦	૧	૨૪	૫	૧૨૦	૭	ક્ષયોપશમ સમ્ય૦
૩૮	૬	૫	૧	૨	૧	૦	૧	૦	૧	૨૪	૫	૧૨૦	૭/૮	ઓપ૦, સાયિકસમ્ય૦
૩૯	૬	૫	૧	૨	૧		૦	૧	૧	૨૪	૫	૧૨૦	૭/૮	ઓપ૦, સાયિકસમ્ય૦
૪૦	૬	૪	૧	૨	૧	૦	૦	૦	૧	૨૪	૪	૧૨૦	૭/૮	ઓપ૦, સાયિકસમ્ય૦
								કુલ	૪૦	૯૬૦	૨૮૮	૬૯૧૨		
	૮	૨	૧	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૧૨	૦	૨૪	સમા૦	ઓપ૦, સાયિકસમ્ય૦
	૮	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૪		૪	૧૦	ઓપ૦, સાયિકસમ્ય૦
								કુલ		૮૭૬		૬૯૪૦		

અથવા પના બંધે (૨ના ઉદયે) ૨૪ પદો જના બંધે (એકના ઉદયે) ૪ પદો અને બંધે (એકના ઉદયે) ૩ પદો, ૨ના બંધે (એકના ઉદયે) ૨ પદ, ૧ના બંધે (૧ના ઉદયે) ૧ પદ, અને (બંધ વિચ્છેદ થયા પછી ૧૦મા ગુણસ્થાનકે) અબંધે પણ (૧ના ઉદયે) એક પદ, બંધક ભેદ વડે સર્વ મલીને ૩૫ પદો થાય છે. તેને પૂર્વની રાશિમાં (૬૯૧૨ + ૩૫) ઉમેરતાં = ૬૯૪૭ પદો થાય છે. ^{૩૪૨}

અથવા મતાંતરે જના બંધે ૨ના ઉદયે ૧૨ ભાંગા થાય, તેના પદો ૨૪ થાય. તે વધારાના ૨૪ પદો ૬૯૪૭ માં મેળવતાં ૬૯૭૧ પદો થાય છે. આ અવ્યક્ત ઉદય પદ સંખ્યા ૩ મતથી જાણાવી. ^{૩૪૨-૩૪૩}

છતિ પદ સમૂહ સ્વરૂપ સમાપ્ત

૩૪૩ કેટલાએક આચાર્ય મહારાજો વેદના બંધ અને ઉદયનો સાથે જ વિચ્છેદ થાય છે. એમ કહે છે. તેમના મતે પના બંધે - ૨ના ઉદયે ૨૪ પદ થાય, અને પુરુષવેદના બંધ-ઉદયનો સાથે જ ક્ષય થયા બાદ ચાર આદિના બંધે એકના ઉદયે ૪ આદિ પદ થાય છે. કેટલાએક આચાર્ય મહારાજો પુરુષવેદનો બંધવિચ્છેદ થયા પછી પણ અલ્પ ટાઇમ તેનો ઉદય માને છે. તેમના મતે પના બંધે - ૨ના ઉદયે ૨૪ પદ, અને જના બંધે ૨ના ઉદયે પણ ૨૪ પદ થાય. ત્યાર બાદ વેદનો ઉદય ગયા પછી જના બંધે એકના ઉદયે ૪ વિગેરે પદ તો ઉપર પ્રમાણે જ થાય છે. અહીં મતાંતરે આ રીતે થતાં ૨૪ પદો ઉમેરવાથી ૬૯૭૧ પદો થાય છે.

- : અથ ગુણસ્થાનક વિષે પદ સંખ્યા :-

હવે ગુણસ્થાનકને વિષે પદ સંખ્યા કહે છે.... મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે :- ૬૮ ધ્રુવપદો છે. જેની સાથે ૨૪ વડે ગુણવાના હોય છે તે પદો થાય છે, એ પ્રમાણે અર્થ છે. તે આ પ્રમાણે કહે છે.... ૧૦ના ઉદયે એક ચોવીશી, તેથી એકને ૧૦ સાથે ગુણવાથી ૧૦ થાય છે. ૯ના ઉદયે - ૩ ચોવીશી એટલે ૩ ને ૯ સાથે ગુણવાથી ૨૭ થાય છે. ૮ના ઉદયે ૩ ચોવીશી એટલે ૩ ને ૮ સાથે ગુણવાથી ૨૪ થાય છે. ૭ના ઉદયે ૧ ચોવીશી એટલે ૧ ને ૭ સાથે ગુણવાથી ૭ થાય છે. સર્વ મલીને મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૬૮ પદચોવીશી થાય છે.

એ જ રીતે સાસ્વાદને - ૩૨ મિશ્રે - ૩૨. અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિને - ૬૦ દેશવિરતિને - ૫૨. પ્રમત્તે - ૪૪ અપ્રમત્તે પણ ૪૪. અને અપૂર્વકરણો - ૨૦ સર્વ મલીને ઉપર ધ્રુવપદો થાય છે.^{૩૪૪} તેને ૨૪ વડે ગુણવાથી ૮૪૪૮ પદો થાય છે. તેમાં અનિવૃત્તિબાદર સંપરાયના પૂર્વે કહેલ ૨૮ અને સૂક્ષ્મ સંપરાય ગુણસ્થાનકે ૧ પદ ઉમેરવાથી પૂર્ણ પદ સંખ્યા થાય છે. અને તે ૮૫૦૦ માં ૨૩ ઓછા = ૮૪૭૭ થાય છે.^{૩૪૫} (યંત્ર નંબર - ૫૧ જુઓ.)

અથવા ૫ના બંધે ૨૪ પદો, ૪ના બંધે - ૪ પદો, ૩ના બંધે ૩ પદો, બેના બંધે ૨ પદો, એકના બંધે - ૧ પદ, અને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે અબંધે ૧ પદ એ પ્રમાણે બંધ ભેદ વડે સર્વ મલીને ૩૫ પદો થાય છે. તે પૂર્વની રાશી (૮૪૪૮)માં ઉમેરવાથી ૮૪૮૩ પદો થાય છે.^{૩૪૫}

અથવા મતાંતરે ૪ના બંધે-૨ના ઉદયે ૧૨ ભાંગા થાય છે, અને તેના પદ-૨૪ થાય છે. તે પણ ઉમેરવાથી (૮૪૮૩ + ૨૪) = ૮૫૦૭ પદો થાય છે.^{૩૪૫}

ઇતિ ગુણસ્થાનક વિષે પદ સંખ્યા સમાપ્ત

- : અથ ગુણસ્થાનક વિષે ઉપયોગથી ઉદયભંગ-ઉદયપદ સ્વરૂપ :-

એ પ્રમાણે યોગ-ઉપયોગ અને લેશ્યાના ભેદથી પણ ઘણાં ભેદો થાય છે,^{૩૪૬} તેમાં યોગના સંબંધમાં ઘણું કહેવાનું હોવાથી તેને છોડીને પહેલાં ઉપયોગના ભેદથી ભેદો કહે છે....

અહીં મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે -૮ ચોવીસી, સાસ્વાદને-૪ ચોવીસી, મિશ્રે-૪ ચોવીસી, અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિને -૮ ચોવીસી, દેશવિરતિને -૮ ચોવીસી, પ્રમત્તસંયતને-૮ ચોવીસી, અપ્રમત્તસંયતને-૮ ચોવીસી, અપૂર્વકરણો-૪ ચોવીસી થાય છે. (કુલ - ૫૨ ચોવીસી થાય છે.)

તથા મિથ્યાદષ્ટિ-સાસ્વાદન અને મિશ્ર ગુણસ્થાનકે મતિ અજ્ઞાન-શ્રુત અજ્ઞાન- વિભંગ જ્ઞાન - ચક્ષુદર્શન અને અચક્ષુદર્શન એ ૫ ઉપયોગ હોય છે. અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિ અને દેશવિરતિ ગુણસ્થાનકે મતિજ્ઞાન-શ્રુતજ્ઞાન-અવધિજ્ઞાન-ચક્ષુદર્શન-અચક્ષુદર્શન-અવધિદર્શન એ ૬ ઉપયોગ હોય છે. પ્રમત્ત આદિથી સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકના અંત સુધી તે જ ૬માં મનઃપર્યવજ્ઞાન સહિત ૭-૭ ઉપયોગ હોય છે. (અનુસંધાણ - પે. ૨૫૩)

૩૪૪ ગાથા - ૧૧૪-૧૧૫ "અદ્વિતી વતીસા, વતીસા સદીમેવ શાવન્ના । ચર્યાલા ચર્યાલા વીસા મિચ્છા ઉપયધુવગા ॥ ૧૧૪ ॥"

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮

તિષ્ઠિ સયા શાવન્ના મિલિયા ચરવીસ્તાડિયા એ ।

શાયરદયપપહિં સહિયા ઉ ગુણેસુ પયસંલા ॥ ૧૧૫ ॥"

૩૪૫ "તેવીસૂના સત્તરસ સવજ્ઞિયા અહવ સત્તઅહિયાઈ ।

પંચાસીડસયાઈ રદયપયાઈ તુ મોહસ્સ ॥ ૧૧૬ ॥"

૩૪૬ ગાથા - ૧૧૭ "એવં જોગુવઓગાલેસાઈ મેયઓ વહુભેયા ।"

૧૦ ગુણસ્થાનક વિષે ઉદયસ્થાનો-ઉદય-પદ-ચોવીશી-ભાંગા પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર-૫૧

ગુણ સ્થાનક	પ્રકૃતિ સંખ્યા	ઉદયસ્થાન પ્રકૃતિના નામ	ઉદય ચોવીશી ૪X ૨X૩	ઉદય ભાંગા	પદ ચોવીશી	પદ ભાંગા
૧	૭ ^૧	૩ કષાય, ૨ યુગલ, ૧ વેદ, મિથ્યાત્વ મોહનીય.	૧	૨૪	૭	૧૬૮
	૮ ^૧	૭ + અનંતાનુબંધિ, ૭ + ભય, ૭ + જુગુપ્સા.	૩	૭૨	૨૪	૫૭૬
	૯ ^૧	૭ + અનંતાભય, ૭ + અનંતાભય જુગુપ્સા, ૭ + ભય-જુગુપ્સા	૩	૭૨	૨૭	૬૪૮
	૧૦	૭ + અનંતાનુબંધિ - ભય - જુગુપ્સા.	૧	૨૪	૧૦	૨૪૦
		કુલ	૮	૧૯૨	૬૮	૧૬૭૨
૨	૭	૪ કષાય, ૨ યુગલ, ૧ વેદ	૧	૨૪	૭	૧૬૮
	૮	૭ + ભય, ૭ + જુગુપ્સા.	૨	૪૮	૧૬	૩૮૪
	૯	૭ + ભય-જુગુપ્સા	૧	૨૪	૮	૨૧૬
		કુલ	૪	૯૬	૩૨	૭૬૮
૩	૭	૩ કષાય, ૨ યુગલ, ૧ વેદ મિશ્રમોહનીય.	૧	૨૪	૭	૧૬૮
	૮	૭ + ભય, ૭ + જુગુપ્સા.	૨	૪૮	૧૬	૩૮૪
	૯	૭ + ભય-જુગુપ્સા	૧	૨૪	૮	૨૧૬
		કુલ	૪	૯૬	૩૨	૭૬૮
૪	૬	૩ કષાય, ૨ યુગલ, ૧ વેદ	૧	૨૪	૬	૧૪૪
	૭	૬ + ભય, ૬ + જુગુપ્સા, ૬ + સમ્યક્ત્વ મોહનીય.	૩	૭૨	૨૧	૫૦૪
	૮	૬ + ભય-જુગુપ્સા, ૬ + ભય-સમ્યક્ત્વ, ૬ જુગુપ્સા-સમ્યક્ત્વ.	૩	૭૨	૨૪	૫૭૬
	૯	૬ + ભય-જુગુપ્સા-સમ્યક્ત્વમોહનીય.	૧	૨૪	૮	૨૧૬
		કુલ	૮	૧૯૨	૬૦	૧૪૪૦
૫	૫	૨ કષાય, ૨ યુગલ, ૧ વેદ.	૧	૨૪	૫	૧૨૦
	૬	૫ + સમ્યક્ત્વમોહનીય, ૫ + ભય, ૫ + જુગુપ્સા.	૩	૭૨	૧૮	૪૩૨
	૭	૫ + સમ્યક્ત્વ-ભય, ૫ + સમ્યક્ત્વ-જુગુપ્સા, ૫ + ભય-જુગુપ્સા	૩	૭૨	૨૧	૫૦૪
	૮	૫ + સમ્યક્ત્વ મોહનીય - ભય - જુગુપ્સા.	૧	૨૪	૮	૧૯૨
		કુલ	૮	૧૯૨	૫૨	૧૨૪૮
૬	૪	૧ કષાય, ૨ યુગલ, ૧ વેદ.	૧	૨૪	૪	૯૬
	૫	૪ + સમ્યક્ત્વમોહનીય, ૪ + ભય, ૪ + જુગુપ્સા	૩	૭૨	૧૫	૩૬૦
	૬	૪ + સમ્યક્ત્વ-ભય, ૪ + સમ્યક્ત્વ-જુગુપ્સા, ૪ + ભય-જુગુપ્સા	૩	૭૨	૧૮	૪૩૨
	૭	૪ + સમ્યક્ત્વ મોહનીય - ભય - જુગુપ્સા.	૧	૨૪	૭	૧૬૮
		કુલ	૮	૧૯૨	૪૪	૧૦૫૬
૭		૬૬૬ ગુણસ્થાનકની જેમ.	૮	૧૯૨	૪૪	૧૦૫૬

ગુણ સ્થાનક	પ્રકૃતિ સંખ્યા	ઉદયસ્થાન પ્રકૃતિના નામ	ઉદય ચોવીસી ૪x ૨x૩	ઉદય ભાંગા	પદ ચોવીસી	પદ ભાંગા
૮	૪	૧ કષાય, ૨ યુગલ, ૧ વેદ.	૧	૨૪	૪	૯૬
	૫	૪ + ભય, ૪ + જુગુપ્સા	૨	૪૮	૧૦	૨૪૦
	૬	૪ + ભય, જુગુપ્સા	૧	૨૪	૬	૧૪૪
		કુલ	૪	૯૬	૨૦	૪૮૦
૯	૨	૧ કષાય, ૧ વેદ.	-	૧૨	-	૨૪
	૧	૧ કષાય	-	૪	-	૪
		કુલ	-	૧૬	-	૨૮
૧૦	૧	૧ કષાય	-	૧	-	૧
		કુલ	૫૨	૧૨૬૫	૩૫૨	૮૪૭૭

ટી. ૧. અભવ્યને અનંતાનુબંધિ વગરના વિકલ્પો ન હોવાથી ૭નું ઉદયસ્થાન, અને ૮ના ઉદયસ્થાનના ૨ વિકલ્પો, ૯ના ઉદયસ્થાનનો ૧ વિકલ્પ, એમ કુલ ૪ ઉદયચોવીસી, અને તે હિસાબે ૯૬ ઉદયભંગ, ૩૨ પદચોવીસી તથા ૭૬૮ પદભંગ ન સંભવે. તેથી અભવ્યને કુલ ૪ ઉદય ચોવીસી, ૯૬ ઉદયભંગ, ૩૬ પદ ચોવીસી, ૮૬૪ પદભંગ આવે તે આ પ્રમાણે.....

અભવ્યને ૧જું.	કષાય-૪, યુગલ-૨, વેદ-૧, મિથ્યાત્વમોહનીય.	૧	૨૪	૮	૧૯૨
૯	૮ + ભય, ૮ + જુગુપ્સા.	૨	૪૮	૧૮	૪૩૨
૧૦	૮ + ભય-જુગુપ્સા.	૧	૨૪	૧૦	૨૪૦
	કુલ	૪	૯૬	૩૬	૮૬૪

ગુણસ્થાનકની અવિવક્ષાથી એટલે કે સામાન્યથી ઉદયભંગ વગેરે ગણીએ તો ૭મા અને ૮મા ગુણસ્થાનકની ઉદય ચોવીસી વગેરે દુકા ગુણસ્થાનકમાં સમાઈ જાય. તથા તેવી જ રીતે ૧૦મા ગુણસ્થાનકના ૧ ઉદયભંગ અને ૧ પદભંગ ૯મા ગુણસ્થાનકમાં સમાઈ જાય છે... માટે સામાન્યથી નીચે પ્રમાણે સર્વ વસ્તુઓ આવે.

ઉદય ચોવીસી	ઉદય ભંગ	પદ ચોવીસી	પદભંગ
૪૦	૯૭૬	૨૮૮	૬૯૪૦

જેટલાં ઉદયના વિકલ્પો છે. તે ઉદીરણમાં પણ જાણવાં..... દરેક ભાંગાનો કાળ જઘન્ય -૧ સમય, ઉત્કૃષ્ટ-અંતર્બુદ્ધર્ત.

તેમાં મિથ્યાદષ્ટિ આદિને વિષે ૮ આદિ ચોવીસીને યથાયોગ્ય ઉપયોગ વડે ગુણવા. ^{૩૪૭} તે આ પ્રમાણે... મિથ્યાદષ્ટિને-૮, સાસ્વાદને-૪, મિશ્રે-૪, સર્વમલીને ૧૬ ચોવીસીને-૫ ઉપયોગ વડે ગુણવાથી ૮૦ ચોવીસીઓ થાય છે. અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિને-૮, દેશવિરતને-૮, સર્વમલીને ૧૬ ચોવીસી થાય છે, તેને ૬ ઉપયોગ વડે ગુણવાથી ૯૬ ચોવીસીઓ થાય છે. પ્રમત્તને-૮, અપ્રમત્તને-૮ અપૂર્વકરણો-૪, સર્વમલીને ૨૦ ચોવીસી થાય તેને ૭ ઉપયોગ વડે ગુણવાથી ૧૪૦ ચોવીસીઓ થાય છે. તેથી (૮૦ + ૯૬ + ૧૪૦) સર્વ મલીને ૩૧૬ ચોવીસીઓ થાય છે. તેને ૨૪ વડે ગુણવાથી ૭૫૮૪ ભાંગા થાય છે. તથા ૨ના ઉદયે - ૧૨ ભાંગા ૧ના ઉદયે ૫ ભાંગા, સર્વમલીને ૧૭ ભાંગા તેને ૭ ઉપયોગ વડે ગુણવાથી ૧૧૯ ભાંગા થાય છે. તેને પૂર્વની રાશી (૭૫૮૪) માં ઉમેરવાથી ૭૭૦૩ ભાંગા થાય છે. ^{૩૪૮}

૩૪૭ ગાથા - ૧૧૭ "જા જસ્ત મમિ ઉ જુને સંકસા તમિ ગુળગારો ।। ૧૧૭ ।।"
 ૩૪૮ ગાથા - ૧૧૮ "ઉદયાગુવયોગેસું સગત્પરિસયા સિત્તરા હૈં તિ ।"

હવે ઉદયપદની સંખ્યા કહે છે..... તેમાં મિથ્યાદષ્ટિને -૬૮ ધ્રુવપદો છે, સાસ્વાદને-૩૨, મિશ્રે-૩૨, અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિને-૬૦, દેશવિરતિને ૫૨, પ્રમત્તે-૪૪, અપ્રમત્તે-૪૪, અને અપૂર્વકરણો-૨૦ ધ્રુવપદો હોય છે. આ ધ્રુવપદોને યથાયોગ્ય પ્રમાણે ઉપયોગ વડે ગુણવાધી ઉદયપદ થાય છે.

તે આ પ્રમાણે કહે છે... મિથ્યાદષ્ટિને-૬૮, સાસ્વાદને-૩૨, મિશ્રે-૩૨ = સર્વમલીને ૧૩૨ તેને ૫ ઉપયોગ વડે ગુણવાધી ૬૬૦ થાય છે. તથા અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિને-૬૦, દેશવિરતિને-૫૨, તે બંને મલીને ૧૧૨ તેને ૬ ઉપયોગ વડે ગુણવાધી ૬૭૨ ધ્રુવપદ ચોવીસી થાય. તથા પ્રમત્તે-૪૪ અપ્રમત્તે-૪૪, અપૂર્વકરણો-૨૦ સર્વમલીને ૧૦૮ ધ્રુવપદ થાય, તેને ૭ ઉપયોગ વડે ગુણવાધી ૭૫૬ ધ્રુવપદ ચોવીસી થાય. તેથી (૬૬૦ + ૬૭૨ + ૭૫૬) = સર્વ મલીને ૨૦૮૮ ધ્રુવપદ ચોવીસી થાય, તેને ૨૪ વડે ગુણવાધી ૫૦૧૧૨ ઉદય પદો થાય છે. તેમાં ૨ના ઉદયે ૨૪ પદ અને એકના ઉદયે ૫ પદો સર્વમલીને ૨૯ ઉદયપદો તેને ૭ ઉપયોગ વડે ગુણવાધી ૨૦૩ ઉદયપદો થાય, તે પૂર્વરાશી (૫૦, ૧૧૨) માં ઉમેરવાથી ૫૦, ૩૧૫ ઉદયપદ થાય છે.^{૩૪૯} એટલાં ઉપયોગ વડે ગુણતાં ઉદયપદો થાય છે. (યંત્ર નંબર - ૫૨ જુઓ)

ઇતિ ગુણસ્થાનક વિષે ઉપયોગથી ઉદયભંગ-ઉદયપદ સ્વરૂપ સમાપ્ત

- : અથ ગુણસ્થાનક વિષે લેશ્યાથી ઉદય ભંગ - ઉદયપદ - સ્વરૂપ :-

હવે લેશ્યા વડે ગુણતાં યથા ઉદયભંગ અને ઉદયપદોનો વિચાર કરે છે..... ત્યાં મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકથી શરૂ કરીને અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ ગુણસ્થાનક સુધી દરેકને ૬ લેશ્યા હોય છે. દેશવિરતિ-પ્રમત્ત અને અપ્રમત્તને વિષે તેજો-૫૬-શુક્લ એ ૩-૩ લેશ્યા હોય છે, કારણ કે કૃષ્ણાદિ(અશુભ) લેશ્યા હોય તો દેશવિરતાદિ ગુણની પ્રાપ્તિ થતી નથી. અને અપૂર્વકરણાદિ ગુણસ્થાનકે એક શુક્લ લેશ્યા જ હોય છે. મિથ્યાદષ્ટિ આદિ ગુણસ્થાનકને વિષે ૮-૪ આદિ ચોવીસી યથાયોગ્ય લેશ્યા વડે ગુણાવી.

તે આ પ્રમાણે કહે છે..... મિથ્યાદષ્ટિને-૮, સાસ્વાદન-મિશ્રે ૪-૪, અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિને-૮, સર્વમલીને ૨૪ ચોવીસી થાય, તેને ૬ લેશ્યા વડે ગુણવાધી ૧૪૪ ઉદય ચોવીસી થાય. તથા દેશવિરત-પ્રમત્ત- અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે દરેકને ૮, સર્વમલીને ૨૪ ચોવીસી થાય, તેને ૩ લેશ્યા વડે ગુણવાધી ૭૨ ઉદયચોવીસી થાય. અપૂર્વકરણો-૪ ચોવીસી. તેને એક લેશ્યા વડે ગુણવાધી ૪ ઉદયચોવીસી થાય. તેથી (૧૪૪ + ૭૨ + ૪) = સર્વ મલીને ૨૨૦ ઉદય ચોવીસી થાય. તેને ૨૪ વડે ગુણવાધી ૫૨૮૦ ઉદય ભંગ થાય. તેમાં ૨ના ઉદયે-૧૨, ૧ના ઉદયે ૫ એ સર્વ મલીને ૧૭ ભાંગા થાય તે પૂર્વની રાશી(૫૨૮૦) માં ઉમેરવાથી ૫૨૯૭ ઉદયભંગ થાય છે, અને સપ્તતિકા ગાથા ૧૧૯માં કહ્યું છે.....“તિગ્હીના તેવન્ના, સયા ૩ ઉદયાણ હુંતિ લેસાણ ।” = લેશ્યાના ભેદે ૩ ન્યૂન ત્રેપનસો = (૫૨૯૭) મોહનીયકર્મના ઉદયભંગો થાય છે.

હવે આ જ લેશ્યા ભેદે પદસંખ્યા કહે છે... મિથ્યાદષ્ટિને ૬૮ ધ્રુવપદ સાસ્વાદને અને મિશ્રે - ૩૨, અવિરતસમ્યગ્દષ્ટિને - ૬૦, સર્વમલીને ૧૯૨ ધ્રુવપદો થાય છે. તેને ૬ લેશ્યા વડે ગુણવાધી ૧૧૫૨ પદચોવીસી થાય છે. તથા દેશવિરતિને-૫૨, પ્રમત્ત-અપ્રમત્તે-૪૪, સર્વમલીને ૧૪૦ ધ્રુવપદો થાય, અને તેને ૩ લેશ્યા વડે ગુણવાધી ૪૨૦ પદચોવીસી થાય છે. તથા^{૩૫૦} અપૂર્વકરણો-૨૦ ધ્રુવપદ છે, તેને ૧ લેશ્યા વડે ગુણવાધી ૨૦ પદ ચોવીસી થાય છે. તેથી (૧૧૫૨ + ૪૨૦ + ૨૦) સર્વમલીને ૧૫૯૨ પદ ચોવીસી થાય છે. તેને ૨૪ વડે ગુણવાધી ૩૮૨૦૮ પદ ભાંગા થાય છે. પછી તેમાં ૨ના અને ૧ના ઉદયના ૨૯ પદ ભાંગા ઉમેરવાથી ૩૮૨૩૭ પદભાંગા થાય છે. અને સપ્તતિકાની ગાથા-૧૧૯માં કહ્યું છે કે.... “અહતીસસહસ્તાઈ પયાણ સય દો ય સગ્તીસા ।” ઉદયપદો ૩૮૨૩૭ થાય છે. (યંત્ર નંબર ૫૩ જુઓ).

ઇતિ ગુણસ્થાનક વિષે લેશ્યાથી ઉદયભંગ - ઉદયપદ સ્વરૂપ સમાપ્ત

૩૪૯ ગાથા - ૧૧૯ “પ્ણસપયસહસ્તા, તિગ્ઘિ સયા ચેષ પ્ણસા ।। ૧૧૯ ।।”

૩૫૦ અહીં ટીકામાં આ રીતની પંક્તિ રહી ગયેલી જણાય છે. “તથા અપૂર્વકરણે વિંશતિઃ, સા ચ એકયા લેશ્યા ગુણ્યતે, તતઃ જાતા વિંશતિઃ ।”

૧૦ ગુણસ્થાનક વિષે ઉપયોગમાં મોહનીયકર્મના ઉદયભંગાદિ પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર -૫૨

ગુણસ્થાનક	ઉપયોગ	ઉદય ચોવીસી	ઉપયોગમાં ઉદય ચોવીસી	ઉપયોગમાં ઉદય ભંગ	પદ ચોવીસી	ઉપયોગમાં પદ ચોવીસી	ઉપયોગમાં પદ ભંગ
૧	૫	૮	૪૦	૯૬૦	૬૮	૩૪૦	૮૧૬૦
૨	૫	૪	૨૦	૪૮૦	૩૨	૧૬૦	૩૮૪૦
૩	૫	૪	૨૦	૪૮૦	૩૨	૧૬૦	૩૮૪૦
૪	૬	૮	૪૮	૧૧૫૨	૬૦	૩૬૦	૮૬૪૦
૫	૬	૮	૪૮	૧૧૫૨	૫૨	૩૧૨	૭૪૮૮
૬	૭	૮	૫૬	૧૩૪૪	૪૪	૩૦૮	૭૩૯૨
૭	૭	૮	૫૬	૧૩૪૪	૪૪	૩૦૮	૭૩૯૨
૮	૭	૪	૨૮	૬૭૨	૨૦	૧૪૦	૩૩૬૦
૧ થી ૮		૫૨	૩૧૬	૭૫૮૪	૩૫૨	૨૦૮૮	૫૦૧૧૨
૯	૭	-	-	૧૧૨			૧૮૬
૧૦	૭	-	-	૭			૭
				૭૭૦૩			૫૦૩૧૫
		મતાંતરે વધારો ^૧	૪	૯૬		૩૨	૭૬૮
		મતાંતરે કુલ^૧	૩૨૦	૭૭૯૯		૨૧૨૦	૫૧૦૮૩

૧૦ ગુણસ્થાનક વિષે લેશ્યામાં મોહનીયકર્મના ઉદયભંગાદિ પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર-૫૩

ગુણસ્થાનક	લેશ્યા	ઉદય ચોવીસી	લેશ્યામાં ઉદય ચોવીસી	લેશ્યામાં ઉદય ભંગ	પદ ચોવીસી	લેશ્યામાં પદ ચોવીસી	લેશ્યામાં પદ ભંગ
૧	૬	૮	૪૮	૧૧૫૨	૬૮	૪૦૮	૯૭૯૨
૨	૬	૪	૨૪	૫૭૬	૩૨	૧૮૨	૪૬૦૮
૩	૬	૪	૨૪	૫૭૬	૩૨	૧૮૨	૪૬૦૮
૪	૬	૮	૪૮	૧૧૫૨	૬૦	૩૬૦	૮૬૪૦
૫	૩	૮	૨૪	૫૭૬	૫૨	૧૫૬	૩૭૪૪
૬	૩	૮	૨૪	૫૭૬	૪૪	૧૩૨	૩૧૬૮
૭	૩	૮	૨૪	૫૭૬	૪૪	૧૩૨	૩૧૬૮
૮	૧	૪	૪	૯૬	૨૦	૨૦	૪૮૦
૧ થી ૮		૫૨	૨૨૦	૫૨૮૦	૩૫૨	૧૫૯૨	૩૮૨૦૮
૯	૧			૧૬			૨૮
૧૦	૧			૧			૧
				૫૨૯૭			૩૮૨૩૭
		મતાંતરે વધારો ^૧	૪૮	૧૧૫૨		૨૦૮	૬૯૧૨
		મતાંતરે કુલ^૧	૨૬૮	૬૪૪૯		૧૮૦૦	૪૫૧૪૯

ચંત્ર નંબર-૫૨ની ટી. ૧ મતાંતરે ૩જા ગુણસ્થાનકે ૬ ઉપયોગ માનીએ ત્યારે.

ચંત્ર નંબર-૫૩ની ટી. ૧ મતાંતરે ૫મે - ૬કે ગુણસ્થાનકે છ લેશ્યા માનીએ ત્યારે.

- : અથ ગુણસ્થાનક વિષે યોગથી ઉદયભંગ - ઉદયપદ સ્વરૂપ :-

હવે યોગ સાથે ગુણતાં ઉદયભંગ અને ઉદયપદોનો વિચાર કરે છે.... અહીં મિથ્યાદષ્ટિ આદિથી સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનક સુધી પર ચોવીસી થાય છે. (૮ + ૪ + ૪ + ૮ + ૮ + ૮ + ૮ + ૪ = ૫૨ x ૨૪ = ૧૨૪૮ ભાંગા) અને અનિવૃત્તિબાદર સંપરાયે ૨ના ઉદયે -૧૨ ભાંગા અને ૧ ના ઉદયે ૫ ભાંગા, તે સર્વ મલીને - ૧૨૬૫ ભાંગા થાય છે.

ત્યાં વાક્યોગ ચતુષ્ક, મનોયોગ ચતુષ્ક અને ઔદારિક કાયયોગ એ સર્વ(૮) પણ યોગ મિથ્યાદષ્ટિ આદિ ગુણસ્થાનક વિષે સંભવે છે. તેથી પૂર્વ કહેલ (૧૨૬૫) ભાંગાને ૮ વડે ગુણવાથી ૧૧,૩૮૫ ઉદયભંગ થાય. તથા મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે વૈક્રિયકાયયોગે આઠે પણ ચોવીસી પ્રાપ્ત થાય છે. વૈક્રિયમિશ્રે - ઔદારિકમિશ્રે અને કાર્મણકાયયોગે દરેકને ૪-૪ ચોવીસી, કારણ કે ૭ના ઉદયે -૧, ૮ના ઉદયે-૨, અને ૯ના ઉદયે-૧ = ૪, અનંતાનુબંધિનો ઉદય રહિતને અહીં પ્રાપ્ત ન થાય. કારણ કે વેદક સમ્યગ્દષ્ટિ = (ક્ષયોપશમ સમ્યગ્દષ્ટિ) થયો છતો અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરીને પરિણામથી પાછા ફરીને મિથ્યાત્વે જઈને ફરી તે અનંતાનુબંધિને બાંધવાની શરૂઆત કરે છે, તે જ મિથ્યાદષ્ટિને બંધાવલિકા માત્ર કાલ સુધી અનંતાનુબંધિનો ઉદય પ્રાપ્ત ન થાય, અને અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરીને ફરી પણ મિથ્યાત્વ પામેલાને જઘન્યથી પણ અંતર્મુહૂર્ત આયુષ્ય બાકી હોય છે, અનંતાનુબંધિ ઉદય રહિત મિથ્યાદષ્ટિ કાલ કરતો નથી.

તેથી વિગ્રહગતિમાં વર્તતાં અને ભવાંતરમાં ઉત્પન્ન થતાં મિથ્યાદષ્ટિને અનંતાનુબંધિ ઉદય રહિત ઉદયના વિકલ્પો પ્રાપ્ત થતાં નથી. અને અહીં કાર્મણ કાયયોગ વિગ્રહગતિમાં (અને ઉત્પત્તિના પ્રથમ સમયે) હોય છે. અને ઔદારિક મિશ્ર વૈક્રિય મિશ્રકાયયોગ ભવાંતરમાં ઉત્પન્ન થતાં (જીવને ઉત્પત્તિના બીજા સમયથી અપર્યાપ્તાવસ્થામાં) હોય છે.

અને અહીં વૈક્રિયમિશ્ર કાયયોગે ભવાંતરે ઉત્પન્ન થતાં જે કલ્પો છે, તે બહુલતાની અપેક્ષાએ કલ્પો છે. (કેમ કે દરેક દેવ-નારકીઓને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં વૈક્રિય મિશ્રયોગ હોય છે.) જો એમ ન હોય તો મિથ્યાદષ્ટિ મનુષ્ય - તિર્યચોને પણ વૈક્રિય શરીર કરતાં વૈક્રિયમિશ્ર હોય છે જ. પરંતુ સપ્તતિકાના ચૂર્ણિકારે તેની વિવક્ષા કરી નથી. તેથી કાર્મણકાયયોગાદિમાં દરેકને ૪ ચોવીસી અનંતાનુબંધિ ઉદય રહિત ન પામે. (તેથી ૧૨ x ૨૪ = ૨૮૮ ભાંગા મિથ્યાદષ્ટિને સંભવે નહીં.)

તથા સાસ્વાદનને કાર્મણ કાયયોગે - વૈક્રિય કાયયોગે અને ઔદારિક મિશ્રકાયયોગે દરેકને ૪ ચોવીસી થાય. મિશ્રે વૈક્રિયકાયયોગે ૪ ચોવીસી થાય. અવિરતસમ્યગ્દષ્ટિને વૈક્રિયકાયયોગે ૮ ચોવીસી હોય છે. દેશવિરતિને વૈક્રિય અને વૈક્રિયમિશ્ર કાયયોગે દરેકને ૮-૮ ચોવીસી હોય છે. પ્રમત્ત સંયતને પણ વૈક્રિય અને વૈક્રિયમિશ્રકાયયોગે દરેકને ૮-૮ ચોવીસી હોય છે. અપ્રમત્તને વૈક્રિયકાયયોગે ૮ ચોવીસી હોય છે. સર્વમલીને ૮૪ ચોવીસી થાય છે. તેને ૨૪ વડે ગુણવાથી ૨૦૧૬ થાય છે. અને તેને પૂર્વરાશિમાં(૧૧૩૮૫)ઉમેરવી.

તથા સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે વર્તતાં જે ૪ ચોવીસીના ઉદયસ્થાન વિકલ્પો :- ૭ના ઉદયે-૧, ૮ના ઉદયે - ૨ અને ૯ના ઉદયે ૧ ચોવીસી હોય છે. અહીં નપુંસકવેદ હોય નહીં, કારણ કે વૈક્રિય મિશ્રકાયયોગને વિષે નપુંસકવેદ અને નરકમાં સાસ્વાદનીના ઉત્પન્નનો અભાવ છે.

તથા અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિને વૈક્રિયમિશ્રકાયયોગે અને કાર્મણકાયયોગે દરેકના ૮-૮ ઉદયસ્થાન વિકલ્પો છે, તેમાં સ્ત્રીવેદ ન પામે કારણ કે વૈક્રિયકાયયોગે વિષે અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિ સ્ત્રીવેદને વિષે ઉત્પન્નનો અભાવ છે.^{૩૫૨}

આ હકીકત પ્રાયોવૃત્તિ = બહુલતાની અપેક્ષાએ કહી છે, નહીં તો કોઈ વખત સ્ત્રીવેદને વિષે પણ તેની (અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિની)ઉત્પત્તિ થાય છે. અને સપ્તતિકા ચૂર્ણિમાં કહ્યું છે.... “કવાઙ્ગે જ્ઞેવિવેગેભુ વિ તિ” = “કોઈ વખત સ્ત્રીવેદમાં અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિ ગુણસ્થાનકવાળાની ઉત્પત્તિ થાય પણ ખરી.” તેથી ૮ ચોવીસીના ૧૯૨ ભાગામાંથી સ્ત્રીવેદના ઉદયથી થતાં ત્રીજા ભાગના ૬૪ ભાંગા કાર્મણકાયયોગને અને ૬૪ ભાંગા વૈક્રિયમિશ્રયોગે હોતા નથી, સર્વ મલીને ૧૨૮ ભાંગા સંભવતા નથી. (પરંતુ બન્ને યોગના કુલ ૨૫૬ સંભવે.) ૬૪ ભાંગા સંભવે

૩૫૧ અહીં વૈક્રિયમિશ્ર દેવ અને નારકીને હોય છે. સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક લઈને દેવમાં જ ઉત્પન્ન થાય છે, નારકીમાં ઉત્પન્ન થતો નથી. દેવો પુરુષવેદી અને સ્ત્રીવેદી હોય છે, પરંતુ નપુંસકવેદી હોતા નથી. માટે સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે થતી ૨૧૨ ચોવીસીના ૯૬ ભાગામાંથી નપુંસકવેદના ઉદયવાળા ૩૨ ભાંગા સંભવતા નથી ૬૪ ભાંગા સંભવે.

૩૫૨ સમ્યક્ત્વ યુક્ત મનુષ્ય અને તિર્યચને નરકમાં જતાં માત્ર નપુંસકવેદનો ઉદય હોય છે, અને દેવમાં જતાં પુરુષવેદનો જ ઉદય હોય છે, પરંતુ સ્ત્રીવેદનો ઉદય હોતો નથી. એટલે અવિરતિસમ્યગ્દષ્ટિને સ્ત્રીવેદે કાર્મણકાયયોગ અને વૈક્રિયમિશ્રયોગ હોતા નથી.

તથા અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિને ઔદારિક મિશ્રકાયયોગે વર્તતાં પુરુષવેદ એક જ યોગ હોય છે, પણ સ્ત્રીવેદ કે નપુંસકવેદ હોતા નથી, કારણ કે અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિ તિર્યચ-મનુષ્ય તરીકે સ્ત્રીવેદ અને નપુંસકવેદમાં ઉત્પન્ન થવાનો અભાવ છે. અને આ હકીકત બાહુલ્યની અપેક્ષાએ કહી છે. કારણ કે મલ્લિનાથ આદિ માટે આ દોષ નથી. (માટે ૧૨૮ સંભવે નહિ પણ ફક્ત ૬૪ જ સંભવે) (તેથી સર્વમલીને ૨૫૬ ભાંગા અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિને અસંભવે છે.) (ત્રણ યોગના ૩૨૦ ભાંગા સંભવે છે.)

તથા પ્રમત્તસંયતને આહારકકાયયોગ - આહારકમિશ્રયોગ અને અપ્રમત્તસંયતને આહારકકાયયોગમાં જે દરેક ઉદયસ્થાનના ૮ વિકલ્પો તે પણ સ્ત્રીવેદ રહતિને જાણવાં. કારણ કે આહારક ૧૪ પૂર્વધરને જ હોય છે, અને સ્ત્રીઓને ૧૪ પૂર્વના અધ્યયનનો સંભવ નથી. અને આ સર્વે પણ ઉદયસ્થાનના વિકલ્પો ૪૪ છે. અને તેઓને વિષે કહેલ પ્રકારથી ૨-૨ જ વેદ પામે છે, તેથી દરેકના ૧૬ ભાંગા, તેથી ૪૪ને ૧૬ વડે ગુણવાથી ૭૦૪ ભાંગા થાય છે. તે સર્વને પૂર્વરાશિમાં ઉમેરવા.

તથા અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિને ઔદારિક મિશ્રે જે ૮ના ઉદયસ્થાન વિકલ્પો પુરુષવેદ સહિત જ પ્રાપ્ત થાય છે. તિર્યચ-મનુષ્યને વિષે સ્ત્રીવેદ-નપુંસકવેદી તરીકે અવિરતિસમ્યગ્દષ્ટિની ઉત્પત્તિનો અભાવ છે. અને આ એક વેદ વડે દરેકના ૮ જ પ્રાપ્ત થાય છે. તેથી ૮ને ૮ વડે ગુણાકાર કરીને પૂર્વની રાશિ ઉમેરવા. (૧૧૩૮૫ + ૨૦૧૬ + ૭૦૪ + ૬૪) = ૧૪૧૬૮^{૩૫૩} ભાંગા મિથ્યાદષ્ટિ આદિથી સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકના અંત સુધી ગુણસ્થાનકને વિષે યોગ વડે ગુણતાં ઉદયભંગ થાય છે.

વળી દરેક ગુણસ્થાનકને વિષે આ પ્રમાણે છે..... મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ઉદયસ્થાન ભાંગા - ૮ તે ૨૪ વડે ગુણવાથી ૧૯૨. તેમાં ૮ યોગો પૂર્વની જેમ, અને ૧૦ મો વૈક્રિયકાયયોગ. તે તે ૧૦ યોગ વડે ગુણવાથી ૧૯૨૦ ભાંગા થાય છે. તથા વૈક્રિયમિશ્રાદિ ૩ યોગમાં ૪ ચોવીસીને ૨૪ વડે ગુણવાથી ૯૬ થાય છે. તેને વૈક્રિયમિશ્રાદિ-૩ વડે ગુણવાથી ૨૮૮ થાય, તેને પૂર્વની રાશિ ૧૯૨૦માં ઉમેરવાથી ૨૨૦૮ ભાંગા થાય છે. સાસ્વાદને ૪ ભાંગાને ૨૪ વડે ગુણવાથી ૯૬ થાય છે, તેને ૧૨ યોગ વડે ગુણવાથી ૧૧૫૨ થાય છે. સાસ્વાદને વૈક્રિયમિશ્રયોગના ૪ ભાંગા, તેમાં નપુંસકવેદ નથી, તેથી દરેકને ૧૬ ભાંગા, તેને ૪ વડે ગુણવાથી ૬૪ થાય, તેને પૂર્વરાશી(૧૧૫૨) માં ઉમેરવાથી ૧૨૧૬ ભાંગા થાય છે. એ પ્રમાણે મિશ્રાદિ ગુણસ્થાનક વિષે પૂર્વ કહેલ રીતથી જાણવું.

હવે યોગગુણિત પદ સંખ્યા કહે છે..... ત્યાં મિથ્યાદષ્ટિને ૬૮ ધ્રુવપદ છે, તેને ૧૩ યોગ વડે ગુણવાથી ૮૮૪ પદ ચોવીસી થાય છે. સાસ્વાદને ૩૨ ધ્રુવપદ છે, તેને પણ ૧૩ યોગ વડે ગુણવાથી ૪૧૬ થાય છે. મિશ્રે ૩૨ ધ્રુવપદ છે, તેને ૧૦ યોગ વડે ગુણવાથી ૩૨૦ થાય છે. અવિરતસમ્યગ્દષ્ટિને ૬૦ ધ્રુવપદ છે, તેને ૧૩ યોગ વડે ગુણવાથી ૭૮૦ થાય છે. દેશવિરતિને ૫૨ ધ્રુવપદ છે. તેને ૧૧ યોગ વડે ગુણવાથી ૫૭૨ થાય છે. પ્રમત્તસંયતને પણ ૪૪ ધ્રુવપદ છે, તેને ૧૩ યોગ વડે ગુણવાથી ૫૭૨ થાય છે. અપ્રમત્ત સંયતને પણ ૪૪ ધ્રુવપદ છે, તેને ૧૧ યોગ વડે ગુણવાથી ૪૮૪ થાય છે. અપૂર્વકરણે ૨૦ ધ્રુવપદ છે, તેને ૮ યોગ વડે ગુણવાથી ૧૬૦ થાય છે. સર્વ સંખ્યા ૪૨૦૮ પદ ચોવીસી થાય છે. તેને ૨૪ વડે ગુણવાથી ૧,૦૦,૯૯૨ પદભંગ થાય છે. તથા ૨ના ઉદયના ૨૪ પદ અને ૧ના ઉદયના ૫ પદ કુલ ૨૯ પદ (૮મા-૧૦માના ભેગા) થાય છે. તેને ૮ યોગ વડે ગુણવાથી ૨૬૧ ભાંગા થાય છે. તેને પૂવરાશિમાં ઉમેરવાથી ૧,૦૧,૨૫૩ પદભંગ થાય છે.

આ રાશિમાંથી અસંભવતાં પદો કાઢી નાખવાં જોઈએ. તેથી તે અસંભવતાં પદો બતાવે છે, તે આ પ્રમાણે છે....(મિથ્યાદષ્ટિને) અનંતાનુબંધિના ઉદય વિનાના ૭ના ઉદયે-૧, ૮ના ઉદયે-૨ અને ૯ના ઉદયે - ૧ ચોવીસી = સર્વ સંખ્યા (૭ + ૧૬ + ૯) = ૩૨ ધ્રુવપદો વૈક્રિય મિશ્રાદિ-૩ યોગે (વૈક્રિય મિશ્ર - ઔદારિક મિશ્ર - કાર્મણ કાયયોગે) સંભવે નહીં, કારણ પૂર્વ કહ્યું છે, તેથી ૩૨ને ૩ વડે ગુણવાથી ૯૬ થાય, તેને ૨૪ વડે ગુણવાથી ૨૩૦૪ પદભંગ થાય છે. આટલા પદો મિથ્યાદષ્ટિને અસંભવે છે.

તથા વૈક્રિયમિશ્રકાયયોગે વર્તમાન સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકવાળાને નપુંસકવેદનો ઉદય સંભવતો નથી. કારણ ભાંગા કહેવાના અવસરે પહેલાં કહી ગયા છે. નપુંસકવેદે ૮ ભાંગા થાય છે, તેને ૩૨ ધ્રુવપદ વડે ગુણવાથી ૨૫૬ ભાંગા થાય છે. એટલા પદો સાસ્વાદને સંભવતા નથી.

તથા અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ ગુણસ્થાનકે કાર્મણકાયયોગે અથવા વૈક્રિયમિશ્રકાયે સ્ત્રીવેદના ઉદયમાં ઉત્પન્ન ન થાય, ત્યાં ૬૦ ધ્રુવપદો હોય છે, સ્ત્રીવેદે (એક ચોવીસીમાંથી) ૮ ભાંગા પ્રાપ્ત થાય છે. તેથી ૬૦^{૩૫૪} ને ૮ વડે ગુણવાથી ૪૮૦ ભાંગા થાય છે. અને આટલાં ભાંગા કાર્મણકાયયોગે અને વૈક્રિયમિશ્રયોગે સંભવે નહીં તેથી ૮૬૦ ભાંગા અસંભવે છે. તથા ઔદારિકમિશ્રયોગે વર્તતાં અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિને સ્ત્રી-નપુંસકવેદ ન હોય, અને તેના ૧૬ ભાંગા થાય છે. તેથી ૬૦ને ૧૬ વડે ગુણવાથી ૯૬૦ ભાંગા અસંભવે છે. સર્વસંખ્યા અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિને ૧,૯૨૦ ભાંગા સંભવતા નથી.

૩૫૩ ગાથા - ૩૫૩- "ચોદસઝ સહસ્તાઈ સયં ય ગુણહત્તરં ઉદયમાણં ।"

૩૫૪ અહીં ટીકામાં "અષ્ટવિંશ લખેલ છે પરંતુ ષષ્ટિ: આવે.

તથા આહારક અને આહારકમિશ્રકાયયોગે વર્તતાં પ્રમત્ત સંયતને સ્ત્રીવેદનો ઉદય હોતો નથી, અને પ્રમત્તસંયતને ૪૪ ધ્રુવપદો હોય છે, અને સ્ત્રીવેદે ૮ ભાંગા થાય છે, તેથી ૪૪ને ૮ વડે ગુણવાથી ૩૫૨ ભાંગા થાય છે. અને તેને આહારકદ્વિક વડે ગુણવાથી સર્વસંખ્યા ૭૦૪ ભાંગા પ્રમત્તસંયતને સંભવતા નથી. અપ્રમત્તસંયતને પણ કહેલ રીત પ્રમાણે આહારક કાયયોગે ૩૫૨ પદભાંગા અસંભવે છે. સર્વસંખ્યા (૨૩૦૪ + ૨૫૬ + ૧૯૨૦ + ૭૦૪ + ૩૫૨) = ૫૫૩૬ પદભાંગા અસંભવે છે. પૂર્વરાશિ (૧,૦૧,૨૫૩) માંથી બાદ કરવાથી ૮૫,૭૧૭ પદભાંગા થાય છે. આટલાં પદભાંગા યોગ સાથે ગુણાયેલ મોહનીયકર્મના સર્વ ગુણસ્થાનકોમાં હોય છે. (ચંત્ર નંબર ૫૪ જુઓ)

ઘટિ ગુણસ્થાનક વિષે યોગથી ઉદયભંગ-ઉદયપદ સ્વરૂપ સમાપ્ત

૧૦ ગુણસ્થાનક વિષે યોગમાં મોહનીયકર્મના ઉદયભંગાદિ પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર - ૫૪

ગુણ સ્થાનક	યોગ	ઉદય ચોવીસી	યોગમાં ઉદય ચોવીસી	યોગમાં ઉદય ભંગ	અસંભવિત		પદ ચોવીસી	યોગમાં પદ ચોવીસી	યોગમાં પદભંગ	અસંભવિત	
					ઉદય ચોવીસી	ઉદય ભંગ				પદ ચોવીસી	પદ ભંગ
૧	૧૩	૮	૧૦૪	૨૪૯૬	૧૨	૨૮૮	૬૮	૮૮૪	૨૧૨૧૬	૮૬	૨૩૦૪
૨	૧૩	૪	૫૨	૧૨૪૮		૩૨	૩૨	૪૧૬	૮૮૮૪		૨૫૬
૩	૧૦	૪	૪૦	૯૬૦			૩૨	૩૨૦	૭૬૮૦		
૪	૧૩	૮	૧૦૪	૨૪૯૬		૨૫૬	૬૦	૭૮૦	૧૮૭૨૦		૧૯૨૦
૫	૧૧	૮	૮૮	૨૧૧૨			૫૨	૫૭૨	૧૩૭૨૮		
૬	૧૩	૮	૧૦૪	૨૪૯૬		૧૨૮	૪૪	૫૭૨	૧૩૭૨૮		૭૦૪
૭	૧૧	૮	૮૮	૨૧૧૨		૬૪	૪૪	૪૮૪	૧૧૬૧૬		૩૫૨
૮	૮	૪	૩૬	૮૬૪			૨૦	૧૮૦	૪૩૨૦		
૧ થી ૮		૫૨	૬૧૬	૧૪૭૮૪		૭૬૮	૩૫૨	૪૨૦૮	૧૦૦૮૮૨		૫૫૩૬
૯	૮			૧૪૪					૨૫૨		
૧૦	૮			૮					૮		
				૧૪૮૩૭					૧૦૧૨૫૩		
અસંભવિત				૭૬૮					૫૫૩૬		
સંભવિત કુલ ભાંગા				૧૪૧૬૮					૮૫૭૧૭		

અસંભવિત ભાંગા :-

- ૧ લુ ગુણસ્થાનક :- અનંતાનુબંધિના ઉદય વગરની ૪ ઉદય ચોવીસીમાં ઔદારિક મિશ્ર, વેક્રિય મિશ્ર, અને કાર્મણ કાયયોગ સંભવતા નથી માટે અનંતાનુબંધિના ઉદય વગરની ૩૨ પદ ચોવીસીમાં ઔદારિક મિશ્ર, વેક્રિય મિશ્ર અને કાર્મણ એ ત્રણ યોગ ન સંભવે માટે.
- ૨ શું ગુણસ્થાનક :- નપુંસકવેદે વેક્રિય મિશ્ર ન હોવાથી તેને લગતા ભંગ ન સંભવે માટે.
- ૪ ધું ગુણસ્થાનક :- સ્ત્રીવેદીને ઔદારિક મિશ્ર, વેક્રિય મિશ્ર અને કાર્મણ તથા નપુંસક વેદીને ઔદારિક મિશ્ર યોગ ન સંભવે માટે.
- ૬ ઠું ગુણસ્થાનક :- સ્ત્રીવેદીને આહારકદ્વિક ન સંભવે માટે.
- ૭ મું ગુણસ્થાનક :- સ્ત્રીવેદીને આહારકયોગ ન સંભવે માટે.

- : અથ નામકર્મના ગુણસ્થાનક વિષે બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનના સંવેધ :-

હવે નામકર્મને વિષે વિશેષ કહે છે..... ત્યાં નામકર્મના અવ્યક્ત બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનો ના કથન પ્રસંગે ગુણસ્થાનકોમાં અને ગતિમાં બંધ-ઉદય - સત્તાસ્થાનો જો કે સામાન્યથી કહ્યાં છે. તો પણ જેઓ સામાન્યથી કહેલ વાતોને વિસ્તારથી જાણી શકતા નથી તેઓના બોધ માટે તે વિસ્તારથી કહેવાય છે.

- : અથ મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનના સંવેધ :-

મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે નામકર્મના ૬ બંધસ્થાનકોના ૧૩૯૨૬ ભાંગા છે..... ૨૩-૨૫-૨૬-૨૮-૨૯ અને ૩૦ છે. ૨૩ ના બંધે ૪ ભાંગા... તેમાં અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બંધ કરતાં ૨૩નું બંધસ્થાનક, ^{૩૫૬} અને તે બાંધતાં બાદર અને સૂક્ષ્મના પ્રત્યેક અને સાધારણ સાથે ૪ ભાંગા થાય છે. ૨૫ના બંધે ૨૫ ભાંગા... પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય, અપર્યાપ્ત બેઠન્દ્રિય- તેઠન્દ્રિય- ચઉરિન્દ્રિય- પંચેન્દ્રિય - તિર્યચ અને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય બાંધતાં ૨૫નું બંધસ્થાનક બંધાય છે. ^{૩૫૭} ત્યાં પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૫નો બંધ કરતાં ૨૦ ભાંગા થાય છે. અપર્યાપ્ત બેઠન્દ્રિયાદિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં દરેકનો એક-એક ભાંગો થાય, તેથી સર્વસંખ્યા ૨૫ ભાંગા થાય છે.

૨૬ ના બંધે ૧૬ ભાંગા પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય બાંધતાં ૨૬ બંધાય છે, અને તેને બાંધતાં ૧૬ ભાંગા થાય છે ^{૩૫૮}. ૨૮ના બંધે ૯ ભાંગા દેવગતિ પ્રાયોગ્ય અને નરકગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં ૨૮ પ્રકૃતિનો બંધ થાય છે. ^{૩૫૯} તેમાં દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ બાંધતાં ૮ ભાંગા થાય છે, તથા નરકગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં ૧ ભાંગો થાય છે, સર્વસંખ્યા ૯ ભાંગા થાય છે.

૨૯ના બંધે ૯૨૪૦ ભાંગા પર્યાપ્ત બેઠન્દ્રિય - તેઠન્દ્રિય - ચઉરિન્દ્રિય - તિર્યચ પંચેન્દ્રિય - મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય બાંધતાં નામકર્મની ૨૯ પ્રકૃતિઓ બંધાય છે. ^{૩૬૦} તેમાં પર્યાપ્ત બેઠન્દ્રિય - તેઠન્દ્રિય અને ચઉરિન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં દરેકના ૮-૮ ભાંગા થાય છે. તિર્યચ પંચેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં ૪૬૦૮ ભાંગા થાય છે. મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં પણ તેટલાં જ (૪૬૦૮) ભાંગા થાય છે. સર્વસંખ્યા (૨૪ + ૪૬૦૮ + ૪૬૦૮) = ૯૨૪૦ ભાંગા થાય છે. તીર્થંકરનામ સહિત દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯નું બંધસ્થાનક છે, તે મિથ્યાદષ્ટિને હોતું નથી.

૩૦ના બંધે ૪૬૩૨ ભાંગા..... પર્યાપ્ત બેઠન્દ્રિય-તેઠન્દ્રિય-ચઉરિન્દ્રિય - તિર્યચ પંચેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બાંધતાં નામકર્મની ૩૦ પ્રકૃતિઓ બંધાય છે. તેમાં બેઠન્દ્રિય - તેઠન્દ્રિય - ચઉરિન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતાં દરેકના ૮-૮ ભાંગા થાય છે. અને તિર્યચ પંચેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બાંધતાં ૪૬૦૮ ભાંગા થાય છે. સર્વ મલીને ૪૬૩૨ ભાંગા થાય છે ^{૩૬૧}. અને જે

૩૫૬ આ અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય યોગ્ય ૨૩ પ્રકૃતિના બંધક એકેન્દ્રિયાદિ સર્વ તિર્યચો અને મનુષ્યો છે. તેઓ ચારે ભાંગે ૨૩નો બંધ કરે છે. (યુગલિયા તિર્યચ અને મનુષ્યો માત્ર દેવગતિમાં જ જતા હોવાથી દેવગતિ યોગ્ય ૨૮ના બંધસ્થાનક સિવાય અન્ય કોઈ બંધસ્થાનક બાંધતાં નથી.) દેવો જો કે એકેન્દ્રિય યોગ્ય બંધ કરે છે, પરંતુ પ્રત્યેક - બાદર - પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય યોગ્ય બંધ કરે છે, સૂક્ષ્મ-સા ધારણ કે અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય યોગ્ય બંધ કરતાં નથી.

૩૫૭ આ ૨૫ના બંધક પણ ૨૩ ના બંધકની જેમ જ સમજવાના છે. માત્ર પ્રત્યેક-બાદર-પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય યોગ્ય ૨૫નો બંધ ઇશાન સુધીના દેવો કરે છે, એટલે દેવો આશ્રયી પણ તે બંધસ્થાન લેવાનું છે. દેવો સ્થિર-શુભ-યશ સાથે અસ્થિર - અશુભ અને અપમશને ફેરવતાં થતા ૮ ભાંગે એકેન્દ્રિય યોગ્ય ૨૫ પ્રકૃતિઓ બાંધે છે. મનુષ્ય અને તિર્યચો તો યથાયોગ્ય રીતે ૨૫ ભાંગે ૨૫ બાંધે છે.

૩૫૮ આ બંધસ્થાન બાદર પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય યોગ્ય છે. કેમ કે સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય યોગ્ય બાંધતાં આત્મપ કે ઉદ્યોતનો બંધ થતો નથી. આ બંધસ્થાનકના બાંધનારા એકેન્દ્રિય યોગ્ય ૨૫ના જે બાંધનારા કહ્યાં છે, તે સર્વ છે.

૩૫૯ દેવ - નરકગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધક પર્યાપ્તાવસ્થામાં વર્તતાં ગર્ભજ મનુષ્ય - તિર્યચો અને સંમૂર્ચિત મિથ્યો છે, મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે અપર્યાપ્તાવસ્થામાં વર્તતાં તિર્યચ અને મનુષ્યો દેવગતિ કે નરકગતિ યોગ્ય બંધ કરતાં નથી, માટે પર્યાપ્તાવસ્થા ગ્રહણ કરી છે. એકેન્દ્રિય કે વિકલેન્દ્રિયો તો નરક કે દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બંધ જ કરતાં નથી.

૩૬૦ આ તિર્યચ કે મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ના બંધક ચારે ગતિના જીવો છે, ચારે ગતિના જીવો યથાયોગ્ય પણ તિર્યચ કે મનુષ્યગતિ યોગ્ય ૨૯નો બંધ કરે છે, માત્ર વિકલેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધનાર મનુષ્ય અને તિર્યચો જ છે, દેવો કે નારકીઓ નહીં દેવો કે નારકીઓ માત્ર સંખ્યાત વર્ષના આયુવાળા પર્યાપ્ત - ગર્ભજ-તિર્યચ કે પર્યાપ્ત ગર્ભજ મનુષ્યગતિ યોગ્ય જ બંધ કરે છે, અન્ય કોઈ યોગ્ય બંધ કરતાં નથી.

૩૬૧ ૨૩ આદિ બંધસ્થાનકોમાં ભંગ સંખ્યાને અનુક્રમે નિરૂપણ કરવા માટે અન્ય શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ ગાથા આ પ્રમાણે છે... “વૃષ પળવીસા સોલસ, નવ ચત્તાલા સયાવ ગાળ૩૬ । વ્તીસુત્તર છાયાલ સયસ મિચ્છસ વંધવિહી” । ૮ બંધસ્થાનકના કુલ ૧૩૯૪૫ ભાંગા થાય છે. તેમાંથી જિનનામ સહિત દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ના બંધના ૮ ભાંગા, જિનનામ સાથે મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધના ૮ ભાંગા, આહારકદિક સાથે દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધસ્થાનકનો એક ભાંગો, આહારકદિક અને જિનનામ સાથે દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૧ના બંધનો એક ભાંગો, અને યશ :કીર્તિરૂપ એક પ્રકૃતિના બંધનો એક ભાંગો કુલ ૧૯ ભાંગા બાદ કરતાં મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૬ બંધસ્થાનકના (૪ + ૨૫ + ૧૬ + ૯ + ૯૩૪૦ + ૪૬૩૨) = ૧૩૯૨૬ ભાંગા થાય છે.

જિનનામ સહિત મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૦, અને આહારકદિક સહિત દેવગતિ પ્રાયોગ્ય -૩૦ તે બન્ને પણ બંધસ્થાનક મિથ્યાદષ્ટિ ને બંધમાં જ આવતાં નથી.^{૩૬૨}

ઉદયસ્થાનકોના ૭૭૭૩ ભાંગા :- તથા મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૮ ઉદયસ્થાનકો છે. જઈ દેવદિક કે નરકદિક ઉવેલે ત્યારે ૮૬નું સત્તાસ્થાન થાય છે. ૮૬ના સત્તાસ્થાનના પાંચ ભાગો (૫૩) અને વૈક્રિયચતુષ્ક ઉવેલે ત્યારે ૮૦નું સત્તાસ્થાન થાય છે.) એકેન્દ્રિય ભવથી નીકળીને વિકલેન્દ્રિય - તિર્યચ પંચેન્દ્રિય અથવા મનુષ્યને વિષે ઉત્પન્ન થયેલાને સર્વ પર્યાપ્તિ ભાવ પૂર્ણ થયા પહેલા અંતર્મુહૂર્ત સુધી (અર્થાત્ અપર્યાપ્તાવસ્થામાં ૮૬-૮૦નું સત્તાસ્થાન) હોય છે. ૭૮નું સત્તાસ્થાન તેઉ-વાયુકાયને મનુષ્યદિકની ઉદ્વલના કરેલાને જાણવું. તે ભવથી નીકળીને ઉત્પન્ન થયેલાને અંતર્મુહૂર્ત સુધી હોય છે, પછીથી તે અવશ્ય મનુષ્યદિક બાંધે છે. તે પ્રમાણે સામાન્યથી મિથ્યાદષ્ટિના બંધ-ઉદય - સત્તાસ્થાનકો કહ્યાં.

હવે સંવેધ કહે છે.... ૨૩ના બંધે ૯ ઉદયસ્થાનકો - ૫ (૪૦) સત્તાસ્થાનકો :- તેમાં મિથ્યાદષ્ટિને ૨૩ પ્રકૃતિઓ બાંધતાં પૂર્વ કહેલા નવે પણ ઉદયસ્થાનકો જાણવાં. વિશેષ ૨૧-૨૫-૨૭-૨૮-૨૯ અને ૩૦ એ ૬ ઉદયસ્થાનમાં વર્તતાં દેવ અને નારકી આશ્રયી જે ભંગ થાય છે તે પ્રાપ્ત થતા નથી. કારણ કે તેઓને અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્યપણું ૨૩નું અબંધકપણું છે. તેથી ૨૩ના બંધે વર્જવાનું કહ્યું છે.^{૩૬૩}

સત્તાસ્થાનકો ૫ છે..... ૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ અને ૭૮^{૩૬૪} છે. ૨૧-૨૪-૨૫-૨૬ના ઉદયે ૫-૫ સત્તાસ્થાનકો :- તેમાં ૨૧-૨૪-૨૫ અને ૨૬ના ઉદયે પાંચે સત્તાસ્થાનક હોય છે. વિશેષ ૨૫ના ઉદયે તેઉ-વાયુકાયને આશ્રયીને ૭૮નું સત્તાસ્થાન પ્રાપ્તિ કરનાર ઉદયે તેઉવાયુકાયને આશ્રયીને ભવથી નીકળીને વિકલેન્દ્રિય અથવા તિર્યચ પંચેન્દ્રિયને વિષે ઉત્પન્ન થાય. તેને આશ્રયીને અંતર્મુહૂર્ત સુધી પ્રાપ્ત થાય છે. તે પછી તે અવશ્ય મનુષ્યદિક બાંધે છે. તે પ્રમાણે સામાન્યથી મિથ્યાદષ્ટિના બંધ-ઉદય - સત્તાસ્થાનકો કહ્યાં.

૨૭-૨૮-૨૯-૩૦ એ ૪ ઉદયસ્થાનકો :- તેમાં ૨૭-૨૮-૨૯-૩૦ એ ૪ ઉદયસ્થાનકો છે. વિશેષ ૨૭ના ઉદયે તેઉ-વાયુકાયને આશ્રયીને ૭૮નું સત્તાસ્થાન પ્રાપ્તિ કરનાર ઉદયે તેઉવાયુકાયને આશ્રયીને ભવથી નીકળીને વિકલેન્દ્રિય અથવા તિર્યચ પંચેન્દ્રિયને વિષે ઉત્પન્ન થાય. તેને આશ્રયીને અંતર્મુહૂર્ત સુધી પ્રાપ્ત થાય છે. તે પછી તે અવશ્ય મનુષ્યદિક બાંધે છે. તે પ્રમાણે સામાન્યથી મિથ્યાદષ્ટિના બંધ-ઉદય - સત્તાસ્થાનકો કહ્યાં.

૨૧-૨૪-૨૫-૨૬ના ઉદયે ૫-૫ સત્તાસ્થાનકો :- તેમાં ૨૧-૨૪-૨૫ અને ૨૬ના ઉદયે પાંચે સત્તાસ્થાનક હોય છે. વિશેષ ૨૫ના ઉદયે તેઉ-વાયુકાયને આશ્રયીને ૭૮નું સત્તાસ્થાન પ્રાપ્તિ કરનાર ઉદયે તેઉવાયુકાયને આશ્રયીને ભવથી નીકળીને વિકલેન્દ્રિય અથવા તિર્યચ પંચેન્દ્રિયને વિષે ઉત્પન્ન થાય. તેને આશ્રયીને અંતર્મુહૂર્ત સુધી પ્રાપ્ત થાય છે. તે પછી તે અવશ્ય મનુષ્યદિક બાંધે છે. તે પ્રમાણે સામાન્યથી મિથ્યાદષ્ટિના બંધ-ઉદય - સત્તાસ્થાનકો કહ્યાં.

૨૭-૨૮-૨૯-૩૦ એ ૪ ઉદયસ્થાનકો :- તેમાં ૨૭-૨૮-૨૯-૩૦ એ ૪ ઉદયસ્થાનકો છે. વિશેષ ૨૭ના ઉદયે તેઉ-વાયુકાયને આશ્રયીને ૭૮નું સત્તાસ્થાન પ્રાપ્તિ કરનાર ઉદયે તેઉવાયુકાયને આશ્રયીને ભવથી નીકળીને વિકલેન્દ્રિય અથવા તિર્યચ પંચેન્દ્રિયને વિષે ઉત્પન્ન થાય. તેને આશ્રયીને અંતર્મુહૂર્ત સુધી પ્રાપ્ત થાય છે. તે પછી તે અવશ્ય મનુષ્યદિક બાંધે છે. તે પ્રમાણે સામાન્યથી મિથ્યાદષ્ટિના બંધ-ઉદય - સત્તાસ્થાનકો કહ્યાં.

૨૧-૨૪-૨૫-૨૬ના ઉદયે ૫-૫ સત્તાસ્થાનકો :- તેમાં ૨૧-૨૪-૨૫ અને ૨૬ના ઉદયે પાંચે સત્તાસ્થાનક હોય છે. વિશેષ ૨૫ના ઉદયે તેઉ-વાયુકાયને આશ્રયીને ૭૮નું સત્તાસ્થાન પ્રાપ્તિ કરનાર ઉદયે તેઉવાયુકાયને આશ્રયીને ભવથી નીકળીને વિકલેન્દ્રિય અથવા તિર્યચ પંચેન્દ્રિયને વિષે ઉત્પન્ન થાય. તેને આશ્રયીને અંતર્મુહૂર્ત સુધી પ્રાપ્ત થાય છે. તે પછી તે અવશ્ય મનુષ્યદિક બાંધે છે. તે પ્રમાણે સામાન્યથી મિથ્યાદષ્ટિના બંધ-ઉદય - સત્તાસ્થાનકો કહ્યાં.

૩૬૨ કારણ કે જિનનામકર્મનું સમ્યક્ત્વ કારણ છે, અને આહારકદિકનું સંયમ કારણ છે, તે બંને કારણો મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે નથી. આ ૩૦નું બંધસ્થાનના બાંધનાર પણ ૨૬ના બંધકની જેમ ચારે ગતિના જીવો છે. માત્ર વિકલેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધક મનુષ્ય અને તિર્યચો છે.

૩૬૩ જેઓએ લલ્ચિના બળથી વૈક્રિયશરીર કર્યું હોય છે, તેવા મનુષ્ય - તિર્યચો પણ ક્ષિણ અધ્ધવાસાયના બળથી એકેન્દ્રિય યોગ્ય ૨૩ પ્રકૃતિનો બંધ કરી શકે છે.

૩૬૪ ૭૮નું સત્તાસ્થાન મનુષ્યદિક ઉવેલાયા બાદ તેઉ-વાઉને પોતાના સર્વ ઉદયસ્થાનોમાં હોય છે. તેઉ-વાઉકાયમાંથી નીકળી પૃથ્વીકાયાદિ જે તિર્યચમાં ઉત્પન્ન થાય છે, ત્યાં પણ પોત પોતાના શરૂઆતના ૨૧-૨૪ કે ૨૧-૨૬ એ બે ઉદયસ્થાન પર્યંત સંભવે છે, ત્યાર બાદ તેઉ-વાઉ સિવાય અન્ય તિર્યચો અવશ્ય મનુષ્યદિક બાંધે છે. તેઉ-વાઉને ૨૧-૨૪-૨૫-૨૬ એ ચાર ઉદયસ્થાનકો જ હોય છે. તેઓને આતપ કે ઉદ્યોતનો ઉદય હોતો નથી એટલે તેઉ-વાઉમાં પાંચે સત્તાસ્થાનો હોય છે. તેઉ-વાઉ સિવાય અન્ય તિર્યચોમાં પોતાના શરૂઆતના બે ઉદયસ્થાન સુધી પાંચ, ત્યાર પછીના ઉદયસ્થાનોમાં ૭૮ સિવાય ચાર સત્તાસ્થાનો હોય છે. મનુષ્યગતિમાં પોતાના સર્વ ઉદયમાં ૭૮ સિવાય ચાર સત્તાસ્થાનો જ હોય છે. દેવો અને નારકીઓ તો ૨૩નો બંધ કરતાં નથી એટલે તેના માટે અહીં કંઈ કહેવાતું નથી. ક્યો જીવ કંઈ ગતિ યોગ્ય બંધ કરે છે, અને તેને કેટલાં ઉદયસ્થાનકો હોય છે. તેનો જો બરાબર નિર્ણય થાય તો ઉદયસ્થાનકના કયા ભંગવાળું બંધસ્થાન હોય, તે અને તે વખતે ક્યાં ક્યાં સત્તાસ્થાનકો હોય તે સમજવું સહેલું થઈ પડે છે.

૨૫-૨૬ના બંધે ૯ ઉદયસ્થાનકો - ૫ (૪૦) સત્તાસ્થાનકો :- આ જ પ્રમાણે ૨૫ અને ૨૬ના બંધક માટે પણ કહેવું ફક્ત અહીં દેવો પણ પોતાના સર્વ ઉદયસ્થાનકોને વિષે વર્તતાં પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૫ અને ૨૬^{૩૬૫} પ્રકૃતિઓનો બંધ કરે છે, એ વિશેષરૂપે સમજવું. વિશેષ ૨૫ના બંધે બાદર-પર્યાપ્ત-પ્રત્યેકના સ્થિર-અસ્થિર, શુભ-અશુભ, દુભર્ગ - અનાદેય^{૩૬૬} યશઃકીર્તિ - અયશઃકીર્તિ પદ વડે ૮ ભાંગા થાય છે, બાકીના થતાં નથી. કારણ કે સૂક્ષ્મ-સાધારણ - અપર્યાપ્તને^{૩૬૭} વિષે દેવો ઉત્પન્ન થતાં નથી. ૨૫ અને ૨૬ના બંધે સત્તાસ્થાનની ભાવના પૂર્વ (૨૩ના બંધક) ની જેમ જાણવી. સર્વ સંખ્યા દરેક (બંધક) ના ૪૦ સત્તાસ્થાનકો થાય છે. (અહીં દેવોને પોતાના સર્વ ઉદયસ્થાનકોમાં ૯૨-૮૮ એ બે સત્તાસ્થાનક જ હોય છે, અન્ય કોઈ સત્તાસ્થાન હોતા નથી.)

૨૮ના બંધે ૨ ઉદયસ્થાનકો - ૪(૭) સત્તાસ્થાનકો :- ૨૮ના બંધક મિથ્યાદૃષ્ટિને ૩૦ અને ૩૧ એ બે ઉદયસ્થાનક હોય છે.^{૩૬૮} તેમાં ૩૦નું ઉદયસ્થાન તિર્યચ પંચેન્દ્રિય - મનુષ્યોને આશ્રયીને અને ૩૧નું ઉદયસ્થાન તિર્યચ-પંચેન્દ્રિયોને હોય છે. સત્તાસ્થાનકો ૪ છે.... ૯૨-૮૮-૮૮ અને ૮૬ છે. તેમાં ૩૦ના ઉદયે ચારે પણ સત્તાસ્થાનકો હોય છે, તેમાં પણ ૮૮નું સત્તાસ્થાન (પૂર્વ બાંધેલ નરકાયુષ્ય) જિનનામ બાંધેલ ક્ષાયોપશમિક સમ્યગ્દૃષ્ટિ જીવને પરિણામ ફેરફાર થવાથી મિથ્યાત્વે ગયેલો નરકાત્મિમુખ થયેલાને તદ્યોગ્ય ૨૮નો બંધક જાણવો. બાકીના ૩ સત્તાસ્થાનકો તિર્યચ - મનુષ્યોને હોય છે. ૩૧ના ઉદયે ૮૮ સિવાયના ૩ સત્તાસ્થાનકો, ૮૮નું તો જિનનામ સહિત હોવાથી તિર્યચને સંભવતું નથી. સર્વ સંખ્યા ૨૮ના બંધસ્થાનકે ૭ સત્તાસ્થાનકો છે.

૨૯ના બંધે ૯ ઉદયસ્થાનકો - ૬ (૪૫) સત્તાસ્થાનકો :- દેવગતિ પ્રાયોગ્ય વર્ણ બાકીના વિકલેન્દ્રિય - તિર્યચ પંચેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય અને મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં મિથ્યાદૃષ્ટિને સામાન્યથી પૂર્વ કહેલ નવે પણ ઉદયસ્થાનકો હોય છે. અને સત્તાસ્થાનકો ૯૨-૮૮-૮૮-૮૬-૮૦ અને ૭૮^{૩૬૯} એ ૬ છે. તેમાં ૨૧ના ઉદયે સર્વે પણ ૬ સત્તાસ્થાનકો પ્રાપ્ત થાય છે. તેમાં પણ ૮૮નું સત્તાસ્થાનક તીર્થકરનામ બાંધેલ મિથ્યાત્વે ગયેલ નારકીને આશ્રયીને જાણવું. ૯૨ અને ૮૮નું સત્તાસ્થાનક દેવ-નારકી-મનુષ્ય-વિકલેન્દ્રિય-તિર્યચ પંચેન્દ્રિય એકેન્દ્રિયને આશ્રયીને હોય છે. ૮૬ અને ૮૦^{૩૭૦}નું સત્તાસ્થાનક વિકલેન્દ્રિય - તિર્યચ પંચેન્દ્રિય - મનુષ્ય અને એકેન્દ્રિયોને આશ્રયીને હોય છે. ૭૮નું સત્તાસ્થાન એકેન્દ્રિય - વિકલેન્દ્રિય - તિર્યચ પંચેન્દ્રિયને આશ્રયીને હોય છે.

૨૪ના ઉદયે ૮૮ સિવાયના ૫ સત્તાસ્થાનકો હોય છે. અને તે એકેન્દ્રિયોને આશ્રયીને જાણવું. બીજાને ૨૪ના ઉદયનો અભાવ છે. ૨૫ના ઉદયે પણ ૬ સત્તાસ્થાનકો જે પ્રમાણે ૨૧ના ઉદયે વિચાર્યા તેમ અહીં પણ વિચારવાં. ૨૬ના ઉદયે ૮૮ સિવાયના ૫ સત્તાસ્થાનકો પૂર્વની જેમ સમજવાં. અને ૮૮નું સત્તાસ્થાન નરકને વિષે ઉત્પન્ન થવામાં સંભવે છે, અને નારકીને ૨૬નો ઉદય હોતો નથી.

૨૭ના ઉદયે ૭૮ સિવાયના ૫ સત્તાસ્થાનકો હોય છે. તેમાં પૂર્વ કહેલ સ્વરૂપવાળા નારકીને આશ્રયીને ૮૮નું સત્તાસ્થાન હોય છે. ૯૨ અને ૮૮નું સત્તાસ્થાન દેવ-નારકી-મનુષ્ય-વિકલેન્દ્રિય-તિર્યચ પંચેન્દ્રિયને આશ્રયીને જાણવું. ૮૬ અને ૮૦નું સત્તાસ્થાન એકેન્દ્રિય-વિકલેન્દ્રિય-તિર્યચ પંચેન્દ્રિય અને મનુષ્યોને આશ્રયીને હોય છે. ૭૮નું સત્તાસ્થાન તો સંભવે જ નહીં, કારણ કે ૨૭નો ઉદય તેઉ-વાઉ સિવાયના આતપ કે ઉદ્યોતના ઉદયવાળા નારકી(એકેન્દ્રિય-દેવો) આદિને હોય છે. તેઓને અવશ્ય મનુષ્યદિકના બંધનો સંભવ છે તેથી ૭૮નું સત્તાસ્થાન સંભવતું નથી. ૨૮ના ઉદયે પણ આ જ ૫ સત્તાસ્થાનકો જાણવાં. તેમાં ૮૯-૯૨ અને ૮૮ના સત્તાસ્થાનકની ભાવના પૂર્વની જેમ કરવી. (એટલે કે દેવોને ૯૨-૮૮ એ બે, નારકીને ૯૨-૮૮-૮૮

૩૬૫ અહીં ટીકામાં "ષટ્વિંશતિ" એ નથી પરંતુ તે જરૂરી છે.

૩૬૬ અહીં ટીકામાં "દુર્ભંગાદેવ" એ વધારે છે પરંતુ તે જરૂરી નથી.

૩૬૭ અહીં ટીકામાં "સૂક્ષ્મસાધારણપર્યાપ્તિષુ" છે તે બદલે "સૂક્ષ્મસાધારણપર્યાપ્તિષુ" આવે.

૩૬૮ અહીં બે જ ઉદયસ્થાન લીધાં છે તેથી ઉત્તર વૈક્રિય શરીરીની વિવક્ષા કરી નથી એમ લાગે છે. અન્યાયા પૂર્વે ટીકામાં ૨૮ના બંધે ૨૫ અને ૨૭ના ઉદયે વૈક્રિય શરીરી મિથ્યાદૃષ્ટિ મનુષ્યો અને તિર્યચો પણ લીધા છે તેથી તે અપેક્ષાએ અહીં ૨૫ અને ૨૭ આદિ પાંચ એમ છ ઉદયસ્થાનો સંભવી શકે છે.

૩૬૯ કોઈપણ તિર્યચ કે મનુષ્ય યોગ્ય બંધ કરતાં મનુષ્યોને ૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ એ ચાર સત્તાસ્થાનકો હોય છે. તિર્યચને ૭૮ સાથે પાંચ હોય છે. નારકીને તિર્યચગતિ યોગ્ય બંધ કરતાં ૯૨-૮૮ એ બે અને મનુષ્ય યોગ્ય બંધ કરતાં ૮૬ સાથે ૩ સત્તા સ્થાનકો હોય છે. દેવને મનુષ્ય કે તિર્યચ યોગ્ય બંધ કરતાં ૯૨-૮૮ એ બે હોય છે. કયા ભંગવાળા કયા ઉદયસ્થાનકે વર્તમાન કયા ભંગવાળું ક્યું બંધસ્થા ન બાંધે અને તે વખતે ક્યું સત્તાસ્થાન હોય તે પોતાની બુદ્ધિથી વિચારી લેવું.

૩૭૦ અહીં ટીકામાં "ષટ્શતિશ્ચ" છે તેના બદલે "ષટ્શતિશ્ચીત્શ્ચ" એ પ્રમાણે આવે.

એ ત્રણ અને મનુષ્ય તિર્યચોને ૯૨-૮૮ એ બે સત્તાસ્થાનો હોય છે.) ૮૬ અને ૮૦ એ સત્તાસ્થાન વિક્લેન્દ્રિય - તિર્યચ પંચેન્દ્રિય અને મનુષ્યને આશ્રયીને જાણવાં. ૨૯ના ઉદયે પણ આ જ ૫ સત્તાસ્થાનકો સમજવાં.

૩૦ના ઉદયે ૪ સત્તાસ્થાનકો..... ૯૨-૮૮-૮૬, ૮૦ છે. આ સત્તાસ્થાનકો વિક્લેન્દ્રિય - તિર્યચ પંચેન્દ્રિય અને મનુષ્યો આશ્રયીને જાણવાં.(૩૦નો ઉદય દેવ - મનુષ્ય - વિક્લેન્દ્રિય અને તિર્યચ પંચેન્દ્રિયોને હોય છે. તેમાં દેવોને ૯૨-૮૮, મનુષ્યો અને વિક્લેન્દ્રિયાદિ તિર્યચોને ૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ એ પ્રમાણે સત્તાસ્થાનકો હોય છે. ૩૧ના ઉદયે પણ આ જ ૪ સત્તાસ્થાનકો હોય છે, તે વિક્લેન્દ્રિય અને તિર્યચ પંચેન્દ્રિયોને જાણવાં. સર્વસંખ્યા ૨૯ પ્રકૃતિના બંધક મિથ્યાદૃષ્ટિને ૪૫ સત્તાસ્થાનકો હોય છે. દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ પ્રકૃતિ મિથ્યાદૃષ્ટિને બંધાતી નથી, તેનું કારણ પહેલાં કહેવાઈ ગયેલ છે.

- : અથ સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક નામકર્મના બંધ-ઉદય સત્તાસ્થાનકના ઇત્યાદિ :

સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે નામકર્મના -૩ બંધસ્થાનકોના ૯૬૦૮ ભાંગા :- હવે સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકના^{૩૭૧} બંધ - ઉદય સત્તાસ્થાન કહે છે.... સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે ૩ બંધસ્થાનકો છે... ૨૮-૨૯ અને ૩૦. ૨૮ના બંધે ૮ ભાંગા :- તેમાં ૨૮નો બંધ બે પ્રકારે છે. ... (૧) દેવગતિ પ્રાયોગ્ય અને (૨) નરકગતિ પ્રાયોગ્ય. તેમાં સાસ્વાદને બીજો બંધ (નરકગતિ પ્રાયોગ્ય) અયોગ્ય છે. અને પ્રથમ (દેવગતિ પ્રાયોગ્ય) બંધના બંધકો તિર્યચ પંચેન્દ્રિય અને મનુષ્યો છે. અને તે બાંધતાં ૮ ભાંગા થાય છે. ૨૯ના બંધે ૬૪૦૦ ભાંગા :- સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે વર્તતાં એકેન્દ્રિયો - વિક્લેન્દ્રિયો - તિર્યચ પંચેન્દ્રિયો - મનુષ્યો - દેવો અને નારકો તિર્યચ પંચેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય અથવા મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ પ્રકૃતિનો બંધ કરે છે. બાકીના જીવો નહીં. અહીં ભાંગા ૬૪૦૦ થાય છે, તે આ પ્રમાણે કહે છે.... બન્ને પ્રકારે ૨૯ પ્રકૃતિ બાંધતાં સાસ્વાદને હુંડક સંસ્થાન અને સેવાર્ત સંઘયણ બાંધતાં નથી, કારણ કે મિથ્યાત્વના ઉદયનો અભાવ છે. તેથી તિર્યચ પંચેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં ૫ સંસ્થાન X ૫ સંઘયણ સાથે, શુભ-અશુભવિહાયોગતિ સાથે, સ્થિર-અસ્થિર સાથે, શુભ - અશુભ સાથે, સુભગ-દુભર્ગ સાથે, સુસ્વર - દુઃસ્વર સાથે, આદેય - અનાદેય સાથે, યશ :કીર્તિ - અયશ :કીર્તિ સાથે (૫ X ૫ X ૨ X ૨ X ૨ X ૨ X ૨ X ૨ X ૨) = ૩૨૦૦ ભાંગા. એ પ્રમાણે મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં ૩૨૦૦ ભાંગા થાય છે. સર્વ સંખ્યા ૬૪૦૦ ભાંગા થાય છે.

૩૭૧ મિથ્યાદૃષ્ટિ ગુણસ્થાનક ૧૪ જીવભેદોમાં હોય છે, અને ત્યાં ચારે ગતિ યોગ્ય બંધ થાય છે. પરંતુ સાસ્વાદને નરકગતિ સિવાય ૩ ગતિ યોગ્ય બંધ થાય છે. સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક પર્યાપ્ત નામકર્મના ઉદયવાળા બાદર-પૃથ્વી, અપૂ, પ્રત્યેક વનસ્પતિ, બેઇન્દ્રિય, તેઇન્દ્રિય, ચઉરિન્દ્રિય, અસંજિ પંચેન્દ્રિય, ૨૮ના બંધે મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય અને તિર્યચ સંજિ પંચેન્દ્રિયને શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થતાં પહેલાં હોય છે, તેમજ દેવ, નારકો, ગર્ભજ મનુષ્યને પર્યાપ્તાવસ્થામાં હોય છે. અપર્યાપ્તાવસ્થામાં વર્તતાં ઉપરોક્ત સર્વ જીવો મનુષ્યગતિ યોગ્ય ૨૯ અને તિર્યચગતિ યોગ્ય ૨૯ અને ૩૦ એ બે બંધસ્થાન બાંધે છે. અને ગર્ભજ તિર્યચો પર્યાપ્તાવસ્થામાં વર્તતાં દેવો અને નારકોઓ મનુષ્યગતિ યોગ્ય ૨૯ અને તિર્યચગતિ યોગ્ય ૨૯-૩૦ એ બે બંધસ્થાન બાંધે છે. અને ગર્ભજ તિર્યચો અને ગર્ભજ મનુષ્યો દેવગતિ યોગ્ય ૨૮, મનુષ્યગતિ યોગ્ય ૨૯ અને તિર્યચગતિ યોગ્ય ૨૯-૩૦ એ બંધસ્થાન બાંધે છે. આ ગુણસ્થાનકે એકેન્દ્રિય - વિક્લેન્દ્રિય કે અસંજિ પંચેન્દ્રિય યોગ્ય બંધ થતો નથી. તથા શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થતાં પહેલાં પૃથ્વી - અપૂ, અને પ્રત્યેક વનસ્પતિને ૨૧-૨૪ વિક્લેન્દ્રિય, અસંજિ - સંજિ પંચેન્દ્રિય તિર્યચ - મનુષ્યને ૨૧-૨૬ અને દેવને ૨૧-૨૫ એ બે - બે ઉદયસ્થાનકો હોય છે, અને પર્યાપ્તાવસ્થામાં દેવને ૨૯-૩૦ નારકોને - ૨૯ તિર્યચને ૩૦-૩૧ અને મનુષ્યને ૩૦ એ પ્રમાણે ઉદયસ્થાનકો હોય છે. નારકોને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં સાસ્વાદન હોતું નથી. પોત પોતાના ઉદયે વર્તતાં તે તે આત્માઓ ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે બંધસ્થાનકો બાંધે છે. સાસ્વાદને સત્તાસ્થાન ૯૨-૮૮ એ બે જ હોય છે. પોત પોતાના ઉદયે વર્તતાં અને પોત પોતાને યોગ્ય બંધસ્થાન બાંધતાં તેઓને ૯૨ કે ૮૮માંથી કોઈ પણ સત્તાસ્થાન હોય છે.

૩૭૧ મિથ્યાદૃષ્ટિ ગુણસ્થાનક ૧૪ જીવભેદોમાં હોય છે, અને ત્યાં ચારે ગતિ યોગ્ય બંધ થાય છે. પરંતુ સાસ્વાદને નરકગતિ સિવાય ૩ ગતિ યોગ્ય બંધ થાય છે. સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક પર્યાપ્ત નામકર્મના ઉદયવાળા બાદર-પૃથ્વી, અપૂ, પ્રત્યેક વનસ્પતિ, બેઇન્દ્રિય, તેઇન્દ્રિય, ચઉરિન્દ્રિય, અસંજિ પંચેન્દ્રિય, દેવ, મનુષ્ય અને તિર્યચ સંજિ પંચેન્દ્રિયને શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થતાં પહેલાં હોય છે, તેમજ દેવ, નારકો, ગર્ભજ મનુષ્યને પર્યાપ્તાવસ્થામાં હોય છે. અપર્યાપ્તાવસ્થામાં વર્તતાં ઉપરોક્ત સર્વ જીવો મનુષ્યગતિ યોગ્ય ૨૯ અને તિર્યચગતિ યોગ્ય ૨૯ અને ૩૦ એ બે બંધસ્થાન બાંધે છે. અને પર્યાપ્તાવસ્થામાં વર્તતાં દેવો અને નારકોઓ મનુષ્યગતિ યોગ્ય ૨૯ અને તિર્યચગતિ યોગ્ય ૨૯-૩૦ એ બે બંધસ્થાન બાંધે છે. અને ગર્ભજ તિર્યચો અને ગર્ભજ મનુષ્યો દેવગતિ યોગ્ય ૨૮, મનુષ્યગતિ યોગ્ય ૨૯ અને તિર્યચગતિ યોગ્ય ૨૯-૩૦ એ બંધસ્થાન બાંધે છે. આ ગુણસ્થાનકે એકેન્દ્રિય - વિક્લેન્દ્રિય કે અસંજિ પંચેન્દ્રિય યોગ્ય બંધ થતો નથી. તથા શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થતાં પહેલાં પૃથ્વી - અપૂ, અને પ્રત્યેક વનસ્પતિને ૨૧-૨૪ વિક્લેન્દ્રિય, અસંજિ - સંજિ પંચેન્દ્રિય તિર્યચ - મનુષ્યને ૨૧-૨૬ અને દેવને ૨૧-૨૫ એ બે - બે ઉદયસ્થાનકો હોય છે, અને પર્યાપ્તાવસ્થામાં દેવને ૨૯-૩૦ નારકોને - ૨૯ તિર્યચને ૩૦-૩૧ અને મનુષ્યને ૩૦ એ પ્રમાણે ઉદયસ્થાનકો હોય છે. નારકોને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં સાસ્વાદન હોતું નથી. પોત પોતાના ઉદયે વર્તતાં તે તે આત્માઓ ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે બંધસ્થાનકો બાંધે છે. સાસ્વાદને સત્તાસ્થાન ૯૨-૮૮ એ બે જ હોય છે. પોત-પોતાના ઉદયે વર્તતાં અને પોત પોતાને યોગ્ય બંધસ્થાન બાંધતાં તેઓને ૯૨ કે ૮૮માંથી કોઈ પણ સત્તાસ્થાન હોય છે.

૩૦ના બંધે ૩૨૦૦ ભાંગા :- તથા સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે વર્તતાં એકેન્દ્રિયો - વિકલેન્દ્રિયો - તિર્યચ પંચેન્દ્રિયો - મનુષ્યો - દેવો અને નારકીઓ ઉદ્યોત નામકર્મ સહિત તિર્યચગતિ પ્રાયોગ્ય જ ૩૦ પ્રકૃતિનો બંધ કરે છે, બાકીના નહીં. (પરંતુ તથાપ્રકારના અધ્યવસાયના અભાવે તીર્થકરનામ યુક્ત મનુષ્યગતિ યોગ્ય-૩૦, કે આહારકદ્ધિકયુક્ત દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૦ પ્રકૃતિનો બંધ કરતાં નથી. અને તે બાંધતાં પૂર્વની જેમ ૩૨૦૦ ભાંગા થાય છે. સર્વ બંધસ્થાનના ભાંગા (૮ + ૬૪૦૦ + ૩૨૦૦) = ૯૬૦૮ થાય છે.^{૩૭૨}

સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે ૭ ઉદયસ્થાનકોના ૪૦૯૭ ભાંગા :- તે આ પ્રમાણે કહે છે..... ૨૧-૨૪-૨૫-૨૬-૨૯-૩૦ અને ૩૧ છે. ૨૧ ના ઉદયે ૩૨ ભાંગા :- તેમાં ૨૧ નો ઉદય એકેન્દ્રિય - વિકલેન્દ્રિય - તિર્યચ પંચેન્દ્રિય - મનુષ્ય દેવોને આશ્રયીને હોય છે. (આ સર્વ જીવોને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થતાં પહેલાં સાસ્વાદન હોય છે.) સાસ્વાદન લઇને કોઇપણ જીવો નરકમાં ઉત્પન્ન થતાં નથી માટે તે સંબંધી ૨૧નો ઉદય હોતો નથી. તેમાં એકેન્દ્રિયોને ૨૧ના ઉદયે બાદર પર્યાપ્ત સાથે યશ:કીર્તિ - અયશ:કીર્તિ સાથે બે ભાંગા, બાકીના ભાંગા હોતા નથી. કારણ કે સૂક્ષ્મ અને અપર્યાપ્તામાં સાસ્વાદની ઉત્પન્ન થતાં નથી. આ કારણથી જ વિકલેન્દ્રિય - તિર્યચપંચેન્દ્રિય અને મનુષ્યોને પણ અપર્યાપ્ત નામકર્મ સાથે જે એક ભાંગો થાય છે તે અહીં સાસ્વાદને સંભવતો નથી. પરંતુ બાકીના ભાંગાઓ સંભવે છે. અને તે વિકલેન્દ્રિય દરેકના બે-બે ભાંગા તેથી ૬ ભાંગા, તિર્યચ પંચેન્દ્રિયના -૮ ભાંગા, મનુષ્યના -૮ ભાંગા, દેવોના -૮ ભાંગા. સર્વ સંખ્યા ૨૧ ના ઉદયે (૨ + ૬ + ૮ + ૮ + ૮) = ૩૨ ભાંગા થાય છે.

૨૪ના ઉદયે ૨ ભાંગા :- ૨૪નો ઉદય એકેન્દ્રિયમાં ઉત્પન્ન માત્રને હોય છે. અહીં પણ બાદર પર્યાપ્ત સાથે યશ:કીર્તિ - અયશ:કીર્તિ સાથેના બે જ ભાંગા સંભવે છે, બાકીના નહીં. કારણ કે સાસ્વાદની સૂક્ષ્મ સાધારણ તેમજ તેઉ-વાઉમાં ઉત્પન્ન થતાં નથી. ૨૫ના ઉદયે ૮ ભાંગા :- ૨૫નો ઉદય દેવમાં ઉત્પન્ન માત્રને હોય છે. અને તે સ્થિર-અસ્થિર, શુભ-અશુભ, યશ:કીર્તિ - અયશ:કીર્તિ ૫૬ વડે (૨X૨X૨) = ૮ ભાંગા થાય છે. ૨૬ના ઉદયે ૫૮૨ ભાંગા :- ૨૬નો ઉદય વિકલેન્દ્રિય તિર્યચ પંચેન્દ્રિય અને મનુષ્યમાં ઉત્પન્ન માત્રને હોય છે. અહીં પણ અપર્યાપ્ત સહિત એક-એક ભાંગો અસંભવે છે. કારણ કે સાસ્વાદની અપર્યાપ્તને વિષે ઉત્પન્ન થતા નથી. બાકીના સર્વે પણ ભાંગા સંભવે છે. અને તે વિકલેન્દ્રિયોને દરેકને બે-બે ભાંગા થાય તેથી ૬ ભાંગા થાય છે, તિર્યચ પંચેન્દ્રિયોને - ૨૮૮ ભાંગા મનુષ્યોને તે જ ૨૮૮ ભાંગા. સર્વસંખ્યા ૨૬ના ઉદયે (૬ + ૨૮૮ + ૨૮૮) = ૫૮૨ ભાંગા થાય છે.

૨૭ અને ૨૮ આ બે ઉદયસ્થાનકો ઉત્પત્તિ પછી અંતર્મુહૂર્ત કાલે આવે છે. તેથી ઉત્પત્તિ પછી ઉત્કૃષ્ટથી કંઈક ન્યૂન છ આવલિકા માત્ર કાલ સુધી રહેનાર સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે સંભવતાં નથી.

૨૯ના ઉદયે ૯ ભાંગા :- દેવ-નારકીઓને પોતાના સ્થાનમાં જતાં પ્રથમ (ઉપશમ) સમ્યક્ત્વથી પડીને પ્રાપ્ત કરે છે. તેમાં દેવોને ૮ ભાંગા અને નારકીને એક ભાંગો. સર્વ સંખ્યા ૯ ભાંગા થાય છે. ૩૦ના ઉદયે ૨૩૧૨ ભાંગા :- ૩૦નો ઉદય પ્રથમ ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરી ત્યાંથી પડેલા પર્યાપ્ત તિર્યચ - મનુષ્યોને અને ઉત્તરવૈક્રિય શરીરમાં વર્તતાં દેવોને સાસ્વાદન હોય છે. તેમાં તિર્યચ પંચેન્દ્રિય અને મનુષ્યોને પ્રત્યેકના ૧૧૫૨ ભાંગા થાય છે, દેવોને ૮ ભાંગા થાય છે. તેથી સર્વસંખ્યા (૧૧૫૨ + ૧૧૫૨ + ૮) = ૨૩૧૨ ભાંગા થાય છે. ૩૧ના ઉદયે ૧૧૫૨ ભાંગા :- ૩૧નો ઉદય પ્રથમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરી પડેલા તિર્યચ પંચેન્દ્રિયને હોય છે. અહીં ૧૧૫૨ ભાંગા થાય છે.^{૩૭૩} સર્વસંખ્યા સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે (૩૨ + ૨ + ૮ + ૫૮૨ + ૯ + ૨૩૧૨ + ૧૧૫૨) = ૪૦૯૭ ભાંગા થાય છે.

સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે બે સત્તાસ્થાનકો :- ૯૨ અને ૮૮ છે. તેમાં જે આહારકચતુષ્ક બાંધી ઉપશમશ્રેણિમાં ચઢીને^{૩૭૪} પડતાં સાસ્વાદન ભાવને પામેલ જીવને ૯૨નું સત્તાસ્થાન હોય છે, બાકીના જીવોને નથી. ૮૮નું સત્તાસ્થાન ચારે ગતિના સાસ્વાદન પામેલ જીવોને હોય છે.

હવે સંવેદ કહે છે.... ૨૮ના બંધે બે ઉદયસ્થાનક - બે (૩) સત્તાસ્થાનક :- તેમાં ૨૮નો બંધ કરતાં સાસ્વાદનીને ૩૦ અને ૩૧ એ બે ઉદયસ્થાનક હોય છે. કારણ કે સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે ૨૮નો બંધ દેવગતિ પ્રાયોગ્ય જ હોય છે. અને કરણ

૩૭૨ અન્યત્ર કહ્યું છે કે "અદ્વ સયા ચોસદ્ધિં બત્તીસસયા ય સાસણે ખેયા । અદ્ધાવીસાદ્ધુ સબ્બાણદ્ધહિય છન્નવડ્ "

૩૭૩ કહેલ ભાંગાની સંખ્યાને નિરૂપણ કરવા માટે નીચેની ગાથા અન્યત્ર કહી છે..... " બત્તીસ દોત્તિ અદ્ધ ય બાલીય સયા ય પંચ નવ ઉદયા । બારાહીયા તેવીસા ઘાવનેવકારસસયા ય । । "

૩૭૪ આ ઉપરથી એમ સમજાય છે કે.. પ્રથમ સમ્યક્ત્વી એટલે કે વિધ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે ૩ કરણ દ્વારા જેણે ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કર્યું છે તે સાતમે ગુણસ્થાનકે જવા છતાં આહારક ચતુષ્ક બાંધતો નથી. જે તે પણ બાંધતો હોય તો ઉપશમક્રોણિથી પડી સાસ્વાદને આવનારને ૯૨ની સત્તા હોય છે એમ ન કહેત.

અપર્યાપ્ત સાસ્વાદને દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતો નથી, (કરણ પર્યાપ્તાવસ્થામાં જ દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બંધાય છે.) તેથી બાકીના ઉદયસ્થાનકો પ્રાપ્ત થતાં નથી. તેમાં મનુષ્યને આશ્રયીને ૩૦ના ઉદયે ૯૨-૮૮ એ બન્ને સત્તાસ્થાન હોય છે. તિર્યચ પંચેન્દ્રિયને આશ્રયીને ૮૮નું જ સત્તાસ્થાન હોય છે, કારણ કે ૯૨ નું સત્તાસ્થાન ઉપશમશ્રેણિથી પડતાંને જ પ્રાપ્ત થાય છે. અને તિર્યચોને ઉપશમશ્રેણિ હોતી જ નથી. ૩૧ના ઉદયે તો ૮૮નું એક જ સત્તાસ્થાન હોય છે. કારણ કે આ ઉદયસ્થાનક તિર્યચ પંચેન્દ્રિયોને ગુણસ્થાનકે યોગ્ય બાંધતો નથી.

ભાંગા :- દેવો અને નારકીઓ મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધે છે. તેના પણ ૮ ભાંગા થાય છે. અને તે બન્નેના પણ સ્થિર-અસ્થિર, શુભ-અશુભ, યશઃકીર્તિ - અયશઃકીર્તિ પદ વડે ભાંગા થાય છે. બાકીની તો પરાવર્ત પ્રકૃતિઓ શુભ જ મિશ્ર ગુણસ્થાનકે બંધ વિષે છે. તેથી બાકીના ભાંગા પ્રાપ્ત થતાં નથી.

મિશ્ર ગુણસ્થાનકે ૩ ઉદયસ્થાનકોના ૩૪૬૫ ભાંગા :- ૨૯-૩૦ અને ૩૧ છે. તેમાં ૨૯ના ઉદયે દેવોને આશ્રયી - ૮ ભાંગા અને નારકીને આશ્રયી-૧ ભાંગો તેથી સર્વસંખ્યા - ૯ ભાંગા થાય છે. ૩૦ના ઉદયે તિર્યચ પંચેન્દ્રિયોને આશ્રયીને સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત યોગ્યતા ૧૧૫૨ ભાંગા થાય છે. મનુષ્યોને આશ્રયીને પણ તેટલાં જ ૧૧૫૨ ભાંગા થાય છે. સર્વ સંખ્યા ૨૩૦૪ ભાંગા થાય છે. ૩૧નો ઉદયે તિર્યચ પંચેન્દ્રિયને આશ્રયી ને હોય છે. તેના ૧૧૫૨ ભાંગા થાય છે. સર્વ ઉદયસ્થાનકના ભાંગા (૯ + ૨૩૦૪ + ૧૧૫૨) = ૩૪૬૫ થાય છે.

મિશ્ર ગુણસ્થાનકે ૨ સત્તાસ્થાનકો :- ૯૨ અને ૮૮ છે.

હવે સંવેધ કહે છે.... ૨૯ના બંધે -૨ ઉદયસ્થાનક -૨ (૪) સત્તાસ્થાનક :- ૨૯ના બંધક મિશ્રદૃષ્ટિને ૩૦ અને ૩૧ એ બે ઉદયસ્થાનકો છે. (આ બન્ને ઉદયસ્થાનકમાં વર્તતાં તિર્યચો અને ૩૦ના ઉદયે વર્તતાં મનુષ્યો દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯નો બંધ કરે છે.) એક-એક ઉદયસ્થાનકમાં બે-બે સત્તાસ્થાન... ૯૨ અને ૮૮ છે. ૨૯ના બંધે એક ઉદયસ્થાનક - બે સત્તાસ્થાનક :- (મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય) ૨૯ના બંધક (દેવ અને નારકી) ને પોતાનું ૨૯નું એક ઉદયસ્થાનક હોય છે.^{૩૭૭} અહીં પણ તે જ (૯૨-૮૮) બે સત્તાસ્થાનક હોય છે. તે પ્રમાણે એક-એક ઉદયસ્થાનકે બે-બે સત્તાસ્થાન હોવાથી સર્વસંખ્યા છ સત્તાસ્થાન થાય છે.

દ્વિતિ મિશ્ર ગુણસ્થાનકે નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનના સંવેધ સમાપ્ત

૩૭૫ સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે ૯૨નું સત્તાસ્થાન આહારક ચતુષ્ક બાંધી ઉપશમશ્રેણિથી પડીને સાસ્વાદ ને આવનારને હોય છે. એટલે મનુષ્યને જ ૩૦ના ઉદયે ૯૨નું સત્તાસ્થાન કહ્યું છે. અહીં એક શંકા થાય છે કે ઉપશમશ્રેણિથી પડીને સાસ્વાદને આવનાર ત્યાં જ કાળધર્મ પામી સાસ્વાદન લઈ દેવગતિમાં જાય તો દેવ સંબંધી ૨૧-૨૫ના ઉદયે ૯૨નું સત્તાસ્થાન કેમ ન કહ્યું ? કારણ કે વૈમાનિક દેવનું આયુ બાંધી ઉપશમશ્રેણિ પર આરૂઢ થઈ પડનાર સાસ્વાદને કાળધર્મ પામી તે ગુણસ્થાનક લઈ વૈમાનિકમાં જઈ શકે છે તો ત્યાં મનુષ્યગતિ યોગ્ય ૨૯ બાંધતાં ૨૧-૨૫ના ઉદયે ૯૨નું સત્તાસ્થાન પણ સંભવે છે. કહ્યું નથી. તત્ત્વ કેવલીગમ્ય.

૩૭૬ આ ગુણસ્થાનક ગર્ભજ તિર્યચ, ગર્ભજ મનુષ્ય, દેવ અને નારકીઓને પર્યાપ્તાવસ્થામાં જ હોય છે. અહીં દેવો અને નારકીઓ માત્ર મનુષ્યગતિ યોગ્ય બંધ કરે છે. એક-એક ઉદયસ્થાનકમાં બે-બે સત્તાસ્થાન... ૯૨ અને ૮૮ છે. ૨૯ના બંધે એક ઉદયસ્થાનક - બે સત્તાસ્થાનક :- (મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય) ૨૯ના બંધક (દેવ અને નારકી) ને પોતાનું ૨૯નું એક ઉદયસ્થાનક હોય છે. અહીં પણ તે જ (૯૨-૮૮) બે સત્તાસ્થાનક હોય છે. તે પ્રમાણે એક-એક ઉદયસ્થાનકે બે-બે સત્તાસ્થાન હોવાથી સર્વસંખ્યા છ સત્તાસ્થાન થાય છે.

૩૭૭ આ ગુણસ્થાનકે ઉત્તરવૈક્રિય નહીં કરતા હોય કે કરતાં હોય અને અલ્પકાલ હોવાને લીધે વિવક્ષા ન કરી હોય પરંતુ ઉત્તર વૈક્રિય શરીર અહીં વિવક્ષું નથી, જો તેની વિવક્ષા કરી હોત તો ઉદ્યોતના ઉદયવાળું ૩૦નું ઉદયસ્થાન પણ દેવને કહેત.

દ્વિતિ મિશ્ર ગુણસ્થાનકે નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનના સંવેધ સમાપ્ત

૩૭૫ સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે ૯૨નું સત્તાસ્થાન આહારક ચતુષ્ક બાંધી ઉપશમશ્રેણિથી પડીને સાસ્વાદ ને આવનારને હોય છે. એટલે મનુષ્યને જ ૩૦ના ઉદયે ૯૨નું સત્તાસ્થાન કહ્યું છે. અહીં એક શંકા થાય છે કે ઉપશમશ્રેણિથી પડીને સાસ્વાદને આવનાર ત્યાં જ કાળધર્મ પામી સાસ્વાદન લઈ દેવગતિમાં જાય તો દેવ સંબંધી ૨૧-૨૫ના ઉદયે ૯૨નું સત્તાસ્થાન કેમ ન કહ્યું ? કારણ કે વૈમાનિક દેવનું આયુ બાંધી ઉપશમશ્રેણિ પર આરૂઢ થઈ પડનાર સાસ્વાદને કાળધર્મ પામી તે ગુણસ્થાનક લઈ વૈમાનિકમાં જઈ શકે છે તો ત્યાં મનુષ્યગતિ યોગ્ય ૨૯ બાંધતાં ૨૧-૨૫ના ઉદયે ૯૨નું સત્તાસ્થાન પણ સંભવે છે. કહ્યું નથી. તત્ત્વ કેવલીગમ્ય.

૩૭૬ આ ગુણસ્થાનક ગર્ભજ તિર્યચ, ગર્ભજ મનુષ્ય, દેવ અને નારકીઓને પર્યાપ્તાવસ્થામાં જ હોય છે. અહીં દેવો અને નારકીઓ માત્ર મનુષ્યગતિ યોગ્ય અને મનુષ્યો તથા તિર્યચો માત્ર દેવગતિ યોગ્ય બંધ કરે છે. આ વસ્તુ ખ્યાલમાં રાખીને બંધાદિ સ્થાનકો અને તેના સંવેધનો વિચાર કરવો જોઈએ.

૩૭૭ આ ગુણસ્થાનકે ઉત્તરવૈક્રિય નહીં કરતા હોય કે કરતાં હોય અને અલ્પકાલ હોવાને લીધે વિવક્ષા ન કરી હોય પરંતુ ઉત્તર વૈક્રિય શરીર અહીં વિવક્ષું નથી, જો તેની વિવક્ષા કરી હોત તો ઉદ્યોતના ઉદયવાળું ૩૦નું ઉદયસ્થાન પણ દેવને કહેત.

અથ અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ ગુણસ્થાનકે નામકર્મના બંધ-ઉદય સત્તાસ્થાનના સંવેધ

અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ ગુણસ્થાનકે નામકર્મના ૩ બંધસ્થાનકોના ૩૨ ભાંગા :- હવે અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિના બંધ-ઉદય સત્તાસ્થાનકો કહે છે....^{૩૭૮} તેમાં અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૨૮-૨૯ અને ૩૦ એમ ૩ બંધસ્થાનકો છે. ૨૮ના બંધે ૮ ભાંગા :- તેમાં અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ તિર્યચ અને મનુષ્યોને દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બંધ કરતાં ૨૮નું બંધસ્થાનક હોય છે. અહીં ૮ ભાંગા થાય છે. કારણ કે તેઓ બાકી ગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં નથી, તેથી નરકગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮નો બંધ પ્રાપ્ત થાય નહીં. ૨૯ના બંધે ૧૬ ભાંગા :- મનુષ્યોને જિનનામ સહિત દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બંધ કરતાં ૨૯નું બંધસ્થાનક હોય છે. અહીં ૧૬ પણ ૮ ભાંગા થાય છે. દેવ-નારકોને મનુષ્યગતિ બંધ કરતાં ૨૯નું બંધસ્થાનક હોય છે. અહીં ૧૬ પણ તે જ ૮ ભાંગા થાય છે. ૩૦ના બંધે ૮ ભાંગા :- તેઓને જ (દેવ-નારકોને) જિનનામ સહિત મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં ૩૦નું બંધસ્થાનક હોય છે. અહીં ૧૬ પણ તે જ ૮ ભાંગા થાય છે.

અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૮ ઉદયસ્થાનકોના ૭૬૬૧ ભાંગા :- ૮ ઉદયસ્થાનકો ૨૧, ૨૫ આદિથી (૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦) ૩૧ સુધીના હોય છે. ૨૧ ના ઉદયે ૨૫ ભાંગા :- તેમાં ૨૧ નો ઉદય નારકી - તિર્યચ પંચેન્દ્રિય - મનુષ્ય અને દેવોને આશ્રયીને હોય છે. કારણ કે પૂર્વ બદ્ધાયુ ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ ઉપરોક્ત સર્વ (ગતિ)ને વિષે ઉત્પત્તિનો સંભવ છે. અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ અપર્યાપ્તનામકર્મના (ઉદયવાળા) ઉત્પન્ન થતા નથી. તેથી અપર્યાપ્તાના ઉદયવાળા સિવાયના સર્વે પણ ભાંગા જાણવાં, અને તે ૨૫ છે. તેમાં તિર્યચ પંચેન્દ્રિયો- મનુષ્યો અને દેવોને આશ્રયીને દરેકના ૮ ભાંગા, (૮ X ૩ = ૨૪) અને નારકીઓને આશ્રયી-૧ ભાંગો થાય છે. (૨૪ + ૧ = ૨૫)

૨૫-૨૭ના ઉદયે ૨૫=૨૫ ભાંગા :- ૨૫-૨૭નો ઉદય દેવો-નારકીઓ અને વૈક્રિય તિર્યચ - મનુષ્યોને આશ્રયી સમજવા. તેમાં નારકી ક્ષાયિક કે વેદક (ક્ષયોપશમ) સમ્યગ્દષ્ટિ હોય છે, દેવો ત્રણે પ્રકારના સમ્યક્ત્વ યુક્ત હોય છે. અને સપ્તતિકા ચૂર્ણિમાં કહ્યું છે..... “પણવીસત્તાવીસોદયા દેવનેરૂપે વેજબિયતિરિમણુય ય પડુચ્ચ, ગેરહગા ખહગવેયગસમ્મહિટ્ટી દેવો તિવિહસમ્મહિટ્ટી વિત્તિ” એટલે કે ૨૫ અને ૨૭નો ઉદય દેવો અને નારકીઓ આશ્રયી હોય છે, તેમ જ ઉત્તર વૈક્રિય તિર્યચ અને મનુષ્ય આશ્રયી હોય છે. તેમાં નારકી ક્ષાયિક અને વેદક સમ્યગ્દષ્ટિ હોય છે. અને દેવો ત્રણે પ્રકારના સમ્યક્ત્વ યુક્ત હોય છે. અહીં ભાંગાઓ પોત પોતાના^{૩૭૯} સર્વ જાણવાં. શતક બૃહત્ ચૂર્ણિ અનુસારે તો દેવોને પણ બે પ્રકારે જ સમ્યગ્દષ્ટિ ગ્રહણ કર્યા છે. તેઓ અપર્યાપ્તાવસ્થામાં ઔપશમિક સમ્યક્ત્વનો નિષેધ કર્યો છે. તથા ત્યાં કહ્યું છે કે..... “જો ઉવસમ્મહિટ્ટી ઉવસમસેટ્ટીણ કાલં કરેહ સો પઠમસમ્મણે ચેવ સમ્મત્તપુંજં ઉદયાવલિઆપ છોદ્દૂણ સમ્મત્તપોગલે વેણે તેણ ન ઉવસમસમ્મહિટ્ટી અપ્પજ્જત્તગો લભ્મહિત્તિ ।” અર્થ : જો ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિ ઉપશમશ્રેણિમાં કાલ કરે તો તે દેવલોકના પ્રથમ સમયે જ સમ્યક્ત્વ પુંજને ઉદયાવલિકામાં નાંખીને સમ્યક્ત્વ પુદ્ગલોને ભોગવે છે તેથી ઉપશમ સમ્યગ્દષ્ટિ અપર્યાપ્ત મલતો નથી. અહીં તત્ત્વ કેવલી ગમ્ય.

૨૬ના ઉદયે ૫૭૬ ભાંગા :- ૨૬નો ઉદય ક્ષાયિક અને વેદક સમ્યગ્દષ્ટિ તિર્યચ અને મનુષ્યોને હોય છે, ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિ તિર્યચ અને મનુષ્યોમાં ઉત્પન્ન થતાં નથી, તેથી ત્રણે પ્રકારના સમ્યક્ત્વીઓને હોય છે એ પ્રમાણે કહ્યું નથી.

૩૭૮ આ ગુણસ્થાનક ચારે ગતિના જીવોને કરણ અપર્યાપ્તાવસ્થામાં અને પર્યાપ્તાવસ્થામાં હોય છે. અપર્યાપ્તાવસ્થામાં નવું સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન થતું નથી, પરંતુ સમ્યક્ત્વ લઇને ચારે ગતિમાં જઇ આવી શકે છે. એટલે અપર્યાપ્તાવસ્થામાં પણ આ ગુણસ્થાનક હોય છે. આ ગુણસ્થાનકે વર્તતાં દેવો અને નારકીઓ મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯, અને જિનનામ સાથે ૩૦ બાંધે છે. મનુષ્યો દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ અને જિનનામ સાથે ૨૯ બાંધે છે, તિર્યચો ફક્ત ૨૮ જ બાંધે છે. ચારે ગતિના આત્માઓ પોત-પોતાના ઉદયે વર્તતાં સ્વયોગ્ય ઉપરોક્ત બંધસ્થાન બાંધે છે. સત્તાસ્થાનકો ૮૩-૮૨-૮૯-૮૮ એ ચાર હોય છે. દેવગતિમાં - ચારે, નરકગતિમાં ૮૩ સિવાય-૩, મનુષ્યગતિમાં-૪, અને તિર્યચગતિમાં ૮૨ અને ૮૮ એ બે સત્તાસ્થાન હોય છે.

૩૭૯ બંધ કે ઉદયમાં વિરોધી પ્રકૃતિઓ હોવાને લીધે ભાંગા ઉત્પન્ન થાય છે. અહીં દરેક ગતિમાં કયા કયા ઉદયસ્થાન હોય છે, અને તેમાં અનુક્રમે કઇ કઇ પ્રકૃતિઓ ભળે છે, તથા તેમાં કઇ કઇ વિરોધી પ્રકૃતિ હોય છે તેનો ખ્યાલ રાખી ભાંગાઓ ઉત્પન્ન કરવાના હોય છે. કઇ પ્રકૃતિનો ક્યાં સુધી ઉદય હોય તે ખાસ યાદ રાખવું જોઇએ. અહીં ઉદયમાં ૬ સંઘયણ, છ સંસ્થાન, સુભગ-દુર્ભગ, આદેય-અનાદેય, યશ-અપયશ, બે વિહાયોગતિ અને બે સ્વર, આટલી પ્રકૃતિઓને ભંગ ઉત્પન્ન કરવા માટે ફેરવવાની હોય છે. તેમાં છેલ્લા ત્રણ સંઘયણનો ઉદય ૭મા સુધી, રજા અને ૭જાનો ઉદય ૧૧મા સુધી અને પહેલાનો ઉદય ૧૩મા સુધી હોય છે. છએ સંસ્થાનનો ઉદય ૧૩મા સુધી હોય છે. દુર્ભગ, અનાદેય અને અપયશનો ઉદય ૪થા સુધી, અને સુભગ, આદેય અને યશનો ઉદય ૧૪મા સુધી હોય છે. બે વિહાયોગતિ અને બે સ્વરનો ઉદય ૧૩મા સુધી હોય છે. ગુણસ્થાનકમાં ઉદયના ભંગ ઉત્પન્ન કરવા માટે આ હકીકત યાદ રાખવી. તથા ૨૧-૨૫-૨૭ના ઉદયસ્થાનમાં પરસ્પર વિરુદ્ધ સામાન્યતઃ સુભગ-દુર્ભગ, આદેય-અનાદેય, યશ-અપયશ, એ પ્રકૃતિઓ હોય છે. ૨૬ના ઉદયમાં ઉપરોક્ત પ્રકૃતિમાં છ સંઘયણ અને છ સંસ્થાન વધે છે. ૨૮ના ઉદયમાં બે વિહાયોગતિ ભળે છે, ૨૯ના ઉદયમાં વિરોધી પ્રકૃતિ કોઇ વધતી નથી. ૩૦ના ઉદયમાં બે સ્વર વધે છે. ૩૧ના ઉદયમાં ૩૦ના ઉદય પ્રમાણે જ વિરોધી પ્રકૃતિઓ હોય છે. માત્ર દેવોના પોતાના દરેક ઉદયમાં સૌભાગ્ય - દુર્ભાગ્ય, આદેય - અનાદેય અને યશ - અપયશ જ વિરોધી પ્રકૃતિઓ તરીકે હોય છે, અન્ય કોઇ હોતી નથી. અને નારકીઓમાં તો તમામ પરાવર્તમાન અશુભ પ્રકૃતિઓનો જ ઉદય હોય છે. આ હકીકત ખ્યાલમાં રાખી દરેક ગુણસ્થાનકે રહેલા ઉદયસ્થાનના ભાંગાઓ સ્વયમેવ વિચારી લેવા.

તિર્યંચમાં વેદક સમ્યગ્દૃષ્ટિપણું ^{૩૮૦}૨૨ની સત્તાવાળા (અસંખ્ય વર્ષના આયુષ્યવાળા) તિર્યંચને આશ્રયી જાણવું. ૨૮-૨૯ના ઉદયે ૧૧૯૩ - ૧૭૬૯ ભાંગા :- ૨૮ અને ૨૯નો ઉદય નારકી - તિર્યંચ - મનુષ્ય અને દેવોને હોય છે. ૩૦ના ઉદયે ૨૮૯૬ ભાંગા :- ૩૦ નો ઉદય તિર્યંચ પંચેન્દ્રિય - મનુષ્ય અને દેવોને હોય છે. ૩૧ના ઉદયે ૧૧૫૨ ભાંગા :- ૩૧નો ઉદય તિર્યંચ પંચેન્દ્રિયોને હોય છે. અહીં (દરેક ઉદયસ્થાનના) ભાંગા પોત પોતાના સર્વે પણ (સામાન્ય ઉદયસ્થાનમાં જે કલાં છે તે) જાણવાં.

અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ ગુણસ્થાનકે ૪ સત્તાસ્થાનકો :- અહીં ૯૩-૯૨-૮૯ અને ૮૮ એ ૪ સત્તાસ્થાનકો હોય છે. તેમાં જે અપ્રમત્ત કે અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકે વર્તતાં આત્મા તીર્થંકર અને આહારકદ્ધિક સહિત ૩૧ પ્રકૃતિ બાંધી ત્યાંથી પડી અવિરતિ સમ્યગ્દૃષ્ટિ થાય અથવા મરણ પામી દેવ થાય તે આશ્રયી ૯૩નું સત્તાસ્થાન હોય છે. જે આહારકદ્ધિક બાંધીને પરિણામના પરાવર્તન વડે પડી મિથ્યાત્વે જઈ ચારમાંથી કોઇપણ ગતિમાં ઉત્પન્ન થાય, ત્યાં જઈ ફરી સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે તે જીવને આશ્રયી ૯૨નું, માત્ર દેવ અને મનુષ્યમાં ^{૩૮૧}મિથ્યાત્વ નહીં પ્રાપ્ત કરનારને પણ ૯૨નું સત્તાસ્થાન હોય છે. ૮૯નું સત્તાસ્થાન અવિરતિ સમ્યગ્દૃષ્ટિ દેવ-નારકી અને મનુષ્યોને હોય છે. કારણ કે તે ત્રણે પણ તીર્થંકર નામકર્મ બાંધી શકે છે. તિર્યંચમાં તીર્થંકર નામકર્મની સત્તાવાળો પણ ઉત્પન્ન થતો નથી, તેથી તિર્યંચને ગ્રહણ કર્યા નથી. ૮૮નું સત્તાસ્થાન (સામાન્યથી) ચારે ગતિવાળા અવિરતિ સમ્યગ્દૃષ્ટિઓને હોય છે.

હવે સંવેધ કહે છે..... ૨૮ના બંધે ૮ ઉદયસ્થાનકો-૨(૧૬) સત્તાસ્થાનકો :- તેમાં અવિરતિ સમ્યગ્દૃષ્ટિવાળા ૨૮ના બંધકને ૮ ઉદયસ્થાનકો હોય છે, અને તે તિર્યંચ - મનુષ્યોને આશ્રયી હોય છે. તેમાં પણ ૨૫ - ૨૭ના ઉદયવાળા વૈકિય તિર્યંચ - મનુષ્યોને આશ્રયી એક -એક ઉદયસ્થાને પોતાના ૯૨-૮૮ બે-બે સત્તાસ્થાનો હોય છે.

૨૯ના બંધે ૭ ઉદયસ્થાનકો-૪ (૨૬-૨૪) સત્તાસ્થાનકો :- ૨૯નો બંધ દેવગતિ પ્રાયોગ્ય અને નરગતિ-પ્રાયોગ્ય છે.... તેમાં દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯નો બંધ જિનનામ સહિત છે, અને તે મનુષ્યો જ બાંધે છે. તેના ઉદયસ્થાનકો -૭ છે...તે આ પ્રમાણે ૨૧-૨૫ આદિથી (૨૬-૨૭-૨૮-૨૯) ૩૦ સુધીના હોય છે. ૩૧નો ઉદય મનુષ્યોને સંભવે નહીં. એક-એક ઉદયસ્થાનકે ૯૩-૮૯ બે બે (૭ X ૨ = ૧૪) સત્તાસ્થાનકો હોય છે. ૨૧-૨૬ના ઉદયે ૯૩નું મતાન્તરે હોય છે. મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ પ્રકૃતિ દેવો અને નારકીઓ બાંધે છે. તેમાં નારકીઓને પાંચ ઉદયસ્થાનકો હોય છે, તે આ પ્રમાણે ૨૧-૨૫-૨૭-૨૮ અને ૨૯ છે. દેવોને તે જ પાંચ ઉદયસ્થાનકો અને છઠ્ઠું ૩૦નું ઉદયસ્થાનક હોય છે. અને તે (૩૦નું) ઉદ્યોતના વેદકવાળા દેવોને સમજવું. એક -એક ઉદયસ્થાનકે ૯૨ અને ૮૮ બે બે (૬ X ૨ = ૧૨) સત્તાસ્થાનકો હોય છે.

૩૦ના બંધે ૬ ઉદયસ્થાનકો - ૨ (૧૨) સત્તાસ્થાનકો :- મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય (જિનનામ સહિત) ૩૦ પ્રકૃતિઓ અવિરતિ સમ્યગ્દૃષ્ટિ દેવો અને નારકીઓ બાંધે છે. તેમાં દેવોના ૬ ઉદયસ્થાનકો છે, અને તે હંમણાં જ (૨૯ના બંધના) કલાં તે છે. તે પ્રત્યેકના ૯૩ અને ૮૯ એ બે -બે (૬ X ૨ = ૧૨) સત્તાસ્થાનકો છે. નારકીઓના પાંચ ઉદયસ્થાનકો છે, તે દરેકને ૮૯નું એક જ સત્તાસ્થાન હોય છે. કારણ કે તીર્થંકર - આહારક સત્તાવાળો નરકને વિષે ઉત્પન્ન થતો નથી. આ પ્રમાણે સામાન્યથી ૨૧ આદિથી ૩૦ સુધીના ઉદયસ્થાનકો વિષે દરેકના ૯૩-૯૨-૮૯-૮૮ એ ૪ સત્તાસ્થાનકો (૭ X ૪ = ૨૮) ૩૧ ના ઉદયે ૯૨-૮૮ એ બે સત્તાસ્થાનકો હોય છે. સર્વસંખ્યા ૩૦ સત્તાસ્થાનકો હોય છે.

ઇતિ અવિરતિ સમ્યગ્દૃષ્ટિ ગુણસ્થાનકે નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ સમાપ્ત

૩૮૦ શાયિક સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન કરતાં મિથ્યાત્વ-મિશ્ર અને સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ઘણો ભાગ ક્ષય કરી વૈમાનિક દેવ-૩ નરક અને સંખ્યાત વર્ષના આયુવાળા મનુષ્ય-તિર્યંચમાં ઉત્પન્ન થાય છે. એટલે ચારે ગતિમાં ૨૨નું સત્તાસ્થાન હોય છે. ઉપરોક્ત પંક્તિથી એમ સમજાય છે કે સંખ્યાત વર્ષના આયુવાળા તિર્યંચમાં કોઇપણ સમ્યક્ત્વ લઇ ઉત્પન્ન થાય નહીં એટલે તેઓને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં કોઇ સમ્યક્ત્વ સંભવે નહીં પર્યાપ્તો થયા બાદ ઉપશમ કે ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન કરી શકે. નારકીમાં માત્ર શાયિક કે વેદક લઇને જાય. ત્યાં ક્ષાયોપશમિક કે ઉપશમ ઉત્પન્ન કરી શકે, દેવગતિમાં ગમે તે સમ્યક્ત્વ લઇને જાય. તેમાં ઉપશમ સમ્યક્ત્વ ઉપશમશ્રેણિનું લઇને જાય તો હોય છે. મનુષ્યને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં શાયિક કે ક્ષાયોપશમિક એ બે જ સમ્યક્ત્વ હોય છે, ઉપશમ હોતું નથી.

૩૮૧ કારણ કે મનુષ્ય તો ઉપશમશ્રેણિ પરથી પડતો પડતો અવિરતિ ગુણસ્થાનકે આવે છે, અને શ્રેણિમાં કાળ કરી સમ્યક્ત્વ યુક્ત વૈમાનિક દેવમાં ઉત્પન્ન થાય છે, એટલે સમ્યક્ત્વથી નહિ પડનાર મનુષ્ય અને દેવને ૯૨નું સત્તાસ્થાન ઘટી શકે છે.

અથ દેશવિરતિ ગુણસ્થાનકે નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ

દેશવિરતિ ગુણસ્થાનકે નામકર્મના બે બંધસ્થાનકના ૧૬ ભાંગા :- હવે દેશવિરતિના બંધાદિ સ્થાનો કહે છે.... દેશવિરતિના ૨૮ અને ૨૯ એ બે બંધસ્થાનક છે. ૨૮ના બંધે ૮ ભાંગા :- તેમાં ૨૮નું બંધસ્થાનક દેશવિરતિવાળા મનુષ્ય - તિર્યચ પંચેન્દ્રિયને^{૩૮૨} દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં જાણવું. ત્યાં ૮ ભાંગા થાય છે. ૨૯ના બંધે ૮ ભાંગા :- તે જ તીર્થકર સહિત ૨૯નું બંધસ્થાનક થાય છે, અને તે બંધસ્થાનક મનુષ્યને જ હોય છે. કારણ કે તિર્યચને તીર્થકર નામકર્મના બંધનો અભાવ છે, અહીં પણ ૮ ભાંગા થાય છે.

દેશવિરતિ ગુણસ્થાનકે ૬ ઉદયસ્થાનકના ૪૪૩ ભાંગા :- ૬ ઉદયસ્થાનકો છે, તે આ પ્રમાણે... ૨૫-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦ અને ૩૧ છે. તેમાંથી પ્રથમના ૪ ઉદયસ્થાનકો વૈક્રિય તિર્યચ- મનુષ્યોને હોય છે, અહીં સર્વ પદો શુભ હોવાથી એક જ ભાંગો થાય છે.^{૩૮૩} ૩૦નું ઉદયસ્થાનક સ્વભાવસ્થ તિર્યચ - મનુષ્યોને હોય છે, અહીં ભાંગા ૧૪૪ થાય છે. અને તે ૬ સંસ્થાન, ૬ સંઘણ, સુસ્વર - દુઃસ્વર અને શુભ-અશુભ વિહાયોગતિ વડે (૬ X ૬ X ૨ X ૨ = ૧૪૪) થાય છે. દુર્ભગ -અનાદેય-અયશ :કીર્તિનો ઉદય ગુણાપ્રત્યયથી થતો જ નથી તેથી તે આશ્રયી વિકલ્પો થતાં નથી. ૩૧નું ઉદયસ્થાન તિર્યચોને હોય છે, ત્યાં પણ તે જ (૧૪૪) ભાંગા હોય છે.

દેશવિરતિ ગુણસ્થાનકે ૪ સત્તાસ્થાનકો :- ૯૩-૯૨-૯૯ અને ૯૮ એ ૪ સત્તાસ્થાનકો છે. ત્યાં જે અપ્રમત્ત અથવા અપૂર્વકરણે તીર્થકર આહારકનામકર્મ બાંધીને પરિણામનો દ્રાસ થવાથી દેશવિરતિ થાય તેને ૯૩નું સત્તાસ્થાન હોય છે. બાકીના સત્તાસ્થાનકોનો વિચાર અવિરતિ સમ્યગ્દૃષ્ટિની જેમ જ સમજવો.

હવે સંવેધ કહે છે.... ૨૮ના બંધે ૬ ઉદયસ્થાનકો ૨ (૧૨) સત્તાસ્થાનકો :- (દેવગતિ પ્રાયોગ્ય) ૨૮ના બંધક દેશવિરતિ મનુષ્યને પાંચ ઉદયસ્થાનકો હોય છે.... તે આ પ્રમાણે ૨૫-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦ આ દરેક ઉદયસ્થાનકે બે-બે સત્તાસ્થાનકો છે... ૯૨ અને ૯૯ છે. એ પ્રમાણે (દેશવિરતિ) તિર્યચને પણ હોય છે, વિશેષ તેને ૩૧નું ઉદયસ્થાનક પણ કહેવું, ત્યાં પણ તે જ બે સત્તાસ્થાનકો કહેવાં.

૨૯ના બંધે ૫ ઉદયસ્થાનકો ૨(૧૦) સત્તાસ્થાનકો :- (તીર્થકર નામ યુક્ત દેવગતિ પ્રાયોગ્ય) ૨૯નો બંધક દેશવિરતિ મનુષ્ય જ હોય છે. તેમાં પણ ઉપર મનુષ્યને જે અને જે રીતે ૫ ઉદયસ્થાનકો કહ્યાં તે જ ૫ ઉદયસ્થાનકો હોય છે. તે દરેકના બે-બે સત્તાસ્થાનકો... ૯૩ અને ૯૯ છે. આ રીતે દેશવિરતિને ૨૫ આદિથી ૩૦ સુધીના ૫ ઉદયસ્થાનમાં ૪-૪ સત્તાસ્થાનકો (૫ X ૪ = ૨૦) અને ૩૧ ના ઉદયસ્થાનમાં બે સત્તાસ્થાન સર્વસંખ્યા ૨૨ સત્તાસ્થાનક હોય છે.

ઈતિ દેશવિરતિ ગુણસ્થાનકે નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ સમાપ્ત

અથ પ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે નામકર્મના બંધ-ઉદય સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ

પ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે નામકર્મના બે બંધસ્થાનકના ૧૬ ભાંગા :- હવે પ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે બંધાદિ સ્થાનકો કહે છે.... ત્યાં પ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે બે બંધસ્થાનકો છે. ૨૮ અને ૨૯ છે, અને તે દેશવિરતિની જેમ જ વિચારવા. (વિશેષ આ અને હવે પછીના ગુણસ્થાનકો સંયત મનુષ્યને જ હોય છે.)

પ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે ૫ ઉદયસ્થાનકના ૧૫૮ ભાંગા :- ૫ ઉદયસ્થાનકો છે, તે આ પ્રમાણે ... ૨૫-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦ છે. આ સર્વ પણ ઉદયસ્થાનકો આહારક સંયત અને વૈક્રિય સંયતને જાણવાં. ૩૦નું ઉદયસ્થાન સ્વભાવસ્થ સંયતને પણ હોય છે. તેમાં વૈક્રિય સંયત અને આહારક સંયતના ૨૫ અને ૨૭ના ઉદયે એક-એક ભાંગો હોય છે. ૨૮ અને ૨૯ના ઉદયે બે બે ભાંગા હોય છે. અને ૩૦ના ઉદયે એક ભંગ હોય છે. (એટલે વૈક્રિય સંયતના ૭ અને આહારક સંયતના -૭ =) કુલ સર્વ

૩૨ આ ગુણસ્થાનક સંખ્યાત વર્ષના આયુવાળા મનુષ્ય અને તિર્યચોને જ હોય છે, અને તે પણ પર્યાપ્તાવસ્થામાં જ હોય છે. તિર્યચને ઉપશમ કે ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ હોય છે. સંખ્યાત વર્ષના આયુવાળા તિર્યચને ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ હોતું નથી.

૩૩ વૈક્રિય મનુષ્યને પોતાના ચારે ઉદયસ્થાનમાં એક-એક ભંગ થાય છે, કેમ કે તેને અહીં ઉદ્યોતાનો ઉદય હોતો નથી. વૈક્રિય તિર્યચને પોતાના શરૂઆતના બે ઉદયસ્થાનમાં એક-એક, અને ત્રીજા અને ચોથા ઉદયસ્થાનમાં બે-બે ભંગ થાય છે કેમ કે શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થયા પછી તેઓને ઉદ્યોતાના ઉદયનો પણ સંભવ છે. સર્વ પદો શુભ હોવાથી અધિક ભંગ થતા નથી, તથા ૩૦ના ઉદયનો વૈક્રિય - તિર્યચનો એક ભંગ થાય છે એટલે અહીં વૈક્રિય મનુષ્યના-૪, અને વૈક્રિય તિર્યચના - ૭ ભંગ થાય છે.

સંખ્યા ૧૪ ભાંગા થાય છે. ૩૦નો ઉદય સ્વભાવસ્થ સંયતને પણ હોય છે. ત્યાં ૧૪૪ ભાંગા હોય છે, અને તે દેશવિરતિની જેમ સમજવાં. સર્વ સંખ્યા ૧૫૮ ભાંગા થાય છે.

પ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે ૪ સત્તાસ્થાનકો :- ૯૩-૯૨-૮૯ અને ૮૮ એ ૪ સત્તાસ્થાનકો છે. (તે દેશવિરતિની જેમ સમજવાં.)

હવે સંવેધ કહે છે... ૨૮ના બંધે ૫ ઉદયસ્થાનકો બે (૧૦) સત્તાસ્થાનકો :- દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધકને પાંચે પણ ઉદયસ્થાનકને વિષે દરેકને ૯૨-૮૮ એ બે બે સત્તાસ્થાનકો હોય છે. તેમાં આહારક સંયતને ૯૨નું જ સત્તાસ્થાન હોય છે. કારણ કે આહારકની સત્તાવાળો જ આહારક શરીરની રચના કરે છે. વૈક્રિય સંયતને તો બન્ને પણ સત્તાસ્થાનકો હોય છે. તીર્થંકરનામની સત્તાવાળા ૨૮ના બંધે તેથી ૯૩ અને ૮૯ નું સત્તાસ્થાન પ્રાપ્ત થાય નહીં. ૨૮ના બંધે - ૫ ઉદયસ્થાનકો બે (૧૦) સત્તાસ્થાનકો :- (તીર્થંકરનામ યુક્ત દેવગતિ પ્રાયોગ્ય) ૨૮ના બંધકને પાંચે પણ ઉદયસ્થાનકોને વિષે દરેકને ૯૩-૮૯ એ બે બે સત્તાસ્થાનકો હોય છે. તેમાં આહારકસંયતને ૯૩નું જ સત્તાસ્થાનક હોય છે, કારણ કે ૨૮ના બંધકને નિશ્ચયથી જિનનામ-આહારકનો સદ્ભાવ હોય છે. વૈક્રિય સંયતને તો બન્ને પણ સત્તાસ્થાનકો હોય છે. તે પ્રમાણે પ્રમત્ત સંયતને સર્વ ઉદયસ્થાનકો ને વિષે દરેકને ૪-૪ સત્તાસ્થાનકો પ્રાપ્ત થાય છે, તેથી સર્વ મળી (૫X૪) = ૨૦ સત્તાસ્થાનકો થાય છે.

ઇતિ પ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ સમાપ્ત

અથ અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ

અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે નામકર્મના ૪ બંધસ્થાનકના ૪ ભાંગા :- હવે અપ્રમત્ત સંયતના બંધાદિ કહે છે... અહીં ૨૮-૨૯-૩૦ અને ૩૧ એ ૪ બંધસ્થાનકો છે. તેમાં પ્રથમના બે પ્રમત્તની જેમ સમજવાં. તે જ ૨૮માં આહારકદ્વિક સહિત ૩૦નું બંધસ્થાનક અને તીર્થંકર આહારકદ્વિક સહિત ૩૧નું બંધસ્થાનક થાય છે. એ ચારે પણ બંધસ્થાનકને વિષે ૧-૧ ભંગ થાય છે, કારણ કે અસ્થિર-અશુભ અને અપયશનો બંધ થતો નથી.

અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે બે ઉદયસ્થાનકના ૧૪૮ ભાંગા :- ૨૯ અને ૩૦ એ બે ઉદયસ્થાનકો છે. તેમાં જે કોઈ સંયત આત્મા આહારક કે વૈક્રિય શરીર વિકુર્વી તેની સર્વ પર્યાપ્તિ એ પર્યાપ્ત થઈ આ ગુણસ્થાનકે આવે તેને ૨૯નો ઉદય હોય છે. આ ઉદયનો એક વૈક્રિય આશ્રયી અને એક આહારક આશ્રયી એમ બે ભંગ હોય છે. (ઉદ્યોત સહિત) ૩૦ના ઉદયે પણ પૂર્વની જેમ બે ભંગ થાય છે. તથા સ્વભાવસ્થ પણ અપ્રમત્ત સંયતને ૩૦નો ઉદય હોય છે. અને અહીં ૧૪૪ ભાંગા થાય છે. સર્વ સંખ્યા ૧૪૮ ભાંગા થાય છે.

અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે ૪ સત્તાસ્થાનકો :- ૯૩-૯૨-૮૯ અને ૮૮ એ ૪ સત્તાસ્થાનકો હોય છે.

હવે સંવેધ કહે છે... ૨૮ના બંધકને બન્ને પણ ઉદયસ્થાનકને વિષે ૮૯નું એક-એક સત્તાસ્થાનક હોય છે. ૨૯ના બંધકને પણ બન્ને ઉદયસ્થાનકને વિષે ૮૯નું એક-એક સત્તાસ્થાનક હોય છે. ^{૩૦} ૩૦ના બંધકને બન્ને ઉદયસ્થાનકને વિષે ૯૨નું સત્તાસ્થાનક હોય છે. અને ૩૧ બંધકને બન્ને ઉદયસ્થાનકને વિષે ૯૩નું સત્તાસ્થાનક હોય છે. કારણ કે તીર્થંકર અથવા આહારકની સત્તાવાળો નિશ્ચયથી તે બંધે છે, તેથી એક એક બંધસ્થાનકે એક એક જ સત્તાસ્થાનક હોય છે. સર્વ સંખ્યા ૮ સત્તાસ્થાનક થાય છે.

ઇતિ અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ સમાપ્ત

અથ અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકે નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ

અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકે નામકર્મના ૫ બંધસ્થાનકના ૫ ભાંગા :- હવે અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકના બંધાદિ કહે છે... અહીં ૨૮ થી ૩૧ સુધીના અને ૧નું એમ ૫ બંધસ્થાનક હોય છે. તેમાં પ્રથમના ૪ અપ્રમત્ત સંયતની જેમ જાણવાં. યશ :કીર્તિ એકનું બંધસ્થાનક દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બંધવિચ્છેદે હોય છે. તે આ પ્રમાણે આવે.

અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકે એક ઉદયસ્થાનકના ૭૨ ભાંગા :- અહીં ૩૦નું એક ઉદયસ્થાનક છે. અહીં પ્રથમ સંધયણ, સંસ્થાન-૬, સ્વર-૨, વિહાયોગતિ-૨ (૬ X ૨ X ૨) = ૨૪ ભાંગા થાય છે. અન્ય આચાર્યો કહે છે.. પ્રથમના ૩ સંધયણમાંથી

૩૦૪ અહીં ટીકામાં ૯૩ લખ્યું છે પરંતુ ૮૯નું આવે, અને ૩૦ અને ૩૧ના બંધકની પંક્તિ ટીકામાં ભૂલ ઇ ગયેલ છે. તે આ પ્રમાણે આવે. ઈકોનવતિ: । ત્રિશદ્ધન્વકસ્યાપિ દ્વયોરયુદયસ્થાનયોરૈકેકં સત્તાસ્થાન - દિનવતિ: । ઈકત્રિશદ્ધન્વકસ્યાપિ દ્વયોરયુદયસ્થાનયોરૈકેકં સત્તાસ્થાન -

કોઇપણ એક સંઘયણ સહિત પણ ઉપશમશ્રેણિ સ્વીકારે છે. તેઓના મતે ૭૨ ભાંગા થાય છે. એ પ્રમાણે અનિવૃત્તિબાદર - સૂક્ષ્મસંપરાય અને ઉપશાંતમોહને વિષે પણ ભાંગા જાણવાં.

અપૂર્વકરણો ૪ સત્તાસ્થાનકો :- અહીં ૯૩-૯૨-૮૯ અને ૮૮ એ ૪ સત્તાસ્થાનકો છે.

હવે સંવેધ કહે છે.... ૨૮-૨૯-૩૦ અને ૩૧ના બંધકને ૩૦ના ઉદયે વર્તતાં યથાક્રમે ૮૮-૮૯-૯૨ અને ૯૩નું સત્તાસ્થાનક છે. એક પ્રકારના બંધકને પણ ૩૦ના ઉદયે ચારે પણ સત્તાસ્થાનક છે. ૨૮-૨૯-૩૦ અને ૩૧ના બંધકોને દરેકને દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બંધવિચ્છેદ થતાં એક પ્રકારના બંધનો ભાવ હોય છે. અને ૨૮ આદિ બંધકોના યથાક્રમે ૮૮ આદિ સત્તાસ્થાનકો સદ્ભાવ હોવાથી એક પ્રકારના બંધકને ચારે પણ સત્તાસ્થાન હોય છે.

ઇતિ અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકે નામકર્મના બંધ-ઉદય સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ સમાપ્ત

- : ૯-૧૦-૧૧-૧૨ ગુણસ્થાનકે નામકર્મના બંધ-ઉદય સત્તાસ્થાનકો :-

અનિવૃત્તિબાદર ગુણસ્થાનકે એક બંધસ્થાનક એક ઉદયસ્થાનક-૮ સત્તાસ્થાનક :- હવે અનિવૃત્તિબાદર ગુણસ્થાનકે બંધાદિ સ્થાનો કહે છે.... અહીં યશઃકીર્તિ નામનું એક બંધસ્થાનક છે. અને ૩૦ પ્રકૃતિના ઉદયરૂપ એક જ ઉદયસ્થાનક છે. સત્તાસ્થાનકો ૯૩-૯૨-૮૯-૮૮-૮૦-૭૯-૭૬ અને ૭૫ એમ ૮ છે. તેમાં પ્રથમના ૪ ઉપશમશ્રેણિને આશ્રયીને હોય છે. અને ક્ષપકશ્રેણિમાં જ્યાં સુધી નામકર્મની ૧૩ પ્રકૃતિનો અક્ષય અર્થાત્ ક્ષય થયો હોતો નથી ત્યાં સુધી હોય છે, અને ક્ષય થયા પછી છેલ્લા ૪ સત્તાસ્થાનકો હોય છે. અહીં બંધ- ઉદય અને સત્તાસ્થાનકના ભેદનો અભાવ હોવાથી સંવેધ સંભવતો નથી.

સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે બંધાદિ સ્થાનકો અનિવૃત્તિબાદરની જેમ જાણવાં. અહીંથી આગળ બંધનો અભાવ થાય છે. તેમાં ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકે ૩૦ પ્રકૃતિના ઉદયરૂપ એક ઉદયસ્થાનક છે. અને સત્તાસ્થાનકો ૯૩-૯૨-૮૯ અને ૮૮ એ ૪ છે. ક્ષીણકષાય ગુણસ્થાનકે ૩૦નું એક ઉદયસ્થાનક છે. અહીં ભાંગા -૨૪ જ થાય છે. કારણ કે ક્ષપકશ્રેણિની શરૂઆત પ્રથમ સંઘયણીને જ થાય છે. તેમાં પણ તીર્થંકરનામકર્મની સત્તાવાળાને ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકે સર્વ સંસ્થાન આદિ શુભ જ હોય છે. સત્તાસ્થાનકો ૮૦-૭૯-૭૬ અને ૭૫ એ ૪ છે. તેમાં ૭૯ -૭૫ એ બે સત્તાસ્થાન તીર્થંકરનામની સત્તા વિનાના આત્માને હોય છે. ૮૦-૭૬ એ બે સત્તાસ્થાન તીર્થંકરનામની સત્તાવાળાને હોય છે.

ઇતિ ૯-૧૦-૧૧-૧૨ ગુણસ્થાનકે નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ સમાપ્ત

- : અથ સયોગી-અયોગી ગુણસ્થાનકે નામકર્મના ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ :-

સયોગી કેવલીને ૮ ઉદયસ્થાનકો ... ૨૦-૨૧-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦ અને ૩૧ છે. અહીં સામાન્યથી વિચારતાં વિસ્તારથી ફરી વિવરણ કરતાં નથી. અર્થાત્ આ આઠે ઉદયસ્થાનકનો અને તેના ભંગનો વિચાર સામાન્યથી નામકર્મના ઉદયસ્થાનકનો જ્યાં વિચાર કર્યો છે ત્યાં કર્યો છે માટે ત્યાંથી જોઇ લેવું. સત્તાસ્થાનકો ૪ છે... ૮૦-૭૯-૭૮ અને ૭૫ છે. હવે સંવેધ કહે છે... અને તે પૂર્વની જેમ છે.

અયોગી કેવલીના બે ઉદયસ્થાનક છે. ૯ અને ૮. તેમાં ૮નો ઉદય(સામાન્ય કેવલી) અતીર્થંકર અયોગીને હોય છે. અને ૯નો ઉદય તીર્થંકર અયોગીને હોય છે. ૬ સત્તાસ્થાનકો છે... ૮૦-૭૯-૭૬-૭૫-૮ અને ૮. તેમાં ૮ના ઉદયે ૩ સત્તાસ્થાનકો.. ૭૯-૭૫ અને ૮ છે. તેમાં પ્રથમના બે સત્તાસ્થાનક દ્વિચરમ સમય સુધી પામે છે. ચરમ સમયે ૮નું સત્તાસ્થાનક છે. ૮ ના ઉદયે ૩ સત્તાસ્થાનકો... ૮૦-૭૬ અને ૮ છે. તેમાં પ્રથમના બે સત્તાસ્થાનક દ્વિચરમ સમય સુધી અને અન્ય સમયે ૮નું છે. તે પ્રમાણે ગુણસ્થાનક વિષે નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ વિસ્તારથી કહ્યાં.(યંત્ર નંબર ૫૫-૫૬ જુઓ)(અનુસંધાણ પે.-૨૮૦)

ઇતિ સયોગી-અયોગી ગુણસ્થાનકે નામકર્મના ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ સમાપ્ત

ઇતિ નામકર્મના ગુણસ્થાનક વિષે બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ સમાપ્ત

ક્રમિક સંખ્યા	અધ્યયન સ્થાન										અધ્યયન સ્થાન										સત્યાપ્રકરણ સંખ્યા																																																									
	મુદ્દા સંખ્યા					મુદ્દા સંખ્યા					મુદ્દા સંખ્યા					મુદ્દા સંખ્યા																																																														
	મુદ્દા વિન																																																																													
૧	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	૩૧	૩૨	૩૩	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦	૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	૫૦	૫૧	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૬	૫૭	૫૮	૫૯	૬૦	૬૧	૬૨	૬૩	૬૪	૬૫	૬૬	૬૭	૬૮	૬૯	૭૦	૭૧	૭૨	૭૩	૭૪	૭૫	૭૬	૭૭	૭૮	૭૯	૮૦	૮૧	૮૨	૮૩	૮૪	૮૫	૮૬	૮૭	૮૮	૮૯	૯૦	૯૧	૯૨	૯૩	૯૪	૯૫	૯૬	૯૭	૯૮	૯૯	૧૦૦
૧	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	૩૧	૩૨	૩૩	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦	૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	૫૦	૫૧	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૬	૫૭	૫૮	૫૯	૬૦	૬૧	૬૨	૬૩	૬૪	૬૫	૬૬	૬૭	૬૮	૬૯	૭૦	૭૧	૭૨	૭૩	૭૪	૭૫	૭૬	૭૭	૭૮	૭૯	૮૦	૮૧	૮૨	૮૩	૮૪	૮૫	૮૬	૮૭	૮૮	૮૯	૯૦	૯૧	૯૨	૯૩	૯૪	૯૫	૯૬	૯૭	૯૮	૯૯	૧૦૦
૧	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	૩૧	૩૨	૩૩	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦	૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	૫૦	૫૧	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૬	૫૭	૫૮	૫૯	૬૦	૬૧	૬૨	૬૩	૬૪	૬૫	૬૬	૬૭	૬૮	૬૯	૭૦	૭૧	૭૨	૭૩	૭૪	૭૫	૭૬	૭૭	૭૮	૭૯	૮૦	૮૧	૮૨	૮૩	૮૪	૮૫	૮૬	૮૭	૮૮	૮૯	૯૦	૯૧	૯૨	૯૩	૯૪	૯૫	૯૬	૯૭	૯૮	૯૯	૧૦૦

१४ गुणस्थानकोने विषे नामकर्मना भंघस्थानको-तेना भांगाओ, उदयस्थानको-तेना भांगाओ, अने सत्तास्थानको यंत्र नंभर - ५६

गुणस्थानक	भंघस्थानक	कुल	भंघभागा	उदयस्थानक		सामान्यी कुल	अंकदर कुल	उदयभागा		समास्थानक	सामान्यी कुल	अंकदर कुल
				उदय	भंघ			सामान्यी	कुल			
१	२३-२५-२६-२८-२९-३०	६	१३८२६	२५,२४,२५,२६,२७,२८,२९,३०,३१	८	४७	४७	७७७३	४२२४२	८२,८८,८८,८६,८०,७८	६	२४२
२	२८,२८,३०	३	८६०८	२५,२४,२५,२६,२८,३०,३१	७	१६	१६	४०८७	११६५०	८२,८८	२	१८८
३	२८,२८	२	१६	२८,३०,३१	३	३	३	३४६५	३४६५	८२,८८	२	६
४	२८,२८,३०	३	३२	२५,२५,२६,२७,२८,२९,३०,३१	८	२५	२५	७६६१	७६६१	८३,८२,८८,८८	४	१४७/१४२
५	२८,२८	२	१६	२५,२७,२८,२९,३०,३१	६	११	११	४४३	५८१	८३,८२,८८,८८	४	२२
६	२८,२८	२	१६	२५,२७,२८,२९,३०	५	१०	१०	१५८	३१६	८३,८२,८८,८८	४	२०
७	२८,२८,३०,३१	४	४	२८,३०	२	८	८	१४८	५८२	८३,८२,८८,८८	४	८
८	२८,२८,३०,३१,१	५	५	३०	१	५	५	७२	३६०	८३,८२,८८,८८	४	८
९	१	१	१	३०	१	१	१	७२	७२	८३,८२,८८,८८,८०,७८,७६,७५	८	८
१०	१	१	१	३०	१	१	१	७२	७२	८३,८२,८८,८८,८०,७८,७६,७५	८	८
११	०	०	०	३०	१	१	१	७२	७२	८३,८२,८८,८८	४	४
१२	०	०	०	३०	१	१	१	२४	२४	८०,७८,७६,७५	४	४
१३	०	०	०	३०,२५,२६,२७,२८,२९,३०,३१	८	८	८	६०	६०	८०,७८,७६,७५	४	४
१४	०	०	०	८,८	२	२	२	२	२	८०,७८,७६,७५,८,८	६	६
		२८	२३६२५		५५	१३५	१३५	२४१५८	६७४७६		६४	३८८/३८७

- : અથ ગતિને વિષે નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ :-

- : અથ નરકગતિના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ :-

નરકગતિના બે બંધસ્થાનક :- હવે ગતિને વિષે વિસ્તારથી કહે છે... તેમાં નારકીના બે બંધસ્થાનક છે... ૨૯ અને ૩૦ છે. તેમાં ૨૯નું બંધસ્થાનક મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય અથવા તિર્યચગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં હોય છે. અને ઉદ્યોત સહિત ૩૦નું બંધસ્થાનક તિર્યચગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં હોય છે, જિનનામકર્મ સહિત(૩૦નું બંધસ્થાનક) મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં હોય છે. આ બંધસ્થાનકના ભાંગા જે પૂર્વે કહ્યાં છે તે જાણવાં.^{૩૮૫}

નરકગતિના ૫ ઉદયસ્થાનકો :- ઉદયસ્થાનકો ૫ છે... ૨૧-૨૫-૨૭-૨૮-૨૯. આના વિસ્તારથી ભેદો પૂર્વની જેમ કહેવાં.

નરકગતિના ૩ સત્તાસ્થાનકો :- ૯૨-૯૯ અને ૯૮ છે. ૯૯નું સત્તાસ્થાનક જિનનામકર્મ બાંધેલ જીવને મિથ્યાત્વે ગયેલાને^{૩૮૬} નરકાભિમુખ ને જાણવું. ૯૩નું સત્તાસ્થાન તો સંભવે જ નહીં, કારણ કે જિનનામ અને આહારકની સત્તાવાળો નરકને વિષે ઉત્પન્ન થતો નથી.

હવે સંવેધ કહે છે.... તિર્યચગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯નો બંધ કરતાં નારકીને પાંચે ઉદયસ્થાનકો હોય છે, અને તે હમણાં જ કહ્યાં છે. તે દરેક ઉદયસ્થાનકે બે સત્તાસ્થાનક... ૯૨ અને ૯૮ છે. તીર્થંકરનામની સત્તાવાળા નારકો તિર્યચગતિ પ્રાયોગ્ય બંધ કરતા નહીં હોવાથી ૯૯નું સત્તાસ્થાન પામે નહીં. મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં પાંચે પણ ઉદયસ્થાનકને વિષે ૯૨-૯૯-૯૮ એ ત્રણે પણ સત્તાસ્થાનક હોય છે. જિનનામની સત્તાવાળાને નરકને વિષે ઉત્પન્ન થતાં જ્યાં સુધી મિથ્યાદૃષ્ટિ ગુણસ્થાનક છે (અંતર્મુહૂર્ત) ત્યાં સુધી ૨૯નું બંધસ્થાનક હોય છે. (ત્યારે ૯૯નું સત્તાસ્થાનક હોય છે.) સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થાય ત્યારે ૩૦નું બંધસ્થાનક હોય છે, જિનનામ પણ બાંધે છે. ઉદ્યોત સહિત તિર્યચગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતાં પાંચે ઉદયસ્થાનકને વિષે દરેકને બે સત્તાસ્થાનક.. ૯૨ અને ૯૮ છે. ૯૯ના સત્તાસ્થાનકનો અભાવ પૂર્વની જેમ જાણવો. જિનનામ સહિત મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતાં પાંચે ઉદયસ્થાનકને વિષે દરેકને એક સત્તાસ્થાનક.. ૯૯ છે. સર્વ મલીને બંધ-ઉદયસ્થાન અપેક્ષાએ સત્તાસ્થાનકો ૩૦ છે.

ઇતિ નરકગતિના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ સમાપ્ત

- : અથ તિર્યચગતિના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ :-

તિર્યચગતિના ૬ બંધસ્થાનકો :- હવે તિર્યચગતિના બંધાદિ^{૩૮૭} સ્થાનો કહે છે.. તેમાં તિર્યચોને ૬ બંધસ્થાનકો... ૨૩-૨૫-૨૬-૨૮-૨૯ અને ૩૦ છે. આના પૂર્વની જેમ ભેદો સહિત કહેવાં. ફક્ત ૨૯ અને ૩૦નું બંધસ્થાનક તીર્થંકર આહારકદ્વિક સહિત કહેવાં નહીં, કારણ કે તિર્યચોને તેના બંધનો સંભવ નથી.

તિર્યચગતિના ૯ ઉદયસ્થાનકો :- ૨૧-૨૪-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦ અને ૩૧ છે. આ ઉદયસ્થાનકો એકેન્દ્રિય - વિકલેન્દ્રિય વૈક્રિય સહિત તિર્યચ પંચેન્દ્રિય આશ્રયીને ભેદો સહિત પૂર્વે કહ્યાં છે.

૩૮૫ એટલે કે મનુષ્ય અને તિર્યચગતિ બંને પ્રાયોગ્ય ૨૯ના બંધે ૪૬૦૮, તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધે ૪૬૦૮ અને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધે ૮ એ રીતે તિર્યચગતિ પ્રાયોગ્ય બે બંધસ્થાનકના ૯૨૧૬ અને મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય બે બંધસ્થાનકના ૪૬૧૬ ભાંગા થાય છે.

૩૮૬ શ્રેણિકાદિની જેમ નરકનું આયુ બાંધ્યા પછી ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ ઉપાર્જન કરી તીર્થંકરનામ નિકારી સમ્યક્ત્વ યુક્ત નારકીમાં જાય છે. તેવાઓ મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ જ બાંધે છે, અને તેમને પાંચે ઉદયે એક ૯૯નું જ સત્તાસ્થાન હોય છે.

૩૮૭ કોને ક્યાં બંધસ્થાનકો હોય છે અને તે કઈ ગતિ યોગ્ય છે તેનો વિચાર કરી તેના ભાંગાઓ પણ સમજી લેવા યોગ્ય છે. તેમાં એકેન્દ્રિયો ૨૩-૨૫-૨૬-૨૯-૩૦ એ પાંચ બંધસ્થાન બાંધે છે, વિકલેન્દ્રિયો અને અપર્યાપ્ત અસંજિઓ પણ એ જ પાંચ બંધસ્થાન બાંધે છે. માત્ર પર્યાપ્ત અસંજિ અને પર્યાપ્ત - અપર્યાપ્ત સંજિ તિર્યચો યથાપોગ્ય રીતે ઉપરોક્ત છએ બંધસ્થાનકો બાંધે છે. અહીં એ ખ્યાલમાં રાખવું કે પ્રથમ ગુણસ્થાનકે દેવ કે નરકગતિ યોગ્ય બંધ પર્યાપ્તાવસ્થામાં જ થાય છે. માત્ર અપર્યાપ્તાવસ્થામાં દેવગતિ યોગ્ય બંધ સમ્યગ્દૃષ્ટિપણામાં થાય છે.

તિર્યચગતિના ૫ સત્તાસ્થાનકો :- તે આ પ્રમાણે...^{૩૮૮} ૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ અને ૭૮ છે. તીર્થંકર નામકર્મ સંબંધી અને ક્ષપકચ્રેણિ સંબંધી સત્તાસ્થાનકો સંભવે નહીં, કારણ કે તીર્થંકરનામકર્મ અને ક્ષપકચ્રેણિનો તિર્યચોને અભાવ છે.

હવે સંવેધ કહે છે.... ૨૩ના બંધક તિર્યચને ૨૧ આદિ ૯ ઉદયસ્થાનો, અને તે હંમણા જ કહ્યાં છે. તેમાં પ્રથમના ૨૧-૨૪-૨૫-૨૬ એ ૪ ઉદયસ્થાનકોના દરેકના ૫ સત્તાસ્થાનકો... ૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ અને ૭૮ છે. અહીં ૭૮નું સત્તાસ્થાનક તેઉ-વાયુકાયને હોય છે, તેમજ તેઉ-વાઉમાંથી અવી જ્યાં ઉત્પન્ન થાય (ત્યાં તેઓ જ્યાં સુધી (અંતર્મુહૂર્ત) મનુષ્યદિકનો બંધ ન કરે ત્યાં સુધી હોય છે.) ત્યારે અંતર્મુહૂર્ત સુધી તે જીવોને આશ્રયી હોય છે. બાકીના ૨૭ આદિ પાંચ ઉદયસ્થાનકોમાં ૭૮ સિવાયના ૪-૪ સત્તાસ્થાનકો હોય છે. કારણ કે ૨૭ આદિ ઉદયસ્થાનકોમાં નિશ્ચયથી મનુષ્યદિકનો બંધ સંભવે છે. તેથી ૭૮નું સત્તાસ્થાન સંભવતું નથી. એ પ્રમાણે ૨૫-૨૬-૨૮-૩૦ના બંધસ્થાનકોમાં પણ કહેવું, ફક્ત મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં સર્વે પણ ઉદયસ્થાનકો વિષે ૭૮ સિવાયના ૪-૪ સત્તાસ્થાનકો હોય છે.

૨૮ના બંધકના ૮ ઉદયસ્થાનકો ... તે આ પ્રમાણે ૨૧-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦ અને ૩૧ છે. તેમાં ૨૧-૨૬-૨૮-૨૯-૩૦ એ ૫ ઉદયસ્થાનકો પૂર્વબદ્ધાયુ ક્ષાયિક સમ્યગ્દૃષ્ટિ અને ૨૨ની સત્તાવાળા^{૩૮૯} વેદક સમ્યગ્દૃષ્ટિને જાણવાં. એક-એક ઉદયસ્થાનકે ૯૨ અને ૮૮ એ બે-બે સત્તાસ્થાનકો છે. ૨૫ અને ૨૭નું ઉદયસ્થાનક વૈક્રિય-તિર્યચને જાણવું, ત્યાં પણ તે જ બે બે (૯૨-૮૮ના) સત્તાસ્થાન હોય છે. ૩૦ અને ૩૧નો ઉદય સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત સમ્યગ્દૃષ્ટિ અથવા મિથ્યાદૃષ્ટિને જાણવો. એક-એક ઉદયસ્થાનકે ૩-૩ સત્તાસ્થાનકો હોય છે... ૯૨-૮૮ અને ૮૬ છે. ૮૬નું મિથ્યાદૃષ્ટિને જાણવું, સમ્યગ્દૃષ્ટિને સંભવે નહીં, કારણ કે તેઓને અવશ્ય દેવદિકાદિ બંધ હોય છે.

તે આ પ્રમાણે સર્વ બંધસ્થાન - ઉદયસ્થાન અપેક્ષાએ ૨૧૮ સત્તાસ્થાનકો થાય છે. તે આ પ્રમાણે... ૨૩-૨૫-૨૬-૨૯ અને ૩૦ એ દરેક બંધસ્થાનકે ૪૦-૪૦ સત્તાસ્થાનકો અને ૨૮ના બંધે ૧૮ સત્તાસ્થાનકો હોય છે.

ઇતિ તિર્યચગતિના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ સમાપ્ત

- : અથ મનુષ્યગતિના બંધ - ઉદય - સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ :-

મનુષ્યગતિના ૮ બંધસ્થાનકો :- હવે મનુષ્યગતિના બંધાદિ સ્થાનકો કહે છે. મનુષ્યોના ૮ બંધસ્થાનકો છે...^{૩૯૦} ૨૩-૨૫-૨૬-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧ અને ૧. આ સર્વ બંધસ્થાનકોનું સ્વરૂપ પહેલાં કહી ગયા છે તે પ્રમાણે સપ્રભેદ સમજવાં. કારણ કે મનુષ્યો ચારેગતિ યોગ્ય બંધ કરે છે.

મનુષ્યગતિના ૧૧ ઉદયસ્થાનકો :- ૨૦-૨૧-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧-૯ અને ૮. અને આ સર્વ ઉદયસ્થાનકો સ્વભાવસ્થ મનુષ્ય, વૈક્રિય મનુષ્ય, આહારક સંયત, તીર્થંકર, અતીર્થંકર, સયોગી કેવલીને આશ્રયીને પૂર્વની જેમ ભાવવાં.

મનુષ્યગતિના ૧૧ સત્તાસ્થાનકો :- ૯૩-૯૨-૮૯-૮૮-૮૬-૮૦-૭૯-૭૬-૭૫-૯ અને ૮. ૭૮નું સત્તાસ્થાન સંભવે નહીં, કારણ કે મનુષ્યોને અવશ્ય મનુષ્યદિક સંભવે છે.

૩૮૮ અહીં ટીકામાં નવત્તિ શબ્દ છે. પરંતુ દ્વિનવત્તિ આવે.

જેઓ દેવ કે નરકગતિ યોગ્ય બંધ કરે છે તેઓ દેવદિકાદિ ઉવેલતા નથી, પરંતુ જેઓ બંધ નથી કરતા તેઓ જ ઉવેલે છે. એટલે દેવદિક-નરકદિક અને વૈક્રિયચતુષ્કની ઉદ્વલના એકેન્દ્રિયો કરે છે. અને મનુષ્યદિકની ઉદ્વલના તેઉ-વાયુકાય જ કરે છે. એટલે તેઓમાં ૮૬-૮૦-૭૮ એ સત્તાસ્થાનકો સંભવે છે અને ત્યાંથી અવી જેમાં ઉત્પન્ન થાય છે, ત્યાં પણ જ્યાં સુધી ન બાંધે ત્યાં સુધી યથાયોગ્ય રીતે એ ત્રણમાંથી કોઇપણ સત્તાસ્થાનક હોય છે. એટલે સામાન્ય રીતે તિર્યચોમાં પાંચે સત્તાસ્થાનકો કહ્યાં છે.

૩૮૯ આ સત્તાસ્થાન તો યુગલિયામાં હોય છે. કારણ કે સંખ્યાત વર્ષના આયુવાળો મનુષ્ય યુગ લિક તિર્યચનું આયુ બાંધ્યા બાદ ક્ષાયિક ઉત્પન્ન કરી શકે છે, સંખ્યાત વર્ષનું તિર્યચાયુ બાંધ્યા પછી ઉત્પન્ન કરી શકતો નથી. પરંતુ અહીં એક વિચાર થાય છે કે સંખ્યાત વર્ષના આયુવાળો તિર્યચને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં કોઇ સમ્યક્ત્વ હોય કે નહિ ? કોઇપણ સ્થળે ૨૪ કે ૨૮ની સત્તાવાળા શાયોગશનિક સમ્યક્ત્વી તિર્યચને અપર્યાપ્તાવસ્થા દેવગતિનો બંધક લીધો નથી. ઉલટું ૨૧ કે ૨૨ની સત્તાવાળો લીધો છે. અને તે તો યુગલિક હોય છે. આ ઉપરથી એમ સમજાય છે કે સંખ્યાત વર્ષના આયુવાળો તિર્યચમાં સમ્યક્ત્વ લઇ કોઇ ઉત્પન્ન થતાં નથી. પર્યાપ્તા થયા પછી તેઓ ઉપશ મ કે કયોપશમ સમ્યક્ત્વ ઉત્પન્ન કરી શકે છે.

૩૯૦ જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦નો બંધ મનુષ્ય કરતા નથી પરંતુ દેવો અને નારકો જ કરે છે. તેથી જિનનામ સહિત ૩૦ના બંધના ૮ ભાંગા મનુષ્યોમાં સંભવતા નથી. માટે અહીં કુલ બંધ ભાંગા ૧૩૯૪૫ના બદલે ૧૩૯૩૭ જાણવાં.

હવે સંવેધ કહે છે..... એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય રચના બંધક મનુષ્યને ૭ ઉદયસ્થાનકો.... ૨૧-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯ અને ૩૦ છે. બાકીના કેવલીના ઉદયસ્થાનકો અહીં ઘટે નહીં. ૨૫ અને ૨૭નું ઉદયસ્થાનક વૈક્રિયશરીરીને જાણવું. એક એક ઉદયસ્થાનકે ૧૦-૧૧-૧૨ અને ૧૦ એ ૪ સત્તાસ્થાનકો હોય છે. વિશેષ ૨૫ અને ૨૭ના ઉદયસ્થાનકે બે બે સત્તાસ્થાનકો...

તીર્થંકરનામ સહિત દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ના બંધકને ૭ ઉદયસ્થાનકો છે. તે ૨૮ના બંધકની જેમ જાણવાં. વિશેષ અહીં ૩૦નો ઉદય સમ્યગ્દૃષ્ટિઓને જ કહેવો. સર્વે પણ ઉદયસ્થાનકોમાં બે બે સત્તાસ્થાનકો છે... ૯૩ અને ૯૯. તેમાં આહારક સંયતને ૯૩નું જ સત્તાસ્થાનક હોય છે. સર્વસંખ્યા ૧૪ સત્તાસ્થાનક થાય છે.

આહારક સહિત (દેવગતિ પ્રાયોગ્ય) ૩૦ના બંધકને ૨ ઉદયસ્થાનક... ૨૯ અને ૩૦ છે. તેમાં જે સંયત (વૈક્રિય) કે આહારક શરીર વિકુર્વી (તે શરીર યોગ્ય સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત થઈ ૨૯-૩૦નું ઉદયસ્થાનક થાય છે. (જો કે આહારક શરીરી પ્રમત્ત સંયત પણ ૨૯ અને ૩૦ના ઉદયવાળો હોય છે. પરંતુ તે આહારકદિક બાંધતો નથી,) કારણ કે ત્યાં તેના બંધનું કારણ વિશિષ્ટ સંયત નથી. આ બંને ઉદયે સત્તાસ્થાન એક ૯૨નું જ છે.

૩૧ના બંધક (અપ્રમત્ત સંયત અને અપૂર્વકરણવાળાને) ૩૦નું એક ઉદયસ્થાનક હોય છે,^{૩૯૨} અને ૯૩નું એક સત્તાસ્થાનક હોય છે.

એક(યશ:કીર્તિના) બંધકને ૩૦નું એક જ ઉદયસ્થાનક હોય છે. ૮ સત્તાસ્થાનકો.. ૯૩-૯૨-૯૯-૯૯-૯૦-૭૯-૭૬ અને ૭૫. સર્વ બંધસ્થાન અને ઉદયસ્થાનની અપેક્ષાએ સત્તાસ્થાનો ૧૫૯ થાય છે. (બંધવિચ્છેદ થયા પછી) અબંધે ઉદય અને સત્તાસ્થાનનો પરસ્પર સંવેધ સામાન્ય સંવેધનો વિચાર જે પ્રમાણે કહ્યો છે તે પ્રમાણે જ જાણવો.^{૩૯૨/૧}

ઇતિ મનુષ્યગતિના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ સમાપ્ત

- : અથ દેવગતિના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ :-

દેવગતિના ૪ બંધસ્થાનકો :- હવે દેવોના બંધાદિ સ્થાનકો કહે છે... તેમાં તેઓને - દેવોને ૪ બંધસ્થાનકો છે... ૨૫-૨૬-૨૯ અને ૩૦ છે. તેમાં ૨૫ અને ૨૬નું બંધસ્થાનક પર્યાપ્ત - બાદર પૃથ્વી - અપૂ પ્રત્યેક વનસ્પતિ એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બંધકને જાણવું. અહીં સ્થિર - અસ્થિર, શુભ-અશુભ, યશ:કીર્તિ-અય:શકીર્તિ વડે ૮ ભાંગા થાય છે. ૨૬નો બંધ આતપ કે

૩૯૧ સિમ્યાદૃષ્ટિ મનુષ્યનો પર્યાપ્તાવસ્થામાં જ દેવગતિ યોગ્ય બંધ કરે છે. પરંતુ સમ્યગ્દૃષ્ટિ મનુષ્ય અપર્યાપ્તાવસ્થામાં પણ દેવગતિ યોગ્ય બંધ કરે છે, માટે અપર્યાપ્તાવસ્થા સંભવી પણ ઉદયસ્થાનકો અહીં ગ્રહણ કર્યાં છે.

૩૯૨ તીર્થંકરનામકર્મનો બંધક આહારક શરીરી ૨૯ અને ૩૦ના ઉદયે અપ્રમત્તે જાય તો તે ઉદયે વર્તતાં તેને ૩૧ પ્રકૃતિનો બંધ સંભવે છે. પણ અલ્પકાળ માટે કે કોઈકને હોવાથી ન ગ્રહણ કર્યો હોય એમ સમજાય છે. અહીં ૩૧ના બંધે ૩૦નું એક જ ઉદય સ્થાન લીધું છે. પ્રમત્ત સંયતે આહારક શરીરીને ૨૯નો બંધ લીધો છે. તે જ અપ્રમત્તે જાય તો તેને આહારકદિક યુક્ત ૩૧નો બંધ સંભવે છે. તાત્વ કેવલીગમ્ય.

૩૯૩ અહીં અબંધના ૧૦ ઉદયસ્થાનના ૩૦ સત્તાસ્થાન ઉમેરીએ તો કુલ-૧૮૯ સત્તાસ્થાન થાય.

- : અથ દેવગતિના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ :-

દેવગતિના ૪ બંધસ્થાનકો :- હવે દેવોના બંધાદિ સ્થાનકો કહે છે... તેમાં તેઓને - દેવોને ૪ બંધસ્થાનકો છે... ૨૫-૨૬-૨૯ અને ૩૦ છે. તેમાં ૨૫ અને ૨૬નું બંધસ્થાનક પર્યાપ્ત - બાદર પૃથ્વી - અપૂ પ્રત્યેક વનસ્પતિ એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બંધકને જાણવું. અહીં સ્થિર - અસ્થિર, શુભ-અશુભ, યશ:કીર્તિ-અય:શકીર્તિ વડે ૮ ભાંગા થાય છે. ૨૬નો બંધ આતપ કે

૩૯૧ સિમ્યાદૃષ્ટિ મનુષ્ય તો પર્યાપ્તાવસ્થામાં જ દેવગતિ યોગ્ય બંધ કરે છે. પરંતુ સમ્યગ્દૃષ્ટિ મનુષ્ય અપર્યાપ્તાવસ્થામાં પણ દેવગતિ યોગ્ય બંધ કરે છે, માટે અપર્યાપ્તાવસ્થા સંભવી પણ ઉદયસ્થાનકો અહીં ગ્રહણ કર્યાં છે.

૩૯૨ તીર્થંકરનામકર્મનો બંધક આહારક શરીરી ૨૯ અને ૩૦ના ઉદયે અપ્રમત્તે જાય તો તે ઉદયે વર્તતાં તેને ૩૧ પ્રકૃતિનો બંધ સંભવે છે. પણ અલ્પકાળ માટે કે કોઈકને હોવાથી ન ગ્રહણ કર્યો હોય એમ સમજાય છે. અહીં ૩૧ના બંધે ૩૦નું એક જ ઉદય સ્થાન લીધું છે. પ્રમત્ત સંયતે આહારક શરીરીને ૨૯નો બંધ લીધો છે. તે જ અપ્રમત્તે જાય તો તેને આહારકદિક યુક્ત ૩૧નો બંધ સંભવે છે. તાત્વ કેવલીગમ્ય.

૩૯૩ અહીં અબંધના ૧૦ ઉદયસ્થાનના ૩૦ સત્તાસ્થાન ઉમેરીએ તો કુલ-૧૮૯ સત્તાસ્થાન થાય.

ઉદ્યોત સહિત થાય છે, તેથી અહીં ૧૬ ભાંગા થાય છે. મનુષ્યગતિ અને તિર્યચગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતા ૨૮નો બંધ સપ્રભેદ પૂર્વની જેમ જાણવો. ઉદ્યોત સહિત તિર્યચગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતાં ૪૬૦૮ ભાંગા પૂર્વની જેમ કહેવા. જે તીર્થકરનામ સહિત મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધે છે, તેના સ્થિર-અસ્થિર, શુભ-અશુભ, અને યશ :કીર્તિ - અયશ :કીર્તિ પરાવર્તન વડે ૮ ભાંગા થાય છે.

દેવગતિના ૬ ઉદયસ્થાનકો :- ૨૧-૨૫-૨૭-૨૮-૨૯ અને ૩૦ આ ઉદયસ્થાનકો વિસ્તારપૂર્વક પૂર્વે કહ્યાં છે, માટે અહીં ફરી કહેતાં નથી.

દેવગતિના ૪ સત્તાસ્થાનકો :- ૯૩-૯૨-૮૯ અને ૮૮. બાકીના તો કેટલાંક એકેન્દ્રિય સંબંધી કેટલાંક ક્ષપક સંબંધી હોય છે તેથી દેવોને સંભવે નહીં.

હવે સંવેધ કહે છે... (એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય) ૨૫નો બંધ કરતાં દેવોને ૬એ પણ ઉદયસ્થાનકોને વિષે દરેકને બે સત્તાસ્થાનક.. ૯૨ અને ૮૮ છે. એ પ્રમાણે ૨૬ અને ૨૯ના બંધકોને પણ જાણવું. ઉદ્યોત સહિત તિર્યચગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતાં પણ તે જ ઉદયસ્થાનકો અને સત્તાસ્થાનક હોય છે. વળી તીર્થકરનામ સહિત મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતાં ૬ એ પણ ઉદયસ્થાનકોને વિષે દરેકને બે સત્તાસ્થાનક છે... ૯૩ અને ૮૯ છે. સર્વ સંખ્યા ૬૦ સત્તાસ્થાનકો થાય છે. (યંત્ર નંબર - ૫૭ જુઓ)

ઇતિ દેવગતિના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ સમાપ્ત

ઇતિ ગતિને વિષે નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ સમાપ્ત

- : અથ ઇન્દ્રિયો વિષે બંધાદિ સ્થાનકોનું સ્વરૂપ :-

હવે ઇન્દ્રિયોને વિષે વિચારે છે.... એકેન્દ્રિય વિકલેન્દ્રિયને વિષે દરેકને ૨૩ આદિથી ૨૮ સિવાયના ૫-૫ બંધસ્થાનકો હોય છે.^{૩૯૩} ૨૩-૨૫-૨૬-૨૮-૩૦. તેમાં દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ અને ૩૦ સિવાયના બાકીના સર્વ પણ સર્વગતિ પ્રાયોગ્ય સપ્રભેદો કહેવાં.

પંચેન્દ્રિયને વિષે ૨૩ આદિ આઠે બંધસ્થાનક હોય છે... ૨૩-૨૫-૨૬-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧-૧.^{૩૯૩} આ સર્વ પણ સર્વ ગતિ પ્રાયોગ્ય સપ્રભેદો કહેવાં.

એકેન્દ્રિયોના ૨૧-૨૪-૨૫-૨૬ અને ૨૭ એ ૫ ઉદયસ્થાનકે હોય છે. અને તે સપ્રભેદો પૂર્વની જેમ કહેવાં. વિકલેન્દ્રિયોના ૬ ઉદયસ્થાનકો... તે આ પ્રમાણે ૨૧-૨૬-૨૮-૨૯-૩૦ અને ૩૧ છે. આ ઉદયસ્થાનકો પણ જે પ્રમાણે પહેલાં કહી ગયા તે પ્રમાણે કહેવાં. પંચેન્દ્રિયોના ૧૧ ઉદયસ્થાનકો છે...^{૩૯૪}. તે આ પ્રમાણે ૨૦-૨૧-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧-૮ અને ૯ એકેન્દ્રિય અને વિકલેન્દ્રિય સંબંધી ઉદયસ્થાનકો છોડીને બાકીના સર્વ ઉદયસ્થાનકો પંચેન્દ્રિયોના સપ્રભેદો કહેવાં.

સત્તાસ્થાનકો એકેન્દ્રિય - વિકલેન્દ્રિયોના ૫ છે... તે આ પ્રમાણે ૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ અને ૭૮ છે. અને પંચેન્દ્રિયોના ૧૨ સત્તાસ્થાનકો છે. (યંત્ર નંબર ૫૮ જુઓ)

ઇતિ ઇન્દ્રિયો વિષે બંધાદિ સ્થાનકોનું સ્વરૂપ સમાપ્ત

૩૯૩ ગાથા ૧૩૦ "ઇગિ વિગલે પળ બંધા અડવીસૂળા ડ અદ્ ઇયરંમિ ।"

અહીં ટીકામાં ૮ ઉદયસ્થાન છે. ત્યાં ૮ બંધસ્થાનક આવે.

૩૯૪ "પંચ છ એકકારુદયા પળ પળ બારસ ડ સતાગિ ।। ૩ ૧ ૩ ।।"

ગતિને વિષે નામકર્મના બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકોના સંવેધ પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર - ૫૭

ગતિ	બંધસ્થાનક	કયા કયા ઉદયસ્થાનકો	કુલ ઉદયસ્થાનક	કયા સત્તાસ્થાનકો	કુલ	વિશેષ હકીકત
નરક ગતિ	૨૯	૨૫-૨૫-૨૭-૨૮-૨૯	૫	૯૨-૯૯-૯૯ =	૫ X ૫ =	મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધે ત્યારે ૯૯નું આવે. જિનનામ સહિત મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધે ત્યારે ૯૯નું જ આવે. ઉદ્યોત સહિત - ૩૦ તિર્યચગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધે.
	૩૦	૨૫-૨૫-૨૭-૨૮-૨૯	૫	૯૨-૯૯-૯૯ =	૩ X ૫ =	
સિંચ ગતિ	૨૩	૨૧-૨૪-૨૫-૨૬	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮ =	૫ X ૪ =	૭૯નું તેઉ-વાઉને તેમજ અવીને મનુષ્યહિક ન બાંધે ત્યાં સુધી (અંતર્ગુઠ)
	૨૩	૨૭-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦ =	૪ X ૫ =	
	૨૫-૨૬	ઉપર પ્રમાણે			૪ X ૪૦ =	
	૨૯-૩૦				૨ X ૬ =	
ગતિ	૨૯	૨૧-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯	૬	૯૨-૯૯ =	૩ X ૨ =	૯૬નું મિથ્યાહરિને જાણવું.
	૩૦	૩૦-૩૧	૨	૯૨-૯૯-૯૬ =	૬	
મનુષ્ય ગતિ	૨૩	૨૧-૨૬-૨૮-૨૯-૩૦	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦ =	૪ X ૫ =	૨૫-૨૭નું ઉદયસ્થાનક વૈક્રિય શરીરીને જાણવું. ૨૫-૨૬-૨૯-૩૦નું બંધસ્થાનક ૯૯નું નરકગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતા મિથ્યાહરિને જાણવું. જિનનામ સહિત દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯બાંધે ત્યારે, આહારક સંયતને ૯૩નું જ હોય છે. ૩૦નો ઉદય સમ્યગ્હરિને જ હોય છે. ૯૨નું સત્તાસ્થાનક ઉપર આવી ગયેલ છે. માટે અલગ ગણવા નહિ.
	૨૩	૨૫-૨૭	૨	૯૨-૯૯	૨ X ૨ =	
	૨૫-૨૬	ઉપર પ્રમાણે			૨૪ X ૪ =	
	૨૯-૩૦				૨ X ૬ =	
	૨૯	૨૧-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯	૬	૯૨-૯૯ =	૪ X ૧ =	
	૨૯	૩૦	૧	૯૩-૯૯ =	૨ X ૭ =	
ગતિ	૩૦	૨૯-૩૦	૨	૯૨	૧ X ૨ =	(૨)
	૩૧	૩૦	૧	૯૩	૧ X ૧ =	
	૧	૩૦	૧	૯૩-૯૨-૯૯-૯૯ =	૯ X ૧ =	
	૦	૦	૧૦	૯૦-૭૯-૭૬-૭૫ ૭૯-૯૬ સિવાયના	૩૦	
દેવ ગતિ	૨૫	૨૧-૨૫-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦	૬	૯૨-૯૯ =	૨ X ૬ =	ઉદ્યોત સહિત તિર્યચગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધે ત્યારે જિનનામ સહિત મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધે ત્યારે.
	૨૬-૨૯	ઉપર પ્રમાણે જ			૨ X ૧૨ =	
	૩૦	ઉપર પ્રમાણે જ			૨ X ૬ =	
	૩૦	૨૧-૨૫-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦	૬	૯૩-૯૯ =	૨ X ૬ =	

ઇન્દ્રિયો વિષે બંધ - ઉદય અને સત્તાસ્થાનકો પ્રદર્શક યંત્ર નંબર - ૫૮

ઇન્દ્રિય	બંધસ્થાનકો	ઉદયસ્થાનકો	સત્તાસ્થાનકો
એકેન્દ્રિય	૨૩-૨૫-૨૬-૨૮-૩૦ = ૫	૨૧-૨૪-૨૫-૨૬-૨૭ = ૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮ = ૫
વિક્લેન્દ્રિય	૨૩-૨૫-૨૬-૨૮-૩૦ = ૫	૨૧-૨૬-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧ = ૬	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮ = ૫
પંચેન્દ્રિય	૨૩-૨૫-૨૬-૨૮ ૨૯-૩૦-૩૧-૧ = ૮	૨૦-૨૧-૨૫-૨૬ ૨૭-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧-૮-૯ = ૧૧	૯૩-૯૨-૯૯-૯૯-૯૬ ૯૦-૭૯-૭૮-૭૬-૭૫-૯-૮ = ૧૨

- : અથ જીવસ્થાનકોમાં બંધ - ઉદય - સત્તાસ્થાનકોનું સ્વરૂપ :-

૧૪ જીવસ્થાનક વિષે જ્ઞાનાવરણ - અંતરાય - દર્શનાવરણકર્મના સંવેધ :- હવે જીવસ્થાનકોને વિષે બંધ-ઉદય અને સત્તાસ્થાનકોને કહે છે... તેમાં જ્ઞાનાવરણીય - અંતરાય અને દર્શનાવરણીયના જે ભાંગા મિથ્યાદૃષ્ટિને કહ્યાં છે, તે જ સર્વ પર્યાપ્ત સંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિય સિવાયના ૧૩ જીવસ્થાનકોને વિષે જાણવાં.^{૩૯૫} તેમાં જ્ઞાનાવરણ અને અંતરાય એ દરેકનો પનો બંધ, પનો ઉદય અને પની સત્તા હોય છે. દર્શનાવરણીય કર્મના ૯નો બંધ - ૪નો ઉદય ૯ની સત્તા, અથવા ૯નો બંધ - પનો ઉદય - ૯ની સત્તા હોય છે. સંજ્ઞિ પર્યાપ્તાને ગુણસ્થાનકોમાં જે ભાંગાઓ કહ્યાં તે સર્વ અન્યૂનાતિરિક્ત સમજવાં. (યંત્ર નંબર - ૫૯ - ૫૯A જુઓ)(યંત્ર નંબર ૩૦A - ૨૭A ના આધારે)

૧૪ જીવસ્થાનક વિષે વેદનીય-ગોત્રકર્મના સંવેધ :- વેદનીયકર્મના પ્રથમના ૧૩ જીવસ્થાનકોને વિષે (સંજ્ઞિ પર્યાપ્ત સિવાયના) પ્રથમના ૪ ભાંગા હોય છે...^{૩૯૬} તે આ પ્રમાણે (૧) અસાતાનો બંધ - અસાતાનો ઉદય - બે ની સત્તા, અથવા (૨) અસાતાનો બંધ - સાતાનો ઉદય - બેની સત્તા, અથવા (૩) સાતાનો બંધ - અસાતાનો ઉદય - ૨ ની સત્તા અથવા (૪) સાતાનો બંધ - સાતાનો ઉદય - બેની સત્તા. ગોત્રકર્મના ૩ ભાંગા હોય છે...^{૩૯૭} તે આ પ્રમાણે ... (૧) નીચગોત્રનો બંધ - નીચગોત્રનો ઉદય - નીચગોત્રની સત્તા, આ વિકલ્પ તેઉ-વાઉકાયમાં હોય છે. તે ભવથી નીકળીને પણ (જ્યાં સુધી અન્ય તિર્યચમાં ઉત્પન્ન થયેલા ઉચ્ચ ન બાંધે ત્યાં સુધી) કેટલોક કાલ હોય છે. (૨) નીચગોત્રનો બંધ - નીચગોત્રનો ઉદય બેની સત્તા, અથવા (૩) ઉચ્ચગોત્રનો બંધ-નીચગોત્રનો ઉદય બેની સત્તા હોય છે. બાકીના ભાંગા ન ઘટી શકે, કારણ કે તેઓને ઉચ્ચગોત્રના ઉદયનો અભાવ છે. (યંત્ર નં.-૬૦ - ૬૦A જુઓ)(યંત્ર નંબર-૨૯A-૨૮A આધારે)

૧૪ જીવસ્થાનકો વિષે આયુષ્યકર્મના સંવેધ :- આયુષ્યના વિચારમાં તિર્યચાયુનો ઉદય છતા જે ૯ ભાંગા તે સર્વ પણ અસંજ્ઞિ પર્યાપ્તાને જાણવાં.^{૩૯૮} કારણ કે તેઓને સર્વ પણ સંભવે છે. તે જ ૯ ભાંગામાંથી દેવ-નારકી આશ્રયી ૪ ભાંગા સિવાયના ૫ ભાંગા પર્યાપ્ત - અપર્યાપ્ત સૂક્ષ્મ-બાદર એકેન્દ્રિય - વિક્લેન્દ્રિયને^{૩૯૯} જાણવાં, કારણ કે તેઓને દેવ-નારકાયુના બંધનો અભાવ હોય છે. તે જ ૫ - ૫ ભાંગા અસંજ્ઞિ અપર્યાપ્ત તિર્યચ અને અસંજ્ઞિ મનુષ્યને આશ્રયીને અપર્યાપ્ત અસંજ્ઞિમાં કુલ ૧૦ ભાંગા આવે.(કારણ કે અપર્યાપ્તા - અસંજ્ઞિ તિર્યચ અને સંમૂર્ચિત મનુષ્ય મનુષ્યાયુ અને તિર્યચાયુનો જ બંધ કરે છે.) તથા સંજ્ઞિ પર્યાપ્તમાં ૪ ગતિના આયુષ્યના ૨૮ ભાંગા જાણવાં.^{૩૯૯} સંજ્ઞિ અપર્યાપ્તામાં મનુષ્ય આશ્રયી - ૫ અને તિર્યચ આશ્રયી - ૫ ભાંગા, સર્વસંખ્યા - ૧૦ ભાંગા તે લબ્ધિ અપર્યાપ્તના હોય છે.^{૩૯૯} તથા દેવ નારકોના કરણ અપર્યાપ્તાનો ૧-૧ ભાંગો સંજ્ઞિ અપર્યાપ્તના સર્વસંખ્યા ૧૨ ભાંગા થાય છે. (યંત્ર નં.-૬૧ જુઓ) (યંત્ર નં.- ૨૬ના આધારે)

૧૪ જીવસ્થાનકો વિષે મોહનીયકર્મના બંધસ્થાનકો :- મોહનીયકર્મના સર્વ પણ બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકો સંજ્ઞિ-પર્યાપ્ત-પંચેન્દ્રિયના સપ્રભેદો જે પ્રમાણે કહેલાં કહ્યાં તે પ્રમાણે જ કહેવાં.^{૪૦૦} બાદર એકેન્દ્રિય - વિક્લેન્દ્રિય - અસંજ્ઞિ

૩૯૫ "નાળંતરાયદંતણ વંધોદયસંત ભંગ જે મિચ્છે । તે તેરસઠાગેસું સણ્ણિમ્મિ ગુણસિયા સન્ને ॥ ૧૩૧ ॥"

૩૯૬ ગાથા - ૧૩૨ - "તેરસસુ વેયળીયસ્સ આદ્ધમા હોતિ ભંગયા વજ્જો ।"

૩૯૭ ગાથા ૧૩૨ - "નિન્નુદવ તિણ્ણિ ગોણ"

૩૯૮ "તિરિહદણ નવ ભંગા જે સન્ને અસણ્ણિ પજ્જતે । નારયસુરવ્વહ ભંગાયરહિયા ડ્ઘિવિગલ્લહુધિહાણં ॥ ૧૩૩ ॥"

૩૯૯ "અસણ્ણિ અપજ્જતે તિરિહદણ પંચ જહ ઉ તહ મણુણ । મળપજ્જતે સન્ને ડ્ઘરે ગુણ દસ ઉ પુલુત્તા ॥ ૧૩૪ ॥"

૪૦૦ ગાથા - ૧૩૫ "વંધોદયસંતાઇં પુણ્ણાઇં સણ્ણિમ્મો ઉ મોહસ્સ ।"

પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તામાં પ્રથમના બે ૨૨ અને ૨૧ બંધસ્થાનક હોય છે.^{૪૦૧} અને આ જે પ્રમાણે પહેલાં કલાં તે પ્રમાણે જાણવાં. વિશેષ ૨૧નું બંધસ્થાનક કરણ અપર્યાપ્તાવસ્થામાં જાણવું. પર્યાપ્ત-અપર્યાપ્ત-સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય, અપર્યાપ્ત - બાદર એકેન્દ્રિય, બેઠન્દ્રિય, તેઠન્દ્રિય, ચઉરિન્દ્રિય, અસંજિ પંચેન્દ્રિય અને સંજિ પંચેન્દ્રિય એ ૮ જીવસ્થાનકો વિષે ૨૨નો એક જ બંધ હોય છે.^{૪૦૨} અને તે સપ્રભેદ પૂર્વની જેમ કહેવાં.

૧૪ જીવસ્થાનકો વિષે મોહનીયકર્મના ઉદયસ્થાનકો :- આ ૪૮ જીવસ્થાનકોમાં ૩ ઉદયસ્થાનકો હોય છે.^{૪૦૨} તે આ પ્રમાણે... ૮-૮ અને ૧૦ છે. આ જીવસ્થાનોમાં અનંતાનુબંધિના ઉદય વિનાનું ૭નું ઉદયસ્થાન ન પામે, કારણ કે તેઓને અવશ્ય અનંતાનુબંધિનો ઉદય હોય છે. અને તેઓને નપુંસકવેદનો જ ઉદય હોય છે. પરંતુ સ્ત્રીવેદ - પુરુષવેદનો ઉદય ન હોય. તેથી ૮ના ઉદયે ૮ભાંગા, ૯ના ઉદયે - ૧૬ ભાંગા, ૧૦ના ઉદયે ૮ ભાંગા એ પ્રમાણે દરેકના ૩૨ ભાંગા થાય છે.

૧૪ જીવસ્થાનક વિષે જ્ઞાનાવરણ - અંતરાયકર્મના સંવેધભંગ પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર - ૫૯

જીવસ્થાનક	ભાંગો ?	ભાંગા	કુલભાંગા
૧૩ જીવસ્થાનક	૧લો	૧	૧૩
૧ પર્યાપ્ત સંજિ પંચેન્દ્રિય	૧લો-૨જો	૨	૨
ચંત્ર નંબર ૩૦A ના આધારે			૧૫

૧૪ જીવસ્થાનક વિષે દર્શનાવરણ કર્મના સંવેધભંગ પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર ૫૯A

૧૪ જીવસ્થાનક	ભાંગો ?	નિદ્રાના ભેદ વગરના		નિદ્રાના ભેદ સહિતના	
		ભાંગા	કુલ ભાંગા	કુલ ભાંગા	કુલ ભાંગા
૧૩ જીવસ્થાનક ^૧	૧ લો ૨જો	૨	૨૬	૬	૭૮
૧ પર્યાપ્ત સંજિ પંચેન્દ્રિય	સર્વ	૧૩	૧૩	૨૫	૨૫
			૩૯		૧૦૩
વિવક્ષા ભેદ :- ^૨					
૧૨ જીવસ્થાનકો ^૧	૧લો ૨જો	૨	૨૪	૬	૭૨
૧ પર્યાપ્ત સંજિ પંચેન્દ્રિય	સર્વ	૧૩	૧૩	૨૫	૨૫
૧ અપર્યાપ્ત સંજિ પંચેન્દ્રિય	૧ થી ૪	૪	૪	૧૨	૧૨
ચંત્ર નંબર - ૨૭A આધારે			૪૧		૧૦૯
અન્ય આચાર્યોના મતે :- ^૩					
૧૩ જીવસ્થાનકો ^૧	૧લો ૨જો	૨	૨૬	૬	૭૮
૧ પર્યાપ્ત સંજિ પંચેન્દ્રિય	સર્વ	૧૧	૧૧	૨૧ ^૩	૨૧ ^૩
			૩૭		૯૯

ટી. ૧ લબ્ધિપર્યાપ્તમાં સ્થાનદ્વિત્રિકની સંભાવવાની અપેક્ષાએ ૬-૬ ભાંગા આવે. અહીં તત્ત્વ બહુશ્ચુતો જાણે.

ટી. ૨ અહીં વિવક્ષા ભેદથી કરણઅપર્યાપ્તની વિવક્ષાથી અપર્યાપ્તસંજિમાં ૪થું ગુણસ્થાન અને એના ૩જા, ૪થા ભાંગા આવ્યા.

ટી. ૩ અન્ય આચાર્યોના મતે :- ૮મા - ૧૨માના ૨-૨ ભાંગા ન સંભવાથી કુલ-૨૧ ભાંગા આવે.

૪૦૧ "વાયવિગલાસખ્નિસુ પજ્જેસુ દુ આહમા વંધા ।। ૧૩૫ ।।"

૪૦૨ ગાથા ૧૩૬ - "અદ્દસુ વાકીસોચ્ચિય વંધો અદ્દાઇ ઉદય તિણ્ણેવ ।।"

૧૪ જીવસ્થાનક વિષે વેદનીયકર્મ સંવેધભંગ પ્રદર્શક યંત્ર નં - ૬૦

જીવસ્થાનક	ભાંગો ?	ભાંગા	કુલભાંગા
૧૩ જીવસ્થાનક	૧ થી ૪	૪	૫૨
૧ પર્યાપ્ત સંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિય	સર્વ	૮	૮
યંત્ર નંબર - ૨૯A ના આધારે			૬૦

૧૪ જીવસ્થાનક વિષે ગોત્રકર્મના સંવેધ ભંગ પ્રદર્શક યંત્ર નંબર - ૬૦A

જીવસ્થાનક	ભાંગો ?	ભાંગા	કુલભાંગા
૧૩ જીવસ્થાનક ^૧	૧ લો - ૨જો - ૪થો	૩	૩૯
૧ પર્યાપ્ત સંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિય	સર્વ	૭	૭
યંત્ર નંબર - ૨૯A ના આધારે			૪૬

ટી. ૧ અહીં જો વિવક્ષાભેદથી કરણ અપર્યાપ્ત લઈએ તો કરણ અપર્યાપ્ત સંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિય જીવસ્થાનકમાં ૩જો ભંગ પણ સંભવી શકે.

૧૪ જીવસ્થાનક વિષે આયુષ્યકર્મના સંવેધ ભાંગા પ્રદર્શક યંત્ર નંબર - ૬૧

જીવસ્થાનક	સં	ભાંગો ?	ભાંગા	કુલ ભાંગા	મતાન્તરે		
					કુલ ભાંગા	સં.	જીવસ્થાનક
પર્યાપ્ત સંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિય	૧	સર્વ	૨૮	૨૮	૨૮	૧	
લબ્ધિઅપર્યાપ્ત "	૧	૧૧-૧૩-૧૪-૧૭-૧૮ ૨૦-૨૨-૨૩-૨૬-૨૭	૧૦	૧૦	૨૦	૨	અપર્યાપ્ત અસંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિય ^૧
પર્યાપ્ત અસંજ્ઞિ "	૧	૨૦ થી ૨૮	૯	૯	૯	૧	
૧૧ જીવસ્થાનક	૧૧	૨૦-૨૨-૨૩-૨૬-૨૭	૫	૫૫	૫૦	૧૦	અપર્યાપ્ત અસંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિય ^૧
યંત્ર નંબર-૨૬ ના આધારે				૧૦૨	૧૦૭		

૧. અપર્યાપ્ત અસંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિયમાં પણ મનુષ્યગતિ લગતા ૫ ભાંગા હોય તેથી અપર્યાપ્ત અસંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિયમાં ૧૦ ભાંગા થાય. અને શેષ ૧૦ જીવસ્થાનકમાં ૫ ભાંગા થાય..... પરંતુ સૂત્રકારે ૧૧ જીવસ્થાનકથી અલગ લબ્ધિ અપર્યાપ્ત અસંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિયમાં સમૂર્ણ મનુષ્યના કલાં નથી.

આ જ ૩ ઉદયસ્થાન સાથે ૭નું ઉદયસ્થાન સાથે મેળવતાં ૭-૮-૯ અને ૧૦ એ ૪ ઉદયસ્થાનક પર્યાપ્ત બાદર એકેન્દ્રિય - વિક્લેન્દ્રિય અને અસંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિય એ ૫ જીવસ્થાનકો હોય છે. ^{૪૦૩} તેમાં સાસ્વાદને ૭-૮ અને ૯ એ ૩ ઉદયસ્થાન હોય છે. મિથ્યાદષ્ટિને ૮-૯ અને ૧૦ એ ૩ ઉદયસ્થાન હોય છે. અને તેઓને નપુંસકવેદનો જ ઉદય હોય છે. તેથી ૨૪ના સ્થાને ૮ ભાંગા જાણવાં, તે કારણે સાસ્વાદન અને મિથ્યાદષ્ટિએ દરેકને ૩૨ ભાંગા થાય છે.

૧૪ જીવસ્થાનકો વિષે મોહનીયકર્મના સત્તાસ્થાનકો :- તે જ ૫ + ૮ = ૧૩ જીવસ્થાનકોને વિષે ૨૮-૨૭ અને ૨૬ એ ૩-૩ સત્તાસ્થાનકો હોય છે. ^{૪૦૪} તેમાં પણ બાદર એકેન્દ્રિયાદિ ૫ જીવસ્થાનકોમાં સાસ્વાદન ભાવમાં વર્તતાં ૨૮નું એક જ સત્તાસ્થાન હોય છે. કરણ અપર્યાપ્ત કેટલા એક સંજ્ઞિમાં ૧૭નું બંધસ્થાન, ૬ આદિ ૪ ઉદયસ્થાનકો, (૬-૭-૮-૯) અને ૨૪-૨૧ રૂપ સત્તાસ્થાનકો જાણવાં. (યંત્ર નંબર - ૬૨-૬૨ A જુઓ)

૪૦૩ ગાથા ૧૩૬ - "સત્તાગજુયા ઉ પંક્તુ ।"

૪૦૪ "અડસત્તઠવીસ સંતોમિ ।। ૧૩૬ ।।"

૧૪ જીવસ્થાનક વિષે મોહનીયકર્મના સંવેધ ભંગ પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર - ૬૨

જીવસ્થાનક		ગુહ્ય સ્થાન	બંધસ્થાન		ઉદયસ્થાન					સત્તાસ્થાન
નામ	સંખ્યા		પ્રકૃતિ સંખ્યા	બંધ ભંગ	પ્રકૃતિ સંખ્યા	ઉદય અષ્ટક	ઉદય ભંગ	પદ અષ્ટક	પદ ભંગ	
૭ અપર્યાપ્ત પર્યાપ્ત સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય	૮	૧	૨૨	૬	૮	૧	૮	૮	૬૪	૨૮-૨૭-૨૬
					૮	૨	૧૬	૧૮	૧૪૪	૨૮-૨૭-૨૬
					૧૦	૧	૮	૧૦	૮૦	૨૮-૨૭-૨૬
					૪	૩૨	૩૬	૨૮૮	૯	
૮ જીવસ્થાનક વિષે કુલ :-						૩૨	૨૫૬	૨૮૮	૨૩૦૪	૭૨
પર્યાપ્ત બાહર એકેન્દ્રિય થી પર્યાપ્ત અસંજિ પંચેન્દ્રિય	૫	૧	૨૨	૬	૮	૧	૮	૮	૬૪	૨૮-૨૭-૨૬
					૮	૨	૧૬	૧૮	૧૪૪	૨૮-૨૭-૨૬
					૧૦	૧	૮	૧૦	૮૦	૨૮-૨૭-૨૬
					૪	૩૨	૩૬	૨૮૮	૯	
		૨	૨૧	૪	૭	૧	૮	૭	૫૬	૨૮
					૮	૨	૧૬	૧૬	૧૨૮	૨૮
					૮	૧	૮	૮	૮૦	૨૮
					૪	૩૨	૩૨	૨૫૬	૭	
					૮	૬૪	૬૮	૫૪૪	૧૨	
૫ જીવસ્થાનક વિષે કુલ :-						૪૦	૩૨૦	૩૪૦	૨૭૨૦	૬૦
૧૩ જીવસ્થાનક વિષે કુલ :-						૭૨	૫૭૬	૬૨૮	૫૦૨૪	૧૩૨
૧ પર્યાપ્ત સંજિ પંચેન્દ્રિય :-							૧૨૭૧		૮૪૮૩	૧૩૩
૧૪ જીવસ્થાનક વિષે કુલ :-							૧૮૪૭		૧૩૫૦૭	૨૬૫
M અન્ય આચાર્યોના મતે :-										
૧ પર્યાપ્ત સંજિ પંચેન્દ્રિયમાં વધારો :-							+ ૧૨		+ ૨૪	૨૮-૨૪-૨૧-૫(૪)
૧૪ જીવસ્થાનક વિષે કુલ :-							૧૮૫૯		૧૩૫૩૧	૨૬૯
M માતાન્તરે :- અન્ય આચાર્યોના મતે :- જના બંધે ૨નો ઉદય અલ્પકાળ માને છે. તેથી તેમના મત પ્રમાણે ૧૨ ઉદયભંગ અને ૨૪ પદભંગ તથા ૪ સત્તાસ્થાનક વધે.										

- :સપ્તતિકા દિવસના અભિપ્રાયે :-

૧૩ જીવસ્થાનકોમાં મોહનીયકર્મના સંવેધભંગ પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર-૬૨A

જીવસ્થાનક		ગુણ સ્થાન	બંધસ્થાન		ઉદયસ્થાન				સત્તાસ્થાન	
નામ	સંખ્યા		પ્રકૃતિ સંખ્યા	બંધ ભંગ	પ્રકૃતિ સંખ્યા	ઉદય અષ્ટક	ઉદય ભંગ	પદ અષ્ટક		પદ ભંગ
સંજ્ઞિ, અસંજ્ઞિ વિના પ પર્યાપ્ત પ પર્યાપ્ત	૧૦	૧	૨૨	૬	૮	૧	૮	૮	૬૪	૨૮-૨૭-૨૬
					૮	૨	૧૬	૧૮	૧૪૪	૨૮-૨૭-૨૬
					૧૦	૧	૮	૧૦	૮૦	૨૮-૨૭-૨૬
					૪	૩૨	૩૬	૨૮૮	૯	
					૪૦	૩૨૦	૩૬૦	૨૮૮૦	૯૦	
પર્યાપ્ત બાદર એકેન્દ્રિય પર્યાપ્ત દ્વીન્દ્રિય પર્યાપ્ત ત્રીન્દ્રિય પર્યાપ્ત ચતુરિન્દ્રિય	(૪)	૨	૨૧	૪	૭	૧	૮	૭	૫૬	૨૮
					૮	૨	૧૬	૧૬	૧૨૮	૨૮
					૯	૧	૮	૯	૮૦	૨૮
					૪	૩૨	૩૨	૨૫૬	૩	
					૧૬	૧૨૮	૧૨૮	૧૦૨૪	૧૨	
					ઉ. ચો.		પ. ચો.			
અપર્યાપ્ત સંજ્ઞિ અપર્યાપ્ત અસંજ્ઞિ પર્યાપ્ત અસંજ્ઞિ	૩	૧	૨૨	૬	૮	૧	૨૪	૮	૧૯૨	૨૮-૨૭-૨૬
					૮	૨	૪૮	૧૮	૪૩૨	૨૮-૨૭-૨૬
					૧૦	૧	૨૪	૧૦	૨૪૦	૨૮-૨૭-૨૬
					૪	૯૬	૩૬	૮૬૪	૯	
					૧૨	૨૮૮	૧૦૮	૨૫૯૨	૨૭	
પર્યાપ્ત અસંજ્ઞિ	(૧)	૨	૨૧	૪	૭	૧	૨૪	૭	૧૬૮	૨૮
					૮	૨	૪૮	૧૬	૩૮૪	૨૮
					૯	૧	૨૪	૯	૨૧૬	૨૮
					૪	૯૬	૩૨	૭૬૮	૩	
									૧૩૨	

૧૩ જીવસ્થાનકોમાં મોહનીયકર્મના સંવેધભંગો :-

૧૦ જીવસ્થાનક :-	ઉદય અષ્ટક	ઉદય ભંગ	પદ અષ્ટક	પદ ભંગ	સત્તા સ્થાન
૧૬ ગુણસ્થાન	૪૦	૩૨૦	૩૬૦	૨૮૮૦	૯૦
૨ જી ગુણસ્થાન	૧૬	૧૨૮	૧૨૮	૧૦૨૪	૧૨
૧૦ જીવસ્થાનકના કુલ	૫૬	૪૪૮	૪૮૮	૩૯૦૪	૧૦૨
+ ૩ જીવસ્થાનકના કુલ	ઉ. ચો.		પ. ચો.		
	૧૬	૩૮૪	૧૪૦	૩૩૬૦	૩૦
૧૩ જીવસ્થાનકના કુલ		૮૩૨		૭૨૬૪	૧૩૨

૧૪ જીવસ્થાનકોમાં કુલ ઉદયભંગો અને પદભંગો

જીવસ્થાન	ઉદયભંગ	પદભંગ	સત્તાસ્થાન		
૧૩ જીવસ્થાન	૮૩૨	૭૨૬૪	૧૩૨		
૧૫ પર્યાપ્ત સંજ્ઞિ	૧૨૭૧/૧૨૮૩	૮૪૮૩/૮૫૦૭	૧૩૩૬		
૧૪ જીવસ્થાનક	૨૧૦૩/૨૧૧૫	૧૫૭૪૭/૧૫૭૭૧	૨૬૫/૦		
૩ જીવસ્થાનક	ઉ. ચો.	ઉ. ભંગ	પ. ચો.	પદભંગ	સત્તા સ્થાનક
૧૬ ગુણ	૧૨	૨૮૮	૧૦૮	૨૫૯૨	૨૭
૨ જી ગુણ	+૪	૯૬	૩૨	+૭૬૮	+૩
કુલ →	૧૬	૩૮૪	૧૪૦	૩૩૬૦	૩૦

૧૪ જીવસ્થાનકો વિષે નામકર્મના બંધસ્થાનકો :- નામકર્મમાં સંજ્ઞિ પર્યાપ્તને ૮ બંધસ્થાનકો હોય છે, અને તે પૂર્વની જેમ કહેવાં. અસંજ્ઞિ પર્યાપ્તમાં પ્રથમના ૬ બંધસ્થાનકો .. ૨૩-૨૫-૨૬-૨૮-૨૯-૩૦ છે. ^{૪૦૫} કારણ કે પર્યાપ્ત અસંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિયો નરકગતિ દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બંધ કરે છે. તેથી ૨૮નું પણ બંધસ્થાનક પામે છે. તે જ ૨૮ના બંધસ્થાન સિવાયના ૨૩-૨૫-૨૬-૨૮ અને ૩૦ એ ૫ બંધસ્થાનકો પર્યાપ્ત અપર્યાપ્ત વિકલેન્દ્રિય, બાદર - સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિયને વિષે હોય છે. લબ્ધિ અપર્યાપ્તા અસંજ્ઞિ-સંજ્ઞિમાં પણ તે જ ૫ બંધસ્થાનકો હોય છે. કારણ કે સર્વ અપર્યાપ્ત જીવો તિર્યચ - મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય જ બાંધે છે. અને તે ૫ બંધસ્થાનકો તિર્યચ - મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય જે પ્રમાણે પહેલાં ક્યાં તે પ્રમાણે કહેવાં. (યંત્ર નંબર - ૬૩ જુઓ)

૧૪ જીવસ્થાનકો વિષે નામકર્મના ઉદયસ્થાનકો :- સૂક્ષ્મ - બાદર એકેન્દ્રિય અને (લબ્ધિ) અપર્યાપ્તાને ૨૧ અને ૨૪ ના બે ઉદયસ્થાનક હોય છે. ^{૪૦૬} તેમાં સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તાને ૨૧ પ્રકૃતિ આ પ્રમાણે છે.... તિર્યચદ્વિક, તેજસ, કાર્મણ, અગુરુલધુ, વર્ણાયતુષ્ક, એકેન્દ્રિયજાતિ, સ્થાવર, સૂક્ષ્મ, અપર્યાપ્ત, સ્થિર, અસ્થિર, શુભ, અશુભ, દુર્ભગ, અનાદેય, અયશ:કીર્તિ અને નિર્માણ આ ૨૧ પ્રકૃતિઓનો ઉદય વિગ્રહગતિમાં વર્તતાં (અપર્યાપ્ત સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિયોને) હોય છે. અને અહીં એક જ ભાંગો થાય છે, કારણ કે અપર્યાપ્તાઓને પરાવર્તમાન શુભ પ્રકૃતિઓના ઉદયનો અભાવ છે. બાદર અપર્યાપ્તાને પણ આ જ ૨૧ પ્રકૃતિઓ (વિગ્રહગતિમાં) ઉદયમાં હોય છે. વિશેષ સૂક્ષ્મનામના સ્થાને બાદર નામ કહેવું. અહીં પણ એક ભાંગો થાય છે.

સૂક્ષ્મ અને બાદર બંને અપર્યાપ્તામાં તે ૨૧ પ્રકૃતિમાં ઔદારિકશરીર- હુંડક - ઉપઘાત અને પ્રત્યેક કે સાધારણમાંથી એક એ જ પ્રકૃતિ ઉમેરતા તિર્યચાનુપૂર્વી દૂર કરતા ૨૪નો ઉદય થાય છે. ^{૪૦૬} અહીં સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તના અને બાદર અપર્યાપ્તના પ્રત્યેક - સાધારણ વડે દરેકના બે-બે ભાંગા થાય છે.

વિકલેન્દ્રિય, અસંજ્ઞિ અને સંજ્ઞિ અપર્યાપ્તાને ૨૧ અને ૨૬ એ બે ઉદયસ્થાન હોય છે. ^{૪૦૬} તેમાં અપર્યાપ્ત બેઘન્દ્રિયને ૨૧ પ્રકૃતિ આ પ્રમાણે છે.... તેજસ, કાર્મણ, અગુરુલધુ, સ્થિર-અસ્થિર, શુભ-અશુભ, વર્ણાદિ-૪, નિર્માણ, તિર્યચદ્વિક, બેઘન્દ્રિયજાતિ, ત્રસ, બાદર, અપર્યાપ્ત, દુર્ભગ, અનાદેય અને અયશ:કીર્તિ. અને આ ૨૧ પ્રકૃતિઓનો ઉદય વિગ્રહગતિમાં રહેલ બેઘન્દ્રિયને જાણવો. અને આ સર્વ અશુભ પદ હોવાથી એક જ ભાંગો થાય છે. પછી શરીરસ્થ (અપર્યાપ્ત બેઘન્દ્રિયને ૨૧માં) ઔદારિકદ્વિક, હુંડક, સેવાર્ત, ઉપઘાત, પ્રત્યેક એ ૬ પ્રકૃતિઓ ઉમેરતાં અને તિર્યચાનુપૂર્વી દૂર કરતાં ૨૬નો ઉદય થાય છે. અહીં પણ એક જ ભાંગો થાય છે. એ પ્રમાણે તેઘન્દ્રિયાદિને પણ કહેવું. તે જ પ્રમાણે અપર્યાપ્ત બેઘન્દ્રિયાદિના ઉદયસ્થાન આશ્રયીને બે-બે ભાંગા, ફક્ત અપર્યાપ્ત સંજ્ઞિના ૪ ભાંગા, કારણ કે અપર્યાપ્ત સંજ્ઞિ તિર્યચના બે ભાંગા અને અપર્યાપ્ત સંજ્ઞિ મનુષ્યના બે ભાંગા. અને અપર્યાપ્ત અસંજ્ઞિમાં પણ મતાન્તરે ૪ ભાંગા હોય છે.

પર્યાપ્ત સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિયોને ૪ ઉદયસ્થાનકો ^{૪૦૬}... ૨૧-૨૪-૨૫ અને ૨૬ તેમાં ૨૧ પ્રકૃતિ આ પ્રમાણે... તેજસ, કાર્મણ, અગુરુલધુ, સ્થિર, અસ્થિર, શુભ, અશુભ, વર્ણાદિ ચતુષ્ક, નિર્માણ, તિર્યચદ્વિક, એકેન્દ્રિયજાતિ, સ્થાવર, સૂક્ષ્મ, પર્યાપ્ત, દુર્ભગ, અનાદેય, અને અયશ:કીર્તિ. અને આ ૨૧ પ્રકૃતિઓનો ઉદય વિગ્રહગતિમાં રહેલ સૂક્ષ્મ પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિયને હોય છે. અહીં પ્રતિપક્ષ કોઇપણ પ્રકૃતિનો ઉદય નહી હોવાથી એક જ ભાંગો થાય છે. આ ૨૧ પ્રકૃતિઓમાં હુંડક, ઉપઘાત, ઔદારિકશરીર, પ્રત્યેક કે સાધારણ ૪ પ્રકૃતિઓ ઉમેરતાં અને તિર્યચાનુપૂર્વી દૂર કરતાં શરીરસ્થ સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિયને ૨૪નો ઉદય થાય છે. અહીં પ્રત્યેક - સાધારણ વડે બે ભાંગા થાય છે. ત્યારબાદ શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને પરાઘાત ઉમેરતાં ૨૫નો ઉદય થાય છે. અહીં પણ તે જ બે ભાંગા થાય છે. ત્યાર પછી પ્રાણાપાન પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છ્વાસ ઉમેરતા ૨૬ પ્રકૃતિઓનો ઉદય થાય છે. અહીં પણ તે જ બે ભાંગા થાય છે. સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તના સર્વસંખ્યા ૭ ભાંગા થાય છે.

ઉદયસ્થાન - ૨૧ - ૨૪ - ૨૫ - ૨૬

ભાંગા - ૧ + ૨ + ૨ + ૨ = ૭ કુલ ભાંગા

૪૦૫ "સળ્પિમ્મિ અદ્દસળ્પિમ્મિ છાઇમા તેડ્દવીસ પરિહીણા । પજ્જત્તવિગલ્લ વાયર-સુહમેસુ તહા અપજ્જાણં ।। ૧૩૭ ।।"

૪૦૬ "ઇગ્ગીસાઈ વો ચર, પ્પ ઉદયા અવજ્જસુહમવાયરાણં । સળ્પિસસ અવડવીસ, ઇગ્ગિહડવીસાઈ સેસાણં ।। ૧૩૮ ।।"

૧૪ જીવસ્થાનકો વિષે નામકર્મના બંધસ્થાનો અને તેના ભાંગાઓ નું યંત્ર નંબર - ૬૩

જીવસ્થાનક	બંધસ્થાન	કુલ	બંધ ભાંગા		બંધસ્થાન								કુલ બંધ ભાંગા	કુલ બંધ સ્થાન	
			સંભવિત	અસંભવિત	૨૩	૨૫	૨૬	૨૮	૨૯	૩૦	૩૧	૧			
૧૨ જીવસ્થાન	૨૩,૨૫,૨૬,૨૮,૩૦	૫	૧૩૯૧૭	→ ૨૮	૪	૨૫	૧૬	૯	૯૨૪૦	૪૬૩૨	૯	૧	૧	૧૬૭૦૦૪	૬૦
૧ પર્યાપ્ત અસંજિ પંચેન્દ્રિય	૨૩,૨૫,૨૬,૨૮,૨૯,૩૦	૬	૧૩૯૨૬	→ ૧૯	૪	૨૫	૧૬	૯	૯૨૪૦	૪૬૩૨	૯	૧	૧	૧૩૯૨૬	૬
૧ પર્યાપ્ત સંજિ પંચેન્દ્રિય	૨૩,૨૫,૨૬,૨૮,૨૯,૩૦, ૩૧,૧.	૮	૧૩૯૪૫	→	૪	૨૫	૧૬	૯	૯૨૪૮	૪૬૪૧	૯	૧	૧	૧૩૯૪૫	૮
													૧૯૪૮૭૫	૭૪	

૧૨ જીવસ્થાનક :- અહીં રહેલા જીવો દેવ નારક પ્રાયોગ્ય અને જિન સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય પણ ન બાંધે. ૧૩૯૪૫-૧૮-૧-૮-૧ અપ્રાયોગ્ય = ૧૩૯૧૭ બંધ ભાંગા હોય અને ૨૮,૩૧,૧ નું બંધસ્થાન તેમ જ જિન સાથે કે આહારક^૨ સાથેનું ૩૦નું બંધસ્થાન ન સંભવે.

પર્યાપ્ત બાદર એકેન્દ્રિયને ૨૧ આદિ ૫ ઉદયસ્થાનકો છે...^{૪૦૬} ૨૧-૨૪-૨૫-૨૬ અને ૨૭. તેમાં ૨૧ પ્રકૃતિઓ આ પ્રમાણે.. તૈજસ, કાર્મણ, અગુરુલધુ, સ્થિર, અસ્થિર, શુભ, અશુભ, વર્ણાદિચતુષ્ક, નિર્માણ, તિર્યચદ્વિક, એકેન્દ્રિયજાતિ સ્થાવર, બાદર, પર્યાપ્ત, દુર્ભંગ, અનાદેય, યશ:કીર્તિ કે અયશ:કીર્તિ. આ ૨૧ પ્રકૃતિનો ઉદય વિગ્રહગતિમાં રહેલ બાદર પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિયને હોય છે. અહીં યશ:કીર્તિ - અયશ:કીર્તિ વડે બે ભાંગા થાય છે. ત્યારબાદ શરીરસ્થ બાદર પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિયને ઔદારિક, હુંડક, ઉપધાત, પ્રત્યેક કે સાધારણ એ ૪ પ્રકૃતિ ઉમેરતાં અને તિર્યયાનુપૂર્વી દૂર કરતાં ૨૪ પ્રકૃતિનો ઉદય થાય છે. અહીં પ્રત્યેક અને સાધારણ સાથે યશ:કીર્તિ અને અયશ:કીર્તિ સાથે ૪ ભાંગા થાય છે. વૈક્રિય કરતાં બાદર વાયુકાયને એક ભાંગો થાય છે. કારણ કે તેઓને સાધારણ - યશ:કીર્તિ ઉદયમાં આવે નહીં. અને વૈક્રિય વાયુકાયને ૨૪ના ઉદયે ઔદારિકશરીરના સ્થાને વૈક્રિય શરીર કહેવું. સર્વસંખ્યા ૨૪ના ઉદયના ૫ ભાંગા થાય છે. ત્યારબાદ શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને પરાધાત ઉમેરતાં ૨૫નો ઉદય થાય છે. અહીં પણ તે જ પ્રમાણે ૫ ભાંગા થાય છે. ત્યારબાદ પ્રાણાપાન પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છ્વાસ ઉમેરતાં ૨૬નો ઉદય થાય છે, અહીં પણ તે જ પ્રમાણે ૫ ભાંગા થાય છે. અથવા શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છ્વાસનો ઉદય થતાં પહેલાં(અનુદયે) આતપ કે ઉદ્યોતમાંથી એકનો ઉદય થાય તો ૨૬નો ઉદય થાય છે. અહીં આતપ અને પ્રત્યેક સાથે યશ:કીર્તિ - અયશ:કીર્તિ વડે ૨ ભાંગા થાય છે. સાધારણને આતપના ઉદયનો અભાવ છે તેથી તે આશ્રિત વિકલ્પ થતાં નથી. ઉદ્યોત સાથે પ્રત્યેક - સાધારણ અને યશ:કીર્તિ - અયશ:કીર્તિ વડે ૪ ભાંગા થાય છે. સર્વસંખ્યા ૨૬ના ઉદયે ૧૧ ભાંગા થાય છે. ત્યારબાદ પ્રાણાપાન પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છ્વાસ સહિત ૨૬ પ્રકૃતિઓમાં આતપ કે ઉદ્યોતમાંથી કોઈપણ એક ઉમેરતાં ૨૭નો ઉદય થાય છે. અહીં પણ આતપ સાથે બે ભાંગા અને ઉદ્યોત સાથે ૪ ભાંગા તેથી સર્વસંખ્યા ૨૭ના ઉદયે ૬ ભાંગા થાય છે. બાદર પર્યાપ્તના સર્વ ભાંગા ૨૯ થાય છે.

(ઉદયસ્થાનક ૨૧ - ૨૪ - ૨૫ - ૨૬ - ૨૭

ભાંગા - ૨ + ૫ + ૫ + ૧૧ + ૬ = ૨૯ કુલ ભાંગા)

સંજિ પર્યાપ્તાને ૨૪ સિવાયના સર્વ પણ ઉદયસ્થાનકો હોય છે. ૨૪નો ઉદય એકેન્દ્રિયોને જ હોય છે^{૪૦૬} તેથી પ્રતિષેધ કર્યો છે. ઉદયસ્થાન અને તેના ભાંગા દેવ-નારક-તિર્યચ અને મનુષ્યોને આશ્રયીને જે પ્રમાણે પહેલાં કહ્યાં છે તે પ્રમાણે અહીં પણ કહેવાં.

^{૪૦૬}શેષ પર્યાપ્ત બેઠન્દ્રિય - તેઠન્દ્રિય-ચઉરિન્દ્રિય અને અસંજિ પંચેન્દ્રિયને ૨૧ - ૨૬ - ૨૮ - ૨૯-૩૦ અને ૩૧ એ ૬ ઉદયસ્થાનકો હોય છે. તેમાં બેઠન્દ્રિય - તેઠન્દ્રિય - ચઉરિન્દ્રિયને પહેલાં જે પ્રમાણે ઉદયસ્થાનકો અને ભાંગા કહ્યાં તે જ પ્રમાણે અહીં પણ કહેવાં. અને જે પ્રમાણે સામાન્ય તિર્યચ પંચેન્દ્રિયના ભાંગા પહેલાં કહ્યાં તે પ્રમાણે પર્યાપ્ત અસંજિને પણ કહેવાં. વિશેષ સર્વે પણ ૨૧ અને ૨૬ ના ઉદયના આશ્રયી જે ૧-૧ ભંગ છે તે અહીં કહેવો નહીં. કારણ કે અહીં પર્યાપ્તાઓ આશ્રયી જ વિચાર કર્યો છે માટે. (યંત્ર નંબર - ૬૪ જુઓ)

૧૪ જીવસ્થાનકો વિષે નામકર્મના સત્તાસ્થાનકો :- પ્રથમના ૧૩ જીવસ્થાનકોને વિષે ૫-૫ સત્તાસ્થાનકો છે, ૪૦૭ તેમા ૩ અધુવ સંજ્ઞાવાળા... ૮૬-૮૦-૭૮, ૮૨ અને ૮૮. તેમાં ૭૮નું સત્તાસ્થાન સૂક્ષ્મ - બાદર એકેન્દ્રિય તેઉ-વાયુકાયમાં પોતાના ચારે ઉદયોમાં હોય છે. તેમજ તેઉ-વાયુમાંથી નીકળી (પૃથ્વીકાયાદિ એકેન્દ્રિયમાં ઉત્પન્ન થયેલા હોય તેને) ૨૧-૨૪ એ બે ઉદયમાં, તેઉ-વાયુમાંથી આવેલ બેઉન્દ્રિયાદિને ૨૧-૨૬ના ૪૦૮ ઉદયોમાં પામે છે, બાકીના ઉદયોમાં હોતાં નથી. સંજ્ઞિમાં ગુણસ્થાનકના ક્રમે ૧૨ સત્તાસ્થાનકો જે પ્રમાણે પહેલા નામકર્મના કલાં તે પ્રમાણે સમજવાં. (ચંત્ર નંબર - ૬૫ -૬૬-૬૭ જુઓ)

હતિ જીવસ્થાનકોમાં બંધ - ઉદય - સત્તાસ્થાનકોનું સ્વરૂપ સમાપ્ત

- : અથ દ્વર માર્ગણા વિષે બંધ - ઉદય-સત્તાસ્થાનકોની પ્રરૂપણા :-

હવે ગતિ આદિને વિષે બંધ -ઉદય -સત્તાસ્થાન વિષે સત્પ્રરૂપણા કહે છે.... તેમાં નારક - તિર્યચ - દેવગતિમાં ૭ કે ૮ કર્મો બંધાય છે, ૪૦૯ તેમાં આયુષ્યના બંધકાલે ૮ કર્મ, બાકીના કાલે ૭ કર્મ બંધાય છે. અને ઉદયમાં તો ૮ કર્મ હોય છે. ૪૦૯ ઉદીરણા ૭ કે ૮ કર્મની હોય છે, તેમાં પોત - પોતના આયુની છેલ્લી આવલિકા સત્તામાં શેષ રહે ત્યારે ૭ની ઉદીરણા બાકીના કાલે ૮ની ઉદીરણા ૪૦૯ અને સત્તા ત્રણે ગતિમાં ૮ની જ પામે છે. પરંતુ ક્યારે પણ ૭ કે ૪ની સત્તા પામે નહીં. કારણ કે તેઓને (ક્ષપક કે ઉપશમ) શ્રેણિનો અભાવ છે. મનુષ્યગતિમાં, ઉન્દ્રિયદ્વારમાં, પંચેન્દ્રિયજાતિમાં, કાયદ્વારમાં અને ત્રસકાયમાં ૧૪ગુણસ્થાનકની અંદર પહેલાં જે પ્રમાણે કહ્યું તે પ્રમાણે જાણવું. ૪૧૦ અને તે આ પ્રમાણે.... મિશ્ર ગુણસ્થાનક સિવાય ૭ ગુણસ્થાનક સુધી ૭ કે ૮ કર્મોનો બંધ થાય છે. તેમાં આયુષ્યના બંધકાલે ૮નો બંધ ૪૧૧ બાકીના કાલમાં ૭ કર્મો બંધાય છે. મિશ્ર - અપૂર્વકરણ અને અનિવૃત્તિબાદર ગુણસ્થાનકને વિષે (આયુષ્ય સિવાય) ૭ કર્મો બંધાય છે. તેઓને અતિ વિશુદ્ધપણું હોવાથી આયુષ્યના બંધનો સંભવ નથી. સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે ૬ કર્મો બંધાય છે, ત્યાં મોહનીયકર્મનો પણ અબંધ છે. ત્યાંથી આગળ ત્રણે ગુણસ્થાનકને વિષે ફક્ત એક વેદનીયકર્મનો જ બંધ થાય છે.

તથા સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનક સુધી ૮ કર્મનો ઉદય અને સત્તા હોય છે. ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકે ૭કર્મનો ઉદય -૮ની સત્તા હોય છે. ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકે ૭ કર્મનો જ ઉદય અને સત્તા હોય છે. સયોગી કેવલીને ૪ કર્મનો ઉદય અને સત્તા હોય છે.

તથા દૃઢા ગુણસ્થાનક સુધી ૭ કે ૮ કર્મની ઉદીરણા હોય છે. તેમાં જ્યારે આયુષ્યની અન્ત્ય આવલિકા બાકી રહે ત્યારે તેની (આયુષ્યની) ઉદીરણાના અભાવથી ૭ની ઉદીરણા, બાકીના કાલે તો ૮ કર્મની ઉદીરણા. મિશ્રગુણસ્થાનકે તો હંમેશા ૮ કર્મની જ ઉદીરણા હોય છે, આયુની પર્યન્તાવલિકા બાકી છતાં મિશ્ર ગુણસ્થાનકનો જ અસંભવ છે. અપ્રમત્ત - અપૂર્વકરણ - અનિવૃત્તિબાદર સંપરાય ગુણસ્થાનકે વેદનીય - આયુષ્ય સિવાય ૬ કર્મની ઉદીરણા થાય છે, કારણ કે તે ગુણસ્થાનકે વેદનીય આયુષ્યની ઉદીરણાને યોગ્ય અધ્યવસાયનો અભાવ છે. સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકે ૬ કે ૫ કર્મની ઉદીરણા થાય છે. તેમાં પ્રથમ છની ઉદીરણા, અને તે ત્યાં સુધી થાય છે કે ૧૦મા ગુણસ્થાનકની આવલિકા શેષ ન રહે. આવલિકા શેષ રહે ત્યારે મોહનીયકર્મની પણ અન્ત્ય આવલિકા બાકી રહેલ હોવાથી તેની ઉદીરણાનો અભાવ હોવાથી ૫ કર્મની ઉદીરણા થાય છે. ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકે પણ તે જ ૫ કર્મની ઉદીરણા થાય છે. ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકે ૫ કર્મની ઉદીરણા ત્યાં સુધી કરે કે જ્યાં સુધી તેની આવલિકા શેષ ન રહે. આવલિકા શેષ રહે ત્યારે જ્ઞાનાવરણ - દર્શનાવરણ - અંતરાય એ ૩ કર્મોની આવલિકા - પ્રવિષ્ટ થવાથી તેની ઉદીરણાનો અભાવ થવાથી નામ-ગોત્રકર્મની ઉદીરણા થાય છે. સયોગી કેવલી ગુણસ્થાનકે પણ તે જ બે કર્મની ઉદીરણા થાય છે. અયોગી ગુણસ્થાનકે તો યોગનો અભાવ જ હોવાથી કોઇપણ કર્મની ઉદીરણા નથી. (અનુસંધાણ પૈ ૦ નં ૦-૩૦૨)

૪૦૭ "તેરસમું પંચ સંતા, તિષ્ણધુવા અદ્વસીદ્ધ બાણુડ । સળ્ણિસસ હોંતિ ત્રારસ, ગુણકાળકમેણ નામસસ ।। ૧૩૧ ।।"

૪૦૮ અહીં ટીકામાં ૨૪નો ઉદય લખ્યો છે. પરંતુ ૨૬નો ઉદય આવે.

૪૦૯ "ત્રજ્ઞોતિ સત્ત ઋ ય નારયતિરિસુરગૈસુ કમ્માઈ । ડરીરણાવિ એવં સંનોડણાઈં પ્રદ્ તિસુ ।। ૧૪૦ ।।"

૪૧૦ ગાથા - ૧૪૧ - "ગુણ્ણિભિહિયં મણુણસું સગલતસાણં"

૪૧૧ અહીં ટીકામાં આયુબંધ કાલે ૭ કર્મનો અને શેષ કાલે ૮ કર્મનો બંધ લખ્યો છે. ભૂલ છે

૧૪ જીવસ્થાનકો વિષે નામકર્મના સત્તાસ્થાનકો પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર - ૬૫

જીવસ્થાનક	સત્તાસ્થાનક	૧ જીવના કુલ	૧૪ જીવસ્થાનકના	
			સામાન્યથી કુલ	એકદર કુલ
૧૩ જીવસ્થાનક	૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮	૫	૬૫	૧૦૯૬
૧ પર્યાપ્ત સંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિય	૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮, ૭૮, ૭૬, ૭૫, ૯, ૮ (સર્વ)	+ ૧૨/૧૦	+ ૧૨/૧૦	૨૩૪/૨
			૭૭/૭૫	૧૩૩૦/૨૮

અસંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિય :- અહીં રહેલા જીવો દેવ-નરક પ્રાયોગ્ય બાંધે માટે ૨૮નું બંધસ્થાન અને તેના ૯ ભાંગા વધે.
સંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિય :- ઓધવત્
+ મતાન્તરે ૧૩-૧૪ ગુણસ્થાન ન હોવાથી ૮-૯નું સત્તાસ્થાન ન સંભવે.

૧૪ જીવસ્થાનકો વિષે નામકર્મના બંધસ્થાનાદિનો સંવેધ પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર - ૬૬

બંધસ્થાન		બંધભાંગા	ઉદયસ્થાન		ઉદયભાંગા	સત્તાસ્થાન	કુલ	જીવસ્થાન
અનુ૦	પ્રકૃતિ		અનુ૦	પ્રકૃતિ				
૧	૨૩	૪	૧	૨૧	૧	૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮	૫	
			૨	૨૪	૨			
૨	૨૫	૨૫	૧	૨૧	૧	"	૫	
			૨	૨૪	૨			
૩	૨૬	૧૬	૧	૨૧	૧	"	૫	
			૨	૨૩	૨			
૪	૨૮	૯૨૪૦	૧	૨૧	૧	"	૫	
			૨	૨૪	૨			
૫	૩૦	૪૬૩૨	૧	૨૧	૧	"	૫	
			૨	૨૪	૨			
		૧૩૯૧૭			૧૫		૫૦	અપર્યાપ્ત સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય
૧ થી ૫	૨૩ થી ૩૦	"	૨	૨૧-૨૪	૧૫	"	૫૦	અપર્યાપ્ત બાહર એકેન્દ્રિય
૧ થી ૫	"	"	૨	૨૧-૨૬	૧૦	"	૫૦	અપર્યાપ્ત બેઠન્દ્રિય
૧ થી ૫	"	"	૨	૨૧-૨૬	૧૦	"	૫૦	અપર્યાપ્ત તેઠન્દ્રિય
૧ થી ૫	"	"	૨	૨૧-૨૬	૧૦	"	૫૦	અપર્યાપ્ત ચઉરિન્દ્રિય
૧ થી ૫	"	"	૨	૨૧-૨૬	૨૦/૧૦	"	૫૦	અપર્યાપ્ત અસંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિય
૧ થી ૫	"	"	૨	૨૧-૨૬	૨૦	"	૫૦	અપર્યાપ્ત સંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિય
		૯૭૪૧૯			૧૦૦/૯૦		૩૫૦	અપર્યાપ્ત સાત જીવસ્થાનકમાં કુલ

અપર્યાપ્ત સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિયની પ્રમાણે શેષ ૬ અપર્યાપ્ત જીવસ્થાનકોમાં સંવેધ. પરંતુ અપર્યાપ્ત બાહર એકેન્દ્રિય સિવાયના શેષ પાંચ અપર્યાપ્ત જીવસ્થાનકોમાં ૨૧-૨૬ ઉદયસ્થાનકો. તથા અપર્યાપ્ત અસંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિય જીવસ્થાનકમાં (જે મતે તિર્યચ મનુષ્ય એમ ૨ જીવભેદ છે તે મતે ત્યાં.) અને અપર્યાપ્ત સંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિય જીવસ્થાનકમાં ૨૧-૨૬ બન્ને ઉદયસ્થાનકોમાં ૭૮નું સત્તાસ્થાન તિર્યચને જ હોય. અને બન્ને જીવસ્થાનકના બન્ને ઉદયસ્થાનમાં બન્ને ઉદયભાંગ હોય છે. અને જે મતે અપર્યાપ્ત અસંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિય જીવસ્થાનકમાં મનુષ્યની વિવક્ષા નથી કરતા તે મતે અપર્યાપ્ત અસંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિય જીવસ્થાનકમાં બન્ને ઉદયસ્થાનકોમાં એક એક જ ઉદયભાંગ હોય. તેમ જ અપર્યાપ્ત વિકલેન્દ્રિયના ૩ જીવસ્થાનકોના બન્ને ઉદયસ્થાનોમાં પણ ઉદયભાંગ એક એક જ હોય છે.

પર્યાપ્ત સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય :-							
બંધસ્થાન		બંધભાંગા	ઉદયસ્થાન		ઉદયભાંગા	સત્તાસ્થાન	કુલ
અનુ૦	પ્રકૃતિ		અનુ૦	પ્રકૃતિ			
૧	૨૩	૪	૧	૨૧	૧	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૫
			૨	૨૪	૨	"	૫
			૩	*૨૫	૨	"	૫
			૪	*૨૬	૨	"	૫
					૭		૨૦
૨	૨૫	૨૫	૧	૨૧	૧	"	૫
			૨	૨૪	૨	"	૫
			૩	*૨૫	૨	"	૫
			૪	*૨૬	૨	"	૫
					૭		૨૦
૩	૨૬	૩૬	૧	૨૧	૧	"	૫
			૨	૨૩	૨	"	૫
			૩	*૨૫	૨	"	૫
			૪	*૨૬	૨	"	૫
					૭		૨૦
૪	૨૮	૯૨૪૦	૧	૨૧	૧	"	૫
			૨	૨૪	૨	"	૫
			૩	*૨૫	૨	"	૫
			૪	*૨૬	૨	"	૫
					૭		૨૦
૫	૩૦	૪૬૩૨	૧	૨૧	૧	"	૫
			૨	૨૪	૨	"	૫
			૩	*૨૫	૨	"	૫
			૪	*૨૬	૨	"	૫
					૭		૨૦
		૧૩૯૧૭			૩૫		૧૦૦

* અહીં સાધારણ વનસ્પતિ પ્રાયોગ્ય ૨૫-૨૬ ઉદયસ્થાનના ઉદયભંગોમાં ૭૮નું સત્તાસ્થાન ન હોય. અને તેઉકાય, વાઉકાય સિવાયના પ્રત્યેક એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૫-૨૬ ઉદયસ્થાનના ઉદયભંગોમાં ૫૫૫ ૭૮નું સત્તાસ્થાન ન હોય.

પર્યાપ્ત બાદર એકેન્દ્રિય							
બંધસ્થાન		બંધભાંગા	ઉદયસ્થાન		ઉદયભાંગા	સત્તાસ્થાન	કુલ
અનુ૦	પ્રકૃતિ		અનુ૦	પ્રકૃતિ			
૧	૨૩	૪	૧	૨૧	૨	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૫
			૨	૨૪	૫	"	૫
			૩	૨૫	૫	"	૫
			૪	૨૬	૧૧	"	૫
			૫	૨૭	૬	" +	૪
					૨૮		૨૪
૨	૨૫	૨૫	૧	૨૧	૨	"	૫
			૨	૨૪	૫	"	૫
			૩	૨૫	૫	"	૫
			૪	૨૬	૧૧	"	૫
			૫	૨૭	૬	" +	૪
					૨૮		૨૪
૩	૨૬	૧૬	૧	૨૧	૨	"	૫
			૨	૨૪	૫	"	૫
			૩	૨૫	૫	"	૫
			૪	૨૬	૧૧	"	૫
			૫	૨૭	૬	" +	૪
					૨૮		૨૪
૪	૨૮	૯૨૪૦	૧	૨૧	૨	"	૫
			૨	૨૪	૫	"	૫
			૩	૨૫	૫	"	૫
			૪	૨૬	૧૧	"	૫
			૫	૨૭	૬	" +	૪
					૨૮		૨૪
૫	૩૦	૪૬૩૨	૧	૨૧	૨	"	૫
			૨	૨૪	૫	"	૫
			૩	૨૫	૫	"	૫
			૪	૨૬	૧૧	"	૫
			૫	૨૭	૬	" +	૪
					૨૮		૨૪
		૧૩૯૧૭			૧૮૧		૨૦

અહીં ૨૧-૨૪-૨૫-૨૬ ઉદયસ્થાનના ક્રમે ૨-૪-૧-૧ કુલ = ૮ ઉદયભંગો, પાંચ સત્તાસ્થાનવાળા છે. ૨૪-૨૫-૨૬ ઉદયસ્થાનના વેકિય પ્રાયોગ્ય ૧-૧-૧ ઉદયભંગો = ૩ ઉદયભંગો ૭૮-૮૦ વિનાના ત્રણ સત્તાસ્થાનવાળા હોય છે. બાકીના એટલે ૨૫-૨૬-૨૭ના ક્રમે કરીને ૩-૯-૬ કુલ ૧૮ ઉદયભંગો ૭૮ વિનાના ૪ સત્તાસ્થાનવાળા હોય છે.

પર્યાપ્ત વિકલેન્દ્રિય તથા પર્યાપ્ત અસંજિ પંચેન્દ્રિય :-

પર્યાપ્ત બેઠન્દ્રિય :-

બંધસ્થાન		બંધભાંગા	ઉદયસ્થાન		ઉદયભાંગા	સત્તાસ્થાન	કુલ
અનુ૦	પ્રકૃતિ		અનુ૦	પ્રકૃતિ			
૧	૨૩	૪	૧	૨૧	૨	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૫
			૨	૨૬	૨	"	૫
			૩	૨૮	૨	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦	૪
			૪	૨૯	૪	"	૪
			૫	૩૦	૬	"	૪
			૬	૩૧	૪	"	૪
					૨૦		૨૬
૨	૨૫	૨૫	૧	૨૧	૨	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૫
			૨	૨૬	૨	"	૫
			૩	૨૮	૨	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦	૪
			૪	૨૯	૪	"	૪
			૫	૩૦	૬	"	૪
			૬	૩૧	૪	"	૪
					૨૦		૨૬
૩	૨૬	૧૬	૧	૨૧	૨	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૫
			૨	૨૬	૨	"	૫
			૩	૨૮	૨	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦	૪
			૪	૨૯	૪	"	૪
			૫	૩૦	૬	"	૪
			૬	૩૧	૪	"	૪
					૨૦		૨૬
૪	૨૮	૯૨૪૦	૧	૨૧	૨	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૫
			૨	૨૬	૨	"	૫
			૩	૨૮	૨	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦	૪
			૪	૨૯	૪	"	૪
			૫	૩૦	૬	"	૪
			૬	૩૧	૪	"	૪
					૦		૦૦

બંધસ્થાન		બંધભાંગા	ઉદયસ્થાન		ઉદય ભાંગા	સત્તાસ્થાન	કુલ	જીવસ્થાનક
અનુ૦	પ્રકૃતિ		અનુ૦	પ્રકૃતિ				
૫	૩૦	૪૬૩૨	૧	૨૧	૨	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૫	
			૨	૨૬	૨	"	૫	
			૩	૨૮	૨	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦	૪	
			૪	૨૯	૪	"	૪	
			૫	૩૦	૬	"	૪	
			૬	૩૧	૪	"	૪	
					૨૦		૨૬	
		૧૩૯૧૭			૧૦૦		૧૩૦	પર્યાપ્ત બેઇન્દ્રિય
૧ થી ૫	૨૩ થી ૩૦	૧૩૯૧૭	૧ થી ૬	૨૧ થી ૩૧	૧૦૦		૧૩૦	પર્યાપ્ત તેઇન્દ્રિય
૧ થી ૫	૨૩ થી ૩૦	૧૩૯૧૭	૧ થી ૬	૨૧ થી ૩૧	૧૦૦		૧૩૦	પર્યાપ્ત ચતુરિન્દ્રિય
		૪૧૭૫૧			૩૦૦		૩૯૦	પર્યાપ્ત વિકલેન્દ્રિયના કુલ
૧ થી ૫	૨૩ થી ૩૦	૧૩૯૧૭	૧ થી ૬	૨૧ થી ૩૧	૨૪૫૨૦		૧૩૦	પર્યાપ્ત અસંજિ પંચેન્દ્રિય
૬	૨૮	૯	૧	૩૦	૧૭૨૮	૯૨,૮૮,૮૬	૩	
			૨	૩૧	૧૧૫૨	"	૩	
				૩૦-૩૧	૨૮૮૦		૬	
૧ થી ૬		૧૩૯૨૬			૨૭૪૦૦		૧૩૬	પર્યાપ્ત અસંજિ પંચેન્દ્રિયના કુલ

પર્યાપ્ત અસંજિ પંચેન્દ્રિય :- વિકલેન્દ્રિયવત્ પરંતુ અસંજિ પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તો પર્યાપ્તાવસ્થામાં દેવ-નરક પ્રાયોગ્ય બાંધે માટે ૨૮ નું બંધસ્થાન અને એના ભંગ વધે. ત્યાં ઉદયસ્થાન ૩૦-૩૧ તેમાં ૯૨,૮૮,૮૬ ની સત્તા વધે. અહીં વૈક્રિય^૪ આદિ અવશ્ય બંધાય માટે ૮૦, ૭૮ ની સત્તા ન હોય. અને બન્ને ઉદયસ્થાનના પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ઉદયભંગો વધે. અને ૨૩-૨૫-૨૬-૨૮-૩૦ ના પાંચ બંધસ્થાનોમાં જે ૨૧ થી ૩૧ સુધીના છ છ ઉદયસ્થાનો છે. તે છ છ ઉદયસ્થાનોમાં અપર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્યના ૨ ભંગ છોડીને બાકીના પર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૪૯૦૪ ઉદયભંગો આવે. એટલે ૫ બંધસ્થાનના કુલ ઉદયભંગો ૨૪૫૨૦ અને ૨૮ ના બંધસ્થાનના ૨૮૮૦ મળીને કુલ ૨૭૪૦૦ ઉદયભંગો થાય છે.

પર્યાપ્ત સંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિય :-								
બંધસ્થાન		બંધભાગ	ઉદયસ્થાન		ઉદય ભાગ	સત્તાસ્થાન	કુલ	વિશેષ
અનુ.૦	પ્રક્રિ		અનુ.૦	પ્રક્રિ				
૧	૨૩	૪	૧	૨૧	૧૬	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૫	
			૨	૨૫	૧૬	૯૨,૮૮	૨	
			૩	૨૬	૫૭૬	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૫	
			૪	૨૭	૧૬	૯૨,૮૮	૨	
			૫	૨૮	૧૧૭૬	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦	૪	
			૬	૨૯	૧૭૫૨	"	૪	
			૭	૩૦	૨૮૮૮	"	૪	
			૮	૩૧	૧૧૫૨	"	૪	
					૭૫૮૨		૩૦ ^૧	
૨	૨૫	૨૫	૧	૨૧	૨૪	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૫	
			૨	૨૫	૨૪	૯૨,૮૮	૨	
			૩	૨૬	૫૭૬	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૫	
			૪	૨૭	૨૪	૯૨,૮૮	૨	
			૫	૨૮	૧૧૮૨	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦	૪	
			૬	૨૯	૧૭૬૮	"	૪	
			૭	૩૦	૨૮૮૬	"	૪	
			૮	૩૧	૧૧૫૨	"	૪	
					૭૬૫૬		૩૦ ^૧	
૩	૨૬	૧૬	૧	૨૧	૨૪	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૫	
			૨	૨૫	૨૪	૯૨,૮૮	૨	
			૩	૨૬	૫૭૬	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૫	
			૪	૨૭	૨૪	૯૨,૮૮	૨	
			૫	૨૮	૧૧૮૨	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦	૪	
			૬	૨૯	૧૭૬૮	"	૪	
			૭	૩૦	૨૮૮૬	"	૪	
			૮	૩૧	૧૧૫૨	"	૪	
					૭૬૫૬		૩૦ ^૧	
૪	૨૮	૯	૧	૨૧	૧૬	૯૨,૮૮	૨	
			૨	૨૫	૧૭	"	૨	
			૩	૨૬	૫૭૬	"	૨	
			૪	૨૭	૧૭	"	૨	
			૫	૨૮	૧૧૭૯	"	૨	
			૬	૨૯	૧૭૫૫	"	૨	
			૭	૩૦	૨૮૯૦	૯૨,૮૮,૮૮,૮૬	૪	
			૮	૩૧	૧૧૫૨	૯૨,૮૮,૮૬	૭	
					૭૬૦૨ ^૨		૧૮	
૫	૨૯	૯૨૪૮	૧	૨૧	૨૫	૯૩,૯૨,૮૮,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૭	- ૬ મતાન્તરે
			૨	૨૫	૨૬	૯૩,૯૨,૮૮,૮૮	૪	- ૬ મતાન્તરે
			૩	૨૬	૫૭૬	૯૩,૯૨,૮૮,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૭	
			૪	૨૭	૨૬	૯૩,૯૨,૮૮,૮૮	૪	
			૫	૨૮	૧૧૮૬	૯૩,૯૨,૮૮,૮૮,૮૬,૮૦	૬	
			૬	૨૯	૧૭૭૨	"	૬	
			૭	૩૦	૨૮૮૮	"	૬	
			૮	૩૧	૧૧૫૨	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦	૪	
					૭૬૭૧		૪૪ ^૧	- ૪૨ મતાન્તરે

બંધસ્થાન		બંધ ભાગા	ઉદયસ્થાન		ઉદય ભાગા	સત્તાસ્થાન	કુલ	વિશેષ
અનુ.૦	પ્રકૃતિ		અનુ.૦	પ્રકૃતિ				
૬	૩૦	૪૬૪૧	૧	૨૧	૨૫	૯૩,૯૨,૮૯,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૭	
			૨	૨૫	૨૫	૯૩,૯૨,૮૯,૮૮	૪	
			૩	૨૬	૫૭૬	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૫	
			૪	૨૭	૨૫	૯૩,૯૨,૮૯,૮૮	૪	
			૫	૨૮	૧૧૯૩	૯૩,૯૨,૮૯,૮૮,૮૬,૮૦	૬	
			૬	૨૯	૧૭૬૯	"	૬	
			૭	૩૦	૨૮૯૬	"	૬	
			૮	૩૧	૧૧૫૨	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦	૪	
					૭૬૬૧		૪૨ ^૧	
૭	૩૧	૧	૧	૩૦	૧૪૪	૯૩	૧	
૮	૧	૧	૧	૩૦	૭૨	૯૩,૯૨,૮૯,૮૮,૮૦,૭૮,૭૬,૭૫	૮	
ટી. ૩	૦	૦	૧	૨૦	૧	૭૯,૭૫	૨	
			૨	૨૧	૧	૮૦,૭૬	૨	
			૩	૨૬	૬	૭૯,૭૫	૨	
			૪	૨૭	૧	૮૦,૭૬	૨	
			૫	૩૦	૭૩	૯૩,૯૨,૮૯,૮૮,૮૦,૭૮,૭૬,૭૫	૮	
			૬	૩૧	૧	૮૦,૭૬	૨	
			૭	૨૯	૧૩	૮૦,૭૯,૭૬,૭૫	૪	
			૮	૨૮	૧૨	૭૯,૭૫	૨	
			૯	૮	૧	૭૯,૭૫,૮	૩	
			૧૦	૯	૧	૮૦,૭૬,૯	૩	
					૧૧૦		૩૦	
૧૩૯૪૫			૪૬૧૬૪				૨૩૪	- ૨૩૨ મતાન્તરે

ટી. ૧ એકેન્દ્રિયને આશ્રયીને પ્રાપ્ત થતા ૨૪ના ઉદયસ્થાનના ૫ સત્તાસ્થાનો, ૨૫ના ઉદયસ્થાનના ૮૬,૮૦,૭૮ એ ૩ સત્તાસ્થાન, ૨૭ના ઉદયસ્થાનના ૮૬,૮૦ એ ૨ સત્તાસ્થાનક એમ કુલ ૧૦ સત્તાસ્થાન અહીં ન સંભવાથી ૨૩-૨૫-૨૬-૨૮-૩૦ ના બંધસ્થાનના સંવેધમાં ઓધ કરતા ઓછા કરવા.

ટી. ૨ અહીં પણ સામાન્ય સંવેધ પ્રમાણે સપ્તતિકાચૂર્ણિ અને ટીકાના આધારે પંચેન્દ્રિય તિર્યચ સામાન્યના કુલ ૪૮૦૪ ઉદયભંગોના હિસાબે કુલ ૭૬૦૨ ઉદયભંગો કલાં છે. સપ્તતિકાભાષ્યના મતે પંચેન્દ્રિય તિર્યચ સામાન્યના કુલ ૨૩૮૪ ઉદયભંગોને હિસાબે કુલ ૫૦૮૨ થાય. અને તે ૨૧-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧ એ ૮ ઉદયસ્થાનકોમાં ક્રમે કરીને ૧૬-૧૭-૨૯-૧૭-૬૧૯-૬૩૫-૨૩૩૦-૧૧૫૨ ઉદયભંગ પ્રાપ્ત થાય. તેવી રીતે કર્મપ્રકૃતિ પંચસંગ્રહના પંચેન્દ્રિય તિર્યચ સામાન્યના કુલ ૨૩૫૨ ઉદયભંગોને હિસાબે કુલ ઉદયભંગો ૫૦૫૦ થાય. અને તે ૮ ઉદયસ્થાનોમાં ક્રમે કરીને ૧૬-૧૭-૨૯-૧૭-૬૧૧-૬૧૯-૨૩૨૨-૧૧૫૨ ઉદયભંગો થાય. અને આ હિસાબે ૮ બંધસ્થાન અને અબંધના માની કુલ ટોટલ ઉદયભંગો સ્વયં જાણી લેવા. એવી રીતે સામાન્ય સંવેધમાં તથા જથા શુશાસ્થાનકના સામાન્યમાં અને સંવેધમાં પણ દરેક ઉદયસ્થાનના કુલ ભંગો. કુલ ઉદયસ્થાનના કુલ ભંગો પણ જાતે જાણી લેવાં.

ટી. ૩ મતાન્તરે પર્યાપ્ત સંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિયમાં કેવલી ન હોવાથી અબંધમાં ૧ જ ૩૦નું ઉદયસ્થાન અને એના ૭૨ ઉદયભાંગા. તેમ જ ૯૩,૯૨,૮૯,૮૮,૮૦,૭૮,૭૬,૭૫ એ ૮ જ સત્તાસ્થાન આવે.

૧૪ શ્રવસ્થાનક વિષે નામકર્મના બંધસ્થાનો તેના ભાંગા, ઉદયસ્થાનો તેના ભાંગા અને સત્તાસ્થાનો પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર -૬૭

અનુ ક્રમ	શ્રવસ્થાનક	બંધસ્થાન	કુલ ભાંગા	બંધ ભાંગા	ઉદયસ્થાનક	કુલ	ઉદયભાંગા		સત્તાસ્થાન	કુલ સામાન્ય એકદર	
							સામાન્ય	કુલ			
૧	અપર્યાપ્ત શૂલ્મ એકેન્દ્રિય	૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૯, ૩૦	૫	૧૩૯૧૭	૨૧-૨૪	૨	૩	૧૫	૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮	૫	૧૦
૨	અપર્યાપ્ત બાદર એકેન્દ્રિય	"	૫	૧૩૯૧૭	"	૨	૩	૧૫	"	૫	૧૦
૩	અપર્યાપ્ત બેઠન્દ્રિય	"	૫	૧૩૯૧૭	૨૧-૨૬	૨	૨	૧૦	"	૫	૧૦
૪	અપર્યાપ્ત તેઠન્દ્રિય	"	૫	૧૩૯૧૭	"	૨	૨	૧૦	"	૫	૧૦
૫	અપર્યાપ્ત ચઠ્ઠિન્દ્રિય	"	૫	૧૩૯૧૭	"	૨	૨	૧૦	"	૫	૧૦
૬	અપર્યાપ્ત અસંજિપચેન્દ્રિય	"	૫	૧૩૯૧૭	"	૨	૪/૨	૨૦/૧૦	"	૫	૧૦
૭	અપર્યાપ્ત સંજિપચેન્દ્રિય	"	૫	૧૩૯૧૭	"	૨	૪	૨૦	"	૫	૧૦
૮	પર્યાપ્ત શૂલ્મ એકેન્દ્રિય	"	૫	૧૩૯૧૭	૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬	૪	૭	૩૫	"	૫	૧૦૦
૯	પર્યાપ્ત બાદર એકેન્દ્રિય	"	૫	૧૩૯૧૭	૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭	૫	૨૯	૧૪૫	"	૫	૧૨૦
૧૦	પર્યાપ્ત બેઠન્દ્રિય	"	૫	૧૩૯૧૭	૨૧, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧	૬	૨૦	૧૦૦	"	૫	૧૩૦
૧૧	પર્યાપ્ત તેઠન્દ્રિય	"	૫	૧૩૯૧૭	"	૬	૨૦	૧૦૦	"	૫	૧૩૦
૧૨	પર્યાપ્ત ચઠ્ઠિન્દ્રિય	"	૫	૧૩૯૧૭	"	૬	૨૦	૧૦૦	"	૫	૧૩૦
૧૩	પર્યાપ્ત અસંજિપચેન્દ્રિય	૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦	૬	૧૩૯૨૬	"	૬	૪૬૦૪	૨૭૪૦૦	"	૫	૧૩૬
૧૪	પર્યાપ્ત સંજિપચેન્દ્રિય	૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૧. (સર્વ)	૮	૧૩૯૪૫	૮, ૯, ૨૦, ૨૧, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ (૨૪ સિવાય) ખૂબ	૧૧	૭૬૭૮	૪૬૧૬૪	૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૯, ૭૮, ૭૬, ૭૫, ૬, ૮ (૫૬)	૧૨	૨૩૪/૨
			૭૪	૧૯૪૮૭૫		૫૮	૧૨૬૯૮/૭	૭૪૧૩૪/૨૪		૭૭	૧૩૭૦/૨૮

ખૂબ મતાન્તરે કેવલી ન હોવાથી ૮, ૯, ૨૦ સિવાયના ૮ ઉદયસ્થાનો, તેમ જ ૩૮ ઉદયભંગો ઓછા થવાથી ૪૬૧૨૬ ઉદયભંગો, અને ૯, ૮ વિના ૧૦ સત્તાસ્થાનો સામાન્યથી અને એકદર ૨૧૨/૦ સત્તાસ્થાનો હોય. તેથી કુલ ટોટલમાં ૫૪૦૯૬/૮૬ ઉદયભંગો અને સામાન્યથી ૭૫ અને એકદર ૧૩૦૮/૬ સત્તાસ્થાનો હોય.

એકેન્દ્રિય - બેઠન્દ્રિય - તેઠન્દ્રિય - ચઉરિન્દ્રિય તથા પૃથ્વીકાયાદિ સ્થાવરકાયને ૭ અથવા ૮ કર્મોનો બંધ અને ઉદીરણા થાય છે, અને ૮ કર્મનો ઉદય અને સત્તા હોય છે.^{૪૧૨}

તથા યોગદ્વારમાં મનોયોગિને વીતરાગ છન્દસ્થ - ૧૨મા ગુણસ્થાનક સુધી (જે પ્રમાણે બંધાદિ કહ્યું છે.) તે પ્રમાણે જાણવું.^{૪૧૩} Δ કારણ કે મનોયોગિને ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનક સુધી સંભવે છે. કાયયોગિ અને વચનયોગિને સયોગી કેવલી ગુણસ્થાનક સુધી (જે પ્રમાણે બંધાદિ કહ્યું છે.) તે પ્રમાણે જાણવું,^{૪૧૩} કારણ કે કાયયોગિ અને વચનયોગિને સયોગી કેવલી સુધીના ગુણસ્થાનક સંભવે છે.

વેદદ્વારમાં :- ૩ વેદો... અને કષાયદ્વારમાં :- ૩ કષાય ક્રોધ-માન-માયા કષાયને (બંધાદિ) ૮ ગુણસ્થાનક સુધી સમજવું.^{૪૧૪} કારણ કે ૩ વેદ અને ૩ કષાયને અનિવૃત્તિબાદર સંપરાય સુધી ગુણસ્થાનક સંભવે છે. લોભ કષાયને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનક સુધી કહેવું.^{૪૧૪} કારણ કે લોભને સૂક્ષ્મ સંપરાય સુધી ગુણસ્થાનક સંભવે છે.

જ્ઞાનદ્વારમાં :- મતિ અજ્ઞાન - શ્રુત અજ્ઞાન - અને વિભંગજ્ઞાન વિષે મિથ્યાદૃષ્ટિ આદિથી મિશ્ર ગુણસ્થાનક સુધી જ સમજવું. મતિ-શ્રુત - અવધિજ્ઞાનને વિષે અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ આદિથી ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનક સુધીમાં મન :પર્યવજ્ઞાનને વિષે પ્રમત્તસંયતાદિથી ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનક સુધીમાં કેવલજ્ઞાનને વિષે સયોગી - અયોગી જ હોય છે.^{૪૧૪}

સંયમદ્વારમાં :- સામાયિક - છેદોપસ્થાપનીયને વિષે પ્રમત્તસંયતાદિથી અનિવૃત્તિબાદર સંપરાય સુધીમાં, પરિહારવિશુદ્ધિને વિષે પ્રમત્ત - અપ્રમત્તમાં, સૂક્ષ્મસંપરાયને વિષે સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનક જ. યથાખ્યાત સંયમને વિષે ઉપશાંતમોહ - ક્ષીણમોહ - સયોગી અને અયોગી કેવલીને જ હોય છે. દેશવિરતિને વિષે દેશવિરતિ ગુણસ્થાનકમાં જ. અને અસંયમને વિષે પ્રથમ ગુણસ્થાનકથી ચોથા ગુણસ્થાનક સુધી જ (બંધાદિ પહેલાં કહ્યાં છે તે પ્રમાણે) જાણવાં.

દર્શનદ્વારમાં :- ચક્ષુ - અચુક્ષ્મદર્શનને વિષે મિથ્યાદૃષ્ટિથી ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનક સુધીમાં, અવધિદર્શનને વિષે અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ આદિથી ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનક સુધીમાં કેવલદર્શનને વિષે સયોગી-અયોગી કેવલીને જ જેમ પહેલાં કહ્યું તેમ હોય છે.

લેશ્યાદ્વારમાં :- પ્રથમની ૫ લેશ્યાને વિષે મિથ્યાદૃષ્ટિ આદિથી અપ્રમત્ત સંયત સુધીમાં,^{૪૧૫} શુક્લ લેશ્યાને વિષે મિથ્યાદૃષ્ટિ આદિથી સયોગી કેવલી સુધી જ કહેવું.

ભવ્યદ્વારમાં ભવ્યને વિષે સર્વ ગુણસ્થાનક તુલ્ય જાણવું. અભવ્યને વિષે મિથ્યાદૃષ્ટિની જેમ જાણવું.

સમ્યક્ત્વદ્વારમાં :- ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વને વિષે અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિથી અપ્રમત્ત સંયત સુધી જ, ઔપશમિક સમ્યક્ત્વને વિષે અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિથી ઉપશાંતમોહ સુધી જ, ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વને વિષે અવિસ્ત સમ્યગ્દૃષ્ટિથી અયોગી કેવલી સુધીમાં જ, મિથ્યાત્વને વિષે મિથ્યાદૃષ્ટિ ગુણસ્થાનક જ, સાસ્વાદન વિષે સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક જ, મિશ્રને વિષે મિશ્ર ગુણસ્થાનક જ.

સંજ્ઞિદ્વારમાં :- સંજ્ઞિને વિષે મનુષ્યગતિમાં કહ્યાં પ્રમાણે. અસંજ્ઞિને વિષે મિથ્યાદૃષ્ટિ અને સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકમાં કહ્યાં પ્રમાણે.. આહારકદ્વારમાં અનાહારકને વિષે મિથ્યાદૃષ્ટિ - સાસ્વાદન - અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ અયોગી કેવલીમાં કહ્યાં પ્રમાણે. આહારકને વિષે મિથ્યાદૃષ્ટિ આદિથી સયોગી કેવલી ગુણસ્થાનક સુધીમાં કહ્યાં પ્રમાણે. આ પ્રમાણે સત્ પ્રરૂપણા કરવી. તે પ્રમાણે સપ્તતિકાર્યનો પણ સંબંધ અધિકારમાં પ્રસક્ત - અનુપ્રસક્ત પ્રરૂપણા કરી. તે પ્રમાણે ગ્રંથકર્તાએ જે પૂર્વ ૮ કર્મના ૮ કરણ ઉદય અને સત્તા કહેવાશે તે પ્રમાણે કહ્યું હતું તે સર્વ કહ્યું. ॥ ૫૪ ॥ (પરિશિષ્ટ ૧ યંત્ર નંબર-૧ થી ૮ જુઓ. પેઠઝ નં.-૪૧૨ થી ૫૦૦ જુઓ.)

ઇતિ દ્વર માર્ગણા વિષે બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનની પ્રરૂપણા સમાપ્ત

૪૧૨ ગાથા - ૧૪૧ - "ચ તિરિયપઢિવકૃલા ।"

૪૧૩ "મળજોગી છઝમાદ્ વ કાયવર્ડ્ જહ સજોગીણં ॥ ૧૪૧ ॥" Δ અહીં ભાવમનોયોગની અપેક્ષાએ જાણવું. દ્રવ્ય મનોયોગની અપેક્ષાએ ૧૩મા સયોગી કેવલી ગુણસ્થાન સુધી (જે પ્રમાણે બંધાદિ કહ્યું છે.) તે પ્રમાણે જાણવું.

૪૧૪ ગાથા - ૧૪૨ - "વેઈ નવગુણતુલ્લા તિકસાઈવિ લોખ દસગુણસમાળો । સેસાળિવિ ઠાળાઈં ઇણ કમેળ નેવાળિ ॥ ૧૪૨ ॥"

૪૧૫ શરૂઆતની ૭ લેશ્યામાં ૧થી૪ અથવા ૬, તેજો પચ્ચલેશ્યામાં ૧થી૭, અને શુક્લ લેશ્યામાં ૧થી૧૩ ગુણસ્થાનકો કર્મગ્રંથમાં કહ્યાં છે. અહીં પ્રથમ ૫ લેશ્યામાં ૭ ગુણસ્થાનકો કહ્યાં છે. તે પતાંતર જણાય છે.

- : ક્ષપકશ્રેણિના ચિત્રની સમજૂતી :-

સામેના પેજ ઉપર જે ચિત્ર છે તે ક્ષપકશ્રેણિનું છે. ક્ષપકશ્રેણિ સંયમી આત્મા તેમજ શ્રાવક પણ શરૂ કરી શકે છે. પરંતુ શ્રાવકને દ્રવ્યથી શ્રાવકપણું રહે પણ ભાવથી તો સંયમ અવશ્ય આવે જ છે. ૧ લા ગુણસ્થાનકેથી જ જીવ ૩-૪-૫-૬-૭ મે જઈ શકે છે. માટે ચિત્રમાં તે પ્રમાણે લીટી દોરી એરો → બતાવ્યો છે. તે રીતે ઉપરના ૭ ગુણસ્થાનક સુધી એરો → સમજવા.

૭મા ગુણસ્થાનકથી ક્રમસર ૮-૯-૧૦-૧૨-૧૩મા ગુણસ્થાનકે જઈ આત્મા કેવલજ્ઞાન -કેવલદર્શન પામે છે. ૧૨મા ગુણસ્થાનકે ચાર ધાતીકર્મોનો ક્ષય થયેલ હોવાથી બાકીના ૪ અધાતી કર્મોની ઉદય-સત્તા હોય છે. પરંતુ બંધ તો ફક્ત સાતાવેદનીયનો જ હોય છે. આ ક્ષપકશ્રેણિનો કાલ અંતર્મુહૂર્ત હોય છે. ૧૩મા ગુણસ્થાનકે કેવલજ્ઞાન પામ્યા પછી સ્વ આયુષ્ય ભોગવીને (ઉત્કૃષ્ટ દેશોન પૂર્વકોડી વર્ષ પ્રમાણ) બાકીના ૩ કર્મોનો પણ ક્ષય કરી ૧૪મા ગુણસ્થાનકે જઈ પાંચ ઠસ્વાક્ષર પ્રમાણ કાલ પૂર્ણ કરી જીવ સિદ્ધશિલામાં જાય છે.

આ ક્ષપકશ્રેણિમાં અધ્યવસાયોની તીવ્ર વિશુદ્ધિ અત્યન્ત હોય છે. ગુણસ્થાનક કમારોહમાં કહ્યું છે કે જો પરસ્પર જીવોના કર્મોનું સંક્રમણ થઈ શકે તો ક્ષપકશ્રેણિ દ્વારા સર્વ સંસારી જીવોના કર્મ ક્ષય કરી શકે અને સર્વ જીવો મોક્ષે જઈ શકે છે. પરંતુ તે પ્રમાણે બનવું અશક્ય છે. કારણ કે પરસ્પર જીવોના કર્મોનું સંક્રમણ થઈ શકતું નથી.

ક્ષપકશ્રેણિનું વિશેષ સ્વરૂપ સત્તાપ્રકરણ ગાથા-૫૫ ટીકાનો ભાવાર્થ જુઓ. કર્મપ્રકૃતિ ભાગ-૨ પરિશિષ્ટ-૨નું યંત્ર જુઓ. તથા આ જ ગ્રંથમાં પરિશિષ્ટ-૨માં કથાય પાભૂતના આધારે લખેલ ક્ષપકશ્રેણિનું સ્વરૂપ જુઓ.

ગુણસ્થાનકે આરોહાવરોહ ચિત્રની સમજૂતી

આરોહ :- ૧લા ગુણસ્થાનકથી ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પામી સીધો ૪થું, ૫મું, ૬ઠ્ઠું અથવા ૭મું ગુણસ્થાનક^૧ પામી શકે છે. તે કાળીલીટીથી બતાવેલ છે.

(૨) ૧લા ગુણસ્થાનકથી મોહનીયની ૨૮ અથવા ૨૭ પ્રકૃતિની સત્તાવાળો ૩જું ગુણસ્થાનક પામે તે પણ કાળી લીટીથી બતાવેલ છે.

(૩) ૧લા ગુણસ્થાનકથી મોહનીયની ૨૮ની સત્તાવાળો ક્ષાયોપશમ સમ્યક્ત્વ પામી ૪થું ગુણસ્થાનક પામી શકે છે. તેમજ ૫મું-૬ઠ્ઠું અને ૭મું ગુણસ્થાનક પણ પામી શકે છે. તે કાળી લીટીથી બતાવેલ છે. ૪થા ગુણસ્થાનકથી ૫મું-૬ઠ્ઠું અને ૭મું ગુણસ્થાનક પામે તે ગુલાબી લીટીથી બતાવેલ છે.

(૪) ૩જા ગુણસ્થાનકથી મોહનીયની ૨૮ની સત્તાવાળો ૪થું ગુણસ્થાનક પામી શકે છે. તે બ્લુ લીટીથી બતાવેલ છે.

(૫) ૫મા ગુણસ્થાનકથી સીધો ૭મું ગુણસ્થાનક પામે તે સફેદ લીટીથી બતાવેલ છે. અને ૬ઠ્ઠું પામે તે ગુલાબી લીટીથી બતાવેલ છે.

(૬) ૭મા ગુણસ્થાનકથી ઉપશમશ્રેણિ અને ક્ષપકશ્રેણિવાળો અનુક્રમે ૮મું, ૯મું અને ૧૦મું ગુણસ્થાનક પામે, તે ગુલાબી લીટીથી બતાવેલ છે.

(૭) ૧૦મા ગુણસ્થાનકથી^૨ ઉપશમશ્રેણિવાળો ૧૧મું ગુણસ્થાનક પામે તે બ્લુ લીટીથી બતાવેલ છે.

(૮) ૧૦મા ગુણસ્થાનકથી ક્ષપકશ્રેણિવાળો અનુક્રમે ૧૨-૧૩-૧૪મું ગુણસ્થાનક પામી મોક્ષ પામે તે ગુલાબી લીટી થી બતાવેલ છે.

ટી.૧ શતક બૃહદ્ચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે અંતરકરણમાં રહેલો તીવ્ર વિશુદ્ધિવાળો ઉપશમ સમ્યગ્દષ્ટિ જીવ દેશવિરતિને પણ પામે છે. અને તીવ્રતમ વિશુદ્ધિવાળો કોઈક ઉપશમ સમ્યગ્દષ્ટિ જીવ પ્રમત્ત-અપ્રમત્તભાવને પણ પામે છે.

ટી. ૨ ગુણસ્થાનક કમારોહની ગાથામાં કહ્યું છે... આસસારં ચતુર્વાસેદ સ્યાચ્છમનાવતી । જીવસ્યૈકભવે ચારદ્યં સા યદિ જાપ્તે ।।૪૬।। આખા સંસારચક્રમાં એક જીવને ચાર વાર જ ઉપશમશ્રેણિ થાય અને એક જીવને એક ભવમાં જો યાય તો બે વાર જ ઉપશમ શ્રેણિ થાય.

અવરોહ :- ૧૨-૧૩-૧૪મા ગુણસ્થાનકથી પડે નહી તેથી ચિત્રમાં અવરોહની લીટી બતાવેલ નથી.

(૨) ૧૧મા ગુણસ્થાનકથી કાલ ક્ષયે પડીને અનુક્રમે ૧૦મે-૯મે-૮મે-૭મે અને દૃઢે ગુણસ્થાનકે આવે છે. અને પતિત પરિણામી હોય તો દૃઢે થી ૫મે અને ૪થે આવે છે. તે ગુલાબી લીટીથી બતાવેલ છે. દૃઢેથી ૪થે પણ જાય તે ગુલાબી લીટીથી બતાવેલ છે.

(૩) જો ભવક્ષયે પડે તો ૧૧-૧૦-૯-૮-૭-૬માંના કોઈપણ ગુણસ્થાનકથી પડી સીધો ૪થું ગુણસ્થાનક પામે છે. ૫મેથી પણ ૪થે આવે છે. તે કાળી લીટીથી બતાવેલ છે.

(૪) ૪થા ઉપશમ સમ્યક્ત્વી ૪થા ગુણસ્થાનકથી રજે આવી શકે છે તે કાળી લીટીથી બતાવેલ છે.

(૫) ૪થા ગુણસ્થાનકથી સીધો ૨૪-૨૮ની સત્તાવાળો ઉપશમ કે ક્ષાયોપશમ સમ્યક્ત્વીથી ૧લું ગુણસ્થાનક પણ પામી શકે છે. તે પણ કાળીલીટીથી બતાવેલ છે.

(૬) ૪થા ગુણસ્થાનકથી ૩જે આવી શકે છે તે બ્લુ લીટીથી બતાવેલ છે.

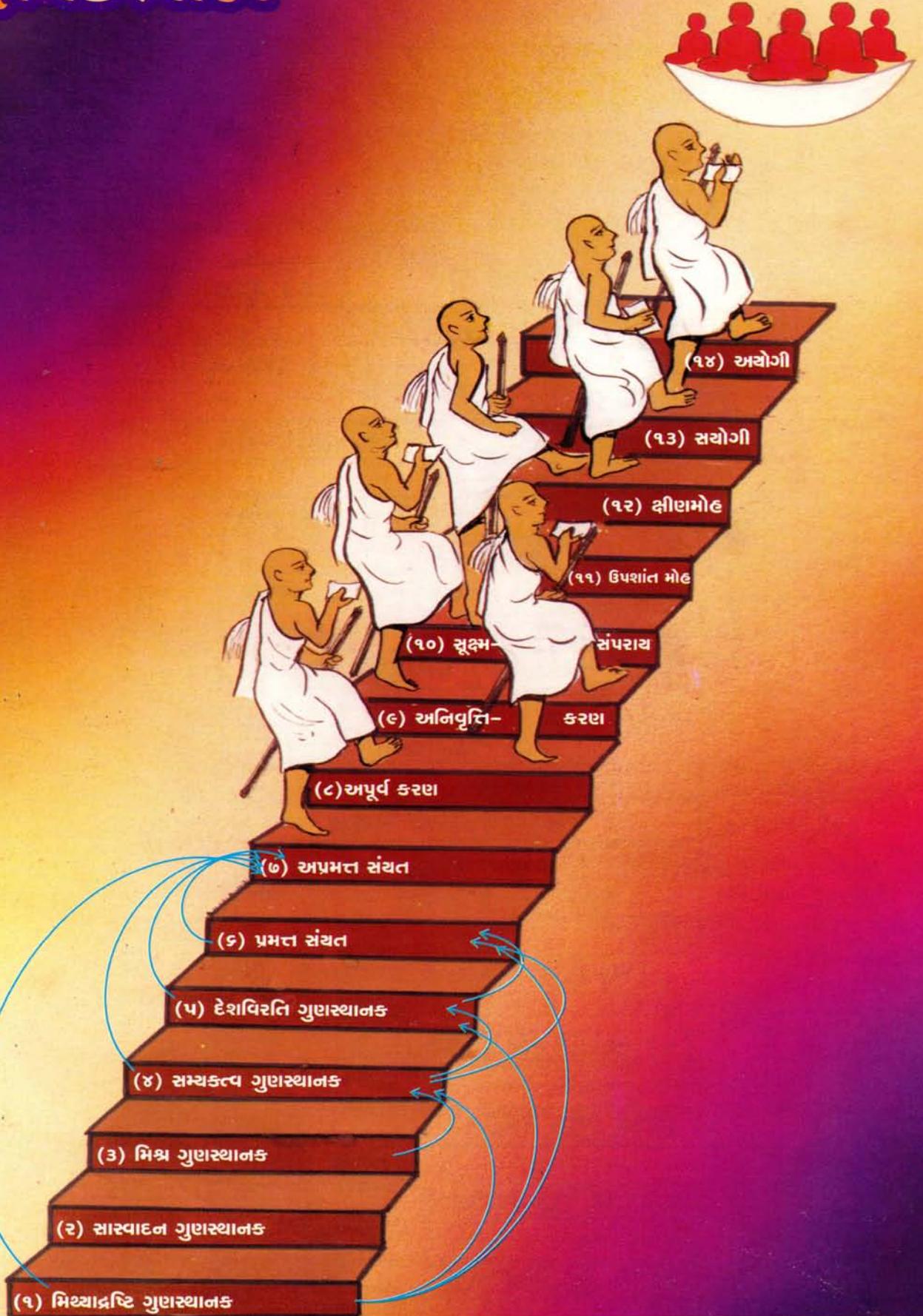
(૭) ૩જા ગુણસ્થાનકથી મોહનીયની ૨૮ની સત્તાવાળો ૧લા ગુણસ્થાનકે જાય છે. તે કાળી લીટીથી બતાવેલ છે.

(૮) દૃઢા -૫મા-૪થા તથા ૨જા ગુણસ્થાનકથી ૧લા ગુણસ્થાનકને સીધો પામે છે. તે બ્લુ લીટીથી બતાવેલ છે.

:- ચંત્રાત્મક સમજૂતી :-

પ્રથમ ગુણસ્થાનકે ગતિ-આગતિ				ચોથા ગુણસ્થાનકે ગતિ-આગતિ			
ગતિ (ચઢતાં)	લીટી	આગતિ(પડતાં)	લીટી	ગતિ-પડતાં ચઢતા	લીટી	આગતિ-ચઢતા-પડતાં	લીટી
૧ થી → ૩	બ્લેક	૨ થી → ૧	બ્લુ	૪ થી → ૨	બ્લુ	૧ થી → ૪	કાળી
૧ થી → ૪	બ્લેક	૩ થી → ૧	કાળી	૪ થી → ૩	બ્લુ	૩ થી → ૪	બ્લુ
૧ થી → ૫	બ્લેક	૪ થી → ૧	બ્લુ	૪ થી → ૫	ગુલાબી	૫ થી → ૪	ગુલાબી
૧ થી → ૬	બ્લેક	૫ થી → ૧	બ્લુ	૪ થી → ૬	ગુલાબી	૬ થી → ૪	ગુલાબી
૧ થી → ૭	બ્લેક	૬ થી → ૧	બ્લુ	૪ થી → ૭	ગુલાબી	૭ થી → ૪	બ્લેક
૫ આદિ ગુણસ્થાનકે ગતિ-આગતિ							
ગતિ (ચઢતાં)	લીટી	આગતિ(પડતાં)	લીટી	ગતિ (ચઢતાં)	લીટી		
૫ થી → ૬	ગુલાબી	૬ થી → ૫	ગુલાબી	૧૦ થી → ૧૨	ગુલાબી		
૫ થી → ૭	સફેદ			૧૨ થી → ૧૩	ગુલાબી		
૬ થી → ૭	ગુલાબી	૭ થી → ૬	ગુલાબી	૧૩ થી → ૧૪	ગુલાબી		
૭ થી → ૮	ગુલાબી	૮ થી → ૭	ગુલાબી	૧૪ થી મોહ			
૮ થી → ૯	ગુલાબી	૯ થી → ૮	ગુલાબી				
૯ થી → ૧૦	ગુલાબી	૧૦ થી → ૯	ગુલાબી				
૧૦ થી → ૧૧	બ્લુ	૧૧ થી → ૧૦	ગુલાબી				

ક્ષપકશ્રેણી

દેશવિરતિ

કાલ ક્ષયે અધિપત્ત

અધિપત્ત

કાલ ક્ષયે અધિપત્ત

કાલ ક્ષયે અધિપત્ત

- : અથ ક્ષપકશ્રેણિનું સ્વરૂપ :-

करणोदयसंतविऊ तन्निज्जरकरण संजमुज्जोगा ।

कम्मट्टुगुदयनिट्टा - जणियमणिट्टं सुहमुवेति ॥ ५५ ॥

करणोदयसत्ताविदः तन्निर्जराकरणसंयमोद्योताः ।

कर्माष्टकोदयनिष्ठा जनितमनिष्ठं सुखमुपयन्ति ॥ ५५ ॥

ગાથાર્થ :- ૮ કરણ, ઉદય અને સત્તાના જાણકાર તેની = ૮ કરણ, ઉદય અને સત્તાની નિર્જરા કરાવનાર સંયમમાં ઉદયમવાળા ૮ કર્મનો ઉદય (ઉપલક્ષણથી બંધ અને સત્તા) ના અંતથી ઉત્પન્ન થયેલ મનને ઇષ્ટ ((કે) અંત વગરના) સુખને પામે છે.

ટીકાર્થ :- હવે પ્રકરણ સંબંધી જ્ઞાનનું વિશિષ્ટ ફલ કહે છે.... “કરણ-ઉદય અને સત્તાને જાણનાર”, બંધાદિ જે કરણોનું સ્વરૂપ કહ્યું તે અને ઉદય - સત્તાને સારી રીતે જાણનાર. તેની નિર્જરાનું કરણ તેની = કરણ ઉદય અને સત્તાની નિર્જરા કરવા માટેના સંયમમાં ઉદય = અભ્યાસ જેઓનો છે તેવા તેઓ ૮ કરણના ઉદયના અંતથી ઉદયનું ગ્રહણ બંધ અને સત્તાના ગ્રહણનું ઉપલક્ષણ હોવાથી બંધ ઉદય અને સત્તાના ક્ષયથી ઉત્પન્ન થયેલ મનને ઇષ્ટ અથવા અંત વગરનું સુખ = પરમપદ (મોક્ષ) ની પ્રાપ્તિથી થનાર અવ્યાબાધ સુખને પામે છે. તે આ પ્રમાણે... ૮ કરણ વગરેના મુશ્કેલ અંતવાળા દુઃખરૂપી અગ્નિની જ્વાળાને આલિંગ કરવારૂપ સંસારનું કારણ તેવા તેવા પરિણામ ઉક્ત કર્મની જાલને જ નિશ્ચય કરતાં તેના ક્ષય માટે ભગવાનની આજ્ઞાને કરીને સારી રીતે યત્ન કરતાં ઇચ્છા યોગ અને શાસ્ત્રયોગના પરિપાકથી પ્રાપ્ત કરેલ શુદ્ધ આત્મ સ્વરૂપના લાભવાળા ત્યાર પછી વિસ્તાર પામેલ સામર્થ્ય યોગના અતિશયરૂપ (અત્યન્ત) અગ્નિથી બાળી બધા અંતરાયવાળા મહાત્માઓ ક્ષપકશ્રેણિને પણ આરંભે છે. અને તેમાં આ ક્રમ છે....

અહીં જે ક્ષપકશ્રેણિ પ્રસ્થાપક તે અવશ્ય ૮ વર્ષની ઉપર વર્તતો મનુષ્ય પ્રથમ સંઘયણ શુભધ્યાનવાળો અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ, દેશવિરતિ, પ્રમત્ત-અપ્રમત્ત સંયતમાંથી કોઇપણ એક હોય છે. ફક્ત જે અપ્રમત્તસંયત છે તે હોય તો પૂર્વનો જાણકાર.શુકલધ્યાનને પામેલ હોય છે, બાકીના (અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ આદિ) સર્વે પણ ધર્મધ્યાનને પામેલ હોય છે. તેમાં ક્ષપકશ્રેણિમાં આરૂઢ થનાર જીવ પ્રથમથી અનંતાનુબંધિનો ક્ષય કરે છે. અને તેની વિધિ સર્વ પહેલાં જ કહેલ છે. તેથી ફરી કહેતાં નથી. દર્શનસપ્તકનો ક્ષય કરેલ અને અબદ્ધાયુષ્યવાળો ચારિત્રમોહનીયના ક્ષય માટે પ્રયત્નવાળો થયેલ યથાપ્રવૃત્તાદિ ૩ કરણ કરે છે. તેમાં યથાપ્રવૃત્તકરણને અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે, અપૂર્વકરણને અપૂર્વગુણસ્થાનકે, અનિવૃત્તકરણને અનિવૃત્તિબાદર સંપરાય ગુણસ્થાનકે કરે છે.

અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકે સ્થિતિઘાતાદિ વડે મધ્યમ - ૮ કષાયને (અપ્રત્યાખ્યાનાવરણ અને પ્રત્યાખ્યાનાવરણ) તેવી રીતે ક્ષય કરે છે કે જેની સ્થિતિ અનિવૃત્તિકરણ ગુણસ્થાનકના પ્રથમ સમયે પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ રહે છે. અનિવૃત્તિકરણના સંખ્યાત ભાગ જાય ત્યારે થીણાદ્વિત્રિક, નરકદ્વિક, તિર્યચ્ચદ્વિક, પ્રથમ ૪ જાતિ, સ્થાવર, આતપ, ઉદ્યોત, સૂક્ષ્મ અને સાધારણ ઉદ્વલના સંક્રમ વડે ઉવેલાતી આ ૧૬ પ્રકૃતિઓની પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ સ્થિતિ થાય. અને તેનો બધ્યમાન પ્રકૃતિઓમાં પ્રતિસમય ગુણસંક્રમ વડે સંક્રમાવતાં સંપૂર્ણપણે ક્ષય થાય. જો કે મધ્યમ કષાય અષ્ટકનો ક્ષય કરવાનો આરંભ પહેલાં જ કર્યો હતો, પરંતુ હજી સુધી તેનો ક્ષય કર્યો નથી વચમાં પૂર્વોક્ત ૧૬ પ્રકૃતિઓનો ક્ષય કર્યો. ત્યારબાદ અંતર્મુહૂર્ત કાળે કષાય અષ્ટકનો પણ ક્ષય કરે છે. ^{૪૧૬} અન્ય આચાર્યો આ પ્રમાણે કહે છે... પ્રથમ ૧૬ પ્રકૃતિઓનો

૪૧૬ ક્ષપકશ્રેણિમાં અનિવૃત્તિકરણ ગુણસ્થાનકે આઠ કષાય, થીણાદ્વિત્રિકાદિ સોળ હાસ્યપટક ત્રણ વેદ અને સંજ્વલનત્રિક એ છત્રીસ પ્રકૃતિઓનો સર્વથા નાશ કરે છે, યથાયોગ્ય રીતે અબધ્યમાન પ્રકૃતિઓમાં અપૂર્વકરણના પ્રથમ સમયથી જ ઉદ્વલનાનુવિદ્ધ ગુણસંક્રમ પ્રવર્તે છે. ગુણસંક્રમવડે પરમા અસંખ્ય અસંખ્યગુણકારે સંક્રમાવે છે, અને ઉદ્વલનાસંક્રમ વડે સ્વમાં નીચે ઉતારે છે ઉદ્વલનાસંક્રમ જે પ્રકૃતિને સર્વથા નાશ કરવો હોય ત્યાં પ્રવર્તે છે. અહીં એટલું ધ્યાનમાં રાખવું કે જે જે પ્રકૃતિનો પહેલાં ક્ષય થાય તેમાં ક્ષય કરવાની મુખ્ય ક્રિયા પ્રવર્તે છે, અન્ય ઉપર ગૌણ ક્રિયા પ્રવર્તે છે. અહીં અપૂર્વકરણ પ્રથમ આઠ કષાયોનો ક્ષય કરવા માટે મુખ્યપણે ક્રિયા શરૂ કરી અને તેની સ્થિતિ નવમાના પ્રથમ સમયે પલ્યોપમનો અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ રાખી. આઠમાંથી સોળ પ્રકૃતિનો પણ નાશ કરતો જ હતો પરંતુ નવમાના પ્રથમ સમયે તેની વધારે સ્થિતિ હતી કારણ કે તેમાં ગૌણ ક્રિયા પ્રવર્તતી હતી. નવમાના પ્રથમ સમયથી પહેલાં સોળ પ્રકૃતિનો ક્ષય થાય છે. માટે આઠ કષાયના ક્ષયની ક્રિયા ગૌણ કરી સોળ પ્રકૃતિઓનો ક્ષય કરવાની ક્રિયા મુખ્યપણે કરી. અને તેનો નાશ કર્યો ત્યારબાદ પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ જે આઠ કષાયની સ્થિતિ રહી હતી. તેનો નાશ કર્યો. આ પ્રમાણે અહીં ક્ષય કરવા યોગ્ય અન્ય પ્રકૃતિઓ માટે પણ સમજવું. સર્વથા નાશ પામતી જે પ્રકૃતિઓમાં એકલો ગુણસંક્રમ જ્યારે પ્રવર્તે ત્યારે તે તે પ્રકૃતિનો માત્ર છેલ્લો એક ખંડ રહ્યો છે તેમ સમજવું.

ત્યાર (નપુંસકવેદનો સત્તામાંથી નાશ થયા) બાદ નપુંસકવેદનો જે રીતે ક્ષય કર્યો તે જ રીતે સ્ત્રીવેદનો પણ અંતર્મુદૂર્ત કાળે ક્ષય કરે છે. સ્ત્રીવેદનો ક્ષય કર્યા પછી (હાસ્યાદિ) છ એ નોકષાયનો એક સાથે ક્ષય કરવાનો પ્રારંભ કરે છે. (જે સમયે મુખ્યતયા તેના ક્ષયની શરૂઆત કરી) તે સમયથી આરંભી તે હાસ્યાદિ દનું બીજીસ્થિતિનું દલિક^{૪૨૧} પુરુષવેદમાં સંક્રમાવતો

૪૧૭ તેઓ એમ કહેતા જણાય છે...અપૂર્વકરણો સ્થિતિઘાતાદિ વડે ૧૬ પ્રકૃતિઓનો તેવી રીતે ક્ષય કરે કે તેની સ્થિતિ અનિવૃત્તિકરણના પ્રથમ સમયે પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ રહે. અપ્રત્યાખ્યાનાવરણ - પ્રત્યાખ્યાનાવરણ કષાયને પણ ઉદ્વલનાનુવિદ્ધ ગુણસંક્રમ વડે ક્ષય કરતો જતો હતો પરંતુ તેના પર ગૌણક્રિયા પ્રવર્તતી હોવાને લીધે અનિવૃત્તિકરણના પ્રથમ સમયે તેની સ્થિતિસત્તા વધારે હતી. હવે તેના પર મુખ્ય ક્રિયા શરૂ થાય, એટલે અનિવૃત્તિકરણના સંખ્યાતાભાગ જાય ત્યારે તેની સ્થિતિસત્તા પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ થાય. તેને બધ્યમાન પર પ્રકૃતિમાં ગુણસંક્રમ વડે સંક્રમાવી અંતર્મુદૂર્ત કાળે ખલાસ કરે, ત્યારબાદ જેની સ્થિતિ અનિવૃત્તિકરણના પ્રથમ સમયે પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ રહી હતી તે ધીણદ્વિક્રિકાદિ ૧૬ પ્રકૃતિઓનો સત્તામાંથી નાશ કરે. આ રીતે પહેલાં કે પછી ધીણદ્વિક્રિકાદિ-૧૬ પ્રકૃતિઓનો અને ૮ કષાયનો ક્ષય કરે છે.

અંતરકરણના દલિકને પરપ્રકૃતિમાં સંક્રમાવી એક સ્થિતિઘાત જેટલાં કાળે દૂર કરે છે. અંતરકરણના દલિકને દૂર કરવાનો નિયમ આ છે. જે પ્રકૃતિનો બંધ અને ઉદય બંને હોય તેના અંતરકરણના દલિકને નાની અને મોટી એમ બંને સ્થિતિમાં નાંખે છે. જેનો માત્ર બંધ હોય ઉદય ન હોય તેના અંતરકરણના દલિકને મોટી સ્થિતિમાં નાંખે છે. જેનો ઉદય હોય પરંતુ બંધ ન હોય તેના અંતરકરણના દલિકને પ્રથમ નાની = સ્થિતિમાં નાંખે છે. જેનો બંધ કે ઉદય બંને ન હોય તેના અંતરકરણના દલિક માત્ર પરમાંજ નાંખે છે. અહીં નપુંસકવેદનો બંધ તો નથી. હવે જો તે વેદના ઉદયે શ્રેણિ માંડી હોય તો તેના અંતરકરણનું દલિક નાની સ્થિતિમાં જાય, અને તેના ઉદયે શ્રેણિ ન માંડી હોય તો પરમાં જાય છે. અંતરકરણના દલિક દૂર થાય પછી નાની સ્થિતિ રહે છે. હવે જો તેનો રસોદય હોય તો ઉદયથી નહીં તો સ્તિબુકસંક્રમ વડે ભોગવી દૂર કરે છે. સાથે સાથે જ બીજી સ્થિતિમાંથી ઉપર કહી તે રીતે સ્થિતિને એકદમ દૂર કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે, અંતર્મુદૂર્ત ખલાસ કરી સત્તાહીન થાય છે. અંતરકરણ ક્રિયા કરવાની શરૂઆત દરેક પ્રકૃતિઓમાં સાથે જ થાય છે. પરંતુ પૂર્ણ ક્રમશઃ થાય છે એમ સમજાય છે. આ પ્રમાણે અન્ય પ્રકૃતિઓ માટે પણ સમજવું.

૪૧૮ જેનો ઉદય હોય છે તેની પ્રથમસ્થિતિ અંતર્મુદૂર્ત પ્રમાણ રાખે છે, અને શેષ પ્રકૃતિઓની પ્રથમસ્થિતિ એક આવલિકા પ્રમાણ રાખે છે.

૪૧૯ જો કે આ ગુણસ્થાનકે જે જે પ્રકૃતિઓનો નાશ કરવાનો હોય છે. તેને ઉદ્વલનાનુવિદ્ધ ગુણ સંક્રમ વડે નાશ કરવાની ક્રિયા અપૂર્વકરણના પ્રથમ સમયથી જ શરૂ થાય છે. પરંતુ જેનો પહેલાં નાશ કરવાનો હોય તેમાં મુખ્યપણે ક્રિયા પ્રવર્તે છે, અને અન્યમાં ગૌણપણે ક્રિયા પ્રવર્તે છે. નવમા ગુણસ્થાનકે પહેલા નપુંસકવેદ સત્તામાંથી જાય છે, માટે લખ્યું છે કે નપુંસકવેદના દલિકને ઉદ્વલનાનુવિદ્ધ ગુણસંક્રમ વડે ક્ષય કરવા માંડે છે.

૪૨૦ જે વેદ કે જે કષાયના ઉદયે શ્રેણિ પ્રારંભી હોય તેની પ્રથમસ્થિતિ અંતર્મુદૂર્ત પ્રમાણ થાય છે. અને અન્યની આવલિકામાત્ર થાય છે. અંતરકરણમાંના દલિકોને દૂર કરવાની ક્રિયા, પ્રથમસ્થિતિને ભોગવી અગર સ્તિબુકસંક્રમ વડે સંક્રમાવી દૂર કરવાની ક્રિયા, અને બીજી સ્થિતિનો નાશ કરવાની ક્રિયા આ ત્રણે સાથે જ પ્રવર્તે છે, તેમાં અંતરકરણના દલિક પ્રથમ ખલાસ થાય છે. ત્યારબાદ પ્રથમસ્થિતિ ખલાસ થાય છે. ત્યારબાદ મોટી સ્થિતિ ખલાસ થાય છે.

૪૨૧ પુરુષવેદમાં નહિ સંક્રમાવવાનું કારણ તેની પ્રથમસ્થિતિ સમય ન્યૂન બે આવલિકા રહે છે. સંક્રમણકરણમાં કલું છે કે જ્યારે પુરુષવેદની પ્રથમસ્થિતિ જેનો બંધ કે ઉદય બંને ન હોય તેના અંતરકરણના દલિકને નાની અને મોટી એમ બંને સ્થિતિમાં નાંખે છે. જેનો માત્ર બંધ હોય ઉદય ન હોય તેના અંતરકરણના દલિકને મોટી સ્થિતિમાં નાંખે છે. જેનો ઉદય હોય પરંતુ બંધ ન હોય તેના અંતરકરણના દલિકને પ્રથમ નાની = સ્થિતિમાં નાંખે છે. જેનો બંધ કે ઉદય બંને ન હોય તેના અંતરકરણના દલિક માત્ર પરમાંજ નાંખે છે. અહીં નપુંસકવેદનો બંધ તો નથી. હવે જો તે વેદના ઉદયે શ્રેણિ માંડી હોય તો તેના અંતરકરણનું દલિક નાની સ્થિતિમાં જાય, અને તેના ઉદયે શ્રેણિ ન માંડી હોય તો પરમાં જાય છે. અંતરકરણના દલિક દૂર થાય પછી નાની સ્થિતિ રહે છે. હવે જો તેનો રસોદય હોય તો ઉદયથી નહીં તો સ્તિબુકસંક્રમ વડે ભોગવી દૂર કરે છે. સાથે સાથે જ બીજી સ્થિતિમાંથી ઉપર કહી તે રીતે સ્થિતિને એકદમ દૂર કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે, અંતર્મુદૂર્ત ખલાસ કરી સત્તાહીન થાય છે. અંતરકરણ ક્રિયા કરવાની શરૂઆત દરેક પ્રકૃતિઓમાં સાથે જ થાય છે. પરંતુ પૂર્ણ ક્રમશઃ થાય છે એમ સમજાય છે. આ પ્રમાણે અન્ય પ્રકૃતિઓ માટે પણ સમજવું.

૪૨૨ તેઓ એમ કહેતા જણાય છે...અપૂર્વકરણો સ્થિતિઘાતાદિ વડે ૧૬ પ્રકૃતિઓનો તેવી રીતે ક્ષય કરે કે તેની સ્થિતિ અનિવૃત્તિકરણના પ્રથમ સમયે પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ રહે. અપ્રત્યાખ્યાનાવરણ - પ્રત્યાખ્યાનાવરણ કષાયને પણ ઉદ્વલનાનુવિદ્ધ ગુણસંક્રમ વડે ક્ષય કરતો જતો હતો પરંતુ તેના પર ગૌણક્રિયા પ્રવર્તતી હોવાને લીધે અનિવૃત્તિકરણના પ્રથમ સમયે તેની સ્થિતિસત્તા વધારે હતી. હવે તેના પર મુખ્ય ક્રિયા શરૂ થાય, એટલે અનિવૃત્તિકરણના સંખ્યાતાભાગ જાય ત્યારે તેની સ્થિતિસત્તા પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ થાય. તેને બધ્યમાન પર પ્રકૃતિમાં ગુણસંક્રમ વડે સંક્રમાવી અંતર્મુદૂર્ત કાળે ખલાસ કરે, ત્યારબાદ જેની સ્થિતિ અનિવૃત્તિકરણના પ્રથમ સમયે પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ રહી હતી તે ધીણદ્વિક્રિકાદિ ૧૬ પ્રકૃતિઓનો સત્તામાંથી નાશ કરે. આ રીતે પહેલાં કે પછી ધીણદ્વિક્રિકાદિ-૧૬ પ્રકૃતિઓનો અને ૮ કષાયનો ક્ષય કરે છે.

૪૨૩ જે વેદ કે જે કષાયનો ઉદય શ્રેણિ પ્રારંભી હોય તેની પ્રથમસ્થિતિ અંતર્મુદૂર્ત પ્રમાણ થાય છે. અને અન્યની આવલિકામાત્ર થાય છે. અંતરકરણમાંના દલિકોને દૂર કરવાની ક્રિયા, પ્રથમસ્થિતિને ભોગવી અગર સ્તિબુકસંક્રમ વડે સંક્રમાવી દૂર કરવાની ક્રિયા, અને બીજી સ્થિતિનો નાશ કરવાની ક્રિયા આ ત્રણે સાથે જ પ્રવર્તે છે, તેમાં અંતરકરણના દલિક પ્રથમ ખલાસ થાય છે. ત્યારબાદ પ્રથમસ્થિતિ ખલાસ થાય છે. ત્યારબાદ મોટી સ્થિતિ ખલાસ થાય છે.

૪૨૪ પુરુષવેદમાં નહિ સંક્રમાવવાનું કારણ તેની પ્રથમસ્થિતિ સમય ન્યૂન બે આવલિકા રહે છે. સંક્રમણકરણમાં કલું છે કે જ્યારે પુરુષવેદની પ્રથમસ્થિતિ સમય ન્યૂન બે આવલિકા રહે છે ત્યારે તેની પતદ્ગ્રહ તરીકેની યોગ્યતા નષ્ટ થાય છે પતદ્ગ્રહ તરીકેની યોગ્યતા નષ્ટ થયા પછી તેમાં કોઈ દલિક સંક્રમી શકે નહીં.

અહીં એક વિચાર થાય છે કે સમયન્યૂન બે આવલિકા પ્રમાણ પ્રથમસ્થિતિ બાકી રહે ત્યારે પતદ્ગ્રહ તરીકેની યોગ્યતા કેમ નષ્ટ થાય છે. વિચાર કરતાં આ પ્રમાણે સમજાય છે... એમ કહેવામાં આવ્યું છે કે જે સમયે પુરુષવેદનો બંધવિચ્છેદ થાય છે તે સમયે સમય ન્યૂન બે આવલિકાનું બંધાયેલું માત્ર બાકી રહે છે. ત્યાં અન્યનું સંક્રમેલું પણ બાકી રહે છે તેમ કહેતા નથી. વળી બંધવિચ્છેદ થયા પછી જે છેલ્લા સમયે સર્વ સંક્રમ વડે પરમાં સંક્રમાવે છે તે સમયે જે સમયે છેલ્લો બંધ થયો તે સમયનું બંધાયેલું જે દલિક છે, તેને જ સંક્રમાવે છે. હવે જો જ્યાં સુધી તેનો બંધ થતો હોય ત્યાં સુધી પતદ્ગ્રહ તરીકેની તેની યોગ્યતા કાયમ રહેતી હોય તો એમ કહેવું જોઈએ કે બંધવિચ્છેદ સમયે સમય ન્યૂન બે આવલિકા કાળમાં બંધાયેલું તેમજ તેટલાં કાળમાં અન્ય પ્રકૃતિઓના સંક્રમથી પ્રાપ્ત થયેલું દળ બાકી રહે છે. તેમજ જે સમયે સર્વસંક્રમ થાય છે તે સમયે છેલ્લા સમયના બંધાયેલા તેમજ તેમાં અન્ય પ્રકૃતિના સંક્રમથી પ્રાપ્ત થયેલા દલિકોનો પણ સર્વસંક્રમ થાય છે. અને જો એ પ્રમાણે હોય તો જઘન્ય સંક્રમાદિ ઘટી શકે નહીં. એટલે જે સમયે સર્વસંક્રમ થાય છે. તે સમયે શુદ્ધ છેલ્લા એક સમયના બંધાયેલા દલનો જ સર્વસંક્રમ થાય છે. આ ઉપર ધી એમ સમજાય છે કે જીવ સ્વભાવે સમયન્યૂન બે આવલિકા પ્રમાણ પ્રથમસ્થિતિ બાકી રહે ત્યારે પુરુષવેદ પતદ્ગ્રહ તરીકે રહેતો નથી, અન્યત્ર પણ જ્યાં સંભવે ત્યાં આ પ્રમાણે સમજવું.

નથી, પરંતુ સંજ્વલન કોધમાં (કોધાદિમાં) સંક્રમાવે છે. આ પ્રમાણે (હાસ્યાદિ) નોકષાય -દના દ્વિતીયસ્થિતિના દલિકને (સંજ્વલન કોધાદિમાં સંક્રમાવતો સંક્રમાવતો) અંતર્મુહૂર્ત કાળે સંપૂર્ણપણે સત્તામાંથી દૂર કરે છે.^{૪૨૨}

(જે સમયે હાસ્યાદિ-દનો સત્તામાંથી સંપૂર્ણપણે નાશ થાય છે,) તે જ સમયે પુરુષવેદના બંધ-ઉદય અને ઉદરીણાનો^{૪૨૩} વિચ્છેદ થાય છે, અને સમય ન્યૂન બે આવલિકામાં બંધાયેલા દલિક છોડીને બાકી સર્વ દલિકો પણ ક્ષય થાય છે.^{૪૨૪} (માત્ર સમય ન્યૂન બે આવલિકા કાળનું બંધાયેલું દલિક જ સત્તામાં શેષ રહે છે. ઉદય વિચ્છેદ થયા બાદ આત્મા અવેદી થાય છે.) આ પ્રમાણે પુરુષવેદે ક્ષપકશ્રેણિમાં આરૂઢ થનાર માટે સમજવું.

જ્યારે નપુંસકવેદે ક્ષપકશ્રેણિમાં આરૂઢ થાય ત્યારે નપુંસકવેદ અને સ્ત્રીવેદનો સત્તામાંથી એક સાથે જ નાશ કરે છે. જે સમયે ઉપરોક્ત બંને વેદનો સત્તામાંથી ક્ષય થયો તે જ સમયે પુરુષવેદનો બંધવિચ્છેદ થાય છે. ત્યારબાદ (બે સમય ન્યૂન બે આવલિકા કાળે અવેદી તે આત્મા) હાસ્યાદિ-દ અને પુરુષવેદનો એક સાથે નાશ કરે છે.

જ્યારે સ્ત્રીવેદે ક્ષપકશ્રેણિમાં આરૂઢ થાય ત્યારે પહેલાં નપુંસકવેદનો ક્ષય કરે ત્યારબાદ સ્ત્રીવેદનો ક્ષય કરે. અને તે (સ્ત્રીવેદના) ક્ષય સમયે જ પુરુષવેદનો બંધવિચ્છેદ થાય. ત્યારબાદ (એવેદી તે આત્મા) હાસ્યાદિ-દ અને પુરુષવેદનો એક સાથે ક્ષય કરે. (આ પ્રમાણે ભિન્ન ભિન્ન વેદે શ્રેણિ આરંભનાર આશ્રયી પ્રકૃતિના ક્ષય નો ક્રમ છે.)

^{૪૨૫} હવે પછી પુરુષવેદે ક્ષપકશ્રેણિ પર આરૂઢ થનાર આશ્રયીને કહે છે... (પુરુષવેદનો બંધ-ઉદયવિચ્છેદ થયા પછીના સમયથી શરૂ કરી ૯મા ગુણસ્થાનકના જે સમય સુધી) સંજ્વલન કોધનો ઉદય-રસોદય રહેવાનો હોય છે, તેટલાં કાળને ત્રણ ભાગમાં વહેંચી નાંખે છે. (૧) અશ્વકર્ણકરણાદા, (૨) કિટ્ટિકરણાદા, અને (૩) કિટ્ટિવેદનાદા. (અદા = કાળ)

તેમાં અશ્વકર્ણકરણ અદામાં વર્તતો આત્મા અંતરકરણ ઉપરની દ્વિતીય સ્થિતિમાં સંજ્વલન કોધાદિ ૪ના પ્રતિ સમય અનંત સંખ્યા પ્રમાણે અપૂર્વ સ્પર્ધકો કરે છે. તથા આ જ કાળમાં વર્તતાં સમય^{૪૨૬} ન્યૂન બે આવલિકા જેટલાં કાળમાં બંધાયેલું પુરુષવેદનું જે દલિક સત્તામાં રહેલું હતું તેને તેટલાં જ કાળે ગુણસંક્રમ વડે કોધમાં ચરમ સમયે^{૪૨૭} સર્વસંક્રમ વડે સંક્રમાવી નાશ કરે છે. આ પ્રમાણે પુરુષવેદની સત્તાનો ક્ષય થયો.

૪૨૨ (આ ગુણાઠાણે છત્રીસ પ્રકૃતિઓનો સત્તામાંથી ક્ષય થાય છે. તેમાં લગભગ બધામાં ઉદ્ભવનાસ્ક્રમ અને ગુણસંક્રમ બંને પ્રવર્તે છે. બંધવિચ્છેદ થયા પછી અબધ્મમાન એ પ્રકૃતિઓમાં અપૂર્વકરણના પ્રથમ સમયથી ઉદ્ભવનાનુવિદ્ધ ગુણસંક્રમની શરૂઆત થઈ જાય છે. નવમા ગુણાઠાણે જેનો જેનો પહેલાં પહેલાં નાશ થવાનો હોય તેમાં મુખ્યતથા અને જલ્દીથી ક્રિયા પ્રવર્તે છે, અને અન્ય માં ગૌણતથા = ધીરે ધીરે પ્રવર્તે છે. જેમ કે પહેલાં નપુંસકવેદનો ક્ષય થાય છે, એટલે તેમાં મુખ્યપણે અને તેનો ક્ષય થયા પછી સ્ત્રીવેદમાં મુખ્યતથા ક્ષય ક્રિયા પ્રવર્તે આ પ્રમાણે સર્વ માટે સમજવું.)

૪૨૩ અહીં પણ કર્મગ્રંથની ટીકા તેમજ કર્મપ્રકૃતિની ટીકા તેમજ ચૂંઈમાં પુરુષવેદના બંધોદયની સાથે જ ઉદરીણાનો વિચ્છેદ બતાવેલ છે અને તે મતાન્તર લાગે છે. કારણ કે કર્મપ્રકૃતિ ઉદય અધિકાર ગાથા રજની ટીકામાં ત્રણ વેદનો ઉદરીણા વિના એક આવલિકા કેવળ ઉદય બતાવેલ છે. અને તે જ પ્રમાણે ઉદયાધિકાર ગાથા-૫ અને તેની ટીકામાં ત્રણ વેદની જથ્થા અનુભાગ ઉદરીણા પછી એક આવલિકા જઈને પોતપોતાના ઉદયના ચરમ સમયે જથ્થા અનુભાગ ઉદય હોય છે. એમ કહેલ છે તેથી પુરુષવેદની પ્રથમસ્થિતિ એક આવલિકા બાકી રહે ત્યારે ઉદરીણા વિચ્છેદ થાય અને પ્રથમસ્થિતિના ચરમ સમયે બંધ તથા ઉદય વિચ્છેદ થાય એમ સમજાય છે અને એજ વધારે ઠીક લાગે છે. કારણ કે સંજ્વલન કોધાદિની જેમ પ્રથમસ્થિતિ એક આવલિકા બાકી રહે ત્યારે પુરુષવેદના બંધોદય વિચ્છેદ થતા નથી, પરંતુ પ્રથમસ્થિતિના ચરમ સમયે જ વિચ્છેદ થાય છે. પછી તો બહુશ્ચુતો કહે તે પ્રમાણે.

૪૨૪ અહીં એ ધ્યાનમાં રાખવાનું કે હાસ્યષટ્ક સાથે પુરુષવેદનો નાશ કરવાની ક્રિયા પણ શરૂ કરી હતી, પરંતુ હાસ્યષટ્કનો અહીં બંધ થતો ન હતો અને પુરુષવેદનો બંધ થતો હતો. એટલે હાસ્યષટ્કના સંપૂર્ણપણે નાશ થવાની સાથે સમય ન્યૂન બે આવલિકા કાળમાં બંધાયેલા દલિકને છોડી તેના સત્તામાંના શેષ સઘળા દળનો પણ નાશ થયો માત્ર સમય ન્યૂન બે આવલિકા કાળમાં બંધાયેલા દલિકો જ સત્તામાં રહ્યાં.

સમયન્યૂન બે આવલિકામાં બંધાયેલા શા માટે રહી જાય છે ? એ પ્રશ્નનો ઉત્તર આ છે-જે સમયે બંધાય છે તે સમયથી આરંભી તેની બંધાવલિકા ગયા બાદ જ તેમાં સંક્રમાદિ પ્રવર્તે છે. અને સંક્રમાવલિકાના ચરમ સમયે તેનો સત્તામાંથી ક્ષય થાય છે. આ ઉપરથી એમ થયું કે જે સમયે બંધાય તેનો તે સમયથી આરંભી બીજી આવલિકાના ચરમ સમયે સત્તામાંથી નાશ થાય છે. આ હિસાબે જે સમયે બંધવિચ્છેદ થાય તે સમયથી આરંભી બરાબર બે આવલિકામાંની પહેલી આવલિકાના પહેલાં સમયે જે બાંધ્યું તેનો બીજી આવલિકાના છેલ્લા સમયે એટલે કે બંધવિચ્છેદ સમયે નાશ થયો એટલે જ બંધવિચ્છેદ સમયે સમયન્યૂન બે આવલિકાનું બંધાયેલું દલિક જ સત્તામાં બાકી રહે, એમ કહેવામાં આવે છે.)

૪૨૫ અન્યવેદે ક્ષપકશ્રેણિ પર આરૂઢ થનાર પણ આ ક્રમે જ સંજ્વલન કોધાદિનો નાશ કરે છે.

૪૨૬ કાળની આ ગણના બંધવિચ્છેદ સમયની અપેક્ષાએ છે.

૪૨૭ પુરુષવેદનો જે સમયે બંધવિચ્છેદ થાય છે, તે સમયે સમય ન્યૂન બે આવલિકા કાળમાં બંધાયેલું અસત્કલ્પનાએ સાત સમયમાં બંધાયેલું જ સત્તામાં બાકી રહે છે. શેષ સર્વ દળનો નાશ થઈ જાય છે. અવેદીના પ્રથમ સમયે છ સમયમાં બંધાયેલું, બીજા સમયે પાંચ સમયમાં બંધાયેલું, ત્રીજા સમયે ચાર સમયમાં બંધાયેલું, ચોથા સમયે ત્રણ સમયમાં બંધાયેલું, પાંચમાં સમયે બે સમયમાં બંધાયેલું અને અવેદીના છઠ્ઠા સમયે માત્ર એક સમયમાં બંધાયેલું એટલે કે બંધવિચ્છેદ સમયમાં જ બંધાયેલું બાકી રહે છે, ત્યાર પછીના સમયે કંઈ સત્તામાં જ રહેતું નથી.

અશ્વકર્ણકરણ અદ્વા પૂર્ણ થાય એટલે કિટ્ટીકરણાદ્વામાં પ્રવેશ કરે છે. અને સંજ્વલન-૪ની ઉપરની દ્વિતીયસ્થિતિમાં રહેલ દલિકની કિટ્ટી કરે છે. તે કિટ્ટીઓ જો કે વાસ્તવિક રીતે અનંત હોય, તો પણ સ્થૂલ જાતિ ભેદ અપેક્ષાથી અસત્કલ્પનાથી ૧૨ છે, એક-એક કષાયની ૩-૩ છે, પ્રથમ - દ્વિતીય અને તૃતીય છે. અને આ પ્રમાણે ક્રોધના ઉદયે ક્ષપકશ્રેણિ સ્વીકારનાર માટે જાણવું.

જો માનના ઉદયે ક્ષપકશ્રેણિ પર આરૂઢ થાય તો પૂર્વ કહેલ ઉદ્વલના વિધિ વડે ક્રોધનો ક્ષય કરે છે. (તેથી તેની કિટ્ટીઓ થતી નથી.) બાકીના માનાદિ-૩ની પૂર્વની જેમ (૩X૩ = ૯) કિટ્ટીઓ કરે છે. માયાના ઉદયે ક્ષપકશ્રેણિ પર આરૂઢ થાય તો પર્વની જેમ ક્રોધ-માનની ઉદ્વલના વિધિ વડે ક્ષય કરીને બાકીના બે (માયા-લોભ) ની પૂર્વની જેમ (૨X૩=)૬ કિટ્ટી કરે છે.

આ ઉપરથી એમ સમજાય છે કે અવદાના પ્રથમ સમયમાં આરૂઢ થઈને તેના આરૂઢ થવાને કારણે તેની કિટ્ટી વડે તેના માનની આનું કારણ એમ છે કે જે સમયે બાંધે છે તે સમયથી આરંભી બંધાવલિકા ગયા બાદ સંક્રમાવવાનો આરંભ કરે છે. સંક્રમાવલિકાના ચરમ સમયે સંક્રમાવી ખલાસ કરે છે. એટલે ચરમ સમયે સત્તામાં રહેતું નથી. જેમ કે જે સમયે બંધવિચ્છેદ થાય છે તે સમયથી પહેલાં આઠમા સમયે બાંધ્યું તેની બંધાવલિકા ગયા બાદ સંક્રમની શરૂઆત કરે, સમયે સમયે સંક્રમાવતાં ચરમ સમયે બંધવિચ્છેદ સમયે સર્વથા નાશ કરે છે. એટલે બંધવિચ્છેદ સમયે સમય ન્યૂન બે આવલિકા કાળમાં બંધાયેલું જ શેષ રહે છે. તેને ઉપરોક્ત ક્રમે સંક્રમાવતાં તેટલાં જ કાળે સત્તામાંથી નાશ કરે છે.

બંધવિચ્છેદની પૂર્વે આઠમા સમયે બંધાયેલા દળના સંક્રમની શરૂઆત ચોથા સમયથી થાય. અવેદીના પૂર્વ સમયે સંક્રમાવી ખલાસ કરે એટલે તે સમયે આઠમા સમયનું બંધાયેલું સત્તામાં ન હોય. એટલે બંધવિચ્છેદ સમયે સમય ન્યૂન બે આવલિકાનું બંધાયેલું સત્તામાં હોય છે. એમ કહેવામાં આવ્યું છે. (અહીં આવલિકાના ચાર સમય કલ્યા છે.) એ હિસાબે સાતમા સમયે બંધાયેલું બંધવિચ્છેદ પછીના પ્રથમ સમયે છઠ્ઠા સમયે બંધાયેલું, બીજા સમયે પાંચમા સમયે બંધાયેલું, ત્રીજા સમયે ચોથા સમયે બંધાયેલું, ચોથા સમયે ત્રીજા સમયે બંધાયેલું, પાંચમા સમયે બીજા સમયે બંધાયેલું, છઠ્ઠા સમયે અને પહેલા એટલે કે બંધવિચ્છેદ સમયે બંધાયેલું સાતમા સમયે સત્તામાં હોતું નથી, એ ફલિત થાય છે.

૪૨૮ અહીં જઘન્ય રસવાળી કિટ્ટી પહેલી, કંઈક ચડતાં રસવાળી બીજી, એમ અનંત કિટ્ટીની ચડતાં ચડતાં ક્રમે સ્થાપના સ્થાપવી. તેમાં જઘન્યથી અમુક સંખ્યા પર્યંતની કિટ્ટી ઓનો 'પહેલીમાં' સમાવેશ કર્યો, ત્યાર પછીની અમુક સંખ્યાવાળી કિટ્ટીઓનો 'બીજામાં' સમાવેશ કર્યો, ત્યાર પછીની છેલ્લી કિટ્ટી સુધીનો 'ત્રીજામાં' સમાવેશ કર્યો છે. મતલબ કે ક્રોધાદિની સઘળી કિટ્ટીઓનો ત્રણ ત્રણ ભાગમાં સમાવેશ કર્યો છે. એટલે દરેકની ત્રણ ત્રણ કિટ્ટીઓ કલ્યાય છે, એમ કહેવામાં આવ્યું છે. (પ્રથમ સંજ્ઞાવાળી કિટ્ટીઓને પહેલાં અનુભવે છે, દ્વિતીય સંજ્ઞાવાળી કિટ્ટીઓને ત્યાર પછી અનુભવે છે, અને તૃતીય સંજ્ઞાવાળી કિટ્ટીઓને તે પછી અનુભવે છે. આ પ્રમાણે અનુભવે છે, એટલે અનંત કિટ્ટીઓનો ત્રણમાં સમાવેશ કર્યો હોય એમ સમજાય છે.)

૪૨૯ અહીં પ્રથમસ્થિતિ તો ચાલુ જ છે. તેની સાથે પ્રથમ સંજ્ઞાવાળી કિટ્ટીઓને પણ અનુભવે છે. ત્યાં સુધી અનુભવે કે સમયાધિક આવલિકા કાળ પર્યંત પ્રથમ સંજ્ઞાવાળી કિટ્ટીઓ અનુભવાય તેટલી તેની પ્રથમસ્થિતિ શેષ રહે. ત્યાર પછીના સમયે દ્વિતીયા સંજ્ઞાવાળી કિટ્ટીઓને ખેંચી અનુભવે એક આવલિકા જેટલાં કાળમાં અનુભવાય તેટલી જ પ્રથમ સંજ્ઞાવાળી કિટ્ટીઓ શેષ રહી છે તેને દ્વિતીયા સંજ્ઞાવાળી કિટ્ટીઓ સાથે અનુભવે છે. કિટ્ટીઓને અનુભવવાનો આ ક્રમ છે.

૪૩૦ અહીં તાત્પર્ય આ પ્રમાણે સમજાય છે - કિટ્ટી કરવાની ક્રિયા પૂર્ણ થયા પછી આત્મા કિટ્ટી વેદવાની ક્રિયા કરે છે, જે સમયથી કિટ્ટી વેદવાની ક્રિયા શરૂ થાય છે. તે સમયે ક્રોધનો રસોદય જેટલો કાળ રહેવાનો હોય તેના પ્રથમ ભાગમાં એટલે કે લગભગ એક તૃતીયાંશ ભાગમાં પ્રથમ સંજ્ઞાવાળી કિટ્ટી વેદે, એ પ્રમાણે બીજા ભાગમાં દ્વિતીયા સંજ્ઞાવાળી કિટ્ટી વેદે, અને ત્રીજા ભાગમાં તૃતીયા સંજ્ઞાવાળી કિટ્ટી વેદે છે. પ્રથમ સ્થિતિ કરવાનો ક્રમ આ પ્રમાણે છે - બીજી સ્થિતિમાં રહેલ પ્રથમ સંજ્ઞાવાળી કિટ્ટીઓને ખેંચી તે કિટ્ટીઓને રસોદયથી જેટલો કાળ અનુભવવાનો છે તેનાથી એક આવલિકા અધિક પ્રથમ સ્થિતિ કરે. એ પ્રમાણે જે જે કિટ્ટીઓને અનુભવવાનો હોય તેની પ્રથમસ્થિતિ તેના રસોદય કાળથી એક આવલિકા પ્રમાણ વધારે કરે છે. એક આવલિકા પ્રમાણ વધારે થવાનું કારણ તે આવલિકા કાળ બાકી રહે છે. અને જીવસ્વભાવે પછી પછીની કિટ્ટીનો ઉદય થઈ જાય છે. જે એક એક આવલિકા શેષ રહી તેને પછીની કિટ્ટી સાથે જ અનુભવી લે છે. ક્રોધાદિની પ્રથમસ્થિતિ પણ આ પ્રમાણે થાય છે. ક્રોધના ઉદયે શ્રેણિ આરંભનાર જે વખતે તેની પ્રથમસ્થિતિ કરે છે તે ક્રોધનો નવમા ગુણસ્થાનકના જે સમય સુધી રસોદય હોય તેનાથી એક આવલિકા અધિક કરે છે. કેમ કે પ્રથમસ્થિતિની એક આવલિકા બાકી રહે છે અને માનનો ઉદય થઈ જાય છે. બાકી રહેલી તે આવલિકા સિત્તબુકસંક્રમવડે માનમાં સંક્રમી ભોગવાઈ જાય છે. આ પ્રમાણે કિટ્ટીઓની અને માનાદિની પ્રથમસ્થિતિ માટે સમજવું.

૪૨૯ અહીં પ્રથમસ્થિતિ તો ચાલુ જ છે. તેની સાથે પ્રથમ સંજ્ઞાવાળી કિટ્ટીઓને પણ અનુભવે છે. ત્યાં સુધી અનુભવે કે સમયાધિક આવલિકા કાળ પર્યંત પ્રથમ સંજ્ઞાવાળી કિટ્ટીઓ અનુભવાય તેટલી તેની પ્રથમસ્થિતિ શેષ રહે. ત્યાર પછીના સમયે દ્વિતીયા સંજ્ઞાવાળી કિટ્ટીઓને ખેંચી અનુભવે એક આવલિકા જેટલાં કાળમાં અનુભવાય તેટલી જ પ્રથમ સંજ્ઞાવાળી કિટ્ટીઓ શેષ રહી છે તેને દ્વિતીયા સંજ્ઞાવાળી કિટ્ટીઓ સાથે અનુભવે છે. કિટ્ટીઓને અનુભવવાનો આ ક્રમ છે.

૪૩૦ અહીં તાત્પર્ય આ પ્રમાણે સમજાય છે - કિટ્ટી કરવાની ક્રિયા પૂર્ણ થયા પછી આત્મા કિટ્ટી વેદવાની ક્રિયા કરે છે, જે સમયથી કિટ્ટી વેદવાની ક્રિયા શરૂ થાય તે સમયથી આરંભી ક્રોધનો રસોદય જેટલો કાળ રહેવાનો હોય તેના પ્રથમ ભાગમાં એટલે કે લગભગ એક તૃતીયાંશ ભાગમાં પ્રથમ સંજ્ઞાવાળી કિટ્ટી વેદે, એ પ્રમાણે બીજા ભાગમાં દ્વિતીયા સંજ્ઞાવાળી કિટ્ટી વેદે, અને ત્રીજા ભાગમાં તૃતીયા સંજ્ઞાવાળી કિટ્ટી વેદે છે. પ્રથમ સ્થિતિ કરવાનો ક્રમ આ પ્રમાણે છે - બીજી સ્થિતિમાં રહેલ પ્રથમ સંજ્ઞાવાળી કિટ્ટીઓને ખેંચી તે કિટ્ટીઓને રસોદયથી જેટલો કાળ અનુભવવાનો છે તેનાથી એક આવલિકા અધિક પ્રથમ સ્થિતિ કરે. એ પ્રમાણે જે જે કિટ્ટીઓને અનુભવવાનો હોય તેની પ્રથમસ્થિતિ તેના રસોદય કાળથી એક આવલિકા પ્રમાણ વધારે કરે છે.

એક આવલિકા પ્રમાણ વધારે થવાનું કારણ તે આવલિકા કાળ બાકી રહે છે. અને જીવસ્વભાવે પછી પછીની કિટ્ટીનો ઉદય થઈ જાય છે. જે એક એક આવલિકા શેષ રહી તેને પછીની કિટ્ટી સાથે જ અનુભવી લે છે. ક્રોધાદિની પ્રથમસ્થિતિ પણ આ પ્રમાણે થાય છે. ક્રોધના ઉદયે શ્રેણિ આરંભનાર જે વખતે તેની પ્રથમસ્થિતિ કરે છે તે ક્રોધનો નવમા ગુણસ્થાનકના જે સમય સુધી રસોદય હોય તેનાથી એક આવલિકા અધિક કરે છે. કેમ કે પ્રથમસ્થિતિની એક આવલિકા બાકી રહે છે અને માનનો ઉદય થઈ જાય છે. બાકી રહેલી તે આવલિકા સિત્તબુકસંક્રમવડે માનમાં સંક્રમી ભોગવાઈ જાય છે. આ પ્રમાણે કિટ્ટીઓની અને માનાદિની પ્રથમસ્થિતિ માટે સમજવું.

માનની ૩ કિટ્ટીઓ :- ત્યાર પછીના સમયે દ્વિતીયસ્થિતિમાં રહેલ માનની પ્રથમ કિટ્ટીના દલિકને ખેંચી તેની પ્રથમસ્થિતિ કરે છે અને તેને અંતર્મુહૂર્ત્ત પર્યન્ત વેદે છે. આ કાળમાં જ કોધના બંધાદિનો વિચ્છેદ થયે છે તે સમય ન્યૂન બે આવલિકા કાળમાં બંધાયેલું તેનું જે દલિક સત્તામાં હતું, તેને પણ તેટલાં જ કાળે ગુણસંક્રમ વડે પરમાં સંક્રમાવતાં - સંક્રમાવતાં ચરમ સમયે સર્વસંક્રમ વડે સંક્રમાવી (પુરુષવેદની જેમ) નાશ કરે છે. તથા તે વખતે પ્રથમસ્થિતિ રૂપે કરી અનુભવાતું પ્રથમ કિટ્ટીનું દળ પણ સમયાધિક આવલિકા પ્રમાણ રહે છે. ત્યાર પછીના સમયે દ્વિતીયસ્થિતિમાં રહેલ માનની બીજી કિટ્ટીનું દલિક ખેંચી તેની પ્રથમસ્થિતિ કરે અને તેને સમયાધિક આવલિકા બાકી રહે ત્યાં સુધી વેદે છે. ત્યાર પછીના સમયે (અહીં ત્યાર પછીના સમયે એટલા માટે લખવામાં આવે છે કે પ્રથમસ્થિતિરૂપે કરાયેલ દરેક કિટ્ટી એક આવલિકા પ્રમાણ એટલે કે તેટલાં કાળમાં ભોગવાય તેટલી શેષ રહે છે, અને પછી પછીની કિટ્ટીઓનો ઉદય થાય છે.) દ્વિતીયસ્થિતિમાં રહેલ ત્રીજી કિટ્ટીના દલિકને ખેંચી તેની પ્રથમસ્થિતિ કરે અને સમયાધિક આવલિકા બાકી રહે ત્યાં સુધી વેદે છે. તે સમયે માનના બંધ-ઉદય-ઉદીરણા એકીસાથે વિચ્છેદ થાય છે. અને તેની સત્તા પણ બાકીના સર્વ દલિકોનો માયામાં પ્રક્ષેપ થયેલો હોવાથી સમય ન્યૂન બે આવલિકા કાળમાં બદ્ધ દલિકની જ રહે છે.

માયાની ૩ કિટ્ટીઓ :- ત્યારબાદ દ્વિતીયસ્થિતિમાં રહેલ માયાની પ્રથમ કિટ્ટીના દલિકને ખેંચી તેની પ્રથમસ્થિતિ કરે છે અને તેને અંતર્મુહૂર્ત્ત સુધી વેદે છે. આ કાળમાં સંજ્વલન માનના બંધાદિનો વિચ્છેદ થયે છે તે સમય ન્યૂન બે આવલિકા કાળમાં બંધાયેલું તેનું જે દલિક સત્તામાં હતું, તેને પણ તેટલાં જ કાળે ગુણસંક્રમ વડે માયામાં નાંખતા ચરમ સમયે સર્વસંક્રમ વડે નાંખે છે. તથા તે વખતે દ્વિતીયસ્થિતિમાં રહેલ પ્રથમસ્થિતિ રૂપે કરી અનુભવાતું માયાની પ્રથમ કિટ્ટીનું દલિક પણ સમયાધિક આવલિકા પ્રમાણ રહે છે. ત્યાર પછીના સમયે દ્વિતીયસ્થિતિમાં રહેલ બીજી કિટ્ટીના દલિકને ખેંચી તેની પ્રથમસ્થિતિ કરે છે અને તેને સમયાધિક આવલિકા બાકી રહે ત્યાં સુધી વેદે છે. ત્યાર પછીના સમયે દ્વિતીયસ્થિતિમાં રહેલ ત્રીજી કિટ્ટીના દલિકને ખેંચી તેની પ્રથમસ્થિતિ કરે છે અને તેને સમયાધિક આવલિકા બાકી રહે ત્યાં સુધી વેદે છે. તે સમયે માયાના બંધ-ઉદય-ઉદીરણા એકી સાથે વિચ્છેદ થાય છે. અને તેની સત્તા પણ બાકીના સર્વ દલિકોનો લોભમાં પ્રક્ષેપ થયેલો હોવાથી સમય ન્યૂન બે આવલિકા કાળમાં બદ્ધ દલિકની જ રહે છે.

લોભની ૩ કિટ્ટીઓ :- ત્યાર પછીના સમયે દ્વિતીયસ્થિતિમાં રહેલ લોભની પ્રથમ કિટ્ટીના દલિકને ખેંચી તેની પ્રથમસ્થિતિ કરે અને અંતર્મુહૂર્ત્ત સુધી વેદે છે. આ કાળમાં સંજ્વલન માયાના બંધાદિનો વિચ્છેદ થયે છે તે સમય ન્યૂન બે આવલિકા કાળમાં બંધાયેલું તેનું જે દલિક સત્તામાં હતું, તેને પણ તેટલાં જ કાળે ગુણસંક્રમ વડે લોભમાં નાંખતા ચરમ સમયે સર્વસંક્રમ વડે સંક્રમાવી નાશ કરે છે. તથા તે વખતે (દ્વિતીયસ્થિતિમાં રહેલ) પ્રથમસ્થિતિ રૂપે કરી અનુભવાતું સંજ્વલન લોભની પ્રથમ કિટ્ટીનું દલિક પણ સમયાધિક આવલિકા પ્રમાણ રહે છે. ત્યાર પછીના સમયે દ્વિતીયસ્થિતિમાં રહેલ લોભની બીજી કિટ્ટીના દલિકને ખેંચી તેની પ્રથમસ્થિતિ કરે અને વેદે છે. અને તે બીજી કિટ્ટીને વેદતાં (દ્વિતીયસ્થિતિમાં રહેલ) ત્રીજી કિટ્ટીના દલિકને ગ્રહણ કરી તેની સૂક્ષ્મ^{૪૩૧} કિટ્ટીઓ કરે. તે સૂક્ષ્મ કિટ્ટીઓ ત્યાં સુધી કરે કે પ્રથમસ્થિતિરૂપે કરાયેલ બીજી કિટ્ટીને વેદતાં વેદતાં સમયાધિક આવલિકા માત્ર શેષ રહે. અને તે જ સમયે સંજ્વલન લોભનો બંધ બાદર કષાયનો ઉદય-ઉદીરણા વિચ્છેદ અને નવમા (અનિવૃત્તિબાદર સંપરાય) ગુણસ્થાનકનો કાલ પણ એકી સાથે વિચ્છેદ થાય છે.

૧૦મા ગુણસ્થાનકે :- ત્યાર પછીના બીજી સ્થિતિમાં રહેલ સૂક્ષ્મ કિટ્ટીઓના દલિકને ખેંચી તેની પ્રથમસ્થિતિ કરે છે, અને તેને વેદે છે. તેને વેદતો આત્મા સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકવર્તી કહેવાય છે. પૂર્વ કહેલ ત્રીજી સ્થૂલ કિટ્ટીની જે એક આવલિકા શેષ રહી તે અનુભવાતી પરપ્રકૃતિ (સૂક્ષ્મ કિટ્ટીમાં) સ્તિબુકસંક્રમ વડે સંક્રમી દૂર કરે છે. પ્રથમ અને બીજી કિટ્ટીની જે આવલિકા શેષ રહે છે, તે બીજી અને ત્રીજી કિટ્ટીમાં મળી ભોગવાઈ જાય છે. લોભની સૂક્ષ્મ કિટ્ટીઓને અનુભવતો સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકવર્તી આત્મા (દ્વિતીયસ્થિતિમાં રહેલ) સૂક્ષ્મ કિટ્ટીઓના દલિકને અને સમય ન્યૂન બે આવલિકા કાળમાં બંધાયેલું જે દલિક સત્તામાં અવશિષ્ટ છે, તેને પ્રતિસમય સ્થિતિઘાતાદિ વડે ખપાવતા ખપાવતા ત્યાં સુધી ખપાવે કે સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકના સંખ્યાતા ભાગ જાય અને એક ભાગ બાકી રહે. ત્યારબાદ તે સંજ્વલન લોભને સર્વાપવર્તના વડે સ્થિતિ અપવર્તી સૂક્ષ્મસંપરાયના અદ્વા (કાલ) સમાન કરે છે. અને તે સંખ્યાતમો ભાગ પણ અંતર્મુહૂર્ત્ત પ્રમાણ જ છે. અહીંથી આરંભી

૪૩૧ અતિ ઘણો રસ ઓછો કરી ચડતાં ચડતાં રસાણુવાળા પરમાણુઓનો ક્રમ તોડી નાંખવો તેને કિટ્ટી કહેવાય છે. અહીં સંજ્વલન કોધના ઉદયે શ્રેણી પર આરૂઢ થનારાઓએ જે બાર કિટ્ટીઓ કરી તે હવે પછી થનારી લોભની સૂક્ષ્મ કિટ્ટીઓના હિસાબે સ્થૂલ છે. કેમ કે તે વખતે સૂક્ષ્મ કિટ્ટીકરણક્રિયા જે સમયથી શરૂ થાય છે તેના હિસાબે પરિણામની મંદતા હતી. વળી ઉપશમશ્રેણિમાં દસમા ગુણસ્થાનકે જેટલાં રસવાળી કિટ્ટીઓ હોય છે તેનાથી ક્ષપકશ્રેણિમાં દસમા ગુણસ્થાનકે અતિ અલ્પ રસવાળી કિટ્ટીઓ અનુભવાય છે. એટલે સંજ્વલન લોભની બીજી કિટ્ટી વેદતાં ત્રીજી કિટ્ટીની સૂક્ષ્મ કિટ્ટી કરે છે, એમ કહેવામાં આવે છે.

૧૨મું ગુણસ્થાનક :- આ ગુણસ્થાનકે બાકીના (જ્ઞાનાવરણાચ આદિ ૩ ઘાત) કમાના સ્વાભાવિક રૂપે જ્યાં સુધી ક્ષીણકષાય અદ્વાના સંખ્યાતા ભાગ જાય અને એક સંખ્યેયભાગ બાકી રહે ત્યાં સુધી પ્રવર્તે છે. અને તે સમયે જ્ઞાનાવરણ-૫, અંતરાય-૫, દર્શનાવરણ-૪ અને નિદ્રાદિક એ ૧૬ પ્રકૃતિઓની સ્થિતિસત્તા સર્વાપવર્તના વડે અપવર્તિ ક્ષીણકષાયના અદ્વા સમાન કરે છે, અને નિદ્રાદિકની સ્થિતિ સ્વરૂપ સત્તાની અપેક્ષાએ એક સમય ન્યૂન અને કર્મસત્તાની અપેક્ષાએ (ચોદ પ્રકૃતિઓની) તુલ્ય રાખે છે. (ત્યારબાદ આ ગુણસ્થાનકની સમયાધિક આવલિકા શેષ રહે ત્યાં સુધી ઉપરોક્ત ૧૪ પ્રકૃતિઓને ઉદય ઉદીરણાથી ચરમાવલિકામાં ઉદયથી ભોગવે છે.) સ્વરૂપસત્તાની અપેક્ષાએ આ ગુણસ્થાનકના દ્વિચરમ સમયે ક્ષય થાય છે, અને ૧૪ પ્રકૃતિઓનો ચરમ સમયે ક્ષય થાય છે.

૧૩મું ગુણસ્થાનક :- ત્યાર પછીના સમયે કેવલી થાય છે. અને તે કેવલી ભગવંત જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી દેશોન પૂર્વકોડ વર્ષ સુધી વિચરે છે. સર્વે પણ કેવલી સમુદ્ધાત પૂર્વે આયોજિકાકરણ શરૂ કરે છે. (તેને આવર્જિતકરણ અથવા આવશ્યકકરણ પણ કહેવાય છે.) તે કરણ થયા પછી કોઈ કેવલી કર્મોને સમાન કરવા માટે સમુદ્ધાત કરે છે. જેના વેદનીયાદિ કર્મ આયુષ્યથી અધિક હોય છે, (તે સમુદ્ધાત) કરે છે, બીજા ન જ કરે. ^{૪૩૨} વેદનીયાદિ જ આયુષ્ય કરતાં અધિક સ્થિતિવાળા હોય અને ક્યારે પણ વેદનીયાદિથી આયુષ્ય ન હોય એવો નિયમ ક્યાંથી ? (કેવી રીતે ?) તેનો જવાબ તેવા પ્રકારનો જીવના પરિણામનો સ્વભાવ હોવાથી. આવા પ્રકારનો જ જીવ પરિણામ છે. કે જેથી આયુષ્ય વેદનીયાદિની સમ કે ન્યૂન હોય, પરંતુ ક્યારે પણ અધિક ન હોય. જેવી રીતે તે જ આયુષ્યનો અધુવબંધરૂપ સ્વભાવ છે. શેષ કર્મો હંમેશા જ બંધાય છે, આયુષ્ય તો ભવના ઉજા ભાગ વગેરે રૂપ પ્રતિનિયત કાળે જ બંધાય છે. અને આવા પ્રકારના બંધના વિચિત્રપણામાં સ્વભાવ સિવાય બીજું કોઈ કારણ નથી. એ પ્રમાણે વેદનીયાદિથી આયુષ્યના અધિકપણાના અભાવમાં પણ સ્વભાવ વિશેષ જ નિયામક ૧૪ પ્રકૃતિઓને ઉદય ઉદીરણાથી ચરમાવલિકામાં ઉદયથી ભોગવે છે.) સ્વરૂપસત્તાના અપવર્તન આ ગુણસ્થાનકના ચરમ સમયે ક્ષય થાય છે, અને ૧૪ પ્રકૃતિઓનો ચરમ સમયે ક્ષય થાય છે.

૧૩મું ગુણસ્થાનક :- ત્યાર પછીના સમયે કેવલી થાય છે. અને તે કેવલી ભગવંત જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી દેશોન પૂર્વકોડ વર્ષ સુધી વિચરે છે. સર્વે પણ કેવલી સમુદ્ધાત પૂર્વે આયોજિકાકરણ શરૂ કરે છે. (તેને આવર્જિતકરણ અથવા આવશ્યકકરણ પણ કહેવાય છે.) તે કરણ થયા પછી કોઈ કેવલી કર્મોને સમાન કરવા માટે સમુદ્ધાત કરે છે. જેના વેદનીયાદિ કર્મ આયુષ્યથી અધિક હોય છે, (તે સમુદ્ધાત) કરે છે, બીજા ન જ કરે. ^{૪૩૨} વેદનીયાદિ જ આયુષ્ય કરતાં અધિક સ્થિતિવાળા હોય અને ક્યારે પણ વેદનીયાદિથી આયુષ્ય ન હોય એવો નિયમ ક્યાંથી ? (કેવી રીતે ?) તેનો જવાબ તેવા પ્રકારનો જીવના પરિણામનો સ્વભાવ હોવાથી. આવા પ્રકારનો જ જીવ પરિણામ છે. કે જેથી આયુષ્ય વેદનીયાદિની સમ કે ન્યૂન હોય, પરંતુ ક્યારે પણ અધિક ન હોય. જેવી રીતે તે જ આયુષ્યનો અધુવબંધરૂપ સ્વભાવ છે. શેષ કર્મો હંમેશા જ બંધાય છે, આયુષ્ય તો ભવના ઉજા ભાગ વગેરે રૂપ પ્રતિનિયત કાળે જ બંધાય છે. અને આવા પ્રકારના બંધના વિચિત્રપણામાં સ્વભાવ સિવાય બીજું કોઈ કારણ નથી. એ પ્રમાણે વેદનીયાદિથી આયુષ્યના અધિકપણાના અભાવમાં પણ સ્વભાવ વિશેષ જ નિયામક જાણવો.

હવે સમુદ્ધાતનો શું અર્થ છે ? તો કહે છે... જે ક્રિયામાં ફરીથી ઉત્પન્ન ન થાય તેવી રીતે વિશેષપણે વેદનીયાદિ-૩ કર્મનો વિનાશ કરવામાં આવે તે કેવલી સમુદ્ધાત કહેવાય છે. અને તે કેવલી સમુદ્ધાત કરતો આત્મા પ્રથમ સમયે પોતાના શરીરમાંથી કેટલાક આત્મપ્રદેશો બહાર કાઢી (જાડાઈ તથા પહોળાઈથી) શરીર પ્રમાણ અને લંબાઈથી ચોદ રાજલોક પ્રમાણ દંડ કરે છે. બીજા સમયે પૂર્વ-પશ્ચિમ અથવા દક્ષિણ - ઉત્તર કપાટ, ત્રીજા સમયે (કપાટને જ દક્ષિણ - ઉત્તર કે પૂર્વ - પશ્ચિમમાં પહોળું કરી) મંથાન કરે છે. ચોથા સમયે મંથાનના આંતરા પૂરી લોકવ્યાપી થાય છે. ત્યારબાદ પાંચમા સમયે આંતરાઓનો છઠ્ઠા સમયે મંથાનનો, સાતમા સમયે કપાટનો, આઠમા સમયે દંડરૂપે કરેલ આત્મપ્રદેશોનો સંકોચ કરી સ્વશરીરસ્થ થાય છે.

તેમાં દંડ સમયથી પૂર્વે વેદનીય -નામ ગોત્રકર્મની સ્થિતિ જે પલ્યોપમનો અસંખ્યેયભાગ માત્ર હતી તેને બુદ્ધિ વડે અસંખ્યેયભાગ કરે છે. ત્યારબાદ દંડ સમયે દંડને કરતાં અસંખ્યેય ભાગોને હણે છે, અને એક અસંખ્યેય ભાગ બાકી રાખે છે. અને (દંડ) પૂર્વે ૩ કર્મોનો રસ હતો તેના પણ અનંતા ભાગો કરે છે. ત્યારબાદ તે દંડ સમયે અસાતાવેદનીય, પ્રથમ સિવાયના પાંચ સંસ્થાન - પાંચ સંઘયણ, અશુભ વર્ણાદિ - ૪, ઉપધાત, અશુભ વિહાયોગતિ, અપર્યાપ્ત, અસ્થિર, અશુભ, દુર્ભગ, દુઃસ્વર, અનાદેય, અયશઃકીર્તિ, નીચગોત્ર એ ૨૫ પ્રકૃતિઓના અનંતા ભાગોને હણે છે, અને એક અનંતમો ભાગ બાકી રાખે છે. તે જ સમયે સાતાવેદનીય, દેવદિક, મનુષ્યદિક, પંચેન્દ્રિયજાતિ, શરીર-૫, અંગોપાંગ-૩, પ્રથમ સંસ્થાન, પ્રથમ સંઘયણ, શુભ વર્ણાદિ-૪, અગુરુલઘુ, પરાધાત, ઉચ્છવાસ, શુભ વિહાયોગતિ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત, પ્રત્યેક આતપ, ઉદ્યોત, સ્થિર, શુભ, સુભગ, સુસ્વર, આદેય, યશઃકીર્તિ, નિર્માણ તીર્થકર અને ઉચ્ચગોત્ર એ ૩૯ પ્રકૃતિઓનો રસ અશુભ

૪૩૨ ગુણસ્થાનક કમારોહની ગાથા-૯૪માં કહ્યું છે.....“ યઃ ષભાસાધિકા-કાલુષ્કો, તપ્તે કેવલોદ્ગમમ્ । કરોત્યસૌ સમુદ્ધાત-મન્યે કુર્વન્તિ વા ન વા । ” અર્થ :- ૭ માસ અધિક આયુષ્યવાળા જે જીવ કેવલજ્ઞાન પામે તે નિશ્ચયથી સમુદ્ધાત કરે અને બીજા કેવલીઓ કરે અથવા ન પણ કરે.

પ્રકૃતિના રસમાં પ્રવેશ કરવાં દ્વારા ઘાત કરાય છે. આ સમુદ્ઘાતનું માહત્ય છે. અને ઉદ્ધરિત સ્થિતિના અસંખ્યેય ભાગનો અને રસના અનંતમા ભાગના ફરીથી બુદ્ધિ વડે યથાક્રમે અસંખ્યેય અને અનંતા ભાગો કરે છે. ત્યારબાદ બીજા કપાટ સમયે સ્થિતિના અસંખ્યેય ભાગોને હણે છે, એક ભાગ બાકી રાખે છે, અને રસના અનંતા ભાગોને હણે છે. એક ભાગ બાકી રાખે છે. અહીં પણ શુભ પ્રકૃતિઓના અનુભાગનો અશુભ પ્રકૃતિઓના અનુભાગમાં પ્રવેશ કરવા દ્વારા ઘાત જાણવો. ફરી પણ આ સમયે બાકી રહેલ સ્થિતિના અસંખ્યાતમા ભાગના અને બાકી રહેલ રસના અનંતમા ભાગના બુદ્ધિથી યથાક્રમે અસંખ્યેય અને અનંતા ભાગો કરે છે. ત્યારબાદ ત્રીજા સમયે સ્થિતિના અસંખ્યેય ભાગોને હણે છે, એક ભાગ બાકી રાખે છે. અને અનુભાગના અનંતા ભાગોને હણે છે, એક અનંતમા ભાગ બાકી રાખે છે. અહીં પણ શુભ પ્રકૃતિઓના અનુભાગને અશુભ પ્રકૃતિઓના અનુભાગમાં પ્રવેશ કરવા દ્વારા ઘાત જાણવો. ત્યારબાદ ફરી પણ ત્રીજા સમયનો બાકી રહેલ સ્થિતિના અસંખ્યાતમા ભાગનો અને અનુભાગના અનંતમા ભાગનો બુદ્ધિથી યથાક્રમે અસંખ્યેય અને અનંતા ભાગો કરે છે. ત્યારબાદ ચોથા સમયે સ્થિતિના અસંખ્યેય ભાગોને હણે છે, એક ભાગ બાકી રાખે છે અનુભાગના પણ અનંતા ભાગોને હણે છે, એક ભાગ બાકી રાખે છે. શુભ પ્રકૃતિઓનો અનુભાગનો ઘાત પૂર્વની જેમ જાણવો.

એ પ્રમાણે સ્થિતિઘાતાદિ કરતાં ચોથા સમયે સ્વપ્રદેશોથી પૂરી દીધેલ છે સમસ્ત લોકને જેમણે એવા ભગવાનના વેદનીયાદિ-૩ કર્મોની સ્થિતિ આયુષ્યથી સંખ્યેયગુણ થાય છે, અને અનુભાગ તો હજુ પણ અનંતગુણો છે. ચોથા સમયનો બાકી રહેલ સ્થિતિના અસંખ્યાતમા ભાગનો અને અનુભાગના અનંતમા ભાગનો ફરી પણ યથાક્રમે બુદ્ધિથી સંખ્યેય અને અનંતા ભાગો કરે છે. ત્યાર બાદ (પાંચમા) આંતરાના સંહાર સમયે સ્થિતિના સંખ્યેય ભાગોને હણે છે, એક સંખ્યેય ભાગ બાકી રાખે છે, અને અનુભાગના અનંતા ભાગોને હણે છે, એક ભાગ બાકી રાખે છે. એ પ્રમાણે દંડાદિ પાંચે સમયોમાં દરેક સમયના કંડક ઉકેરાય છે, કેમ કે દરેક સમયે સ્થિતિ કંડકના અનુભાગ કંડકોને ઘાત કરે છે. અહીંથી આગળ છઠ્ઠા સમયથી શરૂ કરીને સ્થિતિકંડક અને અનુભાગ કંડકનો અંતર્બુદ્ધર્ત કાલથી વિનાશ કરે છે. દક્ષા વગેરે સમયોમાં કંડકના ૧-૧ ભાગને ઉકેરતાં યાવત્ અંતર્બુદ્ધર્ત છેલ્લા સમયે તે સંપૂર્ણ કંડક ઉકેરે છે. આ પ્રમાણે અંતર્બુદ્ધર્ત કાળે ઘાત થતા સ્થિતિ કંડકો અને અનુભાગ કંડકોના સયોગી કેવલીના ચરમ સમય સુધી ઘાત કરે છે. આ બધા સ્થિતિ કંડકો અને અનુભાગ કંડકો અસંખ્યાતા જાણવાં. આ સમુદ્ઘાત વિધિ આવશ્યક ચૂર્ણોના અનુસારે કહેલ છે. ^{૪૩૩}(યંત્ર નંબર- ૬૮ જુઓ)

જે કેવલીના વેદનીયાદિ-૩ કર્મની સ્થિતિ આયુષ્ય સમાન હોય તે સમુદ્ઘાત કરતાં નથી. ^{૪૩૪} (આ ગુણસ્થાનકનો અંતર્બુદ્ધર્ત કાળ બાકી રહે છે તે) કેવલી સમુદ્ઘાત કરીને અથવા કર્યા વિના પણ સર્વ કેવલીઓ લેશ્યાના નિરોધ માટે (સમયે સમયે થતાં) યોગ નિમિત્તક (સમય પ્રમાણ સાતાવેદનીયના) બંધને અટકાવવા માટે યોગ નિરોધ અવશ્ય કરે છે. અને કહ્યું છે.... “સ તત્તો યોગનિરોધં કરોતિ લેશ્યાનિરોધમભિકાઙ્ક્ષનું । સમયસ્થિતિકં ચ બન્ધં યોગનિમિત્તં વિનિરુક્તસનું ॥ ૧ ॥” તે (કેવલી ભગવંત) લેશ્યા નિરોધની ઇચ્છાવાળા યોગ નિમિત્તથી થતા એક સમયની સ્થિતિવાળા બંધને અટકાવવાની ઇચ્છાવાળો જીવ યોગ નિરોધ કરે છે. ॥ ૧ ॥ “સમયે સમયે કર્માદાને સતિ સંતતેર્ન મોક્ષઃ સ્યાત્ । યદ્યપિ હિ વિમુચ્યન્તે સ્થિતિક્ષયત્ પૂર્વ કર્માણિ ॥ ૨ ॥” સમયે સમયે કર્મનું આવવું થયે છે તે કર્મની પરંપરા ચાલુ રહેવાથી જીવનો મોક્ષ થાય નહીં, જો કે પૂર્વ કર્મો સ્થિતિ ક્ષયથી જ મુકાય છે. ॥ ૨ ॥ “નોકર્મણા હિ વીર્ય યોગદ્રવ્યેણ ભવતિ જીવત્ય । તસ્યાવસ્થાનેન તુ સિદ્ધઃ સમયસ્થિતિર્બન્ધઃ ॥ ૩ ॥” યોગ દ્રવ્યરૂપ નોકર્મ વડે (અર્થાત્ કર્મના સહચારી યોગદ્રવ્ય) જીવને વીર્ય હોય છે. તેના અવસ્થાનથી એક સમય સ્થિતિબંધ સિદ્ધ થાય છે. ॥ ૩ ॥ અહીં બંધનું સમયમાત્ર સ્થિતિપણું બંધ સમય બાહ્ય ભાવથી જાણવો.

યોગ નિરોધને કરતાં પ્રથમ અંતર્બુદ્ધર્તમાં બાદર કાયયોગના બલથી બાદર વચન યોગનો નિરોધ કરે છે. તે નિરોધ પછી અંતર્બુદ્ધર્ત પ્રમાણ સ્વભાવસ્થ બાદર કાયયોગના આલંબનથી જ અંતર્બુદ્ધર્ત કાલે બાદર મનયોગનો નિરોધ કરે છે. અને કહ્યું છે..... “બાદરતન્વા પૂર્વ વાઙ્મનસે નિરુણદ્ધિ । આલમ્બનાય કરણં તદિષ્યતે તન્ન વીર્યવતઃ ॥ ૧ ॥” બાદર શરીર વડે પ્રથમ વચન-મનયોગનો નિરોધ કરે છે. બાદર મનોયોગના નિરોધ પછી તરત જ ફરી પણ અંતર્બુદ્ધર્ત સ્વભાવસ્થ રહી અંતર્બુદ્ધર્ત કાલે ઉચ્છ્વાસ-નિશ્વાસનો નિરોધ કરે છે. ત્યારબાદ ફરી પણ અંતર્બુદ્ધર્ત સ્વભાવસ્થ રહીને (અંતર્બુદ્ધર્તમાં) સૂક્ષ્મ કાયયોગના

૪૩૩ ગુણસ્થાનક કર્મારોહની ગાથા ૯૨-૯૩માં કહ્યું છે.....“ સમુદ્ઘાતસ્ય તસ્યાયે, ચાપ્તમે સમયે મુનિઃ । ઔદારિકાઙ્ગયોગઃ સ્યાદ્, દિષ્ટદક્ષમકેષુ તુ ॥૧૨॥ મિશ્રૌદારિકયોગી ચ (સ્યાત્) તૃતીયાયેષુ તુ ત્રિષુ । સમયેષ્વેકકર્માઙ્ગધરોજાહારકશ્ચ સઃ ॥ ૧૩ ॥ ” અર્થ :- તે સમુદ્ઘાતના પહેલા અને આઠમા સમયે મુનિ ઔદારિક કાયયોગી હોય છે. બીજા-છઠ્ઠા અને સાતમા સમયમાં મિશ્ર કાયયોગી હોય છે, તથા ત્રીજા વિગેરે (૩-૪-૫) ૩ સમયોમાં એક કર્મણયોગી હોય છે. અને અનાહારક હોય છે.

૪૩૪ આયુષ્યકર્મ આખા ભવમાં એક જ વાર બંધાય છે. અને બીજા કર્મો સમયે સમયે બંધાય છે તેથી અથવા તથા સ્વભાવે જ વેદનીયાદિ કર્મો આયુષ્યની સમાન અથવા તેથી અધિક હોય છે, પણ આયુષ્યથી ન્યૂન હોતાં જ નથી.

બલથી બાદર કાયયોગનો નિરોધ કરે છે. કારણ કે બાદર કાયયોગ હોતે છતે સૂક્ષ્મ યોગનો નિરોધ કરવો શક્ય નથી. અને કહ્યું છે.....“બાદરતનુમપિ નિરુગદ્ધિ તતઃ સૂક્ષ્મેણ કાયયોગને । ન નિરુધ્યતે હિ સૂક્ષ્મો યોગઃ સતિ બાદરે યોગે ॥ ૧ ॥” ત્યાર પછી બાદરકાયને પણ સૂક્ષ્મ કાયયોગ વડે નિરોધ કરે છે. કારણ કે બાદર યોગ હોતે છતે સૂક્ષ્મયોગનો નિરોધ ન થાય. કેટલાક આચાર્ય તો કહે છે.... “બાદરકાયયોગબલાદ્ બાદરકાયયોગં નિરુગદ્ધિ, યથા કારપાત્રિકઃ સ્તમ્ભે સ્થિતસ્તમેવ સ્તમ્ભં છિનતિ ।” બાદર કાયયોગના બલથી બાદર કાયયોગનો નિરોધ કરે છે. જેવી રીતે કરવત સ્થંભ ઉપર રહે છતે સ્થંભને છેદે છે. ॥ અહીં તત્ત્વ વિશિષ્ટ જ્ઞાનીઓ જાણે.

અપૂર્વ સ્પર્ધકો :- બાદર કાયયોગને નિરોધ કરતો પૂર્વ સ્પર્ધકોની નીચે (અંતર્મુદૂર્ત કાળ સુધી) અપૂર્વ સ્પર્ધકોને કરે છે. તેમાં જે તે ભવમાં પર્યાપ્તિના પર્યાયથી પરિણત થયે છતે જીવ વડે પૂર્વ = પહેલા કાયાદિ વ્યાપારને નિષ્પાત્ર કરવા માટે જે કાયા ને પર્વ સ્પર્ધકો કહેવાય છે. અને તે સ્થલ છે. ફરી હમણા જે કરવા માટે શરૂ કરે છે તે સૂક્ષ્મ છે. અને અનાદિ સંસારમાં

ક્રિયા	દંડ	કપાટ	મંથાન	પૂરણ	સંહરણ	સંહરણ	સંહરણ	સંહરણ
પ્રથમ ૫ સમયમાં દરેક સમયે સ્થિતિઘાત-રસઘાત થાય છે. સ્થિતિઘાતમાં અસંખ્યેય બહુભાગનો નાશ કરે છે. રસઘાતમાં અનંત બહુભાગનો નાશ કરે છે.						છઠ્ઠા સમયથી અંતર્મુદૂર્ત-અંતર્મુદૂર્ત કાલે સ્થિતિ કંડક-અનુભાગ કંડકનો વિનાશ કરે છે. ૧૩માના ચરમ સમય સુધી.(કંડક અસંખ્યાતા જાણવાં)		

ચંત્રની સમજૂતી :-

- (૧) પ્રથમ સમય :- શરીરમાંથી કેટલાક આત્મપ્રદેશો બહાર કાઢી શરીર પ્રમાણ (લંબાઇથી) ચૌદ રાજલોક પ્રમાણ દંડ કરે છે.
- (૨) બીજા સમય :- દંડની લંબાઇ પ્રમાણ.. સર્વત્ર લોકાન્ત પૂર્વ-પશ્ચિમ અથવા દક્ષિણ-ઉત્તર કપાટ કરે. (વિસ્તૃત થાય પણ જાડાઇ શરીર પ્રમાણ રહે.
- (૩) ત્રીજા સમય :- કપાટ બધી જગ્યાએથી સમગ્રેણિ પહોળું થાય. તેથી લગભગ સંપૂર્ણ લોક પૂરાય. કપાટનું ઘન થાય. એટલે ખૂના ખાંચરા અથવા વળાંકના ભાગો બાકી રહે. તેથી લોકના અસંખ્યેય
- (૪) ચોથા સમય :- ખૂના ખાંચરાની જગ્યા પૂરાય અર્થાત્ બાકી રહેલ જગ્યાનું પૂરણ થાય તેથી લોકવ્યાપી થાય છે. આ પ્રમાણે આંતરા પૂરણ કરે.
- (૫) પાંચમા સમય :- આંતરાનું સંહરણ(સંકોચ) કરે.
- (૬) છઠ્ઠા સમય :- મંથાનનું સંહરણ(સંકોચ) કરે.
- (૭) સાતમા સમય :- કપાટનું સંહરણ(સંકોચ) કરે.
- (૮) આઠમા સમય :- દંડનું સંહરણ(સંકોચ) કરી સ્વશરીરસ્થ થાય છે.
- (૯) નીજા સમય :- કપાટ બધી જગ્યાએથી સમગ્રેણિ પહોળું થાય. તેથી લગભગ સંપૂર્ણ લોક પૂરાય. કપાટનું ઘન થાય. એટલે ખૂના ખાંચરા અથવા વળાંકના ભાગો બાકી રહે. તેથી લોકના અસંખ્યેય બહુભાગ પૂરાય. આ પ્રમાણે મંથાન કરે.
- (૧૦) ચોથા સમય :- ખૂના ખાંચરાની જગ્યા પૂરાય અર્થાત્ બાકી રહેલ જગ્યાનું પૂરણ થાય તેથી લોકવ્યાપી થાય છે. આ પ્રમાણે આંતરા પૂરણ કરે.
- (૧૧) પાંચમા સમય :- આંતરાનું સંહરણ(સંકોચ) કરે.
- (૧૨) છઠ્ઠા સમય :- મંથાનનું સંહરણ(સંકોચ) કરે.
- (૧૩) સાતમા સમય :- કપાટનું સંહરણ(સંકોચ) કરે.
- (૧૪) આઠમા સમય :- દંડનું સંહરણ(સંકોચ) કરી સ્વશરીરસ્થ થાય છે.

ત્યારબાદ દ્વિતીય સમયે પ્રથમ સમયે આકૃષ્ટ કરાયેલ આત્મ પ્રદેશોના એક અસંખ્યાત ભાગમાંથી જીવ પ્રદેશોના અસંખ્યગુણ ભાગને આકર્ષે છે. અર્થાત્ તેટલાં બહુ અસંખ્ય ભાગોને આકર્ષે છે. વીર્યાણુઓના પણ પ્રથમ સમય આકૃષ્ટ કરાયેલ ભાગમાંથી સંખ્યાત ગુણાહીન ભાગને આકર્ષે છે. આ પ્રમાણે દરેક સમય આકર્ષી આકર્ષીને તેટલાં અપૂર્વ સ્પર્ધકો બનાવે છે યાવત્ અંતર્મુદૂર્તનો છેલ્લો સમય આવે. કેટલાં સ્પર્ધકો કરે છે. ? એ પ્રશ્નના જવાબમાં કહેવાય છે કે શ્રેણિ વર્ગમૂલના અસંખ્યાત ભાગ જેટલાં.

કિટ્ટીઓ :- અપૂર્વ સ્પર્ધક કરવાના અંતર્મુદૂર્તના અનન્તર સમયે જ કિટ્ટીઓ કરવાનું પ્રારંભ કરે છે. તે કિટ્ટીઓ અંતર્મુદૂર્ત સુધી કરે છે. કહ્યું છે કે..... “નાશયતિ કાયયોગં સ્થૂલં સોડપૂર્વફઙ્ગીકૃત્ય । શેષસ્ય કાયયોગસ્ય તથા કિટ્ટીશ્ચ સ કરોતિ ॥ ૧ ॥” (તે) સ્થૂલ કાયયોગનો નાશ કરે છે. તે શેષ કાયયોગના અપૂર્વ સ્પર્ધકો કરીને તે કિટ્ટીઓ કરે છે. ”

કિટ્ટી એટલે શું ? એ પ્રશ્નનો ઉત્તર કહે છે... એકોત્તર વૃદ્ધિનો નાશ કરી અનંતગુણાહીન એક એક વર્ગાણાની સ્થાપના વડે યોગનું અલ્પ કરવું. તેમાં પૂર્વ સ્પર્ધકો અને અપૂર્વ સ્પર્ધકોની જે પ્રથમાદિ વર્ગાણાઓ જે વીર્યાણુઓ છે. તેના બહુ અસંખ્યેય ભાગોને આકર્ષે છે, એક અસંખ્ય ભાગને સ્થાપે છે. આત્મપ્રદેશોના પણ એક અસંખ્યભાગને આકર્ષે છે બાકીના સર્વ સ્થાપી રાખે છે. આ કિટ્ટીકરણના પ્રથમ સમયનો વ્યાપાર છે.

ત્યારબાદ બીજા સમયે પ્રથમ સમય આકૃષ્ટ વીર્યાણુઓના ભાગમાંથી અસંખ્યગુણ હીન વીર્યાણુઓના ભાગને આકર્ષે છે. આત્મપ્રદેશોના પ્રથમ સમયના આકૃષ્ટ એક અસંખ્યભાગ આત્મપ્રદેશોમાંથી અસંખ્યગુણભાગને અર્થાત્ અસંખ્યાતા બહુ ભાગોને આકર્ષે છે. આ પ્રમાણે અંતર્મુદૂર્તના ચરમ સમય સુધી કિટ્ટીઓ કરે છે. તેમાં પ્રથમ સમય કરાયેલ કિટ્ટીઓ કરતાં બીજા સમયે કરાયેલી કિટ્ટીઓ અસંખ્યગુણાહીન છે. તેમાં ગુણક પલ્યોપમનો અસંખ્યભાગ જાણવો. આ પ્રમાણે બાકીના સમયોમાં (ભાવવું) જાણવું. અને કર્મપ્રકૃતિ પ્રાભૃતમાં કહેલ છે કે..... “इत्थं अंतोर्मुहुत्तं किट्टीओ करेइ असंखेज्जगुणहीणाए सेठीए जीवपएसे य असंखेज्जगुणाए सेठीए ऊकइइ, किट्टीगुणकारो पलिऊवमस्स असंखेज्जइभागो ति ।” અર્થ :- આ પ્રમાણે અંતર્મુદૂર્ત સુધી કિટ્ટીઓ કરે છે, કિટ્ટીઓ અસંખ્યગુણાહીન શ્રેણિ કરે છે. અને આત્મપ્રદેશો અસંખ્યગુણ શ્રેણિથી ઉકેરે છે. કિટ્ટીમાં ગુણક (ગુણાકાર) પલ્યોપમનો અસંખ્યાતભાગ છે.” પ્રથમ સમયે કરાયેલી કિટ્ટીઓ શ્રેણિના અસંખ્યાતમા ભાગ જેટલી છે. એ પ્રમાણે બીજા વગેરે સમયોમાં પણ દરેક સમયમાં જાણવું. બધી કિટ્ટીઓ પણ શ્રેણિના અસંખ્યાતભાગ જેટલી અને પૂર્વ સ્પર્ધકોની અને અપૂર્વ સ્પર્ધકોની એક અસંખ્યાત ભાગ જેટલી છે. કિટ્ટીઓ કર્યા પછી અનન્તર પૂર્વ સ્પર્ધકો અને અપૂર્વ સ્પર્ધકોનો નાશ કરે છે. તે સમયથી આરંભીને અંતર્મુદૂર્ત સુધી કિટ્ટીગત યોગ થાય છે. અને કહ્યું છે કે... “કિટ્ટીકરણે ણિટ્ટિ एतओ से काले पुब्बफङ्गाणि अपुब्बफङ्गाणि च णासेइ अंतोमुहुत्तं किट्टिगयजोगो भवइ ति ।” કિટ્ટી કરવાનું પૂર્ણ થયે છે તે ત્યાર પછી અનન્તર સમયે પૂર્વ સ્પર્ધકો અને અપૂર્વ સ્પર્ધકોનો નાશ કરે છે. અંતર્મુદૂર્ત સુધી કિટ્ટીગત યોગ હોય છે.” અને અહીં કંઈપણ કરતો નથી.

ત્યાર પછી અનન્તર સમયે સૂક્ષ્મ કાયયોગના આલંબનથી (ટેકાથી) અંતર્મુદૂર્તમાં સૂક્ષ્મ વચનયોગને રુંધે છે. ત્યાર પછી જેમણે સૂક્ષ્મ વચનયોગનો નિરોધ કર્યો છે એવા તે અંતર્મુદૂર્ત સુધી બીજા સૂક્ષ્મ યોગના નિરોધના પ્રયત્નવાળા નથી. ત્યાર પછી અનન્તર સમયે સૂક્ષ્મ કાયયોગના આલંબનથી સૂક્ષ્મમનોયોગને અંતર્મુદૂર્તમાં નિરોધ કરે છે. ત્યાર પછી ફરી પણ અંતર્મુદૂર્ત સુધી રહે છે. ત્યાર પછી સૂક્ષ્મ કાયયોગના બલથી સૂક્ષ્મ કાયયોગને અંતર્મુદૂર્તમાં નિરોધ કરે છે. અને તેનો નિરોધ કરતાં સૂક્ષ્મક્રિયા પ્રતિપાતિ નામના ધ્યાનમાં આરૂઢ થાય છે. અને તેના સામર્થ્યથી મોહું પેટ વગેરેનું પોલાણ પૂરવા વડે સંકોચિત કરેલ શરીરના બે ના ઉજા ભાગના રહેલ પ્રદેશવાળો (અર્થાત્ ૧/૩ ભાગના સંકોચવાળા પ્રદેશવાળો ૨/૩ ભાગના પ્રદેશવાળો) થાય છે. અને કહ્યું છે.... “સૂક્ષ્મેણ કાયયોગેન તતો નિરુણદ્ધિ સૂક્ષ્મવાહ્મનસે । ભવતિ તતોડસૌ સૂક્ષ્મક્રિયસ્તદા કિટ્ટિગતયોગઃ ॥ ૧ ॥” ત્યાર પછી સૂક્ષ્મ કાયયોગ વડે સૂક્ષ્મ વચન અને સૂક્ષ્મ મનને નિરોધે છે, ત્યાર પછી આ સૂક્ષ્મ ક્રિયાવાળો થાય છે. ત્યારે કિટ્ટિગત યોગવાળો છે.” “તમપિ स योगं सूक्ष्मं निरुत्सन् सर्वपर्ययानुगतम् । सूक्ष्मक्रियमप्रतिपात्युपयाति ध्यानममनस्कम् ॥ २ ॥ इत्यादि” અર્થ :- અને તે સૂક્ષ્મયોગને નિરોધ કરતાં મન વગરના સર્વ પર્યાયવાળા સૂક્ષ્મક્રિયા અપ્રતિપાતિ નામના

ધ્યાનવાળો થાય છે.” વગેરે.... સૂક્ષ્મ કાયયોગનો નિરોધ કરતાં પ્રથમ સમયે કિટ્ટીઓના અસંખ્ય બહુ ભાગોનો નાશ કરે છે, એક અસંખ્યભાગ રહે છે. બીજા સમયે તે બાકી રહેલે એક ભાગના અસંખ્ય બહુભાગોનો નાશ કરે છે, એક અસંખ્ય ભાગ રહે છે. આ પ્રમાણે સમયે સમયે કિટ્ટીઓનો સયોગી કેવલીના ચરમ સમય સુધી નાશ કરે છે. તે સયોગી કેવલીના ચરમ સમયે બૃધા કર્મો અયોગી કેવલીની સમાન સ્થિતિવાળા થાય છે. અને જે કર્મોનો અયોગી કેવલીમાં ઉદય નથી તેઓની સ્થિતિ સ્વરૂપને આશ્રયીને એક સમય ન્યૂન કરે છે, સામાન્યથી સત્તાકાલ આશ્રયીને અયોગી કેવલી સમાન કરે છે. તે સયોગી કેવલીના ચરમ સમયે (૧) સૂક્ષ્મક્રિયા અપ્રતિપાતિ ધ્યાન, (૨) બધી કિટ્ટીઓ, (૩) સાતાવેદનીયનો બંધ, (૪) નામ-ગોત્રકર્મની ઉદીરણા, (૫) યોગ, (૬) શુક્લ લેશ્યા, (૭) સ્થિતિ અને રસનો ધાત = સ્થિતિધાત તથા રસધાત એમ ૭ પદાર્થોના યુગપદ વ્યવચ્છેદ (નાશ) થાય છે.

અયોગી કેવલી ગુણસ્થાનક :- ત્યારે પછી અનન્તર સમયે અયોગી કેવલી થાય છે. અને તે કર્મના ક્ષય માટે વ્યુપરતક્રિયા અનિવૃત્તિ નામના ધ્યાનમાં આરૂઢ થાય છે. સ્થિતિધાતાદિ વિનાના આ અયોગી કેવલી ભગવાન જે ઉદયવાળા કર્મો છે તે કર્મોને સ્થિતિના ક્ષયથી અનુભવતા ખપાવે છે. અને જે કર્મોનો ઉદય નથી તેવા અનુદયવાળા કર્મો વેદાતિ પ્રકૃતિઓમાં સ્તિબુકસંક્રમથી સંક્રમાવતાં વેદમાન પ્રકૃતિરૂપે અયોગી કેવલીના દ્વિચરમ સમય સુધી વેદે છે. તે દ્વિચરમ સમયે દેવદિક, શરીર-૫, બંધન-૫, સંઘાતન-૫, સંસ્થાન-૬, અંગોપાંગ-૩, સંઘયણ-૬, વર્ણાદિ-૨૦, પરાઘાત, ઉપઘાત, અગુરુલધુ, ઉચ્ચવાસ, વિહાયોગતિદિક, સ્થિર, અસ્થિર, શુભ, અશુભ, સુસ્વર, દુઃસ્વર, દુર્ભંગ, પ્રત્યેક, અનાદેય, અયશઃકીર્તિ, નિર્માણ, અપર્યાપ્ત, નીચગોત્ર, સાતા કે અસાતામાંથી કોઈપણ એક વેદનીયરૂપ ૭૨ કર્મપ્રકૃતિઓ સ્વરૂપ સત્તાની અપેક્ષાએ ક્ષયને પામે છે. કારણ કે ચરમ સમયે સ્તિબુકસંક્રમથી ઉદયવતી પ્રકૃતિઓમાં સંક્રમેલ હોવાથી સ્વરૂપથી સત્તા નથી. ચરમ સમયે કોઈપણ એક વેદનીય, મનુષ્યત્રિક, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસ, સુભંગ, આદેય, યશઃકીર્તિ, પર્યાપ્ત, બાદર, તીર્થકર, ઉચ્ચગોત્રરૂપ ૧૩ પ્રકૃતિઓનો સત્તા વિચ્છેદ થાય છે. બીજાઓ કહે છે કે.... મનુષ્યાનુપૂર્વીના ઉદયનો અભાવ હોવાથી દ્વિચરમ સમયે વ્યવચ્છેદ થાય છે. કારણ કે ઉદયવતી પ્રકૃતિઓનો સ્તિબુકસંક્રમનો અભાવ હોવાથી ચરમ સમયે સ્વરૂપથી દલિક દેખાય જ છે. માટે તેઓનો ચરમ સમયે સત્તા વ્યવચ્છેદ વ્યાજબી છે. ચારે આનુપૂર્વી ક્ષેત્ર વિપાકી પણાથી અપાન્તરાલ ગતિમાં જ ઉદય હોય છે. તેથી ભવસ્થ (સંસારમાં રહેલ)ને તેના ઉદયનો સંભવ નથી. માટે અયોગી કેવલીના દ્વિચરમ સમયે જ મનુષ્યાનુપૂર્વીનો સત્તા વ્યવચ્છેદ થાય. તેઓના મતે દ્વિચરમ સમયે ૭૩ પ્રકૃતિઓનો અને ચરમ સમયે ૧૨ પ્રકૃતિઓનો સત્તા વિચ્છેદ થાય. ત્યાર પછી અનન્તર સમયે કર્મબંધના છૂટકાર સ્વરૂપ સહકારિ ઉત્પન્ન થયેલ સ્વભાવ વિશેષથી અસ્પૃશ ગતિથી ઊર્ધ્વલોકના છેડે જાય છે. અને ત્યાં ગયેલ છતાં પરમાનન્દમય ભગવાન શાશ્વત કાલ સુધી રહે છે.

આ પ્રમાણે આ પ્રણાલિકા આ શાસ્ત્ર મોક્ષનો જનક હોવાથી આ શાસ્ત્રમાં હંમેશા અભ્યાસ કરવો જોઈએ. અને અભ્યાસ કરીને યથાશક્તિ સંયમના માર્ગમાં યત્ન કરવો જોઈએ. અને તેમાં યત્ન કરવાથી યથા ઉપાયથી સંક્લિષ્ટ અધ્યવસાયનો પરિહાર કરવો જોઈએ, તે પ્રમાણે તાત્પર્ય છે.

ઇતિ ક્ષપકશ્રેણિનું સ્વરૂપ સમાપ્ત

इय कर्मण्णडीओ, जहासुदं नीयमण्णमइणा वि ।

सोहियणाभोगकयं, कहंतु वरदिट्टिवायन्तू ।। ५६ ।।

इति कर्मप्रकृतेः, यथाश्रुतम् नीतमल्पमतिनाऽपि ।

शौधितानाभोगकृतं, कथयन्तु वरदष्टिवादज्ञः ।। ५६ ।।

ગાથાર્થ :- આ પ્રમાણે અલ્પ મતિવાળા એવા પણ મારા વડે કર્મપ્રકૃતિ પ્રાભૂતમાંથી ઉદ્ધૃત કરાયું છે. તેમાં અનાભોગથી કરાયેલ સ્ખલનાને શ્રેષ્ઠ દૃષ્ટિવાદના જાણનારાઓ તે સ્ખલનાને શુદ્ધ કરીને કહો. (એ પ્રમાણે મારી પ્રાર્થના છે.)

ટીકાર્થ :- હવે આચાર્ય ઉદ્ધતપણાનો ત્યાગ કરતા અને બહુશ્રુતોને પ્રકૃત પ્રકરણના અર્થને પરિભાષિત કરવાની પ્રાર્થનાને કરતાં આ પ્રકરણ વિષે ઉપાદેય બુદ્ધિને કરવા માટે પરમ્પરાએ સર્વજના મૂળવાણું જણાવતાં કહે છે....

કહેલ પ્રકારે ગુરુના ચરણકમલની પર્યુપાસના કરતાં અલ્પ બુદ્ધિવાળા એવા પણ મારા વડે દૃષ્ટિવાદનો એક દેશ (ભાગ) રૂપ ૧૪ પૂર્વામાં રહેલ અનેક વસ્તુથી યુક્ત આગ્રાયણી નામના બીજા પૂર્વમાં રહેલ ૨૦ પ્રાભૂતના પરિમાણવાળી પમી વસ્તુના એક દેશ(ભાગ) રૂપ ૨૪ અનુયોગ દ્વારમય કર્મપ્રકૃતિ નામના ૪થા પ્રાભૂતમાંથી આ પ્રકરણનો ઉદ્ધાર(ઉદ્ધૃત) કરાયો છે. તેમાં જે કંઈ સ્ખલના પ્રયત્ન કરવા છતાં પણ છબ્રસ્થપણાના આવરણના સામર્થ્યથી અનાભોગથી કરાય હોય તેને શ્રેષ્ઠ બુદ્ધિના અતિશયવાળા દૃષ્ટિવાદના જાણકારો પ્રાસાદને કરીને શ્રુતને અનુસારિ બીજા પદનો પ્રક્ષેપ કરીને કહે. "યથેદમત્ર પદં સમ્યક્ ન ત્વિદમિતિ," આ પદ અહીં સમ્યક્ છે, પરંતુ આ પદ નહીં. પરંતુ તેઓ વડે ઉપેક્ષારૂપ મહેરબાનીનો ત્યાગ ન કરવો અર્થાત્ અવકૃપા ન કરવી એ પ્રમાણે પ્રાર્થના કરાય છે.

જસ્ય વરસાસનાવયવ - ફરિસપવિકસિયવિમલમઙ્કિરણા ।
વિમલેતિ કમ્મમઙ્કલે સો મે સરણં મહાવીરો ॥ ૫૭ ॥
યસ્ય વરશાસનાવયવ સ્પર્શ વિકસિત વિમલમતિ કિરણા ।
વિમલયન્તિ કર્મમતિલેશો મે શરણં મહાવીરઃ ॥ ૫૭ ॥

ગાથાર્થ :- કર્મથી મલિન જીવોને જેના શ્રેષ્ઠ શાસનના અવયવ સ્પર્શમાત્રથી વિકસિત મતિરૂપ કિરણોવાળા જ્ઞાનરૂપી સૂર્યો વિમલ કરે છે, તે મહાવીરસ્વામી મને શરણ થાવ.

ટીકાર્થ :- જેમના ઉદયગિરિના શિખરરૂપ શ્રેષ્ઠ શાસનના ઉદયગિરિના શિખરરૂપ અવયવના સ્પર્શથી પ્રકૃષ્ટ વિકસેલી = ઉદ્બોધને પામેલી વિમલ = મિથ્યાત્વરૂપ તમોમલથી રહિત મતિરૂપ કિરણોવાળા જ્ઞાનરૂપી સૂર્યો કર્મથી મલિન જીવોને વિમલ કરે છે. = અવિદ્યારૂપી રાત્રિના વિનાશ વડે સ્ફૂટ પ્રકાશવાળા કરે છે. પોતે પ્રણીત શાસનના અવયવના સ્પર્શ માત્રથી લોકોના અનન્ત જ્ઞાનરૂપી સૂર્યોને ઉત્પાદકપણા વડે અચિન્ત્ય અતિશયવાળા પરમ બ્રહ્મા તે ભગવાનું વર્ધમાન સ્વામી સંસારથી ભયભીત થયેલ મને શરણ = રક્ષણના કારણ થાવ. ॥ ૫૭ ॥

ઇતિ સત્તાપ્રકરણ ભાવાનુવાદ સમાપ્ત

- : અથ ટીકાકૃત્ પ્રશસ્તિ :-

જ્ઞાત્વા કર્મપ્રપદ્મં, નિખિલતનુભૃતાં, દુઃખસંદોહવીજં, તદ્વિધ્વંસાય રત્ન-ત્રયમયસમયં, યો હિતાર્થી દિદેશ ।

અન્તઃસદ્ધાન્ત વિશ્વ-વ્યતિકરવિલસ-ત્કૈવલૈકાત્મદર્શઃ, -સ શ્રીમાન્ વિશ્વરૂપઃ, પ્રહિતકુમતઃ, પાતુ વો વર્દ્ધમાનઃ ॥ ૧ ॥

તેમના શિષ્ય સૌભાગ્યવાળા પંડિત જીતવિજય હતાં, તેમના સહાધ્યાયી નયથી યુક્ત નયવાળા પંડિત નયવિજય શોભે છે. તેમના ચરણરૂપી કમલને વિષે ભમરા સમાન પંડિત પદ્મવિજયના નાનાભાઈ પંડિત યશોવિજય નામે કહેવાયા. ॥ ૪ ॥

શ્રી હીરસૂરિગુરુની શિષ્યરૂપી પર્યદારૂપ મુગટમાં હીરા સમાન તેજસ્વી ઉપાધ્યાય કલ્યાણ વિજય નામના થયા તેમના શિષ્ય વ્યાકરણના જાણકારો દ્વારા કીર્તન કરાયેલ કાર્તિક મહીનાના ચંદ્રના કાન્તિની સાથે સ્પર્ધા કરનાર કીર્તિના વિસ્તારવાળા લાભ વિજય થયા.

તચ્છિષ્યાઃ સ્મ ભવન્તિ જીતવિજયાઃ, સૌભાગ્યભાજો બુધા, ભ્રાજન્તે સનયા નયા દિવિજયા-સ્તેષાં સતીર્થ્યા બુધાઃ ।

તત્પાદામ્બુજભૃદ્ગપદ્મ વિજય-પ્રાજ્ઞાનુજન્મા બુધ-સ્તત્ત્વં કિશ્ચિદિદં યશોવિજય ઇ -ત્યાખ્યાભૃદાખ્યાતવાન્ ॥ ૪ ॥

તેમના શિષ્ય સૌભાગ્યવાળા પંડિત જીતવિજય હતાં, તેમના સહાધ્યાયી નયથી યુક્ત નયવાળા પંડિત નયવિજય શોભે છે. તેમના ચરણરૂપી કમલને વિષે ભમરા સમાન પંડિત પદ્મવિજયના નાનાભાઈ પંડિત યશોવિજય નામે કહેવાયા. ॥ ૪ ॥

પ્રોત્સોગમ્દારાગાણ્યાપારૂષત-કોટારહારપ્રમાઃ, કલ્યાણાઠિજયાડાનયાઃ સત્તનવ-સ્તોતારવનાં વાંચનાઃ ।

તેજસ્વિત્તિવનશ્રુતશ્રુતિજગત્કાલોત્તમાઃ શાલ્કિક-શ્રેણીકીર્તિતકાર્તિકીવિધિરુચિ-પ્રસ્પાદિકૌત્તેપ્રયાઃ ॥ ૩ ॥

તેમના શિષ્ય સૌભાગ્યવાળા પંડિત જીતવિજય હતાં, તેમના સહાધ્યાયી નયથી યુક્ત નયવાળા પંડિત નયવિજય શોભે છે. તેમના ચરણરૂપી કમલને વિષે ભમરા સમાન પંડિત પદ્મવિજયના નાનાભાઈ પંડિત યશોવિજય નામે કહેવાયા. ॥ ૪ ॥

તચ્છિષ્યાઃ સ્મ ભવન્તિ જીતવિજયાઃ, સૌભાગ્યભાજો બુધા, ભ્રાજન્તે સનયા નયા દિવિજયા-સ્તેષાં સતીર્થ્યા બુધાઃ ।

તત્પાદામ્બુજભૃદ્ગપદ્મ વિજય-પ્રાજ્ઞાનુજન્મા બુધ-સ્તત્ત્વં કિશ્ચિદિદં યશોવિજય ઇ -ત્યાખ્યાભૃદાખ્યાતવાન્ ॥ ૪ ॥

તેમના શિષ્ય સૌભાગ્યવાળા પંડિત જીતવિજય હતાં, તેમના સહાધ્યાયી નયથી યુક્ત નયવાળા પંડિત નયવિજય શોભે છે. તેમના ચરણરૂપી કમલને વિષે ભમરા સમાન પંડિત પદ્મવિજયના નાનાભાઈ પંડિત યશોવિજય નામે કહેવાયા. ॥ ૪ ॥

ઇદં હિ શાસ્ત્રં શ્રુતકેવલિસ્ફુટા-ડધિગમ્યં પૂર્વોદ્દૃતભાવપાવનમ્ ।

મમેહ ધીર્વામનયષ્ટિવદ્યયૌ, તથાપિ શક્ત્યૈવ વિભોરિયદુવમ્ ॥ ૫ ॥

શ્રુત કેવલીથી સ્પષ્ટ જાણી શકાય તેવા જાણવા લાયક પૂર્વમાંથી ઉદ્દૃત કરાયેલ ભાવોથી (પદાર્થોથી) પવિત્ર એવું આ શાસ્ત્ર છે. એ શાસ્ત્ર વિષે મારી બુદ્ધિ ઠીંગણાની લાકડી જેવી છે. છતાં પ્રભુની શક્તિથી આટલી ભૂમિને પામ્યો. ॥ ૫ ॥

પ્રાવત્તનાર્થલિખનાદિતન્વતો, નેહ કશ્ચિદધિકો મમ શ્રમઃ । વીતરાગવચનાનુરાગ તઃ, પુષ્ટમેવ સુકૃતં તથાપ્યતઃ ॥ ૬ ॥

પહેલાના અર્થનું લેખન કરવાથી અહીં મારો કોઈ અધિકશ્રમ નથી, છતાં પણ આ વીતરાગના વચનના અનુરાગથી પુષ્ટ જ સુકૃત થાય છે. ॥ ૬ ॥

આ પ્રમાણે કાશીના પંડિતના વિજયથી પ્રાપ્ત થયેલ “ન્યાય વિશારદ” પદ અપૂર્વ સેંકડો ગ્રંથના ગ્રંથનથી (રચવાથી) “ન્યાયાચાર્ય” પદને ધારણ કરનાર શ્રીમદ્ યશોવિજય ઉપાધ્યાય (વાચક) શ્રેષ્ઠથી રચાયેલી કર્મપ્રકૃતિની ટીકા સમાપ્ત થઈ.

ઇતિ કર્મપ્રકૃતિ ભાવાનુવાદ સંપૂર્ણ સમાપ્ત

- : અથ સત્તાપ્રકરણ સારસંગ્રહ :-

પ્રકૃતિ, સ્થિતિ, રસ તથા પ્રદેશના ભેદથી સત્તા ચાર પ્રકારે છે.....

- : અથ પ્રથમ પ્રકૃતિ સત્તા :-

અહીં સાદાદિ અને સ્વામિત્વ - એમ બે અનુયોગદ્વાર છે. સાદાદિ પ્રરૂપણા પણ મૂળપ્રકૃતિ વિષયક અને ઉત્તરપ્રકૃતિ વિષયક એમ બે પ્રકારે છે.

કોઇપણ મૂળકર્મ સંપૂર્ણ નાશ પામ્યા પછી ફરીથી સત્તામાં પ્રાપ્ત થતું નથી. માટે મૂળકર્મ આશ્રયી 'સાદિ' નથી. આઠે મૂળકર્મો અનાદિકાળથી સત્તામાં હોવાથી અનાદિ, મોક્ષગામી ભવ્યોને તેનો ક્ષય થશે માટે અધુવ અને અભવ્યો તથા જાતિભવ્યોને કોઇપણ મૂળકર્મનો સર્વથા ક્ષય થવાનો જ નથી. માટે ધ્રુવ : એમ મૂળકર્મ આશ્રયી સત્તા સાદિ વિના શેષ ત્રણ પ્રકારે છે.

ચાર અનંતાનુબંધિની સત્તા સાદાદિ ચાર પ્રકારે છે. તે આ રીતે..... અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરી મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાને જઇ ફરીથી બાંધે ત્યારે તેની સાદિ, જેઓએ સમ્યક્ત્વ પામી ક્ષય કર્યો જ નથી તેઓને અનાદિ, અભવ્યોને ધ્રુવ અને ભવિષ્યમાં ક્ષય કરનાર ભવ્યોને અધુવ.

શેષ ૧૨૬ ધ્રુવસત્તા પ્રકૃતિઓમાંની કોઇપણ પ્રકૃતિ ક્ષય થયા પછી ફરીથી સત્તામાં આવતી નથી માટે તેઓના સાદિ વિના શેષ ત્રણ ભંગ આ પ્રમાણે છે. સર્વ જીવોને અનાદિકાળથી સત્તામાં હોવાથી અનાદિ, અભવ્યોને કોઇ કાળે ક્ષય થવાનો ન હોવાથી ધ્રુવ અને મોક્ષગામી ભવ્યોને ક્ષય થશે માટે અધુવ.

મનુષ્યદ્વિક વગેરે ૨૮ પ્રકૃતિઓ અધુવ સત્તાવાળી જ હોવાથી તેઓની સત્તા સાદિ અને અધુવ એમ બે પ્રકારે છે.

જે જે પ્રકૃતિઓની જે જે ગુણસ્થાનક સુધી સત્તા હોય તે તે ગુણસ્થાનક સુધીના જીવો તે તે પ્રકૃતિઓની સત્તાના સ્વામી છે. તેથી કઇ કઇ પ્રકૃતિઓ ક્યા ક્યા ગુણસ્થાનક સુધી સત્તામાં છે તે બતાવે છે.

નિદ્રા અને પ્રચલાની ક્ષીણમોહનો દ્વિચરમ સમય સુધી અને પાંચ જ્ઞાનાવરણ, ચાર દર્શનાવરણ અને પાંચ અંતરાય એ ચૌદ પ્રકૃતિઓની ક્ષીણમોહના ચરમસમય સુધી સત્તા હોય છે.

તે તે આયુષ્યનો બંધ કરે તે સમયથી આરંભી તે તે ભવમાં ગયેલા જીવને તે તે ભવના અન્ય સમય સુધી તે તે આયુષ્યની સત્તા હોય છે. ત્યાં ગુણસ્થાનક આશ્રયી વિચારીએ તો નરકાયુ અને તિર્યચાયુની સાતમા ગુણસ્થાનક સુધી, દેવાયુષ્યની અગિયારમા ગુણસ્થાનક સુધી તથા મનુષ્યાયુની ચૌદમાના ચરમસમય સુધી સત્તા સંભવી શકે છે.

મિથ્યાત્વમોહનીયની પ્રથમના ત્રણ ગુણસ્થાનકોમાં અવશ્ય સત્તા હોય છે. અને ચોથાથી અગિયારમા સુધીના આઠ ગુણસ્થાનકોમાં મિથ્યાત્વનો ક્ષય કરેલ જીવને સત્તા હોતી નથી, શેષ જીવોને હોય છે.

સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે મોહનીયકર્મનું ૨૮નું એક જ સત્તાસ્થાન હોવાથી ત્યાં સમ્યક્ત્વમોહનીયની અવશ્ય સત્તા હોય છે. અભવ્યો, અનાદિ મિથ્યાદૃષ્ટિ ભવ્યો તેમ જ સમ્યક્ત્વથી પડી પહેલા ગુણસ્થાનકે આવી જેમણે સમ્યક્ત્વમોહનીયની ઉદ્ધલના કરેલ છે તેવા મિથ્યાત્વીઓને પણ સમ્યક્ત્વની સત્તા હોતી નથી અને જેમણે મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે આવવા છતાં હજુ સમ્યક્ત્વમોહનીયની ઉદ્ધલના કરી નથી તેવા જીવોને પહેલા ગુણસ્થાનકે સત્તા હોય છે. વળી મિથ્યાત્વે આવી ઉદ્ધલના દ્વારા સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ક્ષય કર્યા પછી મોહનીયની ૨૭ની સત્તાવાળો જીવ મિથ્યાત્વથી મિશ્ર ગુણસ્થાનકે જાય ત્યારે તે જીવને મિશ્ર ગુણસ્થાનકે સમ્યક્ત્વમોહનીયની સત્તા હોતી નથી અને શેષ જીવોને હોય છે.

ચોથાથી અગિયારમા ગુણસ્થાનક સુધી ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ જીવોને સમ્યક્ત્વમોહનીયની સત્તા હોતી નથી અને અન્ય જીવોને હોય છે.

સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે ૨૮ની જ સત્તા હોવાથી અને મિશ્રમોહનીયની સત્તા વિના મિશ્ર ગુણસ્થાનકનો જ અસંભવ હોવાથી આ બે ગુણસ્થાનકે મિશ્રમોહનીયની સત્તા અવશ્ય હોય છે.

૨૬ની સત્તાવાળા મિથ્યાદષ્ટિઓને પહેલે ગુણસ્થાનકે મિશ્રમોહનીયની સત્તા હોતી નથી. અને ૨૮ તથા ૨૭ની સત્તાવાળા અન્ય જીવોને અવશ્ય હોય છે.

જે જીવો મિશ્રમોહનીયનો ક્ષય કરેલ છે. તે જીવોને ૪ થી ૧૧ મા ગુણસ્થાનક સુધી મિશ્રમોહનીયની સત્તા હોતી નથી. અન્ય જીવોને હોય છે. આ ત્રણે દર્શન મોહનીયની સત્તા ક્ષપકશ્રેણિમાં વધુમાં વધુ સાતમા ગુણસ્થાનક સુધી જ હોય છે. પણ તેથી આગળ હોતી નથી.

પ્રથમના બે ગુણસ્થાનકોમાં નિયતબંધ હોવાથી અનંતાનુબંધિની અવશ્ય સત્તા હોય છે અને ત્રીજાથી સાતમા સુધીના પાંચ ગુણસ્થાનકોમાં અનંતાનુબંધિનો ક્ષય કરેલ જીવોને અનંતાનુબંધિની સત્તા હોતી નથી. શેષ જીવોને હોય છે.

અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરીને જ ઉપશમશ્રેણિનો આરંભ કરી શકાય એવો આ ગ્રંથકર્તા મ.સા. વગેરે અભિપ્રાય છે. અન્યથા અન્ય આચાર્ય મ.સાહેબોના અભિપ્રાયે ત્રીજાથી અગિયારમા ગુણસ્થાનક સુધી અનંતાનુબંધિની સત્તા હોઈ શકે છે. જુઓ પંચમ કર્મગ્રંથ ગા. ૧૧.

ક્ષપકશ્રેણિમાં નવમા ગુણસ્થાનકના સંખ્યાતા ભાગ સુધી મધ્યમના આઠ કષાયની, ત્યારબાદ સંખ્યાતા સ્થિતિઘાતો જેટલો કાળ વ્યતીત થાય ત્યાં સુધી થીણાદ્વિત્રિક, એકેન્દ્રિયાદિ ચાર જાતિ, સ્થાવર, સાધારણ, આતપ, ઉદ્યોત, તિર્યચદ્વિક અને નરકદ્વિક તથા સૂક્ષ્મ નામકર્મ એ સોળ પ્રકૃતિઓની, ત્યારબાદ સંખ્યાતા સ્થિતિઘાતો થાય ત્યાં સુધી પુરુષવેદે કે સ્ત્રીવેદે શ્રેણિનો આરંભ કરનારને નપુંસકવેદની. ત્યારબાદ તેટલાંજ સ્થિતિઘાતો વ્યતીત થાય ત્યાં સુધી સ્ત્રીવેદની અને નપુંસકવેદે શ્રેણિનો આરંભ કરનારને સોળ પ્રકૃતિઓના ક્ષય પછી સંખ્યાતા સ્થિતિઘાતો થાય ત્યાં સુધી નપુંસકવેદ અને સ્ત્રીવેદની સત્તા હોય છે. પછી બન્નેની સત્તા હોતી નથી.

નપુંસક તથા સ્ત્રીવેદે શ્રેણિ માંડનારને સ્ત્રીવેદનો ક્ષય થયા પછી સંખ્યાતા સ્થિતિઘાતો વ્યતીત થાય ત્યાં સુધી હાસ્યષટ્ક અને પુરુષવેદની અને પુરુષવેદે શ્રેણિ માંડનારને સ્ત્રીવેદનો ક્ષય થયા પછી સંખ્યાતા સ્થિતિઘાતો વ્યતીત થાય ત્યાં સુધી હાસ્યષટ્કની અને ત્યારબાદ સમયન્યૂન બે આવલિકા કાળ સુધી પુરુષવેદની સત્તા હોય છે. પછી હોતી નથી.

પુરુષવેદનો ક્ષય થયા પછી સંખ્યાતા સંખ્યાતા સ્થિતિઘાતો વ્યતીત થાય ત્યાં સુધી અનુક્રમે સંજવલન કોધની, માનની, માયાની તેમ જ સૂક્ષ્મસંપરાયના ચરમસમય સુધી સંજવલન લોભની સત્તા હોય છે. પછી હોતી નથી.

આઠ કષાય વગેરે આ ૩૭ જે પ્રકૃતિઓની ઉપશમશ્રેણિમાં અગિયારમા ગુણસ્થાનક સુધી સત્તા હોય છે.

સાતમે -આઠમે ગુણસ્થાનકે આહારકસપ્તકનો બંધ કરી જો જીવ આગળ જાય તો તેને ચૌદમા ગુણસ્થાનકના દ્વિચરમસમય સુધી અને જો નીચેના ગુણસ્થાનકે જાય અને ઉદ્વલના દ્વારા ક્ષય ન કરે તો યાવત્ પ્રથમ ગુણસ્થાનક સુધી તે આહારકસપ્તક સત્તામાં હોય છે. શેષ જીવોને સત્તામાં હોતું નથી.

કોઈ જીવ તથા પ્રકારના સમ્યક્ત્વ નિમિત્તથી જિનનામનો બંધ કરી ઉપર જાય તો તેને ચૌદમા ગુણસ્થાનકના ચરમસમય સુધી અને જો પહેલે ગુણસ્થાને આવે તો ત્યાં પણ અંતર્મુદૂર્ત સુધી તેને જિનનામની સત્તા હોય છે. તેમ જ જિનનામનો બંધ ન કરેલ જીવોને કોઈપણ ગુણસ્થાનકે જિનનામની સત્તા હોતી નથી.

જિનનામ અને આહારકસપ્તકની એકી સાથે સત્તા હોય એવો જીવ મિથ્યાત્વે તથા નરકમાં જતો નથી.

અન્યતર વેદનીય, ઉચ્ચગોત્ર, મનુષ્યગતિ, ત્રસત્રિક, સૌભાગ્ય, આદેય, યશ :કીર્તિ તથા પંચેન્દ્રિયજાતિ. આ દર્શની અયોગીના ચરમસમય સુધી, દેવદ્વિક, મનુષ્યાનુપૂર્વી, વૈક્રિયસપ્તક, ઔદારિકસપ્તક, તૈજસ-કાર્મણ સપ્તક, છ સંઘયણ , છ સંસ્થાન, વર્ણાદિ વીશ, બે વિહાયોગતિ, પરાઘાત, ઉચ્છ્વાસ, અગુરુલધુ, નિર્માણ, ઉપઘાત, પ્રત્યેકત્રિક, અપર્યાપ્ત, અસ્થિરષટ્ક, સુસ્વર, નીચગોત્ર, અન્યતર વેદનીય આ ૭૬ પ્રકૃતિઓની અયોગીના દ્વિચરમસમય સુધી સ્વરૂપે સત્તા હોય છે. પછી હોતી નથી.

ઇતિ પ્રથમ પ્રકૃતિસત્તા સમાપ્ત

- : અથ બીજું સ્થિતિસત્તા :-

સ્થિતિસત્તાના વિષયમાં સાઘાદિ, સ્વામિત્વ અને સત્તાગત સ્થિતિસ્થાનો એ ત્રણ અનુયોગદ્વાર છે.

ત્યાં મૂળપ્રકૃતિ વિષયક અને ઉત્તરપ્રકૃતિ વિષયક - એમ સાઘાદિ પ્રરૂપણા બે પ્રકારે છે.

આઠે મૂળકર્મની અજઘન્ય સ્થિતિસત્તા સાદિ વિના શેષ ત્રણ પ્રકારે અને જઘન્ય, ઉત્કૃષ્ટ તથા અનુત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા સાદિ અને અધુવ એમ બે બે પ્રકારે હોવાથી એક એક કર્મના નવ નવ ભંગ થતા હોવાથી સ્થિતિસત્તા આશ્રયી આઠે કર્મના કુલ બહોતેર(૭૨) ભાંગા થાય છે. તે આ પ્રમાણે -

કોઇપણ મૂળકર્મની પોતપોતાના ક્ષયના અંતે જ્યારે એક સમયની સત્તા રહે ત્યારે જે જઘન્ય સ્થિતિસત્તા કહેવાય. તે એક જ સમય હોવાથી સાદિ-અધુવ એમ બે પ્રકારે છે. જઘન્ય સત્તાના ઉપાન્ત્ય સમય સુધીની જે સત્તા તે સઘળી અજઘન્ય સ્થિતિસત્તા છે. તેની આદિ ન હોવાથી અનાદિ, ભવ્યોને ભવિષ્યમાં ક્ષય થવાનો હોવાથી અધુવ અને અભવ્યોને કોઇપણ કાળે ક્ષય થવાનો જ ન હોવાથી ધુવ એમ ત્રણ પ્રકારે છે.

સંસારમાં પરિભ્રમણ કરતાં જીવને ઉત્કૃષ્ટ અને અનુત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા વારંવાર અનેકવાર થતી હોવાથી તે બન્ને સાદિ-અધુવ એમ બે બે પ્રકારે છે.

અનંતાનુબંધિ કષાયની અજઘન્ય સ્થિતિસત્તા સાઘાદિ ચાર પ્રકારે અને શેષ જઘન્યાદિ ત્રણ પ્રકારની સત્તા સાદિ-અધુવ એમ બે-બે પ્રકારે હોવાથી એક-એક પ્રકૃતિના દશ-દશ ભાંગા છે. શેષ ધુવસત્તાક એકસો છવીશ પ્રકૃતિઓની અજઘન્ય સ્થિતિસત્તા સાદિ વિના ત્રણ પ્રકારે અને જઘન્યાદિ ત્રણ પ્રકારની સત્તા સાદિ-અધુવ એમ બે-બે પ્રકારે હોવાથી એક-એક પ્રકૃતિના નવ નવ ભાંગા થાય છે.

અધુવસત્તાવાળી ૨૮ પ્રકૃતિઓની ચારે પ્રકારની સ્થિતિસત્તા સાદિ-અધુવ એમ બે-બે પ્રકારે હોવાથી એક - એક પ્રકૃતિના આઠ આઠ ભાંગા થાય છે.

ત્યાં અનંતાનુબંધિની પોતાના ક્ષયના ઉપાન્ત્ય સમયે જ્યારે સ્વરૂપસત્તાની અપેક્ષાએ એક સમય અને કર્મપણાની અપેક્ષાએ બે સમય સ્થિતિસત્તા હોય છે ત્યારે તે જઘન્ય સ્થિતિસત્તા કહેવાય છે. તેનો કાળ એક જ સમય હોવાથી તે સાદિ અધુવ છે. તે સિવાયની સઘળી સ્થિતિ તે અજઘન્ય સ્થિતિસત્તા છે. તે અનંતાનુબંધિનો ક્ષય કરી પહેલા ગુણસ્થાનકે આવી બંધ દ્વારા ફરીથી સત્તામાં પ્રાપ્ત થાય ત્યારે તેની સાદિ, જઘન્ય સ્થિતિસત્તાના સ્થાનને નહિ પામેલાઓને અનાદિ, અભવ્યોને ધુવ અને ભવ્યોને ભવિષ્યમાં અંત થવાનો હોવાથી અધુવ છે.

શેષ ૧૨૬ ધુવસત્તા પ્રકૃતિઓમાંથી પોતપોતાના ક્ષયના અંતે જ ઉદયવતી પ્રકૃતિઓ હોય તેની એક સમય પ્રમાણ અને અનુદયવતી પ્રકૃતિઓ હોય તેની સ્વરૂપની અપેક્ષાએ એક સમય અને કર્મપણાની અપેક્ષાએ બે સમય પ્રમાણ સત્તા હોય છે. તે જઘન્ય સ્થિતિસત્તા છે તે સમયમાત્ર હોવાથી સાદિ-અધુવ એમ બે પ્રકારે છે, તે સિવાયની સઘળી સત્તા તે અજઘન્ય સ્થિતિસત્તા છે. તેની આદિ ન હોવાથી અનાદિ, અભવ્યોને ધુવ અને ભવ્યોને નાશ થવાનો હોવાથી અધુવ છે.

આ ધુવસત્તાક ૧૩૦ પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ અને અનુત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા વારાફરતી અનેકવાર થતી હોવાથી બન્ને સાદિ-અધુવ છે.

મનુષ્યગતિ આદિ ૨૮ પ્રકૃતિઓ તો સ્વરૂપથી જ અધુવ સત્તાવાળી હોવાથી તેઓની ચારે પ્રકારની સ્થિતિસત્તા સાદિ-અધુવ એમ બે જ પ્રકારે છે.

ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તાનું પ્રમાણ તથા તેના સ્વામી

જે પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય ત્યારે પણ પોતાના મૂળકર્મ જેટલો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બંધ થઈ શકે તે ઉદયબંધોત્કૃષ્ટા પ્રકૃતિઓ કહેવાય છે. તેવી પ્રકૃતિઓ ૮૬ છે.

ત્યાં પાંચ જ્ઞાનાવરણ, ચાર દર્શનાવરણ, અસાતા વેદનીય અને પાંચ અંતરાય એ પંદરની ૩૦ કોડાકોડી, મિથ્યાત્વ મોહનીયની ૭૦ કોડાકોડી, સોળ કષાયની ૪૦ કોડાકોડી, પંચેન્દ્રિય જાતિ, વૈક્રિયસપ્તક, તૈજસ-કાર્મણ સપ્તક, હુંડક

સંસ્થાન, વર્ણચતુષ્ટની ૨૦, અપ્રશસ્ત વિહાયોગતિ, અગુરુલઘુ, પરાઘાત, ઉપઘાત, ઉચ્છ્વાસ, નિર્માણ, ઉઘોત, ત્રસચતુષ્ટ, અસ્થિરષટ્ક અને નીચગોત્ર આ ૫૪ પ્રકૃતિઓની ૨૦ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા છે.

જો કે નવીન કરેલ સ્થિતિબંધના અબાધાકાળમાં દલિકો હોતાં નથી છતાં જેનો અબાધાકાળ વ્યતીત થયેલ છે તેવા પૂર્વ બંધાયેલ કર્મદલિકો ત્યાં હોય છે. માટે જેટલો સ્થિતિબંધ થાય તેટલી સ્થિતિસત્તા ઘટી શકે છે.

ત્યાં ઉઘોતના સહસાર સુધીના દેવો, વૈક્રિયસપ્તકના વૈક્રિયશરીરી મનુષ્ય તિર્યચો, દુઃસ્વર, નીચગોત્ર, હુંડક સંસ્થાન તથા અશુભવિહાયોગતિ આ ચારના દેવ વિના ત્રણ ગતિના પર્યાપ્ત સંજી અને શેષ ૭૪ પ્રકૃતિના ચારે ગતિના પર્યાપ્ત સંજી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તાના સ્વામી છે.

જે પ્રકૃતિઓનો ઉદય ન હોય ત્યારે જ પોતાના મૂળકર્મ જેટલો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ થાય તે અનુદયબંધોત્કૃષ્ટા કહેવાય છે. તેવી પ્રકૃતિઓ ૨૦ છે.

આ પ્રકૃતિઓનો જ્યારે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ થાય છે, ત્યારે ઉદય ન હોવાથી બંધકાળના પ્રથમ સમય સંબંધી ઉદયસ્થાનમાં રહેલ દલિકો સ્તિબુકસંક્રમથી અન્યત્ર ઉદયવતી પ્રકૃતિઓમાં સંક્રમી જાય છે. તેથી બંધકાળના પ્રથમ સમયે દલિકનો અભાવ હોવાથી એક સમય ન્યૂન પોતાના મૂળકર્મ જેટલી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા હોય છે.

ત્યાં નરકદ્વિક, તિર્યગ્દ્વિક, ઔદારિકસપ્તક, સ્થાવર, આતપ, છેવટું સંઘયણ અને એકેન્દ્રિયજાતિ આ પંદર પ્રકૃતિઓની સમયન્યૂન વીશ કોડાકોડી તેમ જ નિદ્રાપંચકની સમયન્યૂન ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા છે.

એકેન્દ્રિય, સ્થાવર અને આતપના ઇશાન સુધીના દેવો, તિર્યગ્દ્વિક, ઔદારિકસપ્તક અને છેવટા સંઘયણના પર્યાપ્ત દેવ તથા નારકો, નરકદ્વિકના પર્યાપ્ત સંજી તિર્યચો અને મનુષ્યો તેમ જ નિદ્રાપંચકના ચારે ગતિના પર્યાપ્ત સંજી જીવો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તાના સ્વામી છે.

જે પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય ત્યારે જ અન્ય પ્રકૃતિઓના સંક્રમથી સ્થિતિસત્તા થઈ શકે તે ઉદયસંક્રમોત્કૃષ્ટા ત્રીશ પ્રકૃતિઓ છે.

સમ્યક્ત્વમોહનીય સિવાય આ પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય ત્યારે જ પ્રતિપક્ષ પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ કરી તરત જ આ પ્રકૃતિઓનો બંધ શરૂ કરે ત્યારે પ્રતિપક્ષ પ્રકૃતિની બંધાવલિકા વીત્યા પછી ઉદયાવલિકા ઉપરનું એટલે કે બે આવલિકા ન્યૂન મૂળકર્મ જેટલી સ્થિતિનું દલિક વેદાતી એવી આ પ્રકૃતિઓમાં ઉદયાવલિકા ઉપર સંક્રમાવે છે. તેથી બે આવલિકા ન્યૂન મૂળકર્મ જેટલી સ્થિતિમાં પોતાની એક ઉદયાવલિકા વધતી હોવાથી કુલ આવલિકા ન્યૂન પોતાના મૂળકર્મ જેટલી સ્થિતિસત્તા થાય છે.

મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે અતિસંકિલષ્ટ પરિણામે મિથ્યાત્વનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ કરી અંતર્મુહૂર્ત બાદ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરી ઉદયાવલિકા ઉપરની આવલિકા અધિક અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન મિથ્યાત્વની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિને સમ્યક્ત્વમોહનીયની ઉદયાવલિકા ઉપર સંક્રમાવે છે. તેથી સમ્યક્ત્વમોહનીયની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન સિત્તેર કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ થાય છે.

સાતાવેદનીયની આવલિકા ન્યૂન ત્રીશ કોડાકોડી, નવ નોકપાયની આવલિકા ન્યૂન ચાલીશ કોડાકોડી, મનુષ્યગતિ, સ્થિરષટ્ક, પ્રશસ્ત વિહાયોગતિ, પ્રથમનાં પાંચ સંઘયણ, પ્રથમના પાંચ સંસ્થાન અને ઉચ્ચગોત્ર આ ઓગણીશ પ્રકૃતિઓની આવલિકા ન્યૂન વીશ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા છે.

ત્યાં પ્રથમના પાંચ સંઘયણ અને મધ્યમના ચાર સંસ્થાનના પર્યાપ્ત સંજી મનુષ્ય-તિર્યચો, સાતાવેદનીય, સ્થિર, શુભ, હાસ્યષટ્ક આ નવ પ્રકૃતિઓના ચારે ગતિના પર્યાપ્ત સંજી જીવો, સમ્યક્ત્વમોહનીયના ચારે ગતિના સમ્યગ્દષ્ટિ, મનુષ્યગતિના પર્યાપ્ત સંજી મનુષ્ય, પ્રથમ સંસ્થાન, સૌભાગ્યચતુષ્ટ, સ્ત્રીવેદ, પુરુષવેદ, ઉચ્ચગોત્ર અને પ્રશસ્ત વિહાયોગતિ આ નવ પ્રકૃતિઓના નરક વિનાના ત્રણ ગતિના પર્યાપ્ત સંજી તેમ જ નપુંસકવેદના દેવ વિના ત્રણ ગતિના પર્યાપ્ત સંજી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તાના સ્વામી છે.

ઉદય ન હોય ત્યારે સ્વજાતીય અન્ય પ્રકૃતિઓના સંક્રમથી જેઓની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા થાય છે તે ૧૮ પ્રકૃતિઓ અનુદયસંક્રમોત્કૃષ્ટા કહેવાય છે.

આ પ્રકૃતિઓમાં પણ ઉદયસંક્રમોત્કૃષ્ટા પ્રકૃતિઓમાં જણાવ્યા મુજબ બે આવલિકા ન્યૂન પોતપોતાના મૂળકર્મ જેટલી પોતપોતાની સ્વજાતીય અન્ય પ્રકૃતિઓની સ્થિતિ આ પ્રકૃતિઓની ઉદયાવલિકા ઉપર સંક્રમે છે. તેથી ઉદયાવલિકા સહિત કરતાં પોતપોતાના મૂળકર્મથી એક આવલિકા ન્યૂન ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા થાય છે. માત્ર સમ્યક્ત્વમોહનીયની જેમ મિશ્રમાં અંતર્મુદૂર્ત ન્યૂન સિત્તેર કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ મિથ્યાત્વની સ્થિતિનો સંક્રમ થવાથી તેની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા થાય છે. આ પ્રકૃતિઓમાં જે વખતે અન્ય પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસંક્રમ થાય છે. તે વખતે આ પ્રકૃતિઓનો ઉદય ન હોવાથી પ્રથમ સમયનું દલિક સ્તિબુકસંક્રમથી અન્યત્ર સંક્રમી જાય છે. એથી ઉદયસંક્રમોત્કૃષ્ટા કરતાં આ પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા એક સમય ન્યૂન હોય છે.

મનુષ્યાનુપૂર્વી, દેવદિક વિકલત્રિક અને સૂક્ષ્મત્રિક આ નવની સમયાધિક આવલિકા ન્યૂન વીશ કોડાકોડી, મિશ્ર મોહનીયની સમયાધિક અંતર્મુદૂર્ત ન્યૂન સિત્તેર કોડાકોડી, તીર્થકર નામકર્મ અને આહારકસપ્તક આ આઠ પ્રકૃતિઓના બંધકાળે કોઈપણ કર્મની અંતઃકોડાકોડી સાગરોપમથી વધારે બંધ જ ન હોવાથી અને સત્તામાં પણ તેથી વધારે સ્થિતિ ન હોવાથી આ આઠની અંતઃકોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા છે.

દેવદિક, વિકલત્રિક અને સૂક્ષ્મત્રિક એ ૮ પ્રકૃતિના પર્યાપ્ત સંજ્ઞિ મનુષ્ય-તિર્યચો, મનુષ્યાનુપૂર્વીના ચારે ગતિના, મિશ્ર મોહનીયના ચારે ગતિના સમ્યગ્દૃષ્ટિ અને તીર્થકર નામકર્મના તિર્યચ વિના ત્રણ ગતિના સમ્યગ્દૃષ્ટિ પર્યાપ્ત સંજ્ઞિ જીવો તેમ જ આહારકસપ્તકના અપ્રમત્ત યતિ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તાના સ્વામી છે.

દેવ-નરકાયુની તેત્રીશ સાગરોપમ અને મનુષ્ય-તિર્યચાયુની ત્રણ પલ્યોપમ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા છે. પણ ચારે આયુષ્યમાં અબાધાકાળ પૂર્વકોડ ત્રીજો ભાગ અધિક છે. વળી દેવાયુના મનુષ્યો અને શેષ ત્રણ આયુષ્યના પર્યાપ્ત સંજ્ઞિ - મનુષ્ય - તિર્યચો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તાના સ્વામી છે.

જઘન્ય સ્થિતિસત્તાનું પ્રમાણ તથા તેના સ્વામી

પોતપોતાના ક્ષયના અન્ત્ય સમયે ઉદયવતી ૩૪ પ્રકૃતિઓની એક સમય પ્રમાણ, ચરમસંક્રમસમયે હાસ્યષટ્કની સંખ્યાત વર્ષ પ્રમાણ, પુરુષવેદની એક સમયહીન બે આવલિકા ન્યૂન આઠ વર્ષ પ્રમાણ, સંજ્વલનત્રિકની એક સમયહીન બે આવલિકા ન્યૂન અનુક્રમે બે માસ, એક માસ અને પંદર દિવસ પ્રમાણ અને શેષ ૧૧૪ પ્રકૃતિઓનો ક્ષય વખતે અનુદય હોવાથી પોતપોતાના ક્ષયના અન્ત્ય સમય સ્વરૂપસત્તાની અપેક્ષાએ એક સમય અને સામાન્યથી કર્મપણાની અપેક્ષાએ બે સમય પ્રમાણ જઘન્ય સ્થિતિસત્તા હોય છે.

પાંચ જ્ઞાનાવરણ, ચાર દર્શનાવરણ અને પાંચ અંતરાયના ક્ષીણમોહના ચરમસમયવર્તી, નિદ્રાદિકના ક્ષીણમોહના ઉપાન્ત્ય સમયવર્તી, મનુષ્ય વિના ત્રણ આયુષ્યના પોતપોતાના ભવના અન્ત્ય સમયવર્તી, દર્શનત્રિક અને અનંતાનુબંધિ યતુષ્ક આ સાતના પોતપોતાની સ્વરૂપસત્તાના ક્ષયના અન્ત્ય સમયવર્તી ૪ થી ૭ મા ગુણસ્થાનક સુધીના જીવો જઘન્ય સ્થિતિસત્તાના સ્વામી છે.

પ્રત્યાખ્યાનીય વગેરે સંજ્વલન લોભ વિના ૧૧ કષાય, ૯ નોકષાય, થીણદ્વિત્રિક, નરકદિક, તિર્યચદિક, સ્થાવરદિક, એકેન્દ્રિયાદિ ચાર જાતિ, આતપ, ઉદ્યોત, અને સાધારણનામકર્મ - આ ૩૬ પ્રકૃતિઓના નવમા ગુણસ્થાનકવર્તી પોતપોતાની સ્વરૂપસત્તાના ક્ષયના અન્ત્ય સમયવર્તી ક્ષપક, સંજ્વલન લોભના સૂક્ષ્મસંપરાયના ચરમસમયવર્તી ક્ષપક, મનુષ્યાયુ, મનુષ્યગતિ, બે વેદનીય, ઉચ્ચગોત્ર, ત્રસત્રિક, પંચેન્દ્રિયજાતિ, સૌભાગ્ય, આદેય, યશઃકીર્તિ તથા તીર્થકર નામકર્મ આ તેરના અયોગી ગુણસ્થાનકના ચરમસમયવર્તી અને શેષ ૮૨ પ્રકૃતિઓના અયોગી ગુણસ્થાનકના દ્વિચરમસમયવર્તી જીવો જઘન્ય સ્થિતિસત્તાના સ્વામી છે.

ટીકામાં મનુષ્યની જઘન્ય સ્થિતિસત્તા ચૌદમાના ચરમસમયે જ કહી, પરંતુ મરણ સંભવી શકે તેવા કોઈપણ ગુણસ્થાનકે ભવના ચરમસમયવર્તી મનુષ્ય જઘન્ય સ્થિતિસત્તાનો સ્વામી ઘટી શકે. તેમ જ પહેલા ગુણસ્થાને અવસ્થા વિશેષમાં જે પ્રકૃતિઓની ઉદ્દલના થાય છે. તે સમ્યક્ત્વમોહનીય, મિશ્રમોહનીય, મનુષ્યદિક, ઉચ્ચગોત્ર. વૈક્રિયસપ્તક, દેવદિક અને

સ્થિતિસ્થાનો એટલે સ્થિતિના ભેદો, તે 'બંધથી થયેલ સ્થિતિસ્થાનો' અને 'સત્તાગત સ્થિતિસ્થાનો' એમ બે પ્રકારે છે. અહીં માત્ર સત્તાગત સ્થિતિનો જ વિચાર કરવાનો છે.

કોઇપણ એક જીવને એક સમયે સત્તામાં જેટલી સ્થિતિ હોય તે સત્તાગત એક સ્થિતિસ્થાન કહેવાય. જેમ કોઇ જીવને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા હોય તે પ્રથમ સ્થિતિસ્થાન કહેવાય. સમયન્યૂન ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા હોય તે બીજું. આ રીતે બે સમય ન્યૂન, ત્રણ સમય ન્યૂન ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા હોય તે અનુક્રમે ત્રીજું, ચોથું સત્તાસ્થાન કહેવાય. એમ એક-એક સમયહીન કરતાં એક કાળે એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય જઘન્ય સ્થિતિસત્તા હોય ત્યાં સુધીના સત્તાગત સ્થિતિસ્થાનો પંચેન્દ્રિયથી એકેન્દ્રિય સુધીના ભિન્ન ભિન્ન જીવોને નિરંતરપણે પ્રાપ્ત થાય.

એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય જઘન્ય સ્થિતિસત્તાની નીચેના સત્તાસ્થાનો ક્ષપકશ્રેણિમાં અને કેટલીક પ્રકૃતિઓના ઉદ્ભવના કરતી વખતે સાન્તર અને નિરંતર એમ બન્ને પ્રકારે પ્રાપ્ત થાય છે.

એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય જઘન્ય સ્થિતિસત્તાના ઉપરના ભાગથી પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ સ્થિતિસત્તાનો અંતર્મુદૂર્તમાં એકી સાથે નાશ કરે ત્યારે અંતર્મુદૂર્તના પહેલા સમયથી જ ઉદયવતી પ્રકૃતિઓની એક-એક સ્થિતિનો અનુભવવા દ્વારા અને અનુદયવતી પ્રકૃતિઓની એક-એક સ્થિતિનો સ્તિબુકસંક્રમ દ્વારા પ્રતિસમયે ક્ષય થતો હોવાથી અંતર્મુદૂર્તના સમય પ્રમાણ સત્તાસ્થાનો નિરંતર પ્રાપ્ત થાય અને ત્યારબાદ પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ સ્થિતિનો એક સાથે ક્ષય થતો હોવાથી પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ સ્થિતિસ્થાનોનું અંતર પડે છે. ત્યારબાદ પુનઃ અંતર્મુદૂર્ત કાલમાં બીજો સ્થિતિઘાત કરે. ત્યારે પણ ઉપર મુજબ શરૂઆતમાં અંતર્મુદૂર્તકાલ પ્રમાણ નિરંતર અને પછી પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ ત્રણ સમય ન્યૂન ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા હોય તે અનુક્રમે ત્રીજું, ચોથું સત્તાસ્થાન કહેવાય. એમ એક-એક સમયહીન કરતા એક કાળે એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય જઘન્ય સ્થિતિસત્તા હોય ત્યાં સુધીના સત્તાગત સ્થિતિસ્થાનો પંચેન્દ્રિયથી એકેન્દ્રિય સુધીના ભિન્ન ભિન્ન જીવોને નિરંતરપણે પ્રાપ્ત થાય.

એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય જઘન્ય સ્થિતિસત્તાની નીચેના સત્તાસ્થાનો ક્ષપકશ્રેણિમાં અને કેટલીક પ્રકૃતિઓના ઉદ્ભવના કરતી વખતે સાન્તર અને નિરંતર એમ બન્ને પ્રકારે પ્રાપ્ત થાય છે.

એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય જઘન્ય સ્થિતિસત્તાના ઉપરના ભાગથી પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ સ્થિતિસત્તાનો અંતર્મુદૂર્તમાં એકી સાથે નાશ કરે ત્યારે અંતર્મુદૂર્તના પહેલા સમયથી જ ઉદયવતી પ્રકૃતિઓની એક-એક સ્થિતિનો અનુભવવા દ્વારા અને અનુદયવતી પ્રકૃતિઓની એક-એક સ્થિતિનો સ્તિબુકસંક્રમ દ્વારા પ્રતિસમયે ક્ષય થતો હોવાથી અંતર્મુદૂર્તના સમય પ્રમાણ સત્તાસ્થાનો નિરંતર પ્રાપ્ત થાય અને ત્યારબાદ પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ સ્થિતિનો એક સાથે ક્ષય થતો હોવાથી પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ સ્થિતિસ્થાનોનું અંતર પડે છે. ત્યારબાદ પુનઃ અંતર્મુદૂર્ત કાલમાં બીજો સ્થિતિઘાત કરે, ત્યારે પણ ઉપર મુજબ શરૂઆતમાં અંતર્મુદૂર્તકાલ પ્રમાણ નિરંતર અને પછી પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ અન્તરવાળું સ્થિતિસ્થાન પ્રાપ્ત થાય છે. આ પ્રમાણે ચરમ સ્થિતિઘાત થાય ત્યાં સુધી સમજવું.

પછી એક આવલિકા પ્રમાણ સ્થિતિસત્તામાં રહે છે. તેના એક-એક સ્થિતિસ્થાનનો ઉદયવતી પ્રકૃતિઓમાં અનુભવવા દ્વારા અને અનુદયવતી પ્રકૃતિઓમાં સ્તિબુકસંક્રમ દ્વારા પ્રતિસમયે ક્ષય થતો હોવાથી ઉદયવતી પ્રકૃતિઓના આવલિકાના સમય પ્રમાણ અને અનુદયવતી પ્રકૃતિઓના સ્વરૂપસત્તાની અપેક્ષાએ એક સમય ન્યૂન આવલિકાના સમય પ્રમાણ સત્તાગત સ્થિતિસ્થાનો નિરંતરપણે પ્રાપ્ત થાય છે.

જો કે ચરમસ્થિતિઘાત પછી અયોગી ગુણસ્થાનકે સત્તાવાળી પ્રકૃતિઓમાંથી ઉદયવતી પ્રકૃતિઓના અયોગી - ગુણસ્થાનકના કાળ પ્રમાણ અને અનુદયવતીના એક સમય ન્યૂન અયોગી ગુણસ્થાનકના કાળ પ્રમાણ અંતર્મુદૂર્તના સમય જેટલાં સત્તાગત સ્થિતિસ્થાનો નિરંતરપણે પ્રાપ્ત થઇ શકે, પરંતુ તે ટીકામાં જણાવેલ નથી. તેનું કારણ અહીં છંદસ્થ જીવોની વિવક્ષા કરી હોય તેમ લાગે છે.

અસત્કલ્પનાએ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા એક લાખને પાંચ સમય પ્રમાણ, એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય જઘન્ય સ્થિતિસત્તા એક હજાર ને પાંચ સમય પ્રમાણ, પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગમાં સ્થિતિસત્તાસ્થાનો નેવું, એક સ્થિતિઘાતનો અંતર્મુદૂર્ત પ્રમાણ કાળ-દશ સમય પ્રમાણ અને ઉદયાવલિકા-પાંચ સમય પ્રમાણ કલ્પીએ તો એક લાખ પાંચ સમયની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તાથી એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય જઘન્ય સ્થિતિસત્તા સુધીના નવાણું હજાર સત્તાસ્થાનો નિરંતરપણે પ્રાપ્ત થાય. ત્યારબાદ એક હજારને પાંચથી ૮૮૬ સુધીના દશ સત્તાસ્થાનો નિરંતર, પછી ૮૮૫ થી ૮૦૬ સુધીના = ૮૦ સત્તાસ્થાનો પ્રાપ્ત થતાં નથી. વળી ૮૦૫ થી ૮૮૬ સુધીના નિરંતર પ્રાપ્ત થાય છે. એમ પાંચ સમયની સ્થિતિસત્તા સુધી દરેક સ્થિતિઘાતમાં અંતર્મુદૂર્ત કાલ

પ્રમાણ દશ-દશ સ્થાનો નિરંતર અને પલ્લોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ નેવું-નેવું સ્થાનોના અંતરપૂર્વક સ્થિતિસ્થાનો પ્રાપ્ત થાય છે અને પાંચ સમય પ્રમાણ છેલ્લી ઉદયાવલિકામાં ઉદયવતી પ્રકૃતિઓમાં પાંચ અને અનુદયવતી પ્રકૃતિઓમાં ચરમસમય વિનાના ચાર સત્તાસ્થાનો નિરંતર પ્રાપ્ત થાય છે.

ઇતિ બીજું સ્થિતિસત્તા સમાપ્ત

- : અથ ત્રીજું અનુભાગ સત્તા :-

સંક્રમણકરણમાં- એક સ્થાનક આદિ સ્થાન આશ્રયી, ઘાતિપણાને આશ્રયી, સાધાદિ અને ઉત્કૃષ્ટ તથા જઘન્ય અનુભાગ સંક્રમના સ્વામી જે પ્રમાણે કહેલ છે. તે જ પ્રમાણે અહીં અનુભાગસત્તાના વિષયમાં પણ સમજવું. માત્ર ૧૮ પ્રકૃતિઓની જઘન્ય અનુભાગસત્તાના વિષયમાં આ વિશેષતા છે.

મતિ- શ્રુત- અવધિજ્ઞાનાવરણ, ચક્ષુ-અચક્ષુ-અવધિદર્શનાવરણ, પાંચ અંતરાય, ચાર સંજવલન, અને ત્રણ વેદ - એમ ૧૮-પ્રકૃતિઓની સ્થાન આશ્રયી એક સ્થાનક અને ઘાતિપણાને આશ્રયી દેશઘાતી રસની જઘન્ય અનુભાગ સત્તા હોય છે. જ્યારે સંક્રમકરણમાં જઘન્ય અનુભાગ સંક્રમમાં આ ૧૮માંથી પુરુષવેદ અને ચાર સંજવલન સિવાય ૧૩ પ્રકૃતિનો અનુભાગ સંક્રમ દ્વિસ્થાનક અને સર્વઘાતી કહેલ છે.

મન :પર્યવજ્ઞાનાવરણની સ્થાન આશ્રયી દ્વિસ્થાનક અને ઘાતિપણાને આશ્રયી દેશઘાતી રસની જઘન્ય અનુભાગસત્તા હોય છે. જ્યારે જઘન્ય અનુભાગ સંક્રમમાં દ્વિસ્થાનક અને સર્વઘાતી રસનો સંક્રમ કહેલ છે.

વળી ૨૧ પ્રકૃતિઓમાં જઘન્ય અનુભાગ સત્તાના સ્વામિપણામાં આ વિશેષતા છે.

ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકના ચરમ-સમયવર્તી જીવો કેવળજ્ઞાનાવરણ, કેવળદર્શનાવરણ અને પાંચ અંતરાયની, ઉત્કૃષ્ટ શ્રુતલબ્ધિસંપન્ન ચૌદ પૂર્વધર મહર્ષિઓ મતિ-શ્રુત-જ્ઞાનાવરણ તથા ચક્ષુ-અચક્ષુદર્શનાવરણ એ ચારની, પરમાવધિવંત અવધિદિકાવરણની અને વિપુલમતિ મન :પર્યવજ્ઞાની મન :પર્યવજ્ઞાનાવરણની જઘન્ય અનુભાગસત્તાના સ્વામી છે.

ક્ષીણમોહના દ્વિચરમસમયવર્તી નિદ્રાદિકની અને પોતપોતાના ક્ષયના ચરમસમયવર્તી જીવો ત્રણવેદ, સમ્યક્ત્વમોહનીય તથા સંજવલન લોભની જઘન્ય અનુભાગસત્તાના સ્વામી છે.

સત્તાગત સ્થિતિના ભેદોની જેમ સત્તાગત રસના પણ અનેક ભેદો છે. તે ભેદોને સત્તાગત અનુભગસ્થાનો કહેવાય છે. તે ત્રણ પ્રકારે છે.....

અસંખ્ય લોકાકાશના પ્રદેશ પ્રમાણ અધ્યવસાયસ્થાનોથી બંધસમયે બંધ દ્વારા કર્મમાં જે રસ ઉત્પન્ન થાય છે તે બંધોત્પત્તિક અનુભાગસ્થાનો કહેવાય છે. તેના કારણભૂત અધ્યવસાયસ્થાનો ભિન્ન ભિન્ન જીવો આશ્રયી અસંખ્ય લોકાકાશ પ્રદેશ પ્રમાણ હોવાથી બંધોત્પત્તિક અનુભાગસ્થાનો પણ અસંખ્ય લોકાકાશના પ્રદેશ પ્રમાણ છે.

બંધાયેલ કર્મની બંધાવલિકા વીત્યા પછી ઉદ્વલના તથા અપવર્તના રૂપ બે કરણોથી બંધાયેલ સત્તાગત રસને હણી એટલે કે તેમાં વૃદ્ધિ હાંની કરી બંધ કરતાં નવીન પ્રકારના જે સત્તાગત અનુભાગસ્થાનો ઉત્પન્ન કરાય છે તે હતોત્પત્તિક સત્તાગત અનુભાગસ્થાનો કહેવાય છે.

બંધાયેલ સત્તાગત એક -એક અનુભાગસ્થાનમાં પણ ભિન્ન ભિન્ન જીવો આશ્રયી ઉદ્વર્તના અપવર્તના દ્વારા અસંખ્ય પ્રકારના ફેરફારો થતાં હોવાથી બંધોત્પત્તિની અપેક્ષાએ હતોત્પત્તિક સત્તાગત અનુભાગસ્થાનો અસંખ્યગુણ છે.

ઉદ્વર્તના - અપવર્તનારૂપ બે કરણ વિશેષથી ઉત્પન્ન થયેલ સત્તાગત એક એક અનુભાગસ્થાનોને રસઘાત વડે હણવાથી જે નવીન સત્તાગત અનુભાગસ્થાનો ઉત્પન્ન થાય છે. તે હતહતોત્પત્તિક સત્તાગત અનુભાગસ્થાનો કહેવાય છે.

ઉદ્વર્તના - અપવર્તનારૂપ કરણ દ્વારા ઉત્પન્ન થયેલ એક - એક સત્તાગત અનુભાગ સ્થાનમાં રસઘાતથી ભિન્ન-ભિ.. જીવો આશ્રયી અસંખ્ય પ્રકારો થાય છે. તેથી હતોત્પત્તિક અનુભાગસ્થાનો કરતાં હતહતોત્પત્તિક સત્તાગત અનુભાગસ્થાનો અસંખ્યગુણ છે.

ઇતિ ત્રીજું અનુભાગસત્તા સમાપ્ત

- : અથ ચોથી પ્રદેશસત્તા :-

અહીં સાઘાદિ, સ્વામિત્વ અને પ્રદેશસત્કર્મસ્થાન આ ત્રણનો વિચાર કરવાનો છે.....

તેમાં સાઘાદિ પ્રરૂપણા મૂળકર્મવિષયક અને ઉત્તરકર્મવિષયક એમ બે પ્રકારે છે..... ત્યાં આયુષ્ય સિવાય સાત કર્મની અજઘન્ય પ્રદેશસત્તા સાદિ વિના ત્રણ પ્રકારે અને જઘન્ય, ઉત્કૃષ્ટ તથા અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા 'સાદિ-અધુવ' એમ બે બે પ્રકારે હોવાથી એક-એક કર્મના નવ-નવ, એમ સાત કર્મના ત્રેસઠ અને આયુષ્યની ચારે પ્રકારની પ્રદેશસત્તા 'સાદિ-અધુવ' એમ બે-બે પ્રકારે હોવાથી આઠ ભંગ એમ મૂળકર્મ આશ્રયી કુલ ૭૧ ભંગ થાય છે.

ત્યાં ક્ષપિતકર્માશ આત્માને પોતપોતાના ક્ષયના ચરમસમયે સાતેકર્મની જઘન્ય પ્રદેશસત્તા હોય છે. તે એક સમય માત્ર હોવાથી "સાદિ-અધુવ" છે. તે સિવાયની સઘળી પ્રદેશસત્તા તે અજઘન્ય પ્રદેશસત્તા છે. તેનો આરંભ ન હોવાથી અનાદિ છે. અભવ્યોને તેનો અંત થવાનો ન હોવાથી ધ્રુવ અને ભવ્યોને અંત થવાનો હોવાથી તે અધુવ છે.

આ સાતે કર્મની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા સંપૂર્ણ ગુણિતકર્માશ સાતમી નરકના ચરમ સમયવર્તી જીવને હોય છે. શેષ જીવોને અનુત્કૃષ્ટ હોય છે, માટે આ બન્ને સાદિ-અધુવ છે.

ચારે આયુષ્ય અધુવસત્તાવાળાં હોવાથી તેના જઘન્યાદિ ચારે 'સાદિ-અધુવ' એમ બે પ્રકારે છે.

સાતાવેદનીય, સંજવલન ક્રોધાદિ ત્રણ, પુરુષવેદ, પંચેન્દ્રિયજાતિ, તેજસ-કાર્મણસપ્તક, સમચતુરસ સંસ્થાન, વજ્રઋષભનારાય સંઘયણ, શુભ વર્ણાદિ ૧૧, પ્રશસ્ત વિહાયોગતિ, અગુરુલઘુ, નિર્માણ, પરાઘાત, ઉચ્છ્વાસ અને ત્રસનવક -આ ૪૦-પ્રકૃતિઓની અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા ચાર પ્રકારે, અજઘન્ય સાદિ વિના ત્રણ પ્રકારે અને ઉત્કૃષ્ટ તથા જઘન્ય 'સાદિ-અધુવ' એમ બે-બે પ્રકારે હોવાથી એક-એક પ્રકૃતિના ૧૧-૧૧ ભાંગા થાય છે. તેથી ચાલીશના કુલ ૪૪૦ ભાંગા થાય છે.

યશ:કીર્તિ તથા સંજવલન લોભના અનુત્કૃષ્ટ તથા અજઘન્યના ચાર-ચાર અને ઉત્કૃષ્ટ તથા જઘન્યના બે-બે પ્રકાર હોવાથી એક-એકના બાર. એમ બેના ૨૪ ભંગ થાય છે.

ચાર અનંતાનુભંધિના અજઘન્યના ચાર અને શેષ ત્રણના બે-બે એમ એક-એકના દશ-દશ જેથી ચારના ૪૦ ભાંગા થાય છે.

શેષ ૮૪ ધ્રુવસત્તા પ્રકૃતિઓની અજઘન્ય પ્રદેશસત્તા સાદિ વિના ત્રણ પ્રકારે અને શેષ જઘન્યાદિ ત્રણ પ્રદેશસત્તા 'સાદિ-અધુવ' એમ બે-બે પ્રકારે હોવાથી એક એકના નવ નવ એમ ૮૪ પ્રકૃતિઓના કુલ ૭૫૬ ભાંગા થાય છે.

૨૮ અધુવસત્તા પ્રકૃતિઓના જઘન્યાદિ ચારે 'સાદિ-અધુવ' એમ બે બે પ્રકારે હોવાથી એક-એકના આઠ-આઠ એમ ૨૮ના કુલ ૨૨૪ ભાંગા. આ પ્રમાણે પ્રદેશસત્તા આશ્રયી ૧૫૮ પ્રકૃતિઓના કુલ ૧૪૮૪ ભાંગા થાય છે.

ત્યાં વજ્રઋષભનારાય વિના પૂર્વોક્ત સાતાવેદનીયાદિ ૩૯ પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા ગુણિતકર્માશ આત્માને ક્ષપકશ્રેણિમાં પોતપોતાના બંધવિચ્છેદ સમયે માત્ર એક જ સમય હોવાથી 'સાદિ-અધુવ' એમ બે પ્રકારે છે. બંધવિચ્છેદ પછીના સમયે ફરીથી અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા શરૂ થતી હોવાથી સાદિ, ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાના સ્થાનને નહિ પામેલાઓને અનાદિ, અભવ્યોને ધ્રુવ અને ભવ્યોને અધુવ છે.

વજ્રઋષભનારાય સંઘયણની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા સાતમી નરકમાં રહેલ ગુણિતકર્માશ મિથ્યાત્વાભિમુખ જીવને સમ્યક્ત્વના ચરમસમયે માત્ર એક જ સમય હોય છે. તેથી 'સાદિ-અધુવ' એમ બે પ્રકારે છે. વળી તે જ આત્મા મિથ્યાત્વે આવે ત્યારે પુનઃ અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા થાય માટે સાદિ, ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાસ્થાનને નહિ પામેલાઓને અનાદિ, અભવ્યોને ધ્રુવ તથા ભવ્યોને અધુવ છે.

આ ૪૦ પ્રકૃતિઓની જઘન્ય પ્રદેશસત્તા ક્ષપિતકર્માશ જીવને પોતપોતાના ક્ષયના ચરમસમયે સમયમાત્ર હોવાથી 'સાદિ-અધુવ' છે. વળી ક્ષયના ઉપાન્ત્ય સમય સુધીની સઘળી સત્તા તે અજઘન્ય પ્રદેશસત્તા છે. તેની આદિ ન હોવાથી અનાદિ, અભવ્યોને ધ્રુવ અને ભવ્યોને અધુવ એમ તે ત્રણ પ્રકારે છે.

યશ:કીર્તિ તથા સંજવલન લોભની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા ગુણિતકર્માશ જીવને ક્ષપકશ્રેણિમાં પોતપોતાના બંધવિચ્છેદ સમયે એક સમય માત્ર હોવાથી 'સાદિ-અધુવ' છે. અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા બંધવિચ્છેદ પછીના સમયે ફરીથી થાય છે. માટે

તેની સાદિ, ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાસ્થાનને નહિ પામેલા જીવોને અનાદિ, અભવ્ય આશ્રયી ધ્રુવ અને ભવ્ય આશ્રયી અધ્રુવ એમ ચાર પ્રકારે છે.

આ બન્ને પ્રકૃતિઓની જઘન્ય પ્રદેશસત્તા અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે યથાપ્રવૃત્તકરણના અન્યસમયે ક્ષપિતકર્માશ જીવને માત્ર એક સમય હોય છે તેથી 'સાદિ-અધ્રુવ' છે. તે સિવાયની સઘળી સત્તા અજઘન્ય છે. પૂર્વોક્ત જીવને ગુણસંક્રમ દ્વારા બન્ને પ્રકૃતિમાં ઘણાં દલિકો પ્રાપ્ત થવાથી અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકના પ્રથમ સમયે અજઘન્ય પ્રદેશસત્તા ફરીથી પ્રાપ્ત થાય છે. માટે તેની સાદિ, જઘન્ય પ્રદેશસત્તા સ્થાનને અથવા સત્તાવિચ્છેદ સ્થાનને નહિ પામેલાઓને અનાદિ, અભવ્યોને ધ્રુવ અને ભવ્યોને અધ્રુવ છે.

ચારે અનંતાનુબંધિની જઘન્ય પ્રદેશસત્તા-સ્વરૂપસત્તાની અપેક્ષાએ પોતપોતાના ક્ષયના અન્ય સમયે સમયમાત્ર હોવાથી 'સાદિ-અધ્રુવ' છે. તે સિવાયની સઘળી સત્તા અજઘન્ય છે. ઉપર જણાવેલ આત્મા પહેલા ગુણસ્થાનકે આવી ફરીથી અનંતાનુબંધિ બાંધે ત્યારે અજઘન્ય પ્રદેશસત્તાની સાદિ, જઘન્ય સત્તાસ્થાનને નહિ પામેલાઓને અનાદિ, અભવ્યોને ધ્રુવ અને ભવ્યોને અધ્રુવ છે.

શેષ ૮૪ ધ્રુવસત્તા પ્રકૃતિઓની જઘન્ય પ્રદેશસત્તા ક્ષપિતકર્માશ જીવને પોતપોતાના ક્ષયના ચરમસમયે માત્ર એક સમય હોવાથી 'સાદિ-અધ્રુવ' છે. તે સિવાયની સર્વ સત્તા અજઘન્ય છે. તેની આદિ ન હોવાથી અનાદિ, અભવ્યોને ધ્રુવ અને ભવ્યોને અધ્રુવ છે.

ચાર અનંતાનુબંધિ તથા આ ૮૪, એમ ૮૮- પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા ગુણિતકર્માશ મિથ્યાદૃષ્ટિને હોય છે અને ઉત્કૃષ્ટ સિવાયના કાળે અનુત્કૃષ્ટ હોય છે. તેથી ઉત્કૃષ્ટ - અનુત્કૃષ્ટ એ બન્ને પ્રકારો 'સાદિ-અધ્રુવ' છે.

અધ્રુવસત્તાવાળી ૨૮ પ્રકૃતિઓની સત્તા જ 'સાદિ-અધ્રુવ' હોવાથી તેઓના જઘન્ય પ્રદેશસત્તા આદિ ચારે પ્રકારો 'સાદિ-અધ્રુવ' એમ બે જ પ્રકારે હોય છે.

- : ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાના સ્વામી :-

સાતમી નરકમાં વર્તમાન ગુણિતકર્માશ આત્મા અન્ય સમયે ઘણીખરી પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી છે. તેથી હવે જે પ્રકૃતિઓમાં વિશેષતા છે તે બતાવે છે.

ગુણિતકર્માશ આત્મા સાતમી નરકમાંથી નીકળી પંચેન્દ્રિય તિર્યચમાં ઉત્પન્ન થઈ અંતર્મુહૂર્તમાં કાળ કરી સંખ્યાત વર્ષના આયુષ્યવાળા મનુષ્યમાં ઉત્પન્ન થાય, ત્યાં ક્ષાપિક સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરતાં ત્રણ કરણો કરે ત્યારે અન્નિવૃત્તિકરણમાં જ્યારે મિથ્યાત્વ મોહનીયને સર્વસંક્રમ દ્વારા મિશ્રમાં સંક્રમાવે ત્યારે મિશ્રમોહનીયની અને મિશ્રમોહનીયને સર્વસંક્રમ દ્વારા સમ્યક્ત્વ મોહનીયમાં સંક્રમાવે ત્યારે સમ્યક્ત્વ મોહનીયની યથાસંભવ ૪ થી ૭ ગુણસ્થાનક સુધીના જીવો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાના સ્વામી છે.

સંખ્યાત વર્ષના આયુષ્યવાળા મનુષ્યો જ દર્શનમોહનીયના ક્ષયનો પ્રારંભ કરી શકે છે. વળી સાતમી નરકનો જીવ મૃત્યુ પામી મનુષ્ય થઈ શકતો નથી. માટે 'સાતમી નરકમાંથી નીકળી અંતર્મુહૂર્ત આયુષ્યવાળા તિર્યચમાં જઈ સંખ્યાત વર્ષના આયુષ્યવાળા મનુષ્યમાં ઉત્પન્ન થવાનું' કહેલ છે.

સાતમી નરકમાંથી નીકળેલ ગુણિતકર્માશ આત્મા પંચેન્દ્રિય તિર્યચમાં આવી ત્યાંથી કાળ કરી ઈશાન દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થાય. ત્યાં અતિસંક્લિષ્ટ પરિણામે એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બંધ કરતાં વારંવાર નપુંસકવેદ, એકેન્દ્રિયજાતિ, સ્થાવર, આતપ તથા ઉદ્યોત નામકર્મ. એ પાંચનો બંધ કરી, બંધ તથા સંક્રમ દ્વારા ઘણાં પ્રદેશો વધારી મરણાન્ત સમયે વર્તમાન તે ઈશાનદેવ નપુંસકવેદ આદિ આ પાંચે પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી છે.

નપુંસકવેદની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાવાળો ઈશાનદેવ કાળ કરી સંખ્યાત વર્ષના આયુષ્યવાળામાં ઉત્પન્ન થઈ ત્યાંથી મૃત્યુ પામી યુગલિકમાં ઉત્પન્ન થાય ત્યાં પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ કાળ સુધી અતિસંક્લિષ્ટ પરિણામ વડે સ્ત્રીવેદનો બંધ કરી બંધ તથા સંક્રમદ્વારા તેના ઘણાં પ્રદેશો એકત્ર કરી પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગના ચરમસમયે વર્તમાન તે યુગલિક સ્ત્રીવેદની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી છે. દેવ મૃત્યુ પામી યુગલિકમાં ઉત્પન્ન થતો ન હોવાથી 'સંખ્યાત વર્ષના આયુષ્યવાળામાં ઉત્પન્ન થવાનું' કહેલ છે.

ગુણિતકર્માશ ક્ષપક જે સમયે સ્ત્રીવેદને સર્વસંક્રમ વડે પુરુષવેદમાં સંક્રમાવે તે સમયે પુરુષવેદની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી થાય છે.

જે સમયે પુરુષવેદની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાવાળો આત્મા પુરુષવેદને સર્વસંક્રમ વડે સંજવલન ક્રોધમાં સંક્રમાવે તે સમયે સંજવલન ક્રોધની, સંજવલન ક્રોધની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાવાળો આત્મા જે સમયે સંજવલન ક્રોધને સર્વસંક્રમદ્વારા સંજવલન માનમાં સંક્રમાવે તે સમયે સંજવલન માનની, સંજવલન માનની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાવાળો આત્મા જે સમયે સંજવલન માનને સર્વસંક્રમ વડે સંજવલન માયામાં સંક્રમાવે તે સમયે સંજવલન માયાની અને સંજવલન માયની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાવાળો આત્મા જે સમયે સંજવલન માયાને સર્વસંક્રમ વડે સંજવલન લોભમાં સંક્રમાવે તે સમયે સંજવલન લોભની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી થાય છે.

જે ગુણિતકર્માશ આત્મા ચાર વાર મોહનીયનો ઉપશમ કરી શીઘ્ર ક્ષપકશ્રેણિનો આરંભ કરે છે. તે આત્મા સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકના ચરમસમયે સાતાવેદનીય, યશઃકીર્તિ અને ઉચ્ચગોત્રની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી થાય છે. કારણ કે આવા આત્માને ગુણસંક્રમ દ્વારા અશુભ પ્રકૃતિઓના ઘણાં દલિકો પ્રાપ્ત થાય છે.

વધારેમાં વધારે જેટલા ઉત્કૃષ્ટ યોગ વડે અને વધારેમાં વધારે જેટલાં મોટા અંતર્મુહૂર્ત સુધી આયુષ્ય બાંધી શકાય તેટલાં ઉત્કૃષ્ટ બંધકાળ વડે ૩૩ સાગરોપમ પ્રમાણ દેવ અને નરકાયુષ્યનો જે આત્મા બંધ કરે તે આત્મા બંધના અન્તિમ સમયથી આરંભી દેવ અને નરક ભવમાં ઉત્પત્તિના પ્રથમ સમય સુધી અનુક્રમે દેવ અને નરકાયુની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી થાય છે. પછી-પછીના સમયે ઉદય દ્વારા સત્તામાંથી દલિકો ઓછાં થતાં હોવાથી ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા સંભવી શકતી નથી.

ઉત્કૃષ્ટ યોગ વડે અને ઉત્કૃષ્ટ બંધકાળ વડે પૂર્વકોડવર્ષ પ્રમાણ તિર્યચાયુનો બંધ કરી આયુ પૂર્ણ થયે પૂર્વકોડવર્ષના આયુષ્યવાળા તિર્યચમાં ઉત્પન્ન થઈ અતિ સુખપૂર્વક અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ તિર્યચાયુ ભોગવી મરણ સન્મુખ થયેલ છતાં હજી જેણે અપવર્તના કરી નથી એવો જીવ ઉત્કૃષ્ટયોગ અને ઉત્કૃષ્ટ બંધકાળથી આગામી ભવનું તિર્યચાયુ બાંધે ત્યારે બંધના અન્તસમયે તે જીવ તિર્યચાયુની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી થાય છે. કારણ કે તે જીવને તે સમયે જ અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન સંપૂર્ણ બે આયુષ્યના પ્રદેશો સત્તામાં હોય છે. ત્યારબાદ તરત જ અપવર્તના દ્વારા અનુભૂયમાન આયુષ્યના ઘણાં દલિકો દૂર થાય છે. માટે પછી ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા ઘટી શકતી નથી.

ઉપરોક્ત વિશેષતાવાળો મનુષ્ય મનુષ્યાયુની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી થાય છે. પરંતુ ઉપર જ્યાં જ્યાં તિર્યચાયુ કહેલ છે. તેના સ્થાને અહીં મનુષ્યાયુ સમજવું.

પૂર્વકોડવર્ષના આયુષ્યવાળા મનુષ્ય કે તિર્યચના નિરંતર સાત ભવમાં અતિ સંક્લિષ્ટ અધ્યવસાયોથી વારંવાર નરકદિકનો બંધ કરી નરકાભિમુખ થયેલો જીવ મરણના અન્ત્ય સમયે નરકદિકની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી થાય છે.

જે જીવ પૂર્વકોડવર્ષના આયુષ્યવાળા કે મનુષ્ય - તિર્યચના નિરંતર સાત ભવમાં દેવદિક તથા વૈકિયદિકનો વારંવાર બંધ કરી આઠમા ભવે ત્રણ પલ્યોપમના આયુષ્યવાળા યુગલિકમાં ઉત્પન્ન થાય. ત્યાં દેવપ્રાયોગ્ય જ બંધ હોવાથી નિરંતર આ ચારે પ્રકૃતિઓનો બંધ કરનાર તે જીવ યુગલિકભવના અન્ત્ય સમયે આ ચારે પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી થાય છે.

સાતમી નરકમાં ઉત્પન્ન થઈ અત્યંત શીઘ્ર પર્યાપ્ત થઈ તરત જ ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરી મનુષ્યદિક તથા વજ્રઋષભનારાય સંઘયણ આ ત્રણનો અંતર્મુહૂર્ત આયુષ્ય બાકી રહે ત્યાં સુધી એટલેકે 'બે અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન ૩૩ સાગરોપમ પર્યન્ત' નિરંતર બંધ કરી મિથ્યાત્વાભિમુખ થયેલ જીવ સમ્યક્ત્વના અન્ત્ય સમયે મનુષ્યદિક તથા વજ્રઋષભનારાયની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી થાય છે.

જે જીવ સાધિક ૧૩૨ સાગરોપમ પર્યન્ત નિરંતર બંધ તથા અન્ય પ્રકૃતિઓના સંક્રમથી અત્યંત ઘણાં દલિકો સત્તામાં એકઠા કરે અને તે કાળની અંદર જ ચાર વાર મોહનીયનો ઉપશમ કરી અન્તે ક્ષપકશ્રેણિનો આરંભ કરે તે જીવ સ્વ-સ્વ બંધના અન્ત્ય સમયે પંચેન્દ્રિય જાતિ, સમચતુરસ સંસ્થાન, પરાઘાત, ઉચ્છ્વાસ, પ્રશસ્ત વિહાયોગતિ, ત્રસચતુષ્ઠ, સુસ્વર, સૌભાગ્ય અને આદેય આ બાર પ્રકૃતિઓની, વળી એવો જ પરંતુ ચાર વાર મોહનીયનો ઉપશમ કર્યા પછી અતિશીઘ્ર ક્ષપકશ્રેણિનો આરંભ કરનાર મનુષ્ય સ્વ-સ્વ બંધના અન્ત્ય સમયે તેજસ-કાર્મણસપ્તક, અગુરુલઘુ, નિર્માણ, સ્થિર, શુભ તથા શુભવર્ણએકાદશ- આ બાવીશ પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી થાય છે.

અહીં અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકના પ્રથમ સમયથી જ ગુણસંક્રમ દ્વારા સ્વજાતીય અબધ્યમાન અશુભ પ્રકૃતિઓના ઘણાં દલિકો આ પ્રકૃતિઓમાં પ્રાપ્ત થતાં હોવાથી અને સંસારચક્રમાં ચારથી વધુ વાર મોહનીયનો ઉપશમ ન થતો હોવાથી ચાર વાર મોહનીયનો ઉપશમ કરવાનું કહેલ છે.

પૂર્વકોડવર્ષના આયુષ્યવાળો જે ગુણિતકર્માશ આત્મા અતિશીઘ્ર જિનનામનો નિકાચિત બંધ શરૂ કરે અને આયુષ્ય પૂર્ણ કરી ત્યાંથી તેત્રીશ સાગરોપમના આયુષ્યવાળા અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પન્ન થાય, ત્યાંથી કાળ કરી ચોરાશી લાખ વર્ષના આયુષ્યવાળા તીર્થંકરપણે ઉત્પન્ન થાય તે આત્મા સ્વબંધવિચ્છેદ સમયે તીર્થંકર નામકર્મની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી થાય છે.

પૂર્વકોડવર્ષના આયુષ્યવાળો ગુણિતકર્માશ મનુષ્ય આઠ વર્ષની વયે જ સંયમનો સ્વીકાર કરી આઠ વર્ષ ન્યૂન પૂર્વકોટિ વર્ષ પર્યન્ત વારંવાર બંધ તથા સંક્રમ દ્વારા અત્યંત પુષ્ટ કરી સ્વબંધના અન્ત્ય સમયે આહારકસપ્તકની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી થાય છે.

પૂર્વકોડવર્ષના આયુષ્યવાળા મનુષ્ય કે તિર્યચના નિરંતર સાત ભવ કરે અને તેમાં સંક્લિષ્ટ પરિણામે વારંવાર બંધથી પુષ્ટ કરી તે તે સ્થાને ઉત્પન્ન થનાર મનુષ્ય કે તિર્યચ સ્વભવના અન્ત્યસમયે સૂક્ષ્મત્રિક તથા વિક્લત્રિકની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી થાય છે.

- : જઘન્ય પ્રદેશસત્તાના સ્વામી :-

સામાન્યથી પોતપોતાની સત્તાના ક્ષયના ચરમસમયે ક્ષપિતકર્માશ આત્મા સઘળી પ્રકૃતિઓની જઘન્ય પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી થાય છે. પરંતુ ૧૯ પ્રકૃતિઓની જઘન્ય પ્રદેશસત્તાના સ્વામીમાં આ પ્રમાણે વિશેષતા છે.

ક્ષપિતકર્માશ સમ્યગ્દષ્ટિ પ્રથમ અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરે, ત્યારબાદ મિથ્યાત્વે જઈ સ્વભૂમિકાનુસાર જઘન્ય યોગ વડે અંતર્મુહૂર્ત કાળ પ્રમાણ અનંતાનુબંધિનો બંધ કરી પુનઃ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે અને સાધિક એકસો બત્રીશ સાગરોપમ પ્રમાણ સમ્યક્ત્વનો કાળ પૂર્ણ કરી અન્તે ચોથાથી સાતમા ગુણસ્થાનકે રહેલ, ક્ષય કરનાર આત્મા સ્તિબુકસંક્રમ દ્વારા ઉદયાવલિકાનો ક્ષય કરતાં જ્યારે સ્વરૂપસત્તાની અપેક્ષાએ એક સમય અને સામાન્ય કર્મપણાની અપેક્ષાએ બે સમય પ્રમાણ સ્થિતિ શેષ રહે ત્યારે અનંતાનુબંધિની જઘન્ય પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી થાય છે.

દીર્ઘકાળ સુધી બંધાયેલા ઘણાં દલિકો સત્તામાં હોય તો ઉદ્ધલના વખતે જઘન્ય પ્રદેશસત્તા ન થાય માટે સમ્યક્ત્વ પામી અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરી મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે અંતર્મુહૂર્ત માત્ર બંધ કરવાનું કહેલ છે. વળી અંતર્મુહૂર્ત માત્ર બંધ કરી સાધિક ૧૩૨ સાગરોપમ પ્રમાણ સમ્યક્ત્વનો કાળ પૂર્ણ કરતાં સ્તિબુકસંક્રમ તથા અન્ય સંક્રમ દ્વારા સત્તામાંથી ઘણાં દલિકો નાશ થાય માટે ઉપરોક્ત આત્મા જઘન્ય પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી કહેલ છે.

અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે સ્વભૂમિકાનુસાર જઘન્યયોગે વર્તતાં સ્વબંધ યોગ્ય જઘન્ય અંતર્મુહૂર્તકાળ પ્રમાણ આહારકસપ્તકનો બંધ કરી પ્રથમ ગુણસ્થાનકે આવેલ આત્મા ઉદ્ધલના દ્વારા સંપૂર્ણ અન્તિમ સ્થિતિધાતનો ક્ષય કરી સ્તિબુકસંક્રમ દ્વારા ઉદયાવલિકાનો ક્ષય કરતાં જ્યારે સ્વરૂપની અપેક્ષાએ એક સમય પ્રમાણ અને કર્મત્વની અપેક્ષાએ બે સમય પ્રમાણ સ્થિતિ શેષ રહે ત્યારે આહારકસપ્તકની જઘન્ય પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી થાય છે.

સાધિક ૧૩૨ સાગરોપમ કાળ પ્રમાણ સમ્યક્ત્વનું પાલન કરતાં યથાસંભવ ઉદય તથા સંક્રમ દ્વારા સત્તામાંથી ઘણાં દલિકો ઓછાં કરી મિથ્યાત્વે ગયેલ ક્ષપિતકર્માશ જીવ ઉદ્ધલના કરતાં જ્યારે સ્વરૂપની અપેક્ષાએ સમય પ્રમાણ અને કર્મત્વની અપેક્ષાએ બે સમય પ્રમાણ સ્થિતિ શેષ રહે ત્યારે સમ્યક્ત્વ મોહનીય તથા મિશ્રમોહનીયની જઘન્ય પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી થાય છે.

ક્ષપિતકર્માશ જે જીવ એકેન્દ્રિયપણામાં વૈક્રિય એકાદશનો ઉદ્ધલના દ્વારા ક્ષય કરી સંજિ - તિર્યચમાં ઉત્પન્ન થઈ અંતર્મુહૂર્તકાળ સુધી ઉપરોક્ત પ્રકૃતિઓનો બંધ કરી સાતમી નરકમાં અપ્રતિષ્ઠાન નરકાવાસમાં ૩૩ સાગરોપમના આયુષ્યવાળા નારકપણે ઉત્પન્ન થાય. ત્યાં ઉદય તથા સંક્રમ દ્વારા યથાસંભવ સત્તામાંથી ઘણાં પ્રદેશો ઓછા કરી ત્યાંથી સંજિ - તિર્યચમાં ઉત્પન્ન થઈ તથા પ્રકારના અધ્યવસાયના અભાવે ત્યાં આમાંની એક પણ પ્રકૃતિનો બંધ કર્યા વિના જ કાળ કરી એકેન્દ્રિયમાં ઉત્પન્ન થાય તે જીવ ઉદ્ધલના કરતાં જ્યારે સ્વરૂપની અપેક્ષાએ સમય પ્રમાણ અને કર્મત્વની અપેક્ષાએ બે સમય પ્રમાણ સ્થિતિ શેષ રહે ત્યારે વૈક્રિયસપ્તક, દેવદ્વિક તથા નરકદ્વિક આ ૧૧ પ્રકૃતિઓની જઘન્ય પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી થાય છે.

ઘણાં દલિકો સત્તામાં હોય તો જઘન્ય પ્રદેશસત્તા ન થાય. માટે પ્રથમ એકેન્દ્રિયપણામાં ઉદ્ધલના કરવાનું અને અસંજિ સાતમી નરકમાં જતો ન હોવાથી તેમ જ બંધ દ્વારા ઘણાં દલિકો ન આવે તેથી સંજિ - તિર્યચમાં ઉત્પન્ન થઈ અંતર્મુહૂર્ત કાળ પ્રમાણ બંધ કરવાનું પણ કહેલ છે.

અન્યતર વેદનીય આ ૮ પ્રકૃતિઓના સમયાધિક અયોગિગુણસ્થાનકના સમય પ્રમાણ; મનુષ્યગતિ, યશ:કીર્તિ મનુષ્યાયુ અને ઉચ્ચગોત્રના સમયાધિક અયોગિગુણસ્થાનકના સમય પ્રમાણ અથવા મનુષ્યાયુના મિશ્ર વિના ૧ થી ૧૧ ગુણસ્થાનકે સમયાધિક આવલિકાના સમય પ્રમાણ અને મનુષ્યગતિ તથા ઉચ્ચગોત્રના પ્રથમ ગુણસ્થાનકે આવલિકાના સમય પ્રમાણ તેમ જ યશ:કીર્તિનું અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકના અંતે એક સ્પર્દક થાય છે.

વૈક્રિયસપ્તક, આહારકસપ્તક, દેવદ્વિક અને મનુષ્યાનુપૂર્વી આ સત્તરના અયોગી ગુણસ્થાનકના સમય પ્રમાણ અથવા પ્રથમ ગુણસ્થાનકે આવલિકાના સમય પ્રમાણ સ્પર્દકો થાય છે. થીણાદ્વિત્રિક, મધ્યમ આઠ કષાય, તિર્થચદ્વિક, પ્રથમની ચાર જાતિ, આતપ, ઉદ્યોત, સાધારણ અને સ્થાવરદ્વિક આ બાવીશ પ્રકૃતિઓના નવમા ગુણસ્થાનકે આવલિકા સમય પ્રમાણ અને નરકદ્વિકના નવમા તથા પહેલા ગુણસ્થાનકે પણ આવલિકાના સમય પ્રમાણ સ્પર્દકો થાય છે.

ચોથાથી સાતમા ગુણસ્થાનકે ચાર અનંતાનુબંધિ અને મિથ્યાત્વ એ પાંચના અને પહેલા ગુણસ્થાનકે સમ્યક્ત્વ તથા મિશ્ર-મોહનીયના આવલિકાના સમય પ્રમાણ સ્પર્દકો થાય છે.

મનુષ્ય વિના શેષ ત્રણ આયુષ્યના ત્રીજા વિના યથાસંભવ એકથી પાંચ ગુણસ્થાનકે સમયાધિક આવલિકાના સમય પ્રમાણ, સંજવલન લોભના સૂક્ષ્મ સંપરાય ગુણસ્થાનકે તે ગુણસ્થાનકના સમયાધિક સંખ્યાતમા ભાગના સમય પ્રમાણ અથવા અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકના અન્તે એક સ્પર્દક થાય છે.

નિદ્રાદ્વિકના ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકે પોતાના સંખ્યાતમા ભાગના સમય પ્રમાણ અને પાંચ જ્ઞાનાવરણ, ચાર દર્શનાવરણ તેમ જ પાંચ અંતરાય એ ચૌદ પ્રકૃતિઓના સમયાધિક સંખ્યાતમા ભાગના સમય પ્રમાણ સ્પર્દકો થાય છે.

નવમા ગુણસ્થાનકે હાસ્યષટ્કનું એક અને ત્રણ વેદના બે સ્પર્દકો તેમ જ બીજી રીતે પણ આ જ ગુણસ્થાનકે પુરુષવેદના તેમ જ સંજવલના કોધાદિ ત્રણના બે સમય ન્યૂન બે આવલિકાના સમય પ્રમાણ સ્પર્દકો થાય છે.

ત્યાં અયોગિગુણસ્થાનકે જેઓનો ઉદય નથી પરંતુ સત્તા છે તેમાંની ઔદારિકસપ્તક વગેરે અનુદયવતી દ્વ પ્રકૃતિઓનું દલિક અયોગીના ચરમ સમયે ઉદયવતી પ્રકૃતિઓના ચરમસમયમાં સંક્રમી જતું હોવાથી ચરમસમયે અનુદયવતી પ્રકૃતિઓની સ્વરૂપે સત્તા હોતી નથી. વળી અહીં તથા અન્યત્ર સર્વસ્થલે ચરમસમયે અનુદયવતી પ્રકૃતિઓની સ્વરૂપસત્તા ન હોવાથી તે પ્રકૃતિઓનું દલિક સ્વસ્વરૂપે હોતું નથી. તેથી ચરમસમયરૂપ એક સ્થિતિનું સ્પર્દક થતું નથી. પરંતુ ઉપાન્ત્ય સમયે સ્વરૂપસત્તાની અપેક્ષાએ એક સમય અને સામાન્ય કર્મપણાની અપેક્ષાએ બે સમય પ્રમાણ સ્થિતિનું એક સ્પર્દક થાય છે.

ક્ષપિતકર્માશ આત્માને અયોગીના દ્વિચરમસમયે જે સર્વથી જઘન્ય પ્રદેશસત્તા તે પહેલું પ્રદેશસત્કર્મસ્થાન કહેવાય છે. તેમાં એક-એક પ્રદેશની વૃદ્ધિએ યાવત્ સર્વોત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાવાળા ગુણિતકર્માશ આત્મા સુધીના ભિન્ન ભિન્ન જીવો આશ્રયી તે જ દ્વિચરમસમયે અનન્ત પ્રદેશસત્કર્મસ્થાનો થાય છે. આ અનંત પ્રદેશસત્કર્મસ્થાનોને એક સમયની સ્થિતિનું ચરમ સ્પર્દક કહેવાય છે. એ જ પ્રમાણે ભિન્ન ભિન્ન જીવો આશ્રયી અયોગીના ત્રિચરમસમયે બે સમયની સ્થિતિનું બીજું, ચોથા ચરમસમયે ત્રણ સમયની સ્થિતિનું ત્રીજું એમ અયોગી ગુણસ્થાનકે અયોગી ગુણસ્થાનકના સમયોની સંખ્યાથી એક સ્પર્દક ન્યૂન થાય છે અને સયોગી ગુણસ્થાનકે ચરમસ્થિતિઘાતના ચરમ પ્રક્ષેપથી માંડી પચ્યાનુપૂર્વીએ અનુક્રમે વૃદ્ધિ પામતાં નિરંતર પ્રદેશસત્કર્મસ્થાનો ત્યાં સુધી કહેવાં યાવત્ પોતપોતાની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા થાય. સંપૂર્ણ સ્થિતિ સંબંધી આ યથાસંભવ એક સ્પર્દક થાય છે. તેથી આ દ્વ પ્રકૃતિઓના કુલ સ્પર્દકો અયોગી ગુણસ્થાનકના સમય પ્રમાણ થાય છે.

અયોગિગુણસ્થાનકે ઉદયવાળી ત્રસત્રિક વગેરે ૮ પ્રકૃતિઓના સ્પર્દકો પણ આ જ પ્રમાણે થાય છે. પરંતુ અયોગિગુણસ્થાનકના ચરમસમયે પણ આ પ્રકૃતિઓની સ્વરૂપ સત્તા હોવાથી ચરમસમય સંબંધી એક સ્પર્દક અધિક થવાથી અયોગીના સમયો કરતાં એક સ્પર્દક અધિક થાય છે.

મનુષ્યગતિ વગેરે ચાર પ્રકૃતિઓના પણ ત્રણ વગેરેની જેમ અયોગી ગુણસ્થાનક આશ્રયી સમયાધિક અયોગિગુણસ્થાનકના કાળ પ્રમાણ સ્પર્દકો થાય છે. તેમજ મનુષ્યગતિ તથા ઉચ્ચગોત્રના ઉદ્ધલના વખતે ચરમસ્થિતિઘાતના ચરમપ્રક્ષેપ પછી અનુદયાવલિકામાં સમયન્યૂન આવલિકા પ્રમાણ અને ચરમસ્થિતિઘાતના ચરમપ્રક્ષેપથી પોતપોતાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ સુધીનું એક -એમ કુલ આવલિકાના સમય પ્રમાણ સ્પર્દકો થાય છે. મનુષ્યાયુના ભવને અંતે સમયાધિક આવલિકાના સમય પ્રમાણ સ્પર્દકો થાય છે. વળી યશ:કીર્તિનું અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે યથાપ્રવૃત્તકરણના અન્તે એક સ્પર્દક થાય છે. તે આ રીતે મોહના સર્વોપશમ સિવાયની ક્ષપિતકર્માશની સઘળી ક્રિયાઓ કરી દીર્ઘકાળ સંયમનું પાલન કરી ક્ષપકશ્રેણિ કરના-

આ એક સ્પર્દક જણાવેલ છે. પરંતુ તેથી વધારે બીજાં પણ સ્પર્દકો સંભવી શકે છે. અને તે આ એક સ્પર્દકના ઉપલક્ષણથી લેવાના હોય એમ મને લાગે છે.

ત્રણ વેદોના બે-બે સ્પર્દકો આ પ્રમાણે છે અભવ્ય પ્રાયોગ્ય જઘન્ય પ્રદેશસત્તાવાળો જે આત્મા ત્રસમાં ઉત્પન્ન થઈ અનેકવાર દેશવિરતિ અને સર્વવિરતિ પ્રાપ્ત કરી ચાર વાર મોહનીયનો ઉપશમ કરે અને ૧૩૨ સાગરોપમ પ્રમાણ સમ્યક્ત્વનો કાળ પૂર્ણ કરી સમ્યક્ત્વથી પડયા વિના જ ક્ષપકશ્રેણિ ઉપર આરૂઢ થાય તે જીવને પોતપોતાના વેદના ઉદયના ચરમસમયે જે સર્વ જઘન્ય પ્રદેશસત્તા હોય છે તે સર્વ જઘન્ય પ્રથમ પ્રદેશસત્કર્મસ્થાન કહેવાય. તેમાં તેમાં એક - એક પરમાણુની વૃદ્ધિએ યાવત્ સર્વોત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાવાળા ગુણિતકર્માશ જીવ સુધીના ભિન્ન ભિન્ન જીવો આશ્રયી તે જ ચરમસમયે જે અનંત પ્રદેશસત્કર્મસ્થાનો થાય છે. તેઓનો સમૂહ તે પહેલું સ્પર્દક છે.

તે જ પ્રમાણે નપુંસકવેદ અને સ્ત્રીવેદની બીજી સ્થિતિના ચરમસમયે ચરમપ્રક્ષેપથી આરંભી પોતપોતાની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશ સત્તા સુધીનું ભિન્ન ભિન્ન જીવો આશ્રયી અનંતપ્રદેશસત્કર્મસ્થાનોના સમૂહરૂપ બીજું સ્પર્દક થાય છે. અને પુરુષવેદમાં પ્રથમસ્થિતિના ચરમસમયે જે દ્વિતીયસ્થિતિ સંબંધી ચરમપ્રક્ષેપ થાય છે તે દ્વિતીયસ્થિતિ સંબંધી સર્વ જઘન્ય પ્રદેશસત્કર્મસ્થાન કહેવાય છે. ત્યારબાદ પૂર્વોક્ત રીતે ભિન્ન ભિન્ન જીવો આશ્રયી ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા સુધીના અનંત પ્રદેશસત્કર્મસ્થાનોનું બીજું સ્પર્દક થાય છે.

અથવા પહેલી અને બીજી એમ બન્ને સ્થિતિઓની વિદ્યમાનતા વખતે સર્વ જઘન્ય પ્રદેશસત્તાથી આરંભી પોતપોતાની સર્વોત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા સુધીનું ભિન્ન ભિન્ન જીવો આશ્રયી એક અને બેમાંથી ગમે તે એક સ્થિતિનો ક્ષય થયા બાદ એક સ્થિતિ શેષ રહે ત્યારે બીજું એમ પણ બે સ્પર્દકો થાય છે. ત્યાં નપુંસકવેદ અને સ્ત્રીવેદના બીજી સ્થિતિના ચરમ સ્થિતિઘાતના ચરમ પ્રક્ષેપ પછી પ્રથમસ્થિતિ માત્ર એક ઉદયસમય પ્રમાણ રહે છે. અને પુરુષવેદની પ્રથમસ્થિતિના ક્ષય પછી બે સમયન્યૂન બે આવલિકા પ્રમાણ તેની બીજી સ્થિતિમાં રહેલ દલિકના સ્પર્દકો થાય છે. પણ તે સ્પર્દકોને અહીં સામાન્યથી એક સ્પર્દક કહેલ છે.

પુરુષવેદની પ્રથમસ્થિતિનો વિચ્છેદ થયા બાદ તેની દ્વિતીયસ્થિતિમાં રહેલ દલિકના બે સમયન્યૂન બે આવલિકા પ્રમાણ સ્પર્દકો આ પ્રમાણે થાય છે..... પુરુષવેદના બંધવિચ્છેદ સમયે તત્પ્રાયોગ્ય જઘન્ય યોગસ્થાનવડે જે દલિક બંધાય છે તે દલિક બંધાવલિકા વ્યતીત થયા બાદ સંક્રમે છે. અને તેને સંક્રમાવલિકા કહેવાય છે. તે સંક્રમાવલિકાના ચરમસમયે તે બંધવિચ્છેદ સમયે બંધાયેલ દલિકનો સત્તામાંથી સંપૂર્ણ ક્ષય થઈ જાય છે, તેનો ઉપાન્ય સમયે જે પ્રદેશસત્તા છે તે એક સમયની સ્થિતિરૂપ સર્વ જઘન્ય પ્રથમ પ્રદેશસત્કર્મસ્થાન કહેવાય છે. અને બંધવિચ્છેદ સમયે જ તેનાથી ચડીયાતા બીજા નંબરના યોગસ્થાન વડે બંધાયેલા દલિકના અન્તિમ સંક્રમ વખતે બીજું ત્રીજા નંબરના યોગસ્થાન વડે બંધાયેલ દલિકના ચરમસંક્રમ વખતે ત્રીજું. એ પ્રમાણે બંધવિચ્છેદ સમયે જ ઉત્તરોત્તર યોગસ્થાનની વૃદ્ધિવાળા ભિન્ન-ભિન્ન જીવો આશ્રયી બંધાયેલા દલિકના ચરમસંક્રમ વખતે અસંખ્ય પ્રદેશસત્કર્મસ્થાનો થાય. તે સઘળા પ્રદેશસત્કર્મસ્થાનોનો સમૂહ તે એક સમયની સ્થિતિવાળું એક સ્પર્દક કહેવાય છે.

એ જ પ્રમાણે બંધવિચ્છેદના પૂર્વના પ્રથમ સમયે જઘન્ય યોગસ્થાનથી ઉત્તરોત્તર ઉત્કૃષ્ટ યોગસ્થાન સુધી વર્તનારા ભિન્ન-ભિન્ન જીવો વડે બંધાયેલ કર્મદલિકના ચરમસંક્રમ વખતે અસંખ્ય પ્રદેશસત્કર્મસ્થાનોનું બીજું સ્પર્દક થાય છે. માત્ર આ સ્પર્દક વખતે બંધના ચરમસમયે બંધાયેલ દલિક પણ સત્તામાં વિદ્યમાન હોવાથી બે સમયની સ્થિતિવાળું કહેવાય છે. એ પ્રમાણે બંધવિચ્છેદથી પૂર્વના બીજા, ત્રીજા ચોથા યાવત્ બે સમયન્યૂન બે આવલિકા કાળમાં બંધાયેલ દલિકના પોતપોતાના ચરમસંક્રમ વખતે અનુક્રમે પછી-પછીના સમયે બંધાયેલ દલિકની પણ વિદ્યમાનતા હોવાથી અનુક્રમે ત્રીજું સ્પર્દક ત્રણ સમયની સ્થિતિરૂપ, ચોથું સ્પર્દક ચાર સમયની સ્થિતિરૂપ, પાંચમું સ્પર્દક પાંચ સમયની સ્થિતિરૂપ, એમ બંધવિચ્છેદથી બે સમયન્યૂન બે આવલિકાના પ્રથમસમયે બંધાયેલ કર્મદલિકનું બંધવિચ્છેદ પછીના પ્રથમ સમયે બે સમયન્યૂન બે આવલિકાની સ્થિતિપ્રમાણ છેલ્લું ઉત્કૃષ્ટ સ્પર્દક થાય છે.

સંજ્વલન કોષાદિ ત્રણના સ્પર્દકો પુરુષવેદની જેમ સામાન્યથી બીજી સ્થિતિમાં બે સમયન્યૂન બે આવલિકાના સમય પ્રમાણ થાય છે. પરંતુ કોષાદિ ત્રણના સ્થિતિઘાત, રસઘાત, બંધ, ઉદય અને ઉદીરણા અટક્યા પછીના પ્રથમસમયે કોષાદિ ત્રણની પ્રથમસ્થિતિ પણ સમયન્યૂન આવલિકા પ્રમાણ હોય છે. તેથી તે પ્રથમસ્થિતિમાં સમયન્યૂન આવલિકાના સમયપ્રમાણ સ્પર્દકો પ્રથમ બતાવેલ થીજાદ્વિત્રિક આદિની જેમ થાય છે. પરંતુ તે વખતે બીજી સ્થિતિની પણ વિદ્યમાનતા હોવાથી તે જુદાં

ગણવામાં આવ્યા નથી. ટીકામાં આટલી જ હકીકત મળે છે. પણ જેમ થીજાદ્વિત્રિક આદિ પ્રકૃતિઓમાં ચરમ સ્થિતિધાતના ચરમ પ્રક્ષેપથી પોતપોતાની ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા સુધીનું એક સ્પર્દક વધારે ગણી કુલ આવલિકાના સમયપ્રમાણ સ્પર્દકો ક્યાં છે તેમ અહીં પણ એક સ્પર્દક વધારે ગણી આવલિકાના સમયપ્રમાણ સ્પર્દકો કહેવાં જોઈએ. છતાં અહીં કેમ કહેલ નથી તે બહુશ્ચતો જાણો.

**અહીં પૂજ્ય મહોપાધ્યાય મહારાજસાહેબે સપ્તતિકાના આધારે ટીકા લખેલ છે.
તેથી તે સપ્તતિકાનો સારસંગ્રહ કહેવાય છે.**

ક્યા કર્મના બંધ-ઉદય અથવા સત્તાની સાથે અનુક્રમે કેટલા અને ક્યા ક્યા કર્મોના બંધ-ઉદય અને સત્તા હોય ? એમ સમ્યક્ પ્રકારે વહેંચણી કરવી એટલે કે વિભાગ કરવો તે સંવેધ કહેવાય. તેમજ કેટલી મૂળ અથવા ઉત્તર કર્મપ્રકૃતિઓ બંધાતી હોય ત્યારે મૂળ અથવા ઉત્તર કેટલી કર્મપ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય ? અથવા સત્તા હોય ? તેમજ કેટલી કર્મપ્રકૃતિઓ બંધાતી હોય ત્યારે કેટલી ઉદય અને સત્તામાં હોય ? એમ વિભાગ કરવો તે પણ સંવેધ કહેવાય.

આ ગ્રંથમાં ઉપર જણાવ્યા મુજબ સંવેધ બતાવવામાં આવેલ છે, પરંતુ અધ્યાહારથી કેટલી અને કઈ કર્મપ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય ત્યારે કેટલી પ્રકૃતિઓનો બંધ અથવા સત્તા હોય ? તેમજ કેટલી પ્રકૃતિઓનો બંધ અને સત્તા એમ ઉભય હોય ? અને કેટલી અને કઈ પ્રકૃતિઓની સત્તા હોય ત્યારે કેટલી કર્મપ્રકૃતિઓનો બંધ હોય અથવા ઉદય હોય ? તેમજ કેટલી પ્રકૃતિઓનો બંધ અને ઉદય એમ ઉભય હોય ? એમ વિભાગ કરવો તે પણ સંવેધ કહેવાય.

બંધ સાથે બંધનો સંવેધ :- નવમા ગુણસ્થાનક સુધી સમયે સમયે આયુષ્ય વિના સાતે કર્મો બંધાય છે. અને આયુષ્ય ત્રીજા ગુણસ્થાનક સિવાય એકથી સાત ગુણસ્થાનક સુધી પોતાના ચાલુ ભવના આયુષ્યના ત્રીજા વગેરે ભાગોમાં જ બંધાય છે, માટે આયુષ્ય બંધાય ત્યારે ત્રીજા સિવાય એકથી સાત ગુણસ્થાનકે આઠે કર્મો અવશ્ય બંધાય છે :

મોહનીયકર્મ નવમા ગુણસ્થાનક સુધી બંધાય છે. માટે મોહનીયનો બંધ હોય ત્યારે મિશ્ર સિવાય ૧ થી ૭ ગુણસ્થાનકે આયુષ્યના બંધકાલે ૮, અને શેષકાલે તેમજ ત્રીજા, આઠમા અને નવમા ગુણસ્થાનકે આયુષ્ય વિના સાત કર્મ બંધાય છે.

વેદનીયકર્મ તેરમા સુધી બંધાય છે, જેથી વેદનીય બંધાતું હોય ત્યારે ત્રીજા સિવાય આયુના બંધકાલે ૧થી ૭ ગુણસ્થાનકે ૮, શેષકાલે તેમજ ત્રીજા, આઠમા અને નવમા ગુણસ્થાનકે આયુષ્ય વિના ૭, અને દશમા ગુણસ્થાનકે મોહનીયનો પણ બંધ ન હોવાથી આયુ અને મોહનીય વિના છ, અને ૧૧ થી ૧૩ સુધી એક વેદનીયનો પોતાનો જ બંધ હોય છે.

શેષ જ્ઞાનાવરણીયાદિ પાંચે કર્મો દશમા સુધી બંધાય છે. માટે આ પાંચમાના જ્ઞાનાવરણીય વગેરે કોઈપણ કર્મનો બંધ હોય ત્યારે ત્રીજા સિવાયના એકથી સાત ગુણસ્થાનકે આઠ, અથવા સાત. ત્રીજે, આઠમે અને નવમે આયુષ્ય વિના સાત, અને દશમે મોહનીય તથા આયુષ્ય વિના છ કર્મો બંધાય છે.

ઉદય સાથે ઉદયનો સંવેધ :- આઠે કર્મનો ઉદય દશમા ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે, માટે મોહનીયકર્મનો ઉદય હોય ત્યાં સુધી આઠે કર્મોનો, અને જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય તેમ જ અંતરાયનો ઉદય બારમા સુધી હોય છે. જેથી આ ત્રણમાંથી કોઈપણ કર્મનો ઉદય હોય ત્યારે દશમા સુધી આઠનો અને અગિયારમે તથા બારમે મોહનીયનો ઉદય ન હોવાથી શેષ સાત કર્મનો હોય છે.

વેદનીયાદિ ચારે અઘાતિ કર્મનો ઉદય ચૌદમા સુધી હોવાથી આ ચારમાંના કોઈપણ કર્મનો ઉદય હોય ત્યારે દશમા સુધી આઠનો, અગિયારમે અને બારમે મોહનીય વિના સાતનો અને તેરમે તથા ચૌદમે વેદનીય વગેરે ચાર અઘાતિ કર્મનો જ ઉદય હોય છે.

સત્તા સાથે સત્તાનો સંવેધ :- અગિયારમા ગુણસ્થાનક સુધી આઠ કર્મની સત્તા હોય છે, માટે મોહનીયની સત્તા હોય ત્યાં સુધી આઠની અને શેષ ત્રણ ઘાતિ કર્મોની સત્તા બારમા સુધી હોય છે, માટે તેમાંના જ્ઞાનાવરણીય વગેરે કોઈની પણ સત્તા હોય ત્યારે અગિયારમા સુધી આઠની, અને બારમે મોહનીય સિવાય સાતની સત્તા હોય છે.

ચારે અઘાતિ કર્મોની સત્તા ચૌદમા ગુણસ્થાનક પર્યંત હોવાથી તેમાંના કોઈપણ કર્મની સત્તા હોય ત્યારે અગિયારમા સુધી આઠની, બારમે મોહનીય સિવાય સાતની અને તેરમે તથા ચૌદમે ચાર અઘાતિ કર્મોની જ સત્તા હોય છે.

બંધ સાથે ઉદય અને સત્તાનો સંવેધ :- દશમા ગુણસ્થાનક સુધી ઉદય અને સત્તામાં આઠ, અગિયારમે ઉદયમાં મોહનીય વિના સાત અને સત્તામાં આઠ તેમજ બારમે ઉદય અને સત્તામાં મોહનીય વિના સાત અને પછીના બે ગુણસ્થાનકે ઉદય અને સત્તામાં ચાર કર્મો હોય છે.

ત્યાં ત્રીજા સિવાય એકથી સાત ગુણસ્થાનકે આયુષ્યના બંધકાલે આઠના બંધે, અને આ જ ગુણસ્થાનકોમાં શેષ કાલે તેમજ ત્રીજા, આઠમા અને નવમા ગુણસ્થાનકે સાતના બંધે, અને દશમા ગુણસ્થાનકે મોહનીય અને આયુ વિના છ ના બંધે આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા જ હોય છે.

એકનો બંધ અગિયારમાથી તેરમા સુધી હોવાથી એકના બંધે અગિયારમે મોહનીય વિના સાતનો ઉદય અને આઠની સત્તા. બારમે મોહનીય વિના સાતનો ઉદય અને સાતની સત્તા તથા તેરમા ગુણસ્થાનકે ચારનો ઉદય અને ચારની સત્તા હોય છે.

ભાંગો	બંધ	ઉદય	સત્તા	ગુણસ્થાનક	જઘન્ય કાળ	ઉત્કૃષ્ટ કાળ
૧	૮નો	૮નો	૮ની	ત્રીજા વિના આયુષ્યના બંધકાળે એકથી સાત એમ છ	અંતર્મુહૂર્ત	અંતર્મુહૂર્ત
૨	આયુષ્ય વિના ૭નો	૮નો	૮ની	આયુષ્યના અબંધકાલે ત્રીજા સિવાય સાત અને ત્રીજે ૮ મે અને ૮મે	"	અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન પૂર્વકોડનો ત્રીજો ભાગ અધિક છ માસન્યૂન તેત્રીશ સાગરોપમ
૩	મોહનીય અને આયુષ્ય વિના છનો	"	"	૧૦મું	એક સમય	અંતર્મુહૂર્ત
૪	વેદનીય ૧નો	૭નો	"	૧૧મું	"	"
૫	"	"	૭ની	૧૨મું	અંતર્મુહૂર્ત	અંતર્મુહૂર્ત
૬	"	૪ અઘાતિ કર્મનો	૪ની	૧૩મું	અંતર્મુહૂર્ત	દેશોન પૂર્વકોડ વર્ષ
૭	અબંધ	"	"	૧૪મું	પાંચહસ્વા ક્ષરપ્રમાણ અંતર્મુહૂર્ત	જઘન્ય પ્રમાણે

ટી. ૧ મતાન્તરે અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન ૩૩ સાગરોપમ.

ઉદય અને સત્તા સાથે બંધનો સંવેધ :- દશમા ગુણસ્થાનક સુધી ઉદય અને સત્તામાં આઠ કર્મો હોવાથી આઠના ઉદયે આયુષ્યના બંધકાલે ત્રીજા સિવાય એકથી સાત ગુણસ્થાનકે આઠ, અને આજ ગુણસ્થાનકોમાં શેષકાલે તેમજ ત્રીજે, આઠમે અને નવમે સાત, અને દશમે મોહનીય અને આયુષ્ય વિના છ કર્મો બંધાય છે, તેથી આઠના ઉદયે આ ત્રણ બંધસ્થાનક હોય.

આઠની સત્તા અગિયારમે પણ હોય છે માટે આઠની સત્તામાં દશમા ગુણસ્થાનક સુધી ઉપરના ત્રણ અને અગિયારમે વેદનીયરૂપે એક કર્મનું એમ કુલ ચાર બંધસ્થાન હોય છે.

મોહનીય વિના સાતના ઉદયે અગિયારમે અને બારમે તેમજ સાતની સત્તા કેવળ બારમે હોવાથી સાતની સત્તામાં વેદનીયકર્મ રૂપે એક પ્રકૃતિનું એક જ બંધસ્થાન હોય છે.

તેરમે તેમજ ચૌદમે ચારનો ઉદય અને ચારની સત્તા હોય છે માટે તેરમે ચારના ઉદય અને સત્તામાં એક પ્રકૃતિરૂપે વેદનીયનું એક બંધસ્થાન હોય છે. ચૌદમે બંધનો અભાવ છે.

અથ ગુણસ્થાનક આશ્રયી આઠે કર્મના સંવેધભાંગા :- ત્રીજા સિવાય એકથી સાત એમ છ ગુણસ્થાનકોમાં આયુષ્ય બંધાય ત્યારે આઠનો બંધ, આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા અને શેષકાલે સાતનો બંધ, આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા, આ રીતે બબ્બે ભાંગ હોવાથી કુલ ૧૨ તેમજ ત્રીજે, આઠમે અને નવમે સાતનો બંધ. આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા. દશમે છનો બંધ, આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા. અગિયારમે એકનો બંધ, સાતનો ઉદય, આઠની સત્તા, બારમે એકનો બંધ, સાતનો ઉદય અને સાતની સત્તા. તેરમે એકનો બંધ, ચારનો ઉદય અને ચારની સત્તા અને ચૌદમે અબંધ, ચારનો ઉદય, ચારની સત્તા. એમ આ આઠે ગુણસ્થાનકે પ્રત્યેકમાં એક એક ભાંગ હોવાથી કુલ આઠ. એમ ચૌદે ગુણસ્થાનક આશ્રયી મૂળકર્મના કુલ સંવેધ ભાંગા $૧૨ + ૮ = ૨૦$ થાય છે.

અથ જીવસ્થાનક આશ્રયી આઠે કર્મના સંવેધભાંગા :- સંજીવ્યેન્દ્રિય પર્યાપ્તામાં સર્વ ગુણસ્થાનક ગણીએ તો સાત અને ભાવ-મન ન હોવાથી કેવળી ભગવંતને સંજીમાં ન ગણીએ તો પહેલા પાંચ સંવેધભાંગ સંભવે છે.

શેષ ૧૩ જીવસ્થાનકોમાં આયુના બંધકાલે આઠનો બંધ, આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા અને શેષકાલે સાતનો બંધ, આઠનો ઉદય, આઠની સત્તા. આ બબ્બે ભાંગા ઘટતા હોવાથી કુલ ૨૬. એમ ચૌદે જીવસ્થાનક આશ્રયી કુલ $૭ + ૨૬ = ૩૩$ અથવા $૫ + ૨૬ = ૩૧$ સંવેધ ભાંગા થાય છે.

બંધાદિમાં એક - એક પ્રકૃતિ હોય તો તે પ્રકૃતિ બંધાદિક કહેવાય, અને બે અથવા તેથી વધારે પ્રકૃતિઓ બંધાદિકમાં હોય ત્યારે પ્રકૃતિસ્થાન કહેવાય, અહીં સ્થાન શબ્દ સમૂહવાચી છે.

અથ આઠ કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિઓ આશ્રયી બંધસ્થાનાદિનો તેમજ સંવેધનો વિચાર

જ્ઞાનાવરણ અને અંતરાયકર્મ :- આ બંને કર્મનું પાંચ-પાંચ પ્રકૃતિઓ રૂપ એક જ બંધસ્થાન - ઉદયસ્થાન અને સત્તાસ્થાન છે.

ત્યાં પાંચનું બંધસ્થાન એકથી દશ ગુણસ્થાન સુધી અને તેનો કાળ અભવ્ય આશ્રયી અનાદિ-અનંત, મોક્ષગામી ભવ્યજીવ આશ્રયી અનાદિ-સાન્ત અને અગિયારમા ગુણસ્થાનકથી પડેલા જીવ આશ્રયી સાદિ-સાન્ત એમ ત્રણ પ્રકારે છે, અગિયારમાથી પડે ત્યારે સાદિ અને પુનઃ શ્રેણી માંડી ૧૧મે અથવા ૧૨મે જાય ત્યારે સાન્ત, માટે સાદિ-સાન્ત ભાંગાનો કાળ જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત, કારણ કે ઉપશમશ્રેણીથી પડી ફરીથી અંતર્મુહૂર્તમાં શ્રેણી કરી શકે છે. અને ઉત્કૃષ્ટથી દેશોન અર્ધ પુદ્ગલ પરાવર્ત, કારણ કે ઉપશમશ્રેણીથી પડેલા જીવો વધુમાં વધુ આટલો કાળ જ સંસારમાં રખડે છે. અને પછી અવશ્ય મોક્ષે જાય છે.

પાંચનું ઉદયસ્થાન અને સત્તાસ્થાન બારમા સુધી હોય છે. માટે એ બન્નેનો કાળ અભવ્ય આશ્રયી અનાદિ-અનંત, મોક્ષગામી ભવ્ય આશ્રયી અનાદિ-સાન્ત, એમ બે પ્રકારે હોય છે. આ બંને કર્મના ઉદય અને સત્તાનો અભાવ તેરમે હોય છે. પરંતુ ત્યાંથી પડવાનો અભાવ હોવાથી પાંચના ઉદય અને સત્તાનો સાદિ-સાન્ત કાળ નથી.

દશમા ગુણસ્થાન સુધી પાંચનો બંધ, પાંચનો ઉદય અને પાંચની સત્તા હોય છે. તેનો કાળ અભવ્ય આશ્રયી અનાદિ-અનંત, મોક્ષગામી ભવ્ય આશ્રયી અનાદિ-સાન્ત અને પતિત આશ્રયી જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી દેશોન અર્ધ પુદ્ગલ પરાવર્ત છે.

૧૧મે અને ૧૨મે અબંધ, પાંચનો ઉદય અને પાંચની સત્તા હોય છે. એનો કાળ ૧૧મા ગુણસ્થાનકથી ભવક્ષયે પડનારને આશ્રયી એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી બેમાંથી ગમે તે ગુણસ્થાનક આશ્રયી અન્તર્મુહૂર્ત પ્રમાણ હોય છે, કારણ કે આ ગુણસ્થાનકનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ આટલો જ છે.

સંજી - પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તામાં બાર અથવા ચૌદે ગુણસ્થાનકનો સંભવ હોવાથી આ બંને કર્મના ઉપર જણાવેલ બંને સંવેધ-ભાંગા, અને શેષ તેર જીવસ્થાનકમાં યથાસંભવ પ્રથમના એક-બે અને ચાર ગુણસ્થાનક જ હોવાથી પાંચનો બંધ, પાંચનો ઉદય અને પાંચની સત્તા રૂપ એક જ સંવેધ હોય છે.

દર્શનાવરણીય કર્મ :- આ કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિઓ નવ છે અને પ્રથમના બે ગુણસ્થાનક સુધી નવે બંધાય છે, તેમજ ત્રીજાથી આઠમાના પહેલા ભાગ સુધી થીણદ્વિત્રિક વિના છે અને આઠમાના બીજા ભાગથી દશમા ગુણસ્થાનક સુધી નિદ્રાદિક વિના ચાર બંધાય છે, માટે નવ-છ અને ચાર પ્રકૃતિના સમૂહ રૂપ કુલ ત્રણ બંધસ્થાનો છે.

ત્યાં નવ પ્રકૃતિના બંધસ્થાનનો કાળ - અભવ્યોને આશ્રયી અનાદિ-અનંત, ભવ્યોને આશ્રયી અનાદિ-સાન્ત, સમ્યક્ત્વથી પડેલા જીવોને આશ્રયી સાદિ-સાન્ત એમ ત્રણ પ્રકારે છે. તેમ જ આ છેલ્લા ભંગનો જઘન્યકાળ અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટ દેશોન અર્થ પુદ્ગલ પરાવર્ત પ્રમાણ છે.

છના બંધસ્થાનનો કાળ-જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત, કારણ કે કોઈ જીવ સમ્યક્ત્વથી પડી અંતર્મુહૂર્તમાં ફરીથી સમ્યક્ત્વ પામી શકે છે અને ઉત્કૃષ્ટ કાળ સાધિક ૧૩૨ સાગરોપમ છે કારણ કે મિશ્ર સહિત સમ્યક્ત્વમાં જીવ સતત આટલો જ કાળ રહી શકે છે.

ચારના બંધનો કાળ - આઠમા ગુણસ્થાનકના પ્રથમ ભાગના અન્તે નિદ્રાદિકનો બંધવિચ્છેદ કરી એક સમય ચારનો બંધ કરી ભવક્ષયે પડેલા જીવો આશ્રયી જઘન્યથી એક સમય અને સંપૂર્ણ શ્રેણીનો કાળ પણ અંતર્મુહૂર્ત હોવાથી ઉત્કૃષ્ટથી અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ કાળ છે.

બારમા ગુણસ્થાનક સુધી દરેક જીવોને આ કર્મની ચક્ષુદર્શનાવરણીય વગેરે ચાર પ્રકૃતિઓનો હંમેશાં સતત ઉદય હોય છે માટે ચારનું ઉદયસ્થાન અને ક્યારેક પાંચમાંથી ગમે તે એક નિદ્રાનો ઉદય હોય ત્યારે ચાર દર્શનાવરણ અને પાંચમાંથી એક નિદ્રા, એમ પાંચનું ઉદયસ્થાન હોય છે. કોઈપણ જીવને એક સાથે બે અથવા તેથી વધારે નિદ્રાદિકનો ઉદય હોતો નથી, માટે ઉદયસ્થાન ચાર અને પાંચ પ્રકૃતિના સમૂહરૂપ બેજ હોય છે.

આ ગ્રંથકાર વગેરે કેટલાએક આચાર્ય ભગવંતોના મતે ક્ષપકશ્રેણિમાં તથા ક્ષીણમોહે નિદ્રાનો ઉદય ન હોવાથી ત્યાં માત્ર ચારનું એક જ ઉદયસ્થાન અને એકથી અગિયાર ગુણસ્થાનક સુધી તેમજ અન્ય આચાર્યોના મતે ક્ષપકશ્રેણિમાં તથા ક્ષીણમોહના દ્વિચરમ સમય સુધી જ્યારે પાંચમાંથી એક પણ નિદ્રાનો ઉદય ન હોય ત્યારે ચારનું અને નિદ્રાનો ઉદય હોય ત્યારે પાંચનું એમ બે ઉદયસ્થાન હોય છે.

ત્યાં છઠ્ઠા ગુણસ્થાનક સુધી પાંચમાંથી ગમે તે એક નિદ્રાનો ઉદય થઈ શકે છે, માટે છઠ્ઠા ગુણસ્થાનક સુધી પાંચના ઉદયમાં પાંચ ભાંગા થાય, અને થીણદ્વિત્રિકનો ઉદય છઠ્ઠા ગુણસ્થાનક પછી ન હોવાથી સાતમાંથી ૧૧ મા સુધી પાંચના ઉદયે નિદ્રા અથવા પ્રયલા સાથે બેજ ભાંગા થાય છે.

ઉપશમશ્રેણિમાં અગિયારમા ગુણસ્થાનક સુધી અને ક્ષપકશ્રેણિમાં નવમા ગુણસ્થાનકના પહેલા ભાગ સુધી આ કર્મની બધી જ પ્રકૃતિઓ સત્તામાં હોવાથી નવનું અને ક્ષપકશ્રેણિમાં નવમાના પહેલા ભાગના અન્તે થીણદ્વિત્રિકનો ક્ષય થવાથી આ ગુણસ્થાનકના બીજા ભાગથી બારમા ગુણસ્થાનકના ઉપાન્ત્ય સમય સુધી છનું અને નિદ્રાદિકનો સ્વરૂપ સત્તાની અપેક્ષાએ ક્ષય થવાથી બારમાના ચરમસમયે ચારનું ને એમ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય છે.

સત્તાનો કાળ :- નવની સત્તા અભવ્યને અનાદિ-અનંત અને ભવ્યને અનાદિ સાન્ત કાળ છે. છની સત્તા ક્ષપકશ્રેણિમાં જ હોવાથી અને સકલશ્રેણિનો કાળ પણ અંતર્મુહૂર્ત હોવાથી જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ એમ બન્ને રીતે અંતર્મુહૂર્ત તેમજ ચારની સત્તા બારમાના ચરમ સમયે હોવાથી તેનો જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ કાળ પણ એક સમય પ્રમાણ હોય છે.

સંવેધ :- (૧) નવનો બંધ-ચારનો ઉદય અને નવની સત્તા (૨) નવનો બંધ પાંચનો ઉદય અને નવની સત્તા આ બે પ્રથમના બે ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. પછી થીણદ્વિત્રિકનો બંધ ન હોવાથી ત્રીજાથી આઠમાના પહેલા ભાગ સુધી (૩-૪) છનો બંધ ચાર કે પાંચનો ઉદય નવની સત્તા, આ બે સંવેધ અને નિદ્રાદિકના બંધવિચ્છેદ પછી ઉપશમશ્રેણિમાં દસમા સુધી અને ક્ષપકશ્રેણિમાં નવમાના પહેલા ભાગ સુધી (૫) ચારનો બંધ ચારનો ઉદય અને નવની સત્તા તેમજ ઉપશમશ્રેણિમાં નિદ્રાનો ઉદય હોય ત્યારે ચારનો બંધ-પાંચનો ઉદય-નવની સત્તા આ બે અને ક્ષપકશ્રેણિમાં થીણદ્વિત્રિકનો ક્ષય થયા બાદ નવમાના બીજા ભાગથી દશમા સુધી. (૭) ચારનો બંધ ચારનો ઉદય અને છ ની સત્તા, તેમ જ અગિયારમા ગુણસ્થાનકે બંધના અભાવે (૮) ચારનો ઉદય અને નવની સત્તા (૯) પાંચનો ઉદય -નવની સત્તા આ બે અને બારમા ગુણસ્થાનકના ઉપાન્ત્ય સમય સુધી બંધના અભાવે (૧૦) ચારનો ઉદય, છની સત્તા તેમ જ છેલ્લા સમયે (૧૧) ચારનો ઉદય અને ચારની સત્તા એમ મૂળ મતે કુલ અગિયાર સંવેધ અને ક્ષપકશ્રેણિમાં નિદ્રાનો ઉદય માને છે તે મહર્ષિઓના મતે (૧) ચારનો બંધ,

પાંચનો ઉદય અને છની સત્તા તેમ જ બંધના અભાવે બારમે પણ (૨) પાંચનો ઉદય અને છની સત્તા આ બે સંવેધ વધારે હોવાથી કુલ તેર સંવેધ ભાંગા છે.

કાળ :- અબંધ, ચારનો ઉદય અને ચારની સત્તા બારમાના ચરમ સમયે જ હોવાથી તેનો જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ એમ બન્ને રીતે કાળ એક જ સમય તેમ જ ક્ષપકશ્રેણિમાં જીવ કાળ કરતો ન હોવાથી ક્ષપકશ્રેણિમાં જ ઘટે એવા ચારનો બંધ - ચારનો ઉદય - છની સત્તા તેમજ અબંધ ચારનો ઉદય છની સત્તા. આ બે ભાંગાઓનો જઘન્ય તેમ જ ઉત્કૃષ્ટ કાળ અંતર્મુદૂર્ત અને અન્ય આચાર્યોના મતે ક્ષપકશ્રેણિમાં ઘટતા નિદ્રાના ઉદયવાળા બે ભાંગાઓનો પણ આવે અને ત્યારે નિદ્રાદિકનો ઉદય પરાવર્તમાન હોવાથી ચારે ભાંગાનો કાળ જ. ૧ સમય, ઉ.અંતર્મુદૂર્ત આવે. અને ચારનો બંધ, ચાર કે પાંચનો ઉદય નવની સત્તા તેમ જ અબંધ ચાર - પાંચનો ઉદય અને નવની સત્તા આ ચાર ભાંગાઓનો કાળ મરણની અપેક્ષાએ અને નિદ્રાદિકનો ઉદય પરાવર્તમાન હોવાથી પણ જઘન્યથી એક સમય અને મરણ વિના ઉત્કૃષ્ટથી અંતર્મુદૂર્ત છે.

નવનો બંધ, ચાર-પાંચ નો ઉદય અને નવની સત્તા તેમ જ છ નો બંધ ચાર-પાંચનો ઉદય અને નવની સત્તા આ ચારે સંવેધનો કાળ જઘન્યથી ૧ સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી અંતર્મુદૂર્ત છે. કારણ કે અધુવોદથી પ્રકૃતિઓ તેની યોગ્ય ભૂમિકામાં સમયથી અંતર્મુદૂર્ત અવશ્ય બંધની જેમ ઉદયમાં પણ પરાવર્તન પામે છે.

હવે ચૌદ જીવસ્થાનક આશ્રયી વિચારીએ તો સંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તમાં સર્વ ગુણસ્થાનકનો સંભવ હોવાથી અગિયાર અથવા તેર અને જો લબ્ધિ પર્યાપ્તા અને કરણ અપર્યાપ્તાની વિવક્ષા કરીએ તો સંજી અપર્યાપ્તામાં પ્રથમના બે ગુણસ્થાનકે નવના બંધના બે અને ચોથે ગુણસ્થાનકે છના બંધના બે એમ ચાર તેમ જ લબ્ધિ અપર્યાપ્તાની વિવક્ષા કરીએ તો આ જીવ ભેદમાં અને શેષ બાર એમ કુલ તેરે જીવભેદમાં નવના બંધના પ્રથમના બે જ સંવેધ ઘટે છે.

વેદનીયકર્મ :- આ કર્મની બે જ પ્રકૃતિઓ છે. તેમાં અસાતાનો બંધ છઠ્ઠા સુધી તેમ જ સાતાનો બંધ તેરમા સુધી હોય છે. અને બન્નેનો ઉદય ૧૪ માના ચરમ સમય સુધી હોય છે. પરંતુ આ બન્ને પ્રકૃતિઓ બંધ અને ઉદયમાં પરાવર્તમાન હોવાથી બંધ કે ઉદયમાં સાથે આવતી નથી પણ બેમાંથી ગમે તે એક જ આવે છે માટે એક પ્રકૃતિનું એક જ બંધસ્થાન અને એક જ ઉદયસ્થાન છે.

તેરમા ગુણસ્થાનક સુધી વિવક્ષિત એક ગુણસ્થાનકમાં એક જીવને પણ ઉદયમાં સાતા અને અસાતા પરાવર્તમાન થઈ શકે છે. પણ ચૌદમા ગુણસ્થાનકે તેમ પરાવર્તમાન થતી નથી પરંતુ જે જીવને સાતાનો ઉદય હોય તેને સાતાનો જ અને જે જીવને અસાતાનો ઉદય હોય તેને અસાતાનો જ ઉદય હોય છે આ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું.

ચૌદમાના ઉપાન્ત્ય સમય સુધી દરેક જીવોને સાતા અને અસાતા એ બન્નેની અને ચરમ સમયે સાતાના ઉદયવાળાને સાતાની અને અસાતાના ઉદયવાળાને અસાતાની જ સત્તા હોય છે. માટે એક અને બે પ્રકૃતિ રૂપે બે જ સત્તાસ્થાન છે.

સંવેધ :- (૧) અસાતાનો બંધ, અસાતાનો ઉદય, બેની સત્તા (૨) અસાતાનો બંધ, સાતાનો ઉદય, બેની સત્તા (૩) સાતાનો બંધ, અસાતાનો ઉદય, બેની સત્તા અને (૪) સાતાનો બંધ, સાતાનો ઉદય, બેની સત્તા આ ચારે એક થી છ ગુણસ્થાનક સુધી સંભવે છે.

ત્યાર બાદ અસાતાનો બંધ ન હોવાથી સાતાથી તેરમા ગુણસ્થાનક સુધી ત્રીજો અને ચોથો એમ બે ભંગ સંભવે છે.

૧૪મા ગુણસ્થાનકમાં દ્વિચરમ સમય સુધી (૫) અબંધ, સાતાનો ઉદય, બેની સત્તા (૬) અબંધ અસાતાનો ઉદય, બેની સત્તા અને ચરમ સમયે (૭) સાતાનો ઉદય, સાતાની સત્તા (૮) અસાતાનો ઉદય, અસાતાની સત્તા આ ચાર ભંગ ઘટે છે. એમ વેદનીયકર્મના કુલ આઠ સંવેધ ભાંગા છે.

કાળ :- ત્યાં છેલ્લા બે ભાંગા ચૌદમાના ચરમ સમયે હોવાથી તેનો કાળ જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ એમ બન્ને રીતે એક સમય, અને પાંચમા અને છઠ્ઠા ભાંગાનો જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ એમ બન્ને રીતે સમય ન્યૂન ૧૪મા ગુણસ્થાનકના કાળ પ્રમાણ અંતર્મુદૂર્ત, અને પ્રથમના ચારે ભાંગાનો કાળ જઘન્યથી એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી અંતર્મુદૂર્ત છે.

હવે આજ ભાંગાઓ જીવસ્થાનકોમાં વિચારીએ અને સંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તમાં ચૌદે ગુણસ્થાનકની વિવક્ષા કરીએ તો તેમાં આઠ અને શેષ તેર જીવસ્થાનકમાં પ્રથમના ચાર તેમજ સંજી પર્યાપ્તમાં પણ બાર ગુણસ્થાનકની જ વિવક્ષા કરીએ તો ચૌદે જીવસ્થાનકમાં પ્રથમના ચાર ભંગ જ ઘટે છે. અને છેલ્લા ચાર ભંગ માત્ર કેવળી ભગવંતમાં જ ઘટે છે.

આયુષ્ય કર્મ :- આ કર્મની ચાર પ્રકૃતિઓ છે. પરંતુ કોઈપણ એક જીવને બંધમાં અને ઉદયમાં એક જ હોય છે. એક સાથે બે કે ત્રણ બંધ કે ઉદયમાં હોતી નથી માટે એક પ્રકૃતિરૂપ બંધસ્થાન અને ઉદયસ્થાન એક જ છે. તેમજ પરભવનું આયુષ્ય ન બાધે ત્યાં સુધી વિવક્ષિત ભવના આયુષ્યની એકની અને પરભવ આયુના બંધસમયથી આરંભી ત્યાંથી કાળ ન કરે ત્યાં સુધી બેની સત્તા હોય છે. માટે એક અને બે પ્રકૃતિરૂપ બે સત્તાસ્થાન હોય છે.

જીવ જ્યાં સુધી પરભવ-આયુના બંધની શરૂઆત ન કરે ત્યાં સુધી અબદ્ધાયુ, પરભવ આયુના બંધની શરૂઆતથી બંધ પૂર્ણ ન કરે ત્યાં સુધી બધ્ધમાનાયુ અને બંધ સમાપ્ત કર્યા બાદ ત્યાંથી કાળ ન કરે ત્યાં સુધી બદ્ધાયુ એમ ત્રણ અવસ્થા હોય છે.

નરકાયુનો બંધ પહેલા, તિર્યચ આયુનો પ્રથમના બે અને મનુષ્યાયુનો પ્રથમના બે અને ચોથું એમ ત્રણ અને દેવાયુનો બંધ ત્રીજા વિના એકથી ૭ એમ છ ગુણસ્થાનકે હોય છે.

નરક અને દેવાયુનો ઉદય પ્રથમના ચાર, તિર્યચાયુનો પ્રથમના પાંચ અને મનુષ્યાયુનો ઉદય ૧૪મા ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે.

નરક અને તિર્યચાયુની સત્તા સાતમા સુધી, દેવાયુષ્યની સત્તા ઉપશમશ્રેણિ આશ્રયી અગિયારમા સુધી અને મનુષ્ય આયુની સત્તા ૧૪મા સુધી હોય છે.

સંવેધ નરકગતિ :- અબદ્ધાયુ (૧) નરકાયુષ્યનો ઉદય અને નરકાયુની સત્તા ગુણસ્થાનક ૧ થી ૪. બધ્ધમાનાયુ (૨) તિર્યચાયુનો બંધ, નરકાયુનો ઉદય, નરક-તિર્યચાયુની સત્તા ગુણસ્થાનક પ્રથમના બે. બધ્ધમાનાયુ (૩) મનુષ્યાયુનો બંધ, નરકાયુનો ઉદય, નરક-મનુષ્યાયુની સત્તા. ગુણસ્થાનક ત્રીજા વિના ૧થી૪. બદ્ધાયુ (૪) નરકાયુનો ઉદય, નરક-તિર્યચાયુની સત્તા (૫) નરકાયુનો ઉદય, નરક-મનુષ્યાયુની સત્તા, આ બન્ને ભાંગામાં ગુણસ્થાન ૧ થી ૪.

દેવગતિ :- અબદ્ધાયુ (૧) દેવાયુનો ઉદય અને દેવાયુની સત્તા. ગુણસ્થાનક ૧ થી ૪. બધ્ધમાનાયુ (૨) તિર્યચાયુનો બંધ, દેવાયુનો ઉદય, દેવ-તિર્યચાયુની સત્તા. ગુણસ્થાનક પ્રથમના બે (૩) મનુષ્યાયુનો બંધ, દેવાયુનો ઉદય, દેવ-મનુષ્યાયુની સત્તા. ગુણસ્થાનક ત્રીજા વિના એક થી ચાર, બદ્ધાયુ (૪) દેવાયુનો ઉદય, દેવ-તિર્યચાયુની સત્તા, (૫) દેવાયુનો ઉદય, દેવ-મનુષ્યાયુની સત્તા. આ બન્ને ભાંગામાં ગુણસ્થાનક ૧ થી ૪.

તિર્યચગતિ :- અબદ્ધાયુ (૧) તિર્યચાયુનો ઉદય, તિર્યચાયુની સત્તા. ગુણસ્થાનક ૧ થી ૫. બધ્ધમાનાયુ (૨) નરકાયુનો બંધ, તિર્યચાયુનો ઉદય, તિર્યચ-નરકાયુની સત્તા. ગુણસ્થાનક પહેલું. (૩) તિર્યચાયુનો બંધ, તિર્યચાયુનો ઉદય તિર્યચ-તિર્યચાયુની સત્તા. ગુણસ્થાનક પ્રથમના બે (૪) મનુષ્યાયુનો બંધ, તિર્યચાયુનો ઉદય તિર્યચ-મનુષ્યાયુની સત્તા. ગુણસ્થાનક પ્રથમના બે (૫) દેવાયુનો બંધ, તિર્યચાયુનો ઉદય, તિર્યચ-દેવાયુની સત્તા. ગુણસ્થાનક ત્રીજા વિના ૧ થી ૫ બદ્ધાયુ (૬) તિર્યચાયુનો ઉદય તિર્યચ-નરકની સત્તા (૭) તિર્યચાયુનો ઉદય, તિર્યચ-તિર્યચાયુની સત્તા (૮) તિર્યચાયુનો ઉદય તિર્યચ મનુષ્યાયુની સત્તા (૯) તિર્યચાયુનો ઉદય, તિર્યચ-દેવાયુની સત્તા આ ચારે ભાંગામાં ગુણસ્થાનક ૧ થી ૫.

મનુષ્યગતિ :- અબદ્ધાયુ (૧) મનુષ્યાયુનો ઉદય, મનુષ્યાયુની સત્તા. ગુણસ્થાનક ૧ થી ૧૪. બધ્ધમાનાયુ (૨) નરકાયુનો બંધ, મનુષ્યાયુનો ઉદય, મનુષ્ય-નરકાયુની સત્તા. ગુણસ્થાનક પહેલું. (૩) તિર્યચાયુનો બંધ, મનુષ્યાયુનો ઉદય, મનુષ્ય-તિર્યચાયુની સત્તા. ગુણસ્થાનક પ્રથમના બે. (૪) મનુષ્યાયુનો બંધ, મનુષ્યાયુનો ઉદય, મનુષ્ય-મનુષ્યાયુની સત્તા. ગુણસ્થાનક પ્રથમના બે (૫) દેવાયુનો બંધ, મનુષ્યાયુનો ઉદય, મનુષ્ય-દેવાયુની સત્તા. ગુણસ્થાનક ત્રીજા વિના ૧ થી ૭. બદ્ધાયુ (૬) મનુષ્યાયુનો ઉદય, મનુષ્ય નરકાયુની સત્તા. (૭) મનુષ્યાયુનો ઉદય, મનુષ્ય તિર્યચાયુની સત્તા. (૮) મનુષ્યાયુનો ઉદય, મનુષ્ય-મનુષ્યાયુની સત્તા. આ ત્રણે ભાંગામાં ગુણસ્થાનક ૧ થી ૭ (૯) મનુષ્યાયુનો ઉદય, મનુષ્ય-દેવાયુની સત્તા. ગુણસ્થાનક એકથી અગિયાર.

કાળ :- આયુષ્યનો બંધ અંતર્મુદૂર્ત સુધી જ હોય છે માટે ચારે ગતિમાં બધ્ધમાનાયુના બારે ભાંગાનો કાળ જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ એમ બન્ને રીતે અંતર્મુદૂર્ત પ્રમાણ છે. તેમજ નારક અને દેવો પોતાના આયુષ્યના છ માસ બાકી હોય ત્યારે પરભવાયુ બાંધે છે. અને બન્નેનું જઘન્યાયુ દશ હજાર વર્ષ પ્રમાણ અને ઉત્કૃષ્ટાયુ તેત્રીસ સાગરોપમ પ્રમાણ છે માટે નરકાયુષ્યનો ઉદય અને નરકાયુની સત્તા તેમ જ દેવાયુનો ઉદય અને દેવાયુની સત્તા આ બન્ને ભાંગાઓનો કાળ જઘન્ય-છ માસ ન્યૂન દસ હજાર વર્ષ અને ઉત્કૃષ્ટથી છ માસ ન્યૂન તેત્રીસ સાગરોપમ પ્રમાણ છે. અને કેટલાક આચાર્ય ભગવંતોના મતે નારકી અંતર્મુદૂર્ત આયુષ્ય બાકી હોય ત્યારે પણ પરભવાયુ બાંધે છે તેઓના મતે પહેલા ભાંગાનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ અંતર્મુદૂર્ત ન્યૂન તેત્રીસ સાગરોપમ પણ ઘટે છે.

આ બન્ને ગતિમાં બદ્ધાયુના છેલ્લા બબ્બે ભાંગાનો કાળ જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ એમ બંને રીતે અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન છ માસ અને મતાંતરે નરકાયુના ઉદયવાળા છેલ્લા બે ભાંગાનો કાળ જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત છે.

તિર્યંચાયુનો ઉદય અને તિર્યંચાયુની સત્તા. મનુષ્યાયુનો ઉદય અને મનુષ્યાયુની સત્તા આ બન્ને ભાંગાઓનો કાળ જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી યુગલિકો આશ્રયી છ માસ ન્યૂન ત્રણ પલ્યોપમ, તેમજ મતાંતરે પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગે ન્યૂન ત્રણ પલ્યોપમ છે.

આ તિર્યંચ અને મનુષ્યગતિમાં બદ્ધાયુના આઠે ભાંગાઓનો કાળ જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન પૂર્વકોડનો ત્રીજો ભાગ, પરંતુ મતાંતરે યુગલિક આશ્રયી તિર્યંચાયુનો ઉદય અને તિર્યંચ-દેવાયુની સત્તા, મનુષ્યાયુનો ઉદય અને મનુષ્ય-દેવાયુની સત્તા, આ બે ભાંગાઓનો કાળ ઉત્કૃષ્ટથી અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ છે.

હવે જીવસ્થાન આશ્રયી વિચારીએ તો -

સંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્ત ચારે ગતિમાં હોવાથી તેમાં ૨૮ ભાંગા હોય છે.

લબ્ધિ અપર્યાપ્ત સંજી પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ તથા મનુષ્ય જ હોય છે તેમજ તેઓ બંધ પણ તિર્યંચ અને મનુષ્યાયુનો જ કરે છે માટે આ બન્ને ગતિમાં અબદ્ધાયુનો એક-એક બધ્યમાનાયુના તિર્યંચ અને મનુષ્યના બબ્બે કુલ ચાર અને બદ્ધાયુના પણ આ જ બબ્બે એમ કુલ દશ ભાંગા છે.

અસંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્ત તિર્યંચ જ હોય છે, અને તે ચારે ગતિમાં જાય છે માટે અસંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તમાં તિર્યંચના નવ ભાંગા હોય છે.

અસંજી પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્ત તિર્યંચ અને મનુષ્ય હોવાથી અપ૦ સંજી પંચે૦ માં બતાવ્યા મુજબ પાંચ તિર્યંચના અને પાંચ મનુષ્યના એમ દશ ભાંગા હોય છે.

શેષ દશ જીવસ્થાનકોમાં તિર્યંચો જ હોય છે તેમજ આ જીવો તિર્યંચ અને મનુષ્યાયુનો જ બંધ કરે છે માટે દશે જીવસ્થાનકોમાં અબદ્ધાયુનો એક, બધ્યમાન અને બદ્ધાયુના બબ્બે એમ કુલ પાંચ પાંચ ભાંગા હોય છે.

ગોત્રકર્મ :- આ કર્મની પણ બે જ પ્રકૃતિઓ છે પરંતુ પરાવર્તમાન હોવાથી બંધ અને ઉદયમાં બન્ને એક સાથે હોતી નથી. પરંતુ ગમે તે એક - એક હોય છે. માટે એક પ્રકૃતિરૂપ એક બંધસ્થાન અને ઉદયસ્થાન છે. ૧૪-માના ચરમસમયે માત્ર ઉચ્ચગોત્રની સત્તા હોય છે અને તેઉ-વાઉકાયમાં ઉચ્ચગોત્રની ઉદ્વલના કર્યા પછી તેઓમાં તેમજ ત્યાંથી નીકળી પૃથ્વીકાયાદિક અન્ય તિર્યંચોમાં પણ જ્યાં સુધી ઉચ્ચગોત્ર ન બાંધે ત્યાં સુધી અંતર્મુહૂર્ત માત્ર નીચગોત્રની પણ સત્તા હોય છે એમ બે રીતે એક પ્રકૃતિનું અને શેષકાલે સર્વ જીવોને બે પ્રકૃતિનું એમ બે સત્તાસ્થાનો છે.

નીચનો બંધ પ્રથમના બે ગુણસ્થાનક સુધી અને ઉદય પ્રથમના પાંચ ગુણસ્થાનક સુધી, ઉચ્ચનો બંધ એકથી દશ ગુણસ્થાનક સુધી અને ઉદય ચૌદ ગુણસ્થાનક સુધી છે. કેવલ નીચની સત્તા માત્ર પહેલા ગુણસ્થાનકે અને કેવળ ઉચ્ચની સત્તા ચૌદમાના ચરમ સમયે જ હોય છે અને બન્નેની સત્તા સર્વ ગુણસ્થાનકોમાં હોય છે.

સંવેધ :- (૧) નીચનો બંધ, નીચનો ઉદય અને નીચની સત્તા. આ ભાંગો તેઉકાય-વાઉકાયમાં ઉચ્ચગોત્રની ઉદ્વલના કર્યા બાદ તેમજ ત્યાંથી નીકળી અન્ય તિર્યંચોમાં માત્ર અંતર્મુહૂર્ત કાળ પર્યંત હોય છે તેમજ તેઉકાય અને વાઉકાયમાં અને ત્યાંથી નીકળેલા જીવો પણ અનન્તર તિર્યંચના ભવમાં સમ્યક્ત્વ પામતા નથી માટે પહેલે ગુણસ્થાનકે જ હોય (૨) નીચનો બંધ, નીચનો ઉદય અને બે ની સત્તા પ્રથમના બે ગુણસ્થાનક સુધી (૩) નીચનો બંધ, ઉચ્ચનો ઉદય, બેની સત્તા. ગુણસ્થાનક પ્રથમના બે (૪) ઉચ્ચનો બંધ, નીચનો ઉદય, બેની સત્તા પ્રથમના પાંચ ગુણસ્થાનક (૫) ઉચ્ચનો બંધ, ઉચ્ચનો ઉદય અને બેની સત્તા પ્રથમના દશ ગુણસ્થાનક (૬) ઉચ્ચનો ઉદય, બેની સત્તા. ૧૧મા ગુણસ્થાનકથી ચૌદમાના ઉપાન્ત્ય સમય સુધી (૭) ઉચ્ચનો ઉદય, ઉચ્ચની સત્તા ૧૪માના ચરમ સમયે હોય છે.

કાળ :- તેઉકાય અને વાઉકાયમાં ઉચ્ચગોત્રની ઉદ્વલના કરી અલ્પકાળમાં જ અન્ય તિર્યંચોમાં જઈ અંતર્મુહૂર્ત પછી ઉચ્ચનો બંધ થવાથી બેની સત્તા થાય છે માટે પ્રથમ ભાંગાનો કાળ જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી તેઉકાય - વાઉકાયની અસંખ્યાત ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી સ્વકાય સ્થિતિમાંથી ઉદ્વલના કરવાનો પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ કાળ

બાદ કરી શેષકાળ અને અન્ય તિર્યચમાં અંતર્મુહૂર્ત. કુલ પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગે ન્યૂન અંતર્મુહૂર્ત અધિક અસંખ્યાતી ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી પ્રમાણ છે.

(૨) નીચનો બંધ, નીચનો ઉદય અને બેની સત્તાનો કાળ-પ્રથમ સમયે નીચગોત્ર બાંધી બીજા સમયે ઉચ્ચગોત્ર બાંધનારને આશ્રયી જઘન્યથી એક સમય અને સાતમી નરકના મિથ્યાદષ્ટિને ભવ પર્યંત આ જ ભાંગો હોય છે તેમજ સાતમી નરકનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય તિર્યચો બાંધે છે અને ભવના છેલ્લા અંતર્મુહૂર્તમાં જે ગતિમાં જવાનું હોય તે જ ગતિ લાયક બંધ પણ થાય છે તેમજ સાતમી નરકમાંથી કાળ કરીને પણ જીવ તિર્યચોમાં જ ઉત્પન્ન થાય છે અને એવા તિર્યચોને પણ ભવના પ્રથમ અંતર્મુહૂર્તમાં આજ ભાંગો ઘટે છે. માટે પૂર્વભવનું એક, અને પછીના ભવનું એક એમ બે અંતર્મુહૂર્ત અને તેત્રીશ સાગરોપમ નારકના, આ પ્રમાણે આ ભાંગાનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ બે અંતર્મુહૂર્ત અધિક તેત્રીશ સાગરોપમ છે.

(૩) નીચનો બંધ, ઉચ્ચનો ઉદય અને બેની સત્તાનો કાળ બંધ આશ્રયી નીચ અને ઉચ્ચગોત્ર પરાવર્તમાન હોવાથી જઘન્યથી એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી અંતર્મુહૂર્ત છે.

(૪) ઉચ્ચનો બંધ, નીચનો ઉદય અને બેની સત્તાનો કાળ બંધ આશ્રયી પરાવર્તમાન હોવાથી જઘન્યથી એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી બે અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન તેત્રીશ સાગરોપમ પ્રમાણ છે. કારણ કે નરકમાં નીચનો ઉદય હોય છે. અને સામાન્યથી સાતમી નરકમાં મિથ્યાદષ્ટિને ભવસ્વભાવે નીચનો જ બંધ હોય છે પરંતુ સાતમી નરકમાં ઉત્પન્ન થઈ અંતર્મુહૂર્તમાં જ ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ પામી ભવના દ્વિચરમ અંતર્મુહૂર્ત સુધી સમ્યક્ત્વમાં રહેનાર નારક ઉચ્ચગોત્રનો જ બંધ કરે છે માટે તેવા જીવને આશ્રયી આટલો અને છમાસ બાકી હોય ત્યારે આયુષ્ય બાંધે જ એ મતે આયુષ્ય બાંધતાં મિથ્યાત્વ જ હોવાથી અંતર્મુહૂર્ત અધિક છ માસ ન્યૂન ૩૩ સાગરોપમ ઉત્કૃષ્ટ કાળ ઘટી શકે છે.

(૫) ઉચ્ચનો બંધ, ઉચ્ચનો ઉદય અને બેની સત્તાનો કાળ નીચ અને ઉચ્ચ બંધમાં પરાવર્તમાન હોવાથી જઘન્યથી એક સમય અને નીચનો બંધ પ્રથમના બે ગુણસ્થાનક સુધી હોવાથી તેમજ મિથ્યાત્વ પામ્યા વિના જીવ દેવ અને મનુષ્યભવમાં સાધિક ૧૩૨ સાગરોપમ કાળ પ્રમાણ જ સંસારમાં રહી શકે છે માટે ઉત્કૃષ્ટથી સાધિક ૧૩૨ સાગરોપમ પ્રમાણ છે.

(૬) ઉચ્ચનો ઉદય અને બેની સત્તાનો કાળ અગિયારમા ગુણસ્થાનકથી ભવક્ષયે પડનારને આશ્રયી જઘન્યથી એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી તેરમા ગુણસ્થાનક આશ્રયી દેશોન પૂર્વકોડ વર્ષ છે.

(૭) ઉચ્ચનો ઉદય તેમજ ઉચ્ચની સત્તાનો કાળ જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ એમ બન્ને રીતે એક સમયનો જ છે.

આજ ભાંગાઓનો જીવસ્થાનક આશ્રયી વિચાર :- પર્યાપ્તા સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિયમાં સર્વ ગુણસ્થાનકોની વિવક્ષા કરીએ તો સાત, અને બાર ગુણસ્થાનકની વિવક્ષા કરીએ તો પ્રથમના છ હોય છે, લબ્ધિપર્યાપ્ત અને કરણ અપર્યાપ્ત એવા સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિયની વિવક્ષા કરીએ તો તેમાં પહેલું -બીજું અને ચોથું ગુણસ્થાનક હોવાથી તેમજ ચારે ગતિના જીવો આવતા હોવાથી પ્રથમના પાંચ અને જો લબ્ધિ અપર્યાપ્તની વિવક્ષા કરીએ તો તેમાં માત્ર નીચગોત્રનો જ ઉદય હોવાથી પહેલો, બીજો અને ચોથો એમ ત્રણ ભાંગા હોય છે અને શેષ બાર જીવસ્થાનકોમાં પણ આ જ ત્રણ ભાંગા હોય છે.

- : અથ ગુણસ્થાનક આશ્રયી છ કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિઓનો સંવેધ :-

પ્રથમના દશ ગુણસ્થાનકોમાં જ્ઞાનાવરણીય અને અંતરાયનો પાંચ પ્રકૃતિના બંધ, ઉદય અને સત્તારૂપ ત્રણ વિકલ્પવાળો એક અને અગ્યારમે તેમજ બારમે ગુણસ્થાનકે અબંધ, પાંચનો ઉદય અને પાંચની સત્તારૂપ બે વિકલ્પવાળો એક ભાંગો હોય છે.

દર્શનાવરણીયના પ્રથમના બે ગુણસ્થાનકોમાં નવનો બંધ, ચાર અથવા પાંચનો ઉદય, અને નવની સત્તા આ બે, ત્રીજાથી આઠમા ગુણસ્થાનકના પહેલા ભાગ સુધી છ નો બંધ, ચાર અથવા પાંચનો ઉદય અને નવની સત્તા આ બે, તેમજ આઠમાના બીજા ભાગથી દશમા સુધી ચારનો બંધ, ચાર-પાંચનો ઉદય અને નવની સત્તા, આ બે તેમજ ક્ષપકશ્રેણિમાં નવમાના પહેલા ભાગે થીણદ્વિત્રિકનો ક્ષય થવાથી અને મૂળ મતે નિદ્રાનો ઉદય ન હોવાથી નવમાના બીજા ભાગથી દશમા ગુણસ્થાનક સુધી ચારનો બંધ, ચારનો ઉદય અને છની સત્તા હોય છે. માટે સામાન્યથી નવમા અને દશમા ગુણસ્થાનકે ચારના બંધના કુલ ત્રણ, અગિયારમે અબંધ, ચાર કે પાંચનો ઉદય અને નવની સત્તા આ બે. અને બારમે ચારનો ઉદય અને છ ની સત્તા તેમજ ચરમ સમયે ચારનો ઉદય, ચારની સત્તા, એમ બે સંવેધ ભાંગા હોય છે.

મતાન્તરે ક્ષપકશ્રેણિમાં નિદ્રાનો ઉદય માનીએ તો નવમાના બીજા ભાગથી દશમા ગુણસ્થાનક સુધી ક્ષપકશ્રેણિમાં ચારનો બંધ, પાંચનો ઉદય અને છની સત્તા, તેમજ પૂર્વોક્ત ત્રણ એમ કુલ ચાર, વળી બારમા ગુણસ્થાનકે પહેલાં બતાવેલ બે તેમજ પાંચનો ઉદય અને છની સત્તા એમ કુલ ત્રણ ભાંગા હોય છે.

વેદનીયકર્મના પ્રથમના છ ગુણસ્થાનકોમાં પહેલા ચાર, સાતથી તેરમા ગુણસ્થાનક સુધી સાતાના બંધના બે તેમજ ચૌદમા ગુણસ્થાનકે અબંધના ચાર ભાંગા હોય છે.

આયુષ્યકર્મના પહેલા ગુણસ્થાનકે ૨૮ અને નરકાયુનો બંધ પહેલા ગુણસ્થાનકે જ થાય છે, તેથી નરકાયુનો બંધ, તિર્યચાયુનો ઉદય, તિર્યચ નરકાયુની સત્તા તેમજ નરકાયુનો બંધ, મનુષ્યાયુનો ઉદય અને મનુષ્ય-નરકાયુની સત્તા, આ બે વિના બીજા ગુણસ્થાને શેષ ૨૬, ત્રીજા ગુણસ્થાનકે તથાસ્વભાવે આયુનો બંધ ન હોવાથી ચારે ગતિમાં બધ્યમાન અવસ્થાના બાર ભાંગા વિના શેષ ૧૬, ચોથા ગુણસ્થાનકે અબદ્ધાયુના ચાર, બદ્ધાયુના ૧૨ એમ ૧૬ અને આ ગુણસ્થાનકે દેવો અને નારકો મનુષ્યાયુનો જ અને મનુષ્યો તેમજ તિર્યચો દેવાયુનો જ બંધ કરે છે. માટે બધ્યમાન અવસ્થાના ચારેગતિના એક-એક એમ કુલ મળી ૨૦ ભાંગા હોય છે.

પાંચમે ગુણસ્થાનકે માત્ર તિર્યચ અને મનુષ્ય જ હોય છે. અને તેઓ પણ એક દેવાયુનો જ બંધ કરે છે. માટે બન્ને ગતિના મળી અબદ્ધાયુ અને બધ્યમાનાયુના બબ્બે તેમજ બદ્ધાયુના આઠ એમ કુલ બાર ભાંગા, છઠ્ઠે તથા સાતમે ગુણસ્થાનકે માત્ર મનુષ્ય જ હોવાથી અને તેઓ પણ દેવાયુનો જ બંધ કરતા હોવાથી માત્ર મનુષ્ય ગતિના જ અબદ્ધાયુ અને બધ્યમાનાયુનો એક-એક તેમજ બદ્ધાયુના ચાર એમ કુલ છ ભાંગા હોય છે.

અબદ્ધાયુ અથવા માત્ર દેવાયુ બાંધી જીવ ઉપશમશ્રેણિ કરી શકે છે. માટે ઉપશમશ્રેણિ આશ્રયી ૮થી૧૧ મા સુધી મનુષ્યાયુનો ઉદય-મનુષ્યાયુની સત્તા, મનુષ્યાયુનો ઉદય મનુષ્ય-દેવાયુની સત્તા આ બે ભાંગાઓ અને ક્ષપકશ્રેણિ આશ્રયી અગિયારમા વિના આ ત્રણ ગુણસ્થાનકોમાં તેમજ બારથી ચૌદ એ ત્રણ ગુણસ્થાનકોમાં માત્ર મનુષ્યાયુનો ઉદય અને મનુષ્યાયુની સત્તારૂપ એક જ ભાંગો હોય છે.

ગોત્રકર્મના પ્રથમના ગુણસ્થાનકે પહેલા પાંચ, બીજા ગુણસ્થાનકે પહેલા વિના એ જ ચાર અને ત્રીજા - ચોથા તથા પાંચમા ગુણસ્થાનકે ઉચ્ચગોત્રના બંધવાળા બે, છઠ્ઠાથી દશમા સુધી ઉચ્ચના બંધ તથા ઉદયવાળો એક અને ૧૧માંથી તેરમા સુધી ઉચ્ચનો ઉદય અને ઉચ્ચ-નીચની સત્તા તેમજ ચૌદમે ઉચ્ચનો ઉદય અને બે ની સત્તા અને ચરમ સમયે ઉચ્ચનો ઉદય -ઉચ્ચની સત્તા એમ બે ભાંગા હોય છે.

મોહનીયકર્મ :- આ કર્મના ૨૨-૨૧-૧૭-૧૩-૯-૫-૪-૩-૨ અને ૧ પ્રકૃતિરૂપ કુલ દશ બંધસ્થાનો છે પહેલા ગુણસ્થાનકે અનેક જીવો આશ્રયી છવીંશ પ્રકૃતિઓનો બંધ હોવા છતાં કોઇપણ એક જીવ એક સમયે બે યુગલમાંથી એક યુગલ અને ત્રણ વેદમાંથી એક જ વેદ બાંધે છે એથી કષાય, ભય, જુગુપ્સા, મિથ્યાત્વમોહનીય આ ૧૯ ધ્રુવબંધી, બેમાંથી કોઇપણ એક યુગલ અને ત્રણમાંથી એક વેદ એમ બાવીસ બાંધે છે માટે બે યુગલને ત્રણ વેદે ગુણતાં કુલ છ ભાંગા થાય અર્થાત્ અનેક જીવો આશ્રયી બાવીસનો બંધ છ પ્રકારે હોય છે.

બીજા ગુણસ્થાનકે મિથ્યાત્વનો બંધ ન હોવાથી તેને બાદ કરતાં ૨૧નો બંધ હોય છે. અહીં નપુંસકવેદનો પણ બંધ ન હોવાથી બે યુગલને બે વેદે ગુણતાં કુલ ૨૧ ના બંધના ચાર ભાંગા થાય.

અનંતાનુબંધિ ચારનો બંધવિચ્છેદ થવાથી ત્રીજે અને ચોથે ગુણસ્થાનકે તે ચાર વિના ૧૭ બંધાય છે. પરંતુ અહીં સ્ત્રીવેદનો પણ બંધ ન હોવાથી પુરુષવેદની સાથે બે યુગલના બે જ ભાંગા થાય છે. તેમજ તેરના અને નવના બંધે પણ તે જ પ્રમાણે બે બે ભાંગા થાય છે.

પાંચમે ગુણસ્થાનકે અપ્રત્યાખ્યાનીય ચાર કષાય વિના તેર, અને છઠ્ઠા ગુણસ્થાનકથી આઠમા સુધી પ્રત્યાખ્યાનીય ચાર કષાય વિના નવ બંધાય છે. પરંતુ અરતિ -શોક છઠ્ઠા સુધી જ બંધાય છે માટે સાતમે અને આઠમે ગુણસ્થાનકે નવના બંધે એક જ ભાંગો થાય છે.

નવમા ગુણસ્થાનકના પહેલા ભાગે પુરુષવેદ અને ચાર સંજ્વલનરૂપ પાંચ પ્રકૃતિનું, બીજા ભાગે પુરુષવેદ વિના ચારનું; ત્રીજા ભાગે સંજ્વલન ક્રોધ વિના ત્રણનું, ચોથા ભાગે સ. માન વિના બેનું અને પાંચમા ભાગે સં. માયા વિના

લોભરૂપ એક પ્રકૃતિનું એમ કુલ પાંચ બંધસ્થાનો અને આ દરેક બંધસ્થાનોમાં બંધ આશ્રયી કોઇપણ પ્રકૃતિ પરાવર્તમાન ન હોવાથી એક-એક એમ કુલ પાંચ ભાંગાઓ થાય છે.

એમ દશે બંધસ્થાને મળી કુલ ૨૧ બંધ ભાંગા હોય છે,

કાળ :- ૨૨નો બંધ પ્રથમ ગુણસ્થાનકે હોવાથી તેનો કાળ અનાદિ અનંત, અનાદિ સાન્ત, અને સાદિ સાન્ત, એમ ત્રણ પ્રકારે અને ૨૧ નો બંધ સાસ્વાદન ગુણસ્થાને જ હોય છે માટે સાસ્વાદનના કાળ પ્રમાણે જઘન્યથી ૧ સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી ૯ આવલિકા છે.

૧૭નો બંધ ત્રીજે અને ચોથે, તેરનો બંધ પાંચમે, અને નવનો બંધ છઠ્ઠાથી આઠમા ગુણસ્થાનક સુધી છે. સમ્યક્ત્વ દેશવિરતિ તેમજ સર્વવિરતિનો કાળ જઘન્યથી પણ અંતર્મુદૂર્ત પ્રમાણ હોવાથી આ ત્રણે બંધસ્થાનનો કાળ જઘન્યથી અંતર્મુદૂર્ત અને ૧૭ના બંધનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ મિશ્રસહિત સમ્યક્ત્વના ઉત્કૃષ્ટકાળ પ્રમાણ સાધિક ૧૩૨ સાગરોપમ તેમજ દેશવિરતિ અને સર્વવિરતિનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ દેશોનપૂર્વકોડ વર્ષ હોવાથી તેર અને નવ એમ બન્ને બંધસ્થાનોનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ પણ તેટલો જ છે.

પાંચથી એક પ્રકૃતિ સુધીના પાંચે બંધસ્થાનો નવમા ગુણસ્થાનકે હોવાથી અને ઉપશમશ્રેણિમાં એક સમયે પાંચમાથી કોઇપણ બંધ કરી બીજા સમયે કાળ કરનારની અપેક્ષાએ જઘન્યથી ૧ સમય અને આ ગુણસ્થાનકનો કાળ પણ અંતર્મુદૂર્ત હોવાથી પાંચે બંધસ્થાનનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ પણ અંતર્મુદૂર્ત છે.

ઉદયસ્થાન :- ૧-૨-૪-૫-૬-૭-૮-૯ અને ૧૦ પ્રકૃતિરૂપ મોહનીયકર્મના ૯ ઉદયસ્થાનો છે ત્યાં દશમા ગુણસ્થાનકે સંજ્વલન લોભ અને પડતાને નવમા ગુણસ્થાનકે જ્યાં સુધી વેદનો ઉદય ન થાય ત્યાં સુધી ચાર સંજ્વલનમાંથી કોઇપણ એક પ્રકૃતિનો, અને આ જ ગુણસ્થાનકે વેદોદય થયા પછી બે નો, તેમજ પડતાને આઠમા ગુણસ્થાનકે બેમાંથી કોઇપણ એક યુગલનો ઉદય થવાથી ચાર, ભયનો ઉદય થાય ત્યારે પાંચ, જુગુપ્સાનો ઉદય થાય ત્યારે છ, અને ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વીને છઠ્ઠે અથવા સાતમે ગુણસ્થાનકે સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ઉદય થવાથી સાતનો ઉદય થાય છે.

દેશવિરતિએ પ્રત્યાખ્યાનીય કોધાદિ કોઇ પણ એકનો ઉદય થવાથી આઠનો, ચોથે ગુણસ્થાનકે અપ્રત્યાખ્યાનીય કોધાદિ કોઇપણ એકનો ઉદય થવાથી નવ અને સમ્યક્ત્વમોહનીય વિના પૂર્વ કહેલ આઠમા સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે અનંતાનુબંધી કોઇપણ એક કોધાદિકનો ઉદય થવાથી નવનો, અને પહેલે ગુણસ્થાનકે મિથ્યાત્વનો ઉદય થવાથી દશનો ઉદય થાય છે.

આ દરેક ઉદયસ્થાનો જુદા જુદા ગુણસ્થાનકે અને અનેક જીવ આશ્રયી અનેક પ્રકારે હોય છે તેનો વિચાર હવે પછી કરાશે.

મિથ્યાત્વનો ઉદય પ્રથમ ગુણસ્થાનક સુધી, અનંતાનુબંધી ચારનો બીજા સુધી, મિશ્રમોહનીયનો માત્ર ત્રીજા ગુણસ્થાનકે, અપ્રત્યાખ્યાનીય ચારનો ચોથા સુધી, પ્રત્યાખ્યાનીય ચાર કષાયનો પાંચમા સુધી, સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વીને ચાર થી સાત સુધી, હાસ્યષ્ટકનો આઠમા સુધી, અને ત્રણે વેદોનો નવમા ગુણસ્થાનકના અમુક કાળ સુધી, એ જ પ્રમાણે સંજ્વલન કોધાદિક ત્રણનો નવમા ગુણસ્થાનકના અમુક અમુક કાળ સુધી, તેમજ બાદર લોભનો નવમાના અંત સુધી, અને સૂક્ષ્મ લોભનો ઉદય દશમા ગુણસ્થાનકે હોય છે.

જે જે પ્રકૃતિનો જ્યાં સુધી ઉદય કહેલ છે ત્યાં સુધી હોય છે પણ તેની પછીના ગુણસ્થાનકોમાં હોતો નથી. એમ સર્વત્ર સમજવું.

જ્યાં જેટલી પ્રકૃતિઓનો ઉદય કહ્યો છે. ત્યાં ત્યાં બીજી બધી પ્રકૃતિઓનો ઉદય અવશ્ય હોય જ પરંતુ ભય-જુગુપ્સા સમ્યક્ત્વમોહનીયનો અને અનંતાનુબંધીનો ઉદય પોતપોતાના ઉદય યોગ્ય ગુણસ્થાનકોમાં ઉદય અવશ્ય હોય એમ ન સમજવું, પરંતુ હોય પણ ખરો અને ન પણ હોય. ભય-જુગુપ્સા અધુવોદયી હોવાથી આઠમા સુધી કોઇપણ ગુણસ્થાનકોમાં ગમે ત્યારે તે બન્નેનો અથવા બેમાંથી એક નો ઉદય હોઈ શકે છે અથવા બન્ને ન પણ હોય, ચોથાથી સાતમા ગુણસ્થાનક સુધી ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વીને સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ઉદય હોય, પરંતુ ક્ષાયિક અને ઔપશમિક સમ્યક્ત્વીને ન હોય, અને ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વી ચોથાથી સાતમા સુધીના કોઇપણ ગુણસ્થાનકે દર્શનસપ્તકનો ક્ષય કરવા તત્પર થાય અને પહેલાં ચાર અનંતાનુબંધીનો ક્ષય કરે પરંતુ પછી જો તેવા વિશુદ્ધ અધ્યવસાયો ન રહે તો દર્શનત્રિકનો ક્ષય ન પણ કરે અને ચારનો ક્ષય કરી અટકી જાય તેવા આત્માઓને કોઇકાળે અશુભ અધ્યવસાયના ઉત્થાનથી જો મિથ્યાત્વનો ઉદય થાય તો પહેલે ગુણસ્થાનકે જાય, ત્યારે સત્તામાંથી તદ્દન ક્ષય કરેલ અનંતાનુબંધીનો પુનઃ બંધ શરૂ કરે તેવા આત્માઓને પહેલે ગુણસ્થાનકે એક બંધાવલિકા સુધી અનંતાનુબંધીનો ઉદય હોતો નથી. તે સિવાય પહેલા ગુણસ્થાનકે હંમેશા અનંતાનુબંધીનો અવશ્ય ઉદય હોય છે.

પ્રકારના જીવો સ્ત્રીવેદના ઉદયવાળા હોય છે. અને આવા જ બીજા ચાર પ્રકારના નપુંસકવેદના ઉદયવાળા હોય છે.

માટે ચારને ત્રણ ગુણતાં બાર, આ બારે પ્રકારના જીવો હાસ્ય-રતિના ઉદયવાળા હોય અને બીજા કેટલાક આવા જ બાર પ્રકારના જીવો અરતિ-શોકના ઉદયવાળા હોય. માટે બારને બે એ ગુણતાં આ સાતના ઉદયવાળા કુલ જીવો ચોવીશ પ્રકારના થાય. અર્થાત્ ચોવીસ ભાંગા થાય છે, તે ચોવીશ ભાંગાઓના સમૂહને એક ચોવીશી કહેવાય છે. એમ સર્વત્ર સમજવું માટે સાતના ઉદયની એક ચોવીશી અર્થાત્ ચોવીશ ભાંગા થાય છે.

એ સાતના ઉદયમાં અનંતાનુબંધી અથવા ભય અથવા જુગુપ્સા આ ત્રણમાંથી કોઈપણ એક પ્રકૃતિનો ઉદય થાય, ત્યારે ત્રણ પ્રકારે આઠનો ઉદય થાય અને એક પ્રકારના આઠના ઉદયમાં ઉપર બતાવ્યા મુજબ એકેક ચોવીસી ભાંગા થાય છે. માટે આઠના ઉદયની ત્રણ ચોવીશી, એટલે ભાંગા ૭૨ થાય.

એજ પ્રમાણે પહેલાં બતાવેલ સાતમાં અનંત ભય, અનંત જુગુપ્સા અથવા ભય જુગુપ્સા એમ બે-બે પ્રકૃતિઓનો અધિક ઉદય થવાથી નવનો ઉદય થાય. તે પણ ત્રણ પ્રકારે હોવાથી કુલ ત્રણ ચોવીશી એટલે ભાંગા ૭૨ થાય છે.....

અને તે જ સાતમાં અનંત-ભય- જુગુપ્સા એ ત્રણનો ઉદય એક સાથે થાય ત્યારે વધુમાં વધુ દશનો ઉદય થાય છે. અહીં એક જ વિકલ્પ હોવાથી એક ચોવીશી એટલે ચોવીશ ભાંગા થાય છે, એમ પહેલા ગુણસ્થાનકે સાતની એક, આઠની ત્રણ, નવની ત્રણ, દશની એક એમ સર્વ મળી આઠ ચોવીશી અને તેના ભાંગા ૧૮૨ થાય છે.

સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે ૨૧નો બંધ હોય છે. અને ત્યાં સાતથી નવ પર્યંત ત્રણ ઉદયસ્થાન હોય છે. અનંત ચાર ક્રોધાદિ, એક યુગલ અને એક વેદ - એમ ક્રમમાં ક્રમ આ ગુણસ્થાનકે સાતનો ઉદય હોય છે. અને અહીં પણ પહેલાંની જેમ એક ચોવીશી અર્થાત્ ચોવીશ ભાંગા થાય છે. આ સાતમાં ભય-જુગુપ્સા આ બેમાંથી એકનો ઉદય થાય ત્યારે બે રીતે આઠનો ઉદય થવાથી બે ચોવીશી એટલે ૪૮ ભાંગા થાય. તેમજ ભય-જુગુપ્સા બન્નેનો સાથે ઉદય થાય ત્યારે નવનો ઉદય એક જ રીતે થાય માટે એક ચોવીશી એટલે ચોવીશ ભાંગા થાય. એમ સાસ્વાદને ત્રણે ઉદયસ્થાન મળી કુલ ચાર ચોવીશી અને તેના ભાંગા ૯૬ થાય છે.

૧૭નો બંધ ત્રીજે અને ચોથે ગુણસ્થાનકે છે, ત્યાં ત્રીજે ગુણસ્થાનકે સાતથી નવ પર્યંત ત્રણ ઉદયસ્થાનો છે અહિં અનંતાનુબંધીનો ઉદય ન હોવાથી અપ્રત્યાખ્યાનીય વગેરે ત્રણે ક્રોધાદિક, બેમાંથી એક યુગલ, ત્રણમાંથી એક વેદ, અને મિશ્રમોહનીય એમ ક્રમમાં ક્રમ સાત - પ્રકૃતિનો ઉદય હોય છે માટે સાતની એક ચોવીસી, અને ભય - જુગુપ્સા એ બેમાંથી ગમે તે એકનો ઉદય થાય ત્યારે આઠનો ઉદય બે રીતે થવાથી બે ચોવીસી, અને ભય-જુગુપ્સા બન્નેનો સાથે ઉદય થાય ત્યારે નવના ઉદયની એક ચોવીસી એમ ત્રીજા ગુણસ્થાનકે ત્રણે ઉદયસ્થાને મળી કુલ ચાર ચોવીસી અને તેના ભાંગા ૯૬ થાય.

ચોથે ગુણસ્થાનકે ત્રણે પ્રકારના સમ્યગ્દષ્ટિ જીવો આશ્રયી છ થી નવ સુધીના ચાર ઉદયસ્થાનો હોય છે પરંતુ ક્ષાયિક અને ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ઉદય ન હોવાથી છ થી આઠ સુધીના ત્રણ, અને ક્ષાયોપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ઉદય ન હોવાથી છ થી આઠ સુધીના ત્રણ ઉદયસ્થાનો હોય છે ત્યાં અપ્રત્યાખ્યાનીય વગેરે ત્રણે ક્રોધાદિ, બેમાંથી એક યુગલ, અને ત્રણમાંથી એક વેદ, એમ ઓછામાં ઓછા આ છ પ્રકૃતિનો ઉદય ક્ષાયિક-ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને હોય છે, બન્ને સમ્યક્ત્વ અલગ હોવા છતાં ઉદય પ્રકૃતિઓ તેની તે જ હોવાથી છ ના ઉદયની એક ચોવીસી થાય છે. આ છમાં ભય કે જુગુપ્સા બેમાંથી એકનો ઉદય થવાથી સાતનો, તેમજ ક્ષાયોપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને એક સમ્યક્ત્વ મોહનીયનો ઉદય વધારે થવાથી પહેલાં બતાવેલ છમાં સમ્યક્ત્વમોહનીય નાંખવાથી સાતનો ઉદય કુલ ત્રણ

અને ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ઉદય ન હોવાથી છ થી આઠ સુધીના ત્રણ, અને ક્ષાયોપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ઉદય વધારે હોવાથી સાતથી નવ સુધીના ત્રણ ઉદયસ્થાનો હોય છે ત્યાં અપ્રત્યાખ્યાનીય વગેરે ત્રણે ક્રોધાદિ, બેમાંથી એક યુગલ, અને ત્રણમાંથી એક વેદ, એમ ઓછામાં ઓછા આ છ પ્રકૃતિનો ઉદય ક્ષાયિક-ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને હોય છે, બન્ને સમ્યક્ત્વ અલગ હોવા છતાં ઉદય પ્રકૃતિઓ તેની તે જ હોવાથી છ ના ઉદયની એક ચોવીસી થાય છે. આ છમાં ભય કે જુગુપ્સા બેમાંથી એકનો ઉદય થવાથી સાતનો, તેમજ ક્ષાયોપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને એક સમ્યક્ત્વ મોહનીયનો ઉદય વધારે થવાથી પહેલાં બતાવેલ છમાં સમ્યક્ત્વમોહનીય નાંખવાથી સાતનો ઉદય કુલ ત્રણ

ચોથે ગુણસ્થાનકે ત્રણે પ્રકારના સમ્યગ્દષ્ટિ જીવો આશ્રયી છ થી નવ સુધીના ચાર ઉદયસ્થાનો હોય છે પરંતુ ક્ષાયિક અને ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ઉદય ન હોવાથી છ થી આઠ સુધીના ત્રણ, અને ક્ષાયોપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ઉદય વધારે હોવાથી સાતથી નવ સુધીના ત્રણ ઉદયસ્થાનો હોય છે ત્યાં અપ્રત્યાખ્યાનીય વગેરે ત્રણે ક્રોધાદિ, બેમાંથી એક યુગલ, અને ત્રણમાંથી એક વેદ, એમ ઓછામાં ઓછા આ છ પ્રકૃતિનો ઉદય ક્ષાયિક-ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને હોય છે, બન્ને સમ્યક્ત્વ અલગ હોવા છતાં ઉદય પ્રકૃતિઓ તેની તે જ હોવાથી છ ના ઉદયની એક ચોવીસી થાય છે. આ છમાં ભય કે જુગુપ્સા બેમાંથી એકનો ઉદય થવાથી સાતનો, તેમજ ક્ષાયોપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને એક સમ્યક્ત્વ મોહનીયનો ઉદય વધારે થવાથી પહેલાં બતાવેલ છમાં સમ્યક્ત્વમોહનીય નાંખવાથી સાતનો ઉદય કુલ ત્રણ

પ્રકારે થાય છે માટે ત્રણ ચોવીશી, અને પહેલાં બતાવેલ છમાં ભય, જુગુઠ બન્નેનો ઉદય થવાથી ક્ષાયિક-ઔપશમિક સમ્યક્ત્વીને તેમજ ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વને બતાવેલ સાતમાં ભય - જુગુપ્સા બેમાંથી એકનો ઉદય થવાથી આઠના ઉદયના ત્રણે સમ્યક્ત્વી આશ્રયી ત્રણ વિકલ્પો થાય છે માટે આઠના ઉદયની ત્રણ ચોવીશી થાય.

તેમજ ક્ષાયોપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને સમ્યક્ત્વમોહનીય સહિત પહેલાં બતાવેલ સાતમાં ભય - જુગુપ્સા બન્નેનો ઉદય સાથે થાય ત્યારે નવનો ઉદય અને તેનો એક વિકલ્પ હોવાથી એક ચોવીશી, એમ આ ગુણસ્થાનકે ત્રણે પ્રકારના સમ્યગ્દષ્ટિ આશ્રયી ૮ ચોવીશી અને ભાંગા ૧૮૨ થાય.

અને અલગ અલગ વિચારીએ તો ક્ષાયિકને અને ઔપશમિકને ચાર ચોવીશી અને ૯૬ ભાંગા થાય તથા ક્ષાયોપશમિકને ચાર ચોવીશી અને ૯૬ ભાંગા હોય છે.

એમ પાંચમે-છઠ્ઠે-સાતમે ગુણસ્થાનકે પણ ત્રણે પ્રકારના સમ્યક્ત્વી હોય, પરંતુ ક્ષાયિક અને ઔપશમિક સમ્યક્ત્વીને સમ્યક્ત્વમોહનીય ઉદયમાં હોતી નથી પરંતુ ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વીને સમ્યક્ત્વમોહનીય ઉદયમાં હોય છે. માટે ક્ષાયિક તથા ઔપશમિક સમ્યક્ત્વીને જેટલી પ્રકૃતિઓ ઉદયમાં હોય છે તેના કરતાં ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વીને એક સમ્યક્ત્વમોહનીય વધારે હોય એમ સમજવું.

પાંચમા ગુણઠાણે ૧૩ના બંધે અપ્રત્યાખ્યાનીય કથાયનો ઉદય ન હોવાથી પ્રત્યાખ્યાનીય વગેરે બે ક્રોધાદિક, બેમાંથી એક યુગલ, ૩ માંથી એક વેદ એમ ઓછામાં ઓછો પાંચ પ્રકૃતિનો ઉદય ક્ષાયિક અને ઔપશમિક સમ્યક્ત્વીને હોય છે અને તેની એક ચોવીશી, તેમાં ભય-જુગુપ્સા આ બેમાંથી એકનો ઉદય અધિક થવાથી, અથવા ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વીને પહેલેથી જ સમ્યક્ત્વમોહનીય ઉદયમાં વધારે હોવાથી છનો ઉદય થાય છે એમ છનો ઉદય ત્રણ રીતે થવાથી ત્રણ ચોવીશી, અને પહેલાં બતાવેલ પાંચમાં ભય-જુગુપ્સા અથવા ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વીને સમ્યક્ત્વમોહનીય અને ભય અથવા જુગુપ્સા બેમાંથી એક એમ બેનો ઉદય વધારે હોવાથી સાતના ઉદયના પણ ત્રણ વિકલ્પો થાય છે માટે ત્રણ ચોવીશી, અને ક્ષાયોપશમિકને છ માં ભય- જુગુપ્સાનો એક સાથે ઉદય થવાથી આઠનો ઉદય થાય છે અને તેની એક ચોવીશી, એમ પાંચમા ગુણસ્થાનકે ચારે ઉદયસ્થાને મળી કુલ આઠ ચોવીશી અને ભાંગા ૧૮૨ થાય છે.

પરંતુ કેવલ ક્ષાયિક અને ઔપશમિક સમ્યક્ત્વીને વિચારીએ તો તેની ચાર અને ક્ષાયોપશમિકને વિચારીએ તો તેની પણ ચાર ચોવીશી થાય છે.

છઠ્ઠે - સાતમે - આઠમે ગુણસ્થાનકે નવનો બંધ હોય છે આ ત્રણે ગુણસ્થાનક અલગ હોવા છતાં બંધમાં પ્રકૃતિઓ સરખી જ હોવાથી ત્રણે ગુણસ્થાનકની ચોવીશી અને ભાંગા જુદા ગણવામાં આવ્યા નથી માટે એક ગણેલા છે. જુદા જુદા ગુણસ્થાનકની વિવક્ષા કરીએ તો ચોવીશી અને ભાંગા જુદા ગણાય આમાં વિવક્ષા ભેદ જ છે.

છઠ્ઠે - સાતમે ગુણઠાણે નવના બંધે ૪ થી સાત પર્યંતના ચાર ઉદયસ્થાન હોય છે. પ્રત્યાખ્યાનીયનો ઉદય ન હોવાથી સંજ્વલન ક્રોધાદિક એક, એક યુગલ અને એક વેદ એમ ઓછામાં ઓછો ચાર પ્રકૃતિનો ઉદય હોય છે અને તેની એક ચોવીશી, તેમાં ભય-જુગુપ્સા આ બેમાંથી એકનો અથવા ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વીને સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ઉદય થાય ત્યારે કુલ પાંચનો ઉદય ત્રણ રીતે થાય માટે ત્રણ ચોવીશી. અને એ જ ચારમાં ભય-જુગુપ્સા એકી સાથે અને ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વીને સમ્યક્ત્વ મોહનીય અને ભય-અથવા જુગુપ્સા એમ બે પ્રકૃતિનો ઉદય અધિક થવાથી છ નો ઉદય પણ ત્રણ રીતે થાય છે. માટે આની પણ ત્રણ ચોવીશી, અને ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વીને પહેલાં બતાવેલ ચારમાં સમ્યક્ત્વમોહનીય, ભય-જુગુપ્સા એ ત્રણોનો એક સાથે ઉદય થવાથી સાતનો ઉદય થાય છે. તેની એક ચોવીશી, એમ કુલ ચારે ઉદયસ્થાને મળી આઠ ચોવીશી, અને ૧૮૨ ભાંગા થાય, તેમાં પણ ચાર ચોવીશી ક્ષાયિક અને ઔપશમિકની અને ચાર ચોવીશી ક્ષાયોપશમિકની છે.

આઠમે ગુણસ્થાનકે ચાર થી છ પર્યંત ત્રણ જ ઉદયસ્થાન હોય છે, કારણ કે સાતનું ઉદયસ્થાન સમ્યક્ત્વમોહનીય સહિત છે. અને તેનો ઉદય ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વીને જ હોય, પરંતુ આ ગુણસ્થાનકે ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ હોતું નથી, ક્ષાયિક અથવા ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ જ હોય છે માટે ચારના ઉદયની એક, પાંચના ઉદયની બે, અને છના ઉદયની એક એમ આ ગુણસ્થાનકે ચાર ચોવીશી થાય.

પરંતુ છઠ્ઠા ગુણસ્થાનકથી સાતમા અને આઠમા ગુણસ્થાનકના ઉદયસ્થાનો તેમજ ઉદય પ્રકૃતિઓ અલગ ન હોવાથી નવના બંધની કુલ આઠ ચોવીશીમાં જ તેનો સમાવેશ થાય છે.

હવે કયા કયા ઉદયસ્થાનની કુલ કેટલી ચોવીશી થાય છે તેનો-વિચાર કરીએ.....

દશના ઉદયની પહેલે ગુણસ્થાનકે એક, નવના ઉદયની પહેલે ત્રણ, બીજે-ત્રીજે -ચોથે એક-એક, એમ કુલ છ, આઠના ઉદયની પહેલે ત્રણ બીજે -ત્રીજે બે-બે ચોથે ત્રણ. અને પાંચમે ગુણસ્થાનકે એક, એમ કુલ ૧૧, સાતના ઉદયની પહેલે બીજે ત્રીજે ગુણસ્થાનકે એક-એક, ચોથે પાંચમે ત્રણ ત્રણ અને છઠ્ઠે ગુણસ્થાનકે એક એમ કુલ ૧૦ છ ના ઉદયની ચોથે એક, પાંચમે અને છઠ્ઠે ગુણસ્થાનકે ત્રણ ત્રણ એમ કુલ સાત, પાંચના ઉદયની પાંચમે એક, છઠ્ઠે ત્રણ એમ ચાર, અને ચારના ઉદયની છઠ્ઠે એક, એમ એકથી આઠ ગુણસ્થાનક સુધીમાં = કુલ ૪૦ ચોવીશી થાય અર્થાત્ ૮૬૦ ભાંગા થાય છે.

નવમા ગુણસ્થાનકે શરૂઆતમાં પાંચનો બંધ હોય છે અને તે વખતે ચારે સંજ્વલનમાંથી કોઈપણ ક્રોધાદિક એક કષાય, અને ત્રણ વેદમાંથી એક વેદ, એમ બે પ્રકૃતિનો ઉદય હોય છે. કારણ કે હાસ્યષટ્કનો ઉદય આઠમા સુધી જ હોવાથી અહીં હોતો નથી, માટે અહીં ચોવીશી થતી નથી, પરંતુ સંજ્વલનને ત્રણ વેદે ગુણતાં બેના ઉદયના કુલ ૧૨ ભાંગા થાય છે. આ ગુણસ્થાનકના અમુક કાળ પછી વેદોદય હોતો નથી અને વેદોદય ન હોય ત્યારે પુરુષવેદનો બંધ પણ હોતો નથી, માટે વેદનો ઉદય અને પુરુષવેદનો બંધવિચ્છેદ થયા બાદ ચારનો બંધ હોય છે. અને તે પણ અમુક કાળ સુધી જ હોય છે, અહીં અમુક કાળ વ્યતીત થયા બાદ સંજ્વલન ક્રોધ-માન-માયાનો બંધ અને ઉદય સાથે જ વિચ્છેદ થાય છે.

માટે ચારથી એક સુધીના ચારે બંધસ્થાનોમાં સંજ્વલન કષાય રૂપ એક જ પ્રકૃતિનો ઉદય હોય છે પરંતુ ચારના બંધે ચારમાંથી ગમે તે એકનો, ત્રણના બંધે ક્રોધ વિના ત્રણમાંથી ગમે તે એકનો, બેના બંધે માયા-લોભ એ બેમાંથી ગમે તે એકનો, અને લોભરૂપ એકના બંધે એક લોભનો જ ઉદય હોય છે.

એક પ્રકૃતિનો ઉદય સર્વત્ર સમાન હોવા છતાં બંધસ્થાનના ભેદે અલગ અલગ ગણીએ તો ચારના બંધે ચાર, ત્રણના બંધે ત્રણ, બે ના બંધે બે, અને એકના બંધે એક, એમ નવમા ગુણસ્થાનકે એક ઉદયના કુલ દશ, અને બંધના અભાવે દશમા ગુણસ્થાનકે સંજ્વલન લોભરૂપ એક પ્રકૃતિનો એક, એમ કુલ ૧૧ ભાંગા હોય છે એ પ્રમાણે પૂર્વોક્ત ૮૬૦માં દ્વિકોદયના બાર અને એકોદયના ૧૧ મળી ૨૩ ભાંગા ઉમેરવાથી ૮૮૩ ભાંગા થાય.

કેટલાક આચાર્ય મહારાજા પાંચના બંધમાંથી ચારનો બંધ શરૂ કરે ત્યારે ચારના બંધે પણ શરૂઆતના અમુક કાળ સુધી વેદોદય માને છે, માટે ત્યાં સુધી બેનો ઉદય હોય છે પછી એકનો ઉદય હોય છે. તેથી પાંચના બંધની જેમ ચારના બંધે પણ શરૂઆતના થોડા કાળ સુધી બેના ઉદયના બાર ભાંગા વધારે થાય છે અને તે બાર ભાંગા પૂર્વોક્ત ૮૮૩માં ઉમેરવાથી મતાંતરે ૮૮૫ ઉદય ભાંગા થાય છે અને બંધસ્થાનના ભેદે ભાંગાઓ અલગ ન ગણીએ તો નવમા ગુણસ્થાનકે એકના ઉદયના કુલ ચાર, અને દશમા ગુણસ્થાનકે એકના ઉદયનો એક ભાંગો પણ છે. તે પણ સ્વરૂપના ભેદથી ભિન્ન ન હોવાથી તેની વિવક્ષા ન કરતાં માત્ર એકના ઉદયના ૪ એમ કુલ ૧૬, તે પહેલાં બતાવેલ ૮૬૦ માં ઉમેરતાં કુલ ૮૭૬ ભાંગા થાય છે.

હવે જો ગુણસ્થાનકના ભેદે ચોવીશી જુદી ગણીએ તો પ્રમત્તાદિ ત્રણ ગુણસ્થાનકે નવનો બંધ હોવા છતાં ગુણસ્થાનક અલગ હોવાથી નવના બંધે પહેલાં પ્રમત્તે ૮ ચોવીશી ગણેલ હોવાથી સાતમાની આઠ, અને આઠમાની ચાર, એમ ૧૨ ચોવીશી અધિક થતી હોવાથી તેને અધિક ગણતાં ૪૦ ને બદલે કુલ ૫૨ ચોવીસી, એટલે ૧૨૪૮ ભાંગા થાય છે. અને તેમાં નવમા ગુણસ્થાનકના બેના ઉદયના બાર, તેમજ અહીં બંધના ભેદે ભાંગા અલગ ગણવાના નથી તેથી એકના ઉદયના ચાર, દશમા ગુણસ્થાનકે એકના ઉદયનો એક, એમ કુલ ૧૭ ભાંગા ઉમેરવાથી ગુણસ્થાનક આશ્રયી ૧૨૬૫ ભાંગા થાય છે.

કાળ :- આમાંના કોઈપણ ભાંગાનો કાળ જઘન્યથી એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણે જ હોય છે. તેથી વધારે કાળ કોઈપણ એક ભાંગો ટકી શકતો નથી કારણ કે પ્રકૃતિઓ પરાવર્તમાન હોવાથી બંધ અથવા ઉદયમાં જઘન્યથી એક સમયમાં પણ પરાવર્તમાન પામે છે અને જો એક સમયમાં પરાવર્તમાન ન પામે તો પણ અંતર્મુહૂર્તમાં તો અવશ્ય બંધ અથવા ઉદયમાં વિવક્ષિત પ્રકૃતિ પરાવર્તમાન પામે જ છે. અહીં ટીકામાં ગુણસ્થાનકના પરાવર્તનથી પણ એક સમય બતાવેલ છે પરંતુ બીજા સિવાય એકથી પાંચમા ગુણસ્થાનક સુધીનો જઘન્ય કાળ અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણે છે. માટે તે બહુશ્ચુતોએ વિચારવું.

સત્તાસ્થાન :- ૨૮-૨૭-૨૬-૨૪-૨૩-૨૨-૨૧-૧૩-૧૨-૧૧-૫-૪-૩-૨-૧ પ્રકૃતિરૂપ મોહનીયકર્મના ૧૫ સત્તાસ્થાનો છે. ત્યાં સર્વ પ્રકૃતિઓ સત્તામાં હોય ત્યારે ૨૮, અને મિથ્યાદૃષ્ટિને સમ્યક્ત્વમોહનીય ઉવેલ્યા બાદ મિશ્ર મોહનીયની ઉદ્વલના ન થાય ત્યાં સુધી ૨૭, અને આ બન્નેની ઉદ્વલના થયા બાદ અથવા અનાદિ મિથ્યાદૃષ્ટિને આ બે પત્તામાં જ ન હોવાથી ૨૬, ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વની ચોથાથી સાતમા સુધીમાં અનંતાનુબંધીનો ક્ષય કરે ત્યારે ૨૪, તેમાંથી

મિથ્યાત્વમોહનીયનો ક્ષય કરે ત્યારે ૨૩, મિશ્રમોહનીયનો ક્ષય કરે ત્યારે ૨૨, સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ક્ષય કરે ત્યારે ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વીને ૨૧ની સત્તા હોય , ક્ષપકશ્રેણિમાં નવમા ગુણસ્થાનકે એ ૨૧ માંથી બીજા અને ત્રીજા કષાયનો ક્ષય કરે ત્યારે ૧૩, નપુંસકવેદનો ક્ષય કરે ત્યારે ૧૨, સ્ત્રીવેદનો ક્ષય કરે ત્યારે ૧૧. હાસ્યષટ્કનો ક્ષય કરે ત્યારે પાંચ અને તેમાંથી પુરુષવેદ, સંજ્વલન કોષ - માન-માયાનો ક્ષય કરે ત્યારે અનુક્રમે ચાર-ત્રણ બે અને એકનું સત્તાસ્થાન હોય છે.

હવે ગુણસ્થાનક આશ્રયી વિચારીએ તો પહેલે ગુણસ્થાનકે ૨૮-૨૭-૨૬ એ ત્રણ, બીજે ગુણસ્થાનકે ૨૮નું એક, ત્રીજે ગુણસ્થાનકે ૨૮-૨૭-૨૪ એમ ત્રણ, ચોથાથી સાતમા સુધી ૨૮-૨૪-૨૩-૨૨-૨૧ એમ પાંચ, આઠમા ગુણસ્થાનકે મૂળમતે ૨૪-૨૧ એ બે, અને અન્યમતે ૨૮ સહિત ત્રણ, નવમે મૂળમતે ૨૪-૨૧ અને ૧૩થી૧ પર્યતના એમ કુલ ૧૦, અને મતાંતરે ૨૮ સહિત ૧૧, દશમે મૂળમતે ૨૪, ૨૧-૧ એ ત્રણ અને મતાંતરે ૨૮ સહિત ચાર, તેમજ અગિયારમે મૂળમતે ૨૪-૨૧ એ બે અને મતાંતરે ૨૮ સહિત ત્રણ સત્તાસ્થાનો હોય છે. બારમા ગુણસ્થાનક વગેરેમાં - મોહનીયની સત્તા જ હોતી નથી.

આજ પંદર સત્તાસ્થાનોમાંથી કયું કયું સત્તાસ્થાનક ક્યા ક્યા ગુણસ્થાનકે હોય છે તેનો વિચાર કરીએ, જેથી સંવેધ સમજવામાં વિશેષ સુગમતા રહે :-

૨૮નું સત્તાસ્થાન સમ્યક્ત્વમોહનીયની ઉદ્વલના ન કરે ત્યાં સુધી પહેલે -બીજે અને ૨૮ની સત્તાવાળા જીવને ત્રીજે તથા અનંતાનુબંધીના અવિસંયોજક ક્ષાયોપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિને ચારથી સાતમા સુધી અને ઔપશમિક સમ્યક્ત્વીને ચોથાથી સાતમા સુધી, તેમજ મતાંતરે અગિયારમા સુધી હોય છે. સત્તાવીશની સત્તા સમ્યક્ત્વમોહનીયની ઉદ્વલના કરી મિશ્રની ઉદ્વલના ન કરે ત્યાં સુધી પહેલે, અને તેવા જીવો પહેલેથી ત્રીજે જાય ત્યારે ત્રીજે, એમ બે ગુણસ્થાનકે હોય છે.

૨૬ની સત્તા અનાદિ મિથ્યાદષ્ટિને તેમજ પતિતને પહેલે ગુણસ્થાનકે સમ્યક્ત્વ અને મિશ્રમોહનીયની ઉદ્વલના કર્યા બાદ જ હોય છે.

૨૪ની સત્તા ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વીને અનંતાનુબંધીની વિસંયોજના કરી ત્રીજે જાય ત્યારે ત્રીજે, તેમજ તેવા ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વીને ચોથાથી સાતમા સુધી અને ઔપશમિક સમ્યક્ત્વીને ૧૧મા સુધી એમ કુલ નવ ગુણસ્થાનકે હોય છે.

૨૪ની સત્તાવાળા ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વીને ચોથાથી સાત સુધીના યથાસંભવ એ ચાર ગુણસ્થાનકોમાં મિથ્યાત્વનો ક્ષય કર્યા પછી ૨૩ની, અને મિશ્રમોહનીયનો ક્ષય કર્યા પછી ૨૨ની સત્તા હોય છે. કારણ કે આ ચાર ગુણસ્થાનકોમાંથી કોઈપણ ગુણસ્થાનકે પહેલા અંતર્મુહૂર્તમાં મિથ્યાત્વનો અને ત્યારબાદ અંતર્મુહૂર્તમાં મિશ્રમોહનીયનો ક્ષય કરે છે, માટે આ બે સત્તાસ્થાનો યથાસંભવ ચોથાથી સાતમા સુધી જ ઘટે છે. તેમાં પણ તેવીસનું સત્તાસ્થાન ચારે ગુણસ્થાનકોમાં મનુષ્યને જ હોય છે. ૨૨નું સત્તાસ્થાન સમ્યક્ત્વમોહનીયના અંતિમ સ્થિતિખંડનો ક્ષય કરતો જીવ કાળ કરી ચારે ગતિમાં જઈ શકે છે માટે ચોથે ગુણસ્થાનકે ચારે ગતિમાં ઘટે છે. તિર્યચોને પાંચમું ગુણસ્થાનક હોવા છતાં સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ક્ષય કરતો કાળ કરી તિર્યચોમાં જાય તો અસંખ્યાત વર્ષના આયુવાળા યુગલિકમાં જ જાય છે. અને યુગલિકમાં દેવોની જેમ વિરતિના પરિણામ ન હોવાથી તેઓને પ્રથમના ચાર ગુણસ્થાનક જ હોય છે.

૨૧નું સત્તાસ્થાન ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વી મનુષ્યને ચોથાથી અગિયારમા સુધી આઠ ગુણસ્થાનકોમાં તેમજ શેષ ત્રણ ગતિના જીવોને ચોથે ગુણસ્થાનકે હોય છે.

૧૩ આદિ સાત સત્તાસ્થાનો ક્ષપકશ્રેણિમાં નવમા ગુણસ્થાનકે જ હોય છે. અને એકનું સત્તાસ્થાન આજ શ્રેણિમાં નવમા-દશમા ગુણસ્થાનકે હોય છે.

આ સત્તાસ્થાનોનો કાળ આ પ્રમાણે છે :- ૨૮નો જઘન્યકાળ અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટકાળ સાધિક ૧૩૨ સાગરોપમ પ્રમાણ છે કારણ કે ૨૬ની સત્તાવાળો મિથ્યાદષ્ટિ ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પામી ૨૮ની સત્તાવાળો થઈ તરત જ ક્ષાયોપશમ સમ્યક્ત્વ પામી અંતર્મુહૂર્તમાં અનંતાનુબંધીનો ક્ષય કરી શકે છે. માટે જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત ઘટી શકે છે. અને સાધિક ૧૩૨ સાગરોપમ પછી તો અવશ્ય ક્ષપકશ્રેણિ માંડે અથવા પહેલે જાય એટલે બીજા સત્તાસ્થાનોનો સંભવ હોવાથી ઉત્કૃષ્ટથી આ સત્તાસ્થાનોનો કાળ એથી વધારે ઘટતો નથી.

૨૭નો જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ કાળ એમ બન્ને રીતે પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ છે, કારણ કે પહેલે ગુણસ્થાનકે જઈ સમ્યક્ત્વમોહનીયની ઉદ્વલના કરી સત્તાવીશની સત્તાવાળો થાય, ત્યારબાદ મિશ્રમોહનીયની ઉદ્વલના કરતાં. પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ જેટલો કાળ લાગે છે.

૨૬ની સત્તાનો કાળ અનાદિ - અનંત આદિ ત્રણ પ્રકારે છે અને તેમાં સાદિ-સાન્ત ભાંગાનો કાળ જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી દેશોન અર્ધપુદ્ગલપરાવર્ત છે, તે સુપ્રતીત જ છે.

૨૪ની સત્તાવાળો થઈ અંતર્મુહૂર્તમાં જ મિથ્યાત્વનો ક્ષય કરી શકે છે માટે ૨૪ની સત્તાનો કાળ જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી પહેલે ગુણસ્થાનકે ગયા વિના મિશ્ર સહિત સમ્યક્ત્વનો કાળ સાધિક ૧૩૨ સાગરોપમ પ્રમાણ હોવાથી અહીં પણ એટલો જ કાળ ઘટે છે.

૨૩ અને ૨૨ આ બે સત્તાસ્થાનોનો કાળ જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ એમ બન્ને પ્રકારે અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ છે.

તેમજ ૨૧ની સત્તાનો કાળ જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી સાધિક તેત્રીશ સાગરોપમ પ્રમાણ છે. કારણકે ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ પામી તરત જ ક્ષપકશ્રેણિ ઉપર આરૂઢ થનારને અંતર્મુહૂર્તમાં જ અન્ય સત્તાસ્થાનોનો સંભવ છે અને ૨૧ની સત્તાવાળો તેત્રીશ સાગરોપમ અનુત્તર વિમાનમાં રહી મનુષ્યભવમાં આવી અવશ્ય મોક્ષે જાય છે. માટે સાધિક તેત્રીશ સાગરોપમથી વધારે કાળ ઘટતો નથી.

શેષ આઠ સત્તાસ્થાનો ક્ષપકશ્રેણિમાં જ ઘટતાં હોવાથી તે દરેકનો કાળ જઘન્યથી તેમજ ઉત્કૃષ્ટથી પણ અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ જ છે.

ઉપશમશ્રેણિમાં આઠમાથી અગ્યારમા ગુણસ્થાનક સુધી ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વીને ૨૧, અનંતાનુબંધીના વિસંયોજક ઔપશમિક સમ્યક્ત્વીને ૨૪, અને મતાંતરે અવિસંયોજકને ૨૮ એમ ત્રણ સત્તાસ્થાનો હોય છે.

ક્ષપકશ્રેણિમાં નવમા ગુણસ્થાનકે મધ્યમ આઠ કષાયનો ક્ષય ન કરે ત્યાં સુધી ૨૧નું સત્તાસ્થાન હોય છે, ત્યારબાદ પુરુષવેદે શ્રેણિ ઉપર આરૂઢ થનારને આઠ કષાયનો ક્ષય કરે ત્યારે તેર, નપુંસકવેદનો ક્ષય કરે ત્યારે બાર, સ્ત્રીવેદનો ક્ષય કરે ત્યારે ૧૧, અને આને પુરુષવેદનો બંધ ચાલુ હોવાથી હાસ્યષટ્કનો ક્ષય કરે ત્યારે સમયોન બે આવલિકા જેટલા છેલ્લા કાળમાં બંધાયેલ પુરુષવેદના દલિકની સત્તા હોવાથી પાંચનું, અને પછી ચારનું સત્તાસ્થાન હોય છે.

સ્ત્રી વેદોદયે શ્રેણિ ઉપર આરૂઢ થનારને આઠ કષાયનો ક્ષય થાય ત્યારે તેર, નપુંસક વેદનો ક્ષય કરે ત્યારે ૧૨, અને સ્ત્રીવેદનો ક્ષય કરે ત્યારે ૧૧, અને તેજ વખતે પુરુષવેદનો બંધવિચ્છેદ થવાથી હાસ્યષટ્ક અને પુરુષવેદ એ સાતનો સાથે ક્ષય થવાથી પાંચનું સત્તાસ્થાન આવતું નથી માટે ચારનું, એમ કુલ પાંચ,

નપુંસકવેદે શ્રેણિ ઉપર આરૂઢ થનારને આઠ કષાયનો ક્ષય થાય ત્યારે તેર, અને ત્યાર પછી નપુંસકવેદ તથા સ્ત્રીવેદનો સાથે ક્ષય થવાથી ૧૧, અને તે જ વખતે પુરુષવેદનો બંધવિચ્છેદ થવાથી સાતનો ક્ષય સાથે થાય ત્યારે ચારનું, માટે નપુંસક વેદે શ્રેણિ માંડનારને બાર અને પાંચ એ બે સત્તાસ્થાન આવતાં નથી. તેથી ૨૧, ૧૩, ૧૧, ૪ એમ ચાર જ સત્તાસ્થાન છે.

તેમાં પણ પુરુષવેદે શ્રેણિ માંડનારને પાંચના બંધે ૨૧-૧૩-૧૨-૧૧ એમ ચાર, અને ચારના બંધે ૫-૪ એમ બે સત્તાસ્થાન આવે છે. પરંતુ સ્ત્રીવેદે શ્રેણિ માંડનારને પાંચના બંધે ૨૧-૧૩-૧૨ એમ ત્રણ અને ચારના બંધે ૧૧-૪ એમ બે, તેમજ નપુંસકવેદે શ્રેણિ માંડનારને પાંચના બંધે ૨૧-૧૩ એમ બે, અને ચારના બંધે ૧૧-૪ એમ બે સત્તાસ્થાન હોય છે. અર્થાત્ પુરુષવેદે શ્રેણિ માંડનારને ૨૧થી ૪ સુધીના દરેક સત્તાસ્થાનો હોય. પણ પાંચનું અને ચારનું સત્તાસ્થાન ચારના બંધે હોય અને સ્ત્રીવેદે તથા નપુંસકવેદે શ્રેણિ માંડનારને ૫ નું, તેમજ નપુંસકવેદે શ્રેણિ માંડનારને બારનું સત્તાસ્થાન ઘટતું જ નથી. તેમાં પણ આ બન્ને વેદે શ્રેણિ માંડનારને ૧૧-૪નું સત્તાસ્થાન ચારના બંધે જ હોય.

સંવેધ :- પહેલા ગુણસ્થાનકે ૨૨ ના બંધે ૭-૮-૯-૧૦ એમ ચાર ઉદયસ્થાનો છે. અને સામાન્યથી ૨૮-૨૭-૨૬ આ ત્રણ સત્તાસ્થાનો હોય છે. પરંતુ સાતનો ઉદય ૨૪ની સત્તાવાળો ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વી પડીને આવે ત્યારે તેને એક બંધાવલિકા સુધી જ હોય છે માટે તે વખતે નિયમા ૨૮નું એક જ, તેમજ આઠ-નવના ઉદયમાં અનંતાનુબંધિ વિનાના વિકલ્પોમાં ઉપર પ્રમાણે ૨૮નું એક, અને અનંતાનુબંધિવાળા વિકલ્પોમાં તેમજ દશના ઉદયે ૨૮, ૨૭, ૨૬ એમ ત્રણ સત્તાસ્થાનો હોય છે. માટે ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૧૦ હોય છે.

તેમજ ઉદયભંગવાર વિચારીએ તો સાતના ઉદયના ૨૪, અને અનંતાનુબંધિ વિનાના આઠના ઉદયના ૪૮, તેમજ નવના ઉદયના ૨૪, એમ કુલ ૯૬ ભાંગામાં ૨૮નું એક જ સત્તાસ્થાન હોય છે માટે ૯૬, અને અનંતાનુબંધિવાળા આઠના ઉદયના ૨૪, નવના ઉદયના ૪૮, અને ૧૦ના ઉદયના ૨૪, આ ૯૬ ભાંગા માં ૨૮ આદિ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોવાથી ૯૬

ને ત્રણે ગુણતાં ૨૮૮, અને પહેલાના ૯૬ એમ કુલ મળી ૨૨ના બંધે ઉદયભંગ ગુણિત કુલ સત્તાસ્થાન ૩૮૪ થાય છે. તેમજ ૨૨નો બંધ ૬ પ્રકારે હોવાથી અને એકેક પ્રકારના બાવીસના બંધમાં ૩૮૪ સત્તાસ્થાનો હોવાથી ૩૮૪ x ૬ એ ગુણતાં બંધભંગયુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત કુલ ૨૩૦૪ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

ત્રીજે ગુણસ્થાનકે ૨૧ના બંધે ૭-૮-૯ (સાત થી નવ સુધીના) ત્રણ ઉદયસ્થાનો છે. અને અહીં ૨૮નું એક સત્તાસ્થાન હોય છે. માટે ઉદયસ્થાન ગુણિત ત્રણ, અને આ ગુણસ્થાનકના ૯૬ ભાંગા માં એકેક હોવાથી ઉદયભંગ ગુણિત ૯૬ તેમજ ૨૧ નો બંધ ચાર પ્રકારે છે તેમાંના એકેક પ્રકારના બંધમાં ૯૬, ૯૬ ભાંગા હોવાથી ૯૬ ને ૪ થી ગુણતાં કુલ બંધભંગયુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત ૩૮૪ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

ત્રીજે-ચોથે ગુણસ્થાનકે ૧૭ ના બંધે સામાન્યથી છ થી નવ સુધીના ચાર ઉદયસ્થાન અને ૨૮-૨૭-૨૪-૨૩-૨૨-૨૧ એમ છ સત્તાસ્થાનો હોય છે. ત્યાં ત્રીજે ગુણસ્થાનકે સાતથી નવ સુધીના ત્રણ ઉદયસ્થાનો હોય છે અને ત્રણે ઉદયસ્થાને ૨૮-૨૭-૨૪ એમ ત્રણ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોવાથી ઉદયસ્થાન ગુણિત નવ અને આ ગુણસ્થાનકની ચાર ચોવીસીના ૯૬ ભાંગામાં આ ત્રણે સત્તાસ્થાન ઘટતાં હોવાથી ૯૬ ને ત્રણે ગુણતાં ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૨૮૮ થાય છે. તેમજ ૧૭નો બંધ બે પ્રકારે હોવાથી ઉપરજણાવેલ ૨૮૮ ને બે એ ગુણતાં બંધભંગયુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત કુલ ૫૭૬ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

ચોથે ગુણસ્થાનકે છ થી નવ સુધીના ચાર ઉદયસ્થાન અને સામાન્યથી ૨૮-૨૪-૨૩-૨૨-૨૧ આ પાંચ સત્તાસ્થાનો હોય છે, તેમાં પણ છનો ઉદય ક્ષાયિક અને ઔપશમિક સમ્યક્ત્વીને જ હોવાથી ત્યાં ૨૮-૨૪-૨૧ એમ ત્રણ, અને સાત તથા આઠનો ઉદય ત્રણે પ્રકારના સમ્યક્ત્વીને હોવાથી આ બન્ને ઉદયસ્થાનમાં ૨૮ આદિ પાંચ પાંચ.

તેમજ નવનો ઉદય કેવલ ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વીને જ હોય છે માટે ૨૧ વિના ચાર સત્તાસ્થાન, એમ આ ગુણસ્થાનકે ઉદયસ્થાન ગુણિત કુલ ૧૭ સત્તાસ્થાનો હોય છે. ક્ષાયિક અને ઔપશમિક સમ્યક્ત્વીની ચાર ચોવીસીના ૯૬ ભાંગામાં યથાસંભવ ૨૮-૨૪-૨૧ આ ત્રણ ત્રણ સત્તાસ્થાનો હોવાથી ૯૬ ને ત્રણે ગુણતાં ૨૮૮, તેમજ ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વીની ચાર ચોવીસીના ૯૬ ભાંગામાં ૨૮-૨૪-૨૩-૨૨ એમ ચાર ચાર સત્તાસ્થાન હોવાથી ૯૬ ને ચારે ગુણતાં ૩૮૪ એમ સર્વ મળીને ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૬૭૨ થાય અને અહીં પણ ૧૭નો બંધ બે પ્રકારે હોવાથી ૬૭૨ને ૨ એ ગુણતાં બંધભંગયુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત કુલ સત્તાસ્થાનો ૧૩૪૪ થાય છે.

પાંચમે ગુણસ્થાનકે ૧૩ના બંધે પાંચથી આઠ સુધીના ચાર ઉદયસ્થાનો અને ૨૮-૨૪-૨૩-૨૨-૨૧ એમ સામાન્યથી પાંચ સત્તાસ્થાનો છે. તેમાં પાંચનો ઉદય ક્ષાયિક અને ઔપશમિક સમ્યક્ત્વીને જ હોવાથી ત્યાં ૨૮-૨૪-૨૧ એમ ત્રણ, અને છ અને સાતનો ઉદય ત્રણે પ્રકારના સમ્યક્ત્વીને હોવાથી પાંચ પાંચ, અને આઠનો ઉદય કેવલ ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વીને જ હોવાથી ૨૧ વિના ચાર, એમ ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૧૭ છે. ક્ષાયિક અને ઔપશમિક સમ્યક્ત્વીને જ ચોવીસીના ૯૬ ભાંગામાં ૨૮-૨૪-૨૧ એમ ત્રણ ત્રણ સત્તાસ્થાનો હોવાથી ૯૬ ને ૩ વડે ગુણતાં ૨૮૮ અને ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વીને ચાર ચોવીસીના ૯૬ ભાંગામાં ૨૧ વિના ચાર ચાર સત્તાસ્થાનો હોવાથી ૯૬ ને ૪ વડે ગુણતાં ૩૮૪, એમ સર્વ મળી ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૬૭૨ થાય. અને ૧૩નો બંધ બે પ્રકારે હોવાથી તેને બે એ ગુણતાં બંધભંગ યુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત ૧૩૪૪ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

છઠ્ઠે-સાતમે-આઠમે ગુણસ્થાનકે નવના બંધે સામાન્યથી ૪ થી ૭ સુધીના એમ ચાર ઉદયસ્થાનો અને ૨૮-૨૪-૨૩-૨૨-૨૧ એમ પાંચ સત્તાસ્થાનો હોય છે. અહીં પણ ત્રણે પ્રકારના સમ્યક્ત્વી હોવાથી તેરના બંધ પ્રમાણે ચારના ઉદયે ૨૮-૨૪-૨૧ એમ ત્રણ, પાંચ તથા છના ઉદયે પાંચ-પાંચ એમ દશ, અને સાતના ઉદયે ૨૧ વિના ચાર, એમ સર્વ મળી ઉદયસ્થાન ગુણિત ૧૭, ઉદયભંગ ગુણિત ૬૭૨, એમ છઠ્ઠા ગુણસ્થાનકે નવનો બંધ પણ બે પ્રકારે હોવાથી તેને બે એ ગુણતાં બંધભંગયુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત કુલ સત્તાસ્થાનો ૧૩૪૪ થાય છે. પરંતુ સાતમે ગુણસ્થાનકે ૯નો બંધ એક પ્રકારે હોવાથી ૬૭૨ સત્તાસ્થાનો હોય છે.

આઠમા ગુણસ્થાનકે ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વી ન હોવાથી સાત વિના ચાર-પાંચ-છ એમ ત્રણ ઉદયસ્થાનો અને ચોવીસી ભાંગા ૯૬ હોય છે. અને ત્રણે ઉદયસ્થાને સામાન્યથી ૨૮-૨૪-૨૧ એમ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોવાથી ઉદયસ્થાન ગુણિત નવ અને ૯૬ એ ભાંગામાં આ ત્રણ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોવાથી ૯૬ ને ત્રણે ગુણતાં ઉદયભંગ ગુણિત ૨૮૮ અને બંધભંગ પણ એક જ હોવાથી બંધભંગ યુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો પણ તેટલાં જ હોય છે. આ સાતમા આઠમા ગુણસ્થાનકના ઉદયસ્થાનો-ઉદયભાંગા તેમજ સત્તાસ્થાનો છઠ્ઠા ગુણસ્થાનકની સમાન હોવાથી અલગ ગણવાના નથી, માત્ર ગુણસ્થાનકની અપેક્ષાએ જ જુદાં ગણાવ્યાં છે.

નવમા ગુણસ્થાનકના પહેલા ભાગે પુરુષવેદ અને ચાર સંજ્વલન કષાય એમ પાંચના બંધે ચાર સંજ્વલનમાંથી કોઈપણ એક કષાય, અને ત્રણ વેદમાંથી કોઈપણ એક વેદ, એમ બે નો ઉદય હોય છે. ચાર કષાયને ત્રણ વેદે ગુણતાં બેના ઉદયના કુલ ૧૨ ભાંગાં થાય છે. અહીં પાંચના બંધે બે ના ઉદયે સામાન્યથી ઉપશમશ્રેણિ આશ્રયી ૨૮-૨૪-૨૧ એમ ત્રણ, અને ક્ષપકશ્રેણિમાં આઠ કષાયનો ક્ષય ન થાય ત્યાં સુધી ૨૧, અને પછી, ૧૩-૧૨-૧૧ એમ કુલ ચાર, પરંતુ ૨૧નું સત્તાસ્થાન બન્ને શ્રેણિમાં એક જ છે. પણ ભિન્ન નથી, માટે સર્વ મળી સામાન્યથી છ સત્તાસ્થાનો છે. તેમાં પણ પુરુષવેદોદયના ચારે ભાંગાઓમાં છ સત્તાસ્થાન હોવાથી છને ચારે ગુણતાં ૨૪ થાય.

સ્ત્રીવેદોદયવાળા ચાર ભાંગામાં ૧૧નું સત્તાસ્થાન ચારના બંધે જ છે પરંતુ પાંચના બંધે નથી, માટે આ ચારે ભાંગામાં ૧૧ વિના પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાનો હોવાથી ચારને પાંચે ગુણતાં ૨૦, અને નપુંસકવેદોદયના ચાર ભાંગામાં પણ ૧૧ નું સત્તાસ્થાન પાંચના બંધે હોતું નથી, અને બારેનું સત્તાસ્થાન તો ઘટતું જ નથી માટે ૨૮-૨૪-૨૧-૧૩ આ ચાર સત્તાસ્થાનને ચારે ગુણતાં ૧૬, એમ પાંચના બંધે બેના ઉદયે ઉદયભંગ ગુણિત કુલ સત્તાસ્થાન ૬૦ થાય છે.

આ જ ગુણસ્થાનકના બીજા ભાગે પુરુષવેદ વિના ચારના બંધે ચાર સંજ્વલનમાંના કોઈપણ એકનો ઉદય હોય છે. માટે ઉદયભંગ ૪, અહીંથી દરેક બંધસ્થાનમાં પ્રથમના ત્રણ સત્તાસ્થાનો ઉપશમશ્રેણિમાં જ ઘટે છે અને બીજા સત્તાસ્થાનો ક્ષપકશ્રેણિમાં જ હોય છે એમ સમજવું, તેથી ચારના બંધે એકના ઉદયે સામાન્યથી ૨૮-૨૪-૨૧-૧૧-૫-૪ એમ છ, અને ચારે ઉદયભાંગે આ છ સત્તાસ્થાનો હોવાથી છને ચારે ગુણતાં ઉદયભંગ ગુણિત ૨૪ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

ત્રણના બંધે સંજ્વલન ક્રોધ વિના ત્રણમાંથી કોઈપણ એકનો ઉદય હોય છે. માટે ઉદયભંગ ત્રણ, અને ઉપશમશ્રેણિમાં સત્તાસ્થાનો પ્રથમના ત્રણ, તથા ક્ષપકશ્રેણિમાં સંજ્વલન ક્રોધનો ક્ષય ન થાય ત્યાં સુધી સમયોન બે આવલિકા કાળ પ્રમાણ ચારનું, અને પછી ત્રણનું, એમ કુલ પાંચ સત્તાસ્થાનો સામાન્યથી અને ત્રણેય ઉદયભાંગામાં આ પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાન હોવાથી ઉદયભંગ ગુણિત કુલ ૧૫ સત્તાસ્થાનો છે.

માન વિના બેના બંધે ક્ષપકશ્રેણિમાં ત્રણ અને બે, તેમજ ઉપશમશ્રેણિમાં પ્રથમના ત્રણ, એમ કુલ પાંચ અને ઉદયભંગ બે હોવાથી પાંચને બે એ ગુણતાં ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો દશ થાય છે.

એકના બંધે એકના ઉદયે શરૂઆતના ત્રણ, અને બે તથા એક એમ કુલ પાંચ સત્તાસ્થાનો છે.

બંધના અભાવે દશમા ગુણસ્થાનકે એકના ઉદયે ક્ષપકશ્રેણિમાં એકનું અને ઉપશમશ્રેણિમાં પ્રથમના ત્રણ, એમ ચાર, અને ઉદયના અભાવે પણ અગિયારમે ગુણસ્થાનકે પ્રથમના ત્રણ સત્તાસ્થાનો હોય છે.

- : અથ સામાન્યથી મોહનીયકર્મના ધ્રુવ ઉદયપદ અને પદોના સમૂહનો વિચાર :-

જે ઉદયસ્થાનમાં મોહનીયકર્મની જેટલી પ્રકૃતિ ઉદયમાં હોય છે તે પ્રકૃતિઓને ઉદયપદ કહેવાય છે. આમાં એકની એક પ્રકૃતિ અનેકવાર આવે તો પણ તે એક જ ગણાય.

જે જે ઉદયસ્થાનમાં જે જે પ્રકૃતિ જેટલીવાર ઉદયમાં આવતી હોય તે દરેક પ્રકૃતિના સમૂહને પદવૃંદ કહેવાય છે અર્થાત્ આમાં પ્રકૃતિ એક જ હોવા છતાં તે વારંવાર જેટલીવાર આવે એટલી વખત અલગ અલગ ગણાય છે, ત્યાં જે ઉદયસ્થાનની જેટલી ચોવીશી હોય તે સંખ્યાને તે ઉદયસ્થાનની સંખ્યા સાથે ગુણવાથી કુલ જેટલી સંખ્યા આવે તેટલા ચોવીશ પદવૃંદના સમૂહવાળાં ઉદયપદ થાય છે.

તે આ પ્રમાણે :- દશના ઉદયની એક ચોવીશી હોવાથી તેને દશે ગુણતાં દશ, નવના ઉદયની છ ચોવીશી, તેથી છને નવે ગુણતાં ૫૪, એ જ પ્રમાણે આઠના ઉદયની ૧૧ ચોવીશી તેને આઠે ગુણતાં ૮૮, સાતના ઉદયની દશ તેથી દશને સાતે ગુણતાં ૭૦, છનાં ઉદયની ૭ તેથી ૭ ને ૬ એ ગુણતાં ૪૨, પાંચના ઉદયની ચાર ચોવીશી તેથી ૪ ને પાંચે ગુણતાં ૨૦, ચારના ઉદયની એક, તેથી ૧ ને ચારે ગુણતાં ૪, એમ દશથી ચાર સુધીના ઉદયસ્થાનોના સર્વ મળી ૨૮૮ ઉદયપદો થાય છે.

તે દરેકપદો ચોવીશ પદોના સમૂહવાળાં હોવાથી ૨૮૮ને ચોવીશે ગુણતાં છ હજાર નવસો બાર (૬૯૧૨) પદોનો સમૂહ અને તેમાં બેના ઉદયના ૧૨ ભાંગા છે તે દરેકમાં બે બે પદો હોવાથી $૧૨ \times ૨ = ૨૪$ અને એકોદયના ૧૧, એમ ૩૫ ઉમેરવાથી કુલ મોહનીયકર્મના છ હજાર નવસો સુડતાલીશ (૬૯૪૭) પદવૃંદ થાય છે અને મતાંતરે ચારના બંધે બેના ઉદયના પણ બાર ભાંગા ગણીએ તો તે બાર ભાંગાના ૨૪ પદવૃંદો અધિક હોવાથી કુલ છ હજાર નવસો એકોતરે (૬૯૭૧) પદવૃંદો થાય છે.

ઉદયપદ તથા પદવૃંદો ગુણસ્થાનકો આશ્રયી આ પ્રમાણે છે :- પહેલા ગુણસ્થાનકે સાતના ઉદયની એક ચોવીશી હોવાથી સાત, આઠના ઉદયની ત્રણ ચોવીશી છે માટે ૨૪, નવના ઉદયે ત્રણ ચોવીશી તેથી ૨૭ અને દશના ઉદયની એક ચોવીશી, માટે દશ, એમ કુલ ૬૮ ઉદયપદ, ૬૮ ને ૨૪ વડે ગુણતાં એક હજાર છસો બત્રીશ (૧૬૩૨) પદવૃંદો થાય છે. બીજે ગુણસ્થાનકે સાતના ઉદયની એક માટે સાત, આઠના ઉદયની બે માટે ૧૬, અને નવના ઉદયની એક ચોવીશી માટે ૮ એમ ૩૨ ઉદયપદ, ૩૨ને ચોવીશી ગુણતાં સાતસો અડસઠ (૭૬૮) પદવૃંદો થાય છે. ત્રીજે ગુણસ્થાનકે પણ એજ પ્રમાણે ૩૨ ઉદયપદ, અને (૭૬૮) પદવૃંદો થાય છે.

ચોથા ગુણસ્થાનકે છના ઉદયની એક ચોવીસી માટે છ, સાતના ઉદયની ત્રણ માટે ૨૧, અને આઠના ઉદયની ત્રણ માટે ૨૪, નવના ઉદયની એક હોવાથી ૮, એમ કુલ ૬૦ ઉદયપદ, ૬૦ને ૨૪ વડે ગુણતાં ૧૪૪૦ પદવૃંદ થાય છે.

પાંચમા ગુણસ્થાનકે :- પાંચના ઉદયની એક ચોવીશી માટે પાંચ અને છના ઉદયની ત્રણ માટે ૧૮, સાતના ઉદયની ત્રણ તેથી ૨૧, અને આઠના ઉદયની એક માટે આઠ, એમ ૫૨ ચોવીશી ઉદયપદ, ૫૨ને ચોવીશી ગુણતાં ૧૨૪૮ પદવૃંદ થાય છે. છઠ્ઠે - સાતમે ગુણસ્થાનકે ચારના ઉદયની એક ચોવીસી માટે ૪, પાંચના ઉદયની ત્રણ માટે ૧૫, છના ઉદયની ત્રણ તેથી ૧૮, સાતના ઉદયની એક ચોવીશી માટે સાત, એમ ૪૪ ઉદયપદ, ૪૪ને ચોવીશી ગુણતાં ૧૦૫૬ પદવૃંદ થાય છે.

સાતમે ગુણસ્થાનકે પણ એ જ રીતે ૪૪ ઉદયપદ અને (૧૦૫૬) પદવૃંદ, આઠમે ગુણસ્થાનકે ચારની એક માટે ચાર, પાંચની બે માટે દશ, અને છની એક તેથી છ, એમ ૨૦ ઉદયપદ તેને ૨૪ થી ગુણતાં ૪૮૦ પદવૃંદ થાય છે. એમ આઠે ગુણસ્થાનકના કુલ ત્રણસો બાવન (૩૫૨) ઉદયપદ, અને તેઓને ૨૪ વડે ગુણતાં ૮૪૪૮ પદવૃંદ થાય છે, વળી તેમાં દ્વિકોદયના ૧૨ ભાંગાના ૨૪, અને એકોદયના ૧૧, એમ કુલ ૩૫, અથવા બંધભેદે અલગ અલગ ન ગણીએ તો નવમા ગુણસ્થાનકે એકોદયના ચાર અને દશમા ગુણસ્થાનકે એકોદયનો એક, એમ એકોદયના પાંચ, અને દ્વિકોદયના ૨૪, એમ કુલ ૨૯.

મતાંતરે ચારના બંધે બેનો ઉદય માનીએ તો તેના ૨૪ વધારે થાય માટે દ્વિકોદયના કુલ ૪૮, અને એકોદયના અગિયાર એમ આ ત્રણે સંખ્યાઓ પહેલાં બતાવેલ ૮૪૪૮ માં ઉમેરતાં અનુક્રમે ૮૪૮૩, ૮૪૭૭ અને ૮૫૦૭ પદવૃંદ થાય છે.

મોહનીયકર્મના લેશ્યા, ઉપયોગ, અને યોગ ગુણિત ચોવીશી, ઉદયભાંગા, ઉદયપદ અને પદવૃંદનો વિચાર :- જે ગુણસ્થાનકે જેટલી લેશ્યા, ઉપયોગ અને યોગો હોય તે તે ગુણસ્થાનકે મોહનીયકર્મની ચોવીશીઓ ઉદયભાંગા, ઉદયપદ, અને પદવૃંદ જેટલા હોય તેઓને તેટલાએ ગુણવાથી લેશ્યા આદિથી ગુણિત ચોવીશીઓ વગેરેની સંખ્યા આવે. ત્યાં પહેલાં લેશ્યા ગુણિત ચોવીશીઓ વગેરે આ પ્રમાણે છે :-

પ્રથમના ચાર ગુણસ્થાનકોમાં લેશ્યાઓ છ છે. અને ચોવીશીઓ અનુક્રમે આઠ, ચાર-ચાર અને આઠ એમ કુલ ૨૪ ચોવીશીઓ છે. તેઓને છ એ ગુણતાં ૧૪૪ ચોવીશી થાય. અને પાંચમાથી સાતમા ગુણસ્થાનક સુધી તેજો વગેરે ત્રણ લેશ્યા છે. અને ચોવીશીઓ, અનુક્રમે આઠ-આઠ -આઠ એમ ૨૪ ચોવીશીઓને ત્રણે ગુણતાં ૭૨ ચોવીશી, અને આઠમા ગુણસ્થાનકથી એક શુકલ લેશ્યા જ હોવાથી આઠમા ગુણસ્થાનકની ચાર ચોવીશીને એકે ગુણતાં ૪, એમ આઠ ગુણસ્થાનક સુધીની લેશ્યા ગુણિત સર્વ મળી ૨૨૦ ચોવીશીઓ છે. તેઓને ચોવીશી ગુણતાં ૫૨૮૦ ભાંગા થાય. તેમાં નવમા ગુણસ્થાનકના બેના ઉદયના બાર, અને એકના ઉદયના ચાર, તેમજ દશમા ગુણસ્થાનકે એકના ઉદયનો એક એમ ૧૭ ઉમેરવાથી કુલ મોહનીયકર્મના લેશ્યા ગુણિત ૫૨૯૭ ઉદયભાંગા થાય છે.

લેશ્યા ગુણિત ઉદયપદ :- પ્રથમના ચાર ગુણસ્થાનકોમાં અનુક્રમે ૬૮-૩૨-૩૨ અને ૬૦ ઉદયપદો હોવાથી કુલ ૧૯૨ અને આ ચારે ગુણસ્થાનકોમાં છ એ લેશ્યા હોવાથી ૧૯૨ ને છએ ગુણતાં ૧૧૫૨ ઉદયપદ થાય.

પાંચમે - છઠ્ઠે - સાતમે ગુણસ્થાનકે અનુક્રમે ૫૨-૪૪-૪૪ ઉદયપદો છે. માટે કુલ ૧૪૦ ઉદયપદો થાય. અને આ ત્રણે ગુણસ્થાનકે લેશ્યાઓ ત્રણ હોવાથી ૧૪૦ ને ત્રણે ગુણતાં ૪૨૦ ઉદયપદ થાય. અને આઠમા ગુણસ્થાનકના ૨૦ ઉદયપદો છે તેઓને એકે ગુણતાં ૨૦ એમ આઠ ગુણસ્થાનકે મળી લેશ્યાગુણિત સર્વ મળી કુલ ૧૫૯૨ ઉદયપદ થાય. તેઓને ચોવીશી ગુણતાં ૩૮૨૦૮, વળી તેમાં દ્વિકોદયના ૨૪ અને એકોદયના ૫ એમ ૨૯ ઉમેરતાં ૩૮૨૩૭ પદવૃંદ થાય છે.

ઉપયોગ ગુણિત ચોવીસીઓ વગેરે આ પ્રમાણે છે :- પ્રથમના ત્રણ ગુણસ્થાનકોમાં અનુક્રમે આઠ-ચાર-ચાર એમ ૧૬ ચોવીશીઓ છે. અને ત્રણ અજ્ઞાન તથા બે દર્શન એમ પાંચ ઉપયોગો છે માટે ૧૬ને પાંચે ગુણતાં ૮૦. તેમજ ચોથા અને પાંચમા ગુણસ્થાનકની આઠ-આઠ એમ ૧૬ ચોવીશીઓ છે. અને આ બન્ને ગુણસ્થાનકોમાં ૩ જ્ઞાન- ૩ દર્શન એમ છ ઉપયોગો છે, તેથી ૧૬ને છ એ ગુણતાં ૯૬ ચોવીશી થાય. છઠ્ઠે - સાતમે-આઠમે ગુણસ્થાનકે અનુક્રમે ૮-૮ અને ૪ એમ ૨૦ ચોવીશીઓ છે. અને આ ત્રણે ગુણસ્થાનકોમાં ૪ જ્ઞાન અને ત્રણ દર્શન હોવાથી ૨૦ને સાતે ગુણતાં ૧૪૦, એમ આઠે ગુણસ્થાનકે મળી

ઉપયોગ ગુણિત કુલ ૩૧૬ ચોવીશીઓ થવાથી તેને ચોવીશો ગુણતાં સર્વ મળી ૭૫૮૪ ઉદયભાંગા થાય છે. તેમાં નવમા ગુણસ્થાનકના દ્વિકોદયના ૧૨, અને એકોદયના ચાર, અને દશમા ગુણસ્થાનકે એકોદયનો એક, આ સત્તર ભાંગાઓ છે, તેમને ૭ ઉપયોગો ગુણતાં ૧૧૯ ભાંગા થાય, તે ઉમેરતાં કુલ ૭૭૦૩ ઉદયભાંગા થાય છે.

પહેલા ત્રણ ગુણસ્થાનકોના અનુક્રમે ૬૮-૩૨-૩૨, એમ ૧૩૨ ઉદયપદોને આ ગુણસ્થાનકમાં સંભવતા પાંચ ઉપયોગો સાથે ગુણતાં ૬૬૦, ચોથા -પાંચમા ગુણસ્થાનકના ૬૦-૫૨, એમ ૧૧૨ ને આ બે ગુણસ્થાનકોમાં સંભવતા છ ઉપયોગો સાથે ગુણતાં ૬૭૨, તેમજ છઠ્ઠા -સાતમા-આઠમા ગુણસ્થાનકના ૪૪-૪૪-૨૦, એમ ૧૦૮ ને આ ગુણસ્થાનકોમાં સંભવતા સાત ઉપયોગો સાથે ગુણતાં ૭૫૬, એમ આઠ ગુણસ્થાનકના સર્વ મળી ઉપયોગ ગુણિત ૨૦૮૮ ઉદયપદો છે.

માટે તેઓને ચોવીશો ગુણતાં ૫૦૧૧૨ પદવૃદ્ધો થાય. બે ના ઉદયના ૨૪, તેમજ એકના ઉદયના ૫ એમ ૨૯ પદોને સાત ઉપયોગો સાથે ગુણતાં ૨૦૩ થાય. તેઓને પૂર્વની સંખ્યામાં ઉમેરતાં કુલ ઉપયોગ ગુણિત પદવૃદ્ધો ૫૦૩૧૫ થાય છે.

યોગ ગુણિત ચોવીશીઓ આદિ આ પ્રમાણે છે :- પહેલે ગુણસ્થાનકે આહારકદ્વિક સિવાય ૧૩ યોગો છે. અને કુલ આઠ ચોવીશીઓ છે. તેમાં અનંતાનુબંધિના ઉદયવાળી આઠના ઉદયની એક, નવના ઉદયની બે, અને દશના ઉદયની એક આ ચાર ચોવીશીઓમાં અનેક જીવોની અપેક્ષાએ ૧૩ યોગ ઘટે છે, માટે ચારને તેરે ગુણતાં ૫૨ ચોવીશી, અને અનંતાનુબંધિના ઉદય વિનાની સાતની એક, આઠની બે અને નવની એક, એમ ચાર ચોવીશીઓમાં અનેક જીવોની અપેક્ષાએ પણ વિગ્રહગતિમાં તેમજ અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં જ સંભવતા કાર્મણ, ઔદારિક મિશ્ર, અને વૈક્રિયમિશ્ર આ ત્રણ યોગો ઘટતા નથી.

કારણ કે ચોવીશની સત્તાવાળા ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વીને, મિથ્યાત્વનો ઉદય થવાથી પહેલે ગુણસ્થાનકે આવે ત્યારે એક બંધાવલિકા સુધી જ અનંતાનુબંધિનો ઉદય હોતો નથી, અને તે વખતે જીવ કાળ કરતો નથી. માટે આ ચાર ચોવીશીમાં ત્રણ વિના બાકીના ૧૦ યોગો ઘટે છે. તેથી ચાર ને દશે ગુણતાં ૪૦, અને પહેલા બતાવેલ બાવન એમ કુલ ૯૨ ચોવીશી થાય છે.

બીજે ગુણસ્થાનકે આ જ તેર યોગો હોય છે. અને ચોવીશીઓ ૪ છે. પરંતુ આ ગુણસ્થાનક લઈ જીવ નરકગતિમાં જતો નથી, માટે વૈક્રિયમિશ્ર કાયયોગમાં નપુંસકવેદ ન ઘટવાથી દેવોની અપેક્ષાએ સ્ત્રી અને પુરુષ આ બે વેદો ઘટે છે, તેથી વૈક્રિયમિશ્ર કાયયોગમાં ચાર ચોવીશીના બદલે ચાર ષોડશક થાય, અને બાકીના ૧૨ યોગોમાં અનેક જીવોની અપેક્ષાએ ચારે ચોવીશીઓ ઘટે છે, માટે ચારને બારે ગુણતાં કુલ ૪૮ ચોવીશી અને ૪ ષોડશક થાય છે.

ત્રીજે ગુણસ્થાનકે ચાર મનના, ચાર વચનના, ઔદારિક કાયયોગ અને વૈક્રિયકાયયોગ આ દશ યોગ હોય છે. અને અહીં પણ ચોવીશીઓ ચાર હોવાથી ચારને દશે ગુણતાં ૪૦ ચોવીશી થાય છે. ચોથે ગુણસ્થાનકે આહારકદ્વિક વિના ૧૩ યોગો હોય છે અને આ ગુણઠાણે આઠ ચોવીશીઓ છે. પરંતુ ચોથું ગુણઠાણું લઈ કોઈપણ જીવ દેવીપણે ઉત્પન્ન થતો નથી માટે વૈક્રિયમિશ્ર કાયયોગમાં સ્ત્રીવેદનો અભાવ હોવાથી આમાં ૮ ષોડશક, તેમજ ચોથું ગુણસ્થાનક લઈને કોઈપણ જીવ કોઈપણ ગતિમાં સ્ત્રીપણે ઉત્પન્ન થતો નથી માટે વિગ્રહગતિમાં નરક આશ્રયી નપુંસકવેદ, અને શેષ ત્રણ ગતિ આશ્રયી પુરુષવેદ એમ બે વેદો હોવાથી કાર્મણકાયયોગમાં પણ વૈક્રિયમિશ્રની જેમ ૮ ષોડશક એમ ૧૬ ષોડશક થાય. અને ચોથું ગુણસ્થાનક લઈ કોઈપણ જીવ મનુષ્ય અથવા તિર્યચમાં સ્ત્રીપણે તથા નપુંસકપણે ઉત્પન્ન થતો નથી. પણ પુરુષપણે જ ઉત્પન્ન થાય છે માટે ઔદારિકમિશ્રકાયયોગમાં માત્ર એક પુરુષવેદ જ હોવાથી તેના આઠ અષ્ટક થાય. અને શેષ ૧૦ યોગોમાં આઠ ચોવીશીઓ ઘટતી હોવાથી આઠને દશે ગુણતાં આ ગુણઠાણે કુલ ૮૦ ચોવીશી ૧૬ ષોડશક અને આઠ અષ્ટક થાય છે.

મલ્લિકુમારી, રાજમતિ, બ્રાહ્મી, અને સુંદરી, વગેરેની જેમ કેટલાએક જીવો દેવલોકમાંથી ચોથું ગુણસ્થાનક લઈને પણ મનુષ્યમાં સ્ત્રીપણે ઉત્પન્ન થાય છે. પરંતુ તેવા જીવો બહુ જ અલ્પ હોવાથી અહીં તેઓની વિવક્ષા કરવામાં આવી નથી.

પાંચમે ગુણસ્થાનકે ૪ મનના, ૪ વચનના, ઔદારિક અને વૈક્રિયદ્વિક આ ૧૧ યોગો છે. અહીં પણ ચોવીશીઓ આઠ છે માટે આઠ ને અગિયારે ગુણતાં ૮૮ ચોવીશી, છઠ્ઠે ગુણસ્થાનકે ઉપર બતાવેલ ૧૧, અને આહારકદ્વિક એમ તેર યોગો હોય છે. અહીં પણ આઠ ચોવીશીઓ છે. પરંતુ સ્ત્રીઓને ૧૪ પૂર્વના અધ્યયનનો અભાવ હોવાથી સ્ત્રીવેદમાં આહારકદ્વિક ન ઘટવાથી આ બે યોગોમાં આઠ આઠ ષોડશકો થવાથી કુલ ૧૬ ષોડશક થાય છે. અને બાકીના અગિયાર યોગોમાં આઠ ચોવીશીઓ હોય છે. માટે આઠને અગિયારે ગુણતાં ૮૮ ચોવીશી અને ઉપર બતાવેલ ૧૬ ષોડશક આ ગુણઠાણે થાય છે.

સાતમે ગુણસ્થાનકે વૈક્રિયમિશ્ર અને આહારકમિશ્ર વિના આ જ ૧૧ યોગો છે. અહીં પણ આઠ ચોવીશી છે પરંતુ છઠ્ઠા ગુણસ્થાનકની જેમ અહીં પણ આહારકકાયયોગમાં સ્ત્રીવેદનો અભાવ હોવાથી આ યોગમાં આઠ ષોડશક અને શેષ દશ યોગમાં આઠ આઠ ચોવીશી હોવાથી આઠને દશે ગુણતાં કુલ ૮૦ ચોવીશી અને આઠ ષોડશક થાય છે.

આઠમે ગુણસ્થાનકે ૪ મનના, ૪ વચનના અને ઔદારિકકાયયોગ એમ ૯ યોગો છે. અહીં ચાર ચોવીશી છે માટે ચારને નવે ગુણતાં ૩૬ ચોવીશી થાય. એમ આઠે ગુણઠાણે મળી યોગગુણિત ચોવીશી ૫૫૨ હોવાથી તેઓને ચોવીસે ગુણતાં ૧૩૨૪૮ અને બીજા ગુણસ્થાનકના ૪, ચોથાના ૧૬, છઠ્ઠાના ૧૬, અને સાતમાના આઠ, એમ કુલ ૪૪ ષોડશકો થયાં, માટે તેઓને સોળે ગુણતાં ૭૦૪ તેમ જ ચોથા ગુણસ્થાનકના આઠ અષ્ટકોને આઠે ગુણતાં ૬૪, એમ સર્વ મળી આઠ ગુણસ્થાનક સુધીમાં ૧૪૦૧૬ ઉદયભાંગા થાય.

તેમાં નવમા ગુણસ્થાનકના બેના ઉદયના ૧૨ અને એકના ઉદયના ૪, તેમજ દશમા ગુણઠાણે એકના ઉદયનો એક આ સત્તર ભાંગાઓ આઠમા ગુણસ્થાનકમાં બતાવેલ ૯ યોગોમાં ઘટતા હોવાથી ૧૭ ને ૯ વડે ગુણતાં ૧૫૩ ઉદયભાંગા થાય. તે પૂર્વની સંખ્યામાં ઉમેરતાં કુલ યોગગુણિત ૧૪૧૬૯ ઉદયભાંગા થાય છે.

યોગ ગુણિત ઉદયપદ તથા પદવૃંદ :- પહેલા ગુણઠાણે અનંતાનુબંધિના ઉદયવાળી આઠના ઉદયની એક ચોવીશી, માટે આઠ, નવના ઉદયની બે માટે ૧૮, અને દશના ઉદયની એક ચોવીશી માટે દશ એમ ૩૬ ઉદયપદોમાં ૧૩ યોગ ઘટતા હોવાથી ૩૬ ને તેરે ગુણતાં ૪૬૮, અને અનંતાનુબંધિના ઉદય વિનાની સાતના ઉદયની એક ચોવીશી માટેસાત, આઠના ઉદયની બે, તેથી ૧૬ અને નવના ઉદયની એક ચોવીશી હોવાથી ૯, એમ ૩૨ ઉદયપદોમાં કાર્મણ, ઔદારિક મિશ્ર અને વૈક્રિયમિશ્ર વિના ૧૦ યોગો ઘટતા હોવાથી ૩૨ને દશે ગુણતાં ૩૨૦ સર્વ મળી આ ગુણઠાણે ૭૮૮ ઉદયપદ થાય.

બીજે ગુણઠાણે જે ૩૨ ઉદયપદો છે તેને આ ગુણસ્થાનકે સંભવતા વૈક્રિયમિશ્ર વિના ૧૨ યોગો ગુણતાં ૩૮૪ ઉદયપદ ચોવીશીવાળાં, અને વૈક્રિયમિશ્ર કાયયોગના ૩૨ પદો ષોડશક વાળાં છે. ત્રીજે ગુણઠાણે સંભવતા ૩૨ ઉદયપદોને આ ગુણસ્થાનકે ઘટતા દશ યોગો સાથે ગુણતાં ૩૨૦ ઉદયપદ, ચોથે ગુણઠાણે મૂળ ૬૦ ઉદયપદો છે તેને કાર્મણ ઔદારિકમિશ્ર - વૈક્રિયમિશ્ર વિના ૧૦ યોગો સાથે ગુણતાં ૬૦૦ ઉદયપદ ચોવીશીવાળાં, તેમજ કાર્મણ અને વૈક્રિયમિશ્રના ૬૦-૬૦ એમ ૧૨૦ ઉદયપદ ષોડશકવાળાં અને ઔદારિક મિશ્રના ૬૦ ઉદયપદ અષ્ટકવાળાં છે.

પાંચમે ગુણઠાણે જે બાવન મૂળ ઉદયપદો છે તેઓને પોતાના ઉદયસ્થાનકે ઘટતા ૧૧ યોગો સાથે ગુણતાં ૫૭૨ ઉદયપદ, છઠ્ઠે ગુણઠાણે જે ૪૪ ઉદયપદો છે તેઓને આ ગુણઠાણે ઘટતા આહારક આહારકમિશ્ર વિના ૧૧ યોગો સાથે ગુણતાં ૪૮૪ ઉદયપદ ચોવીશીવાળાં અને આહારકદ્વિકના ૪૪-૪૪ એમ ૮૮ પદો ષોડશકવાળાં, સાતમા ગુણઠાણે ૪૪ પદો છે તેઓને આહારકકાયયોગ વિના આ ગુણસ્થાનકે ઘટતા ૧૦ યોગો સાથે ગુણતાં ૪૪૦ ઉદયપદ ચોવીશીવાળાં અને આહારકકાયયોગના ૪૪ ઉદયપદ ષોડશકવાળાં છે.

આઠમા ગુણસ્થાનકના જે મૂળ ૨૦ ઉદયપદો છે તેઓને આ ગુણસ્થાનકે ઘટતા ૯ યોગો સાથે ગુણતાં ૧૮૦ ઉદયપદ થાય, એમ આઠે ગુણસ્થાનકોના સર્વ મળી ૩૭૬૮ ઉદયપદ ચોવીશીવાળા હોવાથી તેઓને ચોવીસે ગુણતાં ૯૦૪૩૨ અને બીજા ગુણસ્થાનકના ૩૨, ચોથાના ૧૨૦, છઠ્ઠાના ૮૮ અને સાતમાના ૪૪ એમ ૨૮૪ ઉદયપદો ષોડશકવાળાં હોવાથી તેઓને સોળે ગુણતાં ૪૫૪૪ અને ચોથા ગુણસ્થાનકના અષ્ટકવાળાં ૬૦ ઉદયપદોને આઠે ગુણતાં ૪૮૦ એમ સર્વમળી ૯૫૪૫૬ યોગગુણિત પદવૃંદ થાય છે. દ્વિકોદયના ૨૪, અને એકોદયના ૫, એમ ૨૯ ને ૯ યોગો ગુણતાં ૨૬૧ થાય. તેઓને પૂર્વની સંખ્યામાં ઉમેરતાં કુલ યોગગુણિત પદવૃંદો ૯૫૭૧૭ થાય છે.

- : અથ ચૌદ જીવસ્થાનક આશ્રયી મોહનીયકર્મના બંધસ્થાનાદિનો વિચાર :-

સૂક્ષ્મ આદિ સાતે લબ્ધિ અપર્યાપ્ત તેમજ સૂક્ષ્મ પર્યાપ્ત એ આઠ જીવસ્થાનકોમાં પહેલું જ ગુણઠાણું હોય છે. માટે એક ૨૨નું બંધસ્થાનક અને બંધભાંગા ૬ હોય છે. પહેલે ગુણઠાણે સામાન્યથી સાતથી દશ સુધીના ઉદયસ્થાનો છે. પરંતુ સાતનું ઉદયસ્થાન ૨૪ની સત્તાવાળા ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વીને પહેલે ગુણઠાણે આવે ત્યારે એક બંધાવલિકા સુધી જ હોય છે. અને તે વખતે કાળ કરી જીવ આમાંના કોઈપણ જીવસ્થાનમાં ઉત્પન્ન થતો નથી માટે પહેલે ગુણઠાણે સાતનું ઉદયસ્થાન સંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા સિવાય કોઈપણ જીવસ્થાનમાં ઘટતું નથી. અને એજ રીતે અનંતાનુબંધિના ઉદય વિનાના આઠ અને નવના ઉદયના વિકલ્પો તેમજ ચોવીશીઓ વગેરે ઘટતી નથી. માટે આઠ જીવસ્થાનમાં આઠ, નવ અને દશ એમ ત્રણ ઉદયસ્થાનો હોય છે.

ત્યાં અનંતાનુબંધિ વગેરે ચાર કોધાદિ, બે માંથી એક યુગલ અને આ જીવસ્થાનકોમાં માત્ર નપુંસકવેદ જ હોવાથી એક નપુંસકવેદ, અને મિથ્યાત્વમોહનીય, એમ ક્રમમાં ક્રમ આઠનો ઉદય હોય છે તેમાં પણ કોઈક જીવો અનંતાનુબંધિ આદિ ચાર કોધના ઉદયવાળા, એજ પ્રમાણે બીજા કોઈક જીવો અનંતાનુબંધિ આદિ ચાર માનના ઉદયવાળા, એ પ્રમાણે બીજા કોઈક જીવો ચાર માયાના ઉદયવાળા, અને બીજા કોઈક જીવો ચાર લોભના ઉદયવાળા હોય છે.

વળી આ ચાર પ્રકારના જીવો હાસ્ય-રતિના ઉદયવાળા હોય તેમ બીજા ચાર પ્રકારના જીવો અરતિ-શોકના ઉદયવાળા હોય છે માટે ચારે ને બે એ ગુણાતાં એક અષ્ટક અથવા ૮ ભાંગા થાય છે. તેથી આ આઠના ઉદયનું એક અષ્ટક, અને આઠના ઉદયમાં ભય અથવા જુગુપ્સા એ બેમાંથી એકનો ઉદય થાય ત્યારે બે રીતે નવનો ઉદય, માટે નવના ઉદયના બે અષ્ટક, અથવા ૧૬ ભાંગા થાય છે. અને પહેલાના આઠમાં ભય, જુગુપ્સા એ બન્નેનો ઉદય સાથે થાય ત્યારે ૧૦, અને તેનું એક અષ્ટક અથવા આઠ ભાંગા થાય છે. એમ ત્રણે ઉદયસ્થાને મલીને ૪ અષ્ટક, એટલે ૩૨ ઉદયભાંગા થાય છે.

અહીં સામાન્યથી ૨૮-૨૭-૨૬ એમ ત્રણ સત્તાસ્થાનો છે અને ત્રણે ઉદયસ્થાને ત્રણ ત્રણ સત્તાસ્થાનો હોવાથી ત્રણને ત્રણે ગુણાતાં ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાન ૮, તેમજ બત્રીશ ભાંગામાં આ ત્રણ ત્રણ સત્તાસ્થાન ઘટે છે, માટે બત્રીશને ત્રણે ગુણાતાં ઉદયભંગ ગુણિત કુલ સત્તાસ્થાન ૮૬ થાય છે.

૨૨નો બંધ છ પ્રકારે થાય છે અને તેમાંના કોઈપણ એક પ્રકારના બંધમાં આ ૮૬ સત્તાસ્થાન સંભવે છે માટે ૮૬ ને ૬ એ ગુણાતાં બંધભંગ યુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત સર્વ મોહનીયકર્મના સત્તાસ્થાનો ૫૧૬ થાય છે.

અહીં આઠના ઉદયના આઠ, નવનો ઉદય બે રીતે હોવાથી ૧૮, અને દશના ઉદયના ૧૦, એમ કુલ ૩૬ ઉદયપદો છે. તેમજ દરેક ઉદયપદ આઠ-આઠ પ્રકૃતિના સમૂહરૂપ હોવાથી ૩૬ને આઠે ગુણાતાં ૨૮૮ પદવૃંદો થાય છે.

લબ્ધિ પર્યાપ્ત બાદર એકેન્દ્રિય, બેઘન્દ્રિય, તેઘન્દ્રિય ચૌરિન્દ્રિય અને અસંજિ પંચેન્દ્રિય આ પાંચ જીવસ્થાનકોમાં પહેલું ગુણસ્થાનક, અને કેટલાએક જીવોને કરણ અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં બીજું ગુણસ્થાનક પણ હોય છે માટે ૨૨-૨૧ એ બે બંધસ્થાનો અને તેના અનુક્રમે ૬-૪ એમ દશ બંધભાંગા છે. સામાન્યથી આ પાંચે જીવસ્થાનકોમાં બન્ને ગુણસ્થાનકની અપેક્ષાએ સાતથી દશ પર્યંતના ચાર ઉદયસ્થાનો અને ૨૮ આદિ પ્રથમના ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય છે. ત્યાં પહેલા ગુણાઠાણે ૨૨ના બંધે આઠથી દશ પર્યંત ત્રણ ઉદયસ્થાનો અને ઉપર બતાવ્યા મુજબ ૪ અષ્ટક, અથવા ૩૨ ઉદયભાંગા છે.

અહીં દરેક ઉદયસ્થાનમાં ૨૮ આદિ ત્રણ સત્તાસ્થાનો ઘટતાં હોવાથી ઉદયસ્થાન ગુણિત નવ, એજ પ્રમાણે પહેલાં બતાવ્યા મુજબ ઉદયભંગ ગુણિત ૮૬ અને બંધભંગ યુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત ૫૧૬ સત્તાસ્થાન થાય છે.

બીજે ગુણાઠાણે ૨૧ના બંધે સાતથી નવ પર્યંત ત્રણ ઉદયસ્થાનો અને તેના ૪ અષ્ટક, એટલે ૩૨ ઉદયભાંગા છે આ ગુણાઠાણે ૨૮નું એક જ સત્તાસ્થાન હોવાથી ઉદયસ્થાન ગુણિત ત્રણ, ઉદયભંગ ગુણિત ૩૨, અને ૨૧નો બંધ ચાર પ્રકારે હોવાથી ૩૨ને ચારે ગુણાતાં બંધભંગ યુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત ૧૨૮ સત્તાસ્થાન થાય છે.

એમ બન્ને ગુણસ્થાનકે મળી બે બંધસ્થાનક, ૧૦ બંધભાંગા, સાતથી દશ પર્યંત ચાર ઉદયસ્થાન, ૮ અષ્ટક, અથવા ૬૪ ઉદયભાંગા, અને સામાન્યથી ત્રણ, ઉદયસ્થાનગુણિત ૧૨, ઉદયભંગ ગુણિત ૧૨૮, અને બંધભંગયુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત સર્વ મળી ૭૦૪ સત્તાસ્થાન થાય છે.

પહેલે ગુણાઠાણે સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્ત વગેરેમાં બતાવ્યા મુજબ ૩૬ ઉદયપદ, અને ૨૮૮ પદવૃંદ તેમજ બીજે ગુણાઠાણે સાતના ઉદયના ૭, આઠના ઉદયના બે વિકલ્પ હોવાથી ૧૬, અને નવના ઉદયનાં નવ, એમ ૩૨ ઉદયપદ, અને તેને આઠે ગુણાતાં ૨૫૬ પદવૃંદ થાય.

બન્ને ગુણસ્થાનકના મળી ૬૮ ઉદયપદ, અને ૫૪૪ પદવૃંદો થાય છે.

સંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તમાં સર્વ ગુણસ્થાનકનો સંભવ હોવાથી પહેલાં જેમ સામાન્યથી બતાવેલ છે. તેમ સર્વ બંધસ્થાન, બંધભાંગા, ઉદયસ્થાન, ઉદયભંગ, ઉદય ચોવીશીઓ, પદવૃંદ, સત્તાસ્થાન તેમજ તેનો સંવેધ સમજવો.

- : અથ નામકર્મના બંધસ્થાનાદિ અને તેનો સંવેધ :-

બંધસ્થાનો :- ૨૩-૨૫-૨૬-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧ અને ૧ પ્રકૃતિરૂપ એમ કુલ આઠ બંધસ્થાનો છે. આ દરેક બંધસ્થાનો તથા તેના ભાંગાઓ સમજવામાં સુગમ પડે તે માટે પહેલાં કઈ કઈ પ્રકૃતિઓ ક્યા ક્યા ગુણસ્થાનક સુધી બંધાય છે તેમજ કઈ પ્રકૃતિ સાથે કઈ પ્રકૃતિઓ બંધાય અને કઈ ન બંધાય તે યાદ રાખવાની ખાસ જરૂર હોવાથી અભ્યાસકે બરાબર તૈયાર કરવું.

નરકદ્વિક, એકેન્દ્રિયાદિ ચાર જાતિ, સ્થાવર ચતુષ્ક, આતપ, હુંડક સંસ્થાન અને છેવટું સંઘયણ આ તેર પ્રકૃતિઓ પહેલા ગુણસ્થાનક સુધી બંધાય પછી બંધાતી નથી, એમ જે જે પ્રકૃતિઓનો જે જે ગુણસ્થાનક સુધી બંધ બતાવવામાં આવે, ત્યાં સુધી તે તે પ્રકૃતિઓ બંધાય છે અને તેની ઉપરના ગુણસ્થાનકોમાં બંધાતી નથી. એમ સમજવું.

તિર્યચ્છદિક, દૌર્ભાગ્યત્રિક પહેલા અને છેલ્લા વિના મધ્યમના ચાર સંઘયણ અને ચાર સંસ્થાન, ઉદોત, અશુભ વિહાયોગતિ આ પંદર પ્રકૃતિઓ બીજા સુધી. મનુષ્યદ્વિક, ઔદારિકદ્વિક અને વજ્રઋષભનારાચ સંઘયણ એ પાંચ ચોથા સુધી. અસ્થિરદ્વિક અને અયશ છઠ્ઠા સુધી, દેવદ્વિક, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ઔદારિક વિના ચાર શરીર અને બે અંગોપાંગ, પ્રથમ સંસ્થાન, વર્ણચતુષ્ક, શુભવિહાયોગતિ આ પંદર અને ઉદોતદ્વિક વિના છ પ્રત્યેક પ્રકૃતિ અને ત્રસ નવક એમ ત્રીશ પ્રકૃતિઓ આઠમાના છઠ્ઠા ભાગ સુધી અને યશ :કીર્તિ દશમા ગુણસ્થાનક સુધી બંધાય છે.

આ જ ગ્રંથના પ્રથમભાગના બંધનકરણમાં સામાન્યથી બંધ આશ્રયી પરાવર્તમાન પ્રકૃતિઓ ૭૦ બતાવવામાં આવેલ છે. પરંતુ ગમે તે પ્રકૃતિ બંધાય ત્યારે તે બધી પ્રકૃતિઓ પરાવર્તમાન હોય છે એમ ન સમજવું, એટલું જ નહીં પણ અમુક પ્રકૃતિ બંધાય ત્યારે તેની સાથે સામાન્યથી જે પ્રકૃતિઓ પરાવર્તમાન છે તેમાંની પણ અમુક પ્રકૃતિ અપરાવર્તમાન ગણાય છે. એટલે કે અવશ્ય બંધાય છે. દૃષ્ટાંત તરીકે સ્થાવર અને ત્રસ સામાન્યથી પરાવર્તમાન હોવા છતાં એકેન્દ્રિય જાતિ સાથે સ્થાવર અવશ્ય બંધાય પણ ત્રસ ન બંધાય, એજ પ્રમાણે બેઇન્દ્રિયાદિક જાતિ બંધાય ત્યારે તેની સાથે ત્રસનામકર્મ અવશ્ય બંધાય પણ સ્થાવર ન જ બંધાય. માટે કઈ પ્રકૃતિના બંધ સાથે કઈ પ્રકૃતિઓનો બંધ અવશ્ય હોય છે ? અને કઈ પ્રકૃતિનો વિકલ્પે એટલે કે વારાફરતી હોય ? તે બતાવાય છે.

(૧) અપર્યાપ્ત નામકર્મ સાથે બાદર અને પ્રત્યેક સિવાય, એકેન્દ્રિય અને વિકલેન્દ્રિયજાતિ સાથે સ્થિર, શુભ અને યશ સિવાય કોઈ પરાવર્તમાન શુભ પ્રકૃતિઓ બંધાતી નથી. (૨) સૂક્ષ્મ અને સાધારણ નામકર્મ સાથે સ્થિર અને શુભ સિવાય પરાવર્તમાન શુભ પ્રકૃતિઓ બંધાતી નથી. (૩) આતપ નામકર્મ જો બંધાય તો એકેન્દ્રિય જાતિ સાથે જ અને ઉદોત નામકર્મ જો બંધાય તો તિર્યચ્છદિક સાથે જ બંધાય, પરંતુ બંધાય જ એમ નથી. તેમજ બંને સાથે પણ ન બંધાય, પરંતુ બંધાય તો બેમાંથી ગમે તે એક જ બંધાય. (૪) પરાઘાત અને ઉચ્છ્વાસ નામકર્મ પર્યાપ્ત નામકર્મ સાથે જ બંધાય અને નરકગતિ સાથે પરાવર્તમાન કોઈપણ શુભ પ્રકૃતિ ન બંધાય. (૫) દેવગતિ સાથે અસ્થિર અશુભ અને અયશ વિના બધી પરાવર્તમાન શુભ પ્રકૃતિઓ જ બંધાય (૬) છ એ સંઘયણ અને મધ્યમના ચાર સંસ્થાનો તિર્યચ્છ અને મનુષ્યગતિ સાથે જ બંધાય. (૭) જો જિનનામકર્મ બંધાય તો સમ્યગ્દૃષ્ટિને દેવ અને મનુષ્યગતિ સાથે જ અને આહારકદ્વિક જો બંધાય તો અપ્રમત્તયતિને દેવગતિ સાથે જ બંધાય.

ઉપરના નિયમોમાં જે પ્રકૃતિઓ સાથે જ પરાવર્તમાન પ્રકૃતિઓ બંધાય અથવા ન બંધાય એમ જણાવેલ ન હોય તે પ્રકૃતિ સાથે તે પરાવર્તમાન દરેક પ્રકૃતિઓ વારાફરતી બંધાય છે. એ હકીકત ધ્યાનમાં રાખવાથી બંધભાંગા સહેલાઈથી સમજી શકાશે.

સામાન્યથી એકેન્દ્રિય વગેરે અથવા તિર્યચ્છદિક વગેરેને બંધ યોગ્ય કુલ પ્રકૃતિઓ :- નામકર્મની ધ્રુવબંધી નવ, તિર્યચ્છદિક, એકેન્દ્રિયજાતિ, ઔદારિક શરીર, હુંડક સંસ્થાન, પરાઘાત, ઉચ્છ્વાસ, આતપ, ઉદોત, સ્થાવર, સૂક્ષ્મ, બાદર, અપર્યાપ્ત, પર્યાપ્ત, સાધારણ, પ્રત્યેક, અસ્થિર, સ્થિર, અશુભ, શુભ, દુર્ભગ, અનાદેય, અયશ અને યશ આ ૩૩ પ્રકૃતિઓ એકેન્દ્રિયને બંધ યોગ્ય છે.

ધ્રુવબંધી નવ, તિર્યચ્છદિક, બેઇન્દ્રિયાદિક ત્રણમાંથી કોઈપણ એક જાતિ, ઔદારિકદ્વિક, છેવટું સંઘયણ, હુંડક સંસ્થાન, અશુભવિહાયોગતિ, પરાઘાત, ઉચ્છ્વાસ, ઉદોત, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત, અપર્યાપ્ત, પ્રત્યેક, સ્થિર, અસ્થિર, શુભ, અશુભ, દુર્ભગત્રિક, યશ અને અયશ આ ૩૪ પ્રકૃતિઓ બેઇન્દ્રિય વગેરે ત્રણ જાતિ સાથે બંધાય.

આહારકદ્ધિક, પ્રથમ સંસ્થાન, શુભ વિહાયોગતિ, પરાઘાત, ઉચ્છ્વાસ, જિનનામ, ત્રસદશક, અસ્થિરદ્ધિક અને અપયશ આ ૩૪ પ્રકૃતિઓ દેવગતિ સાથે બંધમાં આવે છે.

નરકગતિ સાથે કોઈપણ પરાવર્તમાન શુભ પ્રકૃતિઓ બંધાતી જ ન હોવાથી ઉપર બતાવેલ નરકગતિ સાથે જે ૨૮ પ્રકૃતિઓ બંધમાં આવે છે તે બધી જ બંધાય છે. માટે નરકપ્રાયોગ્ય ૨૮નું એક જ બંધસ્થાન અને તેનો ભાંગો પણ એક જ છે અને તેના બાંધનાર મિથ્યાદષ્ટિ પર્યાપ્ત સંજી પંચો તિર્યચો અને મનુષ્યો છે.

૨૩-૨૫ અને ૨૬ એમ એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ત્રણ બંધસ્થાનો છે ત્યાં નામકર્મની ધ્રુવબંધી નવ, તિર્યચદ્ધિક, એકેન્દ્રિયજાતિ, ઔદારિક શરીર, હુંડક સંસ્થાન, સ્થાવર, પર્યાપ્ત અપર્યાપ્તમાંથી એક, પ્રત્યેક-સાધારણમાંથી એક, સૂક્ષ્મ-બાદરમાંથી એક અને દુઃસ્વર વિના અસ્થિર પંચક, આ ૨૩ પ્રકૃતિઓનું બંધસ્થાન અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય છે. તેના બાંધનાર મિથ્યાદષ્ટિ તિર્યચો અને મનુષ્યો છે. આ તેવીશમાં બે પ્રકૃતિઓ પરાવર્તમાન હોવાથી કોઈક સૂક્ષ્મ બાંધે અને કોઈક બાદર બાંધે માટે બે અને આ બન્ને જાતના જીવો પ્રત્યેક બાંધે અને બે જાતના સાધારણ બાંધે, માટે બેને બેએ ગુણતાં તેવીશના બંધના કુલ ચાર ભાંગા થાય, તથા આ તેવીશમાંથી અપર્યાપ્ત નામકર્મ બાદ કરી તેની જગ્યાએ પર્યાપ્ત નામકર્મ ઉમેરવું અને પર્યાપ્ત નામકર્મ સાથે પરાઘાત અને ઉચ્છ્વાસ અવશ્ય બંધાય માટે તે બે ઉમેરતાં આ ૨૫ પ્રકૃતિઓનું બંધસ્થાન પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય છે. અહીં પર્યાપ્તનામકર્મ સાથે સ્થિર અને શુભ પણ બંધાય છે. માટે સૂક્ષ્મના પ્રત્યેક અને સાધારણ સાથે બે, સ્થિર-અસ્થિર સાથે ચાર અને શુભ - અશુભ સાથે ગુણતાં આઠ, બાદર સાધારણના સ્થિર અસ્થિર સાથે બે અને તેને શુભ, અશુભ સાથે ગુણતાં ચાર તેમજ બાદર પ્રત્યેક સાથે યશ પણ બંધાય છે માટે તેના સ્થિર-અસ્થિર સાથે બે, શુભ-અશુભ સાથે ચાર અને યશ -અયશ સાથે ગુણતાં આઠ, એમ પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય (૨૫) પચીશના બંધના કુલ ૨૦ ભાંગા થાય.

સામાન્યથી તેના બાંધનાર નરક સિવાય મિથ્યાદષ્ટિ ત્રણે ગતિના જીવો છે, પરંતુ દેવો ૨૦માંના છેલ્લા આઠ ભાંગા જ બાંધે છે.

આજ પચીશ સાથે જ્યારે આતપ અથવા ઉદ્યોત બંધાય ત્યારે પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૬નું બંધસ્થાન થાય, પરંતુ આતપ અથવા ઉદ્યોત બાદર અને પ્રત્યેક નામકર્મ સાથે જ બંધાતું હોવાથી ઉપર બતાવેલા છેલ્લા આઠ ભાંગાઓને આતપ અને ઉદ્યોત સાથે ગુણતાં કુલ ૧૬ ભાંગા થાય. આના બાંધનાર પણ નરક સિવાય ત્રણે ગતિના મિથ્યાદષ્ટિ જીવો હોય છે. એમ એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ત્રણે બંધસ્થાનના સર્વ મળી ૪૦ ભાંગા થાય.

વિક્લેન્દ્રિય, તેમજ પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૨૫-૨૮ અને ૩૦ એમ સામાન્યથી ત્રણ બંધસ્થાનો છે.

ત્યાં ધ્રુવબંધી નવ, તિર્યચદ્ધિક, બેઠન્દ્રિયાદિ ચારમાંથી કોઈપણ એક જાતિ, ઔદારિકદ્ધિક, છેવડું સંઘયણ, હુંડક સંસ્થાન, ત્રસદ્ધિક, અપર્યાપ્ત, પ્રત્યેક, અને દુઃસ્વર વિના અસ્થિર પંચક આ ૨૫ પ્રકૃતિઓ અપર્યાપ્ત વિક્લેન્દ્રિય, તેમજ અપર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય છે. તેના બાંધનાર મિથ્યાદષ્ટિ તિર્યચો અને મનુષ્યો છે. આ તેવીશમાં બે પ્રકૃતિઓ પરાવર્તમાન હોવાથી કોઈક સૂક્ષ્મ બાંધે અને કોઈક બાદર બાંધે માટે બે અને આ બન્ને જાતના જીવો પ્રત્યેક બાંધે અને બે જાતના સાધારણ બાંધે, માટે બેને બેએ ગુણતાં તેવીશના બંધના કુલ ચાર ભાંગા થાય, તથા આ તેવીશમાંથી અપર્યાપ્ત નામકર્મ બાદ કરી તેની જગ્યાએ પર્યાપ્ત નામકર્મ ઉમેરવું અને પર્યાપ્ત નામકર્મ સાથે પરાઘાત અને ઉચ્છ્વાસ અવશ્ય બંધાય માટે તે બે ઉમેરતાં આ ૨૭ પ્રકૃતિઓનું બંધસ્થાન પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય છે. અહીં પર્યાપ્તનામકર્મ સાથે સ્થિર અને શુભ પણ બંધાય છે. માટે સૂક્ષ્મના પ્રત્યેક અને સાધારણ સાથે બે, સ્થિર-અસ્થિર સાથે ચાર અને શુભ - અશુભ સાથે ગુણતાં આઠ, બાદર સાધારણના સ્થિર અસ્થિર સાથે બે અને તેને શુભ, અશુભ સાથે ગુણતાં ચાર તેમજ બાદર પ્રત્યેક સાથે યશ પણ બંધાય છે માટે તેના સ્થિર-અસ્થિર સાથે બે, શુભ-અશુભ સાથે ચાર અને યશ -અયશ સાથે ગુણતાં આઠ, એમ પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય (૨૭) પચીશના બંધના કુલ ૨૦ ભાંગા થાય.

આમાં પરાવર્તમાન કોઈપણ શુભ પ્રકૃતિ ન હોવાથી દરેકના એક-એક એમ કુલ ચાર ભાંગા થાય, અને તેના બાંધનાર મિથ્યાદષ્ટિ મનુષ્યો તથા તિર્યચો છે.

એમ એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ત્રણે બંધસ્થાનના સર્વ મળી ૪૦ ભાંગા થાય.

વિક્લેન્દ્રિય તેમજ પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૨૫-૨૮ અને ૩૦ એમ સામાન્યથી ત્રણ બંધસ્થાનો છે.

ત્યાં ધ્રુવબંધી નવ, તિર્યચદ્ધિક, બેઠન્દ્રિયાદિ ચારમાંથી કોઈપણ એક જાતિ, ઔદારિકદ્ધિક, છેવડું સંઘયણ, હુંડક સંસ્થાન, ત્રસદ્ધિક, અપર્યાપ્ત, પ્રત્યેક, અને દુઃસ્વર વિના અસ્થિર પંચક આ ૨૫ પ્રકૃતિઓ અપર્યાપ્ત વિક્લેન્દ્રિય, તેમજ અપર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય છે.

આમાં પરાવર્તમાન કોઈપણ શુભ પ્રકૃતિ ન હોવાથી દરેકના એક-એક એમ કુલ ચાર ભાંગા થાય, અને તેના બાંધનાર મિથ્યાદષ્ટિ મનુષ્યો તથા તિર્યચો છે.

આ જ પચીશ (૨૫) માંથી અપર્યાપ્ત નામકર્મ બાદ કરી તેના બદલે પર્યાપ્ત નામકર્મ ઉમેરવું. અને પર્યાપ્ત નામકર્મ સાથે અવશ્ય બંધમાં આવતી પરાધાત, ઉચ્છ્વાસ તેમજ અશુભવિહાયોગતિ અને દુઃસ્વર આ ચાર ઉમેરતાં વિકલેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૯નું બંધસ્થાન થાય.

અહીં પર્યાપ્ત નામકર્મ સાથે સ્થિર-શુભ અને યશ પણ બંધાય છે. પરંતુ તે સિવાયની પરાવર્તમાન શુભ પ્રકૃતિ વિકલેન્દ્રિય જાતિ સાથે બંધાતી નથી. માટે આ ત્રણેના સ્થિર-અસ્થિર સાથે બે, શુભ-અશુભ સાથે ગુણતાં ચાર અને યશ-અયશ સાથે ગુણતાં આઠ ભાંગા થાય. સર્વ મળી ચોવીશ ભાંગા થાય.

આ જ ૨૯ પ્રકૃતિ સાથે જ્યારે ઉદ્યોત બંધાય ત્યારે વિકલેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૩૦નું બંધસ્થાન થાય, અને અહીં પણ ૨૯ ના બંધની જેમ એક-એકના સર્વ મળી આઠ આઠ એમ ૨૪ ભાંગા થાય. આ બન્ને બંધસ્થાનને બાંધનાર પણ મિથ્યાદૃષ્ટિ મનુષ્યો અને તિર્યચો છે.

આ પ્રમાણે વિકલેન્દ્રિય દરેકના ૨૫નો એકેક અને ૨૯ તેમજ ૩૦ના આઠ-આઠ, એમ ૧૭-૧૭ ભાંગા થવાથી સર્વ મળી ત્રણેના (૫૧) એકાવન ભાંગા થાય.

ઉપર બતાવેલ અપર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૨૫ પ્રકૃતિમાંથી અપર્યાપ્ત નામકર્મ દૂર કરી તેના બદલે પર્યાપ્ત નામકર્મ ઉમેરી તેમાં પરાધાત, ઉચ્છ્વાસ, વિહાયોગતિ અને સ્વર આ ચાર ઉમેરવાથી પર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૨૯નું બંધસ્થાન થાય.

અહીં પર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય તિર્યચગતિ સાથે પરાવર્તમાન દરેક પ્રકૃતિ વારાફરતી બંધાય છે. માટે છ સંઘયણને છ સંસ્થાને ગુણતાં ૩૬, બે વિહાયોગતિએ ગુણતાં ૭૨, સ્થિર-અસ્થિર સાથે ગુણતાં ૧૪૪, શુભ-અશુભ સાથે ગુણતાં ૨૮૮, સુભગ-દુર્ભગ સાથે ગુણતાં ૫૭૬, આદેય-અનાદેય સાથે ગુણતાં ૧૧૫૨, સુસ્વર-દુઃસ્વર સાથે ગુણતાં ૨૩૦૪ અને તેને યશ-અયશ સાથે ગુણતાં ૪૬૦૮ ભાંગા થાય છે.

આ જ ૨૯ પ્રકૃતિ સાથે જ્યારે ઉદ્યોત બંધાય ત્યારે ૩૦નું બંધસ્થાન થાય અને અહીં પણ ઉપર પ્રમાણે ૪૬૦૮ ભાંગા થાય.

આ બન્ને બંધસ્થાનને બાંધનારા પહેલા-બીજા ગુણસ્થાનકવાળા ચારે ગતિના જ જીવો હોય છે. પરંતુ છેવટા સંઘયણ અને હુંડક સંસ્થાનનો બંધ બીજે ગુણસ્થાનકે ન હોવાથી આ બન્ને બંધસ્થાનોમાં ૪૬૦૮ના બદલે ૩૨૦૦-૩૨૦૦ ભાંગા થાય છે એટલું વિશેષ છે.

એ પ્રમાણે પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ત્રણે બંધસ્થાનના અનુક્રમે $૧ + ૪૬૦૮ + ૪૬૦૮ = ૯૨૧૭$ ભાંગા થાય છે.

એમ સામાન્યથી તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૨૩-૨૫-૨૬-૨૮ અને ૩૦ એ પાંચ બંધસ્થાનો અને તે દરેકના અનુક્રમે $૪ + ૨૪ + ૧૬ + ૪૬૩૨ + ૪૬૩૨ = ૯૩૦૮$ બંધભાંગા થાય.

પંચેન્દ્રિય તિર્યચની જેમ મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય પણ ૨૫-૨૯ અને ૩૦ એ ત્રણ બંધસ્થાનો છે. પરંતુ આ ત્રણે બંધસ્થાનોમાં તિર્યચદિક ને બદલે મનુષ્યદિક બંધાય છે. અપર્યાપ્ત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૫, મિથ્યાદૃષ્ટી મનુષ્યો અને તિર્યચો બાંધે છે. અને તેનો ભાંગો એક છે.

૨૯ પ્રકૃતિના બાંધનાર પહેલા-બીજા ગુણસ્થાનકવાળા ચારે ગતિના જીવો અને ત્રીજા-ચોથા ગુણસ્થાનકવાળા કેવળ દેવો અને નારકો છે, તેમાં પહેલે ગુણસ્થાનકે ૪૬૦૮, બીજે ગુણસ્થાનકે ૩૨૦૦, અને ત્રીજા-ચોથા ગુણસ્થાનકે અસ્થિર-અશુભ અને અયશ સિવાય પરાવર્તમાન અશુભ પ્રકૃતિઓનો બંધ ન હોવાથી માત્ર આઠ ભાંગા થાય છે. પરંતુ પહેલા ગુણસ્થાનકના જે ૪૬૦૮ ભાંગા છે. તેમાં જ આ ભાંગા આવી ગયેલ હોવાથી અલગ ગણેલ નથી.

જ્યારે ચોથે ગુણસ્થાનકે દેવો તથા નારકો આ જ ૨૯ પ્રકૃતિ સાથે જિનનામ બાંધે ત્યારે ૩૦નું બંધસ્થાન થાય છે. તેમજ અહીં સ્થિર-અસ્થિર, શુભ-અશુભ અને યશ-અયશ સાથે માત્ર આઠ ભાંગા થાય છે.

એમ મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય પચીશાદિ ત્રણે બંધસ્થાને અનુક્રમે $૧ + ૪૬૦૮ + ૮ = ૪૬૧૭$ બંધભાંગા થાય છે.

દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮-૨૯-૩૦ અને ૩૧ એમ ચાર બંધસ્થાનો છે. ત્યાં ધ્રુવબંધી નવ, દેવદ્વિક, પંચેન્દ્રિયજાતિ, વૈકિયદ્વિક, પ્રથમ સંસ્થાન, શુભવિહાર્યોગતિ, પરાઘાત, ઉચ્ચવાસ, ત્રસ ચતુષ્ક, સ્થિર-અસ્થિરમાંથી એક, શુભ-અશુભમાંથી એક, યશ અયશમાંથી એક અને સૌભાગ્યત્રિક આ ૨૮નું બંધસ્થાન છે, અહીં સ્થિરાદિ ત્રણ પ્રકૃતિઓ પરાવર્તમાન હોવાથી ૮ ભાંગા થાય છે. અને તેના બાંધનાર યથાસંભવ આઠમા ગુણસ્થાનકના છઠ્ઠા ભાગ સુધીના મનુષ્યો તથા તિર્યચો છે.

ચોથાથી આઠમાના છઠ્ઠા ભાગ સુધીના મનુષ્યો જ્યારે ૨૮ સાથે જિનનામ બાંધે ત્યારે ૨૮નું બંધસ્થાન અને તેના આઠ ભાંગા થાય, પરંતુ અસ્થિરદ્વિક, અને અયશનો બંધ છઠ્ઠા ગુણસ્થાનક સુધી જ હોવાથી જ્યારે અપ્રમત્તાદિ મુનિઓ બાંધે ત્યારે આ બન્ને બંધસ્થાનમાં એક એક જ ભાંગો હોય છે.

જ્યારે સાતમા તથા આઠમા ગુણસ્થાનકવાળા મુનિઓ આ ૨૮ સાથે આહારકદ્વિક બાંધે ત્યારે ૩૦નું અને જિનનામ પણ બાંધે ત્યારે ૩૧નું બંધસ્થાન થાય છે. આ બંને બંધસ્થાનકોમાં પરાવર્તમાન બધી શુભ પ્રકૃતિઓ જ બંધાતી હોવાથી એક-એક ભાંગો થાય છે. એમ દેવપ્રાયોગ્ય ૨૮ આદિ ચારે બંધસ્થાનોના અનુક્રમે ૮+ ૮ + ૧+ ૧ = ૧૮ બંધભાંગા થાય છે.

આઠમા ગુણસ્થાનકના છઠ્ઠાભાગે દેવપ્રાયોગ્ય બંધવિચ્છેદ યથા બાદ આઠમાના સાતમા ભાગથી દશમા ગુણસ્થાનક સુધી કેવળ યશ :કીર્તિ રૂપ એક પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન અને તેનો એક ભાંગો છે.

આ પ્રમાણે ચારે ગતિ પ્રાયોગ્ય અને એક યશ :કીર્તિરૂપ એમ આઠે બંધસ્થાનકના સર્વ મળી ૧૩૯૪૫ બંધભાંગા થાય છે.

દરેક બંધસ્થાને કુલ ભાંગા :- ૨૩ના બંધે અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ચાર ૪. પચીશના બંધે પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૦, અપર્યાપ્ત બેઠન્દ્રિય, તેઠન્દ્રિય, ચઉરિન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય તિર્યચ અને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૧-૧ એમ ૨૫, ૨૬ના બંધે પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિયના ૧૬, ૨૮ના બંધે દેવ પ્રાયોગ્ય આઠ, અને નરક પ્રાયોગ્ય એક એમ નવ, ૨૯ના બંધે દેવ પ્રાયોગ્ય ૮, પર્યાપ્ત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૪૬૦૮, પર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૪૬૦૮ અને વિકલેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૪ એમ સર્વ મળી ૯૨૪૮, ૩૦ના બંધે દેવ પ્રાયોગ્ય ૧, પર્યાપ્ત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૮, પર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૪૬૦૮ અને વિકલેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૪, એમ ૪૬૪૧, અને એકત્રીશ તથા એકના બંધનો એક-એક એમ આ રીતે પણ આઠે બંધસ્થાનના કુલ ભાંગા ૧૩૯૪૫ થાય છે.

બંધસ્થાનનું કાળમાન :- જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધસ્થાન વિના અન્ય ગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૦ નો તેમજ ૨૩ વગેરે શેષ સાતે બંધસ્થાનનો જથ્થો કાળ એક સમય છે.

૨૩-૨૫-૨૬, નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮, વિકલેન્દ્રિય અને પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૨૯, તેમજ વિકલેન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય તિર્યચ અને દેવ પ્રાયોગ્ય ૩૦ અને ૩૧ તેમજ એકના બંધસ્થાનનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ અંતર્મુહૂર્ત છે. કારણ કે અપર્યાપ્ત નામકર્મ, પ્રથમની ચાર જાતિ, નરકગતિ ઉદ્યોત અને આહારકદ્વિક વગેરે પ્રકૃતિઓનો સતત બંધ ઉત્કૃષ્ટથી પણ અંતર્મુહૂર્ત છે.

સંપૂર્ણ શ્રેણિનો કાળ પણ અંતર્મુહૂર્ત હોવાથી એકના બંધનો પણ ઉત્કૃષ્ટ કાળ અંતર્મુહૂર્ત છે.

દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધસ્થાનનો કાળ ઉત્કૃષ્ટથી અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન પૂર્વકોડનો ત્રીજો ભાગ અધિક ત્રણ પલ્યોપમ પ્રમાણ છે. કારણ કે પૂર્વકોડના આયુષ્યવાળો કોઈક મનુષ્ય પોતાના આયુષ્યના ત્રીજા ભાગની શરૂઆતમાં ત્રણ પલ્યોપમ પ્રમાણ યુગલિકનું આયુષ્ય બાંધી તરત જ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ પામે, તે આ ભવમાં પણ અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન પૂર્વકોડના ત્રીજા ભાગ સુધી અને યુગલિકમાં ત્રણ પલ્યોપમ સુધી દેવ પ્રાયોગ્ય જ બંધ કરે છે તેથી આટલો સમય ઘટી શકે છે.

મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯ના બંધનો કાળ ઉત્કૃષ્ટથી અનુત્તર દેવોની અપેક્ષાએ ૩૩ સાગરોપમ છે, દેવપ્રાયોગ્ય ૨૯ના બંધસ્થાનકનો કાળ ઉત્કૃષ્ટથી દેશોન પૂર્વકોડ છે.

જિનનામ સહિત ૩૦ના બંધસ્થાનકનો કાળ જથ્થોથી નરક આશ્રયી સાધિક ૮૪ હજાર વર્ષ અને દેવ આશ્રયી એક પલ્યોપમ છે અને મતાંતરે આ બન્ને ગતિ આશ્રયી દશ હજાર વર્ષ પણ હોય છે. અને ઉત્કૃષ્ટથી અનુત્તર વિમાન આશ્રયી ૩૩ સાગરોપમ છે.

દરેક બંધસ્થાનના કોઈપણ એક ભાંગાનો કાળ જથ્થોથી એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ જ હોય છે.

ઉદય :- પોતપોતાની સ્થિતિ પ્રમાણે બંધાયેલ કર્મનો અબાધાકાળ પૂર્ણ થાય ત્યારે અથવા અપવર્તનાદિક કરણથી અબાધા કાળ પૂર્ણ થયા પહેલાં પણ જે કર્મ દલિકો ભોગવાય તે ઉદય કહેવાય.

તે વિપાકોદય અને પ્રદેશોદયના ભેદથી બે પ્રકારે છે જેનો અબાધાકાળ વ્યતીત થયેલ છે એવી સત્તામાં રહેલી દરેક પ્રકૃતિઓનો પ્રદેશોદય હંમેશાં હોય છે. અને તેનું બીજું નામ સ્તિબુકસંક્રમ પણ છે, આ પ્રદેશોદય પોતાની સ્વજાતીય જે પ્રકૃતિઓનો વિપાકોદય હોય તે પ્રકૃતિઓમાં દરેક સમયે દલિક પડી અને તેમાં ભળી ઉદયદ્વારા ભોગવાઈ જાય છે. આ પ્રદેશોદયમાં જિનનામ સિવાય બીજી કોઈપણ પ્રકૃતિઓના ફલનો લેશ માત્ર પણ અનુભવ થતો નથી.

વિપાકોદયમાં તે તે પ્રકૃતિના ફલનો અનુભવ થાય છે. ત્યાં ધ્રુવોદય પ્રકૃતિઓનો જ્યાં સુધી પોતપોતાના ઉદય વિચ્છેદ ન થાય ત્યાં સુધી હંમેશાં વિપાકોદય જ હોય છે. અને જેનો અબાધા કાળ વ્યતીત થયે છે તે પ્રદેશોદય શરૂ થયેલ છે. તેવી અધ્રુવોદયી પ્રકૃતિઓનો જ્યારે તે તે પ્રકૃતિઓના વિપાકોદયને યોગ્ય દ્રવ્યાદિક સામાગ્રી પ્રાપ્ત થાય ત્યારે વિપાકોદય અર્થાત્ રસોદય થાય છે. પ્રસ્તુતમાં આ વિપાકોદયને ઉદય કહેવામાં આવે છે.

જે જે પ્રકૃતિઓનો જે જે ગુણસ્થાનક સુધી ઉદય બતાવવામાં આવે તે તે પ્રકૃતિઓનો તેના ઉપરના ગુણસ્થાનકોમાં ઉદય નથી હોતો, એમ સ્વયં સમજી લેવું.

સૂક્ષ્મત્રિક, અને આતપનો પહેલા ગુણસ્થાનક સુધી, પ્રથમની ચાર જાતિ અને સ્થાવર એ પાંચનો બીજા સુધી, નરકાનુપૂર્વીનો બીજા અને ત્રીજા વિના, અને શેષ ત્રણ આનુપૂર્વીનો ત્રીજા સિવાય ચોથા સુધી. દેવગતિ, નરકગતિ, વૈક્રિયદિક, દૌર્ભાગ્ય અને અનાદેયદિક આ સાત પ્રકૃતિઓનો ચોથા સુધી. તિર્યચગતિ અને ઉદ્યોતનો પાંચમા સુધી, આહારકદિકનો છઠ્ઠે ગુણસ્થાનકે, છેલ્લા ત્રણ સંઘયણનો સાતમા સુધી, બીજા અને ત્રીજા સંઘયણનો અગિયારમા સુધી, તીર્થંકરનામકર્મનો ૧૩મે તથા ચૌદમે, ઔદારિકદિક, અસ્થિરદિક, બે વિહાયોગતિ, પ્રત્યેકત્રિક, છ સંસ્થાન, અગુરુલધુ ચતુષ્ક, વર્ણ ચતુષ્ક, નિર્માણ, તેજસ, કાર્મણ પ્રથમ સંઘયણ અને બે સ્વર, આ ૨૯ પ્રકૃતિઓનો તેરમા સુધી, ત્રસત્રિક, મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિયજાતિ, સૌભાગ્ય, અને આદેયદિક એ આઠ પ્રકૃતિઓનો ઉદય ચૌદમા ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે.

સામાન્યથી સર્વ જીવો આશ્રયી ૨૦-૨૧-૨૪-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧-૯ અને ૮, આ નામકર્મના બાર ઉદયસ્થાનો છે.

ક્યા ક્યા જીવોને કેટલાં ઉદયસ્થાનો હોય છે, અને ક્યારે હોય છે. તેમજ તેના ભાંગા કેટલા થાય છે તે જાણવા માટે નીચે લખેલ નિયમો બરાબર ધ્યાનમાં રાખવા :-

(૧) સામાન્યથી ઉદય આશ્રયી જે પ્રકૃતિઓ પરાવર્તમાન છે, તે સર્વ જીવોને પરાવર્તમાન જ હોય એમ નથી, પરંતુ તેમાંથી પણ અમુક પ્રકૃતિઓ એકેન્દ્રિય વગેરે જાતિ સાથે અથવા નરકગતિ આદિ સાથે અવશ્ય ઉદયમાં આવે છે, માટે તે તે પ્રકૃતિઓ સામાન્યથી પરાવર્તમાન હોવા છતાં તે તે જીવ આશ્રયી અપરાવર્તમાન પણ હોય છે.

દૃષ્ટાંત તરીકે :- બન્ને વિહાયોગતિ ઉદય આશ્રયી પરાવર્તમાન છે, પરંતુ દેવગતિ સાથે શુભવિહાયોગતિ અને નરકગતિ સાથે અશુભવિહાયોગતિ જ ઉદયમાં આવે છે, માટે દેવગતિ સાથે શુભવિહાયોગતિ અને નરકગતિના ઉદય સાથે અશુભવિહાયોગતિનો ઉદય અપરાવર્તમાન ગણાય.

(૨) અપર્યાપ્ત નામકર્મ સાથે બાદર અને પ્રત્યેક સિવાય પરાવર્તમાન કોઈપણ શુભપ્રકૃતિઓ ઉદયમાં આવતી નથી.

(૩) સૂક્ષ્મનામકર્મના ઉદયવાળાને તેમજ તેઉકાય અને વાઉકાયને યશનો ઉદય હોતો નથી.

(૪) લબ્ધિ અપર્યાપ્ત જીવોને પરાઘાત, આતપ અથવા ઉદ્યોતનો ઉદય થતો જ નથી, અને આતપ તથા ઉદ્યોતનો ઉદય ઉચ્છ્વાસ અને સ્વરના ઉદય પહેલાં પણ થાય છે.

(૫) જો આતપનો ઉદય હોય તો બાદર પર્યાપ્ત પૃથ્વીકાય જીવોને જ હોય છે, અને જો ઉદ્યોતનો ઉદય હોય તો તેઉકાય અને વાઉકાય વિના લબ્ધિ પર્યાપ્ત તિર્યચોને, દેવોના ઉત્તરવૈક્રિય શરીરમાં તેમજ મુનિઓના વૈક્રિય તથા આહારક શરીરમાં જ હોય છે.

(૬) એકેન્દ્રિયજાતિ સાથે બાદર, પર્યાપ્ત, પ્રત્યેક, યશ, આતપ અને ઉદ્યોત આ છ સિવાય તથા વિક્લેન્દ્રિય જાતિ સાથે પર્યાપ્ત, યશ, ઉદ્યોત અને સુસ્વર વિના અન્ય કોઈપણ પરાવર્તમાન શુભપ્રકૃતિઓ ઉદયમાં આવતી નથી.

(૭) નરકગતિ સાથે કોઈપણ પરાવર્તમાન શુભપ્રકૃતિઓ અને દેવગતિ સાથે દુર્ભગ, અનાદેય અને અયશ સિવાય કોઈપણ પરાવર્તમાન અશુભપ્રકૃતિઓ તેમજ આ બન્ને ગતિ સાથે સંઘયણો પણ ઉદયમાં આવતાં નથી.

(૮) પર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય તિર્યચગતિ અને પર્યાપ્ત મનુષ્યગતિ સાથે પરાવર્તમાન દરેક પ્રકૃતિઓ ઉદયમાં આવી શકે છે.

(૯) લલ્બિ અપર્યાપ્ત જીવોને દરેકને પોતપોતાને યોગ્ય પહેલાં બે જ ઉદયસ્થાનો હોય છે. અને ૨૧નું ઉદયસ્થાન તીર્થંકર કેવલી ભગવાન વિના સર્વ જીવોને વિગ્રહગતિમાં જ હોય છે.

એકેન્દ્રિયોને ૨૧-૨૪-૨૫-૨૬ અને ૨૭ એમ સામાન્યથી પાંચ ઉદયસ્થાનો હોય છે.

ત્યાં ધ્રુવોદયી બાર પ્રકૃતિઓ તેરમા ગુણસ્થાનક સુધી દરેક જીવોને દરેક ઉદયસ્થાનમાં હોય જ છે, માટે તે સિવાયની જ પ્રકૃતિઓ અહીં ગણાવવામાં આવે છે. ધ્રુવોદયી બાર, તિર્યચદ્વિક, એકેન્દ્રિયજાતિ, સ્થાવર, સૂક્ષ્મ-બાદર બેમાંથી એક, પર્યાપ્ત અપર્યાપ્તમાંથી એક, દુર્ભગ, અનાદેય અને યશ - અયશમાંથી એક, આ ૨૧ પ્રકૃતિઓનો ઉદય વિગ્રહગતિમાં હોય છે.

તેના સૂક્ષ્મ - અપર્યાપ્ત, સૂક્ષ્મ-પર્યાપ્ત અને બાદર અપર્યાપ્તના અયશ સાથે ત્રણ અને બાદર પર્યાપ્તના યશ-અયશ સાથે બે, એમ કુલ પાંચ ભાંગા થાય છે. અર્થાત્ એકેન્દ્રિય જીવોને વિગ્રહગતિમાં આ પાંચમાંથી કોઇપણ એક પ્રકારે એકવીશ પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય છે.

આગળ પણ સર્વ ઠેકાણે જે જે જીવોને જે જે ઉદયસ્થાનમાં જેટલાં ભાંગા હોય તે તે જીવોને તે તે ઉદય તેટલાં પ્રકારે થાય છે, એમ સમજવું.

આનુપૂર્વીનો ઉદય વિગ્રહગતિમાંજ હોવાથી ૨૧ માંથી તેને બાદ કરી ઉપરની વીશ અને ઉત્પત્તિ સ્થાને આવતાં જ ઔદારિક શરીર, હુંડક, ઉપઘાત, અને પ્રત્યેક - સાધારણ બેમાંથી એક, આ ચારનો ઉદય અધિક થવાથી ૨૪નું ઉદયસ્થાન થાય.

૨૧ના ઉદયમાં બતાવેલ પાંચે ભાંગાઓને પ્રત્યેક અને સાધારણ સાથે ગુણતાં દશ, તેમજ વૈક્રિય લલ્બિ સંપન્ન બાદર પર્યાપ્ત વાયુકાય જ્યારે મૂળ શરીરમાંથી વૈક્રિય શરીર બનાવે ત્યારે શરૂઆતમાં તેને પણ ૨૪નું ઉદયસ્થાન હોય અને એનો એક, એમ ૨૪ના ઉદયસ્થાનના કુલ અગિયાર ભાંગા થાય.

પર્યાપ્તનામકર્મના ઉદયવાળા જીવોને શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થયા બાદ આ જ ૨૪માં પરાઘાતનો ઉદય થાય ત્યારે ૨૫નું ઉદયસ્થાન થાય, અહીં અપર્યાપ્ત નામકર્મના ઉદયવાળા જીવો ન હોવાથી બાદર પર્યાપ્ત પ્રત્યેક -સાધારણના યશ-અયશ સાથે ચાર, સૂક્ષ્મ પર્યાપ્ત પ્રત્યેક-સાધારણના અયશ સાથે બે એમ છ અને વૈક્રિય વાયુકાયને પણ પરાઘાતનો ઉદય થાય ત્યારે તેનો એક, એમ સર્વ મળી ૨૫ના ઉદયના સાત ભાંગા થાય છે.

આ જ જીવોને જ્યારે ઉચ્છ્વાસ પર્યાપ્તિ પૂરી થાય ત્યારે ઉચ્છ્વાસનો ઉદય થવાથી ૨૬નો ઉદય અને તેના પણ ઉપર પ્રમાણે સાત ભાંગા થાય. વળી બાદર પર્યાપ્ત પૃથ્વીકાયને જો ઉચ્છ્વાસના ઉદય પહેલાં આતપનો ઉદય થાય તો પણ ૨૬ થાય, અને તેના યશ-અયશ સાથે બે ભાંગા થાય, વળી જો ઉદ્યોતનો ઉદય થાય તો પણ ૨૬ થાય, પરંતુ ઉદ્યોતનો ઉદય પ્રત્યેકની જેમ સાધારણને પણ હોવાથી તે બન્નેને યશ-અયશ સાથે ગુણતાં ચાર ભાંગા થાય, એમ સર્વ મળી ૨૬ના ઉદયસ્થાનના ૧૩ ભાંગા થાય.

ઉચ્છ્વાસ સહિત ૨૬માં આતપ અથવા ઉદ્યોતનો ઉદય થાય ત્યારે ૨૭નું ઉદયસ્થાન થાય, અહીં પણ ઉપર પ્રમાણે આતપના બે અને ઉદ્યોતના ચાર એમ છ ભાંગા થાય.

આ રીતે એકેન્દ્રિયના પાંચે ઉદયસ્થાનના મળી ૪૨ ઉદયભાંગા થાય.

વિક્લેન્દ્રિયોને ૨૧-૨૬-૨૮-૨૯-૩૦ અને ૩૧ એમ છ ઉદયસ્થાનો હોય છે.

ધ્રુવોદયી બાર, તિર્યચદ્વિક, બેઠન્દ્રિયાદિક ત્રણમાંથી કોઇપણ એક જાતિ, ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત -અપર્યાપ્તમાંથી એક, દુર્ભગ, અનાદેય અને યશ-અયશમાંથી એક આ ૨૧ પ્રકૃતિનું ઉદયસ્થાન વિગ્રહગતિમાં હોય છે. અહીં પર્યાપ્તના યશ-અયશ સાથે બે, અપ૦ નો અયશનો એક, એમ ત્રણ ભાંગા થાય.

આ જ ૨૧માંથી આનુપૂર્વી દૂર કરી ઉત્પત્તિ સ્થાને આવેલ જીવને ઔદારિકદ્વિક, છેવટું સંઘયણ, હુંડક સંસ્થાન, ઉપઘાત અને પ્રત્યેક આ છ નો ઉદય અધિક થવાથી ૨૬નું ઉદયસ્થાન થાય, અહીં પણ ઉપર પ્રમાણે ત્રણ ભાંગા થાય છે.

આ ૨૬માં પર્યાપ્તનામકર્મના ઉદયવાળાઓને શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થયા બાદ પરાઘાત અને અશુભ વિહાયોગતિનો ઉદય થાય ત્યારે ૨૮નું ઉદયસ્થાન થાય, અહીં પર્યાપ્તનામકર્મના ઉદયવાળા જ જીવો હોવાથી તેના યશ-અયશ સાથે બે ભાંગા થાય.

આ જ ૨૮માં ઉચ્છ્વાસ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તને ઉચ્છ્વાસનો ઉદય થાય ત્યારે ૨૯, અહીં પણ બે ભાંગો અથવા ઉચ્છ્વાસના ઉદય પહેલાં ઉદ્યોતનો ઉદય થાય ત્યારે પણ ૨૯ થાય, અહીં પણ ભાંગા બે જ, એમ ૨૯ના ઉદયસ્થાનના કુલ ૪ ભાંગા થાય.

ઉચ્છ્વાસ સહિત ૨૯માં બેમાંથી એક સ્વરનો ઉદય થાય ત્યારે ૩૦નું ઉદયસ્થાન થાય, અને ઉપરના બે ભાંગાને બે સ્વરે ગુણતાં ચાર ભાંગા થાય, અથવા ઉચ્છ્વાસ સહિત ૨૯માં ઉદ્યોતનો ઉદય થાય ત્યારે પણ ૩૦ થાય અને તેના બે ભાંગા, એમ ૩૦ના ઉદયસ્થાનના કુલ છ ભાંગા થાય છે.

સ્વર સહિત ૩૦ માં ઉદ્યોતનો ઉદય થાય ત્યારે ૩૧નું ઉદયસ્થાન થાય તેના ભાંગા ચાર થાય છે.

એમ વિક્લેન્દ્રિયના છએ ઉદયસ્થાનના મળી દરેકના ૨૨-૨૨ ભાંગા થવાથી ત્રણેના મળી ૬૬ ઉદય ભાંગા થાય છે.

કેટલાએક આચાર્ય મહારાજ સાહેબો વિક્લેન્દ્રિયોને સુસ્વરનો ઉદય માનતા નથી પરંતુ ચૂર્ણિકાર તેમજ સપ્તતિકા ભાષ્યકાર માને છે. જુઓ સપ્તતિકા ભાષ્ય ૧૦૩ ની ટીકા.

સામાન્યથી પંચેન્દ્રિય તિર્યચને પણ વિક્લેન્દ્રિય પ્રમાણે ૨૧ આદિ છ ઉદયસ્થાનો હોય છે, પરંતુ અહીં પર્યાપ્ત નામકર્મના ઉદયવાળાઓને જે જે ઉદયસ્થાનમાં પરાવર્તમાન જેટલી પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય છે, તે દરેકનો વારા ફરતી જુદા જુદા જીવોની અપેક્ષાએ ઉદય હોય છે, માટે જે ઉદયસ્થાનમાં પરાવર્તમાન જેટલી પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય તે દરેકની સાથે ગુણતાં તે તે ઉદયસ્થાનના ભાંગાઓની સંખ્યા આવે છે.

૨૧ ના ઉદયના પર્યાપ્તના સુભગ-દુર્ભગ, આદેય-અનાદેય, અને યશ-અયશ સાથે આઠ તથા અપર્યાપ્તનો એક એમ નવ.

૨૬ના ઉદયમાં પર્યાપ્તના પૂર્વોક્ત આઠ ભાંગાઓને છ સંઘયણ અને છ સંસ્થાન સાથે ગુણતાં ૨૮૮, અને અપર્યાપ્તનો એક, કુલ ૨૮૯.

અઠ્ઠાવીસના ઉદયમાં ઉપર બતાવેલ પર્યાપ્તના ૨૮૮ ને બે વિહાયોગતિએ ગુણતાં ૫૭૬, ઉચ્છ્વાસ સહિત અથવા ઉદ્યોત સહિત ૨૯ ના ૫૭૬-૫૭૬ એમ કુલ ૧૧૫૨.

સ્વર સહિત ૩૦ના ૧૧૫૨, અને સ્વરના અનુદયે ઉદ્યોત સહિત ૩૦ ના ૫૭૬ એમ કુલ ૧૭૨૮.

ઉદ્યોત સહિત ૩૧ના ઉદયસ્થાનમાં ૧૧૫૨,

એમ છ એ ઉદયસ્થાનના સર્વ મળી ૪૯૦૬ ઉદય ભાંગા થાય છે.

વૈક્રિયલબ્ધિ સંપન્ન પંચેન્દ્રિય તિર્યચ જ્યારે વૈક્રિય શરીર બનાવે ત્યારે તેમને વિગ્રહગતિ ન હોવાથી એકવીશનું ઉદયસ્થાન હોતું નથી. તે સિવાય સામાન્ય પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૨૬ આદિ જે પાંચ ઉદયસ્થાનો ઉપર બતાવવામાં આવ્યાં, તેમાં ઔદારિકદ્વિક અને સંઘયણનો ઉદય હોય છે પરંતુ અહીં ઔદારિકને બદલે વૈક્રિય શરીરનો ઉદય હોય છે અને સંઘયણનો ઉદય હોતો જ નથી, તેથી તે જ પાંચ ઉદયસ્થાનોમાં સંઘયણ કમ કરવાથી ૨૬ આદિના બદલે અનુક્રમે ૨૫-૨૭-૨૮-૨૯ અને ૩૦ આ પાંચ ઉદયસ્થાનો હોય છે.

વાયુકાંચ સિવાય વૈક્રિય શરીરમાં દુર્ભગ, અનાદેય અને અયશ સિવાય બીજી કોઈપણ પરાવર્તમાન અશુભપ્રકૃતિઓનો ઉદય હોતો નથી. માટે ૨૫ ના સૌભાગ્ય-દૌર્ભાગ્ય, આદેય-અનાદેય, અને યશ-અયશ સાથે ગુણતાં ૮ ભાંગા થાય. એ જ પ્રમાણે ૨૭ના ૮, ૨૮ના ૧૬, ૨૯ના ૧૬ અને ૩૦ના ૮, પાંચે ઉદયસ્થાને મળી ૫૬ ભાંગા થાય છે.

એમ તિર્યચગતિમાં સામાન્યથી ૨૧ અને ૨૪ થી ૩૧ પર્યંતનાં કુલ નવ ઉદયસ્થાનો અને તેના ભાંગાઓ અનુક્રમે ૨૧ ના એકેન્દ્રિયના ૫, વિક્લેન્દ્રિયના ૯, પંચેન્દ્રિયના ૯, કુલ ૨૩, ૨૪ના એકેન્દ્રિયના ૧૧, ૨૫ ના એકેન્દ્રિયના ૭, વૈક્રિય તિર્યચના ૮, એમ ૧૫. ૨૬ ના એકેન્દ્રિયના ૧૩, વિક્લેન્દ્રિયના ૯, પંચેન્દ્રિયના ૯, કુલ ૩૧. ૨૭ના એકેન્દ્રિયના ૬, વૈન્દ્રિયના ૯, પંચેન્દ્રિયના ૯, કુલ ૩૦ ના

૮ એમ ૧૪. ૨૮ના વિક્લે૦ ના ૬, પં૦તિ૦ ના ૫૭૬, વૈ૦તિ૦ ના ૧૬, કુલ ૫૮૮, ૨૮ના વિક્લે૦ ના ૧૨, પં૦તિ૦ ના ૧૧૫૨, વૈ૦ તિ૦ના ૧૬, કુલ ૧૧૮૦, ૩૦ના વિક્લે૦ ના ૧૮, પં૦તિ૦ના ૧૭૨૮, વૈ૦તિ૦ના ૮, કુલ ૧૭૫૪, ૩૧ના ઉદયના વિક્લે૦ના ૧૨, પં૦ તિ૦ ના ૧૧૫૨, કુલ ૧૧૬૪, સર્વ મળી ૫૦૭૦ ભાંગા થાય છે.

મનુષ્યગતિમાં સામાન્ય મનુષ્યના, વૈક્રિય મનુ૦ના, આહારક મનુ૦ ના, અને કેવળી ભગવંતના એમ ચારેના મળી ૨૪વિના ૧૧ ઉદયસ્થાનો હોય છે.

સામાન્ય મનુ૦ ને પં૦ તિ૦ ની જેમ જ ૨૧-૨૬-૨૮-૨૯ અને ૩૦ એ પાંચ ઉદયસ્થાનો હોય છે, પરંતુ અહીં તિર્યચદિક ને બદલે મનુષ્યદિક હોય છે. તેમજ પં૦ તિ૦ માં ઉદ્યોતનો ઉદય હોઈ શકે છે. પણ સામાન્ય મનુષ્યોને તેનો ઉદય હોતો નથી, માટે ૩૧ નું ઉદયસ્થાન ન હોય, તેમજ ઉદ્યોતના ઉદયવાળા ૨૮ અને ૩૦ના ઉદયસ્થાનના ભાંગા પણ ન હોય તેથી ૨૧ ના ૮, ૨૬ના ૨૮૮, ૨૮ના ૫૭૬, ૨૯ ના ૫૭૬, અને ૩૦ના ૧૧૫૨ એમ પાંચે ઉદયસ્થાને મળી સામાન્ય મનુષ્યના ૨૬૦૨ ભાંગા થાય.

વૈક્રિય પં૦તિ૦ ની જેમ વૈ૦ મનુ૦ ને પણ ૨૫ આદિ પાંચ ઉદયસ્થાનો હોય છે. પરંતુ તિર્યચગતિને બદલે મનુષ્યગતિ હોય છે. તેમજ ઉદ્યોતનો ઉદય મુનિઓના ઉત્તર વૈક્રિયશરીરમાં જ હોય છે. અને વૈક્રિયશરીરી મુનિઓને કોઈપણ પરાવર્તમાન અશુભપ્રકૃતિઓનો ઉદય હોતો નથી, તેથી ઉદ્યોતના ઉદયના જે જે ઉદયસ્થાનમાં વૈ૦ તિર્યચને આઠ-આઠ ભાંગા થાય છે, તેને બદલે માત્ર વૈ૦ મનુષ્યને એક-એક જ ભાંગો થાય છે, માટે ૨૫ના ૮, ૨૭ના ૮, ૨૮ના ૮, ૨૯ના ૮, અને ૩૦ નો ૧, એમ સર્વ મળી ૩૫ ભાંગા થાય છે.

આહારક મુનિઓને પણ આ જ પાંચ ઉદયસ્થાનો હોય છે. પરંતુ આહારક મુનિઓને પરાવર્તમાન કોઈપણ અશુભ પ્રકૃતિઓનો ઉદય ન હોવાથી ૨૫ નો ૧, ૨૭નો ૧, ૨૮ના ૨, ૨૯ના ૨, અને ૩૦નો ૧, એમ કુલ સાત ભાંગા થાય છે.

સામાન્ય કેવળી અને તીર્થંકર કેવળી ભગવંતના મળી ૨૦-૨૧-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦-૩૧-૮ અને ૮ એમ દશ ઉદયસ્થાનો હોય છે.

ત્યાં સામાન્ય કેવળી ભગવંતને ૧૩મા ગુણસ્થાનકે કેવળી સમુદ્ધાત અવસ્થામાં કાર્મણકાયયોગમાં વર્તતાં ત્રીજા, ચોથા અને પાંચમાં સમયે ત્રસત્રિક, પંચેન્દ્રિયજાતિ, મનુષ્યગતિ, સૌભાગ્ય, આદેયદિક અને ધ્રુવોદયી બાર, આ ૨૦નો અને તીર્થંકર કેવળીને જિનનામ સહિત ૨૧ પ્રકૃતિનો ઉદય હોય છે.

આ ૨૦ અને ૨૧માં ઔદારિકદિક પ્રત્યેક, ઉપધાત, પ્રથમ સંઘયણ, છમાંથી એક સંસ્થાન અને તીર્થંકર કેવળીને માત્ર પ્રથમ સંસ્થાન આ જ છ પ્રકૃતિઓનો અધિક ઉદય હોય ત્યારે બન્ને પ્રકારના કેવળીઓને કેવળી સમુદ્ધાતમાં ઔદારિક મિશ્રકાયયોગમાં વર્તતાં બીજે, છઠ્ઠે, અને સાતમે સમયે અનુક્રમે ૨૬ અને ૨૭નું ઉદયસ્થાન હોય છે.

ઔદારિક કાયયોગમાં વર્તતા સામાન્ય કેવળી અને તીર્થંકર કેવળી ભગવંતોને આ જ ૨૬ અને ૨૭માં પરાધાત અને બેમાંથી એક વિહાયોગતિ, ઉચ્છ્વાસ અને બેમાંથી એક સ્વર ઉમેરતાં અનુક્રમે ૩૦ અને ૩૧નું ઉદયસ્થાન હોય છે.

તીર્થંકર પરમાત્માને કોઈપણ પરાવર્તમાન અશુભ પ્રકૃતિઓનો ઉદય ન હોવાથી તેઓના દરેક ઉદયસ્થાનમાં એક-એક ભાંગો જ હોય છે. એમ સર્વત્ર સમજવું.

૧૩મા ગુણસ્થાનકે સામાન્ય કેવળી અને તીર્થંકર કેવળીને સ્વભાવિક અનુક્રમે જે ૩૦ અને ૩૧નું ઉદયસ્થાન હોય છે. તેમાંથી યોગ નિરોધ કરતી વખતે સ્વરનો નિરોધ કરે ત્યારે સામાન્ય કેવળીને ૨૮ અને તીર્થંકર કેવળીને ૩૦નું ઉદયસ્થાન હોય છે.

આમાંથી ઉચ્છ્વાસનો નિરોધ કરે ત્યારે સામાન્ય કેવળીને ૨૮ અને તીર્થંકર કેવળીને ૨૮નું ઉદયસ્થાન હોય છે.

આમાંથી ધ્રુવોદયી બાર વગેરે ૨૦ પ્રકૃતિઓનો ઉદય વિચ્છેદ થવાથી ૧૪મે ગુણસ્થાનકે સામાન્ય કેવળીને આઠનું અને તીર્થંકર કેવળીને નવનું ઉદયસ્થાન હોય છે.

ત્યાં ૮નો એક, ૯નો એક, ૨૦નો સામાન્ય કેવળીનો એક, ૨૧નો તીર્થંકર કેવળીનો એક, ૨૬ના સામાન્ય કેવળીના છ સંસ્થાનના છ, ૨૭નો તીર્થંકર કેવળીનો એક, ૨૮નો છ સંસ્થાનને બે વિહાયોગતિએ ગુણતાં સામાન્ય કેવળીના ૧૨, ૨૯ ના સામાન્ય કેવળીના આ જ બાર અને તીર્થંકર કેવળીનો એક એમ ૧૩, ૩૦ના સામાન્ય કેવળીના ઉપર બતાવેલ બારને બે સ્વરે

ગુણતાં ૨૪, અને તીર્થંકર કેવળીનો એક એમ ૨૫, અને ૩૧ નો તીર્થંકર કેવળીનો એક એમ દશે ઉદયસ્થાને સર્વ મળી કેવળીના ૬૨ ઉદય ભાંગા થાય છે.

પરંતુ ૨૦ અને આઠના ઉદયના સામાન્ય કેવળીના બે, અને ૨૧-૨૭-૨૮-૩૦-૩૧ તેમજ ૯ ના એક-એક એમ તીર્થંકર કેવળીના છ, આ આઠ ભાંગા વિના શેષ ૫૪ ચોપન ભાંગા પહેલાં બતાવેલ સામાન્ય મનુષ્યના ૨૬ વગેરે ઉદયસ્થાનના ભાંગાઓમાં આવી જાય છે, માટે અહીં જુદા ગણવામાં આવતા નથી, પરંતુ ઉપર બતાવેલ આઠ ભાંગા જ જુદા ગણવામાં આવેલ છે.

આ પ્રમાણે મનુષ્યગતિમાં ૨૦નો ૧, ૨૧ના સાં મનુ ૦ ના ૯, અને તીર્થંકર કેવળીનો એક એમ ૧૦, ૨૫ના વૈક્રિય મનુ ૦ના ૮ અને આહારક મુનિનો એક, એમ ૯, ૨૬ના ૨૮૯, ૨૭ના વૈક્રિય મનુ ૦ ના ૮, આહારક મુનિનો એક, અને તીર્થંકર કેવળીનો એક, એમ ૧૦, ૨૮ ના સાંમ ૦ ના ૫૭૬, વૈ ૦ મ ૦ ના ૧૫, અને આહાર ૦ મુ ૦ ના બે એમ ૫૮૭, ૨૯ના સાંમ ૦ ના ૫૭૬, વૈ ૦ મ ૦ ના ૯, આહાર ૦ ના ૨, અને તીર્થંકરનો એક, એમ ૫૮૮, ૩૦ના સાંમ ૦ ના ૧૧૫૨, વૈ ૦ મ ૦ નો એક, આહાર ૦ નો એક અને તીર્થંકરનો એક એમ કુલ ૧૧૫૫, ૩૧, ૯ અને ૮ ના ઉદયસ્થાનનો એક એક એમ ૧૧ ઉદયસ્થાને મળી ૨૬૫૨ ઉદયભાંગા થાય છે.

નરકગતિમાં ૨૧-૨૫-૨૭-૨૮ અને ૨૯ આ પાંચ ઉદયસ્થાનો હોય છે.

ત્યાં નરકદિક, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસત્રિક, દૌર્ભાગ્ય, અનાદેયદિક અને ધ્રુવોદયી બાર આ ૨૧નું ઉદયસ્થાન વિગ્રહગતિમાં હોય છે.

તેમાંથી આનુપૂર્વી દૂર કરી આ જ ૨૦ માં ઉત્પત્તિ સ્થાને વૈક્રિયદિક, પ્રત્યેક, ઉપઘાત, અને હુંડક સંસ્થાન એ પાંચનો ઉદય થવાથી ૨૫, શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થયે પરાઘાત અને અશુભ વિહાયોગતિનો ઉદય થાય ત્યારે ૨૭, ઉચ્છ્વાસ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છ્વાસનો ઉદય થાય ત્યારે ૨૮, ભાષા પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તને દુઃસ્વરનો ઉદય થાય ત્યારે ૨૯નું ઉદયસ્થાન થાય છે.

અહીં પરાવર્તમાન કોઈપણ શુભપ્રકૃતિનો ઉદય ન હોવાથી દરેકનો એક-એક, એમ કુલ પાંચ ઉદયભાંગા થાય છે.

દેવગતિમાં ૨૧ આદિ પાંચ ઉદયસ્થાનો નરકગતિ પ્રમાણે જ હોય છે, પરંતુ દેવના ઉત્તર વૈક્રિય શરીરમાં ઉદ્યોતનો ઉદય પણ હોય છે, તેથી ૩૦ નું એક ઉદયસ્થાન વધારે હોવાથી કુલ છ ઉદયસ્થાન છે.

અહીં દુર્ભગ, અનાદેય અને અયશ સિવાય કોઈપણ પરાવર્તમાન અશુભપ્રકૃતિનો ઉદય હોતો નથી. તેમજ ૨૧માં નરકદિકના બદલે દેવદિક અને શેષ ઉદયસ્થાનમાં નરકગતિના બદલે દેવગતિ અને હુંડકના બદલે સમયતુરસ સંસ્થાનનો ઉદય હોય છે.

૨૧-૨૫ અને ૨૭ના સૌભાગ્ય -દૌર્ભાગ્ય, આદેય-અનાદેય અને યશ-અયશ સાથે ગુણતાં આઠ-આઠ, એ જ રીતે ઉચ્છ્વાસ પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થયે છતે ઉચ્છ્વાસ સહિત ૨૮ના ૮, તેમજ ઉચ્છ્વાસના અનુદયે ઉદ્યોત સહિત ૨૮ના ૮, એમ કુલ ૧૬, ભાષાપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તના સ્વર સહિત ૨૯ના ૮ અને સ્વરના અનુદયે ઉદ્યોત સહિત ૨૯ ના ૮, એમ કુલ ૧૬, સ્વર સહિત ૨૯માં ઉદ્યોતનો ઉદય થાય ત્યારે ૩૦ ના ૮ એમ છએ ઉદયસ્થાનના કુલ ૬૪ ઉદયભાંગા થાય છે.

સર્વ જીવો આશ્રયી ૨૦ આદિ ઉદયસ્થાનોમાં કુલ ભાંગા :- ૨૦નો સામાન્ય કેવળીનો ૧, ૨૧ના એકેન્દ્રિયના ૫, વિકલેન્દ્રિયના ૯, પં ૦ તિ ૦ ના ૯, સાં મનુ ૦ ના ૯, તીર્થંકર કેવળીનો ૧, નારકનો ૧, અને દેવતાના ૮, એમ ૪૨, ૨૪ના એકેન્દ્રિયના ૧૧, ૨૫ના એકેન્દ્રિયના ૭, વૈ ૦ તિ ૦ ના ૮, વૈ ૦ મ ૦ ના ૮, આહાર ૦ નો ૧, નારકનો ૧, અને દેવતાના ૮ એમ ૩૩, ૨૬ના એકેન્દ્રિયના ૧૩, વિક ૦ ના ૯, સાંપં ૦ તિ ૦ ના ૨૮૯, સાંમ ૦ ના ૨૮૯, એમ ૬૦૦, ૨૭ના એકેન્દ્રિયના ૬, વૈ ૦ તિ ૦ ના ૮, વૈ ૦ મ ૦ ના ૮, આહાર ૦ નો ૧, તીર્થં ૦ નો ૧, નારકનો ૧, અને દેવતાના ૮ એમ ૩૩, ૨૮ના વિકલ ૦ ના ૬, સાંપં ૦ તિ ૦ ના ૫૭૬, વૈ ૦ તિ ૦ ના ૧૬, સાંમ ૦ ના ૫૭૬, વૈ ૦ મ ૦ ના ૯, આહાર ૦ ના ૨ નારકનો ૧, અને દેવતાના ૧૬, એમ ૧૨૦૨, ૨૯ના વિકલ ૦ ના ૧૨, સાંપં ૦ તિ ૦ ના ૧૧૫૨, વૈ ૦ તિ ૦ ના ૧૬, સાંમ ૦ ના ૫૭૬, વૈ ૦ મ ૦ ના ૯, આહાર ૦ ના ૨, તીર્થં ૦ નો ૧, નારકનો ૧, અને દેવતાના ૧૬ એમ ૧૭૮૫. ૩૦ના વિકલ ૦ ના ૧૮, સાંપં ૦ તિ ૦ ના ૧૭૨૮, વૈ ૦ તિ ૦ ના ૮, સામાન્ય મનુષ્યના ૧૧૫૨, વૈ ૦ મ ૦ નો એક, આહાર ૦ નો એક, તીર્થં ૦ નો એક, અને દેવતાના આઠ એમ ૨૯૧૭, ૩૧ના વિક ૦ ના ૧૨, સાંપં ૦ તિ ૦ ના ૧૧૫૨, તીર્થં ૦ નો ૧, એમ ૧૧૬૫, આ પ્રમાણે બારે ઉદયસ્થાનોના સર્વ મળી ઉદયભાંગા ૭૭૯૧ થાય છે.

કેટલાક આચાર્ય મહારાજાઓ સૌભાગ્યની સાથે આદેયનો જ અને દૌર્ભાગ્યની સાથે અનાદેયનો જ ઉદય માને છે માટે તેઓના મતે જે જે જીવોના જે જે ઉદયસ્થાનમાં સૌભાગ્ય - દૌર્ભાગ્ય , અને આદેય -અનાદેય, એમ પરાવર્તમાન પ્રકૃતિઓ માની જેટલાં ભાંગા કર્યા હોય તે તે ઉદયસ્થાનમાં ભાંગાઓની સંખ્યા તેનાથી અર્ધી થાય છે. જેમ દેવતાના છએ ઉદયસ્થાનમાં આ ચારે પ્રકૃતિઓનો ઉદય પરાવર્તમાન માની ૬૪ ભાંગા કર્યા છે ત્યાં તેને બદલે ૩૨ ભાંગા થાય, એમ સર્વ ઉદયસ્થાનોમાં સ્વયં વિચારી ભાંગાઓની સંખ્યા જાણી લેવી.

ઉદયસ્થાનનું કાળમાન :- આઠ અને નવના ઉદયસ્થાનનો ઉત્કૃષ્ટ અને જઘન્ય એમ બન્ને રીતે પાંચ હસ્વાક્ષરના ઉચ્ચાર કાળ પ્રમાણ અંતર્મુહૂર્ત, ૨૦ ના ઉદયસ્થાનનો અજઘન્યોત્કૃષ્ટ ત્રણ સમય, ૨૧ના ઉદયસ્થાનનો તીર્થંકર આશ્રયી અજઘન્યોત્કૃષ્ટ ત્રણ સમય. અને શેષ જીવો આશ્રયી જઘન્યથી એક અને ઉત્કૃષ્ટથી ત્રણ સમય, ૨૪-૨૫ અને ૨૮ આ ત્રણ ઉદયસ્થાનોનો જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ એમ બન્ને રીતે અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ કાળ છે.

૨૬-૨૮-૩૦ અને ૩૧ આ ચારે ઉદયસ્થાનોનો પણ જઘન્ય કાળ અંતર્મુહૂર્ત છે. પરંતુ ૨૬ના ઉદયસ્થાનનો કેવળી ભગવંત આશ્રયી એક સમય છે, સત્તાવીશના ઉદયસ્થાનનો તીર્થંકર પરમાત્મા આશ્રયી એક સમય, અને શેષ જીવો આશ્રયી અંતર્મુહૂર્ત છે. ૨૬ અને ૨૭ના ઉદયસ્થાનનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ પર્યાપ્ત પૃથ્વીકાય જીવને આશ્રયી અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન ૨૨ હજાર વર્ષ પ્રમાણ, ૨૮ ના ઉદયસ્થાનનો નારક તથા અનુત્તર દેવો આશ્રયી અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન ૩૩ સાગરોપમ અને શેષ જીવો આશ્રયી યથાસંભવ અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ, ૩૦ ના ઉદયસ્થાનનો યુગલિક તિર્યંચ અને મનુષ્ય આશ્રયી અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન ત્રણ પલ્યોપમ, દેવ આશ્રયી પંદર દિવસ, અને તીર્થંકર આશ્રયી અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ કાળ છે. ૩૧ ઉદયસ્થાનનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ યુગલિક તિર્યંચ આશ્રયી અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન ત્રણ પલ્યોપમ અને તીર્થંકર કેવળી ભગવંત આશ્રયી દેશોન પૂર્વકોડ વર્ષ પ્રમાણ છે.

સત્તાસ્થાન :- ૯૩-૯૨-૮૯-૮૮-૮૬-૮૦-૭૯-૭૮-૭૬-૭૫-૯ અને ૮ પ્રકૃતિના સમુદાય રૂપ બાર સત્તાસ્થાનો છે.

સર્વ પ્રકૃતિઓની સત્તા હોય ત્યારે ૯૩, અને જિનનામની સત્તા ન હોય ત્યારે ૯૨, જિનનામ હોય પણ આહારક ચતુષ્ક ન હોય ત્યારે ૮૯, અને આ પાંચે પ્રકૃતિઓ સત્તામાં ન હોય ત્યારે ૮૮ નું સત્તાસ્થાન હોય છે. આ ચાર સત્તાસ્થાનોને પહેલું સત્તાસ્થાન ચતુષ્ક કહેવાય છે.

ક્ષપકશ્રેણિમાં નવમા ગુણસ્થાનકના પહેલા ભાગે આ ચારે સત્તાવાળા જુદા જુદા જીવોને નામકર્મની ૧૩ પ્રકૃતિઓનો ક્ષય થાય ત્યારે નવમાના બીજા ભાગથી ચૌદમાના દ્વિચરમ સમય સુધી અનુક્રમે ૮૦-૭૯-૭૬ અને ૭૫ આ ચાર સત્તાસ્થાનો પ્રાપ્ત થાય છે. આને બીજું સત્તાસ્થાન ચતુષ્ક કહેવામાં આવે છે.

ચૌદમાના ચરમ સમયે સામાન્ય કેવળીને ત્રસત્રિક, મનુષ્યગતિ, પંજાતિ, સૌભાગ્ય, આદેય અને યશ આ આઠ પ્રકૃતિનું અને તીર્થંકર કેવળીને આ આઠ અને જિનનામ એમ નવ પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન હોય છે.

૮૮ની સત્તાવાળા જીવોને એકેન્દ્રિયમાં દેવદિક્કની ઉદ્વલના થાય ત્યારે ૮૬, અથવા ૮૦ની સત્તાવાળા એકેન્દ્રિયો પંચેન્દ્રિયમાં આવી વૈક્રિય ચતુષ્ક અને દેવદિક્કનો અગર વૈં ચતુ૦ અને નરકદિક્કનો પહેલી વખત બંધ કરે ત્યારે ૮૬નું સત્તાસ્થાન હોય છે.

૮૬ની સત્તાવાળાઓને નરકદિક્ક અને વૈં ચતુ૦ ની ઉદ્વલના થાય ત્યારે ૮૦નું અથવા ત્રસપણું જેઓએ પ્રાપ્ત કર્યું નથી તેઓને પણ ૮૦નું સત્તાસ્થાન હોય છે.

૮૦ની સત્તાવાળા તેઉકાય-વાઉકાયને મનુષ્યદિક્કની ઉદ્વલના થયા પછી ૭૮નું સત્તાસ્થાન હોય છે.

૮૬-૮૦ અને ૭૮ આ ત્રણ સત્તાસ્થાનોને પ્રાચીન શાસ્ત્રોમાં અધ્રુવ સત્તાસ્થાનો કહ્યાં છે.

ત્રસપણું નહીં પામેલા અથવા ત્રસમાંથી આવી વૈં અષ્ટકની ઉદ્વલના કરેલ એકેન્દ્રિયોને, તેમજ ૯૩ની સત્તાવાળા જીવોને ક્ષપકશ્રેણિમાં ૧૩ પ્રકૃતિનો ક્ષય થાય ત્યારે, એમ ૮૦નું સત્તાસ્થાન બે રીતે પ્રાપ્ત થાય છે. આ બન્ને પ્રકારના ૮૦ના સત્તાસ્થાનમાં અમુક પ્રકૃતિઓ જુદી જુદી હોવા છતાં સંખ્યા સમાન છે, માટે ૮૦નું એક જ સત્તાસ્થાન ગણવામાં આવેલ છે.

ત્યાં નરકગતિમાં ૯૨-૮૯ અને ૮૮ આ ત્રણ સત્તાસ્થાનો હોય છે. જિનનામ અને આહારક ચતુ૦ ની સાથે સત્તાવાળા જીવો નરકમાં જતા નથી માટે ૯૩નું સત્તાસ્થાન નરકગતિમાં આવતું નથી.

દેવગતિમાં ૯૩ આદિ પ્રથમના ચાર સત્તાસ્થાન હોય છે. ૮૬ અને ૮૦નું સત્તાસ્થાન મનુષ્ય અને તિર્યચગતિમાં અને શેષ સત્તાસ્થાનો ક્ષપકશ્રેણિમાં જ ઘટતાં હોવાથી આ બે ગતિમાં ઘટતાં નથી.

તિર્યચગતિમાં જિનનામની સત્તા ન હોવાથી ૯૩ અને ૮૯ તેમજ ક્ષપકશ્રેણિનો અભાવ હોવાથી એકાંતે ક્ષપકશ્રેણિમાં જ ઘટે એવાં પાંચે એમ સાત સત્તાસ્થાન વિના બાકીના ૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ અને ૭૮ આ પાંચ સત્તાસ્થાનો હોય છે.

મનુષ્યગતિમાં ૭૮ વિના અગિયાર સત્તાસ્થાનો હોય છે.

સત્તાસ્થાનોનું કાળમાન :- આહારકચતુષ્ક બાંધી અંતર્મુહૂર્તમાં જ ક્ષપકશ્રેણિ કરનાર જીવો આશ્રયી ૯૩ અને ૯૨ ના સત્તાસ્થાનનો જઘન્ય કાળ અંતર્મુહૂર્ત અને આહારક ચતુષ્ક બાંધી ૧ સમય પછી જ જિનનામનો બંધ કરનારની અપેક્ષાએ ૯૨ના સત્તાસ્થાનનો જઘન્ય કાળ ૧ સમય પણ આવે. અને ઉત્કૃષ્ટથી પલ્યોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ છે. કારણ કે દેશોન પૂર્વકોડથી વધારે કાળ વિરતિપણામાં રહેતા નથી. અને અવિરતિપણું પામ્યા પછી પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ કાળ પછી આહારકચતુષ્કની સત્તા હોતી નથી, માટે આ બન્ને સત્તાસ્થાનનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ પણ એટલો જ હોય છે.

૮૯ના સત્તાસ્થાનનો કાળ જઘન્યથી સામાન્યથી ૧ સમય, અને નરકની અપેક્ષાએ સાધિક ૮૪ હજાર વર્ષ અને મતાંતરે સાધિક ૬૨ હજાર વર્ષ, અને ઉત્કૃષ્ટથી કંઈક ન્યૂન બે પૂર્વકોડ વર્ષ સાધિક ૩૩ સાગરોપમ પ્રમાણ ઘટી શકે. ૮૮ના સત્તાસ્થાનનો કાળ જઘન્યથી સામાન્યથી અંતર્મુહૂર્ત અને બીજી રીતે આઠ વર્ષ અને ઉત્કૃષ્ટથી સાધિક બે હજાર સાગરોપમ. ૮૬ ના સત્તાસ્થાનનો કાળ જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી પલ્યોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ. ૮૦ના સત્તાસ્થાનો કાળ અસાંવ્યવહારિક જીવો આશ્રયી અનાદિ-અનંત અને અનાદિ-સાંત એમ બે પ્રકારે છે. અને સાંવ્યવહારિક જીવો આશ્રયી જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી આવલિકાના અસંખ્યાતમા ભાગના સમય પ્રમાણ અસંખ્ય પુદ્ગલ પરાવર્ત પ્રમાણ કાળ છે. ૭૮ ના સત્તાસ્થાનનો જઘન્ય કાળ સમય કે અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી અસંખ્ય ઉત્સર્પિણી - અવસર્પિણી છે. ૭૯ અને ૭૫ના સત્તાસ્થાનનો જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી દેશોન પૂર્વકોડ, ૭૬ના સત્તાસ્થાનનો જઘન્યથી કંઈક ન્યૂન ૩૦ વર્ષ અને ઉત્કૃષ્ટથી દેશોન ૧ લાખ પૂર્વ છે.

નવ અને આઠ એ બે સત્તાસ્થાનો ચૌદમાના ચરમ સમયે જ હોવાથી તેઓનો અજઘન્યોત્કૃષ્ટ કાળ એક સમય પ્રમાણ છે.

સંવેધ :- અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૩ પ્રકૃતિના બંધક મિથ્યાદષ્ટિ સઘળા તિર્યચો અને મનુષ્યો હોઈ શકે છે. તેથી તેઓને મનુષ્ય અને તિર્યચોને ઘટતાં ૨૧ અને ૨૪થી ૩૧ પર્યંતના નવ ઉદયસ્થાનો હોય છે.

ત્યાં ૨૧ના ઉદયે એકેન્દ્રિયના ૫, વિકલેન્દ્રિયના ૯, પં૦ તિ૦ ના ૯, મનુષ્યના ૯ એમ ૩૨ ભાંગા હોય છે. ૨૪ના એકેન્દ્રિયના ૧૧, ૨૫ના એકેન્દ્રિયના ૭, વૈક્રિય તિર્યચના ૮ અને વૈક્રિય મનુષ્યના ૮ એમ ૨૩, ૨૬ના ૬૦૦, ૨૭ના એકેન્દ્રિયના ૬, વૈક્રિય તિર્યચના ૮, વૈક્રિય મનુષ્યના ૮ એમ ૨૨. ૨૮ના વિકલેન્દ્રિયના ૬, સામાન્ય પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૫૭૬, વૈ૦તિ૦ ના ૧૬ સામાન્ય મનુ૦ના ૫૭૬, અને વૈ૦ મનુ૦ના ૮ એમ ૧૧૮૨, ૨૯ના વિકલેન્દ્રિયના ૧૨, સા૦પં૦તિ૦ ના ૧૧૫૨, વૈ૦તિ૦ના ૧૬, સા૦ મનુ૦ ના ૫૭૬, વૈ૦ મ૦ ના ૮ એમ ૧૭૬૪, ૩૦ના વિકલેન્દ્રિયના ૧૮, સા૦ પંચેન્દ્રિય તિ૦ ના ૧૭૨૮, વૈ૦ તિ૦ ના ૮, સા૦ મ૦ ના ૧૧૫૨ એમ ૨૯૦૬, ૩૧ના ઉદયસ્થાનના વિકલેન્દ્રિયના ૧૨, પં૦ તિ૦ ના ૧૧૫૨, એમ ૧૧૬૪ આ પ્રમાણે નવે ઉદયસ્થાનના મળી ૭૭૦૪ ઉદયભાંગા થાય છે.

અહીં સામાન્યથી ૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ અને ૭૮ આ પાંચ સત્તાસ્થાનો હોય છે. કારણ કે તિર્યચ પ્રાયોગ્ય બંધ કરનાર કોઈને પણ જિનનામવાળાં, અને ક્ષપકશ્રેણિમાં જ ઘટતાં સત્તાસ્થાનો હોતાં નથી.

૭૮નું સત્તાસ્થાન મનુષ્યદ્વિકની ઉદ્વલના કર્યા પછી તેઉકાય અને વાયુકાયના પોતાના ચારે ઉદયસ્થાનોમાં ઘટે છે. તેમજ ૭૮ની સત્તાવાળા તેઉકાય અને વાઉકાય કાળ કરી તિર્યચમાં જ જાય છે. તેથી અન્ય એકેન્દ્રિયમાં ૨૧ અને ૨૪ તેમજ બેઠન્દ્રિયાદિક તિર્યચમાં ૨૧ અને ૨૬ આ પ્રથમના બે બે ઉદયસ્થાનોમાં જ ૭૮નું સત્તાસ્થાન ઘટી શકે. પરંતુ તે સિવાયના બીજા કોઈપણ ઉદયસ્થાનમાં ઘટતું નથી. કારણ કે તેઉકાય - વાઉકાય વિના શેષ સર્વ જીવો શરીર પર્યાપ્તિ પહેલાં ન બાંધે તો પણ પૂર્ણ થયા પછી તો અવશ્ય મનુષ્યદ્વિક બાંધે જ, અને બંધસમયથી સત્તા પણ થઈ જાય છે. માટે તેઉકાય-વાઉકાયમાં ઘટતાં ૨૧ આદિ ચારે ઉદયસ્થાનોમાં ૭૮ આદિ પાંચે સત્તાસ્થાનો હોય છે. અને આની અન્તર્ગત ૨૧-૨૪ અને ૨૬ના ઉદયસ્થાનમાં અન્ય તિર્યચોની અપેક્ષાએ પણ ઘટે છે.

વૈક્રિય વાયુકાયને વૈ૦ ષટ્ક અવશ્ય સત્તામાં હોય છે. માટે વૈ૦ વાયુ૦ ના ત્રણે ભાંગાઓમાં ૭૮ અને ૮૦ વિના શેષ ત્રણ સત્તાસ્થાનો જ હોય છે.

મનુષ્યોને મનુષ્યદિક અવશ્ય સત્તામાં હોવાથી તેઓના કોઈપણ ઉદયસ્થાનના કોઈપણ ભાંગામાં ૭૮નું સત્તાસ્થાન ન ઘટવાથી ૮૦ આદિ ચાર સત્તાસ્થાનો હોય છે.

વાઉકાય સિવાય વૈ૦ શરીરીને વૈ૦ અષ્ટક અવશ્ય સત્તામાં હોવાથી વૈ૦ તિ૦ તથા મનુ૦ ના ભાંગાઓમાં ૯૨ અને ૮૮ આ બે જ સત્તાસ્થાનો હોય છે. આ હકીકત સર્વત્ર ધ્યાનમાં રાખી સત્તાસ્થાનોનો વિચાર કરવાથી બોધ સુગમ થશે.

૨૧-૨૪-૨૫ અને ૨૬ આ ચાર ઉદયસ્થાનોમાં ઉપર બતાવ્યા મુજબ ૯૨ આદિ પાંચે સત્તાસ્થાનો ઘટે છે. માટે $૪ \times ૫ = ૨૦$ અને ૨૭ થી ૩૧ સુધીના પાંચ ઉદયસ્થાનમાં સર્વ જીવો આશ્રયી ૭૮ વિના ચાર-ચાર સત્તાસ્થાનો હોય છે. માટે $૫ \times ૪ = ૨૦$, એમ સર્વ મળી ઉદયસ્થાન ગુણિત ૪૦ સત્તાસ્થાનો હોય છે.

જો ઉદયભંગવાર વિચારીએ તો - ૨૧ના ઉદયે એકેન્દ્રિયના ૫, વિક્લેન્દ્રિયના ૯, અને પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૯. આ ૨૩ ભાંગાઓમાં પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાનોનો સંભવ હોવાથી ૨૩ ને પાંચ ગુણતાં ૧૧૫, અને મનુષ્યના નવ ભાંગાઓમાં ૭૮ વિના ચાર-ચાર સત્તાસ્થાનોનો સંભવ હોવાથી નવ ને ચારે ગુણતાં ૩૬, એમ કુલ ૧૫૧ સત્તાસ્થાનો થાય.

૨૪ના ઉદયે વૈ૦ વાઉ૦ ના એક ભાંગામાં ૯૨ વગેરેના પ્રથમના ત્રણ, શેષ દશ ભાંગામાં પાંચેનો સંભવ હોવાથી દશને પાંચે ગુણતાં ૫૦, એમ $૫૦+૩ = ૫૩$ સત્તાસ્થાનો થાય.

૨૫ના ઉદયે વૈ૦ વાઉ૦ ના એક ભાંગામાં ૯૨ આદિ ત્રણ, સૂક્ષ્મ અથવા બાદરના પર્યાપ્તના પ્રત્યેક - અયશ સાથે ના બે ભાંગામાં પાંચ-પાંચ ઘટતાં હોવાથી દશ, અને ચાર ભાંગામાં ૭૮ વિના ચાર-ચારનો સંભવ હોવાથી ચારને ચારે ગુણતાં ૧૬ એમ એકેન્દ્રિયના સાતે ભાંગાના ૨૯, વૈ૦ તિ૦ તથા મનુષ્યના મળી સોળ ભાંગામાં ૯૨-૮૮ એ બે બે હોવાથી ૩૨, એમ કુલ ૬૧ સત્તાસ્થાનો થાય.

૨૬ના ઉદયે વૈ૦ વાઉકાયના એક ભાંગામાં ત્રણ અને સૂક્ષ્મ અથવા બાદરના પર્યાપ્ત - પ્રત્યેક અયશ સાથેના બે ભાંગામાં પાંચ-પાંચ માટે ૧૦, અને શેષ દશ ભાંગાઓમાં ૭૮ વિના ચાર-ચારનો સંભવ હોવાથી દશ ને ચારે ગુણતાં ૪૦ ચાળીસ, એમ સર્વ મળી એકેન્દ્રિયના ૧૩ ભાંગામાં ૫૩, વિક્લેન્દ્રિયના નવ, પં૦ તિ૦ ના ૨૮૯ મળી ૨૯૮ ભાંગામાં પાંચ-પાંચ હોવાથી ૨૯૮ ને પાંચે ગુણતાં ૧૪૯૦, મનુ૦ ના ૨૮૯માં ૭૮ વિના ચાર હોવાથી ૨૮૯ને ચારે ગુણતાં ૧૧૫૬ આ રીતે ૨૬ ના ૬૦૦ ઉદય ભાંગામાં સર્વ મળી ૨૬૯૯ સત્તાસ્થાનો છે.

૨૭ના ઉદયે એકેન્દ્રિયના છ ભાંગામાં ૯૨ આદિ ચારે સત્તાસ્થાનો હોવાથી છને ચારે ગુણતાં ૨૪, વૈ૦ તિ૦ તથા વૈ૦ મ૦ ના મળી ૧૬ માં ૯૨-૮૮ બે-બે હોવાથી સોળને બે એ ગુણતાં ૩૨, એમ ૫૬ સત્તાસ્થાનો થાય.

૨૮ના ઉદયે વિક્લેન્દ્રિયના છ, સા૦ પં૦ તિ૦ ના ૫૭૬, સા૦ મનુ૦ ના ૫૭૬, આ ૧૧૫૮માં ૯૨ આદિ ચારે સત્તાસ્થાનો હોવાથી ૧૧૫૮ને ચારે ગુણતાં ૪૬૩૨ તેમજ વૈ૦ તિ૦ અને વૈ૦ મ૦ ના મળી ૨૪ ભાંગામાં ૯૨-૮૮ બે-બે હોવાથી ૪૮, એમ ઉદયભંગ ગુણિત ૨૮ના ઉદયસ્થાનના સર્વ મળી ૪૬૮૦ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

૨૯ ના ઉદયે વિક્લેન્દ્રિયના ૧૨, સા૦ પં૦ તિ૦ ના ૧૧૫૨, સા૦ મ૦ ના ૫૭૬ એમ ૧૭૪૦માં ૯૨ આદિ ચારે હોવાથી ૧૭૪૦ને ચારે ગુણતાં ૬૯૬૦, વૈ૦ તિ૦ તથા વૈ૦ મ૦ ના ૨૪ ભાંગામાં ૯૨-૮૮ એ બે હોવાથી ૪૮, એમ કુલ ૨૯ના ૭૦૦૮ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

૩૦ના ઉદયે વિક્લેન્દ્રિયના ૧૮, સા૦ પં૦ તિ૦ ના ૧૭૨૮, સા૦ મ૦ ના ૧૧૫૨ એમ ૨૮૯૮માં ૯૨ આદિ ચાર-ચાર હોવાથી ૨૮૯૮ને ચારે ગુણતાં ૧૧૫૯૨ અને વૈ૦ તિ૦ ના આઠ ભાંગામાં ૯૨-૮૮ બે-બે હોય છે. માટે ૧૬, સર્વ મળી ૩૦ના ઉદયભંગગુણિત સત્તાસ્થાનો ૧૧૬૦૮ થાય છે.

૩૧ના ઉદયે વિક્લેન્દ્રિયના ૧૨, પં૦ તિ૦ ના ૧૧૫૨ આ ૧૧૬૪ ભાંગામાં ચારે સત્તાસ્થાનો હોવાથી ૧૧૬૪ ને ચારે ગુણતાં ૪૬૫૬. આ રીતે નવે ઉદયસ્થાનના ઉદયભંગ ગુણિત કુલ સત્તાસ્થાનો ૩૦૯૭૨ થાય છે.

અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૩નો બંધ ચાર પ્રકારે થતો હોવાથી ઉપરોક્ત સત્તાસ્થાનોને ચારે ગુણતાં બંધભંગ-યુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત સર્વ સત્તાસ્થાનો ૧૨૩૮૮૮ થાય છે.

૨૫નું બંધસ્થાન પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય, અપર્યાપ્ત વિકલેન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય - તિર્યચ અને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય છે. અને તેના બંધક મિથ્યાદૃષ્ટિ સઘળા તિર્યચો અને મનુષ્યો હોઈ શકે છે. તેમજ બાદર પર્યાપ્ત પ્રત્યેક એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય રૂપના બાંધનાર ઇશાન સુધીના દેવો પણ છે. ૨૩ના બંધની જેમ અહીં પણ ૨૧ આદિ નવ ઉદયસ્થાનો હોય છે. પરંતુ દેવો પણ ૨૫નો બંધ કરતા હોવાથી ૨૩ના બંધમાં બતાવેલ ઉદય ભાંગાઓથી દેવોના ૬૪ ભાંગા અધિક હોવાથી કુલ ઉદયભાંગા ૭૭૬૮, અને ૨૩ના બંધમાં ઉદય વાર જ્યાં જેટલાં -જેટલાં ઉદયભાંગા હોય છે. તેમાં દેવોમાં ઘટતાં ૨૧ આદિ છએ ઉદયસ્થાનોમાં અનુક્રમે ૮-૮-૮-૧૬-૧૬ અને ૮ ભાંગા અધિક હોય છે.

અહીં સત્તાસ્થાનો પણ ૨૩ ના બંધની જેમ સામાન્યથી પાંચ, ઉદયસ્થાન ગુણિત ૪૦ અને ઉદયભંગ ગુણિત ૩૦,૮૭૨ હોય છે. પરંતુ દેવોના ૬૪ ભાંગામાં ૮૨-૮૮ આ બે-બે સત્તાસ્થાનો હોવાથી ઉપરના સત્તાસ્થાનોમાં ૧૨૮ સત્તાસ્થાનો ઉમેરવાથી ૩૧૧૦૦ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

૨૧ આદિ દરેક ઉદયસ્થાનમાં પણ ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૨૩ના બંધની જેમ હોય છે. પરંતુ દેવતાઓના ૨૧ આદિ છએ ઉદયસ્થાનમાં ૨૩ના બંધમાં બતાવેલ જે ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો છે તેમાં અનુક્રમે ૧૬-૧૬-૧૬-૩૨-૩૨ અને ૧૬ અધિક ઉમેરી કુલ સત્તાસ્થાનો પોતાની મેળે જ જાણવાં.

બાદર પર્યાપ્ત પ્રત્યેક એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય રૂપ પ્રકૃતિ બાંધતાં ૩૧૧૦૦ ઘટે છે. અને તેના બંધભાંગા આઠ હોવાથી આઠને ૩૧૧૦૦ એ ગુણતાં કુલ ૨૪૮૮૦૦, અપર્યાપ્તા મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય એક ભાંગા વિના શેષ સોળ ભાંગાઓને બાંધનારા દેવો ન હોવાથી ૨૩ના બંધમાં બતાવેલ ૩૦૮૭૨ને સોળે ગુણતાં ૪૮૫૫૫૨ સત્તાસ્થાનો થાય,

અપર્યાપ્ત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય રૂપનો બંધ તેઉકાય અને વાઉકાય કરતા નથી. માટે વૈ૦ વાઉ૦ માં જ ઘટતાં ૨૪-૨૫ અને ૨૬ ના ઉદયસ્થાનમાં ૨૩ના બંધમાં જે ઉદયભાંગા બતાવેલ છે તેમાંથી વૈ૦ વાયુ૦ માં ઘટતો એક-એક ભાંગો ઓછો કરવો, તેથી ૨૪ આદિ ત્રણે ઉદયસ્થાનોમાં ૧૧-૨૩ અને ૬૦૦ ઉદયભાંગાઓને બદલે અનુક્રમે દશ બાવીશ અને ૫૯૯ સમજવા. અને નવે ઉદયસ્થાનના મળી ૭૭૦૪ બદલે ૭૭૦૧ ઉદયભાંગા હોય છે.

અહીં સામાન્યથી ૭૮ વિના ૯૨ આદિ ચાર, અને ઉદયસ્થાન ગુણિત ૩૬ સત્તાસ્થાનો થાય છે. અને ઉદયભંગ વાર વિચારીએ તો ૨૧ના ઉદયભાંગા બત્રીશને ચારે ગુણતાં ૧૨૮, ૨૪ના દશને ચારે ગુણતાં ૪૦,૨૫ ના એકેન્દ્રિયના છ ને ચારે ગુણતાં ૨૪, અને વૈ૦ તિર્યચ અને મનુષ્યના ૩૨ એમ ૫૬. ૨૬ના ૫૯૯ને ચારે ગુણતાં ૨૩૯૬ ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો હોય છે. અને સત્તાવીશ આદિ પાંચ ઉદયસ્થાનોમાં તો ૭૮નું સત્તાસ્થાન જ ન હોવાથી જે રીતે ૨૩માં બતાવેલ છે તે જ પ્રમાણે હોય છે. માટે ૨૩ના બંધે ઉદયભંગ ગુણિત જે ૩૦૮૭૨ સત્તાસ્થાનો છે. તેમાંથી ૩૪૪ સત્તાસ્થાનો ૨૧ આદિ પ્રથમના ચાર ઉદયસ્થાનના ભાંગાઓમાંથી બાદ કરતાં અહીં ૩૦૬૨૮ ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો થાય.

અપ૦ મનુ૦ પ્રાયોગ્ય રૂપનો બંધ એક પ્રકારે હોવાથી બંધભંગ યુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો પણ તેટલાં જ થાય. આ રીતે ૨૫ના બંધે બંધભંગયુક્ત ઉદયભંગગુણિત સર્વે સત્તાસ્થાનો ૭૭૪૯૮૦ થાય છે.

૨૬નું બંધસ્થાન બાદર પર્યાપ્ત પ્રત્યેક એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય જ છે. માટે જેમ બાદર પર્યાપ્ત પ્રત્યેક એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય રૂપના બંધસ્થાનમાં બતાવેલ છે તે જ પ્રમાણે નવ ઉદયસ્થાન, ૭૭૬૮ ઉદયભાંગા, સામાન્યથી સત્તાસ્થાન પાંચ, ઉદયસ્થાન ગુણિત ૪૦, ઉદયભંગ ગુણિત ૩૧૧૦૦ હોય છે. ૨૬નો બંધ ૧૬ પ્રકારે હોવાથી ઉપરની સંખ્યાને સોળે ગુણતાં કુલ બંધભંગ યુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૪૮૭૬૦૦ હોય છે.

૨૮નું બંધસ્થાન દેવ તથા નરક પ્રાયોગ્ય છે. ત્યાં અપ૦ અવસ્થામાં નરક પ્રોયગ્ય બંધ જ નથી. તેમજ મિથ્યાદૃષ્ટિ વૈક્રિય મનુ૦ અને તિર્યચ પણ કંઈક વિશુદ્ધિવાળા હોવાથી અથવા તો તેઓની વિવક્ષા કરેલ ન હોવાથી નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે વૈ૦ તિ૦ અને મનુ૦ ના ઉદયસ્થાનો લીધાં નથી. માટે ૩૦ અને ૩૧ આ બે ઉદયસ્થાનો જ હોય છે.

મિથ્યાત્વી અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં દેવ પ્રાયોગ્ય બંધ કરી શકતા નથી. પરંતુ ક્ષાયિક અને ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વી મનુષ્યો અને તિર્યચો અપ૦ અવસ્થામાં પણ દેવ પ્રાયોગ્ય બંધ કરે છે. માટે દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૨૧ અને ૨૫ થી ૩૧ સુધીના એમ આઠ ઉદયસ્થાનો હોય છે. ત્યાં ૨૧ના ઉદયે પર્યાપ્ત મનુ૦ ના ૮, પર્યાપ્ત પં૦ તિ૦ ના ૮ એમ ૧૬ ઉદયભાંગા હોય છે. ૨૫ના ઉદયે વૈ૦ તિ૦ ના ૮, વૈ૦ મ૦ ના ૮, આહારકનો ૧, એમ ૧૭. ૨૬ના ઉદયે પર્યાપ્ત મનુ૦ ના ૨૮૮, પર્યાપ્ત પં૦ તિ૦ ના ૨૮૮ એમ ૫૭૬. ૨૭ના ઉદયે ૨૫ના ઉદય પ્રમાણે જ ૧૭. ૨૮ના ઉદયે સામાન્ય મનુષ્યના ૫૭૬, વૈ૦ મ૦ ના ૮, આહારકના ૨, સામાન્ય પંચે૦ તિ૦ ના ૫૭૬, વૈ૦ તિ૦ ના ૧૬ એમ ૧૧૭૯. ૨૯ના ઉદયે સા૦મ૦ ના ૫૭૬, વૈ૦ મ૦ ના

૯, આહારકના ૨, સાં પં ૦ તિ ૦ ના ૧૧૫૨ વૈ ૦ તિ ૦ ના ૧૬ એમ ૧૭૫૫. ૩૦ના ઉદયે સાં મ ૦ ના ૧૧૫૨, વૈ ૦ યતિનો ૧, આહારકનો ૧, સાં પં ૦ તિ ૦ ના ૧૭૨૮ અને વૈ ૦ તિ ૦ ના ૮ એમ ૨૮૮૦. ૩૧ના ઉદયે પં ૦ તિ ૦ ના ૧૧૫૨. એમ સર્વ મળી ૭૬૦૨ ઉદયભાંગા હોય છે.

નરક પ્રાયોગ્ય ૩૦ના ઉદયે સાં મ ૦ ના ૧૧૫૨ અને સાં પં ૦ તિ ૦ ના સ્વર સહિતના ૧૧૫૨ એમ ૨૩૦૪ અને ૩૧ના ઉદયના પં ૦ તિ ૦ ના ૧૧૫૨ એમ નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે બન્ને ઉદયસ્થાનના મળી ૩૪૫૬ ઉદયભાંગા હોય છે.

દેવ પ્રાયોગ્ય બંધમાં બતાવેલ ઉદયભાંગાઓમાં આ ઉદયભાંગાઓ પણ આવી જાય છે, માટે સામાન્યથી ૨૮ ના બંધે ૭૬૦૨ ઉદયભાંગા જ હોય છે.

સામાન્યથી અહીં ૯૨-૮૯-૮૮ અને ૮૬ આ ચાર સત્તાસ્થાનો હોય છે. પણ ૮૩નું સત્તાસ્થાન હોતું નથી. કારણ કે નિકાશિત જિનનામની સત્તાવાળા સમ્યગ્દષ્ટિને જિનનામનો બંધ પણ અવશ્ય હોય છે. માટે ૮૩ની સત્તાવાળા મનુષ્યને દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮નો જ બંધ હોય છે. પરંતુ ૨૮નો હોતો નથી. એ જ પ્રમાણે દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૮૮ નું સત્તાસ્થાન પણ હોતું નથી.

કર્મગ્રંથના મતે ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ લઈ કોઈપણ જીવ નરકમાં જતો નથી, તેથી તેમના મતે જે મનુષ્ય પહેલાં નરકાયુ બાંધી ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ પામી નિકાશિત જિનનામ કર્મનો બંધ કરી નરકમાં જવાનો હોય તે જ્યારે નરકાભિમુખ છેલ્લી અવસ્થાનું અંતર્મુહૂર્ત બાકી હોય ત્યારે મિથ્યાત્વે જાય, ત્યારથી નરકમાં ન જાય ત્યાં સુધી અંતર્મુહૂર્ત કાલ પર્યન્ત ૮૮ની સત્તાવાળી તે મનુષ્ય નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮નો બંધ કરે છે. માટે નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે જ ૮૮નું સત્તાસ્થાન ઘટે છે.

૮૩ ના સત્તાસ્થાનમાં આહારક ચતુષ્ક અને જિનનામ એ પાંચેની સત્તા હોય છે. એવા જીવો તથાસ્વભાવે મિથ્યાત્વે તેમજ નરકગતિમાં જતા નથી. માટે નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮ ના બંધે પણ ત્રાણુંનું સત્તાસ્થાન ઘટતું નથી.

૮૬નું સત્તાસ્થાન વાયુકાય સિવાય વૈક્રિયશરીરીને તેમજ સમ્યગ્દષ્ટિને અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં પણ ઘટતું નથી. માટે વૈક્રિય અને આહારકના ઉદયસ્થાનોમાં અને અપર્યાપ્તના ઉદયસ્થાનોમાં યથાસંભવ ૨૮ના બંધે ૮૨ અને ૮૮ આ બે જ સત્તાસ્થાનો હોય છે.

તેથી દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૨૧-૨૫-૨૬-૨૭-૨૮ અને ૨૯ આ છ ઉદયસ્થાનોમાં ૮૨-૮૮ બે હોવાથી ૧૨, અને ૩૦ના ઉદયસ્થાનમાં ઉપરના બે તેમજ ૮૦ની સત્તાવાળા એકેન્દ્રિય પર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય તિર્યચ અથવા મનુષ્યમાં આવી સર્વ પર્યાપ્તિઓ પૂર્ણ કર્યા બાદ ૩૦ના ઉદયસ્થાનમાં વર્તતા પહેલીવાર દેવપ્રાયોગ્ય ૨૮નો બંધ કરે ત્યારે ૮૬નું એમ કુલ ત્રણ, એ જ પ્રમાણે તિર્યચને ૩૧ ના ઉદયમાં ૮૨-૮૮ અને ૮૬ એ ત્રણ એમ આઠે ઉદયસ્થાને મળી ઉદયસ્થાન ગુણિત ૧૮ સત્તાસ્થાનો થાય છે.

નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે સામાન્યથી ચારે સત્તાસ્થાનો હોય છે. પરંતુ ૮૮નું સત્તાસ્થાન પહેલાં બતાવ્યા મુજબ ૩૦ના ઉદયે મનુષ્યને જ હોય છે. અને ૮૬નું સત્તાસ્થાન જેમ દેવપ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૩૦ અને ૩૧ ના ઉદયમાં ઘટે છે. તેમ અહીં પણ ઘટે છે. માટે ૩૦ના ઉદયે ૪, અને ૩૧ના ઉદયે ૮૮ વિના ૩, એમ નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાન ૭ હોય છે.

અહીં ૮૯ સિવાયના ૬ સત્તાસ્થાનો દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધમાં ૩૦ અને ૩૧ના ઉદયમાં જે બતાવેલ છે, તે જ હોવાથી અલગ ગણવામાં આવે નથી, પરંતુ ૮૮નું સત્તાસ્થાન આવેલ ન હોવાથી તે એક અધિક ગણાતાં બન્ને પ્રકારના ૨૮ના બંધે ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૧૯ થાય છે.

૨૧ ના ઉદયે ૧૬ ભાંગાઓમાં ૮૨-૮૮ એમ બે-બે સત્તાસ્થાનો હોવાથી ૧૬ ને બે એ ગુણાતાં ૩૨. ૨૫ના ઉદયે આહારકના એક ભાંગામાં ૮૨ અને શેષ ૧૬માં બે-બે હોવાથી ૩૨ એમ ૩૩, ૨૬ ના ઉદયે ૫૭૬ ને બે એ ગુણાતાં ૧૧૫૨, ૨૭ના ઉદયે ૨૫ના ઉદયની જેમ ૩૩. ૨૮ના ઉદયે આહારકના બે ભાંગામાં ૮૨ માટે બે, અને શેષ ૧૧૭૭માં બે-બે હોવાથી ૨૩૫૪ એમ કુલ ૨૩૫૬, ૨૯ ના ઉદયે આહારકના બે ભાંગામાં ૮૨, માટે બે અને શેષ ૧૭૫૩ ભાંગામાં ૮૨-૮૮ બે બે હોવાથી ૩૫૦૬ એમ ૨૯ના ઉદયે કુલ ૩૫૦૮, ૩૦ના ઉદયે આહારક મનુષ્યના ભાંગામાં ૮૨નું એક અને વૈ ૦ તિ ૦ ના આઠ અને વૈ ૦ મ ૦ નો એક તેમજ સ્વરના અનુદયવાળા પં ૦ તિ ૦ ના ૫૭૬ મળી ૫૮૫ માં ૮૨-૮૮ બે-બે હોવાથી ૧૧૭૦ સ્વરના ઉદયવાળા પં ૦ તિ ૦ ના ૧૧૫૨, અને મ ૦ ના ૧૧૫૨ એમ ૨૩૦૪માં ૮૨-૮૮ અને ૮૬ આ ત્રણ ત્રણ સત્તાસ્થાનો

હોવાથી કુલ ૬૯૧૨, એમ ૩૦ના ઉદયે કુલ ૮૦૮૩, ૩૧ના ઉદયે ૧૧૫૨ ભાંગામાં ત્રણ-ત્રણ સત્તાસ્થાનો હોવાથી ૩૪૫૬. એમ ઉદયભંગ ગુણિત સર્વ મળી ૧૮૬૫૩ સત્તાસ્થાનો હોય છે.

દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮નો બંધ આઠ પ્રકારે હોવાથી ઉપરના સત્તાસ્થાનો ને આઠે ગુણતાં બંધભંગયુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત કુલ સત્તાસ્થાનો ૧,૪૯,૨૨૪ થાય છે.

નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૩૦ના ઉદયે મનુષ્યના ૧૧૫૨ ભાંગામાં ૯૨ આદિ ચારે સત્તાસ્થાનો ઘટતાં હોવાથી ૧૧૫૨ને ચારે ગુણતાં ૪૬૦૮, અને પંચો તિં ના ૧૧૫૨ ભાંગામાં ૮૯ વિના ત્રણ - ત્રણ હોવાથી ૧૧૫૨ને ત્રણે ગુણતાં ૩૪૫૬, એમ કુલ ૮૦૬૪, અને ૩૧ના ઉદયે ૧૧૫૨ ભાંગામાં ત્રણ ત્રણ હોવાથી કુલ ૩૪૫૬. એમ નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૧૧,૫૨૦ થાય છે.

નરક પ્રાયોગ્ય બંધ એક પ્રકારે હોવાથી બંધભંગ યુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો પણ તેટલાં જ હોય, તે દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધમાં બતાવેલ સત્તાસ્થાનોમાં ઉમેરવાથી બન્ને પ્રકારના ૨૮ના બંધના બંધભંગ યુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત સર્વ સત્તાસ્થાનો ૧,૬૦,૭૪૪ થાય છે.

૨૯નું બંધસ્થાન પર્યાં વિક્લેન્દ્રિય, પંચો તિં, મનું તેમજ દેવ પ્રાયોગ્ય છે. અને તેના બાંધનારા સામાન્યથી ચારે ગતિના જીવો યથાસંભવ આઠમા ગુણસ્થાનકના છઠ્ઠા ભાગ સુધીના હોય છે. માટે ૨૧ અને ૨૪ થી ૩૧ સુધીના નવ ઉદયસ્થાનો, અને કેવળીના આઠ ભાંગા વિના શેષ ૭૭૮૩ ઉદયભાંગા હોય છે. અને સામાન્યથી ૯૩ આદિ પ્રથમના છ, તેમજ ૭૮નું, એમ સાત સત્તાસ્થાનો હોય છે. બાકીનાં પાંચ સત્તાસ્થાનો માત્ર ક્ષપકશ્રેણિમાં નવમા ગુણાં ના સંખ્યાતા ભાગો પછી જ ઘટતાં હોવાથી અહીં સંભવતાં નથી.

ત્યાં અનેક જીવો આશ્રયી ૨૧-૨૫ અને ૨૬ એ ત્રણ ઉદયસ્થાનોમાં સાત-સાત એમ કુલ ૨૧, ૨૪ના ઉદયસ્થાનમાં પાંચ, ૨૭-૨૮-૨૯ અને ૩૦ ના ઉદયસ્થાનમાં ૭૮ વિના છ-છ માટે ૨૪ અને ૩૧ ના ઉદયે ૯૨-૯૯-૯૬ અને ૮૦ એ ચાર એમ ઉદયસ્થાન ગુણિત કુલ સત્તાસ્થાનો ૫૪ હોય છે.

જો ઉદયભંગવાર વિચારીએ તો આ પ્રમાણે :- ૨૧ના ઉદયે એકેં ના ૫, વિક્લેન્દ્રિયના ૯, પંચો તિં ના ૯, આ ૨૩ ભાંગાઓમાં ૯૨-૯૯-૯૬-૮૦ અને ૭૮ આ પાંચ-પાંચ સત્તાસ્થાનો હોવાથી ૨૩ને પાંચે ગુણતાં ૧૧૫, અપંચો મનું ના એક ભાંગામાં ૭૮ વિના આ જ ચાર, અને પર્યાં મનું ના આઠ ભાંગામાં ૯૩ આદિ છ હોવાથી આઠને છ એ ગુણતાં ૪૮, નારકના એક ભાંગામા ૯૨-૯૯ અને ૮૮ આ ત્રણ, અને દેવતાના આઠ ભાંગામાં ૯૨-૯૯ એમ બે-બે હોવાથી સોળ, એમ કુલ ૧૮૬ સત્તાસ્થાનો થાય.

૨૪ના ઉદયે અગ્યાર ભાંગામાં ૨૩ના બંધમાં બતાવ્યા મુજબ ૫૩.

૨૫ના ઉદયે એકેન્દ્રિયના ૭ ભાંગામાં ૨૩ના બંધમાં બતાવ્યા મુજબ ૨૯, વૈં તિં ના આઠ અને દેવતાના આઠ, આ સોળમાં ૯૨-૯૯ બે બે હોવાથી ૩૨, નારકના એકમાં ૯૨-૯૯ અને ૮૮ આ ત્રણ, વૈં મં ના આઠમાં પ્રથમના ચાર હોવાથી આઠ ને ચારે ગુણતાં ૩૨, આહાર ના એકમાં એક ૯૩, એમ કુલ ૯૭ સત્તાસ્થાનો થાય.

૨૬ના ઉદયે એકેન્દ્રિયના ૧૩ ભાંગામાં પહેલાંની જેમ ૫૩, વિક્લેન્દ્રિયના ૯, પંચો તિં ના ૨૮૯, એમ ૨૯૮માં પાંચ-પાંચ હોવાથી ૨૯૮ને પાંચે ગુણતાં ૧૪૯૦, અપંચો મનું ના એકમાં ૯૨-૯૯-૯૬-૮૦ એ ચાર, અને પર્યાં મનું ના ૨૮૮માં ૯૩ આદિ પ્રથમના છ-છ હોવાથી ૨૯૮ને છએ ગુણતાં ૧૭૨૮, એમ કુલ ૩૨૭૫ સત્તાસ્થાન.

૨૭ના ઉદયે એકેન્દ્રિયના છ ભાંગામાં ૯૨-૯૯-૯૬ અને ૮૦ આ ચાર-ચાર હોવાથી ૨૪, વૈં તિં ના આઠ, દેવતાના આઠ, આ સોળમાં બે-બે હોવાથી ૩૨, વૈં મં ના ૮માં ૯૩ આદિ પ્રથમના ચાર હોવાથી ૩૨, આહારકના એકમાં ૯૩નું એક, અને નારકના એક ભાંગામાં ૯૨-૯૯ અને ૮૮ એમ ત્રણ કુલ ૯૨ સત્તાસ્થાન.

૨૮ના ઉદયના વિક્લં ના છ, પંચો તિં ના ૫૭૬, આ ૫૮૨ માં ૯૨-૯૯-૯૬-૮૦ આ ચાર-ચાર હોવાથી ૫૮૨ ને ચારે ગુણતાં ૨૩૨૮, વૈં તિં ના ૧૬, દેવતાના ૧૬, આ ૩૨ માં બે-બે હોવાથી ૬૪, સાં મનું ના ૫૭૬માં ૯૩ આદિ ૬-૬ હોવાથી ૫૭૬ ને છ એ ગુણતાં ૩૪૫૬, વૈં મનું ના આઠમાં ૯૩ આદિ પ્રથમના ચાર માટે ૩૨ અને ઉદ્યોતવાળા વૈં યતિના એકમાં ૯૩-૯૯ એમ બે, આહારકના બે ભાંગામાં ૯૩નું એક હોવાથી બે, નારકના એક ભાંગામાં ૯૨-૯૯-૯૯ આ ત્રણ, એમ કુલ ૫૮૮૭ સત્તાસ્થાન.

રહના ઉદયે વિકલેના બાર, પંતિના ૧૧૫૨, એમ ૧૧૬૪ માં ૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ આ ચાર-ચાર હોવાથી ૧૧૬૪ ને ચારે ગુણતાં ૪૬૫૬, વૈના તિના ૧૬, દેવતાના ૧૬, આ ૩૨માં બે-બે હોવાથી ૬૪, સાં મના ૫૭૬ માં ૯૩ આદિ પ્રથમના છ-છ હોવાથી ૩૪૫૬, વૈના મના આઠમાં ૯૩ આદિ પ્રથમના ચાર માટે ૩૨, અને ઉદ્યોતવાળા વૈના યતિના એકમાં ૯૩-૮૮ એમ બે, આહારકના બે ભાંગામાં ૯૩નું એક માટે બે, નારકના એકમાં ૯૨-૮૮-૮૮ એ ત્રણ, એમ સર્વ મળી ૮૨૧૫ સત્તાસ્થાન.

૩૦ના ઉદયે વિકલેના ૧૮, પંતિના ૧૭૨૮, આ ૧૭૪૬માં ૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ એમ ચાર-ચાર હોવાથી ૬૮૮૪, વૈના તિના આઠ, દેવતાના આઠ, આ સોળમાં ૯૨-૮૮ બે માટે ૩૨ અને સાં મનુના ૧૧૫૨માં ૯૩ આદિ પ્રથમના છ માટે ૧૧૫૨ને છએ ગુણતાં ૬૮૧૨, ઉદ્યોતવાળા વૈના યતિના એકમાં ૯૩ અને ૮૮ બે, આહારના એકમાં ૯૩નું એક, એમ કુલ ૧૩૮૩૧ સત્તાસ્થાન થાય.

૩૧ના ઉદયના ૧૧૬૪ ભાંગામાં ૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ આ ચાર હોવાથી કુલ ૪૬૫૬. એમ બધા મળી ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૩૬૩૮૨ થાય છે.

હવે બંધભંગયુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનોનો વિચાર કરવા માટે પહેલાં, વિકલેન્દ્રિય વગેરે ચારેના બંધ પ્રાયોગ્ય અલગ-અલગ ઉદયસ્થાન, ઉદયભાંગા, તેમજ સામાન્યથી સત્તાસ્થાનો, ઉદયસ્થાન ગુણિત અને ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો અલગ-અલગ કરવાથી સુગમ પડે માટે તે પ્રમાણે અલગ-અલગ બતાવવામાં આવે છે.

વિકલેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય રહના બંધે રહના બંધસ્થાનમાં બતાવ્યા મુજબ ૨૧ અને ૨૪ આદિ આઠ એમ નવ ઉદયસ્થાનના ૭૭૦૪ ઉદયભાંગા, સામાન્યથી સત્તાસ્થાનો પાંચ, ઉદયસ્થાન ગુણિત ૪૦ અને ઉદયભંગ ગુણિત ૩૦૮૭૨ સત્તાસ્થાનો હોય છે. કારણ કે જે જે જીવો અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય રહનો બંધ કરી શકે તે સર્વ જીવો વિકલેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય રહનો બંધ પણ કરી શકે છે. વિકલેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બંધ ૨૪ પ્રકારે હોવાથી ૩૦૮૭૨ ને ૨૪ વડે ગુણતાં બંધભંગ યુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૭,૪૩,૩૨૮ થાય છે.

પંતિના પ્રાયોગ્ય રહના બંધે પણ રહના બંધની જેમ સંવેધ છે. કારણ કે જે જે જીવો પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય રહનો બંધ કરે છે. તે સઘળા જીવો તિર્યચ પ્રાયોગ્ય રહનો બંધ પણ કરી શકે છે. અહીં રહનો બંધ નારકો પણ કરી શકે છે. માત્ર એટલી વિશેષતા છે. આ બંધ કરનાર ચારે ગતિના પ્રથમના બે ગુણસ્થાન સુધીના જીવો હોય છે. તેથી રહના બંધની જેમ નવ ઉદયસ્થાન, અને ૭૭૬૮ ઉદયભાંગાઓમાં નારકના પાંચ ઉદયભાંગા અહીં અધિક હોવાથી ૭૭૭૩ ઉદયભાંગા હોય, સત્તાસ્થાનો સામાન્યથી પાંચ, ઉદયસ્થાન ગુણિત ૪૦, અને ઉદયભંગ ગુણિત ૩૧૧૦૦ સત્તાસ્થાનો છે. તેમાં નારકના પાંચ ઉદયભાંગાઓમાં ૯૨-૮૮ બે-બે હોવાથી ૧૦ ઉમેરતાં ૩૧,૧૧૦ સત્તાસ્થાનો હોય છે. પંતિના પ્રાયોગ્ય રહનો બંધ ૪૬૦૮ પ્રકારે હોવાથી ૪૬૦૮ ને ઉપરની સંખ્યાએ ગુણતાં બંધભંગ યુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત કુલ સત્તાસ્થાનો ૧૪,૩૩,૫૪,૮૮૦ થાય છે.

મનુના પ્રાયોગ્ય રહનો બંધ પણ જે જે જીવો અપર્યાપ્ત મનુના પ્રાયોગ્ય રહનો બંધ કરી શકે છે. તે સઘળા જીવો પર્યાપ્ત મનુના પ્રાયોગ્ય રહનો બંધ પણ કરી શકે છે. તદુપરાંત દેવો અને નારકો પણ રહનો બંધ કરી શકે છે, તેમજ અપના મનુના પ્રાયોગ્ય રહનો બંધ કેવળ મિથ્યાદૃષ્ટિ મનુના અને તિર્યચો જ કરી શકે છે. પણ પર્યાપ્ત મનુના પ્રાયોગ્ય રહનો બંધ ચાર ગુણસ્થાન સુધીના યથાસંભવ ચારે ગતિના જીવો કરી શકે છે, માટે અપર્યાપ્ત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય રહના બંધે બતાવ્યા મુજબ ૨૧ આદિ નવ ઉદયસ્થાનો, અને ૭૭૦૧ ઉદયભાંગા બતાવેલ છે. તેમાં દેવતાના ૬૪ અને નારકના પાંચ આ ૬૯ ભાંગાઓ અધિક હોવાથી કુલ ૭૭૭૦ ઉદયભાંગા હોય છે.

ત્યાં સામાન્યથી સત્તાસ્થાનો ચાર, ઉદયસ્થાન ગુણિત ૩૬, અને ઉદયભંગ ગુણિત ૩૦૬૨૮ છે, તેમાં નારકના ઉદયસ્થાનો આશ્રયી એક ૮૮નું સત્તાસ્થાન અધિક હોવાથી સામાન્યથી ચારને બદલે પાંચ, અને નારકના પાંચે ઉદયસ્થાનમાં ૮૮નું સત્તાસ્થાન અધિક હોવાથી ઉદયસ્થાન ગુણિત ૩૬ને બદલે ૪૧ અને દેવતાના ૬૪ ભાંગાઓમાં ૯૨-૮૮ એ બે-બે સત્તાસ્થાન હોવાથી દેવો આશ્રયી ૧૨૮, અને નારકના પાંચ ભાંગાઓમાં ૯૨-૮૮-૮૮ આ ત્રણ ત્રણ હોવાથી ૧૫, એમ ૧૪૩ સત્તાસ્થાનો અધિક થતાં હોવાથી પૂર્વે બતાવેલ ૩૦૬૨૮માં તે ઉમેરતાં ૩૦,૭૭૧ ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો હોય છે.

ક્યા ક્યા ઉદયસ્થાને કેટલા ઉદયભાંગા, અને ક્યા ઉદયસ્થાનમાં તેમજ ક્યા ક્યા ઉદયભાંગાઓમાં કેટલાં સત્તાસ્થાનો અધિક છે. તે સુગમ છે. તેથી વિસ્તારના ભયથી અહીં ફરીથી બતાવવામાં આવેલ નથી.

આ મનુ૦ પ્રાયોગ્ય ૨૯નો બંધ પણ ૪૬૦૮ પ્રકારે હોવાથી ઉપરના સત્તાસ્થાનોને ૪૬૦૮ વડે ગુણતાં બંધભંગ યુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૧૪,૧૭,૯૨,૭૬૮ થાય છે.

જિનનામ સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૯નો બંધ યથાસંભવ ચોથાથી આઠમા ગુણસ્થાનકના છઠ્ઠા ભાગ સુધીના માત્ર મનુષ્યો જ કરે છે. તેથી સામાન્ય મનુષ્ય, વૈક્રિય મનુષ્ય અને આહારક મનુષ્ય આશ્રયી ૨૧ અને ૨૫ થી ૩૦ સુધીના એમ સાત ઉદયસ્થાનો હોય છે. અને મનુષ્યગતિના જે ૨૬૫૨ ઉદયભાંગા છે. તેમાંથી કેવળીના આઠ અને બે લબ્ધિ અપ૦ ના આ ૧૦ વિના શેષ ૨૬૪૨ ઉદયભાંગા હોય છે. અહીં સામાન્યથી સત્તાસ્થાન ૯૩-૮૯ આ બે અને ૨૧ આદિ સાતે ઉદયસ્થાને બન્ને સત્તાસ્થાનો હોવાથી ઉદયસ્થાન ગુણિત ૧૪ સત્તાસ્થાનો હોય છે.

ઉદયભંગ વાર આ પ્રમાણે છે :- ૨૧ના ઉદયે પર્યાપ્તના ૮ ભાંગામાં બે-બે માટે ૧૬, ૨૫ના ઉદયે વૈ૦ મનુ૦ ના આઠમાં એજ પ્રમાણે ૧૬, આહા૦ ના એકમાં ૯૩નું એક, એમ ૧૭, ૨૬ના ઉદયે પર્યા૦ ના ૨૮૮માં બે-બે હોવાથી ૫૭૬, ૨૭ના ઉદયે ૨૫ની જેમ ૧૭, ૨૮ના ઉદયે સા૦ મનુ૦ ના ૫૭૬, વૈ૦ મનુ૦ ના નવ, એમ ૫૮૫માં બે-બે હોવાથી કુલ ૧૧૭૦, અને આહા૦ ના બે માં ૯૩નું એક -એક એમ સર્વમળી ૧૧૭૨, ૨૯ના ઉદયે પણ આ જ પ્રમાણે ૧૧૭૨, ૩૦ના ઉદયે સા૦ મનુ૦ ના ૧૧૫૨, વૈ૦ યતિનો એક મળી ૧૧૫૩માં બે-બે માટે ૨૩૦૬, અને આહા૦ ને એકમાં ૯૩નું એક, કુલ ૨૩૦૭ એમ સાતે ઉદયસ્થાને મળી ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૫૨૭૭ થાય છે.

જિનનામ સહિત ૨૯નો બંધ આઠ પ્રકારે હોવાથી ઉપરની સંખ્યાને આઠે ગુણતાં કુલ બંધભંગ યુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૪૨૨૧૬ થાય છે.

એમ વિક્લેન્દ્રિયાદિક ચારે પ્રકારના ૨૯ના બંધસ્થાનના બંધભંગયુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત સર્વે સત્તાસ્થાનો ૨૮,૫૯,૩૩,૧૯૨ થાય છે.

૨૯ની જેમ ૩૦ નો બંધ પણ પર્યા૦ વિક્લેન્દ્રિયાદિ ચારે પ્રકારના જીવો પ્રાયોગ્ય હોય છે. અને અહીં પણ સામાન્યથી ૨૧ અને ૨૪ થી ૩૧ પર્યંતના કુલ નવ ઉદયસ્થાનો હોય છે. મનુષ્યગતિમાં ઉત્તર વૈ૦ શરીરમાં ઉદ્યોતનો ઉદય યતિને જ હોય છે. તેમજ આહારકશરીર પણ યતિઓ જ બનાવે છે. અને તેઓ માત્ર દેવ પ્રાયોગ્ય જ બંધ કરે છે. વળી આહારકદિક સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય ૩૦નો બંધ અપ્રમત્ત અને અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકે જ હોય છે. અને આહારકશરીર તેમજ વૈક્રિયશરીર છઠ્ઠે ગુણસ્થાનકે જ બનાવે છે. માટે આહારકના ૭, અને ઉદ્યોતવાળા વૈ૦ યતિના ૩, આ ૧૦ અને કેવળીના ૮ એમ ૧૮ વિના શેષ ૭૭૭૩ ઉદયભાંગાઓ હોય છે.

કોઈક જીવો વૈક્રિય અને આહારકશરીર બનાવી સાતમે પણ જાય છે. કારણ કે સાતમે ગુણસ્થાનકે વૈક્રિય, આહારક અને ઔદારિક કાયયોગ, ચાર મનના અને ચાર વચનના એમ ૧૧ યોગ બતાવવામાં આવેલ છે. પરંતુ તેવા જીવો ક્યારેક જ અને કોઈક જ હોય છે. માટે તેની વિવક્ષા કરેલ લાગતી નથી.

વૈક્રિય અને આહારકશરીર બનાવી સાતમે ગુણસ્થાનકે જાય છે, ત્યારે તેઓને આહારકદિક બંધાય તેવા વિશુદ્ધ સંયમસ્થાનો પ્રાપ્ત થતાં નથી, પંચસંગ્રહના તૃતીયદ્વારની ગાથા (૫૫) પંચાવન અને તેની ટીકામાં આહારકદિકનો ઉદય ન હોય ત્યારે જ આહારકદિકનો બંધ હોય છે. એમ સ્વાનુદયબંધી કહેલ છે. અને તેથી જ સિત્તરિ ચૂર્ણિમાં દેવપ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધે અને સપ્તતિકાની મૂળ ગાથામાં પણ ૩૧ ના બંધે ૩૦નું એક જ ઉદયસ્થાન બતાવેલ છે.

પરંતુ છઠ્ઠા કર્મગ્રંથની તેમજ આ ગ્રંથની ટીકા વગેરેમાં બતાવેલ છે કે જે જીવોને આહા૦ દિકની સત્તા હોય, તે જીવો સાતમે-આઠમે ગુણસ્થાનકે આહારકદિક અવશ્ય બાંધે છે. તેથી આહારકદિક બાબતમાં બે મતો સંભવે છે. અને જ્યારે આહારક શરીરી સાતમે જાય ત્યારે તો તેને આહારકનો સાક્ષાત્ ઉદય હોવાથી સત્તા હોય જ છે. માટે ૩૦ અને ૩૧ ના બંધે આહા૦ શરીરી આશ્રયી આ મતે સ્વર સહિત ૨૯ અને ઉદ્યોત સહિત ૩૦ તેમજ સ્વભાવસ્થ મુનિને ૩૦ એમ બે ઉદયસ્થાનો બતાવેલ છે. તેથી ૨૯ના ઉદયનો સ્વર સહિતનો એક અને ૩૦ના ઉદયનો ઉદ્યોત સહિતનો એક એમ આહારકના બે ભાંગા ૩૦ના બંધે ઘટે, પણ શેષ પાંચ ન ઘટે. તેથી આ અપેક્ષાએ ૭૭૭૫ ઉદયભાંગા હોય છે.

ઉદયસ્થાન વાર વિચારીએ તો ૨૧ના ઉદયે તીર્થકરના એક વિના ૪૧, ૨૪ના ૧૧, ૨૫ના આહા૦ ના એક વિના ૩૨, ૨૬ના ૬૦૦, ૨૭ના તીર્થકર અને આહા૦ નો એક-એક એ બે વિના ૩૧, ૨૮ના આહા૦ ના બે અને ઉદ્યોતવાળો વૈ૦ યતિનો એક, આ ત્રણ સિવાય ૧૧૯૯, ૨૯ના ઉપરના ૩ અને તીર્થકરનો એક આ ચાર વિના ૧૭૮૧, ૩૦ના આહા૦ નો ૧, વૈ૦

યતિનો ૧ અને તીર્થંકરનો ૧ આ ૩ વિના ૨૯૧૪, અને ૩૧ ના ઉદયે તીર્થંકરના એક વિના ૧૧૬૪, એમ નવે ઉદયસ્થાનના મળી પ્રથમ મતે ૭૭૭૩ અને બીજા મતે ૨૯ તથા ૩૦ના ઉદયનો આહાં નો એક-એક ભાંગો આ બે ભાંગા અધિક ગણીએ તો ૭૭૭૫ ઉદયભાંગા હોય છે.

સામાન્યથી અહીં પણ માત્ર ક્ષપકશ્રેણિમાં ૧૩ પ્રકૃતિના ક્ષય પછી જ ઘટે તેવાં પાંચ સત્તાસ્થાનો વર્જી ૯૩ આદિ પ્રથમના છ અને ૭૮ એમ સાત સત્તાસ્થાનો હોય છે. ત્યાં ૨૧ અને ૨૫ના ઉદયસ્થાને સાત-સાત માટે ૧૪, ૨૪ અને ૨૬ ના ઉદયસ્થાનમાં ૯૩-૯૯ વિના પાંચ-પાંચ માટે ૧૦, ૨૭-૨૮-૨૯ અને ૩૦ ના ઉદયે ૭૮ વિના છ-છ માટે ૨૪, અને ૩૧ ના ઉદયે ૯૨-૯૮-૯૬-૯૦ આ ચાર એમ ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાનો પર હોય છે.

જો ઉદયભંગવાર વિચારીએ તો આ પ્રમાણે છે. ૨૧ ના ઉદયે એકે ૦ ના ૫, વિકલેન્દ્રિયના ૯, પં ૦ તિ ૦ ના ૯, આ ૨૩માં ૯૩-૯૯ વિના પાંચ-પાંચ માટે ૨૩ને પાંચે ગુણતાં ૧૧૫, સામાન્ય મનુષ્યના નવમાં ૭૮ વિના આ જ ચાર માટે નવને ચારે ગુણતાં ૩૬, દેવતાના આઠમાં ૯૩ આદિ પ્રથમના ચાર માટે ૮ X ૪ = ૩૨, અને નારકના એકમાં ૯૩ વિના પ્રથમના ત્રણ એમ સર્વ મળી ૧૮૬.૨૪ના ઉદયે ૨૩ના બંધમાં બતાવ્યા પ્રમાણે ૫૩ સત્તાસ્થાનો થાય. ૨૫ના ઉદયે એકે ૦ ના સાતમાં પહેલાંની જેમ ૨૯, વૈ ૦ તિ ૦ ના ૮, વૈ ૦ મ ૦ ના ૮ આ સોળમાં ૯૨-૯૮ બે-બે તેથી ૩૨, દેવતાના આઠમાં પ્રથમના ચાર માટે ૩૨, અને નારકના એકમાં ૯૩ વિના ૩ માટે સર્વમળી ૯૬ સત્તાસ્થાન.

૨૬ના ઉદયે ૨૩ ના બંધમાં બતાવ્યા મુજબ ૨૬૯૯ સત્તાસ્થાન. ૨૭ના ઉદયે એકેન્દ્રિયના છમાં ૯૨-૯૮-૯૬ અને ૯૦ આ ચાર માટે ૨૪, વૈ ૦ તિ ૦ ના ૮ અને વૈ ૦ મ ૦ ના ૮, આ ૧૬ માં ૯૨-૯૮, એ બે માટે ૩૨, દેવતાના ૮માં પ્રથમના ચાર માટે ૩૨, નારકના એકમાં ૯૩ વિના ત્રણ, કુલ ૯૧ સત્તાસ્થાન. ૨૮ના ઉદયે વિકલેન્દ્રિયના છ, સામાન્ય તિર્થંચના ૫૭૬, સામાન્ય મનુષ્યના ૫૭૬, એમ ૧૧૫૮માં ૯૨-૯૮-૯૬-૯૦ આ ચાર-ચાર હોવાથી ૧૧૫૮ને ચારે ગુણતાં ૪૬૩૨. વૈ ૦ તિ ૦ ના ૧૬, વૈ ૦ મ ૦ ના ૮ આ ૨૪માં ૯૨-૯૮ બે-બે માટે ૪૮, અને દેવતાના ૧૬ માં ૯૩ આદિ પ્રથમના ચાર માટે ૬૪, નારકના એકમાં ૯૩ વિના ત્રણ, કુલ ૪૭૪૭ સત્તાસ્થાન.

૨૯ના ઉદયે વિકલેન્દ્રિયના ૧૨, સામા ૦ તિ ૦ ના ૧૧૫૨, સામા ૦ મ ૦ ના ૫૭૬, એમ ૧૭૪૦ ભાંગામાં ૯૨-૯૮-૯૬-૯૦ એમ ચાર ચાર હોવાથી ૧૭૪૦ ને ચારે ગુણતાં ૬૯૬૦, વૈ ૦ તિ ૦ ના ૧૬, વૈ ૦ મ ૦ ના ૮ આ ૨૪માં ૯૨-૯૮ બે-બે માટે ૪૮, દેવતાના ૧૬માં પ્રથમના ચાર માટે ૬૪ અને નારકના એકમાં ૯૩ વિના પ્રથમના ૩, કુલ ૭૦૭૫ સત્તાસ્થાન.

૩૦ના ઉદયે વિકલેન્દ્રિયના ૧૮, સા ૦ તિ ૦ ના ૧૭૨૮, સામાન્ય મનુષ્યના ૧૧૫૨, એમ કુલ ૨૯૯૮ ભાંગામાં ૯૨-૯૮-૯૬-૯૦ આ ચાર-ચાર હોવાથી ૨૯૯૮ ને ચારે ગુણતાં ૧૧૫૯૨, વૈ ૦ તિ ૦ ના ૮માં ૯૨-૯૮ બે-બે માટે ૧૬, દેવતાના ૮માં પ્રથમના ચાર-ચાર હોવાથી ૩૨. એમ કુલ ૧૧૬૪૦ સત્તાસ્થાન.

૩૧ ના ઉદયે અગિયારસો ચોસઠ ભાંગાઓમાં ૯૨-૯૮-૯૬-૯૦ એમ ચાર-ચાર હોવાથી ૧૧૬૪ને ચારે ગુણતાં ૪૬૫૬ સત્તાસ્થાન થાય.

એમ સર્વ મળી ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૩૧૨૪૩ થાય, અને મતાંતરે ૨૯ અને ૩૦ ના ઉદયે આહાં નો એક-એક ભાંગો બતાવેલ છે. તેમાં ૯૨નું એક જ સત્તાસ્થાન હોય, માટે આ બે ઉદયસ્થાનમાં પૂર્વ બતાવેલ સત્તાસ્થાનોમાં એક-એક વધારે અને સર્વ સત્તાસ્થાનોમાં બે વધારે સમજવાં.

જે જીવો વિકલેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય અને પં ૦ તિ ૦ પ્રાયોગ્ય ૨૯નો બંધ કરે છે તે સઘળા જીવો ઉદ્યોત સહિત ૩૦નો પણ બંધ કરે છે. અને બંધ ભાંગા પણ વિકલેન્દ્રિયના કુલ ૨૪ અને પં ૦ તિ ૦ ના ૪૬૦૮ હોય છે. માટે જેમ ૨૯ના બંધમાં વિકલેન્દ્રિય અને પંચે ૦ તિ ૦ પ્રાયોગ્ય બંધમાં બતાવેલ છે તે જ પ્રમાણે ૩૦ના બંધમાં પણ ઉદયસ્થાનો, ઉદયભાંગા, સામાન્યથી સત્તાસ્થાનો ઉદયસ્થાન ગુણિત, ઉદયભંગ ગુણિત અને બંધ ભંગ યુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો હોય છે. માટે ફરીથી બતાવેલ નથી.

જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦નો બંધ માત્ર સમ્યક્ત્વી દેવો તથા નારકો જ કરે છે. તેથી જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધે દેવો અને નારકોને સંભવતાં ૨૧-૨૫-૨૭-૨૮-૨૯ અને ૩૦ આ છ ઉદયસ્થાનો હોય છે. ત્યાં ૨૧ના ઉદયે દેવતાના આઠ, અને નારકનો એક એમ નવ, ૨૫ અને ૨૭નો પણ એ જ પ્રમાણે નવ નવ ૨૮ના ઉદયે દેવતાના

૧૬, નારકનો ૧, એમ ૧૭, ૨૮ના પણ એ જ ૧૭, ૩૦ના ઉદયે દેવતાના ૮, એમ છએ ઉદયસ્થાને મળી ૬૯ ઉદયભાંગા હોય છે.

અહીં સામાન્યથી સત્તાસ્થાનો ૮૩ અને ૮૯ એમ બે હોય છે. પરંતુ નારકને ૮૯નું એક જ હોય છે. માટે દેવતાના દરેક ઉદયભાંગામાં બે-બે અને નારકના ઉદયભાંગામાં સર્વત્ર ૮૯નું એક-એક જ હોય છે.

છ એ ઉદયસ્થાનમાં આ બે- બે સત્તાસ્થાનો હોવાથી ઉદયસ્થાન ગુણિત બાર, અને ઉદયભંગવાર વિચારીએ તો ૨૧ ના ઉદયે દેવતાના ૮માં બે-બે માટે ૧૬, નારકના એકમાં ૮૯નું એક, એમ ૧૭. એમ ૨૫ના ઉદયના ૧૭, ૨૭ના ૧૭, ૨૮ના ૩૩, ૨૯ના ૩૩, અને ૩૦ના ૧૬ એમ ઉદયભંગ ગુણિત કુલ સત્તાસ્થાનો ૧૩૩, અને જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦નો બંધ આઠ પ્રકારે હોવાથી ૧૩૩ ને આઠ ગુણતાં બંધભંગ યુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત સર્વ સત્તાસ્થાનો ૧૦૬૪ થાય છે.

આહાં દિક સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય ૩૦નો બંધ સાતમા અને આઠમા ગુણસ્થાનકવાળા યતિઓને જ હોય છે. અને અહીં પહેલા મત પ્રમાણે આહાં અને વૈક્રિયના ઉદયસ્થાનોનો સંભવ નથી. માટે સ્વભાવસ્થ મનુષ્ય આશ્રયી ૩૦નું એક જ ઉદયસ્થાન હોય છે.

મુનિઓને છ સંઘયણ, છ સંસ્થાન, બે વિહાયોગતિ અને બે સ્વર સિવાયની કોઇપણ પરાવર્તમાન અશુભપ્રકૃતિઓનો ઉદય હોતો નથી, તેથી છ સંઘયણને છ સંસ્થાને ગુણતાં ૩૬, તેને બે વિહાયોગતિએ ગુણતાં ૭૨, અને તેને બે સ્વરે ગુણતાં ૧૪૪ ઉદયભાંગા હોય છે.

અહીં સત્તાસ્થાન ૮૨નું એક જ હોય છે. કારણ કે જો સમ્યગ્દૃષ્ટિને જિનનામની સત્તા હોય તો જિનનામ બંધમાં પણ અવશ્ય હોય, અને જો જિનનામનો બંધ હોય તો બંધસ્થાન ૩૦ ના બદલે ૩૧નું થાય.

દરેક ઉદયભાંગે પણ ૮૨નું એક જ સત્તાસ્થાન હોય છે, માટે ઉદયભંગ ગુણિત કુલ ૧૪૪ અને પહેલાં બતાવ્યા મુજબ આહારકશરીરીના ૨૯ના અને ૩૦ના બે ભાંગા અધિક ગણીએ તો કુલ ઉદયભંગ અને ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૧૪૪ ને બદલે ૧૪૬ સમજવાં.

આહાં દિક સહિત ૩૦નો બંધ એક જ પ્રકારે હોવાથી બંધભંગ યુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો પણ ૧૪૪ અથવા ૧૪૬ જ હોય છે.

એમ ચારે પ્રકારના ૩૦ ના બંધસ્થાન આશ્રયી કુલ બંધભંગ યુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો પહેલા મતે ૧૪,૪૪,૧૦,૫૧૬ અને બીજા મતે ૧૪,૪૪,૧૦,૫૧૮ હોય છે.

આહાં દિક અને જિનનામ સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય ૩૧ના બંધે પણ જેમ દેવ પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધે બતાવેલ છે. તે જ પ્રમાણે પ્રથમ મતે ૩૦નું એક ઉદયસ્થાન, ૧૪૪ ઉદયભાંગા અને ૮૩નું એક સત્તાસ્થાન. ઉદયભંગ ગુણિત અને બંધભંગ યુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૧૪૪, અને બીજા મતે ૨૯ અને ૩૦ એમ બે ઉદયસ્થાન, ૧૪૬ ઉદયભાંગા સત્તાસ્થાન સામાન્યથી ૮૩નું એક, ઉદયભંગ ગુણિત તેમજ બંધભંગ યુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૧૪૬ હોય છે.

એકનો બંધ આઠમાના સાતમા ભાગથી દશમા ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. અને ત્યાં સ્વભાવસ્થ મુનિને ૩૦નું એક જ ઉદયસ્થાન હોય છે ઉપશમશ્રેણિ પ્રથમના ત્રણ સંઘયણવાળા અને ક્ષપકશ્રેણિ પ્રથમ સંઘયણવાળા જ કરી શકે છે. માટે અહીં એક-એક સંઘયણના ઉદયના છ સંસ્થાન, બે વિહાયોગતિ અને બે સ્વર સાથે ગુણતાં ૨૪-૨૪ ઉદયભાંગા થાય છે. માટે ત્રણ સંઘયણ આશ્રયી ૭૨ ઉદયભાંગા હોય છે.

સત્તાસ્થાન પ્રથમના ચાર અને બીજા ચાર એમ આઠ હોય છે. ત્યાં ઉપશમશ્રેણિમાં દશમા ગુણસ્થાનક સુધી અને ક્ષપકશ્રેણિમાં નવમા ગુણસ્થાનકે તેર પ્રકૃતિનો ક્ષય ન થાય ત્યાં સુધી પ્રથમના ચાર અને તેર પ્રકૃતિઓનો ક્ષય થયા પછી દશમા ગુણસ્થાનક સુધી બીજા ચાર સત્તાસ્થાનો હોય છે.

હવે ઉદયભંગ આશ્રયી વિચારીએ તો બીજા અને ત્રીજા સંઘયણના ઉદયવાળા ૪૮ ભાંગાઓમાં પ્રથમના ચાર-ચાર માટે ૧૯૨, અને ક્ષપકશ્રેણિમાં પ્રથમ સંઘયણનો જ ઉદય હોય છે. તેથી સર્વ શુભપ્રકૃતિના ઉદયવાળા એક ભાંગામાં નવમા ગુણસ્થાનકે તેર પ્રકૃતિનો ક્ષય ન થાય ત્યાં સુધી તીર્થંકર અને અતીર્થંકર કેવળી ભંગવતને આશ્રયી પ્રથમના ચાર અને તેર પ્રકૃતિઓના ક્ષય પછી બીજા ચાર એમ ૮ અને તે સિવાયના ૨૩ ભાંગાઓ સામાન્ય કેવળીની અપેક્ષાએ જ હોય છે. તેથી તે

બેઇન્દ્રિયાદિ ત્રણે અપર્યાપ્તાઓને ૨૧નો એક-એક, અને ૨૬નો એક-એક એમ બે ઉદયસ્થાનના બે, ત્રણેના મળીને કુલ ૬ ઉદયભાંગા હોય. અસંજી પંચે૦ તિર્યચને ૨૧ અને ૨૬ના ઉદયના એક-એક અને મનુષ્યનો એક-એક એમ કુલ ચાર ભાંગા, એ જ પ્રમાણે અપર્યાપ્ત સંજી પંચે૦ તિર્યચને અને મનુષ્યને ૨૧ના ઉદયનો એક-એક એમ કુલ બે અને ૨૬ના ઉદયના પણ બે કુલ ૪ ઉદયભાંગા હોય.

૨૩ આદિ પાંચે બંધસ્થાનોમાં સામાન્યથી અહીં સત્તાસ્થાનો ૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦ અને ૭૮ આ પાંચ હોય છે. શેષ સત્તાસ્થાનો ક્ષપકશ્રેણિમાં જ અથવા જિનનામ યુક્ત હોવાથી અહીં ઘટતાં નથી.

ત્યાં અપર્યાપ્ત સૂક્ષ્મ એકે૦ ને ૨૧ અને ૨૪ આ બંને ઉદયસ્થાનોમાં પણ પાંચ પાંચ હોવાથી ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાનો સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તાને ૧૦ અને ઉદયભંગ ગુણિત ૨૧ના એક ભાંગામાં પાંચ અને ૨૪ના બંને ભાંગામાં પાંચ-પાંચ માટે ૧૦ એમ સર્વે મળી ઉદયભંગગુણિત સત્તાસ્થાનો ૧૫ થાય. એ જ પ્રમાણે બાદર-અપર્યાપ્ત એકે૦ ને પણ સામાન્યથી પાંચ, ઉદયસ્થાન ગુણિત ૧૦, અને ઉદયભંગગુણિત ૧૫ સત્તાસ્થાનો થાય.

અપર્યાપ્ત-બેઇ૦ આદિ ૩ જીવસ્થાનકોમાં પણ સામાન્યથી આ પાંચ અને ઉદયસ્થાનગુણિત તેમજ ઉદયભંગ ગુણિત પણ દસ-દસ સત્તાસ્થાનો હોય છે.

અપર્યાપ્ત અસંજી પંચે૦ ને પણ સામાન્યથી આ પાંચ અને બંને ઉદયસ્થાને પાંચ-પાંચ માટે ઉદયસ્થાનગુણિત ૧૦, અને જો ઉદયભંગવાર વિચારીએ તો ૨૧ના ઉદયે તિર્યચના ૧ ભાંગામાં પાંચ અને મનુષ્યના ૧ માં ૭૮ વિના ચાર એમ નવ, એ જ પ્રમાણે ૨૬ના ઉદયે પણ નવ, કુલ ઉદયભંગગુણિત સત્તાસ્થાનો ૧૮ થાય.

એ જ પ્રમાણે અપર્યાપ્ત સંજી પંચે૦ ને પણ સામાન્યથી પાંચ, ઉદયસ્થાનગુણિત ૧૦ અને ઉદયભંગ ગુણિત ૧૮ સત્તાસ્થાનો થાય.

બંધભંગયુક્ત ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો જે બંધસ્થાનના જેટલાં ભાંગા હોય તેની સાથે ઉદયભંગગુણિત સત્તાસ્થાનોને ગુણવાથી પ્રાપ્ત થાય છે. તે જે પ્રમાણે સામાન્ય સંવેધમાં બતાવેલ છે તે પ્રમાણે અહીં પણ પોતાની મેળે જ વિચારવાં.

સૂક્ષ્મ પર્યાપ્ત એકે૦ ને પણ પ્રથમની જેમ ૨૩ આદિ પાંચ બંધસ્થાનો અને કુલ બંધ ભાંગા ૧૩૯૧૭ હોય છે. અહીં ઉદયસ્થાન ૨૧, ૨૪, ૨૫ અને ૨૬ આ ૪ હોય છે. ત્યાં ૨૧ના ઉદયે સૂક્ષ્મ પર્યાપ્ત અયશનો ૧, ૨૪ના ઉદયે સૂક્ષ્મ પર્યાપ્ત પ્રત્યેક અને સાધારણ સાથે અયશના બે, એ જ પ્રમાણે ૨૫ અને ૨૬ ના ઉદયના પણ બે-બે, કુલ ચારે ઉદયસ્થાને મળી સાત ઉદયભાંગા હોય છે, અહીં પણ ૨૩ આદિ પાંચે બંધસ્થાનોમાં પહેલાંની જેમ સામાન્યથી ૯૨ આદિ પાંચ અને ચારે ઉદયસ્થાનોમાં પાંચ-પાંચ હોવાથી ઉદયસ્થાનગુણિત સત્તાસ્થાનો ૨૦ હોય છે.

ઉદયભંગવાર વિચારીએ તો ૨૧ના ઉદયના ૧માં પાંચ, ૨૪ના ઉદયના બંને ભાંગાઓમાં પાંચ-પાંચ માટે ૧૦, શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત થયા બાદ ૭૮નું સત્તાસ્થાન તેઉકાય અને વાયુકાયમાં જ ઘટે છે. પણ અન્ય જીવોમાં ઘટતું નથી. તેમજ તેઉકાય અને વાયુકાયને સાધારણનો ઉદય હોતો નથી. માટે ૨૫ના સૂક્ષ્મપર્યાપ્ત પ્રત્યેકના ૧ માં પાંચ અને સૂક્ષ્મ પર્યાપ્ત સાધારણના ૧ માં ૭૮ વિના ચાર, એમ ૮. એ જ પ્રમાણે ૨૬ના ઉદયે પણ ૮. એમ ઉદયભંગગુણિત સર્વ સત્તાસ્થાનો ૩૩ થાય છે.

બાદર. પર્યાપ્ત એકે૦ ને પણ પહેલાંની જેમ ૨૩ આદિ પાંચ બંધસ્થાનો અને ૧૩૯૧૭ બંધ ભાંગા હોય છે. તેઓને આતપ અથવા ઉદ્યોતના ઉદયનો પણ સંભવ છે. તેથી ૨૧ આદિ ચાર ઉપરાંત ૨૭નું ઉદયસ્થાન અધિક હોવાથી કુલ પાંચ ઉદયસ્થાનો હોય છે.

ત્યાં ૨૧ના ઉદયે બાદર પર્યાપ્તના યશ અને અયશ સાથેના બે, ૨૪ના ઉદયે બાદર પર્યાપ્ત પ્રત્યેક અને સાધારણના યશ અને અયશ સાથે બે-બે માટે ચાર અને વૈક્રિય વાયુકાયનો એક એમ કુલ પાંચ. એ જ પ્રમાણે ૨૫ના ઉદયના પણ પાંચ, ૨૬ના ઉદયે ઉચ્છ્વાસના ઉદય સહિત આ જ પાંચ અથવા ઉચ્છ્વાસના અનુદયે આતપના ઉદયના બાદર પર્યાપ્ત પ્રત્યેકના યશ અને અયશ સાથેના બે, અને ઉદ્યોતના ઉદયના બાદર પર્યાપ્ત પ્રત્યેક અને સાધારણના યશ અને અયશ સાથે ગુણતાં ૪, એમ કુલ ૧૧, ૨૭ના ઉદયે આતપના ૨ અને ઉદ્યોતના ૪, એમ ૬, એમ પાંચે ઉદયસ્થાને મળી કુલ ૨૯ ઉદયભાંગા હોય છે.

અહીં પણ ૨૩ આદિ પાંચે બંધસ્થાને સામાન્યથી ૯૨ આદિ પાંચ સત્તાસ્થાનો અને ૨૧ થી ૨૬ સુધીના ચારે ઉદયસ્થાનોમાં પાંચ પાંચ. પરંતુ ૨૭નો ઉદય તેઉકાય, વાયુકાયને ન હોવાથી તેમજ અન્ય જીવોને પણ સર્વ પર્યાપ્તીઓ પૂર્ણ થયેલ હોવાથી ૭૮ વિના ચાર સત્તાસ્થાનો હોય છે. માટે ઉદયસ્થાનગુણિત સત્તાસ્થાનો ૨૪ અને ઉદયભંગ વાર વિચારીએ તો ૨૧ના ઉદયના બંને ભાંગાઓમાં પાંચ-પાંચ માટે ૧૦. ૨૪ના ઉદયના વૈક્રિયવાયુકાયના ૧માં ૯૨, ૮૮ અને ૮૬ આ ત્રણ અને શેષ ચાર ભાંગામાં પાંચ-પાંચ માટે ૨૦, એમ કુલ ૨૩. ૨૫ના ઉદયે વૈક્રિય વાયુકાયના ૧ માં ૯૨ આદિ ૩ અને તેઉકાય, વાયુકાયમાં ઘટી શકે તેવા બાદર - પર્યાપ્ત - પ્રત્યેક અયશના ૧માં પાંચ અને શેષ ત્રણમાં ૭૮ વિના ચાર-ચાર, માટે ૧૨, એમ સર્વે મળી ૨૦ સત્તાસ્થાનો. ૨૬ના ઉદયે વૈક્રિયવાયુકાયના ૧માં ૯૨ આદિ ૩ અને તેઉકાય, વાયુકાયમાં સંભવતા બાદર-પર્યાપ્ત-પ્રત્યેક અયશના ૧માં પાંચ અને શેષ ૯માં ૭૮ વિના ૪ માટે ૩૬, એમ ૨૬ના ઉદયના કુલ ૪૪. ૨૭ના ઉદયના દુએ ભાંગામાં ૭૮ વિના ચાર-ચાર માટે ૨૪, એમ પાંચે ઉદયસ્થાને મળીને ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૧૨૧ થાય છે.

પર્યાપ્ત વિકલેન્દ્રિયને પણ ૨૩ આદિ પાંચ બંધસ્થાનો અને ૧૩૯૧૭ બંધભાંગા હોય છે. અહીં ૨૧, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦ અને ૩૧ આ છ ઉદયસ્થાનો હોય છે.

ત્યાં ૨૧ના ઉદયે પર્યાપ્ત યશ-અયશના બે, એ જ પ્રમાણે ૨૬ અને ૨૮ના પણ બે-બે. ૨૯ના ઉચ્છ્વાસના ઉદય સહિતના બે અને ઉચ્છ્વાસના અનુદયે ઉદ્યોતના ઉદયના બે એમ ચાર, ૩૦ના ઉદયે સ્વરના ઉદય સહિતના ચાર અને સ્વરના અનુદયે ઉદ્યોતના ઉદયના બે એમ છ, અને ૩૧ના ઉદયના ચાર એમ છ એ ઉદયસ્થાનના એક-એકના ૨૦-૨૦ અને ત્રણોના મળીને કુલ ૬૦ ઉદયભાંગા હોય છે.

અહીં પણ ૨૩ આદિ પાંચે બંધસ્થાનોમાં સામાન્યથી સત્તાસ્થાનો ૯૨ આદિ પાંચે અને ૨૧ તથા ૨૬ના ઉદયમાં પાંચ-પાંચ માટે ૬૨, અને ૨૮ થી ૩૧ સુધીના ૪ ઉદયસ્થાનમાં ૭૮ વિના ૪ માટે સોળ, એમ ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૨૬ થાય છે.

ઉદયભંગવાર વિચારીએ તો ૨૧ના ઉદયના બેમાં પાંચ-પાંચ માટે ૬૨, એ જ પ્રમાણે ૨૬ના બેના મળીને ૬૨, ૨૮ના બંને ભાંગામાં ૭૮ વિના ચાર-ચાર માટે આઠ, એ જ પ્રમાણે ૨૯ના ચારમાં ચાર-ચાર માટે ૧૬, ૩૦ના ૬માં ચાર-ચાર તેથી ૨૪, અને ૩૧ના ૪માં પણ ચાર-ચાર માટે ૧૬ એમ ઉદયભંગ ગુણિત સર્વ સત્તાસ્થાનો ૮૪ છે.

પર્યાપ્ત અસંજી પંચે૦ ને પૂર્વની જેમ ૨૩ આદિ પાંચ બંધસ્થાન અને ૧૩૯૧૭ બંધભાંગા હોય છે. પરંતુ આ જીવો સર્વ પર્યાપ્તીએ પર્યાપ્ત દેવ અને નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮નો બંધ પણ કરી શકે છે. તેથી ૨૮નું બંધસ્થાન અને તેના નવ બંધભાંગા અધિક હોય છે, તેથી કુલ ૨૩ આદિ છ બંધસ્થાન અને ૧૩૯૨૬ બંધભાંગા હોય છે.

અહીં પણ બેઇ૦ પર્યાપ્તાની જેમ ૨૧ આદિ છ ઉદયસ્થાનો હોય છે. અને તેના ઉદયભાંગા પણ અનુક્રમે ૨, ૨, ૨, ૪, ૬ અને ૪ એમ ૨૦ હોય છે. આ જીવોને બેઇ૦ પર્યાપ્તની જેમ યશ અને સુસ્વર સિવાય બીજી કોઇપણ પરાવર્તમાન શુભ પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોતો નથી, માટે ૨૦ જ ભાંગા થાય છે.

કેટલાક આચાર્ય મ૦ સા૦ ના મતે પર્યાપ્ત સંજી પંચે૦ તિર્યંચની જેમ આ જીવોને પણ પરાવર્તમાન દરેક પ્રકૃતિઓ વારાફરતી ઉદયમાં હોઈ શકે છે, તેથી તે મતે સંજી પંચે૦ તિર્યંચ પર્યાપ્તની જેમ અહીં પણ ૨૧ આદિ છએ ઉદયસ્થાનોમાં ૪૯૦૪ ઉદયભાંગા હોય છે, તેથી છ એ ઉદયસ્થાને મળી ૪૯૦૪ ઉદયભાંગા હોય છે.

અહીં પણ સામાન્યથી ૯૨ આદિ પાંચ સત્તાસ્થાનો હોય છે, ત્યાં ૨૩ના બંધે :- ૨૧ અને ૨૬ના ઉદયે પાંચ-પાંચ, માટે ૧૦, અને ૨૮ આદિ ચારે ઉદયસ્થાનમાં ૭૮ વિના ચાર-ચાર, માટે ૧૬. એમ ઉદયસ્થાનગુણિત સત્તાસ્થાનો ૨૬ હોય છે. અને ઉદયભંગવાર વિચારીએ તો પણ બેઇ૦ પર્યાપ્તાની જેમ કુલ ઉદયભંગગુણિત સત્તાસ્થાનો ૮૪ હોય છે.

એ જ પ્રમાણે ૨૫, ૨૬, ૨૯ અને ૩૦ના બંધે પણ સામાન્યથી પાંચ, ઉદયસ્થાન ગુણિત ૨૬, અને ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૮૪ હોય છે, અને અન્ય આચાર્ય મ૦ સા૦ ના મતે ઉદયભંગગુણિત સત્તાસ્થાનો પોતાની મેળે જ વિચારી લેવાં.

આ જીવો દેવ કે નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮નો બંધ સર્વ પર્યાપ્તીએ પર્યાપ્ત થયા પછી જ કરી શકે છે, પરંતુ અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં કરતા નથી, માટે ૨૮ના બંધે, ૩૦ અને ૩૧ આ બે જ ઉદયસ્થાનો હોય છે. ત્યાં ૩૦ ના ઉદયના સ્વર સહિતના ચાર અને ૩૧ના ચાર એમ આઠ ઉદયભાંગા હોય છે. અને સામાન્યથી સત્તાસ્થાનો ૯૨, ૮૮, અને ૮૬ આ ત્રણ હોય છે. અને બંને

ઉદયસ્થાને ત્રણ - ત્રણ હોવાથી ઉદયસ્થાન ગુણિત ૬, અને ઉદયભંગવાર વિચારીએ તો ૩૦ના ઉદયના ચારે ભાંગાઓમાં ત્રણ - ત્રણ તેથી બાર અને ૩૧ના ઉદયે પણ એ જ પ્રમાણે બાર એમ, ઉદયભંગગુણિત સત્તાસ્થાનો ૨૪ હોય છે.

પર્યાપ્ત સંજ્ઞી પંચે ૦ ને ૨૩ આદિ આઠ બંધસ્થાન અને ૧૩૮૪૫ બંધભાંગા હોય છે. ૨૪નું ઉદયસ્થાન માત્ર એકે ૦ માં જ હોવાથી તે વિના ૨૦ વિગેરે ૧૧ ઉદયસ્થાનો હોય છે. અને અપેક્ષાએ કેવલી ભગવંતોમાં સંજ્ઞીની વિવક્ષા ન કરીએ તો ૨૧ અને ૨૫ થી ૩૧ સુધીના સાત એમ કુલ ૮ ઉદયસ્થાનો હોય છે. અને સામાન્યથી એકે ૦ ના ૪૨, વિકે ૦ના ૬૬, તેમજ લબ્ધિ અપર્યાપ્ત સંજ્ઞી પંચે ૦ તિર્યચનો ૨૧ અને ૨૬ના ઉદયનો એક-એક, એ જ પ્રમાણે મનુષ્યનો પણ ૨૧ અને ૨૬ના ઉદયનો એક એક એમ કુલ ચાર, એમ સર્વ મળી ૧૧૨ વિના શેષ ૭૬૭૯ ઉદયભાંગા હોય છે. અને જો કેવલીને સંજ્ઞી ન ગણીએ તો કેવલીના આઠ ભાંગા વધુ બાદ કરતાં ૭૬૭૧ ઉદયભાંગા હોય છે.

દરેક ઉદયસ્થાને ઉદયભાંગા આ પ્રમાણે છે :- ૨૦ના ઉદયનો એક. ૨૧ના ઉદયના પર્યાપ્ત પંચે ૦ તિર્યચના આઠ, પર્યાપ્ત મનુષ્યના આઠ, દેવતાના આઠ, નારકનો એક અને તીર્થંકર કેવલીનો એક, એમ ૨૬. ૨૫ના ઉદયના વૈક્રિય તિર્યચના આઠ, વૈક્રિય મનુષ્યના આઠ, દેવતાના આઠ, નારકનો એક, આહારકનો એક એમ ૨૬. ૨૬ના ઉદયના પર્યાપ્ત પંચે ૦ તિર્યચના ૨૮૮, પર્યાપ્ત મનુષ્યના ૨૮૮, એમ ૫૭૬. ૨૭ના ઉદયના ૨૫ના ઉદયસ્થાનમાં બતાવ્યા મુજબ ૨૬ અને તીર્થંકર પરમાત્માનો એક, એમ ૨૭. ૨૮ના ઉદયના સામાન્ય પંચે ૦ તિર્યચના ૫૭૬, વૈક્રિય તિર્યચના ૧૬, સામાન્ય મનુ ૦ ના ૫૭૬, વૈક્રિય મનુ ૦ ના ૯, આહારકના ૨, દેવતાના ૧૬ અને નારકનો એક, એમ ૧૧૯૬. ૨૯ના ઉદયના સામાન્ય તિર્યચના ૧૧૫૨, વૈક્રિય તિર્યચના ૧૬, સામાન્ય મનુ ૦ ના ૫૭૬, વૈક્રિય મનુ ૦ ના ૯, આહારકના ૨, તીર્થંકર કેવલીનો એક, દેવતાના ૧૬ અને નારકનો ૧, એમ ૧૭૭૩ થાય. ૩૦ના ઉદયના સામાન્ય પંચે ૦ તિર્યચના ૧૭૨૮, વૈક્રિય તિર્યચના ૮, સામાન્ય મનુષ્યના ૧૧૫૨ વૈક્રિય મનુષ્યનો ૧, આહારકનો ૧, તીર્થંકર કેવલીનો ૧ અને દેવતાના ૮ એમ, ૨૮૯૯. ૩૧ના ઉદયના સામાન્ય પંચે ૦ તિર્યચના ૧૧૫૨. અને તીર્થંકર કેવલીનો ૧ એમ કુલ ૧૧૫૩, ૯ના અને ૮ના ઉદયનો એક-એક. એમ કુલ ૧૧ ઉદયસ્થાને મલી ઉદયભાંગા ૭૬૭૯ અને કેવલીની વિવક્ષા ન કરીએ તો ૮ બાદ કરતાં ૭૬૭૧ થાય.

સામાન્યથી સત્તાસ્થાનો ૯૩ આદિ ૧૨ હોય છે. અને જો કેવલીને સંજ્ઞી ન ગણીએ તો ૮ અને ૯ વિના શેષ ૧૦ સત્તાસ્થાનો હોય છે.

સંવેધ :- ૨૩ના બંધે ૨૧ અને ૨૫થી ૩૧ પર્યંતના ૭ એમ કુલ ૮ ઉદયસ્થાનો હોય છે. અને ત્યાં ૨૧ના ઉદયે પર્યાપ્ત પંચે ૦ તિર્યચના ૮, પર્યાપ્ત મનુષ્યના ૮ એમ ૧૬. ૨૫ના ઉદયે વૈક્રિય તિર્યચના ૮, વૈક્રિય મનુ ૦ના ૮, એમ ૧૬. ૨૬ના ઉદયે સામાન્ય તિર્યચના ૨૮૮, સામાન્ય મનુ ૦ ના ૨૮૮ એમ ૫૭૬. ૨૭ના ઉદયે વૈક્રિય તિર્યચ અને વૈક્રિય મનુષ્યના ૮-૮ એમ ૧૬. ૨૮ના ઉદયે સામાન્ય પંચે ૦ તિર્યચના ૫૭૬, વૈક્રિય તિર્યચના ૧૬, સામાન્ય મનુષ્યના ૫૭૬ અને વૈક્રિય મનુ ૦ ના ૯, એમ ૧૧૭૬. ૨૯ના ઉદયે સામાન્ય પંચે ૦ તિર્યચના ૧૧૫૨, વૈક્રિય તિર્યચના ૧૬, સામાન્ય મનુ ૦ ના ૫૭૬ અને વૈક્રિય મનુ ૦ ના ૯, એમ ૧૭૫૨. ૩૦ ના ઉદયે સામાન્ય પંચે ૦ તિર્યચના ૧૭૨૮, વૈક્રિય તિર્યચ ના ૮ અને સામાન્ય મનુ ૦ ના ૧૧૫૨ એમ ૨૮૯૯ અને ૩૧ ના ઉદયે સામાન્ય પંચે ૦ તિર્યચના ૧૧૫૨ એમ કુલ ઉદયભાંગા ૭૫૯૨ હોય છે.

૮બા વિ ૦ માં કેટલાક ઠેકાણે વૈક્રિય તિર્યચો અને વૈક્રિય મનુષ્યો આશ્રયી ઉદયસ્થાનો અને ઉદયભાંગા બતાવવામાં આવેલ નથી. પરંતુ સામાન્ય સંવેધમાં ટીકા આદિમાં આ ઉદયસ્થાનો અને ઉદયભાંગાઓ પણ બતાવવામાં આવેલ છે. માટે અહીં પણ બતાવેલ છે. આમાં વિવક્ષા જ કારણ લાગે છે.

અહીં સામાન્યથી ૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦ અને ૭૮ આ પાંચ સત્તાસ્થાનો હોય છે. ત્યાં ૨૧ અને ૨૬ના ઉદયે પાંચ-પાંચ હોવાથી ૧૦, ૨૫ અને ૨૭ના ઉદયે ૯૨ અને ૮૮ આ બે-બે માટે ચાર. ૨૮ આદિ ચારે ઉદયસ્થાનોમાં ૭૮ વિના ચાર-ચાર હોવાથી ૧૬ એમ ઉદયસ્થાનગુણિત સત્તાસ્થાનો ૩૦ હોય છે.

ઉદયભંગવાર વિચારીએ તો આ પ્રમાણે - ૨૧ના ઉદયે પર્યાપ્ત પંચે ૦ તિર્યચના ૮ ભાંગામાં પાંચ-પાંચ માટે ૪૦, અને પર્યાપ્ત મનુષ્યના ૮માં ૭૮ વિના ચાર-ચાર માટે ૩૨, એમ કુલ ૭૨ સત્તાસ્થાનો. ૨૫ના ઉદયે વૈક્રિય તિર્યચ અને વૈક્રિય મનુષ્ય ના ૧૬ માં ૯૨, ૮૮, બે બે માટે ૩૨ સત્તાસ્થાનો ૨૬ના ઉદયે પર્યાપ્ત તિર્યચના ૨૮૮માં પાંચ-પાંચ માટે ૧૪૪૦ અને મનુષ્યના ૨૮૮માં ૭૮ વિના ચાર-ચાર માટે ૧૧૫૨ એમ કુલ ૨૫૯૨ સત્તાસ્થાનો. ૨૭ના ઉદયે ૨૫ના ઉદયની જેમ ૩૨ સત્તાસ્થાનો. ૨૮ના ઉદયે સામાન્ય તિર્યચના ૫૭૬, અને સામાન્ય મનુષ્યના ૫૭૬ આ ૧૧૫૨માં ૯૨ આદિ ચાર-ચાર, માટે ૪૬૦૮, અને વૈક્રિય

તિર્યચના ૧૬ અને વૈક્રિય મનુ ૦ ના ૮ આ ૨૪માં ૯૨-૮૮ આ બે-બે માટે ૪૮, એમ કુલ ૪૬૫૬ સત્તાસ્થાનો. ૨૯ના ઉદયે સામાન્ય પંચે ૦ તિર્યચના ૧૧૫૨ અને સામાન્ય મનુ ૦ ના ૫૭૬ આ ૧૭૨૮ માં ૯૨ આદિ ચાર-ચાર તેથી ૬૯૧૨, વૈક્રિય તિર્યચના ૧૬ અને વૈક્રિય મનુ ૦ ના ૮ આ ૨૪માં ૯૨-૮૮ બે-બે માટે ૪૮, કુલ ૬૯૬૦ સત્તાસ્થાનો. ૩૦ના ઉદયે સામાન્ય પંચે ૦ તિર્યચના ૧૭૨૮ અને સામાન્ય મનુ ૦ ના ૧૧૫૨ આ ૨૮૮૦માં ૯૨ આદિ ચાર-ચાર માટે ૧૧, ૫૨૦ વૈક્રિય તિર્યચના ૮માં ૯૨, ૮૮ બે-બે માટે ૧૬ એમ સર્વ મળી ૧૧, ૫૩૬ સત્તાસ્થાનો. ૩૧ ના ઉદયે સામાન્ય પંચે ૦ તિર્યચના ૧૧૫૨માં ૯૨ આદિ ચાર માટે ૪૬૦૮ સત્તાસ્થાનો. એમ આઠે ઉદયસ્થાને મળી ઉદયભંગ ગુણિત સર્વ સત્તાસ્થાનો ૩૦, ૪૮૮ થાય છે.

૨૫ અને ૨૬ના બંધે, ૨૩ના બંધમાં બતાવ્યા પ્રમાણે ૨૪ વિના ૨૧ આદિ ૮ ઉદયસ્થાનો અને ૭૫૯૨ ઉદયભંગા હોય છે, પરંતુ ઇશાન સુધીના દેવો પણ બાદર પર્યાપ્ત પ્રત્યેક એકે ૦ પ્રાયોગ્ય ૨૫ અને ૨૬નો બંધ કરી શકે છે, માટે દેવતાના ૬ ઉદયસ્થાનના ૬૪ ઉદયભંગા અહીં અધિક ઘટે છે. તેથી કુલ ઉદયભંગા ૭૫૯૨ ના બદલે ૭૬૫૬ સમજવાં. ત્યાં દેવોમાં સંભવતા ૨૧, ૨૫ અને ૨૭થી ૩૦ સુધીના ઉદયસ્થાનોમાં અનુક્રમે પહેલાં બતાવેલ તે તે ઉદય ભંગાઓમાં ૮, ૮, ૮, ૧૬, ૧૬ અને ૮ ભંગાઓ અધિક સમજવાં.

સત્તાસ્થાન અહીં પણ સામાન્યથી ૨૩ના બંધમાં બતાવ્યા મુજબ પાંચ, ઉદયસ્થાનગુણિત ૩૦ અને ઉદયભંગવાર વિચારીએ તો દેવતાના ૨૧ આદિ ૬ એ ઉદયસ્થાનોના ઉદયભંગાઓમાં અનુક્રમે ૯૨, ૮૮ બે-બે સત્તાસ્થાનો હોવાથી અનુક્રમે ૧૬, ૧૬, ૧૬, ૩૨, ૩૨ અને ૧૬ સત્તાસ્થાનો અધિક સમજવાં એમ ચોસઠે ભંગાઓમાં મળી દેવતાઓના ૧૨૮ સત્તાસ્થાનો વધારે હોવાથી કુલ ઉદયભંગગુણિત સત્તાસ્થાનો ૩૦, ૬૧૬ હોય છે.

૨૮ના બંધે ઉદયસ્થાન, ઉદયભંગ તેમજ સત્તાસ્થાન આદિનો સંવેધ સામાન્ય સંવેધમાં બાતવેલ છે. તેજ પ્રમાણે સંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તામાં હોય છે. માટે ત્યાંથી જાણી લેવા યોગ્ય છે.

૨૯ના બંધે ૨૧ અને ૨૫ થી ૩૧ પર્યંતના આઠ ઉદયસ્થાનો અને દરેક ઉદયસ્થાને ભંગાઓ ઉપર સંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તામાં સામાન્યથી જેમ બતાવેલ છે તેમ અહીં પણ સમજવાં. પરંતુ કેવળીને સંભવતા દરેક ઉદયસ્થાનોના એક-એક એમ કુલ આઠ ઉદયભંગા બાદ કરી દરેક ઉદયસ્થાનમાં પણ તે જ પ્રમાણે હોવાથી ફરીથી બતાવેલ નથી.

સામાન્યથી સત્તાસ્થાનો ૯૩ આદિ પ્રથમના છ અને ૭૮ એમ સાત હોય છે. અને ઉદયસ્થાન વાર આ પ્રમાણે :- ૨૧ અને ૨૬ના ઉદયે સાત-સાત માટે ૧૪, ૨૫ અને ૨૭ના ઉદયે પ્રથમના ચાર-ચાર માટે આઠ, ૨૮, ૨૯ અને ૩૦ના ઉદયસ્થાનોમાં ૭૮ વિના છ-છ માટે ૧૮ અને ૩૧ ના ઉદયે ૯૨-૮૮-૮૬ અને ૮૦ આ ચાર, એમ કુલ સત્તાસ્થાનો ૪૪ છે.

ઉદયભંગવાર વિચારીએ તો ૨૧ના ઉદયે પર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય તિર્યચના આઠ ભંગામાં ૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ અને ૭૮ આ પાંચ તેથી ૪૦, પર્યાપ્ત મનુષ્યના આઠમાં પ્રથમના છ-છ માટે ૪૮, દેવતાના આઠમાં ૯૨-૮૮ બે-બે માટે ૧૬, અને નારકના એકમાં ૯૨ આદિ ત્રણ એમ કુલ ૧૦૭ સત્તાસ્થાનો થાય છે. ૨૫ના ઉદયે વૈ ૦ તિર્યચના ૮ અને દેવતાના ૮ આ ૧૬માં ૯૨-૮૮ બે-બે માટે ૩૨, વૈક્રિય મનુષ્યના આઠમાં ૯૩ આદિ પ્રથમના ચાર તેથી ૩૨, આહારકના એકમાં ૯૩નું એક અને નારકના એકમાં ૯૨ આદિ ત્રણ એમ કુલ ૬૮ સત્તાસ્થાનો. ૨૬ના ઉદયે પર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૨૮૮માં ૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ અને ૭૮ એ પાંચ-પાંચ માટે ૧૪૪૦, પર્યાપ્ત મનુષ્યના ૨૮૮ માં ૭૮ વિના છ-છ તેથી ૧૭૨૮, એમ ૩૧૬૮ સત્તાસ્થાનો. ૨૭ના ઉદયે અને ૨૬ ભંગામાં ૨૫ના ઉદયભંગની જેમ ૬૮ સત્તાસ્થાનો થાય. ૨૮ના ઉદયે સામાન્ય પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૫૭૬ ભંગામાં ૯૨ આદિ ચાર-ચાર, તેથી ૨૩૦૪, વૈક્રિય તિર્યચના સોળ અને દેવતાના સોળ આ ૩૨ માં ૯૨-૮૮ બે-બે, માટે ૬૪, સામાન્ય મનુષ્યના ૫૭૬માં પ્રથમના છ-છ માટે ૩૪૫૬ના, વૈક્રિય મનુષ્યના ૮માં પ્રથમના ૪-૪ માટે ૩૨, ઉદ્યોતના ઉદયવાળા એકમાં ૯૩ અને ૮૯ એમ બે, આહારકના બેમાં ૯૩નું એક તેથી ૨, નારકના એકમાં ૯૨ આદિ ૩ એમ કુલ ૫૮૬૩ સત્તાસ્થાનો સંભવે. ૨૯ના ઉદયે સામાન્ય પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૧૧૫૨ માં ૯૨ આદિ ૪-૪, માટે ૪૬૦૮ સામાન્ય મનુષ્યના ૫૭૬ ભંગામાં ૯૩ આદિ છ-છ માટે ૩૪૫૬, વૈક્રિય તિર્યચના ૧૬ અને દેવતાના ૧૬ આ ૩૨માં ૯૨-૮૮ બે-બે, તેથી ૬૪, વૈક્રિય મનુષ્યના ૮માં ૯૩ આદિ પ્રથમના ૪-૪ તેથી ૩૨, ઉદ્યોતવાળા એકમાં ૯૩ અને ૮૯ એમ બે, આહારકના બન્નેમાં ૯૩નું એક માટે ૨, નારકના એકમાં ૯૨ આદિ ત્રણ, એમ ૮૧૬૭ સત્તાસ્થાનો હોય. ૩૦ના ઉદયે સામાન્ય પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૧૭૨૮ ભંગામાં ૯૨ આદિ ૪-૪ માટે ૬૯૧૨. વૈ ૦ તિર્યચના ૮ અને દેવતાના આઠ એમ ૧૬માં બે-બે માટે ૩૨, સામાન્ય મનુષ્યના ૧૧૫૨માં ૯૩ આદિ ૬-૬ માટે ૬૯૧૨, ઉદ્યોત સહિત વૈક્રિયના એકમાં ૯૩ અને ૮૯ એમ બે, આહારકના

એકમાં ૯૩નું એક, એમ ૧૩૮૫૯ સત્તાસ્થાનો હોય. ૩૧ના ઉદયે પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૧૧૫૨માં ૯૨ આદિ ૪-૪ તેથી ૪૬૦૮. એમ ઉદયભંગ ગુણિત કુલ સત્તાસ્થાનો ૩૫૯૦૮ થાય છે.

૩૦ના બંધે ૨૧ અને ૨૫ થી ૩૧ પર્યંતના સાત એમ આઠ ઉદયસ્થાનો હોય છે. અને સામાન્ય સંવેધમાં ૩૦ના બંધે બતાવેલ જે ૭૭૭૩ ઉદયભાંગ છે, તેમાંથી દરેક ઉદયસ્થાને સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તામાં ન ઘટે તેવા એકેન્દ્રિય, વિક્લેન્દ્રિય અને લબ્ધિ અપર્યાપ્ત મનુષ્ય તથા તિર્યચના ઉદયભાંગ બાદ કરતાં આઠ ઉદયસ્થાને મળી ૭૬૬૧ ઉદયભાંગ સમજવાં. અને મતાંતરે ૨૯ અને ૩૦ના ઉદયના બે ભાંગ લઈએ તો ૭૬૬૩ ઉદયભાંગ જાણવાં, સામાન્યથી અહીં પણ ૯૩ આદિ ૭ સત્તાસ્થાનો હોય છે.

૨૧ના ઉદયે સાત, ૨૫ અને ૨૭ ના ઉદયે ૯૩ આદિ પ્રથમના ચાર માટે ૮, ૨૬ના ઉદયે ૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ અને ૭૮ એ પાંચ, ૨૮-૨૯ અને ૩૦ ના ઉદયે ૭૮ વિના છ-છ તેથી ૧૮, ૩૧ના ઉદયે ૯૨ આદિ ૪ એમ ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૪૨ થાય.

ઉદયભંગવાર વિચારીએ તો ૨૧ ના ઉદયે પર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય તિર્યચના આઠ ભાંગમાં ૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ અને ૭૮ એ પાંચ-પાંચ માટે ૪૦, પર્યાપ્ત મનુષ્યના આઠમાં ૭૮ વિના ચાર-ચાર માટે ૩૨, દેવતાના આઠમાં ૯૩ આદિ પ્રથમના ૪-૪ માટે ૩૨ નારકના એકમાં ૯૨ આદિ ત્રણ એમ ૧૦૭ સત્તાસ્થાનો. ૨૫ના ઉદયે વૈં તિર્યચના આઠ અને વૈક્રિય મનુષ્યના આઠ આ સોળમાં ૯૨-૮૮ બે-બે તેથી ૩૨, દેવતાના આઠમાં ૯૩ આદિ પ્રથમના ૪-૪ માટે ૩૨, નારકના એકમાં ૯૨ આદિ ૩, એમ ૬૭ સત્તાસ્થાનો. ૨૬ના ઉદયે સામાન્ય પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૨૮૮ માં ૫-૫ માટે ૧૪૪૦ અને પર્યાપ્ત મનુષ્યના ૨૮૮ માં ૭૮ વિના ૪-૪ તેથી ૧૧૫૨ એમ ૨૫૯૨ સત્તાસ્થાનો. ૨૭ ના ઉદયે ૨૫ના ઉદયમાં બતાવ્યા મુજબ ૬૭ સત્તાસ્થાનો. ૨૮ના ઉદયે સામાન્ય પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૫૭૬, અને સામાન્ય મનુષ્યના ૫૭૬ આ ૧૧૫૨ માં ૯૨-૮૮-૮૬ અને ૮૦ એમ ચાર-ચાર તેથી ૪૬૦૮, વૈં તિર્યચના ૧૬ અને વૈં મનુષ્યના ૮ આ ૨૪માં ૯૨-૮૮ બે-બે માટે ૪૮, દેવતાના ૧૬માં ૯૩ આદિ પ્રથમના ચાર તેથી ૬૪, નારકના એકમાં ૯૨ આદિ ત્રણ એમ ૪૭૨૩ સત્તાસ્થાનો. ૨૯ના ઉદયે સાં તિર્યચના ૧૧૫૨ અને સાં મનુષ્યના ૫૭૬ આ ૧૭૨૮માં ૪-૪ માટે ૬૯૧૨ વૈક્રિય તિર્યચના ૧૬, અને વૈક્રિય મનુષ્યના આઠ આ ૨૪માં બે-બે માટે ૪૮, દેવતાના ૧૬માં ૯૩ આદિ પ્રથમના ૪ તેથી ૬૪, નારકના એકમાં ૯૨ આદિ ૩ એમ ૭૦૨૭ સત્તાસ્થાનો. ૩૦ના ઉદયે સામાન્ય તિર્યચના ૧૭૨૮, સામાન્ય મનુષ્યના ૧૧૫૨, આ ૨૮૮૦માં ૯૨ આદિ ચાર-ચાર માટે ૧૧૫૨૦, વૈં તિર્યચના આઠમાં ૯૨-૮૮ બે-બે તેથી ૧૬, દેવતાના આઠમાં ૯૩ આદિ પ્રથમના ચાર-ચાર માટે ૩૨ એમ ૧૧૫૬૮ સત્તાસ્થાનો. ૩૧ ના ઉદયે સાં પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૧૧૫૨ માં ૯૨ આદિ ચાર-ચાર, તેથી ૪૬૦૮ સત્તાસ્થાનો. એમ આઠ ઉદયસ્થાને મળી ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૩૦૭૫૯ સત્તાસ્થાનો થાય.

જો આહારકના ૨૯ અને ૩૦ ના ઉદયના બે ભાંગ વધારે લઈએ તો ૯૨ ના બે સત્તાસ્થાનો અધિક સમજવાં.

૩૧ અને એકના બંધે સામાન્ય સંવેધમાં બતાવ્યા મુજબ સમજવું.

- : અથ ગુણસ્થાનકોમાં નામકર્મ બંધસ્થાનો આદિ તેમજ સંવેધ :-

મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનક :- બંધસ્થાન -બંધભાંગા :- યતિને જ ઘટતાં ૩૧ અને ૧ના બંધસ્થાન વિના શેષ ૨૩ આદિ ૬ બંધસ્થાનો હોય છે. ત્યાં ૨૩ના બંધના ૪, ૨૫ના બંધના ૨૫, ૨૬ના બંધના ૧૬, ૨૮ ના બંધના ૯, ૨૯ના બંધના જિનનામ સહિત દેવ પ્રાયોગ્યના ૮ વિના ૯૨૪૦, ૩૦ના બંધના જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્યના ૮, આહારકદ્વિક સહિત દેવ પ્રાયોગ્યનો એક એમ ૯ ભાંગ વર્જી શેષ ૪૬૩૨. એમ છ એ બંધસ્થાનના મળી કુલ બંધભાંગા ૧૩,૯૨૬ થાય છે.

ઉદયસ્થાન-ઉદયભાંગા :- કેવલીમાં જ સંભવતા ૨૦, ૯ અને ૮ આ ત્રણ વિના ૨૧ અને ૨૪ થી ૩૧ પર્યંતના ૯ ઉદયસ્થાનો હોય છે. ત્યાં ૨૧ના ઉદયે તીર્થકરના એક વિના ૪૧, ૨૪ના ૧૧, ૨૫ના આહારકના એક વિના ૩૨, ૨૬ના ૬૦૦, ૨૭ના આહારકનો એક અને તીર્થકરનો એક આ બે વિના ૩૧, ૨૮ના આહારકના બે, ઉદ્યોત સહિત વૈક્રિય યતિનો એક આ ત્રણ વિના ૧૧૯૯, ૨૯ના ઉપર બતાવેલ ત્રણ અને તીર્થકરનો ૧ આ ૪ વિના વિના ૧૭૮૧, ૩૦ના આહારકનો એક, ઉદ્યોતવાળો વૈક્રિય યતિનો એક અને તીર્થકરનો એક એ ૩ વિના ૨૯૧૪, ૩૧ના ઉદયે તીર્થકરના એક વિના ૧૧૬૪, એમ નવે ઉદયસ્થાને મળી ૭૭૭૩ ઉદયભાંગા હોય છે.

સત્તાસ્થાનો :- સામાન્યથી ૯૨-૮૯-૮૮-૮૬-૮૦ અને ૭૮ આ ૬ સત્તાસ્થાનો હોય છે. પૂર્વે જેણે નરકાયુ બાંધ્યું છે એવો મનુષ્ય ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ પામી નિકાચિત - જિનનામનો બંધ કરી નરકાભિમુખ અવસ્થામાં વર્તતાં અંતર્મુહૂર્ત મિથ્યાત્વ પણ પામે છે. ત્યારે તેને પહેલે ગુણસ્થાનકે ૮૯નું સત્તાસ્થાન પણ હોય છે. જિનનામ અને આહારકચતુષ્ક આ ઉભયની સત્તાવાળો તથાસ્વભાવે જ પહેલે ગુણસ્થાનકે તેમજ નરકમાં જતો નથી તેથી ૯૩નું ન ઘટે અને ૭૮ આદિ પાંચ સત્તાસ્થાનો તો માત્ર ક્ષપકશ્રેણિમાં ૧૩ પ્રકૃતિના ક્ષય પછી જ ઘટે છે માટે અહીં સંભવતાં નથી.

સંવેધ :- ૨૩-૨૫ અને ૨૬ નો બંધ પહેલે ગુણસ્થાનકે જ હોય છે. માટે સામાન્ય સંવેધમાં બતાવેલ છે. તેથી કંઈપણ વિશેષ ન હોવાથી અહીં ફરીથી બતાવેલ નથી.

૨૮ના બંધે ૨૫-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦ અને ૩૧ આ છ ઉદયસ્થાનો હોય છે. તેમાં પણ પ્રથમના ચાર ઉદયસ્થાનો વૈક્રિય તિર્યચ અને વૈક્રિય મનુષ્યની અપેક્ષાએ જ સમજવાં. કારણ કે મિથ્યાદૃષ્ટિને અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં દેવ અથવા નરક પ્રાયોગ્ય બંધ કરે તેવા વિશુદ્ધ અથવા સંકૂલિષ્ટ પરિણામ થતા નથી. પરંતુ સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત મિથ્યાદૃષ્ટીઓ જ દેવ અને નરક પ્રાયોગ્ય બંધ કરી શકે છે. તેમાં પણ વૈક્રિય, તિર્યચ અને મનુષ્યો તેવા પ્રકારના સંકલિષ્ટ પરિણામી ન હોવાથી અથવા વિવક્ષા કરી ન હોવાથી નરક પ્રાયોગ્ય બંધ કરતા નથી. પરંતુ દેવ પ્રાયોગ્ય બંધ કરી શકે છે. મતાન્તરે દેવ પ્રાયોગ્ય પણ બંધ કરતા નથી. તેથી ૨ જ છેલ્લા ઉદયસ્થાન હોય, માટે પહેલા ૪ ઉદયસ્થાન તેના ઉદયભંગ અને સત્તાસ્થાનો વગેરે ન હોય.

૨૫ના ઉદયે વૈક્રિય તિર્યચના ૮ અને વૈક્રિય મનુષ્યના ૮ એમ ૧૬ ઉદયભાંગા હોય છે. ૨૭ના ઉદયે પણ એ જ પ્રમાણે ૧૬, ૨૮ તથા ૨૯ના ઉદયે વૈક્રિય તિર્યચના ૧૬ એ વૈક્રિય મનુષ્યના ૮ એમ ૨૪-૨૪, ૩૦ના ઉદયે વૈક્રિય તિર્યચના ૮, સામાન્ય પંચેન્દ્રિય તિર્યચના સ્વરના ઉદયવાળા ૧૧૫૨, સામાન્ય મનુષ્યના ૧૧૫૨, એમ ૨૩૧૨ અને ૩૧ના ઉદયે સામાન્ય પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૧૧૫૨ એમ છ એ ઉદયસ્થાને મળી ૩૫૪૪ ઉદયભાંગા હોય છે.

સામાન્યથી ૯૨-૮૯-૮૮ અને ૮૬ આ ચાર સત્તાસ્થાનો હોય છે. ત્યાં ૨૫-૨૭-૨૮ અને ૨૯ના ઉદયે ૯૨-૮૮ બે-બે માટે ૮, ૩૦ના ઉદયે ૯૨ આદિ ૪ અને ૩૧ના ઉદયે ૮૯ વિના ૩ એમ ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૧૫ હોય છે.

ઉદયભંગવાર વિચારીએ તો ૨૫ના ઉદયના ૧૬માં ૯૨-૮૮ બે-બે, તેથી ૩૨ સત્તાસ્થાનો. ૨૭ ના ઉદયે પણ એ જ રીતે ૩૨ સત્તાસ્થાનો. ૨૮ અને ૨૯ ના ઉદયના ૨૪-૨૪ ભાંગાઓમાં આ જ ૨-૨ માટે ૪૮-૪૮, ૩૦ નાઉદયે વૈક્રિય તિર્યચના ૮માં આ જ ૨-૨ તેથી ૧૬, સ્વર સહિત પંચેન્દ્રિય તિર્યચનાં ૧૧૫૨ ભાંગામાં ૯૨-૮૮ અને ૮૬ આ ત્રણ ત્રણ માટે ૩૪૫૬ અને મનુષ્યના ૧૧૫૨માં ૯૨ આદિ-૪ તેથી ૪૬૦૮ એમ કુલ ૮૦૮૦ સત્તાસ્થાનો. ૩૧ ના ઉદયના ૧૧૫૨માં ૯૨-૮૮ અને ૮૬ એ ૩-૩ તેથી ૩૪૫૬ સત્તાસ્થાનો એમ ઉદયભંગ ગુણિત સર્વ સત્તાસ્થાનો ૧૧૬૯૬ થાય છે.

ત્યાં દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ઉપર બાતવેલ ૨૫ આદિ ૬ ઉદયસ્થાન અને ૩૫૪૪ ઉદયભાંગા હોય છે. પરંતુ ૯૨-૮૮ અને ૮૬ એમ સામાન્યથી ૩ અને પ્રથમના ચાર ઉદયસ્થાનોમાં ૯૨-૮૮ તેથી ૮, ૩૦ અને ૩૧ના ઉદયે ૯૨ આદિ ૩-૩ માટે ૬ એમ ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૧૪ અને ઉદયભંગવાર વિચારીએ તો ૨૫ ને ૨૭ના ઉદયે ૩૨-૩૨, ૨૮ અને ૨૯ ના ઉદયે ૪૮-૪૮ અને ૩૦ના ઉદયના વૈક્રિય તિર્યચના ૮માં ૯૨-૮૮ તેથી ૧૬ અને શેષ ૨૩૦૪માં ૩-૩ તેથી ૬૯૧૨. અને ૩૧ ના ઉદયે ૩૪૫૬. એમ ઉદયભંગ ગુણિત કુલ સત્તાસ્થાનો ૧૦૫૪૪ થાય.

નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૩૦ અને ૩૧ આ બે જ ઉદયસ્થાનો હોય છે. ત્યાં ૩૦ના ઉદયે સામાન્ય પંચેન્દ્રિય તિર્યચના સ્વરના ઉદયવાળા ૧૧૫૨ અને મનુષ્યના ૧૧૫૨ એમ ૨૩૦૪ અને ૩૧ના ઉદયના પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૧૧૫૨ એમ ૩૪૫૬ ઉદયભાંગા હોય છે.

સત્તાસ્થાન સામાન્યથી ૯૨ આદિ ૪, ત્યાં ૩૦ ના ઉદયે ૪, કારણ કે પૂર્વે નરકાયુ બાંધી ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ પામી જિનનામનો નિકાચિત બંધ કરી મનુષ્ય નરકાભિમુખ અવસ્થામાં મિથ્યાત્વ પામી નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮નો બંધ કરે ત્યારે ૮૯નું સત્તાસ્થાન ઘટી શકે છે. પણ દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધમાં ઘટતું નથી. ૩૧ના ઉદયે ૮૯ વિના ૩ એમ બન્ને ઉદયસ્થાને મળી સાત સત્તાસ્થાનો થાય.

ત્યાં ૩૦ના ઉદયે મનુષ્યના ૧૧૫૨માં ૪-૪ માટે ૪૬૦૮ અને સામાન્ય પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૧૧૫૨માં ૮૯ વિના ૩-૩ માટે ૩૪૫૬ એમ કુલ ૮૦૬૪ અને ૩૧ ના ઉદયના ૧૧૫૨માં ૮૯ વિના ૩-૩ તેથી ૩૪૫૬, એમ ઉદયભંગ ગુણિત કુલસત્તાસ્થાનો ૧૧૫૨૦ થાય.

અહીં ૨૯નો બંધ વિક્લેન્દ્રિય પંચોત્તર અને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય જ થાય છે. પરંતુ જિનનામ સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય થતો નથી આ વાત ધ્યાનમાં રાખવી. સામાન્યથી ૨૯ ના બંધે કેવળી ભગવંતને જ ઘટે એવા ૨૦-૯ અને ૮ આ ત્રણ સિવાયના ૨૧ અને ૨૪ થી ૩૧ પર્યંતના ૯ ઉદયસ્થાનો અને કેવળી ભગવંતને જ સંભવતા ૮ તેમજ મુનિને જ સંભવતા ઉદ્યોતના ઉદયવાળા ઉત્તર વૈક્રિયના ૩ અને આહારકના ૭ એમ ૧૮ વિના શેષ ૭૭૭૩ ઉદયભંગ હોય છે અને ઉદયસ્થાનવાર મિથ્યાદૃષ્ટિને ઉપર ૨૧ આદિના ઉદયે જ બતાવવામાં આવેલ છે. તે જ પ્રમાણે સમજવા.

સામાન્યથી સત્તાસ્થાન પહેલે ગુણસ્થાનકે સંભવતાં ૯૨ આદિ ૬ હોય છે. અને ઉદયસ્થાનવાર વિચારીએ તો ૨૩ ના બંધમાં બતાવ્યા મુજબ ૨૧ આદિ પ્રથમના ચાર ઉદયસ્થાનોમાં ૮૯ વિના ૫-૫ તેથી ૨૦, અને ૨૭ થી ૩૧ સુધીના ૫ ઉદયસ્થાનોમાં ૯૨-૮૮-૮૬ અને ૮૦ એ ૪-૪ તેથી ૨૦ એમ કુલ ૪૦, તેમજ નરકાયુ બાંધી ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ પામી નિકાશિત જિનનામનો બંધ કરી મનુષ્ય મિથ્યાત્વ પામી નરકમાં જાય ત્યારે અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં તે મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯નો બંધ કરે છે. અને તેને જિનનામ સત્તામાં હોવાથી નરકના ૨૧ આદિ પોતાના પાંચે ઉદયસ્થાનોમાં તેવા જીવને એક ૮૯નું સત્તાસ્થાન વધારે હોવાથી. કુલ ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૪૫ થાય છે.

ઉદયભંગવાર સત્તાસ્થાનો આ પ્રમાણે :- ૨૧ ના ઉદયે એકેન્દ્રિયના ૫, વિક્લેન્દ્રિયના ૯, પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૯, આ ૨૩ ભંગાઓમાં ૮૯ વિના ૫-૫ તેથી ૧૧૫, મનુષ્યના ૯ માં ૯૨-૮૮-૮૬ અને ૮૦ આ ૪-૪ માટે ૩૬, દેવતાના આઠમાં ૯૨-૮૮ એમ ૨-૨ તેથી ૧૬, નારકના એકમાં ૯૨-૮૯ અને ૮૮ એમ ૩ કુલ ૧૭૦ સત્તાસ્થાનો. ૨૪ ના ઉદયના ૧૧ ભંગામાં પહેલાંની જેમ ૫૩ સત્તાસ્થાનો. ૨૫ના ઉદયે એકેન્દ્રિયના સાતમાં પહેલાંની જેમ ૨૯, વૈક્રિય તિર્યચના ૮, વૈક્રિય મનુષ્યના ૮, દેવતાના ૮, આ ૨૪માં ૯૨-૮૮ બે-બે તેથી ૪૮ અને નારકના એકમાં ૯૨ આદિ ત્રણ કુલ ૮૦ સત્તાસ્થાનો. ૨૬ ના ઉદયે એકેન્દ્રિયના ૧૩ માં પહેલાંની જેમ ૫૩, વિક્લેન્દ્રિયના ૯ અને પંચોત્તર ના ૨૮૯ આ ૨૮૯ માં ૮૯ વિના ૫-૫ માટે ૧૪૯૦ અને મનુષ્યના ૨૮૯ માં ૮૯ અને ૭૮ વિના ૪-૪ તેથી ૧૧૫૬ એમ કુલ ૨૬૯૯ સત્તાસ્થાનો. ૨૭ના ઉદયે વૈક્રિય તિર્યચના ૮, વૈક્રિય મનુષ્યના ૮ અને દેવતાના ૮ આ ૨૪ માં ૯૨-૮૮ બે-બે માટે ૪૮, એકેન્દ્રિયના ૬માં ૮૯ અને ૭૮ વિના ૪-૪ માટે ૨૪, અને નારકના એકમાં ૯૨ આદિ ૩ એમ ૭૫ સત્તાસ્થાનો થાય. ૨૮ના ઉદયે વૈક્રિય તિર્યચના ૧૬, વૈક્રિય મનુષ્યના ૮, અને દેવતાના ૧૬, આ ૪૦માં ૯૨-૮૮ બે-બે માટે ૮૦, નારકના એકમાં ૯૨ આદિ ૩, શેષ ૧૧૫૮ માં ૯૨-૮૮-૮૬ અને ૮૦ આ ૪-૪ તેથી ૪૬૩૨, કુલ ૪૭૧૫ સત્તાસ્થાનો. ૨૯ના ઉદયે વૈક્રિય તિર્યચના ૧૬, દેવતાના ૧૬ અને વૈક્રિય મનુષ્યના ૮ આ ૪૦ માં ૯૨-૮૮ બે-બે માટે ૮૦, નારકના એકમાં ૯૨ આદિ ૩ અને શેષ ૧૭૪૦માં ૯૨-૮૮-૮૬ અને ૮૦ આ ૪-૪ તેથી ૬૯૬૦ એમ કુલ ૭૦૪૩ સત્તાસ્થાનો. ૩૦ ના ઉદયે વૈક્રિય તિર્યચના ૮, દેવતાના ૮, આ ૧૬માં ૯૨-૮૮ એમ ૨-૨ તેથી ૩૨, શેષ ૨૮૯૮માં ૯૨-૮૮-૮૬ અને ૮૦ આ ૪-૪ તેથી ૧૧,૫૯૨ એમ કુલ ૧૧,૬૨૪ સત્તાસ્થાનો. ૩૧ના ઉદયના ૧૧૬૪ માં ૯૨-૮૮-૮૬ અને ૮૦ આ ૪-૪ માટે ૪૬૫૬ સત્તાસ્થાનો. એમ નવે ઉદયસ્થાનોના ઉદયભંગ ગુણિત સર્વ સત્તાસ્થાનો ૩૧,૧૧૫ થાય છે.

૩૦ના બંધસ્થાનનો સંવેધ :- જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦નો બંધ સમ્યગ્દૃષ્ટી દેવો અને નારકો જ કરે છે. આહારકદિક સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય ૩૦નો બંધ મુનિઓ જ કરી શકે છે. માટે અહીં તે બંધ સંભવતો નથી. પરંતુ ઉદ્યોત સહિત વિક્લેન્દ્રિય અને પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય જે ૩૦નો બંધ હોય છે તે જ સંભવે છે. ત્યાં ૨૯ના બંધમાં બતાવ્યા મુજબ ઉદયસ્થાન ૯ અને ઉદયભંગ ૭૭૭૩ હોય છે.

૨૧ આદિ નવે ઉદયસ્થાને ઉદયભંગની સંખ્યા પણ ૨૯ના બંધની જેમ જ છે. અહીં સામાન્યથી ૮૯ વિના ૯૨ આદિ પાંચ અને પ્રથમના ચાર ઉદયસ્થાનમાં ૫-૫ માટે ૨૦ અને ૨૭ આદિ પાંચ ઉદયસ્થાનમાં ૭૮ વિના ૪-૪ તેથી ૨૦, એમ ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૪૦ હોય છે. અહીં નારકો મિથ્યાત્વ અવસ્થામાં ૩૦નો બંધ ઉદ્યોત સહિત પર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય જ કરે છે. માટે મિથ્યાદૃષ્ટિ નારકને ૮૯નું સત્તાસ્થાન ઘટતું નથી.

ઉદયભંગ વાર સત્તાસ્થાનો :- ૨૯ ના બંધમાં બતાવ્યા પ્રમાણે જ હોય છે. માત્ર નારકના પોતાના પાંચ ઉદયભંગમાં ૨૯ના બંધે ૯૨ આદિ ત્રણ સત્તાસ્થાનો હોય છે. પરંતુ અહીં ૮૯નું ન હોવાથી ૯૨-૮૮ બે જ સમજવાં. તેથી ૨૯ના બંધમાં બતાવેલ ૨૧-૨૫-૨૭-૨૮ અને ૨૯ આ પાંચ ઉદયસ્થાનોમાં એક-એક સત્તાસ્થાન ઓછું હોવાથી અનુક્રમે ૧૬૯, ૭૯, ૭૪, ૪૭૧૪ અને ૭૦૪૨ સત્તાસ્થાનો સમજવાં. એમ નારકના પાંચ ભંગમાં ૮૯નું સત્તાસ્થાન ન હોવાથી કુલ ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૩૧,૧૧૫ ને બદલે પાંચ ઓછા હોવાથી ૩૧,૧૧૦ થાય છે.

સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક :-બંધસ્થાન - બંધભાંગા :- આ ગુણસ્થાનકવાળા અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય, વિક્લેન્દ્રિય તેમજ નરક પ્રાયોગ્ય બંધ કરતા નથી. તેથી ૨૩ આદિ પ્રથમના ૩ બંધસ્થાનો નથી. અને નરક પ્રાયોગ્ય બંધસ્થાન પણ નથી. તથા યતિને જ સંભવતા ૩૧ અને ૧ના બંધસ્થાનો પણ અહીં હોતાં નથી. અહીં માત્ર દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ અને પંચેન્દ્રિય તિર્યચ તથા મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯ અને ઉદ્યોત સહિત પં૦ તિ૦ પ્રાયોગ્ય ૩૦નું એમ ૩ બંધસ્થાનો હોય છે.

ત્યાં દેવપ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધના ૮ ભાંગા અને આ ગુણસ્થાનકે છેવટા સંઘયણ અને હુંડક સંસ્થાનનો બંધ ન હોવાથી ૬ ને બદલે વારાફરતી પ્રથમના ૫ સંઘયણ અને ૫ સંસ્થાનો જ બંધાય છે, માટે ૫ સંઘયણને ૫ સંસ્થાને ગુણતાં ૨૫, તેને બે વિહાયોગતિએ ગુણતાં ૫૦ અને તેને સ્થિર - અસ્થિરે ગુણતાં ૧૦૦, શુભ-અશુભે ગુણતાં ૨૦૦, સૌભાગ્ય-દૌર્ભાગ્યે ગુણતાં ૪૦૦, બે સ્વરે ગુણતાં ૮૦૦, આદેય-અનાદેયે ગુણતાં ૧૬૦૦ અને યશ-અયશે ગુણતાં ૩૨૦૦ ભાંગા થાય. પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૨૯ના બંધના આ પ્રમાણે ૩૨૦૦ અને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯ના બંધના પણ ૩૨૦૦ એમ કુલ ૬૪૦૦ અને ઉદ્યોત સહિત પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધના પણ ૩૨૦૦ એમ ત્રણે બંધસ્થાનના મળી ૯૬૦૮ બંધભાંગા હોય છે.

ઉદયસ્થાન - ઉદયભાંગા :- સામાન્યથી આ ગુણસ્થાનકે ૨૧-૨૪-૨૫-૨૬-૨૯-૩૦ અને ૩૧ આ સાત ઉદયસ્થાનો હોય છે. અનાદિ મિથ્યાદષ્ટી ત્રણ કરણ કરી ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પામી પડતાં સાસ્વાદને આવી સાસ્વાદન સમ્યક્ત્વ સહિત કાળ કરી નરક વિના યથાસંભવ ત્રણ ગતિમાં ઉત્પન્ન થાય છે. અને સાસ્વાદનનો કાળ ઉત્કૃષ્ટથી પણ છ આવલિકા જ હોય છે. તેથી પરભવથી સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક લઈ જીવ જ્યાં ઉત્પન્ન થાય ત્યાં પોતપોતાના પહેલા બે ઉદયસ્થાનોમાં સાસ્વાદનનો સંભવ છે. તેથી એકેન્દ્રિયમાં ૨૧ અને ૨૪, દેવતામાં ૨૧ અને ૨૫ અને મનુષ્ય - તિર્યચોમાં ૨૧ અને ૨૬, એમ પ્રથમના આ ચાર ઉદયસ્થાનો ઘટી શકે છે.

શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થતાં અંતર્મુહૂર્ત લાગે છે. અને પોતાના શરૂઆતના બે ઉદયસ્થાન પછીના એટલે એકેન્દ્રિયને ૨૫, દેવતાને ૨૭ અને ૨૮ અને શેષ જીવોને ૨૮ અને ૨૯ ના ઉદયસ્થાનો શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થયા બાદ સર્વ પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થયા પહેલાં જ હોય છે. માટે અનેક જીવો આશ્રયીને પણ ૨૭ અને ૨૮ નું ઉદયસ્થાન સંભવતું નથી.

સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તિની અપેક્ષાએ દેવો અને નારકોને ૨૯નું તેમજ પંચેન્દ્રિય તિર્યચોને ૩૦ અને ૩૧ અને મનુષ્યની અપેક્ષાએ ૩૦નું એમ ૨૯ આદિ ૩ ઉદયસ્થાનો પર્યાપ્તિ અવસ્થામાં ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પામી સાસ્વાદને આવે તે અપેક્ષાએ હોય છે.

ઉત્તર વૈક્રિય શરીરની અપેક્ષાએ ચારે ગતિના જીવોમાં ૨૫-૨૭ અને ૨૮ આદિ ઉદયસ્થાનો અને તેના ઉદયભાંગાઓ કદાચ આવી શકે. પરંતુ કોઈપણ સ્થાને બતાવેલ નથી. માટે કાંતો ક્વચિત્ અને અલ્પકાલીન હોવાથી અહીં ઉત્તર વૈક્રિય શરીર બનાવતા જ નહીં હોય. તત્ત્વ તો અતિશય જ્ઞાની જાણે.

ઉદયસ્થાનવાર તથા કુલ ઉદયભાંગની સંખ્યા :- ૨૧ના ઉદયે બાદર પર્યાપ્તિના યશ અને અયશના ૨, પર્યાપ્તિ નામકર્મના ઉદયવાળા વિક્લેન્દ્રિયના છ, પં૦ તિ૦ ના આઠ, મનુષ્યના આઠ અને દેવતાના આઠ એમ ૩૨. ૨૪ના ઉદયે એકેન્દ્રિયના બાદર પર્યાપ્તિ પ્રત્યેકના યશ-અયશ સાથેના બે જ ભાંગા હોય, કારણ કે આ ગુણસ્થાનક લઈ સૂક્ષ્મ, અપર્યાપ્તિ, સાધારણ તેમજ નરકમાં જીવ ઉત્પન્ન થતો નથી. માટે તે સંબંધી ઉદયભાંગા તે તે ઉદયસ્થાનમાં સંભવતા નથી. એમ સર્વત્ર સમજવું. ૨૫ ના ઉદયે દેવતાના ૮. ૨૬ના ઉદયે પર્યાપ્તિ નામકર્મના ઉદયવાળા વિક્લેન્દ્રિયના ૬, પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૨૮૮ અને મનુષ્યના ૨૮૮ એમ ૫૮૨. ૨૯ના ઉદયે સ્વર સહિતના દેવતાના ૮, અને નારકનો ૧ એમ ૯. ૩૦ના ઉદયે દેવતાના ૮, સ્વર સહિત પં૦ તિર્યચના ૧૧૫૨ અને મનુષ્યના ૧૧૫૨ એમ ૨૩૧૨. ૩૧ ના ઉદયે પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૧૧૫૨. એમ સાતે ઉદયસ્થાને મળી ૪૦૯૭ ઉદયભાંગા હોય છે.

સત્તાસ્થાનકો :- અહીં સામાન્યથી ૯૨ અને ૮૮ આ બે સત્તાસ્થાનો હોય છે. પણ શેષ સત્તાસ્થાનો ઘટતાં નથી, કારણ કે જિનનામની સત્તાવાળા તથાસ્વભાવે બીજે અને ત્રીજા ગુણસ્થાનકે જતા નથી. માટે ૯૩ અને ૮૯ તેમજ ક્ષપકશ્રેણિમાં જ સંભવતાં હોવાથી ૭૯ આદિ ૫ આ ૭ સત્તાસ્થાનો અહીં ઘટતા નથી. ૭૮ અને ૮૬નું સત્તાસ્થાન એકેન્દ્રિયમાં અથવા એકેન્દ્રિયમાંથી આવેલ જીવોને અમુક અલ્પ કાળ સુધી પહેલે ગુણસ્થાનકે જ હોય છે. તેમજ ૮૦નું સત્તાસ્થાન પહેલે અથવા ક્ષપકશ્રેણિમાં જ હોય છે. માટે તેમનો અહીં સંભવ નથી.

અનાદિ મિથ્યાદૃષ્ટી ત્રણ કરણ કરી ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પામી અન્ત :કરણમાં વર્તતો કોઈક મનુષ્ય પ્રમત્ત અને અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકને પણ પ્રાપ્ત કરે છે. પરંતુ તે વખતે તેવી વિશુદ્ધિ ન હોવાથી સાતમે ગુણસ્થાનકે પણ તે આહારકચતુષ્કનો બંધ કરતા નથી. એમ લાગે છે. અને તેથી જ મનુષ્યના ૩૦ના ઉદયસ્થાન સિવાયના અન્ય કોઈ ઉદયસ્થાનમાં ૯૨નું સત્તાસ્થાન ટીકાકરે બતાવેલ નથી.

ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પામી ઉપશમશ્રેણિ કરનાર જીવોને આહારક ચતુષ્કની સત્તા હોય છે. અને તેવા જીવો ઉપશમ શ્રેણિથી પડતાં સાસ્વાદને આવી કાળ કરી દેવલોકમાં જઈ શકે છે, તો તેવા જીવોને દેવમાં ૨૧ અને ૨૫ આ બે ઉદયસ્થાનોમાં ૯૨નું સત્તાસ્થાન ઘટી શકે છે. પરંતુ ટીકાકારશ્રીએ ક્યાંય પણ બતાવેલ નથી. માત્ર મનુષ્યને ૩૦ના ઉદયસ્થાનમાંજ ૯૨નું સત્તાસ્થાન બતાવેલ છે. ૨૧ અને ૨૫ના ઉદયસ્થાનમાં બતાવેલ નથી. તેનું કારણ અલ્પકાલીન અને ક્વચિત્ હોવાથી વિવક્ષા ન કરી હોય એમ લાગે છે, નહિં તો દેવોને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯ અને તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૨૯ અને ૩૦ના બંધે ૨૧ અને ૨૫ ના ઉદયસ્થાનમાં પણ ૯૨નું સત્તાસ્થાન સંભવી શકે. તત્ત્વ તો બહુશ્રુતો જાણો.

૨૮ના બંધનો સંવેધ :- દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે મનુષ્યને ૩૦નું અને તિર્યચોને ૩૦ અને ૩૧ એમ ૨ ઉદયસ્થાનો હોય છે.

ત્યાં ૩૦ના ઉદયના મનુષ્યના ૧૧૫૨ અને સ્વર સહિત તિર્યચના ૧૧૫૨ એમ ૨૩૦૪ અને ૩૧ના ઉદયે તિર્યચના ૧૧૫૨ એમ બન્ને ઉદયસ્થાને મળી ૩૪૫૬ ઉદયભાંગા હોય છે. સામાન્યથી સત્તાસ્થાન ૨, ૩૦ના ઉદયે પણ બે જ અને ૩૧ના ઉદયે ૮૮નું એક, એમ ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાન ૩ થાય.

૩૦ના ઉદયે મનુષ્યના ૧૧૫૨માં ૯૨-૮૮ એમ બે-બે હોવાથી ૨૩૦૪ અને તિર્યચના ૧૧૫૨ ભાંગામાં ૮૮નું ૧ માટે કુલ ૩૪૫૬ અને ૩૧ ના ઉદયે ૧૧૫૨ એમ ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૪૬૦૮ થાય.

૨૯ તથા ૩૦ ના બંધનો સંવેધ :- ૫૦ તિર્યચ અને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯ના બંધે તેમજ ઉદ્યોત સહિત પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધે આ ગુણસ્થાનકમાં સામાન્યથી બતાવ્યા મુજબ ૨૧ આદિ ૭ ઉદયસ્થાનો અને દરેક ઉદયસ્થાને ભંગ સંખ્યા તેમજ કુલ ભંગ સંખ્યા હોય છે. સત્તાસ્થાન અહીં પણ સામાન્યથી ૨, ત્યાં પ્રથમના ૫, અને ૩૧ આ છ ઉદયસ્થાનમાં ૮૮નું એક-એક તેથી ૬, અને ૩૦ના ઉદયસ્થાનમાં ૨, એમ ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૮-૮ હોય છે.

ઉદયભંગવાર વિચારીએ તો પણ માત્ર ૩૦ના ઉદયના મનુષ્યના ૧૧૫૨ ભાંગામાં ૨-૨ અને શેષ સર્વ ભાંગાઓમાં ૮૮નું એક-એક જ હોય છે, તેથી જે જે ઉદયસ્થાનમાં જેટલાં ઉદયભંગ છે. તેટલા જ ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો હોય છે. માત્ર ૩૦ના ઉદયસ્થાનમાં મનુષ્યના ૧૧૫૨ ભાંગામાં ૯૨નું સત્તાસ્થાન પણ હોય છે. તેથી આ ઉદયસ્થાનમાં ઉદયભંગની સંખ્યાથી ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો માત્ર ૧૧૫૨ વધારે હોય છે. તે આ પ્રમાણે.....- ૨૧ના ૩૨, ૨૪ ના ૨, ૨૫ના ૮, ૨૬ના ૫૮૨, ૨૯ના ૯, ૩૦ના ૩૪૬૪ અને ૩૧ના ૧૧૫૨ એમ કુલ ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૫૨૪૯ થાય છે.

મિશ્ર ગુણસ્થાનક :- બંધસ્થાન-બંધભાંગા :- મનુષ્ય અને તિર્યચો માત્ર દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮નો બંધ કરે છે. અને દેવો તથા નારકો માત્ર મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯નો જ બંધ કરે છે. તેથી આ બે જ બંધસ્થાનો હોય છે. શેષ બંધસ્થાનો મિથ્યાદૃષ્ટી અને સમ્યગ્દૃષ્ટીને જ ઘટતાં હોવાથી અહીં સંભવતાં નથી.

ત્યાં દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધના ૮ તેમજ મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯ના બંધસ્થાનમાં પણ આ ગુણસ્થાનકે અસ્થિર-અશુભ અને અયશ સિવાય કોઈપણ પરાવર્તમાન અશુભ પ્રકૃતિનો બંધ ન હોવાથી ૮ ભાંગા હોય છે. એમ કુલ ૧૬ બંધભાંગા અહીં હોય છે.

ઉદયસ્થાન-ઉદયભાંગા :- આ ગુણસ્થાનક સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત અવસ્થામાં જ હોય છે. માટે દેવો અને નારકોની અપેક્ષાએ ૨૯ અને મનુષ્ય તેમજ તિર્યચની અપેક્ષાએ ૩૦ અને તિર્યચની અપેક્ષાએ ૩૧ એમ ૩ ઉદયસ્થાનો હોય છે. જો કે પર્યાપ્ત અવસ્થામાં ઉત્તર વૈક્રિય શરીર બનાવે તો ૨૫ આદિ ઉદયસ્થાનો પણ ઘટી શકે. પરંતુ આ ગુણસ્થાનકે કોઈપણ સ્થાને વૈક્રિય મિશ્ર યોગ બતાવેલ નથી તેથી કાં તો આ ગુણસ્થાનકે કોઈપણ જીવો ઉત્તર વૈક્રિય શરીર બનાવતા જ ન હોય અથવા તો તેની વિવક્ષા નહીં કરી હોય, એમ પંચસંગ્રહ પ્રથમદ્વારમાં ટીકાકાર મહર્ષિએ જણાવેલ છે. માટે શેષ ઉદયસ્થાનો અહીં સંભવતાં નથી.

આ ગુણસ્થાનકે ઉત્તર વૈક્રિય શરીર ન બનાવે એમ માનીએ તો પણ દેવોના ઉત્તર વૈક્રિય શરીરનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ ૧૫ દિવસ અને પંચેન્દ્રિય તિર્યચ અને મનુષ્યના વૈક્રિય શરીરનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ ચાર મુહૂર્ત પ્રમાણ છે. એટલે ઉત્તર વૈક્રિય શરીર બનાવ્યા પછી દેવો તથા તિર્યચોને ઉદ્યોત સહિત ૩૦નું અને મનુષ્યોને ઉદ્યોત વિના ૨૮નું ઉદયસ્થાન હોય તે દરમ્યાન મિશ્ર ગુણસ્થાનક પામે તો આ જીવોની અપેક્ષાએ આ ઉદયસ્થાનોના ઉત્તર વૈક્રિયના ભાંગાઓ પણ હોય, પરંતુ કોઈપણ ગ્રંથમાં ઉત્તર વૈક્રિય આશ્રયી ભાંગાઓ બતાવેલ નથી. તેનું કારણ કેવળી ભગવંત જાણે.

ત્યાં ૨૮ના ઉદયે સ્વરના ઉદયવાળા દેવતાના ૮ અને નારકનો ૧ એમ ૯, ૩૦ના ઉદયે સ્વરવાળા પં૦ તિ૦ ના ૧૧૫૨, મનુષ્યના ૧૧૫૨, એમ ૨૩૦૪ અને ૩૧ ના ઉદયે પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૧૧૫૨, એમ કુલ ૩૪૬૫ ઉદયભાંગા હોય છે.

સત્તાસ્થાનકો :- સામાન્યથી અહીં પણ ૯૨-૮૮ એમ બે અને ત્રણે ઉદયસ્થાને પણ ૨-૨ માટે ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૬, ઉદયભંગવાર આ પ્રમાણે... ૨૮ ના ઉદયે ૯ ભાંગામાં ૨-૨ માટે ૧૮, ૩૦ના ઉદયના ૨૩૦૪ ઉદયભાંગામાં ૨-૨ તેથી ૪૬૦૮ અને ૩૧ ના ઉદયે પણ ૧૧૫૨માં ૨-૨ માટે ૨૩૦૪, એમ કુલ ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૬૯૩૦ હોય છે.

સંવેધ :- ૨૮ના બંધે ૩૦ અને ૩૧ આ ૨ ઉદયસ્થાનો છે. ત્યાં ૩૦ના ઉદયે ઉપર બતાવેલ ૨૩૦૪ અને ૩૧ના ઉદયે ૧૧૫૨, એમ ૩૪૫૬ ઉદયભાંગા હોય છે. સામાન્યથી ૨ અને બન્ને ઉદયસ્થાને પણ ૨-૨ હોવાથી ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાન ૪ હોય છે. અને બંને ઉદયસ્થાનના દરેક ઉદયભાંગામાં ૨-૨ હોવાથી ૩૦ ના ઉદયે ૪૬૦૮ અને ૩૧ ના ઉદયે ૨૩૦૪, એમ ઉદયભંગ ગુણિત કુલ સત્તાસ્થાનો ૬૯૧૨ હોય છે.

૨૮ના બંધે દેવો અને નારકોની અપેક્ષાએ ૨૮નું એક જ ઉદયસ્થાન અને ઉપર બતાવેલ નવ ઉદયભાંગા તેમજ સામાન્યથી ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૨ હોય છે. અને દરેક ભાંગામાં બન્ને સત્તાસ્થાનોનો સંભવ હોવાથી ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૧૮ હોય છે.

અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટી ગુણસ્થાનક :- બંધસ્થાન-બંધભાંગા :- આ ગુણસ્થાનકે પણ મિશ્ર ગુણસ્થાનકની જેમ મનુષ્ય અને તિર્યચો માત્ર દેવ પ્રાયોગ્ય અને દેવો તથા નારકો માત્ર મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય બંધ કરે છે. પરંતુ અહીં જિનનામના બંધનો પણ સંભવ હોવાથી મનુષ્યો જિનનામ સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮નો અને દેવો તથા નારકો જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦નો બંધ પણ કરી શકે છે. માટે સામાન્યથી ૨૮-૨૮ અને ૩૦ આ ત્રણ બંધસ્થાનો હોય છે. તેમજ અહીં અસ્થિરદ્વિક અને અયશ સિવાય પરાવર્તમાન કોઈપણ અશુભ પ્રકૃતિઓ બંધમાં આવતી નથી. માટે દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધના ૮ અને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધના ૮ એમ ૧૬ અને જિનનામ સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ તથા મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધે ૮-૮ એમ ત્રણે બંધસ્થાનના કુલ ૩૨ બંધભાંગા હોય છે.

ઉદયસ્થાન-ઉદયભાંગા :- સામાન્યથી કેવળીમાં જ સંભવતાં ૨૦-૯ અને ૮ તેમજ એકેન્દ્રિયમાં ચોથું ગુણસ્થાનક ન હોવાથી અને ૨૪નું ઉદયસ્થાન માત્ર એકેન્દ્રિયને જ હોવાથી ૨૪નું આ ૪ વિના ૨૧ અને ૨૫ થી ૩૧ પર્યંતના ૮ ઉદયસ્થાનો હોય છે.

ઉદયભાંગા :- એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય, યતિ, કેવળી તેમજ લબ્ધિ અપર્યાપ્ત જીવોમાં આ ગુણસ્થાનક ન હોવાથી એકેન્દ્રિયના ૪૨, વિકલેન્દ્રિયના ૬૬, આહારક અને ઉદ્યોત સહિત વૈક્રિય યતિના ૧૦, કેવળીના ૮ અને લબ્ધિ અપર્યાપ્ત મનુષ્ય અને પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૨૧ અને ૨૬ના ઉદયના ૨-૨ એમ ૧૩૦ ઉદયભાંગા અહીં ઘટતા નથી. માટે તે સિવાયના આઠે ઉદયસ્થાને મળી સામાન્યથી ૭૬૬૧ ઉદયભાંગા હોય છે.

ઉદયસ્થાનવાર ભંગ સંખ્યા :- ૨૧ના ઉદયે પર્યાપ્ત નામકર્મના ઉદયવાળા પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૮, મનુષ્યના ૮, દેવતાના ૮, અને નારકનો ૧ એમ ૨૫ ૨૫ના ઉદયે વૈક્રિય તિર્યચના ૮, વૈક્રિય મનુષ્યના ૮, દેવતાના ૮ અને નારકનો ૧ એમ ૨૫, ૨૬ નાઉદયે પર્યાપ્ત નામકર્મના ઉદયવાળા પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૨૮૮ તથા મનુષ્યના ૨૮૮, કુલ ૫૭૬. ૨૭ના ઉદયે ૨૫ના ઉદયની જેમ ૨૫. ૨૮ના ઉદયે પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૫૭૬, મનુષ્યના ૫૭૬, વૈક્રિય તિર્યચના ૧૬, વૈક્રિય મનુષ્યના ૮, દેવતાના ૧૬, અને નારકનો ૧, કુલ ૧૧૯૩. ૨૯ના ઉદયે પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૧૧૫૨, મનુષ્યના ૫૭૬, વૈક્રિય તિર્યચના ૧૬, વૈક્રિય મનુષ્યના ૮, દેવતાના ૧૬, અને નારકનો ૧, એમ કુલ ૧૭૬૯. ૩૦ના ઉદયે પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૧૭૨૮, મનુષ્યના ૧૧૫૨, વૈક્રિય તિર્યચના ૮, દેવતાના ૮ એમ ૨૮૯૬ અને ૩૧ ના ઉદયે પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૧૧૫૨ એમ આઠે ઉદયસ્થાનના મળી કુલ ૭૬૬૧ ઉદયભાંગાઓ હોય છે.

સત્તાસ્થાનકો :- સામાન્યથી અહીં ૯૩ આદિ પ્રથમના ચાર સત્તાસ્થાનો હોય છે. શેષ સત્તાસ્થાનો પહેલે ગુણસ્થાનકે અને ક્ષપકશ્રેણિમાં જ ઘટતાં હોવાથી અહીં ૮ મા ગુણસ્થાનક સુધી આ ૪ સિવાય કોઈ સત્તાસ્થાન ઘટતાં નથી.

સંવેધ :- દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધ સામાન્ય મનુષ્ય અને પંચેન્દ્રિય તિર્યચ તથા વૈક્રિય મનુષ્ય અને તિર્યચો આશ્રયી આઠે ઉદયસ્થાન હોય છે. પરંતુ દેવો અને નારકો ૨૮નો બંધ કરતા નથી. માટે દેવોના ૬૪ અને નારકના ૫ આ ૬૯ ભાંગા વર્જી ૭૫૯૨ ઉદયભાંગા હોય છે.

ઉદયસ્થાનવાર ભંગ સંખ્યા :- ૨૧ના ઉદયે પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૮, મનુષ્યના ૮ એમ ૧૬. ૨૫ના ઉદયે વૈક્રિય તિર્યચના ૮ અને વૈક્રિય મનુષ્યના ૮ એમ ૧૬. ૨૬ના ઉદયે મનુષ્યના ૨૮૮ અને પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૨૮૮, એમ ૫૭૬. ૨૭ના ઉદયે ૨૫ પ્રમાણે ૧૬. ૨૮ના ઉદયે પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૫૭૬, મનુષ્યના ૫૭૬, વૈક્રિય તિર્યચના ૧૬ અને વૈક્રિય મનુષ્યના ૮ એમ ૧૧૭૬. ૨૯ના ઉદયે પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૧૧૫૨ મનુષ્યના ૫૭૬ વૈક્રિય તિર્યચના ૧૬, વૈક્રિય મનુષ્યના ૮, કુલ ૧૭૫૨. ૩૦ ના ઉદયે પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૧૭૨૮, મનુષ્યના ૧૧૫૨, વૈક્રિય તિર્યચના ૮ એમ ૨૮૮૮. ૩૧ ના ઉદયે તિર્યચના ૧૧૫૨ ઉદયભાંગા હોય છે.

અહીં સામાન્યથી ૯૨ અને ૮૮ આ ૨, અને આઠે ઉદયસ્થાને પણ આ ૨-૨ સત્તાસ્થાન હોવાથી ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૧૬ હોય છે. જો સમ્યગ્દષ્ટીને જિનનામ સત્તામાં હોય તો જિનનામનો બંધ પણ અવશ્ય થાય. અને જિનનામનો બંધ થાય તો બંધસ્થાન ૨૮ને બદલે ૨૯નું થાય માટે ૨૮ના બંધે ૯૩ અને ૮૯નું સત્તાસ્થાન હોતું જ નથી.

દરેક ઉદયભાંગમાં પણ આ ૨-૨ સત્તાસ્થાન હોવાથી જે-જે ઉદયસ્થાનમાં જેટલા ઉદયભાંગા હોય તેનાથી ઉદયભાંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો બમણાં હોય છે. તે આ પ્રમાણે - ૨૧ના ઉદયે ૩૨, ૨૫ના ૩૨, ૨૬ના ૧૧૫૨, ૨૭ના ૩૨, ૨૮ના ૨૩૫૨, ૨૯ના ૩૫૦૪, ૩૦ના ૫૭૭૬ અને ૩૧ના ૨૩૦૪ એમ કુલ ઉદયભાંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૧૫૧૮૪ થાય છે.

૨૯ના બંધે ૨૧ અને ૨૫ થી ૩૦ પર્યંતનાં ૭ ઉદયસ્થાનો હોય છે. ૩૧નું ઉદયસ્થાન આ ગુણસ્થાનકે તિર્યચોને જ હોય છે. અને તિર્યચો જિનનામ સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૯નો બંધ કરી શકતા નથી. પરંતુ ૨૮નો બંધ જ કરે છે. માટે અહીં ૩૧નું ઉદયસ્થાન ઘટતું નથી.

ઉદયસ્થાનવાર તથા કુલ ભંગ સંખ્યા :- ૨૧ ના ઉદયે મનુષ્યના ૮, દેવતાના ૮, અને નારકનો ૧ એમ ૧૭, ૨૫ના ઉદયે દેવતાના ૮, નારકનો ૧ અને વૈક્રિય મનુષ્યના ૮, એમ ૧૭. ૨૬ના ઉદયે મનુષ્યના ૨૮૮, ૨૭ના ઉદયે ૨૫ પ્રમાણે ૧૭, ૨૮ના ઉદયે મનુષ્યનાં ૫૭૬, વૈક્રિય મનુષ્યના ૮, દેવતાના ૧૬ અને નારકનો ૧ એમ ૬૦૧, ૨૯ના ઉદયે પણ એજ પ્રમાણે ૬૦૧, ૩૦ ના ઉદયે સામાન્ય મનુષ્યના ૧૧૫૨ અને દેવતાના ૮ એમ ૧૧૬૦ આ પ્રમાણે સાતે ઉદયસ્થાને મળી કુલ ૨૭૦૧ ઉદયભાંગા હોય છે.

જિનનામ સહિત દેવપ્રાયોગ્ય ૨૯નો બંધ વૈક્રિય મનુષ્ય અને સામાન્ય મનુષ્યને જ હોય છે. તેથી મનુષ્યોના ઉદયસ્થાનોમાં ઉદયભાંગાઓમાં ૯૩ અને ૮૯નું સત્તાસ્થાન હોય છે. અને દેવો તથા નારકોને પોતપોતાના ઉદયસ્થાન અને ઉદયભાંગાઓમાં ૯૨-૮૮ આ બે જ સત્તાસ્થાન હોય છે. પરંતુ ૯૩ અને ૮૯નું હોતું નથી. કારણ કે સમ્યગ્દષ્ટીને જિનનામ સત્તામાં હોય ત્યારે જિનનામનો બંધ અવશ્ય હોય, તેથી દેવો તથા નારકોને જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦નો બંધ થાય, તેથી અહીં ન ઘટે.

સામાન્યથી ત્રણે ગતિના જીવો આશ્રયી ૯૩ આદિ પ્રથમના ૪, અને ૨૬નું ઉદયસ્થાન મનુષ્યોને જ હોવાથી ત્યાં ૯૩-૮૯ આ બે, તેમજ શેષ ૨૧ આદિ છ એ ઉદયસ્થાનોમાં ૯૩ આદિ ચારે સત્તાસ્થાન હોવાથી ૨૪, આ પ્રમાણે ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૨૬ હોય છે.

ઉદયભાંગવાર અને સત્તાસ્થાનો :- ૨૧ના ઉદયે મનુષ્યના ૮ માં ૯૩-૮૯ બે તેથી ૧૬, દેવોના ૮ અને નારકનો ૧ આ ૯ માં ૯૨ અને ૮૮ માટે ૧૮, એમ કુલ ૩૪. ૨૫ના ઉદયે વૈક્રિય મનુષ્યના ૮માં ૯૩ અને ૮૯ તેથી ૧૬, અને શેષ નવમાં ૯૨ અને ૮૮ માટે ૧૮ કુલ ૩૪. ૨૬ના ઉદયે મનુષ્યના ૨૮૮માં ૯૩ અને ૮૯ માટે ૫૭૬. ૨૭ના ઉદયે ૨૫ની જેમ ૩૪. ૨૮ના ઉદયે વૈક્રિય મનુષ્યના ૮ અને સામાન્ય મનુષ્યના ૫૭૬, એમ ૫૮૪ માં ૯૩ અને ૮૯ આ બે માટે ૧૧૬૮, દેવતાના ૧૬ અને નારકનો ૧ એમ ૧૭માં ૯૨ અને ૮૮ તેથી ૩૪, કુલ ૧૨૦૨. ૨૯ના ઉદયે પણ એ જ પ્રમાણે ૧૨૦૨. ૩૦ના ઉદયે સામાન્ય મનુષ્યના ૧૧૫૨માં ૯૩, અને ૮૯ તેથી ૨૩૦૪ અને દેવતાના ૮ માં ૯૨ અને ૮૮ માટે ૧૬, એમ ૨૩૨૦. એમ ઉદયભાંગ ગુણિત કુલ સત્તાસ્થાનો ૫૪૦૨ થાય છે.

જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦નો બંધ દેવો અને નારકોને હોય છે. તેથી દેવો અને નારકો આશ્રયી યથાસંભવ ૨૧-૨૫ અને ૨૭ થી ૩૦ પર્યંત એમ કુલ ૬ ઉદયસ્થાન હોય છે. ત્યાં ૨૧ના ઉદયે દેવતાના ૮ અને નારકનો ૧ એમ ૯, ૨૫ અને ૨૭ ના ઉદયે પણ એ જ પ્રમાણે ૯-૯, ૨૮ના ઉદયે દેવતાના ૧૬ અને નારકનો ૧ એમ ૧૭, ૨૯ના ઉદયે પણ એ જ પ્રમાણે ૧૭ અને ૩૦ના ઉદયે દેવતાના ૮ એમ કુલ ૬૯ ઉદયભાંગા હોય છે.

સામાન્યથી ૯૩ અને ૮૯ આ ૨, અને ૬એ ઉદયસ્થાને પણ ૨-૨ માટે ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૧૨, તેમાં નારકના પાંચે ઉદયભંગમાં ૮૩નું સત્તાસ્થાન ન હોવાથી ૮૯નું એક-એક અને દેવતાના ૬૪ ભાંગામાં બન્ને સત્તાસ્થાનો હોય તેથી ઉદયભંગવાર સત્તાસ્થાનો આ પ્રમાણે હોય છે..... ૨૧ના ઉદયે ૧૭, ૨૫ અને ૨૭ ના ઉદયે પણ એ જ પ્રમાણે ૧૭-૧૭, ૨૮ અને ૨૯ના ઉદયે ૩૩-૩૩ અને ૩૦ના ઉદયે ૧૬ એમ ૩૦ ના બંધે ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૧૩૩ હોય છે.

દેશવિરતિ ગુણસ્થાનક :- બંધસ્થાન -બંધભાંગા :- આ ગુણસ્થાનક તિર્યચો અને મનુષ્યોને જ હોય છે. તેમાં પણ તિર્યચો માત્ર દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ અને મનુષ્યો દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ અને જિનનામ સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૯નો બંધ કરે છે માટે બંધસ્થાન ૨૮ અને ૨૯ એમ ૨. અને બન્ને બંધસ્થાને બંધભાંગા ૮-૮ તેથી કુલ ૧૬ બંધભાંગા હોય છે.

ઉદયસ્થાન - ઉદયભાંગા :- આ ગુણસ્થાનક પર્યાપ્ત અવસ્થામાં જ હોય છે. તેથી ૩૦ અને ૩૧ તેમજ વૈક્રિય તિર્યચ અને મનુષ્યો આશ્રયી ૨૫-૨૭-૨૮ અને ૨૯ આ ચાર ઉદયસ્થાનો પણ હોય છે. માટે ૨૫ અને ૨૭ થી ૩૧ સુધીના એમ કુલ ૬ ઉદયસ્થાનો હોય છે. આ ગુણસ્થાનકે દૌર્ભાગ્ય અને અનાદેયદિકનો ઉદય હોતો નથી માટે આ ૩ પ્રકૃતિઓ આશ્રયી ઉદયભાંગા પણ હોતા નથી. જેથી ઉદયસ્થાનવાર કુલ ઉદયભાંગા આ પ્રમાણે છે..... ૨૫ ના ઉદયે વૈક્રિય તિર્યચ અને વૈક્રિય મનુષ્યનો ૧-૧ એમ ૨, ૨૭ના ઉદયે પણ આ જ પ્રમાણે ૨, ૨૮ના ઉદયે વૈક્રિય તિર્યચના ૨ અને વૈક્રિય મનુષ્યનો ૧ એમ ૩, ૨૯ના પણ એ જ પ્રમાણે ૩, ૩૦ના ઉદયે વૈક્રિય તિર્યચનો ૧ અને સ્વરના ઉદયવાળા સામાન્ય પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૧૪૪, સામાન્ય મનુષ્યના ૧૪૪ એમ કુલ ૨૮૯ અને ૩૧ના ઉદયે પંચેન્દ્રિય તિર્યચના ૧૪૪ એમ ૬ એ ઉદયસ્થાને મળી કુલ ઉદયભાંગા ૪૪૩ થાય છે.

અહીં સામાન્ય મનુષ્ય અને તિર્યચના ૩૦ ના અને તિર્યચના ૩૧ના ઉદયે ૬ સંઘયણ ને ૬ સંસ્થાને ગુણતાં ઉદ. બે વિહાયોગતિ સાથે ગુણતાં ૭૨ અને સુસ્વર-દુસ્વર સાથે ગુણતાં દરેકના ૧૪૪ ભાંગા થાય છે. પરંતુ શેષ પરાવર્તમાન પ્રકૃતિઓનો ઉદય ન હોવાથી વધારે ઉદયભાંગા થતા નથી.

સત્તાસ્થાનકો :- સામાન્યથી અહીં પ્રથમના ૪ સત્તાસ્થાન હોય છે.

સંવેધ :- ૨૮ના બંધે ઉપર બતાવેલ ૨૫ આદિ ૬ એ ઉદયસ્થાનો અને ૪૪૩ ઉદયભાંગા હોય છે. અને સામાન્યથી ૯૨ અને ૮૯ આ બે અને ઉદયસ્થાન ગુણિત ૧૨ સત્તાસ્થાનો હોય છે. અને દરેક ઉદયભાંગા પણ આ જ ૨-૨ સત્તાસ્થાન હોવાથી ૨૫ના ઉદયે ૪, એ જ પ્રમાણે ૨૭ના ઉદયે પણ ૪, ૨૮ તથા ૨૯ના ઉદયે ૬-૬, ૩૦ના ઉદયે ૫૭૮, અને ૩૧ના ઉદયે ૨૮૯ એમ કુલ ઉદયભંગ ગુણિત સર્વ સત્તાસ્થાનો ૮૮૬ હોય છે.

જિનનામ સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૯નો બંધ માત્ર મનુષ્યો જ કરે છે. તેથી વૈક્રિય મનુષ્ય અને સામાન્ય મનુષ્ય આશ્રયી ૨૫ અને ૨૭ થી ૩૦ પર્યંતના ૫ ઉદયસ્થાનો હોય છે. અને આ ગુણસ્થાનકે ૩૧નું ઉદયસ્થાન માત્ર તિર્યચોને જ હોય છે. અને તિર્યચો દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૯નો બંધ કરતા નથી. તેથી ૨૯ના બંધે ૩૧નું ઉદયસ્થાન ઘટતું નથી. તેમજ વૈક્રિય મનુષ્યને ૩૦નો ઉદય ઉદ્યોત સહિત હોય છે. અને યતિને જ હોય છે. માટે ૩૦ના ઉદયે વૈક્રિય મનુષ્યનો ભાંગો પણ સંભવતો નથી.

૨૫-૨૭-૨૮ અને ૨૯ના ઉદયે વૈક્રિય મનુષ્યનો ૧-૧ અને ૩૦ના ઉદયે સામાન્ય મનુષ્યના ૧૪૪ એમ કુલ ૧૪૮ ઉદયભાંગા હોય છે. સામાન્યથી ૯૩ અને ૮૯ આ બે તેમજ આ પાંચે ઉદયસ્થાનમાં આ જ બે-બે સત્તાસ્થાન હોવાથી ઉદયસ્થાન ગુણિત ૧૦ અને દરેક ભંગમાં પણ આ જ ૨-૨ સત્તાસ્થાન હોવાથી ૨૫-૨૭-૨૮ અને ૨૯ ના ઉદયસ્થાનમાં ૨-૨- અને ૩૦ ના ઉદયસ્થાનમાં ૨૮૯ એમ ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૨૯૬ થાય છે.

પ્રમત સંયત ગુણસ્થાનક :- બંધસ્થાન -બંધભાંગા :- અહીં પણ પાંચમા ગુણસ્થાનકની જેમ મનુષ્યોને દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ અને જિનનામ સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૯ એમ ૨ બંધસ્થાન અને બન્ને બંધસ્થાને ૮-૮ એમ ૧૬ બંધભાંગા હોય છે.

ઉદયસ્થાન - ઉદયભાંગા :- અહીં સામાન્ય મનુષ્યોને ૩૦નું ૧ અને વૈક્રિય તથા આહારક મનુષ્યોની અપેક્ષાએ ૨૫-૨૭-૨૮-૨૯ અને ૩૦ એમ કુલ ૫ ઉદયસ્થાનો હોય છે. અહીં પણ સૌભાગ્ય અને આદેયદિકનો ઉદય હોવાથી વધુ ભાંગા થતા નથી.

ઉદયસ્થાનવાર તેમજ કુલ ઉદયભંગની સંખ્યા :- ૨૫ના ઉદયે વૈક્રિય અને આહારકનો ૧-૧ એમ ૨, ૨૭ના ઉદયે પણ એ પ્રમાણે ૨, ૨૮ તથા ૨૯ના ઉદયે ૨ આહારકના અને ૨ વૈક્રિયના એમ ૪-૪, ૩૦ના ઉદયે ૧ વૈક્રિયનો અને ૧ આહારકનો અને સામાન્ય મનુષ્યના ૧૪૪ એમ ૧૪૬. આ પ્રમાણે પાંચે ઉદયસ્થાને મળી કુલ ઉદયભાંગા ૧૫૮ હોય છે.

સત્તાસ્થાન :- અહીં પણ સામાન્યથી ૯૩ આદિ પ્રથમના ચાર સત્તાસ્થાનો હોય છે.

સંવેધ :- ૨૮ના બંધે ૨૫ આદિ ૫ ઉદયસ્થાનો અને ઉપર બતાવ્યા મુજબ ઉદયભાંગા હોય છે. સત્તાસ્થાન સામાન્યથી ૯૨ અને ૮૮ એ બે અને પાંચે ઉદયસ્થાને ૨-૨ માટે ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાન ૧૦ અને ઉદયભંગવાર વિચારીએ તો આહારકના સાતે ભાંગામાં આહારક ચતુષ્કની સત્તા અવશ્ય હોવાથી ૯૨નું ૧ અને શેષ ૧૫૧ ભાંગામાં ૯૨-૮૮ એમ બે-બે માટે ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો આ પ્રમાણે ૨૫ અને ૨૭ ના ૩-૩, ૨૮ અને ૨૯ ના ૬-૬ અને ૩૦ના ૨૯૧ એમ ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાન ૩૦૯ થાય.

૨૯ના બંધે પણ આ પાંચે ઉદયસ્થાનો અને ઉદયસ્થાન વાર કુલ ઉદયભાંગા ઉપર પ્રમાણે જ હોય છે. સામાન્યથી અહીં ૯૩ અને ૮૯ આ ૨ અને ઉદયસ્થાન ગુણિત ૧૦ સત્તાસ્થાનો હોય છે. પરંતુ આહારકના સાતે ભાંગાઓમાં ૯૩નું ૧ જ સત્તાસ્થાન હોય છે. તેથી અહીં પણ ૨૮ના બંધની જેમ જ ઉદયસ્થાનવાર અને કુલ ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનોની સંખ્યા હોય છે.

અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનક :- બંધસ્થાન-બંધભાંગા :- અહિં દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ આદિ ચારે બંધસ્થાનો હોય છે. અસ્થિરદ્વિક અને અયશનો બંધ અહીં ન હોવાથી દરેક બંધસ્થાનમાં ૧-૧ બંધભાંગો હોવાથી કુલ બંધ ભાંગા પણ ચાર હોય છે.

ઉદયસ્થાન - ઉદયભાંગા :- આ ગુણસ્થાનકે વૈક્રિય તથા આહારક લબ્ધિ કોઇપણ ફોરવતા નથી. પરંતુ છઠ્ઠા ગુણસ્થાનકે વૈક્રિય અથવા આહારક શરીર બનાવી, તે-તે શરીર સંબંધી સંપૂર્ણ પર્યાપ્તિઓ પૂર્ણ કરી, સાતમા ગુણસ્થાનકે પણ આવી શકે છે. માટે વૈક્રિય તથા આહારક શરીર આશ્રયી ૨૯ અને ૩૦ તેમજ સામાન્ય મનુષ્ય આશ્રયી ૩૦ આ બે ઉદયસ્થાનો હોય છે.

ઉદયભાંગા :- સ્વર સહિત ૨૯ના ઉદયે ૧ આહારકનો અને ૧ વૈક્રિયનો એમ ૨ અને ઉદ્યોત સહિત ૩૦ના ઉદયના પણ આ -૨ તેમજ સામાન્ય મનુષ્યના ૧૪૪, એમ ૧૪૬ અને બન્ને ઉદયસ્થાનના મળી કુલ ૧૪૮ ઉદયભાંગા હોય છે.

સત્તાસ્થાનકો :- સામાન્યથી ૯૩ આદિ પ્રથમના ચાર સત્તાસ્થાનો હોય છે.

સંવેધ :- ૨૮ના બંધે ૨૯ આદિ બન્ને ઉદયસ્થાનો હોય છે. અને ૨૯ના ઉદયે વૈક્રિયનો ૧ અને ૩૦ના ઉદયે વૈક્રિયનો ૧ અને સામાન્ય મનુષ્યના ૧૪૪ એમ ૧૪૫ કુલ ૧૪૬ ઉદયભાંગા હોય છે. આહારક શરીર બનાવી, સાતમે આવી શકે છે. પરંતુ આ ગુણસ્થાનકે આહારકની સત્તા હોય તો આહારકનો બંધ પણ અવશ્ય હોય છે. અને સત્તા વિના આહારક શરીર બનાવી ન શકે, માટે અહીં તેમજ ૨૯ના બંધે આહારકના ભાંગા ઘટતા નથી.

સામાન્યથી સત્તાસ્થાન ૮૮નું ૧ અને બન્ને ઉદયસ્થાને ૧-૧ હોવાથી તેમજ દરેક ભાંગામાં પણ ૧-૧ જ હોવાથી ઉદયસ્થાન ગુણિત બે અને ઉદયભંગગુણિત ૧૪૬ સત્તાસ્થાન થાય છે.

૨૯ના બંધે પણ ૨૮ ના બંધની જેમ જ સંવેધ જાણવો. માત્ર ૮૮ ના બદલે અહીં સત્તાસ્થાન ૮૯નું સમજવું.

૩૦ના બંધે સામાન્યથી બતાવ્યા મુજબ ૨૯ અને ૩૦ એમ ૨ ઉદયસ્થાન અને તેના અનુક્રમે ૨ અને ૧૪૬ એમ કુલ ૧૪૮ ઉદયભાંગા હોય છે. સામાન્યથી ૯૨નું ૧ સત્તાસ્થાન અને ઉદયસ્થાન ગુણિત ૨ અને દરેક ભાંગામાં પણ આ ૧ જ હોવાથી ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૨૯ ના ઉદયે ૨ અને ૩૦ ના ઉદયે ૧૪૬ અને સર્વ મળી ૧૪૮ હોય છે.

૩૧ ના બંધે પણ આજ પ્રમાણે સંવેધ સમજવો, પરંતુ સત્તાસ્થાન ૯૨ ના બદલે ૯૩નું જાણવું.

અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનક :- બંધસ્થાન-બંધભાંગા :- અહીં છઠ્ઠા ભાગ સુધી અપ્રમત્તની જેમ ૨૮ આદિ ૪ અને ત્યારબાદ સાતમા ભાગે યશ :કીર્તિરૂપ ૧નું એમ ૫ બંધસ્થાનો હોય છે. દરેક બંધસ્થાનમાં ૧-૧ બંધભાંગ હોવાથી કુલ બંધભાંગા ૫.

ઉદયસ્થાન-ઉદયભાંગા :- અને આ ગુણસ્થાનકે વૈક્રિય તથા આહારક શરીરી ન હોવાથી સ્વભાવસ્થ ૩૦નું ૧ જ ઉદયસ્થાન હોય છે. અંતિમ ૩ સંઘયણનો પણ અહીં ઉદય ન હોવાથી પ્રથમના ૩ સંઘયણને છ સંસ્થાન સાથે ગુણતાં ૧૮, તેને બે વિહાયોગતિ સાથે ગુણતાં ૩૬, અને બે સ્વર સાથે ગુણતાં ૭૨ ઉદયભાંગા હોય છે.

સત્તાસ્થાનો :- ૯૩ આદિ પ્રથમના ૪, ત્યાં ૨૮નાં બંધે ૮૮નું ૧ અને ઉદયભંગ ગુણિત ૭૨, એ જ પ્રમાણે ૨૮ના બંધે ૮૮નું ૧ અને ઉદયભંગ ગુણિત ૭૨, ૩૦ના બંધે ૮૨નું ૧ અને ઉદયભંગ ગુણિત ૭૨, ૩૧ના બંધે ૮૩નું ૧ અને ઉદયભંગ ગુણિત ૭૨ અને ૧ ના બંધે ૮૩ આદિ ચારે સત્તાસ્થાનો હોય છે. અને દરેક ઉદયભંગમાં ૪-૪ હોવાથી ૭૨ને ચારે ગુણતાં ૨૮૮ અને ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૨૮૮ હોય છે.

અનિવૃત્તિ બાદર સંપરાય ગુણસ્થાનક :- અહીં ૧ બંધસ્થાન, ૧ બંધભંગ, ૩૦નું ૧ ઉદયસ્થાન અને ૭૨ ઉદયભાંગા હોય છે. ઉપશમશ્રેણિમાં ૯૩ આદિ ૪ તથા ક્ષપકશ્રેણિમાં ૧૩ પ્રકૃતિનો ક્ષય ન થાય ત્યાં સુધી ૯૩ આદિ પ્રથમના ૪ અને ૧૩ પ્રકૃતિનો ક્ષય થયા પછી ૮૦-૭૯-૭૬ અને ૭૫ આ ૪ એમ ૮ સત્તાસ્થાનો હોય છે.

બીજા અને ત્રીજા સંઘયણના ઉદયવાળા ૪૮ ભાંગા ઉપશમશ્રેણિમાં જ હોવાથી પ્રથમના ૪-૪ માટે કુલ ૧૯૨ અને પ્રથમ સંઘયણના ઉદયવાળા સર્વ પ્રશસ્ત પ્રકૃતિ ના ઉદયવાળા ૧ ભાંગામાં ૮ અને શેષ ૨૩ ભાંગાઓમાં તીર્થકર પરમાત્મા ન હોવાથી ૮૦ અને ૭૬ વિના ૬-૬ માટે ૨૩ ને ૬ એ ગુણતાં ૧૩૮ એમ ઉદયભંગ ગુણિત સર્વ સત્તાસ્થાનો ૩૩૮ હોય છે.

સૂક્ષ્મ સંપરાય ગુણસ્થાનક :- નવમા ગુણસ્થાનકમાં બતાવ્યા મુજબ અહીં ૧ બંધસ્થાન, ૧ બંધભાંગો, ૩૦નું ૧ ઉદયસ્થાન, ઉદયભાંગા ૭૨, અને સત્તાસ્થાન ઉપશમશ્રેણિ આશ્રયી પ્રથમના ૪ અને ક્ષપકશ્રેણિ આશ્રયી ૮૦ આદિ ૪ એમ ૮ હોય છે. ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાન પણ નવમા ગુણસ્થાનકની જેમ ૩૩૮ હોય છે.

ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક :- અહીં બંધસ્થાન તથા બંધભાંગા નથી. ઉદયસ્થાન ૩૦નું ૧, ઉદયભંગ ૭૨ અને સત્તાસ્થાન સામાન્યથી ૯૩ આદિ ૪ અને દરેક ઉદયભાંગામાં પણ આ ૪-૪ હોવાથી ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૨૮૮ હોય છે.

ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનક :- અહીં ઉદયસ્થાન ૩૦નું ૧, પરંતુ આ ગુણસ્થાનકે પ્રથમ સંઘયણનો જ ઉદય હોવાથી ઉદયભાંગા ૨૪ અને સામાન્યથી ૮૦-૭૯-૭૬ અને ૭૫ આ ચાર સત્તાસ્થાનો હોય છે. સર્વ પ્રશસ્ત પ્રકૃતિના ઉદયવાળા ૧ ભાંગામાં ૪ અને શેષ ૨૩ ભાંગામાં ૭૯ અને ૭૫ એમ ૨ હોય છે. માટે ૨૩ ને ૨ એ ગુણતાં ૪૬ અને એક ભાંગામાં ૪ એમ ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૫૦ છે.

સયોગી કેવળી ગુણસ્થાનક :- અહીં સામાન્યથી ઉદયસ્થાન પ્રસંગે બતાવેલ ૨૦-૨૧-૨૬-૨૭-૨૮-૨૯-૩૦ અને ૩૧ના આ ૮ ઉદયસ્થાનો હોય છે. અને ઉદયસ્થાનવાર તેમજ કુલ ઉદયભંગની સંખ્યા આ પ્રમાણે ૨૦નો ૧, ૨૧નો ૧, ૨૬ના ૬, ૨૭નો ૧, ૨૮ના ૧૨, ૨૯ના ૧૩, ૩૦ના ૨૫ અને ૩૧નો ૧ કુલ ૬૦, સત્તાસ્થાન સામાન્યથી ૮૦ આદિ ૪ ત્યાં ૨૦-૨૬ અને ૨૮ના ઉદયે સામાન્ય કેવળી જ હોવાથી ૭૯-૭૫ એમ ૨-૨ તેથી ૬, ૨૧-૨૭ અને ૩૧ના ઉદયે તીર્થકર કેવળી જ હોવાથી ૮૦ -૭૬ આ ૨-૨ તેથી ૬, ૨૯ અને ૩૦ના ઉદયે બન્ને પ્રકારના કેવળી ભગવંતો હોવાથી ૪-૪ માટે ૮ એમ ઉદયસ્થાન ગુણિત સત્તાસ્થાનો ૨૦ થાય છે.

ઉદયભંગ ગુણિત સત્તાસ્થાનો :- ૨૦ના ઉદયે ૭૯ અને ૭૫ એમ ૨, ૨૧-૨૭ અને ૩૧ના ઉદયે ૮૦ અને ૭૬ આ ૨-૨ તેથી ૬. ૨૬ના ઉદયે ૬ ભાંગામાં ૭૯-૭૫ આ ૨-૨ માટે ૧૨, ૨૮ ના ઉદયે ૧૨ ભાંગામાં આ જ ૨-૨ તેથી ૨૪, ૨૯ ના ઉદયે સ્વરના નિરોધ બાદના સામાન્ય કેવળીના ૧૨ માં આ જ ૨-૨ તેથી ૨૪ અને તીર્થકર કેવળીને ઉચ્છ્વાસના નિરોધ બાદના ૧ માં ૮૦ અને ૭૬ આ ૨ કુલ ૨૬, ૩૦ના ઉદયે સામાન્ય કેવળીના ૨૪માં ૭૯ અને ૭૫ હોવાથી ૪૮ અને સ્વરના નિરોધ પછીના તીર્થકરના ૧ માં ૮૦-૭૬ એમ ૨ કુલ ૫૦ એ પ્રમાણે ઉદયભંગ ગુણિત કુલ સત્તાસ્થાનો ૧૨૦ થાય.

અયોગી કેવળી ગુણસ્થાનક :- અહીં તીર્થકર કેવળીને ૮નું અને સામાન્ય કેવળીને ૮નું એમ બે ઉદયસ્થાન અને બન્ને ઉદયસ્થાનનો ૧-૧ તેથી કુલ ૨ ઉદયભંગ, સત્તાસ્થાન સામાન્યથી ૮૦-૭૯-૭૬-૭૫-૮ અને ૮ એમ ૬ હોય છે. ત્યાં તીર્થકર કેવળીને નવના ઉદયે ભવના દ્વિચરમ સમય સુધી ૮૦ અને ૭૬ અને ચરમ સમયે ૮ એમ ૩ અને સામાન્ય કેવળીના ૮ ના ઉદયે ભવના દ્વિચરમ સમય સુધી ૭૯ અને ૭૫ અને ચરમ સમયે ૮ એમ ૩, તેથી ઉદયસ્થાન ગુણિત તેમજ ઉદયભંગ ગુણિત કુલ સત્તાસ્થાનો ૬ હોય છે.

ઇતિ સત્તાપ્રકરણ સારસંગ્રહ સમાપ્ત

- : અથ સત્તાપ્રકરણ પ્રશ્નોત્તરી :-

- પ્ર. ૧ સમ્યક્ત્વ મોહનીય તથા મિશ્રમોહનીય બંધ વિના જ ઉદયાદિ ત્રણમાં પ્રાપ્ત થાય છે. તો બંધાયેલ કર્મનો જ ઉદય થાય છે. એમ કેમ કહેવાય ?
- ઉ. આ બે પ્રકૃતિઓ સ્વસ્વરૂપે બંધાતી નથી, પરંતુ બંધાયેલ મિથ્યાત્વના કર્મદલિકને જ ઔપશમિક સમ્યક્ત્વરૂપ વિશુદ્ધિના વશથી રસ ઘટાડીને સમ્યક્ત્વ અને મિશ્રમોહનીયરૂપે બનાવે છે. તેથી બંધાયેલ કર્મનો જ ઉદય થાય છે, એમ કહેવામાં હરકત નથી.
- પ્ર. ૨ એવું ક્યું કર્મ છે કે જેનો ઉદીરણા વિના કેવળ ઉદય મિશ્રગુણસ્થાને હોતો જ નથી ?
- ઉ. આયુષ્યકર્મ.
- પ્ર. ૩ એવાં ક્યાં મૂળકર્મો છે કે જેમની ઉદીરણા સાતમા ગુણસ્થાનકથી હોતી જ નથી ?
- ઉ. વેદનીય અને આયુષ્યકર્મ.
- પ્ર. ૪ કેટલા કાળ સુધી કઈ કઈ પ્રકૃતિઓનો ઉદીરણા વિના પણ કેવળ ઉદય હોઈ શકે ?
- ઉ. બે વેદનીય અને મનુષ્યાયુ એ ત્રણ પ્રકૃતિઓનો દેશોનપૂર્વકોડવર્ષ, પાંચ નિદ્રા, ત્રસત્રિક, મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિયજાતિ સૌભાગ્ય, આદેયદ્વિક, તીર્થકર નામકર્મ અને ઉચ્ચગોત્ર એ પંદરનો અંતર્મુહૂર્ત, પાંચ જ્ઞાનાવરણ, ચાર દર્શનાવરણ, પાંચ અંતરાય, ત્રણવેદ, સમ્યક્ત્વમોહનીય, મિથ્યાત્વમોહનીય, મનુષ્યાયુ વિના ત્રણ આયુ અને સંજ્વલન લોભ આ ૨૩ પ્રકૃતિઓનો એક આવલિકા સુધી કેવળ ઉદય હોય છે.
- પ્ર. ૫ શરૂઆતના મિથ્યાત્વાદિ ગુણસ્થાનકે ન બંધાય અને ઉપરના અમુક ગુણસ્થાનકોમાં જ બંધાય એવી કઈ કર્મપ્રકૃતિઓ છે ?
- ઉ. આહારકદ્વિક અને જિનનામ.
- પ્ર. ૬ એવું ક્યું મૂળકર્મ છે કે જેનો સર્વથા ઉદયવિચ્છેદ થાય છતાં ફરીથી ઉદયમાં આવી શકે ?
- ઉ. મોહનીયકર્મ, તેનો ઉપશાંતમોહગુણસ્થાને સર્વથા ઉદયવિચ્છેદ થાય છે અને ત્યાંથી પડતાં દશમે અથવા ચોથે ગુણસ્થાનકે ફરી ઉદય શરૂ થાય છે.
- પ્ર. ૭ બંધ આદિ ચારેના ક્યા ચાર પ્રકારો છે ?
- ઉ. બંધ આદિ ચારેના પ્રકૃતિ, સ્થિતિ, રસ અને પ્રદેશ અથવા ભૂયસ્કાર, અલ્પતર, અવસ્થિત અને અવક્તવ્ય અથવા સાદિ વગેરે એમ ચાર પ્રકાર છે.
- પ્ર. ૮ અજઘન્ય તથા અનુત્કૃષ્ટમાં શું તફાવત છે ?
- ઉ. અજઘન્યમાં જઘન્ય સિવાય ઉત્કૃષ્ટ સુધીના દરેક ભેદોનો અને અનુત્કૃષ્ટમાં ઉત્કૃષ્ટ સિવાય જઘન્ય સુધીના દરેક ભેદોનો સમાવેશ થઈ જાય છે. વળી ઉત્કૃષ્ટ અને જઘન્ય સિવાયના દરેક ભેદો અપેક્ષા-વિશેષથી અજઘન્ય અને અનુત્કૃષ્ટ બન્નેમાં ગણી શકાય છે.
- પ્ર. ૯ ઉત્કૃષ્ટ અને જઘન્ય સિવાયના દરેક ભેદો અજઘન્ય અને અનુત્કૃષ્ટમાં આવી જાય તો અજઘન્ય કે અનુત્કૃષ્ટરૂપ એક જ ભેદ ન પાડતાં બે ભેદ પાડવાનું શું કારણ ?
- ઉ. પ્રકૃતિ આદિનો વિચાર જઘન્યથી અને ઉત્કૃષ્ટથી એમ મુખ્યત્વે બે પ્રકારે કરવામાં આવે છે. તેથી જ્યારે જઘન્યને લક્ષ્યમાં રાખીને વિચાર કરવામાં આવે ત્યારે શેષ સઘળા ભેદોને અજઘન્ય અને જ્યારે ઉત્કૃષ્ટને લક્ષ્યમાં રાખીને વિચાર કરવામાં આવે ત્યારે શેષ સઘળા ભેદોને અનુત્કૃષ્ટ કહેવાય છે. આ હકીકત ધ્યાનમાં રાખવા આ બે

ભેદો પાડેલ છે. પણ જો જઘન્ય કે ઉત્કૃષ્ટને લક્ષ્યામાં ન રાખીએ તો જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ સિવાયના શેષ દરેક ભેદો ગમે તે એકમાં આવી શકે.

પ્ર. ૧૦ સર્વ ઉત્તર પ્રકૃતિઓના ૨૮ બંધસ્થાનમાંથી ૪થા ગુણસ્થાને કેટલાં બંધસ્થાનો ઘટી શકે ? અને તે કઈ રીતે ?

ઉ. ચતુર્થ ગુણસ્થાને ૬૩ થી ૬૬ સુધીના ચાર બંધસ્થાનો ઘટી શકે, ત્યાં જ્ઞાનાં ૫, દર્શાં ૬, વેદાં ૧, મોહાં ૧૭, ગોત્ર (ઉચ્ચ) ૧, અને અંતં ૫ એમ છ કર્મની ૩૫ સહિત દેવપ્રાયોગ્ય નામકર્મની ૨૮ પ્રકૃતિઓ બાંધે ત્યારે ૬૩નું તે જ ૬૩ જિનનામ અથવા દેવાયુ સહિત બાંધે ત્યારે અથવા દેવપ્રાયોગ્ય નામકર્મની ૨૮ પ્રકૃતિઓના બદલે મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૮ બાંધે ત્યારે એમ ત્રણ રીતે ૬૪નું, તે જ પૂર્વોક્ત ૬૩ જિનનામ અને દેવાયુ એ બન્ને સહિત બાંધે ત્યારે, અથવા મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૬૪ મનુષ્યાયુ કે જિનનામ સહિત બાંધે ત્યારે-એમ ત્રણ રીતે ૬૫નું, અને જ્યારે જિનનામ તથા મનુષ્યાયુ એ બન્ને સહિત પૂર્વોક્ત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૬૪ બાંધે ત્યારે ૬૬નું બંધસ્થાન થાય છે.

પ્ર. ૧૧ સર્વ ઉત્તર પ્રકૃતિઓના ૨૬ ઉદયસ્થાનોમાંથી આઠમા ગુણસ્થાને કેટલાં ઉદયસ્થાનો હોય ? અને તે કઈ રીતે ?

ઉ. આઠમા ગુણસ્થાનકે ૫૧ થી ૫૪ સુધીના ચાર ઉદયસ્થાનો હોય. ત્યાં જ્ઞાં ૫, દાં ૪, વેં ૧, મોં ૪ (મનુષ્ય) આયુ ૧, (મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય) નામકર્મની ૩૦, (ઉચ્ચ) ગોત્ર ૧, અને અંતં ૫, એમ ઓછામાં ઓછું ૫૧નું, તેમાં ભય, જુગુપ્સા અને નિદ્રાદ્વિકમાંથી એક એ ત્રણમાંથી કોઈપણ એકનો ઉદય થાય ત્યારે ત્રણ રીતે ૫૨નું તે જ ત્રણમાંથી કોઈપણ બેનો ઉદય થાય ત્યારે ત્રણ રીતે ૫૩નું અને ત્રણનો ઉદય સાથે થાય ત્યારે એક રીતે ૫૪નું ઉદયસ્થાન થાય છે.

પ્ર. ૧૨ સર્વોત્તરપ્રકૃતિના ૪૮ સત્તાસ્થાનોમાંથી સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે કેટલાં અને ક્યા ક્યા સત્તાસ્થાનો હોય ? તેમજ તેમાં ક્યા કર્મની કેટલી પ્રકૃતિઓ હોય ?

ઉ. ૧૪૦, ૧૪૧, ૧૪૪, અને ૧૪૫ એ ચાર સત્તાસ્થાનો સાસ્વાદન ગુણસ્થાને હોય. ત્યાં જ્ઞાં ૫, દાં ૮, વેં ૨, મોં ૨૮, આં ૧, નાં ૮૮, ગોં ૨ અને અંતં ૫ એમ ઓછામાં ઓછું ૧૪૦ પ્રકૃતિઓનું સત્તાસ્થાન હોય અને આહારક ચતુષ્કની સત્તા હોય ત્યારે ૧૪૪નું, વળી તે બન્ને સત્તાસ્થાનોમાં પરભવના અન્ય આયુષ્યની સત્તા વધે ત્યારે અનુક્રમે ૧૪૧નું અને ૧૪૫નું એમ કુલ ચાર સત્તાસ્થાનો હોય છે.

પ્ર. ૧૩ બંધ, ઉદય, ઉદીરણા અને સત્તા આશ્રયી ક્યા ક્યા મૂળ કર્મનો અવક્તવ્ય સંભવતો નથી ?

ઉ. બંધ આશ્રયી વેદનીયનો, ઉદય આશ્રયી મોહનીય સિવાય સાત કર્મનો, ઉદીરણા આશ્રયી જ્ઞાનાવરણા, દર્શનાવરણા, અંતરાય, નામ તથા ગોત્રકર્મ એ પાંચનો અને સત્તા આશ્રયી એક પણ મૂળકર્મનો અવક્તવ્ય સંભવતો નથી.

પ્ર. ૧૪ કેવલિ - સમુદ્ઘાતમાં સામાન્ય કેવલી અને તીર્થંકર કેવલીને બીજા સમયે નામકર્મની ૨૬ અને ૨૭ પ્રકૃતિઓનો ઉદય એક સમય જ હોય છે. અને તે અલ્પતરોદય કહેવાય છતાં તે બન્ને ઉદય અવસ્થિતોદય કેમ કહેવાય ?

ઉ. કેવલિ - સમુદ્ઘાતના બીજા સમય આશ્રયી ૨૬ અને ૨૭ પ્રકૃતિના અવસ્થિતોદય ઘટતા નથી, પરંતુ કેવલિ-સમુદ્ઘાતમાં જ છઠ્ઠા અને સાતમા સમયે આ બન્ને ઉદયસ્થાનો બે સમય રહેતાં હોવાથી પહેલા સમયે ભૂયસ્કારરૂપે પ્રાપ્ત થાય છે અને બીજા સમયે અવસ્થિતોદયરૂપે પ્રાપ્ત થાય છે. તેમ જ છઠ્ઠાજીવોને પણ ૨૬ અને ૨૭ના ઉદયસ્થાનો અંતર્મુહૂર્ત તથા તેથી પણ અધિક ઘણા કાળ સુધી ઘટતાં હોવાથી અવસ્થિતોદય કહી શકાય.

પ્ર. ૧૫ ચૌદમા ગુણસ્થાનકના દ્વિચરમ સમયે નીચગોત્રનો ક્ષય થવાથી ઉચ્ચગોત્રરૂપ એકનું સત્તાસ્થાન ચૌદમા ગુણસ્થાનકના ચરમસમયરૂપ એક જ સમય હોવાથી ગોત્રકર્મના બે અને એક પ્રકૃતિરૂપ બે અવસ્થિત સત્તાસ્થાનો

કેમ કહેવાય ? તેમજ ઉચ્ચગોત્રરૂપ એકની સત્તા ૧૪મા ગુણસ્થાનકના ચરમ સમયે હોવાથી અને ત્યાંથી પડવાનો અભાવ હોવાથી બે પ્રકૃતિની સત્તારૂપ ગોત્રકર્મનો ભૂયસ્કાર કેમ થાય ?

- ઉ. અહીં આ અપેક્ષાએ એક પ્રકૃતિની સત્તાસ્વરૂપ અવસ્થિત અને બે પ્રકૃતિની સત્તાસ્વરૂપ ભૂયસ્કાર જણાવેલ નથી. પરંતુ તેઉકાય અને વાયુકાયમાં ઉચ્ચગોત્રની ઉદ્ભવના કર્યા પછી ઘણાં કાળ સુધી કેવળ નીચગોત્રરૂપ એકની સત્તા હોય છે. તેથી નીચગોત્ર આશ્રયી એક પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન અવસ્થિતરૂપે છે. અને તે જ જીવ તેઉકાય - વાયુકાયમાંથી નીકળી અન્ય એકેન્દ્રિયાદિકમાં જઈ ઉચ્ચગોત્રનો બંધ કરે ત્યારે બેની સત્તારૂપ ભૂયસ્કાર પણ થાય છે.
- પ્ર. ૧૬ એવું ક્યું ગુણસ્થાનક છે કે જ્યાં જેટલી પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય તેટલી પ્રકૃતિઓની ઉદીરણા પણ હોય જ ? તેમજ પહેલે ગુણસ્થાનકે ઉદય હોવા છતાં કેટલી અને કઈ કઈ પ્રકૃતિની ઉદરીણા ન પણ હોય એવું બની શકે ?
- ઉ. મિશ્રગુણસ્થાનકે જેટલી પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય છે, તે દરેક પ્રકૃતિઓની ઉદીરણા પણ હોય જ છે. અને પ્રથમ ગુણસ્થાનકે -ચરમાવલિકામાં ચાર આયુષ્યનો, પ્રથમસ્થિતિની ચરમાવલિકામાં મિથ્યાત્વનો તેમજ શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થયા બાદ ઇન્દ્રિયપર્યાપ્તિ પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી નિદ્રાપંચકનો એમ દશ પ્રકૃતિઓનો ઉદીરણા વિના કેવળ ઉદય હોય છે.
- પ્ર. ૧૭. ઉદયના ચરમસમય પછી પણ જે પ્રકૃતિઓની સત્તા હોય છતાં ચરમાવલિકામાં જેનો કેવળ ઉદય હોય પણ ઉદીરણા ન હોય તેવી પ્રકૃતિઓ કેટલી અને કઈ કઈ ?
- ઉ. મિથ્યાત્વ, પુરુષવેદ, અને સમ્યક્ત્વમોહનીય એ ત્રણ અથવા સ્ત્રીવેદ, નપુંસકવેદ અને સંજવલન લોભ સહિત કુલ છ.
- પ્ર. ૧૮. ઉદય તથા સત્તાનો એકી સાથે વિચ્છેદ થવા છતાં જે પ્રકૃતિઓનો ઉદીરણા વિના કેવળ ઉદય આવલિકા કરતાં પણ વધારે કાળ હોય તેવી પ્રકૃતિઓ કેટલી અને કઈ કઈ ?
- ઉ. મનુષ્યગતિ, મનુષ્યાયુ, ત્રસત્રિક, સૌભાગ્ય, આદ્યદિક, ઉચ્ચગોત્ર, તીર્થકર નામકર્મ, પંચેન્દ્રિયજાતિ અને બે વેદનીય આ તેર પ્રકૃતિઓનો ચૌદમા ગુણસ્થાનકના ચરમસમયે ઉદય-સત્તાનો સાથે વિચ્છેદ હોવા છતાં ચૌદમા ગુણસ્થાનકના અંતર્મૂર્ત્ત કાળ પ્રમાણ ઉદીરણા વિના કેવળ ઉદય હોય છે અને તે કાળ આવલિકાથી વધારે છે. વળી આ તેરમાંથી મનુષ્યાયુ અને બે વેદનીયનો ઉત્કૃષ્ટથી દેશોન પૂર્વકોડ વર્ષ સુધી પણ ઉદીરણા વિના ઉદય હોઈ શકે છે.
- પ્ર. ૧૯ મિથ્યાદષ્ટિને અનંતાનુબંધિનો ઉદય ન હોય ત્યારે જઘન્યથી મોહનીય સંબંધી સાત પ્રકૃતિનું ઉદયસ્થાન હોય છે તેથી તેને વિગ્રહગતિમાં સર્વોત્તરપ્રકૃતિનું ઠપનું ઉદયસ્થાન કેમ ન ઘટે ?
- ઉ. મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે અનંતાનુબંધિના ઉદય રહિત જઘન્યથી મોહનીયનું સાત પ્રકૃતિનું ઉદયસ્થાન પર્યાપ્ત સંજિ-પંચેન્દ્રિયને જ હોય છે અને તે પ્રથમાવલિકામાં કાળ કરતો નથી, તેથી વિગ્રહગતિમાં સાતનો ઉદય ઘટતો ન હોવાથી સર્વોત્તરપ્રકૃતિનું ઠપનું ઉદયસ્થાન પણ ઘટતું નથી.
- પ્ર. ૨૦ નામકર્મના બાર સત્તાસ્થાનોમાં એવાં ક્યાં સત્તાસ્થાનો છે કે જે બે રીતે પ્રાપ્ત થાય ? અને તે કઈ રીતે ?
- ઉ. ત્રસપણું નહિ પામેલ અથવા એકેન્દ્રિયમાં જઈ વૈક્રિય અષ્ટકની ઉદ્ભવના કરેલ એકેન્દ્રિયાદિ જીવોને વૈક્રિય અષ્ટક, આહારકચતુષ્ક અને જિનનામ એ તેર વિના ૮૦નું અથવા ક્ષપકશ્રેણિમાં ૯૩ની સત્તાવાળાને નામકર્મની તેર પ્રકૃતિઓનો ક્ષય થયા પછી નવમા ગુણસ્થાનકના બીજા ભાગથી ૮૦નું સત્તાસ્થાન હોય છે. આ રીતે ૮૦નું સત્તાસ્થાન બે રીતે થાય છે. વળી એકેન્દ્રિયાદિમાંથી આવેલ ૮૦ની સત્તાવાળા પંચેન્દ્રિયને પર્યાપ્તાવસ્થામાં વૈક્રિયચતુષ્ક અને દેવદિકના અથવા વૈક્રિયચતુષ્ક અને નરકદિકના બંધકાલે છની સત્તા બે રીતે વધવાથી ૮૬નું સત્તાસ્થાન પણ બે રીતે થાય છે.
- પ્ર. ૨૧ સર્વોત્તરપ્રકૃતિના ૪૮ સત્તાસ્થાનોમાં અગિયાર તથા બારનું સત્તાસ્થાન અયોગીના ચરમ સમયે અને ૯૪ તથા ૯૫નું સત્તાસ્થાન ક્ષીણમોહના ચરમ સમયે એક સમય માત્ર હોવાથી એ ચાર વર્જિત શેષ ૪૪ સત્તાસ્થાનો

અવસ્થિત કહ્યાં છે. ત્યાં ૮૪ અને ૮૫ની જેમ ૮૮ અને ૮૯નું સત્તાસ્થાન પણ ક્ષીણમોહના ચરમ સમયે એક સમયમાત્ર હોવાથી આ બે સત્તાસ્થાનો પણ અવસ્થિત કેમ કહેવાય ?

- ઉ. ૮૮ અને ૮૯ આ બે સત્તાસ્થાનો ક્ષીણમોહના ચરમસમયે એક સમયમાત્ર હોવાથી ત્યાં અવસ્થિતરૂપે ઘટતાં નથી. પરંતુ જે જીવોને ક્ષીણમોહના ચરમસમયે ૮૪ અને ૮૫ની સત્તા થશે તે જીવોને ક્ષપકશ્રેણિમાં નવમા ગુણસ્થાનકે જ્યારે માનનો ક્ષય થાય ત્યારે અંતર્મુહૂર્ત કાળ સુધી સંજ્વલન માયા, લોભ અને નિદ્રાદ્વિક એ ચારની સત્તા અધિક હોવાથી તે વખતે ૮૮ અને ૮૯ આ બે સત્તાસ્થાનો અવસ્થિતરૂપે પ્રાપ્ત થાય છે. માટે કોઈ દોષ નથી.
- પ્ર. ૨૨ આ ૪૮ સત્તાસ્થાનોમાં એવું ક્યું સત્તાસ્થાન છે કે જેમાં એક જ પ્રકૃતિ બે વાર ગણવામાં આવેલ છે ?
- ઉ. ૧૨૮ સત્તાસ્થાનમાં ચાલુ ભવનું તિર્યંચાયુ અને આવતા ભવનું બંધાયેલ તિર્યંચાયુ એમ એક જ તિર્યંચાયુરૂપ પ્રકૃતિ બે વાર ગણવામાં આવે છે.
- પ્ર. ૨૩ મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે સર્વાત્તરપ્રકૃતિના કુલ કેટલાં અને ક્યાં ક્યાં સત્તાસ્થાનો હોય ?
- ઉ. મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે ૧૨૭, ૧૨૮, ૧૩૦, ૧૩૧ આ ચાર તથા ૧૩૬ થી ૧૪૨ એ સાત તેમજ ૧૪૪ અને ૧૪૫ એમ કુલ તેર સત્તાસ્થાનો ટીકાકારના લખવા મુજબ ઘટે છે. ૧૨૯નું સત્તાસ્થાન ટીકાકારશ્રીએ માત્ર ક્ષપકશ્રેણિમાં નવમા ગુણસ્થાનકે બતાવ્યું છે. પણ ૧૨૭ ની સત્તાવાળા તેઉકાય અને વાયુકાય ત્યાંથી કાળ કરી પૃથ્વીકાયાદિમાં જઈ મનુષ્યદ્વિકનો બંધ કરે ત્યારે ૧૨૯નું સત્તાસ્થાન પણ પહેલે ગુણસ્થાનકે ઘટી શકે એમ મને લાગે છે. વળી ટીપ્પણીમાં જણાવ્યા મુજબ ૧૪૩નું સત્તાસ્થાન પણ પહેલા ગુણસ્થાનકે માનવામાં આવે તો કુલ પંદર સત્તાસ્થાનો ઘટે. પછી તો બહુશ્રુતો જાણે.
- પ્ર. ૨૪ તે તે કર્મનો જે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ બતાવેલ છે તે બંધ તે તે વિવક્ષિત સમયે બંધાયેલ સંપૂર્ણ કર્મલતાની અપેક્ષાએ છે કે બીજી કોઈ રીતે ?
- ઉ. વિવક્ષિત સમયે બંધાયેલ સંપૂર્ણ કર્મલતાની અપેક્ષાએ નહિ, પરંતુ તે સમયે બંધાયેલ કર્મદલિકના છેલ્લા નિષેકસ્થાનની અપેક્ષાએ હોય છે અને તેથી જ વિવક્ષિત સમયે બંધાયેલ તે તે કર્મના દલિકો પોતાના અબાધાકાળના સમયો છોડી પ્રથમ સમયથી ચરમ સમય સુધીના સ્થાનોમાં ગોઠવાય છે. અને અબાધાકાળ પૂર્ણ થતાં જ તે તે સમયમાં ગોઠવાયેલ દલિકો તે તે સમયે રસોદય કે પ્રદેશોદયથી ભોગવાઈ આત્માથી છૂટાં પડી જાય છે. દૃષ્ટાન્ત તરીકે :- જે સમયે જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો ત્રીશકોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ સ્થિતિબંધ થાય છે ત્યારે તે બંધ સમયે જ ત્રણ હજાર વર્ષ પછીના ત્રણ હજાર વર્ષ ન્યૂન ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ બધા સમયોમાં દલિકો ગોઠવાઈ જાય છે. અને અબાધાકાળના ત્રણ હજાર વર્ષ પૂર્ણ થતાં જ પહેલા સમયમાં ગોઠવાયેલ દલિક પહેલા સમયે બીજા સમયમાં ગોઠવાયેલ દલિકો બીજા સમયે ત્રીજા સમયમાં ગોઠવાયેલ દલિક ત્રીજા સમયે ભોગવાઈ આત્માથી છૂટું પડે છે. એમ જો તે કર્મમાં કરણદ્વારા કોઈ ફેરફાર ન થાય તો યાવત્ ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમના ચરમસમયે ગોઠવાયેલ દલિક બરાબર ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમના ચરમસમયે ભોગવાઈને છૂટું પડે છે. અને આ રીતે ન માનતાં જો સંપૂર્ણ કર્મલતાની અપેક્ષાએ માનીએ તો જે સમયે ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ કર્મ બંધાય તે સમયથી યાવત્ ત્રીશકોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ કાળ પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી તે કર્મના કોઈપણ દલિકો ભોગવાઈને છૂટા પડવાં ન જોઈએ, પણ તેમ નથી માટે જ જે સમયે જેટલો સ્થિતિબંધ થાય છે તે સ્થિતિબંધ તે સમયે બંધાયેલ ચરમસ્થિતિસ્થાનમાં ગોઠવાયેલ દલિકોની અપેક્ષાએ જ કહેવાય છે.
- પ્ર. ૨૫ પ્રથમ સમયથી યાવત્ દશમા સમય સુધી પ્રત્યેક સમયે સીતેર કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ મોહનીયકર્મનો બંધ કરે તો દશમા સમયે મોહનીયકર્મની કુલ કેટલી સ્થિતિસત્તા થાય ?
- ઉ. પ્રતિ-સમયે બંધાયેલ કર્મલતાના દલિકો અલગ-અલગ ગોઠવાંતા નથી પરંતુ અબાધાકાળ પછીના દરેક સ્થાનોમાં સાથે-સાથે જ ગોઠવાય છે અને પૂર્વબદ્ધ દલિકોની સાથે જ રહી તેની સમાન યોગ્યતા કે વિસમાન

યોગ્યતા પ્રાપ્ત કરે છે. એથી દશ સમય સુધી નિરંતર સિત્તેર કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ બંધ થવા છતાં દશમા સમયે પણ મોહનીયકર્મની સિત્તેર કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ જ સ્થિતિસત્તા થાય છે. પણ તેથી વધારે થતી નથી.

પ્ર. ૨૬ કોઈ એક જીવ જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો પ્રથમ અંતર્મુહૂર્તમાં પાંચ, બીજા અંતર્મુહૂર્તમાં દશ, ત્રીજા અંતર્મુહૂર્તમાં પંદર અને ચોથા અંતર્મુહૂર્તમાં વીશ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ સ્થિતિબંધ કરે તો તે જીવને ચોથા અંતર્મુહૂર્તમાં જ્ઞાનાવરણીયની કુલ સ્થિતિસત્તા કેટલી હોય ?

ઉ. ૨૫મા પ્રશ્નના ઉત્તરમાં જણાવ્યા મુજબ ચોથા અંતર્મુહૂર્તમાં જ્ઞાનાવરણીય કર્મની સ્થિતિસત્તા વીશ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ જ હોય પણ તેથી વધારે નહિ.

પ્ર. ૨૭ ઉપશાંતમોહાદિ ત્રણ ગુણસ્થાનકે બે સમય પ્રમાણ સાતા વેદનીય બંધાય છે છતાં વેદનીયકર્મનો સકષાય જીવને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકના ચરમ સમયે જે બાર મુહૂર્ત પ્રમાણ જઘન્ય સ્થિતિબંધ થાય છે તેને જ જઘન્ય સ્થિતિબંધ તરીકે કેમ ગણાવેલ છે ?

ઉ. કોઈપણ કર્મના સ્થિતિબંધ અને રસબંધ કષાયથી જ થાય છે. આ હકીકત આ જ ગ્રંથના ચોથા દ્વારની ૨૦ મી ગાથામાં જણાવેલ છે. તેથી ઉપશાંતમોહાદિ ત્રણ ગુણસ્થાનકોમાં માત્ર યોગના નિમિત્તથી જે સાતાવેદનીય બંધાય છે તે માત્ર પ્રકૃતિ અને પ્રદેશરૂપે જ બંધાય છે, પણ વાસ્તવિક સ્થિતિરૂપે બંધાતું નથી. તેથી જ વિવક્ષિત સમયે બંધાયેલ તે દલિક પછી-પછીના સમયે ભોગવાઈ ક્ષય થઈ જાય છે માટે જ બે સમય પ્રમાણ સ્થિતિબંધ થાય છે. એમ કહેવાય છે. તેથી તે બે સમય પ્રમાણ સ્થિતિબંધને જઘન્યસ્થિતિબંધમાં ગ્રહણ કરવામાં આવેલ નથી.

પ્ર. ૨૮ આ ગ્રંથમાં ટીકાકાર મહર્ષિએ દેવો, નારકો અને યુગલિકોને નિરુપકમી કહ્યાં છે. જ્યારે બૃહત્સંગ્રહણીની મૂળગાથામાં આ ઉપરાંત ત્રિષષ્ટિ શલાકા પુરુષો તથા તદ્ભવ મોક્ષગામીઓને પણ નિરુપકમી કહ્યાં છે. તો આ ભિન્નતાનું કારણ શું ? વળી જો તે બરાબર હોય તો પ્રતિવાસુદેવો વાસુદેવોના શસ્ત્રોથી જ મૃત્યુ પામે છે અને ખંધક મુનિ, ગજસુકુમાલ મુનિ આદિ અનેક ચરમશરીરીઓ પણ શસ્ત્રાદિ નિમિત્તોદ્વારા જ આયુ પૂર્ણ કરી મોક્ષમાં ગયેલ છે, તો તેઓને નિરુપકમી કેમ કહેવાય ?

ઉ. અહીં ટીકાકારશ્રીએ 'જે જીવોને આયુષ્ય પૂર્ણ થવામાં એટલે કે મૃત્યુ પામવામાં શસ્ત્રાદિ નિમિત્તો બનતાં જ નથી' તેવા જીવોને જ નિરુપકમી તરીકે ગણાવેલ છે. ત્યારે બૃહત્સંગ્રહણી આદિમાં શસ્ત્રાદિ નિમિત્તો પ્રાપ્ત થવા છતાં જે જીવોનું આયુષ્ય ઘટતું નથી તેવા જીવોને પણ નિરુપકમી કહ્યાં છે. તેથી જ પ્રતિવાસુદેવો અને ખંધક મુનિ આદિ ચરમશરીરી જીવોને જ્યારે પોતાનું આયુષ્ય પૂર્ણ થાય છે ત્યારે શસ્ત્રાદિક નિમિત્તો થાય છે પણ તે શસ્ત્રાદિક નિમિત્તોથી તેઓનું આયુષ્ય ઘટતું નથી તેથી તેઓ નિરુપકમી કહેવાય છે. આ પ્રમાણે વિવક્ષાભેદ હોવાથી પૂર્વાપર વિરોધ નથી.

પ્ર. ૨૯ "ત્રીજા આરાને અંતે યુગલિક મનુષ્યના તાડવૃક્ષતળે બેસેલ યુગલમાંથી પુરુષ તેની ઉપર ફળ પડવાથી મૃત્યુ પામ્યો, અને તે યુગલકન્યા નાભિરાજાદ્વારા સુનંદા સાથે પ્રથમ તીર્થાધિપતિ શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુને પરણાવવામાં આવી" આ પ્રમાણે અનેક ગ્રંથોમાં આવે છે. તો યુગલિકો નિરુપકમી જ હોય એમ કેમ કહેવાય ?

ઉ. આવા બનાવો ક્વચિત જ બનતા હોવાથી આશ્ચર્યરૂપ ગણાય છે. તેથી તેમાં કંઈ દોષ નથી. અથવા આવા બનાવો યુગલિકકાળ નષ્ટ થવાનું સૂચવે છે. જુઓ કાલલોકપ્રકાશ.

પ્ર. ૩૦ વામન સંસ્થાનની સ્થિતિ બાબત શું મતાન્તર છે ?

ઉ. મૂળકારશ્રીએ પાંચમા સંસ્થાન અને પાંચમા સંઘયણની ૧૮ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ સ્થિતિ બતાવી છે. ત્યાં કર્મગ્રંથ તથા આ ગ્રંથના મતે પાંચમા સંસ્થાન તરીકે 'વામન' જણાવેલ છે. જ્યારે બૃહત્સંગ્રહણી આદિ

કેટલાક ગ્રંથોમાં વામનને ચોથા સંસ્થાન તરીકે ગણાવેલ છે. તેથી તેમના મતે વામનની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ૧૬ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ છે.

પ્ર. ૩૧

કર્મપ્રકૃતિના મતે પોતપોતાની પ્રકૃતિની વર્ગોત્કૃષ્ટ સ્થિતિને મિથ્યાત્વની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિએ ભાગતાં જેટલો આવે તેટલો તે તે પ્રકૃતિઓનો એકેન્દ્રિયને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ કલ્પો છે. ત્યાં વર્ગ એટલે શું ?

ઉ.

અહીં સ્વજાતીય કર્મપ્રકૃતિઓના સમૂહને વર્ગ કહેવામાં આવે છે. જેમ :- મતિજ્ઞાનાવરણ આદિ પાંચે પ્રકૃતિઓનો સમૂહ 'જ્ઞાનાવરણીય વર્ગ' કહેવાય છે એ જ રીતે દર્શનમોહનીયની પ્રકૃતિ તે દર્શનમોહનીય વર્ગ, કષાયમોહનીય પ્રકૃતિઓનો સમૂહ તે કષાયમોહનીય વર્ગ અને નોકષાય પ્રકૃતિઓનો સમૂહ તે નોકષાયમોહનીય વર્ગ કહેવાય છે. આ પ્રમાણે દરેક કર્મમાં સ્વયં વિચારી લેવું.

પ્ર. ૩૨

શ્વાસોચ્છ્વાસ એટલે શું ? તે એક મિનીટમાં કેટલા થાય ?

ઉ.

'માનસિક ચિંતા અને શારીરિક વ્યાધિ રહિત નવયુવાન માનવને એક શ્વાસ લેવા-મૂકવામાં એટલે કે નાડીના એક ધબકારામાં જેટલો ટાઇમ લાગે તેટલા ટાઇમ પ્રમાણ' શ્વાસોચ્છ્વાસ કહેવાય છે. તે એક મિનીટમાં ૭૮૧૧ થી કંઈક અધિક થાય છે.

પ્ર. ૩૩

નવમા અને દશમા ગુણસ્થાનકે અનેક જીવ આશ્રયી પણ વિવક્ષિત સમયે એક-એક જ અધ્યવસાય હોય છે. તેથી આ બે ગુણસ્થાનકે આવેલ ત્રણે કાલવર્તી સર્વ આશ્રયી અધ્યવસાયસ્થાનો પણ આ બે ગુણસ્થાનકના કાળના જેટલાં સમયો હોય તેટલા જ હોય છે પણ તેથી વધારે નહિ, અને તે ઘણાં જ થોડા અસંખ્યાત પ્રમાણ છે. વળી મતિજ્ઞાનાવરણીય વગેરે કેટલીક પ્રકૃતિઓનો જઘન્યસ્થિતિબંધ ક્ષપકશ્રેણિમાં દશમા ગુણસ્થાનકના ચરમ સમય આદિમાં જ થાય છે. અને તેમાંની અશુભ પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય રસબંધ તથા શુભપ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ રસબંધ પણ ત્યાં જ થાય છે. તેમજ ત્યાં અનેક જીવ આશ્રયી પણ એક જ અધ્યવસાય હોય છે. જ્યારે જઘન્ય આદિ પ્રત્યેક સ્થિતિબંધમાં તે તે સ્થિતિબંધના કારણભૂત કાષાયિક અધ્યવસાયો અસંખ્ય લોકાકાશ પ્રદેશ પ્રમાણ હોય છે અને પૂર્વ પૂર્વ કરતાં પછી પછીના સ્થિતિસ્થાનમાં તે અધિક અધિક હોય છે. તેમજ જઘન્ય આદિ સ્થિતિબંધના કારણભૂત એક-એક કાષાયિક અધ્યવસાયમાં રસબંધના અધ્યવસાયો અસંખ્ય લોકાકાશપ્રદેશ પ્રમાણ કલ્પાં છે.

તો ક્ષપકશ્રેણિમાં દશમા અને નવમા ગુણસ્થાનકે જે જે પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ અથવા જઘન્ય કે ઉત્કૃષ્ટ રસબંધ થાય છે ત્યાં અસંખ્ય લોકાકાશપ્રદેશ પ્રમાણ અધ્યવસાયો કેમ હોય ?

ઉ.

જઘન્ય સ્થિતિબંધથી આરંભી પ્રત્યેક સ્થિતિસ્થાનમાં અસંખ્યલોકાકાશપ્રદેશ પ્રમાણ અને ઉત્તરોત્તર અધિક-અધિક સ્થિતિબંધના અધ્યવસાયો તેમજ સ્થિતિબંધના એક-એક અધ્યવસાયમાં રસબંધના અસંખ્ય લોકાકાશપ્રદેશ પ્રમાણ અધ્યવસાયો કહેલ છે. ત્યાં ક્ષપકશ્રેણિમાં દશમા ગુણસ્થાનક આદિમાં થતા જઘન્ય સ્થિતિબંધ, જઘન્ય રસબંધ કે ઉત્કૃષ્ટ રસબંધ લેવાના નથી, પરંતુ અભવ્ય સંજ્ઞિ-પંચેન્દ્રિયને ઓછામાં ઓછો જે અન્ત : કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ સ્થિતિબંધ થાય છે અને તે વખતે જે જઘન્ય કે ઉત્કૃષ્ટ રસબંધ થાય છે તે જઘન્ય સ્થિતિબંધાદિ લેવાના છે. અને તેથી જ અનુકૃષ્ટિ, તીવ્ર-મંદતા આદિનો વિચાર પણ મોટાભાગે અભવ્યપ્રાયોગ્ય જઘન્ય સ્થિતિસ્થાન આદિ આશ્રયીને જ કરવામાં આવેલ છે.

પ્ર. ૩૪

જે સમયે કોઈપણ કર્મનો દશકોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ સ્થિતિબંધ થાય તે સમયે પ્રથમ નિષેકસ્થાનમાં ગોઠવાયેલ દલિકનો સ્થિતિસત્તા કાળ કેટલો હોય ?

ઉ.

પ્રથમ નિષેકસ્થાનમાં ગોઠવાયેલ કર્મદલિક જો કોઈપણ કરણ ન લાગે તો એક હજાર વર્ષ પ્રમાણ અબાધાકાળ પૂર્ણ થતાં જ પ્રથમ સમયે ઉદયદ્વારા ભોગવાઈ આત્માથી છુટું પડે માટે તેનો સ્થિતિસત્તા કાળ એક સમય અધિક એક હજાર વર્ષ કહેવાય.

પ્ર. ૩૫

સંજ્ઞિ - પંચેન્દ્રિયો કેટલી અને કઈ કઈ પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ કરે ?

ઉ.

જ્ઞાનાવરણ ૫, દર્શનાવરણ ૪, સંજ્વલનચતુષ્ક, પુરુષવેદ, સાતાવેદનીય, યશ : કીર્તિ, આહારકદ્ધિક, તીર્થકર નામકર્મ, ઉચ્ચગોત્ર અને અંતરાયપંચક આ ૨૫ પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ સંજ્ઞિ-પંચેન્દ્રિયો જ કરે, તેમજ

ચાર આયુષ્યનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ સંજ્ઞિ-પંચેન્દ્રિયો પણ કરી શકે તેથી કુલ ૨૯ પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ સંજ્ઞિ-પંચેન્દ્રિય કરી શકે છે.

- પ્ર. ૩૬ એવી કઇ પ્રકૃતિઓ છે કે જેનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ પર્યાપ્ત અસંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિયો જ કરી શકે ?
- ઉ. વૈક્રિયષટ્ક.
- પ્ર. ૩૭ એકેન્દ્રિયો જ જેનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ કરી શકે એવી પ્રકૃતિઓ કઇ કઇ ?
- ઉ. નિદ્રાપંચક, અસાતાવેદનીય, મિથ્યાત્વ, પ્રથમ બાર કષાય, હાસ્યષટ્ક સ્ત્રીવેદ, નપુંસકવેદ, (વૈક્રિયષટ્ક, જિનનામ, યશ:કીર્તિ અને આહારકદ્ધિક સિવાય શેષ) નામકર્મની ૫૭ તથા નીચગોત્ર - આ ૮૫ પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ એકેન્દ્રિયો જ કરી શકે છે.
- પ્ર. ૩૮ દેવ-નારક સિવાયના એકેન્દ્રિય આદિ સર્વ જીવો જેનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ કરી શકે તેવી પ્રકૃતિઓ કઇ છે ?
- ઉ. મનુષ્યાયુ તથા તિર્યચાયુ.
- પ્ર. ૩૯ કોઇપણ મૂળકર્મના ઉત્કૃષ્ટ તથા જઘન્ય સ્થિતિબંધનો કાળ કેટલો ?
- ઉ. કોઇપણ કર્મના ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ અંતર્મુદૂર્ત અને જઘન્યકાળ એક સમય છે. વળી આયુષ્ય વિના સાતકર્મના જઘન્ય સ્થિતિબંધનો ઉત્કૃષ્ટ અને જઘન્ય એમ બન્ને પ્રકારે કાળ એક સમય જ છે. અને આયુષ્ય કર્મના જઘન્ય સ્થિતિબંધનો ઉત્કૃષ્ટ તથા જઘન્ય કાળ અંતર્મુદૂર્ત છે. આયુષ્યના આ સ્થિતિબંધનો કાળ ભોગ્યકાળની અપેક્ષાએ લખેલ છે.
- પ્ર. ૪૦ સર્વવિશુદ્ધ પર્યાપ્ત બાદર એકેન્દ્રિય કઇ કઇ પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ કરે ? શેષ પ્રકૃતિઓનો કેમ ન કરે ?
- ઉ. સર્વવિશુદ્ધ પર્યાપ્ત બાદર એકેન્દ્રિય પાંચ નિદ્રા, મિથ્યાત્વ, પ્રથમ બાર કષાય, ભય, જુગુપ્સા અને નામકર્મની ધ્રુવબંધી નવ એમ કુલ ૨૯ ધ્રુવબંધી તેમજ હાસ્ય, રતિ, મનુષ્યદ્ધિક, તિર્યચદ્ધિક, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ઔદારિકદ્ધિક, પ્રથમ સંઘયણ, પ્રથમ સંસ્થાન, શુભવિહાયોગતિ, પરાઘાત, ઉચ્છ્વાસ, ત્રસનવક અને નીચગોત્ર એમ કુલ ૫૩ પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ કરે, શેષ અસાતાવેદનીય આદિ ૩૨ પ્રકૃતિઓ પરાવર્તમાન અશુભ હોવાથી અતિવિશુદ્ધ પરિણામે બંધાતી ન હોવાથી તેઓના જઘન્ય સ્થિતિબંધ ન કરે.
- પ્ર. ૪૧ અનાદિ મિથ્યાદષ્ટિ પ્રથમ ઉપશમ સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ વખતે જેમ અંતરકરણ કરી મિથ્યાત્વની સર્વોપશમના કરે છે. તેમ અંતરકરણ કરી અનંતાનુબંધિ ઉપશમ કરે કે ન કરે ?
- ઉ. મિથ્યાત્વની જેમ અંતરકરણ કરી અનંતાનુબંધિનો પણ ઉપશમ કરે એમ લાગે છે, પરંતુ તેવા અક્ષરો ક્યાંય જોવામાં કે જાણવામાં આવેલ નથી. છતાં મિથ્યાત્વના ઉપલક્ષણથી અનંતાનુબંધિનો ઉપશમ કરે. એમ માનવામાં હરકત લાગતી નથી. વળી જો કદાચ ઉપશમ ન કરે તો ક્ષયોપશમ તો કરે જ. અન્યથા ઉપશમ સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ જ ન થાય.
- પ્ર. ૪૨ વેદનીય સિવાય સાથે બંધાતાં દરેક મૂળકર્મને સ્થિતિને અનુસારે દલિકનો ભાગ મળે છે. તો આયુષ્યકર્મ કરતાં નામકર્મ તથા ગોત્રકર્મનો સ્થિતિબંધ સંખ્યાતગુણ હોવાથી આ બન્ને કર્મને આયુષ્યકર્મ કરતાં સંખ્યાતગુણ દલિક મળવાં જોઈએ તો વિશેષાધિક કેમ કહેલ છે ?
- ઉ. આયુષ્ય કરતાં નામ અને ગોત્રકર્મની સ્થિતિ સંખ્યાતગુણ હોવા છતાં આયુષ્યની પ્રધાનતા હોવાથી તથાસ્વભાવે જ આયુષ્યકર્મના પ્રથમ સ્થિતિસ્થાનથી જ તેમાં દલિકો ઘણાં ઘણાં ગોઠવાય છે, જ્યારે નામ અને ગોત્રકર્મના પ્રથમાદિ સ્થિતિસ્થાનોમાં આયુષ્ય કરતાં ઘણાં ઓછાં ઓછાં દલિકો ગોઠવાય છે. માટે આયુષ્ય કરતાં આ બન્ને કર્મની સ્થિતિ સંખ્યાતગુણ હોવા છતાં દલિકો વિશેષાધિક જ પ્રાપ્ત થાય છે. આ તો પંચમ કર્મ ૦ ગા ૦ ૮૦ ની ટીકાનુસાર યુક્તિ માત્ર છે. પરંતુ તે જ ટીકામાં જણાવેલ છે કે..... નિશ્ચયથી તો અહીં શ્રી જિનવચન જ પ્રમાણભૂત છે. આ જ પ્રમાણે પછીના પ્રશ્નોત્તરમાં સમજવું.

- પ્ર. ૪૩ જ્ઞાનાવરણીય વગેરે ત્રણ કર્મો કરતાં મોહનીયનો સ્થિતિબંધ સંખ્યાતગુણ હોવા છતાં તેને દલિકો વિશેષાધિક જ કેમ મળે છે ?
- ઉ. મોહનીયકર્મમાં માત્ર મિથ્યાત્વમોહનીયનો જ સ્થિતિબંધ જ્ઞાનાવરણીય વગેરે ત્રણ કર્મો કરતાં સંખ્યાતગુણ છે. શેષ મોહનીયકર્મની સઘળી પ્રકૃતિઓનો સંખ્યાત ગુણ નથી. પરંતુ કેટલીક પ્રકૃતિઓનો વિશેષાધિક અને કેટલીકનો જ્ઞાનાવરણીય આદિ ત્રણથી પણ ઓછો સ્થિતિબંધ છે, તેથી જ્ઞાનાવરણીય આદિ ત્રણ કર્મ કરતાં મોહનીયને દલિકભાગ વિશેષાધિક જ મળે છે.
- પ્ર. ૪૪ બીજા કર્મોની જેમ વેદનીયકર્મના પુદ્ગલો થોડાં હોય તો સ્પષ્ટ અનુભવ કેમ ન થાય ?
- ઉ. વેદનીયકર્મના પુદ્ગલો ચાર પ્રકારના આહારમાંથી અશન જેવાં અને શેષ કર્મના પુદ્ગલો સ્વાદિમ આહાર જેવાં કહેલ છે. તેથી જેમ - દાળ, ભાત, શાક, રોટલી વગેરે અશનરૂપ આહાર પુરતા પ્રમાણમાં હોય તો જ તૃપ્તિરૂપ સ્વકાર્ય કરી શકે અને તજ, એલાયચી, સોપારી વગેરે સ્વાદિમ આહાર બહુ જ અલ્પ પ્રમાણમાં હોય તો પણ તૃપ્તિરૂપ સ્વકાર્ય કરી શકે છે. તે જ રીતે અહીં પણ સમજી લેવું.
- પ્ર. ૪૫ તીર્થંકર નામકર્મના નિકાચિત બંધની શરૂઆત કોણ કરે ? અને ક્યારે કરે ?
- ઉ. તીર્થંકર નામકર્મના નિકાચિત બંધની શરૂઆત મનુષ્ય જ કરે અને તે તીર્થંકરના ભવથી પહેલાંના ત્રીજા ભવમાં જ કરે, તે માટે જુઓ-આવશ્યક ચૂર્ણિ પૃષ્ઠ ૩૭૩, ગાથા નં.-૭૪૩, ૭૪૮.
- પ્ર. ૪૬ એવી કઈ પ્રકૃતિઓ છે કે જેની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ વિશુદ્ધિએ બંધાય અને શુભ ગણાય ?
- ઉ. દેવ, મનુષ્ય અને તિર્યંચ એ ત્રણ આયુષ્યની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ વિશુદ્ધિએ બંધાય અને તેથી તે શુભ ગણાય છે.
- પ્ર. ૪૭ પુણ્યપ્રકૃતિઓમાં એવી કઈ કઈ પ્રકૃતિઓ છે કે જેઓનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ ઉત્કૃષ્ટ અને જઘન્ય સ્થિતિબંધે જઘન્ય રસ બંધાય ?
- ઉ. દેવાયુ, મનુષ્યાયુ અને તિર્યંચાયુ આ ત્રણ આયુષ્યનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધે ઉત્કૃષ્ટ અને જઘન્ય સ્થિતિબંધે જઘન્ય રસબંધ થાય છે.
- પ્ર. ૪૮ ઉપરના પ્રશ્નમાં જણાવેલ ત્રણ આયુષ્ય સિવાય શેષ સર્વ પુન્ય પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ સંકિલ્પ પરિણામથી થાય અને તેથી તે અશુભ ગણાય તેવી રીતે તે પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ રસબંધ સંકિલ્પ પરિણામથી કેમ ન બંધાય ? વળી તે અશુભ કેમ ન ગણાય ?
- ઉ. જેમ સુવર્ણ ઉત્તમ હોવા છતાં તેના બંધનમાં લાંબા સમય સુધી રહેવું ગમતું નથી તેમ તે પુન્યપ્રકૃતિઓ હોવા છતાં તેઓનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ સંસારમાં દીર્ઘકાળ સુધી પરિભ્રમણ કરાવનાર હોવાથી તત્ત્વજ્ઞાનીને ગમતો નથી. તેમજ તે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ સંકિલ્પ પરિણામથી થાય છે માટે તે અશુભ ગણાય છે, જ્યારે પુન્યપ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ રસ વિશુદ્ધિએ બંધાય છે. માટે તે શુભ ગણાય છે.
- પ્ર. ૪૯ અશુભ પ્રકૃતિઓમાં એવી કઈ કઈ પ્રકૃતિઓ છે કે જેઓનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ તથા જઘન્ય રસબંધ એક જ જીવ એકી સાથે અવશ્ય કરે ?
- ઉ. પાંચ જ્ઞાનાવરણ, ચાર દર્શનાવરણ અને પાંચ અંતરાય એ ચૌદ પ્રકૃતિઓનો ક્ષપક સૂક્ષ્મસંપરાય ચરમસમયે અને પુરુષવેદ તથા ચાર સંજવલનનો ક્ષપક નવમા ગુણસ્થાનકે પોતપોતાના બંધવિચ્છેદ સમયે એક જ જીવ એકી સાથે જઘન્ય સ્થિતિબંધ તથા જઘન્ય રસબંધ અવશ્ય કરે.
- પ્ર. ૫૦ પુન્યપ્રકૃતિઓમાં એવી કઈ પ્રકૃતિઓ છે કે જેઓનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ કરે ત્યારે જ ઉત્કૃષ્ટ રસબંધ થાય ?
- ઉ. સાતાવેદનીય, ઉચ્ચગોત્ર, યશઃકીર્તિ, જિનનામ તથા આહારકદ્ધિક આ છ પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ થાય ત્યારે જ ઉત્કૃષ્ટ રસબંધ થાય.

પ્ર. ૫૧ ત્રણ આયુષ્ય સિવાય સર્વ પુન્યપ્રકૃતિઓના જઘન્ય સ્થિતિબંધમાં તેઓનો ઉત્કૃષ્ટ રસબંધ થાય, એમ કહેવાય છે. તો ઉપરના પ્રશ્નના ઉત્તરમાં છ પ્રકૃતિઓનો જ જઘન્ય સ્થિતિબંધ થાય ત્યારે ઉત્કૃષ્ટ રસબંધ થાય, એમ કેમ કહ્યું ?

ઉ. ત્રણ આયુષ્ય સિવાય શેષ સર્વ પુન્યપ્રકૃતિઓના જઘન્યસ્થિતિબંધ વખતે ઉત્કૃષ્ટ રસબંધ થાય, એ સામાન્ય કથન છે. એટલે સંજ્ઞિ-પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તો જઘન્યમાં જઘન્ય સ્થિતિબંધ કરે તે વખતે શેષ પુન્યપ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ રસબંધ પડે એમ સમજવાનું છે. તેથી સાતાવેદનીય આદિ છ પ્રકૃતિ સિવાય શેષ પુન્યપ્રકૃતિઓનો એકેન્દ્રિયો અને દેવદ્વિક તથા વૈક્રિયદ્વિકનો પર્યાપ્ત અસંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિય જઘન્ય સ્થિતિબંધ કરે છે. ત્યારે તેઓને તેવા પ્રકારની વિશુદ્ધિ ન હોવાથી તેઓનો ઉત્કૃષ્ટ રસબંધ એકેન્દ્રિયો કે પર્યાપ્ત અસંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિય કરતા નથી. પરંતુ કેટલીક પ્રકૃતિઓનો ક્ષપકશ્રેણિમાં વર્તતા અને કેટલીક પ્રકૃતિઓનો અન્ય જીવો કરે છે.

પ્ર. ૫૨ કાર્મણવર્ગણા લોકમાં સર્વત્ર વ્યાપીને રહેલ છે. જ્યારે વિવક્ષિત કોઇપણ એક જીવ લોકના અમુક ભાગમાં જ રહે છે તો તે વિવક્ષિત જીવ કઈ કાર્મણવર્ગણાને કેટલા પ્રમાણમાં ગ્રહણ કરે ?

ઉ. જેમ અગ્નિની જ્વાળા તેનાથી દૂર રહેલ પદાર્થો દહન યોગ્ય હોવા છતાં તે પદાર્થોને અગ્નિરૂપે બનાવતી નથી, પરંતુ અગ્નિજ્વાળાની અંદર આવેલ પદાર્થોને જ અગ્નિરૂપે બનાવે છે. અર્થાત્ બાળે છે. તેમ વિવક્ષિત જીવ પણ તે જીવના આત્મપ્રદેશોને સ્પર્શલ કે નહિ સ્પર્શલ વર્ગણાઓને કર્મરૂપે બનાવતો નથી, પણ જીવપ્રદેશોની અંદર રહેલ કાર્મણવર્ગણાને યોગના અનુસારે અલ્પ કે વધુ પ્રમાણમાં અનંત સંખ્યામાં ગ્રહણ કરી કર્મરૂપે બનાવે છે.

પ્ર. ૫૩ જ્યારે આયુષ્યકર્મ બંધાય છે ત્યારે અવશ્ય આઠેય મૂળકર્મ બંધાય છે, એટલે આયુષ્યને અન્ય કોઇપણ મૂળકર્મનો ભાગ મળતો નથી. વળી, જ્યારે આયુષ્ય બંધાય ત્યારે ચારમાંથી એક જ બંધાય છે, તેથી આયુષ્યકર્મને પ્રાપ્ત થતો સર્વભાગ બધ્યમાન તે એક જ આયુષ્યને મળે છે તો બંધાતા આયુષ્યને સર્વદા સમાન ભાગ મળવા છતાં આયુષ્યકર્મના અથવા ચારે આયુષ્યના જઘન્ય પ્રદેશબંધ આદિ ચાર ભેદો શી રીતે ઘટી શકે ?

ઉ. આયુષ્યકર્મને કોઇપણ મૂળકર્મ કે સ્વજાતીય ઉત્તરપ્રકૃતિઓના ભાગ મળતા નથી, પરંતુ આયુષ્યબંધ વખતે જીવની ભૂમિકાને અનુસારે યોગ અલ્પ કે વધુ હોય છે અને એ યોગના અનુસારે કર્મદલિક ગ્રહણ થાય છે. તેથી જઘન્યયોગે આયુષ્ય બાંધે ત્યારે જઘન્ય પ્રદેશબંધ અને ઉત્કૃષ્ટયોગે આયુષ્ય બાંધે ત્યારે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ થાય છે. વળી તદનુસાર અજઘન્ય અને અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ પણ ઘટી શકે છે.

પ્ર. ૫૪ મૂળ આઠ કર્મમાંથી કયા કર્મનો સાઘાદિ ચારે પ્રકારે ઉદય હોય ? અને તે કઈ રીતે ?

ઉ. મોહનીયકર્મનો સાઘાદિ ચારે પ્રકારે ઉદય હોય છે તે આ રીતે :- ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકથી પડતાં મોહનીયનો પુનઃ ઉદય થાય ત્યારે સાદિ, દશમા ગુણસ્થાનકથી આગળ નહિ ગયેલાને અનાદિ, અભવ્યને ધ્રુવ અને ભવ્યને અધ્રુવ.

પ્ર. ૫૫ મતિજ્ઞાનાવરણીયનો ઉત્કૃષ્ટ તથા જઘન્યસ્થિતિ ઉદય કેટલો હોય ? અને તે કઈ રીતે ?

ઉ. મતિજ્ઞાનાવરણીયનો ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિ ઉદય બે આવલિકા ન્યૂન એક સમય અધિક ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ છે. તે આ રીતે :- જીવ ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ કરે, ત્યારબાદ બંધાવલિકા વ્યતીત થતાં જ પ્રથમ ઉદય સ્થિતિસ્થાનમાં વર્તતા તે જીવને ઉદયાવલિકા ઉપરની બે આવલિકા ન્યૂન ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ સ્થિતિની ઉદીરણા થાય છે, અને તે ઉદીરણાથી કરાયેલ દલિક નિક્ષેપ ભોગવાતા પ્રથમ ઉદયસ્થિતિસ્થાનમાં પણ થાય છે. તેથી એક ઉદય સમય અધિક બે આવલિકા ન્યૂન ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ઉદય હોય છે.

જઘન્યસ્થિતિ ઉદય એક સમય પ્રમાણ છે, અને તે બારમા ગુણસ્થાનકના ચરમસમયે જ થાય છે.

પ્ર. ૫૬ ક્ષપિતકર્માશ અને ગુણિતકર્માશ આત્મા કોને કહેવાય ?

ઉ. જે આત્માને ઓછામાં ઓછા કર્મપ્રદેશોની સત્તા હોય તે ક્ષપિતકર્માશ અને જે આત્માને વધારેમાં વધારે કર્મપ્રદેશોની સત્તા હોય તે ગુણિતકર્માશ આત્મા કહેવાય છે.

- પ્ર. ૫૭ લઘુક્ષપક એટલે શું ? તેમજ પ્રાય : ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય તેને જ કહેવાનું કારણ શું ?
- ઉ. લઘુ = જલ્દી, ક્ષપક = કર્મનો ક્ષય કરનાર, અર્થાત્ આઠ વર્ષની વયે સર્વવિરતિનો સ્વીકાર કરી અંતર્મુહૂર્તમાં જ ક્ષપકશ્રેણિ ઉપર આરુઢ થઈ કેવળજ્ઞાન પામે તે લઘુક્ષપક કહેવાય છે, તેમજ સંયમપ્રાપ્તિ પહેલાં નિર્જરા અલ્પ હોવાથી અને બંધ વધુ હોવાથી સત્તામાં પ્રદેશો ઘણાં હોય છે. વળી અંતર્મુહૂર્તમાં જ તેઓનો ગુણશ્રેણિકૃત ઉદયદ્વારા ક્ષય કરવાનો હોવાથી તે આત્માને ઘણાં પ્રદેશોનો ઉદય થાય છે. વળી તેને જ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય કહેલ છે.
- પ્ર. ૫૮ ચિરક્ષપણા એટલે શું ?
- ઉ. ચિર = લાંબા કાળે. ક્ષપણા = કર્મનો ક્ષય કરવો તે, એટલે કે પૂર્વકોડ વર્ષના આયુષ્યવાળો જે આત્મા ઘણાં કાળ પછી સંયમનો સ્વીકાર કરે, વળી દીર્ઘકાળ સંયમ પાળી અલ્પ આયુષ્ય બાકી રહે ત્યારે ક્ષપકશ્રેણિ પ્રાપ્ત કરે. તે આત્માને કર્મનો જે ક્ષય થાય છે, તે ચિરક્ષપણા કહેવાય છે.
- પ્ર. ૫૯ અગિયારમાંથી કેટલી અને કઈ કઈ ગુણશ્રેણિઓ ઉદયદ્વારા સંપૂર્ણ ભોગવીને જ આત્મા કાળ કરી શકે ? પરંતુ તે પહેલાં નહિ ?
- ઉ. મોહક્ષપક, ક્ષીણમોહ, સયોગિ અને અયોગિ એમ આ ચાર સંબંધી ગુણશ્રેણિઓ ઉદયદ્વારા સંપૂર્ણ ભોગવીને જ અયોગીના ચરમ સમય બાદ કાળ કરે, પણ તે પહેલાં નહિ. શેષ સાત ગુણશ્રેણિઓ કાળ કરી અન્ય ભવમાં પણ ભોગવે.
- પ્ર. ૬૦ પહેલે ગુણસ્થાનકે કેટલી ગુણશ્રેણિઓ પ્રાપ્ત થઈ શકે ?
- ઉ. સમ્યક્ત્વ વગેરે સંબંધી પ્રથમની ત્રણ ગુણશ્રેણિઓ કરી શીઘ્ર મિથ્યાત્વ પામનાર આત્માને ઉદયની અપેક્ષાએ પહેલે ગુણસ્થાનકે આ ત્રણ ગુણશ્રેણિઓ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે.
- પ્ર. ૬૧ નરકાદિ ચાર ગતિમાં કેટલી અને કઈ કઈ ગુણશ્રેણિઓ કરી શકે ?
- ઉ. નરક તથા દેવગતિમાં સમ્યક્ત્વ સંબંધી તેમજ અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના સંબંધી એમ બે, તિર્યચગતિમાં આ બે અને દેશવિરતિ સંબંધી એમ ત્રણ અને મનુષ્યગતિમાં સર્વ અગિયાર ગુણશ્રેણિઓ કરી શકે છે.
- પ્ર. ૬૨ નરકાદિ ચાર ગતિઓમાં કેટલી અને કઈ કઈ ગુણશ્રેણિઓ ઉદયમાં પ્રાપ્ત થાય ?
- ઉ. નરક તથા તિર્યચગતિમાં પ્રથમની પાંચ, દેવગતિમાં પ્રથમની સાત અને મનુષ્યગતિમાં અગિયાર-અગિયાર ગુણશ્રેણિઓ કરેલ દલિક રચનાનો અનુભવ હોઈ શકે છે.
- પ્ર. ૬૩ એવી કઈ ગુણશ્રેણિઓ છે કે... જેમાં પ્રત્યેક સમયે ઉપરની સ્થિતિમાંથી સમાન દલિકો ઉતારી અસંખ્યાત ગુણાકારે ગોઠવે ? તે કારણ સાથે જણાવો.
- ઉ. ઉપશાંતમોહ તથા સયોગી આ બે ગુણસ્થાનકોમાં સ્થિર પરિણામ હોવાથી તે બે ગુણસ્થાનકો સંબંધી ગુણશ્રેણિઓમાં પ્રતિસમયે ઉપરની સ્થિતિમાંથી સરખાં દલિકો ઉતારી અસંખ્ય ગુણાકારે ગોઠવે છે.
- પ્ર. ૬૪ કઈ કઈ કર્મપ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય કઈ કઈ ગતિમાં હોય ?
- ઉ. વૈક્રિયસપ્તક, દેવત્રિક, મધ્યમ આઠ કષાય, અને હાસ્યષટ્ક આ ૨૪ પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય દેવગતિમાં જ હોય. નરકત્રિકનો નરકગતિમાં જ હોય. એકેન્દ્રિયાદિ આઠ ચાર જાતિ, સ્થાવર, સૂક્ષ્મ, અપર્યાપ્ત, સાધારણ, આતપ, અને તિર્યચત્રિક. આ બાર પ્રકૃતિઓનો તિર્યચગતિમાં જ, તેમજ જ્ઞાનાવરણ પાંચ, દર્શનાવરણ છ, વેદનીય બે, સમ્યક્ત્વમોહનીય, મિશ્રમોહનીય, ત્રણ વેદ, સંજ્વલનચતુષ્ક મનુષ્યાયુ, મનુષ્યદ્વિક, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ઔદારિકસપ્તક, આહારકસપ્તક, તૈજસ-કાર્મણસપ્તક, સંસ્થાનષટ્ક, સંહનનષટ્ક વર્ણચતુષ્કની વીશ, વિહાયોગતિદ્વિક, આતપ વિના પ્રત્યેક પ્રકૃતિ સાત, ત્રસદશક, અસ્થિર, અશુભ, દુઃસ્વર, ઉચ્ચગોત્ર અને અંતરાયપંચક - એમ કુલ ૧૦૭ પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય મનુષ્યગતિમાં જ હોય છે. વળી

થીશદ્વિત્રિકનો મનુષ્યગતિમાં તેમજ મતાન્તરે મનુષ્ય અને તિર્યચગતિમાં, દૌર્ભાગ્ય, અનાદેય, અપયશ અને નીચગોત્ર આ ચારનો દેવ સિવાય શેષ ત્રણ ગતિમાં તેમજ મિથ્યાત્વમોહનીય તથા અનંતાનુબંધિયતુષ્ક એ પાંચનો ચારે ગતિમાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય થઈ શકે છે.

પ્ર. ૬૫ યુગલિકો નિરુપકર્મી અનપવર્તનીય આયુષ્યવાળા કહેવાય છે. છતાં ત્રણ પલ્યોપમના આયુષ્યવાળા યુગલિકને ઉત્પત્તિ પછી અંતર્મુહૂર્ત આયુ વર્ણ શેષ અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન ત્રણ પલ્યોપમ પ્રમાણ આયુષ્યની અપવર્તના કરી ત્યાર પછીના પ્રથમ સમયે તિર્યચને તિર્યચાયુનો અને મનુષ્યને મનુષ્યાયુનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય કહ્યો છે તો અનપવર્તનીય આયુષ્યવાળા યુગલિકોનો આયુષ્યની અપવર્તના શી રીતે હોય ?

ઉત્તર યુગલિકોને અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં આયુષ્યની અપવર્તના થાય છે, પરંતુ પર્યાપ્ત થયા બાદ અપવર્તના થતી નથી. માટે અનપવર્તનીય આયુષ્યવાળા કહ્યાં છે. આ હકીકત શ્રી સૂત્રકૃતાંગ સૂત્ર તથા આચારંગ સૂત્રમાં પણ કહેલ છે.

પ્ર. ૬૬ જઘન્ય પ્રદેશોદય પ્રાય : કયા જીવને હોય ?

ઉત્તર આયુ સિવાયની સર્વ પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય પ્રદેશોદય પ્રાય : ક્ષપિતકર્માશ જીવને જ હોય છે.

પ્ર. ૬૭ અનંતાનુબંધિનો જઘન્ય પ્રદેશોદય કયા જીવને હોય ? તે કારણ સહિત સમજાવો.

ઉત્તર ક્ષપિતકર્માશ જે કોઈ જીવ ચાર વાર મોહનીયનો ઉપશમ કરી પ્રથમ ગુણસ્થાનકે આવી સ્વભૂમિકા અનુસાર જઘન્ય યોગે વર્તતાં અંતર્મુહૂર્તકાળ માત્ર અનંતાનુબંધિનો બંધ કરી તરત જ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરી, સાધિક ૧૩૨ સાગરોપમ પ્રમાણ સમ્યક્ત્વનો કાળ પૂર્ણ કરી પ્રથમ ગુણસ્થાનકે આવે તે જીવને મિથ્યાત્વના ઉદયની પ્રથમ આવલિકાના ચરમ સમયે યથાયોગ્ય ચારે અનંતાનુબંધિનો જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે.

ચાર વાર મોહનીયનો ઉપશમ કરવાથી સત્તામાં રહેલ અપ્રત્યાખ્યાનીય વગેરે શેષ કષાયના ઘણાં દલિકોનો ક્ષય થાય છે અને થોડા જ દલિકો સત્તામાં શેષ રહે છે, તેથી મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ અનંતાનુબંધિના બંધ વખતે તેમાં સંક્રમ દ્વારા અન્ય કષાયોના ઘણાં જ ઓછાં દલિકો આવે. ત્યારબાદ સાધિક ૧૩૨ સાગરોપમ સુધી સમ્યક્ત્વના કાળમાં સત્તામાં રહેલ જે અલ્પ પ્રમાણમાં અનંતાનુબંધિના દલિકો છે તે પણ અન્ય પ્રકૃતિઓમાં સંક્રમવાથી ઘણાં જ ઓછાં સત્તામાં રહે છે. તેથી ચાર વાર મોહનો ઉપશમ કરનાર અને સાધિક ૧૩૨ સાગરોપમ સુધી સમ્યક્ત્વનું પાલન કરનાર જીવ ગ્રહણ કરેલ છે.

મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે આવતાં જ પ્રથમ સમયથી અનંતાનુબંધિનો બંધ શરૂ થાય છે. તેથી સંક્રમ દ્વારા અન્ય કષાયોનાં દલિક બંધસમયથી જ અનંતાનુબંધિમાં આવે છે અને બંધાવલિકાની સાથે જ સંક્રમાવલિકા પૂર્ણ થવાથી આવલિકા પછી બંધથી અને સંક્રમથી પ્રાપ્ત થયેલ ઘણાં દલિકો ઉદય તથા ઉદીરણ દ્વારા ભોગવાય છે. તેથી આવલિકા પછી જઘન્ય પ્રદેશોદય ન થાય માટે પ્રથમ આવલિકાના ચરમ સમયે જઘન્ય પ્રદેશોદય કહેલ છે.

આવલિકાના ચરમ સમયે કરતાં આવલિકાના પ્રથમાદિ સમયોમાં બંધથી તથા અપવર્તનાકૃત નિક્ષેપથી પ્રાપ્ત થયેલ દલિક વધારે પ્રમાણમાં હોય છે. તેથી ઉદયમાં પણ વધુ પ્રાપ્ત થાય છે. માટે પ્રથમાદિ સમયે નહિ કહેતાં ચરમ સમયે જ જઘન્ય પ્રદેશોદય કહેલ છે.

પ્ર. ૬૮ દેવમાંથી અવી એકેન્દ્રિયપણું પ્રાપ્ત કરનાર જીવને પ્રથમ સમયે કઈ કઈ પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય પ્રદેશોદય થાય ? વળી તે જ એકેન્દ્રિયને દ્વિતીયાદિ સમયમાં અથવા બેઠન્દ્રિયાદિ અન્ય જીવોને જઘન્ય પ્રદેશોદય કેમ ન હોય ?

ઉત્તર અવધિજ્ઞાનાવરણ વિના ચાર જ્ઞાનાવરણ, અવધિદર્શનાવરણ વિના ત્રણ દર્શનાવરણ, નપુંસકવેદ, તિર્યચદ્વિક, સ્થાવર અને નીચગોત્ર આ બાર પ્રકૃતિઓનો ક્ષપિતકર્માશ એકેન્દ્રિય જીવોને ઉત્પત્તિના પ્રથમ સમયે જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે. પરંતુ તેઓને દ્વિતીયાદિ સમયમાં અથવા અન્ય જીવોને યોગ અસંખ્યગુણ હોવાથી ઉદીરણ

અધિક થતી હોવાથી ઉદીરણા દ્વારા ઉદયમાં અધિક પ્રદેશો આવે અને દેવ ભવની છેલ્લી આવલિકામાં અતિસંકિલ્પ પરિણામે બંધાયેલ કર્મદલિકોની બંધાવલિકા વ્યતીત થઇ જાય. માટે તે દલિકો પણ ઉદીરણા દ્વારા અધિક પ્રમાણમાં ઉદયમાં આવે. માટે જઘન્ય પ્રદેશોદય ન થાય. વળી દલિકોની ઉદ્વર્તના કરેલ હોવાથી પહેલા સમયમાં દલિક પણ ઘણાં ઓછાં હોય છે. માટે જ પ્રથમ સમયે જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય છે.

પ્ર. ૬૯ એકેન્દ્રિયમાં કેટલી અને કઈ કઈ પ્રકૃતિઓનો જઘન્ય પ્રદેશોદય હોઈ શકે ?

ઉત્તર અવધિ વિના ચાર જ્ઞાનાવરણ, અવધિ વિના ત્રણ દર્શનાવરણ, થીણાદ્વિત્રિક, નપુંસકવેદ, તિર્થચદ્વિક, એકેન્દ્રિય જ્ઞાતિ, ઔદારિકષટ્ક, તેજસ-કાર્મણ સપ્તક, વૈક્રિયષટ્ક, હુંડક સંસ્થાન, વર્ણાયતુષ્કની વીશ, તીર્થકર નામકર્મ વિના પ્રત્યેક પ્રકૃતિઓ સાત, બાદર પંચક, યશઃ નામકર્મ, દુઃસ્વર વિના સ્થાવર નવક અને નીચગોત્ર - એમ કુલ ૭૭ પ્રકૃતિઓનો એકેન્દ્રિયમાં જ જઘન્ય પ્રદેશોદય હોય.

પ્ર. ૭૦ ધ્રુવસત્તા પ્રકૃતિઓમાં એવી કઈ પ્રકૃતિઓ છે કે જેઓની સત્તા સાઘાદિ ચાર પ્રકારે હોય ?

ઉત્તર ચાર અનંતાનુબંધિ કષાયો ધ્રુવસત્તાક હોવા છતાં તેઓની સત્તા સાઘાદિ ચાર પ્રકારે છે.

પ્ર. ૭૧ અનંતાનુબંધિની સત્તા વિષયક શું મતાન્તર છે ?

ઉત્તર અહીં તેમ જ પંચસંગ્રહ વગેરેમાં અનંતાનુબંધિની સત્તા સાત ગુણસ્થાનક કહી છે ત્યારે પંચમ કર્મગ્રંથ વગેરેમાં અગિયાર ગુણસ્થાનક સુધી કહેલ છે. આ મતાન્તર છે.

પ્ર. ૭૨ નરકગતિ વગેરે અનુદયબંધોત્કૃષ્ટા પ્રકૃતિઓનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ મૂળકર્મ જેટલો જ અર્થાત્ વીશ કોડાકોડી આદિ સાગરોપમ પ્રમાણ હોવા છતાં તેઓની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા એક સમય ન્યૂન કેમ ?

ઉત્તર વિવક્ષિત સમય ઉદયવતી પ્રકૃતિઓના ઉદયપ્રાપ્ત સ્થિતિસ્થાનના દલિકોમાં અનુદયવતી પ્રકૃતિઓના સમાન સમયના સ્થિતિસ્થાનમાં રહેલ દલિક સ્તિબુકસંક્રમ વડે સંક્રમી જાય છે, તેથી નરકગતિ વગેરે પ્રકૃતિઓનો જે સમયે વીશ કોડાકોડી વગેરે સાગરોપમના પ્રથમ સ્થિતિસ્થાનમાં રહેલ પૂર્વબદ્ધ નરકગતિ વગેરેના દલિકો ઉદયવતી મનુષ્યગતિ વગેરેના સમાન સમયમાં સ્તિબુકસંક્રમ દ્વારા સંક્રમી જાય છે. માટે જ બંધના પ્રથમસમયે નરકગતિ વગેરે અનુદયવતી પ્રકૃતિઓની લતામાં પ્રથમ સ્થિતિસ્થાનમાં દલિક ન હોવાથી બંધ કરતાં સત્તા એક સમય ન્યૂન હોય છે.

પ્ર. ૭૩ ઉદયસંક્રમોત્કૃષ્ટા પ્રકૃતિઓની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા પોતાના મૂળકર્મથી એક આવલિકા ન્યૂન અને અનુદયસંક્રમોત્કૃષ્ટા પ્રકૃતિઓની સમયાધિક આવલિકા ન્યૂન હોય છે. છતાં અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન પોતાના મૂળકર્મ જેટલી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા થાય એવી સંક્રમોત્કૃષ્ટા કઈ પ્રકૃતિઓ છે ? વળી તેઓની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન જ કેમ થાય ? તે સમજાવો.

ઉત્તર અતિસંકિલ્પ પરિણામી મિથ્યાદષ્ટિ ૭૦ સાગરોપમ પ્રમાણ મિથ્યાત્વમોહનીયનો, ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ કરી તથાસ્વભાવે જ અંતર્મુહૂર્ત મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે રહી વિશુદ્ધિના વશથી સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરી સમ્યક્ત્વ અને મિશ્રમોહનીયની ઉદયાવલિકા ઉપર અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન ઉદયાવલિકા ઉપરની ૭૦ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ મિથ્યાત્વમોહનીયનો સમ્યક્ત્વ અને મિશ્રમોહનીયમાં સંક્રમ કરે. ત્યારે આ બન્ને પ્રકૃતિઓની અંતર્મુહૂર્ત ન્યૂન ૭૦ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા થાય છે. માત્ર તે વખતે મિશ્રમોહનીયનો ઉદય ન હોવાથી ઉદય સમયનું દલિક સ્તિબુકસંક્રમથી સમ્યક્ત્વમોહનીયમાં સંક્રમી જાય છે. તેથી સમ્યક્ત્વમોહનીય કરતાં મિશ્રમોહનીયની એક સમય ન્યૂન ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા હોય છે.

પ્ર. ૭૪ હાસ્યષટ્ક પુરુષવેદ અને સંજ્વલન કોઠાદિક ત્રણની જઘન્ય સ્થિતિસત્તા કેટલી હોય ? વળી તે કયા ગુણસ્થાનકે હોય ?

ઉત્તર હાસ્યષટ્કની જઘન્ય સ્થિતિસત્તા સંખ્યાત હજાર વર્ષ પ્રમાણ, પુરુષવેદની સમયોન બે આવલિકા ન્યૂન આઠ વર્ષ પ્રમાણ અને સંજ્વલન કોઠાદિક ત્રણની અનુક્રમે સમયોન બે આવલિકા ન્યૂન બે માસ, એક માસ અને પંદર

અહોરાત્ર જઘન્ય સ્થિતિસત્તા ક્ષપકશ્રેણિમાં નવમા ગુણસ્થાનકે પોતપોતાના ચરમ સંક્રમ સમયે હોય છે. પરંતુ પુરુષવેદાદિ ચારમાં દલિકનિષેકરૂપ સ્થિતિસત્તા અંતર્મુદૂર્ત ન્યૂન હોય છે.

પ્ર. ૭૫ ઉદયબંધોત્કૃષ્ટા તથા ઉદયસંક્રમોત્કૃષ્ટા પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય ત્યારે જ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા શા માટે ?

ઉત્તર ઉપરોક્ત પ્રકૃતિઓનો જ્યારે ઉદય ન હોય ત્યારે ઉદયના પ્રથમ સ્થિતિસ્થાનમાં રહેલ દલિક સ્તિબુકસંક્રમથી અન્ય પ્રકૃતિઓમાં સંક્રમી જાય છે. માટે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ વખતે અથવા અન્ય પ્રકૃતિઓના ઉત્કૃષ્ટ સંક્રમ વખતે એક સમય ન્યૂન ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા થાય છે અને ઉદય હોય ત્યારે પ્રથમ સ્થિતિસ્થાનનું દલિક સ્વરૂપે વિદ્યમાન હોવાથી એક સમય અધિક સ્થિતિસત્તા થાય છે. માટે આ બન્ને પ્રકારની પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોય ત્યારે જ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા થાય છે.

પ્ર. ૭૬ પ્રથમ ગુણસ્થાનકે જિનનામકર્મની સત્તા અંતર્મુદૂર્ત જ કેમ હોય ?

ઉત્તર પ્રથમ ગુણસ્થાનકે નરકાયુ બાંધી પછી ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરી તેના પ્રભાવથી જિનનામનો નિકાચિત બંધ કરી મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાને આવીને જ નરકમાં જાય છે અને નરકમાં જઈ સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત થઈ અંતર્મુદૂર્તમાં જ સત્તામાં રહેલ જિનનામના પ્રભાવથી અવશ્ય સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે છે. એથી મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાને અંતર્મુદૂર્તથી વધારે જિનનામની સત્તા ઘટી શકતી નથી.

પ્ર. ૭૭ અનેક જીવો આશ્રયી કેટલાં સત્તાગત સ્થિતિસ્થાનો નિરંતરપણે જ પ્રાપ્ત થાય ?

ઉત્તર એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય જઘન્ય સ્થિતિસત્તાથી આરંભી તે તે કર્મની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા સુધીના સમયો પ્રમાણ સત્તાગત સ્થિતિસ્થાનો નિરંતરપણે જ પ્રાપ્ત થાય છે.

પ્ર. ૭૮ સત્તાગત અનુભાગસ્થાનના ત્રણ પ્રકારો કયા ? અને તેનું કારણ શું ?

ઉત્તર બંધોત્પત્તિક, હતોત્પત્તિક અને હતહતોત્પત્તિક એમ ત્રણ પ્રકારે સત્તાગત અનુભાગસ્થાનો છે. રસબંધના કારણભૂત અધ્યવસાયસ્થાનોથી જે રસસ્થાનો થાય છે તે બંધોત્પત્તિક, ઉદ્વર્તના - અપવર્તનારૂપ કરણ વિશેષથી જે રસસ્થાનો થાય છે તે હતોત્પત્તિક અને રસઘાત દ્વારા જે ફરીથી સત્તાગત અનુભાગસ્થાનો બને છે તે હતહતોત્પત્તિક અનુભાગસ્થાનો છે.

પ્ર. ૭૯ ચારિત્રમોહોપશમક અને ચારિત્રમોહક્ષપક સંબંધી ગુણશ્રેણીઓ નવમા દશમા ગુણસ્થાનકે કરે એમ જણાવેલ છે. પરંતુ અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકે સ્થિતિઘાતાદિ પાંચે અપૂર્વ પદાર્થો કરે છે. તેથી અપૂર્વ ગુણશ્રેણિ પણ કરે છે. એમ નક્કી થાય છે. તો આ ગુણશ્રેણિનો અગિયારમાંથી કઈ ગુણશ્રેણિમાં સમાવેશ થાય ?

ઉત્તર આ ગુણશ્રેણિનો સમાવેશ ચારિત્રમોહોપશમક અને ચારિત્રમોહક્ષપક ગુણશ્રેણિમાં જ થાય. જો કે પંચમકર્મગ્રંથ ગા. ૦ ૮૨ની ટીકામાં ઉપરોક્ત બન્ને ગુણશ્રેણિઓ નવમા-દશમા ગુણસ્થાનકે કહેલ છે. છતાં ઉપલક્ષણથી આઠમા ગુણસ્થાનકે પણ હોઈ શકે એમ લાગે છે.

પ્ર. ૮૦ ઉપશાંતમોહ આદિ ત્રણ ગુણસ્થાનકે સાતાવેદનીયરૂપ માત્ર એક જ મૂળ અને ઉત્તરપ્રકૃતિનો બંધ હોવાથી બધ્યમાન સર્વ દલિક સાતાને જ મળે - માટે સાતાવેદનીયનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ ઉપશાંતમોહથી સયોગિ-ગુણસ્થાનક સુધી કહેવો જોઈએ છતાં દશમા ગુણસ્થાને જ કેમ કહ્યો ?

ઉત્તર તમારી વાત સાચી છે. પરંતુ અહીં સર્વત્ર સકષાયી જીવને થતા કર્મબંધનીજ વિવક્ષા છે. તેથી ઉપશાંતમોહાદિ ગુણસ્થાનકે કષાય ન હોવાથી ત્યાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધના સ્વામી ન બતાવતાં દશમા ગુણસ્થાનકે જ બતાવેલ છે.

પ્ર. ૮૧ પુરુષવેદનો બંધવિચ્છેદ થયા બાદ તેનું દ્વિતીયસ્થિતિમાં બે સમયન્યૂન બે આવલિકા કાળે બંધાયેલ દલિક જ સત્તામાં કેમ હોય ? તેથી ઓછા કે વધારે કાળમાં બંધાયેલ કર્મદલિક સત્તામાં કેમ ન હોય ?

ઉત્તર જે કર્મ જે વિવક્ષિત સમયે બંધાય છે તે વિવક્ષિત સમયથી એક આવલિકા સુધીના કાળને બંધાવલિકા કહેવાય છે. તે બંધાવલિકામાં કોઈપણ કરણ લાગતું ન હોવાથી બંધાવલિકા વ્યતીત થયા બાદ બીજી આવલિકાના

પ્રથમ સમયથી જ તેનો સંક્રમ શરૂ થાય છે. અને તે દલિકનો અન્ય પ્રકૃતિમાં સંપૂર્ણ સંક્રમ થતાં ઓછામાં ઓછો એક આવલિકા કાળ લાગે, એટલે સંક્રમાવલિકાના દ્વિચરમ સમય સુધી તે દલિક સ્વસ્વરૂપે વિદ્યમાન હોય છે. પરંતુ ચરમ સમયે સ્વસ્વરૂપે રહેતું નથી. કેમ કે તે સંપૂર્ણપણે અન્ય પ્રકૃતિમાં સંક્રમેલ છે. ધારો કે અસત્કલ્પનાએ અનિવૃત્તિકરણ ગુણસ્થાનકના આઠમા સમયે પુરુષવેદનો બંધવિચ્છેદ થાય છે. અને એક આવલિકાના અસત્કલ્પનાએ ચાર સમય કલ્પીએ તો બંધવિચ્છેદ રૂપ આઠમા સમયે બંધાયેલ કર્મદલિકની ચાર સમય રૂપ બંધાવલિકા અગિયારમા સમયે વ્યતીત થાય. ત્યાર પછીના બારમા સમયથી સંક્રમ શરૂ થાય, ત્યાં બારથી પંદર સમય સુધીના ચાર સમયરૂપ સંક્રમાવલિકા હોય. તે સંક્રમાવલિકાના ઉપાન્ત્ય સમય સુધી એટલે કે-ચૌદમા સમય સુધી આઠમા સમયે બંધાયેલ દલિકની સ્વરૂપે સત્તા હોય. પરંતુ સંક્રમાવલિકાના ચરમ સમય રૂપ પંદરમા સમયે સત્તા ન હોય, તે જ પ્રમાણે સાતમા સમયે બંધાયેલ દલિકની તેરમા સમય સુધી, છઠ્ઠા સમયે બંધાયેલ દલિકની બારમા સમય સુધી, એ જ રીતે પાંચમા સમયે બંધાયેલની અગિયારમા સમય સુધી, ચોથા સમયે બંધાયેલની દશમા સમય સુધી અને ત્રીજા સમયે બંધાયેલ દલિકની નવમા સમય સુધી સ્વરૂપે સત્તા હોય છે પણ પછી-પછીના સમયે સ્વરૂપે સત્તા હોતી જ નથી. વળી આઠમા સમયે બંધવિચ્છેદ થતો હોવાથી નવમો સમય એ બંધવિચ્છેદ પછીનો પ્રથમ સમય કહેવાય. તે નવમા સમયે ઉપર બતાવ્યા મુજબ ત્રીજાથી આઠમા સમય સુધીના છ સમયે બંધાયેલ દલિકની જ સત્તા હોય છે. પણ આ ગુણસ્થાનકના પ્રથમના બે સમયોમાં બંધાયેલ દલિકોની સત્તા હોતી નથી. અને અસત્કલ્પનાએ ચાર સમયની આવલિકાની કલ્પના કરેલ હોવાથી અસત્કલ્પનાએ જે છ સમય છે એ બે સમયન્યૂન બે આવલિકા કહેવાય. તેથી જ બંધવિચ્છેદ પછીના એટલે કે નવમા સમયે બે સમયન્યૂન બે આવલિકા કાળમાં બંધાયેલ દલિકની જ સત્તા હોય પણ તેથી ઓછા કે વધારે કાળમાં બંધાયેલ દલિકની સત્તા હોઈ શકે જ નહીં.

પ્ર. ૮૨ કેટલાં પ્રદેશ સત્કર્મસ્થાનનું એક સ્પર્દક થાય ?

ઉ. સામાન્યથી વિવક્ષિત સમયે ભિન્ન-ભિન્ન જીવો આશ્રયી એક-એક પરમાણુની વૃદ્ધિએ અનંતા પ્રદેશ સત્કર્મસ્થાનનું એક સ્પર્દક થાય છે. પરંતુ બંધવિચ્છેદ પછી પુરુષવેદ અને સંજવલન કોષાદિ ત્રણ એ ચાર પ્રકૃતિઓના દ્વિતીય સ્થિતિગત દલિકના જે બે સમયન્યૂન બે આવલિકા પ્રમાણ સ્પર્દકો બતાવેલ છે, ત્યાં વિવક્ષિત સમયે ભિન્ન-ભિન્ન જીવો આશ્રયી એક-એક પરમાણુની વૃદ્ધિએ અનંત પ્રદેશસત્કર્મસ્થાનો થતાં નથી, પરંતુ યોગસ્થાનની વૃદ્ધિથી કર્મસ્કંધની વૃદ્ધિએ નિરંતર પ્રદેશસત્કર્મસ્થાનો થાય છે. વળી યોગસ્થાનો અસંખ્ય જ હોવાથી વિવક્ષિત સમયે પણ એક-એક કર્મસ્કંધની વૃદ્ધિએ અસંખ્ય પ્રદેશસત્કર્મસ્થાનો જ થાય. તેથી યોગસ્થાનના આધારે થતાં હોવાથી આ ચાર પ્રકૃતિઓની દ્વિતીયસ્થિતિમાં અસંખ્ય પ્રદેશસત્કર્મસ્થાનનું જ એક-એક સ્પર્દક થાય છે.

સપ્તતિકા બે આશ્રયી પ્રશ્નોત્તરી

પ્ર. ૮૩ દશમા ગુણસ્થાનક સુધી દરેક જીવોને જેમ આઠે કર્મનો ઉદય અવશ્ય હોય છે. તેમ શું ઉદીરણા પણ આઠે કર્મની હોય ?

ઉત્તર ના, પ્રથમના ૬ ગુણસ્થાનક સુધી ભવની ચરમાવલિકામાં આયુષ્ય વિના ૭ની અને શેષ સર્વ કાળે આઠની તેમજ ૭મા થી ૧૦મા ગુણસ્થાનકની ૧ આવલિકા બાકી હોય ત્યાં સુધી વેદનીય અને આયુષ્ય વિના ૬ની અને ૧૦ મા ગુણસ્થાનકની ચરમ આવલિકામાં મોહનીય વિના પાંચની ઉદીરણા હોય છે.

પ્ર. ૮૪ ભવની ચરમાવલિકામાં મિશ્ર ગુણસ્થાનકે આયુ વિના શું સાતે કર્મની ઉદીરણા હોય ?

ઉત્તર ના, ભવની ચરમાવલિકામાં તથા સ્વભાવે જ મિશ્ર ગુણસ્થાનકનો સંભવ જ ન હોવાથી મિશ્રે હંમેશાં આઠની જ ઉદીરણા હોય છે.

પ્ર. ૮૫ મોહનીય વિના છદ્મસ્થને ૭નો ઉદય જઘન્યથી કેટલો કાળ ? અને તે કઈ રીતે ?

- ઉત્તર છદ્મસ્થને મોહનીય વિના ૭ કર્મનો ઉદય જઘન્યથી ૧ સમય અને તે પ્રથમ સમયે ૧૧મું ગુણસ્થાનક પ્રાપ્ત કરી બીજા સમયે જ કાળ કરનારની અપેક્ષાએ હોય છે.
- પ્ર. ૮૬ વીતરાગને આઠે કર્મની સત્તા જઘન્યથી અને ઉત્કૃષ્ટથી કેટલો કાળ અને કઈ રીતે હોય ?
- ઉત્તર આઠે કર્મની સત્તાવાળા વીતરાગ ૧૧મા ગુણસ્થાનકે જ હોય છે. તેથી ૧૧મા ગુણસ્થાનકના કાળ પ્રમાણે જઘન્યથી ૧ સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી અંતર્મુહૂર્ત્ત પ્રમાણ કાળ હોય છે.
- પ્ર. ૮૭ કોઈપણ કર્મના બંધ વિના શું જીવ સંસારમાં રહી શકે ? અને રહે તો કેટલો કાળ ?
- ઉત્તર ૧૪મા ગુણસ્થાનકે બંધ વિના પણ આ ગુણસ્થાનકના ૫ હ્રસ્વાક્ષરના ઉચ્ચાર કાળ પ્રમાણે અંતર્મુહૂર્ત્ત કાળ સુધી રહી શકે છે.
- પ્ર. ૮૮ કેવળી અને છદ્મસ્થને શું સરખો બંધ હોઈ શકે ?
- ઉત્તર હા. કેવળીને ૧૩મા ગુણસ્થાનકની જેમ છદ્મસ્થને પણ ૧૧મે અને ૧૨મે ગુણસ્થાનકે ૧ સાતાવેદનીયનો બંધ સમાન જ હોય છે.
- પ્ર. ૮૯ ક્ષપકશ્રેણિમાં જ ઘટે એવા દર્શનાવરણીયના સંવેધ કેટલાં ? અને ક્યા ?
- ઉત્તર ૪નો બંધ, ૪નો ઉદય અને છની સત્તા, ૪નો ઉદય ૬ની સત્તા અને ૪નો ઉદય ૪ની સત્તા આ ૩ ક્ષપકશ્રેણિમાં જ ઘટે છે.
- પ્ર. ૯૦ દર્શનાવરણીય કર્મના ૧૧ સંવેધમાંથી જઘન્યથી ૧ સમય કાળવાળા સંવેધ કેટલાં ? અને તે કઈ રીતે ?
- ઉત્તર ઉપશમશ્રેણિમાં ૪નો બંધક અથવા અબંધક ઘઈ બીજા સમયે કાળ કરનારની અપેક્ષાએ (૧-૨) ૪નો બંધ ૪-૫નો ઉદય અને ૮ની સત્તા, (૩-૪) અબંધ, ૪-૫ નો ઉદય અને ૮ની સત્તા આ ૪ અને બારમા ગુણસ્થાનકના ચરમ સમયે જ સંભવે છે તે ૪નો ઉદય ૪ની સત્તા આ ૫ સંવેધનો કાળ જઘન્યથી ૧ સમય છે.
- પ્ર. ૯૧ ૭નો બંધ -૮ નો ઉદય અને ૮ની સત્તા આ ભાંગાનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ અંદર કોષ્ટકમાં બતાવેલ છે તેટલો જ ઘટે ? કે તેથી વધારે પણ ઘટી શકે ?
- ઉત્તર ચાલુ મત પ્રમાણે કોષ્ટકમાં બતાવેલ છે તે જ પ્રમાણે ઘટે, પરંતુ મતાન્તરે નારકો મરણના અંતર્મુહૂર્ત્ત પહેલાં પણ પરભવનું આયુષ્ય બાંધે છે. તે મતે આ ભાંગાનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ અંતર્મુહૂર્ત્ત ન્યૂન પૂર્વકોડના ત્રીજા ભાગે અધિક અંતર્મુહૂર્ત્ત હીન ૩૩ સાગરોપમ પ્રમાણ ઘટી શકે છે.
- પ્ર. ૯૨ અંતર્મુહૂર્ત્ત આયુષ્ય બાકી હોય ત્યારે પણ નારકો પરભવનું આયુષ્ય બાંધી શકે છે. આ મત શું કર્મગ્રંથકારો માને છે ?
- ઉત્તર હા. પંચસંગ્રહ સંક્રમણકરણ ગાથા ૧૦૧ તેમજ કર્મપ્રકૃતિ સંક્રમણકરણ ૯૧માં પર્યાપ્ત ઘઈ તરત જ સમ્યક્ત્વ પામી અંતર્મુહૂર્ત્ત ન્યૂન ૩૩ સાગરોપમ કાળ સુધી સમ્યક્ત્વના નિમિત્તથી સતત મનુષ્યદ્વિક બાંધી ભવના છેલ્લા અંતર્મુહૂર્ત્તમાં મિથ્યાત્વ પામી નરકમાંથી નીકળી તરતના તિર્યચના ભવમાં આવી પ્રથમસમયે મનુષ્યદ્વિકનો ઉત્કૃષ્ટ સંક્રમ કરે છે. એમ બતાવેલ છે. તેથી બે અંતર્મુહૂર્ત્ત ન્યૂન તેત્રીશ સાગરોપમ પ્રમાણ સમ્યક્ત્વના કાળમાં તો તિર્યચ આયુષ્યનો બંધ જ નથી અને ૭મી નરક પૃથ્વીનો નારક તિર્યચોમાં જ ઉત્પન્ન થાય છે. તેથી ભવના છેલ્લા અંતર્મુહૂર્ત્તમાં મિથ્યાત્વ પામી તિર્યચનું આયુ બાંધી અંતર્મુહૂર્ત્ત બાદ કાળ કરી તિર્યચમાં જાય, આથી નારકો છેલ્લા અંતર્મુહૂર્ત્ત પણ આયુ બાંધે છે. એ હકીકત આ બન્ને ગ્રંથકારોને માન્ય છે. એમ સ્પષ્ટ જણાય છે.
- પ્ર. ૯૩ મૂળ કર્મના જેમ બંધોદય સત્તાના ૭ સંવેધ ભંગ છે તેમ ઉદીરણ સાથે પણ આ ૭ જ હોય કે તફાવત હોય ?
- ઉત્તર ૭ થી વધારે હોય તે આ પ્રમાણે.....

અનુ.	બંધ	ઉદય	ઉદીરણા	સત્તા	ગુણસ્થાનક
૧	૮	૮	૮	૮	૧ થી ૬ (૩જા વિના)
૨	૮	૮	૬	૮	૭મા
૩	૭	૮	૮	૮	૧ થી ૬
૪	૭	૮	૭	૮	૧ થી ૬, ૩જા વિના ભવની ચરમાવલિકામાં
૫	૭	૮	૬	૮	૭ થી ૮
૬	૬	૮	૬	૮	૧૦મા (ચરમાવલિકા વિના)
૭	૬	૮	૫	૮	૧૦મા ક્ષપકને ચરમાવલિકામાં
૮	૧	૭	૫	૮	૧૧મા
૯	૧	૭	૫	૭	૧૨મા (ચરમાવલિકા વિના)
૧૦	૧	૭	૨	૭	૧૨મા ચરમાવલિકામાં
૧૧	૧	૪	૨	૪	૧૩મા
૧૨	૦	૪	૦	૪	૧૪મા

આ પ્રમાણે વિશેષતા છે.

પ્ર. ૯૪

દર્શનાવરણીયના ચાર અને પાંચ પ્રકૃતિ સ્વરૂપ એમ બે ઉદયસ્થાનો અને તે બંને ઉદયસ્થાનોનો કાળ સારસંગ્રહમાં જઘન્યથી ૧ સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી અંતર્મુહૂર્ત બતાવેલ છે. પરંતુ ૫ થી ૬ કલાક અથવા તેથી પણ વધારે ટાઇમ સુધી સતત કામકાજની ધમાલમાં અથવા તો ઉત્તમ પ્રકારના મુનિઓ સતત આરાધના વગેરેમાં હોય છે. તેમજ કેટલાએક જીવો ૮ થી ૧૦ કલાક અથવા તેથી પણ વધારે કાળ સુધી સતત નિદ્રા લે છે. એટલું જ નહીં, પરંતુ કુંભકર્ણા છ માસ સુધી ઉંઘતા હતા એમ પણ શાસ્ત્રોમાં સંભળાય છે. તો આ બંને ઉદયસ્થાનોનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ ઉપર બતાવેલ યુક્તિથી અંતર્મુહૂર્તથી ઘણાં વધારે કાળ સુધી પણ કેમ ન હોય ?

ઉત્તર

સ્થૂલદૃષ્ટિએ તમારો પ્રશ્ન બરાબર છે, પરંતુ સૂક્ષ્મદૃષ્ટિથી તેમ નથી. કર્મનો વિપાકોદય વ્યક્ત એટલે આપણને ખ્યાલમાં આવે તેવો અને અવ્યક્ત એટલે આપણને ખ્યાલમાં ન આવે તેવો એમ બે પ્રકારનો હોય છે. જ્યારે જ્યારે વ્યક્ત વિપાકોદય હોય ત્યારે ત્યારે આપણને ખ્યાલ આવે છે. અને અવ્યક્ત વિપાકોદય હોય ત્યારે આપણને ખ્યાલ નથી આવતો. દૃષ્ટાંત તરીકે નવમા ગુણસ્થાનકે અમુક ભાગ સુધી મહામુનિને પણ ત્રણ વેદનો અને અમુક અમુક ભાગ સુધી સંજવલન કોઠાદિકનો તેમજ આઠમા ગુણસ્થાનક સુધી હાસ્યાદિ બે યુગલનો ઉદય અવશ્ય હોય છે, અને ગ્રૈવેયક તથા અનુત્તર દેવોને ૪-૪ ગુણસ્થાનક હોવાથી વેદોનો વિપાકોદય અવશ્ય હોય છે. પરંતુ સાતમા ગુણસ્થાનકવાળા અને તેથી પણ આગળ વધેલા શ્રેણિમાં રહેલ મહામુનિઓને મનથી લેશમાત્ર પણ વિષય વિકારનો અને હાસ્યાદિકના ઉદયનો પોતાને પણ ખ્યાલ આવતો નથી. અને આવો વિચાર પણ હોતો નથી. એટલું જ નહિં પણ “પરે અપ્રવિચારાઃ” આ સૂત્રમાં ભગવાન ઉમાસ્વાતિ મહારાજાએ વેદોનો વિપાકોદય હોવા છતાં ગ્રૈવેયક અને અનુત્તર દેવોને માનસિક દૃષ્ટિએ પણ વિકાર રહિત કહેલા છે.

એ જ પ્રમાણે સંપૂર્ણ શારીરિક તંદુરસ્તીવાળા કેટલાએક સુખી માણસોને પણ જીવન સુધી રોગાદિક નથી આવતા અને દવાઓ પણ લેવી પડતી નથી. અર્થાત્ સાતાનો જ ઉદય જણાય છે. અનુત્તર દેવોને પણ લગભગ સાતાનો જ ઉદય જણાય છે. પરંતુ તત્વાર્થ સૂત્ર ચોથા અધ્યાયના ભાષ્યમાં દેવોને વધુમાં વધુ ૬ માસ સુધી સાતાનો ઉદય બતાવેલ છે. એટલે વચ્ચે વચ્ચે અવ્યક્ત અસાતાનો વિપાકોદય પણ છે. અને જનુઓને પણ અંતર્મુહૂર્ત પછી અસાતાનો અવ્યક્તોદય થાય છે. છતાં તેનો ખ્યાલ ન આવવાથી આપણને સતત સાતાનો ઉદય જણાય છે. તેમ અંતર્મુહૂર્ત પછી અવશ્ય વ્યક્ત નહીં તો અવ્યક્ત રૂપે પણ નિદ્રાનો ઉદય થાય છે. અને સામાન્યથી ૬ થી ૭ કલાક અથવા તેથી વધારે કાળ સુધી ઉંઘનાર માણસને પણ અંતર્મુહૂર્ત પછી અવશ્ય

વચમાં-વચમાં સૂક્ષ્મ કાળ પર્યંત નિદ્રાનો ઉદય અટકે છે. અને ફરીથી ઉદય થઈ જાય છે. તેથી તે વચલો કાળ બહુ જ અલ્પ હોવાથી અને તેમાં પણ અવ્યક્ત નિદ્રાનો ઉદય હોય માટે આપણને ૪ અથવા ૫ ના ઉદયસ્થાનનો કાળ ઘણો લાગે છે, પરંતુ વાસ્તવિક રીતે અંતર્મુહૂર્ત જ હોય છે એમ જ્ઞાનીઓના વચનો ઉપરથી સમજાય છે.

- પ્ર. ૯૫ જઘન્યથી ૧ સમયકાળ પ્રમાણ ગોત્રકર્મના કેટલા ? અને ક્યાં ભાંગા હોય.
 ઉત્તર પ્રથમ ભાંગા સિવાયના ૬ એ ભાંગાઓનો કાળ જઘન્યથી ૧ સમય પ્રમાણ છે.
- પ્ર. ૯૬ ઉત્કૃષ્ટથી પણ અંતર્મુહૂર્ત કાળ સુધી સંભવે એવા ગોત્ર કર્મના ભાંગા કેટલા ? અને ક્યા ?
 ઉત્તર (૧) નીચનો બંધ, ઉચ્ચનો ઉદય અને બેની સત્તા, આ એક જ ભાંગાનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ છે.
- પ્ર. ૯૭ દર્શનાવરણીયકર્મના એવા ક્યાં સંવેધો છે, કે જેનો જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ એમ બન્ને રીતે અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ જ કાળ હોય ?
 ઉત્તર મૂળ મતે ક્ષપકશ્રેણિમાં જ સંભવતા (૧) ચારનો બંધ, ૪નો ઉદય અને ૬ની સત્તા (૨) અબંધ, ૪નો ઉદય અને ૬ની સત્તા. આ બે સંવેધોનો જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ એમ બન્ને રીતે અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ કાળ હોય છે. પરંતુ મતાંતરે આ બે સંવેધનો પણ જઘન્ય કાળ એક સમય પ્રમાણ સંભવે છે.
- પ્ર. ૯૮ જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ એમ બન્ને રીતે સમય પ્રમાણ જ કાળવાળો દર્શનાવરણીયનો ક્યાં સંવેધ છે ?
 ઉત્તર ૪નો ઉદય અને ૪ની સત્તા ૧૨મા ગુણસ્થાનકના ચરમ સમયે હોવાથી તેનો કાળ બન્ને રીતે ૧ સમય પ્રમાણ જ હોય છે.
- પ્ર. ૯૯ મોહનીયકર્મના એવાં કેટલાં અને ક્યાં બંધસ્થાનો છે કે જેઓનો જઘન્યથી કાળ ૧ સમય હોય ?
 ઉત્તર ૨૧, ૯ અને ૫ થી ૧ પર્યંતના એમ ૭ બંધસ્થાનનો કાળ જઘન્યથી ૧ સમય હોય છે.
- પ્ર. ૧૦૦ નવનું બંધસ્થાન છઠ્ઠાથી ૮મા ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. અને આ ત્રણે ગુણસ્થાનકનો સંયુક્ત કાળ જઘન્યથી પણ અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ છે. માટે નવના બંધનો જઘન્ય કાળ ૧ સમય શી રીતે હોય ?
 ઉત્તર ઉપશમશ્રેણિમાં ચડતાં ન આવે. પરંતુ ઉપશમશ્રેણીથી પડતાં નવમા ગુણસ્થાનકે પાંચનો બંધ કરનાર આઠમે ગુણસ્થાનકે આવી ૧ સમય બંધ કરી તરત જ કાળ કરી દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થનાર બીજા સમયે ૧૭નો બંધ કરે છે. એ અપેક્ષાએ ૯ના બંધનો જઘન્યકાળ ૧ સમય ઘટી શકે છે.
- પ્ર. ૧૦૧ મોહનીયકર્મની એક જીવને સતત અંતર્મુહૂર્તથી વધારે કાળ સુધી પણ ઉદયમાં રહે એવી કેટલી ? અને કઈ પ્રકૃતિઓ છે.
 ઉત્તર મિથ્યાત્વમોહનીય, સમ્યક્ત્વમોહનીય, પુરુષવેદ અને નપુંસકવેદ આ ૪ પ્રકૃતિઓ ૧ જીવને સતત અંતર્મુહૂર્તથી વધારે કાળ પણ ઉદયમાં હોઈ શકે છે. ત્યાં મિથ્યાત્વમોહનીય અભવ્યને તથા અનાદિ મિથ્યાદષ્ટિને અનાદિ કાળથી ઉદયમાં હોય છે. અને સમ્યક્ત્વથી પડેલાને ઉત્કૃષ્ટથી દેશોન અર્ધ પુદ્ગલ પરાવર્ત કાળ સુધી, સમ્યક્ત્વ મોહનીયનો ઉદય સાધિક દ્વ સાગરોપમ સુધી, નપુંસકવેદનો ઉદય અસાંવ્યવહારિક જીવો આશ્રયી અનાદિ અનંત અને અનાદિ -સાન્ત તેમજ પંચેન્દ્રિયમાંથી એકેન્દ્રિયમાં આવેલા જીવો આશ્રયી ઉત્કૃષ્ટથી આવલિકાના અસંખ્યાતમા ભાગમાં રહેલ સમય પ્રમાણ અસંખ્ય પુદ્ગલ પરાવર્ત અને પુરુષવેદનો ઉત્કૃષ્ટ ઉદય ૩૩ સાગરોપમ પ્રમાણ હોય છે.
- પ્ર. ૧૦૨ દરેક જીવોને વેદોદય અંતર્મુહૂર્તમાં અવશ્ય પરાવર્તન થાય છે એમ સપ્તતિકા અને આ ગ્રંથની ટીકા વગેરેમાં બતાવેલ છે. તો આટલો કાળ શી રીતે ઘટે ?
 ઉત્તર જે ગતિમાં અથવા જે જાતિમાં અમુક જ દ્રવ્ય વેદ હોય ત્યાં કાયમ માટે ભાવ વેદ પણ તે જ હોય છે. એટલે કે ભાવવેદનું પરાવર્તન થતું નથી. માટે જ નરકમાં તેમજ ચૌરિન્દ્રિય સુધીના જીવોને કેવળ દ્રવ્યથી નપુંસકવેદ

હોય છે. તેથી ત્યાં ઉદયસ્થાન આશ્રયી મોહનીયકર્મની ચોવીશી બતાવેલ નથી, પરંતુ અષ્ટકો જ બતાવેલ છે. અને દેવગતિમાં નપુંસક વિના દ્રવ્યવેદ બે જ હોવાથી બે ભાવવેદ આશ્રયી ષોડશક અથવા ૧૬-૧૬ ભાંગા કરેલ છે. પણ ચોવીશી કરેલ નથી. તેથી મને આ બાબતમાં આમ લાગે છે. પછી તો બહુશ્રુતો કહે તે પ્રમાણ.

પ્ર. ૧૦૩ દેવગતિમાં તમારા કહેવા પ્રમાણે પણ પુરુષ અને સ્ત્રી એમ બે દ્રવ્યવેદ હોય છે. માટે ભાવથી નપુંસકવેદ ઉદયમાં ન આવે તો પણ બે ભાવવેદનો ઉદય અંતર્મુદૂર્ત અવશ્ય પરાવર્તન થાય છે. તેથી પુરુષવેદના ઉદયનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ ૩૩ સાગરોપમ શી રીતે હોય ?

ઉત્તર દેવોમાં દેવીઓની ઉત્પત્તિ પ્રથમના બે દેવલોક સુધી જ હોય છે. માટે દ્રવ્યથી સ્ત્રીવેદ બે દેવલોક સુધી જ હોવાથી ત્યાં ભાવથી બન્ને વેદોના ઉદયનું પરાવર્તન અવશ્ય થાય છે પરંતુ ત્રીજા દેવલોકથી દ્રવ્યથી લિંગાકારરૂપ સ્ત્રીવેદ પણ નથી. પરંતુ માત્ર દ્રવ્યથી લિંગાકાર રૂપે પણ પુરુષવેદ જ હોય છે. માટે તે દેવોને સતત ભાવવેદોદય પુરુષવેદનો જ હોય છે. પરંતુ અન્ય વેદોનો ઉદય ન હોય, તેથી અનુત્તર દેવો આશ્રયી પુરુષવેદના ઉદયનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ ૩૩ સાગરોપમ ઘટી શકે એમ લાગે છે. તે સિવાય બીજી કોઈ વિવક્ષા હોય તો તે અપેક્ષાએ પણ બહુશ્રુતો પાસેથી સમજવું. આમાં મારો આગ્રહ નથી. મારા ક્ષયોપશમ પ્રમાણે લખેલ છે.

પ્ર. ૧૦૪ ક્ષયોપશમ સમ્યગ્દષ્ટી અનંતાનુબંધિની વિસંયોજના કરી પહેલે ગુણસ્થાનકે જાય ત્યારે બંધાવલિકા સુધી અનંતાનુબંધિનો ઉદય ન હોવાથી પહેલે ગુણસ્થાનકે પણ એક આવલિકા સુધી ૭નું ઉદયસ્થાન હોય એમ બતાવેલ છે. પરંતુ કોઈપણ કર્મપ્રકૃતિના જઘન્ય સ્થિતિબંધમાં પણ અંતર્મુદૂર્ત પ્રમાણ અબાધાકાળ હોય છે. અને અનંતાનુબંધિનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ ૪૦ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ હોવાથી ઉત્કૃષ્ટ અબાધા કાળ ૪ હજાર વર્ષ પ્રમાણ છે. તેથી પહેલે ગુણસ્થાનકે અનંતાનુબંધિના ઉદય વિના જઘન્ય અંતર્મુદૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી ૪ હજાર વર્ષ પ્રમાણ ૭ ના ઉદયસ્થાનનો કાળ ઘટી શકે. છતાં તેમ ન બતાવતાં માત્ર એક બંધાવલિકા જ કેમ બતાવેલ છે ?

ઉત્તર પહેલે ગુણસ્થાનકે આવી નવીન બંધાયેલ અનંતાનુબંધિ અબાધાકાળની દૃષ્ટિએ એટલા કાળ પછી જ ઉદયમાં આવે. એ વાત બરાબર છે. પરંતુ જે સમયે પહેલે ગુણસ્થાનકે આવી અનંતાનુબંધિનો બંધ શરૂ કરે છે. તે જ સમયથી અનંતાનુબંધિ પતદગ્રહ બને છે. અર્થાત્ સત્તામાં રહેલ શેષ ચારિત્રમોહનીયની પ્રકૃતિઓ અનંતાનુબંધિમાં સંક્રમાવવાની શરૂઆત કરે છે. અને તે સંક્રમ્યમાણ અનંતાનુબંધિ રૂપે બનેલ દલિકનો આવલિકા પછી અવશ્ય ઉદય થાય છે.

પ્ર. ૧૦૫ જો સંક્રમીને અનંતાનુબંધિ રૂપે થયેલ દલિકનો ઉદય થતો હોય તો ૧ આવલિકા પછી શા માટે ? પહેલા સમયથી કેમ નહીં ?

ઉત્તર જેમ બંધ-આવલિકા સકલ કરણને અયોગ્ય હોય છે. તેમ સંક્રમીને આવેલ દલિકોમાં પણ સંક્રમ - આવલિકા સુધી કોઈપણ કરણ લાગતું નથી અને ઉદયમાં પણ આવતા નથી.

પ્ર. ૧૦૬ જો આ રીતે હોય તો સંક્રમ-આવલિકા સુધી અનંતાનુબંધિનો ઉદય ન હોય એમ બતાવવું જોઈએ પણ એમ ન બતાવતાં બંધાવલિકા સુધી અનંતાનુબંધિનો ઉદય ન હોય એમ કેમ બતાવેલ છે ?

ઉત્તર બંધ-આવલિકા અને સંક્રમ-આવલિકા બન્ને સાથે જ શરૂ થાય છે. અને સાથે જ પૂર્ણ થાય છે. માટે બન્ને રીતે કહી શકાય તેમાં કાંઈ ફરક પડતો નથી.

પ્ર. ૧૦૭ ઉદયપદ અને પદવૃદ એ બે માં શું તફાવત છે ?

ઉત્તર ઉદયપદ = ઉદયસ્થાનને ઉદય ચોવીશી સાથે ગુણવાથી જે આવે તે ઉદયપદ (ઉદયપદ ચોવીશી) અથવા એક ઉદયસ્થાનની ચોવીશીઓનો સમૂહ. પદવૃદ = ઉદયપદ ચોવીશીને ચોવીશો ગુણવાથી જે આવે તે પદવૃદ. અથવા ઉદયસ્થાનોની કુલ પ્રકૃતિઓનો સમૂહ. (પદ = પ્રકૃતિઓ, વૃદ = સમૂહ)

- પ્ર. ૧૦૮ મોહનીયકર્મના એવાં કેટલાં અને ક્યાં સત્તાસ્થાનો છે કે જેઓનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ અંતર્મુહૂર્તથી વધારે હોય ?
- ઉત્તર ૨૮-૨૭-૨૬-૨૪ અને ૨૧ એમ ૫ સત્તાસ્થાનનો સારસંગ્રહમાં બતાવ્યા પ્રમાણે ઉત્કૃષ્ટ કાળ અંતર્મુહૂર્તથી વધારે પણ હોય છે.
- પ્ર. ૧૦૯ માત્ર મનુષ્યગતિમાં જ ઘટે એવાં મોહનીયકર્મના સત્તાસ્થાનો કેટલાં ? અને ક્યાં ક્યાં ?
- ઉત્તર ૨૩ અને ૧૩ થી ૧ સુધીના મોહનીયકર્મના ૯ સત્તાસ્થાનો માત્ર મનુષ્યગતિમાં જ હોય છે. બીજી કોઈ ગતિમાં ઘટતાં નથી.
- પ્ર. ૧૧૦ ક્યા ક્યા વેદે શ્રેણિ માંડનારને ક્યાં-ક્યાં સત્તાસ્થાનો ન આવે ?
- ઉત્તર સ્ત્રીવેદે શ્રેણિ માંડનારને પનું ૧ અને નપુંસકવેદે શ્રેણિ માંડનારને ૫ તથા ૧૨નું એ બે સત્તાસ્થાનો ન આવે અને પુરુષવેદે શ્રેણિ માંડનારને બધાં જ આવે.
- પ્ર. ૧૧૧ પાંચમા ગુણસ્થાનકે મોહનીયકર્મના ૨૨ અને ૨૧ના સત્તાસ્થાનો કેટલી ગતિમાં હોય ?
- ઉત્તર તિર્યચ અને મનુષ્યને પાંચમું ગુણસ્થાનક હોવા છતાં બદ્ધાયુ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વી જો તિર્યચમાં જાય તો યુગલિકમાં જ જાય અને યુગલિકમાં દેવોની જેમ વિરતિના પરિણામ ન હોવાથી ૨૨ અને ૨૧નું સત્તાસ્થાન ૫ મા ગુણસ્થાનકે તિર્યચગતિમાં હોતું નથી. પણ મનુષ્યગતિમાં જ હોય છે.
- પ્ર. ૧૧૨ ક્ષપકશ્રેણિમાં ૫ ના બંધે પુરુષવેદે શ્રેણિ માંડનારને ૧૧નું અને ૪ ના બંધે પુરુષવેદનો ક્ષય ન થાય ત્યાં સુધી પનું સત્તાસ્થાન આવે છે. છતાં સ્ત્રીવેદોદયે શ્રેણિ માંડનારને ૧૧નું સત્તાસ્થાન પાંચના બંધે આવવાને બદલે ચારના બંધે કેમ આવે ? અને નપુંસક વેદોદયે શ્રેણિ માંડનારને પના બંધે ૧૨નું સત્તાસ્થાન જ કેમ નહીં ? તેમ જ ૧૧નું પણ ૪ ના બંધે જ કેમ ? અને આ બન્ને વેદોદયે શ્રેણિ માંડનારને પનું સત્તાસ્થાન જ કેમ નહીં ?
- ઉત્તર નવમા ગુણસ્થાનકે નપુંસકવેદ અને સ્ત્રીવેદનો ઉદયકાળ જેટલો છે. તેના કરતાં પુરુષવેદનો ઉદય કાળ વધારે હોય છે. અને જ્યાં સુધી કોઈપણ વેદનો ઉદય છે. ત્યાં સુધી પુરુષવેદ બંધાય જ છે. પણ વેદોદયના વિચ્છેદની સાથે જ પુરુષવેદનો બંધ પણ વિચ્છેદ થાય છે. તેમજ પુરુષવેદોદયે અને સ્ત્રીવેદોદયે શ્રેણિ માંડનારને પહેલાં નપુંસકવેદનો અને ત્યારબાદ સ્ત્રીવેદનો ક્ષય થાય છે. પણ નપુંસકવેદોદયે શ્રેણિ માંડનારને નપુંસકવેદ તથા સ્ત્રીવેદનો ક્ષય એક સાથે જ થાય છે. તેથી નપુંસકવેદોદયે શ્રેણિ માંડનારને ૧૨નું સત્તાસ્થાન ઘટતું જ નથી. પરંતુ બીજા વેદોદયે શ્રેણિ માંડનારને નપુંસકવેદનો ક્ષય થયા પછી સ્ત્રીવેદનો ક્ષય ન થાય ત્યાં સુધી ૧૨નું સત્તાસ્થાન ઘટે જ, ત્રણ વેદોદયે શ્રેણિ માંડનાર હાસ્ય ષટ્ક અને પુરુષવેદ એ ૭નો ક્ષય કરવાની શરૂઆત એક જ સાથે કરે છે. તેથી નપુંસકવેદોદયે સ્ત્રીવેદોદયે શ્રેણિ માંડનારને સ્ત્રીવેદના ક્ષયની સાથે જ જ્યારે ૧૧નું સત્તાસ્થાન આવે છે ત્યારે પુરુષવેદનો બંધ પણ વિચ્છેદ થયેલ હોવાથી આ બન્ને વેદોદયવાળા જીવોને ૧૧નું સત્તાસ્થાન ૪ના બંધે જ આવે, પણ પાંચના બંધે ન જ આવે.
- વળી સ્ત્રીવેદના ક્ષય પછી આ બંને વેદોદયવાળા જીવો ૭નો ક્ષય પણ એક સાથે જ કરે છે. માટે ૭ના ક્ષય પછી ૪ના બંધે ૪નું આવે, પણ પનું સત્તાસ્થાન ન આવે. ત્યારે પુરુષ વેદોદયે શ્રેણિ માંડનારને હાસ્યષટ્કનો ક્ષય થાય ત્યાં સુધી પુરુષવેદનો ઉદય હોવાથી પુરુષવેદનો બંધ પણ ચાલુ હોય છે. તેથી સ્ત્રીવેદના ક્ષય બાદ પના બંધે હાસ્યષટ્કનો ક્ષય ન થાય ત્યાં સુધી ૧૧નું સત્તાસ્થાન આવે. ૭નો ક્ષય કરવાની શરૂઆત એકી સાથે કરે છે. પરંતુ પુરુષવેદનો બંધ ચાલુ હોવાથી ૭નો ક્ષય એક સાથે થતો નથી. પણ હાસ્યષટ્કનો ક્ષય થાય તે સમયે પશ્ચાન્નુપૂર્વીએ સમયોન ૨ આવલિકામાં બંધાયેલ પુરુષવેદનો ક્ષય ન થવાથી ૪ના બંધે સમયોન બે આવલિકા કાળ સુધી પનું સત્તાસ્થાન આવે. અને પછી ૪નું આવે.
- પ્ર. ૧૧૩ ૫મા ગુણસ્થાનકે ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વીને મોહનીયકર્મના ઉદયપદો અને પદવૃદ્ધ કેટલાં ? અને કઈ રીતે ? તે જ પ્રમાણે ક્ષાયિક અને ઔપશમિકને પણ કેટલાં ? અને કઈ રીતે હોય ?

ઉત્તર પાંચમા ગુણસ્થાનકે ક્ષયોપશમિક સમ્યક્ત્વીને ૬-૭ અને ૮ એમ ૩ ઉદયસ્થાનો હોય છે. ત્યાં છના ઉદયની ૧ ચોવીશી માટે ૬, ૭ના ઉદયની બે ચોવીશી માટે ૧૪ અને ૮ના ઉદયની ૧ ચોવીશી માટે ૮, એમ કુલ ૨૮ ને ૨૪ વડે ગુણતાં ૬૭૨ પદવૃંદો હોય છે. એ જ પ્રમાણે ક્ષાયિક અને ઔપશમિકને ૫-૬ અને ૭ આ ૩ ઉદયસ્થાનો હોય છે. ત્યાં પના ઉદયની ૧ ચોવીશી માટે ૫, ૬ ના ઉદયની ૨ ચોવીશી માટે ૧૨, અને ૭ના ઉદયની ૧ ચોવીશી માટે ૭ એમ ૨૪ ઉદયપદ અને ૨૪ ને ૨૪ વડે ગુણતાં ૫૭૬ પદવૃંદ થાય છે.

પ્ર. ૧૧૪ જિનનામનો બંધ જઘન્યથી પણ અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ હોવાથી જિનનામ સહિત દેવપ્રાયોગ્ય રહના બંધનો કાળ અંતર્મુહૂર્ત જ હોવો જોઈએ પરંતુ ૧ સમય કેવી રીતે ઘટે ?

ઉત્તર જિનનામ કર્મનો બંધ જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત હોવા છતાં પણ ઉપશમશ્રેણિમાં જિનનામ સહિત દેવગતિ પ્રાયોગ્ય રહના બંધનો આઠમાના છઠ્ઠા ભાગે બંધવિચ્છેદ કરી પડતાં ફરી આઠમા ગુણસ્થાનકના છઠ્ઠા ભાગે આ જ રહ પ્રકૃતિઓનો બંધ કરી બીજા સમયે કાળ કરી દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થાય ત્યાં જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦નો બંધ કરે, માટે આ અપેક્ષાએ જઘન્ય કાળ ૧ સમય પ્રમાણ પણ હોય છે.

પ્ર. ૧૧૫ જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધનો સારસંગ્રહમાં બતાવેલ જઘન્ય કાળ શી રીતે ઘટે ? તે બરાબર સમજાવો.

ઉત્તર અવસર્પિણીના ચોથા આરામાં શ્રેણીક રાજાની જેમ નિકાચિત જિનનામનો બંધ કરી ૮૪ હજાર વર્ષના આયુષ્યવાળા પ્રથમ નરકમાં જઈ ત્યાંથી ઉત્સર્પિણીના ત્રીજા આરાની શરૂઆતમાં થનાર પદ્મનાભ તીર્થંકર પરમાત્માની જેમ સાધિક ૮૪ હજાર વર્ષ પ્રમાણ કાલ થાય તે આ પ્રમાણે.....

ચોથા આરાનો અમુકકાળ બાકી હતો ત્યારે નરકમાં ગયેલા અને ત્યાં પાંચમા-છઠ્ઠા પહેલાં અને બીજા આ ૨૧-૨૧ હજારવર્ષ પ્રમાણ ચારે આરાનો કાળ ૮૪ હજાર વર્ષ અને ત્રીજા આરાના લગભગ ૩ વર્ષ વ્યતીત થાય ત્યારે નરકમાંથી અચી તીર્થંકરની તરીકે ઉત્પન્ન થાય માટે ત્રીજા આરાનો અમુક અને ચોથા આરાનો અમુક કાળ અધિક ૮૪ હજાર વર્ષ પ્રમાણ સતત જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦નો બંધ હોય છે. અને જો નિકાચિત જિનનામની સત્તાવાળો દેવમાં જાય તો જઘન્યથી પણ ૧ પલ્યોપમના આયુષ્યવાળા વૈમાનિકમાં જ જાય તે અપેક્ષાએ જઘન્ય કાળ ૧ પલ્યોપમ તેમજ 'કેઙ્ઙ સુરાજ સમંજિણ' આ મતની અપેક્ષાએ જિનનામ નિકાચિત કરી તીર્થંકર પરમાત્માનો જીવ ૧૦ હજાર વર્ષ પ્રમાણ આયુષ્યવાળા ભવનપતિ આદિ દેવમાં અથવા નરકમાં પણ જાય તે અપેક્ષાએ જઘન્ય કાળ ૧૦ હજાર વર્ષ પ્રમાણ પણ ઘટે છે.

પ્ર. ૧૧૬ લબ્ધિ અપર્યાપ્ત જીવોને પ્રથમના પોતપોતના બે જ ઉદયસ્થાનો બતાવેલ છે. પરંતુ શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થયે પરાઘાત અથવા પરાઘાત અને વિહાયોગતિનો ઉદય અવશ્ય થાય છે. અને લબ્ધિ અપર્યાપ્ત જીવો પણ ત્રણ પર્યાપ્તિ પૂર્ણ કરીને જ કાળ કરે છે. માટે એકેન્દ્રિયોને ૨૫નું અને શેષ તિર્યંચ-મનુષ્યોને ૨૮નું ત્રીજું ઉદયસ્થાન પણ કેમ ન હોય ?

ઉત્તર શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થયા પછી પરાઘાત વગેરેનો ઉદય લબ્ધિ પર્યાપ્ત જીવોને અવશ્ય થાય છે. પરંતુ લબ્ધિ અપર્યાપ્ત જીવોને મરણપર્યંત પરાઘાત વગેરેનો ઉદય થતો જ નથી. તેથી પોતપોતાના પ્રથમના બે જ ઉદયસ્થાનો હોય છે.

પ્ર. ૧૧૭ ગ્રૈવેયક આદિ દેવોને ઉદયસ્થાનો અને ઉદયભાંગા કેટલાં હોય ?

ઉત્તર ગ્રૈવેયક અને અનુત્તર દેવો ઉત્તર વૈકિય શરીર બનાવતા જ નથી. તેથી તેઓને ૨૧ આદિ પ્રથમના ૫ ઉદયસ્થાનો અને દરેક ઉદયસ્થાનના ૮-૮ એમ કુલ ૪૦ ઉદયભાંગા હોય છે. એ જ પ્રમાણે અન્ય દેવોને પણ મૂળ શરીર આશ્રયી ૫ ઉદયસ્થાન અને ૪૦ ઉદયભાંગા હોય છે.

પ્ર. ૧૧૮ દેવોની જેમ નારકો પણ ઉત્તર વૈક્રિય શરીર બનાવે છે. તો નારકના પણ ઉત્તર શરીરના ભાંગા જુદા કેમ ગણેલ નથી ?

ઉત્તર દેવોના ઉત્તર વૈક્રિય શરીરમાં ૨૭ના ઉદયસ્થાન પછી ઉદ્યોતનો ઉદય પણ હોઈ શકે છે. માટે ૨૮થી ૩૦ સુધીના ઉદયસ્થાનોમાં પ્રકૃતિઓ બદલાય છે. માટે ઉત્તર વૈક્રિયના ૨૮ આદિ ત્રણે ઉદયસ્થાનના ૮-૮ એમ ૨૪ ભાંગા અધિક હોય છે. અને તે મૂળ શરીરથી ભિન્ન હોવાથી જુદા ગણાય છે. પરંતુ નારકોને અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં ૨૫ આદિના ઉદયસ્થાનોમાં અને ઉત્તર વૈક્રિય શરીર બનાવતાં ૨૫ આદિના ઉદયસ્થાનોમાં પ્રકૃતિઓનો તફાવત નથી. પરંતુ એકની એક જ હોય છે. માટે ૫ ઉદયસ્થાનના ૫ ઉદયભાંગા જ ગણાય છે.

પ્ર. ૧૧૯ ૭૭૯૧ ભાંગામાં લબ્ધિ અપર્યાપ્ત જીવોના કુલ ઉદયભાંગા કેટલાં ? અને ક્યા ક્યા ?

ઉત્તર ૨૧ના ઉદયે લબ્ધિ અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિયના સૂક્ષ્મ-બાદર અપર્યાપ્તના અયશ સાથેના ૨, વિકલેન્દ્રિયના ૩, પંચેન્દ્રિય તિર્યચ અને મનુષ્યનો ૧-૧ એમ ૭, અને ૨૪ના ઉદયે એકેન્દ્રિયના અપર્યાપ્તના સૂક્ષ્મ-બાદર, પ્રત્યેક-સાધારણ સાથે અયશના ૪, ૨૬ના ઉદયના વિકલેન્દ્રિયના ૩, પંચેન્દ્રિય તિર્યચ અને મનુષ્યનો ૧-૧ એમ ૫, એમ ત્રણે ઉદયસ્થાને મળી લબ્ધિ અપર્યાપ્ત જીવોના ૧૬ ઉદયભાંગા હોય છે.

પ્ર. ૧૨૦ જેમ પંચેન્દ્રિય તિર્યચ અને મનુષ્યને ૨૧ અને ૨૬ના ઉદયનો લબ્ધિ અપર્યાપ્ત જીવોનો ૧-૧ ભાંગો બતાવેલ છે તેમ ૨૧ અને ૨૫ના ઉદયના દેવો અને નારકોના કેમ બતાવેલ નથી ?

ઉત્તર દેવો અને નારકો લબ્ધિ અપર્યાપ્ત હોતા જ નથી. માત્ર કરણ અપર્યાપ્ત જ હોય છે. તેથી તેઓના મનુષ્ય અને તિર્યચની જેમ લબ્ધિ અપર્યાપ્તના ઉદયભાંગા હોતા નથી.

પ્ર. ૧૨૧ કેવળી આશ્રયી ૨૬ અને ૨૭ના ઉદયસ્થાનનો જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ કાળ કેટલો ? અને તે કઈ અપેક્ષાએ ?

ઉત્તર કેવળી સમુદ્ઘાતમાં બીજા-છઠ્ઠા અને સાતમા સમયે સામાન્ય કેવળી તથા તીર્થંકર કેવળીને અનુક્રમે ૨૬ અને ૨૭નું ઉદયસ્થાન હોય છે. તેથી બીજા સમયની અપેક્ષાએ બન્ને ઉદયસ્થાનનો જઘન્ય કાળ ૧ સમય અને છઠ્ઠા તથા સાતમા સમયની અપેક્ષાએ બન્ને ઉદયસ્થાનનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ ૨ સમય છે.

પ્ર. ૧૨૨ સામાન્ય મનુષ્યને મૂળ શરીરની અપેક્ષાએ ૨૧ આદિ જે ૫ ઉદયસ્થાનો બતાવેલ છે. તે પાંચે ઉદયસ્થાન દરેક મનુષ્યને મૂળ શરીરની અપેક્ષાએ શું હોય જ ?

ઉત્તર પરભવમાંથી કાળ કરી વિગ્રહગતિ દ્વારા મનુષ્યમાં ઉત્પન્ન થનારની અપેક્ષાએ જ ૨૧નું ઉદયસ્થાન હોય છે. પરંતુ પરભવમાંથી કાળ કરી ઋજુશ્રેણિ દ્વારા ઉત્પન્ન થનાર મનુષ્યને ૨૧નું ઉદયસ્થાન જ ન હોય. પરંતુ ૨૬ આદિ ૪ ઉદયસ્થાનો જ હોય, કારણ કે પરભવના અન્ય સમય સુધી પરભવ સંબંધી ૨૧ સિવાયનું કોઈપણ ઉદયસ્થાન હોય છે. અને પછીના સમયે ઉત્પત્તિ સ્થાને આવતાં જ મનુષ્યને ૨૬નું ઉદયસ્થાન આવી જાય છે. એ જ પ્રમાણે પરભવમાંથી કાળ કરી ઋજુશ્રેણિ દ્વારા ઉત્પન્ન થનાર અન્યગતિના જીવોને પણ ૨૧નું ઉદયસ્થાન હોતું નથી. પરંતુ ૨૧ સિવાયના ઉદયસ્થાનો યથાસંભવ હોય છે.

પ્ર. ૧૨૩ કેવલ ૧ ઉદયસ્થાન હોય એવા કોઈ જીવો હોય કે નહીં ?

ઉત્તર પરભવમાંથી કાળ કરી ઋજુશ્રેણિ દ્વારા ઉત્પન્ન થનાર અપર્યાપ્ત નામકર્મના ઉદયવાળા એકેન્દ્રિયોને માત્ર ૨૪નું અને શેષ મનુષ્ય-તિર્યચો ને માત્ર ૨૬નું ૧ જ ઉદયસ્થાન હોય છે.

પ્ર. ૧૨૪ બન્ને પ્રકારના ૮૬ના સત્તાસ્થાનનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ પલ્લોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ હોય ?

ઉત્તર ઉપરના પ્રશ્નમાં બતાવ્યા પ્રમાણે બન્ને પ્રકારના ૮૬ના સત્તાસ્થાનનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ જ હોય. પણ વધારે ન હોય.

પ્ર. ૧૨૫ બન્ને રીતે ટદના સત્તાસ્થાનનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ જ બતાવો છો તો સારસંગ્રહમાં આ સત્તાસ્થાનનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ પલ્લોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ કેમ બતાવેલ છે ?

ઉત્તર એકેન્દ્રિયમાં જઈ વૈક્રિય અષ્ટકની ઉદ્વલના સાથે જ શરૂ કરે છે, પરંતુ ઉત્તમ પ્રકૃતિઓની ઉદ્વલના પહેલાં અને તેથી અશુભ અથવા તેથી ઓછી ઉત્તમ પ્રકૃતિની ઉદ્વલના પછી પૂર્ણ થાય છે. માટે પહેલાં દેવદિક્કની ઉદ્વલના પૂર્ણ કરે ત્યારે ટદની સત્તા થાય અને ત્યાર પછી પણ વૈક્રિય ચતુષ્ક અને નરકદિક્ક આ ૬ પ્રકૃતિઓની ઉદ્વલના પલ્લોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ કાળે થાય છે. તેથી આ ૬ પ્રકૃતિઓની ઉદ્વલના દ્વારા સત્તાનો ક્ષય ન થાય ત્યાં સુધી ટદની સત્તા હોય છે. એ અપેક્ષાએ આ સત્તાસ્થાનનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ પલ્લોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ ઘટી શકે છે.

પ્ર. ૧૨૬ વૈક્રિય તથા આહારક શરીર બનાવી જીવ સાતમા ગુણસ્થાનકે પણ જાય છે. માટે જ સાતમા ગુણસ્થાનકે આ બે યોગ સહિત ૧૧ યોગ બતાવેલ છે. અને સાતમા ગુણસ્થાનકે આહારકની સત્તા હોય તો આહારકનો બંધ અવશ્ય હોય એમ આ ગ્રંથકાર માને છે. તેથી સામાન્યથી આ ગુણસ્થાનકે સ્વરવાળા વૈક્રિય અને આહારક શરીરના ઉદયનો ૨૮નો ૧-૧ અને ૩૦નો ૧-૧ એમ ઉત્તર શરીરના ૪ અને મૂળ શરીરના ૧૪૪ એમ ૧૪૮ ઉદયભાંગા હોય છે તો જેમ આહારક શરીર ૨૮ અને ૩૦ના ઉદયે આહારકદિક્ક સહિત ૩૦નો બંધ કરે તે અપેક્ષાએ ૧૪૬ ભાંગા લઈ ૩૦ના બંધે મતાંતરે આહારકના ૨ ઉદયભાંગા સહિત જેમ ૭૭૭૫ ઉદયભાંગા બતાવેલ છે તેમ વૈક્રિયના પણ ૨ ભાંગા કેમ ન આવે ?

ઉત્તર ગ્રંથકારના મતે આહારકદિક્ક સહિત ૩૦ના બંધે જેમ આહારકના ૨ ઉદયભાંગા આવે તેમ વૈક્રિયના પણ ૨ ઉદયભાંગા આવે, તેથી ૩૦ના બંધે કુલ ઉદયભાંગા આ મતે ૭૭૭૭ આવે, પણ વૈક્રિય શરીર બનાવી સાતમે જવા છતાં લબ્ધિ ફોરવેલ હોવાથી તેવા જીવોને આહારકદિક્ક સહિત ૩૦નો બંધ થાય એવા વિશુદ્ધ સંયમના સ્થાનો પ્રાપ્ત થતાં નથી. પરંતુ સાતમા ગુણસ્થાનકના અમુક મંદ સંયમ સ્થાનો જ હોય છે. માટે આ મતે પણ વૈક્રિયના ૨ ભાંગા ન આવે. પરંતુ ૨૮ અને ૨૮ ના બંધમાં આવી શકે. તેમજ આ મત પ્રમાણે સાતમા ગુણસ્થાનકે સામાન્યથી ૧૪૮ ઉદયભાંગા હોવા છતાં ૨૮ અને ૨૮ના બંધે આહારકના ૨ ભાંગા ન આવે, કારણ કે આહારકની સત્તાવાળાને આહારકનો બંધ અવશ્ય હોય, એમ તેઓ માને છે. માટે ૨૮ના બદલે ૩૦, અને ૨૮ના બદલે ૩૧નું બંધસ્થાન થાય, તેથી ૨૮ અને ૨૮ના બંધમાં ૨૮ અને ૩૦ના ઉદયના ૨ વૈક્રિયના અને ૧૪૪ સામાન્ય મનુષ્યના એમ ૧૪૬ ઉદયભાંગા હોય અને તેથી જ આ મત પ્રમાણે ટીકાકારે ૨૮ આદિ ચારે બંધસ્થાનોમાં અનુક્રમે ૮૮-૮૮-૮૨ અને ૮૩નું એમ ૧-૧ સત્તાસ્થાન બતાવેલ છે. એમ મને લાગે છે.

તેમજ આહારક કે વૈક્રિય શરીર બનાવી સાતમે જાય તો પણ આ જીવોને મંદ સંયમસ્થાનો હોવાથી આહારકદિક્ક બંધાય તેવા ઉચ્ચકોટીના સંયમસ્થાનો આવતાં નથી, માટે આહારકની સત્તા હોય તો પણ આ ગુણસ્થાનકે ઉત્તર શરીર આહારકદિક્ક ન જ બાંધે આવો પણ એક મત છે. તેથી તે મત પ્રમાણે ૩૦ના બંધે ઉત્તર શરીરના ભાંગા જ ન આવવાથી ૭૭૭૩ ઉદયભાંગા જ હોય છે. અને આ મત પ્રમાણે ૨૮ના બંધે ૮૨ અને ૮૮ તેમજ ૨૮ ના બંધે ૮૩ અને ૮૮ એમ બે-બે સત્તાસ્થાનો પણ ઘટી શકે. આ રીતે આ બાબતમાં મને ત્રણ મતો લાગે છે. પછી તો બહુશ્રુતો કહે તે પ્રમાણ.

પ્ર. ૧૨૭ અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮નો બંધ થતો જ નથી. તેથી સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય તિર્યચ આશ્રયી ૩૦ અને ૩૧ તેમજ મનુષ્ય આશ્રયી ૩૦નું એમ ૨ ઉદયસ્થાનો બતાવેલ છે. અને ઉત્તર વૈક્રિય શરીર મનુષ્ય-તિર્યચોને પણ તેવા સંકિલષ્ટ પરિણામ ન હોવાથી તેઓ પણ નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮નો બંધ કરતા નથી. માટે દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધની જેમ નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે વૈક્રિય મનુષ્ય-તિર્યચના ઉદયસ્થાનો પણ આવતાં નથી. એમ તમોએ સારસંગ્રહમાં લખેલ છે. પરંતુ પંચસંગ્રહ તૃતીયદ્વાર મૂળ ગાથા ૬૪માં તેમજ તેની ટીકામાં અને એ જ પ્રમાણે પંચસંગ્રહ તથા કર્મપ્રકૃતિ ઉદીરણા કરણની ટીકામાં વૈક્રિયસપ્તકને ઉદયબંધોત્કૃષ્ટા બતાવેલ છે. જ્યારે દેવો અને નારકોને તો ભવપ્રત્યયથી જ આ સાત પ્રકૃતિનો બંધ જ નથી. તેથી વૈક્રિય લબ્ધિ સંપન્ન વૈક્રિય શરીર બનાવે ત્યારે તેના ઉદયમાં વર્તતા પંચેન્દ્રિય તિર્યચ અને મનુષ્યો વૈક્રિયસપ્તકની ૨૦ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બાંધે એમ લાગે છે. અને જો તેમ હોય તો દેવગતિની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ

૧૦ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ હોવાથી તેની સાથે વૈક્રિયસપ્તક પણ ૧૦ કોડાકોડી સાગરોપમથી વધારે ન જ બંધાય તેમજ મનુષ્ય અને તિર્યચગતિ સાથે વૈક્રિયસપ્તકનો બંધ જ ન હોય, માટે વૈક્રિય શરીરી ૨૦ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ નરકદિકની સાથે વૈક્રિયસપ્તકની પણ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બાંધે, અન્યથા ન જ બાંધે. તેથી નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે પણ વૈક્રિય તિર્યચ અને મનુષ્ય આશ્રયી ૨૫ આદિ ઉદયસ્થાનો કેમ ન આવે ?

ઉત્તર કાંઈક વિશુદ્ધ હોવાથી અથવા તો અલ્પકાલીન હોવાથી વૈક્રિય શરીરી પંચેન્દ્રિય તિર્યચ અને મનુષ્ય આશ્રયી ૨૫ આદિ ઉદયસ્થાનો નરક પ્રાયોગ્ય બંધમાં લીધાં નથી. એમ બે બાબત જણાવેલ છે. તેથી તેની વિવક્ષા જ ન કરી હોય એ હકીકત વધારે ઠીક લાગે છે. પણ તેવા અક્ષરો ન મળવાથી કદાચ બંધ નહીં પણ કરતા હોય એમ લખેલ છે. પછી તો બહુશ્રુતો જાણો.

પ્ર. ૧૨૮ જિનનામ સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૮૩નું સત્તાસ્થાન બતાવે છે. પરંતુ તે કેવી રીતે ઘટે ? કારણ કે નરકમાં તો ૮૩નું સત્તાસ્થાન જ ન હોવાથી નરકમાંથી આવેલાને તો ન જ ઘટે. વળી નિકાચિત જિનનામ સહિત ૮૩ની સત્તાવાળા જીવો દેવમાં જાય તો વૈમાનિકમાં જ જાય તેથી વૈમાનિક દેવમાં ૮૩ની સત્તા ઘટે અને વૈમાનિક દેવોનું જઘન્ય આયુષ્ય પણ એક પલ્લોપમ પ્રમાણ છે. અને અવિરતિ ભાવ પામ્યા પછી આહારક ચતુષ્કનો પલ્લોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ જેટલાં કાળમાં જ ઉદ્ભવલના દ્વારા ક્ષય થાય છે. તેથી પલ્લોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ પછી વૈમાનિક દેવમાં પણ ૮૩ને બદલે ૮૮નું સત્તાસ્થાન આવી જાય અને તેથી ૮૩ અને ૮૨ના સત્તાસ્થાનનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ પણ પલ્લોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ બતાવેલ છે. તો આ કેવી રીતે સંગત થાય ?

ઉત્તર તમારો પ્રશ્ન બરાબર છે. આ મતે મનુષ્યને ૨૧ આદિના ઉદયસ્થાનોમાં જિનનામ સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૮૩નું સત્તાસ્થાન ન જ આવે, પણ ૮૮નું ૧ જ આવે. છતાં ગ્રંથકારે બતાવેલ છે તે નિકાચિત જિનનામની સત્તાવાળા ભવનપતિ અને વ્યંતરમાં પણ જાય છે. એમ કેટલાએક આચાર્ય ભગવંતો માને છે. તેઓના મતે ૮૩નું સત્તાસ્થાન બતાવેલ હોય તેમ લાગે છે.

પ્ર. ૧૨૯ બંધના અભાવે ૩૦ના ઉદયસ્થાનમાં સર્વ પ્રશસ્ત પ્રકૃતિના ઉદયવાળા એક ભાંગામાં બારમા ગુણસ્થાનકની અપેક્ષાએ જેમ ૮૦ આદિ ૪ સત્તાસ્થાનો બતાવેલ છે. તેમ ૧૩મા ગુણસ્થાનકે સ્વાભાવિક ૩૦ના ઉદયના સર્વ પ્રશસ્ત પ્રકૃતિના ઉદયવાળા ૧ ભાંગામાં ૮૦ આદિ ૪ ન બતાવતાં ૭૯ અને ૭૫ એમ બે જ સત્તાસ્થાનો કેમ બતાવેલ છે ?

ઉત્તર તીર્થંકર પરમાત્માને પણ ૧૨મા ગુણસ્થાનકે ૩૦નો ઉદય હોય છે. અને તદ્ભવ મોક્ષગામી બીજા જીવોને પણ હોય છે. માટે અહીં બન્ને પ્રકારના જીવો આશ્રયી ૧૨મા ગુણસ્થાનકે ૩૦ના ઉદયે સર્વ શુભ પ્રકૃતિના ઉદયવાળા ૧ ભાંગામાં ૮૦ આદિ ૪ સત્તાસ્થાનો હોય છે. પરંતુ ૧૩મા ગુણસ્થાનકે તીર્થંકર પરમાત્માને સ્વાભાવિક ૩૦નો ઉદય હોતો જ નથી. પરંતુ ૩૧નો જ હોય છે. માટે સ્વાભાવિક ૩૦નું ઉદયસ્થાન સામાન્ય કેવળીને જ હોવાથી ત્યાં ૭૯-૭૫ એ બે જ સત્તાસ્થાનો હોય છે.

પ્ર. ૧૩૦ સાતાનો બંધ, સાતાનો ઉદય અને બેની સત્તા, આ ભાંગાનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ બતાવેલ છે. પરંતુ તીર્થંકર પરમાત્માઓને પરાવર્તમાન કોઈપણ અશુભ પ્રકૃતિઓનો ઉદય હોતો નથી. એમ શાસ્ત્રમાં બતાવેલ છે. તેમજ ૧૩ મા ગુણસ્થાનકે સતત સાતાનો જ બંધ હોય છે. માટે તેઓની અપેક્ષાએ કંઈક ન્યૂન લાખ પૂર્વ અને સામાન્ય કેવળીઓમાં પણ કેટલાએકને ૧૩મા ગુણસ્થાનકે સતત સાતાનો ઉદય જણાય છે. અને બંધ તો સાતાનો જ હોય છે. તેથી સામાન્ય કેવળીની અપેક્ષાએ આ ભાંગાનો કાળ દેશોન પૂર્વકોડ વર્ષ કેમ ન ઘટે ?

ઉત્તર સ્થૂલદૃષ્ટિએ તમારો પ્રશ્ન બરાબર છે. પરંતુ સામાન્ય કેવળી તેમજ તીર્થંકર કેવળી ભગવંતોને પણ અસાતા વેદનીય કર્મથી ઉત્પન્ન થયેલ ક્ષુધા વગેરે યથાસંભવ ૧૧ પરિષદો હોય છે. અને તે અસાતા વેદનીયના ઉદયથી

જ હોય છે. અને જો પરિષદો કેવળી ભગવંતોને આવતા ન હોય તો તેઓને કેવળી અવસ્થામાં તૃષા, સુધા, ઠંડી, તેમજ ગરમી વગેરે ન જ લાગે, પરંતુ શરીર હોવાથી તૃષાદિક તો લાગે છે. માટે જ આહારાદિ લે છે. તેથી સામાન્ય રીતે શરીર નિરોગી હોય તો પણ અંતર્મુહૂર્ત બાદ ૧૧માંથી કોઈને કોઈ પરિષદોનો સંભવ હોવાથી આ ભાંગાનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ અંતર્મુહૂર્ત જ હોય પરંતુ તેથી વધારે ન હોય.

પ્ર. ૧૩૧ મનુષ્યોને વૈક્રિય તથા આહારક શરીર અને તિર્યચોને વૈક્રિય શરીર બનાવતાં ૨૫ અને ૨૭થી ૩૦ એમ ૫ ઉદયસ્થાનો બતાવેલ છે. પરંતુ વૈક્રિય અથવા આહારક શરીર બનાવે ત્યારે મૂળ શરીર પણ હોય છે. એટલું જ નહીં પણ કેટલીક વાર તો મૂળ ઔદારિક શરીર અને બનાવેલ વૈક્રિય અથવા આહારક શરીર ક્રિયાઓ પણ એકી સાથે કરે છે. તો ૨૫ આદિ ઉદયસ્થાનોમાં ઔદારિકદિકનો ઉદય તો માનેલ નથી. અને જો તેનો ઉદય માનીએ તો સંઘયણનો ઉદય પણ માનવો પડે, માટે ૨૫ ને બદલે ૨૮ અને ૨૭ આદિને બદલે ૩૦ થી ૩૩ પર્યંત એમ ૫ ઉદયસ્થાનો કેમ ન હોય ?

ઉત્તર વૈક્રિય અથવા આહારક શરીર બનાવે તે વખતે મૂળ શરીરની અપેક્ષાએ તો ૩૦ પ્રકૃતિનો ઉદય હોય જ છે પરંતુ તેની વિવક્ષા કરવામાં આવેલ નથી, કારણ કે ૨૫ આદિના ઉદયસ્થાનમાં પણ જેમ મૂળ શરીરની અપેક્ષાએ ઔદારિકદિક અને સંઘયણનો ઉદય છે, તેમ પરાઘાત આદિ ૪ પ્રકૃતિનો પણ ઉદય છે જ, છતાં વૈક્રિય વગેરે શરીર બનાવતાં ૨૫ના ઉદયસ્થાનમાં જેમ પરાઘાત આદિની વિવક્ષા કરેલ નથી તેમ ઔદારિકદિક અને સંઘયણના ઉદયની પણ વિવક્ષા કરેલ નથી અને જેમ મૂળ શરીરની અપેક્ષાએ ૩૦નો ઉદય માનીએ તો માત્ર વૈક્રિય કે આહારક શરીર બનાવતાં વૈક્રિયદિક અથવા આહારકદિક આ બે પ્રકૃતિઓનો ઉદય વધારે થાય છે. માટે ૩૦ ને બદલે ૩૨નું અને ઉદ્યોતનો પણ ઉદય થાય તો ૩૦ ને બદલે ૩૩નું એમ બે ઉદયસ્થાન આવે, પરંતુ ૨૫ અને ૨૭ આદિ ૪ એમ ૫ અથવા તમો એ પ્રશ્નમાં પૂછેલ છે તે પ્રમાણે ૨૮ અને ૩૦ આદિ ૪ એમ ૫ ઉદયસ્થાનો તો ન જ આવે.

પ્ર. ૧૩૨ તમોએ ૧૦૧ના પ્રશ્નમાં અનુત્તર દેવોની અપેક્ષાએ પુરુષવેદના ઉદયનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ ૩૩ સાગરોપમ બતાવેલ છે. પરંતુ પંચસંગ્રહ દ્વિતીય દ્વાર ગાથા ૪૮માં પુરુષવેદની ઉત્કૃષ્ટ સ્વકાયસ્થિતિ કેટલાએક વર્ષ અધિક ૨૦૦ થી ૮૦૦ સાગરોપમ પ્રમાણ બતાવેલ છે. માટે પરસ્પર વિરોધ કેમ ન આવે ?

ઉત્તર અહીં ભાવવેદની અપેક્ષાએ ઉત્કૃષ્ટ કાળ ૩૩ સાગરોપમ પ્રમાણ બતાવેલ છે. અને પંચસંગ્રહમાં દ્રવ્યવેદની અપેક્ષાએ ઉત્કૃષ્ટ સ્વકાયસ્થિતિ બતાવેલ છે. માટે કોઈ વિરોધ નથી. જો કે શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થયે છતે જ પુરુષાકૃતિ રૂપ પુરુષવેદ હોય છે. પરંતુ શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી પુરુષાકૃતિ રૂપ પુરુષવેદ હોતો નથી. છતાં ભાવી નૈગમ નયની અપેક્ષાએ વિગ્રહગતિમાં અને શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી પણ દ્રવ્યથી પુરુષવેદ માનેલ હોય એમ લાગે છે.

પ્ર. ૧૩૩ તમોએ પ્રશ્ન ૧૧૭ માં ગ્રેવેયક અને અનુત્તર દેવોને ઉત્તર વૈક્રિય શરીર ન હોવાથી ૨૧ આદિ ૫ ઉદયસ્થાનો અને ૪૦ ઉદયભાંગા બતાવેલ છે. પરંતુ દેવગતિમાં દૌર્ભાગ્ય આદિ પ્રકૃતિઓનો ઉદય કિલ્બીષીયા વગેરે હલકા દેવોને જ હોય એમ કેટલાક ઠેકાણે બતાવેલ છે. તો આવા ઉચ્ચ કોટીના દેવોને દૌર્ભાગ્ય આદિનો ઉદય કેવી રીતે હોય ?

ઉત્તર આવા સ્પષ્ટ અક્ષરો અમુક ગ્રંથમાં જ મળે છે. પરંતુ સર્વત્ર મળતા નથી. માટે જ ૪૦ ભાંગા બતાવેલ છે, પરંતુ દૌર્ભાગ્યાદિક અશુભ પ્રકૃતિઓ ઉદયમાં ન જ હોય તો પાંચે ઉદયસ્થાનમાં ૧-૧, એમ આ દેવોને ૫ જ ઉદયભાંગા હોય એમ માનવામાં પણ કોઈ વિરોધ નથી.

છતિ સત્તાપ્રકરણ પ્રશ્નોત્તરી સમાપ્ત

परिशिष्ट - १

सप्ततिकाणा आधारे ६२ मार्गणा विषय

मूल ८ कर्म

तथा

ज्ञानावरणीयादि ८ प्रत्येक कर्मना

बंध-उदय-सत्ताना

संवेध

यंत्र नंजर - १ थी ८

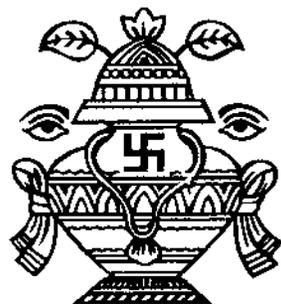
गंड १	इंदिय य २	काए ३	जोए ४	वेए ५	कसाय ६	नाणे अ। ७
संजम ८	दंसण ९	लेसा १०	भव ११	सम्मे १२	सन्नि १३	आहारे ॥ १४

मूल १४ मार्गणा ना उत्तर लेद ६२ थाय.

પરિશિષ્ટ - ૧

દુર માર્ગણામાં મૂલ ૮ કર્મના સાત સંવેધ ભંગ પ્રદર્શક યંત્ર નં-૧

સંવેધ નંબર	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	
	નરકગતિ	તિર્યંગગતિ	મનુષ્યગતિ	દેવગતિ	એકેન્દ્રિય જાતિ	બેઠ. " "	તેઠ. " "	ચઠ. " "	પંચે. " "	પૃથ્વીકામ	આપ્તામ	તેઠકામ	વઠિકામ	વનસ્પતિકામ	ત્રસ્કામ	મન યોગ	લલન યોગ	કામ યોગ	પુરુષવેદ	સ્ત્રીવેદ	નપુસકવેદ	ક્રોધ કામ	માન કામ	માયા કામ	શોભ કામ	મતિ જ્ઞાન	શુન જ્ઞાન	અવધિ જ્ઞાન	મન-પર્યેવ "	કેવલ જ્ઞાન	
૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૨	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૩	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૪	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૫	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧
૬	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧
કુલ	૨	૨	૭	૨	૨	૨	૨	૨	૭	૨	૨	૨	૨	૨	૭	૬	૬	૬	૨	૨	૨	૨	૨	૨	૩	૫	૫	૫	૫	૨	
દુર માર્ગણામાં જ્ઞાનાવરણ અને અંતરાચક્રમના બે સંવેધ ભંગ પ્રદર્શક યંત્ર નંબર - ૨																															
૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૨	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૦
કુલ	૧	૧	૨	૧	૧	૧	૧	૧	૨	૧	૧	૧	૧	૧	૨	૨	૨	૨	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૨	૨	૨	૨	૨	૦	

પરિશિષ્ટ - ૧

૩૧	૩૨	૩૩	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦	૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	૫૦	૫૧	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૬	૫૭	૫૮	૫૯	૬૦	૬૧	૬૨	કુલ	
મતિ અજ્ઞાન	શુદ્ધ	વિવેકના જ્ઞાન	સામાન્યારિત્ર	હેદો	પરિહાર	સુખ સં.	યથાખ્યાત	દેશવિરતિ	અસંયમ	ચક્ર દર્શન	અચક્ર	અવારિ	કેવલ	કૃષ્ણ લેખના	નીલ	કાવોત	તેજ	પદ્મ	શુકલ	ભવ્ય	અભવ્ય	શાયિક સખ્ય.	શયો.	ઓપ.	મિત્ર	સાસ્વા.	મિથ્યા.	સંજ્ઞિ	અસંજ્ઞિ	આહારી	અહારી	કુલ	
૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦	૫૫
૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૫૮
૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૦	૧	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૧	૦	૨૧
૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૦	૧	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૧	૦	૨૦
૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૧	૦	૧૯
૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૧૫
૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧૦
૨	૨	૨	૨	૨	૨	૧	૪	૨	૨	૫	૫	૫	૨	૨	૨	૨	૨	૨	૨	૨	૨	૩	૩	૩	૩	૩	૨	૨	૨	૨	૨	૩	૧૯૬
૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૫૯
૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૦	૧	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૨૦
૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૨	૨	૨	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૨	૨	૧	૨	૧	૨	૧	૧	૧	૧	૨	૨	૧	૧	૭૯

ટી. ૧ સંજ્ઞિમાં વિવક્ષાભેદથી આવે અને વિવક્ષા ભેદથી ન આવે. કેવલીને નો સંજ્ઞિ નો અસંજ્ઞિની વિવક્ષાથી ન આવે. અને ૧૩મે દ્રવ્ય મનની અને ૧૪મે પ્રાચીન =(ભૂતપૂર્વ) મનની વિવક્ષાથી આવે.

દુર માર્ગલામાં દર્શનાવરણીય કર્મના ૧૧ સંવેધ ભંગ પ્રદર્શક ચંત્ર નં-૩

સંવેધ નંબર	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	
૧	નરકગતિ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૨	તિર્થચગતિ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૩	મનુષ્યગતિ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૪	દેવગતિ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૫	એકેન્દ્રિય જાતિ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૬	બે ઈ. " "	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૭	તે ઈ. " "	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૮	ચર્ટ. " "	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૯	પરે. " "	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૧૦	પૃષ્ઠીકાચ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૧૧	અપકાચ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૧૨	તેઈકાચ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૧૩	વાઈકાચ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૧૪	વનસ્પતિકાચ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૧૫	તસકાચ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૧૬	મન યોગ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૧૭	વચન યોગ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૧૮	કાચ યોગ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૧૯	પુરુષવેદ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૨૦	સ્ત્રીવેદ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૨૧	નપુસકવેદ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૨૨	ક્રોધ કષાય	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૨૩	માન કષાય	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૨૪	માયા કષાય	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૨૫	લોભ કષાય	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૨૬	મતિ સાન	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૭	શુભ સાન	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૮	અવધિ સાન	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૯	મન:પર્યેવ "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૩૦	કેવળ સાન	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
કુલ		૪	૪	૧૧	૪	૨	૨	૨	૨	૧૧	૨	૨	૨	૨	૨	૧૧	૧૧	૧૧	૧૧	૭	૭	૭	૭	૭	૭	૭	૭	૭	૭	૭	૭

ટી. ૧ અહીં કષાયશ્રેણીમાં ૮ થી ૧૨ ગુણસ્થાનકે નિદ્રાદિકનો ઉદય માને છે તેઓના મતે જનો બંધ - પનો ઉદય - ફની સત્તા અને અબંધ - પનો ઉદય ફની સત્તા આ બે ભાંગા અનુક્રમે ૭-૧૦ની જેમ આવી શકે તેથી તેઓના મતે કુલ ૩૮૫ ભાંગા આવે.

३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	कुल	
भति अहान	श्रुत	विभक्त मान	साम्प्रदायिक	छेदो.	परिहार	सूक्त सं.	यथाख्यात	देशविरति	असंयम	यक्ष दर्शन	अयक्ष	अवधि	त्रेवस	इष्वाक्षेया	नील	क्रापोत	तच्छे	पद्य	शुद्ध	भव्य	अभ्युप	सायिक सम्प्र.	सायो.	ओप.	मिश्र	सास्त्र.	मिष्ठा.	सक्ति	असंक्ति	आहारी	अहारी	कुल	
१	१	१	०	०	०	०	०	०	१	१	१	०	०	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	१	१	१	१	१	१	१	४५
१	१	१	०	०	०	०	०	०	१	१	१	०	०	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	१	१	१	१	१	१	१	४५
०	०	०	१	१	१	०	०	१	१	१	१	०	१	१	१	१	१	१	१	१	०	१	१	१	१	०	०	१	०	१	१	४२	
०	०	०	१	१	१	०	०	१	१	१	१	०	१	१	१	१	१	१	१	१	०	१	१	१	१	०	०	१	०	१	१	४२	
०	०	०	१	१	०	१	०	०	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	१	१	०	१	०	१	०	०	०	१	०	१	०	२६	
०	०	०	१	१	०	१	०	०	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	१	१	०	१	०	१	०	०	०	१	०	१	०	२६	
०	०	०	१	१	०	१	०	०	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	१	१	०	१	०	१	०	०	०	१	०	१	०	२६	
०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	१	१	०	०	०	०	०	०	०	१	१	०	१	०	१	०	०	०	१	०	१	०	२०	
०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	१	१	०	०	०	०	०	०	०	१	१	०	१	०	१	०	०	०	१	०	१	०	२०	
०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	१	१	०	०	०	०	०	०	०	१	१	०	१	०	०	०	०	०	१	०	१	०	१६	
०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	१	१	०	०	०	०	०	०	०	१	१	०	१	०	०	०	०	०	१	०	१	०	१६	
२	२	५	५	२	३	४	२	४	११	११	६	०	४	४	४	४	४	११	११	२	६	२	६	२	२	२	११	२	११	४	३३८		

દુર માર્ગણામાં વેદનીયકર્મના ૮ સંવેધ ભંગ પ્રદર્શક યંત્ર નંબર - ૪

સંવેધ નંબર	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	
૧	અ-નો બંધ અ-નોઉદય લે-ની સત્તા	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦	
૨	અ-નો બંધ સા-નોઉદય લે-ની સત્તા	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૩	સા-નો બંધ અ-નોઉદય લે-ની સત્તા	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૪	સા-નોબંધ સા-નોઉદય લે-ની સત્તા	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૫	અબંધ અ-નોઉદય લે-ની સત્તા	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧
૬	અબંધ સા-નોઉદય લે-ની સત્તા	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧
૭	અબંધ અ-નોઉદય અ-ની સત્તા	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧
૮	અબંધ સા-નોઉદય સા-ની સત્તા	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧
૯	નરકગતિ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૧૦	તિલેચગતિ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૧૧	મનુષ્યગતિ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૧૨	દેવગતિ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૧૩	એકેન્દ્રિયજ્ઞાતિ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૧૪	લેઈ. " "	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૧૫	સેઈ. " "	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૧૬	ચઈ. " "	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૧૭	પંચે. " "	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૧૮	પૃથ્વીકાય	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૧૯	અપ્કાય	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૨૦	તેઈકાય	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૨૧	વાઈકાય	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૨૨	વનસ્પતિકાય	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૨૩	તલકાય	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૨૪	મન યોગ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૨૫	વચન યોગ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૨૬	કાય યોગ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૨૭	પુરુષ વેદ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૨૮	સ્ત્રીવેદ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૨૯	નપુંસકવેદ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૩૦	કોય કથાય	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૩૧	માન કથાય	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૩૨	માયા કથાય	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૩૩	સોભ કથાય	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૩૪	મતિ જ્ઞાન	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૩૫	શુભ જ્ઞાન	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૩૬	અવધિ જ્ઞાન	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૩૭	મન :પૂર્વેવ "	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦
૩૮	કેવળ જ્ઞાન	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦

31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	कुल
मरि अग्राम	सुत "	विलंग शान	सामा. यादित	छेदे. "	परिवार "	सुलभ सं. "	यथाभ्यात "	देशविरति "	असंयम "	यक्षु दर्शन	अथक्षु "	अवधि "	त्रेवस "	कृष्ण वेश्या	नील "	डापोत "	तेज्जे "	पथ "	शुक्ल "	लव्य "	अलव्य "	सायिक सभ्य.	स्यो. "	ओप. "	भिक्षा "	साश्वा. "	भिक्षा. "	सक्ति	असंक्ति	आहारी	अग्रहारी	कुल
१	१	१	१	१	१	०	०	१	१	१	१	१	०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	५८
१	१	१	१	१	१	०	०	१	१	१	१	१	०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	५८
१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	६२
१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	६२
०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१०/८	
०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१०/८	
०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१०/८	
०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१०/८	
४	४	४	४	४	४	२	५	४	४	४	४	४	६	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	२७० २७६	

દુર માર્ગાભાં ગોત્રકર્મના ૭ સંવેધ ભંગ પ્રદર્શક યંત્ર નંબર - ૫

સંવેધ નંબર	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦		
૧	નરકગતિ	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	
૨	તિર્યચગતિ	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૩	મનુષ્યગતિ	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૪	દેવગતિ	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૫	એકેન્દ્રિય જ્ઞાતિ	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૬	બેઠ. " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૭	તેઠ. " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૮	ચઠ. " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૯	પંચે. " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૦	પૃથ્વીકાય	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૧	અપ્કાય	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૨	તેઠકાય	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૩	વાઠિકાય	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૪	વનસ્પતિકાય	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૫	તસકાય	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૬	મન યોગ	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૭	વચન યોગ	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૮	કાય યોગ	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૯	પુરુષવેદ	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૦	સ્ત્રીવેદ	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૧	નપુંસકવેદ	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૨	ક્રીધ કષાય	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૩	માન કષાય	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૪	મયા કષાય	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૫	લોભ કષાય	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૬	મતિ જ્ઞાન	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૭	શ્રુત જ્ઞાન	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૮	અવધિ જ્ઞાન	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૯	મન :પર્યવ "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૩૦	કેવળ જ્ઞાન	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦

31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	कुल										
मति अमान	भुत "	विलंग ज्ञान	सामा. वारिभ	छेदो. "	परिहार "	सुख सं. "	पचाप्यात "	दशविरति "	असंयम "	यक्षु. दरोन	अचक्षु "	अवधि "	देवस "	दुष्पा वेष्या	नीस "	डापोत "	तेजे "	पष "	गुईल "	लव्य "	अलव्य "	भाविज सम्भ.	कुयो. "	ओप. "	यिक्र "	सास्व. "	पिष्वा. "	संज्ञि	असंकि.	आहारी	अहाहारी	कुल
१	१	०	०	०	०	०	०	०	१	०	१	०	०	१	१	१	०	०	१	१	०	०	०	०	०	१	१	१	१	१	१	३४
१	१	१	०	०	०	०	०	०	१	१	१	०	०	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	१	१	१	१	१	१	१	४४
१	१	१	०	०	०	०	०	०	१	१	१	०	०	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	१	१	१	०	१	१	३७	
१	१	१	०	०	०	०	०	१	१	१	१	०	०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	५२	
१	१	१	१	१	१	१	०	१	१	१	१	०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	१	१	४७	
०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	१	१	१	१	०	०	०	०	०	१	१	०	१	०	१	०	०	१	०	१	१	२३	
०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०	१	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१०	
५	५	४	१	१	१	१	२	२	५	५	६	७	२	५	५	५	४	४	५	७	५	४	२	७	२	४	५	७	५	७	२४४	
																															२४१	

૬૨ માગણામાં આયુષ્યકર્મના ૨૮ સંવેધભંગ પ્રદર્શક યંત્ર નં-૬

સંવેધ નંબર	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦
૧	અબધ ન.નો ઉદય ન.ની સત્તા	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨	તિ.નો બંધ ન.નો ઉદય ન.તિ.ની સત્તા	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૩	મ.નો બંધ ન.નો ઉદય મ.ન.ની સત્તા	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૪	અબધ ન.નો ઉદય ન.તિ.ની સત્તા	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૫	અબધ ન.નો ઉદય ન.મ.ની સત્તા	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૬	અબધ તિ.નોઉદય તિ.ની સત્તા	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૭	ન.નો બંધ તિ.નોઉદય ન.તિ.ની સત્તા	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૮	તિ.નો બંધ તિ.નોઉદય તિ.તિ.ની સત્તા	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૯	મ.નો બંધ તિ.નોઉદય મ.તિ.ની સત્તા	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૦	દે.નો બંધ તિ.નોઉદય દે.તિ.ની સત્તા	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૧	અબધ તિ.નોઉદય ન.તિ.ની સત્તા	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૨	અબધ તિ.નોઉદય તિ.તિ.ની સત્તા	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૩	અબધ તિ.નોઉદય તિ.મ.ની સત્તા	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૪	અબધ તિ.નોઉદય દે.તિ.ની સત્તા	૦	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦

31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	कुल
भक्ति अष्टांग	श्रुत	विलग्न भाग	सामा. वास्तव	छंदो.	परिहार	सूक्त सं.	यथाव्याप्त	देशविशेष	असंयुक्त	यजुः दर्शन	अथर्व	अवधि	केवल	कृष्ण वेद्या	नील	कापोत	तेजो	पद्म	शुक्ल	लव्य	अमल्य	शाविक संख्य.	शयो.	ओप.	विश्व	सास्वा.	शिव्य.	सक्ति	असंखि	आडरी	अडाडरी	कुल
१	१	१	०	०	०	०	०	०	१	१	१	१	०	१	१	१	०	०	०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	१	१	३५
१	१	१	०	०	०	०	०	०	१	१	१	०	०	१	१	१	०	०	०	१	१	०	०	०	०	१	१	१	०	१	०	२६
१	१	१	०	०	०	०	०	०	१	१	१	१	०	१	१	१	०	०	०	१	१	१	१	०	०	१	१	१	०	१	०	३२
१	१	१	०	०	०	०	०	०	१	१	१	१	०	१	१	१	०	०	०	१	१	०	१	१	१	१	१	१	०	१	०	३३
१	१	१	०	०	०	०	०	०	१	१	१	१	०	१	१	१	०	०	०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	१	०	३४
१	१	१	०	०	०	०	०	१	१	१	१	१	०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	५१
१	१	१	०	०	०	०	०	०	१	१	१	०	०	१	१	१	०	०	०	१	१	०	०	०	०	१	१	१	१	१	०	२८
१	१	१	०	०	०	०	०	०	१	१	१	०	०	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	१	१	१	१	१	०	४१ ४०
१	१	१	०	०	०	०	०	०	१	१	१	०	०	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	१	१	१	१	१	१	०	३८
१	१	१	०	०	०	०	०	१	१	१	१	१	०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	१	१	१	१	१	१	०	३८
१	१	१	०	०	०	०	०	१	१	१	१	१	०	१	१	१	१	१	१	१	१	०	१	१	१	१	१	१	१	१	०	४०
१	१	१	०	०	०	०	०	१	१	१	१	१	०	१	१	१	१	१	१	१	१	०	१	१	१	१	१	१	१	१	०	४८
१	१	१	०	०	०	०	०	१	१	१	१	१	०	१	१	१	१	१	१	१	१	०	१	१	१	१	१	१	१	१	०	४७
१	१	१	०	०	०	०	०	१	१	१	१	१	०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	४१

સંકેષ નંબર	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
૧૫	અબંધ મ.નો ઉદય મ.ની સત્તા	0	0	૧	0	0	0	0	૧	0	0	0	0	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૧૬	ન.નો બંધ મ.નો ઉદય ન.મ.ની સત્તા	0	0	૧	0	0	0	0	૧	0	0	0	0	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	0	0	0	0	0	
૧૭	તિ.નો બંધ મ.નો ઉદય તિ.મ.ની સત્તા	0	0	૧	0	0	0	0	૧	0	0	0	0	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	0	0	0	0	0	
૧૮	મ.નો બંધ મ.નો ઉદય મ.મ.ની સત્તા	0	0	૧	0	0	0	0	૧	0	0	0	0	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	0	0	0	0	0	
૧૯	દે.નો બંધ મ.નો ઉદય દે.મ.ની સત્તા	0	0	૧	0	0	0	0	૧	0	0	0	0	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	0
૨૦	અબંધ મ.નો ઉદય મ.ન.ની સત્તા	0	0	૧	0	0	0	0	૧	0	0	0	0	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	0
૨૧	અબંધ મ.નો ઉદય મ.તિ.ની સત્તા	0	0	૧	0	0	0	0	૧	0	0	0	0	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	0
૨૨	અબંધ મ.નો ઉદય મ.મ.ની સત્તા	0	0	૧	0	0	0	0	૧	0	0	0	0	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	0
૨૩	અબંધ મ.નો ઉદય મ.દે.ની સત્તા	0	0	૧	0	0	0	0	૧	0	0	0	0	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	0
૨૪	અબંધ દે.નો ઉદય દે.ની સત્તા	0	0	0	૧	0	0	0	૧	0	0	0	0	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	0	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	0	0
૨૫	તિ.નો બંધ દે.નો ઉદય તિ.દે.ની સત્તા	0	0	0	૧	0	0	0	૧	0	0	0	0	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	0	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	0
૨૬	મ.નો બંધ દે.નો ઉદય મ.દે.ની સત્તા	0	0	0	૧	0	0	0	૧	0	0	0	0	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	0	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	0
૨૭	અબંધ દે.નો ઉદય દે.તિ.ની સત્તા	0	0	0	૧	0	0	0	૧	0	0	0	0	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	0	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	0
૨૮	અબંધ દે.નો ઉદય દે.મ.ની સત્તા	0	0	0	૧	0	0	0	૧	0	0	0	0	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	0	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	0
કુલ		૫	૯	૯	૫	૫	૫	૫	૫	૨૯	૫	૫	૩	૩	૫	૨૯	૨૯	૨૯	૨૯	૨૩	૨૩	૨૩	૨૯	૨૯	૨૯	૨૦	૨૦	૨૦	૬	૧

૩૧	૩૨	૩૩	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦	૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	૫૦	૫૧	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૬	૫૭	૫૮	૫૯	૬૦	૬૧	૬૨	કુલ	
મતિ આશાન	કુવ	વિલગ્ન શાન	પથા ચારિત્ર	સુસ્મ સે "	પરિહાર "	છેલો "	સામા. "	દેશચિરતિ "	અસંપન્ન "	ચક્રુ દર્શન	અવકુ "	અવધિ "	ત્રેવલ "	કૃષ્ણાલેખા	રીણ "	કાપોત "	તેજો "	પવ "	પુકલ "	ભવ્ય "	આભય "	શાણિક સમ્પ.	ભયો "	ઓપ. "	ચિત્ર "	સાસ્ના. "	ચિથ્યા. "	સંતિ	અસંમિ	આહારી	અણહારી	૪૪	
૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૪૧
૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૧	૧	૧	૪૦	
૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૩૩	
૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૩૫	
૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૨૮	
૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૨૫	
૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૨૪	
૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૨૩	
૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૨૨	
૧/૭	૧/૭	૧/૭	૦	૦	૧	૬	૬	૧	૩	૧૦	૧૦	૮	૦	૧/૭	૧/૭	૧/૭	૫	૫	૧૦	૧૦	૧	૮	૩	૮	૧	૧	૧	૧૦	૨	૧૦	૩	૩૧૫	
૦/૨	૦/૨	૦/૨	૦	૦	૨	૭	૭	૨	૧૨	૨૧	૨૧	૧૧	૦	૧/૨	૧/૨	૧/૨	૧૬	૧૬	૨૧	૨૧	૬	૧૧	૬	૧૧	૨	૪	૬	૨૧	૧૦	૨૧	૧૨	૩૦૬	

૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૪૪
૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦	૧	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૫૧	
૧	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૫૪	
૧	૧	૧	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૫૫	
૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૦	૧	૧	૧	૦	૦	૦	૧	૦	૧	૧	૪૧	
૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૦	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૩૭	
૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૦	૦	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૩૪	
૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૦	૦	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૨૮	
૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	૧	૦	૦	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૨૬	
૪	૪	૪	૦	૧	૪	૬	૬	૪	૫	૯	૯	૮	૦	૧/૭	૧/૭	૧/૭	૭	૭	૯	૯	૩	૭	૫	૭	૩	૩	૪	૯	૪	૯	૫	૩૯૦	
																																૩૬૪	

દુર માર્ગલામાં મોહનીયકર્મની ઉદય ચોવીશી આદિ પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર - ૭ / B

પદક્રમ	ઉદયમુદ	ઉદય ભાંગ	ઉદય ચોવીશી ઠો ભાંગ - ૨૩	
૧૧૩૬	૧૯૨	૧૯૨	૨૪ અષ્ટક	નરકગતિ
૧૮૧૬	૨૪૪	૭૬૮	૩૨ ચો.	તિરંગગતિ
૬૯૪૭	૨૮૮	૯૮૩	૪૦ ચો. ૨૩ ભાં.	મુખ્યગતિ
૩૦૭૨	૧૯૨	૩૮૪	૨૪ મોઝાક	દેવગતિ
૧૪૪	૬૮	૬૪	૮ અષ્ટક	અક્રિય જાતિ
૧૪૪	૬૮	૬૪	"	ભેઠ. " "
૧૪૪	૬૮	૬૪	"	તેઠ. " "
૧૪૪	૨૩	૬૪	"	શઠ. " "
૬૯૪૭	૨૮૮	૯૮૩	૪૦ ચો. ૨૩ ભાં.	પંચે. " "
૧૪૪	૨૩	૬૪	૮ અષ્ટક	પૃથ્વીકાય
૧૪૪	૨૩	૬૪	"	આપ્તકાય
૨૮૮	૩૬	૩૨	૪ અષ્ટક	તેલિકાય
૨૮૮	૩૬	૩૨	"	વાઈકાય
૧૪૪	૬૮	૬૪	૮ અષ્ટક	વનસ્પતિકાય
૬૯૪૭	૨૮૮	૯૮૩	૨૪ ચો. ૨૩ ભાં.	અકાય
૬૯૪૭	૨૮૮	૯૮૩	૪૦ ચો. ૨૩ ભાં.	મન યોગ
૬૯૪૭	૨૮૮	૯૮૩	૪૦ ચો. ૨૩ ભાં.	વચન યોગ
૬૯૪૭	૨૮૮	૯૮૩	૪૦ ચો. ૨૩ ભાં.	કાય યોગ
૨૩૧૨	૨૮૮	૩૨૪	૪૦ અષ્ટક	પુરુષવેદ
૨૩૧૨	૨૮૮	૩૨૪	"	સ્ત્રીવેદ
૨૩૧૨	૨૮૮	૩૨૪	"	નપુંસકવેદ
૧૭૩૫	૨૮૮	૨૪૪	૪૦ ષટક	કૌષ્ઠકાયા
૧૭૩૬	૨૮૮	૨૪૫	"	માનકાયા
૧૭૩૭	૨૮૮	૨૪૬	"	માયાકાયા
૧૭૩૮	૨૮૮	૨૪૮	"	લોભકાયા
૩૭૭૯	૧૫૬	૫૯૯	૨૪ ચો. ૨૩ ભાં.	મતિ માન
૩૭૭૯	૧૫૬	૫૯૯	"	શુભ માન
૩૭૭૯	૧૫૬	૫૯૯	"	અવધિ માન
૧૦૮૧	૪૪	૨૧૫	૮ ચો. ૨૩ ભાં.	મન : પંચેવ "
૦	૦	૦	૦	કેવળ માન

દુર માર્ગલામાં મોહનીયકર્મના સત્તાસ્થાનકો પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર - ૭ / C

ક્રમ સત્તાસ્થાન	સત્તાસ્થાનકો														
	૧	૨	૩	૪	૫	૧૧	૧૨	૧૭	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૬	૨૭	૨૮
૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૩	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૪	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૫	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૬	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૭	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૮	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૯	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૨	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૩	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૪	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૫	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૬	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૭	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૮	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૯	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૨	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૩	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૪	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૫	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૬	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૭	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૮	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૯	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૩૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦

ગંડે ઇદિયે ય કાણે, જોણે વેણે કસાય નાણે અ ।
સંજમ દંસણ લેસા, ભવ સમ્મે સન્નિ આહારે ।।

દર માર્ગણા વિષે નામકર્મના બંધ -ઉદય- સત્તાના વિશેષ સંવેધ પ્રદર્શક ચંત્ર નંબર-૮

- : અથ વળી ગતિ માર્ગણા વિષે નામકર્મનો સંવેધ :-

નંબર	માર્ગણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાંગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાંગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
૧	નરકગતિ	તિર્યચ	૨૯	૪૬૦૮	૨૧	નરક	૧ X	૨	૯૨-૯૯	૨
					૨૫	"	૧ X	૨	૯૨-૯૯	૨
					૨૭	"	૧ X	૨	૯૨-૯૯	૨
					૨૮	"	૧ X	૨	૯૨-૯૯	૨
					૨૯	"	૧ X	૨	૯૨-૯૯	૨
		તિર્યચ	૩૦	૪૬૦૮	૨૧ થી ૨૯	"	૫ X	૨	૯૨-૯૯	૧૦
		મનુષ્ય	૨૯	૪૬૦૮	૨૧	"	૧ X	૩	૯૨-૯૯-૯૯	૩
					૨૫	"	૧ X	૩	૯૨-૯૯-૯૯	૩
					૨૭	"	૧ X	૩	૯૨-૯૯-૯૯	૩
					૨૮	"	૧ X	૩	૯૨-૯૯-૯૯	૩
					૨૯	"	૧ X	૩	૯૨-૯૯-૯૯	૩
		મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧ થી ૨૯	"	૫ X	૧	૯૯	૫
કુલ	૨ ^૩	૧૩,૮૩૨ ^૪	૫ ^૩		૫	૩ ^૩	૯૨-૯૯-૯૯	૩૦		
૨	તિર્યચગતિ	સામાન્યથી	૨૩	૪	૨૧	એકેં	૫			
		સંવેધ	૨૫	૨૫	"	વિકલેં	૯	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	
			૨૬	૧૬	"	સાંભિં	૯			
			૨૮	૯						
			૨૯	૯૨૪૦	૨૪	એકેં	૧૧	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	
			૩૦	૪૬૩૨	૨૫	એકેં	૭	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	
					"	વેંભિં	૮			

નરકગતિ માર્ગણાની

- ટી. ૧ આ જીવો માત્ર પર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય તિર્યચ અને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય જ બંધ કરે છે. માટે પર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય અને પર્યાપ્ત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯ તેમજ ઉદ્યોત સહિત પર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૩૦ અને જિનનામની સત્તાવાળા નારકો જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦નો બંધ કરી શકે છે. માટે નરકગતિમાં આ બે જ બંધસ્થાનો હોય છે. ૨૩ આદિ પ્રથમના ૩ બંધસ્થાનો એકેં વિકલેં તેમજ અપર્યાં પંચેન્દ્રિય તિર્યચ તથા મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય હોવાથી આ જીવો બાંધતા નથી. વળી નારકો દેવ-નરક પ્રાયોગ્ય બંધ કરતા ન હોવાથી ૨૮નું બંધસ્થાન પણ ન હોય, તેમજ ૩૧ અને ૧નું બંધસ્થાન પણ મનુષ્યગતિમાં જ હોવાથી આ છ બંધસ્થાનો અહીં ઘટતાં નથી.
- ટી. ૨ પૂર્વે નરકાયુ બાંધ્યા પછી ક્ષયોપસમ સમ્યક્ત્વ પામી જિનનામ બંધકને નરકમાં ઉત્પન્ન થતાં અંતર્મુહૂર્ત સુધી મિથ્યાત્વ અવસ્થામાં મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯ના બંધે ૮૯ની સત્તા હોય છે.
- ટી. ૩ 'લો છક્કદુ ચ્ચકકં, ણ નવ ઇક્કાર છક્કં ઉદયા । નેરિઆઇસુ સત્તા, તિ પંચ ઇક્કારસ ચ્ચકક ।।' નારકી આદિને વિશે અનુક્રમે ૨-૬-૮ અને ૪ બંધસ્થાન, ૫-૯-૧૧ અને ૬ ઉદયસ્થાન, ૩-૫-૧૧ અને ૪ સત્તાસ્થાનકો છે.
- ટી. ૪ એકેં પ્રાયો-૪૦, વિકલેં પ્રાં ૫૧, દેવ પ્રાં ૧૮, અપર્યાં તિં પ્રાં ૧, અપર્યાં મનુ પ્રાં ૧, નરક પ્રાં ૧, અપ્રાયોગ્ય ૧ કુલ ૧૧૩ બંધભાંગા ન બાંધે

તિર્યચગતિ માર્ગણાની ટી. ૧- જુઓ નરકગતિ માર્ગણાની ટી. ૩- તિર્યચગતિના જીવો જિનનામનો બંધ કરતાં ન હોવાથી જિનનામ સહિત દેવ પ્રાયોગ્યના ૨૯ના ૮ તેમજ જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાં ૩૦ના બંધના ૮ અને આહારકદિક સહિત દેવ પ્રાં ૩૦ના બંધનો-૧ એમ કુલ-૧૭ અને ૩૧ બંધનો-૧ના બંધનો અપ્રાયોગ્ય-૧ એમ કુલ ૧૯ બંધભાંગા સંભવે નહીં.

નં ૨	મા ગ ણ	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગ	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગ ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
૨	તિ				૨૬	એકો	૧૩	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	
					"	વિકલો	૯			
					"	સાં તિ	૨૮૯			
					૨૭	એકો	૬	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૭૮	
					"	વેં તિ	૮			
					૨૮	વિકલો	૬	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૭૮	
					"	સાં તિ	૫૭૬			
					"	વેં તિ	૧૬			
					૨૯	વિકલો	૧૨	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૭૮	
					"	સાં તિ	૧૧૫૨			
					"	વેં તિ	૧૬			
					૩૦	વિકલો	૧૮	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૭૮	
					"	સાં તિ	૧૭૨૮			
					"	વેં તિ	૮			
					૩૧	વિકલો	૧૨	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૭૮	
"	સાં તિ	૧૧૫૨								
કુલ	૬ ^૧	૧૩૯૨૬ ^૧	૯	૫,૦૭૦ ^૨	૫ ^૩	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮				
અપો એકો	૨૩	૪	૨૧	એકો	૫ X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૨૫		
પર્વાં એકો	૨૫	૨૦	"	વિકલો	૯ X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૪૫		
અપોવિકો	૨૫	૩	"	સાં તિ	૯ X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૪૫		
અપોપંચે તિ	૨૫	૧	૨૪	એકો	૧૦ X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૫૦		
બાદર પર્વાંએકો	૨૬	૧૬	૨૪	વેં વાયુ	૧ X	૩	૯૨-૯૯-૯૬	૩		
વિકલો	૨૯	૨૪	૨૫	એકો	૪ X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૧૬		
પંચે તિ	૨૯	૪૬૦૮	"	તેઉંવાયુ	૨ X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૧૦		
વિકલો	૩૦	૨૪	"	વેં વાયુ	૧ X	૩	૯૨-૯૯-૯૬	૩		
પંચે તિ	૩૦	૪૬૦૮	"	વેં તિર્યચ	૮ X	૨	૯૨-૯૯	૧૬		
૩	તિ ર્થ ચ પ્રા યો ગ્ય				૨૬	એકો	૧૦ X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૦
					"	તેઉંવાયુ	૨ X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૧૦
					"	વેં વાયુ	૧ X	૩	૯૨-૯૯-૯૬	૩
					"	વિકલો	૯ X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૪૫
					"	સાં તિ	૨૮૯ X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૧૪૪૫
					૨૭	એકો	૬ X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૪
					"	વેં તિર્યચ	૮ X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
					૨૮	વિકલો	૬ X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૪
					"	સાં તિ	૫૭૬ X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૩૦૪
					"	વેં તિ	૧૬ X	૨	૯૨-૯૯	૩૨
૨૯	વિકલો	૧૨ X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૮					
"	સાં તિ	૧૧૫૨ X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૬૦૮					

રૂ. નં.	મા ગણ	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન				
૨	તિ				૨૯	વૅં તિૅ	૧૬ X	૨	૯૨-૮૮	૩૨			
					૩૦	વિકલેૅ	૧૮ X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૭૨			
					"	સાૅ તિૅ	૧૭૨૮ X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૬૯૧૨			
					"	વૅં તિૅ	૮ X	૨	૯૨-૮૮	૧૬			
					૩૧	વિકલેૅ	૧૨ X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૮			
					"	સાૅ તિૅ	૧૧૫૨ X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮			
					કુલ	૫	૯૩૦૮	૯		૫,૦૭૦ ^૨	૫ ^૩	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૨૦૫૦૦
				મનુષ્યગતિ	૨૫	૧	૨૧	એકેૅ ના	૫ X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૦	
					૨૯	૪૬૦૮	"	વિકલેૅ ના	૯ X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૩૬	
		૫	ય				"	સાૅ તિૅ ના	૯ X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૩૬	
							૨૪	એકેૅ ના	૧૦ X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૦	
							૨૫	એકેૅ ના	૬ X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૪	
							"	વૅં તિૅ ના	૮ X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
							૨૬	એકેૅ ના	૧૨ X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૮	
							"	વિકલેૅ ના	૯ X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૩૬	
					"	સાૅ તિૅ ના	૨૮૯ X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૧૧૫૬			
					૨૭	એકેૅ ના	૬ X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૪			
					"	વૅં તિૅ ના	૮ X	૨	૯૨-૮૮	૧૬			
					૨૮	વિકલેૅ ના	૬ X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૪			
					"	સાૅ તિૅ ના	૫૭૬ X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪			
					"	વૅં તિૅ ના	૧૬ X	૨	૯૨-૮૮	૩૨			
					૨૯	વિકલેૅ ના	૧૨ X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૮			
					"	સાૅ તિૅ ના	૧૧૫૨ X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮			
					"	વૅં તિૅ ના	૧૬ X	૨	૯૨-૮૮	૩૨			
					૩૦	વિકલેૅ ના	૧૮ X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૭૨			
					"	સાૅ તિૅ ના	૧૭૨૮ X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૬૯૧૨			
					"	વૅં તિૅ ના	૮ X	૨	૯૨-૮૮	૧૬			
					૩૧	વિકલેૅ ના	૧૨ X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૮			
					"	સાૅ તિૅ ના	૧૧૫૨ X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮			
			કુલ	૨	૪૬૦૮	૯		૫૦૬૭ ^૬	૪ ^૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૦૧૫૬		
		દેવગતિ	૨૮	૮	૨૧	સાૅ તિૅ ના	૮ X	૨	૯૨-૮૮	૧૬			
૫	તિ				૨૫	વૅં તિૅ ના	૮ X	૨	૯૨-૮૮	૧૬			
					૨૬	સાૅ તિૅ ના	૨૮૮ X	૨	૯૨-૮૮	૫૭૬			
					૨૭	વૅં તિૅ ના	૮ X	૨	૯૨-૮૮	૧૬			
					૨૮	સાૅ તિૅ ના	૫૭૬ X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨			
					"	વૅં તિૅ ના	૧૬ X	૨	૯૨-૮૮	૩૨			
					૨૯	સાૅ તિૅ ના	૧૧૫૨ X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪			
					"	વૅં તિૅ ના	૧૬ X	૨	૯૨-૮૮	૩૨			
					૩૦	સાૅ તિૅ ના	૫૭૬ X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨			
					"	સાૅ તિૅ ના	૧૧૫૨ X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬			
					"	વૅં તિૅ ના	૮ X	૨	૯૨-૮૮	૧૬			
			૩૧	સાૅ તિૅ ના	૧૧૫૨ X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬					
			કુલ	૧	૮	૮		૪૮૬૦ ^૬	૩/૨	૯૨-૮૮-૮૬	૧૨૨૨૪		

ટી. ૨ એકેૅના ૪૨, વિકલેૅના ૬૬ અને સામાન્ય તિર્યચના ૪૮૦૬ તેમજ વૅક્રિય તિર્યચના-૫૬ એમ કુલ ૫૦૭૦ ઉદયભાગા સંભવે.

ટી. ૩ તિર્યચને જિનનામની સત્તાવાળા તેમજ કપકશ્રેણિના સત્તાસ્થાન ન સંભવે તેથી શેષ ૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮ એ પાંચ સત્તાસ્થાન ઘટે.

ટી. ૪ તેઉ-વાયુ મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય બંધ કરે નહીં તેથી વૅં વાયુના ૩ ઉદયભાગા વિના બાકીના તિર્યચના ૫૦૬૭ ઉદયભાગા સંભવે.

ટી. ૫ મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય બંધ હોવાથી ૭૮ વિના શેષ ૯૨ વિગેરે ૪ સત્તાસ્થાન સંભવે. વૅંતિૅ ના ૫૬ ઉદયભાગે ૨ સત્તાસ્થાન અને શેષ ઉદયભાગે ૪ સત્તાસ્થાન સંભવે.

નં બ ર	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
૨	તિ	અન્ય મતે યુગલિક તિર્યચના દેવગતિ પ્રાયોગ્ય	૨૭	૮	૨૧	યુગો તિ ના	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	વ૦ તિ ના	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૬	યુગો તિ ના	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	વ૦ તિ ના	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	યુગો તિ ના	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					"	યુગો તિ ના	(૧૬) X	૨	૯૨-૮૮	(૩૨)
					"	વ૦ તિ ના	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૯	યુગો તિ ના	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					"	યુગો તિ ના	(૩૨) X	૨	૯૨-૮૮	(૬૪)
					"	વ૦ તિ ના	(૧૬) X	૨	૯૨-૮૮	(૩૨)
					૩૦	યુગો તિ ના	૮X	૨	૯૨-૮૮ (ઉદ્યોતવાળા)	૩૨
					"	યુગો તિ ના	(૧૬) X	૨	૯૨-૮૮ (ઉદ્યોતવાળા)	(૩૨)
					"	વ૦ તિ ના	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					"	સાં તિ ના	૧૧૫૨ X	૩	૯૨-૮૮-૮૬(સ્વરવાળા)	૩૪૫૬
૩૧	યુગો સાં તિ ના	૧૧૫૨ X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬					
					૨૬૦૮ (૨૬૪૦)	૨/૩	૯૨-૮૮-૮૬	૭૧૩૬ (૭૨૦૦)		
૨	ગ	નરકગતિ	૨૮	૧	૨૫	વ૦ તિ ના	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	"	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	"	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૯	"	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૩૦	"	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					"	સાં તિ ના	૧૧૫૨ X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬
૩૧	"	૧૧૫૨ X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬					
			૧	૧	૬	૨૩૬૦	૨/૩	૯૨-૮૮-૮૬	૭૦૨૪	

ટી. ૬ અહીં તિર્યચગતિ માર્ગશાએ તિર્યચને દેવ પ્રાં ૨૮ના બંધે સાં તિર્યચના ૪૯૦૪ અને વ૦ તિ ના ૫૬ એમ ૪૯૬૦ ઉદયભાગા સપ્તતિકામાં તથા છકા કર્મગ્રંથ મહેસાણાની ચોપડીમાં બતાવ્યા છે. પરંતુ સપ્તતિકા ભાષ્યમાં અપર્યાં અવસ્થામાં સંખ્યાત વર્ષના આયુષ્યવાળા તિર્યચને ચોથું ગુણં હોય નહીં. ફક્ત યુગલિક તિર્યચને અપર્યાં અવસ્થામાં ચોથું ગુણં હોય અને શુભવિહાયોગતિ સુસ્વરનો જ ઉદય કમ્પયડીના મતે હોય તેઓ દેવ પ્રાં ૨૮ બાંધે ત્યારે યુગો તિર્યચના ભાંગા આ પ્રમાણે ઘટે. વળી સપ્તતિકા ભાષ્યમાં યુગો તિર્યચને અશુભવિહાયોગતિનો ઉદય પણ કહ્યો છે. તેથી તે બન્ને રીતે આ પ્રમાણે ઉદયભાંગા જાણવાં.

ઉદયસ્થાન	ઉદયભાંગા કમ્પયડીના	ઉદયભાંગા સપ્તતિકા પ્રમાણે
૨૧ના	૮	૮
૨૬ના	૮	૮
૨૮ના	૮	૧૬
૨૯ના	૧૬	૩૨
૩૦ના	૮ (ઉદ્યોતવાળા)	૧૬
૩૦ના	૧૧૫૨ (સ્વરવાળા)	૧૧૫૨
૩૧ના	૧૧૫૨	૧૧૫૨
કુલ	૨૩૫૨	૨૩૮૪

યુગલિક તિર્યચના ૩૦ના ઉદયના ૧૬ ભાંગા છે. તેમાંથી ઉદ્યોતવાળા ૮ ભાંગા ઘટે અને તે સિવાયના ૮ ભાંગા અને ૩૧ના ઉદયના ૮ ભાંગા સાં તિ ના ભાંગામાં અંતર્ગત થતા હોવાથી જુદા ગણ્યા નથી.

વળી સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત અવસ્થાવાળા સામાં તિર્યચને ચોથું ગુણં હોય શકે છે. માટે ૩૦-૩૧ના ઉદયના (સ્વરવાળા) બધા ભાંગા સંભવી શકે. અને સમક્રિત પાખ્યા પછી સમ્યગ્દષ્ટિ તિર્યચ વૈક્રિય લબ્ધિ ફોરવે તો વ૦ તિ ના ભાંગા પણ અહીં ઘટે માટે વ૦ તિ ના ૫૬ ભાંગા ગણતાં કુલ ૨૪૦૮ ભાંગા અને યુગો ને અશુભવિહાયોગતિનો ઉદય માનીએ તો ૨૪૪૦ ભાંગા સંભવે. સત્તાસ્થાન પૂર્વની જેમ જાણવાં. મિથ્યાદષ્ટિ તિર્યચ અપર્યાં અવસ્થામાં દેવ પ્રાયોગ્ય બંધ કરે નહીં. (સંવેધ ઉપર દેવગતિ પ્રાયોગ્ય પ્રમાણે યુગો તિ ના જાણવાં)

ટી. ૭ એકેં વિકલેં અને લબ્ધિ, અને કરણ અપર્યાં તિર્યચ પંચેન્દ્રિય નરક પ્રાયોગ્ય બંધ કરે નહીં. તેથી વ૦ તિ ના ૫૬ અને સામાં તિ ના ૩૦ અને ૩૧ના ઉદયના ૨૩૦૪ એ પ્રમાણે ૨૩૬૦ ઉદયભાંગા સંભવે.

સપ્તતિકામાં નરક પ્રાં ૨૮ના બંધે ૩૦-૩૧ એ બે ઉદયસ્થાન કહ્યાં છે. પરંતુ તે સામાં તિર્યચની અપેક્ષાએ લખ્યા છે. વ૦ તિ ના અને વ૦મનુ અપર્યાં એકેં પ્રાં ૨૩નો બંધ કરે એમ સપ્તતિકા ભાષ્ય ગાથા ૧૨૬માં કહ્યું છે. તો નરક પ્રાયોગ્ય બંધ પણ કરી શકે એમ માની અહીં બંધ સંવેધ લખ્યો છે.

ટી. ૮ વ૦ તિ ના ઉદયભાંગે ૨ સત્તાસ્થાન એ સામાન્ય તિર્યચના ઉદયભાંગે ૩ સત્તાસ્થાન સંભવે.

નં. ૨	માર્ગશા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
૩	૬	દેવો પ્રાં	૨૮	૮	૨૧	સામાં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	વૈં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	આહાં મનું	૧X	૧	૯૨	૧
					૨૬	સામાં મનું	૨૮૮X	૨	૯૨-૮૮	૫૭૬
					૨૭	વૈં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	આહાં મનું	૧X	૧	૯૨	૧
					૨૮	સામાં મનું	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
					૨૮	વૈં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	આહાં મનું	૨X	૧	૯૨	૨
					૨૯	સામાં મનું	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
					૨૯	વૈં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૯	આહાં મનું	૨X	૧	૯૨	૨
					૩૦	સામાં મનું	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬
					૩૦	વૈં મનું	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૩૦	આહાં મનું	૧X	૧	૯૨	૧
		કુલ	૧	૮	૭		૨૬૪૨ ^૮	૩	૯૨-૮૮-૮૬ ^૯	૬૪૨૯
૪	૭	નરકો પ્રાં	૨૮	૧	૨૫	વૈં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	વૈં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	વૈં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૯	વૈં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૩૦	સામાં મનું	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૯ ^{૧૦}	૪૬૦૮
		કુલ	૧	૧		૧૧૮૪ ^{૧૧}	૪/૨	૯૨-૮૮-૮૬-૮૯	૪૬૭૨	
૪	૮	નિર્યય પ્રાયોગ્ય ૪ બંધસ્થાનકના ૧૩૮૪૮ બંધભાગાનો સંવેધ :-								
		પ્રાં ૫૦ એ	૨૫	૮	૨૧	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
			૨૬	૧૬	૨૫	"	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
		પંચેં નિર્યય	૨૯	૪૬૦૮	૨૭	"	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
		પંચેં મનુષ્ય	૨૯	૪૬૦૮	૨૮	"	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
		પંચેં નિર્યય	૩૦	૪૬૦૮	૨૯	"	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૩૦	"	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
		કુલ	૫ ^૨	૧૩૮૪૮ ^૨	૬ ^૨		૬૪	૨ ^૨	૯૨-૮૮	૧૨૮
		પંચેં મનુષ્ય	૩૦	૮	૬	"	૬૪X	૨	૯૩-૮૯	૧૨૮
		કુલ		૧૩૮૫૬ ^૩		દેવ	૧૨૮X	૨	૯૩-૮૯	૨૫૬ ^૧

ઇતિ ૧લી ગતિમાર્ગશા વિષે નામકર્મનો સંવેધ સમાપ્ત

- ટી. ૭ દેવગતિ પ્રાયોં ૨૯ના બંધના -૮, ૩૦ના બંધનો -૧, ૩૧ના બંધનો-૧ અને અપ્રાયોગ્ય ૧ના બંધના-૧ એ પ્રમાણે કુલ-૧૧ બંધભાગાનો સંવેધ અને અબંધનો સંવેધ, સામાન્ય સંવેધમાં જણાવ્યા મુજબ જ જાણવો. કારણ કે તેના બંધક ફક્ત મનુષ્ય જ છે. તે આગળની પંચેન્દ્રિય જાતિ માર્ગશામાં ભાતવેલ છે.
- ટી. ૮ લઘ્વિ અપર્યાં મનું દેવ પ્રાયોં બંધ કરે નહીં તેથી સામાં મનું ના ૨૬૦૦, વૈં મનું ના ૩૫ અને આહાં મનું ના ૭ એ પ્રમાણે કુલ ૨૬૪૨ ઉદયભાગા થાય છે.
- ટી. ૯ સામાં મનું ના ૩૦ના ઉદયના ઉદયભાગે ૯૨ વિગેરે -૩ સત્તાસ્થાન અને એ સિવાયના શેષ સામાં મનુષ્યના અને વૈં મનું ના ઉદયભાગે ૯૨-૮૮ એ બે સત્તા અને આહાં મનું ના ઉદયભાગે એક ૯૨નું સત્તાસ્થાન સંભવે.
- ટી. ૧૦ સામાં મનું ના ૩૦ના ઉદયના બધા ઉદયભાગે ૪ સત્તાસ્થાન અને વૈં મનું ના ઉદયભાગે બે સત્તાસ્થાન સંભવે.
- ટી. ૧૧ સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત સામાં મનું અને વૈં મનું (ઉદ્યોતના ઉદય વિનાના) નરક પ્રાયોં બંધ કરે તેથી સામાં મનું ના ૩૦ના ઉદયના ૧૧૫૨ અને વૈં મનું ના ૩૨ એ પ્રમાણે ૧૧૮૪ ઉદયભાગા સંભવે છે.
- ટી. ૧૨ જિનનામ બાંધનાર પ્રથમ સંધયણવાળા જ માનીએ તો ૧૧૫૨ માંના પ્રથમ સંધયણના ૧૯૨ ભાગે ૪ અને શેષ ૯૬૦ ભાગે ૩ સત્તાસ્થાન (૮૯ વિના) જાણવાં.

દેવગતિ માર્ગશાની ટી. નં. ૧ :- જિનનામ સહિત મનું પ્રાયોં ૩૦નો બંધ દેવો કરે છે. તેથી મનુષ્ય પ્રાં-૩૦ના બંધસ્થાનકે ૯૩-૮૯ એ બે જ સત્તાસ્થાન સંભવે. તે ૬ ઉદયસ્થાનકના ૬૪ ઉદયભાગા ગુણતાં ૧૨૮ સત્તાસ્થાનક થાય. તેથી દેવગતિના કુલ ૨૫૬ સત્તાસ્થાનક થાય છે.

- ટી. ૨ નરકગતિ માર્ગશાની ટીપ્પણ નંબર ૩ જુઓ.
- ટી. ૩ દેવો બાદર પર્યાં પ્રત્યેક એકેં પ્રાયોં, પર્યાપ્ત પંચેં તિં પ્રાયોં અને પર્યાપ્ત મનું પ્રાયોં બંધ કરે છે. તેથી એકેં પ્રાં-૧૬ વિકલેં પ્રાં ૫૧, અપર્યાં પંચેં તિં પ્રાયોં-૧, અપર્યાં મનું પ્રાયોં-૧, નરક પ્રાયોં-૧, દેવ પ્રાં-૧૮, અપ્રાયોગ્ય-૧ કુલ ૮૯ બંધભાગા ન સંભવે તેથી બાકીના ૧૩૮૫૬ બંધભાગા સંભવે.

- : અથ રજુ જાતિ માર્ગલા વિષે નામકર્મનો સંવેધ :-

નં બ ર	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન		
નિર્વેધ પ્રાયોગ્ય :- ૯૩૦૮ અંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૪૨											
૫	૨	અપયો	એકે	૨૩	૪	૨૧	એકે ના	૫X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૨૫
			પર્વા	૨૫	૨૦	૨૪	એકે ના	૧૦X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૫૦
			વિકલે	૨૫	૩	૨૪	વે વાયુ	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૬	૩
			પંચે તિ	૨૫	૧	૨૫	એકે ના	૪X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૧૬
			બાવો એકે	૨૬	૧૬	૨૫	તેઉ વાયુ એકે	૨X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૧૦
			વિકલે	૨૯	૨૪	૨૫	વે વાયુ	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૬	૩
			પંચે તિ	૨૯	૪૬૦૮	૨૬	એકે ના	૧૦X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૦
			વિકલે	૩૦	૨૪	૨૬	તેઉ વાયુ એકે	૨X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૧૦
			પંચે તિ	૩૦	૪૬૦૮	૨૬	વે વાયુ	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૬	૩
			કુલ	૫ ^૨	૯૩૦૮	૫ ^૨	૪૨	૫ ^૨	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮ ^૩	૧૮૪	
મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય :- ૪૬૦૯ મનુષ્યભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૩૯											
૫	૩	મનુ	એકે	૨૫	૧	૨૧	એકે	૫X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૦
			એકે	૨૯	૪૬૦૮	૨૪	એકે	૧૦X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૦
			એકે			૨૫	એકે	૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૪
			એકે			૨૬	એકે	૧૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૮
			એકે			૨૭	એકે	૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૪
			કુલ	૨	૪૬૦૯	૫	૩૯ ^૪	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૧૫૬	
નિર્વેધ પ્રાયોગ્ય :- ૯૩૦૮ અંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૬૬											
૬	૩	એકેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૨૩ આદિ પના	૯૩૦૮	૨૧	વિકલે	૯X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૪૫	
					૨૬	વિકલે	૯X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૪૫	
					૨૮	વિકલે	૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૪	
					૨૯	વિકલે	૧૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૮	
					૩૦	વિકલે	૧૮X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૭૨	
					૩૧	વિકલે	૧૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૮	
કુલ	૫ ^૨	૯૩૦૮	૬ ^૨	૬૬	૫ ^૨	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૨૮૨				
મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૪૬૦૯ મનુષ્યભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૬૬											
૬	૩	મનુષ્ય	એકે	૨૫	૧	૨૧	વિકલે	૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૩૬
			એકે	૨૯	૪૬૦૮	૨૬	વિકલે	૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૩૬
			એકે			૨૮	વિકલે	૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૪
			એકે			૨૯	વિકલે	૧૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૮
			એકે			૩૦	વિકલે	૧૮X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૭૨
			એકે			૩૧	વિકલે	૧૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૮
કુલ	૨	૪૬૦૯	૫	૬૬	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૬૪				

એકેન્દ્રિયજાતિની ટી. ૧ એકેન્દ્રિય જીવો મનુષ્યોમાં ૩૦નો બંધ જિનનામ સહિત ન કરે. તેથી તે ૮ બંધભાગા, દેવ-નરક પ્રાયો બંધ ન કરે તેથી તેના ૧૮+૧=૧૯, અને અપ્રાયોગ્ય ૧ના બંધનો ૧ બંધભાગો એ પ્રમાણે કુલ ૨૮ બંધભાગા સંભવે નહીં. બાકીના તિર્યક પ્રા. ૯૩૦૮ અને મનુષ્ય પ્રા. ૪૬૦૯ એ પ્રમાણે કુલ ૧૩૯૧૭ બંધભાગા સંભવે.

ટી. ૨ 'ફળ વિગતિદિઅ સગલે, પળ પંચ ય અદ્ધુ વંધઠાણિ । પળ છત્તિક્કાકાલ્લવ્યા, પળ પળ બારસ ય સંતાણિ' અર્થ :- એકેન્દ્રિય-વિકલેન્દ્રિય અને પંચેન્દ્રિયને વિષે અનુક્રમે ૫-૫ અને ૮ બંધસ્થાનો, ૫-૬ અને ૧૧ ઉદયસ્થાનો અને ૫-૫ અને ૧૨ સત્તાસ્થાનો જાણવાં.

ટી. ૩ એકેન્દ્રિયને જિનનામની સત્તાવાળા અને શ્રેણિના સત્તાસ્થાનો ન સંભવે. તેથી બાકીના ૯૨ વિગેરે પાંચ સત્તાસ્થાનો સંભવે.

ટી. ૪ તેઉ-વાયુ મનુષ્ય પ્રાયો બંધ કરે નહીં તેથી વે વાયુ ના ૩ અને ૨૫ - ૨૬ ના ઉદયે તેઉ-વાયુના ૪=૭ ઉદયભાગા ન સંભવે તેથી બાકીના ૩૫ ઉદયભાગા સંભવે.

ટી. ૫ મનુષ્ય પ્રાયો બંધ હોવાથી ૭૮નું સત્તાસ્થાન ન સંભવે બાકીના ૪ સત્તાસ્થાન દરેક ઉદયભાગે સંભવે.

વિકલેન્દ્રિય જાતિની ટી. ૧:- એકેન્દ્રિયજાતિમાં જણાવ્યા મુજબ બંધસ્થાન બંધભાગા અને સત્તાસ્થાન જાણવાં. બેઠન્દ્રિયાદિનો સંવેધ જુદો કરવો હોય તો ઉદયભાગા ૬૬ના બદલે ૨૨ ભાગે સંવેધ કરવો.

ટી. ૨ એકેન્દ્રિય જાતિની ટી. ૨ જુઓ.

નં બ ર	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન		
વિધેયગતિ પ્રાયોગ્ય ૬૮ બંધ ભાગાનો વિચારથી સંવેષ :- ઉદયભાગા ૭૫૯૬											
		એકે	૨૩	૪	૨૧	સામાન તિ	૯X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૪૫	
		એકે/મા પમાન વિના	૨૫	૧૨	૨૧	સામાન મનુ	૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૩૬	
		વિકલે	૨૫	૩	૨૫	વે તિ	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬	
		મપયાં તિ	૨૫	૧	૨૬	સામાન તિ	૨૮૯X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૧૪૪૫	
		વિકલે	૨૯	૨૪	૨૬	સામાન મનુ	૨૮૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૧૧૫૬	
		વિકલે	૩૦	૨૪	૨૭	વે તિ	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬	
		હવે આગળ જ્યાં ૬૮ બંધભાગા આવે તો ઉપર પ્રમાણ જ સમજવા.			૨૭	વે મનુ	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬	
					૨૮	સામાન તિ	૫૭૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૩૦૪	
					૨૮	વે તિ	૧૬X	૨	૯૨-૯૯	૩૨	
					૨૮	સામાન મનુ	૫૭૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૩૦૪	
					૨૯	વે મનુ	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬	
					૨૯	સામાન તિ	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૬૦૮	
					૨૯	વે તિ	૧૬X	૨	૯૨-૯૯	૩૨	
					૨૯	સામાન મનુ	૫૭૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૩૦૪	
					૨૯	વે મનુ	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬	
					૩૦	સામાન તિ	૧૭૨૮X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૬૯૩૨	
					૩૦	વે તિ	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬	
					૩૦	સામાન મનુ	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૬૦૮	
					૩૧	સામાન તિ	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૬૦૮	
		કુલ	૪	૬૮	૮			૭૫૯૬	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૩૦૫૦૬
બાદર પર્વાન એકંત્રિય પ્રાયોગ્ય :- ૨૪ બંધભાગાનો વિચારથી સંવેષ :- ઉદયભાગા ૭૬૬૦											
		માનુપમા એકે	૨૫	૮	૨૧	સા તિ	૯X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૪૫	
		માનુપમા એકે	૨૬	૧૬	૨૧	સાન મનુ	૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૩૬	
					૨૧	દેવ	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬	
					૨૫	વે તિ	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬	
					૨૫	વે મનુ	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬	
					૨૫	દેવ	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬	
					૨૬	સા તિ	૨૮૯X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૧૪૪૫	
					૨૬	સા મનુ	૨૮૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૧૧૫૬	
					૨૭	વે તિ	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬	
					૨૭	વે મનુ	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬	
					૨૭	દેવ	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬	
					૨૮	સા તિ	૫૭૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૩૦૪	
					૨૮	વે તિ	૧૬X	૨	૯૨-૯૯	૩૨	
					૨૮	સા મનુ	૫૭૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૩૦૪	
					૨૮	વે મનુ	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬	
					૨૮	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૯૯	૩૨	
					૨૯	સા તિ	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૬૦૮	
					૨૯	વે તિ	૧૬X	૨	૯૨-૯૯	૩૨	
					૨૯	સા મનુ	૫૭૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૩૦૪	
					૨૯	વે મનુ	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬	
					૨૯	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૯૯	૩૨	
					૩૦	સા તિ	૧૭૨૮X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૬૯૩૨	
					૩૦	વે તિ	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬	
					૩૦	સા મનુ	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૬૦૮	
					૩૦	દેવ	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬	
					૩૧	સા તિ	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૬૦૮	
		કુલ	૨	૨૪	૮			૭,૬૬૦	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૩૦૬૩૪

પંચેન્દ્રિયજાતિની ટી. ૧ :- આ માર્ગણામાં ચારે ગતિના જીવો હોવાથી ૨૩ આદિ ૮ બંધસ્થાન અને ૧૩૯૪૫ બંધભાગા હોય છે. અને ૨૪નું ઉદયસ્થાન માત્ર એકેન્દ્રિયને જ હોવાથી તેને બાદ કરતાં ૧૧ ઉદયસ્થાનક હોય છે. તેમજ એકે ના ૪૨ વિકલે ના ૬૬ એ પ્રમાણે ૧૦૮ ઉદયભાગા વિના ૭૬૮૩ ઉદયભાગા સંભવે છે. સામાન્યથી સત્તાસ્થાન ૯૩ આદિ ૧૨ હોય છે.

ટી. ૨ અહીં ૬૮ બંધભાગાનો સંવેષ સમાન થાય છે. કારણ કે તેના બંધક પંચેન્દ્રિયમાં સામાન તિ, વે તિ, સામાન મનુ, અને વે મનુ જ છે.

નં બ ર	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન
પંચેન્દ્રિય તિર્યક પ્રાયોગ્ય રહ - ૩૦ના ૯૨૧૬ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૭,૬૬૫									
૫	પંચેન્દ્રિય	૨૯	૪૬૦૮	૨૧	સાં તિં	૯X	૫	૯૨-૯૯-૯૯-૯૯	૪૫
		૩૦	૪૬૦૮	૨૧	સાં મનું	૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૯-૯૯	૩૬
				૨૧	દેવ	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૨૧	નારકી	૧X	૨	૯૨-૯૯	૨
				૨૫	વૈં તિં	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૨૫	વૈં મનું	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૨૫	દેવ	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૨૫	નારકી	૧X	૨	૯૨-૯૯	૨
				૨૬	સાં તિં	૨૯૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૯-૯૯	૧૪૪૫
				૨૬	સાં મનું	૨૯૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૯-૯૯	૧૧૫૬
				૨૭	વૈં તિં	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૨૭	વૈં મનું	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૨૭	દેવ	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૨૭	નારકી	૧X	૨	૯૨-૯૯	૨
				૨૮	સાં તિં	૫૭૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૯-૯૯	૨૩૦૪
				૨૮	વૈં તિં	૧૬X	૨	૯૨-૯૯	૩૨
				૨૮	સાં મનું	૫૭૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૯-૯૯	૨૩૦૪
				૨૮	વૈં મનું	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૨૮	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૯૯	૩૨
				૨૮	નારકી	૧X	૨	૯૨-૯૯	૨
				૨૯	સાં તિં	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૯-૯૯	૪૬૦૮
				૨૯	વૈં તિં	૧૬X	૨	૯૨-૯૯	૩૨
				૨૯	સાં મનું	૫૭૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૯-૯૯	૨૩૦૪
				૨૯	વૈં મનું	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૨૯	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૯૯	૩૨
				૨૯	નારકી	૧X	૨	૯૨-૯૯	૨
				૩૦	સાં તિં	૧૭૨૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૯-૯૯	૬૯૧૨
				૩૦	વૈં તિં	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૩૦	સાં મનું	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૯-૯૯	૪૬૦૮
				૩૦	દેવ	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
		૩૧	સાં તિં	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૯-૯૯	૪૬૦૮		
		કુલ	૨	૯૨૧૬	૮	૭,૬૬૫	૫	૯૨-૯૯-૯૯-૯૯	૩૦૬૪૪
અપર્યાય મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય રચના બંધના ૧ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા ૩૫૯૬									
૬	અપર્યાય	૨૫	૧	૨૧	સાં તિં	૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૯-૯૯	૩૬
				૨૧	સાં મનું	૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૯-૯૯	૩૬
				૨૫	વૈં તિં	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૨૫	વૈં મનું	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૨૬	સાં તિં	૨૯૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૯-૯૯	૧૧૫૬
				૨૬	સાં મનું	૨૯૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૯-૯૯	૧૧૫૬
				૨૭	વૈં તિં	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
		૨૭	વૈં મનું	૯X	૨	૯૨-૯૯	૧૬		

- ટી. ૩ ઉપર જણાવેલ ૬૮ બંધભાગાના બંધક પંચેન્દ્રિય જીવિવાણા તિર્યક અને મનુષ્યો જ છે. તેથી સામાં તિં ના ૪૯૦૮, વૈં તિં ના ૫૬, સામાં મનું ના ૨૬૦૨ અને વૈં મનું ના ૩૨ (ઉદ્યોતના ૩ વિના) એ પ્રમાણે કુલ ૭૫૯૬ ઉદયભાગા સંભવે.
- ટી. ૪ અહીં ૨૪ બંધભાગાનો સંવેધ સમાન થાય છે. કારણ કે તેના બંધક સામાં તિં, સામાં મનું, વૈં તિં, (ઉદ્યોત વિના) વૈં મનું અને દેવો છે.
- ટી. ૫ પંચેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૯-૩૦ના બંધક સામાં તિં સામાં મનું વૈં તિં ઉદ્યોત વિનાના વૈં મનું દેવ અને નારકી છે. તેથી સાં તિં ના ૪૯૦૮, વૈં તિં ના ૫૬, સામાં મનું ના ૨૬૦૨, વૈં મનું ના ૩૨ ના ૬૪, અને નારકીના-૫ એ પ્રમાણે કુલ ૭,૬૬૫ ઉદયભાગા સંભવે છે.
- ટી. ૬ અપર્યાય મનું પ્રાયોગ્ય ૨૫ના બંધક ૬૮ બંધભાગામાં જણાવ્યા મુજબ છે. તેથી ૭૫૯૬ ઉદયભાગા ત્યાં જણાવ્યા મુજબ જાણવાં. વિશેષતા અહીં એટલી છે કે વૈં તિં અને વૈં મનું ના ઉદયભાગા ૨-૨ સત્તાસ્થાન અને શેષ ઉદયભાગાં ૪-૪ સત્તાસ્થાન જાણવાં.

ક્ર. નં.	મા ગણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાંગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાંગા ?	સત્તાસ્થાનકી		કુલ સત્તા સ્થાન				
૬.					૨૮	સાં. તિ.	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪				
					૨૮	વે. તિ.	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨				
					૨૮	સાં. મનુ.	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪				
					૨૮	વે. મનુ.	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬				
					૨૮	સાં. તિ.	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮				
					૨૮	વે. તિ.	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨				
					૨૮	સાં. મનુ.	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪				
					૨૮	વે. મનુ.	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬				
					૩૦	સાં. તિ.	૧૭૨૮X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૬૯૧૨				
					૩૦	વે. તિ.	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬				
					૩૦	સાં. મનુ.	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮				
					૩૧	સાં. તિ.	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮				
							કુલ	૧	૧	૮	૭૫૯૬	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૩૦૨૦૮
મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધના ૪૬૦૮ બંધભાંગાનો સંવેધ :- ઉદયભાંગા - ૭,૬૬૫														
૭.					૨૯	મા. તિ.	૮X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૩૨				
					૨૯	મા. મનુ.	૮X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૩૨				
					૨૯	દં. વ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬				
					૨૯	નારકી	૧X	૩	૯૨-૮૮-૮૮	૩				
					૨૫	વે. તિ.	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬				
					૨૫	વે. મનુ.	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬				
					૨૫	દં. વ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬				
					૨૫	નારકી	૧X	૩	૯૨-૮૮-૮૮	૩				
					૨૬	સાં. તિ.	૨૮૯X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૧૧૫૬				
					૨૬	સાં. મનુ.	૨૮૯X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૧૧૫૬				
					૨૭	વે. તિ.	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬				
					૨૭	વે. મનુ.	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬				
					૨૭	દં. વ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬				
					૨૭	નારકી	૧X	૩	૯૨-૮૮-૮૮	૩				
					૨૮	સાં. તિ.	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪				
					૨૮	વે. તિ.	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨				
					૨૮	સાં. મનુ.	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪				
					૨૮	વે. મનુ.	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬				
					૨૮	દં. વ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨				
					૨૮	નારકી	૧X	૩	૯૨-૮૮-૮૮	૩				
					૨૯	સાં. તિ.	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮				
					૨૯	વે. તિ.	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨				
					૨૯	સાં. મનુ.	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪				
					૨૯	વે. મનુ.	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬				
					૨૯	દં. વ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨				
					૨૯	નારકી	૧X	૩	૯૨-૮૮-૮૮	૩				
					૩૦	સાં. તિ.	૧૭૨૮X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૬૯૧૨				
					૩૦	વે. તિ.	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬				
					૩૦	સાં. મનુ.	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮				
					૩૦	દં. વ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬				
					૩૧	સાં. તિ.	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮				
							કુલ	૧	૪૬૦૮	૮	૭,૬૬૫	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૩૦૩૫૧

ટી. ૭ મનુ. ૩ પ્રા. ૨૮ના બંધના બંધક તિર્યક પ્રાયો. ૨૮-૩૦ બંધમાં જણાવ્યા તે છે. તેથી ૭,૬૬૫ ઉદયભાંગા તે પ્રમાણે જણાવ્યાં. અહીં વે. તિ., વે. મનુ. અને દં. વના ઉદયભાંગા ૯૨-૮૮ એ બે સત્તાસ્થાન, નારકીના ૫ ઉદયભાંગા-૩ સત્તાસ્થાન અને બાકીના સર્વ ઉદયભાંગા ચાર સત્તાસ્થાન સંભવે છે.

નં બ ર	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાંગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાંગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન
મનુષ્ય પ્રાં - ૩૦ના બંધના ૮ બંધભાંગાનો સંવેધ :- ઉદયભાંગા - ૬૯									
	મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
				૨૧	નારકી	૧X	૧	૮૯	૧
				૨૫	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
				૨૫	નારકી	૧X	૧	૮૯	૧
				૨૭	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
				૨૭	નારકી	૧X	૧	૮૯	૧
				૨૮	દેવ	૧૬X	૨	૯૩-૮૯	૩૨
				૨૮	નારકી	૧X	૧	૮૯	૧
				૨૯	દેવ	૧૬X	૨	૯૩-૮૯	૩૨
				૨૯	નારકી	૧X	૧	૮૯	૧
				૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
				કુલ				૯૩-૮૯	૧૩૩
દેવ પ્રાં - ૨૮ના બંધના ૮ બંધભાંગા સંવેધ :- ૭૬૦૨ ઉદયભાંગા									
	દેવ	૨૮	૮	૨૧	સાં તિં	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૧	સાં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૫	વેં તિં	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૫	વેં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૫	આહાં મનું	૧X	૧	૯૨	૧
				૨૬	સાં તિં	૨૮X	૨	૯૨-૮૮	૫૭૬
				૨૬	સાં મનું	૨૮X	૨	૯૨-૮૮	૫૭૬
				૨૭	વેં તિં	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૭	વેં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૭	આહાં મનું	૧X	૧	૯૨	૧
				૨૮	સાં તિં	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
				૨૮	વેં તિં	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
				૨૮	સાં મનું	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
				૨૮	વેં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૮	આહાં મનું	૨X	૧	૯૨	૨
				૨૯	સાં તિં	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪
				૨૯	વેં તિં	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
				૨૯	સાં મનું	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
				૨૯	વેં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૯	આહાં મનું	૨X	૧	૯૨	૨
			સ્વરવાણા	૩૦	સાં તિં	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૯	૩૪૫૬
			ઉદ્યોતવાણા	૩૦	સાં તિં	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
				૩૦	વેં તિં	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૩૦	સાં મનું	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૯	૩૪૫૬
				૩૦	વેં મનું	૧X	૨	૯૨-૮૮	૧
				૩૦	આહાં મનું	૧X	૧	૯૨	૧
				૩૧	સાં તિં	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૯	૩૪૫૬
				કુલ				૯૨-૮૮-૮૯	૧૮૬૫૩

ટી. ૮ દેવ પ્રાં ૨૮નો બંધ લબ્ધિ પર્યાં અને કરણ અપર્યાપ્તા સમ્યગ્દષ્ટિ તિર્યચ અને મનુષ્ય અને સમકિતી તેમજ મિથ્યાત્વી પર્યાપ્તા તિર્યચ-મનુષ્યો કરે છે. અહીં અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં સમ્યગ્દષ્ટિ તિર્યચ - મનુષ્યો જ દેવ પ્રાં બંધ કરે મિથ્યાદષ્ટિ ન કરે. ગપતિકાવૃત્તિ અને ચૂંછિ પ્રમાણે અહીં તિર્યચના ૪૮૦૪ ઉદયભાંગા બતાવ્યા છે. અને તે પ્રમાણે સંવેધ બતાવેલ છે. સાં તિર્યચ અને સામાં મનુષ્યના ઉદયભાંગામાંથી ૨૧/૨૬ના ઉદયના અપર્યાપ્તા નામવાળા ૨-૨ ભાંગા ન ઘટે કારણ કે લબ્ધિ અપર્યાપ્તા જીવો દેવ-નરક પ્રાયોગ્ય બંધ ન કરે. તેથી સાં તિર્યચના ૪૮૦૪, વેં તિર્યચના ૫૬, સાં મનુષ્યના ૨૬૦૦, વેં મનુષ્યના-૩૫ તથા આહારક મનુષ્યના ૭ એ પ્રમાણે કુલ ૭૬૦૨ ઉદયભાંગા થાય છે. (એકેં ના -૪૨, વિકલેંના ૬૬, લબ્ધિ અપર્યાં - તિર્યચ મનુષ્યના ૪, કેવલી મનુષ્યના ૮, દેવના-૬૪ અને નારકીના-૫ એ પ્રમાણે કુલ ૧૮૯ ઉદયભાંગા ન ઘટે.

ટી. ૯ પર્યાપ્ત કે અપર્યાપ્તા સમ્યગ્દષ્ટિ મનુષ્ય -તિર્યચો દેવ પ્રાં બંધ કરે તેથી સામાં તિર્યચ અને સામાં મનુષ્યના ૨૧/૨૬/૨૮/૨૯ ના તથા ઉદ્યોતના ઉદયવાળા અપર્યાપ્તાવસ્થાના તિર્યચના ૩૦ના ઉદયસ્થાનના ઉદયભાંગે ૯૨-૮૮ એ બે જ સત્તાસ્થાન સંભવે. ૮૬ વિગેરે સત્તાસ્થાન એકેંમાંથી આવેલાને હોય તે ન ઘટે તથા ૩૦ અને ૩૧ ના ઉદયસ્થાને જે પર્યાપ્તાના ભાંગા છે તેમાં સમકિતી અને મિથ્યાત્વી બન્ને હોય છે. કારણ મિથ્યાત્વી પર્યાપ્તાવસ્થામાં દેવ-નરક પ્રાયોગ્ય બંધ કરે. તેથી કોઈ જીવ એકેંત્રિયમાંથી વેકિય અષ્ટકની ઉદ્વલના કરીને ૮૦ની સત્તાવાળો મનુષ્ય કે તિર્યચમાં આવે ત્યારે સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત સ્વર સહિત ૩૦નો ઉદય હોય ત્યારે વેકિય ચતુષ્ક, દેવદિક કે નરકદિક બાંધે છે. એટલે ૩૦ અને ૩૧ ઉદયમાં ૮૬નું સત્તાસ્થાન પણ સંભવે.

નં બ ર	મા ગ ણ	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
૯	પું	દેવ પ્રાં ૨૮ ના બંધે ૫૦૮૨ ઉદયભાગાનો સંવેધ ^{૧૦} :-								
		દેવ	૨૮	૮	૨૧	યુ૦ તિર્થ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૧	સા૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	વ૦ તિર્થ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	આહા૦ મનુ૦	૧X	૧	૯૨	૧
					૨૬	યુ૦ તિર્થ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૬	સા૦ મનુ૦	૨૮X	૨	૯૨-૮૮	૫૨૬
					૨૭	વ૦ તિર્થ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	આહા૦ મનુ૦	૧X	૧	૯૨	૧
					૨૮	યુ૦ તિર્થ૦	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૮	વ૦ તિર્થ૦	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૮	સા૦ મનુ૦	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
					૨૮	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	આહા૦ મનુ૦	૨X	૧	૯૨	૧
					૨૮	યુ૦ તિર્થ૦	૩૨X	૨	૯૨-૮૮	૬૪
					૨૮	વ૦ તિર્થ૦	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૮	સા૦ મનુ૦	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
					૨૮	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	આહા૦ મનુ૦	૨X	૧	૯૨	૧
				ઉદ્યોતવાળા	૩૦	યુ૦ તિર્થ૦	૧૬ ^{૧૧} X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
				સ્વરવાળા	૩૦	સામા૦ તિર્થ૦	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬
					૩૦	વ૦ તિર્થ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૩૦	સા૦ મનુ૦	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬
					૩૦	વ૦ મનુ૦	૧X	૨	૯૨-૮૮	૧
					૩૦	આહા૦ મનુ૦	૧X	૧	૯૨	૧
					૩૧	સામા૦ તિર્થ૦	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬
		કુલ	૧	૨૮	૮		૫૦૮૨	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૧૩૬૧૩
૧૧	પું	દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૫૦૫૦ ઉદયભાગાનો સંવેધ ^{૧૨} :-								
		દેવ	૨૮	૮	૨૧	યુ૦ તિ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૧	સામા૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	વ૦ તિ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	આહા૦ મનુ૦	૧X	૧	૯૨	૧
૧૨	તિ				૨૧	યુ૦ તિ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૧	સામા૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	વ૦ તિ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	આહા૦ મનુ૦	૧X	૧	૯૨	૧

ટી. ૧૦ સપ્તતિકા ભાષ્ય ગાથા ૧૨૮માં સંખ્યાત વર્ષના આયુષ્યવાળા તિર્થચોને અપર્યાંત અવસ્થામાં સમ્યક્ત્વ કહ્યું નથી. પરંતુ યુગ૦ તિર્થચોને જ અપ૦ અવસ્થામાં સમ્યક્ત્વ કહ્યું છે. તેથી દેવ પ્રાં ૨૮ના બંધે સંખ્યાત વર્ષના તિર્થચના અપર્યાંત અવસ્થાના ઉદયભાગા કહેવાં નહીં. એટલે અપર્યાંત યુગ૦ તિર્થચના ૨૧ના ૮, ૨૬ના ૮, ૨૮ના ૧૬, ૨૮ના ઉદયના ૩૨ અને ૩૦ ના ઉદ્યોતવાળા ૧૬ એમ કુલ યુગ૦ તિ૦ના અપર્યાંત અવસ્થાના ૮૦ + સામા૦ તિર્થચના ૩૦-૩૧ના ૨૩૦૪ + વ૦ તિર્થચના ૫૬, સા૦મનુ૦ના ૨૬૦૦, વ૦ મનુ૦ ના ૩૫, આહા૦ મનુ૦ ના ૭ = કુલ ૫૦૮૨ ઉદયભાગા થતે.

ટી. ૧૧ પર્યાંત યુગલિકના ૩૦ના ઉદયના અને ૩૧ના ઉદયના ભાગા સંખ્યાત વર્ષના પર્યાંત તિર્થચના ભાગામાં અંતર્ગત ૧૬ જાય છે. તેથી જુદા ગણવા નથી.

ટી. ૧૨ પંચસંગ્રહ ભા-૨ ઉદીરણા કરણમાં ગા૦ ૧૫ તથા શિવશર્મસુરિકૃત કમ્પયડી ઉદીરણાકરણ ગા૦-૧૪ માં યુગલિક તિર્થચોને શુભવિહાયોગતિ અને સુસ્વરનો જ ઉદય ઉદીરણા કહ્યાં છે. તેથી તે વિવક્ષા કરીએ તો યુગ૦ તિર્થચના ૨૧ના ૮, ૨૬ના-૮, ૨૮ના ૮, ૨૮ના ૧૬, ૩૦ના ઉદ્યોતવાળા ૮ એમ કુલ યુગ૦ તિ૦ પંચ૦ ના ૮૦ના બદલે ૪૮ ભાગા થાય તેમાં સા૦ તિ૦ ના ૨૩૦૪, વ૦ તિ૦ ના ૫૬ કુલ તિર્થચના ૨૪૦૮ (૨૪૪૦ના બંદલે) તથા સા૦ મનુ૦ ના ૨૬૦૦, વ૦ મનુ૦ ના ૩૫, આહા૦ મનુ૦ ના ૭ કુલ ૫૦૫૦ ઉદયભાગ થાય.

રકત.	મા ગે છા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાંગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાંગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન		
૫	૫				૨૬	યુ૦ તિર્થ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૬	સામા૦ મનુ૦	૨૮૮X	૨	૯૨-૮૮	૫૭૬	
					૨૭	વ૦ તિર્થ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૭	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૭	આહા૦ મનુ૦	૧X	૧	૯૨	૧	
					૨૮	યુ૦ તિર્થ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૮	વ૦ તિર્થ૦	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨	
					૨૮	સામા૦ મનુ૦	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨	
					૨૮	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૮	આહા૦ મનુ૦	૨X	૧	૯૨	૨	
					૨૯	યુ૦ તિર્થ૦	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨	
					૨૯	વ૦ તિર્થ૦	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨	
					૨૯	સામા૦ મનુ૦	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨	
					૨૯	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૯	આહા૦ મનુ૦	૨X	૧	૯૨	૨	
					૩૦	યુ૦ તિર્થ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					સ્વરવાળા	૩૦	સામા૦ તિર્થ૦	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬
						૩૦	વ૦ તિર્થ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
						૩૦	સામા૦ મનુ૦	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬
						૩૦	વ૦ મનુ૦	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
	૩૦	આહા૦ મનુ૦	૧X	૧	૯૨	૧					
	૩૧	સામા૦ મનુ૦	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬					
	કુલ	૧	૮	૮		૫૦૫૦	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૧૩૫૪૯		
દેવ પ્રાયોગ્ય રહના બંધના ૮ બંધભાંગાનો સંવેધ ૧૩ :- ૨૬૪૨ ઉદયભાંગા											
૫	૫				૨૧	સા૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬	
					૨૫	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬	
					૨૫	આહા૦ મનુ૦	૧X	૧	૯૩	૧	
					૨૬	સા૦ મનુ૦	૨૮૮X	૨	૯૩-૮૯	૫૭૬	
					૨૭	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬	
					૨૭	આહા૦ મનુ૦	૧X	૧	૯૩	૧	
					૨૮	સા૦ મનુ૦	૫૭૬X	૨	૯૩-૮૯	૧૧૫૨	
					૨૮	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬	
					૨૮	આહા૦ મનુ૦	૨X	૧	૯૩	૨	
					૨૯	સા૦ મનુ૦	૫૭૬X	૨	૯૩-૮૯	૧૧૫૨	
					૨૯	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬	
					૨૯	આહા૦ મનુ૦	૨X	૧	૯૩	૨	
					૩૦	સા૦ મનુ૦	૧૧૫૨X	૨	૯૩-૮૯	૨૩૦૪	
					૩૦	વ૦ મનુ૦	૧X	૨	૯૩-૮૯	૨	
					૩૦	આહા૦ મનુ૦	૧X	૧	૯૩	૧	
	કુલ	૧	૮	૭		૨૬૪૨	૨	૯૩-૮૯	૫,૨૭૭		

ટી. ૧૩ દેવ પ્રાયોગ્ય રહનો બંધ જિનનામ સહિત છે. તેથી તેના બંધક મનુષ્યો સમ્યગ્દષ્ટિ લભિ પર્યાપ્તા જ હોય છે. તેથી સામા૦ મનુ૦ ના ૨૬૦૦ (લભિ અપર્યાપ્તના ૨ વિના) વ૦ મનુષ્યના ૩૫, આહારક મનુષ્યના-૭ એ પ્રમાણે કુલ ૨૬૪૨ ઉદયભાંગા થાય છે. અહીં જિનનામ સહિત છે તેથી આહારકના ૭ ઉદયભાંગે ૯૩નું એક સત્તાસ્થાન અને બાકીના ૨૬૩૫ ઉદયભાંગે ૯૩/૮૯ એ બે સત્તાસ્થાન સંભવે. અહીં દેવ પ્રાયોગ્ય રહના બંધમાં સખતિકા(ગા૦ ૧૨૮ની ટીકા) તથા મહેસાણાની છઠ્ઠા કર્મગ્રંથની ચોપરીમાં (પાના-૩૨૫) સા૦ મનુષ્યના ૨૬૦૦ ભાંગા બતાવ્યા છે તે અપેક્ષાએ અહીં સંવેધ બતાવ્યો છે.

નં બ ર	મા ગ ણ	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાંગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલા ઉદય ભાંગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૯ના બંધના ૮ બંધ ભાંગાનો ૨૩૮ ઉદયભાંગાનો સંવેધ :-										
૯	પં ચે ર ય જી		૨૯	૮	૨૧	સાં મનુ૦	૨	૯૩-૮૯	૨	
					૨૫	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૫	આહાં મનુ૦	૧X	૧	૯૩	૧
					૨૬	સાં મનુ૦	૧X	૨	૯૩-૮૯	૨
					૨૭	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૭	આહાં મનુ૦	૧X	૧	૯૩	૧
					૨૮	સાં મનુ૦	૧X	૨	૯૩-૮૯	૨
					૨૮	વ૦ મનુ૦	૧X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૮	આહાં મનુ૦	૧X	૧	૯૩	૨
					૨૯	સાં મનુ૦	૧X	૨	૯૩-૮૯	૨
					૨૯	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૯	આહાં મનુ૦	૨X	૧	૯૩	૨
					૩૦	સાં મનુ૦	૧૯૨X	૨	૯૩-૮૯	૩૮૪
					૩૦	વ૦ મનુ૦	૧X	૨	૯૩-૮૯	૨
					૩૦	આહાં મનુ૦	૧X	૧	૯૩	૧
		કુલ			૭		૨૩૮	૨	૯૩-૮૯	૪૬૯
દેવ પ્રાયોગ્ય -૩૦ ના બંધના ૧ બંધ ભાંગાનો સંવેધ :- ૧૪૮ ઉદયભાંગા ^{૧૫}										
૯	જી	દેવ	૩૦	૧	૨૯	વ૦ મનુ૦	૧X	૧	સ્વરવાણો (ઉદ્યોતવિના) ૯૨	૧
					૨૯	આહાં મનુ૦	૧X	૧	સ્વરવાણો (ઉદ્યોત વિના) ૯૨	૧
					૩૦	સાં મનુ૦	૧૪૪X	૧	૯૨	૧૪૪
					૩૦	વ૦ મનુ૦	૧X	૧	૯૨ (ઉદ્યોતવાણો)(સ્વરસહિત)	૧
					૩૦	આહાં મનુ૦	૧X	૧	૯૨ (ઉદ્યોતવાણો)(સ્વરસહિત)	૧
		કુલ	૧	૧	૨		૧૪૮	૧	૯૨	૧૪૮

ટી. ૧૪ પરંતુ તીર્થંકર થવાના ભવમાં અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં મનુષ્યને સર્વ શુભપ્રકૃતિઓ જ ઉદયમાં હોય. તીર્થંકર થનાર વિના બીજા કોઈ અપર્યાપ્ત મનુ૦ ને જિનનામનો બંધ હોય નહીં માટે ૨૧/૨૬/૨૮ અને ૨૯ના ઉદયમાં એક એક જ ભાંગો ઘટે, અને ૩૦ના ઉદયમાં ૩ ભવ પહેલાં જિનનામ બાંધનારને પ્રથમ સંઘયણ હોય તે અપેક્ષાએ ૧૯૨ ભાંગા ઘટે. એમ કુલ સામાન્ય મનુષ્યના ૧૯૬ ઉદયભાંગા થાય, આવશ્યક સૂત્રની સૂચિમાં જિનનામ બાંધનાર ઉત્તમ (પ્રથમ) સંઘયણવાળા હોય તેમ કહ્યું છે. અહીં તીર્થંકરના ભવનો ૩૦ના ઉદયનાં એક ભાંગો જુદો ગણ્યો નથી. કારણ કે તે ૩૦ના ઉદયના ૧૯૨ ભાંગામાં અંતર્ગત થઈ જાય છે. વ૦ મનુષ્યના ૩૫ ભાંગા તથા આહારક મનુષ્યના-૭ એમ કુલ ૨૩૮ ભાંગા ઘટી શકે. કારણ કે જિનનામ બાંધ્યા પછી પૂર્વના ત્રીજા ભવે વૈક્રિય લબ્ધિ તથા આહારક લબ્ધિ પણ કોરવે ત્યારે ચોથે ગુણસ્થાનકે સુભગ-આદ્ય-પરા પ્રતિપક્ષ સહિત હોય માટે.

ટી. ૧૫ દેવ પ્રાયોગ્ય ૩૦નો બંધ આહારકદિક સહિત છે. તેથી તેના બંધક અપ્રમત્ત અને અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકવાળા મનુષ્યો જ છે. તેથી સામાન્ય મનુષ્યના સર્વ પર્યાપ્તાએ પર્યાપ્ત ૩૦ના ઉદયસ્થાનના ઉદયભાંગા જ સંભવે અને તેના ૧૧૫૨ ઉદયભાંગાને સ્થાને ૧૪૪ ઉદયભાંગા જ સંભવે કારણ તેઓને દુર્ભગ-અનાદેય-અપયશનો ઉદય હોતો નથી. તેથી ૬ સંઘયણ X ૬ સંસ્થાન X ૨ સ્વર X ૨ વિહાયોગતિ = ૧૪૪ ઉદયભાંગા તથા આહારકદિકનો બંધ સાતમા ગુણસ્થાનકેથી જ થાય છે. અને સાતમા ગુણકાણો લબ્ધિ કોરવે નહીં પરંતુ લબ્ધિ કોરવી સાતમા ગુણકાણો આવે તો ત્યાં આહારકદિકનો બંધ ઘટે તેથી સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તા થયેલા જ ઉત્તર વૈક્રિય અને આહારકના ભાંગા ઘટે માટે આહારકનો ૨૯ અને ૩૦ના ઉદયસ્થાનનો ૧-૧ ભાંગો જાણવો. ઉદ્યોતવાણો વ૦ મનુ૦ નો ૩૦નો ૧ ભાંગો છે. તેથી કુલ ૧૪૪+૪ = ૧૪૮ ઉદયભાંગા સંભવે. અહીં દરેક ઉદયભાંગે એક ૯૨નું સત્તાસ્થાન સંભવે કારણ ૩૦નો બંધ આહારકદિક સહિત છે અને જિનનામ વિનાનો છે.

નં બ ર	મા ર્ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાંગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાંગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
૯	ધં એ રિ ય જા તિ	દેવ પ્રાયોગ્ય - ૩૧ ના બંધે - ૧ બંધભાંગા - ૧૪૮ ઉદયભાંગા ^{૧૬}								
		દેવ	૩૧	૧	૨૯	વ૦ મનુ૦	૧X	૧	સ્વરવાળો (ઉદ્યોતવિના)૯૩	૧
					૨૯	આહા૦ મનુ૦	૧X	૧	સ્વરવાળો (ઉદ્યોતવિના)૯૩	૧
					૩૦	સામા૦ મનુ૦	૧૪૪X	૧	૯૩	૧૪૪
					૩૦	વ૦ મનુ૦	૧X	૧	૯૩(ઉદ્યોતવાળો)(સ્વરસહિત)	૧
					૩૦	આહા૦ મનુ૦	૧X	૧	૯૩(ઉદ્યોતવાળો)(સ્વરસહિત)	૧
		કુલ			૨		૧૪૮	૧	૯૩	૧૪૮
		અપ્રાયોગ્ય - ૧ ના બંધે - ૧ બંધભાંગા :- ૭૨ ઉદયભાંગા ^{૧૭}								
		અપ્રાયોગ્ય	૧	૧	૩૦	૨જા અને ૩જા સંઘયણ	૪૮X	૪	૯૩-૯૨-૯૯-૯૯ ^{૧૮}	૧૯૨
					૩૦	મતાન્તરે	૪૮X	૨	૯૨-૯૯	૯૬
			૩૦	પ્રથમ સંઘ૦ ના	૨૩X	૬	૯૩-૯૨-૯૯-૯૯- ૭૯-૭૫ ^{૧૯}	૧૩૯		
			૩૦	પ્રથમ સંઘ૦ ના	૧X	૮	૯૩-૯૨-૯૯-૯૯-૯૦-૭૯- ૭૬-૭૫ ^{૧૯}	૮		
કુલ			૧			૭૨	૯૩ આદિ	૩૩૮ ૨૪૨		

- ટી. ૧૬ ૩૧નો બંધ આહારકદ્ધિક અને જિનનામ સહિત છે. અને તે દેવ પ્રાયોગ્ય છે. તેથી અપ્રમત અને અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકવાળા મનુષ્યો જ ૩૧નો બંધ કરે છે. સપ્તતિકાની ગાથા-૩૪માં "લોગલોગતીસે" = ૩૧ના બંધને વિષે ૧ ઉદયસ્થાન અને એક સત્તાસ્થાન હોય છે. અહીં વૈકિય અને આહારક શરીરની વિવક્ષા નથી. માટે સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તા મનુષ્યોનું એક ૩૦નું જ ઉદયસ્થાન જણાવ્યું છે.
- પરંતુ પૂર્વે ૩૦ના બંધમાં જણાવ્યા મુજબ વૈકિય મનુષ્યના અનુક્રમે સ્વરવાળા અને ઉદ્યોતવાળા ૨૯ અને ૩૦ના ઉદયનાં ૧-૧ ભાંગો અને આહારક મનુષ્યના ૨૯ અને ૩૦ના ઉદયના ૧-૧ ભાંગોની વિવક્ષા કરીએ તો ૨ ઉદયસ્થાન અને ૧૪૮ ઉદયભાંગા નીચે પ્રમાણ થાય છે. (જુઓ સપ્તતિકા ભાષ્ય ગાથા ૧૪૮)
- ૩૦ના ઉદયવાળા સામાન્ય મનુષ્યને સંઘયણ, સંસ્થાન, વિહાયોગતિ અને સ્વર એ ૪ વિકલ્પવાળી પ્રકૃતિઓ ઉદયમાં હોય છે. તેથી સંઘયણ ૬ X સંસ્થાન ૬ X ૨ વિહાયોગતિ ૨ X સ્વર = ૧૪૪ ઉદયભાંગા વ૦ મનુ૦ ના ૨ + આહા૦ મનુ૦ ના -૨ = ૧૪૮ કુલ ઉદયભાંગા.
- ટી. ૧૭ ૧નો બંધ અપ્રાયોગ્ય એટલે કોઈપણ ગતિ પ્રાયોગ્ય નથી. તેના બંધક આઠમાના ૭મા ભાગથી ૧૦મા ગુણસ્થાનક સુધીના મનુષ્યો હોય છે. તેથી ૧નો બંધ ઉપશમશ્રેણિ અને ક્ષપકશ્રેણિમાં જ સંભવે છે. માટે ઉદયસ્થાન એક મનુષ્યનું ૩૦નું જ સંભવે અને ૧ના બંધક જીવો પહેલા ત્રણ સંઘયણમાં જ વર્તતાં હોય છે. તેથી ૩ સંઘયણ X ૬ સંસ્થાન X ૨ વિહાયોગતિ X સ્વર = ૭૨ ઉદયભાંગા કુલ થાય. ઉપશમકને ૯૩/૯૨/૯૯/૯૯ એ ચાર સત્તાસ્થાન સંભવે છે. તથા ક્ષપકને પૂર્વના ૪ + ૮૦/૭૯/૭૬/૭૫ એમ ૮ સત્તાસ્થાન સંભવે છે. તેથી ૧ના બંધમાં કુલ ૮ સત્તાસ્થાન થતે.
- ટી. ૧૮ પહેલા ૩ સંઘયણમાંથી બીજું અને ત્રીજું સંઘયણ ઉપશમશ્રેણિમાં જ હોય છે. તેથી ૨ સંઘયણ X ૬ સંસ્થાન X ૨ વિહાયોગતિ X ૨ સ્વર = ૪૮ ઉદયભાંગે ૯૩/૯૨/૯૯/૯૯ એ ચાર સત્તાસ્થાન જ સંભવે. પરંતુ જો પ્રથમ સંઘયણવાળા જ જિનનામ બાંધે તેમ માનીએ તો ઉપશમકને પણ ૨૪ ભાંગે ૪ સત્તાસ્થાન અને ૪૮ ભાંગે ૯૨/૯૯ એમ બે સત્તાસ્થાન થતે.
- ટી. ૧૯ બાકી રહેલા પ્રથમ સંઘયણના ૨૪ ભાંગામાંથી ૨૩ અને ૧ એમ ભાંગા છૂટા પાડવા. કારણ કે તીર્થંકર નામકર્મ... જીવને બધી જ શુભ પ્રકૃતિઓ ઉદયમાં હોય છે. અર્થાત્ પ્રથમ સંઘયણ પ્રથમ સંસ્થાન, શુભવિહાયોગતિ મુક્ત... એક ભાંગા તીર્થંકરને થતે. વળી સામાન્ય કેવલી પણ કોઈક આવા પુન્યના ઉદયવાળા હોય તો તેને પણ આ ભાંગા થતે. માટે બધી જ શુભ પ્રકૃતિનો ૧ ભાંગો જુદો ગણવો. હવે બાકી રહેલા ૨૩ ભાંગામાં કોઈને કોઈ ૧ પ્રકૃતિનો તફાવત છે. અર્થાત્ કોઈને કોઈ એક પ્રકૃતિ અશુભ છે જ. માટે આ ભાંગા સાઠ કેવલી તેમજ પહેલા સંઘયણવાળા આત્માને ઉપશમશ્રેણિમાં ચડે તેને થતે.
- આ ૨૩ ભાંગે ૬ સત્તાસ્થાન :- પૂર્વના ત્રીજા ભવે તીર્થંકર નામકર્મ બાંધીને કોઈ જીવ ઉપશમશ્રેણિ ચડે તો તેને ૯૩ કે ૯૯ ની સત્તા થતે અને જિનનામ બાંધ્યા વિના સામાન્ય કોઈપણ જીવ ઉપશમશ્રેણિ ચડે તેને ૨ કે ૯૯ ની સત્તા થતે તેમજ કોઈ જીવ ક્ષપકશ્રેણિ ચડે તેને ૭૯ કે ૭૫ની સત્તા પણ ૯મા ગુણસ્થાનકથી થતે.
- અને ૧ ભાંગે ૮ સત્તાસ્થાન :- એવી જ રીતે તીર્થંકરનો આત્મા ક્ષપકશ્રેણિ ચડે ત્યારે તેને ૮માંથી ૯માના પહેલા ભાગ સુધી ૯૩ કે ૯૯ની સત્તા પછી ૮૦ કે ૭૬ની અને સર્વ શુભપ્રકૃતિ ધરાવનાર તીર્થંકર સિવાયનો કોઈ જીવ ક્ષપકશ્રેણિ ચડે ત્યારે ૮માંથી ૯માના પહેલા ભાગ સુધી ૯૨ કે ૯૯ની સત્તા અને પછી ૭૯ કે ૭૫ની સત્તા.

- : અથ ૩જી કાય માર્ગશાા વિષે નામકર્મનો સંવેધ :-

નંબર	માર્ગશા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા ઊવના?	કેટલાં ઉદય ભાગા	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
૧૦	પૃથ્વી	તિર્યંચ પ્રાયોગ્ય ૯૩૦૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા-૨૪ ^૨								
		અપર્યાં એકે	૨૭	૪	૨૧	પૃથ્વીકાય	૫X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૯	૨૫
		પર્યાં એકે	૨૫	૨૦	૨૪	પૃથ્વીકાય	૫X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૯	૨૫
		અપર્યાં વિકલે	૨૫	૩	૨૫	પૃથ્વીકાય	૩X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૧૨
		અપર્યાં પંચેંતિ	૨૫	૧	૨૬	પૃથ્વીકાય	૭X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૮
		બાદર પર્યાં એકે	૨૬	૧૬	૨૭	પૃથ્વીકાય	૪X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૧૬
		વિકલે	૨૯	૨૪						
		પંચેં તિ	૨૯	૪૬૦૮						
		વિકલે	૩૦	૨૪						
		પંચેં તિ	૩૦	૪૬૦૮						
	કુલ	૫	૯૩૦૮	૫		૨૪	(૫)	(૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૯)	૧૦૬	
૧૦	કી	મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૪૬૦૯ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા ૨૪								
		મનુષ્ય	૨૫	૧	૨૧	પૃથ્વીકાય	૫X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૦
			૨૯	૪૬૦૮	૨૪	પૃથ્વીકાય	૫X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૦
					૨૫	પૃથ્વીકાય	૩X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૧૨
					૨૬	પૃથ્વીકાય	૭X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૮
					૨૭	પૃથ્વીકાય	૪X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૧૬
	કુલ	૨	૪૬૦૯	૫		૨૪	(૪)	(૯૨-૯૯-૯૬-૯૦)	૯૬	

પૃથ્વીકાય માર્ગશાની ટી. ૧ :- અહીં તિર્યંચ પ્રાયોગ્ય ૯૩૦૮ અને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૫ના બંધનો ૧ અને ૨૯ના બંધના ૪૬૦૮ એ પ્રમાણે ૧૩,૯૧૭ બંધભાગા સંભવે. (દેવ પ્રાં ૧૮, મનુ, પ્રાં ૩૦ના બંધના ૮, અપ્રાયોગ્ય-૧, નરક પ્રાયો-૧ કુલ ૨૮ બંધભાગા ન સંભવે. એકંદ્રિયો આ બંધભાગા ન બાંધે (એ પ્રમાણે આગળ અપ્કાય અને વનસ્પતિકાય માર્ગશામાં પણ સમજવું) "પૃથ્વીકાયને સાધારણનો ઉદય ન હોય તથા વેક્રિય પણ ન હોય".

ટી. ૨	૨૧ના ઉદયના ૫ ભાગા	૨૪ના ઉદયના ૫ ભાગા	૨૫ના ઉદયના (પરાધાત સહિતના) ૩ ભાગા
(૧)	સૂક્ષ્મ- અપર્યાં અપયશ	(૧) સૂક્ષ્મ અપર્યાં પ્રત્યેક અપયશ	(૧) સૂક્ષ્મ પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ
(૨)	સૂક્ષ્મ- પર્યાં અપયશ	(૨) સૂક્ષ્મ પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ	(૨) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ
(૩)	બાદર અપર્યાં અપયશ	(૩) બાદર અપર્યાં પ્રત્યેક અપયશ	(૩) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક યશ
(૪)	બાદર- પર્યાં અપયશ	(૪) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ	
(૫)	બાદર- પર્યાં યશ	(૫) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક યશ	

૨૬ના ઉદયના ૭ ઉદયભાગા

- (૧) સૂક્ષ્મ પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ શ્વાસોચ્ચવાસ સહિતના
- (૨) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ શ્વાસોચ્ચવાસ સહિતના
- (૩) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક યશ શ્વાસોચ્ચવાસ સહિતના
- (૪) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ ઉદ્યોત સહિતના
- (૫) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક યશ ઉદ્યોત સહિતના
- (૬) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ આતપ સહિતના
- (૭) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક યશ આતપ સહિતના

૨૭ના ઉદયના ૪ ઉદયભાગા

- (૧) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ ઉદ્યોત સહિતના
 - (૨) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક યશ ઉદ્યોત સહિતના
 - (૩) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ આતપ સહિતના
 - (૪) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક યશ આતપ સહિતના
- એ પ્રમાણે કુલ-૨૪ ઉદયભાગા થાય છે.

નં બ ર	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકી	કુલ સત્તા સ્થાન	
૧૧	અ પૂ	તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૯૩૦૮ બંધ ભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા-૨૦ ^૨								
		પૃથ્વીકાયની જેમ જાણવું	૨૩ આદિ ૫ ના	૯૩૦૮	૨૧	અપકાય	૫X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૨૫
					૨૪	અપકાય	૫X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૨૫
					૨૫	અપકાય	૩X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૧૨
					૨૬	અપકાય	૫X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૦
					૨૭	અપકાય	૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૮
	કુલ	૫	૯૩૦૮	૫		૨૦	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૯૦	
	કી ય	મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૪૬૦૯ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૨૦								
			૧	૪૬૦૯	૨૧	અપકાય	૫X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૦
					૨૪	અપકાય	૫X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૦
					૨૫	અપકાય	૩X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૧૨
					૨૬	અપકાય	૫X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૦
					૨૭	અપકાય	૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૮
	કુલ	૨	૪૬૦૯	૫		૨૦	(૪)	(૯૨-૯૯-૯૬-૯૦)	૮૦	
૧૨	કી ય	તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૯૩૦૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૧૨ ^૨								
		પૃથ્વીકાયની જેમ જાણવું	૨૩ આદિ ૫ ના	૯૩૦૮	૨૧	તેઉકાય	૪X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૨૦
					૨૪	તેઉકાય	૪X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૨૦
					૨૫	તેઉકાય	૨X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૧૦
					૨૬	તેઉકાય	૨X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૧૦
					કુલ	૫	૯૩૦૮	૪		૧૨
૧૩	કી ય	તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૯૩૦૮ બંધભાગાનો સંવેધ - ઉદયભાગા-૧૫ ^૨								
		પૃથ્વીકાયની જેમ જાણવું	૨૩ આદિ ૫ ના	૯૩૦૮	૨૧	વાયુકાય	૪X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૨૦
					૨૪	વાયુકાય	૪X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૨૦
					૨૪	વે૦ વાયુકાય	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૬	૩
					૨૫	વાયુકાય	૨X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૧૦
					૨૫	વે૦ વાયુકાય	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૬	૩
કુલ	૫	૯૩૦૮	૪		૧૫	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૬૯		

અપકાયમાર્ગશાની ટી.૧ અહીં પણ તિર્યચ પ્રાં ૯૩૦૮ અને મનું પ્રાયોં ૪૬૦૯ એ પ્રમાણે ૧૩૯૧૭ બંધભાગા સંભવે. અપકાયને સાધારણ અને આતપનો ઉદય ન હોય તેમજ વૈકિયના ભાગા પણ ન થટે.

ટી. ૨ અહીં જે પૃથ્વીકાયમાર્ગશાની ટી.૨માં જે ભાગા બતાવ્યા છે તેમાંથી ૨૬-૨૭ના ઉદયના આતપ સહિતના ૨-૨ = ૪ ભાગા સંભવે નહીં તેથી ૨૦ ઉદયભાગા સંભવે.

તેઉકાય માર્ગશાની ટી.૧-૧ તેઉકાય કક્ત તિર્યચ પ્રાયોગ્ય જ બંધ કરે તેથી ૯૩૦૮ બંધભાગા જ સંભવે. બાકીના ૪૬૩૭ ભાગા ન સંભવે. "તેઉકાયને યશ-સાધારણ-આતપ અને ઉદ્યોતનો ઉદય ન હોય તેમજ વૈકિય પણ ન હોય."

ટી. ૨	૨૧ ના ઉદયના ૪ ભાગા	૨૪ના ઉદયના ૪ ભાગા	૨૫ના ઉદયના (પરાધાત સહિત) ૨ ભાગા
(૧) સૂક્ષ્મ- અપર્યાં અપયશ	(૧) સૂક્ષ્મ અપર્યાં પ્રત્યેક અપયશ	(૧) સૂક્ષ્મ પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ	(૧) સૂક્ષ્મ પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ
(૨) સૂક્ષ્મ- પર્યાં અપયશ	(૨) સૂક્ષ્મ પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ	(૨) સૂક્ષ્મ પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ	(૨) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ
(૩) બાદર અપર્યાં અપયશ	(૩) બાદર અપર્યાં પ્રત્યેક અપયશ	(૩) બાદર અપર્યાં પ્રત્યેક અપયશ	૨૬ના ઉદયના ૨ ભાગા (શ્વાસોચ્ચવાસ સહિત)
(૪) બાદર- પર્યાં અપયશ	(૪) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ	(૪) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ	(૧) સૂક્ષ્મ પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ
	એ પ્રમાણે કુલ - ૧૨ ઉદય ભાગા સંભવે.		(૨) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ

વાયુકાય માર્ગશાની ટી.૧ વાયુકાય કક્ત તિર્યચ પ્રાયોગ્ય જ બંધ કરે તેથી ૯૩૦૮ બંધભાગા સંભવે. "વાયુકાયને યશ-સાધારણ-આતપ અને ઉદ્યોતનો ઉદય ન હોય." વૈકિયનો ઉદય હોય.

ટી. ૨ અહીં જે તેઉકાય માર્ગશાના ૧૨ ઉદયભાગા અને ૨૪-૨૫-૨૬ના ઉદય વૈકિય વાયુકાયનો બાદર પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ સાથે-૧-૧ ભાગાં યાય તેથી કુલ ૧૫ ઉદયભાગા યાય.

નં બ ર	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સેતા સ્થાન	
૧૪	૧ ન સ્પ	તિર્યંક પ્રાયોગ્ય ૯૩૦૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા-૩૧ ^૨								
		પૃથ્વીકાય ની જેમ જાણવું	૨૩ આદિ ૫	૯૩૦૮	૨૧	વનસ્પતિકાય	૫X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૨૫
					૨૪	વનસ્પતિકાય	૮X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૪૦
					૨૫	વનસ્પતિકાય	૫X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૦
					૨૬	વનસ્પતિકાય	૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૩૬
					૨૭	વનસ્પતિકાય	૪X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૧૬
	કુલ	૫	૯૩૦૮	૫		૩૧	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૧૩૭	
	૨ કા ય	મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૪૬૦૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા-૩૧								
		મનુષ્ય	૨૫	૧	૨૧	વનસ્પતિકાય	૫X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૦
			૨૯	૪૬૦૮	૨૪	વનસ્પતિકાય	૮X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૩૨
					૨૫	વનસ્પતિકાય	૫X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૦
					૨૬	વનસ્પતિકાય	૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૩૬
					૨૭	વનસ્પતિકાય	૪X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૧૬
		કુલ	૨	૪૬૦૮	૫		૩૧	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૧૨૪

વનસ્પતિકાય માર્ગશાની ટી-૧:- તિર્યંકના ૯૩૦૮ અને મનુષ્યના ૪૬૦૮ એ પ્રમાણે કુલ ૧૩૯૧૭ બંધભાગા થાય છે. "વનસ્પતિકાયને આતપનો ઉદય ન હોય. અને પ્રત્યેક વનસ્પતિ સૂક્ષ્મ ન હોય."

ટી. ૨ ૨૧ ના ઉદયના ૫ ઉદયભાગા

- (૧) સૂક્ષ્મ- અપર્યાં અપયશ
- (૨) સૂક્ષ્મ- પર્યાં અપયશ
- (૩) બાદર અપર્યાં અપયશ
- (૪) બાદર- પર્યાં અપયશ
- (૫) બાદર- પર્યાં યશ

૨૬ના ઉદયના ૯ભાગા શ્વાસોશ્વાસ સહિત

- (૧) સૂક્ષ્મ પર્યાં સાધારણ અપયશ
- (૨) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ
- (૩) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક યશ
- (૪) બાદર- પર્યાં સાધારણ અપયશ
- (૫) બાદર- પર્યાં સાધારણ યશ
- (દુષીલ) ૨૫માં બતાવેલ ૨થી ૫ ભાગા ઉદ્યોત સહિત યશ જાણવાં

૨૪ના ઉદયના ૮ ઉદયભાગા

- (૧) સૂક્ષ્મ અપર્યાં સાધારણ અપયશ
- (૨) સૂક્ષ્મ પર્યાં સાધારણ અપયશ
- (૩) બાદર અપર્યાં પ્રત્યેક અપયશ
- (૪) બાદર- અપર્યાં સાધારણ અપયશ
- (૫) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ
- (૬) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક યશ
- (૭) બાદર- પર્યાં સાધારણ અપયશ
- (૮) બાદર- પર્યાં સાધારણ યશ

૨૫ના ઉદયના ૫ ભાગા (પરાઘાત સહિતના)

- (૧) સૂક્ષ્મ પર્યાં સાધારણ અપયશ
- (૨) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ
- (૩) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક યશ
- (૪) બાદર- પર્યાં સાધારણ અપયશ
- (૫) બાદર- પર્યાં સાધારણ યશ

૨૭ના ઉદયના ૪ ઉદયભાગા (ઉદ્યોત સહિત)

- (૧) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક અપયશ
- (૨) બાદર- પર્યાં પ્રત્યેક યશ
- (૩) બાદર- પર્યાં સાધારણ અપયશ
- (૪) બાદર- પર્યાં સાધારણ યશ

એ પ્રમાણે કુલ-૩૧ ઉદયભાગા સંભવે છે.

નં. ૨	મા ગણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન		
૧૫	૧	તિર્યંક પ્રાયોગ્ય-૯૩૦૮ ભાગામાંથી ૬૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા ૭૬૬૨									
		પે૦ નં૦ ૪૩૫ પ્રમાણે ૪ બંધસ્થાનના ૬૮		૨૧	વિક્લે૦	૯X	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૪૨		
			૨૧	સામા૦ તિ૦	૯X	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૪૫			
			૨૧	સામા૦ મનુ૦	૯X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૩૬			
			૨૫	વ૦ તિ૦	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬			
			૨૫	વ૦ મનુ૦	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬			
			૨૬	વિક્લે૦	૯X	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૪૫			
			૨૬	સામા૦ તિ૦	૨૮૯X	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૧૪૪૫			
			૨૬	સામા૦ મનુ૦	૨૮૯X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૧૧૫૬			
			૨૭	વ૦ તિ૦	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬			
			૨૭	વ૦ મનુ૦	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬			
			૨૮	વિક્લે૦	૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૪			
			૨૮	સામા૦ તિ૦	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪			
			૨૮	વ૦ તિ૦	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨			
			૨૮	સામા૦ મનુ૦	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪			
			૨૮	વ૦ મનુ૦	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬			
			૨૯	વિક્લે૦	૧૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૮			
			૨૯	સામા૦ તિ૦	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮			
			૨૯	વ૦ તિ૦	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨			
			૨૯	સામા૦ મનુ૦	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪			
			૨૯	વ૦ મનુ૦	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬			
	૩૦	વિક્લે૦	૧૮X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૭૨					
	૩૦	સામા૦ તિ૦	૧૭૨૮X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૬૯૧૨					
	૩૦	વ૦ તિ૦	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬					
	૩૦	સામા૦ મનુ૦	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮					
	૩૧	વિક્લે૦	૧૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૮					
	૩૧	સામા૦ તિ૦	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮					
	કુલ	૪	૬૮	૮		૭૬૬૨	૧	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૩૦૭૮૮		
૧૫	૨	તિર્યંક પ્રાયોગ્ય ૨૪ બંધ ભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા ૭૭૨૬									
		બાદર પપા૦ એક૦	૨૫	૮	૨૧થી૩૧ = ૮	ઉપરના સર્વ જીવો	૭૬૬૨	૬૮ ના બંધ ભાગાની જેમ	૩૦,૭૮૮		
		" "	૨૬	૧૬	૨૧	દંવ	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૫	દંવ	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૭	દંવ	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૮	દંવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨	
					૨૯	દંવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨	
					૩૦	દંવ	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
			કુલ	૨	૨૪	૮		૭૭૨૬			૩૦૮૧૬

ત્રસકાય માર્ગશાની ટી. ૧ :- ત્રસકાયમાં ચારે ગતિના જીવો હોવાથી ૨૩ આદિ ૮ બંધસ્થાન અને દરેક બંધસ્થાનના બંધભાગા ૫૮તાં હોવાથી ૧૩૯૪૫ બંધભાગા અને ૨૪નું ઉદયસ્થાન માત્ર એકેન્દ્રિયને જ હોવાથી ૨૪ વિના બાકીના ૧૧ ઉદયસ્થાન અને એકેન્દ્રિયના ૪૨ વિના કુલ ૭૭૪૯ ઉદયભાગા અને ૯૩ આદિ ૧૨ સત્તાસ્થાન હોય છે.

ટી. ૨ વિક્લે૦ ના ૬૬, સામાન્ય તિર્યંચના ૪૯૦૬, વ૦ તિ૦ ના ૫૬, સામાન્ય મનુષ્યના ૨૬૦૨, અને વ૦ મનુષ્ય ૨ એ પ્રમાણે કુલ ૭૬૬૨ ઉદયભાગા સંભવે. અને ૨૪ બંધભાગાના સંવેધમાં ૬૮ બંધભાગાના સંવેધમાં જણાવેલ પ્રમાણે જણાવું. વિશેષ દેવના ૬૪ ઉદયભાગાના ૯૨-૮૮ બે સત્તાસ્થાન જણાવાં. તેથી કુલ ૨૪ના બંધભાગામાં ૭૭૨૬ ઉદયભાગા સંભવે.

નં. ક્ર.	મા ગે ણા	પ્રાયોગ્ય સ્થાન	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન
૩	તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૯૨૧૬ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા-૭૭૩૧ ^૩								
	પંચેં તિર્યચ	૨૯	૪૬૦૮	૨૧થી૩૧ = ૮	૨૪ બંધ ભાગાના સર્વ જીવો	૭૭૨૬	૨૪ બંધભાગાની જેમ		૩૦,૯૧૬
	" "	૩૦	૪૬૦૮	૨૧	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
				૨૫	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
				૨૭	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
				૨૮	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
			૨૯	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨	
	કુલ	૨	૯૨૧૬	૮		૭૭૩૧			૩૦૯૨૬
૪	અપર્ણાત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય રૂપના બંધે ૧ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા-૭૬૬૨ ^૪								
	અપર્ણામનુ૦	૨૫	૧	૨૧	વિકલેં	૯X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૩૬
				૨૧	સામાં તિં	૯X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૩૬
				૨૧	સામાં મનુ૦	૯X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૩૬
				૨૫	વેં તિં	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૫	વેં મનુ૦	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૬	વિકલેં	૯X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૩૬
				૨૬	સામાં તિં	૨૮૯X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૧૧૫૬
				૨૬	સામાં મનુ૦	૨૮૯X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૧૧૫૬
				૨૭	વેં તિં	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૭	વેં મનુ૦	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૮	વિકલેં	૬X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૨૪
				૨૮	સામાં તિં	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૨૩૦૪
				૨૮	વેં તિં	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
				૨૮	સામાં મનુ૦	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૨૩૦૪
				૨૮	વેં મનુ૦	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૯	વિકલેં	૧૨X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૪૮
				૨૯	સામાં તિં	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૪૬૦૮
				૨૯	વેં તિં	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
				૨૯	સામાં મનુ૦	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૨૩૦૪
				૨૯	વેં મનુ૦	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૩૦	વિકલેં	૧૮X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૭૨
			૩૦	સામાં તિં	૧૭૨૮X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૬૯૧૨	
			૩૦	વેં તિં	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
			૩૦	સામાં મનુ૦	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૪૬૦૮	
			૩૧	વિકલેં	૧૨X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૪૮	
			૩૧	સામાં તિં	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૪૬૦૮	
	કુલ			૮		૭૬૬૨	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૩૦૪૭૨
૫	મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય-૨૯ના બંધે ૪૬૦૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા ૭૭૩૧ ^૫								
	મનુષ્ય	૨૯	૪૬૦૮	૨૧	વિકલેં	૯X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૩૬
				૨૧	સામાં તિં	૯X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૩૬
				૨૧	સાં મનુ૦	૯X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૩૬
				૨૧	દંવ	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૧	નારકી	૧X	૩	૯૨-૮૮-૮૮	૩
				૨૫	વેં તિં	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૫	વેં મનુ૦	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૫	દંવ	૯X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૫	નારકી	૧X	૩	૯૨-૮૮-૮૮	૩
				૨૬	વિકલેં	૯X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૩૬
				૨૬	સામાં તિં	૨૮૯X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૧૧૫૬
				૨૬	સાં મનુ૦	૨૮૯X	૪	૯૨-૮૮-૯૬-૮૦	૧૧૫૬

- ટી.-૩ ૨૪ બંધભાગાના સંવેધમાં જણાવ્યા મુજબ ૭૭૨૬+૫ નારકીના એ પ્રમાણે કુલ ૭૭૩૧ ઉદયભાગા.
- ટી.-૪ વિકલેંના ૬૬, સામાં તિં ના ૪૮૦૬, વેં તિંના ૫૬, સામાં મનુ૦ના ૨૬૦૨ અને વેં મનુ૦ના ૩૨ એ પ્રમાણે કુલ ૭૬૬૨ ઉદયભાગા સંભવે.
- ટી. ૫ તિર્યચ પ્રાં ૯૨૧૬ બંધભાગામાં જણાવ્યા મુજબ ૭૭૩૧ ઉદયભાગા સંભવે.
- ટી. ૬ અહીં નારકીને પ્રથમ અંતર્મુદૂર્તમાં મનુષ્યમાંથી જિનનામ બાંધી કથોપશમ સમ્યં વધી મિથ્યાત્વ લઈને આવનારને ટલની સત્તા વટે.

નં ર	મા ગ ણ	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગ	ઉદય સ્થાન	ક્યા ઝવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગ ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
૧૫	સ				૨૭	વે. તિ.	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	વે. મનુ.	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	નારકી	૧X	૩	૯૨-૮૯-૮૮	૩
					૨૮	વિકલે.	૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૪
					૨૮	સામા. તિ.	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪
					૨૮	વે. તિ.	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૮	સા. મનુ.	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪
					૨૮	વે. મનુ.	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૮	નારકી	૧X	૩	૯૨-૮૯-૮૮	૩
					૨૮	વિકલે.	૧૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૮
					૨૮	સામા. તિ.	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮
					૨૮	વે. તિ.	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૮	સા. મનુ.	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪
					૨૮	વે. મનુ.	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૮	નારકી	૧X	૩	૯૨-૮૯-૮૮	૩
					૩૦	વિકલે.	૧૮X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૭૨
					૩૦	સામા. તિ.	૧૭૨૮X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૬૯૧૨
૩૦	વે. તિ.	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬					
૩૦	સા. મનુ.	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮					
૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬					
૩૦	વિકલે.	૧૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૮					
૩૧	સામા. તિ.	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮					
ડી	કુલ	૧	૪૬૦૮	૮		૭૭૩૧	૫	૯૨-૮૮-૮૮-૮૬-૮૦	૩૦૬૧૫	
૧૫	ય	મનુષ્ય મી.	૩૦	૮	૨૧ થી ૩૦=૬	દેવ નારકી	૬૯	૨	પંચેન્નિજાતિ પ્રમાણે (પે.નં-૪૩૮)	૧૩૩
		દેવ	૨૮	૮	૨૧ થી ૩૦=૮	પંચેન્નિજાતિ પ્રમાણે	૭૬૦૨	૩	પંચેન્નિજાતિ પ્રમાણે (પે.નં-૪૩૮ થી ૪૪૦)	૧૮૬૫૩
		દેવ	૨૮	૮	૨૧ થી ૩૦=૭	પંચેન્નિજાતિ પ્રમાણે	૨૬૪૨ (૨૩૮)	૨	પંચેન્નિજાતિ પ્રમાણે (પે.નં-૪૪૦-૪૪૧)	૫૨૭૭ (૪૬૯)
		દેવ	૩૦	૧	૨૮,૩૦ =૨	પંચેન્નિજાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	પંચેન્નિજાતિ પ્રમાણે (પે.નં-૪૪૧)	૧૪૮
		દેવ	૩૧	૧	૨૮ થી ૩૦=૨	પંચેન્નિજાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	પંચેન્નિજાતિ પ્રમાણે (પે.નં-૪૪૨)	૧૪૮
		અપ્રાયોગ્ય	૧	૧	૩૦	પંચેન્નિજાતિ પ્રમાણે	૭૨	૮	પંચેન્નિજાતિ પ્રમાણે (પે.નં-૪૪૨)	૩૩૮ ૨૪૨
		નારક	૨૮	૧	૨૫,૩૧ =૬	પંચેન્નિજાતિ પ્રમાણે	૩૫૪૪	૪	૮૮,૮૬ પંચેન્નિજાતિ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૪૩)	૧૧૬૯૬
		અબંધક	૦	૦	૨૦ થી ૮=૧૦	પંચેન્નિજાતિ પ્રમાણે	૧૧૦	૧૦	પંચેન્નિજાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૩)	૪૧૬

ઇતિ (૩૩) કાચમાર્ગણા વિષે નામકર્મનો સંવેધ સમાપ્ત

- : અથ (૪થી) યોગ માર્ગણા વિષે નામકર્મનો સંવેધ :-

નં બ ર	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન			
૧	૧	તિર્યક પ્રાયોગ્ય - ૬૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૩૫૪૪^૨										
		એકંદ્રિય	૨૩		૪	૨૫	વ૦ તિ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
		એક૦ (બાદર પથા૦૮વિના)	૨૫		૧૨	૨૫	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
						૨૭	વ૦ તિ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
		વિક્લે૦	૨૫		૩	૨૭	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
		અપર્મા૦ તિ૦	૨૫		૧	૨૮	વ૦ તિ૦	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨	
		વિક્લે૦	૨૯		૨૪	૨૯	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
		વિક્લે૦	૩૦		૨૪	૨૯	વ૦ તિ૦	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨	
						૨૯	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
						૩૦	સા૦ તિ૦	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૧૦૮	
						૩૦	વ૦ તિ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
						૩૦	સા૦ મનુ૦	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૧૦૮	
				૩૧	સા૦ તિ૦	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૧૦૮			
				કુલ	૪	૬૮	૬	૩૫૪૪	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૧૪૦૦૦	
૧૬	૧	તિર્યક પ્રાયોગ્ય ૨૪ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૩૫૬૦^૩										
		બાદર પર્મા૦ એક૦	૨૫		૮	૨૫થી૩૧ = ૬	૬૮ બંધભાગાના જીવો	૩૫૪૪	૬૮ બંધભાગાની જેમ	૧૪૦૦૦		
		" "	૨૬		૧૬	૨૯	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
						૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
				કુલ	૨	૨૪	૬	—	૩૫૬૦	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૧૪૦૩૨
૧૭	૧	તિર્યક પ્રાયોગ્ય ૯૨૧૬ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૩૫૬૧^૪										
		પંચ૦ તિર્યક	૨૯		૪૬૦૮	૨૫થી૩૧ = ૬	૨૪ બંધભાગાના જીવો	૩૫૬૦	૨૪ના બંધભાગાની જેમ	૧૪૦૩૨		
		" "	૩૦		૪૬૦૮	૨૯	નારકી	૧		૯૨-૮૮	૨	
						કુલ	૨	૯૨૧૬	૬	—	૩૫૬૧	૪
અપર્માત મનુષ્ય પ્રા૦-૨૫ ના બંધે ૧ બંધભાગાનો સંવેધ તિ૦ પ્રા૦ ૬૮ બંધભાગાની જેમ જણાવાં.												
મનુષ્ય પ્રા૦-૨૯ ના બંધે ૪૬૦૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૩૫૬૧												
મનુષ્ય	૨૯		૪૬૦૮	૨૫થી૩૧ = ૬	૨૪ બંધભાગાના જીવો	૩૫૬૦	તિ૦ પ્રાયો૦ ૨૪ બંધભાગાની જેમ	૧૪૦૩૨				
				૨૯	નારકી	૧	૩	૯૨-૮૮-૮૮	૩			
				કુલ	૧	૪૬૦૮	૬	—	૩૫૬૧	૫	૯૨-૮૮-૮૮-૮૬-૮૦	૧૪૦૩૫
૨૧	૧	મનુષ્ય પ્રા૦ ૩૦ના બંધે ૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૧૭										
		મનુષ્ય	૩૦		૮	૨૯	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૮	૧૬	
						૨૯	નારકી	૧X	૧	૮૮	૧	
						૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૮	૧૬	
				કુલ	૧	૮	—	૧૭	૨	૯૩-૮૮	૩૩	

મનોયોગ માર્ગણાની ટી. ૧ :- અહીં ૨૩ આદિ ૮ બંધસ્થાનના ૧૩૯૪૫ બંધભાગા. મનોયોગીને સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત અવસ્થાના ઉદયસ્થાન અને ઉદયભાગા સંભવે. તેથી સા૦ તિ૦ ના ૩૦ના ઉદયના ૧૧૫૨, ૩૧ ના ઉદયના ૧૧૫૨, વ૦ તિ૦ ના ૫૬, સા૦ મનુ૦ ના ૩૦ના ઉદયના ૧૧૫૨, વ૦ મનુ૦ ના ૩૫, આહા૦ મનુ૦ ના ૭, તીર્થકર કેવલીનો ૩૧ના ઉદયનો ૧, દેવના ૨૯ના (સ્વરવાલા) ઉદયના ૮, ૩૦ના ઉદયના-૮, અને નારકીનો ૨૯ના ઉદયનો-૧ એ પ્રમાણે કુલ ૩૫૭૨ ઉદયભાગા સંભવે. ૭૮નું સત્તાસ્થાન તેઉ-વાયુકાયને તેમજ ત્યાંથી આવેલા જીવોને અન્ય નિર્ગુણાં શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થયા પહેલાં જ હોય છે. અને ૯ તથા ૮નું સત્તાસ્થાન અયોગીના ચરમસમયે જ હોય છે. અને તે અવસ્થામાં મનોયોગ ન હોવાથી આ ૩ સિવાયના ૯૩,૯૨,૮૮,૮૮,૮૬,૮૦,૭૯,૭૬ અને ૭૫ જે ૯ સત્તાસ્થાનકો સંભવે.

- ટી. ૨ અહીં સામાન્ય તિ૦ ના ૩૦-૩૧ ના ઉદયના ૧૧૫૨ + ૧૧૫૨, વ૦ તિ૦ના ૫૬, સામા૦ મનુ૦ ના ૩૦ના ઉદયના ૧૧૫૨ અને વ૦ મનુ૦ ના ૩૨ એ પ્રમાણે કુલ ૩૫૪૪ ઉદયભાગા સંભવે.
- ટી. ૩ ૬૮ બંધભાગામાં જણાવ્યા મુજબ ૩૫૪૪ + ૧૬ દેવના (૨૯ના ઉદયના ૨ + ૩૦ ના ઉદયના ૮ એ પ્રમાણે ૧૬) = ૩૫૬૦ ઉદયભાગા હોય છે.
- ટી. ૪ ૨૪ બંધભાગાના સંવેધમાં જણાવ્યા મુજબ ૩૫૬૦ + ૧ (૨૯ ના ઉદયનો) નારકીનો = ૩૫૬૧ ઉદયભાગા સંભવે.

નં. ૨	મા ગણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
૧૬	મ	દેવ પ્રાયોગ્ય - ૨૮ ના બંધે ૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૩૫૫૪ ^૫								
		દેવ	૨૮	૮	૨૫	વૅં તિૅ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	વૅં મનુૅ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	આહાૅ મનુૅ	૧X	૧	૯૨	૧
					૨૭	વૅં તિૅ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	વૅં મનુૅ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	આહાૅ મનુૅ	૧X	૧	૯૨	૧
					૨૮	વૅં તિૅ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૮	વૅં મનુૅ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	આહાૅ મનુૅ	૨X	૧	૯૨-૮૮	૨
					૨૯	વૅં તિૅ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૯	વૅં મનુૅ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૯	આહાૅ મનુૅ	૨X	૧	૯૨	૨
					૩૦	સાૅ તિૅ	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬
					૩૦	વૅં તિૅ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૩૦	સાૅ મનુૅ	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬
					૩૦	વૅં મનુૅ	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
			૩૦	આહાૅ મનુૅ	૧X	૧	૯૨	૧		
			૩૧	સાૅ તિૅ	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬		
			કુલ	૧	૮	૬	૩૫૫૪	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૧૦૫૫૦
૧૬	ધો	દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ૧૧૯૪ (૨૩૪) ^૬								
		દેવ	૨૮	૮	૨૫	વૅં મનુૅ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૫	આહાૅ મનુૅ	૧X	૧	૯૩	૧
					૨૭	વૅં મનુૅ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૭	આહાૅ મનુૅ	૧X	૧	૯૩	૧
					૨૮	વૅં મનુૅ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૮	આહાૅ મનુૅ	૨X	૧	૯૩	૨
					૨૯	વૅં મનુૅ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૯	આહાૅ મનુૅ	૨X	૧	૯૩	૨
					૩૦	સામાૅ મનુૅ	૧૧૫૨X	૨	૯૩-૮૯	૨૩૦૪
					૩૦	સામાૅ મનુૅ	(૧૯૨)X	૨	૯૩-૮૯	(૩૮૪)
					૩૦	વૅં મનુૅ	૧X	૨	૯૩-૮૯	૨
					૩૦	આહાૅ મનુૅ	૧X	૧	૯૩	૧
			કુલ	૧	૮	૫	૧૧૯૪ (૨૩૪)	૨	૯૩-૮૯	૨૩૮૧ (૪૬૧)
૧૭	ગુ	દેવ	૩૦	૮	૨૯,૩૦ = ૨	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	૯૨ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે. નં.-૪૪૧)	૧૪૮
		દેવ	૩૧	૧	૨૯,૩૦ = ૨	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	૯૩, પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે. નં.-૪૪૨)	૧૪૮
		અપ્રાયોગ્ય	૧	૧	૩૦	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૭૨	૮	૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૦, ૭૯, ૭૬, ૭૫ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે. નં.-૪૪૨)	૭૨૯
		નરક	૨૮	૧	૨૫થી ૩૧ = ૬	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૩૫૪૪	૪	૯૨-૮૯-૮૮-૮૬ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે. નં.-૪૪૩)	૧૧૬૬૬

ટી. ૫ સાૅ તિૅ ના ૩૦-૩૧ ઉદયના ૧૧૫૨ + ૧૧૫૨ = ૨૩૦૪, વૅં તિૅ ના ૫૬, સાૅ મનુૅ ના ૩૦ ના ઉદયના ૧૧૫૨, વૅં મનુૅ ના ૩૫ અને આહારક મનુષ્યના ૭ એ પ્રમાણે કુલ ૩૫૫૪ ઉદયભાગા સંભવે છે. ૪૪૩

ટી. ૬ સામાૅ મનુૅ ના ૩૦ના ઉદયના ૧૧૫૨, વૅં મનુૅ ના ૩૫ અને આહાૅ મનુૅ ના ૭ એ પ્રમાણે કુલ ૧૧૯૪ ઉદયભાગા સંભવે. જો જિનનામ બાંધનાર મનુષ્યને ઉત્તમ સંઘયણનો ઉદય માનીએ તો ૩૦ના ઉદયના સામાૅ મનુષ્યના ૧૯૨ + વૅં મનુૅ-૩૫ + આહાૅ મનુૅ - ૭ = ૨૩૪ ઉદયભાગા થઈ.

નં બ ર	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાંગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાંગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
૧૬	મ નો યો ગ	અબંધ નો સંવેધ :- ^૧ ઉદયભાંગા - ૭૩ ^૧ સત્તાસ્થાન :- ૮								
				૩૦	૨-૩જા સંઘયણના	૪૮X	૪/૨	૯૨-૮૮-૯૩-૮૯	૧૯૨(૯૬)	
				૩૦	૧લા સંઘયણના	૨૩X	૬	૯૩-૯૨-૮૯-૮૮-૭૯-૭૫	૧૩૮	
				૩૦	૧લું સંઘયણ શુભ	૧X	૮	૯૩-૯૨-૮૯-૮૮-૮૦-૭૯-૭૫	૮	
				૩૧	તીર્થો કેવલી	૧X	૨	૮૦-૭૬	૨	
		કુલ		૨			૭૩	૮	૩૪૦ (૨૪૪)	
૧૭	વ થ	તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૬૮ બંધભાંગાને સંવેધ :- ઉદયભાંગા ૩૫૬૮ ^૧								
		એકન્દ્રિય આદિ મનો યોગ માર્ગણા પ્રમાણે	૨૩	૪	૨૫ થી ૩૧=૬	મનોયોગ માર્ગણાના જીવો	૩૫૪૪	૪(૨)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૧૪૦૦૦
			૨૫	૧૬						
			૨૮	૨૪	૩૦	વિકલે૦	૧૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૮
			૩૦	૨૪	૩૧	વિકલે૦	૧૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૮
		કુલ	૪	૬૮	૬		૩૫૬૮	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૧૪૦૯૬
	મ નો	તિર્યચ પ્રાયોગ્ય :- ૨૪ બંધભાંગાનો સંવેધ :- ઉદયભાંગા - ૩૫૮૪ ^૨								
		બાદર પર્યા૦ એકો	૨૫	૮	૨૫ થી ૩૧=૬	૬૮ બંધભાંગા ના જીવો	૩૫૬૮	૪(૨)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૧૪૦૯૬
		" "	૨૬	૧૬	૨૯	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
			કુલ	૨	૨૪	૬		૩૫૮૪	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦
	યો ગ	તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૯૨૧૬ બંધભાંગાનો સંવેધ :- ઉદયભાંગા - ૩૫૮૫ ^૩								
		પંચે૦તિર્યચ	૨૯	૪૬૦૮	૨૫ થી ૩૧=૬	૨૪ બંધભાંગા ના જીવો	૩૫૮૪	૪(૨)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૧૪૧૨૮
		"	૩૦	૪૬૦૮	૨૯	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
			કુલ	૨	૯૨૧૬	૬		૩૫૮૫	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦
અપર્યા૦ મનુ૦		૨૫	૧	૨૫ થી ૩૧=૬	તિ૦ પ્રા૦ ૬૮ બંધભાંગાના	૩૫૬૮	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ તિ૦ પ્રા૦ ૬૮ બંધભાંગા પ્રમાણે	૧૪૦૯૬	
ગ	મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯ના બંધ ૪૬૦૮ બંધભાંગાનો સંવેધ :- ઉદયભાંગા - ૩૫૮૫ ^૪									
	મનુષ્ય	૨૯	૪૬૦૮	૨૫ થી ૩૧=૬	૨૪ બંધભાંગા ના જીવો	૩૫૮૪	૪(૨)	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૧૪૧૨૮	
					નારકી	૧X	૩	૯૨-૮૯-૮૮	૩	
		કુલ	૧	૪૬૦૮	૬		૩૫૮૫	૫	૯૨-૮૯-૮૮	૧૪૧૩૧

ટી. ૭ અબંધમાં ૨૦-૨૧-૨૬-૨૭ ના ઉદયસ્થાનો કેવલી સમુદ્ધાતના છે. અને ત્યારે ઔદારિક મિશ્ર અને કાર્મણકાયયોગનો જ વ્યાપાર હોય છે પણ મનોયોગ કે વચનયોગ હોય નહીં. તથા

યોગનિરોધ વપતના ૨૮-૨૯-૩૦ના ઉદયસ્થાનોમાં સ્વર-ઉચ્ચવાસનો નિરોધ હોવાથી સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત હોવા છતાં પણ મનોયોગ ન હોય અને ૮-૯ના ઉદયસ્થાનો અયોગીના છે. તેથી ત્યાં પણ મનોયોગ ન હોય માટે અબંધના કુલ ૧૧૦ ઉદયભાંગામાંથી ૩૦ના ઉદયના-૭૨ અને ૩૧ના ઉદયનો ૧ = ૭૩ ઉદયભાંગા જ સંભવે.

જો પ્રથમ સંઘયણવાલાને જ જિનનામનો બંધ પાનીએ તો ૩૦ના ઉદયના બીજા ત્રીજા સંઘયણના ૪૮ ભાંગે ૯૨-૮૮ બે જ સત્તાસ્થાન હોય.

વચનયોગ માર્ગણાની ટી. ૧:- મનોયોગ માર્ગણામાં ૬૮ બંધભાંગાના સંવેધમાં જણાવેલ ૩૫૪૪ + ૨૪ (વિકલેન્દ્રિયના ૩૦ અને ૩૧ ઉદયના ૧૨ + ૧૨) = ૩૫૬૮ ઉદયભાંગા સંભવે.

ટી.૨ ૬૮ બંધભાંગાના સંવેધમાં જણાવ્યા પ્રમાણે સંવેધ જણાવે. પરંતુ વિશેષ એટલું કે દેવના ૧૬ ઉદયભાંગે ૯૨-૮૮ એ બે સત્તાસ્થાન ઘટે. તેથી કુલ ૩૫૮૪ ઉદયભાંગા સંભવે.

ટી. ૩ ૨૪ બંધભાંગાના સંવેધમાં જણાવેલ ૩૫૮૪ + ૧ નારકીનો એમ કુલ ૩૫૮૫ ઉદયભાંગા સંભવે.

ટી. ૪ ૨૪ બંધભાંગાના સંવેધમાં જણાવેલ ૩૫૮૪ + ૧ નારકીનો = ૩૫૮૫ ઉદયભાંગા. અહીં નારકીને ૯૨-૮૯-૮૮ એ ૩ સત્તાસ્થાન સંભવે.

નં બ ર	મા ગ ણ	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન		
૧૭	૧	મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૯,૩૦ =૨	મનોયોગ પ્રમાણ	૧૭	૨	૯૩-૮૯ મનોયોગ પ્રમાણ (પે. નં. - ૪૫૦)	૩૩	
		દેવ	૨૮	૮	૨૫ થી ૩૧=૬	મનોયોગ પ્રમાણ	૩૫૫૪	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ મનોયોગ પ્રમાણ ^૫ (પે. નં. ૪૫૧)	૧૦૫૫૭	
		દેવ	૨૯	૮	૨૫ થી ૩૦=૫	મનોયોગ પ્રમાણ	૧૧૯૪ (૨૩૪)	૨	૯૩-૮૯ મનોયોગ પ્રમાણ ^૫ (પે. નં. - ૪૫૧)	૨૩૮૧ (૪૬૧)	
		દેવ	૩૦	૧	૨૯,૩૦ =૨	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણ	૧૪૮	૧	૯૨ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણ (પે. નં. ૪૪૧)	૧૪૮	
		દેવ	૩૧	૧	૨૯,૩૦ =૨	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણ	૧૪૮	૧	૯૩ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણ (પે. નં. ૪૪૧)	૧૪૮	
		અપ્રા યોગ્ય	૧	૧	૩૦	"	૭૨	૮	પંચે જાતિ પ્રમાણ (પે. નં. ૪૪૨)	૩૩૬ ૨૩૨	
		નરક	૨૮	૧	૨૫ થી ૩૧=૬	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણ	૩૫૪૪	૪	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણ (પે. નં. ૪૪૩)	૧૧૬૯૬	
		ગ	અબંધક	-	-	૩૦,૩૧ =૨	મનોયોગ પ્રમાણ	૭૩	૮	મનોયોગ પ્રમાણ (પે. નં. ૪૫૨)	૩૪૦ (૨૪૪)
૧૮	૧	તિર્થંક પ્રાયોગ્ય - ૬૮ બંધભાગાનો સંલેખ :- ઉદયભાગા ૭૭૦૪ ^૨									
		એકે	૨૩	૪	૨૧ થી ૩૧=૮	ત્રસકાય પ્રમાણ	૭૬૬૨	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮ ત્રસકાય પ્રમાણ (પે. નં. ૪૪૭)	૩૦૭૨૮	
		એકે/માદર પર્યાપ્ત વિના	૨૫	૧૨	૨૧	એકેન્દ્રિય	૫X	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૨૫	
					૨૪	એકેન્દ્રિય	૧૦X	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૫૦	
		વિકલે	૨૫	૩	૨૪	વે૦ વાયુ	૧X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩	
		અપર્યાપ્ત	૨૫	૧	૨૫	એકેન્દ્રિય	૪X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૧૬	
		વિકલે	૨૯	૨૪	૨૫	તેઉ-વાયુ	૨X	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૧૦	
		વિકલે	૩૦	૨૪	૨૫	વે૦ વાયુ	૧X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩	
					૨૬	એકેન્દ્રિય	૧૦X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૦	
					૨૬	તેઉ-વાયુ	૨X	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૧૦	
					૨૬	વે૦ વાયુ	૧X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩	
					૨૭	એકેન્દ્રિય	૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-	૨૪	
		કુલ	૪	૬૮	૮			૭૭૦૪	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૩૦૯૭૨
		૧	૧	તિર્થંક પ્રાયોગ્ય - ૨૪ બંધભાગાનો સંલેખ :- ઉદયભાગા ૭૭૬૮							
બા૦ પર્યાપ્ત એકે	૨૫			૮	૨૧ થી ૩૧=૮	૬૮ બંધભાગા પ્રમાણ	૭૭૦૪	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮ ઉપરના ૬૮ બંધભાગા પ્રમાણ	૩૦૯૭૨	
"	૨૬			૧૬	૨૧	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૫	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૭	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૮	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨	
					૨૯	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨	
ગ					૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
	૨	૨૪	૮			૭૭૬૮	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૩૧૧૦૦		

ટી. ૫ મનુષ્ય પ્રા૦-૩૦ અને દેવ પ્રા૦ ૨૮-૨૯ના બંધના ૮ + ૮ + ૮ = ૨૪ બંધભાગા વિકલેન્દ્રિય બાંધે નહીં.
 કાયયોગની ટી. ૧ :- કાયયોગ સર્વ સંસારી જીવોને હોય છે. તેથી ૮ બંધસ્થાનક (૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ અને ૧) બંધભાગા- ૧૩૯૪૫. ૮ અને ૮નું ઉદયસ્થાન અયોગી ગુણસ્થાનક છે. ત્યારે કાયયોગ હોય નહીં. તેથી તેના ૨ ઉદયભાગા વિના ૧૦ ઉદયસ્થાનકના (૨૦, ૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦ અને ૩૧) ૭૭૬૮ ઉદયભાગા સંલેખે. ૧૪મા ગુણસ્થાનકે ૮ અને ૮ સત્તા હોય માટે અહીં સંલેખે નહીં. તેથી ૧૦ સત્તાસ્થાનક (૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮, ૭૯, ૭૫) સંલેખે.

ટી. ૨ અહીં ત્રસકાય પ્રમાણ (તિ૦ પ્રા૦ ૬૮ ના) ઉદયભાગા ૭૬૬૨ + ૪૨ એકેના = ૭૭૦૪ ઉદયભાગા.

નં. ૨	મા. ગ. ૧	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગ	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન
કા									
પંચેન્દ્રિય તિર્યક પ્રાયો - ૯૨૫ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૭૭૭૩									
	પંચે૦ તિ૦	૨૯	૪૬૦૮	૨૧ થી ૩૧	૨૪ બંધભાગા પ્રમાણે	૭૭૬૮	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૩૧૧૦૦
		૩૦	૪૬૦૮	૨૧	નારકી	૧	૨	૯૨-૮૮	૨
				૨૫	નારકી	૧	૨	૯૨-૮૮	૨
				૨૭	નારકી	૧	૨	૯૨-૮૮	૨
				૨૮	નારકી	૧	૨	૯૨-૮૮	૨
				૨૯	નારકી	૧	૨	૯૨-૮૮	૨
	કુલ	૨	૯૨૧૬	૯		૭૭૭૩	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૩૧૧૧૦
ખ									
અપર્યા૦ મનુ૦ પ્રા- ૨૫ના બંધે ૧ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૭૭૦૧ ^૩									
	અપર્યા૦ મનુ૦	૨૫	૧	૨૧ થી ૩૧=૮	ત્રસકાય પ્રમાણે	૭૬૬૨	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ ત્રસકાય પ્રમાણે (પે.નં. ૪૪૮)	૩૦૪૭૨
				૨૧	એકેન્દ્રિય	૫X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૦
				૨૪	એકેન્દ્રિય	૧૦X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૦
				૨૫	એકેન્દ્રિય	૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૪
				૨૬	એકેન્દ્રિય	૧૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૮
				૨૭	એકેન્દ્રિય	૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૪
	૧	૧	૯			૭૭૦૧	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૩૦૬૨૮
ગ									
મનુષ્ય પ્રાયો - ૨૯ ના બંધે ૪૬૦૮ બંધભાગાનો સંવેધ ઉદયભાગા - ૭૭૭૦									
	મનુષ્ય	૨૯	૪૬૦૮	૨૧ થી ૩૧=૮	ત્રસકાય પ્રમાણે	૭૭૩૧	૫	૯૨-૮૯-૮૮-૮૬-૮૦ ત્રસકાય પ્રમાણે (પે.નં. ૪૪૬-૪૪૭)	૩૦૬૧૫
				૨૧ થી ૨૭=૫	એકેન્દ્રિયના	૩૯X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦(અપર્યા૦ મનુ૦ પ્રા૦ ૨૫ માં ખતાવેલ છે)	૧૫૬
	કુલ	૧	૪૬૦૮	૯		૭૭૭૦	૫	૯૨-૮૯-૮૮-૮૬-૮૦	૩૦૭૭૧
	મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧ થી ૩૦=૬	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૬૯	૨	૯૩,૮૯ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં.-૪૩૮)	૧૩૩
	દેવ	૨૮	૮	૨૧ થી ૩૧=૮	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૭૬૦૨	૩	૯૨,૮૮,૮૬ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૩૮ થી ૪૪૦)	૧૮૬૫૩
	દેવ	૨૯	૮	૨૧ થી ૩૦=૭	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૨૬૪૨ (૨૩૮)	૨	૯૩,૮૯ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં.-૪૪૦-૪૪૧)	૫૨૭૭ (૪૬૯)
	દેવ	૩૦	૧	૨૯ - ૩૦=૨	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	૯૨ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૪૧)	૧૪૮
	દેવ	૩૧	૧	૨૯ થી ૩૦=૨	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	૯૩ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૪૨)	૧૪૮
	અપ્રાયોગ્ય	૧	૧	૩૦	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૭૨	૮	૯૩,૯૨,૮૯,૮૮,૭૯,૮૦,૭૯, ૭૬,૭૫ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૪૨)	૩૩૮ ૨૪૨
	નરક	૨૮	૧	૨૫ થી ૩૧=૬	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૩૫૪૪	૪	૯૨-૮૯-૮૮-૮૬ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે પે.નં.-૪૪૩)	૧૧૬૯૬
	અબંધક	-	-	૨૦ થી ૩૧=૮	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૧૦૮ ^૪	૮	૯૩,૯૨,૮૯,૮૮,૮૦,૭૯,૭૬, ૭૫ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. ૪૪૩)	૪૧૦ ^૪

ઘટિ (૪થી) યોગમાર્ગણા વિષે નામકર્મનો સંવેધ સમાપ્ત૪૪૩

ટી. ૩ અહીં ત્રસકાયમાં અપર્યા૦ મનુ૦ પ્રા૦ ૨૫ના ઉદયભાગા ૭૬૬૨ + ૩૯ એકેન્દ્રિય (૨૪-૨૫-૨૬ના ઉદયે વે૦ વાયુના ૩ ભાગા સિવાય) = ૭૭૦૧ ઉદયભાગા સંભવે.

ટી. ૪ અયોગી ગુણસ્થાનકે કાયયોગ ન હોવાથી પંચેન્દ્રિયજાતિમાં અબંધકના જે સંવેધ કલાં છે તેમાં ૧૧૦ ઉદયભાગામાંથી ૯-૮ના ઉદયે ૧ + ૧ = ૨ ભાગા સિવાયના ૧૦૮ ઉદયભાગા સંભવે. તથા તેના ૩ + ૩ = ૬ સત્તાસ્થાનક ૪૧૬માંથી બાદ કરતાં ૪૧૦ કુલ સત્તાસ્થાનક સંભવે.

- : અથ (પત્રી) વેદ માર્ગણા વિષે નામકર્મનો સંવેધ :-

ક્ર. નં.	માર્ગણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન		
૧૫	તિર્યચ	૨૩આદિ ૪	૬૮	૨૧ થી ૩૧=૮	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૭૫૯૬ ^૨	૫	પંચે ^૦ જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૩૫)	૩૦૫૦૬		
	તિર્યચ	૨૫ થી ૨૬=૨	૨૪	૨૧ થી ૩૧=૮	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૭૬૬૦	૫	પંચે ^૦ જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૩૫)	૩૦૬૩૪		
	તિર્યચ	૨૮, ૩૦	૮૨૧૬	૨૧ થી ૩૧=૮	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૭૬૬૦	૫	ઉપર પ્રમાણે ^૩	૩૦૬૩૪		
	અપર્યા ^૦ મનુષ્ય	૨૫	૧	૨૧ થી ૩૧=૮	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૭૫૯૬	૪	પંચે ^૦ જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૩૬-૪૩૭)	૩૦૨૦૮		
મનુ ^૦ પ્રાયો ^૦ ૨૮ના બંધે ૪૬૦૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૭૭૬૦											
૧૯	૨	૫	૫	૧	૪૬૦૮	૨૧	સામા ^૦ તિ ^૦	૮X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૩૧
						૨૧	સામા ^૦ મનુ ^૦	૮X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૩૬
						૨૧	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
						૨૫	વે ^૦ તિ ^૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
						૨૫	વે ^૦ મનુ ^૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
						૨૫	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
						૨૬	સામા ^૦ તિ ^૦	૨૮૮X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૧૧૫૬
						૨૬	સામા ^૦ મનુ ^૦	૨૮૮X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૧૧૫૬
						૨૭	વે ^૦ તિ ^૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
						૨૭	વે ^૦ મનુ ^૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
						૨૭	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
						૨૮	સામા ^૦ તિ ^૦	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪
						૨૮	વે ^૦ તિ ^૦	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
						૨૮	સામા ^૦ મનુ ^૦	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪
						૨૮	વે ^૦ મનુ ^૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
						૨૮	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
						૨૯	સામા ^૦ તિ ^૦	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮
						૨૯	વે ^૦ તિ ^૦	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
						૨૯	સામા ^૦ મનુ ^૦	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪
						૨૯	વે ^૦ મનુ ^૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
૨૯	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨						
૩૦	સામા ^૦ તિ ^૦	૧૭૨૮X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૬૯૧૨						
૩૦	વે ^૦ તિ ^૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬						
૩૦	સામા ^૦ મનુ ^૦	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮						
૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬						
૩૧	સામા ^૦ તિ ^૦	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮						
	કુલ	૧	૪૬૦૮	૮		૭૬૬૦	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૩૦૩૩૬		

- ટી. ૧ અહીં ૮ બંધસ્થાનકો (૨૩,૨૫,૨૬,૨૮,૨૯,૩૦ ૩૧ અને ૧) બંધભાગા ૧૩૮૪૫ એકે^૦ વિકલે^૦ અને નારકીના જીવો ફક્ત નપુંસકવેદી છે, અને કેવલી ભગવંત અવેદી છે. તેથી ૨૪નું તથા વેદોદય વિચ્છેદ તથા પછી ૨૦,૮,૮ = ૪ ઉદયસ્થાન વિના ૮ ઉદયસ્થાનકો છે. એકે^૦ ના ૪૨, વિકલે^૦ના ૬૬, નારકીના-૫, અને કેવલી ભગવંતના ૮ એ પ્રમાણે ૧૨૧ ઉદયભાગા સંભવે નહીં. તેથી સા^૦ તિ^૦ ના ૪૮૦૬, વે^૦ તિ^૦ ના ૫૬ સા^૦ મનુ^૦ ના ૨૬૦૨ વે^૦ મનુ^૦ ના ૩૫, આહા^૦ મનુ^૦ના ૭ અને દેવના ૬૪ એ પ્રમાણે કુલ ૭૬૭૦ ઉદયભાગા સંભવે. સત્તાસ્થાનકો (૯૩,૯૨,૮૮,૮૮,૮૬,૮૦,૭૯,૭૮,૭૬ અને ૭૫) હોય છે.
- ટી. ૨ અહીં સંવેધ પંચેન્દ્રિયજાતિને વિષે જણાવેલ ૬૮ બંધભાગાના સંવેધ મુજબ જાણવો. કારણ કે પુરુષવેદી પંચેન્દ્રિય જ હોય છે.
- ટી. ૩ તિર્યચ પ્રાયો^૦ ૨૮-૩૦ના ૮૨૧૬ નો સંવેધ. ૨૪ બંધભાગા પ્રમાણે જાણવો. કારણ કે પુરુષવેદી પંચેન્દ્રિય જ હોય છે. આ બંધ નારકી પણ કરે છે. પરંતુ નારકીને પુરુષવેદ ન હોવાથી તેના ૫ ઉદયભાગા સંભવે નહીં. અને એના ૧૦ સત્તાસ્થાનો પણ ઓછા થાય.
- ટી. ૪ નારકીને નપુંસ વેદ હોવાથી તેના ૫ ઉદયભાગા ઘટે નહીં, તેથી ૭૬૬૦ ઉદયભાગા સંભવે. અને પાંચના ૧૫ સત્તાસ્થાનો પણ ઓછા કરવાં.

નં બ ર	મા ગ ણ	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય - ૩૦ના બંધે - ૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા-૬૪										
૧૯	પુ	મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧	દેવ	૮	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૫	દેવ	૮	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૭	દેવ	૮	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૮	દેવ	૧૬	૨	૯૩-૮૯	૩૧
					૨૯	દેવ	૧૬	૨	૯૩-૮૯	૩૧
					૩૦	દેવ	૮	૨	૯૩-૮૯	૧૬
		કુલ	૧	૮	૬		૬૪	૨	૯૩-૮૯	૧૨૮
		દેવ	૨૮	૮	૨૧ થી ૩૧=૮	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો	૭૬૦૨	૩	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો (પે.નં.-૪૩૮)	૧૮,૬૫૩
		દેવ	૨૯	૮	૨૧ થી ૩૦=૭	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો	૨૬૪૧ (૨૩૮)	૨	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો (પે.નં.-૪૪૦-૪૪૧)	૧૨૭૭ (૧૬૯)
		દેવ	૩૦	૧	૨૯, ૩૦	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો	૧૪૮	૧	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો (પે.નં.-૪૪૧)	૧૪૮
	દેવ	૩૧	૧	૨૯,૩૦	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો	૧૪૮	૧	(પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો) (પે. નં. ૪૪૨)	૧૪૮	
	અપ્રાયોગ્ય	૧	૧	૩૦	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો	૭૨	૮	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો (પે. નં. ૪૪૨)	૭૩૮ ૨૪૨	
	નરક	૨૮	૧	૨૫ થી ૩૧=૬	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો	૩૫૪૪	૪	૯૨-૮૯-૮૮-૮૬ (પે. નં. ૪૪૩)	૧૧૯૬	
અબંધનો સંવેધ :- વેદોદય ૯મા ગુણસ્થાનક સુધી જ હોવાથી વેદ માર્ગણા એ અબંધનો સંવેધ સંભવે નહીં.										
૨૦	સ્ત્રી	તિર્યચ	૨૩આદિ =૪	૬૮	૨૧ થી ૩૧=૮	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો	૭૫૯૬	૫	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો (પે.નં. ૪૩૫)	૩૦૫૦૬
		તિર્યચ	૨૫,૨૬ =૨	૨૪	૨૧ થી ૩૧=૮	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો	૭૬૬૦	૫	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો (પે.નં.- ૪૩૫)	૩૦૬૩૪
		તિર્યચ	૨૯,૩૦ =૨	૯૨૧૬	૨૧ થી ૩૧=૮	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો	૭૬૬૦	૫	પુરુષવેદ પ્રમાણો (પે. નં. - ૪૩૬)	૩૦૬૩૪
		અપર્યાપ્ત મનુ	૨૫	૧	૨૧ થી ૩૧=૮	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો	૭૫૯૬	૪	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો (પે.નં. ૪૩૬-૪૩૭)	૩૦૨૦૮
		મનુષ્ય	૨૯	૪૬૦૮	૨૧ થી ૩૧=૮	પુરુષવેદ પ્રમાણો	૭૬૬૦	૪	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦, પુરુષવેદ પ્રમાણો (પે.નં. - ૪૫૫)	૩૦૩૩૬
		મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧ થી ૩૦=૬	દેવ	૬૪	૨	૯૩,૮૯ પુરુષવેદ પ્રમાણો (પે. નં. ૪૫૬)	૧૨૮
		દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૭૫૯૫ (૫૦૩૫)								
૬		દેવ	૨૮	૮	૨૧	સામાન્ય તિ	૮X	૨	૯૨-૮૮(કોસમાં ઉદયસ્થાન છે.)	૧૬
					૨૧	વેં મનુ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	વેં તિર્યં	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	વેં મનુ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૬	સામાન્ય તિ	૨૮X	૨	૯૨-૮૮(૮) X ૨ = (૧૬)	૫૦૬
			૨૬	સામાન્ય મનુ	૨૮X	૨	૯૨-૮૮	૫૦૬		

ટી. ૫ પુરુષવેદ માર્ગણાએ મનુ ૦ પ્રાયો ૦ ૩૦નો બંધ દેવને જ સંભવે તેથી દેવના ૬૪ ઉદયભાગા સંભવે.

સ્ત્રીવેદની ટી. ૧ :- અહીં પુરુષવેદની જેમ બંધસ્થાનકો - ઉદયસ્થાનકો - સત્તાસ્થાનકો જણાવાં. પરંતુ ૭૬૭૦ ઉદયભાગામાંથી આહા ૦ મનુ ૦ ના ૭ ઉદયભાગા સિવાયના બાકીના ૭૬૬૩ ઉદયભાગા સંભવે છે. કારણ કે સ્ત્રીવેદીને આહારક સરીર ન હોય. ચોદ પૂર્વીને જ આહારક લબ્ધિ હોય. સ્ત્રીઓને ચોદ પૂર્વનો અભ્યાસ ન હોય તેથી આહારક લબ્ધિ ન હોય.

ટી. ૨ સામાન્ય તિર્યચના ૪૯૦૪, (લબ્ધિ અપર્યાપ્તના ૨ વિના) વેંતિના ૫૬, સામાન્ય મનુ ૦ ના ૨૬૦૦ (લબ્ધિ અપર્યાપ્તના ૨ વિના) અને વેં મનુ ૦ ના ૩૫ એ પ્રમાણે કુલ ૭૫૯૫ ઉદયભાગા સંભવે છે. (આહા ૦ મનુ ૦ ના ૭ ઉદયભાગા ન સંભવે) સંખ્યાત વર્ષના આયુષ્યવાળા તિર્યચોને અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં સમ્યક્ત્વ ન માનીએ તો તિર્યચોના ૪૯૦૪ના બદલે ૨૩૪૪ ગણવાથી ૫૦૩૫ ઉદયભાગા વટે.

નંબર	માગણી	પ્રાયોગ્ય	બંધસ્થાન	બંધભાગા	ઉદયસ્થાન	ક્યાજીવના?	કેટલાઉદયભાગા?	સત્તાસ્થાનકો (ઉદયસ્થાન)	કુલસંતાસ્થાન		
૨૦	સ્ત્રી				૨૭	વૅં ભિં	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૭	વૅં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૮	સામાં ભિં	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮ (૮) X ૨ = (૧૬)	૧૧૫૨	
					૨૮	વૅં ભિં	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨	
					૨૮	સામાં મનું	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨	
					૨૮	વૅં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૮	સામાં ભિં	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮ (૮) X ૨ = (૧૬)	૨૩૦૪	
					૨૮	વૅં ભિં	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨	
					૨૮	સામાં મનું	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨	
					૨૮	વૅં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૩૦	સામાં ભિં	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮ (૮) X ૨ = (૧૬)	૧૧૫૨	
					૩૦	સામાં ભિં	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬	
					૩૦	વૅં ભિં	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૩૦	સામાં મનું	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬	
					૩૦	વૅં મનું	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨	
					૩૧	સામાં ભિં	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬	
			કુલ	૧	૮	૮	૩૫૮૫	૩	૯૨-૮૮-૮૬(૫૦૩૫)	(૧૩૫૨૬) ૧૮૬૪૬	
દેવ પ્રાયો - ૨૯ ના બંધે ૮ ભંધભાગાનો સંબંધ :- ઉદયભાગા ૨૬૩૫ (૨૩૧) ^૩											
૨૦	વૅં				૨૯	સામાં મનું	૮X	૨	૯૩-૮૯ (૧) X ૨ = (૨)	૧૬	
					૨૫	વૅં મનું	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬	
					૨૬	સામાં મનું	૨૮૮X	૨	૯૩-૮૯ (૧) X ૨ = (૨)	૧૭૬	
					૨૭	વૅં મનું	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬	
					૨૮	સામાં મનું	૫૭૬X	૨	૯૩-૮૯ (૧) X ૨ = (૨)	૧૧૫૨	
					૨૮	વૅં મનું	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬	
					૨૮	સામાં મનું	૫૭૬X	૨	૯૩-૮૯ (૧) X ૨ = (૨)	૧૧૫૨	
					૨૮	વૅં મનું	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬	
					૩૦	સામાં મનું	૧૧૫૨X	૨	૯૩-૮૯ (૧૯૨) X ૨ = (૩૮૪)	૨૩૦૪	
					૩૦	વૅં મનું	૧X	૨	૯૩-૮૯	૨	
			કુલ	૧	૮	૭	૨૬૩૫	૨	૯૩-૮૯ (૧૯૬)	૫૨૭૦ (૩૮૨)	
			દેવ	૩૦	૧	૨૯, ૩૦	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૧૪૬ ^૪	૧	૯૨(પંચે જાતિ પ્રમાણે) આહારક મનું વિના(પે.નં. ૪૪૧)	૧૪૬
			દેવ	૩૧	૧	૨૯, ૩૦	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૧૪૬ ^૪	૧	૯૩ " "(પે.નં. ૪૪૨)	૧૪૬
			અપ્રાયોગ્ય	૧	૧	૩૦	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૭૨	૮	૯૩-૯૨-૮૯-૮૮-૮૦-૭૯-૭૬-૭૫ (પે.નં. - ૪૪૨)	૩૩૬
			નરક	૨૮	૧	૨૫ થી ૩૧=૮	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૩૫૪૪	૪	૯૨-૮૯-૮૮-૮૬ (પે.નં. - ૪૪૩)	૧૧૬૯
અબંધનો સંબંધ :- વેદોદય વિષ્ટેદ જવાબી નથી.											
૨૧	નપુંસક વેદ	તિર્યચ	૨૩આદિ ૪	૬૮	૨૧ થી ૩૧=૮	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૭૫૮૬	૫	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮ પંચે જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૩૫)	૩૦૫૦૬	
		તિર્યચ	૨૫,૨૬ =૨	૨૪	૨૧ થી ૩૧=૮	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૭૬૬૦	૫	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮ પંચે જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૩૫)	૩૦૬૩૪	

ટી. ૩ અહીં જિનનામ બાંધનારને શુભ પ્રકૃતિઓ ઉદયમાં હોય તે પ્રમાણે માનીએ તો સાં ૦ મનું ના ૧૯૬ (જે સત્તાસ્થાનકના ખાના માં () માં બતાવેલ છે.) વૅં મનું ના ૩૫ = ૨૩૧ ઉદયભાગા સંભવે.

ટી. ૪ અહીં સ્ત્રીવેદીને આહારકલ્પિ ન હોય તેથી ૨૯-૩૦ના ઉદયે ૧ + ૧ = ૨ ભાગા આહારક મનુષ્યના ન સંભવે તેથી ૧૪૬ ઉદયભાગા સંભવે.

નપુંસકવેદની ટી. ૧ :- અહીં પુરુષવેદની જેમ બંધ-ઉદય-સત્તાસ્થાનકો જાણવાં. પરંતુ વિશેષ ૮ના બદલે ૨૪નું એકે ૦ નું ઉદયસ્થાન વધે તેથી ૯ ઉદયસ્થાનક જાણવાં. દેવને નપુંસકવેદનો ઉદય ન હોય અને કેવલી ભગવંત અવેદી હોય છે. તેથી દેવના ૬૪ + ૮ કેવલી ભગવંતના એ પ્રમાણે ૭૨ ઉદયભાગા વિના

ક્ર. નં.	મા ગણ	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગ	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગ ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન
નિર્યય પ્રાયોગ્ય ૯૨૧૬ બંધભાગનો સંલેખ :- ઉદયભાગ - ૭૭૦૯									
૧	૫૨૦ તિર્યય	૨૯	૪૬૦૮	૨૧	એકે	૫X	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૨૧
				૨૧	વિકલે	૯X	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૪૫
૫૨૦ તિર્યય	૩૦	૪૬૦૮	૨૧	સામા ભો	૯X	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૪૫	
			૨૧	સામા મનુ	૯X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૭૬	
૫૨૦ તિર્યય	૩૦	૪૬૦૮	૨૧	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨	
			૨૪	એકે	૧૦X	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૫૦	
૫૨૦ તિર્યય	૩૦	૪૬૦૮	૨૪	વ૦ વાયુ	૧X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩	
			૨૫	એકે	૪X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૧૬	
૫૨૦ તિર્યય	૩૦	૪૬૦૮	૨૫	તેઉ - વાયુ	૨X	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૧૦	
			૨૫	વ૦ વાયુ	૧X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩	
૫૨૦ તિર્યય	૩૦	૪૬૦૮	૨૫	વ૦ ભો	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
			૨૫	વ૦ મનુ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
૫૨૦ તિર્યય	૩૦	૪૬૦૮	૨૫	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨	
			૨૬	એકે	૧૦X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૦	
૫૨૦ તિર્યય	૩૦	૪૬૦૮	૨૬	તેઉ - વાયુ	૨X	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૧૦	
			૨૬	વ૦ વાયુ	૧X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩	
૫૨૦ તિર્યય	૩૦	૪૬૦૮	૨૬	વિકલે	૯X	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૪૫	
			૨૬	સામા ભો	૨૮૯X	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૧૪૧૫	
૫૨૦ તિર્યય	૩૦	૪૬૦૮	૨૬	સામા મનુ	૨૮૯X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૧૧૫૬	
			૨૭	એકે	૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૪	
૫૨૦ તિર્યય	૩૦	૪૬૦૮	૨૭	વ૦ ભો	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
			૨૭	વ૦ મનુ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
૫૨૦ તિર્યય	૩૦	૪૬૦૮	૨૭	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨	
			૨૮	વિકલે	૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૪	
૫૨૦ તિર્યય	૩૦	૪૬૦૮	૨૮	સામા ભો	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪	
			૨૮	સામા મનુ	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪	
૫૨૦ તિર્યય	૩૦	૪૬૦૮	૨૮	વ૦ ભો	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨	
			૨૮	વ૦ મનુ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
૫૨૦ તિર્યય	૩૦	૪૬૦૮	૨૮	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨	
			૨૯	વિકલે	૧૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૮	
૫૨૦ તિર્યય	૩૦	૪૬૦૮	૨૯	સામા ભો	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮	
			૨૯	સામા મનુ	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪	
૫૨૦ તિર્યય	૩૦	૪૬૦૮	૨૯	વ૦ ભો	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨	
			૨૯	વ૦ મનુ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
૫૨૦ તિર્યય	૩૦	૪૬૦૮	૨૯	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨	
			૩૦	વિકલે	૧૮X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૭૨	
૫૨૦ તિર્યય	૩૦	૪૬૦૮	૩૦	સામા ભો	૧૭૨૮X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૬૯૧૨	
			૩૦	સામા મનુ	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮	
૫૨૦ તિર્યય	૩૦	૪૬૦૮	૩૦	વ૦ ભો	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
			૩૧	વિકલે	૧૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૮	
૫૨૦ તિર્યય	૩૦	૪૬૦૮	૩૧	સામા ભો	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮	
			કુલ	૨	૯૨૧૬	૯	૭૭૦૯	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮

બાકીના ૭૭૧૯ ઉદયભાગ સંલેખે. તે આ પ્રમાણે... એકે ના ૪૨, વિકલે ના ૬૬, સામા ભો તિર્યયના ૪૮૦૬, વ૦ ભો ના ૫૬, સામા મનુષ્યના ૨૬૦૨, વ૦ મનુ ના ૩૫, આહારક મનુષ્યના ૭ અને નારકીના ૫ એ પ્રમાણે કુલ ૭૭૧૯ ઉદયભાગ સંલેખે.

ટી. ૨ અહીં ટી-૧ માં બતાવેલ ૭૭૧૯ ઉદયભાગમાંથી આહારક મનુષ્યના ૭ + વૈક્રમ મનુષ્યના ઉદ્યોતના ઉદયવાળા ૩ એ પ્રમાણે ૧૦ ઉદયભાગ વિના બાકીના ૭૭૦૯ ઉદયભાગ સંલેખે.

નંબર	મુગણ	પ્રાયોગ્ય	બંધસ્થાન	બંધભાગ	ઉદયસ્થાન	ક્યાજીવના?	કેટલાંઉદયભાગ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલસત્તાસ્થાન	
	ન	અપર્ચામનુ	૨૫	૧	૨૧ થી, ૩૧=૮	કાયયોગ પ્રમાણ	૭૭૦૧ ^૩	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦ કાયયોગ પ્રમાણ (પે.નં. - ૪૫૪)	૩૦૬૨૮
મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય - ૨૯ ના અંધે ૪૬૦૮ બંધભાગના સંવેધ :- ઉદયભાગ - ૭૭૦૬ ^૪										
	બુ	મનુષ્ય	૨૬	૪૬૦૮	૨૧	એકે	૫X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૦
					૨૧	લિક્ષે	૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૩૬
					૨૧	સામાન તિ	૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૩૬
					૨૧	સામાન મનુ	૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૩૬
					૨૧	નારકી	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૯	૩
					૨૪	એકે	૧૦X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૦
					૨૫	એકે	૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૪
					૨૫	વે તિ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
					૨૫	વે મનુ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
					૨૫	નારકી	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૯	૩
					૨૬	એકે	૧૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૮
					૨૬	લિક્ષે	૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૩૬
					૨૬	સામાન તિ	૨૮૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૧૧૫૬
					૨૬	સામાન મનુ	૨૮૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૧૧૫૬
					૨૭	એકે	૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૪
					૨૭	વે તિ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
					૨૭	વે મનુ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
					૨૭	નારકી	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૯	૩
					૨૮	લિક્ષે	૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૪
					૨૮	સામાન તિ	૫૭૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૩૦૪
					૨૮	સામાન મનુ	૫૭૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૩૦૪
					૨૮	વે તિ	૧૬X	૨	૯૨-૯૯	૩૨
					૨૮	વે મનુ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
					૨૮	નારકી	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૯	૩
					૨૯	લિક્ષે	૧૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૮
					૨૯	સામાન તિ	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૬૦૮
					૨૯	સામાન મનુ	૫૭૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૩૦૪
					૨૯	વે તિ	૧૬X	૨	૯૨-૯૯	૩૨
					૨૯	વે મનુ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
					૨૯	નારકી	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૯	૩
					૩૦	લિક્ષે	૧૮X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૭૨
					૩૦	સામાન તિ	૧૭૨૮X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૬૯૧૨
					૩૦	સામાન મનુ	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૬૦૮
					૩૦	વે તિ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
					૩૧	લિક્ષે	૧૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૮
					૩૧	સામાન તિ	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૬૦૮
		કુલ	૧	૪૬૦૮	૯		૭૭૦૬	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૩૦૬૪૩

ટી. ૩ અહીં કાયયોગમાં બતાવેલ અપર્ચા મનુષ્યના સંવેધ પ્રમાણે જાણવાં. (ત્રસકાય + કાયયોગ પ્રમાણે)

ટી. ૪ તિ પ્રાં ૯૨૧૬ બંધભાગના સંવેધમાં બતાવેલ ૭૭૦૯ ઉદયભાગમાંથી વે વાયુ ના ૩ વિના બાકીના ૭૭૦૬ ઉદયભાગ સંભવે. અહીં ૭૮નું સત્તાસ્થાન ન સંભવે. નારકીને વિશેષમાં ૮૯નું સંભવે.

નંબર	માર્ગશા	પ્રાયોગ્ય	બંધસ્થાન	બંધભાંગા	ઉદયસ્થાન	ક્યાજીવના?	કેટલાંઉદયભાંગા?	સત્તાસ્થાનકો	કુલસત્તાસ્થાન
મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય - ૩૦ના બંધે ૮ બંધભાંગાનો સંવેધ :- ઉદયભાંગા - ૫									
૨૧	મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧	નારકી	૧X	૧	૮૯	૧
				૨૫	નારકી	૧X	૧	૮૯	૧
				૨૭	નારકી	૧X	૧	૮૯	૧
				૨૮	નારકી	૧X	૧	૮૯	૧
				૨૯	નારકી	૧X	૧	૮૯	૧
	કુલ	૧	૮	૫		૫	૧	૮૯	૫
	દેવ	૨૮	૮	૨૧ થી ૩૧=૮	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૭૬૦૨	૩	૯૨-૮૮-૮૬ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૩૮ થી ૪૪૦)	૧૬,૧૫૩
	દેવ	૨૯	૮	૨૧ થી, ૩૦=૭	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૨૬૪૨ (૨૩૮)	૨	૯૩-૮૯ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૪૦-૪૪૧)	૫,૨૭૭ (૪૬૯)
	દેવ	૩૦	૧	૨૯,૩૦=૨	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	૯૨ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૪૧)	૧૪૮
	દેવ	૩૧	૧	૨૯,૩૦=૨	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	૯૩ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૪૨)	૧૪૮
અપ્રાયોગ્ય	૧	૧	૩૦	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૭૨	૮	૯૩આદિ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૪૨)	૩૩૮ ૪૪૨	
નરક	૨૮	૧	૨૫ થી ૩૧=૬	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૩૫૪૪	૪	૯૨-૮૯-૮૮-૮૬ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૪૩)	૧૧૬૯૬	
અબંધનો સંવેધ :- વેદોદય વિચ્છેદ થવાથી નથી.									

કૃતિ પમી વેદ માર્ગશા વિષે નામકર્મનો સંવેધ સમાપ્ત

:- અથ દુહી કષાય માર્ગશા વિષે નામકર્મનો સંવેધ :-

૨૨	કોષ	તિર્યંક એકેન્દ્રિય આદિ	૨૩આદિ ૪	૬૮	૨૧ થી ૩૧=૯	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૦૪	૫	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮ કાયયોગ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૫૩)	૩૦૯૭૨
		" બાહ્ય પર્વાન્દ્રિય એકેન્દ્રિય	૨૫,૨૬ = ૨	૨૪	"	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૬૮	૫	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮ કાયયોગ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૫૩)	૩૧૧૦૦
		પંચેન્દ્રિય તિર્યંક	૨૯,૩૦ = ૨	૯૨૧૬	"	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૭૩	૫	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮ કાયયોગ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૫૪)	૩૧૧૧૦
૨૩	માન	અપર્વાન્દ્રિય મનુષ્ય	૨૫	૧	"	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૦૧	૪	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦, કાયયોગ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૫૪)	૩૦૬૨૮
		મનુષ્ય	૨૯	૪૬૦૮	"	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૭૦	૫	૯૨,૮૯,૮૮,૮૬,૮૦, કાયયોગ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૫૪)	૩૦૭૭૧
		મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧ થી ૩૦=૬	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૬૯	૨	૯૩,૮૯ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૩૮)	૧૩૩
૨૪	માયા	દેવ	૨૮	૮	૨૧ થી ૩૧=૮	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૭૬૦૨	૩	૯૨-૮૮-૮૬ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૩૮ થી ૪૪૦)	૧૬૧૫૩
		દેવ	૨૯	૮	૨૧ થી ૩૦=૭	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૨૬૪૨ ૨૩૮	૨	૯૩,૮૯ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૪૦-૪૪૧)	૫,૨૭૭ ૪૬૯
		દેવ	૩૦	૧	૨૯,૩૦ = ૨	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	૯૨ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૪૨)	૧૪૮
		દેવ	૩૧	૧	૨૯,૩૦ = ૨	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	૯૩ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૪૨)	૧૪૮
		અપ્રાયોગ્ય	૧	૧	૩૦ = ૧	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૭૨	૮	૯૩ આદિ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૪૨)	૩૩૮ ૪૪૨

ટી. ૫ નપુંસકવેદે મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦નો બંધ નારકીને જ સંભવે. એટલે નારકીના ૫ ઉદયભાંગા સંભવે. દેવોને નપુંસક વેદ ન હોય. તેથી તેના ભાંગા સંભવે નહીં.

કષાય માર્ગશાની :- ટી. ૧:- સર્વજીવને કષાય ૧૦ગુણો સુધી હોય છે. તેથી ૮ બંધસ્થાનક (૨૩,૨૫,૨૬,૨૮,૨૯,૩૦,૩૧,૧) છે. બંધભાંગા ૧૩,૯૪૫ સંભવે છે. ૧૦મા ગુણસ્થાનકે કષાયોદય વિચ્છેદ થવાથી કેવલી ભગવંતના ૨૦,૯ અને ૮ સિવાયના ૯ ઉદયસ્થાનક સંભવે છે. તથા કેવલી ભગવંતના ૮ ઉદયભાંગા સિવાયના ૭૭૮૩ ઉદયભાંગા સંભવે છે. ૮ અને ૯ ની સત્તા કેવલીને હોવાથી તે ૨ યિના ૧૦ સત્તાસ્થાનકો (૯૩,૯૨,૮૯,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮,૭૬ અને ૭૫) હોય છે.

અહીં તિર્યંક માં ૬૮-૨૪-૯૨૧૬ અપર્વાન્દ્રિય મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૧ અને મનુષ્ય માં ૯૨૦૮ બંધભાંગાનો સંવેધ કાયયોગ પ્રમાણે સંભવે છે. કારણ કે કાયયોગ એકેન્દ્રિયાદિ સર્વ જીવોને હોય છે. તે રીતે કષાય પણ ૧૦મા ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. તથા મનુષ્ય માં ૩૦ના બંધે ૮ બંધભાંગાનો, તથા દેવ, પ્રાયોગ્ય ૨૮આદિ બંધનો, અપ્રાયોગ્ય - ૧ ના બંધનો અને નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધનો સંવેધ પંચેન્દ્રિયજાતિ પ્રમાણે જાણવો.

અહીં કોષાદિ ચારેના સંવેધ એક સરખા જ હોય છે.

નં બ ર	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાંગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાંગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
૨૫	લો ભ	નરક	૨૮	૧	૨૧ થી ૩૦=૬	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૩૫૪૪	૪	૯૨,૮૯,૮૮,૮૬ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૪૩)	૧૧૬૯૬
	અબંધક	-	-	-	૧૦મા ગુણસ્થાનકે કષાયોદય વિચ્છેદ યવાથી સંવેધ નથી.					

ઘટિ દુક્ટી કષાય માર્ગણા વિષે નામકર્મનો સંવેધ સમાપ્ત

- : અથ ૭મી જ્ઞાન માર્ગણા વિષે નામકર્મનો સંવેધ :-

મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય - ૨૯ના બંધે ૮ બંધભાંગાનો સંવેધ :- ઉદયભાંગા - ૬૯										
૨૬	મ તિ જ્ઞા ન	મનુષ્ય	૨૯	૮	૨૧	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૧	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૫	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૭	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૮	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૮	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૯	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૯	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૩૦	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
		કુલ	૧	૮	૬		૬૯	૨	૯૨-૮૮	૧૩૮
૨૭	શુ ત જ્ઞા ન	મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧ થી ૩૦=૬	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૬૯	૨	૯૩-૮૯ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૩૮)	૧૩૩
		દેવ	૨૮	૮	૨૧ થી ૩૧=૮	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૭૬૦૨	૨	૯૨-૮૮ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૩૮ થી ૪૪૦)	૧૫૧૯૭ ^૨
		દેવ	૨૯	૮	૨૧ થી ૩૦=૭	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૨૬૪૨ (૨૩૮)	૨	૯૩,૮૯ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૪૦-૪૪૧)	૫૨૭૭ (૪૬૯)
		દેવ	૩૦	૧	૨૮,૩૦ = ૨	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	૯૨ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૪૧)	૧૪૮
		દેવ	૩૧	૧	૨૮,૩૦ = ૨	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	૯૩ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. - ૪૪૨)	૧૪૮
		અપ્રાયોગ્ય	૧	૧	૩૦	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૭૨	૮	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૪૨)	૩૩૮ ૨૬૨
૨૮	જ્ઞા ન	અબંધ	-	-	૩૦	૨-૩જા સંધોવાળા	૪૮X	૨	૯૨-૮૮ ^૩	૯૬
					૩૦	પ્રથમ સંધોના શોષ	૨૩X	૬	૯૩,૯૨,૮૯,૮૮,૯૦,૭૯	૧૩૮
					૩૦	પ્રથમનો શુભ	૧X	૮	૯૩,૯૨,૮૯,૮૮,૯૦,૭૯,૭૬,૭૫	૮
		કુલ	-	૩૫	૧		૭૨	૮	૯૩ આદિ	૨૪૨

મતિ-શુત-અવધિજ્ઞાનની ટી. ૧:- આ ત્રણે જ્ઞાનમાં ૪થી૧૨ ગુણસ્થાનક હોય છે. અહીં ૨૩-૨૫ અને ૨૬નું બંધસ્થાન તેમજ પંચેન્દ્રિય તિર્યચ તથા નરક પ્રાયોગ્ય અહીં બંધ હોતા જ નથી. તેથી અહીં રહેલા તિર્યચ-મનુષ્યો દેવ પ્રાયોગ્ય જ બંધ કરે અને દેવ-નારકી પર્યાપ્ત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય જ બંધ કરે. તેથી ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ અને ૧ એ પ્રમાણે ૫ બંધસ્થાનકો હોય છે. અહીં અસ્થિર-અશુભ અને અપયશ વિના સર્વ શુભપ્રકૃતિઓ જ બંધાય છે. તેથી મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯-૩૦ના બંધે ૮ + ૮, દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮-૨૯ના બંધે ૮ + ૮, દેવ પ્રાયોગ્ય ૩૦-૩૧ના બંધે ૧ + ૧ અને અપ્રાયોગ્ય ૧ના બંધે ૧ = કુલ ૩૫ બંધભાંગા સંભવે.

એકેન્દ્રિય તથા કેવલીને આ જ્ઞાન ન હોવાથી તેઓને સંભવતા ૨૪-૨૦-૯ અને ૮ એ ૪ વિના બાકીના ૨૧, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ એ ૮ ઉદયસ્થાન હોય છે. એકેન્દ્રિયના ૪૨, વિકલેન્દ્રિયના ૬૬ લક્ષ્મિ અપર્યાપ્ત મનુષ્ય - તિર્યચના ૪ અને કેવલીના - ૮ = ૧૨૦ ઉદયભાંગામાં આ જ્ઞાનનો સંભવ ન હોવાથી બાકીના સામાન્ય તિર્યચના ૪૮૦૪, વૈન્દ્રિયના ૫૬, સામાન્ય મનુષ્યના ૨૬૦૦, વૈન્દ્રિય મનુષ્યના ૩૫, આહીન મનુષ્યના ૭, દેવના ૬૪ અને નરકના ૫ એ પ્રમાણે કુલ ૭૬૭૧ ઉદયભાંગા સંભવે. પરંતુ સંખ્યાત વર્ષના આધુષ્યવાળા તિર્યચોને અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં સમ્યક્ત્વ ન હોય એ વિવેકાએ ૪૮૦૪ના બદલે ૨૩૫૨ ઉદયભાંગા ઘટે. તેથી કુલ ૫૩૧૯ ઉદયભાંગા ઘટે.

૧લા ગુણસ્થાનક જ ઘટતાં ૭૮ અને ૯૬ અને ૧૪માના ચરમ સમયે જ સંભવતા ૯ અને ૮ એમ ૪ વિના ૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૯૦, ૭૯, ૭૬, ૭૫ એ ૮ સત્તાસ્થાનકો સંભવે છે. (૪ આદિ ગુણસ્થાનકે અધુવસત્તાત્રિકના ૮૬, ૮૦, ૭૮ સત્તાસ્થાન સંભવે નહીં.)

ટી. ૨ પે.નં. ૪૩૯ માં દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધના જે સાંતિ ના ૩૦-૩૧ના ઉદયે ૧૧૫૨ + ૧૧૫૨ તથા મનુષ્ય ૩૦ના ઉદયે ૧૧૫૨ = ૩૪૫૬ ઉદય ભાંગામાં જે ૮૬નું સત્તાસ્થાન બતાવ્યું છે તે અહીં સંભવે નહીં, કારણ કે તે વિધ્યાદષ્ટિને હોય છે. (તે અંગે વિશેષ પંચેન્દ્રિયજાતિની ટી.નં.-૯ જુઓ)

ટી. ૩ બીજા ત્રીજા સંધયણવાળાને જિનનામનો બંધ માનીએ તો ૪૮ભાંગે ૯૩-૮૯સહિત ૪ સત્તાસ્થાન ઘટે. તેથી ૩૩૮ સત્તાસ્થાન થાય.

નં બ ર	મા ગે શા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાંગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાંગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
૧	૧	દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૮ બંધભાંગાનો સંબંધ :- ઉદયભાંગા - ૧૫૮								
		દેવ	૨૮	૮	૨૫	વૈં મનુ૦	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૫	આહાં મનુ૦	૧X	૧	૯૨	૧
					૨૭	વૈં મનુ૦	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૭	આહાં મનુ૦	૧X	૧	૯૨	૧
					૨૮	વૈં મનુ૦	૨X	૨	૯૨-૮૮	૪
					૨૮	આહાં મનુ૦	૨X	૧	૯૨	૨
					૨૯	વૈં મનુ૦	૨X	૨	૯૨-૮૮	૪
					૨૯	આહાં મનુ૦	૨X	૧	૯૨	૨
					૩૦	વૈં મનુ૦	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૩૦	આહાં મનુ૦	૧X	૧	૯૨	૧
					૩૦	સામાં મનુ૦	૧૪૪X	૨	૯૨-૮૮	૨૮૮
					કુલ	૧	૮	૫	૧૫૮	૨
૨	૨	દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૮ બંધભાંગાનો સંબંધ :- ઉદયભાંગા - ૧૫૮(૩૮) ^૨								
		દેવ	૨૮	૮	૨૫	વૈં મનુ૦	૧X	૨	૯૩-૮૯	૨
					૨૫	આહાં મનુ૦	૧X	૧	૯૩	૧
					૨૭	વૈં મનુ૦	૧X	૨	૯૩-૮૯	૨
					૨૭	આહાં મનુ૦	૧X	૧	૯૩	૧
					૨૮	વૈં મનુ૦	૨X	૨	૯૩-૮૯	૪
					૨૮	આહાં મનુ૦	૨X	૧	૯૩	૨
					૨૯	વૈં મનુ૦	૨X	૨	૯૩-૮૯	૪
					૨૯	આહાં મનુ૦	૨X	૧	૯૩	૨
					૩૦	વૈં મનુ૦	૧X	૨	૯૩-૮૯	૨
					૩૦	આહાં મનુ૦	૧X	૧	૯૩	૧
					૩૦	સામાં મનુ૦	૧૪૪X(૨૪)	૨	૯૩-૮૯(૪૮)	૨૮૮
					કુલ	૧	૮	૫	૧૫૮(૩૮)	૨
૩	૩	દેવ	૩૦	૧	૨૯,૩૦ = ૨	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	૯૨ પંચેં જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૧)	૧૪૮
		દેવ	૩૧	૧	૨૯,૩૦ = ૨	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	૯૩ પંચેં જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૨)	૧૪૮
		અપ્રાયોગ્ય	૧	૧	૩૦	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે	૭૨	૮	૯૩ આદિ પંચેં જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૨)	૩૩૮ ૨૪૨
		અબંધ	-	-	૩૦	મત્યાદિ પ્રમાણે	૭૨	૮	૯૩ આદિ મતિજ્ઞાનાદિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૬૧)	૨૪૨

મન:પર્યાયજ્ઞાનની ટી. ૧ :- મન:પર્યાયજ્ઞાન સંયમીને ૬થી૨૨ ગુણસ્થાનકે હોય છે. તેથી દેવ પ્રાયોગ્યના ૨૮,૨૯,૩૦,૩૧ના બંધના અનુક્રમે ૮+ ૮+ ૧+ ૧ = ૧૮ અને અપ્રાયોગ્ય ૧ના બંધનો ૧ = ૧૯ બંધભાંગા સંભવે છે. ૨૫-૨૭-૨૮-૨૯ અને ૩૦ એ ૫ ઉદયસ્થાનક હોય છે. અહીં ૬૩ ગુણસ્થાનકે સુભગ, આદેય, યશ એ શુભપ્રકૃતિઓ જ ઉદયમાં હોય છે. તેથી સંધ-૬ X સંસ્થાન-૬ X વિહા-૨ X સ્વર-૨ = ૧૪૪ ઉદયભાંગા સામાં મનુષ્યના ૩૦ના ઉદયે હોય છે. વૈં મનુષ્યના -૭ (સુભગ, આદેય અને યશ પ્રતિપક્ષી ઉદયમાં ન હોવાથી આહાં મનુ૦ની જેમ ૭ ઉદયભાંગા) જાણવાં. અને આહાં મનુ૦ ના = કુલ ૧૫૮ ઉદયભાંગા. તથા ૯૩,૯૨,૮૯,૮૮,૮૦,૭૯,૭૬ અને ૭૫ એ ૮ સત્તાસ્થાનક હોય છે.

ટી. ૨ જો પ્રથમ સંધયજ્ઞાવાવાને જ જિનનામ બંધ હોય તેમ માનીએ તો સાં મનુ૦ ના ૩૦ના ઉદયના ૨૪ + વૈં મનુ૦-૭ + આહાં મનુ૦ ના-૭ = ૩૮ ઉદયભાંગા સંભવે.

નંબર	માગણી	ઉદયસ્થાન	ક્યા જીવના ?	ક્યારે ?	કેટલાં ઉદયભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તાસ્થાન	
૩૦	કુલ	અબંધ સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૬૨						
		૨૦	સામાઠ કેવલી	કાર્મણ કાયયોગે	૧X	૨	૭૯-૭૫	૨
		૨૧	તીર્થઠ કેવલી	કાર્મણ કાયયોગે	૧X	૨	૮૦-૭૬	૨
		૨૬	સામાઠ કેવલી	ઔદાઠ મિશ્ર કાયયોગે	૬X	૨	૭૯-૭૫	૧૨
		૨૭	તીર્થઠ કેવલી	ઔદાઠ મિશ્ર કાયયોગે	૧X	૨	૮૦-૭૬	૨
		૨૮	સામાઠ કેવલી	શાસોઠ નિરોધે	૧૨X	૨	૭૯-૭૫	૨૪
		૨૯	સામાઠ કેવલી	સ્વર નિરોધે	૧૨X	૨	૭૯-૭૫	૨૪
		૨૯	તીર્થઠ કેવલી	શાસોઠ નિરોધે	૧X	૨	૮૦-૭૬	૨
		૩૦	સામાઠ કેવલી	શરીરસ્થને	૨૪X	૨	૭૯-૭૫	૪૮
		૩૦	તીર્થઠ કેવલી	સ્વર નિરોધે	૧X	૨	૮૦-૭૬	૨
		૩૧	તીર્થઠ કેવલી	શરીરસ્થને	૧X	૨	૮૦-૭૬	૨
		૮	સામાઠ કેવલી	અયોગી ગુણઠ	૧X	૩	૭૯-૭૫-૮	૩
		૯	તીર્થઠ કેવલી	અયોગી ગુણઠ	૧X	૩	૮૦-૭૯-૮	૩
કુલ	૧૦			૬૨	૬	૮૦-૭૯-૭૬-૭૫-૮-૮	૧૨૬	

નંબર	માગણી	પ્રાયોગ્ય	બંધસ્થાન	બંધભાગા	ઉદયસ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદયભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તાસ્થાન	
૩૧	કુલ	તિર્થચ એકઠ આદિ	૨૩ આદિ ૪	૬૮	૨૧ થી ૩૧ = ૯	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૦૪	૫	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮ કાયયોગ પ્રમાણે (પે.નં.-૪૫૩)	૩૦૯૭૨
		તિર્થચ બાઠ પયાઠ એકઠ	૨૫,૨૬ = ૨	૨૪	૨૧ થી ૩૧ = ૯	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૬૮	૫	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮ કાય યોગ પ્રમાણે (પે.નં.-૪૫૩)	૩૧૧૦૦
		પંચેઠ તિર્થચ	૨૯,૩૦ = ૨	૯૨૧૬	૨૧ થી ૩૧ = ૯	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૭૩	૫	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮ કાયયોગ પ્રમાણે (પે.નં.-૪૫૪)	૩૧૧૧૦
		અપર્યાઠ મનુઠ	૨૫ = ૧	૧	૨૧ થી ૩૧ = ૯	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૦૧	૪	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦ કાયયોગ પ્રમાણે (પે.નં.-૪૫૪)	૩૦૬૨૮
		મનુષ્ય	૨૯	૪૬૦૮	૨૧ થી ૩૧ = ૯	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૭૦	૫	૯૨,૮૯, ૮૮,૮૬,૮૦ કાયયોગ પ્રમાણે (પે.નં.-૪૫૪)	૩૦૭૭૧

કેવલજ્ઞાનની ટી.૧:- કેવલજ્ઞાન ૧૩-૧૪ મા ગુણસ્થાનકે હોવાથી જપકશ્રેણિના ૮૦આદિ સત્તાસ્થાન સંભવે.

મતિ-શ્રુતઅજ્ઞાનની ટી.-૧ :- મતિ-શ્રુત અજ્ઞાની જીવ, મનુઠ પ્રાયોઠ ૩૦, દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૯,૩૦,૩૧ અને અપ્રાયોગ્ય ૧નો બંધ કરે નહીં. તેથી મનુઠ પ્રાયોઠ ૩૦ના બંધના-૮, દેવ પ્રાઠ ૨૯,૩૦, ૩૧ના બંધના અનુક્રમે ૮ + ૧ + ૧ = ૧૦ અને અપ્રાયોઠ ૧નો ૧ એ પ્રમાણે કુલ ૧૯ બંધભાગા સંભવે નહીં. તેથી ૨૩, ૨૫,૨૬,૨૮,૨૯ ૩૦ એ ૬ બંધસ્થાનકના ૧૩,૯૨૬ બંધભાગા સંભવે. મતિ અજ્ઞાન પ્રમાણે જ શ્રુત અજ્ઞાનના સંવેધ સમાન છે. વૈઠ મનુઠ ના ઉદ્યોતવાળા ૩, આહાઠ મનુઠ ના ૭ અને કેવલી ભગવંતના-૮ એ પ્રમાણે ૧૮ ઉદયભાગા વિના બાકીના ૭૭૭૩ ઉદયભાગા ઘટે. (૨૧,૨૪,૨૫,૨૬,૨૭,૨૮,૨૯,૩૦ અને ૩૧) એ ૯ ઉદયસ્થાનક હોય છે. નારકીને મનુઠ પ્રાયોઠ ૨૯ના બંધે ૮૯ની સત્તા સંભવે અને ૯૨ વિગેરે ૫ સત્તાસ્થાન તો યથાસંભવ સંભવે. તેથી કુલ ૯૨,૮૯,૮૮,૮૬,૮૦ અને ૭૮ એ પ્રમાણે ૬ સત્તાસ્થાન સંભવે છે.

ટી. ૨ મતિ-શ્રુત અજ્ઞાની અપર્યાપ્તાવસ્થામાં દેવ પ્રાયોગ્ય બંધ કરે નહીં. તેથી પર્યાપ્તાવસ્થાના જ ઉદયસ્થાન અને ઉદયભાગા સંભવે. માટે સામાઠ તિર્થચના ૩૦-૩૧ના ઉદયના ૧૧૫૨ + ૧૧૫૨, વૈઠ તિઠ ના ૫૬,સામાઠ મનુઠ ના ૩૦ ના ઉદયના ૧૧૫૨, વૈઠમનુઠ ના ૩૨ = કુલ ૩૫૪૪ ઉદયભાગા સંભવે

નં ૨	મા ગ ણ	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન
ઉ૨									
ત									
શુ									
ત									
અ									
શા									
ન									
દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૮ બંધભાગાનો સંવેધ ઉદયભાગા - ૩૫૪૪^૨									
	દેવ	૨૮	૮	૨૫	વ૦ તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૫	વ૦ મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૭	વ૦ તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૭	વ૦ મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૮	વ૦ તિર્યચ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
				૨૮	વ૦ મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૮	વ૦ તિર્યચ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
				૨૮	વ૦ મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૩૦	સામા૦ તિ૦	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬
				૩૦	વ૦ તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૩૦	સામા૦ મનુ૦	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬
				૩૧	સામા૦ તિ૦	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬
	કુલ	૧	૮	૬			૩	૯૨-૮૮-૮૬	૧૦૫૪૪
	નરક	૨૮	૧	૨૫ થી ૩૧=૮	પંચેન્દ્રિય પ્રમાણે	૩૫૪૪	૪	૯૨-૮૮-૮૮-૮૬ પંચેન્દ્રિય પ્રમાણે(પે. નં. - ૪૪૩)	૧૧૬૮૬
ઉ૩									
વિ									
ભં									
ગ									
શા									
ન									
તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૬૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૭૫૯૨^૨									
	એકે૦	૨૩	૪	૨૧	સામા૦ તિ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
	એકે૦ બાદર પર્વા૦ પ્રોપિના	૨૫	૧૨	૨૧	સામા૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૫	વ૦ તિ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
	વિકલે૦	૨૫	૩	૨૫	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
	અપર્વા૦ તિ૦	૨૫	૧	૨૬	સામા૦ મનુ૦	૨૮૮X	૨	૯૨-૮૮	૫૭૬
	વિકલે૦	૨૯	૨૪	૨૬	સામા૦ તિ૦	૨૮૮X	૨	૯૨-૮૮	૫૭૬
	વિકલે૦	૩૦	૨૪	૨૭	વ૦ તિ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૭	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૮	સામા૦ તિ૦	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
				૨૮	વ૦ તિ૦	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
				૨૮	સામા૦ મનુ૦	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
				૨૮	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૨૮	સામા૦ તિ૦	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪
				૨૮	વ૦ તિ૦	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
				૨૮	સામા૦ મનુ૦	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
				૨૮	વ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૩૦	સામા૦ તિ૦	૧૭૨૮X	૨	૯૨-૮૮	૩૪૫૬
				૩૦	વ૦ તિ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
				૩૦	સામા૦ મનુ૦	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪
				૩૧	સામા૦ તિ૦	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪
	કુલ	૪	૬૮	૮			૨	૯૨-૮૮	૧૫૧૮૪

વિભંગજ્ઞાનની ટી. ૧ :- અહીં મતિ અજ્ઞાન પ્રમાણે જ ૬ બંધસ્થાન અને ૧૩૯૨૬ બંધભાગા જણાવાં. આ જ્ઞાનની બાબતમાં બે મતો પ્રવર્તે છે. એક મત પ્રમાણે લબ્ધિ પર્યાપ્ત સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય તિર્યચ અને મનુષ્યને અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં વિભંગજ્ઞાન હોઈ શકે છે. તેથી આ મત પ્રમાણે ૨૧, ૨૫ થી ૩૧ = ૮ ઉદયસ્થાનક સંભવે. એકે૦ ના ૪૨, વિકલે૦ ના ૬૬, અપર્યાપ્ત - તિ૦ મનુ૦ ના ૨ + ૨ = ૪, વ૦ મનુ૦ ના ઉદ્યોતવાળા-૩, આહા૦ મનુ૦ના ૭ અને કંવલીના-૮ એ પ્રમાણે કુલ ૧૩૦ ઉદયભાગા સંભવે નહીં. કારણ કે આ જીવોને વિભંગજ્ઞાન ન હોય તેથી બાકીના સામા૦ તિ૦ ના ૪૮૦૪, વ૦ તિ૦ ના ૫૬, સામા૦ મનુ૦ ના ૨૬૦૦, વ૦ મનુ૦ ના ૩૨, દેવના ૬૪ અને નારકીના-૫ = કુલ ૭૬૬૧ ઉદયભાગા થાય છે.

બીજા મત પ્રમાણે લબ્ધિ પર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય મનુષ્ય - તિર્યચને પણ અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં વિભંગજ્ઞાન હોતું નથી. માત્ર અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં દેવો અને નારકોને જ હોય છે. તેથી બીજા મત પ્રમાણે ૨૬નું ઉદયસ્થાન માત્ર મનુષ્ય-તિર્યચને જ અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં હોવાથી અહીં ઘટતું નથી. તેથી બીજા મતે ૨૬ વિના ૭ ઉદયસ્થાનક પણ સંભવે છે.

ટી. ૨ સામા૦ તિ૦ના ૪૮૦૪, વ૦તિ૦ના ૫૬, સામા૦ મનુ૦ના ૨૬૦૦, વ૦ મનુ૦ના ૩૨ એ પ્રમાણે કુલ ૭૫૯૨ ઉદયભાગા થાય.

નં બ ર	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન
વિ	તિર્થંચ પ્રાયોગ્ય-૨૪ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા ૭૬૫૬ ^૩								
	એકેબાદર પર્યાપ્ત	૨૫	૮	૨૧ થી ૩૧=૮	તિં પ્રાં - ૬૮ બંધભાગા પ્રમાણે	૭૫૯૨	૨	૯૨-૯૯	૧૫૫૮૪
	"	૨૬	૧૬	૨૧	દેવ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૨૫	દેવ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૨૭	દેવ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૨૮	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૯૯	૩૨
				૨૯	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૯૯	૩૨
				૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
	કુલ	૨	૨૪	૮		૭૬૫૬		૯૨-૯૯	૧૫૩૧૨
	ભં	તિર્થંચ પ્રાયોગ્ય ૯૨૧૬ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા ૭૬૬૧ ^૪							
પંચેં તિં		૨૯	૪૬૦૮	૨૧ થી ૩૧=૮	૨૪ બંધભાગા પ્રમાણે	૭૬૫૬X	૨	૯૨-૯૯	૧૫૩૧૨
પંચેં તિં		૩૦	૪૬૦૮	૨૧	નારકી	૧X	૨	૯૨-૯૯	૨
				૨૫	નારકી	૧X	૨	૯૨-૯૯	૨
				૨૭	નારકી	૧X	૨	૯૨-૯૯	૨
				૨૮	નારકી	૧X	૨	૯૨-૯૯	૨
				૨૯	નારકી	૧X	૨	૯૨-૯૯	૨
કુલ		૨	૯૨૧૬	૮		૭૬૬૧	૨	૯૨-૯૯	૧૫૩૨૨
અપર્યાં મનું		૨૫ =૧	૧	૨૧ થી ૩૧=૮	૬૮ બંધભાગા પ્રમાણે	૭૫૯૨	૨	૯૨-૯૯	૧૫૫૮૪
ગી		મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય - ૨૯ ના બંધે ૪૬૦૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૭૬૬૧ ^૫							
	મનુષ્ય.	૨૯	૪૬૦૮	૨૧ થી ૩૧=૮	૨૪ બંધભાગા પ્રમાણે	૭૬૫૬X	૨	૯૨-૯૯	૧૫૩૧૨
				૨૧	નારકી	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૯	૩
				૨૫	નારકી	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૯	૩
				૨૭	નારકી	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૯	૩
				૨૮	નારકી	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૯	૩
				૨૯	નારકી	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૯	૩
	કુલ	૧	૪૬૦૮	૮		૭૬૬૧	૩	૯૨-૯૯-૯૯	૧૫૩૨૭
	દેવ	૨૮ =૧	૮	૨૫ થી ૩૧=૬	મતિ અજ્ઞાન પ્રમાણે	૩૫૪૪X	૨	૯૨-૯૯	૭,૦૮૮ ^૬
	નરક	૨૮ =૧	૧	૨૫ થી ૩૧=૬	પંચેંદ્રિય જાતિ	૩૫૪૪	૪	૯૨-૯૯-૯૯ પંચેં જાતિ પ્રમાણે (પં.નં-૪૪૩)	૮૨૪૦ ^૭

ઇતિ ૭મી જ્ઞાન માર્ગણા વિષે નામકર્મનો સંવેધ સમાપ્ત

- ટી. ૩ અહીં ૬૮ બંધભાગાના સંવેધમાં જણાવ્યા મુજબ જાણવું. કક્ત દેવના-૬૪ ઉદયભાગા વધે તેથી કુલ - ૭૬૫૬ ઉદયભાગા સંભવે. અને ૨-૨ સત્તાસ્થાન ને હિસાબે -૧૨૮ સત્તાસ્થાન વધવાથી કુલ ૧૫૩૧૨.
- ટી. ૪ અહીં ૨૪ બંધભાગાના સંવેધ પ્રમાણે જાણવું. વિશેષ નારકીના-૫ ઉદયભાગા વધે તેથી ૭૬૬૧ ઉદયભાગા થાય છે. અને તેના ૨-૨ સત્તાસ્થાન વધવાથી કુલ ૧૦ વધવાથી કુલ ૧૫૩૨૨.
- ટી. ૫ અહીં ૨૪ બંધભાગાના સંવેધ પ્રમાણે જાણવું. વિશેષ નારકીના ૫ ઉદયભાગાએ ૯૨-૯૯-૯૯ની સત્તા જાણવી. તેથી ૧૫ વધવાથી કુલ ૧૫૩૨૭.
- ટી. ૬ અહીં મતિ અજ્ઞાનમાં દેવ પ્રાં ૨૮ના બંધના બંધભાગાના સંવેધ પ્રમાણે જાણવું. વિશેષ સામાં તિં ના ૩૦-૩૧ના ઉદયના ૧૧૫૨ + ૧૧૫૨ સામાં મનું ના ૩૦ના ઉદયના ૧૧૫૨ = ૩૪૫૬ ઉદયભાગા ૮૬નું સત્તાસ્થાન સંભવે નહીં. તેથી ૧૦, ૫૪૪ સત્તાસ્થાનમાંથી ૩૪૫૬ બાદ કરતાં કુલ ૭૦૮૮ સત્તાસ્થાનકો થાય છે.
- ટી. ૭ અહીં પંચેં જાતિમાં નરક પ્રાં ૨૮ના બંધના બંધભાગાના સંવેધ પ્રમાણે જાણવું. વિશેષ સામાં તિં ના ૩૦-૩૧ના ઉદયના ૧૧૫૨ + ૧૧૫૨, સાં મનું ના ૩૦ના ઉદયના ૧૧૫૨ = ૩૪૫૬ ઉદયભાગામાં ૮૬નું સત્તાસ્થાન સંભવે નહીં તેથી ૧૧,૬૯૬ સત્તાસ્થાનમાંથી ૩૪૫૬ બાદ કરતાં કુલ ૮૨૪૦ સત્તાસ્થાનકો થાય છે.

- : અથ ટમી સંયમ માર્ગણા વિષે નામકર્મનો સંવેધ :-

નં બ ર	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાંગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાંગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
૩૪	સામાયિક તથા	દેવ	૨૮	૮	૨૫ થી ૩૦=૫	મન:પર્યવજ્ઞાન પ્રમાણો	૧૫૮	૨	૯૨-૮૮ મન:પર્યવજ્ઞાન પ્રમાણો (પે.નં. - ૪૬૨)	૩૦૯
		દેવ	૨૯	૮	૨૫ થી ૩૦=૫	મન:પર્યવજ્ઞાન પ્રમાણો	૧૫૮(૩૮)	૨	૯૩-૮૯ મન:પર્યવજ્ઞાન પ્રમાણો (પે. નં. ૪૬૨)	૩૦૯ (૬૯)
	છેદો પ સ્થા પ નીય સંયમ	દેવ	૩૦	૧	૨૯,૩૦ =૨	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો	૧૪૮	૧	૯૨ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો (પે. નં. ૪૪૧)	૧૪૮
		દેવ	૩૧	૧	૨૯,૩૦ =૨	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો	૧૪૮	૧	૯૩ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો (પે. નં. ૪૪૨)	૧૪૮
		અપ્રાયોગ્ય	૧	૧	૩૦ =૧	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો	૭૨	૮	૯૩આદિ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો (પે. નં. ૪૪૨)	૩૩૮ ૨૪૨
૩૬	પરિહાર વિ શુદ્ધિ સંયમ	દેવ	૨૮	૮	૩૦	પ્રથમ સંધવાળા સંયમી	૨૪X	૨	૯૨-૮૮	૪૮
		દેવ	૨૯	૮	૩૦	"	૨૪X	૨	૯૩-૮૯	૪૮
		દેવ	૩૦	૧	૩૦	"	૨૪X	૧	૯૨	૨૪
		દેવ	૩૧	૧	૩૦	"	૨૪X	૧	૯૩	૨૪
	કુલ	૪	૧૮	૧		૯૬	૪	૯૩-૮૯-૯૨-૮૮	૧૪૪	
૩૭	સૂક્ષ્મ સંધ રાય સંયમ	અપ્રાયોગ્ય	૧	૧	૩૦	પ્રથમ સંધવાળા	૪૮X	૨	૯૨-૮૮ ^૨	૯૬
					૩૦	પ્રથમ સંધવાળા	૨૩X	૬	૯૩-૯૨-૮૯-૮૮-૭૯-૭૫	૧૩૮
					૩૦	પ્રથમ સંધશુભ	૧X	૮	૯૩-૯૨-૮૯-૮૮-૮૦-૭૯-૭૬-૭૫	૮
	કુલ	૧	૧	૧		૭૨	૮	૯૩ આદિ	૨૪૨	
૩૮	યથા ખ્યાત સંયમ	અબંધ	-	-	૨૦ થી ૮=૧૦	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો	૧૧૦	૧૦	૯૩આદિ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણો (પે.નં. ૪૪૩)	૪૧૬

સામાયિક તથા છેદોપસ્થાપનીય સંયમની ટી. ૧:- અહીં ૬ થી ૯ ગુણસ્થાનક હોવાથી દેવ પ્રાયો ૨૮-૨૯-૩૦-૩૧ તથા અપ્રાયોગ્ય ૧નું એમ કુલ ૫ બંધસ્થાનકના અનુક્રમે ૮+ ૮+ ૧+ ૧+ ૧ = ૧૯ બંધભાંગા સંભવે. મન:પર્યવજ્ઞાનની ટી.-૧માં બતાવ્યા મુજબ ઉદયસ્થાન - ઉદયભાંગા જાણવાં. તથા સત્તાસ્થાનકો પણ તે પ્રમાણે જાણવાં.

પરિહાર વિશુદ્ધિ સંયમની ટી. ૧ :- અહીં ૬ અને ૭મું ગુણસ્થાનક હોય છે. તેથી દેવ પ્રાયો ૨૮-૨૯-૩૦ અને ૩૧ એ ૪ બંધસ્થાનકના ૮+ ૮+ ૧+ ૧ = ૧૮ બંધભાંગા હોય છે. આ જીવો અત્યંત વિશુદ્ધિવંત હોવાથી તેઓ વેક્રિય કે આહારક શરીર બનાવે નહીં તેઓના ઉદયભાંગા સંભવે નહીં. આ ચારિત્રને પ્રથમ સંધવાળા જ સ્વીકારે તેથી સામાન્ય મનુષ્યને ૩૦નું એક ઉદયસ્થાનક અને તેના ૬ સંસ્થાન X ૨ વિહાણો X ૨ સ્વર = ૨૪ ઉદયભાંગા સંભવે. શ્રેણિમાં આ ચારિત્ર ન હોવાથી ૯૩-૯૨-૮૯ અને ૮૮ એ ૪ સત્તાસ્થાન જ સંભવે છે. શ્રેણિના સત્તાસ્થાન સંભવે નહીં.

સૂક્ષ્મસંધવાળા સંયમની ટી. ૧ :- અહીં ૧૦મું ગુણસ્થાનક જ છે. તેથી અપ્રાયોગ્ય ૧નું ૧ બંધસ્થાનકનો બંધભાંગો-૧ હોય છે. તથા ૩૦નું એક ઉદયસ્થાનક અને તેના ૭૨ ઉદયભાંગા હોય છે. તથા ૯૩ આદિ ૮ સત્તાસ્થાનક હોય છે.

ટી. ૨ જો ૨જા-૩જા સંધવાળાને જિનનામનો બંધ માનીએ તો ૪૮ ભાંગે ૪ સત્તાસ્થાન જાણવાં. તેથી ૧૯૨ સત્તાસ્થાનો થાય. અને કુલ ૩૩૮ થાય.

યથાખ્યાત સંયમની ટી. ૧ :- યથાખ્યાત સંયમ ૧૧થી૧૪ ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. પંચેન્દ્રિયજાતિમાં જણાવ્યા પ્રમાણે અબંધનો સંવેધ જાણવો.

નંબર	ભાગ	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગ	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગ ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
૭૯	શિવિ	દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધ ૮ બંધભાગોનો સંબંધ :- ઉદયભાગ - ૪૪૩								
		દેવ	૨૮	૮	૨૫	વ૦ તિ	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૫	વ૦ મનુ	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૭	વ૦ તિર્થ	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૭	વ૦ મનુ	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૮	વ૦ તિર્થ	૨X	૨	૯૨-૮૮	૪
					૨૮	વ૦ મનુષ્ય	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૯	વ૦ તિર્થ	૨X	૨	૯૨-૮૮	૪
					૨૯	વ૦ મનુષ્ય	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૩૦	વ૦ તિર્થ	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૩૦	સામા તિર્થ	૧૪૪X	૨	૯૨-૮૮	૨૮૮
					૩૦	સામા મનુષ્ય	૧૪૪X	૨	૯૨-૮૮	૨૮૮
					૩૧	સામા તિર્થ	૧૪૪X	૨	૯૨-૮૮	૨૮૮
				કુલ	૧	૮	૬		૪૪૩	૨
૮૦	સંયમ	દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધ ૮ બંધભાગોનો સંબંધ :- ઉદયભાગ - ૧૪૮								
		દેવ	૨૮	૮	૨૫	વ૦ મનુ	૧X	૨	૯૩-૮૯	૨
					૨૭	વ૦ મનુ	૧X	૨	૯૩-૮૯	૨
					૨૮	વ૦ મનુ	૧X	૨	૯૩-૮૯	૨
					૨૯	વ૦ મનુ	૧X	૨	૯૩-૮૯	૨
					૩૦	સામા મનુ	૧૪૪X (૨૪)	૨	૯૩-૮૯	૨૮૮(૪૮)
		કુલ	૧	૮	૫		૧૪૮	૨	૯૩-૮૯	૨૯૬(૫૬)
૪૦	શિવિ સંયમ	તિર્થ એકો આદિ	૨૩આદિ ૪	૬૮	૨૧થી ૩૧=૯	કાયયોગ પ્રમાણ	૭૭૦૪	૫	કાયયોગ પ્રમાણ (પે.નં.-૪૫૩)	૩૦૯૭૨
		બાદર એકો	૨૫,૨૬ = ૨	૨૪	૨૧થી ૩૧=૯	કાયયોગ પ્રમાણ	૭૭૬૮	૫	કાયયોગ પ્રમાણ (પે.નં.-૪૫૩)	૩૧૧૦૦
		પંચે તિ	૨૯,૩૦ = ૨	૯૨૧૬	૨૧થી ૩૧=૯	કાયયોગ પ્રમાણ	૭૭૭૩	૫	કાયયોગ પ્રમાણ (પે.નં.-૪૫૪)	૩૧૧૧૦
		અપર્યા મનુ	૨૫	૧	૨૧થી ૩૧=૯	કાયયોગ પ્રમાણ	૭૭૦૧	૪	કાયયોગ પ્રમાણ (પે.નં.-૪૫૪)	૩૦૬૨૮
		મનુષ્ય	૨૯	૪૬૦૮	"	કાયયોગ પ્રમાણ	૭૭૭૦	૪	" " (પે.નં. ૪૫૪)	૩૦૭૭૧
		મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧થી ૩૦=૬	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણ	૬૮	૨	૯૩, ૮૯ પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણ (પે. નં. ૪૩૮)	૧૩૩

દેશવિરતિ સંયમની ટી.૧ :- અહીં પમુ ગુણસ્થાનક હોય છે. તેથી દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮-૨૯ એ બંધસ્થાનકના ૮+૮=૧૬ બંધભાગો. આ ગુણસ્થાનક સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત (૯ વર્ષના અને તેની ઉપરના) તિર્થ મનુષ્યો અને વ૦ તિ, વ૦ મનુષ્યને હોય છે. અહીં દુર્ભગ - અનાદેય અપયશનો ઉદય હોતો નથી. તેથી ૬ સંધ X ૬ સંસ્થાન X ૨ વિહા X ૨ સ્વર = ૧૪૪ ઉદયભાગો. સાં તિ ૩૦-૩૧ના ઉદયે ૧૪૪ + ૧૪૪ + સાં મનુ ના ૩૦ ના ઉદયે ૧૪૪ ઉદયભાગો તથા ૭ વૈક્રિય કરનાર મનુ તિર્થ અને સર્વ શુભપ્રકૃતિ ઉદયમાં હોવાથી વ૦ તિ ૩૦ ના ૭ અને વ૦ મનુ ના ઉદ્યોત વિનાના ૪ એ પ્રમાણે કુલ ૬ ઉદયસ્થાનકના ૪૪૩ ઉદયભાગો સંભવે છે. તથા ૯૩-૯૨-૮૯ અને ૮૮ એ ૪ સત્તાસ્થાન સંભવે છે.

ટી. ૨ દેવ પ્રાયો ૨૮નો બંધ વ૦ મનુ અને સામા મનુ કરે છે. તેથી વ૦ મનુ ના ૪ અને સામા મનુ ના ૧૪૪ = ૧૪૮ ઉદયભાગો સંભવે છે. જિનનામ સહિત બંધસ્થાનક છે. તેથી તિર્થ બાંધે નહીં.

ટી. ૩ આવશ્યકસૂત્રની ચૂર્ણિના મતે ઉત્તમ (પ્રથમ) સંધયજાવાળા જ જિનનામ બાંધે તેમ માનીએ તો ૩૦ના ઉદયે(૨૪) ભાગો જાણવાં. અને તેના સત્તાસ્થાનો (૪૮) થાય તેથી કુલ સત્તાસ્થાન(૫૬) થાય. એ પ્રમાણે આગળ જિનનામ બંધ જાણવું.

અવિરતિ સંયમની ટી. ૧ :- અવિરતિ સંયમ ૧ થી ૪ ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. તેથી દેવ પ્રાયો આહારકદિક સહિતનો ૩૦-૩૧નો અને અપ્રાયોગ્ય ૧નો બંધ કરે નહીં તેથી તે ૩ બંધભાગો સિવાયના બાકીના (૨૩-૨૫-૨૬-૨૮-૨૯-૩૦) એ ૬ બંધસ્થાનકના ૧૩૯૪૨ બંધભાગો સંભવે. આહા મનુ ના ૭, વ૦ મનુ ના ઉદ્યોતવાળા ૩ અને કેવલીના ૮ એ પ્રમાણે ૧૮ ઉદયભાગો વિના (૨૧, ૨૪ થી ૩૧ સુધીના) ૯ ઉદયસ્થાનકના ૭૭૭૩ ઉદયભાગો સંભવે. શ્રેણિના સત્તાસ્થાન અહીં સંભવે નહીં. તેથી ૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૬, ૮૦ અને ૭૮ એ ૭ સત્તાસ્થાનકો સંભવે છે.

નં. ૨	મા ગણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
૪૦	વિ	દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૭૫૯૨ ^૩ (૫૦૩૨) ^૩								
		દેવ	૨૮	૮	૨૧	સામા૦ તિ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૧	સામા૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	વૈ૦ તિ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	વૈ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૬	સામા૦ મનુ૦	૨૮૮X	૨	૯૨-૮૮	૫૭૬
					૨૬	સામા૦ તિ૦	૨૮૮X	૨	૯૨-૮૮ (૮) ^૩ X ૨ = (૧૬)	૫૭૬
					૨૭	વૈ૦ તિ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	વૈ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	સામા૦ તિ૦	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮ (૮) X ૨ = (૧૬)	૧૧૫૨
					૨૮	વૈ૦ તિ૦	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૮	સામા૦ મનુ૦	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
					૨૮	વૈ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૯	સામા૦ તિ૦	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮ (૮) X ૨ = (૧૬)	૨૩૦૪
					૨૯	વૈ૦ તિ૦	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૯	સામા૦ મનુ૦	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
					૨૯	વૈ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૩૦	સામા૦ તિ૦	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮ (૮) X ૨ = (૧૬)	૧૧૫૨
				સ્વરવાણા	૩૦	સામા૦ તિ૦	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬
					૩૦	વૈ૦ તિ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
			૩૦	સામા૦ મનુ૦	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬		
			૩૧	સામા૦ તિ૦	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬		
		કુલ	૧	૮	૮		૭૫૯૨	૭	૯૨-૮૮-૮૬(૫૦૩૨)	૧૮૬૪૦ (૧૩૫૨૦)
૪૦	ય	દેવપ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૨૬૩૨(૨૨૮) ^૪ વિકલ્પે								
		દેવ	૨૮	૮	૨૧	સામા૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૩-૮૮ (૧) X ૨ = (૨)	૧૬
					૨૫	વૈ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૩-૮૮	૧૬
					૨૬	સામા૦ મનુ૦	૨૮૮X	૨	૯૩-૮૮ (૧) X ૨ = (૨)	૫૭૬
					૨૭	વૈ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૩-૮૮	૧૬
					૨૮	સામા૦ મનુ૦	૫૭૬X	૨	૯૩-૮૮ (૧) X ૨ = (૨)	૧૧૫૨
					૨૮	વૈ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૩-૮૮	૧૬
					૨૯	સામા૦ મનુ૦	૫૭૬X	૨	૯૩-૮૮ (૧) X ૨ = (૨)	૧૧૫૨
					૨૯	વૈ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૩-૮૮	૧૬
					૩૦	સામા૦ મનુ૦	૧૧૫૨X	૨	૯૩-૮૮ (૧૯૨) X ૨ = (૨૮૪)	૨૩૦૪
		કુલ	૧	૮	૭		૨૬૩૨	૨	૯૩-૮૮ (૨૨૮)	૫૨૬૪ (૪૫૬)

છતિ ૮મી સંયમ માર્ગણા વિષે નામકર્મનો સંવેધ સમાપ્ત

- ટી. ૨ સામા૦ તિ૦ ના ૪૮૦૪, વૈ૦ તિ૦ના ૫૬, સામા૦ મનુ૦ ના ૨૬૦૦ અને વૈ૦ મનુ૦ ના ૩૨ = ૭૫૯૨ ઉદયભાગા સંભવે.
- ટી. ૩ અહીં સંખ્યાત વર્ષવાણા તિર્થચને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં સમ્યક્ત્વ ન માનીએ તો સા૦ તિ૦ ના ૪૮૦૪ ના બદલે ૨૩૪૪ ઉદયભાગા ઘટે, જે સત્તાસ્થાનકના ખાનામાં () લખ્યાં છે. તેથી કુલ ૫૦૩૨ ઉદયભાગા ઘટે.
- ટી. ૪ સામા૦ મનુ૦ ના ૨૬૦૦ અને વૈ૦ મનુ૦ ૩૨ = કુલ ૨૬૩૨ ઉદયભાગા સંભવે. અથવા સા૦ મનુ૦ ના ૧૯૬ વૈ૦ મનુ૦ ના ૩૨ = ૨૨૮ ઉદયભાગા સંભવે. તે અંગે પંચે૦ જાતિની ટી.નં.૧૪(પે.નં.૪૪૧) માં જુઓ. અહીં જે સત્તાખાનામાં ઉદયભાગા લખ્યા છે. તે વિકલ્પે જણાવ્યાં.

-: અથ લ્મી દર્શનમાર્ગણા વિષે નામકર્મનો સંવેધ :-

નં બ ર	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન		
૪૧	શુ દ ર્શ	તિર્યંક પ્રાયોગ્ય દટ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા :- ૭૦૧૬* (૩૫૫૨) અન્યમતે									
		તિર્યંક એકોઆદિ	૨૩આદિ = ૪	૬૮	૨૫	વે. તિર્યંક	૮X	૨	૯૨-૮૮	(૮) X ૨ = (૧૬)	૧૬
					૨૫	વે. મનુ.૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	(૮) X ૨ = (૧૬)	૧૬
					૨૭	વે. તિર્યંક	૮X	૨	૯૨-૮૮	(૮) X ૨ = (૧૬)	૧૬
					૨૭	વે. મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૮૮	(૮) X ૨ = (૧૬)	૧૬
					૨૮	ચઉચિન્દ્રિય	૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦		૮
					૨૮	સામા. તિર્યંક	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦		૨૩૦૪
					૨૮	સામા. મનુષ્ય	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦		૨૩૦૪
					૨૮	વે. તિર્યંક	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	(૧૬) X ૨ = (૩૨)	૩૨
					૨૮	વે. મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૮૮	(૮) X ૨ = (૧૬)	૧૬
					૨૮	ચઉચિન્દ્રિય	૪X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦		૧૬
					૨૮	સામા. તિર્યંક	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦		૪૬૦૮
					૨૮	સામા. મનુષ્ય	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦		૨૩૦૪
					૨૮	વે. તિર્યંક	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	(૧૬) X ૨ = (૩૨)	૩૨
					૨૮	વે. મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૮૮	(૮) X ૨ = (૧૬)	૧૬
					૩૦	ચઉચિન્દ્રિય	૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	(૪) X ૪ = (૧૬)	૨૪
					૩૦	સામા. તિર્યંક	૧૭૨૮X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	(૧૧૫૨) X ૪ = (૪૬૦૮)	૪૬૦૮
					૩૦	સામા. મનુષ્ય	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	(૧૧૫૨) X ૪ = (૪૬૦૮)	૪૬૦૮
					૩૦	વે. તિર્યંક	૮X	૨	૯૨-૮૮	(૮) X ૨ = (૧૬)	૧૬
					૩૧	ચઉચિન્દ્રિય	૪X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	(૪) X ૪ = (૧૬)	૧૬
			૩૧	સામા. તિર્યંક	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	(૧૧૫૨) X ૪ = (૪૬૦૮)	૪૬૦૮		
		કુલ	૪	૬૮	૬		૭૦૧૬	૪	૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦ (૩૫૫૨) = (૧૪૦૩૨)	૨૭૮૮૮	

ચક્ષુદર્શનની ટી. ૧ :- અહીં (૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ અને ૧) એ ૮ બંધસ્થાનક હોય છે. લલ્લિ પર્યાપ્ત જીવોને ઇન્દ્રિય પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થયા બાદ અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં પણ કેટલાક આચાર્ય મહારાજ ચક્ષુદર્શન માને છે. તેમજ ઉત્તર શરીર બનાવનારને ઇન્દ્રિય પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થયા પહેલાં પણ મૂળ શરીરની અપેક્ષાએ ચક્ષુદર્શન હોય જ છે. તેથી વૈકલ્પિક તિર્યંક - મનુષ્ય અને આહારક મનુષ્ય આશ્રયી ૨૫ અને ૨૭ આ ૨ ઉદયસ્થાનો અને સામાન્યથી સર્વ જીવો આશ્રયી ૨૮ થી ૩૧ પર્યંતના ૪ એમ કુલ ૬ ઉદયસ્થાનકો હોય છે. ૭૦૭૭ ઉદયભાગા થાય છે.

એકો તેઇ૦ તેઇ૦ અને કેવલી ભગવંતને ચક્ષુદર્શન ન હોય માટે તેઓના ઉદયભાગા સંભવે નહીં.

પરંતુ કેટલાએક આચાર્ય મહારાજો સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત અવસ્થામાં જ ઉપયોગની અપેક્ષાએ ચક્ષુદર્શન માને છે. તેથી તેઓના મતે ૨૫ આદિ પ્રથમના ૩ ઉદયસ્થાન ઉત્તર શરીરની અપેક્ષાએ અને ૨૮ આદિ ૩ ઉદયસ્થાનો યથાસંભવ ઉત્તરશરીરની તેમજ મૂળ શરીરની ચારે ગતિના જીવોની અપેક્ષાએ ઘટે છે. તેથી આ મતે ૩૫૭૯ ઉદયભાગા થાય છે. બન્ને મતે ઉદયભાગા આગળના પેઇઝની ટી.માં લખ્યા છે. તેમાં જે () લખ્યા છે. તે બીજા મતે જાણવાં તથા સંવેધમાં પણ તે બીજા મતે જે ભાગા છે તે સત્તાસ્થાનના ખાનામાં બતાવ્યા છે.

ચક્ષુદર્શનના ઉદયભાગા

ઉદયસ્થાન→	૨૫	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	૩૧	કુલ								
ચઉચિન્દ્રિય	-	-	-	-	૨	-	૪	-	૬	(૪)ખૂ	૪	(૪)	૧૬	(૮)	
સામા. તિ.	-	-	-	-	૫૭૬	-	૧૧૫૨	-	૧૭૨૮	૧૧૫૨	૧૧૫૨	(૧૧૫૨)	૪૬૦૮	(૨૩૦૪)	ખૂ
વે. તિર્યંક	૮	(૮)	૮	(૮)	૧૬	(૧૬)	૧૬	(૧૬)	૮	(૮)	-	-	૫૬	(૫૬)	
સામા. મનુ.	-	-	-	-	૫૭૬	-	૫૭૬	-	૧૧૫૨	(૧૧૫૨)	-	-	૨૩૦૪	(૧૧૫૨)	સ્વર
વે. મનુ.	૮	(૮)	૮	(૮)	૮	(૮)	૮	(૮)	૧	(૧)	-	-	૩૫	(૩૫)	
આહાર. મનુ.	૧	(૧)	૧	(૧)	૨	(૨)	૨	(૨)	૧	(૧)	-	-	૭	(૭)	વાળા
દેવ	-	-	૮	-	૧૬	-	૧૬	ખૂ(૮)	૮	(૮)	-	-	૪૮	(૧૬)	જાણવાં
નારક	-	-	૧	-	૧	-	૧	(૧)	-	-	-	-	૩	(૧)	
કુલ	૧૭	↑	૨૬		૧૧૮૮		૧૭૬૬		૨૮૦૪		૧૧૫૬	←	૭૦૭૭	↑	↑
		(૧૭)	(૨૬)		(૧૧૮૮)		(૧૭૬૬)		(૨૮૦૪)		(૧૧૫૬)		(૭૦૭૭)	(૩૫૬૯)	

ચક્ષુદર્શન બે ઉદયસ્થાન પછી જ સંભવે અને ત્યારે તેઇ૦ વાયુ માંથી ઉદ્ભવના કરીને આવેલાને ચઉચિન્દ્રિય વિગેરેને મનુ.૦ દિકનો બંધ થઇ જાય. તેથી અવશ્ય સત્તામાં હોય તેથી ૭૮ની સત્તા ન સંભવે. અને ૯-૮ ની સત્તા ૧૪મા ગુણઠાણે હોવાથી ન સંભવે તેથી બાકીના ૯ સત્તાસ્થાન સંભવે.

ટી. ૨ વે. મનુ.૦ ના ઉદયોતવાળા ૩, આહાર. મનુ.૦ ના ૭, દેવના -૪૮ નારકીના-૩ = ૬૧ ઉદયભાગા વિના ઉપર જણાવેલ ૭૦૧૬ ઉદયભાગા અને અન્યમતે (૩૫૫૨) ઉદયભાગા સંભવે.

નં. ૨	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકી	કુલ સેતા સ્થાન	
૨	૨	તિર્યચ પ્રાયો ૨૪ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૭૦૬૪ (૩૫૬૮) ^૩ અન્યમતે								
		તિર્યચ બાદએકે	૨૫,૨૬ =૨	૨૪	૨૫થી ૩૧=૬	૬૮ બંધભાગા ની જેમ	૭૦૧૬	૪	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦ (૩૫૫૨)=(૧૪૦૩૨) (૬૮ બંધભાગા પ્રમાણે)	૨૭૮૮૮
					૨૭	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૯	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮ (૮)X૨=(૧૬)	૩૨
			૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮ (૮)X૨=(૧૬)	૧૬		
		કુલ	૨	૨૪	૬		૭૦૬૪	૪	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦ (૩૫૬૮)=(૧૪૦૬૪)	૨૭૯૮૪
૩	૨	પંચેન્દ્રિય તિર્યચ પ્રાયો - ૯૨૧૬ બંધભાગાનો સંવેધ :- ૭૦૬૭ (૩૫૬૯)								
		પંચેન્દ્રિય તિર્યચ	૨૯	૪૬૦૮	૨૫થી ૩૧=૬	૨૪ બંધભાગા જેમ	૭૦૬૪	૪	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦ (૩૫૬૯)=(૧૪૦૬૪) (૨૪ બંધભાગા પ્રમાણે)	૨૭૯૮૪
					૨૭	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૮	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૯	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮ (૧)X૨=(૨)	૨
		કુલ	૨	૯૨૧૬	૩		૭૦૬૭	૪	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦ (૩૫૬૯)=(૧૪૦૬૬)	૨૭૯૯૦
૪	૧	મનુષ્ય પ્રાયો ૨૯ના બંધે ૪૬૦૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૭૦૬૭								
		મનુષ્ય	૨૯	૪૬૦૮	૨૫થી ૩૧=૬	૨૪ બંધભાગા પ્રમાણે	૭૦૬૪	૪	૯૨,૮૮,૮૬,૮૦ (૩૫૬૯)=(૧૪૦૬૪)	૨૭૯૮૪
					૨૭	નારકી	૧	૩	૯૨-૮૮-૮૮	૩
					૨૮	નારકી	૧	૩	૯૨-૮૮-૮૮	૩
					૨૯	નારકી	૧	૩	૯૨-૮૮-૮૮ (૧)X૩=(૩)	૩
		કુલ	૧	૪૬૦૮	૨૫થી ૩૧=૬		૭૦૬૭	૫	૯૨-૮૮-૮૮,૮૬ (૩૫૬૯)=(૧૪૦૬૭)	૨૭૯૯૩
૫	૩૦	મનુષ્ય પ્રાયો ૩૦ના બંધે ૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૫૧								
		મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૭	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૮	૧૬
					૨૭	નારકી	૧X	૧	૮૮	૧
					૨૮	દેવ	૧૬X	૨	૯૩-૮૮	૩૨
					૨૮	નારકી	૧X	૧	૮૮	૧
					૨૯	દેવ	૧૬X	૨	૯૩-૮૮ (૮)X૨=(૧૬)	૩૨
					૨૯	નારકી	૧X	૧	૮૮ (૧)X૧=(૧)	૧
		કુલ	૧	૮	૪		૫૧	૨	૯૩-૮૮ (૧૭)=(૩૩)	૯૯
૬	૨૮	દેવ પ્રાયો ૨૮ના બંધે ૮ બંધભાગાનો સંવેધ ઉદયભાગા - ૭૦૧૦ (૪૭૩૮) (૩૫૫૪) ^૪								
		દેવ	૨૮	૮	૨૫	વૈં તિં	૮X	૨	૯૨-૮૮ (૮)X૨=(૧૬)	૧૬
					૨૫	વૈં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮ (૮)X૨=(૧૬)	૧૬
					૨૫	આહી મનું	૧X	૧	૯૨ (૧)X૧=(૧)	૧

ટી. ૩ ૬૮ બંધભાગાના સંવેધમાં જણાવેલ ૭૦૧૬ + ૪૮ દેવના = કુલ ૭૦૬૪ ઉદયભાગા અને અન્યમતે (૩૫૬૮) ઉદયભાગા થાય છે.

ટી. ૪ ટી. નં. ૧ માં જણાવેલ ૭૦૭૭માંથી ચઉ-૧૬, દેવના-૪૮ અને નારકીના-૩ એ પ્રમાણે ૬૭ ઉદયભાગા વિના બાકીના ૭૦૧૦ ઉદયભાગા સંભવે તે આ પ્રમાણે સાં તિં ના ૪૬૦૮, વૈં તિં ના ૫૬, સાં મનું ના ૨૩૦૪, વૈં મનું ૩૫, આહી મનું ના ૭ = કુલ ૭૦૧૦ ઉદયભાગા જણાવ્યાં. અન્યમતે ૩૫૫૪ ઉદયભાગા જણાવ્યાં. જો કે અહીં સંખ્યાત વર્ષવાળા તિર્યચને અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં સમ્યક્ત્વ ન હોય તેમ માનીએ તો યુગલ તિર્યચ ના જ અપર્યાપ્તાવસ્થાના ભાગા ગણીએ તો ૪૬૦૮ ના બદલે ૨૩૩૬ ભાગા ઘટે તેથી કુલ ૪૭૩૮ ઉદયભાગા જણાવ્યાં. જ્યાં જુદા જુદા ભાગા છે તે ક્યા જીવના ખાનામાં () માં બતાવેલ છે. ૩૫૫૪ ઉદયભાગા સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તના જણાવ્યાં.

રૂ.નં.	મા ગોણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાંગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના?	કેટલાં ઉદય ભાંગા?	સત્તાસ્થાનકો	અન્યમતે	કુલ સત્તા સ્થાન					
૪૧	શુ				૨૭	વૅ તિૅ	૮X	૨	૯૨-૮૮ (૮) X ૨ = (૧૬)	૧૬					
					૨૭	વૅ મનુૅ	૮X	૨	૯૨-૮૮ (૮) X ૨ = (૧૬)	૧૬					
					૨૭	આહાૅ મનુૅ	૧X	૧	૯૨ (૧) X ૧ = (૧)	૧					
					૨૮	સાૅ તિૅ(૮)	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨					
					૨૮	વૅ તિૅ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮ (૧૬) X ૨ = (૩૨)	૩૨					
					૨૮	સામાૅ મનુૅ	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨					
					૨૮	વૅ મનુૅ	૮X	૨	૯૨-૮૮ (૮) X ૨ = (૧૬)	૧૬					
					૨૮	આહાૅ મનુૅ	૨X	૧	૯૨ (૨) X ૧ = (૨)	૨					
					૨૯	સાૅ તિૅ(૧૬)	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪					
					૨૯	વૅ તિૅ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮ (૧૬) X ૨ = (૩૨)	૩૨					
					૨૯	સામાૅ મનુૅ	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨					
					૨૯	વૅ મનુૅ	૮X	૨	૯૨-૮૮ (૮) X ૨ = (૧૬)	૧૬					
					૨૯	આહાૅ મનુૅ	૨X	૧	૯૨ (૨) X ૧ = (૨)	૨					
					૩૦	સાૅ તિૅ(૮)	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨					
					સ્વરવાણા	૩૦	સાૅ તિૅ(૮)	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬ (૧૧૫૨) X ૩ = (૩૪૫૬)	૩૪૫૬				
					૬					૩૦	વૅ તિૅ	૮X	૨	૯૨-૮૮ (૮) X ૨ = (૧૬)	૧૬
										૩૦	સામાૅ મનુૅ	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮ (૧૧૫૨) X ૨ = (૨૩૦૪)	૨૩૦૪
										૩૦	વૅ મનુૅ	૧X	૨	૯૨-૮૮ (૧) X ૨ = (૨)	૨
										૩૦	આહાૅ મનુૅ	૧X	૧	૯૨ (૧) X ૧ = (૧)	૧
										૩૧	સાૅ તિૅ	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬ (૧૧૫૨) X ૩ = (૩૪૫૬)	૩૪૫૬
કુલ				૬		૭૦૧૦ (૪૭૩૯)	૩	૯૨-૮૮-૮૬ (૩૫૫૪) = (૧૦૫૫૭)	૧૭૪૬૯						
દેવ પ્રાયો. ૨૮ના બંધ ૮ બંધભાંગાનો સંવેષ :- ઉદયભાંગા - ૨૩૪૬ (૧૧૯૪) અન્યમતે															
૪૧	દી				૨૫	વૅ મનુૅ	૮X	૨	૯૩-૮૯ (૮) X ૨ = (૧૬)	૧૬					
					૨૫	આહાૅ મનુૅ	૧X	૧	૯૩ (૧) X ૧ = (૧)	૧					
					૨૭	વૅ મનુૅ	૮X	૨	૯૩-૮૯ (૮) X ૨ = (૧૬)	૧૬					
					૨૭	આહાૅ મનુૅ	૧X	૧	૯૩ (૧) X ૧ = (૧)	૧					
					૨૮	સામાૅ મનુૅ (૧)	૫૭૬X	૨	૯૩-૮૯	૧૧૫૨					
					૨૮	વૅ મનુૅ	૮X	૨	૯૩-૮૯ (૮) X ૨ = (૧૬)	૧૬					
					૨૮	આહાૅ મનુૅ	૨X	૧	૯૩ (૨) X ૧ = (૨)	૨					
					૨૯	સામાૅ મનુૅ (૧)	૫૭૬X	૨	૯૩-૮૯	૧૧૫૨					
					૨૯	વૅ મનુૅ	૮X	૨	૯૩-૮૯ (૮) X ૨ = (૧૬)	૧૬					
					૨૯	આહાૅ મનુૅ	૨X	૧	૯૩ (૨) X ૧ = (૨)	૨					
					૩૦	સામાૅ (૧૯૨)	૧૧૫૨X	૨	૯૩-૮૯ (૧૧૫૨) X ૨ = (૨૩૦૪)	૨૩૦૪					
					૩૦	વૅ મનુૅ	૧X	૨	૯૩-૮૯ (૧) X ૨ = (૨)	૨					
					૩૦	આહાૅ મનુૅ	૧X	૧	૯૩ (૧) X ૧ = (૧)	૧					
				૧		૨૩૪૬ (૨૩૬)	૨	૯૩-૮૯(૧૧૯૪) = (૨૩૮૧)	૪૬૮૫						

ટી. ૫ દેવ પ્રાયો. ૨૮ના બંધક ફક્ત મનુષ્યો જ છે. તેથી સામા. મનુ. ના ૨૩૦૪, વૅ મનુ. ના ૩૫ અને આહા. મનુ. ના ૭ એ પ્રમાણે કુલ ૨૩૪૬ ઉદયભાંગા સંભવે. અન્યમતે ૧૧૯૪ ઉદયભાંગા થાય. સંખ્યાત વર્ષના આયુષ્યવાણા મનુષ્યો તે ભવમાં તીર્થકર થનારને દેવ પ્રાયો. ૨૮નો બંધ હોય તેઓને શુભપ્રકૃતિઓનો જ ઉદય હોય તેથી સામા. મનુ. ના ૨૩૦૪ ના બદલે ૧૯૪ ઉદયભાંગા ઘટે તે પ્રમાણે કુલ ૨૩૬ ભાંગા ઘટે જે ક્યા જીવના ખાનામાં () માં બતાવેલ છે.

નંબર	માર્ગશા	પ્રાયોગ્ય	બંધસ્થાન	બંધભાંગા	ઉદયસ્થાન	ક્યાજીવના?	કેટલાંઉદયભાંગા?	સત્તાસ્થાનકો	કુલસત્તાસ્થાન
૪૧	શુદ્ધદર્શન	દેવ	૩૦	૧	૨૯,૩૦ =૨	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧ ૯૨ (૧૪૮) = (૧૪૮) (પે.નં. ૪૪૧)	૧૪૮
		દેવ	૩૧	૧	૨૯,૩૦ =૨	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧ ૯૩ (૧૪૮) = (૧૪૮) (પે.નં. ૪૪૨)	૧૪૮
		અપ્રાયોગ્ય	૧	૧	૩૦ =૧	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૭૨	૮ ૯૩ આદિ (૭૨) = (૩૩૮)	૨૪૩ ૩૩૮
		નરક	૨૮	૧	૨૫થી ૩૧=૬	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૩૫૪૪	૪ (પે.નં. ૪૪૩)	૧૧૬૯૬
		અબંધ	૦	૦	૩૦	મતિજ્ઞાન પ્રમાણે	૭૨	૮ ૯૩ આદિ ૮	૨૪૨
૪૨	અવિદ્યે	તિર્યચ એકેંઆદિ	૨૩આદિ ૪	૬૮	૨૧થી ૩૧=૯	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૦૪	૫ કાયયોગ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૫૩)	૩૦૯૭૨
		બાદર એકેં	૨૫,૨૬ =૨	૨૪	૨૧થી ૩૧=૯	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૬૮	૫ કાયયોગ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૫૩)	૩૧૧૦૦
		પંચે તિર્યચ	૨૯,૩૦ =૨	૯૨૧૬	૨૧થી ૩૧=૯	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૭૩	૫ કાયયોગ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૫૪)	૩૧૧૧૦
	અવિદ્યે	અપર્યાં મનુષ્ય	૨૫	૧	૨૧થી ૩૧=૯	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૦૧	૪ કાયયોગ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૫૪)	૩૦૬૨૮
		મનુષ્ય	૨૯	૪૬૦૮	૨૧થી ૩૧=૯	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૭૦	૫ કાયયોગ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૫૪)	૩૦૭૭૧
	શુદ્ધ	મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧થી ૩૦=૬	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૬૯	૨ પંચે જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૩૮)	૧૩૩
		દેવ	૨૮	૮	૨૧થી ૩૧=૯	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૭૬૦૨	૩ પંચે જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૩૮ થી ૪૪૦)	૧૮૬૫૩
	દર્શન	દેવ	૨૯	૮	૨૧થી ૩૧=૭	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૨૬૪૨ (૨૩૮)	૨ પંચે જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૦-૪૪૧)	૫૨૭૭ (૪૬૯)
		દેવ	૩૦	૧	૨૯,૩૦ =૨	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧ પંચે જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૧)	૧૪૮
		દેવ	૩૧	૧	૨૯,૩૦ =૨	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧ પંચે જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૨)	૧૪૮
		અપ્રાયોગ્ય	૧	૧	૩૦=૧	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૭૨	૮ પંચે જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૨)	૩૩૮ ૨૪૨
		નરક	૨૮	૧	૨૫થી ૩૧=૬	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૩૫૪૪	૪ પંચે જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૪૩)	૧૧૬૯૬
	અવિદ્યે	અબંધ	૦	૦	૩૦=૧	મતિજ્ઞાન પ્રમાણે	૭૨	૮ ૯૩આદિ મતિજ્ઞાન પ્રમાણે (પે. નં. ૪૬૧)	૨૪૨
મનુષ્ય		૨૯	૮	૨૧થી ૩૦=૬	અવિજ્ઞાન પ્રમાણે	૬૯	૨ ૯૨-૮૮ અવિજ્ઞાન પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૬૧)	૧૩૮	
મનુષ્ય		૩૦	૮	૨૧થી ૩૦=૬	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૬૯	૨ ૯૩-૮૮ પંચે જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૩૮)	૧૩૩	
૪૩	દર્શન	દેવ	૨૮	૮	૨૧થી ૩૦=૯	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૭૬૦૨	૨ ૯૨-૮૮ પંચે જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૩૮ થી ૪૪૦)	૧૫૧૯૭

અવિદ્યેદર્શનની ટી. ૧ :- કેવલી ભગવંત સિવાય અવિદ્યેદર્શન સર્વ જીવોને હોવાથી (૨૩,૨૫,૨૬,૨૮,૨૯,૩૦,૩૧ અને ૧) એ ૮ બંધસ્થાનકના ૧૩,૯૪૫ બંધભાંગા હોય છે. કેવલી ભગવંતને સંભવતાં ૨૦,૯,૮ ઉદયસ્થાન સિવાય (૨૧,૨૪થી૩૧) એ ૯ ઉદયસ્થાન અને કેવલી ભગવંતના ૮ ભાંગા વિના ૭૭૮૩ ઉદયભાંગા સંભવે છે. કેવલી ભગવંતના ૮,૯ સિવાયના (૯૩,૯૨,૮૯,૮૮,૮૬,૮૦,૭૯,૭૮,૭૬ અને ૭૫) એ ૧૦ સત્તાસ્થાનકો હોય છે.

અવિદ્યેદર્શનની ટી. ૧ :- અવિદ્યેદર્શન માર્ગશાના સંવેધ મતિ-શ્રુત-અવિજ્ઞાન માર્ગશા જુઓ (પે.નં. ૪૬૧)

ટી. ૨ મતિ-શ્રુત-અવિજ્ઞાનની ટી. નં. ૨ જુઓ

નંબર	માર્ગણ	પ્રાયોગ્ય	બંધસ્થાન	બંધભાંગા	ઉદયસ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદયભાંગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તાસ્થાન	
૪૩	અવધિદર્શન	દેવ	૨૯	૮	૨૧થી ૩૦=૭	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૨૬૪૨ (૨૩૮)	૨	૯૩-૮૯ પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૦-૪૪૧)	૫૨૭૭ (૪૬૯)
		દેવ	૩૦	૧	૨૯, ૩૦ = ૨	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	૯૨ પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૧)	૧૪૮
		દેવ	૩૧	૧	૨૯, ૩૦ = ૨	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	૯૩ પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૨)	૧૪૮
		અપ્રાયોગ્ય	૧	૧	૩૦ = ૧	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૭૨	૮	૯૩ આદિ પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૨)	૩૩૮ ૨૪૨
		અબંધ	૦	૦	૩૦ = ૧	અવધિજ્ઞાન પ્રમાણે	૭૨	૮	૯૩ આદિ - ૮ (પે. નં. ૪૬૧)	૨૪૨
૪૪	કેવલદર્શન	અબંધ	-	-	૨૦થી ૯=૧૦	કેવલજ્ઞાન પ્રમાણે	૬૨	૬	કેવલજ્ઞાન પ્રમાણે (પે. નં. ૪૬૩)	૧૨૬

ઇતિ લ્હી દર્શન માર્ગણા વિષે નામકર્મનો સંવેધ સમાપ્ત

- : અથ ૧૦મી લેશ્યા માર્ગણા વિષે નામકર્મનો સંવેધ :-

૪૫	કૃષ્ણા	તિર્યચ એકે૦ આદિ	૨૩ આદિ ૪	૬૮	૨૧થી ૩૧=૯	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૦૪	૫	કાયયોગ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૫૩)	૩૦૯૭૨
૪૬	નીલ	બાદર એકે૦	૨૫, ૨૬ = ૨	૨૪	૨૧થી ૩૧=૯	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૬૮	૫	કાયયોગ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૫૩)	૩૧૧૦૦
૪૭	કાપોત લેશ્યા	પંચે૦ તિર્યચ	૨૯, ૩૦ = ૨	૯૨૧૬	૨૧થી ૩૧=૯	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૭૩	૫	કાયયોગ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૫૪)	૩૧૧૧૦

કૃષ્ણા-નીલ-કાપોત લેશ્યાની ટી. ૧ :- અહીં ૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯ અને ૩૦ એ ૬ બંધસ્થાનક હોય છે. તથા દેવ પ્રાયો ૩૦-૩૧ના બંધનો ૧+૧ અને અપ્રાયો ૧ના બંધનો ૧ = ૩ બંધભાંગા વિના બાકીના ૧૩૯૪૨ બંધભાંગા સંભવે છે.

કૃષ્ણાદિક પ્રથમની ૩ લેશ્યા ભવનપતિ અને વ્યંતર દેવોમાં હોય છે. પરંતુ જ્યોતિષ આદિ ઉપરના દેવોમાં હોતી નથી. અને ભવનપતિ તથા વ્યંતરો જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦નો બંધ કરતા નથી. તેથી દેવોની અપેક્ષાએ આ ત્રણ લેશ્યામાં જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધના ૮ ભાંગા ઘટી શકતા નથી. પરંતુ પ્રથમની ૩ નરકના નારકો જિનનામ સહિત ૩૦ પ્રકૃતિ બાંધે છે. પણ તેઓને કાપોત અને નીલ લેશ્યા જ હોય છે. તેથી નારકની અપેક્ષાએ આ ૨ લેશ્યામાં જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્યના બંધના ૮ ભાંગા ઘટી શકે. પરંતુ કૃષ્ણા લેશ્યા પાંચમી વિગેરે નરકમાં જ હોય છે. અને તેઓ જિનનામ સહિત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦નો બંધ કરતા નથી. તેથી કૃષ્ણા લેશ્યામાં તો આ ૮ ભાંગા ન ઘટે, છતાં કેટલાએક આચાર્ય ભગવંતના મતે ભવનપતિ અને વ્યંતરોમાં પણ જિનનામ કર્મનો બંધ હોય છે. તેથી તે મતે અથવા તો દેવો તથા નારકોને દ્રવ્ય લેશ્યા ભવપર્યંત અવસ્થિત હોવા છતાં છએ ભાવ લેશ્યાનું પરાવર્તન હોય છે. તે અપેક્ષાએ ત્રણ લેશ્યામાં જિનનામ સહિત ૩૦ના બંધના ૮ ભાંગા ઘટી શકે. અને જો આ અપેક્ષા ન લઇએ તો કૃષ્ણા-લેશ્યામાં આ ૮ ભાંગા બાદ કરતાં શેષ ૧૩૯૩૪ બંધભાંગા ઘટે.

કેવલી ભગવંતને સંભવતાં ૨૦, ૯, ૮ એ ૩ ઉદયસ્થાન સિવાય (૨૧, ૨૪ થી ૩૧) = ૯ ઉદયસ્થાનક હોય છે. કેવલી ભગવંતના ૮ ઉદયભાંગા વિના બાકીના ૭૭૮૩ ઉદયભાંગા સંભવે. કહેવાનું તાત્પર્ય એ છે કે જેણે સર્વવિરતિ પ્રાપ્ત કરેલ છે. એને પરાવર્તમાન ભાવથી કૃષ્ણાદિ ૩ લેશ્યા સ્વીકારવામાં આવે તો ૬ ગુણસ્થાનક અશુભ લેશ્યામાં સંભવાથી આહારક મનુષ્યના-૭ અને વૈ૦ મનુ૦ના ઉદ્યોતવાળા-૩ એમ ૧૦ સહિત ૭૭૮૩ ઉદયભાંગા સંભવે. નહિ તો એ ૧૦ વિના ૭૭૭૩ ઉદયભાંગા સંભવે. (યંત્રમાં સંવેધ ભાવ લેશ્યા અપેક્ષાએ જણાવેલ છે.)

શ્રેણિના સત્તાસ્થાન અહીં સંભવે નહીં તેથી ૯૩-૯૨-૮૯-૮૮-૮૬-૮૦ અને ૭૮ એ ૭ સત્તાસ્થાન સંભવે. અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ મનુષ્યને પણ છ લેશ્યાનું પરાવર્તન હોવાથી આ લેશ્યામાં ૮૩નું સત્તાસ્થાન માનવામાં કોઈ હરકત નથી.

પ્રશ્ન :- કૃષ્ણાલેશ્યામાં જિનનામનો બંધ કઈ રીતે ઘટે ?

ઉત્તર :- અહીં જિનનામ સહિતના બંધસ્થાનક બે છે. દેવ પ્રા૦ ૨૯નો અને મનુ૦ પ્રા૦ ૩૦નો તેમાં મનુ૦ પ્રા૦ ૩૦ નો બંધ દેવ નારકી કરે છે. દેવ અને નારકીને દ્રવ્ય લેશ્યા ભવપર્યંત અવસ્થિત હોય છે. પરંતુ ભાવની અપેક્ષાએ ૬ લેશ્યા હોય છે. બૃહત્ સંગ્રહણીમાં કહ્યું છે કે " ભાવપરાવર્તીય પુણ ણસિ હૃતિ છ લેસા" માટે નારકને ભાવથી કૃષ્ણાલેશ્યાવાળાને જિનનામ સહિતનો મનુ૦ પ્રા૦ ૩૦નો બંધ ઘટી શકે છે.

દેવ પ્રા૦ ૨૯નો બંધ મનુષ્યો કરે છે. અને મનુષ્યોને છ એ લેશ્યાઓ હોય છે. વળી, જિનનામનો બંધ ચોથા ગુણકાણથી માનેલો છે અને કૃષ્ણાલેશ્યા પણ ૪ થા ગુણકાણ માનેલી છે. વળી કૃષ્ણાલેશ્યાએ જિનનામનો બંધ ન હોય એવો નિષેધ ક્યાંય કહ્યો નથી માટે કૃષ્ણા લેશ્યાએ દેવ પ્રા૦ ૨૯નો બંધ પણ ઘટી શકે છે. નરકમાં જતી વખતે અને નરકમાંથી નીકળતી વખતે શ્રેણિકાદિની જેમ કૃષ્ણાદિ અશુભ લેશ્યાનો સંભવ છે. તેથી જિનનામ બાંધેલાને અશુભ લેશ્યાએ પણ જિનનામનો બંધ સંભવે.

નંબર	ભાગ	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગ	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગ ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
૪૫	કૃષ્ણ	અપર્યાં મનુ	૨૫	૧	૨૧થી ૩૧=૯	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૦૧	૪	કાયયોગ પ્રમાણે (પે. નં. ૪૫૪)	૩૦૬૨૮
		મનુષ્ય	૨૮	૪૬૦૮	૨૧થી ૩૧=૯	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૭૦	૪	કાયયોગ પ્રમાણે(પે.નં. - ૪૫૪)	૩૦૭૭૧
૪૬	નીલ	મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧થી ૩૦=૬	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૬૯	૨	પંચે જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. ૪૩૮)	૧૩૩
		દેવ	૨૮	૮	૨૧થી ૩૧=૯	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૭૬૦૨	૩	પંચે જાતિ પ્રમાણે (દકા ગુણની વિવક્ષાએ)	૧૮૬૫૩
૪૭	કાપોત	દેવ	૨૮	૮	૨૧થી ૩૧=૯	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૭૫૯૨ ^૨	૩	" (૪થા ગુણની વિવક્ષાએ) (પે. નં. - ૪૩૮)	૧૮૬૪૦ ^૨
					૨૧થી ૩૦=૭	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૨૬૪૨ (૨૩૮)	૨	૯૩, ૮૯, પંચે જાતિ પ્રમાણે (દકા ગુણ ની વિવક્ષાએ)	૫૨૭૭ ૪૬૯
		૨૧થી ૩૦=૭	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૨૬૩૨ ^૨ (૨૨૮)	૨	૪થા ગુણની વિવક્ષાઓ (પે.નં. - ૪૪૦-૪૪૧)	૫૨૬૪ ૪૫૬			
	નરક	૨૮	૧	૨૫થી ૩૧=૬	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૩૫૪૪	૪	૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૬-પંચે જાતિ પ્રમાણે(પે. નં. ૪૪૨)	૧૧૬૯૬	

પંડિતજી અમૃતલાલ પુરુષોત્તમદાસજીનો ૧ થી ૬ કર્મગ્રંથ સાર્થની પુસ્તિકામાં તથા સપ્તતિકામાં દ્રવ્યલેશ્યાની અપેક્ષાએ સંવેધ જણાવેલ છે. તેથી નીચે પ્રમાણે કેરકાર જણાવેલ છે.

"અહીં ૫-૬ અને ૭મી નારકીને વિષે કૃષ્ણલેશ્યા ૩-૪-૫ મી નારકીને વિષે નીલલેશ્યા અને ૧-૨-૩ નારકીને વિષે કાપોતલેશ્યા હોય છે. એ અપેક્ષાએ જણાવાય છે કે કૃષ્ણલેશ્યાવાળા મનુ ૩૦ પ્રાં ૩૦નો બંધ ન કરે કારણ કે જિનનામ સહિત મનુ પ્રાયો ૩૦નો બંધ વૈમાનિક દેવ અને ૧ થી ૩ નારકીના નારકો કરે અને તેઓને કૃષ્ણ લેશ્યાનો સંભવ નથી. તેથી કૃષ્ણ લેશ્યાએ મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધના ૮ બંધભાગ પછા ન સંભવે તેથી ૧૩૯૩૪ બંધભાગ કૃષ્ણલેશ્યા માર્ગશાએ સંભવે. એવી રીતે નીલ લેશ્યા માર્ગશામાં પણ. દ્રવ્યલેશ્યાની અપેક્ષાએ ઉદયભાગ ચાર ગુણ ની વિવક્ષાએ ૭૭૭૩ અને છ ગુણ ની અપેક્ષાએ ૭૭૮૩ સંભવે, સત્તાસ્થાન તો ભાવલેશ્યાની અપેક્ષાની જેમ ૯૩ વિ ૭ ઘટે.

સંવેધ આ પ્રમાણે.... કૃષ્ણલેશ્યા માર્ગશાએ મનુ પ્રાયો ૨૮ના બંધના ૪૬૦૮ બંધભાગના સંવેધમાં નારકીના ૫, ઉદયભાગે ૯૨, ૮૮ બંધ સત્તાસ્થાન જાણવાં. ૮૯ની સત્તા ન સંભવે. કારણ કે જિનનામની સત્તાવાળો ૧થી ૩ નારકીમાં જ ઉત્પન્ન થાય છે. અને ત્યાં કૃષ્ણલેશ્યાનો સંભવ નથી.

કૃષ્ણલેશ્યા માર્ગશાએ નરક પ્રાયો ૨૮ના બંધના ૧ બંધભાગના સંવેધમાં પણ મનુષ્યના ૧૧૫૨ ઉદયભાગે ૯૨, ૮૮, ૮૬ એ ત્રણ સત્તાસ્થાન સંભવે. ૮૯નું સત્તાસ્થાન ન સંભવે. કારણ કે જિનનામની સત્તાવાળા મનુષ્યને નરક પ્રાયો ૨૮નો બંધ છેલ્લા અંતર્મુદૂર્તમાં સંભવે અને "જે લેશ્યાએ મરે તે લેશ્યાએ ઉત્પન્ન થાય" એ નિયમથી પ્રથમની ત્રણ નારકીમાં કૃષ્ણલેશ્યાનો અભાવ હોવાથી છેલ્લા અંતર્મુદૂર્તમાં જિનનામની સત્તાવાળાને કૃષ્ણ લેશ્યા સંભવે નહીં. તેથી ૮૯નું સત્તાસ્થાન ન ઘટે.

કાપોત લેશ્યા માર્ગશાએ દ્રવ્યલેશ્યાની અપેક્ષાએ મનુ પ્રાયો ૩૦ના બંધના ૮ બંધભાગના સંવેધમાં નારકીના ૫ ઉદયભાગે જ સંભવે. દેવના ૬૪ ઉદયભાગ ન સંભવે કારણ કે મનુષ્ય પ્રાયો-૩૦નો જિનનામ સહિત બંધ વૈમાનિક દેવો જ કરે અને તેઓને કાપોત લેશ્યાનો અભાવ છે. માટે દેવના ઉદયભાગ સંભવે નહીં. નારકીને તો ૩૭ નરકમાં કાપોત લેશ્યાનો સંભવ છે. અને ત્યાંથી નીકળીને તીર્થંકર થાય છે. માટે સંભવે.

તેથી મનુ ૩૦ પ્રાં ૩૦ના બંધમાં નારકીના જ પાંચ ઉદયભાગનો સંવેધ જાણવો અને સત્તા ૮૯ની જ ઘટે. બાકીના સર્વ બંધસ્થાનકનો સંવેધ ભાવલેશ્યાની અપેક્ષાએ કહેલા સંવેધ પ્રમાણે જાણવો.

મહેસાણાવાળા ૫-૬ કર્મગ્રંથ સાર્થના પુસ્તકમાં કૃષ્ણ-નીલ-કાપોત લેશ્યા માર્ગશાએ ૧૩૯૪૨ બંધભાગ કહ્યા છે. તેથી દેવ પ્રાં ૨૮નો બંધ અને મનુ ૩૦ પ્રાં ૩૦નો બંધ જે જિનનામ સહિત છે તે ગણ્યો છે. તેથી ૯૩નું સત્તાસ્થાન મનુષ્ય અને દેવના ઉદયભાગે ઘટે છે તે કલ્પુ નથી. તેનું શું કારણ તે ખ્યાલ આવતો નથી.

ટી. ૨ અહીં દેવ પ્રાયો ૨૮-૨૯ બંધના સંવેધમાં ૪થા ગુણ ની વિવક્ષાએ આહાં મનુના ૭ અને વૈ મનુના ઉદ્યોતવાળા ૩ = ૧૦ ઉદયભાગે બાદ કર્યા છે. તથા આહાં મનુ ૯૨નું અને વૈ મનુ ૯૨-૮૮ હોવાથી સત્તાસ્થાનમાંથી ૭ + ૬ = ૧૩ બાદ કર્યા છે.

નં ર	મા ગ ણ	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૯૨૪૦ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૭૬૬૦^૩										
૪૮	જો	બાંપયાંએકેં	૨૫	૮	૨૧	બાંપયાં એકેં	૨X	૨	૯૨-૮૮ ^૩	૪
		"	૨૬	૧૬	૨૧	સામાં તિર્યં	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
		પંચેં તિં	૨૯	૪૬૦૮	૨૧	સામાં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
		પંચેં તિં	૩૦	૪૬૦૮	૨૧	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૪	બાંપયાં એકેં	૨X	૨	૯૨-૮૮	૪
					૨૫	વેં તિર્યં	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	વેં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૬	સામાં મનું	૨૮૮X	૨	૯૨-૮૮	૫૭૬
					૨૬	સામાં તિર્યં	૨૮૮X	૨	૯૨-૮૮	૫૭૬
					૨૭	વેં તિર્યં	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	વેં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	સામાં તિર્યં	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
					૨૮	વેં તિર્યં	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૮	સામાં મનું	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
					૨૮	વેં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૯	સામાં તિર્યં	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪
					૨૯	વેં તિર્યં	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
			૨૯	સામાં મનું	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨		
			૨૯	વેં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬		
			૨૯	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨		
			૩૦	સામાં તિર્યં	૧૭૨૮X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ ^૪	૬૯૧૨		
			૩૦	વેં તિર્યં	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬		
			૩૦	સામાં મનું	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮		
			૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬		
			૩૧	સામાં તિર્યં	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮		
		કુલ	૪	૯૨૪૦	૯		૭૬૬૦	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૩૮૪

- ટી. ૧ આ લેશ્યાવાણાને ૧થી૭ ગુણસ્થાનક હોય છે. આ લેશ્યાવાણા જીવો નરક, વિકલેન્દ્રિય, સૂક્ષ્મ, અપર્યાપ્ત અને સાધારણ પ્રાયોગ્ય બંધ કરતા નથી. તેથી એકેં પ્રાયોં ૨૩ના બંધના -૪, એકેં પ્રાં ૨૫ના બંધના ૧૨ (બાદર પર્યાપ્ત ૮ વિના) વિકલેં પ્રાં ૫૧, નરક પ્રાં ૧, અપર્યાં તિર્યચ -મનુષ્ય ૨૫ના બંધનો ૧ + ૧ = ૨, અપ્રાયોગ્ય -૧ના બંધનો ૧ = કુલ ૭૧ બંધભાગા સંભવે નહીં. તેથી (૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧) ૬ બંધસ્થાનકના ૧૩૮૭૪ બંધભાગા સંભવે છે.
કેવલી ભગવંતને માત્ર શુકલ લેશ્યા જ હોવાથી તેઓને સંભવતાં ૨૦-૯-૮ એ ૩ વિના (૨૧, ૨૪ થી ૩૧) = ૯ ઉદયસ્થાનક સંભવે છે. બાદર પર્યાં એકેં ના ૨૧-૨૪ ના ઉદયના ૨+૨ = ૪ વિના એકેન્દ્રિયના ૩૮, વિકલેંના ૬૬, અપર્યાં તિર્યચ મનુષ્યના ૨+૨ = ૪ કેવલી ભગવંતના ૮ = કુલ ૧૧૬ ઉદયભાગા સંભવે નહીં. તેથી બાકીના ૭૬૭૫ ઉદયભાગા સંભવે છે. (અહીં નારકીના ૫ ઉદયભાગા ભાવલેશ્યા અપેક્ષાએ સંભવે છે.)
૭૮નું સત્તાસ્થાન મનું દ્વિકની ઉદ્વલના કરેલાને હોય છે. ત્યાં તેજો લેશ્યાનો સંભવ નથી. અને ૮૦, ૭૯, ૭૬, ૭૫, ૯ અને ૮ આ સત્તાસ્થાનો કપકશ્રેણિમાં જ સંભવતા હોવાથી અને ત્યાં તેજોલેશ્યાનો અભાવ હોવાથી સંભવે નહીં તેથી બાકીના ૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૬, ૮૦ એ છ સત્તાસ્થાનો સંભવે છે.
- ટી. ૨ ટી.નં. ૧ માં કહેલા ૭૬૭૫માંથી આહાં મનું ના ૭, અને વેં મનુંના ઉદ્યોતવાણા -૩, નારકીના -૫ ઉદયભાગા વિના બાકીના ૭૬૬૦ ઉદયભાગા સંભવે છે.
- ટી. ૩ તેજો લેશ્યાવાણા ઇશાન સુધીના દેવો કાળ કરી બાદર પર્યાપ્ત પૃથ્વીકાય અપૃકાય અને પ્રત્યેક વનસ્પતિકાયમાં ઉત્પન્ન થાય છે. તેથી તે અપેક્ષાએ એકેન્દ્રિયના ૨૧ના ઉદયના બાદર પર્યાપ્તના યશ - અયશ સાથેના ૨ અને ૨૪ના ઉદયના પ્રત્યેક સાથેના આ જ ૨ એમ ૪ આ એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૪ ઉદયભાગામાં ઉત્પત્તિની શરૂઆતમાં તેજોલેશ્યા સંભવે છે.
- ટી. ૪ એકેં પ્રાયોં ૨૫, ૨૬ તિર્યચ પ્રાં ૨૯, ૩૦ અને મનું પ્રાં ૨૯નું બંધસ્થાન બાંધતી વખતે પર્યા મનું ને ૩૦ના ઉદયે અને પર્યાં તિર્યચને ૩૦-૩૧ ના ઉદયે ૮૬-૮૦નું સત્તાસ્થાન અપેક્ષાએ ઘટી શકે. કારણ કે એકેન્દ્રિય કે વિકલેન્દ્રિયમાંથી ૮૬, ૮૦ની સત્તા લઇને આવેલાને પર્યાપ્તા થતાની સાથે તેજો લેશ્યા આવે તો તે વખતે ઉપરના બંધસ્થાનોનો બંધ ચાલુ હોય તેજો લેશ્યા હોય તેથી ૮૬, ૮૦ ની સત્તા પણ હોય. (પછી અંતર્મુહૂર્ત ગયા બાદ પણ તેજોલેશ્યા રહે તો દેવ પ્રાં બંધ કરે એટલે પછી ૮૦, ૮૬ની સત્તા ન ઘટે.)

નં બ ર	મા ગ ણ	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકી	કુલ સત્તા સ્થાન	
તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૯૨૪૦ બંધભાગાનો સંબંધ :- ઉદયભાગા - ૭૬૬૦ ^૨										
૧	બાંપર્ચાં એકે	૨૫	૮	૨૧	બાંપર્ચાં એકે	૨X	૨	૯૨-૮૮ ^૩	૪	
	"	૨૬	૧૬	૨૧	સામાં તિર્યં	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
	પંચેં તિં	૨૮	૪૬૦૮	૨૧	સામાં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
	પંચેં તિં	૩૦	૪૬૦૮	૨૧	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
૪૮	જો				૨૪	બાંપર્ચાં એકે	૨X	૨	૯૨-૮૮	૪
					૨૫	વેં તિર્યં	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	વેં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૬	સામાં મનું	૨૮૮X	૨	૯૨-૮૮	૫૭૬
					૨૬	સામાં તિર્યં	૨૮૮X	૨	૯૨-૮૮	૫૭૬
					૨૭	વેં તિર્યં	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	વેં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	સામાં તિર્યં	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
					૨૮	વેં તિર્યં	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૮	સામાં મનું	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
					૨૮	વેં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૮	સામાં તિર્યં	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪
					૨૮	વેં તિર્યં	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૮	સામાં મનું	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
					૨૮	વેં મનું	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૫	લે				૩૦
૩૦	વેં તિર્યં	૮X	૨	૯૨-૮૮						૧૬
૩૦	સામાં મનું	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦						૪૬૦૮
૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮						૧૬
૩૧	સામાં તિર્યં	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦						૪૬૦૮
	કુલ	૪	૯૨૪૦	૯		૭૬૬૦	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૩૮૪	

- ટી. ૧ આ લેશ્યાવાજાને ૧થી૭ ગુણસ્થાનક હોય છે. આ લેશ્યાવાજા જીવો નરક, વિકલેન્દ્રિય, સૂક્ષ્મ, અપર્ચાપ્ત અને સાધારણ પ્રાયોગ્ય બંધ કરતા નથી. તેથી એકે પ્રાયો ૨૩ના બંધના -૪, એકે પ્રાં ૨૫ના બંધના ૧૨ (બાદર પર્યાપ્ત ૮ વિના) વિકલે પ્રાં ૫૧, નરક પ્રાં ૧, અપર્ચાં તિર્યચ -મનુષ્ય ૨૫ના બંધનો ૧ + ૧ = ૨, અપ્રાયોગ્ય -૧ના બંધનો ૧ = કુલ ૭૧ બંધભાગા સંભવે નહીં. તેથી (૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧) ૬ બંધસ્થાનકના ૧૩૮૭૪ બંધભાગા સંભવે છે.
કેવલી ભગવંતને માત્ર શુક્લ લેશ્યા જ હોવાથી તેઓને સંભવતાં ૨૦-૯-૮ એ ૩ વિના (૨૧, ૨૪ થી ૩૧) = ૯ ઉદયસ્થાનક સંભવે છે. બાદર પર્યાં એકે ના ૨૧-૨૪ ના ઉદયના ૨+૨ = ૪ વિના એકેન્દ્રિયના ૩૮, વિકલેના ૬૬, અપર્ચાં તિર્યચ મનુષ્યના ૨+૨ = ૪ કેવલી ભગવંતના ૮ = કુલ ૧૧૬ ઉદયભાગા સંભવે નહીં. તેથી બાકીના ૭૬૭૫ ઉદયભાગા સંભવે છે. (અહીં નારકીના ૫ ઉદયભાગા ભાવલેશ્યા અપેક્ષાએ સંભવે છે.)
૭૮નું સત્તાસ્થાન મનું દ્વિકની ઉદ્વલના કરેલાને હોય છે. ત્યાં તેજો લેશ્યાનો સંભવ નથી. અને ૮૦, ૭૯, ૭૬, ૭૫, ૯ અને ૮ આ સત્તાસ્થાનો ક્ષપકશ્રેણિમાં જ સંભવતા હોવાથી અને ત્યાં તેજોલેશ્યાનો અભાવ હોવાથી સંભવે નહીં તેથી બાકીના ૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૬, ૮૦ એ છ સત્તાસ્થાનો સંભવે છે.
- ટી. ૨ ટી. નં. ૧ માં કહેલા ૭૬૭૫માંથી આહાં મનું ના ૭, અને વેં મનુંના ઉદ્યોતવાળા -૩, નારકીના -૫ ઉદયભાગા વિના બાકીના ૭૬૬૦ ઉદયભાગા સંભવે છે.
- ટી. ૩ તેજો લેશ્યાવાજા ઉશાન સુધીના દેવો કાળ કરી બાદર પર્યાપ્ત પૃથ્વીકાય અપૃકાય અને પ્રત્યેક વનસ્પતિકાયમાં ઉત્પન્ન થાય છે. તેથી તે અપેક્ષાએ એકેન્દ્રિયના ૨૧ના ઉદયના બાદર પર્યાપ્તના ૫૪ - અયશ સાથેના ૨ અને ૨૪ના ઉદયના પ્રત્યેક સાથેના આ જ ૨ એમ ૪ આ એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૪ ઉદયભાગામાં ઉત્પત્તિની શરૂઆતમાં તેજોલેશ્યા સંભવે છે.
- ટી. ૪ એકે પ્રાયો ૨૫, ૨૬ તિર્યચ પ્રાં ૨૮, ૩૦ અને મનું પ્રાં ૨૮નું બંધસ્થાન બાંધતી વખતે પર્યા મનું ને ૩૦ના ઉદયે અને પર્યાં તિર્યચને ૩૦-૩૧ ના ઉદયે ૮૬-૮૦નું સત્તાસ્થાન અપેક્ષાએ ઘટી શકે. કારણ કે એકેન્દ્રિય કે વિકલેન્દ્રિયમાંથી ૮૬, ૮૦ની સત્તા લઈને આવેલાને પર્યાપ્તા થતાની સાથે તેજો લેશ્યા આવે તો તે વખતે ઉપરના બંધસ્થાનોનો બંધ ચાલુ હોય તેજો લેશ્યા હોય તેથી ૮૬, ૮૦ ની સત્તા પણ હોય. (પછી અંતર્મુક્ત ગયા બાદ પણ તેજોલેશ્યા રહે તો દેવ પ્રાં બંધ કરે એટલે પછી ૮૦, ૮૬ની સત્તા ન ઘટે.)

નં બ ર	મા ગ ણ	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાંગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાંગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન		
૪૮	તે	મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯ના બંધે ૪૬૦૮ બંધભાંગાનો સંબંધ :- ઉદયભાંગા ૭૬૬૫									
		મનુષ્ય	૨૯	૪૬૦૮	૨૧થી ૩૧=૯	તિર્યચ પ્રાયોગ્ય પ્રમાણ	૭૬૬૦	૪	(તિર્યચ પ્રાયોગ્ય પ્રમાણ)	૨૩૩૮૪	
					૨૧	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨	
					૨૫	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨	
					૨૭	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨	
					૨૮	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨	
				૨૯	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨		
				કુલ	૧	૪૬૦૮	૯	૭૬૬૫	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૩૮૪
	જો	મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧થી ૩૦=૯	પંચે જાતિ પ્રમાણ	૬૯	૨	પંચે જાતિ પ્રમાણ (પે. નં. ૪૩૮)	૧૩૩	
		દેવ	૨૮	૮	૨૧થી ૩૧=૯	પંચે જાતિ પ્રમાણ	૭૬૦૨	૩	પંચે જાતિ પ્રમાણ (પે. નં. ૪૩૮થી ૪૪૦)	૧૮૬૫૩	
		દેવ	૨૯	૮	૨૧થી ૩૦=૭	પંચે જાતિ પ્રમાણ	૨૬૪૨ (૨૩૮)	૨	પંચે જાતિ પ્રમાણ (પે. નં. ૪૪૦-૪૪૧)	૫૩૭૭ ૪૬૯	
		દેવ	૩૦	૧	૨૯,૩૦ =૨	પંચે જાતિ પ્રમાણ	૧૪૮	૧	પંચે જાતિ પ્રમાણ (પે. નં. ૪૪૧)	૧૪૮	
		દેવ	૩૧	૧	૨૯,૩૦ =૨	પંચે જાતિ પ્રમાણ	૧૪૮	૧	પંચે જાતિ પ્રમાણ (પે. નં. ૪૪૨)	૧૪૮	
	૪૯	તે	પંચે તિર્યચ પ્રા. ૨૯-૩૦ના બંધે ૯૨૧૬ બંધભાંગાનો સંબંધ :- ઉદયભાંગા - ૭૬૫૬								
પંચે તિર્યચ			૨૯	૪૬૦૮	૨૧	સામાન તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
પંચે તિર્યચ			૩૦	૪૬૦૮	૨૧	સામાન મનુ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૧	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૫	વે તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૫	વે મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૫	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૬	સામાન તિર્યચ	૨૮૮X	૨	૯૨-૮૮	૫૭૬	
					૨૬	સામાન મનુ	૨૮૮X	૨	૯૨-૮૮	૫૭૬	
					૨૭	વે તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૭	વે મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૭	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૮	સામાન તિર્યચ	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨	
					૨૮	વે તિર્યચ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨	
			૨૮	સામાન મનુ	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨			

ટી. ૫ અહીં મનુ ૩૦ પ્રા. ૨૯-૩૦ ના બંધે નારકીના ઉદયભાંગા ભાવલેશ્યાની અપેક્ષાએ જાણવાં. કારણ કે સમ્યક્ત્વ પામતાં નારકીને, સમ્યક્દષ્ટિ નારકને તથા નરકમાં રહેલ તીર્થકરના જીવને ભાવથી તેજોલેશ્યા આવી શકે છે. એ અપેક્ષા અહીં નરકના ૫ ઉદયભાંગા સંભવે છે.

પદ્ય લેશ્યાની ટી. ૧ :- આ લેશ્યાવાળા જીવો માત્ર પર્યાપ્ત પંચે તિર્યચ - મનુષ્ય અને દેવ પ્રાયોગ્ય જ બંધ કરે છે. તેથી ૨૮ થી ૩૧ સુધીના ૪ બંધસ્થાનક હોય છે. એકે પ્રાયો - ૪૦, વિકલે પ્રાયો - ૫૧, અપર્યાં તિર્યચ મનુ પ્રાયો ૧ + ૧ = ૨, નરક પ્રાયો - ૧, અપ્રાયોગ્ય - ૧, = કુલ ૯૫ બંધભાંગા સંભવે નહીં તેથી બાકીના ૧૩૮૫૦ બંધભાંગા સંભવે. ૨૧, ૨૫થી ૩૧ = ૮ ઉદયસ્થાનકો હોય છે. એકે ના ૪૨, વિકલે ના ૬૬, અપર્યાં તિ મનુ ના ૨ + ૨ = ૪ કેવલી ભગવંતના ૮ = ૧૨૦ ઉદયભાંગા સંભવે નહીં. તેથી બાકીના ૭૬૭૧ ઉદયભાંગા સંભવે. (અહીં નારકીના ૫ ઉદયભાંગા ભાવ લેશ્યા અપેક્ષાએ સંભવે છે.) તેજો લેશ્યાની જેમ ૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૬ અને ૮૦ એ ૬ સત્તાસ્થાનકો હોય છે.

ટી. ૨. ટી. નં. ૧ માં કહેલ ૭૬૭૧માંથી આઠા મનુ ના -૭, વે મનુ ના ઉદ્યોતવાળા -૩ અને નારકીના -૫ = ૧૫ ભાંગા વિના બાકીના ૭૬૫૬ ઉદયભાંગા સંભવે.

નં બ ર	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાંગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાંગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સેતા સ્થાન	
૪૮	૫				૨૮	વેં મનુ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૮	સામાન તિર્યચ	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪
					૨૮	વેં તિર્યચ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૮	સામાન મનુ	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
					૨૮	વેં મનુ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૩૦	સામાન તિર્યચ	૧૭૨૮X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ ^૩	૧૯૧૨
					૩૦	વેં તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૩૦	સામાન મનુ	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮
					૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૩૧	સામાન તિર્યચ	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮
				કુલ		૯૨૧૬	૮		૭૬૧૬	૪
મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૪૬૦૮ બંધભાંગાનો સંલેખ :- ઉદયભાંગા - ૭૬૬૧										
૪૯	૬	મનુષ્ય	૨૮	૪૬૦૮	૨૧થી ૩૧=૮	તિર્યચ પ્રા. પ્રમાણ	૭૬૫૬	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૩૭૬
					૨૧	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૫	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૭	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૮	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૯	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
		કુલ	૧	૪૬૦૮	૮		૭૬૬૧	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૩૮૬
૫૦	૭	મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧થી ૩૦=૬	પંચે જાતિ પ્રમાણ	૬૮	૨	પંચે જાતિ પ્રમાણ (પ. નં. ૪૩૮)	૧૩૩
		દેવ	૨૮	૮	૨૧થી ૩૧=૮	પંચે જાતિ પ્રમાણ	૭૬૦૨	૩	પંચે જાતિ પ્રમાણ (પ. નં. ૪૩૮થી ૪૪૦)	૨૬૫૩
		દેવ	૨૮	૮	૨૧થી ૩૦=૭	પંચે જાતિ પ્રમાણ	૨૬૪૨ (૨૩૮)	૨	પંચે જાતિ પ્રમાણ (પ. નં. ૪૪૦-૪૪૧)	૫૩૭ (૪૬૯)
		દેવ	૩૦	૧	૨૯,૩૦ = ૨	પંચે જાતિ પ્રમાણ	૧૪૮	૧	પંચે જાતિ પ્રમાણ (પ. નં. ૪૪૧)	૧૪૮
		દેવ	૩૧	૧	૨૯,૩૦ = ૨	પંચે જાતિ પ્રમાણ	૧૪૮	૧	પંચે જાતિ પ્રમાણ (પ. નં. ૪૪૨)	૧૪૮
તિર્યચ પ્રાયો - ૯૨૧૬ બંધભાંગાનો સંલેખ :- (મંદશુક્લ લેશ્યા અપેક્ષાએ) ઉદયભાંગા - ૬૪										
૫૦	૮	પંચે તિર્યચ	૨૮	૪૬૦૮	૨૧	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
		પંચે તિર્યચ	૩૦	૪૬૦૮	૨૫	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૯	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
		કુલ	૨	૯૨૧૬	૬		૬૪	૨	૯૨-૮૮	૧૨૮

ટી. ૩ તેજો લેશ્યાની ટી. નં. ૪ ની જેમ અહીં પણ ૮૬-૮૦ની સત્તા જાણવી. (કોઇક જીવની અપેક્ષાએ)

ટી. ૪ તેજો લેશ્યાની ટી. નં. ૫ ની જેમ અહીં પણ નારકીના ૫ ઉદયભાંગા ભાવલેશ્યા અપેક્ષાએ જાણવાં.

શુક્લ લેશ્યાની ટી. : ૧ આ લેશ્યા ૧૩મા ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. તેથી ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ અને ૧ એ ૫ બંધસ્થાનક હોય છે. આ લેશ્યાવાળા જીવો કકન મનુષ્ય દેવ પ્રાયોગ્ય બંધ કરે છે. તથા ૮મા દેવલોક સુધીના દેવો પંચે તિર્યચ પ્રાયો બંધ કરે છે. અને વૈમાનિકના છઠ્ઠા દેવલોકથી શુક્લલેશ્યા કહી છે, તેથી મંદ શુક્લ લેશ્યાવાળા દેવો તિર્યચ પ્રાયો બંધ કરે છે, તે અપેક્ષાએ પંચે તિર્યચ પ્રાયો ૨૮-૩૦ ના બંધના ૯૨૧૬ બંધભાંગાનો સંલેખ સંભવે. એકેન્દ્ર પ્રાયો ૪૦, વિક્લેન્દ્ર પ્રાયો ૫૧ અપર્યાન્તિ મનુ ૧ + ૧ = ૨, નરક પ્રાયો ૧ = ૯૪ બંધભાંગા વિના ૧૩, ૮૫૧ બંધભાંગા સંભવે. તિર્યચ પ્રાયો ના બંધભાંગા ન ગણીએ તો ૪૬૩૫ બંધભાંગા સંભવે.

એકેન્દ્ર ૪૨, વિક્લેન્દ્ર ૬૬, અપર્યાન્તિ મનુ ૨ + ૨ = ૪, કેવલી મનુષ્યના (૯-૮ ના ઉદયના) = ૧૧૪ ઉદયભાંગા સંભવે નહીં. તેથી બાકીના ૭૬૭૭ ઉદયભાંગા સંભવે. (અહીં પણ નારકીના ઉદયભાંગા તેજોલેશ્યામાં જણાવ્યા મુજબ ભાવલેશ્યા અપેક્ષાએ જાણવાં.) અહીં શ્રેણિના સત્તાસ્થાનો પણ સંભવે છે, તેથી ૭૮, ૮, અને ૯ એ ૩ સત્તાસ્થાન સિવાયના બાકીના ૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૯, ૭૬ અને ૭૫ એ ૯ સત્તાસ્થાનકો હોય છે.

નં. ૨	માર્ગશા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
૫૦	શુભ	મનુષ્ય	૨૯	૪૬૦૮	૨૧થી ૩૧=૮	પદ્મ લેશ્યા પ્રમાણે	૭૬૬૧	૪	પદ્મ લેશ્યા પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૭૭)	૨૩૩૮૬
		મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧થી ૩૦=૬	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૬૯	૨	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૩૮)	૧૩૩
		દેવ	૨૮	૮	૨૧થી ૩૧=૮	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૭૬૦૨	૩	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૩૮ થી ૪૪૦)	૧૮૬૫૩
		દેવ	૨૯	૮	૨૧થી ૩૦=૭	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૨૬૪૨ (૨૩૮)	૨	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૦-૪૪૧)	૫૨૭૭ (૪૬૯)
		દેવ	૩૦	૧	૨૯, ૩૦ = ૨	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૧)	૧૪૮
		દેવ	૩૧	૧	૨૯, ૩૦ = ૨	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	પંચેન્દ્રિય જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૨)	૧૪૮
		અપ્રાયોગ્ય	૧	૧	૩૦ = ૧	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૭૨	૮	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૨)	૩૩૮ ૨૪૨
		અબંધ ^૨	૦	૦	૨૦થી ૩૧=૮	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૧૦૮ ^૨	૮	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૩)	૪૧૦

ઇતિ ૧૦મી લેશ્યા માર્ગશા વિષે નામકર્મના સંવેધ સમાપ્ત

- : અથ ૧૧મી ભવ્ય-અભવ્ય માર્ગશા વિષે નામકર્મનો સંવેધ :-

૫૧	ભવ્ય	તિર્યચ એકે૦ આદિ	૨૩આદિ ૪	૬૮	૨૧થી ૩૧=૮	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૦૪	૫	કાયયોગ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૫૩)	૩૦૯૭૨
		તિર્યચ બાદર પર્વાએકે૦	૨૫, ૨૬ = ૨	૨૪	૨૧થી ૩૧=૮	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૬૮	૫	કાયયોગ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૫૩)	૩૧૧૦૦
		પંચે૦ તિ૦	૨૯, ૩૦ = ૨	૯૨૧૬	૨૧થી ૩૧=૮	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૭૩	૫	કાયયોગ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૫૪)	૩૧૧૧૦
		અપર્યાપ્ત મનુ૦	૨૫ = ૧	૧	૨૧થી ૩૧=૮	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૦૧	૪	કાયયોગ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૫૪)	૩૦૬૨૮
		મનુષ્ય	૨૯	૪૬૦૮	૨૧થી ૩૧=૮	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૭૦	૪	કાયયોગ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૫૪)	૩૦૭૭૧
		મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧થી ૩૦=૬	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૬૯	૨	પંચેન્દ્રિયજાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૩૮)	૧૩૩
		દેવ	૨૮	૮	૨૧થી ૩૧=૮	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૭૬૦૨	૩	પંચેન્દ્રિયજાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૩૮ થી ૪૪૦)	૧૮૬૫૩
		દેવ	૨૯	૮	૨૧થી ૩૦=૭	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૨૬૪૨ (૨૩૮)	૨	પંચેન્દ્રિયજાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૦-૪૪૧)	૫૨૭૭ ૪૬૯
		દેવ	૩૦	૧	૨૯, ૩૦ = ૨	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	પંચેન્દ્રિયજાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૧)	૧૪૮
		દેવ	૩૧	૧	"	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	પંચેન્દ્રિયજાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૨)	૧૪૮
		અપ્રાયોગ્ય	૧	૧	૩૦ = ૧	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૭૨	૮	પંચેન્દ્રિયજાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૨)	૩૩૮ ૨૪૨
		નરક	૨૮	૧	૨૫થી ૩૧=૬	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૩૫૪૪	૪	પંચેન્દ્રિયજાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૩)	૧૧૬૯૬
		અબંધક	૦	૦	૨૦થી ૮=૧૨	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૧૧૦	૮	પંચેન્દ્રિયજાતિ પ્રમાણે (પે. નં. - ૪૪૩)	૪૧૬

ટી. ૨ અહીં વિશેષ એટલું છે કે ૯ અને ૮ના ઉદયસ્થાન સિવાય ૮ ઉદયસ્થાન અને ૧૧૦ ઉદયભાગામાંથી ૨ ભાગા વિના ૧૦૮ ઉદયભાગા તથા ૯ અને ૮ સિવાયના ૮ સત્તાસ્થાન અને કુલ ૪૧૬ સત્તાસ્થાનમાંથી બન્ને ઉદયના ૩ + ૩ = ૬ સત્તાસ્થાન બાદ કરતાં ૪૧૦ સત્તાસ્થાન જાણવાં.

ભવ્યની ટી. ૧ :- આ માર્ગશામાં સર્વ જીવો અને સર્વ ભાવોનો સંભવ હોવાથી નામકર્મના બંધસ્થાનાદિક તથા બંધભાગા વિગેરે સર્વ હોય છે. તેથી (૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ અને ૧) એ ૮ બંધસ્થાનક અને તેના ૧૩, ૯૪૫ બંધભાગા સંભવે. (૨૦, ૨૧, ૨૪ થી ૩૧, ૯ અને ૮) એ ૧૨ ઉદયસ્થાનક અને તેના ૭૭૯૧ ઉદયભાગા સંભવે છે. તથા ૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૯, ૭૮, ૭૬, ૭૫, ૯ અને ૮) એ ૧૨ સત્તાસ્થાનકો હોય છે.

નંબર	માર્ગણ	પ્રાયોગ્ય	બંધસ્થાન	બંધભાગ	ઉદયસ્થાન	ક્યાજીવના?	કેટલાંઉદયભાગ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલસત્તાસ્થાન	
તિર્યચ પ્રાયોગ્ય - ૬૮ બંધભાગોનો સંલેખ :- ઉદયભાગ - ૭૭૦૪ ^૨										
૫૨	અ	તિર્યચ એકેન્ડાદિ	૨૩આદિ ૪	૬૮	૨૧	એકેન્ડ	૫X	૪	૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૨૦
					૨૧	વિક્લેન્ડ	૯X	૪	૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૩૬
					૨૧	સામાન્ડ તિર્યચ	૯X	૪	૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૩૬
					૨૧	સામાન્ડ મનુષ્ય	૯X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૨૭
					૨૪	એકેન્ડ	૧૦X	૪	૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૪૦
					૨૪	વૈન્ડ વાયુન્ડ	૧X	૨	૮૮,૮૬	૨
					૨૫	એકેન્ડ	૪X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૧૨
					૨૫	તેઉન્ડ વાયુન્ડ	૨X	૪	૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૮
					૨૫	વૈન્ડ વાયુન્ડ	૧X	૨	૮૮,૮૬	૨
					૨૫	વૈન્ડ તિન્ડ	૮X	૧	૮૮	૮
					૨૫	વૈન્ડ મનુન્ડ	૮X	૧	૮૮	૮
					૨૬	એકેન્ડ	૧૦X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૩૦
					૨૬	તેઉન્ડ વાયુન્ડ	૨X	૪	૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૮
					૨૬	વૈન્ડ વાયુન્ડ	૧X	૨	૮૮,૮૬	૨
					૨૬	વિક્લેન્ડ	૯X	૪	૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૩૬
					૨૬	સામાન્ડ તિર્યચ	૨૮X	૪	૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૧૧૫૬
					૨૬	સામાન્ડ મનુષ્ય	૨૮X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૮૬૭
					૨૭	એકેન્ડ	૬X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૧૮
					૨૭	વૈન્ડ તિન્ડ	૮X	૧	૮૮	૮
					૨૭	વૈન્ડ મનુન્ડ	૮X	૧	૮૮	૮
					૨૮	વિક્લેન્ડ	૬X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૧૮
					૨૮	સામાન્ડ તિર્યચ	૫૭૬X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૧૭૨૮
					૨૮	વૈન્ડ તિન્ડ	૧૬X	૧	૮૮	૧૬
					૨૮	સામાન્ડ મનુષ્ય	૫૭૬X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૧૭૨૮
					૨૮	વૈન્ડ મનુન્ડ	૮X	૧	૮૮	૮
					૨૮	વિક્લેન્ડ	૧૨X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૩૬
					૨૮	સામાન્ડ તિર્યચ	૧૧૫૨X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૩૪૫૬
					૨૮	વૈન્ડ તિન્ડ	૧૬X	૧	૮૮	૧૬
					૨૮	સામાન્ડ મનુષ્ય	૫૭૬X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૧૭૨૮
					૨૮	વૈન્ડ મનુન્ડ	૮X	૧	૮૮	૮
					૩૦	વિક્લેન્ડ	૧૮X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૫૪
					૩૦	સામાન્ડ તિર્યચ	૧૭૨૮X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૧૧૮૪
					૩૦	વૈન્ડ તિન્ડ	૮X	૧	૮૮	૮
			૩૦	સામાન્ડ મનુષ્ય	૧૧૫૨X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૩૪૫૬		
			૩૧	વિક્લેન્ડ	૧૨X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૩૬		
			૩૧	સામાન્ડ તિર્યચ	૧૧૫૨X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૩૪૫૬		
		કુલ	૪	૬૮	૯		૭૭૦૪	૪	૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૨૩૨૬૮

અભવ્યની ટી. ૧ :- અભવ્યને પહેલું જ ગુણસ્થાનક હોય છે. (૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯ અને ૩૦) એ ૬ બંધસ્થાનક હોય છે. મનુન્ડ પ્રાન્ડ-૩૦ના બંધના -૮, દેવ પ્રાયોન્ડ ૨૮, ૩૦, ૩૧ના બંધના અનુક્રમે ૮ + ૧ + ૧ = ૧૦, અને અપ્રાયોગ્ય-૧ના બંધનો ૧ એ પ્રમાણે કુલ ૧૯ બંધભાગો સંલેખે નહીં, તેથી બાકીના ૧૩, ૨૬ બંધભાગો સંલેખે. (૨૧, ૨૪ થી ૩૧) એ ૯ ઉદયસ્થાનક હોય છે. તથા વૈન્ડ મનુન્ડના ઉદ્યોતવાળા -૩, આહાન્ડ મનુન્ડ ના ૭ કેવલી મનુન્ડના ૮ = ૧૮ ઉદયભાગો વિના ૭૭૭૩ ઉદયભાગો સંલેખે. અભવ્યો પહેલા ગુણસ્થાનકથી આગળ વધતાં ન હોવાથી આહાન્ડ દિક, જિનનામ વિગેરે સત્તામાં જ ન આવે. તેથી ૮૮, ૮૬, ૮૦ અને ૭૮ એ ૪ સત્તાસ્થાનક હોય છે.

ટી. ૨ ટી.નં. ૧માં ખતાવેલ ૭૭૭૩ ઉદયભાગોમાંથી દેવના ૬૪ + નારકીના ૫ = ૬૯ ઉદયભાગો વિના બાકીના ૭૭૦૪ ઉદયભાગો સંલેખે.

ક્ર. નં.	મુ. ગા. ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન		
૨	અ	તિર્યંક પ્રાયોગ્ય ૨૪ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૭૭૬૮									
		બાદર પર્થાં એકે	૨૫	૮	૨૧થી ૩૧=૮	૬૮ બંધભાગા પ્રમાણે	૭૭૦૪	૪	૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૨૩૨૬૮	
		"	૨૬	૧૬	૨૧	દેવ	૮X	૧	૮૮	૮	
					૨૫	દેવ	૮X	૧	૮૮	૮	
					૨૭	દેવ	૮X	૧	૮૮	૮	
					૨૮	દેવ	૧૬X	૧	૮૮	૧૬	
					૨૯	દેવ	૧૬X	૧	૮૮	૧૬	
					૩૦	દેવ	૮X	૧	૮૮	૮	
		કુલ	૨	૨૪	૯			૭૭૬૮	૪	૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૨૩૩૩૨
		૩	બ	તિર્યંક પ્રાયો - ૯૨૧૬ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૭૭૭૩							
પંચે તિ	૨૮			૪૬૦૮	૨૧થી ૩૧=૮	૨૪ બંધભાગા પ્રમાણે	૭૭૬૮	૪	૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૨૩૩૩૨	
પંચે તિ	૩૦			૪૬૦૮	૨૧	નારકી	૧X	૧	૮૮	૧	
					૨૫	નારકી	૧X	૧	૮૮	૧	
					૨૭	નારકી	૧X	૧	૮૮	૧	
					૨૮	નારકી	૧X	૧	૮૮	૧	
					૨૯	નારકી	૧X	૧	૮૮	૧	
કુલ	૨			૯૨૧૬	૯			૭૭૭૩	૪	૮૮,૮૬,૮૦,૭૮	૨૩૩૩૭
૫૨	ભ			અપર્થાત મનુષ્ય પ્રાયો - ૧ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૭૭૦૧ ^૩							
				અપર્થાત મનુષ્ય	૨૫	૧	૨૧	એકે	૫X	૩	૮૮,૮૬,૮૦
					૨૧	વિકલે	૯X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૨૭	
					૨૧	સામાં તિર્યંચ	૯X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૨૭	
					૨૧	સામાં મનુષ્ય	૯X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૨૭	
					૨૪	એકે	૧૦X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૩૦	
					૨૫	એકે	૬X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૧૮	
					૨૫	વેં તિર્યંચ	૮X	૧	૮૮	૮	
					૨૫	વેં મનુષ્ય	૮X	૧	૮૮	૮	
					૨૬	એકે	૧૨X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૩૬	
					૨૬	સામાં તિર્યંચ	૨૮૯X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૮૬૭	
					૨૬	સામાં મનુષ્ય	૨૮૯X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૮૬૭	
					૨૬	વિકલે	૯X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૨૭	
					૨૭	એકે	૬X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૧૮	
					૨૭	વેં તિર્યંચ	૮X	૧	૮૮	૮	
					૨૭	વેં મનુષ્ય	૮X	૧	૮૮	૮	
					૨૮	વિકલે	૬X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૧૮	
					૨૮	સામાં તિર્યંચ	૫૭૬X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૧૭૨૮	
					૨૮	વેં તિર્યંચ	૧૬X	૧	૮૮	૧૬	
					૨૮	સામાં મનુષ્ય	૫૭૬X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૧૭૨૮	
			૨૮	વેં મનુષ્ય	૮X	૧	૮૮	૮			
			૨૯	વિકલે	૧૨X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૩૬			
			૨૯	સામાં તિર્યંચ	૧૧૫૨X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૩૪૫૬			

ટી. ૩ ૬૮ બંધભાગાના સંવેધમાં જણાવેલ ૭૭૦૪ ઉદયભાગામાંથી વેં ગાયુના ૩ ઉદયભાગા વિના બાકીના સર્વ ભાગા સંભવે છે.

નંબર	માંગણી	પ્રાયોગ્ય	બંધસ્થાન	બંધભાગા	ઉદયસ્થાન	ક્યાજીવના?	કેટલાઉદયભાગા?	સત્તાસ્થાનકો	કુલસત્તાસ્થાન	
૨	અ				૨૯	વૅં તિર્યં	૧૬X	૧	૮૮	૧૬
					૨૯	સામાં મનુષ્ય	૫૭૬X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૧૭૨૮
					૨૯	વૅં મનુષ્ય	૮X	૧	૮૮	૮
					૩૦	વિક્લેં	૧૮X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૫૪
					૩૦	સામાં તિર્યં	૧૭૨૮X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૫૧૮૪
					૩૦	વૅં તિર્યં	૮X	૧	૮૮	૮
					૩૦	સામાં મનુષ્ય	૧૧૫૨X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૩૪૫૬
					૩૧	વિક્લેં	૧૨X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૩૬
					૩૧	સામાં તિર્યં	૧૧૫૨X	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૩૪૫૬
					કુલ	૧	૧	૯	૭૭૦૧	૩
મનુષ્ય પ્રાયોં -૨૯ બંધે ૪૬૦૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા ૭૭૭૦										
		મનુષ્ય	૨૯	૪૬૦૮	૨૧થી ૩૧=૯	અપર્યાં મનું પ્રાયોં પ્રમાણે	૭૭૦૧	૩	૮૮,૮૬,૮૦	૨૨૯૨૭
૫૨	અ				૨૧	દેવ	૮X	૧	૮૮	૮
					૨૧	નારકી	૧X	૧	૮૮	૧
					૨૫	દેવ	૮X	૧	૮૮	૮
					૨૫	નારકી	૧X	૧	૮૮	૧
					૨૭	દેવ	૮X	૧	૮૮	૮
					૨૭	નારકી	૧X	૧	૮૮	૧
					૨૮	દેવ	૧૬X	૧	૮૮	૧૬
					૨૮	નારકી	૧X	૧	૮૮	૧
					૨૯	દેવ	૧૬X	૧	૮૮	૧૬
					૨૯	નારકી	૧X	૧	૮૮	૧
					૩૦	દેવ	૮X	૧	૮૮	૮
					કુલ	૧	૪૬૦૮	૯	૭૭૭૦	૩
દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૩૫૪૪										
૫૩	અ				૨૫	વૅં તિર્યં	૮X	૧	૮૮	૮
					૨૫	વૅં મનુષ્ય	૮X	૧	૮૮	૮
					૨૭	વૅં તિર્યં	૮X	૧	૮૮	૮
					૨૭	વૅં મનુષ્ય	૮X	૧	૮૮	૮
					૨૮	વૅં તિર્યં	૧૬X	૧	૮૮	૧૬
					૨૮	વૅં મનુષ્ય	૮X	૧	૮૮	૮
					૨૯	વૅં તિર્યં	૧૬X	૧	૮૮	૧૬
					૨૯	વૅં મનુષ્ય	૮X	૧	૮૮	૮
					૩૦	વૅં તિર્યં	૮X	૧	૮૮	૮
					૩૦	સામાં તિર્યં	૧૧૫૨X	૨	૮૮,૮૬	૨૩૦૪
					૩૦	સામાં મનુષ્ય	૧૧૫૨X	૨	૮૮,૮૬	૨૩૦૪
					૩૧	સામાં તિર્યં	૧૧૫૨X	૨	૮૮,૮૬	૨૩૦૪
					કુલ	૧	૮	૬	૩૫૪૪	૨
		નરક	૨૮	૧	૨૫થી ૩૧=૬	દેવ પ્રાયોં પ્રમાણે	૩૫૪૪	૨	૮૮,૮૬	૭૦૦૦

ઠતિ (૧૧મી) ભવ્ય - અભવ્ય માર્ગાલા વિષે નામકર્મનો સંવેધ સમાપ્ત

- ટી. ૪ અપર્યાં મનું પ્રાયોં ૨૫ના બંધમાં જણાવેલ ૭૭૦૧ ઉદયભાગાના સંવેધ પ્રમાણે જણાવું. વિશેષ દેવના ૬૪ + નારકીના ૫ = ૬૯ ઉદયભાગા થાય. તેથી કુલ ૭૭૭૦ ઉદયભાગા સંભવે.
- ટી. ૫ અભવ્યને પહેલું ગુણસ્થાનક જ હોવાથી દેવ પ્રાયોગ્ય બંધ સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાવસ્થામાં જ કરે. તેથી સામાં તિંના ૩૦ના ઉદયના ૧૧૫૨, ૩૧ના ઉદયના ૧૧૫૨ અને વૅં તિર્યંના ૫૬, તથા સામાં મનુંના ૩૦ના ઉદયના ૧૧૫૨ અને વૅં મનુંના ૩૨ એ પ્રમાણે કુલ ૩૫૪૪ ઉદયભાગા થાય.

- : અથ ૧૨મી સમ્યક્ત્વ માર્ગશા વિષે નામકર્મનો સંવેધ :-

ક્ર. નં.	મા ગણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાંગા	ઉદય સ્થાન	કયા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાંગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન		
૫૩	ઉપશમ	મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૮ બંધભાંગાનો સંવેધ :- ઉદયભાંગા :- ૬૫									
		મનુષ્ય	૨૮	૮	૨૧	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૫	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૭	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૮	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨	
					૨૯	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨	
					૨૯	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨	
				૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬		
				કુલ	૧	૮	૬	૬૫	૨	૯૨-૮૮	૧૩૦
	સમ્યક્	મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધે ૮ બંધભાંગાનો સંવેધ :- ઉદયભાંગા - ૬૫									
		મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૮	૧૬	
					૨૫	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૮	૧૬	
					૨૭	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૮	૧૬	
					૨૮	દેવ	૧૬X	૨	૯૩-૮૮	૩૨	
					૨૯	દેવ	૧૬X	૨	૯૩-૮૮	૩૨	
					૨૯	નારકી	૧X	૧	૮૮	૧	
				૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૮	૧૬		
				કુલ	૧	૮	૬	૬૫	૨	૯૩-૮૮	૧૨૯
	૧લા મ	દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે - ૮ બંધભાંગાનો સંવેધ :- ઉદયભાંગા ૩૫૪૭									
		દેવ	૨૮	૮	૨૫	વૈં તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૫	વૈં મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
				૨૭	વૈં તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬		
				૨૭	વૈં મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬		
				૨૮	વૈં તિર્યચ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨		
				૨૮	વૈં મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬		
				૨૯	વૈં તિર્યચ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨		
				૨૯	વૈં મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬		
				૩૦	સાં તિર્યચ	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪		

૧લા મતે ઉપશમ સમ્યક્ત્વની ટી. ૧ : ઉપશમ સમ્યક્ત્વની ૪ થી ૧૧ ગુણસ્થાનક હોય છે. અહીં વર્તતાં દેવો અને નારકી મનુ ૦ પ્રાં ૨૮-૩૦નો બંધ કરે. અને તિર્યચો દેવ પ્રાં ૨૮નો અને મનુષ્યો દેવ પ્રાં ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ તથા અપ્રાયોગ્ય ૧નો બંધ કરે તેથી ૫ બંધસ્થાનક હોય છે. મનુ ૦ પ્રાં ૨૮ના બંધના ૮, (અસ્થિર - અશુભ - અપયશ એ ૩ જ વિકલ્પો અશુભ બંધાય), મનુ ૦ પ્રાં ૩૦ના બંધના ૮, દેવ પ્રાં ૨૮-૨૯ ના બંધના ૮+૮, દેવ પ્રાં ૩૦-૩૧ના બંધનો ૧+૧, અપ્રાયોગ્ય ૧ના બંધનો -૧ = કુલ ૩૫ બંધભાંગા સંભવે

અહીં ઉદયભાંગા સંબંધી અનેક મત છે. અહીં મુખ્ય વિવક્ષા કરી ૭ મત લખ્યા છે. અહીં પ્રથમ મતે ૩૬૧૨ ઉદયભાંગા બતાવે છે. "તિરિ ઇન્દ્રિ અજય સાસણ" (કર્મગ્રંથ - ૪ ગાથા-૨૬) એ પદ પ્રમાણે ઉપશમ સમકિત માર્ગશાને વિષે આહાં દિક સિવાય ૧૩ યોગ જણાવ્યાં છે. તેમાં ઔદારિકમિશ્ર, વૈકિયમિશ્ર, કે કાર્મણકાયયોગનો નિષેધ નથી. તેથી મનુષ્ય તિર્યચો અને દેવો પણ ઉપશમ સમ્યક્ત્વમાં વર્તતાં છતાં ઉત્તરવૈકિય શરીર બનાવતા હોય તો વૈં તિ ૦ ના ૫૬, વૈં મનુષ્યના ૩૫ ઉદયભાંગા પણ સંભવે. (સંપમી મનુષ્ય શ્રેણિનું ઉપશમ સમકિત પામ્યા પછી અંતર્મુહૂર્ત પછી શ્રેણિ શરૂ કરે છે. એટલે શ્રેણિ ચઢતાં પૂર્વે લખ્યા ફોરવે તો વૈકિય મનુષ્યના ઉદયભાંગા પણ સંભવે.) અને દેવના ૬૪ ઉદયભાંગા માને છે તે આ રીતે દેવના ૨૧ના ઉદયના ૮ ઉદયભાંગા જ સંભવે. કારણ કે ઉપશમશ્રેણિથી ભવશયે કાળ કરી અનુતરમાં જ જતા જીવને ઉપશમશ્રેણિથી આવેલો હોવાથી ૨૧ના ઉદયે શુભ પ્રકૃતિઓ જ ઉદયમાં હોય. અને ૨૫આદિ ઉદયસ્થાન ઉત્તર વૈકિય હોવાથી બધા ભાંગા ઘટે તેથી ૨૫ થી ૩૦ના ઉદયના ૫૬ થાય. (૨૧, ૨૫, ૨૭ થી ૩૧) ૭ ઉદયસ્થાન હોય છે. તેથી સાં તિર્યચના ૩૦-૩૧ના ઉદયના ૧૧૫૨ + ૧૧૫૨, વૈં તિ ૦ના ૫૬, સાં મનુ ૦ના ૩૦ના ઉદયના ૧૧૫૨, વૈં મનુ ૦ના ૩૫, દેવના-૬૪ અને નારકીનો -૧ = કુલ ૩૬૧૨ ઉદયભાંગા પ્રથમ મતે સંભવે.

ઉપશમ સમ્યક્ત્વ ક્ષપકશ્રેણિમાં ન હોય તેથી ક્ષપકશ્રેણિના સત્તાસ્થાન ન સંભવે. અને ૪થી૧૧ ગુણસ્થાનક છે તેથી અધુવસત્તાત્રિકના ૮૬, ૮૦, ૭૮ની સત્તા પણ ન સંભવે. તેથી બાકીના ૯૩-૯૨-૮૯ અને ૮૮ એ ૪ સત્તાસ્થાન જ સંભવે. દરેક મતે બંધસ્થાન-બંધભાંગા સત્તાસ્થાન સરખા જ જણાવાં.

ક્ર. નં.	મા ગણ	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકી	કુલ સત્તા સ્થાન	
૭૫	ઉપ				૩૦	વૈં તિર્યંચ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૩૦	સાં મનુષ્ય	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪
					૩૦	વૈં મનુષ્ય	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૩૧	સામાં તિર્યંચ	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪
		કુલ	૧	૮	૬			૩૫૪૭	૨	૯૨-૮૮
૭૬	શ્રી મ સ મ્ય ક્ત્વ	દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૯ના બંધે ૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા ૧૧૮૭(૨૨૭) ^૨								
		દેવ	૨૯	૮	૨૫	વૈં મનુષ્ય	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૭	વૈં મનુષ્ય	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૮	વૈં મનુષ્ય	૯X	૨	૯૩-૮૯	૧૮
					૨૯	વૈં મનુષ્ય	૯X	૨	૯૩-૮૯	૧૮
					૩૦	સામાં મનુષ્ય	૧૧૫૨X (૧૯૨)	૨	૯૩-૮૯ (પ્રથમ સંધવાણા)	૨૩૦૪ (૩૮૪)
		કુલ	૧	૮	૫	(૨૨૭)	૧૧૮૭	૨	૯૩-૮૯(૪૫૪)	૨૩૭૪
૭૭	૧લા મ તે	દેવ	૩૦	૧	૨૯,૩૦ = ૨	પંચેં જાતિ પ્રમાણે	૧૪૬ ^૩	૧	૯૨ (પે. નં. ૪૪૧)	૧૪૬
		દેવ	૩૧	૧	"	"	૧૪૬ ^૩	૧	૯૩ (પે. નં. ૪૪૨)	૧૪૬
		અપ્રાયોગ્ય	૧	૧	૩૦	મનુષ્ય	૭૨X	૪	૯૩,૯૨,૮૯,૮૮ ^૪	૨૮૮(૧૯૨)
		અબંધ	૦	૦	૩૦	મનુષ્ય	૭૨X	૪	૯૩,૯૨,૮૯,૮૮	૨૮૮(૧૯૨)
૭૮	૨જા મ તે	૨જા મતે (વિવશા) પ્રમાણે ૩૪૬૫ ઉદયભાગા ^૧								
		મનુષ્ય	૨૯	૮	૨૯	(સ્વરવાણા) દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૯	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
		કુલ	૧	૮	૧		૯	૨		૧૮
		મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૯	(સ્વરવાણા) દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૯	નારકી	૧X	૧	૮૯	૧
		કુલ	૧	૮	૧		૯	૨	૯૩-૮૯	૧૭
		દેવ	૨૯	૮	૩૦	સામાં મનુષ્ય	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪
					૩૦	સામાં તિર્યંચ	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪
					૩૧	સામાં તિર્યંચ	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪
કુલ	૧	૮	૨		૩૪૫૬	૨	૯૨-૮૮	૬૯૧૨		
			૧	સામાં મનુષ્ય	૧૧૫૨X (૧૯૨)X	૨	૯૩-૮૯ (પ્રથમ સંધવાણા)	૨૩૦૪ (૩૮૪)		
દેવ	૩૦-૩૧				૧લા મતની જેમ જાણવું					
	અપ્રાયોગ્ય - અને અબંધનો સંવેધ									

ટી. ૨ જો જિનનામ પ્રથમ સંધયણવાણા જ બાંધે એમ માનીએ તો સામાન્ય મનુષ્યના ૩૦ના ઉદયના ૧૯૨ ભાગા જાણવાં. કુલ ૨૨૭ ઉદયભાગા જાણવાં.

ટી. ૩ દેવ પ્રાયોગ્ય ૩૦-૩૧ના બંધનો સંવેધ પંચેં જાતિ પ્રમાણે(પે.નં.૪૪૧-૪૪૨) જાણવો. પરંતુ અહીં આહારક લબ્ધિ દુકે કોરવે અને બંધ સાતમે-આઠમે હોય તેથી આહારક મનુષ્યના ૨ ઉદયભાગા સંભવે નહીં. તેથી બાકીના ૧૪૬ ઉદયભાગાનો સંવેધ જાણવો.

ટી. ૪ અપ્રાયોગ્ય ૧ના બંધના ૧ બંધભાગાનો સંવેધ ૮/૭ થી ૧૦ ગુણસ્થાનક મુઘી સામાં મનુંને હોય છે. તથા અબંધનો સંવેધ ૧૧મા ગુણસ્થાનક હોય છે. આ બન્ને સંવેધમાં ઉત્તમ સંધયણવાણાને જ જિનનામનો બંધ માનીએ તો ૪૮ ભાગે (૯૨-૮૮) ૨ અને ૨૪ ભાગે ૪ સત્તાસ્થાન. તેથી કુલ ૧૯૨ થાય.

૨જા મતની ટી. ૧ :- ઉપશમ સમ્યક્ત્વે સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત અવસ્થામાં જ પામી શકાય અને ભવાંતરમાં લઈ જવાય નહીં. તથા તેનો કાળ અંતમુદ્ધર્ત માત્ર હોવાથી તે વખતે લબ્ધિ કોરવે નહીં. આ મત પ્રમાણે ૩૪૬૫ ઉદયભાગા આ રીતે સંભવે સાં તિર્યંચના ૩૦-૩૧ના ઉદયના (૧૧૫૨+૧૧૫૨) = ૨૩૦૪, સામાં મનુંના ૩૦ના ઉદયના ૧૧૫૨, દેવના ૨૯ના સ્વરના ઉદયના -૮, નારકીને ૨૯ ના ઉદયનો ૧ = કુલ ૩૪૬૫.

રૂ. નં.	મા ગણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાંગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાંગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સેતા સ્થાન	
૫૩	ઉપશમ સમ્યક્ત્વ	૨જા મત ^૧ (વિવક્ષા) પ્રમાણે ૩૪૭૩ ઉદયભાંગા ^૧								
		મનુષ્ય	૨૯	૮	૨૯	(સ્વરવાણા) દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૯	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
		કુલ	૧	૮	૨		૧૭		૯૨-૮૮	૩૪
		મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૯	(સ્વરવાણા) દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૯	નારકી	૧X	૧	૮૮	૧
					૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
		કુલ	૧	૮	૨		૧૭	૨	૯૩-૮૯	૩૩
				દેવ પ્રાં ૨૯ - ૨૯ નો સંવેધ :- ૨જા મત પ્રમાણે જાણવો						
		દેવ પ્રાં ૩૦ - ૩૧ અપ્રાયોગ્ય - ૧ અને અબંધનો સંવેધ :- ૧જા મત પ્રમાણે જાણવો.								
૫૩	૪થા મ	૪થા મત (વિવક્ષા) પ્રમાણે ૩૪૯૭ ઉદયભાંગા ^૧ (બે રીતે સપતિકાના આધારે)								
		મનુષ્ય	૨૯	૮	૨૧	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૯	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૯	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
		કુલ	૧	૮	૫		૪૧	૨	૯૨-૮૮	૮૨
		મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૫	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
			૨૭	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬		
			૨૮	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬		
			૨૯	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬		
			૨૯	નારકી	૧X	૧	૮૮	૧		
કુલ	૧	૮	૫		૪૧	૨	૯૩-૮૯	૮૧		
		દેવ પ્રાં ૨૯ - ૨૯ નો સંવેધ :- ૨જા મત પ્રમાણે જાણવાં.								
		દેવ પ્રાં ૩૦ - ૩૧ અપ્રાયોગ્ય - અબંધનો સંવેધ ૧જા મત પ્રમાણે જાણવાં.								
૫૩	૪થા મ	અથવા ૪થા મત (વિવક્ષા) પ્રમાણે (૨જી રીતે) ૩૪૯૭ ઉદયભાંગા ^૨								
		મનુષ્ય	૨૯	૮	૨૯	(સ્વરવાણા) દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૯	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
		કુલ	૧	૮	૨		૧૭	૨	૯૨-૮૮	૩૪

૨જા મતની ટી. ૧ :- પંચેન્દ્રિયપણમાં ચારે ગતિમાં વર્તતાં જીવો પર્યાપ્તાવસ્થામાં ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે. છ એ સંઘપણવાળા જીવો ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે અને શતકબૂહતચૂણિના મતે ભવાંતરમાં લઇ જવાય નહીં. તથા દેવો ભવ પ્રત્યયિક વૈક્રિય લબ્ધિવાળા હોવાથી, તીર્થકર પરમાત્માના કલ્યાણક આદિ અનેક શુભ કાર્યોમાં ઘણીવાર લબ્ધિ ફોરવે અને તે ઉત્તર વૈક્રિય શરીર અર્થમાસ = ૧૫ દિવસ સુધી રહી શકે છે. વળી આટલાં લાખ કાળના શુભ કાર્યમાં સમ્યક્ત્વ પામવાનો ચાન્સ વધારે છે. માટે અહીં (શતકબૂહત ચૂણિના આધારે) દેવના ૩૦ ઉદયના ૮ ભાંગા ઉદ્યોતવાળા ઉત્તર વૈક્રિયના વધારે ગણવામા આવ્યા છે. મનુષ્ય-તિર્યચની લબ્ધિ ગુણપ્રત્યયિક હોવાથી ક્વચિત્ ફોરવે અને ત્યારે ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્તનો સંભવ ઓછો છે માટે તેમના (= વૈં તિ૦ - વૈં૦મન૦) ભાંગા અહીં ગણ્યા નથી. છતાં વિવક્ષા કરવી હોય તો યથ શકે માટે ૪થા મતમાં બીજી રીતે એ ભાંગા પણ બતાવ્યાં છે. આ મતે ૩૪૭૩ ઉદયભાંગા આ પ્રમાણે સા૦ તિ૦ ના ૩૦-૩૧ના ઉદયના ૧૧૫૨ + ૧૧૫૨, સા૦મનુ૦ના ૩૦ના ઉદયના ૧૧૫૨, દેવના ૨૯ના સ્વરવાળા ઉદયના-૮, ૩૦ના ૮, નારકીનો ૨૯ના ઉદયનો-૧ = ૩૪૭૩ ઉદયભાંગા.

૪થા મતે પ્રથમ રીતની ટી. ૧:- સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત જીવો જ ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પામે, ઉપશમ સમ્યક્ત્વમાં લબ્ધિ ફોરવે નહીં અને શ્રેણિના ઉપશમ સમ્યક્ત્વ સહિત ભવશયે કાજ કરીને દેવમાં ઉત્પન્ન થઇ શકે એટલે દેવના અપર્યાપ્તાવસ્થાના ભાંગા પણ ઘટવાથી ઉદ્યોત સિવાયના દેવના બધા ભાંગા ગણવા. એમ માનનારના મતે ઉદ્યોતનો ઉદય દેવોને ઉત્તર વૈક્રિય શરીરમાં હોય છે. મૂળ શરીરમાં નથી માટે ઉત્તર વૈંના દેવના ભાંગા ગણ્યા નથી. તેથી

નં બ ર	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
૪ યા મ તે ૨૪ રીતે	ઉ પ શ મ સ મ ક ર ક યા ૪ યા ૨ ૪ રીતે	મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૯	(સ્વરવાળા) દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૯	નારકી	૧X	૧	૮૯	૧
					૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
			૧		૨		૧૭	૨	૯૩-૮૯	૩૩
		દેવ	૨૮	૮	૨૯	વૈ૦ તિ૦ (સ્વર)	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૯	વૈ૦ મનુ૦ (સ્વર)	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૩૦	વૈ૦ તિ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૩૦	સામા૦ તિર્યચ	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪
					૩૦	સામા૦ મનુષ્ય	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪
					૩૧	સામા૦ તિર્યચ	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪
		કુલ	૧	૮	૩		૩૪૮૦	૨	૯૨-૮૮	૬૯૬૦
		દેવ	૨૮	૮	૨૯	વૈ૦ મનુ૦ (સ્વર)	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૩૦	સામા૦ મનુષ્ય	૧૧૫૨X	૨	૯૩-૮૯	૨૩૦૪
		કુલ	૧	૮	૨		૧૧૬૦	૨		૨૩૨૦
દેવ પ્રા૦ ૩૦-૩૧ અપ્રાયોગ્ય ૧, અબંધનો સંવેધ :- ૧લા મત પ્રમાણે										
૫૪ પમા મત(નિવશા) પ્રમાણે ૩૪૬૯ ઉદયભાગા :-										
૫૪	પ મા	મનુષ્ય	૨૯	૮	૨૧	અનુત્તર દેવ	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૫	અનુત્તર દેવ	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૭	અનુત્તર દેવ	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૮	અનુત્તર દેવ	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૯	(સ્વરવાળા) દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૯	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
		કુલ	૧	૮	૫		૧૩	૨	૯૨-૮૮	૨૬
		મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧	અનુત્તર દેવ	૧X	૨	૯૩-૮૯	૨
					૨૫	અનુત્તર દેવ	૧X	૨	૯૩-૮૯	૨
					૨૭	અનુત્તર દેવ	૧X	૨	૯૩-૮૯	૨
					૨૮	અનુત્તર દેવ	૧X	૨	૯૩-૮૯	૨
					૨૯	(સ્વરવાળા) દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૯	નારકી	૧X	૧	૮૮	૧
		કુલ	૧	૮	૫		૧૩	૨	૯૩-૮૯	૨૫
દેવ પ્રા૦ ૨૮-૨૯ નો સંવેધ :- બીજા મત પ્રમાણે જાણાવો.										
દેવ પ્રા૦ - ૩૦-૩૧ અપ્રાયોગ્ય - અબંધનો સંવેધ :- ૧લા મત પ્રમાણે જાણાવો.										

૪યા મતે પહેલી રીતથી ૩૪૬૭ ઉદયભાગા આ પ્રમાણે. સા૦ તિ૦ ના ૩૦-૩૧ ઉદયના ૧૧૫૨ + ૧૧૫૨, સા૦ મનુ૦ ના ૩૦ના ઉદયના ૧૧૫૨, દેવના -૨૧,૨૫,૨૭,૨૮,૨૯ના પ્રત્યેક ઉદયના ૮X ૫ = ૪૦, નારકીના ૨૯ના ઉદયનો ૧ ભાગો = કુલ ૩૪૬૭

૪યા મતે બીજી રીતની ટી. ૨ :- સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત જીવો જ આ સમકિત પામે. ભવાંતરમાં લઈ જાય નહીં તથા દેવોને ઉત્તર વૈકિયનો કાળ ૧૫ દિવસનો છે. તથા મનુ૦ તિર્યચને ૪ મુહૂર્તનો છે માટે લબ્ધિ ફોરવ્યા પછી લબ્ધિના કાળમાં સમકિત પામે તો વૈ૦ તિ૦ - મનુષ્યના તથા દેવના (ઉદ્યોત સહિતના) પર્યાપ્ત અવસ્થાના ભાગા પણ ઉપશમ સમકિત માર્ગણા એ ઘટી શકે. આ પ્રમાણે માનનારના મતે સામા૦ તિ૦ મનુષ્યના ટી.નં. ૧માં કહ્યા તે ૩૪૫૬, વૈ૦ તિ૦ના ૨૯-૩૦ના ઉદયના ૮ + ૮, વૈ૦ મનુ૦ ના ૨૯ના ઉદયના ૮, દેવના ૨૯-૩૦ના ઉદયના ૮ + ૮, નારકીનો -૧ ભાગો = કુલ ૩૪૬૭ ઉદયભાગા.

૫મા મતની ટી. ૧ :- સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત અવસ્થામાં જ ઉપશમ સમકિત પામે. લબ્ધિ ફોરવે નહીં, શ્રેણિમાં ભવક્ષયે કાળ કરીને અનુત્તર દેવનો ભવ પામે તો ઉપશમ સમકિત સહિત(દેવમાં) જાય અને અનુત્તર દેવોને દુર્લભ-અનાદેય-અપયશનો ઉદય ભવસ્વભાવથી જ હોય નહીં. અર્થાત્ બધી શુભ પ્રકૃતિઓ જ હોય અને ભવાંતરનું ઉપશમ સમકિત માત્ર ૨૮ના ઉદયસ્થાનક સુધી જ હોય એમ પણ માનીએ તેથી અનુત્તર ના ૨૧-૨૫-૨૭-૨૮ના ઉદયનો ૧-૧ એમ ૪ ઉદયભાગા બીજા મત પ્રમાણેના ૩૪૬૫ ઉદયભાગામાં ઉમેરતા ૩૪૬૯ ઉદયભાગા થાય.

નં બ ર	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાંગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાંગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન		
દક્ષા મત (વિવક્ષા) પ્રમાણે ઉપ૦૧ ઉદયભાંગા :-											
૫૩	ઉ પ શ મ સ મ્ય ક ર દક્ષા મ તે	મનુષ્ય	૨૯	૮	૨૧થી ૨૯=૫	પમા મત પ્રમાણે	૧૩	૨	૯૨-૮૮	૨૬	
					૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
		કુલ	૧	૮	૬			૨૧	૨	૯	૪૨
		મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧થી ૨૯=૫	પમા મત પ્રમાણે	૧૩	૨	૯૩-૮૯	૨૫	
					૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬	
		કુલ	૧	૮	૬			૨૧	૨	૯૩-૮૯	૪૧
		દેવ	૨૮	૮	૨૯	(સ્વર) વૈ૦ તિ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૨૯	વૈ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૩૦	સામા૦ તિર્યચ	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪	
					૩૦	વૈ૦ તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
					૩૦	સામા૦ મનુષ્ય	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪	
					૩૧	સામા૦ તિર્યચ	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪	
કુલ	૧	૮	૨			૩૪૮૦	૨	૯૨-૮૮	૬૯૬૦		
દેવ	૨૯	૮	૨૯	(સ્વર) વૈ૦ મનુ૦	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬			
			૩૦	સામા૦ મનુ૦	૧૧૫૨X	૨	૯૩-૮૯	૨૩૦૪			
કુલ						૧૧૬૦	૨	૯૩-૮૯	૨૩૨૦		
દેવ પ્રા૦ ૩૦-૩૧ અપ્રાયોગ્ય અબંધનો સંવેધ :- ૧લા મત પ્રમાણે જાણાવો.											
૭મા મત (વિવક્ષા) પ્રમાણે - ઉપ૨૯ ઉદયભાંગા :-											
૫૩	૭મા મ તે	મનુષ્ય	૨૯	૮	૨૧થી ૨૯=૫	૪થા મત પ્રમાણે	૪૧	૨	૯૨-૮૮ (૪થા મતની ૧ લી રીતે)	૮૨	
					૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬	
		કુલ	૧	૮	૬			૪૯	૨	૯૨-૮૮	૯૮
		મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧થી ૨૯=૫	૪થા મત પ્રમાણે	૪૧	૨	૯૩-૮૯	૮૧	
					૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬	
		કુલ	૧	૮	૬			૪૯	૨	૯૩-૮૯	૯૭
દેવ પ્રા૦ ૨૮-૨૯નો સંવેધ :- દક્ષા મત પ્રમાણે જાણાવો.											
દેવ પ્રા૦ ૩૦-૩૧ અપ્રાયોગ્ય, અબંધનો સંવેધ - ૨જા મત પ્રમાણે જાણાવો.											

દક્ષા મતની ટી. ૧ :- પમા મત પ્રમાણે બતાવેલ ૩૪૬૯ ઉદયભાંગામાં લબ્ધિ ફોરવા પછી દેશના આદિમાં ઉપશમ સમકિત પામે તો વૈ૦ તિ૦ના ૩૦ના ઉદયના ૮+૮, વૈ૦ મનુ૦ના ૨૯ના સ્વરવાળા ઉદયના ૮, દેવના ૩૦ના ઉદયના ૮ = ૩૨ ઉદયભાંગા ઉમેરતાં ઉપ૦૧ ઉદયભાંગા થાય.

૭મા મતની ટી. ૧ :- ૪થા મતની ટી.નં.૧માં બતાવેલ ૩૪૯૭ ઉદયભાંગામાં લબ્ધિ ફોરવા પછી ઉપશમ સમકિત પામે તો ૩૨ ભાંગા (દક્ષા મતની ટી.માં કહેલાં) ઉમેરવાથી ઉપ૨૯ ઉદયભાંગા થાય.

નંબર	માગણી	પ્રાયોગ્ય	બંધસ્થાન	બંધભાંગા	ઉદયસ્થાન	ક્યાજીવના?	કેટલાંઉદયભાંગા?	સત્તાસ્થાનકો	કુલસત્તાસ્થાન
શાપિક સમ્યક્ત્વના સામાન્ય વિવેચના પ્રમાણે ૩૫ બંધભાંગાનો સંવેધ ઉદયભાંગા - ૬૨૩									
	મનુષ્ય	૨૯	૮	૨૧થી ૩૦=૬	મતિજ્ઞાન પ્રમાણે	૬૯	૨	૯૨-૯૯ (પે. નં. - ૪૬૧)	૧૩૯
	મનુષ્ય	૩૦	૮	"	પંચે જાતિ પ્રમાણે	૬૯	૨	૯૩-૯૯ (પે. નં. ૪૩૮)	૧૩૩
દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૮ બંધભાંગાનો સંવેધ :- ઉદયભાંગા ૫૪૬ (૯૭૮)									
	દેવ	૨૮	૮	૨૧	યુગલે તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૨૧	સામાલ મનુ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૨૫	વેલ મનુ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૨૫	આહાલ મનુ	૧X	૧	૯૨	૧
				૨૬	યુગલે તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૨૬	સામાલ મનુ	૪૮X	૨	૯૨-૯૯	૯૬
				૨૭	વેલ મનુ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૨૭	આહાલ મનુ	૧X	૧	૯૨	૧
				૨૮	યુગલે તિર્યચ	૧૬X	૨	૯૨-૯૯	૩૨
				૨૮	સામાલ મનુ	૯૬X	૨	૯૨-૯૯	૧૯૨
				૨૮	વેલ મનુ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૨૮	આહાલ મનુ	૨X	૧	૯૨	૨
				૨૯	યુગલે તિર્યચ	૧૬X	૨	૯૨-૯૯	૩૨
				૨૯	સામાલ મનુ	૯૬X	૨	૯૨-૯૯	૧૯૨
				૨૯	વેલ મનુ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૨૯	આહાલ મનુ	૨X	૧	૯૨	૨
				૩૦	યુગલે તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
				૩૦	સામાલ મનુ	૧૯૨X	૨	૯૨-૯૯	૩૯૪
				૩૦	વેલ મનુ	૧X	૨	૯૨-૯૯	૨
				૩૦	આહાલ મનુ	૧X	૧	૯૨	૧
				૩૧	યુગલે તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
	કુલ	૧	૮	૮		૫૪૬	૨	૯૨-૯૯	૧૦૮૫
	૫ ભવની અપેક્ષાએ			૨૬ થી ૩૦=૫	સામાલ મનુના	૪૩૨X	૨	૯૨-૯૯	૮૬૪
	કુલ					૯૭૮	૨	૯૨-૯૯	૧૯૪૯

શાપિક સમ્યક્ત્વની ટી. ૧ :- શાપિક સમ્યક્ત્વ ૪થી૧૪ ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. તેથી ઉપસમ સમ્યક્ત્વ માર્ગણામાં જણાવ્યા મુજબ ૫ બંધસ્થાનક અને તેના ૩૫ બંધભાંગા જાણવાં.

શાપિક સમ્યક્ત્વના પ્રસ્થાપક મનુષ્યો અને નિષ્કાપક ચારે ગતિના જીવો હોય છે. બધાપુ પામે તો શાપિક સમ્યક્ત્વ ચારે ગતિમાં જીવોને હોય. તેથી દરેકના અપર્યાખાવસ્થાના પણ ઉદયભાંગા સંભવે. પરંતુ પૂર્વે મનુષ્ય-તિર્યચનું અસંખ્યાતા વર્ષનું આયુષ્ય બાંધું હોય તો જ શાપિક સમ્યક્ત્વ પામે. તેથી તિર્યચોમાં શાપિક સમ્યક્ત્વી યુગલિક તિર્યચો જ હોય અને તેઓને દેવની જેમ સર્વ શુભ પ્રકૃતિઓ જ ઉદયમાં હોય છે. તેથી તેઓને દેવની જેમ ૬૪ ઉદયભાંગા સંભવે. શાપિક સમ્યક્ત્વી પ્રથમ સંઘયણવંત જ હોય છે. શાપિક સમ્યક્ત્વીને ૬૨૩ ઉદયભાંગા આ રીતે થાય છે....

- સામાલ મનુ ના ૨૧ના ઉદયે ૮ (સુભગ, આદ્ય, યશના)
- સામાલ મનુ ના ૨૬ના ૪૮ (પૂર્વોક્ત ૮ X ૬ સંસ્થાન = ૪૮)
- સામાલ મનુ ના ૨૮ના ૯૬ (પૂર્વોક્ત ૪૮ X ૨ વિહાયો = ૯૬)
- સામાલ મનુ ના ૨૯ના ૯૬ (પૂર્વોક્ત ૪૮ X ૨ વિહાયો = ૯૬)
- સામાલ મનુ ના ૩૦ના ૧૯૨ (પૂર્વોક્ત ૯૬ X ૨ સ્વર = ૧૯૨)
- સામાલ મનુ ના કુલ ૪૪૦
- વેલ મનુ ના ૩૫
- આહાલ મનુના ૭
- કેવલી મનુ ના ૮
- દેવના ૬૪
- યુગલિક તિર્યચના ૬૪
- નારકીના ૫
- કુલ ૬૨૩**

અહીં ૬૨૩ ઉદયભાંગા ગણ્યા છે. તે શાપિક સમ્યક્ત્વના ૩ અને ૪ ભવની અપેક્ષાએ ગણ્યા છે. કારણ કે નરકના ઉદયભાંગા ૩ ભવની અપેક્ષાએ ઘટી શકે અને યુગલિક તિર્યચના ઉદયભાંગા ૪ ભવની અપેક્ષાએ ઘટી શકે. અને ૫ ભવની અપેક્ષાએ છેવટું સંઘયણ પણ ઉદયમાં હોય તેના ઉદયભાંગા અહીં સાથે ગણીએ તો સામાન્ય મનુષ્યના પ્રથમ સંઘયણની જેમ છેલ્લા સંઘયણના (૨૧ના ઉદયના ૮ વિના) ૪૩૨ ઉદયભાંગા વધારે જાણવાં એટલે કે ૬૨૩માં ૪૩૨ ઉમેરતાં ૧૦૫૫ ઉદયભાંગાનો સંવેધ થાય. અને વિસ્તૃત સંવેધમાં માત્ર દેવ પ્રાં ૨૮ના બંધમાં મનુના ઉદયસ્થાને સામાલ મનુ ના ભાંગા ઉમેરવા.

(૧લું સંઘયણ ગણો કે છેલ્લું ૨૧ના ઉદયમાં સંઘયણ નથી. માટે તેના ૮ ભાંગા બંધે વખત સમાન જ હોવાથી છઠ્ઠા સંઘયણના ૪૪૦ ભાંગા ન ગણતાં ૪૩૨ ભાંગા ગણ્યા છે. ૯૬ અને ૭૮ સિવાય ૯૩ આદિ ૧૦ સત્તાસ્થાનકો સંભવે છે.

નં બ ર	મા ગ ણ	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાંગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાંગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
દેવ પ્રાયોગ્ય રહના બંધ ૮ બંધભાંગાનો સંવેધ :- ઉદયભાંગા ૪૮૨^૩										
૧૧	૧૧	દેવ	૨૯	૮	૨૧	સામાન્ય મનુષ્ય	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૫	વૈન્ય મનુષ્ય	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૫	આહાર મનુષ્ય	૧X	૧	૯૩	૧
					૨૬	સામાન્ય મનુષ્ય	૪૮X	૨	૯૩-૮૯	૯૬
					૨૭	વૈન્ય મનુષ્ય	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૭	આહાર મનુષ્ય	૧X	૧	૯૩	૧
					૨૮	સામાન્ય મનુષ્ય	૯૬X	૨	૯૩-૮૯	૧૯૨
					૨૮	વૈન્ય મનુષ્ય	૯X	૨	૯૩-૮૯	૧૮
					૨૮	આહાર મનુષ્ય	૨X	૧	૯૩	૨
					૨૯	સામાન્ય મનુષ્ય	૯૬X	૨	૯૩-૮૯	૧૯૨
					૨૯	વૈન્ય મનુષ્ય	૯X	૨	૯૩-૮૯	૧૮
					૨૯	આહાર મનુષ્ય	૨X	૧	૯૩	૧
					૩૦	સામાન્ય મનુષ્ય	૧૯૨X	૨	૯૩-૮૯	૩૮૪
					૩૦	વૈન્ય મનુષ્ય	૧X	૨	૯૩-૮૯	૨
					૩૦	આહાર મનુષ્ય	૧X	૧	૯૩	૧
		કુલ	૧	૮	૭		૪૮૨	૨	૯૩-૮૯	૯૫૭
૧૪	૧૪	દેવ	૩૦	૧	૨૯	વૈન્ય મનુષ્ય	૧X	૧	૯૨- (સ્વસ્વાળો)	૧
					૨૯	આહાર મનુષ્ય	૧X	૧	૯૨(સ્વસ્વાળો) (ઉદ્યોતવિના)	૧
					૩૦	સામાન્ય મનુષ્ય	૨૪ ^૪ X	૧	૯૨	૨૪
					૩૦	વૈન્ય મનુષ્ય	૧X	૧	૯૨	૧
					૩૦	આહાર મનુષ્ય	૧X	૧	૯૨	૧
		કુલ	૧	૧	૨		૨૮	૧	૯૨	૨૮
૧૫	૧૫	દેવ	૩૧	૧	૨	દેવ પ્રાંત ડોમપ્રાણી	૨૮	૧	૯૩	૨૮
		અપ્રાયોગ્ય	૧	૧	૩૦	સામાન્ય મનુષ્ય	૨૩X	૬	૯૩-૯૨-૮૯-૮૮-૭૯-૭૫	૧૩૮
					૩૦	સામાન્ય શુભ	૧X	૮	૯૩-૯૨-૮૯-૮૮-૮૦-૭૯-૭૬-૭૫	૮
		કુલ	૧	૧	૧		૮	૯૩ આદિ	૧૪૬	
અબંધનો સંવેધ :- ઉદયભાંગા - ૬૨^૪										
૧૬	૧૬	અબંધ	૦	૦	૨૦	સામાન્ય કેવલી	૧X	૨	૭૯-૭૫	૨
					૨૧	તીર્થો કેવલી	૧X	૨	૮૦-૭૬	૨
					૨૬	સામાન્ય કેવલી	૬X	૨	૭૯-૭૫	૧૨
					૨૭	તીર્થો કેવલી	૧X	૨	૮૦-૭૬	૨
					૨૮	સામાન્ય કેવલી	૧૨X	૨	૭૯-૭૫	૨૪
					૨૯	તીર્થો કેવલી	૧X	૨	૮૦-૭૬	૨
					૨૯	સામાન્ય કેવલી	૧૨X	૨	૭૯-૭૫	૨૪
					૩૦	તીર્થો કેવલી	૨૪X	૨	૭૯-૭૫	૪૮
					૩૦	સામાન્ય કેવલી	૧X	૨	૮૦-૭૬	૨
					૩૧	તીર્થો કેવલી	૧X	૨	૮૦-૭૬	૨
					૮	સામાન્ય કેવલી	૧X	૩	૭૯-૭૫-૮	૩
					૯	તીર્થો કેવલી	૧X	૩	૮૦-૭૬-૮	૩
		કુલ			૧૦		૬૨	૬	૮૦-૭૯-૭૬-૭૫-૮-૮	૧૨૬

ટી. ૨ અહીં સામાન્ય મનુષ્યના ૪૪૦, વૈન્ય મનુષ્યના ૩૫, આહારક મનુષ્યના-૭, યુગલિક તીર્થયાના ૬૪ = કુલ ૫૪૬ ઉદયભાંગા સંભવે.
 ટી. ૩ અહીં સામાન્ય મનુષ્યના ૪૪૦, વૈન્ય મનુષ્યના -૩૫, આહારક મનુષ્યના ૭ = કુલ ૪૮૨ ઉદયભાંગા સંભવે છે.
 ટી. ૪ અહીં સામાન્ય મનુષ્યને ૧ સંધ ૦ X ૬ સંસ્થાન X ૨ વિહાયોગતિ X ૨ સ્વર = ૨૪ ઉદયભાંગા સંભવે.
 ટી. ૫ અહીં અબંધના સંવેધમાં કેવલીના ૧૦ ઉદયસ્થાનક (૨૦, ૨૧, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૮, ૯) હોય છે. તેના ઉદયભાંગા-૬૨ હોય છે. સત્તાસ્થાન (૮૦, ૭૯, ૭૬, ૭૫, ૮ અને ૮) એ ૬ છે.
 આ સર્વ સંવેધ ક્ષાધિક સમ્યક્ત્વીને સામાન્ય વિવક્ષાએ લખ્યો છે. ક્ષાધિક સમકિત ચરમભવમાં જ અથવા તો ૩-૪ કે ૫ ભવ પહેલાં પામી શકાય છે. તેથી ૧-૩-૪ કે ૫ ભવની અપેક્ષાએ જુદો જુદો સંવેધ બતાવે છે.

નં.	માર્ગ	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
૧	ભવ	શાયિક સમ્પૂર્ણ ૧ ભવ કરનારની અપેક્ષાએ ૧૯ બંધભાગાનો સંવેધ ^૧ ઉદયભાગા-૨૭૨								
		દેવ	૨૮	૮	૨૫થી ૩૦=૫	વે૦ મનુષ્ય	૩૫X	૨	૯૨-૮૮	૭૦
					"	આહ૦ મનુષ્ય	૭X	૧	૯૨	૭
					૩૦	સામા૦ મનુષ્ય	૧૯૨X	૨	૯૨-૮૮	૩૮૪
		કુલ	૧	૮	૫			૨૩૪	૨	૯૨-૮૮
દેવ	૨૮	૮	૫	દેવ૦ પ્રા૦ ૨૮ની જેમ	૨૩૪	૨	૯૨-૮૮	૪૬૧		
દેવ પ્રાયો ૩૦-૩૧નો, અપ્રાયોગ્ય - ૧ નો અબંધનો સંવેધ સામાન્ય વિવક્ષાના સંવેધ પ્રમાણે જાણાવો.										
૩	ભવ	શાયિક સમ્પૂર્ણ ૩ ભવ કરનારની અપેક્ષાએ ૩૫ બંધભાગાનો સંવેધ ^૧ ઉદયભાગા-૫૫૯								
		મનુષ્ય	૨૮	૮	૨૧થી ૩૦=૬	મતિજ્ઞાન પ્રમાણે	૬૯	૨	૯૨-૮૮ (પે. નં. ૪૬૧)	૧૩૮
		મનુષ્ય	૩૦	૮	"	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૬૯	૨	૯૩-૮૯ (પે. નં. ૪૩૮)	૧૩૩
		દેવ	૨૮	૮	૨૧થી ૩૧=૮	સામા૦ વિવક્ષા પ્રમાણે	૪૮૨ ^૭	૨	૯૨-૮૮ (પે. નં. ૪૮૭)	૯૫૭
		દેવ	૨૮	૮	૨૧થી ૩૦=૭	સામા૦ વિવક્ષા પ્રમાણે	૪૮૨	૨	૯૩-૮૯ (પે. નં. ૪૮૮)	૯૫૭
દેવ પ્રા૦ ૩૦-૩૧ અપ્રાયોગ્ય - ૧ ના બંધ અબંધનો સંવેધ સામાન્ય વિવક્ષાના સંવેધ પ્રમાણે જાણાવાં.										
૪	ભવ	શાયિક સમ્પૂર્ણ ૪ ભવ કરનારની અપેક્ષાએ - ૩૫ ^૧ બંધભાગાનો સંવેધ - ઉદયભાગા - ૬૧૮								
		મનુષ્ય	૨૮	૮	૨૧થી ૩૦=૬	દેવ	૬૪X	૨	૯૨-૮૮	૧૨૮
		મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧થી ૩૦=૬	દેવ	૬૪X	૨	૯૩-૮૯	૧૨૮
		દેવ	૨૮	૮	૨૧થી ૩૧=૮	સામાન્ય વિવક્ષા પ્રમાણે	૫૪૬	૨	૯૨-૮૮ (પે. નં. -૪૮૫)	૧૦૮૫
		દેવ	૨૮	૮	૨૧થી ૩૦=૭	સામાન્ય વિવક્ષા પ્રમાણે	૪૮૨	૨	૯૩-૮૯ (પે. નં. -૪૮૬)	૯૫૭
દેવ પ્રા૦ ૩૦-૩૧ અપ્રાયોગ્ય - ૧, અબંધનો સંવેધ :- સામાન્ય વિવક્ષાના સંવેધ પ્રમાણે જાણાવો.										

ટી. ૬ ૧ ભવ કરનારની અપેક્ષાએ ૧૯ બંધભાગા ઘટે તે આ પ્રમાણે. દેવ પ્રા૦ ૨૮-૨૯-૩૦-૩૧ના બંધના અનુક્રમે ૮ + ૮ + ૧ + ૧ = ૧૮, અપ્રાયોગ્ય ૧ના બંધનો ૧ = ૧૯ બંધભાગા સંભવે. ઉદયભાગા સામા૦ મનુ૦ના ૩૦ના ઉદયના ૧૯૨ (પ્રથમ સંઘયણના) + વે૦ મનુ૦ ના ૩૫ + આહ૦ મનુ૦ના ૭ + કેવલી મનુ૦ના ૩૮ (સામા૦ મનુ૦ ના ૩૦ના ઉદયના ૨૪ ભાગા અંતર્ગત છે. માટે) = ૨૭૨ ઉદયભાગા સંભવે. અને ૭૮, ૮૬ વિના બાકીના ૧૦ સત્તાસ્થાનકો સંભવે.

ટી. ૭ ૩ ભવ કરનારની અપેક્ષાએ જે સામાન્ય વિવક્ષાએ સંવેધ કલાં તે ૩૫ બંધભાગા સંભવે. અને ઉદયભાગા ત્યાં જે ૬૨૩ કલાં તેમાંથી યુગલિક તિર્યચના ૬૪ ઉદયભાગા કાઢી નાખતાં બાકીના ૫૫૯ ઉદયભાગા ઘટે. તે કારણે દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધ સામાન્ય વિવક્ષાના સંવેધમાં જે ૫૪૬ ભાગા બતાવ્યા છે તેમાંથી ૬૪ બાદ કરતાં ૪૮૨ ઉદયભાગા થાય. અને કુલ સત્તાસ્થાનકો ૯૫૭ થાય.

ટી. ૮ અહીં ૪ ભવ કરનારની અપેક્ષાએ બંધભાગા-૩૫ સંભવે. સામાન્ય વિવક્ષાએ બતાવેલ સંવેધના-૬૨૩ ઉદયભાગામાંથી નારકીના ૫ ઉદયભાગા બાદ કરતાં બાકીના ૬૧૮ ઉદયભાગા સંભવે.

નં. ૨	માર્ગશા	પ્રાયોગ્ય	બંધસ્થાન	બંધભાગા	ઉદયસ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદયભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તાસ્થાન	
૫૪	પભવની અપેક્ષાએ	ભાયિક સમ્યક્ત્વી પ ભવ કરનારની અપેક્ષાએ સંવેધ બંધભાગા - ૩૫ ^૯ ઉદયભાગા-૯૯૧								
		મનુષ્ય	૨૯	૮	૨૧થી ૩૦=૬	મતિજ્ઞાન પ્રમાણે	૬૯	૨	૯૨-૮૮ (પે.નં. ૪૬૧)	૧૩૮
		મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧થી ૩૦=૬	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૬૯	૨	૯૩-૮૯ (પે.નં. ૪૩૮)	૧૩૩
		દેવ	૨૮	૮	૨૧થી ૩૧=૮	૩ ભવની વિવક્ષા પ્રમાણે	૪૮૨ ૪૩૨	૨	૯૨-૮૮ (પે. નં. ૪૮૯) (છેલ્લા સંઘયણ)	૯૫૭ +૮૬૪
		દેવ	૨૯	૮	૨૧થી ૩૦=૭	સામાન્ય વિવક્ષાએ	૪૮૨ ૪૩૨	૨	૯૩-૮૯ (પે. નં. ૪૮૮) (છેલ્લા સંઘયણ)	૯૫૭ ૮૬૪
દેવ પ્રાં ૩૦-૩૧ અપ્રાયોગ્ય - ૧, અબંધનો સંવેધ :- સામાન્ય વિવક્ષાના સંવેધ પ્રમાણે જાણાવો. (પે. નં. ૪૮૬)										

શયોપશમ સમ્યક્ત્વના ૩૪ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા ૭૬૭૧										
૫૫	શયોપશમ સમ્યક્ત્વ	મનુષ્ય	૨૯	૮	૨૧થી ૩૦=૬	મતિજ્ઞાન પ્રમાણે	૬૯	૨	૯૨-૮૮ (પે. નં. ૪૬૧)	૧૩૮
		મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧થી ૩૦=૬	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૬૯	૨	૯૩-૮૯ (પે.નં. ૪૩૮)	૧૩૩
		દેવ	૨૮	૮	૨૧થી ૩૧=૮	મતિજ્ઞાન તથા પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૭૬૦૨	૨	૯૨-૮૮ (પે.નં. ૪૬૧) તથા (પે.નં. ૪૩૮)	૧૫,૧૯૭
						" પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૫૦૫૦	૨	૯૨-૮૮ (પે.નં. ૪૩૯/૪૦)	૧૦,૦૯૩ ^૩
		દેવ	૨૯	૮	૨૧થી ૩૦=૭	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૨૬૪૨ (૨૩૮)	૨	૯૩-૮૯ (પે.નં. ૪૪૦-૪૪૧)	૫૨૭૭ (૪૬૯)
		દેવ	૩૦	૧	૨૯,૩૦ = ૨	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	૯૨ (પે.નં. ૪૪૧)	૧૪૮
		દેવ	૩૧	૧	"	પંચે૦ જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	૯૩ (પે.નં. ૪૪૨)	૧૪૮

ટી. ૯ અહીં પ ભવ કરનારની અપેક્ષાએ પણ બંધભાગા-૩૫ સંભવે. તથા ઉદયભાગા ૯૯૧ (સામાન્ય મનુના ૪૪૦ + છેલ્લા સંધ૦ મનુના ૪૩૨, વે૦ મનુના -૩૫, આહારક મનુના ૭, કેવલી મનુષ્યના ૮, દેવના ૬૪, નારકીના ૫ = ૯૯૧. અહીં છેલ્લા સંધ૦ ના ૪૩૨ ભાગાને પ.પૂ.આ. દુષ્પહસૂરિ મ.સા.ને આશ્રયીને જે આ પાંચમા આરાને અંતે થશે. તેઓને સંભવે. પરંતુ કૃષ્ણ મહારીજાને સંભવે નહીં કારણ કે તેઓ નારકીમાંથી આવી ત્રીજા ભવે જિનનામ નિકાચિત કરશે. જિનનામ નિકાચિત કરે તે ભવમાં પ્રથમ સંઘયણ હોય. ત્યારબાદ ચોથા ભવે દેવલોકમાં અને પાંચમા ભવે પ્રથમ સંઘયણવાળા ૧૨મા અમમ તીર્થકર થશે.

શયોપશમ સમ્યક્ત્વની ટી. ૧ :- શયોપશમ સમ્યક્ત્વ ૪થી ૭ ગુણસ્થાનક સુધી હોય છે. તેથી ભાયિક સમ્યક્ત્વમાં જણાવેલ ૩૫ બંધભાગામાંથી અપ્રાયોગ્ય-૧ના બંધનો ૧ વિના બાકીના (૨૮થી ૩૧) ૪ બંધસ્થાનકના ૩૪ બંધભાગા સંભવે. એકે૦ના ૪૨, વિક્લે૦ ના ૬૬, અપર્યા૦ તિ૦ મનુના ૪ અને કેવલીના-૮ એ પ્રમાણે કુલ ૧૨૦ ઉદયભાગા વિના બાકીના ૭૬૭૧ ઉદયભાગા સંભવે. આ ઉદયભાગા સપ્તતિકા વૃત્તિ અને ચૂર્ણિ પ્રમાણે સમ્યગ્દૃષ્ટિ તિર્યચ મનુષ્યો જે અપર્યાપ્ત અવસ્થા દેવ પ્રાયોગ્ય બંધ કરે છે. સત્તાસ્થાનક ૯૩-૯૨-૮૯ અને ૮૮ એ ૪ સંભવે છે.

ટી. ૨ અહીં પંચેસંગ્રહ ભાગ-૨ સપ્તતિકા ગાથા ૧૨૯માં આપેલ ગતિ માર્ગશાના સંવેધના આધારે નરક અને યુ૦તિ૦ ને કરણ અપર્યાપ્તાવસ્થાના ઉદયસ્થાનક સુધી વેદક સમ્યક્ત્વ છે. અને પર્યાપ્ત અવસ્થામાં ભાયો૦ સમકિત પામી શકે છે. માટે શાયોપશમિક સમકિત માર્ગશામાં નરક-સામાન્ય તિર્યચને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં શાયોપશમિક સમકિત હોય નહીં પણ ૨૨ની સત્તા લઇને નરક તેમજ યુગલિક તિર્યચમાં જાય છે. અને કરણ અપર્યાપ્તાવસ્થાના ઉદયસ્થાનક સુધી એટલે કે તિર્યચને ૩૦ અને નારકીને ૨૮ના ઉદય સુધી ૨૨ની સત્તા હોય છે. તે અપેક્ષાએ યુ૦ તિર્યચ અને નારકીને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં પણ શયોપશમ સમકિત ઘટાવીએ અને પર્યાપ્તાવસ્થામાં તો સંભવી શકે છે. તે સિવાય ભાયો૦ સમ્યક્ત્વ નારકી અને તિર્યચને અપ૦ અવસ્થામાં ઘટે નહીં. સંખ્યાત વર્ષવાળા તિર્યચના અપર્યાપ્ત અવસ્થાના ઉદયભાગા ઘટે નહીં. તેથી કુલ મળીને આ પ્રમાણે ઉદયભાગા સંભવે... યુગલિક તિ૦ના ૪૮, (૩૦-૩૧ના ઉદયના ૮-૮ ઉદયભાગા વિના સા૦તિ૦ના ઉદયભાગામાં અંતર્ગત થતા હોવાથી.) સામાન્ય તિ૦ના ૨૩૦૪ (૩૦-૩૧ના સ્વરના ઉદયવાળા ૧૧૫૨ + ૧૧૫૨) વે૦ તિ૦ ના ૫૬, સામાન્ય મનુના ૨૬૦૦ (અપર્યાપ્ત મનુના ૨ વિના), વે૦ મનુના ૩૫, આહારક મનુના ૭, દેવના -૬૪, નારકીના -૫ = ૫૧૧૯ ઉદયભાગા સંભવે. તેથી દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધ ૭૬૦૨ અથવા ૫૦૫૦ ઉદયભાગા બતાવ્યા છે. અહીં ૮૬નું સત્તાસ્થાન ન સંભવે તેથી ૧૩૫૪૯ માંથી ૩૪૫૬ બાદ કરતાં ૧૦,૦૯૩ કુલ સત્તાસ્થાન થાય.

નં બ ર	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાંગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના?	કેટલાં ઉદય ભાંગા?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
મિથ્યાત્વ સમક્રિતાના ૧૩૯૭૬ બંધભાંગાનો સંવેધ :- ઉદયભાંગા ૭૭૭૩										
૫૬	મિ થ્યા ત્વ સ મ ક્રિ તા	તિર્યચ એકેન્ડાદિ	૨૩,૨૫ ૨૯,૩૦ =૪	૬૮	૨૧થી ૩૧=૯	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૦૪	૫	કાયયોગ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૫૩)	૩૦૯૭૨
		તિર્યચ બા પર્યાંએકે	૨૫,૨૬ =૨	૨૪	૨૧થી ૩૧=૯	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૬૮	૫	કાયયોગ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૫૩)	૩૧૧૦૦
		પંચે તિર્યચ	૨૯,૩૦ =૨	૯૨૧૬	૨૧થી ૩૧=૯	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૭૩	૫	કાયયોગ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૫૪)	૩૧૧૧૦
		અપર્યા મનુ	૨૫	૧	૨૧થી ૩૧=૯	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૦૧	૪	કાયયોગ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૫૪)	૩૦૬૨૮
		મનુષ્ય	૨૯	૪૬૦૮	"	કાયયોગ પ્રમાણે	૭૭૭૦	૫	કાયયોગ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૫૪)	૩૦૭૭૧
		દેવ	૨૮	૮	૨૫થી ૩૧=૬	મતિ અજ્ઞાન પ્રમાણે	૩૫૪૪ ^૨	૩	મતિ અજ્ઞાન પ્રમાણે (પે.નં. ૪૬૪)	૧૦૫૪૪
		નરક	૨૮	૧	૨૫થી ૩૧=૬	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે	૩૫૪૪	૪	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૪૩)	૧૧૬૯૬
સાસ્વાદન સમક્રિતાના ૯૬૦૮ બંધભાંગાનો સંવેધ :- ઉદયભાંગા ૪૦૯૭										
૫૭	સા સ્વા દન સ મ ક્રિ તા	તિર્યચ પ્રા - ૨૯ના બંધે ૩૨૦૦ બંધભાંગા :- ઉદયભાંગા - ૪૦૯૭ ^૨								
		પંચેન્ડ તિ	૨૯	૩૨૦૦	૨૧	એકેન્ડિય	૨X	૧	૮૮ (બાદર પર્યાપ્તનામવાળા)	૨
					૨૧	વિકલે	૬X	૧	૮૮ (પર્યાપ્તનામવાળા)	૬
					૨૧	તિર્યચ	૮X	૧	૮૮ (પર્યાપ્તનામવાળા)	૮
					૨૧	મનુષ્ય	૮X	૧	૮૮ (પર્યાપ્તનામવાળા)	૮
					૨૧	દેવ	૮X	૧	૮૮	૮
					૨૪	એકેન્ડિય	૨X	૧	૮૮ (બાદર પર્યાપ્ત પ્રત્યેક)	૨
			૨૫	દેવ	૮X	૧	૮૮	૮		

મિથ્યાત્વની ટી.૧ :- મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે ૨૩,૨૫,૨૬,૨૮,૨૯,૩૦ એ ૬ બંધસ્થાનક હોય છે. અહીં જિનનામ - આહારકદીકનો બંધ સંભવે નહીં. તેથી મનુષ્ય પ્રા ૩૦ના ૮, દેવ પ્રા ૩૦-૩૧ના ૧+ ૧, અપ્રાયોગ્ય - ૧ ના બંધનો ૧ = ૧૯ બંધભાંગા વિના ૧૩૯૨૬ બંધભાંગા સંભવે. કેવલીના સંભવતા ૨૦, ૮, ૮ એ ૩ ઉદયસ્થાનક સિવાય (૨૧,૨૪,૨૫ થી ૩૧) એ ૯ ઉદયસ્થાનક હોય છે. એકેન્ડા ૪૨, વિકલેના ૬૬, સામા ૧૦ તિર્યચના ૪૯૦૬, વૈકિય તિર્યચના ૫૬, સામા મનુના ૨૬૦૨, વૈ મનુના ૩૨ (ઉદ્યોત સહિતના ૩ વિના), દેવના-૬૪ અને નારકીના ૫ = ૭૭૭૩ ઉદયભાંગા સંભવે. મનુ ના વૈકિયના ઉદ્યોતવાળા-૩, આહા મનુષ્યના-૭ અને કેવલીના ૮ એ પ્રમાણે કુલ ૧૮ ઉદયભાંગા સંભવે નહીં, ૯૨-૮૮-૮૬-૮૦ અને ૭૮ એ ૫ સત્તાસ્થાનો સામાન્યથી સંભવે છે. તેમજ મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાને ૮૯ની સત્તા પૂર્વે નરકાયુ બાંધી પછી શાપો સમ્યક્ત્વ પામી જિનનામનો બંધ કરી નરકમાં જતી વખતે અંતર્મુદૂર્ત પહેલા મનુષ્યને અને નરકમાં ગયા બાદ અંતર્મુદૂર્ત સુધી સમ્યક્ત્વ ન પામે ત્યાં સુધી નારકીને સંભવે છે, માટે કુલ છ સત્તાસ્થાન સંભવે છે. આહા દિક અને જિનનામ એમ ઉભયની સત્તાવાળો મિથ્યાત્વે ન જાય તેથી ૯૩ની સત્તા સંભવે નહીં. તે સિવાયના અહીં નહીં સંભવતા સત્તાસ્થાનો શપકશ્રેણિના છે. માટે અહીં સંભવે નહીં ૪૫૩

ટી. ૨ મિથ્યાત્વ માર્ગશામાં દેવ-નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮નો બંધ પર્યાપ્ત અવસ્થામાં જ થાય છે. તેથી મતિ અજ્ઞાન માર્ગશામાં જે પ્રમાણે દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૩૫૪૪ ઉદયભાંગા બતાવ્યા છે તે પ્રમાણે જાણવાં. અને નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮નો બંધ પણ પંચેન્ડ જાતિમાં બતાવ્યા પ્રમાણે ૩૫૪૪ ઉદયભાંગા જાણવાં.

સાસ્વાદનની ટી. ૧ :- મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે નરકત્રિક વિગેરે ૧૬ પ્રકૃતિનો બંધવિચ્છેદ થતો હોવાથી સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે એકેન્ડ વિકલે અપર્યા તિર્યચ મનુષ્ય અને નરક પ્રાયોગ્ય બંધ થતો નથી. તથા અહીં આહા દિક અને જિનનામનો પણ બંધ થતો નથી. માટે ૯૬૦૮ વિના બારકીના બંધસ્થાન બંધભાંગા સંભવે નહીં. તેથી દેવ પ્રા ૨૮ ના બંધે ૮, પંચેન્ડ તિર્યચ પ્રાયો ૨૯-૩૦ના બંધે ૩૨૦૦ + ૩૨૦૦ = ૬૪૦૦, મનુષ્ય પ્રાયો ૨૯ના બંધે ૩૨૦૦ = એ ૩ બંધસ્થાનકના ૯૬૦૮ બંધભાંગા સંભવે.

સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક પરભવથી જીવ લઇને આવે તો પ્રથમના બે ઉદયસ્થાન સુધી ઘટે છે. કારણ કે સાસ્વાદનનો કાળ છ આવલિકા છે. તેથી શરીર પર્યાપ્તિ પહેલાં સુધી અપર્યાપ્તાવસ્થામાં હોય. ત્રીજી પર્યાપ્તિથી અપર્યાપ્તાવસ્થાના ઉદયસ્થાનમાં ન હોય અને નવું સમ્યક્ત્વ પામે તો સાસ્વાદનપણું પામે, પરંતુ તે વખતે સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાવસ્થાના ઉદયસ્થાનમાં હોય છે. નરકમાં સાસ્વાદન પામે, પરંતુ નરકમાં સાસ્વાદન લઈ જવાતું નથી તેથી નારકીના અપર્યાપ્તાવસ્થાના ઉદયસ્થાનમાં સાસ્વાદન ન હોય, સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક લઈ સૂક્ષ્મમાં, લબ્ધિ અપર્યાપ્તમાં તે ઉ -વાયુકાય અને સાધારણમાં ન જાય. પરંતુ સાસ્વાદન ગુણકાણું લઈ નારકી સિવાયના લબ્ધિ પર્યાપ્તા (એકેન્ડ વિકલે) પંચેન્ડ તિર્યચ, મનુષ્ય અને દેવ) આ જીવભેદમાં જવાય અને નવું સમ્યક્ત્વ પંચેન્ડ તિર્યચ, મનુષ્ય, દેવ અને નારકીમાં પ્રાપ્ત કરે ત્યારે ત્યાંથી પડતાં સાસ્વાદને આવે છે. તેથી એકેન્ડિયાદિ જીવોને સાસ્વાદન જુદા જુદા ઉદયસ્થાન નીચે મુજબ હોય છે.

નં ૨	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન				
૫૭	સા સ્વા દ ન સ મ હિ ત				૨૬	વિકલે	૬X	૧	૮૮ (પર્યાપ્ત નામવાળા)	૯			
					૨૬	સાં	તિર્યચ	૨૮X	૧	૮૮ (પર્યાપ્ત નામવાળા)	૨૮		
					૨૬	સાં	મનુષ્ય	૨૮X	૧	૮૮ (પર્યાપ્ત નામવાળા)	૨૮		
					૨૮	દેવ		૮X	૧	૮૮ (સ્વરવાળા)	૮		
					૨૮	નારકી		૧X	૧	૮૮	૧		
					૩૦	સામાં	તિર્યચ	૧૧૫૨X	૧	૮૮ (સ્વરવાળા)	૧૧૫૨		
					૩૦	સામાં	મનુષ્ય	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪		
					૩૦	દેવ		૮X	૧	૮૮	૮		
					૩૧	સામાં	તિર્યચ	૧૧૫૨X	૧	૮૮	૧૧૫૨		
				કુલ	૧	૩૨૦૦	૭			૪૦૯૭	૨	૯૨-૮૮	૫૨૪૯
		તિર્યચ	૩૦	૩૨૦૦	૨૧થી ૩૧=૭	તિર્યચ પ્રાં	૨૯ પ્રમાણે	૪૦૯૭	૨	૯૨-૮૮ (પે.નં. ૪૯૨)	૫૨૪૯		
		મનુષ્ય	૨૮	૩૨૦૦	"	"	૪૦૯૭	૨	૯૨-૮૮ (પે.નં. ૪૯૨)	૫૨૪૯			
		દેવ	૨૮	૮	૩૦	સામાં	તિર્યચ	૧૧૫૨X	૧	૮૮	૧૧૫૨		
					૩૦	સામાં	મનુષ્ય	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪		
					૩૧	સામાં	તિર્યચ	૧૧૫૨X	૧	૮૮	૧૧૫૨		
		કુલ	૧	૮	૨			૩૪૫૬	૨	૯૨-૮૮	૪૬૦૮		
૫૮	મિ શ્ર મ હિ ત	મિશ્ર સમક્રિતાના ૧૬ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૩૪૬૫											
					૨૮	દેવ		૮X	૨	૯૨-૮૮ (સ્વરવાળા)	૧૬		
					૨૮	નારકી		૧X	૨	૯૨-૮૮	૨		
				કુલ	૧	૮	૧			૮	૨	૯૨-૮૮	૧૮
				દેવ	૨૮	૮	૩૦	સામાં	તિર્યચ	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮ (સ્વરવાળા)	૨૩૦૪
							૩૦	સામાં	મનુષ્ય	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪
							૩૧	સામાં	તિર્યચ	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪
							૧			૮	૨	૯૨-૮૮	૬૯૧૨

ઘટિ ૧૨મી સમ્યક્ત્વ માર્ગાણા વિષે નામકર્મનો સંવેધ સમાપ્ત

જીવ	અપર્યાપ્ત અવસ્થા	પર્યાપ્ત અવસ્થા
એકેન્દ્રિય	૨૧/૨૪	-
વિકલેન્દ્રિય	૨૧/૨૬	-
પંચે૦ તિર્યચ	૨૧/૨૬	૩૦/૩૧
મનુષ્ય	૨૧/૨૬	૩૦
દેવ	૨૧/૨૫	૨૮/૩૦
નારકી	-	૨૮

એ પ્રમાણે ૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૩૦ અને ૩૧ એ ૭ ઉદયસ્થાન હોય છે. એકે૦ ના ૪, વિકલે૦ ના ૧૨, પંચે૦ તિર્યચના ૨૬૦૦, મનુષ્યના- ૧૪૪૮, દેવના- ૩૨ અને નારકીના- ૧ = ૪૦૯૭ ઉદયભાગા સંભવે છે. (જે તિર્યચ પ્રાં ૨૯ના બંધના યંત્રમાં બતાવ્યા છે.)

સત્તાસ્થાન :- આ ગુણસ્થાનકે ૯૨ અને ૮૮ એ ૨ સત્તાસ્થાન હોય છે, કારણ કે જિનનામની સત્તાવાળો સાસ્વાદને તથાસ્વભાવથી જ જતો નથી તેથી ૯૩, ૮૯ની સત્તા ન હોય અને ૮૬, ૮૦ (શ્રેણિ વિનાનું) અને ૭૮ એ ૩ સત્તાસ્થાન એકેન્દ્રિયમાં અને ત્યાંથી ઉદ્ભવના કરી આવેલાને હોય છે અને તેઓને એ સમયે સાસ્વાદન હોય નહીં માટે સંભવે નહીં, અને તે સિવાયના અહીં નહીં ઘટતા સત્તાસ્થાનો શ્રેણિના છે માટે ન હોય. અહીં ૯૨/૮૮ એ બે સત્તાસ્થાન મનુષ્યના ૩૦ના ઉદયના ૧૧૫૨ ઉદયભાગો જે સંભવે છે તે સિવાયના તમામ ઉદયભાગો એકે૦ ૮૮નું જ સત્તાસ્થાન હોય છે. કારણ કે એકે૦ વિકલે૦ તિર્યચ, દેવ અને નારકીમાં જે સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક આવે છે તે અનાદિ મિથ્યાત્વી ઉપશમ સમક્રિત પામે ત્યાંથી પડતા આવે છે. અને તે સમયે આહારકદિક બાંધેલું ઘટતું નથી માટે ૯૨નું સત્તાસ્થાન બીજા ઉદયસ્થાનોમાં ઘટે નહીં.

સાસ્વાદન ઉપશમ સમ્યક્ત્વથી પડતાને હોય છે અને ઉપશમ સમ્યક્ત્વ તે અનાદિનું સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરતી વખતે અને શ્રેણિમાં જ હોય છે. ઉપશમશ્રેણિથી જીવ કાળ કરી અનુતરમાં જાય ત્યારે ચોથું ગુણસ્થાનક હોય પરંતુ સાસ્વાદન ન હોય. કારણ કે અનુતરમાં (અથવા વેમાનિકમાં) ચોથું ગુણ. લઈને જ જાય છે. અબધાયુ ઉપશમશ્રેણિ કરી ક્રમશઃ પડી સાસ્વાદને આવે, પરંતુ ત્યાં કાળ કરતો નથી મિથ્યાત્વે આવી આપ્યું બાંધીને મરે છે, માટે શ્રેણિથી પડતી વખતનું સાસ્વાદન એકેન્દ્રિયાદિમાં હોય નહીં માટે ત્યાં આહારકદિકની સત્તા ઘટતી નથી. શ્રેણિના ઉપશમ સમ્યક્ત્વથી પડીને આવતું સાસ્વાદન ફક્ત સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત મનુષ્યને જ

સંભવે છે. માટે આહારકદિકની સત્તા સાસ્વાદન ગુણાણો મનુષ્યના ૩૦ના ઉદયભાગા સિવાય ક્યાંય સંભવે નહીં. (જુઓ સપ્તતિકા ભાષ્ય ગા. -૧૬૨) પ્રશ્ન :- આહારકદિક બાંધીને દેવાયુ બાંધે પછી ઉપશમશ્રેણિ ચેદે અને પડતા સાસ્વાદને આવીને કાળ કરે તેને દેવના ભવમાં જતા સાસ્વાદને ૯૨ની સત્તા કેમ ન ઘટે ? જવાબ :- ત્યોપશમ સમ્યક્ત્વથી દેવાયુ બાંધીને આહારકદિક બાંધે અથવા આહારકદિક બાંધી દેવાયુ બાંધે. પછી શ્રેણિ માટે ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પામે તે ઉપશમ સમ્યક્ત્વમાં કાળ કરે તો જ્યાં ગુણસ્થાનકે દેવમાં જાય પણ સાસ્વાદન ન આવે દેવમાં એક મતે ઉપશમ સમ્યક્ત્વ જતું રહે બીજા મતે રહે. જે શ્રેણિથી ઉતરતા સાસ્વાદને આવે તે એક મતે આવતા જ નથી બીજા મતે આવે છે. જે મતે શ્રેણિવાળા સાસ્વાદને આવતા નથી તે મતે દેવમાં સાસ્વાદને ૯૨ની સત્તા ન ઘટે, જે મતે આવે છે તે મતે દેવમાં સાસ્વાદને ૯૨ની સત્તા ઘટે છે. આ પ્રમાણે પદાર્થ સ્પષ્ટ છે.

ટી. ૨ ૨૮ અને ૩૦ના બંધે સાસ્વાદન ગુણાણો ૪૬૦૮ બંધભાગાના સ્થાને છેવડું સંધયણ અને હુંડક સંસ્થાન બંધાતુ ન હોવાથી ૩૨૦૦ બંધભાગા થાય છે. તે આ પ્રમાણે સંધ- ૫ X સંસ્થાન- ૫ X વિહાયોગતિ- ૨ X સ્થિર-અસ્થિર ઘટક (અર્થાત્ છે વાર ૩બલ કરવા) થી ગુણવાથી ૩૨૦૦ બંધભાગા થાય છે. તથા ૪૦૯૭ ઉદયભાગા ટી. નંબર ૧માં બતાવ્યા પ્રમાણે જાણવાં.

મિશ્રની ટી.૧ :- મિશ્ર ગુણસ્થાનક સંજ્ઞિ પર્યાપ્તને જ હોય છે. મિશ્ર ગુણસ્થાનકે પંચે૦ તિર્યચ અને મનુષ્યો દેવ પ્રાયોગ્ય, અને દેવ-નારકીના જીવો મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય જ બંધ કરે છે. તેથી દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધના ૮ અને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધના ૮. (આ ગુણસ્થાનકે સ્થિર, શુભ, યશ એ ત્રણ જ પ્રતિપક્ષી બંધાય છે. અહીં સંધયણ-સંસ્થાન શુભ જ બંધાય માટે ૪૬૦૮ ના બદલે મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધના બંધભાગા-૮ જ હોય.) એ પ્રમાણે કુલ ૧૬ બંધભાગા સંભવે.

- : અથ ૧૩મી સંજી અને અસંજી માર્ગણા વિષે નામકર્મનો સંવેધ :-

નં બ ર	મા ર્ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાંગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાંગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
સંજીના ૧૩૯૪૫ બંધભાંગાનો સંવેધ :- ઉદયભાંગા ૭૬૩૫(૭૬૮૩)										
૫૯	સંજી	તિર્યચ એકેન્ડાદિ	૨૩થી ૩૦=૪	૬૮	૨૧થી ૩૧=૮	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે	૭૫૯૬	૫	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૩૫)	૩૦૫૦૬
		તિન્ડએકેન્ડ બાદરપર્થાન્ડ	૨૫,૨૬ = ૨	૨૪	૨૧થી ૩૧=૮	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે	૭૬૬૦	૫	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૩૫)	૩૦૬૩૪
		પંચેન્ડ તિન્ડ	૨૯,૩૦ = ૯	૯૨૧૬	૨૧થી ૩૧=૮	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે	૭૬૬૫	૫	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૩૬)	૩૦૬૪૪
		અપર્થાન્ડ મનુષ્ય	૨૫	૧	૨૧થી ૩૧=૮	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે	૭૫૯૬	૪	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૩૬-૪૩૭)	૩૦૨૦૮
		મનુષ્ય	૨૯	૪૬૦૮	"	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે	૭૬૬૫	૫	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે(પે.નં. ૪૩૭)	૩૦૩૫૧
		મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧થી ૩૦=૬	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે	૬૯	૨	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૩૮)	૧૩૩
		દેવ	૨૮	૮	૨૧થી ૩૧=૮	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે	૭૬૦૨	૩	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૩૮-૪૪૦)	૪૬૫૩
		દેવ	૨૯	૮	૨૧થી ૩૦=૭	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે	૨૬૪૨ (૨૩૮)	૨	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૪૦-૪૪૧)	૫૨૭૭ (૪૬૯)
		દેવ	૩૧	૧	૨૯,૩૦ = ૨	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે (પે.નં. ૪૪૧)	૧૪૮
		દેવ	૩૧	૧	"	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	(પે.નં.-૪૪૨)	૧૪૮
		અપ્રાયોગ્ય	૧	૧	૩૦	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે	૭૨	૮	(પે.નં-૪૪૨)	૩૩૮ ૨૪૩
		નરક	૨૮	૧	૨૫થી ૩૧=૬	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે	૩૫૪૪	૪	પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે (પે.નં-૪૪૩)	૧૧૬૯૬
અબંધ	૦	૦	૩૦	અપ્રાયોગ્ય પ્રમાણે પંચેન્ડ જાતિ પ્રમાણે	૭૨ ૧૧૦ ^૨	૮ ૧૦	૯૩આદિ (૧૧-૧૨ગુણ) ૯૩આદિ (સંજીની વિવશાથી પે.નં. ૪૪૧)	૩૩૮ ૪૧૬		
અસંજીના ૧૩૯૨૬ બંધભાંગાનો સંવેધ :- ઉદયભાંગા - ૧૩૨										
તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૯૩૦૮ બંધભાંગાનો સંવેધ ઉદયભાંગા - ૧૩૨ (૫૦૧૬)^૨										
૬૦	સંજી	તિર્યચ એકેન્ડ આદિ	૨૩થી ૩૦= ૫	૯૩૦૮	૨૧	એકેન્ડ	૫X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૨૫
					૨૧	વિકલેન્ડ	૯X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૪૫
					૨૧	પંચેન્ડ તિન્ડ	(૯)૩X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮(૪૫)	૧૫
					૨૧	અપર્થાન્ડ મનુન્ડ	૧X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪

આ ગુણસ્થાનક સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાવસ્થામાં જ હોય છે. તેથી ઉદયભાંગા આ પ્રમાણે....નારકીના ૨૯ના ઉદયના-૧, દેવના ૨૯ના સ્વરવાળા ઉદયના-૮, સામાન્ડ તિર્યચના ૩૦ના સ્વરવાળા ઉદયના ૧૧૫૨ + ૩૧ના ઉદયના ૧૧૫૨, સામાન્ડ મનુન્ડના ૩૦ના ઉદયના ૧૧૫૨ = કુલ ૩૪૬૫ ઉદયભાંગા સંભવે. અહીં લબ્ધિ કોરવે નહીં, તેથી વેન્ડ તિન્ડ, વેન્ડ મનુન્ડ અને દેવના ઉદ્યોતવાળા ઉદયભાંગા ઘટે નહીં.

આ ગુણસ્થાનકે ૯૨/૯૯ બે જ સત્તાસ્થાન હોય, કારણ કે જિનનામની સત્તાવાળો તથા સ્વભાવથી સાસ્વાદને અને મિશ્રે જતો નથી તેથી ૯૩/૯૯ની સત્તા સંભવે નહીં. અને દેવ તથા નારક મનુન્ડ પ્રાયોન્ડ અને તિર્યચ તથા મનુષ્ય દેવ પ્રાયોન્ડ જ બંધ કરે છે. તેથી ૯૬/૯૦/૭૮ આદિ અને બાકીના સત્તાસ્થાનો શ્રેણિના છે માટે અહીં સંભવે નહીં.

સંજીની ટી. ૧ :- કેવલીને સંજીની વિવશા વિના ૨૩આદિ ૮ બંધસ્થાન અને ૧૩,૯૪૫ બંધભાંગા સંભવે. તથા ૨૧, ૨૫ થી ૩૧ = ૮ ઉદયસ્થાન એકેન્ડના-૪૨, વિકલેન્ડના ૬૬ અને કેવલીના-૮ = ૧૧૬ ઉદયભાંગા વિના બાકીના ૭૬૭૫ ઉદયભાંગા સંભવે. અને ૯-૯ એ બે વિના ૯૩ આદિ ૧૦ સત્તાસ્થાનકો સંભવે.

ટી. ૨ કેવલીને સંજીની વિવશાથી ૮ ઉદયભાંગા વધારે જાણવાં. તેથી ૨૦, ૯ અને ૮ ઉદયસ્થાન વધવાથી ૧૧ ઉદયસ્થાન તથા ૭૬૮૩ ઉદયભાંગા સંભવે તે કારણે અબંધના વિકલ્પે ૧૧૦ ઉદયભાંગા સંભવે.

અસંજીની ટી. ૧ :- અહીં ૨૩-૨૫-૨૬-૨૮-૨૯-૩૦ એ ૬ બંધસ્થાનક સંભવે. અસંજીને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધના-૮, દેવ પ્રાન્ડ ૨૯-૩૦-૩૧ના બંધના અનુક્રમે ૮+૧+૧ = ૧૦ અને અપ્રાયોગ્ય -૧ ના બંધનો-૧ એ પ્રમાણે કુલ-૧૯ બંધભાંગા ન સંભવે. તેથી બાકીના ૧૩૯૨૬ બંધભાંગા ઘટે. ૨૧-૨૪ થી ૩૧ = ૯ ઉદયસ્થાન સંભવે. એકેન્ડના ૪૨, વિકલેન્ડના ૬૬, પંચેન્ડ તિર્યચના ૨૨ (અહીં વિકલેન્ડિયની જેમ બધી અશુભ પ્રકૃતિ ઉદયમાં ગણી છે.) અપર્થાન્ડ મનુષ્યના -૨ = ૧૩૨ ઉદયભાંગા સંભવે.

નં બ ર	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તાસ્થાન	
૬૦	અ				૨૪	એકેન્દ્રિય	૧૦X	૫	૯૨,૯૯,૯૬,૯૦,૭૯	૫૦
					૨૪	વૈં વાયુ	૧X	૩	૯૨,૯૯,૯૬	૩
					૨૫	એકેન્દ્રિય	૪X	૪	૯૨,૯૯,૯૬,૯૦	૧૬
					૨૫	તેઉ-વાયુ	૨X	૫	૯૨,૯૯,૯૬,૯૦,૭૯	૧૦
					૨૫	વૈં વાયુ	૧X	૩	૯૨,૯૯,૯૬	૩
					૨૬	એકેન્દ્રિય	૧૦X	૪	૯૨,૯૯,૯૬,૯૦	૪૦
					૨૬	તેઉ-વાયુ	૨X	૫	૯૨,૯૯,૯૬,૯૦,૭૯	૧૦
					૨૬	વૈં વાયુ	૧X	૩	૯૨,૯૯,૯૬	૩
					૨૬	વિકલે	૯X	૫	૯૨,૯૯,૯૬,૯૦,૭૯	૪૫
					૨૬	પંચેં તિર્થચં	(૨૯૯)૩X	૫	૯૨,૯૯,૯૬,૯૦,૭૯ (૧૪૪૫)	૧૫
					૨૬	અપર્યાંમનુ	૧X	૪	૯૨,૯૯,૯૬,૯૦	૪
					૨૭	એકેન્દ્રિય	૬X	૪	૯૨,૯૯,૯૬,૯૦	૨૪
					૨૮	પંચેં તિર્થચં	(૫૭૬)૨X	૪	૯૨,૯૯,૯૬,૯૦ (૨૩૦૪)	૮
					૨૮	વિકલે	૬X	૪	૯૨,૯૯,૯૬,૯૦	૨૪
					૨૯	પંચેં તિર્થચં	(૧૧૫૨)૪X	૪	૯૨,૯૯,૯૬,૯૦ (૪૬૦૮)	૧૬
					૨૯	વિકલે	૧૨X	૪	૯૨,૯૯,૯૬,૯૦	૪૮
					૩૦	પંચેં તિર્થચં	(૧૭૨૮)૬X	૪	૯૨,૯૯,૯૬,૯૦ (૬૯૧૨)	૨૪
					૩૦	વિકલે	૧૮X	૪	૯૨,૯૯,૯૬,૯૦	૭૨
					૩૧	પંચેં તિર્થચં	(૧૧૫૨)૪X	૪	૯૨,૯૯,૯૬,૯૦ (૪૬૦૮)	૧૬
					૩૧	વિકલે	૧૨X	૪	૯૨,૯૯,૯૬,૯૦	૪૮
		કુલ	૫	૯૩૦૮	૯		(૫૦૧૬) ૧૩૨	૫	૯૨,૯૯,૯૬,૯૦,૭૯ (૨૦૩૯૬)	૫૬૮
મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૪૬૦૮ બંધભાગાનો સંલેખ :- ઉદયભાગા - ૧૨૯ ^૩										
		અપર્યાં મનુ	૨૫	૧	૨૧	એકેન્દ્રિય	૫X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૦
		મનુષ્ય	૨૯	૪૬૦૮	૨૧	વિકલેન્દ્રિય	૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૩૬
					૨૧	પંચેં તિર્થચં	(૯)૩X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦ (૩૬)	૧૨
					૨૧	અપર્યાંમનુ	૧X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪
					૨૪	એકેન્દ્રિય	૧૦X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૦
					૨૫	એકેન્દ્રિય	૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૪
					૨૬	એકેન્દ્રિય	૧૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૮
					૨૬	વિકલેન્દ્રિય	૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૩૬
					૨૬	પંચેં તિર્થચં	(૨૯૯)૩X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦ (૧૧૫૬)	૧૨
					૨૬	અપર્યાંમનુ	૧X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪
					૨૭	એકેન્દ્રિય	૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૪
					૨૮	વિકલેન્દ્રિય	૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૪
					૨૮	પંચેં તિર્થચં	(૫૭૬)૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦ (૨૩૦૪)	૮
					૨૯	પંચેં તિર્થચં	(૧૧૫૨)૪X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦ (૪૬૦૮)	૧૬
					૨૯	વિકલેન્દ્રિય	૧૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૮

ટી. ૨ કેટલાંક આચાર્ય ભગવંત અસંજીને છ સંઘયણ વિગેરે પ્રકૃતિઓને ઉદયમાં ગણે છે. તેઓના મતે સામાન્ય તિર્થચંની જેમ અસંજી પંચેં તિંના ૪૯૦૬ ઉદયભાગા સંભવે. તો કુલ ૫૦૧૬ ઉદયભાગા સંભવે જે પંચમાં ઉદયભાગા () કૌંસમાં વિકલે લખ્યા છે. (જુઓ કર્મપ્રકૃતિ ઉદીરણાકરણ ગા.-૭૫ તથા સિત્તરી ચૂર્ણિ ગાથા-૩૫)

ટી. ૩ વેકિય વાયુકાયના ૩ વિના બાકીના ૧૨૯ ઉદયભાગા સંભવે.

નં બ ર	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાંગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાંગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તાસ્થાન		
૬૦	અ				૩૦	પંચે૦ તિર્યચ	(૧૭૨૮)૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦ (૬૯૧૨)	૨૪	
					૩૦	વિકલેન્દ્રિય	૧૮X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૭૨	
					૩૧	પંચે૦ તિર્યચ	(૧૧૫૨)૪X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦ (૪૬૦૮)	૧૬	
					૩૧	વિકલેન્દ્રિય	૧૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૮	
	સં	કુલ				૯		(૫૦૧૩) ૧૨૯	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦ (૨૦,૦૫૨)	૫૧૬
		દેવ ^૪	૨૮	૮		૩૦	પંચે૦ તિર્યચ	(૧૧૫૨)૪X	૩	૯૨-૯૯-૯૬ (૩૪૫૬)	૧૨
					૩૧	પંચે૦ તિર્યચ	(૧૧૫૨)૪X	૩	૯૨-૯૯-૯૬ (૩૪૫૬)	૧૨	
	શી	કુલ	૧	૮		૨		(૨૩૦૪) ૮	૩	૯૨-૯૯-૯૬ (૬૯૧૨)	૨૪
નારકી ^૪		૨૮	૧		૨	દેવ પ્રા૦ પ્રમાણે	(૨૩૦૪) ૮	૩	૯૨-૯૯-૯૬ (૬૯૧૨)	૨૪	

છતિ ૧૩મી સંજી - અસંજી માર્ગણાએ નામકર્મનો સંવેધ સમાપ્ત

- : અથ ૧૪મી આહારી અણાહારી માર્ગણા વિષે નામકર્મનો સંવેધ :-

તિર્યચ પ્રાયોગ્ય-૬૮ બંધભાંગાનો સંવેધ :- ઉદયભાંગા - ૭૬૭૨ ^૨											
૬૧	આ	તિર્યચ એકે૦ આદિ	૨૩,૨૫ ૨૯,૩૦ = ૪	૬૮	૨૪	એકેન્દ્રિય	૧૦X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૫૦	
					૨૪	વૈ૦ વાયુ	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૬	૩	
	હા					૨૫	એકેન્દ્રિય	૪X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૧૬
						૨૫	તેઉ૦-વાયુ૦	૨X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૧૦
						૨૫	વૈ૦ વાયુ૦	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૬	૩
						૨૫	વૈ૦ તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
						૨૫	વૈ૦ મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
						૨૬	એકેન્દ્રિય	૧૦X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૦
						૨૬	તેઉ૦ વાયુ૦	૨X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૧૦
						૨૬	વૈ૦ વાયુ૦	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૬	૩
						૨૬	વિકલે૦	૯X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૪૫
						૨૬	પંચે૦ તિર્યચ	૨૮૯X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૧૪૪૫

ટી. ૪ અસંજી પંચે૦, તિર્યચો દેવ પ્રાયો૦ અને નરક પ્રાયો૦ બંધ સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાવસ્થામાં જ કરે. એકેન્દ્રિય - વિકલેન્દ્રિય જીવો દેવ-નારક પ્રાયોગ્ય બંધ જ ન કરે અને તિર્યચ પણ સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાવસ્થામાં જ કરે. તેથી પંચે૦ તિર્યચના ૩૦ના ઉદયના ૪ (૧૧૫૨) અને ૩૧ના ઉદયના ૪ (૧૧૫૨) = કુલ ૮ (૨૩૦૪) ઉદયભાંગા સંભવે.

આહારીની ટી. ૧ :- અહીં ૨૩ આદિ ૮ બંધસ્થાન તથા ૧૩,૯૪૫ બંધભાંગા હોય છે. ૨૧નો ઉદય વિગ્રહગતિમાં અને કેવલી સમુદ્ધાતમાં કાર્મણ યોગમાં હોય અને ત્યાં અણાહારીપણું હોવાથી એકેન્દ્રિયાદિને ૨૧ના બધા ૪૧ ઉદયભાંગા (૧ કેવલી સિવાય) સંભવે નહીં. તથા ૨૧,૨૦,૯ અને ૮ના ઉદયસ્થાને કેવલીને અણાહારીપણું હોવાથી તેના પણ ઉદયભાંગા સંભવે નહીં નીચે પ્રમાણે ઉદયભાંગા સંભવે છે. તેથી ૪ ઉદયસ્થાન અને તેના બધા જ ભાંગાઓ સંભવે નહીં.

જીવો	સંભવિત ઉદયભાંગા	અસંભવિત ઉદયભાંગા
એકેન્દ્રિય	૩૭	૫
વિકલેન્દ્રિય	૫૭	૯
પંચે૦ તિર્યચ	૪૮૯૭	૯
વૈ૦-તિર્યચ	૫૬	-
સામા૦ મનુ૦	૨૫૯૩	૯
વૈ૦ મનુ૦	૩૫	-
આહારી મનુ૦	૭	-
કેવલી મનુ૦	૪	૪
દેવ	૫૬	૮
નારકી	૪	૧
કુલ	૭૭૪૬	૪૫

પ્રશ્ન :- ઋજુગતિ વડે કે એક વકગતિ વડે ભવાંતરમાં જનારને ૨૧ના ઉદયભાંગા કેમ ન ગણ્યા ? જવાબ :- ૧થી વધારે વકગતિ કરનારને વિગ્રહગતિમાં ૨૧નો ઉદય હોય છે. તે વખતે અણાહારીપણું હોય છે. પણ ઋજુગતિ વડે અથવા ૧ વકગતિ વડે જનારને આહારીપણું હોય છે. અને ૨૧નો ઉદય હોતો નથી. માટે ગણ્યા નથી.

સત્તાસ્થાન :- ૯ અને ૮ની સત્તા ૧૪મા ગુણકાણે હોય છે. ત્યાં અણાહારીપણું હોવાથી તે બે રિના ૯૩આદિ ૧૦ સત્તાસ્થાન સંભવે.

ટી. ૨ :- અહીં એકેન્દ્રિયના ૩૭ + વિકલે૦ના ૫૭ + પંચે૦ તિ૦ના ૪૮૯૭ + વૈ૦ તિ૦ના ૫૬ + સામા૦ મનુ૦ના ૨૫૯૩ + વૈ૦ મનુ૦ના ૩૫ = ૭૬૭૨ ઉદયભાંગા સંભવે અહીં કાયયોગના સંવેધ પ્રમાણે જાણવાં. વિશેષ ૨૧ના ઉદયના એકે૦ ૫ વિકલે૦ ૯, સામા૦ તિર્યચના ૯, મનુષ્યના ૯ = ૩૨ ભાંગા સિવાય જાણવું. તેથી ૭૭૦૪ માંથી ૩૨ બાદ કરતાં ૭૬૭૨ ઉદયભાંગા થયા. તે રીતે આગળ પણ સમજવું.

નં બ ર	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સેતા સ્થાન	
૬૧	આ				૨૬	સામાન મનુ	૨૮૮X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૧૧૫૬
					૨૭	એકેન્દ્રિય	૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૪
					૨૭	વેન તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	વેન મનુ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	વિકલે	૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૪
					૨૮	પંચેન તિર્યચ	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪
					૨૮	વેન તિર્યચ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૮	સામાન મનુ	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪
					૨૮	વેન મનુ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૯	વિકલેન્દ્રિય	૧૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૮
					૨૯	સામાન તિર્યચ	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮
					૨૯	વેન તિર્યચ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૯	સામાન મનુ	૫૭૬X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૨૩૦૪
					૨૯	વેન મનુ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૩૦	વિકલે	૧૮X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૭૨
					૩૦	સામાન તિ	૧૭૨૮X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૬૯૧૨
					૩૦	વેન તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૩૦	સામાન મનુ	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮
					૩૧	વિકલે	૧૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૮
					૩૧	સામાન તિર્યચ	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦	૪૬૦૮
		કુલ	૪	૬૮	૮		૭૬૭૨	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૩૦૮૨૧
તિર્યચ પ્રાયોગ્ય :- ૨૪ બંધભાગાનો સંભવ :- ઉદયભાગા - ૭૭૨૮										
		બાદર પર્વાએકે	૨૫	૮	૨૪થી ૩૧=૮	૬૮ બંધભાગા પ્રમાણે	૭૬૭૨	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૩૦૮૨૧
		"	૨૬	૧૬	૨૫	૬૧	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	૬૧	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	૬૧	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૯	૬૧	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૩૦	૬૧	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
		કુલ	૨	૨૪	૮		૭૭૨૮	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૩૦૮૩૩
તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૯૨૧૬ બંધભાગાનો સંભવ :- ઉદયભાગા - ૭૭૩૨										
		પંચેન તિર્યચ	૨૯	૪૬૦૮	૨૪થી ૩૧=૮	૨૪ બંધભાગા પ્રમાણે	૭૭૨૮	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૩૦૮૩૩
		"	૩૦	૪૬૦૮	૨૫	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૭	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૮	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
					૨૯	નારકી	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨
		કુલ	૨	૯૨૧૬	૮		૭૭૩૨	૫	૯૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮	૩૦૮૪૧

ટી. ૩ અહીં ૬૮ બંધભાગાના ૭૬૭૨ + ૬૧ના ૫૬ = કુલ ૭૭૨૮ ઉદયભાગા સંભવે.

ટી. ૪ અહીં ૨૪ બંધભાગાના ૭૭૨૮ + નારકીના -૪ = કુલ ૭૭૩૨ ઉદયભાગા સંભવે.

નંબર	માગણી	પ્રાયોગ્ય	બંધસ્થાન	બંધભાગા	ઉદયસ્થાન	ક્યાજીવના?	કુટલાંઉદયભાગા?	સત્તાસ્થાનકો	કુલસત્તાસ્થાન	
અપર્યાપ્ત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય રચના બંધે ૧ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા ૭૬૬૯										
આ	અપર્યાપ્ત મનુ૦		૨૫	૧	૨૪	એકેન્દ્રિય	૧૦X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૦
					૨૫	એકેન્દ્રિય	૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૪
					૨૫	વૈ૦ તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
					૨૫	વૈ૦ મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
					૨૬	એકેન્દ્રિય	૧૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૮
					૨૬	વિકલેન્દ્રિય	૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૩૬
					૨૬	સામા૦ તિર્યચ	૨૮૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૧૧૫૬
					૨૬	સામા૦ મનુષ્ય	૨૮૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૧૧૫૬
					૨૭	એકેન્દ્રિય	૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૪
					૨૭	વૈ૦ તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
					૨૭	વૈ૦ મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
					૨૮	વિકલેન્દ્રિય	૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૪
					૨૮	સામા૦ તિર્યચ	૫૭૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૩૦૪
					૨૮	વૈ૦ તિર્યચ	૧૬X	૨	૯૨-૯૯	૩૨
					૨૮	સામા૦ મનુષ્ય	૫૭૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૩૦૪
					૨૮	વૈ૦ મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
					૨૯	વિકલેન્દ્રિય	૧૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૮
					૨૯	સામા૦ તિર્યચ	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૬૦૮
					૨૯	વૈ૦ તિર્યચ	૧૬X	૨	૯૨-૯૯	૩૨
					૨૯	સામા૦ મનુષ્ય	૫૭૬X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૩૦૪
૨૯	વૈ૦ મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬					
૩૦	વિકલેન્દ્રિય	૧૮X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૭૨					
૩૦	સામા૦ તિર્યચ	૧૭૨૮X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૬૯૧૨					
૩૦	વૈ૦ તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬					
૩૦	સામા૦ મનુષ્ય	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૬૦૮					
૩૧	વિકલેન્દ્રિય	૧૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૮					
૩૧	સામા૦ તિર્યચ	૧૧૫૨X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૪૬૦૮					
	કુલ	૧	૧	૮		૭૬૬૯	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૩૦૫૦૦	
મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય-૨૯ના બંધે ૪૬૦૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા ૭૭૨૯										
સી	મનુષ્ય		૨૯	૪૬૦૮	૨૪થી ૩૧=૮	અપર્યાપ્ત મનુ૦ ના ભાગા પ્રમાણે	૭૬૬૯	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૩૦૫૦૦
					૨૫	દેવ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
					૨૫	નારકી	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૯	૩
					૨૭	દેવ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
					૨૭	નારકી	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૯	૩
					૨૮	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૯૯	૩૨
					૨૮	નારકી	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૯	૩
					૨૯	દેવ	૧૬X	૨	૯૨-૯૯	૩૨
					૨૯	નારકી	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૯	૩
					૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
	કુલ	૧	૪૬૦૮	૮		૭૭૨૯	૫	૯૨-૯૯-૯૯-૯૬-૯૦	૩૦૬૨૪	

ટી. ૫ અહીં ૬૮ બંધભાગાના ૭૬,૭૨માંથી વૈ૦ વાયુકાયના ૩ વિના ૭૬૬૯ ઉદયભાગા સંભવે.
 ટી. ૬ અહીં અપર્યાપ્ત મનુ૦ના બંધભાગાના ૭૬૬૯+ દેવના -૫૬ + નારકીના -૪ = ૭૭૨૯ ઉદયભાગા.

નં બ ર	મા ગ ણા	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગા	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગા ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન	
મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધે - ૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૬૦										
આ		મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૫	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૫	નારકી	૧X	૧	૮૯	૧
					૨૭	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
					૨૭	નારકી	૧X	૧	૮૯	૧
					૨૮	દેવ	૧૬X	૨	૯૩-૮૯	૩૨
					૨૮	નારકી	૧X	૧	૮૯	૧
					૨૯	દેવ	૧૬X	૨	૯૩-૮૯	૩૨
					૨૯	નારકી	૧X	૧	૮૯	૧
					૩૦	દેવ	૮X	૨	૯૩-૮૯	૧૬
કુલ	૧	૮	૫	૬૦	૨	૯૩-૮૯	૧૧૬			
દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૭૫૮૬										
બી		દેવ	૨૮	૮	૨૫	વૈ૦ તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	વૈ૦ મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૫	આહા૦ મનુષ્ય	૧X	૧	૯૨	૧
					૨૬	સામા૦ તિર્યચ	૨૮૮X	૨	૯૨-૮૮	૫૭૬
					૨૬	સામા૦ મનુષ્ય	૨૮૮X	૨	૯૨-૮૮	૫૭૬
					૨૭	વૈ૦ તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	વૈ૦ મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૭	આહા૦ મનુષ્ય	૧X	૧	૯૨	૧
					૨૮	સામા૦ તિર્યચ	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
					૨૮	વૈ૦ તિર્યચ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૮	સામા૦ મનુષ્ય	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
					૨૮	વૈ૦ મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૮	આહા૦ મનુષ્ય	૨X	૧	૯૨	૨
					૨૯	સામા૦ તિર્યચ	૧૧૫૨X	૨	૯૨-૮૮	૨૩૦૪
					૨૯	વૈ૦ તિર્યચ	૧૬X	૨	૯૨-૮૮	૩૨
					૨૯	સામા૦ મનુષ્ય	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮	૧૧૫૨
					૨૯	વૈ૦ મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
					૨૯	આહા૦ મનુષ્ય	૨X	૧	૯૨	૨
					૩૦	સામા૦ તિર્યચ	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬(સ્વરવાળા)	૩૪૫૬
					૩૦	સામા૦ તિર્યચ	૫૭૬X	૨	૯૨-૮૮(ઉદ્યોતવાળા)	૧૧૫૨
					૩૦	વૈ૦ તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૮૮	૧૬
૩૦	સામા૦ મનુષ્ય	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬					
૩૦	વૈ૦ મનુષ્ય	૧X	૨	૯૨-૮૮	૨					
૩૦	આહા૦ મનુષ્ય	૧X	૧	૯૨	૧					
૩૧	સામા૦ તિ૦	૧૧૫૨X	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૩૪૫૬					
કુલ	૧	૮	૭	૭૫૮૬	૩	૯૨-૮૮-૮૬	૧૮૬૨૧			

ટી. ૭ પરંપ્રિય જાતિના સંવેધમાં દેવ પ્રા૦ ૨૮ના બંધના જણાવેલ ૭૬૦૨ ઉદયભાગામાંથી સામા૦ તિર્યચ - મનુષ્યના ૨૧ના ઉદયના ૮ + ૮ = ૧૬ ઉદયભાગા વિના બાકીના ૭૫૮૬ ઉદયભાગા સંભવે. અહીં જો સંખ્યાત વર્ષના આપુષ્યવાળા તિર્યચોને પર્યાપ્ત અવસ્થામાં યોધું ગુણા૦ ન ગણીએ તો ૫૦૮૨ અથવા ૫૦૫૦ ઉદયભાગામાંથી (પે. ૪૩૯-૪૪૦માં બતાવેલમાંથી) ૨૧ના ઉદયના ૧૬ ભાગા બાદ કરતાં અનુક્રમે ૫૦૬૬ અથવા ૫૦૩૪ ઉદયભાગા થાય. અને ૧૮૬૫૩ અથવા ૧૩૬૧૩ અથવા ૧૩૫૪૮ માંથી ૩૨ સત્તાસ્થાન બાદ કરતાં અનુક્રમે કુલ ૧૮૬૨૧ અથવા ૧૩૫૮૧ અથવા ૧૩૫૧૭ સત્તાસ્થાન થાય.

ક્ર. નં.	મા ગણ	પ્રાયોગ્ય	બંધ સ્થાન	બંધ ભાગ	ઉદય સ્થાન	ક્યા જીવના ?	કેટલાં ઉદય ભાગ ?	સત્તાસ્થાનકો	કુલ સત્તા સ્થાન
આ									
દેવ પ્રાયોગ્ય - ૨૯ ના બંધે ૮ બંધભાગોનો સંવેધ :- ઉદયભાગ - ૨૬૩૪ (૨૩૮) ^૯									
	દેવ	૨૯	૮	૨૫	વેં મનુષ્ય	૮X	૨	૯૩-૮૯ વિકલ્પ	૧૬
				૨૫	આહાં મનુષ્ય	૧X	૧	૯૩	૧
				૨૬	સામાં મનુષ્ય	૨૮૮X	૨	૯૩-૮૯ (૧) X ૨ = (૨)	૫૭૬
				૨૭	વેં મનુષ્ય	૮X	૨	૯૩-૮૯ (૧) X ૨ = (૨)	૧૬
				૨૭	આહાં મનુષ્ય	૧X	૧	૯૩	૧
				૨૮	સામાં મનુષ્ય	૫૭૬X	૨	૯૩-૮૯ (૧) X ૨ = (૨)	૧૧૫૨
				૨૮	વેં મનુષ્ય	૮X	૨	૯૩-૮૯ (૧) X ૨ = (૨)	૧૬
				૨૮	આહાં મનુષ્ય	૨X	૧	૯૩	૨
				૨૯	સામાં મનુષ્ય	૫૭૬X	૨	૯૩-૮૯ (૧) X ૨ = (૨)	૧૧૫૨
				૨૯	વેં મનુષ્ય	૮X	૨	૯૩-૮૯ (૧) X ૨ = (૨)	૧૬
				૨૯	આહાં મનુષ્ય	૨X	૧	૯૩	૨
				૩૦	સામાં મનુષ્ય	૧૧૫૨X	૨	૯૩-૮૯ (૧૯૨) X ૨ = (૩૮૪)	૨૩૦૪
				૩૦	વેં મનુષ્ય	૧X	૨	૯૩-૮૯ (૧૯૨) X ૨ = (૩૮૪)	૨
				૩૦	આહાં મનુષ્ય	૧X	૧	૯૩	૧
	કુલ	૧	૮	૬		૨૬૩૪	૨	૯૩-૮૯ (૨૩૭) (૪૬૭)	૫૨૬૧
કા									
	દેવ	૩૦	૧	૨૯, ૩૦ = ૨	પંચેં જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	૯૨ (પે.નં. - ૪૪૦)	૧૪૮
	દેવ	૩૧	૧	"	પંચેં જાતિ પ્રમાણે	૧૪૮	૧	૯૩ (પે.નં. - ૪૪૨)	૧૪૮
	અપ્રાયોગ્ય	૧	૧	૩૦	પંચેં જાતિ પ્રમાણે	૭૨	૮	૯૩ આદિ (પે.નં. ૪૪૨)	૩૩૮ ૨૪૨
	નરક	૨૮	૧	૨૫થી ૩૧=૬	પંચેં જાતિ પ્રમાણે	૩૫૪૪	૪	૯૨-૯૯-૯૯-૯૬ (પે.નં. - ૪૪૩)	૧૧૬૯૬
અબંધનો સંવેધ :- ઉદયભાગ - ૧૦૬^૯									
	૦	૦	૦	૨૬	સામાં કેવલી	૬X	૨	૭૯-૭૫	૧૨
				૨૭	તીર્થેં કેવલી	૧X	૨	૮૦-૭૬	૨
				૨૮	સામાં કેવલી	૧૨X	૨	૭૯-૭૫	૨૪
				૨૯	સામાં કેવલી	૧૨X	૨	૭૯-૭૫	૨૪
				૨૯	તીર્થેં કેવલી	૧X	૨	૮૦-૭૬	૨
				૩૦	૨જા-૩જા સંબંધ	૪૮X	૪(૨)	૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮ (માત્ર ૯૨, ૮૮)	૧૯૨
				૩૦	પ્રથમ સંબંધ શુભ	૧X	૮	૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૦, ૭૯, ૭૬, ૭૫	૮
				૩૦	પ્રથમ સંબંધ શેષ	૨૩X	૬	૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૭૯, ૭૫	૧૩૮
				૩૦	તીર્થેં કેવલી	૧X	૨	૮૦-૭૬ (સ્વર નિરોધ)	૨
				૩૧	તીર્થેં કેવલી	૧X	૨	૮૦-૭૬	૨
	કુલ			૬		૧૦૬	૮	૯૩ આદિ	૪૦૬

ટી. ૮ પંચેન્દ્રિય જાતિમાં દેવ પ્રાયો ૨૯ના બંધમાં જણાવેલ ૨૬૩૪ ઉદયભાગોમાંથી મનુષ્યના ૨૧ના ઉદયના ૮ ઉદયભાગો વિના ૨૬૩૪ ઉદયભાગો સંભવે. દેવ પ્રાયો ૨૯નો બંધ કરનાર અપર્યાપ્ત મનુષ્ય એટલે તીર્થેં કરનો જ આત્મા હોય તેથી તેઓને સર્વ શુભ પ્રકૃતિનો ઉદય હોય તે વિવક્ષાએ ૨૬-૨૮-૨૯-૩૦ના ઉદયના વિકલ્પે ૨૩૭ ઉદયભાગો પણ સંભવે જે યંત્રમાં () માં બતાવ્યા છે.

ટી. ૯ પંચેન્દ્રિયજાતિના અબંધના સંવેધમાં બતાવેલ ૧૦ ઉદયસ્થાન - ૧૧૦ ઉદયભાગોમાંથી ૨૦-૨૧-૮-૯ સિવાયના ૬ ઉદયસ્થાન - ૧૦૬ ઉદયભાગો સંભવે. કારણ કે ૨૦-૨૧ના ઉદયસ્થાનો કેવલી સમુદ્ધાતમાં ૩-૪-૫મા સમયે છે. ત્યારે માત્ર કાર્મણ કાયદોગનાં જ વ્યાપાર હોય છે. એટલે તે વખતે આહારીપણું ન હોય. તથા ૮-૯ના ઉદયસ્થાનો અયોગીના છે. તેથી ત્યાં પણ આહારીપણું ન હોય. ત્યાં જણાવેલ ૧૦ સત્તાસ્થાનમાંથી ૮-૯નું સત્તાસ્થાન પણ સંભવે નહીં તેથી ૯૩ આદિ ૮ સત્તાસ્થાન હોય છે.

નંબર	માર્ગણ	પ્રાયોગ્ય	બંધસ્થાન	બંધભાગા	ઉદયસ્થાન	ક્યાજીવના?	કેટલાંઉદયભાગા?	સત્તાસ્થાનકો	કુલસત્તાસ્થાન	
૧	અ	તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૬૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૩૨								
		તિર્યચ એકો આદિ	૨૩,૨૫ ૨૯,૩૦	૬૮	૨૧	એકેન્દ્રિય	૫X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૨૫
					૨૧	વિક્લેન્દ્રિય	૯X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૪૫
					૨૧	સામાન્ય તિર્યચ	૯X	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૪૫
				૨૧	સામાન્ય મનુષ્ય	૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૩૬	
	કુલ	૪	૬૮	૧		૩૨	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૧૫૧	
	બી	તિર્યચ પ્રાયોગ્ય - ૨૪ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૪૦								
		બાદર,૫૫૦	૨૫	૮	૨૧	૬૮બંધભાગાપ્રમાણ	૩૨	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૧૫૧
		એકેન્દ્રિય	૨૬	૧૬	૨૧	દેવ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬
		કુલ	૨	૨૪	૧		૪૦	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૧૬૭
	કી	તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૯૨૧૬ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૪૧								
		પચેન્દ્રિય	૨૯	૪૬૦૮	૨૧	૨૪ બંધભાગા પ્રમાણ	૪૦	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૧૬૭
પચેન્દ્રિય		૩૦	૪૬૦૮	૨૧	નારકી	૧X	૨	૯૨-૯૯	૨	
કુલ		૨	૯૨૧૬	૧		૪૧	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૭૮	૧૬૯	
૬૧	અપર્યાપ્ત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૫ના બંધે ૧ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૩૨									
	અપર્યાપ્ત મનુષ્ય	૨૫	૧	૨૧	એકેન્દ્રિય	૫X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૦	
				૨૧	વિક્લેન્દ્રિય	૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૩૬	
				૨૧	સામાન્ય તિર્યચ	૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૩૬	
				૨૧	સામાન્ય મનુષ્ય	૯X	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૩૬	
કુલ	૧	૧	૧		૩૨	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૧૨૮		
૬૨	મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધે ૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૪૧									
	મનુષ્ય	૨૯	૪૬૦૮	૨૧	અપર્યાપ્ત મનુષ્ય જેમ	૩૨	૪	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦	૨૨૮	
				૨૧	દેવ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬	
				૨૧	નારકી	૧X	૩	૯૨-૯૯-૯૯	૩	
કુલ	૧	૪૬૦૮	૧		૪૧	૫	૯૨-૯૯-૯૬-૯૦-૯૦	૧૪૭		
કી	મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધે ૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૯									
	મનુષ્ય	૩૦	૮	૨૧	દેવ	૮X	૨	૯૩-૯૯	૧૬	
				૨૧	નારકી	૧X	૧	૯૯	૧	
કુલ	૧	૮	૧		૯	૨	૯૩-૯૯	૧૭		
૬૩	દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધે ૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા ૧૬									
	દેવ	૨૮	૮	૨૧	યુગલિક તિર્યચ	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬	
				૨૧	સામાન્ય મનુષ્ય	૮X	૨	૯૨-૯૯	૧૬	
	કુલ	૧	૮	૧		૧૬	૨	૯૨-૯૯	૩૨	
૬૪	દેવ પ્રાયોગ્ય ૨૯ના બંધે ૮ બંધભાગાનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૮									
	દેવ	૨૯	૧	૨૧	સામાન્ય મનુષ્ય	૮X	૨	૯૩-૯૯	૧૬	
૭૧	અબંધનો સંવેધ :- ઉદયભાગા - ૪									
	૦	૦	૦	૨૦	સામાન્ય કેવલી	૧X	૨	૭૯-૭૫ (કેવલી સમુહ માં)	૨	
				૨૧	તીર્થંકર કેવલી	૧X	૨	૮૦-૭૬ (કેવલી સમુહ માં)	૨	
				૯	તીર્થંકર કેવલી	૧X	૩	૮૦-૭૬-૯ (૧૪મા ગુણ)	૩	
				૮	સામાન્ય કેવલી	૧X	૩	૭૯-૭૫-૯ (૧૪મા ગુણ)	૩	
	કુલ	૦	૦	૪		૪	૬	૮૦-૭૯-૭૬-૭૫-૯-૯	૧૦	

દાંતિ ૧૪મી આહારી અહારી માર્ગણા વિષે નામકર્મના સંવેધ સમાપ્ત

અહારીની ટી. ૧ આ માર્ગણા વિગ્રહગતિ અને કેવલી સમુદ્ધાતમાં ૩-૪-૫મા સમયે તેમ જ ૧૪મા ગુણસ્થાનકે જ હોય છે. અન્ય સર્વ કાળમાં સર્વ ગુણસ્થાનકોમાં જીવ આહારી જ હોય છે. તેથી મુનિને સંભવતાં ૩૧ અને ૧ વિના ૨૩ આદિ ૬ બંધસ્થાન અને નરક પ્રાયોગ્ય બંધ પણ અહીં ન હોવાથી નરક પ્રાયોગ્ય ૨૮ના બંધનો-૧, આહારકલિક સહિત દેવ પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બંધનો ૧, ૩૧-૧ના બંધનો ૧ + ૧ = ૪ બંધભાગા વિના ૧૩૯૪૧ બંધભાગા સંભવે છે. ૨૦-૨૧-૯ અને ૮ એ ૪ ઉદયસ્થાનકોના અનુક્રમે ૧ + ૪૨ + ૧ + ૧ = ૪૫ ઉદયભાગા સંભવે છે. અને ૯૩ આદિ સર્વ ૧૨ સત્તાસ્થાનકો હોય છે.

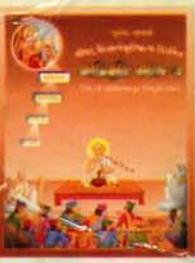
શ્રી નેમિ-વિજ્ઞાન-કસ્તૂરસૂરિ ગ્રંથ શ્રેણીના પ્રકાશનો

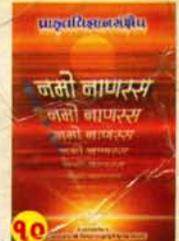
૩૨

૩૮

૪૬

૧૦

૬૦

૧૩

૯૦

૨૧

